ant demon[illegible] ⁊ s. e sequ[illegible] ē.
ti exeusse demoniū locutusē mutus.
rl. Qui lectionis eiusdem.
habeū nsolū mutū sed exeus fuisse
no eta ut loqueret ⁊ uideret. Ita g
ortune ppetua fi exeus uidet mutus
ionio liberatur. Sic tē quide carnaliū
ēplectu uniuersalione fidelū ut ex
ssidet jam aspiciam. deinde ad lau
dandū. Iudā aū exeus dicet. Inbeel
monio eicit demonia. Pharisei & omis
uacula dū semp calūniabant quasi
ad mundi spē opa fuissent. Cui; ipse
ut claudus regnū celorū nec ipsi un
quā pmunt. Iste est frater uester minimus
[illegible] seruent nisi filiuli festinauit ⁊ indemitum et
[illegible] lacrime & non poterat se continere. Cui
[illegible] benjamin flantem commo ta sunt omnia
[illegible] festinauit. Et alii tēptantes signū
abere. uel in more belue ignē desubli
me. ⁊ in simulitudinē samuelis acce
pnubila coruscare fulgura. umbres
sent & illa calūniari. & dicere ex
[illegible] accusse. Ipse aū ut
exeus duxit. Omne regnū in se diuisū
ap̄domū cadit. Cogitationes hominū
[illegible] ideoq; n ad dicta sed ad cogitata

logeniti tuta pmogenita sua. & minimi tuta erant sed &
mutabant minus supus partib; quas abeo acceperant. maior
pars uenit beniamin. tta utriq; partib; excederet. bibitq;
inebriari fi eū eo. Precepit aū ioseph dispensatori dom̄ suē. Im
ple saccos eoꝝ frumto quantū possit capere. & pone pecuniā
gule uniuscuiusq; sacci. scyphū aū meū argenteū & pe
decti tertici pone in ore sacci iunioris. Facta ē ita. Et oriente
ne. dimisit eū asinis suis. Hyeu. Audire & intelligere uoluntatem
mus dei & facere nobis [illegible] nā nob dne. ut salutarib; ieiunijs erudiret
q[illegible] meis abstinentes ppitationē nā facili impet
Concede qs omps ds. ut q precionis mę grām querim̄.
liberam amalis omib; secura ⁊ mte seruiam. P. or. C
misericors ds. ut deuot ⁊ ppls tuus semp existat & de tua clem
tia qd ei pstat indesinent opuneat. P. al. F ideli ppls tuo dne
miam tuā placat impendi. & psidia necessaria tribue
plicanti. P. Adoues p. ā N on latis manib; manducare non coinquinat he
nā nob. Sup ppl̄m. D efende dne familiā tuā & toto corde
tibi pstratā abhostiū tuere formidine. nec bona tua difficulti
inuentiant. p quib; sei tui & anglice ⁊ supplicam potestatis. P.
gū ioseph accersito dispensatore dom̄ suę. Feria. v.
Surge inquit psequere uiros. & apphensis dicito. Quare reddistis
malū pbono. Scyphū quē furati estis ipse ē inq bibit dns
mis. & inq augurari solet. pessima re fecistis. Fecerat ille ut iusse
rat. Et apphensis pordine locutus ē. Cui respondet. Quare sic
loquit dns nr. ut serui tui tantū flagitiū cōmiserint. Pecuniā
quā inuenim insūmnate sacoꝝ reportauim adhuc deinde eba
nauim. & p̄ esequens ē ut furati sim de domo dni tui aurū

Ceris Andreas Lambert 1520

Incipit Regiſtrū capitulorū prime ptis culis hyſtoriali fratris vincentij de burgūdi

De cauſa ſuſcepti opis et eius materia • Ca. primum
pitulum
Item alia cauſa. Capitulum ſecundum
De modo agendi et titulo libri. Ca. iij.
De vtilitate operis ꝛ apologia actoris. iiij
Apologia de regnis et bellis huic operi inſer
tis. Ca. quintum
Apologia de natura rerum ꝛ hyſtoria tem
porum. Capitulum ſextum
Apologia de diuerſitate ſcientiarum. vij.
Apologia de dictis philoſophorum et poeta
rum. Capitulum octauum
Apologia de apocrifis. Ca. nonum
Apologia de modo excerpendi in quibuſdam
libris auſtotelis. Ca. decimum
De impari auctoritate eorum que excerpta
ſunt. Ca. vndecimum
De ordine dignitatis eorundem. Ca. xij.
De libris autenticis. ca. xiij
De libris apocrifis. ca. xiiij
De contimentia totius operis. ca. xv
De quadrifaria diuiſione ipſius opis. xvi
De materia vniuſcuiuſq; operis • xvij
Retractio prime partis. ca. xviij
Retractio ſcde ac tertie et quarte ptis. xix
Continuatio huius quarte partis ad alias •
capitulum vigeſimum

Explicit prologus.

Incipit regiſtrum capitulorum libri primi Speculi hyſtorialis Qui continet omnium temporum hiſtoriam ab initio mundi vſq; ad tempora moyſi.

Epylogus de vnitate diuine ſubſtantie. i.
De trinitate perſonarum. ca. ſecundum
De communitatibus ꝛ ꝓprietatibus perſona
rum. capitulum tertium
De potentia et ſapientia dei ca. iiij
De voluntate dei ꝛ miſericordia ꝛ iuſtitia. v
Quod deus malorum non ſit actor ſed ordi
nator omniumq; rerum creator ꝛ guberna
tor. capitulum ſextum
Qualiter deus ſit in rebus. • vij
Epilogus de mundi creatione. • viij
Epilogus de angelorum creatione. • ix
De lapſu malorū ꝛ cōfirmatione bonorū. • x
De diſtinctione nouem ordinum. • xi
De tuplici ierarchia celeſti in qua reſulget
ymago ſuperceleſtis. • xij
De miniſterio angelorum. • xiij
et ſcientia eorū. • xiiij
elorum ſpiritalib9. • xv
uius mu ſenſibilis. • xvi
Epilogus de operibus ſex dierum. • xvij
Item ad huc de eodem. • xviij
De opere prime diei. • xviiij
De opere ſecunde diei. • xx
De primo ope tertie diei id eſt de aquarum
congregatione. • xxi
De ſecundo opere eiuſdem diei • id eſt de ger
minibus terre. • xxij
De arboribus. capitulum • xxiij
De fructibus et gūmis vel ſucis. • xxiiij
De opere quarte diei. • xxv
De ope quinte diei • et ꝑmo de auib9. xxvi
De piſcibus. • xxvij
De primo opere ſexte diei • id eſt animantib9
terre. ca. xxviij
De reptilibus. capitulum. xxix
De creatiōe hominis et requie ſabbati. xxx
Epilog9 de creatione corpis humani. xxxi
De diuiſione membrorum. • xxxij
Epilog9 de anima humana. xxxiij
De immortalitate anime et ymagine trinita
tis in ea xxxiiij
De localitate et quantitate anime. • xxxv
De vnione eiuſdem ad corpus. • xxxvi
Epilogus de viribus anime. • xxxvij
De ratione ꝛ ſenſualitate anime. • xxxviij
De libero arbitrio. • xxxviiij
De ſinderesi. capitulum • xxxx
De dignitate hominis et creatione mulieris
capitulum • xli
De primo ſtatu ambōrum parētum et lapſu
in peccatum. ca. xlij
De multiplici diuiſione peccati. • xliij
De peccato cordis oris ꝛ operis. • xliiij
De ſpeciebus impietatis que committitur in
deum. • xlv
De ſpeciebus flagicij qō in ſeipm. • xlvi
De ſpeciebus facinoris quod in proximum
ꝛ de peccato in ſpiritum ſanctum. • xlvij
De ſequela peccati ꝛ reperatione lapſus p
penitentiam et virtutes. • xlviij
De fide et ſpe. capitulum • xlix
De caritate. ca. l
De quatuor virtutibus cardinalib9. • li
De ſeptem donis ſpūſcti et ſeptem beatitu
dinibus. capitulum • lij
De diuiſione ſcientiarū que et ipſe date ſunt
homini lapſo in remedium. • liij

Conventus Fratrum Predicatorum Rotwilani

De practicis et mechanicis artibus.
De fermotionalibus scientiis et ar-
gias.
De exilio pumorum paren.. et genera-
tione eorum. capi. lvi
De ortu ecclesie ab abel. capitulū lvij
De generatiomb9 seth vsq; ad noe. ca. lviij
De noe et arca diluuij fabricata ab eo. lix
De diluuio et arcu federis. ca. lx
De generatione sem vsq; ad hebr. ca lxi
De phaleth et diuisione linguarum ac gen-
tium in tribus orbis ptibus. ca. lxij
De asya et eius capite qđ ē padisus. lxiij
De india et eius mirabilibus. ca lxiiij
De ceteris asye regionibus. lxv
De eodem. Capitulum lxvi
Iterum de eodem. Ca lxvij
Adhuc de eodem. Capitulum lxviij
Item de eodem. Capitulum lxix
De prouincijs asye minoris. lxx
De europa et eius regionibus. capitulū lxxi
De grecia et eius prouincijs. capitulū lxxij
Iterum de eodem. capitulū lxxiij
De ceteris ꝓuincijs europe .lxxiiij
Ad huc de eodem. capitulū lxxv
De affrica ⁊ regionibus illius. ca lxxvi
Ad huc de eodem. capitulū lxxvij
De insulis occeani quo cingit orbis. lxxviij
Iterum de eodem. ca lxxix
De insulis maris magni scz mediterranei. lxxx
Ad huc de eodem. capitulū lxxxi
Item de eodem. capitulum lxxij
De eodem. capitulum lxxxiij
De montibus. Ca. lxxxiiij
De eodem. capitulum lxxxv
De moub9 extraneis q̄rundā gētiū. lxxxvi
De eodem. capitulum lxxxvij
De eodem. capitulum lxxxviij
Item de eodem. capitulum lxxxix
Item de eodem. capitulum lxxxx
De eodem. capitulum xci
De quibusdam gentibus monstruosis
capitulum xcij
Item de eodem. ca. xciij
De fabulosis portentis. ca xciiij
De transformatione. ca. xcv
De ortu ragau ⁊ regni saruch. xcvi
De ortu saruth ⁊ regni egyptiorū. xcvij
De ortu nachor ⁊ regni assyriorū. xcviij
De ortu regni siciomorū. xcix
De ortu thare ⁊ fine scōe etatis ca. C
De Ortu Abrahe ⁊ Nino quoq; et Zoro-
astre. capitulum ci
De ortu ydolatrie sub nino. cij
De Ninia filio Nini et ei9 matre Semira-
mide Justin9 libro ꝓmo. ca. ciij
De pegrinatione abrahe et prelio melchise-
dech. ca. ciiij
De signo implende ꝓmissionis et causa insti
tuende circūcisionis. ca. cv
De ꝓmissione ⁊ pena sodomitaꝝ. ca cvi
De ortu ysaac ⁊ tēptatione pris in eo. cvij
De spelunca duplici de cethura et rebecca et
partu illius. capitulum cviij
De ortu regni argiuorum ⁊ pumogenitura
iacob. capitulum cix
De pegrinatione Jacobi et de filijs eius et
de phoroneo ⁊ ysyde. ca. cx
Apologia cōtra faustum reprehensorem patu
archaꝝ. ca cxi
Apologia abrahe de cōcubitu ancille. cxij
Apologia Abrahe de libera et Ysaac de re-
becca. capitulum cxiij
Apologia iacob sup q̄tuor vxoribus. cxiiij
De strophia mature quā inuenit iacob circa
pecora. ca. cxv
De reditu eius ad patriam ⁊ agro sychen ⁊
de ꝓmethio q̄q; ⁊ tucolemio ac cerere. cxvij
De venditione Joseph et liberatione ō car-
cere. capitulum cxvij
De sublimatione eiusdem et arrogantia ase
neth. capitulum cxviij
De hoc ꝙ ioseph eam de cultura ydolorum
redarguit. capitulū cxix
De pēnitētia aseneth ⁊ āgelica cōsolatioē cxx
De mēsa ⁊ fauo quē illa apposuit āgelo. cxxi
De benedictione septem virginum et coniu-
gio aseneth. capi. cxxij
De descensu israhel in egiptum. ⁊ seductio-
ne dan ⁊ gad ca. cxxiij
De morte pharaonis ⁊ iacob ⁊ ioseph cxxiiij
De testamento ruben ⁊ symeon. ca cxxv
Testamentum Leui. ca. cxxvi
Testamentum iude. ca. cxxvij
De testamento dan neptalim ⁊ gad. cxxviij
Testamentum aser. ca. cxxix
Ador de hebreorum afflictione post mortē
ioseph. ca. cxxx
De api ⁊ serapi q̄s colebāt egyptij. cxxxi

Explicit liber primus.

Incipit secundus liber qui continet a moyse
vsq; ad initium Ciri regis persarum.

De ortu et educatione moysi ꝓmū

De vxore illius ethiopissa· ·ij
De percussione egiptij et fuga moysi in ma=
dian ·iij
De oppressione populi et missiõe moysi ·iiij
De decem plagis egipti ac phase ⁊ exitu po
puli· ·v
De spoliatione egipti ·et anńis seruitutis et
sanctificandis primogenitis· ·vi
De transitu maris rubri et manna et cotur=
nice et aqua de petra· ·vij
De lege data moysi in monte synai· ·viij
De ratione numeri in p̄ceptis decalogi· ix
Solutio quarundam dubitationum circa de
cem precepta· ·x
De causa et forma dationis legis mosaĩ· xi
De ceremonijs et iudicijs· ·xij
De tabernaculo faciendo ⁊ omnibus ad eius
vtum pertinentibus· ·xiij
De scemate tabernaculi· ·xiiij
De distinctione inter sanctuarium et sancta
sanctorum· ·xv
De tecto tabernaculi et modo tegendi· xvi
De arca et propiciatorio· ·xvij
De mensa et candelabro· ·xviij
De vtroq; altari ·xviiij
De vestibus sacerdotum communib9· ·xx
De pontificali tunica ⁊ suphumerali· xxi
De rationali· xxij
De tiara· ·xxiij
De mistico vestiũ ⁊ toti9 tabernaculi·xxiiij
De peccatis populi in vitulo ac preab9 moy
si et constructione tabernaculi· ·xxv
De lege sacrificiorum in generali· xxvi
De olocaustis· ·xxvij
De sacrificijs spontaneis· ·xxviij
De sacrificio pro peccato sacerdotis ⁊ sinago
ge· ·xxviiij
De sacrificijs p peccato ignorãcie ⁊ aie· xxx
De igne sacro nutriendo et de adipe vel san=
gume non edendo· ·xxxi
De consecratione tabernaculi· ·xxxij
De immundicia animalium legalium· xxxiij
De purificatione puerpere· ·xxxiiij
De iudicio lepre· ·xxxv
De purificatione emorroisse ⁊ menstruate
ca· ·xxxvi
De vitula rufa ⁊ hirco apõpeio· xxxvij
De commixtionibus illicitis· ·xxxviij
De prepucijs arborum auferendis et de pa
mbus et sanctimonia sacerdotum· xxxviiij
De sabbatissimo anni septimi et decimacione
animalium· ·xl
De numeratione populi bellatorum et excu=
bijs tabernaculi ·xli
De separatione leuitarum et numero et mi
nisterio eorum· ·xlij
De restitutione rei aliene ⁊ iudicio zelotipie
⁊ leuitarum consecratione· ·xliij
De tubis argenteis ad conuocandum popu
lum et de recessu israhel de monte sinai· xliiij
De murmure populi et prostratione eorum
in taberna et secundo populi numero· xlv
De libamińibus et iugi sacrificio· ·xlvi
De sabbato et neomenia et phase et penthe=
coste· ·xlvij
De festis septembus· ·xlviij
De votis mulierum et viribus leuitarum ⁊
matrimonio contubulium· ·xlix
De recapitulatione legis· ·l
De tercia decimatione· ·li
De bñdictionib9 populi et morte moysi· lij
De ortu regń cretensium· ·liij
De ortu regń Athenięnsium· ·liiij
De gestis Josue· ·lv
De temporibus iudicum· ·lvi
De gestis othoniel Noth et sangar ⁊ debo=
re· ·lvij
De gedeõe et abimelech ⁊ thola et iair ·lviij
De Jepte et hercule ·lix
De causa belli Troiań· ·lx
De ebesen et a hyalon ⁊ abdon· ·lxi
De initio belli troiań· ·lxij
De consumatione eiusdem· ·lxiij
De dyomede et socijs eius in voluc̃es ut pu
tabatur conuersis· ·lxiiij
Quid de his et huiusmodi senserit· ·lxv
De ortu regń latinorum et francoꝝ ·lxvi
De sampsone et pirro rege· ·lxvij
De Hely sacerdote· ·lxviij
De Samuele et Saule· ·lxix
De ortu regń lacedemoniorum et corinthi
orum ⁊ de codro rege athenięnsium· ·lxx
De gestis dauid· ·lxxi
De hymnologia dauid· ·lxxij
De virtutibus eiusdem· ·lxxiij
De penitentia eiusdem dauid· lxxiiij
Apologia eiusdem contra manichęos· lxxv
De salomone et fabrica templi· lxxvi
De ornatu infelicis dom9 et superuacuis mã
sionis· lxxvij
De ornatu ⁊ oraculo eiusdem· lxxviij
De porticu et columnis ei9· lxxix
De domunculis et atrio sacerdotũ· lxxx
De ceteris atrijs templi· lxxxi

De altari ꝛ manu eneo ꝛ lutherio. lxxxiij
De basilica in domo regia. lxxxiij
De ceteris opib9 ꝛ gloria Salomonis et de fine eius. lxxxiiij
De roboam ꝛ abia et asa. lxxxv
De iosaphat rege ꝛ helya ꝓpheta. lxxxvi
De homero poeta. lxxxvij
De ioram rege ꝛ helyseo ꝛ ochozia. lxxxviij
De athalia et ioas. lxxxix
De ligurgo et legibus ei9. xc
De amasia et cur in genealogia xpi cū prē et auo ꝓtermittitur. xci
De ozia et iona ꝓpheta. cxij
De destructione regni assyriorꝫ. xciij
De ortu regni macedonum. xciiij
De destructione domus hieu et de phul rege assur. xcv
De ortu regni lydorꝫ ꝛ remi ꝛ romuli. xcvi
De ioathan et ꝓphetis illius temporis et imdio captiuitatis. xcvij
De achas et ei9 impietate. xcviij
De cōsumatione captiuitatis israhel. xcix
De sibilla eritrea et versib9 eius ō xp̄o. c
De vaticinijs eiusdem. ci
De decem sibillis et earꝫ carminib9. cij
De ezechia ꝛ eius pietate in deū. ciij
De manasse et numa pompilio. ciiij
De gyge rege et archilogo et symonide. cv
De morte ysaie prophete et pēnitentia manasse. cvi
De Amon rege et fraorte et Phallar tyranno. cvij
De iosia et hieremia ꝓpheta. cviij
De auon et methimneo. cix
De iosia et filijs eius usq; ad sedechiā. cx
De regno Sedechie ꝛ condicione urbis marilie. cxi
De milone crocomensi. cxij
De ezechiele ꝓpheta. cxiij
De destructione ierusalē et regni iuda. cxiiij
De fine q̄rte etatis et ꝓphetia ezechielis. cxv
De descensu reliquiarum in egiptum et morte ieremie. cxvi
De exordio quinte etatis et de regibus Babilonis. cxvij
De Tullio Seruilio alias Seruio et morte Ezechielis. cxviij
De septem sapientibus grecie ꝛ p̄mo de thalete milesio. cxix
De solone et Pitaco et cleobolo ꝛ bia puineo. cxx
De daniele ꝓphēta cxxi

Explicaunt capitula libri tercij.

Incipiunt Capitula libri tercij qui continet hystoriam alexandri magni regis grecorꝫ.
De inicio regni cyri apud persas. p̄mū
De esopo et fabulis eius moraliter fictis cōtra calumniosos insidiosos cupidos et incautos. secūdū
De eisdem contra vane gloriosos / superbos p̄sumptuosos cōtemptores. tercū
Item de eodem contra gulosos. timidos pusillanimes arrogantes. q̄rtū
De eodē cōtra supbos et paupes et diuites ꝛ contra inuidos ꝛ instabiles. v
Contra insidiosos et imprudentes/et libertatis sue venditores. vi
Contra pigros inuidos ꝛ auaros ignauos iactantes/et adulatorꝫ fautores. vij
Item contra arrogantes et pigros. et qualiter huiusmodi fabulis vtendū sit. viij
De cronica regni persarꝫ. ix
Qualiter Cyrus ꝛ Darius obsiderunt Babilonem. x
Qualiter capta est babilon. xi
De nobilitate eiusdem vrbis et eius subuersioē ꝛ ō regno darij xij
Qualiter relaxata ē captiuitas iudeorꝫ. xiij
Qō angeli ꝓncipales persarꝫ et grecorꝫ impediebant reditū captiuorum. xiiij
De primo reditu sub zorobabel. xv
De fundatione altaris et templi. et intermissione operis. xvi
De Creso rege lydorum et eius regno per cyrum destructo. xvij
De tarquinio supbo et pisistrato tyrāno. xviij
De nece Cyri et successione cambisis qui et nabuchonodosor dicitur. xviiij
De hystoria iudith xx
Qualiter excusatur iudith a culpa mendacij et scandali. xxi
De hippa ꝛ policrate tyrannis / et ō cambise ꝙ obtinuerut egiptum. xxij
De pithagora phō ꝛ crocomensiū p̄lio. xxiij
De gestis pithagore et eius studijs ac etiam doctrina. xxiiij
De preceptis et enigmatibus eiusdem. xxv
De discipulis eiusdem. xxvi
De regno duorum magorum in pside xxvij
De regno darij. xxviij
De familiaritate zorobabel cum dario et solutione questionis. xxviiij
De consūatiōe tēpli ex p̄cepto darij. xxx

De nece hyparti et hyppie. ·xxxi
De democuto et heraclito phis. ·xxxij
De anaxagora pho eschilo poeta. xxx ij
De strage ptaz in bello marathonio xxxiiij
De morte Valerij consulis et de gelone syra
cusano et austide iusto. ·xxxv
De regno xersis filij darij. ·xxxvi
De bello xersis contra grecos et victoria
spartanorum. ·xxxvij
De Nauali prelio contra grecos et fuga p
sarum. ·xxxviij
De principatu themistodis ī grecia. xxxix
De pindaro ⁊ sophocle et euripide poetis ·
ca. ·xxxx
De nece xersis et regno arthabam ⁊ arthaz
xersis. ·xli
De pericle et Sophocle ducibus athenensi=
bus. ·xlij
De Esdra pphta et gestis eius. ·xliij
De empedocle ⁊ permenide phis. ·xliiij
De decem viris tome scribendis legibus de=
putatis et de appio claudio. ·xlv
De Neemia et reedificatione murorum ie=
rusalem. ·xlvi
De lectione legis i festo scenophagie. xlvij
De muri dedicatione ·xlviij
De spe resurrectionis et gloie celestis que
reuelata fuit Esdre. ·xlix
Querela Esdre de afflictione bonorum et de
multitudine reproborum. ·l
Q̄ in typo mulieris ostensa est ei desolacio ie
rusalem. ·li
Reuelatio eiusdem de aduentu iudicis et de
nouem tribubus. ·lij
De his que scripsit ex p̄cepto domin̄. ·liij
De ypocrate medico ⁊ gorgia rethore. liiij
De Protagora sophista. ·lv
De socrate pho ⁊ eius studio ac libris. lvi
De moribus eiusdem. ·lvij
De dictis eius moralibus. ·lviij
De regno alterius xersis et sogdiam et darij
nothi. ·lix
De ortu platonis. ·lx
De alcibiade socratico. ·lxi
De eudoxo astrologo et theatro eraclee et
archelao macedone et euripide. ·lxij
De Horeste macedone et triginta tyrannis
athenensibus. ·lxiij
De regno artharxersis qui et assuerus ⁊ de
ascensu Cyri. ·lxiiij
De Inuentione grecarum literarum. lxv
De morte socratis. ·lxvi
De xenophonte socratico. ·lxvij
De diogene et secta ei⁹ corum. ·lxviij
De eodem et morte ipsius. ·lxviiij
De speusippo platonico et primo bello Kar
tagmensi. ·lxx
De gestis hasdrubalis ⁊ amilcaris. ·lxxi
De diomisio sicilie tyranno. ·lxxij
Iterum de eodem. ·lxxiij
De platone ac moribus ⁊ studijs illi⁹ lxxiiij
Opiniones eiusdem de deo. ·lxxv
Iterum de eodem. lxxvi
De libris platonis et ei⁹ sententia de immor
talitate anime. ·lxxvij
De appetitu mortis ob desiderium immorta
litatis. ·lxxv ij
De quibusdam dictis platonis. ·lxxix
De archita tarentino et dictis eius. ·lxxx
De obsidione romani capitolij p̄ gallos. lxxxi
De aristotele et dictis eius. ·lxxxij
De secta peripateticorum. ·lxxxiij
De libris aristotelis. lxxxiiij
Flores eiusdem morales ex libro ethicorum
primo. ·lxxxv
Item de eodem in secundo. ·lxxxvi
De eodem. ·lxxxvij
Iterum de eodem ex tercio. ·lxxxviij
Itē de eodē in libro topicoꝝ tercio. lxxxix
De pestilentia romana et de morte arthar=
xersis. ·lxxxx
De regno ochi ⁊ demostene oratore lxxxxi
De Eschine oratore. ·lxxxxij
De Annone karthagmensi. ·lxxxxiij
De fuga Nectanabi in macedoniam et eius
colloquio cum olimpiade. ·lxxxxiiij
De conceptione alexandri magni. xcv
De fallacia Nectanabi erga philippum re=
gem. ·xcvi
De natiuitate alexandri magni. ·xcvij
De obitu platonis ⁊ ō discipul⁹ ei⁹. ·xcviij
De apuleio platonico ⁊ dictis ei⁹. ·xcviiij
De plotino pho et dictis eius. ·C
Dicta eius de quatuor virtutibus. ·ci
De mercurio trimegisto et dictis eius. cij
De iteritu nectanabi et agatocle tyrāno. ciij
De bona indole alexandri. ciiij
De cōciliatione olimpiadis cū viro suo. cv
De xenocrate philosopho. cvi
Qualiter philippus greciam subiecit ⁊ vago
sus iudeam iterum tributariam fecit. cvij
De regno argis vel arsanij ⁊ darij filij eius
Ca. cviij
De nece philippi macedonis. cix

De morbus eius et de pausania eius interfectore . cx
Iterꝝ de scupturis ꝛ gestis philippi. cxi
De incestu minutie virginis et matronarum romanarum facinore . cxij
Explicunt capitula tercij libu.

Incipiunt capitula Quarti libu.
De regno darij filij arsanij et alexandu magni ꝛ morbus eius. pmũ
Qualiter alexander animos militum sibi conciliauit. ij
De regionibus ꝗs pagrans sibi fedrauit. iij
Qualiter tyrũ sibi repugnantẽ destruxit. iiij
De mutuis epistolis darij ꝛ alexandu. v
De primo eorundem congressu et alexandri victoria. vi
Qualiter thebas destruxit et reedificau fecit Capitulum. vij
Qualiter alexander athenas deuicit ꝛ lacedemonios superauit . viij
De secundo congressu cum dario. ix
De luxuria alexandu et superbia. x
De hostijs quas Alexander in templo dei obtulit . xi
Qꝛ hamonis se filium vocari iussit. xij
Qꝛ alexander cũ dario noluit confederationẽ sed tantum deditionem. xiij
Qualiter alexander internunciu se simulãs cenauit cum dario. xiiij
De vltimo cõgressu ꝛ victoria alexandu. xv
De persecutione darij . xvi
De morte eiusdem ꝛ consumatione pugnatorum in tub9 prelijs xvij
De anaximene ꝛ epicuro philosophis. xviij
De sentencijs Epicuri circa corpus voluptates xviij
De dictis eius moralibus et eiusdem erroribus. Ca. xx
De insolentia alexandu post victoriã. xxi
De reclusione decem tubuum. xxij
De vltione nedis darij per alexandrũ et alexandrijs quas edificauit. xxiij
De clitone quẽ occidit ꝛ p9ea pnituit. xxiiij
De Calestene philosopho et eius auditore symacho. xxv
De itinere Alexandu in indiam et de natura illius terre. xxvi
De ingressu illius et legatione Pori regis ad eum. xxvij
Qualiꝫ alexander pꝛ bello supauit. xxviij
De gloria exercit9 ꝛ basilice poru. xxix
De itinere alexandu p oceanꝫ littora. xxx
De Candace regina ꝛ eius federe cum alexandro. xxxi
De mirabilb9 q̃ vidit alexand in india. xxxij
Iterum de eodem. xxxiij
Iterũ de eodem. xxxiiij
Iterũ de eodem ꝛ de arboribus solis ꝛ lune. Ca xxxv
De responsis arborꝫ ad alexandrum. xxxvi
De ceteris mirabilibus que vidit alexander. Ca . xxxvij
Iterum de eodem. xxxviij
Iterum de eodem. xxxix
De iactãtia ꝛ ambitione alexandu. xl
De superstitione eiusdem ac liuore. xli
De vltimo eius aduentu in babilonẽ. xlij
De veneno sibi propinato. xliij
De morte eiusdem. xliiij
Epilogus de pace bragmanorum cum alexandro. xlv
De mutuis epistolis alexandu ꝛ didimi regis super eorum philosophia. xlvi
Adhuc de eodem. xlvij
De eodem. xlviij
De eodem. xlix
De eodem. l
De diuisione monarchie alexandu i q̃tuor regna. Et de ptholomeo sothꝛ rege egipti. Ca. li
De theofrasto philosopho ꝛ dictis ei9. lij
Qꝛ vxor sapienti ducenda non sit. liij
Ad idem. liiij
De Menandro poeta comico et philemone et ortu regni asye. lv
De victoria romanorꝫ ex samitibus. lvi
De papiuo consule bellicoso . lvij
De Fabio consule. lviij
De marco curuo consule. lviiij
De cassandro rege macedonum et Olimpiadis nece. lx
De polemone philosopho. lxi
De Ortu regni syue. lxij
De seleuco nicanore. lxiij
De symone et eleazaro pontificibus et pharo alexandruc. lxiiij
De regno ptholomei philadelphi et ei9 amore erga scupturas. lxv
De septuaginta duobus interpretibus quos ei petenti missit eleazarus. lxvi
Qualiter eũ instruxerunt et ei libros sacros transtulerunt. lxvij
De Approbatione translationis et eiusdem

venerationē. •lxviij
De studijs et libus ꝑfati ptholomei lxviiij
De Brenno gallorum duce qualiter mace=
dones et delphos superauit. •lxx
Qualiter idem brennus cum suis per fallaciā
appollinis postea succubuit. •lxxi
Qualiter apud macedones galli corruerunt
ca. •lxxij
De quibusdam prodigijs et bellis. •lxxiij
De Archesila philosopho et achademicorū
nouorum errore. •lxxiiij
De Crate philosopho et stilbone astrologo
et arato. •lxxv
De Senone et Crisippo stoycorum puncī=
pibus. •lxxvi
De dyodoro socratico et carneade philoso=
phis. •lxxvij
De sentēcijs stoycoꝝ veris ⁊ falsis. lxxviij
Disputatio cōtra stoycos ō bñficijs. •lxxix
•lxxx
De eodem. •lxxxi
Iterum de eodem. •lxxxij
De mutatione sentencie vel consilij. •lxxxiij
De passione et voluptate. •lxxxiiij
De virtutibus et vicijs. •lxxxiiij
De herasistrato medico et post de bello kar=
thagimensi sub duello consule. lxxxv
De bello reguli cōtra carthagimēses. lxxxvi
De ceteris romanorum prelijs contra eos=
dem et de nece reguli. •lxxxvij
De oīa pontifice ⁊ āthiocho theos lxxxviij
De potentia philadelphi et romana clade
ca. •lxxxix
De regno ptholomei Euergetis et anthio=
cho macedone. •xc
De prodigijs que bellum punicum precesse
runt et de subuersione sagunti. •xci
De regno philopatoris ⁊ anthiochi magni
seuida. •xcij
De trina hannibalis victoria. •xciij
De marco marcello qui siracusas cepit ⁊ de
archimede philosopho. •xciiij
De victoria hannibalis ex flaminio consule
ca. •xcv
De bello Cannensi. •xcvi
Qui irruente tempestate prohibitus est hanni
bal romam capere. •xcvij
De Scipione affricano. •xcviij
Item de affricano. •xcix
De Panecio philosopho. •C
De Valerio Marcello Fabio consulib9 et
eorum triumphis. •ci
De Scipionis victoria ex affris. •cij
Qd romani inuictis carthagmeusibus pace
concesserunt. •ciij
De morte philopatoris et eius concubini
agathocles. •ciiij
De regno ptholomei epiphanis ⁊ de anthio
cho magno. •cv
De plauto poeta comico ⁊ dictis ei9. •cvi
De libertate grecorum a romanis concessa
et viuio duce. •cvij
De duobus fratribus scipionibus. •cviij
De Seleucho philopatore et heliodoro et
tito liuio et quibusdā prelijs romanoꝝ. cix
De fuga mortis hannibalis ⁊ prusia. •cx
De morte philoppomenes ⁊ de scipione affri
cano ⁊ de morte ptholomei epiphanis. •cxi
De regno philometoris et statio poeta ⁊ di
ctis eius. •cxij
De anthiocho epyphane et prophanatione
rebus sancte ⁊ ambitione sacerdotij. •cxiij
Iterum de eodem. •c xiiij
De apparitione equitum per aera et morte
menelai et spoliatione templi. cxv
De repulsione anthiochi ab obsidione alex=
andrie ⁊ de bastarnaꝝ submersione. •cxvi
De subuersione regni macedonum per ro=
manos ⁊ Emilio poeta. •cxvij
De impietate anthiochi in Judeos et zelo
mathathie. •cxviij
De septem machabeis martiribus. •cxix
De prelijs iude machabei et turpi morte an
thiochi. •cxx
De Anthiocho eupatore et eius prelio con
tra Judeos. •cxxi
De demetrio rege et victoria iude de nicano
re. •cxxij
De Terencio et eius comedijs. •cxxiij
De flosculis comediarum eius. •cxxiiij
De regno iudeorum trisulcato ⁊ morte iu=
de. •cxxv
De ionatha duce et pacubio poeta et thea=
tro rome populico ⁊ rege syue alexandro •
ca. •cxxvi
De regno euergetis secundi et sacus cybele
susceptis a romanis. cxxvij
De preparatione belli punici tercij et situ
carthaginis. •cxxviij
De subuersione carthaginis. •cxxix
De demetrio cretensi et morte Alexandri
et euergetis. •cxxx
De lutio accio tragediographo et quibusdā
romanorum prelijs •cxxxi
De anthiocho adolescente et dolis tryphonis

et ducatu symonis. cxxxij
De seruili bello sicilie ⁊ eiꝰ portētis. cxxxiij
De Atthalo rege asie minous et austo=
co. cxxxiiij
De prodigijs bellū aueznēse p̄cedentibꝰ. cxxxv
De anthiocho demetrij ⁊ nece symonis pon=
tificis ⁊ successione iohannis hyrcani. cxxxvi
De itezato regno demetrij ⁊ victozijs roma
nozum ex gallis. cxxxvij
De antiocho guppo alias gripho. cxxxviij
De regno ptholomei philcomis. cxxxix
De bello iugurtino ⁊ de filia lucij belij fulmi=
nata. cxl
De regno austoboli ⁊ morte eius. cxli
De alexādro iamneo ⁊ crudelitate eiꝰ. cxlij
De victoua Romanozum ex cimbus duce
mario. cxliij
De expulsione philcomis ab egipto per ma=
trem cleopatram. cxliiij
De regno ptholomei alexandu ⁊ fine regni
syue ⁊ lucredo pompomo. cxlv
De prodigijs que sociale bellum ytalie pre=
cesserunt. cxlvi
De bello pompeij contra asculum vrbem et
cōtra picentes. cxlvij
De bello ciuili ⁊ fuga marij. cxlviij
De Regressu Marij et continuatione belli
ciuilis. cxlix
De mitudate ⁊ eiꝰ bello cōtra romanos. cl
De astucia eiꝰ ⁊ tijrānide cōtra romanos. cli
De itezato regno philcomis et scuptoubus
illius tempoubus. clij
De silla victore mitudatis. cliij
De victoua luculli ex mitudate. cliiij
De regno alexandu. clv
De Decatone stoico Philosopho et dictis
eius. clvi
De catone stoico ⁊ eius sentencijs. clvij
De dictis eiusdē ī libzo de moubꝰ. clviij
De eodem. clix
De dyogene babilomo et discipulo eius anti
patro. clx
De mozte mitudatis et bello pompeij contra
tigranem. clxi
De regno austoboli et contentione fratus
eius hyrcani. clxij
De expulsione austoboli ⁊ restitutione fra=
tus eius hyrcani. clxiij
De alexā. austoboli filio ⁊ antipatro. clxiiij
De fuga austoboli ecarcere ⁊ quibusdam sy
ue presidibus et illius tempous scuptoubꝰ.
Ca. clxv
De regno Cleopatre et inicio romani im=
perij. clxvi

Expliciunt capitula libu quarti.

Jncipiunt capitula libu quinti qui continet hystouā a tempoze iulij cesaus vsq; ad micū thyberij cesaus.

De his qui romanam rempublicam rexerūt
ante iulium. p̄mū
De bello eiꝰ antiquo cōtra germanos. ij
De bello eius contra gallos belgicas et con=
tra butannos. iij
De ceteus eiusdē p̄elijs contra gallos. iiij
De dictis mozalibus iulij celsi. v
De Quibusdam dictis Ciceronis et libus
eiusdem. vi
Closcili libzoꝝ eiusdē ex li de officijs. vij
De eodem. viij
De eodem. ix
De eodem ex li scōo. x
De eodem ex libzo tercio. xi
De eodem. xij
Closcili eiusdem de amicicia. xiij
Jterum de eodem. xiiij
De eodem. xv
Closcili eiusdem de senectute. xvi
Jterum de eodem. xvij
Closcili ex libzo de ozatore. xviij
Jdem in libzo de paradoxis xix
Closcili philippicarum eius. xx
Closcili rethoricorum eius. xxi
Jterum de eodem. xxij
Jdem de eodem. xxiij
Closcili tusculanozum eius xxiiij
Jterum de eodem. xxv
Jtem de eodem. xxvi
Jtem de eodem. xxvij
Jtem de legibus ⁊ de fine boni ⁊ mali. xxviij
De ceteus eiꝰ libus ⁊ de natura deoꝝ. xxix
Cicero in ozatione sua p̄ marcello. xxx
Jterum de eodem ⁊ de catilina. xxxi
De inuectiuis salustij ⁊ ciceronis adinuicem.
Ca. xxxij
Closcili salustij de katilinauo. xxxiij
Closcili eiusdem de iugurtino. xxxiiij
Da fuga ⁊ nece pompeij. xxxv
Qualiter Ptholomeus adolescens cesau re=
pugnans perijt. xxxvi
De inicio imperij cesaus. xxxvij
De vita iulij et pernicia eiusdē ī armis. xxxviij
Qualiter se habebat erga subditos et erga
pares. xxxix

De nece auſtoboli ⁊ exaltatiõe ãtipatru· xl
De preſagijs mortis ceſaus· ·xli
De nece eiuſdem et exequijs· ·xlij
De impio octauiaṁ auguſti et eius pulcri
tudine· ·xliij
De ſtrenuitate ⁊ pitia ei9 ĩremilitau· xliiij
De liberalitate et humilitate eiuſdem· xlv
De pietate ⁊ eq̃tate ei9 ĩ ſubditos· xlvi
De parſimonia eius in mau et eloquentia ⁊
ingenio eiuſdem· ·xlvij
De his que in principio ĩperij eius accide=
rant· ·xlviij
De prefectura herodis aſcalonite et vxoru=
bus eius ac liberis· ·xlix
De reſtitutione antigoṁ in regnum· ·l
Qualiter herodes per anthonium creatus eſt
rex iudee· ·li
De pphetijs in eo adĩmpletis· ·lij
De nece Anthonij ⁊ cleopatre· ·liij
De apologia herodis apud auguſtũ· ·liiij
De ampliatione regni eius et edificijs que
extruxit· ·lv
De nece mariannes vxoris ſue et eius offen
ſa in filios· ·lvi
De marco varrone ⁊ laudib9 ei9· ·lvij
De libris ei9 et opinionib9 dicta diuĩa· lviij
De ſententijs varronis moralibus· ·lix
De cornelio gallo ⁊ plauto et virgilio· lx
De cõmendatione virgilij ⁊ geſtis ei9· lxi
De dictis et ſcuptis eiuſdem· lxij
De floſculis librorum eiuſdem· lxij
De ortu beate marie virginis prenunciato
per angelum lxiiij
De natiuitate eiuſdem· lxv
De bona indole eiuſdem virginis· ·lxvi
De horacio poeta ⁊ libris ei9 et floſculis poe
tue· lxvij
Floſculi epiſtolarum eiuſdem· lxviij
Floſculi ſermonum eius· ·lxix
Floſculi carminum eiuſdem· lxx
De triumpho romanorum et pacatione or
bis ſub auguſto· lxxi
De cõiugio btẽ marie virgis ⁊ ioſeph· lxxij
De cauſis deſponſationis eiuſdem· ·lxxiij
De generatione amborum· ·lxxiiij
De morte cathonis ⁊ conceptione precur=
ſoris· lxxv
De angelica allocutiõe beate virgis· lxxvi
De cõceptione filij dei ex virgine· lxxvij
Cur deus voluit incarnari et cur ſolus in tri
nitate filius· ·lxxviij
De modo illius vnionis et vnitate perſona=
litatis· lxxix
De predeſtinatione cuſti hominis et ei9 gra
tie et ſapientie plenitudine· lxxx
Quatiter ſecundum vtranq̃ naturam ſit ca
put eccleſie· lxxxi
Qr etiam cum natura defect9 noſtros ſed nõ
omnes ſuſcepit· ·lxxxij
Qr ab inſtanti conceptionis totũ ſibi meruit
⁊ originale vel fomitem non habuit· lxxxiij
Cur tanto tẽpore diſtulit incarnari· lxxxiiij
De mutua ſalutatiõe marie ⁊ elizabz lxxxv
De ortu precurſoris· ·lxxxvi
De diſcuptiõe orĩ ⁊ ortu ſaluatoris· lxxxvij
De cronicis ab initio mundi vſq̃ ad illud tẽ
pus· ·lxxxviij
De duobus animalibus chriſtum adoranti=
bus in preſepio· ·lxxxix
De Circumciſione eiuſdem· ·xc
De Stella magorum duce et purificatione
virginis· ·xci
De Cultu et religione magorum ⁊ cetero
rum orientalium· xcij
De pſecutiõe herodis ⁊ nece innocentũ· xciij
De fuga dñi i egiptũ ⁊ cuẽtib9 itineris· xciiij
De ruina ydolorum egipti ad eius ingreſſum
capitulum xcv
De Juda galileo ⁊ ſexto pytagorico philo
ſopho· ·xcvi
De tribus ſectis iudeorum priuatis· ·xcvij
De nece duorum filiorum herodis et eius
puoru teſtamento· ·xcviij
De odio herodis in antipatrum et eius in=
carnatione· ·xcix
De morbo et morte herodis ⁊ nece antipa=
tri· ·C
De ſubſtitutione archelai ⁊ lite fratrum pro
regno· ·ci
De quatuor regibus in iudea et de ſimulato
alexandro et diuiſione regni· cij
De reditu domini de egipto et morte glaſi=
re et exilio archelai· ·ciij
De mutatione dñi ieſu in medio doctorũ· ciiij
De primis iudee procuratoribus et morte
auguſti de Athenodoro quoq̃ ſtoyco· cv
De ouidio poeta et ſcriptis eius· ·cvi
Floſculi morales epiſtolarũ ouidij· cvij
Flores libri ſine titulo· cviij
De eodem· cix
De eodem· cx
De eodem· cxi
Flores libri de arte amandi· cxij
De eodem· cxiij
De eodem· cxiiij

Gloſculi libu de remedio amous. cxiiij
Iterum de eodem. cxv
Gloſculi libu methamorphoſeos. cxvi
Iterum de eodem. cxvij
Gloſculi libu faſtorum. cxviij
Gloſculi libu tuſtium. cxix
Adhuc de eodem. cxx
Glores libu de ponto. cxxi
Adhuc vnde ſupra cxxij
De valeuo maximo ⁊ de dictis ei9. cxxiij
De dictis eiuſdem moralibus. cxxiiij
De eodem. cxxv
De eodem. cxxvi
Iterum de eodem. cxxvij
Adhuc de eodem. cxxviij
De eodem. xxix

Explicaunt capitula libu quinti.

Incipiũt capitula libu ſexti qui continet hy ſtoriam a tempore thyberij ceſaris vſq; ad tẽ pus claudij ceſaris.

De Impeuo Thiberij ceſaris ⁊ domis eius imitijs. pmũ
De guloſitate ⁊ cruelitate eiuſdẽ. ij
De forma ⁊ geſtibus eius. iij
De famoſo Paulino Ludibuo in templo Iſidis. iiij
De herode tetrarcha ⁊ procuratore iudee va= leuio ⁊ poſt de pylato. v
De odio iudeorum in pylatum. vi
De predicatione baptiſmi. vij
De columba ⁊ voce patus. viij
De ieiunio ⁊ temptatione dominí. ix
De puma diſcipulorum vocatione. x
De ordine hyſtoue ab hinc vſq; ad incarce= rationem iohannis. xi
De Aperta predicatione dominí ⁊ electione duodecim apoſtolorum. xij
De ſermone domini in monte. xiij
De conuemẽtia ſeptem virtutum cum ſeptẽ domis. xiiij
De oratione dominica. xv
De adaptatione ſeptem petitionum ad ſeptẽ dona ſpiritus ſancti. xvi
De Coniunctiombus illic inſertis Et de poſ feſtiuis. xvij
De Ordine hyſtorie poſt ſermonem dominí vſq; ad queſtionem iohannis. xviij
De Queſtione iohannis ⁊ teſtimonijs cuſti de ipſo. xix
De multiplici laude iohis baptiſte. xx
De ordine hyſtoue poſt queſtionem iohãis vſq; ad eius decollationem. xxi
De decollatione iohannis baptiſte. xxij
De teſtimonio ioſephi ⁊ ō iohanne baptiſta ⁊ de dño ieſu ⁊ ei9 facie corporali. xxiij
Dyſtoue ſeues poſt iohannis decollatianem vſq; ad dñi tranſfigurationem. xxiiij
Ordo Dyſtoue ab hinc vſq; ad ſcenophe= giam xxv
Ascenophegia vſq; ad encenia. xxvi
De Encenijs. xxvij
De lazau ſuſcitatione ⁊ iudeorum contra hie ſum conſpiratione. xxviij
De mutuis epiſtolis dominí ieſu ⁊ abagau regis ediſſe. xxix
De thathee apoſtolo poſt dominí aſſumptio nem ad eundem regem miſſo. xxx
De vltimo aduentu ieſu in ieruſalem. xxxi
De ſuſceptione ei9 in ramis palmaꝝ. xxxij
De ſecunda eiectione vendentium ⁊ ementiũ de templo. xxxiij
De his que geſſit in ſecunda feria. xxxiiij
De geſtis tertie feue xxxv
De operibus quarte feue. xxxvi
De cena dñi ⁊ inſtitutione eukariſtie. xxxvij
De traditione dominí. xxxviij
De predicatione negationis Petu et tuna oratione dominí. xxxix
De ligatione dominí et eius condemnatione coram caypha ⁊ ſuſpendio iude. xl
De diſcuſſione cauſe eius corã pylato. xli
De illuſione herodis ⁊ iudicio pylati. xlij
De illuſione militũ ⁊ crucifixione dñi. xliij
De ſuſceptione latronis et commendatione virginis matus. xliiij
De tenebris vniuerſalib9 aeris ⁊ cõſumatioẽ dominice paſſionis. xlvi
De morte dominí ⁊ ſignis in elementis oſten ſis. xlv
De vulnere dominici lateus ⁊ illuminatione percuſſous. xlvij
De martiuo longini militis. xlviij
De ſepultura domini. xlix
De tuduo mortis eius. l
De aduentu mulierum ad ſepulcrum ⁊ reſur rectione dominica. li
Qualit xps glouficationeꝫ ſuã meruit. lij
Q; ſola humlitate paſſionis meruit nobis paradiſum. liij
De hora dominice reſurrectionis. liiij
De diuerſitate aduentus mulierum et nume ro angelorum. lv
De argumentis dominice reſurrectionis et

numero appaꝛitionum· ·lvi
De appaꝛitione facta ioseph et altezcatione iudeoꝛum cum custodibus· ·lvij
De relatione ioseph supeꝛ liberatione sua de carcere· ·lviij
De illis qui cum domino ꝛesuꝛꝛexeꝛant ⁊ de coniuꝛatione caum et leuncij· lvix
Relatio eoꝛundem de illustratione infeꝛm in aduentu chusti· lx
De chusti descensu ad infeꝛos· ·lxi
De ꝛeligatiõe sathane ⁊ ifeꝛm spoliatiõe· lxij
De occuꝛsu enoch et helye et latꝛonis dextꝛu m ingꝛessu paꝛadisi· ·lxiij
De fine naꝛꝛationis ⁊ eiꝰ descuptione· lxiiij
De ascensione domim· lxv
De ꝛeditu discipulorum in ieꝛusalem et electione mathie ⁊ cõmendatione ioseph· lxvi
De aduentu spiꝛitus sancti· ·lxvij
De pꝛedicatione petꝛi et conveꝛsione octo milium iudeoꝛum· ·lxviij
De cõmunitate vite in pmitiua ecclia· ·lxix
De constanti pꝛedicatione et miꝛaculis apostolorum et gamaliele ·lxx
De septẽ diaconis ad ministeꝛiũ electis· lxxi
De lapidatione stephani et pꝛima disꝑsione ecclesie· lxxij
De gestis philippi diaconi primi et ỏ simone mago· lxxiij
De tꝛansitu eiusdem philippi diaconi ceteꝛoꝝq diaconoꝝ· ·lxxiiij
De conveꝛsione pauli et initio pꝛedicatiois eius· lxxv
De histoꝛia assumptionis beate vꝛginis mꝛie et qualiteꝛ apostolis ꝛeuelata est· lxxvi
Qualiteꝛ ad eam apostolis congꝛegatis filius suus ei apꝑuit et aiam eius in celum pꝛemsit· lxxvij
De exequijs eiusdem vꝛginis et miꝛaculis p eam tunc ostensis· ·lxxviij
De Sepultuꝛa eius et assumptione coꝛpoꝛis in celum· lxxix
Quid ỏ ꝑfata hystoꝛia sentiꝛe liceat· ·lxxx
De ꝛeuelatione supeꝛ hoc facta sanctimoniali elizabeth· lxxxi
De miꝛaculis post eius assumptionem peꝛ eã gestis· lxxxij
De illo qui filium vꝛginis qui pro se fideiussoꝛem iudeo tꝛadidit· lxxxiij
De illo pro quo vꝛginis ymago se obijcẽs iaculum excepit· lxxxiiij
De cleꝛico cui virgo lac infundens linguam ꝛestauꝛauit· lxxxv
De muliꝛe quam inteꝛ maꝛis vndas protexit pauentem· lxxxvi
De abbatissa pꝛegnante quam dei mateꝛ ab infamia liberauit· ·lxxxvij
De puꝛo qui vꝛginis ymaginem anulo sub aꝛꝛauit· lxxxviij
De illo quem sub aquis protectum ad litus virgo dei gemituꝝ maꝛia peꝛduxit· lxxxix
De illis quos de tempestate maꝛis eꝛupuit et puella cuius lingue vmculum solut· xc
De imperatuce cuius castitatem eꝛupuit a violentia seꝛuoꝝ· ·xci
De alio casu consimili cꝛca eandem impeꝛatꝛucem· ·xcij
De mediana quã ei beata vꝛgo inotuit· xciij
De muliꝛe que conceptum ex filio puerum inteꝛfecit· xciiij
Qualit eã demõ apud ꝛegẽ accusauit· ·xcv
Qualiteꝛ beata dei gemituꝝ eam liberauit ab obpꝛobꝛio· xcvi
De vidua paupeꝛe quam in moꝛte honoꝛauit· ·xcvij
De veste quam sancto Bonito pꝛesuli post missam dedit· ·xcviij
De pauꝑculo viꝛo quem a plaga demonis liberauit· ·xcix
De iudea quam a labꝛe paꝛtus liberauit et puero qui panẽ imagim xp̃i poꝛꝛexit· ·C
De adultera et eius emula· quas ad pacem conuertit· ·ci
De illo a quo peꝛ illam oꝛationem o inteme ꝛata ⁊ cetera demonem fugauit· cij
De milite qui vꝛginm paꝛcens eã monasteꝛio tꝛadidit et in toꝛneamento occubuit· ciij
De exequijs eius ⁊ miꝛaculo supeꝛ eum ostẽso· ciiij
De pictoꝛe quem imago beate vꝛginis mie da manu ne caꝺeꝛet ꝛetmuit ⁊ de inteꝛitu blasphemi· ·cv
De iuuene illo qui abnegato chusto matꝛẽ eius abnegaꝛe noluit· cvi
Qualiteꝛ dei gemituꝝ eum honoꝛauit et exaltauit· cvij
De Bene disteꝛdensi quem ad amoꝛem oꝛdinis pꝛouocauit· cviij
De electuaꝛio quo pauꝑes fꝛatꝛes ditauit et superstitioso denegauit· ·cix
De visiomb9 ostẽsis monacho ifiꝛmo· cx
De imagine que peꝛcussa sanguinẽ ꝛeddidit ⁊ de alia q̃ fꝛãgi non potuit a saꝛꝛacenis· cxi
De iudeo quem beata vꝛgo toꝛmẽtis ⁊ gaudijs ostensis conveꝛtit· ·cxij

De fratre kartusiensi quem a demonum insultibus liberauit. cxiij
De uisione ostensa sancto hugoni cluniacensi in natali domini. cxiiij
De puero in vigilia pasce concepto quē dei genitrix de inferno liberauit. cxv
De fure suspenso quē ipsa sustentauit et monacho de cuius ore p̄ morte rosa p̄cessit. cxvi
De muliere quā a morte suscitauit donec peccatum suum confiteretur. cxvij
De subdyacono toletano quem iniuste degradatum restituit Itē aliud ex eodē. cxviij
De solemnizatione natiuitatis virginis gloriose & quarundam imaginum eius. cxix
De miraculis eiusdem circa sanctum hildefonsum toletanum ostensis. cxx
De dictis eiusdem presulis in laudem ipsius virginis. cxxi
De primo aduentu pauli in ierusalem & miraculis beati petri & primitijs gentiū. cxxij
De epistola pilati tyberio missa super crucifixione domini. cxxiij
De exilio et morte pilati et eius successore. Ca. cxxiiij
De Paupertate et Ambitione Herodis aguppe cxxv
De mutua inuidia thyberij & herodis aguppe & de morositate tyberij. cxxvi
De incarceratione ipsius herodis & auguno bubonis. cxxvij
De morte tyberij & substitutioue gaij & sublimatione herodis. cxxviij
De Imperio Gaij et eius vita et studijs ac ludis cxxix
De exilio herodis tetrarche et herodiadis. Ca. cxxx
De phylone & scriptis eius. cxxxi
De temeritate Gaij qua dei cultum sibi usurpauit. cxxxij
De crudelitate eiusdem. cxxxiij
De impudicicia eius et Prodigalitate et rapina. cxxxiiij
De Statua gaij quam in templo ierusalem mandauit erigi. cxxxv
De nece eiusdem imperatoris. cxxxvi

Explicit registrum capitulorum libri sexti speculi hystorialis fratris vincentij.

Incipit Registrum capitulorū libri septimi Qui continet hystoriā a tempore claudij imperatoris usq; ad tempus neronis.

De promotione claudij ad imperium. pmū
De vita & moribus eiusdem. ij
Item de eodem & forma ipsius. iij
De iacobo zebedeo & hermogene mago. iiij
De Conuersione Hermogenis et passione Jacobi. v
De discipulis eiusdem apostoli & libello translationis eiusdem. vi
De continentia eiusdem libelli. vij
De carcere Petri & interitu Herodis & successione aguppe. viij
De ordinatione pauli & barnabe et qualiter dictus est paulus. ix
De itinere eorum predicationis causa donec redierunt antiochiam. x
De primo cōcilio ierusalem celebrato super questione legalium. xi
De diffinitiua sententia Jacobi super predicta questione. xij
De impletione totius legis p̄ xp̄m. xiij
Quare ideo legis umbre cessauerunt quia veritas impleta est. xiiij
De impletione ceremonialium. xv
De cōpletione moralium in euangelio. xvi
De Mutatione veterum sacramentorum in noua. xvij
De numero sacramētorū noue legis. xviij
De institutione et potestate baptismi xix
De essentia & nomine baptismi. xx
De forma baptismi. xxi
De intentione baptizantis. xxij
De baptismo paruulorum. xxiij
De effectu baptismi. xxiiij
De Baptismo etiam Hereticorum non iterando. xxv
De Accedentibus ad Baptismum recte vel ficte. xxvi
De Sacramento confirmationis xxvij
De institutione eukaristie. xxix
De forma & re sacramenti. xxx
De transubstantiatione panis & vini. xxxi
De His que supra naturam vel intellectum ibi fiunt. xxxij
De quorundam intelligentia que dicuntur vel aguntur in missa. xxxiiij
Utrum Eukaristie cibus satiet vel nutriat corpus. xxxiiij
De indigne sumentibus & tāgentib9. xxxv
De causis institutionis huius sacramenti et quale datum sit tunc corpus xp̄i. xxxvi
De sacramento penitentie. xxxvij
De effectu eiusdem sacramenti. xxxviij

De tubus partibus pẽitentie. xxxix
De contritione. xl
Qualiter Contritio sit pars iustificationis impij. xli
De confessione. xlij
Quando ⁊ de quib9 oporteat confiteri. xliij
Quibus pſonis aut cui confitendũ sit. xliiij
Nohuc de confessoribus. xlv
De modo audiendi confessiones et faciendi interrogationes. xlvi
De his qui tepide ⁊ ficte confitent. xlvij
De sigillo confessionis conseruando. xlviij
De satisfactione. xlix
De penitẽtia ⁊ opibus nõ satisfactorijs. l
De tuplici pẽitentia li
De numero et vsu clauium. lij
De pſonis habentibus claues. liij
De mensura penarum communi. liiij
De quibusdam maioribus pẽis in canone expressis. lv
De qualitate penarum ⁊ vi clauium lvi
De pena excommunicationis. lvij
De mflicta a iure et a iudice lviij
De absolutiõe vinculi excõmunicationis. lix
De generalibus remissionibus vel mulgentijs. lx
Nohuc de eodem. lxi
De reditu peccatorum et de purgatione malium. lxij
De sacramento extreme vnctionis. lxiij
De Sacramento ordinis. lxiiij
De impedimentis ordinandorum et primo de cumine et bigamia. lxv
Nohuc de impedimento bigamie. lxvi
De Solemniter pẽitentibus et cuualibus non ordinandis. lxvij
De seruis et corpore vitiatis. lxviij
De Illegitime natis et in egritudine baptizatis et peregrinis ⁊ ignotis. lxix
De impedimentis etatis et sexus. lxx
De ordine ⁊ tpe et forma cõsecratiõis. lxxi
De Sacramento coniugij. lxxij
Qz vnica debet vnus esse de iure naturali uxor. lxxiij
De sponsalibus qualiter contrahunt. lxxiiij
De casib9 in qbus soluunt sponsalia. lxxv
De tuplici bono coniugij. lxxvi
De his qui contrahere possunt et de effectu coniugij. lxxvij
De Speciebus coniugij lxxviij
De his que impediunt et dirimunt matrimonium et primo de errore persone. lxxix
De Impedimento conditionis. lxxx
De Impedimento voti. lxxxi
De cognatione carnali. lxxxij
De cognatione spirituali. lxxxiij
De cognatione legali. lxxxiiij
De Impedimento criminis. lxxxv
De dispari cultu. lxxxvi
De metu vel coactione. lxxxvij
De ligatione ⁊ publica honestate. lxxxviij
De affinitate. lxxxix
De Impotentia coeundi. xc
De his que matrimonium impediunt sed nõ dirimunt. xci
De diuortio. xcij
De filijs legitimis et illegitimis. xciij
De epistola apostolorum et cronica annorum petri et pauli. xciiij
De hoc q̃ paulus petrũ corripuit. xcv
De euãgelio petri qõ marc9 cõscripsit. xcvi
De romanis pontificibus a petro vsq; ad sil uestrum. xcvij
Cathalogus ceterorum vsq; ad innocentiũ quartum. xcviij
De quodã miraculo marie magdalene. xcix
De aguppa filio herodis aguppe et dissensione pauli et barnabe. c
De prouincijs a quibus prohibiti sunt a spiritu sancto ⁊ de helena regina. ci
De transitu pauli in macedoniam. cij
De conuersione athenensium. ciij
De cõuersione scĩ dyonisij et libus ei9. ciiij
De ierarchia celesti id est angelica. cv
De epyphania. cvi
De yperphania. cvij
De ypophania. cviij
De thearchia. cix
De amore dei. cx
De malo quid sit et vnde. cxi
De sapientia et pace dei. cxij
De epistolis sancti dyonisij. cxiij
De vltimo aduentu pauli in ierusalem ⁊ vinculis eius. cxiiij
De multiplici calamitate iudeorum. cxv
De Seneca ⁊ libris eius ⁊ Glosculis moralibus. cxvi
Glozes eiusdem de virtutibus li iiij. cxvij
De eodem. cxviij
Glozes eiusdem de clementia in li i. cxix
Glosculi ipsius de beneficijs li p̃mo. cxx
De eodem in libro ij. cxxi
De eodem ex tercio. cxxij
Glosculi ei9 de remedijs fortuitor. cxxiij

Floſculi naturalium queſtionum eius ex li=
bro pumo. cxxiiij
Adhuc de eodem ex libro ſexto. cxxv
Flores declamationū ei9 ex li ꝑmo. cxxvi
Liber tragediarum eius. cxxvij
De eodem. cxxviij
Epiſtolarum eiuſdem ex epiſtola puma ad
lucallum. cxxix
Idem in tercia. cxxx
De eodem ex quinta. cxxxi
Adhuc de eodem ex octaua. cxxxij
De eodem. cxxxiij
De eodem ex quindecima. cxxxiiij
De eodem ex decimaoctaua. cxxxv
De eodem ex viceſima ſecunda. cxxxvi
De eodem ex viceſima q̃rta. cxxxvij
Itez de eodem ex viceſimaſexta. cxxxviij
De eodem ex tuceſima. cxxxix
De eodem ex q̃drageſima. cxl
Idem in xlvi epiſtola. cxli
Idem in epiſtola q̃nquageſima. cxlij
Idem in q̃nquageſimanona cxliij
Idem in ſexageſimaſexta. cxliij
Idem in ſeptuageſima ꝑma. cxlv
Idem in epiſtola lxxvi. cxlvi
Idem in ſeptuageſimaoctaua. cxlvij
Idem in octuageſimapuma. cxlviij
Idem in octuageſimaſcda. cxlix
De eodē ex octuageſimaquinta. cl
De poetis illius tpis z floſculis ꝑſij. cli
De floſculis iuuenalis ex li ꝑmo. clij

Explicaunt capitula libu ſeptimi.

Incipiunt capitula libu octaui qui continet hyſtouam a nerone nequiſſimo vſq; ad tpūs veſpaſiam.

De bonis initijs neronis. ꝑmū
Qualiter feſtus felix ſuccedens Paulum mi
ſit ad ceſarem. ij
De Ysmahele pontifice et Cathalogo ponti=
ficum. iij
De Vita iacobi fratris domini z eius paſ=
ſione. iiij
Qualiter paulus peruenit romam z de libera
eius cuſtodia. v
De cantibns ac luſibus z iactantia neroīs. vi
De luxuria et poigalitate eius. vij
De rapina eius et crudelitate. viij
De ſeneca z libris eius ix
De Libertate eius in reprehenſione Vo=
latue. x
De duodecim perſecutionibus eccleſie quaꝝ
puma cepit a nerone. xi
De conflictu Petri cum Symone mago et
morte illius. xij
Qz Petrus inſidias albini declinans a cuſto
mitus redijt. xiij
Qualiter captus z cruciaffixus eſt. xiiij
De exequijs eius et correptiōe neronis. xv
De paulo qualiter patroclo ſuſcitato com=
prehenſus eſt. xvi
De cōſtanti ei9 cōfeſſiōe coram ceſare. xvij
Qualiter ad ſupplicīū pergēs eductores con
uertit. xviij
Qualiter decollatus eſt et maphora plautil
reſtituta eſt. xix
Qualiter poſt mortem apparuit plautille et
poſt ceſari z poſt miniſtris. xx
De miraculo pauli in eo qui voluit ſe ſuſpen
dere. xxi
De primatu romane eccleſie ratione petri z
ſucceſſorus eius clementis. xxij
Qualiter idem clemens adhęſit primo doctri=
ne barnabe. xxiij
Qualiter poſtmodū adhęſit petro. xxiiij
Qualiter res circa ſe geſtas narrauit petro.
Ca. xxv
Qualiter petrus matrem illius mendicantē
inuenit. xxvi
Qualiter eadem clementi innotuit. xxvij
Qualiē agnita eſt a niceta z aquila. xxviij
Qualiter fauſtinianus eos ad diſputandum
prouocauit. xxix
Aſſertio nicete de prouidentia. xxx
Reſponſiones Patris ad verba Nycete et
aquile. xxxi
Verba clementis z reſponſiones pris. xxxij
Qualiter omēs mutuo ſe agnouerūt. xxxiij
Qz Petrus noluit fauſtinianum ſtatim bap=
tiſari. xxxiiij
De Mutatione vultus eius dolo Symonis
magi. xxxv
Qualiter dolus Magi antiochie profecit in
gloriam petri. xxxvi
Qualiter petrus rome ſibi clementem ſubſti=
tuit z de regimine docuit. xxxvij
De filia ei9 petronella z ſcta felicula. xxxviij
De Sancto Marcale lemouicenſi ex geſtis
eius. xxxix
De quibuſdam eius Miraculis et Obitu eiuſ
dem. xl
De ſanctis ſauiniano z potentiano z altino.
Ca. xli
De ſancto clemente metenſi ex geſtis ei9. xlij

De sancto frontone petragoucensi· xliij
Qualiter eũ dñus inᵭserto visitauit· xliiij
De sancto memmio cathalanensi· xlv
De miraculis eiusᵭm ⁊ bonis opib9· xlvi
De sancta Tecla pauli discipula· xlvij
Qualiter bestiaꝝ seuiciã fide superauit· xlviij
De quibusdam pauli discipulis alijs· xlix
Passio sanctorum vitalis et valerie vxoris eius· ·l
De filijs eorum Geruasio et prothasio et de sanctis Nazario et celso· li
De constantia sanctorum Nazarij et Celsi coram nerone· ·lij
De passione ommũ quatuor predictoꝝ· liij
Passio sanctoꝝ processi ⁊ martiniani· liiij
Passio thimothei et appollinaris· lv
De quibusdã alijs sub nerone passis· ·lvi
De gestis sancti marci euangeliste· lvij
De passione eiusᵭm· lviij
De causis ⁊ signis euersionis ierusalem· lix
De Jesu filio anani· ·lx
De vltima dispersione apostolorum ceterorumq; discipulorum· lxi
De aduẽtu sci thome in andronopolim lxij
Qualiter eum cantatrix in conuiuio manifestauit· lxiij
De filia regis et eius sponso quos ad fidem ⁊ castitatem conuertit· lxiiij
De palacio spirituali quod regi indie construxit· lxv
De aduentu eius in Jndiam superiorem in qua pro christo passus est· lxvi
De gestis sci andree in mirmidonia· lxvij
De his que gessit apud nycheam et nycomediam· lxviij
De aduentu eius thessallonicam et certamine in stadio· lxix
De serpente quem occidit ⁊ xl mortuis quos suscitauit· lxx
De his que gessit apud patras et macedoniam· lxxi
De agone eius cum egea proconsule· lxxij
De crucifixione eius et morte turpi procõsulis· lxxiij
De predicatione sancti mathei et iucta contra magos· lxxiiij
De filio regis quem suscitauit matheus apostolus· lxxv
De furore regis hyrtaci contra apostolum propter ephigeniam· ·lxxvi
De certamine ephigenie cum rege et morte turpi regis· lxxvij
De apostolis symone ⁊ iuda et waradach duce· lxxviij
De certamine eorum contra magos· lxxix
De serpentibus magorum quorum morsib9 afflicti fugerunt· lxxx
De ceteris apl̃oꝝ gestis in babilonia lxxxi
De passione eorundem· lxxxij
De sc̃o bartholomeo ⁊ de ascaroth· lxxxiij
De q̃busdã signis ⁊ cõfessiõe demonis lxxxiiij
De cõstractiõe ydoli ⁊ effigie demonis· lxxxv
De passione apostoli et turpi morte hostium ⁊ miraculo lampadis· ·lxxxvi
De translatione sacu corporis et theodoro eius sculptore· lxxxvij
De vita sancti philippi apostoli· lxxxviij
De sancto barnaba apostolo· ·lxxxix
De sancto luca euangelista· xc
De ceteris apostolorum discipulis· xci
De vita sancte Marthe· xcij
De vita sancte marie magdalene xciij
De dispersione earum cum quibusdam discipulis· ·xciiij
Qualiter maria ducem marsilie conuertit et ei filium a domino impetrauit· ·xcv
Qualiter idem dux ierosolimam et loca sancta visitauit· ·xcvi
Qualiter in regressu puerum suum miraculose nutritum inuenit· xcvij
Qualiter dux vxorem defunctam per beatam mariam recuperauit· xcviij
De dracone quẽ martha ligauit et populus occidit· xcix
De austeritate vite illius· C
De Suscitatione iuuenis et conuersione aq̃ in vinum· ci
De cõuersatiõe marie magdalene i deserto cij
De transitu eiusᵭm et sepulcro· ciij
De Anima eius quam vidit martha soror eius· ciiij
De felici eius transitu· ·cv
De gloriosis eiusᵭm exequijs· ·cvi
De loco sepulcu et comitibus eius· cvij
De Sacerdote non credenti miracula beate marie· ·cviij
De cleuco desperato p eã consolato· ·cix
De butone a naufragio liberato· cx
De sancto maximino aquensi episcopo et sociis eius· cxi
De sancto saturnino tholosane episcopo primo· cxij
De sancto iuliano cenomannensi· cxiij
De obitu eiusdẽ ⁊ miracul̃ p9 obitũ· cxiiij

De alio Juliano pro quo dicitur oratio dominica . cxv
De sancto hermogora ⁊ eius passione. cxvi
Qualiter cum sancto Fortunato martirium passus est. cxvij
De his que p̃cesserunt mortẽ nerom̃s. cxviij
De infelici eius morte. cxix
De galba imperatore ⁊ morte eius. cxx
De quintiliano ⁊ flosculis eius. xxi
De eodem. cxxij
Adhuc de eodem. cxxiij
Idem in libro causarum. cxxiiij
Idem in octaua causa. cxxv
De ottone impatore ⁊ morte eius. cxxvi
De vitellio impatore ⁊ ei⁹ morib⁹. cxxvij
De crudelitate ⁊ morte eiusdem. cxxviij

Explicunt capitula libri octaui

Incipiunt capitula libri nom Qui continet hystoriam a tempore vespasiani vsq; ad tempora anthonini veri ⁊ aurelij cõmodi.

De imperio vespasiani ⁊ bonis mitijs ei⁹. i
De iosepho ⁊ scriptis eius. ij
De obsidione ⁊ calamitate ierusalẽ. iij
De auaricia iudeor; ⁊ extrema fame. iiij
De muliere q̃ comedit filium suum. v
De destructione templi ⁊ vrbis. vi
De passione sancti appollinaris. vij
De cupiditate vespasiani ⁊ morte ei⁹. viij
De imperio tyti ⁊ eius morte. ix
De domiciano ⁊ bonis eius mitijs. x
De crudelitate ipsius. xi
De sancto clemente papa ⁊ scriptis ei⁹. xij
De Edicto domiciani contra illos de genere dauid . xiij
De dolio iohannis euangeliste ⁊ eius exilio et apocalipsi. xiiij
De passione sanctor; nerey ⁊ achillei. xv
De sancto dyonisio areopagita ⁊ socijs eius Ca. xvi
De passione eorundem. xvij
De codice passionis sancti eutropij. xviij
Qualiter ad fidem conuersus est sanctus eutropius. xix
Qualiter ipse cum patre suscepit apostolos symonem ⁊ iudam . xx
De legatione eius a beato Petro apostolo suscepta ⁊ eius passione. xxi
De vita sanctor; sanctim̃ ⁊ antonim̃. xxij
De vita sancti yonij. xxiij
De vita sancti ceraun̄ caruocensi. xxiiij
De sancto luciano beluacensi. xxv
De martirio eius ⁊ exequijs. xxvi
De legatione sancti reguli siluanectẽsis xxvij
Qualiter ei reuelata est passio sancti dyonisij ⁊ sociorum eius. xxviij
De aduentu eius siluanectẽ ⁊ conuersione vrbis. xxix
Qualiter In carcere vinctos miraculo liberauit xxx
De conuersione presidis ⁊ subuersione ydolorum per ipsum. xxxi
Qualiter ranis imposuit silentium ⁊ de morte eius. xxxij
De ortu sancti taurini ebroycensis. xxxiij
De accessu eius apud ebraicas ⁊ conuersione vrbis. xxxiiij
De sancto eugenio toletano. xxxv
De edicto domiciani contra mathematicos . Ca. xxxvi
De arrogantia et meticulositate et forma et exercitijs ⁊ morte eius. xxxvij
De imperio Nerue et vita sancti Thymothei apostoli. xxxviij
De reuocatione iohannis ab exilio et suscitatione drusione ⁊ de cratone pho. xxxix
De duobus qui relictis ommibus pemituerũt sed postea resipuerunt . xl
De conscriptione euangelij Johannis contra hereticos. xli
De filio eius spirituali quem a latrocinijs reuocauit. xlij
De ruina ydolorum et veneno quod sine lesione bibit. xliij
De suscitatione illorum qui a veneno interierant. xliiij
De sancto euticete ⁊ socijs ei⁹ ⁊ ceteris hui⁹ temporis martiribus et vita sancti Nerei et achillei martirum . xlv
De imperio trayani xlvi
De plutarco eiusdem p̃ceptore. xlvij
De libro plutarci misso ad trayanũ. xlviij
De transitu iohannis euangeliste. xlix
De virginitate ei⁹ ⁊ virgous tempie. l
De crucifixione sancti symeonis epi. li
De vita sancti clementis pape. lij
De exilio ⁊ passione eiusdem. liij
De miraculis eius post obitum. liiij
De sancta domicilla ⁊ suis sociabus. lv
De sancto ignaao anthioceno epo. lvi
De scriptis eiusdem. lvij
De sancto eustachio et cõuersione ei⁹. lviij
De temptationibus eius. lix

Qualiter a militibus agmtus ad imperatorē lx
rediit.
Qualiter vxorem et filios suos cognouit. lxi
De sancto foca et eius alteratione cum affu lxij
cano.
De visione terribili circa eum et cōsternatio lxiij
ne affucam.
De supplicio eius et carcere. lxiiij
De vltimo eius agone. lxv
De plmio secundo et eius relatione ad trai= lxvi
anum pro chustiams.
De libus eiusdem. lxvij
De seditione iudeorum et fine traiami impera lxviij
tous.
De impio aduam et studio ac moribus lxix
eius.
De scdo phō ⁊ eius ptinaci silentio. lxx
De his q̄ ad interrogata respōdit scripto. lxxi
De scriptis quadrati et austidis pro chustia lxxij
mis.
De passione sci quiam ⁊ hermetis. lxxiij
Passio sci alexādu pape ⁊ sociorz ei9. lxxiiij
Passio sancti sixti pape et peregum antisio= lxxv
dorensis.
Passio sci thauam sub liciio pfice. lxxvi
Qualiter idem sanctus filium eiusdem licinij lxxvij
suscitauit.
Qualiter eidem sancto reuelatus est obitus lxxviij
ab angelo propius.
De prophetia eius et exitu. lxxix
Passio sancte serapie virginis. lxxx
Passio scē sabine virginis ⁊ martius. lxxxi
Passio sancti Eustachij cum vxore et filijs lxxxij
eius.
Passio sanctorum faustini et iobite ⁊ kalo= lxxxiij
ceu.
De sancta sophia ⁊ trib9 filiab9 ei9. lxxxiiij
De passione eazundem. lxxxv
De quadā scā maria virgine. lxxxvi
De petra que se apiens refugium ei prebuit lxxxvij
capitulum.
De conuersiōe xcē miliū militum. lxxxviij
De passione eorum. lxxxix
De quibusdam operibus aduam et morte xc
eius.
De impio Antonini pij ⁊ pio papa et her xci
ma.
De thauro phō et galieno medico. xcij
de scis policarpo ⁊ papia ⁊ scriptis eoz xciij
De iustino philosopho et scriptis ⁊ ei9 mor xciiij
te antonini pij.

Explicunt capitula libu nom.

Incipiunt capitula libu xcimi qui continet hystoriam a tempore anthonini vsq; ad tempora valeriam et galiem imperatorum.

De impio anthonini veri ⁊ aurelij comodi i
et persecutione eorum in chustianos. i
Passio sancti policarpi episcopi. ij
Passio sanctorum pionij iustini et quorun= iij
dam aliorum.
De persecutione lugdunēsis et vēnensis ec iiij
clesie.
Passio sancti fotini lugdunensis ac sociorum v
eius.
Passio sanctorum alexandri et attali. vi
Passio sancti pontici et blandine. vij
De inmia seuicia gentilium in xp̄ianos. viij
Passio sancte felicitatis cū septē filijs. ix
Passio sancti pondam martiris. x
Passio sancti iocelli pueri. xi
Passio sancte braxedis virginis. xij
Passio sanctorum victoris ⁊ corone. xiij
Passio sancti concordij. xiiij
Passio sancti marcelli martiris. xv
Passio sancti ualeriam ⁊ q̄zundā alioz. xvi
De lue post persecutionem ⁊ de miraculo plu xvij
uie in exercitu.
De egesippo et ceteris illi9 temporis. xviij
De morte aurelij ⁊ anthonini. xix
De impio Aurelij commodi. xx
De scā eugenia ⁊ protho et iacinto. xxi
Q̄ mutato habitu in monasterio abbas fa= xxij
cta est.
De accusatione melanie contra eam. xxiij
De purgatione cuminis et pena accusatricis xxiiij
ca.
De predicatione Eusebij vincentij peregri= xxv
ni potentiam sanctorum.
Passio sancti iulij senatoris. xxvi
Passio sancti Eusebij prefati cum socijs suis xxvij
ca.
Passio sancti Anthonini. xxviij
De fine agonis p̄dictoz sanctorum. xxix
De victore papa ⁊ hyreneo lugdunēsi. xxx
De impio helij ⁊ iuliam ac fine cōmodi. xxxi
De Clemente alexandrino ac ceteris illius xxxij
temporis scriptoribus.
De Impio seueri et leonide patre ouge= xxxiij
nis.
De feruore ougenis a puericia. xxxiiij
De passione sancti philippi episcopi. xxxv
De scis claudia eugenia ⁊ basilla. xxxvi
De hereti paulianorum et natali confesso= xxxvij
re.

Passio sc̃ōꝝ ãdeoli ⁊ victoris pape. xxxviij
De quinto tertulliano ⁊ scuptis eiꝰ. xxxix
De studio ⁊ ꝓmotione ougenis. xl
De laudᵉ eiusdᵉm iuxta haymonē. xli
De causis errorum eiusdᵉm. xlij
De multitudine librorꝝ eius. xliij
De varijs illius erroubus. xliij
De pemtentia illius. xlv
De apologia eiusdᵉm. xlvi
De exhortatoruo eiusdᵉm ad cleucos. xlvij
De policrate ⁊ ceteus illius temporis scuptoubus. xlviij
De morte seueu ⁊ impio caracalle. xlix
De sancto narcisso epō ieroſolimitano. l
De successore eius alexandro. li
De morte Caracalle ⁊ mpeuo macumi et gabali. lij
De impeuo Alexandu et translatione sancti thome. liij
De sancta ceclia et tyburcō ⁊ valeuaō liiij
De passiombus eorundᵉm. lv
Passio sancti Calixti pape et Calepodij presbiteu. lvi
Passio sancti vrbani pape cū socijs suis. lvij
De passione sancti Cyuci et Julite matus eius. lviij
Passio sancte martine virgmis. lix
De agone sancte martine. lx
De fine agonis eiusdᵉm virgmis. lxi
De ypolito et beullo epis ⁊ libus eorꝝ. lxij
De impeuo Maximini et eius seuicia m eccle sias. lxiij
De impio gordiani ⁊ scuptis affucani. lxiiij
De duobus philippis impatoubus. lxv
De bona indole sancti poncij. lxvi
Qualit̃ p ipm mipatores sunt conuersi. lxvij
De impeuo decij ⁊ fabiano papa. lxv.ij
De Dyomsio alexanduno episcopo ⁊ libus eiusdᵉm. lxix
Relatio eiꝰ ō martiubꝰ alexandums .lxx
De his qui im psecutione defecerunt ⁊ his q̃ im psecutione perstiterunt. lxxi
De his qui se sponte abtulerunt. lxxij
De Hereſi Nouacianorum et de lapſis recipiendis. lxxiij
De sancta agatha ⁊ eius agone. lxxiiij
De passione eiusdᵉm. lxxv
De consumatione agonis eius. lxxvi
Passio septem dormentium. lxxvij
Passio sc̃i petu ⁊ pauli cū socijs suis. lxxviij
De sancto puero tuphone. lxxix
De passione eiusd̃ sancti tufonis. lxxx
Passio sanctorum abdon ⁊ sennis. lxxxi
De conuersione secundiani et veuani ⁊ marcelliani. lxxxij
De martiuo eorundᵉm. lxxxiij
De ceteus passis sub decio. lxxxiiij
De impeuo galli et volusiani ⁊ hereticis non rebaptisandis. lxxxv
De sc̃ō papa cornelio ⁊ scuptis eiꝰ. lxxxvi
De passione eiusdᵉm. lxxxvij

Explicit registrum capitulorū decem librorꝝ pume partis speculi hystopealis fratus vincentij.

Prop 28

Incipit Prologus Fratris Vincencij de Burgundia Ordinis predicatorum in librū qui dicitur Speculum Hystoriale.

Conventus Rottwilanj Fratrum Predrm.

ILECTO dño et hominib9 (hominibus) vīro christianissimo Francorū dei gratia clarissimo Principi Ludouico Frater Vincencius christi seruus inutilis ī futuro regno cū salute et pace ppetua: Sup decē ciuitates habere potestatem. in pñti quoq; seculo non modo ꝓtor vnus anguli primatū ac regale fastigium: magis autē ob totius ecclesie militantis ac fidei christiane q̄dā singulare presidiū: debitā michilominus a cunctis mortalibus reuerētiā et honorē. Jn anno p̄cedenti: sicut ex venerabilis ac religiosi Radolfi qui monasterio regalis mōtis Cisterciēsis ordīs abbas tūc tpis presidebat: vobis autem simul ⁊ nobis familiaris erat: relatiōe cognouim9. ad aures vestras puenit edidisse nos grāde volumē vnum ex multoꝝ librorꝝ excerptis floribus aggregatū: non paꝝ vtiq; conferens ad ommimode doctrine compendiū. Et q2 vobis quoq; mel liflua scripturaꝝ dulcedo sapit ⁊ grata est: ad eiusdem volumīs exemplar p notarios transscribēdū studiosꝰq; vestroꝝ vsib9 deputādū piū vestrū ꝓtinus exitauit affectum. Et ego quidē hec audiēs vtpote scripturarum amator qualiscūq;: gauisus sum non paꝝ ammaduertens scilicet neglecta diutius antiquoꝝ primorum studia vestrā vtcunq; prudentiā imitari Nō illoꝝ dico tantūmodo qui quondā in populo dei expressa dei vocatiōe regni gubernacula susceperūt Dauid inq; ⁊ Salomon qui nonsolū legis deutronomium iuxta legis p̄ceptum assidue relegerūt: sedulā spūalis doctrine libros ꝓphetico spiritu editos: ad edificatiōnē posteris relinquētes: totius ecclesie magistri effecti sunt. Nec modo vnus Julij cesaris et Augusti ceterorūq; successoꝝ eorūdem qui arcem romani imperij imo pene totius orbis monarchiā tenuerūt. Et licet tpalis militie frequēter exercitijs dediti bellorūq; negocijs vrgētibus implicati: michilominus tamē philosophoꝝ libris assidue incūbentes: vtpote gentiles hoīes deū veꝝ ac diuinas scripturas ignorantes: liberalibus artibus edocti sunt: verumetiam quorūdam p̄decessoꝝ vestroꝝ in regno frācoꝝ qui vtiq; ex tpe Clodouei magni fugatis errorū tenebris ac noua fidei luce susceptа diuinis scriptis intēdere: fideq; constanter adhibere ceperūt. Precipue quidē famosus ille karolus magnus fide: ac religione p̄clarus quē ex frācoꝝ regibus primū ad imperij romani fastigiū virtutis fama puexit: quiq; etiā p iustitie tutela cōtra paganos vel ceteros hostes ecclesie tot ⁊ tāta bella exercuit in vtroq; scientie genere secularis videlicet ⁊ diuine tēporibus suis pitus illuxit. Habunt siq̄dem vt hystorie referunt p̄ceptorē in arte grāmatica Petrū pisanū. Jn ceteris aūt discipulis Albinū cognomēto Alcuinū apud Ꝯ dyaletice atq; rethorice p̄cipue tn astronomie discēde plurimū tpis imptiuit. Jn theologia quoq; doctorē eximiū sacrorūq; librorꝝ expositorē eūdē p̄m Alcuinū habuit Qui etiā inter cetera sui laboris opuscula libros de sancta trinitate luculento sermone conscripsit. Deinde vero filius eiusdem Ludouicus: qui ei in vtroq; principatu regno videlicz impioq; successit. et tāt9 diuinaꝝ scripturaꝝ extitit amator q ei Michahel grecoꝝ impator sancti Dyonisii ariopagite de ierarchia libros ad ipius petitionē de greco ī latinū trāslatos misit Amalarius quoq; librū de ecclesiasticis officijs eidē regi ⁊ impatori scribēs porrexit Bz ⁊ Angelomus ad eundē in libros regū tractat9 edidit Rabanus quoq; eiusdem tpis doctor et scriptor egregius Primo q̄dem tractatū in daniēle: ⁊ postmodū ī libros machabeoꝝ a semet ipo dictatā expositionē Ludouico regi p munere misit. Postmodū karolus caluus cuius rogatu Johānes scotus p̄fati martiris Dyonisii ierarchiā ex greco in latinum vbꝝ ex vbo trāstulit cui etiā nnlo sancti amādi monachus libꝝ de sobrietate scripsit. Sed ⁊ Robertus rex in ecclesiasticis cātibus nō mediocriter doctus extitit. Oñ ⁊ pulcherrimā de spiritu sancto sequētiā ⁊ responsoria quedā elegāter cōposuit. Et vos itaq; dñe mi rex cuius pius ab infantia sensus iuxta morem liberis secularibus eruditus est: Simili modo euacuatis iāque parruuli sunt scripture sacre documentis ac sanctoꝝ exēplis vt audio viassim dū vacat legendis intēditis Vnde q̄dē tantum vt estimo q ad vestrā edificationē. vel ad subiecti vobis populi regimē sunt vtilia. precipue q̄ hoc tpe dum a sedicionum bellorumq; turbinibus. in

52 l.

tegno vestro p dei puidentiã oia fere pacatã
sunt: simul et qeta dicente philosopho Odium
sine literis mors ẽ. Apud nos quoq; dicat sa-
piẽs Qui minorat adu sapiẽtiã ꝓpiet. Ne
idarco hec infero: q ignorẽ vos assidue regni
negocijs emergentibus: vt iustũ est occupari
ac p sublimitate gradus vestri arca subdito-
rum puidẽtiã. solliciturdibus varijs mentẽ ve
strã frequẽter ac necessario purgeri Ex inter
hec ut dixi. vicissim ad sacre lectõis. meditati-
oms. oratõis studiũ recurrendũ est. ne forte
si ommino subtrahat ista suauitas. mentẽ pẽ
tus obruat illa necessitas. altero quoq; dicẽ-
te philosopho Hic alienũ age negociũ ne obli
uiscaris tuũ. Nostroz ẽq; beat9 Berẽhard9
ad Eugemũ papã sic scribit Si totus inquit
vis eẽ oim ad instar illi9 qui oibus oia factus
humanitatẽ laudo. ꝯ si plena sit Et tu enĩ ho-
mo es. Cum igit omnes te habeãt esto tu et
am ex habẽtibus vn9. Quapter o rex ut ar-
bitroz terrenis regibus diumo nutu potentia
et fide ꝓminẽs. quõ dignatiõi vestre placuit:
humilitatis nostre labouosum opus premissis
sumptib9 p manũ eiusdem Abbatis trãsscribẽ
dum expetere. cum utiq; licz a multis tamdiu
postulatũ ⁊ nondũ prmitus expletũ aut corre
ctum esset. dignũ tñ duxi ex parte vestro dei-
deuo p oibus satisfacere. Ideo mq; ex parte
quia cum hoaꝑm op9 vniuersale propter sui
magnitudinẽ biptitũ sit. ab illa pte quã vob
gratiorẽ ac delectabiliorẽ fore putabam. eoq;
plamor sit atq; ad animoz simplicũ edificati
onẽ vtilior. q̃uis tñ orome posteriori placuit
mare. Dec est enĩ hystorialis pars. gesta di
ctaq; memorabilia otinẽs ab initio vsq; ad fi-
nem seculi q̃ ex diuersis libus undecũq; colle
cta. excerpe potui. Cuius videlicet hystorie
mediã crater partẽ ad pñs i vno volumĩe cõ
pletã videlicz a prĩcipio mũdi usq; ad mortẽ
imperatoris Valentiniani vbi terminat cronica
beati Dieronimi. p manũ venerabilis Abba
tis põdicti monasterij. videlicz successoris eius
dem Radolfi q̃ ab ipis duob9 eiusdez scripte
sumptus accepam sublimitati vestre porrigẽ-
dum decreui. Quod ne vob forsitan paruum
quid et ideo otẽptibile videat multorũ certe
librozꝝ i hoc vno volumĩe sub q̃daz cõpendio
⁊ ordine certo hystorie floscli sufficienter ut
estimo otinent. videlicz Dystorie scolastice.
Petri omestoris Dystorie Justini. Orosii.
Julij. Celsi. Suetonij. Valerij maximi. Cle
mentis. Eusebij. Rufini. Dieronimi. multo-
rũq; aliozꝝ hystoricozꝝ Preterea otinet hysto
riam Alexãdri magni cui9 auctor ignoratur
gestaq; ⁊ agones oim apostolozꝝ et actus san
ctarũ Marthe et Marie sozoz. et innumerabi
lium fere martirũ vtriusq; sex9 certamina qui
p duodeci ecclesie psecutões a primo psecu-
tore Nerone vsq; ad vltimũ apostatam Julia
num p xpo passi sunt varia genera tormẽto-
rum. Dystoriam q̃q; Barlaam et Josaphat
et vitas patrũ egipti. ⁊ aliozꝝ multozꝝ chusti
confessorum. Cetecum pter huiuscemodi flores
hystoricos otinet etiã sacramẽta veteris ac no
ue legis. morales q̃q; sentẽciaꝝ floscolos phi-
losophorum ac poetarum qui p taxatis tpibus
maxime floruerũt. Precipue vero Tulij. Se
nece. Ouidij. Oracij. Juuenalis. aliorumq;
multorum. Piquibus autem p ut inuidorum
ac supborũ mos est. noua queq; despicere. ac
ferali dente detractiõis aliena decerpe. Dec
ipa mox audita vel leuiter inspecta displice-
ant. Legant obsecro prius. et cum origina-
libus suis referãt et postmodũ si videt eis de-
spicãt. ne forsitan ante summi iudicis occulta
cordiũ intuentis oculos euicant. nequaq; iu-
dicio ratiõis examinata decernere. ꝯ maligni
tate liuoris ignota damnare. vel ea q̃ fortas-
sis ipmet assequi nõ valent arrogante tumore
deprauare. ¶ Danc igitur epistolam domĩe
mi rex excellentie vestre prmittere volui. tñ qa
totum opus ex causa predicta. videlicz pter
exemplar imcopletum ⁊ incorrectũ ex parte:
nec dum vob trãsmittere valui. tum qa mirũ i
modum cum voluntatis pauptas vt ait scriptus
Bernhardus a duobus malis id est ab inui-
dia prua. et ab aliena soleat libare. Plurios
tñ ex eis q̃ querũt q̃ sua sunt non q̃ hiesu chri
sti. nobis vtiq; paupculis ob paruã quãdam
predicatiõis atq; doctrie gloriã inuidere. nec
solum opuscula nostra. sed etiam vba sana ⁊
recta calũmiando inuertere paratos ẽ cognoui
Unde et ego cautati vestre cũ reuerẽtia supli
co quatinus si ipm opus aliquoz iudicio for-
sitan examinari cupitis. nequaq; certe vel in-
expertis vel emulis. ꝯ alicui si placet. vel alicq
bus illoz qui et multoz libros diligenter in-
spexerũt. et ordinẽ nostrũ i xpo veraciter di-
ligunt exemplar tradi iubeatis Ex quibus ut
arbitror sunt dñi et magistri nostri atq; ꝓ on
tifices venerandi Parisiẽsis et Cameracẽsis.
Di mmoz et pter ipoz librozꝝ copiam. seu
noticiam. de quibus excerpta sunt hec rectius
quidem ac verius. et pter dilectionis affectũ

quem habent ad ordiem nostrū benuolentius
ac mitius poterunt de ope iudicare. Residuā
vero ipsius opis id est primam partē que cō
tinet natalem hystoriā et oim ꝓphetarum
et etiam residuā huius scde partis q̄ tpalē ꝓ=
sequit hystoriā. multosq; obtinet morales ca=
tholicorū floresq; doctoꝝ. siqñ sublimitas vestra
conscribi iusserit. qa ꝓpter infidelitatē q falla
ciam scriptoꝝ et correctoꝝ vltra modum gra
uor de huiuscemodi cū eis agere vel tractare.
patus ero dante cuicūq; benignitas vestra de
creuerit exēplar trāscribendū libētissime omē
dare. dum tñ vt prius dixi fuerit correctū di
ligēter. et etiam in fine ꝑ quasdam partiū ocor
dantias elucidatū breuiter atq; distinctū. Ob
hoc enī nonsolum catholicoꝝ doctoꝝ flosculos
verumetiam philosophoꝝ morales sentēcias.
Insup q poetaꝝ ludos metricos hystorie pñ
ti interserere placuit. quatinus hec oia sancto=
rum exēplis adijcdēs. q in vnā ocordiam rūcta
redigēs in ipo toti9 opis calce ꝑ huiuscemodi
ocordantiaꝝ annotatiōs breuiter ostēderē de
vnaquaq; pāpue vtute vel vicio q̄d eoꝝ vn9
quisq; senserit aut scripserit. Ceterū vero tā
ti labcris suscepti causam q materiam. ac mo=
dum agendi q vtilitatē ꝓlogus ipe pcedēs ve
lut totius opis index. legenti manifestius de=
clarabit.

De causa suscepti opis q eius materia.
Capitulū primum.

IOANNEM MOL=
titudo librorū q temporis
brevitas memorie q̄q la=
bilitas non patiunt cuncta
q̄ scripta sunt. pauter aio
comprehēdi mihi ommium
fratrū minimo pluumorum libros assidue ex
longo tpe revoluēti. q studiose legēti. visum ē
tandē accedēte etiā maiorū meorū cōsilio. quos
dam flores ꝓ modulo ingenij mei. electos ex
ommibus fere q̄s legere potui. sive nostroꝝ id
est catholicoꝝ doctoꝝ. sive gētiliū scz pho=
q poetaꝝ. q ex vtrisq; hystoricoꝝ in vnū cor=
pus voluminis quodā compendio q ordie su=
matim redigere. ex his dūtaxat precipue que
pertinere videntur vel ad fidei nostre dogma=
tis astructionē vel ad morum instructionē sive
ad exaltandā caritatis devotionē. aut ad diui=
narum scripturarum misticam expositionē vel
etiam ad ipius vitatē manifestam aut symbo=
licam declarationē. vt ex studio meo quasi mo
dum quēdā imponēs desidero meo ceterorūq;
nonnulloꝝ forsitan mei similiū. quoꝝ studiū
et labor est pluumos legere libros. eorūq; flo
res excerpe. ꝑ hoc vnum grande opus vtcun
q; satisfacerē et laborus mei fructum poscētib9
non negarem. Siquidē faciendi plures libros
nullus est finis. et curiosi lectoris oculus non
satiatur visu. nec auris impletur auditu. Nō
idipm quoq; ꝓvocauit me plurimum falsitas
vel ambiguitas quaternoꝝ. in quibus auctori
tates scriꝝ adeo plerunq; mendaciter a scri=
ptoribus vel notarijs intitulabant aut scribe
bantur. vt que sententia cuius auctoris esset
omino nesciretur. dum verbi gratia qđ Au
gustini vel Hieronimi vel Crisostomi forsitā
erat. assciebatur Ambrosio vel Gregorio
vel Ysidoro. vel econverso. aut verborum ali
qua parte dempta vel addita vel mutata. sen
sus actoris corrūpebat. Sic q de dictis phoꝝ
aut poetaꝝ sic et de narrationibus hystoricorū
fiebat. dum vel vnius nomē ꝑ alio sumebat
vel doctorum citas similiter evertebatur.

Itē Alia causa. Capitulū. ij.

Videbam preterea iuxta damelis ꝓphe=
am temporibus nris nō tantummodo
secularū literaꝝ. verū et diuinaꝝ scripturaꝝ
vbiq; multiplicatā ee sciaꝫ omnesq; precipue
fratres nostros assidue sacroꝝ librorū hystori
cis ac misticis expositionibus insup et obscuro
rubus questionibus enodādis insistere. Inter
hec aūt hystorias eccīasticas. quarū lacte pa=
scebat antiquorū simplicitas quodāmodo vi=
luisse q in neglectum venisse cum tū nonsolum
vtiq; voluptatis ac recreationis spūs. verum
etiam edificatiois pluumū in se obtineāt. eo ꝑ
primum quidem. ecclesie nascentis infantiam i
apostolis discubāt. quos ipe dns tanq; mater
filios et tanq; gallina pullos sub alarum suaꝝ
delicijs educavit et fovit. deinde vero eandem
spiritu ous sui vtute indutam. et quasi iā in
robustiorem etatem puerilem. nonsolum i ip
sis apostolis sedetiam in ceteris martiribus eo
rum sequacibus ꝑ. xij. ꝓsecutionū tpa turbu=
lationibus exposuit eiusq; patiētiam i illis ex=
ercuit. Post hec aūt videlicet ꝓpiaꝝ sancto
rum consummata victoria. iamq; pace per con
stantinum ecclesie reddita varijs pullulantib9
iterum hresibus videlicz Arriana. Donatia
na. Pelagiana et ceteris. Sicq; ad rediviua
bella ipam ecclesiam provocantibus. vt quā
gladius non vicerat verbum fallacia subver=
teret. Ipos itidem hereticos per doctores suos

catholicos videlicet Athanasiũ Hylariũ Basilium Ambrosium Hieronimũ Augustinuz ac ceteros verbis ac scuptis ostanter deuicit: eiusq; sapientiam ac si iam perfecte etatis essz in ipis exacuit et elimauit. Demq; post huiꝰ modi triumphos ecclesia quasi iam emeuta in pace quieuit. dum i sctis ofessoubus anachoretis et Monachis in Egipto ⁊ Syria. ceteriusq; partibus orbis philosophãtibus ad celestẽ et contemplatiuam vitam ascendit simulq; uersationem ducens angelicam infinita bene viuendi nob exempla reliquit. Hec et alia multa in illis hystorijs utilia simul et delectabilia cernẽs plurimosq; fratrũ nrõz. huiꝰmodi rerum ignaros esse conspicẽs. ipas etiam sicut et cetera de diuersis actoubus diligenter excerpendo collegi atq; ad certũ ordiem tpm cuncta redegi.

¶ De mõ agendi ⁊ Titulo libu. Ca. iij.

Om apud me solliate ac studiose inquirerẽ q̃ nam modo vel ordine cuncta hec i vnũ corpus aptius compingerem. cernẽs q; si diuersoz sentẽcias ad eandẽ materiam ptinentes vt fieri solet: p singulos titulos annotarem. Verbi gratia. sub vno titulo snias et exẽpla de caritate sub alio de castitate: et sic de ceteris vtutibus ⁊ vicijs sigillatim tractãdo procederẽ totam vtiq; rerum natam quã nihilominus discubere diligẽter disposui. necessario ab hac ope excludem: nec non ⁊ ordiem hystorie totius non parum utilitatis vel pulcritudis habentem: omino confundem vel euerterem. consideratis oibus competentiorem procedẽdi modum nullatẽꝰ repi q; istũ: quem p cunctis elegi: videlicet et iuxta ordiez sacre scripture: Primo de creatore. postea de creaturis. postea q; de lapsu et reparatione hominis. demde vero de rebus gestis iuxta seriem tpm. et tandẽ etiam de his que in fine tpum futura sunt ordinate differerem. in fine vo totius opis singulas eius particulas ad idem ptinentes per singulas materias quibusdam titulis et notulis ocordarem Deniq; quoniam vt supius dictum est: ex diuersis auctoribus hoc opus otextum ẽ. vt sciatur q̃d cuius est singulorum dictis eorum annotaui nomina: ac ne facile q̃dez trãsponerentur de locis ꝓprijs nequaq; in margine sicut fit in psalterio glosato: et epistolis Pauli. vel i sentẽcijs. sed inter lineas ipas sicut fecit Gratianus in decretis ea inserui. Interdum etiam ea q̃ ipe a maioꝝ meis sciz modernis docto-

tibus didici vel i quorundã scuptis notabilia tepi noie meo id est actoris intitulaui. Illud autem lectorem non lateat. nonulla i hoc opẽ maximeq; de gestis sanctorum martirum ⁊ cõfessorum ita non penitus abbreuiata eẽ vt volui. quia nimirum aliis q̃q; studiis p obedientiam interdum occupatus ⁊ intentus. nõ oia manu ꝓpria. sz pleraq; per manum notariorũ abbreuiaui vt potui. Verumtñ hoc q̃q; nihilo minus attendat q; nimis abbreuiata narratõ legenti vel audienti minus sapiat. Vt autem huius operis partes singule lectori facilꝰ elucescant. ipm totum opus p libros et libros p capitula distinguere volui quod et Speculum majus appellari decreui. Speculum q̃dem. eo q; q̃q̃d tinet fere speculatione id est animi ratione vel imitatione dignum: ex his que in mũdo visibili vel inuisibili ab initio vsq; ad finem facta vel dicta sunt siue etiam adhuc fiuta sunt: ex innumerabilibus fere libris colligere potui. in hoc vno breuiter otinent. Majus autem ad differentiam parui libelli iã dudũ edi ti. cuius titulus est. Speculum vel imago mũdi. i quo scz huius mũdi sensibilis dispositio et ornatus paucis verbis describitur.

¶ De utilitate operis et apologia actoris. Ca. quattũ.

TANQUE cum hec agerem: non ignorans plerosq; longitudinẽ voluis. postmodũ cũ iã pfectũ foret nimiũ abhorrere. Rides tñ utilitatem nolui penitus ab opere cepto desistere: donec iuuante deo ad finem perducerẽ. Certꝰ sum enim et ofido in dño hoc ipm opus nonsolum mihi. sz et omni studiose ac affectuose legenti non parum utilitatis afferre. nõ solum ad dẽ p se et per creaturas visibiles et inuisibiles cognoscẽdum ac per hoc distinguẽdũ. et cor suum in deuotione caritatis multoz sanctoz ignitis sentẽciis ⁊ exemplis excitandum et accendendũ. verũetiã ad predicandũ. ad legendũ et ad disputandũ. ad soluendũ. necnõ et generaliter ad vnũqd̃q; fere materie genꝰ artis cuiuslibet explicandaz. Porro ne q̃s in hoc opere vel de nouitate. vel de nimia plixitate me estimet arguendũ. q̃niã hoc opz opus nouũ q̃dem ẽ simul et ãtiquũ. breue q̃q; simul ⁊ plixũ. Antiquũ certe materia et auctoritate. Nouũ vero opilacõe seu paratu aggregatione Breue q̃q; ꝓpter multoz dictoz in breui perstrictionẽ. Lõgũ vo nichilominꝰ ꝓpter mmẽsam materie multitudiez. Demq; si duos. aut tres. vel quatuor ex ipis innumeris

particularibus ex quorum floſculis hoc ipſum opus vniuerſale otextum eſt ꝑo oparatem: aut ſcubi facerē: quorū tñ ſingulars magnitudo. forſitan huic toti opeu vel maiou parti ꝑequipantiā reſpōdere poſſet. Verbi gratia. Ex phis Auſtotelē de aialibus. Auicennam de mediana. Plinium de hyſtoua natali. vel ex iudeis Joſephum. ex noſtris autē Auguſtinum de ciuitate dei. vel ſup palteruū vel ſup Johānē. Moralia q̄q beati Gregorij. vel alia h⁹modi nullus eēt qui fortaſſe argueret nemoq; repḥendet. Et tñ cū haberez hec oia. ne dicā tercīā vel quartā imo vel ſaltē decimā aut viceſimā partē eorum q̄ hoc ope otinent² vtiliū in ſcuptis poſſidere aut tenerē. Nā ꝛ ex ipis certe libuſ c̄s etiam ſacu doctores olim i exponendis ſcuptis aut i refellēdis hereticis. ſiue quibuſlibet alijs emergentibus cauſis vtiliter ediderūt. dum quiſquā a quoq; legitur. plerunq; vix i tribuſ aut i quatuor vel i q̄nq; capitulis vnica ſententa notabilis ad ꝓferendum in publico ſermōe. ſiue etiā in lectiōe vel diſputatione repit. Quātonnn⁹ ergo nūc videor arguendus q̄a multorū librorū florē quēdam atq; medullā in vnū volumē compegi totumq; ſub certis titulis ordine ogruo recegi. Non autē dico hoc ſctōꝝ patrū. vel etiā ceterū actoꝝ veterꝝ ſcuptis p̄ſumptuoſe erogando. noſtrūq; iactanter ꝛ inaniter extollendo: preſertim cū hocip̄m opuſ vtiq; meū ſimpliciū nō ſit. ſ̄ illorū potius. ex quoꝝ dictis fere totum illud otexui. naz ex meo pauca vel quaſi nulla addidi. Ip̄orū igit eſt auctoritate. noſtrū autē ſola partiū ordinatōe. Nec ignoro me non oīa q̄ ſcripta ſunt inueniſſe vel legere potuiſſe. nec me ꝓfiteor etiā ex his que legere potui cuncta que ibi notabilia ſunt excerpſiſſe alioq̄n volumē i immenſum oporteret extēdi ſed de bonis vt arbitror meliora. vel certe de melioribus nonnulla collegi.

Apologia de regniſ ꝛ bellis huic opeu inſertis. Capitulū Quintum.

TANTAM vtilitatem operis plenius innoteſcam taceo de virtutibus et vicijs et ſacramētis et huiuſmodi ceteriſ que ad edificationē moꝝ ac fidei euidentius ptinent. et quorū vtilitates per ſe patent. etiam que minoris vtilitatis hic imo quaſi ſupflua penitus eſſe videntur. vt ſunt ea q̄ de regnis ꝛ bellis et ceteris huiuſmodi enarrantur attentius conſideranti vtilia ſatis eſſe ꝓbantur. Nam et hyſtorie nonſolum gentiliuz ſed et eccleſiaſtice et etiaz euangelice ſcōm imꝑatorū et regū tpa deſcribunt. Lucas nanq; cum incarnationis dominice hyſtoriaz texeret in ipo euangelij ſui p̄incipio de herode rege ꝛ poſt pauca de Auguſto ceſare mentionē fecit: vt illa q̄ minus nota erant hominibus: ab his que pene apud omnes fama celebri ferebant² confirmarentur et roborarentur. Ille quippe res geſte vt dicit Hugo floriacenſ̄ que nulla regum ac ciuitatum commendantur non ꝓ hyſtoria recipiunt: ſ̄ inter amiles fabulas deputantur. Valet igit in hoc ope ſucceſſiōis tpm et annoꝝ. regum. et imꝑatoꝝ. nec nō et romanorum pontificuz annotatio breuis. nonſolum ad p̄ſtis hyſtorie veritatem ad cuiuſlibet alterius nomē imꝑatoris vel pape vel regis ſub quo geſta ſit habētis ofirmatiōez et elucidationem: vt ſi dubitet de tpe hic ad cathalogū regum illius terre in qua res geſta refertur recurru poſſit ibiq; repiat quo tpis articulo rex ille regnauerit. ac ꝓ hoc tēpus q̄ res illa geſta ſit. Veruntn quia de annoꝝ numero multa eſt inter hyſtorias diſſonantia. nulli reor preciſe ac penitus adherendū maxime numero cronicorū. Sed ad hoc tātuz valet vt ſciat nō q̄ anno ſ̄ quo tpe: vel ſub quo imꝑatore queq; res annotata acciderit. Ceteꝝ ex bellis famoſis: vſq; quaq; p orbē inter diuerſa regna omiſſis. anteq; veniret rex noſter pacificus. qui locutus eſt ꝓ ace in plebē ſuā: lector aduertere poterit quāto feruore pugnādū ſit nob̄ extra ſpirituales neḡtias ꝓ ſalute noſtra ſpūali. et etna gloria nobis ꝓmiſſa. cū illi q̄dez vtpote infideles huius ſalutis et gloie ignari. et penit⁹ exſortes tam acute dimicarint ꝓ ſalute tpali tātuz. et gloria momētanea vel adipiſcenda. vel tuēda. Ex cede quoq; hoīm in eiſdem p̄lijs innumerabili ꝑpetrata. Licet aduertere ſeue ritatem dei in reprobos q̄s quaſi pecora vilia inutiles et abiectos reputans pēnis eoꝝ exigētibus tot eoꝝ milia tanq; innumerabiles multitudines i ſingulis fere bellis p manus hoſtiū imꝑire. ſimulq; i aīa et corpore paſſim ꝑire permiſit. econtra vero bonitatē eiuſdez ac clementiam i electos ꝓ quibus ipemet i fine tpm rex iſrahel mutato habitu ſuo: ne agnoſceret ab hoſtibus id ē forma ſerui ſuſcepta armiſq; noſtre mortalitatis induit⁹. vt qđ infirmū ē dei. fortiꝰ eēt hoīb⁹ in cāpū certaminiſ huiꝰ mūdi poteſtates otrarias debellaturꝰ aduenit. et ut eos ab vtraq; morte miſericordit libaret. vſq; ad ꝑprij ſanguinis effuſionem multiplicē et

copioſam· Inſup et vſq; ad mortē ignomīo=
ſiſſimā tam fortit agoniſauit et viat·

¶ Apologia de natura rerum et hyſtoua tē=
porum· Capitulū Sextū.

PORRO ipam rerū naturam: quā
diligentius vt potui deſcupſi nullus
vt eſtimo ſupfluā vel inutilē reputa
bit· cum in ipo creaturaz libro nob ad legen
dum ꝓpoſito creatous· gubnatous· et oſer=
uatous oim dei potētiā ſapiaz bonitatē ipa ve
ritate rationē illuminante legere conſueuerut·
Nam vt ait ille magnus Baſilius ab his qui
veritatem intelligentes ex viſibilibus inuiſibi
lia reputant ī tra ⁊ in aere ⁊ ī aquis ⁊ in celo
et ī omnibus q̄ cernunt bñfactous nomīmēta
certiſſima capiūtur· Sicq; dño ſenſibus eorū
iugiter adherente· neq; pātis tpus dat nec mi
nico locus ſuggerēdi contraua relinquitur·
Accedit ad hec et vtilitas alia p̄dicatoubus
et doctoubus cūctiſq; ſcuptaz ſctāz expoſito
ubus minime otēnēda· Vt emz diat Augu=
ſtinus· Rerum ignorātia facit obſcuras figu=
ratas locutiōs cū ſcz ignoramus vel animāti=
um vel lapidum vel herbarum natas aliarum
ve rez que plerunq; ponūtur in ſcuptis alicꝰ
ſimilitudīs gratia· Numeroz quoq; impitia
multa facit in eis non intelligi miſtice poſita·
Jam vero quāta eſt pulcitudo: etiam infima
huius mundi: et q̄ grata ratiōis aſpectui· dili
gent conſiderāti nō ſolū modos ⁊ numeros ⁊ or=
dines rez que p diuerſas mūdi partes decētiſ
ſime et ordinatiſſime collocāt· verūetiā volu=
mina tempoz que p deceſſiōes atq; ſucceſſiōeſ
eaz iugit explicātur· ⁊ more naſcētiū diſting
unt· Ego q̄dez vt taceā de mūdis corde· q̄z ē
ꝓpuum· deum videre ⁊ in ipo delectau· Ego
inq; vt fateor licz pctōr immūdus ommq; fe=
re mētis ſpurcicia ſordidus cuiuſ mimiz mens
adhuc in fecibus carnis ſue latz ei⁹dē ſordib⁹
obuoluta· quadā tñ ſpūali ſuauitate in mūdi
creatorē ac rectorē affidor· ipmq; maiou ve=
neratione ac reuerētia ꝓſeq; cum ipius creatē
manētiā intueor· Ipa nāq; mēs pleriq; pau=
lulū a ꝓfatis cogitatōnū ⁊ affectōnuz fecibus
ſe eugēs· ⁊ in ſpecula rationis vt poteſt aſſur=
gēs· quaſi de quodam eminēti loco totius mū
di magnitudinē vno idu oſidērat infimita loca
diuerſis creature generibus repleta ītra ſe cō
tinētem cum quoq; totiꝰ mūdi videlicet a pri
apio vſq; nūc vno q̄dam aſpectu michilominus
conſpicit ibiq; tpa oia diuerſas p generatio=
num ſucceſſiōeſ rez q; mutatiōes otinētia qua
ſi ſub quadam lima comphēdit et inde ſaltem
intuitu fidei ad cogitandū vtrūq; ipius crea=
tous magnitudiez pulcitudiez atq; ꝑpetui=
tatē aſcendit· Ipe nanq; mundꝰ ſpecioſitate
locorū imitat p modulo ſuo creatous immē
ſitatē· varietate ſpecieq; ipius pulcitudinem
plixitate q̄q; temporz eius eternitatez· Hec
autē ipa tpaliſ pulcitudo q̄ rerum trāſitu ac
ſucceſſu pagitur hyſtorica narratiōe compre
hendit ur que ab initio mūdi vſq; ad finē ī hoc
ope pleniſſime deſcribitur·

¶ Apologia de diuerſitate ſciaz· Ca· vij·

SIQUIS autē preſumptiōis me
velit redarguere q̄ ego nō dicam in
omni facultate vel arte: ſz nec ī vna
quidez ſatis edoctus· Muſus ſim etiā huic opi
diuiſiones omniū ſcietiaz et artiū matiāq; et
ordinē ſingulaz tam diligent inſerere audiat
iterum me non p modum doctous vel tracta=
tous· ſed p modū excerptous vbiq; ꝓcede=
re· nec arca difficultates quarumlibet artium
enucleandas ꝓpoſitum meum inſtitiſſe· Hz le=
uia quedam et plana de ſingulis memorieq;
vtilia ſub breuitate quadam vt certa poſuiſſe·
In quibus et ſi forſitan aliqua ſunt: que non
multum expediant ſcire· q̄nq; tñ hec ipa turpe
eſt ignorare· Et quia ſuccedētibus alijs faci=
le de memoria elabuntur· mihi quidem viſum
eſt etiam hoz memoriale q̄dā compendioſuz
inter cetera que hoc ope otinentur ordine con
gruo ponere· Ad q̄ ꝓ loco et tpe oportuno
ſtudioſi lector ammꝰ valeat recurrere· Ad
hoc autem ipm nrōz quoq; ſtudijſ ꝓuocatus
ſum· Yſidoru videlicet yſpalenſ· et Hugonis
atq; Richardi pariſienſ· quoz primꝰ ī libro
ethimologiaz int certa de quibus agit· etiā de
vnaquaq; ſcia pauca breuiter tāgit· Secūdꝰ
in libro didaſcalicon ſcientiam vniuerſalit di=
uidit ac ſubdiuidit· ſingularumq; materiam
breuiter deſcribit· Et teraus in libro q̄ dicit
excerptionum idem facit· Horū quomā hoies
hi de ſingulis tranſeundo breuiſſime tangunt:
hac de cauſa etiam ad libros phoruz diuerti q̄
de his oibus latius ac diffuſius agunt· inde=
q; pauca notabilia breuiter excerpſi que predi=
ctoz catholicoz doctoz dictis vt potui com=
petenter adieci· Accedit ad hoc q̄ omnes ar=
tes diuine ſcientie tanq; regine famulant· Hoc
et ille que liberales vocant pleriq; ī aſſertiōe

ecclesiastici dogmatis assumunt. Dinc beatus Petr9 apostolus i epistola quadã itineratio clemẽtis adiũcta sic loquit. Cum mqt ex diuinis scuptis integram quis ⁊ firmã regulaz veritatis susceperit. absurdũ non erit. si aliquid etiam ex eruditiõe ac liberalibus studijs q̃ forte in puericia attigit ad assertiõez veri dogmatis conferat. ita tñ vt cum vera didicerit falsa et simulata declinet.

¶ Apologia de dictis phorum et poetarum.

NEC quisquam vo Ca. viij. reo arguendum me putet eo q̃ multa de gentiliũ phoz scz et poetaz libus. nõnulla etiam de quibusdã apocruphis in hoc ope posuerim. Alioqn et apostolos redarguere potit. qui ex vtroq genere nõnulla in epistolis suis testimonia vsurparũt. Nã verbi gratia Paulus i epistola ad Chorithios Menãdru comici senarii pomt dicẽs. Corrumpunt bonos mores colloqa praua. Item ad Tytum scribẽs Epymenidis poete versiculum mouit dicẽs Cretenses semp mẽdaces male bestie vẽtres pigri. Idez etiã apud athenienses in Martis curia disputans. arati poete testimonio vtitur de deo dicentis. Ipius eniz et genus sum9. Dinc etiã beatus Dieronim9 cuidam huiusmodi calumniatori suo videlicet Magno oratori romano p epistolã sic respõdet. Quicus ait cur in opusculis mis seculariũ literaz interdum exempla ponamus. candorem q ecclesie ethnicoz sordib9 polluam9 Responsum breuiter habeto. Nunq hoc queres nisi te totum Tullius possideret. si scuptas sacras legeres vt earũ interptes omisso vulcano euolueres. Nam et i Moyse et in phetarum voluminibus. Et epistolis Pauli quedam de libris gentiliũ assumpta sunt. In Deutronomio q̃q dñi voce precipit mulieris captiue radendũ caput ⁊ supalia omnesq pilos et vngues corporis amputandos et sic eã habendam coniugio. Quid ergo mirũ? si ego etiã sapiẽtiã secularẽ ppt eloquij venustatẽ. ⁊ mẽbroz pulcritudinem de anailla atq captiua israhelitẽ facere cupio ⁊ siqd i ea mortiferũ est ydolatrie vel voluptatis et errorus libidinum vel precido vel rado. mixtusq purissimo corpori immaculatos dño sabaoth filios ex ea genero Dec Dieronimus. Et ego q̃dem non ignoro phos mẽ se multa dixisse extranea. maxime de rerũ natura. Verbi gratia Nerem quidã natẽ calidi eẽ posuerũt. vt Nustoteles et Auicenna. Quidam vero nature gelidi vt Seneca. Oenena quoq serpentium. quidam frigida esse dicunt vt Ysidorus. quidaz vero calida vt Auicenna. Sed quomã in istis ⁊ in alijs huiusmodi pars vtralibet contradictionis absq piculo nostre fidei credi potest vel discredi. lectorem admoneo ne forsan abhorreat. si quas huiusmodi extranietates sub diuersorum auctorum noib9 in pleruscq locis huius opis insertas inuenerit. presertim cum ego iam pfessus sim in hoc ope non me tractatorus sz excerptorus morẽ gerere. Ideoq nõ magnope laborasse. dicta phoz ad concordiam redigere sed tantum q̃d de vnaquaq re quilibet eoruz senserit aut scripserit relatare lectoris arbitrio relinquendo cuius sentẽde potius debeat adherere. Quia vero plerunq etiam media in medicinarum simplicium cplexionibus. et qualitatum gradibus dissentire videntur. Scienduz est q̃ pm diuersitates regionum. etiã cplexiones hominũ at aialium ceterorumq tre nascentium variant. ita vt aliqua ciusdẽ generis res alicubi sit antidotũ et alibi venenũ. Nam papauer nigrũ in medicorum libris venenũ esse scribitur. qd tamẽ apud nos cõuniter i cibũ assumit. Sic etiã extremitas caude cerui ab Auicenna et Razi inter venena reputat. qd a regionis nostre militibus constanter negatur.

¶ Apologia De Apocrisis. Ca. ix.

QUOD autem supius dictum est de gentilium libris. idem etiam dici potest et de Apocrisis. Cum enim neutri apud xpi ecclesiam in auctoritate habeant ex vtriusq tñ vt dictum ẽ ab apostolis quedaz in nouo testamẽto testimonia vsurpant. Verbi gratia. De magis Pharaonis loquẽs paulus ad Thymotheũ ita scribit. Quẽadmodũ Jamnes et Mambres restiterũt moysi. ita ⁊ hi scz heretici resistunt veritati. Que vtiq magorum nomina non inuenit apostolus in diuinis libris. sed in apocrisis. vt dicit ibi glosa. Judas quoq in canonica sua de malis hoib9 loquẽs ita scribit. Prophetauit autem de his septimus ab Adam Enoch et cetera. Qui tñ liber Enoch inter apocrisa reputat. Nec hoc dico q̃ velim apocrisis qd mimie pesumptionis esset auctoritatem dare. sz qa licet vt opinor ea legere. et etiam credere que non sunt cõtra catholicam fidez ⁊ si non habeant veritatis certitudinem. Quedam enim reputantur apocrisa

quia veritati aduersentur. vt sunt libri hereti-
corum. quedã vero quia auctores eorũ igno-
rantur. licet veritatem puram contineant. vt
est euangelium Nazareorum. Quedam etiã
quia de veritate dubitatur. vt est liber de or-
tu et infantia beate virginis. et liber de infantia
saluatoris. et liber de assumptione beate virgi
nis. Quorum primũ scripsit Hieronimus ad
petitionem Elyodori episcopi. p vt ipaz nar
rationem de Joachim et Anna et de ortu vir
ginis. se quondam adhuc adolescentulum. in
quodam libello legisse meminit. Hec tamen
ipa que scribit. nec vera nec falsa asserit. ꝯ tã
tummodo siue vera siue falsa sint. ea salua fide
ac sine piculo anime. et credi et legi posse. ab
his qui credunt deum hec omnia facere potuis
se. Sic et ego pauca illa de apocrifis huic opi
inserui. non vera vel falsa esse asserendo. ꝯ tan
tum ea que legi simpliciter recitando. que sal-
ua fide possunt et credi et legi. Neq; enim alit
a quoq; xpiano libri apocrifi siue etiã philoso
phici vel poetici legendi sunt. nisi in mẽte iugi
ter seruando quod dicit apostolus. Omnia p
bate quod bonum est tenete. Unde Hieroni-
mus contra Vigilantium ita loquitur. Opis
mei int̃ ac studij ẽ multos legere vt ex pluris
diuersos carpam flores. non tam omnia pro-
baturus q̃ que bona sunt electurus.

¶ Apologia de modo excerpendi ĩ quibusdã
libris Aristotelis. Ca. x.

¶ NOTEM in hoc opere vereor quoruñ-
dam legentium animos refragari p nõnullos
Aristotelis flosculos. precipue que ex libris
eiusdem physicis ac methaphisicis quos nequaq;
ego ipe excerpseram. ꝯ aquibusdam fratribus
excerpta suscepam. non eodem penitus verbo
rum scemate quo in originalibus suis iacent.
sed ordine plerunq; transposito nonnunquam
et mutata paululum ipsorum verborum for-
ma. manente tñ auctoris sentẽcia p ut ipa vel
plixitatis abbreuiande vel multitudinis ĩ vnũ
colligende. vel etiam obscuritatis explanande
necessitas exigebat. per diuersa capitula inse-
rui. Quidã etenim vt cum stomacho loquar
tam fideles et cauti verborũ obseruatores exi
stunt. adeoq; fidelit̃ ac sincere de quibusdam li
bris sentẽcias notabiles excerpi volũt. vt nec
in minimum iota de verbis ipius auctoris siue
etiam verborum ordine patiantur immutau.
huiuscemodi tñ cautele districtionem. patres
nostros doctores catholicos. nec in antiquorũ
floscullis excerpendis. nec in libris quorumli-
bet transferẽdis omnino tenuisse cognoui. Ve
rum vt istorum calumnijs breuit̃ respondeam
vt etiam de ceteris interpretibus quos minus
feliciter transtulisse constat. ad p̃sens taceam
Beatus certe Hieronimus eliquende veritatis
causa diuinas scripturas ex hebraico fonte
quodam in latinũ flumẽ eloquij transfundens.
cuius editio merito p̃ ceteris omnibus in eccle-
sia xp̃i dignitatem auctoritatis obtinuit. Ne
quaq; tñ verbum e verbo transtulit. sz ex sen-
su sensum expressit. vt videlicet antique trans
lationi p ut posset salua veritate moremgere-
ret. ne ipa eius translatio ab ipa vulgata edi
tione minimum discrepans ipa nouitate verbo
rum animos legentiũ insuetos offendet. Nun-
quid ideo mendacij culpam incurrit dum veri
tatem hebraicam in latinum se transtulisse di-
cit. Ceterum quis tam fidelis diligensq; rela-
tor est vt eodem penitus verborũ ordine nar-
rationez aliquam referat. quo eam vel ĩ libro
legit vel hominis cuiusdaz relatu audiuit. aut
nunquid falsitatis merito potest redargui. qa
dicit hoc in vna hystoria legi. vel ab homine il
lo audiui. quãuis tñ ĩ referendo non p̃sequat
penitus verborum ordinẽ. sed sententiam tene
at. Sic ego licet omnis reuera mendacij dete
stator. nec ꝓprie quidez conscientie stimulo re
mordente. nec istorum calumnia deterrente.
et de floscullis Aristotelis. et de ceteris quos ĩ
hoc ope per diuersa capitula inserui. et ꝓprijs
auctorum nominibus annotaui Et si forsitan
ex aliqua predictarum causarum ĩ pleruscq; lo
cis aliquid immutauerim de superficie vel or-
dine verborum audacter tñ et scribam et dicã
hanc vel illam sententiam illius auctoris esse.
cuius sez nomen in titulo otinet.

¶ De impari auctoritate eorum q̃ excerpta
sunt. Capitulum vndecimum.

EXPREDICTIS itaq; pa-
tet non omnia que in hoc opere con-
tinentur paris esse auctoritatis. sed
quedam in eis supremum auctoritatis locum
tenere quedam vero medium. et quedam infi
mum. quedam autem nullum. Et in his oĩb9
excipio sacram paginam olim a sanctis ꝓphe-
tis et apostolis diuino spiritu inbubitant̃ af-
flatis editam vel conscriptã. de qua ĩ hoc ope
nihil penitus volui ꝓpter ipius vsum comunẽ

Sed nec ausus fui ꝓpter iꝑorum sacrorum li
brorum reuerentiam excerpe misi forte breuit
ꝓcurrendo fundamentū hystoue. Sicut enim
scuptura sacra ꝑcedit alias tempore sic et di
gnitate Demꝙ in eius compatione sacrorum
quoꝙ doctorum sequentium opuscula nullius
auctoritatis esse testatur Augustinus in vnde
cima contra Faustum disputatione sic loquē
te. Sunt inꝙt libu qui non precipiēdi auctorita
tis ꝙficientis exercitatiōe discubunt a nobis.
Inter hos enim sumus quibus dixit apostol9
Et siquid aliud sapitis. id quoꝙ vobis reue=
lauit deus. Qō genus literarum non cum cre
dendi necessitate. ꝙ cum iudicandi libertate le
gendum est. Cui tñ ne locus clauderet et adi
meret posteus. ad questiones difficilimas tra
ctandas atꝙ versandas lingue ꝫ stili. saluber
timus labor distincta est a posteuorum libus
excellentia canonice auctoritatis ueꝛis testa=
menti et noui. que apostolorum firmata tem=
poubus ꝑ successiones eꝑorum et ꝓpagatiōes
ecclesiaꝝ tanꝯ in sede quadam sublimit con=
stituta est. cui seruiat omnis fidelis et pius in
tellectus Ibi siquid velut absurdum nouerit
dicere non licet auctor huius libu veritatē nō
tenuit. sed aut codex mendosus est aut inter=
pres errauit aut tu non intelligis In opusculis autem posterorum. licet eadem inuenatur
veritas. longe tñ est impar auctoritas. Unde
nisi vel certa ratione. vel ex illa canonica au=
ctoritate demonstret qō ibi disputatū est vel
narratum. siquis credere noluerit nō reprehē
ditur. In illa vero canonica eminētia sacraꝝ
literaꝝ etiam si vnus ꝓpheta vel apostolus
vel euangelista obscurum aliquid in literis su
is posuisse ipa canonis confirmatōe declarat
non licet dubitare qn verum sit. Alioquī nul
la erit pagina qua humane impitie regat infir
mitas. si librorum saluberuma auctoritas aut
contempta penitus aboletur. aut interminata
confunditur. Hec Augustinus.

De ordine dignitatis eorūdez. Ca. xij.

EXCEPTIS igitur diuinis li=
bris et in summa quadam auctorita
tis arce sepositis primum pst eos lo
cum tenent epistole decretales romanorū pō
tificum et canones generalium conciliorū opu
scula quoꝙ sacrorum doctorum. Nam vt in
decretis Gratiam prima parte vicesima distī
ctione legitur. Epistole decretales conciliorꝝ
canonibus pari iure exequant Diuinaꝝ vero
scripturaꝝ tractatores. et si sanctia pontificibus
pmineant. tñ quia dignitatis eorum apicem
accepti non sunt. in scripturarum quidez exposi
onibus eis ꝑponūtur. in causis vero difficilibus
dis vbi nonsolum scia sedetiam potestas requi
tur secūdum post eos locum merent. sicut au
ctoritate pape Leonis huius nominis quarti
pbat. Hec Gratianus. Utrunꝙ ergo genus
in primo auctoritatis gradu merito ponitur.
quoꝝ vt excedentia et excessa sibi vicissim ꝑfe
runtur. Illos autē sacros doctores in eo gra=
du ponere volui qui auctoritate romane eccle
sie canonisati sunt. et eorum libu ꝑ cetia pon
tificum approbati Ut sunt Dyonisius Igna
cius Cypianus Hylarius Athanasius Ba=
silius. Gregorius Nazanzenus. Ambrosius
Hieronimus Johannes Crisostomus Augu
stinus Cyrillus Fulgentius fidus qdꝙ Bern
hardus Cassiodorus Ysidorus. et alij multi.
Mediū vero locū tenēt doctores ceteu pru=
dentes quidem et catholici ꝙ nō canonizati. vt
Ysidus. Beda prbr. et Alcuin9 karoli ma=
magister Rabanus et Strabus eiusdem disci
pulus Haimo Pascasius Anshelmus Hyno
carnocens Richard9 et Hugo parisiēs alijꝙ
plurimi. Tertium autem et infimū tenēt gra=
dum phi doctoresꝙ gentilium. Nam et si ca=
tholice fidei veritatem ignorauerunt. mira tñ
et ꝑclara quedam dixerunt de creatore et cre
atuus de virtutibus quoꝙ et vicijs que et fi=
de catholica et ratione humana manifeste pro
bantur esse vera. Preterea quoꝝ artifex cuili=
bet in sua facultate discentem oportet credere
secularium scientiarum studiosis scolaribus. vt
in eis proficiat necesse est primitus phis earū
inuentoribus vel peritis ac discretis vel diserti
tradito ribꝰ fidē adhibere. Verbi gratia Pri
sciano in grāmatica Aristoteli in logica Tu=
lio in rethorica Ypocrati in medicina. Por=
ro ea que nullam inter certa dignitatē auctori
tatis habēt. ipa sunt illa apocrifa quorum scꝫ
et actor penitus ignoratur et de veritate du=
bitatur. Itaꝙ siqñ legātur a quoꝙ vel enar
rētur. vtrum credi vel nō credi debeāt. ipius
legētis vel audiētis iudicio vel voluntati relin=
quitur. sicut cū rumores aliqui vel narratiōes
ignote ab illis plerunꝙ qui viderunt vel audi
erunt vt assolet referuntur. Denicꝙ decretum
Gelasii pape quo scripta quedam approban
tur. quedam vero reprobant. hic in ipo opis
principio ponere volui. vt lector mꝫ autētica

et apocrifa discernere sciat. sicq; rationis arbi
trio · quod voluerit eligat et quod non volue
rit relinquat.

De libris autenticis. Ca. xiij.

SANCTA inquit romana eccia. nullis synodicis constitutis ceteris ec=
clesiis plata · ꝫ euangelica voce dñi et saluatoris nostri primatum obtinens dicen
tis · Tu es Petrus ⁊ sup hanc petram edifica
bo ecclesiam meam · Post ppheticas et aposto
licas et euangelicas scripturas · quas regula=
riter suscipimus · quibus ecclesia catholica per
gratiam dei fundata est · Dasi etiam suscipi nō
phibet · videlicet sanctam synodum Nicenam
mediante maximo Constantino Augusto ce
lebratam in qua Arrius hereticus condemna
tus est · Synodum Constantinopolitanā me=
diante Theodosio seniore Augusto · In qua
damnatus ē Macedonius · Synodum Ephe=
sinam primam · mediante Cyrillo alexādrino
epō · et Archidio epō ab ytalia destinato · in
qua Nestorius condemnatus est · Synodum
Calcedonensem mediāte Marciano augusto
et Anatholio constantinopolitano epō i qua
Nestoriana et Eutichiana hereses simul cū Dy
oscoro eiusq; complicib9 damnate sunt Opu
scula åqs beati Cypriani karthaginensis epi ·
et beati Basilij capadocensis Johānis consta
tinopolitani · Theophili alexandrini Hylarij
pictauiensis · Ambrosii mediolanens. Augu
stini yponensis · Hieronimi pbri · Prosperi vi
ri religiosissimi · Epistolam Leonis pape ad
Flavianum constantinopolitanum epm Opu
scula atq; tractatus oim patrum orthodoxoz
qui in nullo a sancte romane ecclesie consortio
deviarunt · nec ab eius fide vel ꝓdicatione seiū
cti sunt · legenda decernimus · Decretales åqs
epistolas romanorum pontificum · actus beati
Silvestri pape Vitas patrum Pauli Antho
nij Hylariomis et oim heremitarum · quas tñ
beatissimus Hieronimus descripsit · Gesta åq=
qs sanctorum martirū que tamen sm antiquā
consuetudinē singulari cautela i romana eccle
sia non leguntur · ne vel leuis subsannādi occa
sio in ea oriretur · quia et eorum nomina qui
scripsere penit9 ignorātur · et mīfidelibus aut
dictis supflua aut minus apta qs ordo rei fue
rit esse putantur · sicut cuiusdaz Cyrici et Ju
lite et Georij aliorumqs huiusmodi passiones
que ab hereticis scripte perhibentur · Nos aūt
omnes martires et eorum gloriosos agones ·
omni devotione veneramur · Scriptura de in=
ventiōe sancte crucis · et alia de inuētiōe capitis
Johis baptiste · nouelle quidē relationis sunt
et nouelli eas catholici legūt · Sed cum hec ad
catholicorum manus advenerit Pauli aposto
li sentēcia ꝓcedat Oia probate qđ bonum est
tenete · Item Rufinus vir religiosus plurios
opis ecclesiastici libros edidit et nōnullas scri
pturas interpretatus est · Sz quomā beatus
Hieronimus eum in aliquibus de arbitrij lib=
tate notavit · Illa sentimus que eūdem hiero=
nimum sentire cognoscimus · Nō autem hoc so
lum dico de Rufino · sed etiam de vniuersis qs
idem vir sanctus zelo dei et fidei catholice rep=
hendit · Origenis quoq; opuscula nonnulla q
idem hieronim9 nō repudiat legenda suscepi=
mus reliqua omnia cum auctore suo dam9 eē
renuēda · Eusebij cronicam et eiusdem eccle=
siastice hystorie libros quāuis in primo narra=
tionis sue libro repuerit · et post in laudibus ⁊
excusatione origenis vnum librum sismatis
oscripserit ppē rerū tñ singularem noticiam · q
ad instructionem ptinet vsquaq; · nō dicimus
renuendos Orosium virum eruditissimum col
laudamus quia valde nobis necessariā contra
paganorū calumniā hystoriā ordinavit · Se=
dulij paschale opus in sigmi laude preferimus
Juvenci quoq; laboriosum opus non sperni=
mus sed miramur ·

De Libris apocrifis. Ca. xiiij.

CETERA VERO QUE
vel ab hereticis vel scismaticis oscrip
ta sunt. nullatenus recipit catholica
et apostolica romana ecclesia · e quib9 quedā
que ad memoriam venerunt et a catholicis ve
randa sunt credimus esse subtenda · Nuncupā
sem synodum a Constātino cesare constantini
filio congregatam · ex tunc et vsq; in eternū cō=
fitemur esse damnatam · Itinerarium nomine
Petri apostoli quod appellatur sancti Clemē
tis apocrifum est · Euangelia similiter nomine
Petri · Jacobi Bartholomei Thome Mathie
et Barnabe · Euāgelia quoq; que falsaverūt
Lucianus et Esichius · Actus itē nomine Pe
tri Andree Philippi Thome Lib de infan=
tia saluatoris vel de Maria vel de obstetrice ·
Liber qui dicitur pastoris · Liber qui dicitur
fundamentum · Libri omnes Leucij discipu
li diaboli Liber qui appellat thesaur9 Liber

de filiabus Noe vel Geneſis. Natus Tecle
Pauli. Liber Nepotis. Liber puerbioꝝ q̄
ab hereticis conſcuptus ſancti Sixti noīe p̄no
tatus eſt. Reuelatiões Pauli. Thome. Ste
phaṅ. Trāſitus Marie ſancte. pēnitētia Noe
Teſtamentū Job. Pēnitētia Ougēnis. Pe
nitētia Cypriaṅ. Liber Dyogie noīe Gigā
tis. Liber Jamne et Mambre. Liber q̄ dicit
physiologus Ambroſii noīe ſignatus. ꝫ ab he
reticis conſcuptus. Liber q̄ dicit ſors apoſto
lorum. Centimetrum de xp̄o virgiliaṅs ver
ſibus compagīnatum. Hyſtoria Euſebij pā
filij. Opuſcula. Tertulliaṅ. lactācij. affricaṅ
Puſille et maximille. alterius clementiſ. alex
andrinoṅ. tatiaṅ. cypriaṅ. arnobij. tytonij. caſſi
aṅ galliarum p̄bi. victorini pictabionenſis.
Epiſtola hieſu ad abagarū regem. Epiſtola
abagari ad hieſum. Paſſio cyrici. et iulite. et
georij. Liber qui dicitur cōtradictio ſalomo
nis. Liber quoq; ſimonis magi. nicolai. che
rinthi. martionis. baſilidis. ebion. et ceteroꝝ
hereticorum. quos cum eorum auctoribus au
ctorūq; ſubſequaꝫ ſub anathematis indiſſo
lubili vinculo confitem̄ in eternum eſſe dam
natos. Ducq; decretum Gelaſii pape. Nu
merum autem et nomina librorꝝ vnuſcuiuſq;
doctoris catholici que repire potui. inferius iu
xta ordinem temporuꝫ hiſtorie quibus floru
erunt locis congruis annotaui.

De continentia totius operis. Ca. xo.

TOTIVM IGITVR opus il
lud ſummatim cōtinet. Primo q̄dē
de deo trino et vno creatore omniū
breuem tractatum. Deinde de celo empirreo.
et natura angelorum. de ſtatu quoq; bonorū
et ruina malicieq; ſuperborū. Poſt hoc de ma
teria vniuerſi. Et de fabrica mundi. iuxta
ſeriem opum ſex dierum. De natura et p̄pri
etatibus ſingularum p ordinē rerū. Deinde de
ro de conditione hois primi. De natura ac vi
ribus anime. et ſenſibus ac partibus et p̄pri
etatib9 corporis humani. De requie dei et mo
do operandi. De primo ſtatu protoplaſti. et
felicitate paradiſi. De lapſu hominis ac pena
multiplici. De peccato in genere multipliciq;
peccati diuiſione ac ſingulorum generum p̄pri
etate. Poſtmodum vero de hominis lapſi re
paratione. De p̄prietatib9 fidei. ceterarumq;
p ordinē virtutū donoꝝ ſpiritus ſancti. atq; be
atitudinum. De numeroq; et materia omniū
ſcientiarum. Poſt hoc autem iuxta ſeriē tem
porum p ordinem. Continet hyſtoriam rerū
in mundo geſtarum. dictorumq; memorabili
um ab initio ſeculi vſq; ad tempus noſtrum.
Et primo quidem deſcribit initium eccleſie.
quod habuit ab Abel eiuſq; p̄greſſum p tpa
patriarcharum. iudicum. regum. ac ducum.
vſq; ad tpa xp̄i et apoſtolorum. iuxta ordinē
ſacre hyſtorie. multa etiam interſerens vtilia
de geſtis ac dictis ethnicorū Exinde vero dif
fuſius texit hyſtorias eccleſiaſticas p ſucceſſi
ones romanorum imp̄atorum vſq; ad illum q̄
noſtris his temporibus inp̄auit Iudeucum
Inter hec autē ab initio cōmemorat ſingulo
rum temporibus ſuis ortus regnorum ſucceſ
ſiones quoq; legum. et varios euentus bello
rum. errores paganorum. iudeorum. hereticō
rum. geſta dictaq; notabilia. atq; librorū no
mina p̄phorum et poetarū. inſtitutionē ac for
mam et efficaciam ſacramentorum veterū ac
nouorum. multiplicem eccleſie p̄fectum ac p
ceſſum. et varietatem temporum. numerumq;
et ordinem perſecutionum eius ſub imperio p̄
cipue romanorum p ſucceſſiones. Imp̄atoꝝ
geſta quoq; laudabilia. et paſſiones ac mira
cula ſanctorum ſcilicet apoſtolorū martirum
confeſſorum atq; virginum. Sed etiam actus
memorabileſ ac nomina librorum floreſq; nō
paucos doctorum catholicoꝝ. canones et ſta
tuta conciliorum et romanorū pontificū Col
lationes et vitas ſanctoꝝ heremitarū. Regu
las et inſtituta ſanctorum patrum Inicia q̄q;
et p̄fectus diuerſorum ordinum atq; p̄feſſio
num. Ad extremum vero de preſenti p̄mixtio
ne bonorum et malorum. De vario ſtatu aīa
rum a corpore ſeparatarum. De ordine ſeculi
venturi. De aduentu et geſtis antixp̄i. De fi
ne mūdi. De die iudicij. De reſurrectiōe mor
tuorum. De glorificatiōe ſanctorum. De ſup
pliciis reproborum.

De quadruplici diuiſiōe ip̄i9 op̄is. Ca. xvi.

QVONIAM autē hoc ipſum op9
cauſa iam dicta ſuperius. ad tante
magnitudinis immenſitatem excre
uerat. vt in tuplo quēadmodum opinor bi
bliotece ſacre menſuram excederet. ac p̄ hoc ſi
ne labore vel ſumptu nimio tranſſcribi nō poſ
ſet. multorum rogatu fratrum intercedente.
Inſup̄ et Pudore meo fauente. mihiq; in re
miſſionem peccatorum meorū parit imiūgēte.

vt totū opus abbreuiando. ad librū manuale
ad modū vm9 biblie redigerē hoc ꝑ facere tē
ptaui vt potui. Sed nisi ꝓ nimiam longitudi
nem tpis. vel absq; nimio dispendio ac operā
uatione ipius opis implere non valui. Qua=
pter ipm opus vniuersum i quatuor partes
principales tanq; i quatuor volumina ꝓfecta
et a semuicem sepata distinxi. Quarū vna cō
tinet hystoriam nalem. Alia totam scien
doctrinalem. Tercia vero totam eruditionem
moralem. Quarta totam hystoriam tpalem
Prima siquidē ꝓsequitur naturā et ꝓpueta=
tem ommium rerum. Scda vero mathematy
dinem ommium artiū. Tercia vero ꝓpuetates
y actus oim virtutū ac vitiorum. Et quarta
seriem oim temporū. Siquidē et Plato vt di
cit Augustinus phiam ꝓfecisse laudat. que in
tres partes ab ipo distribuitur. vnā videlicz
naturalem. aliam rationalem. terciā vero mo
ralem. et fortasse qui platonem acutius et ve=
neratius intellexerunt. tale aliquid de deo om
nium creatore. ac gubernatore conseruatore
senserunt. vt in eo sit causa oim nalium. lu=
men ommū rationū. et finis ommū actionum
Sitq; in illo y causa subsistendi. et ratio intel
ligendi. et ordo viuendi. quorū scz truū. vnū
ptinere intelligit ad nalem. terciū ad mora
lem. secundum ad rationalem. Itaq; si homo
ita creatus est. vt ꝑ illud qđ in eo ꝓcellit. at
tingat ad illud qđ cuncta ꝓcellit. id est vnum
verum optimum deū. sine quo nulla nalia sub=
sistit. nulla doctrina instruit. nullusq; usus ex=
pedit. Ipe querendus est. vbi nobis secura
sint oia. Ipe cernendus. vbi nobis certa sint
omnia. Plato quippe dei huius cognitorem.
imitatorē. amatorem dixit esse sapientē. Ad
hec igit tua spectant tres prime partes huius
opis. videlicet nalis. et doctrinalis. et mo=
ralis. Porro quartay vltima videlicz hysto=
rialis. licz ad phiaz directe non ptineat. eo q;
singulaua rey gesta tantuz enarrat. de quib9
scz singulaubus sm Aristotelem ars non est
plurimū tñ et admirationis et recreationis et
vtilitatis habet. vt iā supius dictum est.

De materia vniuscuiusq; operis. Ca. xvij.

GITUR PRIME PARTIS
fundamentum est hystoria sacra. ab ipo prī=
cipio creatiōis rerū. vsq; ad requiem sabbati
cui etiam diffusius interserunt ea que ptinent
ad naturā celi et mundi. et postmodū adijcit
de ratione vniuersi. et his que ptinēt ad tuma
et sequelam peccati. Fundamentū secūde par
tis est hois lapsi reparatio quātuz ad effectū.
Fundamentum tercie partis est. quo quidem
sacra scripta a generatiōe primi hois vsq; ad
imperiū Neronis. Inde vero cronica Euse=
bij. hieronimi. prosperi. sigiberti. ac ceterorū
cronographorum. p successiones imperatorum
vsq; ad diē istū. Cui videlicz vniuersali hysto
rie ꝓponitur epilogus breuis prime partis se
cunde ac tercie. In medio vero locis congruis
inseruntur diuisiones terrarū ac gentiū. testa
menta patriarcharum. ceremonie iudeorum y
sacramenta xpianoy. Sed et varie intermi=
scentur hystorie. ꝓsequētes gesta et dicta no
tabilia regum. ticānorum. imperatorum. phō=
rum. ceterorumq; viroy illustriū imitationes
et temporū. et varios euentus rerum. vt est hy
storia Justini. vel pompeitrogi. Et hystoria
Orosii. hystoria quoq; alexādri magni y da
rij. Hystoria iulij celsi de bellis cesaris. et hy=
storia suetonij. de. xij. cesaribus. hystoria ec=
clesiastica eusebij cesarensis et rufini aquilegi
ensis. et hugonis floriacensis. hystoria tripti=
ta cassiodori. hystoria hieronimi et heraclidis
de gestis et dictis patrum. hystoria quoq; cas
siani de collationibus patrum. hystoria turpi
ni remensis de gestis karoli magni imperatoris
ceterorumq; multorum hystoriographorum
Nouunt et alie innumerabiles hystorie bre=
ues de passionib9 apostolorū y martirū. de ge
stis ac moribus y conuersatiōe sanctorū epō=
rum monachorum ceterorumq; confessorum.
Inter hec etiam continet plurimorum flores
librorum vt dictum est. non tantum sacrorū
doctorum. sed etiā phoy et poetarū. Verūtñ
illorum qui multa scripserunt ac magna et de
quorū scriptis excerpseram plurima. vt Am
brosii Hieronimi Crisostomi Augustī Gre
gorij Bernhardi et ceterorū huiusmodi. Do
rum inquā flores causa vitande plixitatis. in
duas partes diuisi. Nam illos quidem eorum
libros q̄ maxime sunt morales. vt est liber cō=
fessionum Augustini. meditatiōes Anshelmi
vel beati Bernhardi vel similes sub quadā cō
tinuatione verborū abbreuiaui. ita vt si libri
cuiuslibet magnitudinē ignorares totū te ha
bere putares. hos in quarta parte cōposui lo
cis suis ac per capitula distinxi. quatenus ad
hystorie modū ꝓpter ipaz continuitatē. tātū
in refectorijs in infirmitorijs. et alijs locis int
fratres edificatiōis causa possunt legi. Ceteros

autem floſculos quos ex eiſdem vel alijs libris minutatim et incompacte p diuerſa loca excerpſi in ceteris partibus ſub diuerſis titulis congruenter inſerere iudicaui. Porro i fine quarte partis adijcit epilogus breuis de fine mei.

Retractio prime partis. Ca.xviij.

TANTO igit tā op laboriosо opere gratiam ad finem vsq; pducto Ego quoq; mentē meā p ſpaciosiſſima ſcripturarum maria. iam ex longo tpe fluctuantem ipaq; diſtractiōe ſemetipaz quodāmodo lacerantē ad portum ſtabilitatis ſue reducere cupio. Quod vtiq; dum p imbecillitate conatus mei vix facio. ſerenato quodāmodo liberoq; rationis oculo. hocip̄m opus intuēs et in ſtatera diſcretionis appendens. in parte quidem negligent egiſſe. in parte vero modū excelliſſe me recolo. non tanq; humane gloue vanus appetitor vicioꝝ meorum inuenior. et blandus palpator improbitatis defenſor. ſz magis tanq; ſeuerus meip̄ius iudex. ne a dño iudicer. factoꝝ meorum in rationis libra diſtrictus examinator. et acerbus malorum reprehenſor. nō erubeſcam in hocip̄o opis principio culpā meā fateri. preſertim cum atteſtante pho. nihil in humanis admixtionibus ex oī parte perfectum valeat inueniri. Hec ſunt ergo in quibus ſicut nec ipe mihi complaceo etiam deo et hominibus diſplicere formido. In prima quidem parte de deo et de angelis. cetera ſiq; que ad theologie materiā ptinēt ex diuerſis auctoribus pauca capitula colligens. de ſingulis queſtionum articulis. breuit ac ſucincte p currēdo tranſiui. quoniā de hacip̄a materia multa et vana ſcripta comunit a fratrib9 noſtris et alijs vbiq; haberi cognoui. Porro inueſtigando naturam rerum. cuius noticia valet vt ſupra dictum eſt. etiam ad expoſitiones ſacrarum ſcripturarum nonſolum inq; nrōrum libris ſicut Ambroſii Baſilij Yſidori et aliorū quorundam. verum et in libris phorum videlicet Ariſtotelis Plinij Solini. Inſup et medicorum videlicet Eſculapij Ypocratis Auicēne Raſi Galij Yſaac Conſtantini Platearij dum nonſolum noſtris id eſt fratribus noſtri ordinis hocip̄m opus deſiderantibus atq; poſcentibus. ceteris ſanctarum ſcriptarum expoſitoribus ſiue doctoribus. verumetiam quibuſdam alijs q forſitan curioſitate quadam ſcientie incognita laborantes taliū noticia delectant ſatiſfacere volui. Ex magna parte feteor me iudicio profeſſionis et intentionis mee modum exceſſiſſe. in illis precipue inueſtigādis ac deſcribendis quoꝝ nomina in diuinis libris nō reperiu. Itaq; dum curioſis moremgerere volui vicium curioſitatis incurri. Etenim qđ medicorum eſt ꝓmittunt medici. tractant fabulia fabri. Sic et ego tam ſublimis ꝓfeſſionis homunculus. cuius ſcz totū ſtudium et labor debet eſſe arca lucrum aiarum. et in hoc opere debui precipue in his que ad confeſſionē meam ſpectant inſiſtere. de ceteris autē ꝑcipue q magiſ ad medicinā corporis ptinent ſi forſan indirent ſicut doctoribus noſtris mos eſt breuiter ptranſire. Hoc eſt igitur qđ licet multis etiā e fratribus et placeat eo q totum p quaſdaz rerum ſimilitudines et integumēta figurarum ad edificationē morum referri valeat. Super omnia tñ que continent hoc ope mihi confiteor diſplicere. non q illa quidem in ſe bona nō ſint. taliumq; ſtudioſis vtilia ſz quia ꝓfeſſionē meam vt dixi nō decuit huiuſcemodi rebus inueſtigādis ac deſcribēdis tā diligent inſiſtere.

Retractō ſcde ac tcie quarte ptis. Ca.xix.

EGERIAM i ſecūda parte quaſdam ſciētias vel artes diffuſius proſequendo. vereor etiam aliquatinus modum exceſſiſſe. In tercia vero virtutes ac vicia deſcribendo nō potui vt iam ſupius dixi omniū librorū moraliū etiam quos in ꝓmptu habebam omnes flores in vnum colligere. ſed de multis pauca p modulo meo eligere. alioquin oporteret volumen in imminenſum extendere. Porro in quarta parte quātis etiam illic abbreuiata ſint omnia ꝓpter magnitudinem tamē voluminis adhuc amplius minuendam. vellem ſi fieri poſſet de ſanctorum miraculis reſcidiſſe nōnulla. Demq; ſiquis legentium vel i prima vel in ſcda vel in tercia vel in quarta pte. de his que forſitan ibi quidez requiſierit minus aliquid inueniat. neceſſitati abbreuiandi operis vt iuſtum eſt veniam dederat. Preterea nullatenus lector abhorreat ſi etiam in gentilium hyſtoria videatur legi circa paganos facta fuiſſe nōnulla miracula. Credibile eſt enī huiuſcemodi oſtenta nequaq; vera fuiſſe miracula. Sz ꝓdigia mendacia ip̄oq; demones hec circa cultores ſuos fallaciter egiſſe et oſtendiſſe. quatinus huiuſmodi fallacijs eos poſſent i cultu ſuo facilius detinere. Hec ad pīs de cunctis

que in ipo tanti opus initio dicenda erant · videlicet de causa et materia et titulo et modo agendi et utilitate ⁊ calumniarum repulsione et ipius opus diuisione atq; retractione: ad pns sufficiat· Nunc aut prologum ꝓpter p̄ dictas causas a principio opis hucusq; ptractum quia pau iure respondet unicuiq; parti· totum in cuiuslibet capite inferendum iudicaui· ut simul cum totius partis capitulis adiu dis locum suppleat unus libu Et quia totu opus illud uniuersale supradicta ratione speculum maius appellare decreueraz Dis etiam quatuor eiusdem partibus· idem uocabulu per singulos titulos placuit annotare· ut uidelicet Puma uocet² Speculu naturale· Scda uero speculu doctrinale Tercia quoq; speculu morale· Quarta speculum hystoriale·

Continuatio hꝰ quarte ptis ad alias· Ca·xx

QUONIAM igitur in precedetis huius opis parte totam naturalem hystoriam auxiliante deo diuersoru auctorum flosculos excerpendo· iuxta possibilitatis nostre modulum· breuiter ad plenum prosecuti sumus disserendo uidelicet de prima natura de angelica creatura· de materia informi· De fabrica mundi· iuxta seriem operum sex dierum· de ꝓpretatibus naturalibus singularum per ordinem rerum· cui etiam naturali hystorie tractatꝰ breues adiecimꝰ· de statu hominis primi de lapsu eiusdem ac pena multiplici· De peccato in genere et multifaria peccati diuisione· De lapsu q̄q; et reparatione· De his etiam quibus a lapsu multiplici reparatuz est genus humanum id est numero· de materia omnium scientiarum· de ꝓpretatibus singularum uirtutum· de institutione omnium sacramentorum· quatinus in hunc modum totius mundi plenius continentiam· omniumq; rerū ac artium· atq; uirtutum summam· sub quo ꝑdam compendio memouter teneamus· Superest nunc et in hac sequenti parte· simili modo temporalem quoq; rerum in mundo gestarum hystoriam· dictorumq; memorabilium· ab initio seculi usq; ad finē que scripta reperimus iuxta seriem temporum p ordinem ac generationum regnorumq; successionē· sicut in superiori p̄fatione totius opis p̄locuti sumus· breuiter ut possumus ꝓcurramus· Uerumtamen quia ꝓpt immoderatam unius uoluminis longitudinem ut predictum est· iste due partes alterutrum diuise sunt ac ꝓpter nimiam transcribendi sumptuositatem· alteram sine altera nonnulli habituri sunt· forsitan quēadmodum supius in loco competenti totius huius operis materiam· id est totius hystorie cronicā breuiter pstructamq; p̄libauimus· in fine uidelicet ubi de temporibus agitur· ita etiam in huius sequentis narrationis capite placet quoddaz hystorie naturalis ⁊ omniū artium atq; uirtutum epychonia id est recapitulationem breuem premittere· quatinus utralibet pars alteram utranq; contineat· ambeq; semuicem cōplectantur· Ut igitur et hec ultima pars habeat sui pfectum initij supplementum· a sublimiori natura que est deus pauca recapitulando sumit exordium· Deinde uero subiungit de natura quoq; creature per sex dies completa compendiosum epylogum Et ut breuiter dicam preter omnimodā hystoriam· que diffusius in ea continetur· et preter flores sanctoꝝ phorumq; ac poetarum· continet etiam p epylogos quosdam totius theologie· summatim materiam scz in principio quidez de creatore· et creaturis· de uirtutibus quoq; et uicijs· in medio uo de preceptis et sacramētis· Porro in fine de his q̄ futura sunt in consumatōe tpis·

EXPLICIT PROLOGUS

Incipit Liber Primus Speculi Hystorialis· Qui continet Omniū temporū hystoriā·

Epylogꝰ de unitate diuine substantie· Ca·Primū·

DEUS·EST·BONA substantia incorporea simplex et incommutabilis eterna et immensa incomprehensibilis et ineffabilis multifarie tamen utcunq; nominabilis· Nam dicitur sol et lapis· leo et ouis· et etiam uermis· et breuiter quicquid est· nihil tñ de ipo digne dici potest· Sed eoipo iaz indignū est quod dici potest· Nam uerius quidez cogitatur deus q̄ dicit²· Et uerius est q̄ cogitatur Et hoc solū uidelicet esse· de ipo ꝓprijssime dici uidetur· Quoz oia certa ipius essentie compata: merito non esse dicuntur· Unde ego sum ait qui sum· hoc nomen mihi est in eternū Itaq; dicere quid ē deus fm substantiā est impossibile· meliusq; in notescere poterit ex omnium rerū ablatione·

Negationes siquidē ī diuinis vere sunt affir
mationes autem incōpacte. Non enim est ali
quid eorum que sunt. non quia sit non ens seo
quia sup omne ens et sup esse existēs. Ipse ē
enim vt ait dyonisius archanū bonū rationi oī
supessentiale. vnitas vnifica oīs vnitatis. sup
essentialis essentia. intellect9 inuisibilis. inscru
tabilis. tanq̄ non ente vestigio vllo in occul
tam eius multitudinē puenientium. Non tn ī
comunicabile ē bonū vlli eorū que sunt. Nihil
enim vniuersalit bonī participatiōe priuatū ē
Ipse ē ratio simpla. et vere existēs veritas ar
ca quā vt puram et non errantē scientiam di=
uina fides est. vnicū credentium fundamentuz
eos collocans veritati et eis veritatē. Ipe est
scientia adunatrix cognoscentiū et cognitorum
restituens a malo. magis autē statuēs ī bono
ordinans et ornans et integritatē perficiēs. et
omnium maculas soluens. Ipe est nanq̄ vt
ait gregorius nazanzenus. cuius eē totū est
semp est. insupabile q̄dam sine fine substātie
pelagus nullis terminis limitibusq̄ terminat9
vel circundat9. omnē sensum. omnē naturam
omne tempus supgrediens. Ipe est ut ait au
gustinus quē amat omne quod amare potest.
siue sciens siue nescīens. Ipe ē quē nemo amit
tit nisi ceptus. quē nemo queunt nisi ānomi=
tus. quē nemo inuenit nisi purgatus. Ipe est
cui noe fides exatat. spes erigit. caritas iungit
Ipe est p quē oīa que sine eo nihil essent. ten
dunt ad esse. Ipe est qui malum non facit. et
facit esse ne pessima fiant. Ipe est ce cuius re=
gno. lex etiam in ista regna describitur. Cui9
legibus arbitrium aīe liberum est. bonisq̄ p=
mia. et malis pene. fixis per oīa necessitatibus
distribute sunt. Cuius legib9 in euo stantib9
motus instabilis rerum mutabilium. pturba=
tus esse non finitur. fremisq̄ circueuntium secu
lorum semp ad similitudinē stabilitatis reuo=
catur. Ipe est per quē vniuersitas etiā cū sini
stra parte pfecta est. Ipe est in quo sunt oīa
cui tn vniuerse creature. nec malicia nocet nec
error errat. Denicq̄ ipe ē vt ait beatus Bern
hardus. quod ad vniuersum spectat finis. qd
ad delectationem salus. quod ad se ipe nouit
Ipe est non minus puersorum pena q̄ gloria
humilium. Est enim rationabilis quedā equi
tatis directio inconuertibilis atq̄ inclinabi=
lis. quippe attingēs vbiq̄ cui illisa omnis pra
uitas conturbetur necesse est. Ipe est longi=
tudo ꝓpter eternitatē interminabilem. latitu=
do ꝓpter caritatē inmensurabilem. sublimitas
ꝓpter maiestatē intactingibilē. profundū ꝓpt sa=
pientiam inscrutabilē. nec sancti sm apostoluz
comprehendunt. Porro ut ait secundus phs
ipe est immortalis mens. incontēplabilis cel
situdo. forma multiformis. incogitabilis inq̄=
sitio. insopitus oculus. oīa ctinēs. lux. bonū.
Dunc etiam volens sicut potat definire dice=
ro. Mens quedam est inquit soluta et libera.
et ab omni concretiōe mortali secreta. omnia
sentiens et mouens. ipsaq̄ predita nutu sem=
piterno. Actor. Empedocles quoq̄ sic eum
definisse fertur. Deus est spera cuius centruz
vbiq̄. circumferētia nusquā. Dic vtiq̄ corpe
non eget vt sit. nec loco vt alicubi. nec tpe ut
aliquando. nec causa vt aliunde. nec forma vt
aliud. nec aliquo genere subiecti. in quo subsi=
stat vel cui assistat. Deniq̄ mutari oīno non
potest. neq̄ enim potest augeri qui immensus
est neq̄ minui qui vnus est. nec loco mutari q̄
vbiq̄ est. nec tpe qui eternus est. nec cogita=
tione qui sapientissimus est. nec affectu q̄ opti
mus est.

De trinitate personarum. Ca. Secundus

QUINQUE sit omnium deus excel
sus inaccessibilis omniq̄ virtute in=
estimabilis. vnus est in substātia tri
nus in ꝓsonis. Unus quidem est ne differētia
contrarietatem et cōtrarietas pugnā pugna
re vero corruptionē inducat. trinus vero ne soli
tudo vel singularitas eum vel minus potētem
vel minus bonum. vel etiā minus felicem ostē=
dat. Pater nāq̄ fontalis oīm bonitas. q̄a po
tuit et voluit. filium dilectum genuit: cui bea
titudinis sue delicias plenissime comunicauit.
Non enī dando subuenit inopi. sz ipam copi=
am genuit. Alioquin beatius esset dare q̄ ac=
cipe. ac p hoc sibi p oīa coequalem genuit. ne
si hoc nō posset infirmus et si nollet inuidus vi=
deretur. Sed et coeternū genuit. quia nūquā
sine illo fuit. ne aut sine generatione imperfect9
aut post generationem superfluus arguatur.
Consubstātialem q̄q̄ ne diuinitatis substātia
duplicetur. Dic est sapiētia veritas et verbū.
figura et splendor patris. eius imago pfectissi
ma p quam ipe secretissimus signis animis in
notescit. Q hūc etiam oīa facit nō quasi p or
ganum ministeriale. sz natali et subsistēte vir=
tute. sicut ignis lucz eo q̄ ex ipo ꝓuenit luīe
Et quoniam in deo nulla indigentia. ac p hoc
etiam nulla in eo necessitas est. preire autem

volũtas ſapiẽtiam nõ poteſt nec voluntate p̃
ceđ̃te pater filium genuit · nec vlla neceſſita
te · ſed ſemper manẽte bonitatis plenitudine ·
Ne autem immoderata eſſ3 diuina generatio
filius nõ genuit · ſ̃ ex vtroq̃ ſpiritus ſanctus
p̃ceſſit · vt ambo ſe mutuo diligẽtes · teꝛdum
quoq̃ dilectum haberẽt · cui caritatis ſue deli
cias omnino ꝯmunicarẽt · in q̃ etiam vel p̃ quẽ
creature rationales p̃ modulo ſue capacitatiſ
eiſdem participarẽt · Ipe eſt enim ſm Augu
ſtinum caritas vtrũq̃ diligẽs · noſq̃ ſubiugẽs
Quomã igitur ad ſummum bonum pertinet ·
et ſumma p̃fectio ⁊ ſumma iocũditas · filius a
patre proceſſit p̃ modum generatiõis que eſt
emanatio p̃fectiſſima ⁊ ſpiritus ſanctus ab eo
dem p̃ modum liberalitatis · hec ẽ iocũdiſſima
et gratiſſima · Nihil eſt enim iocũdius q̃ dili=
gere et diligi · ſimulq̃ delicijs cũibus frui · nec
vllius bonꝝ poſſeſſio iocũda eſt ſine ſocio · Pri
mum autem et precipuum liberalitatis donuꝫ
in quo et cetera cũcta donãtur amor eſt · omia
enim amato gratis cõicantur · A fonte igit̃
bonitatis qui pater eſt · ꝓcedit donũ amous ·
qui ſpiritus ſanctus eſt · Si autem a patre cõ=
ſequenter et a filio · quia pat̃ nihil ſibi retinu=
it quod nõ filio ſuo gignẽdo dederit · ſicut ipe
ait · Omnia que pater habet mea ſunt · p̃tea
dixi · quia de meo accipiet et annũciabit vobis
Eſt autem ſpirit9 ſanctus equalis vtriq̃ · qa
ex ſumma liberalitate oportuit ſummũ donũ
p̃cedere · ergo et ſummum bonum · Eſt etiam
deus quia donum intrinſecũ eſt · et quicquid eſt
in deo deus eſt · ob hoc ⁊ utriq̃ coeternus eſt ·
quia donũ intrinſecũ purus in deo fuit q̃ eẽ vel
aliud quicq̃ creaturus exterius cõicaret et di
ſtribueret · tempus autem et creatura coeua
ſunt · Eſt autẽ vnus in ſubſtãtia · multiplex in
donis · quia diuiſiones gratiarũ ſunt et cetera ·
Exemplum quidez trinitatis vnius ſubſtãtie
nullum in creatura ſatis expreſſum inuenitur ·
Ob hoc tñ in igne maxime deus apparuiſſe le=
gitur · quia in eo tria · ſcz ignis · ſplẽdor · et ca
lor ſimul cõſiſtunt · et vnũ lumẽ ſunt · que cum
inſepabiliter opentur · igni tñ attribuit̃ viſio
ſplendoꝝ illuminatio · calori calefactio ·

De cõmunitatibus et p̃prietatibus p̃ſonarũ ·

SIC autem tota trini= Ca · iij ·
tas ſui perfectiõe equalis eſt · vt ex=
ceptis p̃prietatib9 perſonalib9 quic
quid de vna perſona dicitur · digne de tubus
intelligatur · Nec maior eſt in oibus perſonis
q̃ in ſingulis · ſed tanta in ſolo patre vel in ſo
lo filio vel in ſolo ſpiritu ſancto · quãta in pa=
tre ſimul et filio et ſpiritu ſancto · Nã et xp̃us
vna p̃ſona eſt gemine ſubſtantie · quia deus ⁊
homo eſt · nec tñ deus huius perſone pars dici
poteſt · Alioquin filius dei creuit · cũ homo di
uinitati eius acceſſit · Quod ſi in vna p̃ſona ab
ſurdiſſime dicitur · quia pars rei vllius nõ po=
teſt eſſe deus · quãtomagis trinitatis pars eſſe
nõ poteſt quicunq̃ vnus in tribus · Dicit̃ pat̃
genuiſſe alterũ ſe id eſt alteram perſonam · q̃
eſt hoc qꝺ ipe · Dicũt2 etiam pater et filius di
ligere ſeſe ſpiritu ſancto id eſt dilectiõe q̃ ap=
p̃priatur ſpiritui ſancto · Alioquin videretur
ſequi q̃ pater et filius eſſent a ſpiritu ſancto ·
cũ idez ſit deo eſſe et diligere · Denicq̃ nec pat̃
dicitur ſape filio · ſ̃ ſeipo ſapiẽtia ſcz ingenita
filius autẽ ſapiẽtia genita · licz p̃ quaſdaz ap=
p̃priatiões attribuatur patri potẽtia · filio ſa=
piẽtia · ſpiritui ſancto benitas vel clemẽtia vel
dilectio · Pater principium totius deitatis eſt
quia filius et ſp̃s ſc̃us ab illo · et ipe a nullo
eſt · Ideoq̃ ſolus nõ legit2 miſſus · nõ p̃pt̃ na
ture diuerſitatem · cum ibi nulla ſit · ſed p̃pter
auctoritatem quia ſolus nõ habet auctorem a
quo p̃cedat vel a quo genitus eſt · Neq̃ eniz
ſplẽdor aut calor ignem · ſed igns vtriq̃ nu=
trit · Et nota q̃ cũ p̃ſona ſit nat̃e rationalis in
diuidua ſubſtãtia · in tribus tantum eſt p̃ſonali
tas · Unde tuplex eſt diſtinctio perſonalis ſcz
in deo tantum · ſm ordinis cõditionẽ · in ange=
lo tãtuz ſm qualitatem · in homine ſm vtriq̃
quia et ſm qualitatem vnus differt ab alio ·
et ſm originẽ vnus eſt ab alio · ſicut in p̃ſonis
diuinis · vbi hec diſtinctio tupliciter variatur
Aut enim eſt origo et nõ habet originẽ · et ſic
eſt in patre · aut habet originem et eſt origo ·
et ſic eſt in filio · aut habet originem et nõ eſt
origo · et ſic eſt in ſpiritu ſancto · Ecce diſtin=
ctio p̃ſonalitatis in tribus p̃ſonis et ſm tres
differentias · Quarta vero differẽtia que face
ret quartam ſcz q̃ nec eſſet origo nec haberet
originem ibi eſſe non poteſt Talis enim p̃ſona
increata eſſe nõ poteſt · quia diſtinguibilis ab
alijs non eſſet · Sed eſt hec diuina eſſentia ·
que nec diſtinguit neq̃ diſtinguitur · ſ̃ cõmu=
niter congruit tribus p̃ſonis · Notiões au
tem harum p̃ſonarũ ſunt paternitas · filiatio ·
p̃ceſſio · De ſole tres proprietates p̃ſonales
ſunt · quia ſcz p̃ſonas facit̃ · adduntur et alie
due ſalicz inſcibilitaſ · ⁊ cũis ſpiratio et ita

quinq; sunt in vniuerso. Quarum tres insunt
psone patus scilicz innascibilitas·paternitas
spiratio cōmunis. Due vero filio scilicz filia=
tio·et cōmunis spiratō·Ona aūt spiritui san
cto scz processio·Appellantur autē plerunq;
notiones quia notificant psonas·aliquādo di
stinctiones quia distinguunt eas· quādoq; etiā
relationes: quia psonas ad inuicem referunt·
aliquādo vero ppietates: quia ppie psonis
insunt·Non autem deo accidētales sunt: sz in
ipis psonis ab eterno incōmutabiliter sunt·
Nihil itaq; de deo sm accidēs dicā·sz quedaz
sm relationē vt paternitas ⁊ ceta·quedā ve=
ro sm substātiam·vt potentia·sapiētia·⁊ cle=
mentia·

De potentia et sapientia dei. Ca.iiij.

DEOS quidez ommipotēs est: et tn
nou vel falli vel vma non potest·
quin potius si huiusmodi passiom̄ b9
subijci posset ommipotēs non esset. Eius itaq;
ommipotentia in duobus apparet·scz quia nec
aliquid ad patiendum ei corruptionē valet in
ferre·nec ad faciendum qđ vult impedimentū
afferre·Itaq; et nihil ommno pati potest·et
omnia facere potest: pter ea quibus eius di=
gnitas lederet: et eius excellentie derogaret².
In quo tn minus potēs non est· quia hoc pos
se non esset posse sz non posse·Onde Augusti=
nus·Deus nō potest facere iniusta·quia ipe ē
summa iustitia·⁊ non posse mentiri: magna est
dei potentia·In eius autem sapientia quasi in
thesauro quodam recondite sunt omnes inui=
sibiles rationes eorum que p eam fiunt vel fa
cta sunt Nec audeo dicere alio modo hec ei in
notuisse·cum ea fecisset q; illo quo ea nouerat
vt faceret·apud quem nō est transmutatio·
nec vicissitudinis obumbratio·Onde si dei sci=
entiam vel prescietiam tantum ad noticiam re
feramus·dicamus eam non esse causam eorum
que fiunt·nisi talem sine qua nō fiūt·On̄ Ori
genes·Non ppter hoc aliquid erit: quia deus
id futurum scit·sed quia futurum est·ideo scit
a deo anteq; fiat· Si vero nomine scietie etiaz
dispositio vel beneplacitum includitur tunc re
cte potest eorum causa dici que deus facit·On̄
Augustinus·Ideo sunt quia nouit·id est qa
sciendo placuit·vel quia sciens disposuit scz vt
essent·Itaq; prescientia dei hominē non cogit
vt talis sit·qualē eum deus prescuit·Omnes
autē huiusmodi locutiones duplices sunt·alit.
non potest fieri q; deus prescuit·impossibile est
aliter esse q; deus prescuit·et consimiles· Si
enim intelligatur comunctim vt oditio sit im=
plicita·sic scz·aliter non potest fieri q; deus p
scuit·id est nō potest simul esse vtrūq; scilicet
q; deus ita prescuit·et aliter fiat·verum est·
Si autem disiunctim·ut dicat² hoc aliter eue=
nire non posse q; euenit·sicut deus futurū pre
scuit·falsum est·Predestinatio vero est gra=
tie preparatio·que sine prescientia esse nō po=
test· Sicut autem predestinationis effectus ē
gratia in pñti·et gloria in futuro·sic reproba
tio dei sm duo considerat·quorum alterum p
sat et non pparat scilicet iniquitatē·alterū p=
sat et pparat scz penam eternam·Verum est
autem vno modo qđ ait augustinus·Numez
electorum non posse augeri vel minui quia nō
potest vtrunq; simul verum esse scz vt aliquis
saluetur ⁊ non sit predestinatus·vel aliquis p
destinatus sit et damnetur Intelligentia emz
conditionis implicite·veritatem facit in dicto
Si autem simpliciter intelligat falsum ē·Nā
et predestinatus potest damnari et reprobus
potest saluari·Non est autem ita populis p=
dicanda p̄destinatio vt dicatur·Siue curratis
siue dormitis quod vos fore p̄scuit qui falli
non potest hoc euitis·Sed dicendum·sic cur=
rite vt comp̄hendatis atq; vt hocipo cursu ve
stro ita vos p̄cognitos esse noueritis vt legitti
me curreretis·

De voluntate dei et misericordia et iustitia.

VOLUNTAS dei Ca·v·
prima ⁊ summa causa est ommiū re=
rum·Nihil enim fit qđ non de inteu
ou et intelligibili aula summi imperatoris egre
diatur·Impletur autem semp voluntas dei·
vel a nobis quando benefacimus·vel de nobis
quando peccamus·multiq; eam peragūt·vnde
mutare contendunt·quia hoc eius dispositiōi
militat quod p humanū studiū resultat· Vo=
luntas tamen dei dupliciter sumtur Proprie
quidez dicitur voluntas bñplacti que i ipo est
et eius essentia est· hec quidez vna est·et inex=
pleta eē non potest·Onde Omnia quecunq;
voluit fecit·Improprie autem signū bñpla=
cti·⁊ hec multiplex est·⁊ inexpleta sepe rema
net·quia fallere signa solēt·scz p̄ceptū·phi=
bitio·permissio·consilium·operatio·on̄ v̄sus·
Precipit et phibet: pmittit consulit implet·
Porro misericordia et iustitia i ipo duem̄t

abſq; vlla diſſonantia. Nam et cum malos pu
nit iuſtum eſt: quia illorū meritis cōuenit. et
cum malis parcit iuſtum eſt: quia bonitati ſue
conuenit eſt. Parcendo igitur malis iuſtus ē
non ſm nos ſz ſm ſe. id eſt nō quia nobis red-
dat debitum. ſed quia facit qđ decet ſummum
bonum. miſeretur aūt ſm nos nō ſm ſe: quia
ſcz non ſentit compaſſionis affectū. ſz nos. effe
ctum. Sic itaq; ſine repugnātia ⁊ iuſte punit
et iuſte et miſericorditer parcit.

Quod deus malorum non ſit actor ſed ordina
tor. omniumq; rerum creator et gubernator.

Capitulum Sextū.

Malī quidem de-
us actor non eſt. a quo in nullo deſi-
cere bonū: deficere vero malum eſt.
Nec vllo modo in regno ſuo mala fieri ſineret
niſi adeo potēs et bonus eſſet. vt etiaz de malo
benefaceret. nō enim eſſet vitium. Naz qđ fit
ab homine ꝓpria voluntate ꝑ culpam: ordina
tur illius equitate ꝑ penam. rectēq; etiam vti
tur voluntatibus malis. cum ille abutitur na-
turis bonis. Preterea etiā voluntas mala grā-
de teſtimonium eſt nature bone. Non enī eſſet
vitium recedere a deo niſi nature cuius id viti-
um eſt. potius expeteret eſſe cum deo. Et iterū
vitium contra naturam eſt. quia nature nocet
nec noceret niſi bonū eius minueret. Unde etiā
maxime cōmendatur: quale bonuz deus eſt qñ
nulli ab eo recedenti bene eſt. Item mala que
ab iniquis fideles ꝑferunt ipſis vtiq; proſunt
vel ad demenda peccata. vel ad exercendam
ꝓbandamq; iuſticiam. vel ad demonſtrandaz
huius vite miſeriam. adeo quoq; deus electis
ſuis oīa coopat in bonum. vt ſiqui eorū peccā
do deuiāt. hoc ipm eis cedere faciat ad ꝓfectū.
dum ſcz humiliores redeunt. et feruentiores.
timoratiores. prudētiores. et cautiores fiūt.
Item contrariorum oppoſitiōe. ſeculi pulcri
tudo decentez contexitur. iuxta illud. Contra
malum bonum et ceta. Nam ſicut in pictura
colorz albus pulcritudinem reddit cum colore
nigro loco ſuo bene ordinato. ſic vniverſitas
rerum. ſiquis intueri poſſit: etiam cum pecca-
toribus pulcra eſt. licet ꝑ ſe conſideratos ſua
deformitas turpet. Omnium autē q̄ ſunt:
ſolus deus creator eſt. et omniū gubernatoz.
Nam in ſupna celeſti curia dei voluntas ī ſpi
ritibus ſumma pace copulatis. et in vnā volū
tatem quodam caritatis igne conflatis. tanq;
in ſecreta ſede preſidet. et inde ſe quibuſdā or-
dinatiſſimis creature motibus. primo ſpiritu-
alibus. deinde corporalibus per cuncta diffun
dit. et vtit omnibus ad incōmutabile arbitri
um ſententie ſue. Et ſicut craſſiora et inferio
ra corpa ꝑ ſubtiliora et ſupiora quodam ordi
ne reguntur. ſic oīa corpa ꝑ ſpiritum vite ra-
tionalem pium et iuſtum. et ille ꝑ ipm deum.
ſicq; vniverſa creatura per creatorem ſuum.
Nihil enim fit viſibiliter ac ſenſibiliter qđ nō
de intimo ac inviſibili aula ſummi imperatoꝛ
aut iubeatur aut ꝑmittatur ſm ineffabilem iu
ſticiam ꝑmiorum aut penarum gratiarū et re-
tributionum. Mouet itaq; creator ſpiritus ſe
ipſum ſine tpe et loco. mouet ſpiritum condi
tum ꝑ tempus ſine loco. mouet ⁊ corpus per
tempus et locum. ſtabiliſq; manens: dat cun-
cta moueri.

Qualiter deus ſit in rebus. Capitulum Septimū.

Non enim deus loco continetur nec
tempore variatur nec alicubi eſt qa
corpus non eſt. ſz omnia in ipo ſunt
et ipe in omnibus nō partialiter diviſus. ſed
vbiq; totus. intra omnia non incluſus. extra
omnia non excluſus. ſup omnia non eleuatus
infra omnia non depreſſus. Ubiq; nempe ē ꝑ
deitatis ptiam. in ſanctis autē familiariter ꝑ
inhabitationis gratiam. ꝓpter quam non dici
mus. pater noſter qui es vbiq;. licet et hoc ve
rum ſit. ſz qui es in celis. id eſt ī ſanctis ſcz q̄-
dam excellentiori modo. Celum autem qđ di
citur trinitatis locus. non eſt aliquis corpoꝛeꝰ
extra mundum vel intra. vbi habitet trinitas
ſicut angeli ī empirreo. ſz eſt ipa trinitatis ex-
cellens maieſtas. que vbiq; ē ⁊ omnia implet
et continet ⁊ excedit ac ſupat omnia. non lo-
ci poſitione: ſz nature dignitate et omnipotētie
ſublimitate. Unde Lucifer ait In celum cō-
ſcendam. id eſt ad equalitatem dei aſcendaz.
Sciendum eſt igitur q̄ deus incōmutabiliter
in ſe exiſtens. pntialiter. potētionaliter. eſſentia
liter eſt in omni natura ſine ſui definitione. et
in omni loco ſine circumſcriptione. et in omni
tempore ſine ſui mutabilitate. Et preterea ī
ſanctis ſpiritibus et animabus excellētius. ſcz
ꝑ gratiam inhabitans. et in homine xp̄o excel
lentiſſime. ſcz non ꝑ gratiam adoptionis. ſz ꝑ
gratiam vnionis In ſumma nota q̄ q̄nq;
modis dicitur eſſe deus ī rebus ſcz ꝑ naturā.
ꝑ gratiam. ꝑ gloriam. ꝑ vnionem. ꝑ loci cir-
cumſcriptionem. ꝑ naturam tripliciter. ſcz

potentialiter presidendo. pñtialit cognoscendo. essentialiter sustentando. ℔ gratiam tuplicat scz in habitatione: vt in iustis. efficacia: vt in sacramentis. misterio: vt in columba. ℔ gloriam tupliciter. scz in vi rationabili: inquantū est veritas. p cognitionē. In concupiscibili: inquantū est bonitas. p delectationē. In irascibili: inquantū est potestas vel maiestas. p reuerentiam. ℔ vnionem tupliciter. scz ad humanam naturam in xp̄o. ad carnem tantum in sepulcro. ad animam tantum in inferno. ℔ ad loci circumscriptionem siue p pñtiam corporalem tupliciter. scz in vtero virginis: p conceptionem. in mundo: p eruditionem. in celo p extre patus confessionem.

¶ Epilogus de mūdi creatiōe. ¶ Ca. Octauū.

SIC deus cum sit natura inuisibilis vt etiam a visibilib9 saltē posset. op9 fecit qđ opificem sua visibilitate manifestaret. mundum scz vnicum. vt exemplaru. cuius emulationem imitabatur in numero. similis esset. ¶ Erat autem eum vt potens maximum. vt sapiens pulcerrimum. vt bonus vtilem. et in suo genere optimum. diuersis rerum gradibus ordine distinctum congruo. Si enī omnia fecisset equalia: omnium esset genus bonorum non omnia. Nunc autem ideo singula bona sunt. et omnia simul valde bona. q: sunt alia alijs meliora. ⁊ bonitas inferiorum addit laudibus superiorum. Ea vero que peccando pruum decus amittunt. vt non sint etiam ipa recte ordinata. cum vniuersa bona sint. nullo modo efficiunt. Nihil etiam vniuersaliter est nature cōtrariū. quia qđ vni pret̄ naturā: alij naturale est. Itaq; laudabilis quidem est mundus. pro suis quibusdam speciebus. Sed multo laudabilior ex armonia omnium ⁊ cōpagine vniuersorū. In quo summa est et stupenda. ex contrarietate concordia. duz int̄ se inuicem diuersa sunt. ⁊ ad vnius mundi perfectionem cum singulis cuncta conueniunt Cunq; ibi sunt: vbi esse p nature ordinē dñt. quātuz acceperunt suum esse custodiunt. ℔ax enī omnium est tranquillitas ordinis. Ordo autem est parium dispariumq; rerum sua cuiq; loca tribuens dispositio. Omnis igit̄ natura quoniam est. ⁊ ideo modū suum et speciē et quādā secum pacē habet bona est. Malum autē nihil aliud est q̄ corruptio modi vel speciei vel ordinis naturalis. Intelligimus autem mundū factum nō in tempore ſ cum tempore. nec deū in eo faciendo consilium aut voluntatem mutasse. Cunq; dicamus deum aliquid facere. nō aliquem illi in opando motum intelligim9 inesse. Sed eius eterna voluntate. aliquid nouiter existere absq; ipius agitatione. vt actus ꝓprie dici non queat. cum actus omnis in motu consistat. Sicut ergo ex calore solis contingit aliqua fieri nulla tñ in ipo vel in eius calore facta mutatione vel motione. sic ex dei voluntate noua fīt esse sine actous mutatione. Solius autem dei est vbiq; et ſm idem opari differenter. Ipe est et creator et opifex et factor. Sed primum sibi ꝓprie retinuit. reliqua vero creaturis cōmunicauit.

¶ Epilog9 de Angelorū creatiōe. Ca. Nonū.

INTER hec autem que creauit. primū fuit celum empireum mox angelis sanctis repletum et informis materia quatuor elementoz. Sunt quidez omnes angeli circumscriptibiles suo modo. quia scz spiritualis creatura concluditur diffinitiōe vel termino loci cū ita fit alicubi qđ non alibi non autem quia dimensionē acapiat et distantiam faciat sicut corpalis. q: si multi spiritus hic essent locum non coangustarent quo minus de corporibus contineret. Ideoq; Augustinus mutationem loci corpori attribuit non spiritui. quia licet spirit9 trāseat de loco ad locum. non tñ ita vt dimēsionibus circumscriptus interpositione sui faciat distantiam circumstantie sicut corpus. ob hoc etiam esse possent infiniti spūs i minimo loco. nec tamen vnus esset in altero. sed omnino ab inuicem discreti essent. quia spiritus locum non replent. nec quanti sunt quantitate sed virtute. Ad hoc valet exemplum de luminibus corporalibus que vno loco comprehendi possunt infinita. cuncta tñ ab inuicem discreta. Prima imago dei angelus est. scz substantia intellectualis. semp mobilis. arbitrio libera. incorporea. deo mīstrās. ſm gratiam non naturam immortalitatem sapiens. Angelis ab initio quatuor vident esse attributa. scz essentie subtilitas. rationis perspicacitas. libeu arbitrij facultas. et psonalis discretio. in qua sola differūt ab aīa humana. Creati autē sunt nec miseru nec beati quia euentus sui fuerunt ignari. Nec dum etiam habebāt caritatem: sed naturaliter amore cōcupiscentie diligebāt deū super omnia: scz i ipso delectando super oīa Amore

vere amicicie seipsos super oīa scz volīdo sibi bonum super omnia. Natura enim sibi amica est ⁊ motꝰ eius circularis ē nec ideo sequit ꝙ fruerent se qa frui est delectari qđ ē tantum in amore cōcupiscentie.

De lapsu malox ⁊ ofirmacōe bonox Ca. x.

LUCIFER omni lapide pciosio optꝰ ⁊ ornatus. qa in aliox comperacione pclarꝰ eminētiam nature sue perpendens ⁊ pfunditatem scientie in tantum superbiuit ꝙ etiam deo equare se voluit Sicqꝫ factus. statim a veritate se vertit ⁊ beate vite dulcedinem non gustauit. Itaqꝫ cecidit nō ab eo tantū qđ accepit. ꝑ ab eo qđ accipet si deo subdi voluisset. Cadens aūt ille draco. terciam partē stellax secū traxit idest multitudinem angelorum. que sibi sponte ⁊ absqꝫ vlla suggestione in malicia cōsensit. Omnes igitur hi sua potestate delectati velut sūmum bonum sibiipsis essent a cōmuni omnium beatifico bono ad propria defluxerunt ⁊ habentes elacionis fastū ꝑ excellentissima claritate natiuitatis astutiā pro certissima veritate studia ptium ꝑ indiuidua caritate. superbi fallaces. inuidi facti sunt ⁊ i malicia obstinati nocēdiqꝫ auidissimi atqꝫ callidissimi. Alij alijs vicijs psunt. et in hunc aerem caliginosum detrusi. iugiter humanis sensib⁹ insidiant. Homines ad peccandum puocant. quosdam etiā corpaliť vexant sompnox ymagines nocuas imprimunt. falsis trāsmutacionibus et fantasmatibus etiam vigilantes illudunt. p eos artes magice ⁊ diuinaciones exercent assicentes simulacris. cultores suos falsis oraculis decipiunt. aliqn̄ tamen vera predicūt. vt ea que ipi facturi sunt. vel que signis naturalibus futura pnoscūt. vel que de dispoſicionibus hominum per exteriora signa deprehendunt Plerūqꝫ tamen suis predictionibus falluntur. ⁊ fallunt. Humoribus corporis ad malux sugerendum se miscent. nonnulli etiam mulieribus importuni ad coitum esse solent. In his etiā alij alijs pīati sunt. ⁊ in ipis quoqꝫ qbus oblectant vicijs dcordes esse nō possunt. Est aūt in eis malum triplex furor irracionabilis amens cupiscencia fantasia pterua. Cum aūt isti ꝑ inuidiam a creatore auersi sunt et malo obstinati. ceteri ad eundē ꝑ grām adiuti conuersi sunt. ⁊ in bono cōfirmati. Hos itaqꝫ similiť sibi adherētes deus seipo beatificās iuxta capacitatē singulox spūalibus carismatib⁹ repleuit. et p uaria munex dignitate diuersis ordinum gradib⁹ distinguēs. p tres ierarchias decenter ordinauit.

De distinctione nouē ordinū. Capitulū. xi.

EST aūt ordo celestiū spūuz multitudo qui inter se in aliq gratie munere simulantur. ⁊ in naturalium datox munere dueniunt verbi gratia. Seraphin dicunt qui caritate pre alijs ardent Cherubin qa sciencia p alijs eminēt. Throni i quibus deus sedēs iudicia sua decernit vel ipimet ea sedentes exercēt. Dominacōnes qa prelatos qualit subditis dominari debeant docent ⁊ prīapat⁹ transcendūt. Principat⁹ aūt sunt qa sibi subiectis que sunt agenda disponūt. Potestates qui virtutes aduersas refrenant. ne tantū homines temptare valeant qntum desiderāt Virtutes p quos signa et miracula fiunt. Archangeli qa maiora nunciant. Angeli qa minora Et omnia qdem dona omnibus misnt non tamen equaliter Deinqꝫ superiores ordines sublimius ⁊ pfectius dona omnia pceperunt. ex papuis tamen vocabula sunt sortiti inferiorib⁹ ad cognomīationē ceta relinquētes. Verbi gratia. Maius donuz est caritas qntꝫ sciencia et maius ē sāre qntꝫ iudicare. qa sciencia iudicium informat. et ita de alijs Assignat ergo excellencia ordinū scdz excellencia donox Qđ aūt ait Gregorius Omnisquisqꝫ ordo ei⁹ rei censet nomine qntꝫ plenius accepit in munere. sic intelligi potest. vt referat comparatio nō ad omnes ordines sed ad quosdam scilicet inferiores. Nec etiam nominatur qlibet ordo ab omni re quam plenius accepit. sed ab aliq. Vel potest referri compatio nō ad ordines ꝑ ad alia bona nec ad oīa ꝑ ad qdam. Fortassis enim ⁊ angeli sicut homies qbusdā donis magis pollēt ⁊ alijs min⁹

De tplici ierarchia celesti i qua refulget ymago superceleſtis. Capitulum. xij.

HINOTEM ordines p tres ierarchias colliguntur. et i vnaquaqꝫ tres ordines continētur. Prima et suprema dicit epifania. media ypfania vltima ypofania Epifania igit ē superior manifestacō ministerijs incalescētis affectionis altioris intuitus iudicijqꝫ libera resultatio distributa. Ypfania ē media manifestatio idest diuina cognitio. sui ptcipem insigniens scalari reuerencia.

vsumꝙ eius edocens · arcensꝙ contrariū · ypo
fama · id est subteuor manifestatio est diuinū
participium · nature legibus occurrens · archa
na referans ꝓ discreta capacitate. Est autem
ierarchia rerum sacrarum et rationabilium or
dinata potestas · in subditos debitum retinens
dominatum · Item ierarchia est ordo diuinus
et scientia et actio deiforme quantum possibi=
le est simulans et ad illuminationes eis inditas
ꝓportionabiliter in dei similitudinem ascendēs
Hec tria referuntur ad tres ierarchias · scīlicet
scz ad primam · quia in hac tria prima dona
intelliguntur · eo ꝙ ipa discernit · ⁊ preeligit ·
et ita diligit · Ordo diuinus · id est ordinata
potestas · ad mediā · quia principatus et dīna=
tio ⁊ potestas omnia sunt potestatis vel ordis
Actio ad terciam · quia virtutum est exercere
miraculosas actiones · Archangeli quoꝙ et
angeli frequentius mittuntur ad agendum ar
ca nos · Hoc autem non dico sm ordinem dy
onisii · ꝑ gregorij et aliorum · qui ponunt virtu
tes in tercia ierarchia · Aliter ordo diuinus re
fertur ad patrē · id est ordinata potestas · scīlī=
tia ad filium · actio ad spiritū sanctum · Ideo
enim et angeli ꝓ tres ierarchias · et singule ie
rarchie ꝓ tres ordines distinguunt · vt supce
lestem ierarchiam que est trinitas psonarum ·
nonsolum in essentia munerum acceptorum ·
sed etiam in numero sacrato ternarij · et in om
nibus quantum possibile est · dei similitudinez
imitau ostendatur. Ardent igitur seraphim ·
sed igne diuino lucent cherubim · sed veritatis
principio sedent throm et iudicant · sed insīden
tis beneficio · et ita de alijs · Hec igitur omnia
contulit illis spiritibus eorum conditor sum=
mus spiritus · diuidens singulis ꝓ vt voluit ·
hec opatur in illis · hic dedit etiam opau illis ·
in alijs amantem se exhibens · in alijs agnoscē
tem · in alijs alia facientem · Itaqꝙ deus amat
vt caritas · nouit vt veritas · sedet vt equitas ·
dominatur vt maiestas · regnat vt principiū ·
tuetur vt salus · opatur vt virtus · revelat vt
lux · assistit vt pietas · In prima igitur ierar=
chia refertur equitas thron ad patrē · cognī=
tio veritatis ad filium · ardor amoris ad spiri=
tum sanctum · Similiter in scda maiestas dīna
tionis ad patrem · redditudo principandi ad fi=
liū · salus intuēdo potestative ad spiritū scīz ·
In tercia quoꝙ · operatio virtutum ad patrē
revelatio lucis ad filium · inspiratio intellectus
ad spiritum sanctum ·

De ministerio angelorum · Ca · xiij ·

OMNES autez hi mittunt in mini
sterium ꝓpter salutem hominum ⁊ ꝓ
pter iporum meritum · et etiam ꝓpt
angeli et hominis mutuum amorem et ut co=
gnoscat homo dignitatem suam · discatꝙ scē=
tiam supnam · Unde est illud Videte ne contē
natis ⁊ cetera · Ex his sunt angeli principiales sin
gularum gentium dispēsationi plati · Alij ve=
ro ꝓsonales · singulis animabus ad custodiaz
deputati · Habet enim homo post peccatū du=
plex nocturum · scz fomitem intra · ⁊ demonē
extra · Ideo duplicem custodiam prouidit ei
deus · scz gratiam contra fomitem · angelū cō
tra demonem · Item placuit misericordi deo
hominī a facie eius in hoc exilium expulso con
tra tres hostes · eiusdem nature tres conferre
custodes · scz cōtra dyabolum · angelum bonū ·
contra carnē · carnis dīnice passionem · contra
mundum · orationes et exempla sanctorum · q̄
de mundo assumpti sunt ad regnū Di ergo scz
angeli custodes animarum · magna cura circa
nos intēdunt · bonas cogitationes in nobis tu=
pliciter incendunt · scz exteriora sensibilia im=
mutando · vt ex eis eliciatur bona cogitatio ·
bonas effigies imaginationi vtiliter impriman
do · intellectum ad diuinum lumen recipiendū
preparando · scz impedimenta removendo vel
excitando vel huiusmodi · Sollicitī quoꝙ int
nos et deum medij discurrūt · Gemitus nostros
et omnia bona nostra facta vel dicta vel cogi=
tata fideliter ad deum deportant · exultant · et
gratias agunt · Condiues enim suos diligunt ·
eisꝙ congaudent · confortant · instruūt · prote
gunt · et in omnibus prouident · Ipsi enim ad
uentum nostrum desiderant · quia de nobis re=
staurari ciuitatis sue ruinas expectant · Quam
obrem cum magno tripudio intersunt psallē=
tibus · assistunt orantibus · assunt meditātibus ·
quiescentibus supersunt · prouidentibus et pro
curātibus prosunt · Denicꝙ etiam animas eo=
rum portare dicunt in paradisum · et hoc qua
druplicī videlicz Quia eas ad bonū ꝓuocāt ·
per quod illuc ascendunt · Item quia ad gau
dium paradisi desiderandum in articulo mortis
eas ꝓuocāt · et accēdūt ita ꝙ postposito nata
li affectu quē hīnt erga corpus libent exeūt Itē
quia demones arcēt ne eas exeūtes impediāt ·
Item ꝗa quasdā pruilegiatas etiam assum=
pto corpore visibilit in celum deferūt vt aiaz
beati Benedicti ⁊ beati Martini Minime autez

gentis in corpore non videt angelus ex nata sua cogitationes · sicut nec dyabol9 · qz anima mortali corpi inserta · nõ est cognoscibilis acti ue vel passiue · nisi p corp9 Onde nec angelus cognoscit interiora eius nisi p gestũ ⁊ habitũ corporis vel ex vtute speculi illuminãtis An geli cũ ad homines missi veniũt ex ministerijs suis nomia trahũt vt Michael Gabriel Raphael · Michaeli quatuor specialit attribuũt · scz q̃ pugnat cũ draconе idest dyabolo · q̃ venit in adiutoriũ populo dei · q̃ animas defert ĩ paradisum celi · q̃ ẽ preposit9 paradisi idest militantis ecclesie · q̃ ante passionẽ dñi fuerat synagoge ·

De merito ⁊ p̃mio et sanctia eor̃ Ca · xiiij ·

LICET aũt in ministeriũ mittant angeli · semp tñ faciẽ patris vidẽt ⁊ semp viderе desiderant · Ut enim nõ sit in desiderio anxietas · desiderantes satiantur Ne aũt in satietate sit fastidiũ satiau desiderãt Hec ẽ eor̃ beatitudo · de qua quibusdã placet q̃ eã meruerunt p gratiam quã in confirmatione perceperũt · nec meritũ tempore precessisse premiũ · ꝯ causa dicũt · Alijs videt q̃ tũc nõ fuit eis gratia data ad merendũ ꝑ ad bene viuendum · Qđ aũt tunc p̃miũ acceperũt p obsequia nobis exhibita · ex dei obedientia ac reuerentia mereri dicũt · ⁊ ita p̃miũ p̃cessit meritum · Et hoc mihi placere fateor · Exemplũ accipi potest de patrefamilias · q̃ dat alicui seruiẽti centum solidos p ministerio suo · q̃ seruitur9 ẽ ei p unũ vel plures annos · Sic angeli p p̃mio iam accepto seruiũt ei vsq̃ ad diẽ iudicij Ante confirmatõnem vero gratiã tũc sibi datã non meruerũt · qz iam non ẽ gratia nisi esset gratis data · Potest tñ dici q̃ ip̃m stare fuit eis loco meriti · q̃a dñ fecerũt qđ erat in ipis · congruũ fuit vt daret eis nõ tamẽ debitũ · q̃a sine gratia nõ est vere meritũ · Et ita meruerunt eam quammodo scz merito cõgrui nõ cõdigni Licet enim in confirmatione beatitudinem acceperunt eternã atq̃ p̃fectã · auget tamen in eis quottidie · qz magis ac magis cognoscunt et diligunt · Et ipa caritas · ẽ eis ⁊ meritũ ⁊ premiũ · q̃a ⁊ p eam p̃ficiũt · et in ipa beati sunt · Non enim ideo beati nõ sunt · qz consummationẽ premij sui futuram expectant qz licet non eis succedant oia q̃ optãt habere in futuro · tamẽ oia succedũt q̃ optãt habere modo Nec istud desiderium eos affligit dilacõne · ꝯ potiꝰ letifi-

cat expectatione · Dis oĩs temporaliũ sanctia qua dæmones inflant vilis est qz dei caritas q̃ sanctificant caritatẽ · p̃ cuius amore sancto · omnia q̃ infra sunt seq̃ ipos int illa despiciũt ⁊ ideo etiam certius ista nouerũt · qz causas eor̃ principales in dei vbo despiciũt · quibus scz causis q̃dam p̃bant · quedam reprobant · cuncta ordinant · Illic igit in etnis sapientie dei legibus mutationes temporũ fluidit · deiq̃ voluntatẽ spũs eius participatõe cognoscũt ⁊ futura nisi deo reuelãte nõ nouerũt Qđ aũt ait Gregorius quid ẽ qđ ibi nescio · vbi scitem omnia sciunt accipiendũ est de his que cognitõe sui cognitorem suũ beatũ faciũt · Gaudiũ vero qđ de conuersione peccatoris habent · nõ est gaudiũ nisi p accidens scz qz p bonitatẽ que eis in premiũ data est de bono hominis gaudẽt Et licz inspiant aliquãdo gaudiũ illud nõ habere scz quãdo homo incipit peccare · nõ tamen dicunt de hoc aliqđ amittere · qz eadẽ discretione qua prius gaudebãt modo nõ gaudẽt · nec de illius subuersione dolẽt · Et forte loco illius gaudij equipollẽs vel maius habent scz de congratulatione diuine iustitie dum agnoscũt qua causa permittat illud cadere ·

De locutionibus angelor̃ spũalib9 Ca · xv

ANGELORUM autez locutio spũalis · qua sibimuicẽ ostendũt affectus suos ⁊ intellectus de his rebus q̃ z cognitio nõ erat ĩ eis a p̃ncipio duplex ẽ vna secundũ naturam suam in qua cõmunicãt boni et mali angeli · scz cogitatio directa p volũtatẽ ostendendo alteri ip̃m cogitatũ vel intentũ · Non enim in angelo loqui ẽ cogitare tantum vel intelligere · ꝯ cogitatũ vel intentũ quadã luminositate irradiãte alij volũtatẽ exprimere Et qđ vni exprimit nõ semp ab alijs intelligit · nisi ille velit qui loquit Alia vero p gratiam scz ꝑm virtutẽ speculi siue motoris sup̃mi · in qua communicant angeli boni tantum · ⁊ anime iustor̃ · Unicuiq̃ enim innotescit intellectus vel voluntas alterius · ꝑm speculi representationẽ · ⁊ ipius motoris sup̃mi voluntatẽ q̃ ostendit cui vult ⁊ quantũ vult · Non enim omnes angeli omnia vidẽt in speculo sed hec plena reuelatio reseruat plenitudini glorie · qua consumabit eor̃ p̃miũ in futuro · Ad aiam quoq̃ loquit angel9 bona suadendo · reuelãdo sine medio corpali · cooperante vel impediente quadam virtute occulta · intentionem suam ei

imprimendo. sicut magnes attrahit ferrū. etiā si interponatur argentum. et etiā imagines im primendo mutantes ad bonum sicut dyabolus ad malum. Est autem tercia locutio qua vtūtur angeli deum laudando. scz ſm intellectum et ſm affectum. quia intellectꝰ comprehendit ſm modum suum. et miratur bontatem dei ⁊ affectus consentit. et adheret ⁊ diformat se ei. Unde in his laudare deū est bontatē dei cognitam protestatu. ⁊ cognitio quidē ptinet ad intellectum. ptestatio vero ad affectum.

De materia informi huius mundi sensibilis.

Ca. xvi.

VLEN greci primam rerum materiam dicunt nullo modo formatam. sed ommū corporaliū formaꝝ capacē. ex q̄ mobilia hec elemēta formata sunt. que sibi quadam concordia et cōmunione conueniunt. Nā sic inter se naturali ratione iuncta dicuntur vt ignis quidē in aerem desinat. aer in aquam densetur: aqua in terram crescat. rursusq; terra diluat̄ in aquā aqua rarescat rursus in aerem. aer extenuet̄ in ignem. Quapropt̄ omnia elementa ommibus insunt: sed vnumquodq; eorum ex eo q̄ amplius habet accepit vocabulum. Hec singula ꝑ se qualitatibꝰ quasi quibusdā brachiis se inuicem tenent. et discordem sui naturaꝝ concordi federe vicissim cōmiscent. Nam terra frigida et arida frigide aque connectitur. Aqua frigida ⁊ humida aeri humido astringitur. Aer humidus et calidus calido igni associatur. Ignis calidus et aridus aride terre copulat̄. Ex his terra vtpote grauissima ymū. ignis vtpote calidissimus supremum locū obtinet. alia duo medium quasi soliditatis vinculum quoddam. quorum aqua grauior proximum terre: aer leuior igni ꝓximum locum possidet. deputātur vero terre gradientia. aque natantia. aeri volantia. igni radiantia. Augustinus sup Gen̄. ꝓbat ordinē naturalem elementorum ad oculum in hunc modum primo q̄ aqua sit superior terra patet ex hoc quia terra non potest stare super aquam Nam si super eam iactatur ea ꝓrupta demergitur et pergens ad terram ibi quasi in loco ꝓprio conquiescit Aerem vero superiorem esse aqua hinc patet quia aqua nullum vas ab ore impressum aqs repleri valet. Videtur enim vas esse vacuum sed aere plenum esse probatur cum ore ymo in aquam deprimitur. Nam quia superius nō invenit locum exeundi nec inferius irruptis aqs subter eas eum ire natura ꝑmittit. plenitudine sua repellit eas. nec in vas intrare simit. Cum autem vas ita collocatur. vt nō habeat os deorsum sed in latus inclinatum tūc intrat aqua inferius aere exeunte superius. Unde etiam ꝓbatur nihil esse vacuum. Ignem quoq; naturaliter aerem velle transcēdere. patet ex hoc. q̄ si quis accensam faculam capite deorsum teneat. nihilominus flāme cumis ad supiora transcendit. sed constipatione aeris circumfusi superatus extinguitur. et in eius qualitatē commutatur.

Epilogus de operibus sex dierū.

Ca. xvij.

IN QUO duo creauit deus ante omnem diem. scz angelicam naturam. et materiā mūdi informem. Mundum autem istum visibilez fecit deus de informi materia. per sex dierū distinctionem. que scilicet distinctio dupliciter accipitur. vel ſm Augustinum in angelica cognitione. vel ſm alios doctores in temporis successione. Nam ſm opinionē Augustini. omnia simul in forma et materia creata sunt. et nomine celi et terre intelligitur informitas spiritualis et corporalis creature. cuius conuersionē siue formationē a dignioꝝ Moyses incipit explicare cum dicit: dixit deus fiat lux et facta ē lux. id est ꝑ verbum suum vitam informē spiritualis creature que puꝰ vocabatur tenebre vel abyssus ad principium suum reuocauit vt ex ipo formā sapientie capiens fieret lux. In hac luce veritatis Lucifer nō stetit. sed eis subiici nolens. ad tenebras suas relapsus cecidit. Sicq; deus lucem angelicā approbans et confirmans a tenebris his loco et merito diuisit. Hec autem creata lux statim in ipa conuersione et illuminatiōe sua contemplata est in luce increata rationes omnium creaturarū q̄s phs ydeas vocauit. Nihilominus etiam in eodem instanti res ipas creatas in generibus ꝓprijs agnouit. Sed prima cognitio quia clarior et maior dicitur matutina. secunda quia minor vespa siue vespertina Prima etiā recte p̄cedit secundam. quia angeli non ꝑ creaturas agnoscunt creatorem sicut nos. sed potius econuerso. vtrang; enim precedit ratio rei cuiuslibet. existens in verbo ab eterno. Quocunq; ergo de quolibet opere dicatur. Dixit dominus. fiat: intelligitur ratio operis in verbo. Cum autem subdit. et factū est. ita cognitio eiusdē

rationis facta in angelo. Cum vero addit et fecit deus. factura ipius opis in genere ppio Ita ꝙ puus in etna ratione cognoscit angel9 vniuersam creaturam. tanꝯ in sua vera luce. ⁊ ob hoc tanꝯ immane Demꝙ ipsam in ppio genere in quo naturaliť tenebrescit ⁊ defiat lux eius. qz in nichilum tendit cū ex nichilo sit ⁊ ob hoc tanꝯ in uesper. ſ; otinuo fit mane. qz non remanet angelus in eo qđ creatū est ei p dilecti onem adherendo. ſ; statim refert illud ad laudē eius in quo illud faciendū esse cognouit ⁊ ibidē ꝑcipit cognitionē alterius rei faciē de. in qua veritate stans dies est. Nam si vel seipo vel alia creatura pl9 ꝙ illa luce delectaret eoipo tenebresceret. et de die nox fieret. Sed qz semper lucem illam omnib9 ꝓponit. ideo p omnes sex dies nox nuſꝙ noiať. ſ; post vesperam statim mane subiungiť. ⁊ sic dies vn9. deinde secūd9 ⁊ tercius. ⁊ sic vſq ad sextū. ppť senariam distinctionem op̄um. Dies aūt vn9 ⁊ nō prim9 dicť. ad cōmendationem unitatis angelorum qui ocordissime luci veritatis adherent ⁊ ei obediūt. Quib9 mirabili felicitate semp est dies. immo meridies qz semp deū clare vident. ⁊ ei9 amore feruēt. semp mane. qz vident rationem cuiusꝙ rei faciendе in speculo. semp vespere. qz vident. quālibet creaturā in genere ppio. Ōn Dauid. Vespere ⁊ mane et meridie ⁊ cetera.

Item adhuc de eodem. Capitulum. xviij.

IDEONOTEM per senarium numerum scz perfectū explicať creatio rerū. vt ostendať ꝙ dei pfecta sunt opera. Cuius scz numeri partes constitutiue vnum ⁊ duo et tria sunt. que etiam gradatim in trigonuz surgūt In requie vero diei septime. intelligiť deus in conspectu angelorz requieuisse nō msi in seipo scz vt illa lux angelica. q̄ cognoscēdis eius opib9 tanꝯ dies cū vespera p̄sentata est. michil melius esse cognosceret. q̄ illū q̄ ab omīb9 opibus suis. in seipso requiesceret qz nullo eorz vt sit beati or indiget. ⁊ hec septima cognitio qz vesperā nō habuit. cū non de creatura ſ; de creatore sit ideo benedicť ⁊ sanctificari meruit. Demꝙ cōia que a principio geneseos enarrant vſq ad locum illum vbi legitur. fons ascēdebat de terra ⁊ cetera arbitrat9 est Augustinus. nō in tempore vel p tempora. ſ; in radice temporz fuisse facta. Exinde vero scripturā explicare temporum volumina. Alit etiam idem doctor hos septē dies exponit. diē intelligi volēs cuiusli-

bet rei create speciem. noctem vero eiusdē speciei priuationē. vespe aūt cōditionis ꝑfecte terminū. mane vero sequētis exordiū. septima dies mane habet ⁊ nō vesperā. qz pfecta creatura qđam habet in diū sue conversionis ad quietez sui creatoris. in quo p sui generis modulo stabiliť vt requiescat idest vt momenti sui ordinem teneat Sed alij doctores cōmuniť tradūt qꝙ p intervalla sex dierz opa illa dei primaua facta sunt.

De opere prime diei. Capitulum. xix.

PRIMA ergo die ipe q̄ē ꝺa lux lucemꝙ dilexit. ⁊ oīa in luce facit recte mundi fabricā a luce inchoauit. que tuum diez spacio scz vſq ad quartam diem in qua celestia luminaria formata sunt circuitu suo diem naturalē pegit Meritoꝙ lux inť corpora primū obtinet locū. vt dicit Augustin9. qz ois substantia duab9 substantijs cōmunis vtraꝙ prior ē scōz naturā. lux aūt ē substātia cōmunis igni ⁊ stellis. q̄ omnia alia corpora p̄cedūt. Quare primū omniū corpoz ē lux Itē ipa est nobilissimū corpoz. qz spūali creature vicinissima est. que est nobilior omni corpore. ipa est enim quasi vinculū anime ⁊ corporis. et quasi mediū comunicās naturā extremorum vt dicať corp9 spūale Unde dicit Augustin9 sup̄ genes. qꝙ lux ē corpus subtilissimū. ⁊ ob hoc aīe vicinissimū. Ideoꝙ p ipaz anima agit operationes suas in corpore. Item ipa est omniū corpoz pulcerrimū. qz pulcritudo ē ex similitudine. ⁊ quemētia partiū in habentib9 partes Sicut ergo deus cū sit vera lux. omniū pulcerrimus est. qz nichil in eo dissimile vel discōueniens est. sic ⁊ lux corporalis inť corpora pulcerrima ē qz partes omnes habet simillimas. Item ipa est omniuz corpoz optima. Cū enī bonū sit qđ sui comunicatiuū ē. inť omnia autē corpora lux se ⁊ suā pulcritudinē maxime cōmunicant. Unus enim lucis punct9 vel radius. subito totius mundi spacium replet. Igitur inter corpora summe bona ē. In hoc etiā spūi simillima ē scz ⁊ deo. q̄ vbiꝙ ē ⁊ anime q̄ totū corpus suuz replet. Preterea ipa est bonitas omnis nature corporee. qz nullū corp9 sui cōmunicatiuū ē nisi p lucem. ⁊ qđ in uno tantuz loco est per substantiam. ipa lux in infinitis locis facit esse p formam. Quoniam igiť etiam punct9 lucis suam pulcritudinem q̄ maxima ē suamꝙ bonitatem toti mūdo communicat. et

omnia quoq; corpora suas mutuicem facit cõmu
micare pulcritudines · ipa sola est qua totus
mundus bonus et pulcer est · Iõ Ambrosi9 ·
Ipa facit vt cetera mũdi membra digna sint
laudibus · vt cum suam bonitatem ac decorem
omnibus cõmunicet · in eorum tñ feditate nõ
cõmunicat · Non enim immundatur vel fedatur vel inficitur p immundissima queq; ptrãsiens · nec vllo modo corrumpitur ·

¶ De opere secunde diei · ¶ Ca · xx

SECONDA die deus firmamentum quod & celum dicitur · rotundũ et mobile cetera sensibilia continens intra se ex aquis congelatis in modum cristalli solidauit · eoq; interiecto superiores & inferiores aquas ab inuicem diuisit · Aiunt autem quidam ipm subtilissime nature velut fumum esse ac speruce circundare terram · et circumferre cum suo acutissimo motu solem et lunam et reliquos planetas · qui tamen aduerse celo faciũt motum · et super terram quidez existẽte sole diem hic fieri · sub terra vero descendente · hic quidem noctem · illic vero diẽ · Alij vero hemispherium et semicirculũ esse celũ imaginati sunt · Quoniam dicit Dauid Qui extendit celum sicut pellem · Et Ysaias · Qui statuit celũ velut cameram id est arcum · Et quõz occidens sol et luna et astra circueunt terram ab occidẽte in aquilonem · & ita rursus mouentem deuiunt · Spera celi cum sideribus in ea fixis duobus voluit axib9 quoz vnus est septẽtrionalis · et appellatur boreas qui nunq̃m occidit · et alius australis qui nunquam videtur · et appellatur austronoth9 · Voluit2 autem ab oriente vsq; ad occidentem et econuerso · Septẽtrionalibus breuiores giros iuxta cardinem peragentibus · et hoc semel in die et i nocte vigintiquatuor horarum spacijs · quibus sol spacium suum sup terras & subter terras sua volubilitate concludit · et tanta celeritate spera celi currere dicit · vt nisi aduersus cursum eius precipitẽ astra currerent · que eam retardarẽt mundi ruinam faceret · Sed et celi naturam artifex mundi deus aquis tpauit ne conflagratione superuenus ignis elemẽta inferiora succẽderentur · De his aquis supcelestibus dicunt quidam q ad modum cristalli solidati sunt ne igne solui possint · Augustinus sup Gen̄ · dicit eas posse vaporaliter trahi · et leuissimis guttis suspendi · sicut aer noster nebulosus · exalatione terre aquas vaporaliter trahit · et p subtiles minutias suspendit · & postea corpulenti9 conglobatas pluuialiter refundit ·

¶ De prio ope die diei · id ẽ de aq̃z congregatõe

TERCIA die deus ¶ Ca · xxi · aquas inferiores que totũ aeris spaciũ vaporabiles occupabant solidatas in vnam maturem congregans · Terram aridam reliquit · sicq; quatuor elementa per proprias speras iuxta ppria ponderа gradatim intra ambitum firmamẽti disposuit · scz ignẽ proximum in supremo collocans iuxta firmamentũ tanq̃ omnium corporum leuissimum ac tenuissimum · Iõ et luminaria facta esse coniiciunt2 Terram vero scõo loco cuius superior parte imputate sua pmanente inferior humida exalatiõe pinguescit · cõmotusq; ventos · et vehemẽtius conatatus ignes et tonitrua · contracti9 nubila · conspissatus pluuiam · congelantibus nubilis niuem · & turbulentius congelantib9 nubilis densioribus grandinẽ · distensus serenum facit occultis dei mperijs · Huic quoq; tenues alitus vaporaliter inserti auras intexunt · que nocturnis rugoribus aggrauate sereno rore distillant Si autẽ vehementius frigus est etiam gelu candidius malescunt · Aquaz terdo loco quã in vnã ut dictũ est maturẽ collegit · Inde etiã p sinus et occultos tre meati9 ad irrigãdam et fecundandã terrã ad varios hoim vsus p fontes et puteos et stagna lacus et riuos et flumina vsq; quaq; diriuauit · Terram vero quartũ elemẽtũ in medio mũdi tãq; centrũ equa lance librauit · Venis metallorũ et gẽnis glebis ac lapidibus diuersi generis repleuit · Mare bipertitum est · scz in occeanũ et mediterraneũ Sinus maris dicuntur maiores eius recessus vt in mari magno ionius · in oceano caspius indicus pticus arabicus · qui et mare rubrum vocat Flumina famosa sunt vt geon qui & nilus · phison q & gãges · tigris q et eufrates · iordanis hidaspis mo9 araxis pactalus tanais padus meander · danubius q et hyster rhodan9 rhen9 hyber9 tag9 & ceta Lac9 famosi sunt vt mortuũ mare tiberiadis genesar venatus auernus · Ex aqua pdeunt · spuma sal vitrum bitumen et alumen et ceta · Terra p quinq; zonas id est circulos diuidit · septẽtrionalẽ · solsticialem · equinoctialẽ · brumalez · australem · Horum duo extremi sunt i habitabiles · algore · Medius autem calore ·

Intermedij vero habitabiles · vtroq; tp̃ā⁹ Hz solsticialis tātū a nob̄ inhītaṫ q̄ ī tres partes diuiditur · in asiam ⁊ europam et affricam In terra sunt glebe diuersi generis vt argilla creta sarnia sulphur et puteolanus pulus · in quib⁹ etiam matur colores reperiunt vt minium ⁊ auripigmētum · septem quoq; genera metallor sc̄z aur argētum es cupr̄ū stannum plumbum · ⁊ qđ domat omnia ferrum · Sed et alia quedam q̄ ex his originem trahunt vt litargirū counthrum · Lapidum vero quidam sunt vulgares · vt silex cotis ⁊ pumex · quidā insigniores · vt abeston · magnes · gagates q̄ ⁊ daz đo marmorei · vt alabastrites pius alabā titan · Quidam aūt p̄dosi q̄ ⁊ gēme dicuntur quor vennstate colorz aur etiam nō minime decorat Itaq; gēmarz alie sunt virides · vt berill⁹ · crisoprasius · iaspis topasius · ⁊ smaragdus · Alie vero rubee vt emachites · succinus · onix sardonix · ⁊ corallus · Alie purpuree vt celidonius · saphir⁹ · iacint⁹ · ⁊ ametist⁹ · Quedam autem candide · vt margarita · asterites · galactia solis gēma · galactites · Quedam nigre · vt absictos · achates · dyonisia · piutes · Quedam etiam varie · vt pancrus · oppalus · exconcalitus · Porro quedam crustallitie · vt adamas carbuncul⁹ alectorius calcedonius ⁊ ⁊ crustallus · Quedam etiam auree · vt crisopis · hyemia · crisocolla criselectros · ⁊ crisolit⁹

De secundo ope eiusdem diei iterat de germinibus terre · Capitulum · xxij ·

EDEM q̄q; die · terrarz ip̄am aquis mutatarz cunctis herbarz genera ub⁹ decent vestiuit omnisq; generis ligna fructifera ex eadem produxit nō p moras temporz sicut nūc · ꝫ statim in maturitate virori ī qua ⁊ herbas seminib⁹ ⁊ arbores pomis onustauit · Nam ⁊ paradisum ī oriēte eadem die plantauit quā mox omni amenitate fontium · ⁊ terre virentiū · lignorūq; fructificantiū venustauit · Herbarz ⁊ q̄dam sunt cōmunes · vt agrestes · ⁊ siluatice · sicut ambrosia cētaurea · cicorea · cicuta · vrtica · betonica ⁊ huiusmodi · q̄dam ortulane vt olera sc̄z caulis · rapa · napus · lactuca · beta borago · sinapis · cucurbita · capparis ⁊ huiusmodi · Inter que etiam sunt olera q̄dam odorata · vt apiū · abrotanum · saluia ruta · menta · feniculū anetū · coriandrū · cyminū ⁊ cetera · Sunt ⁊ herbarz q̄dā aromatice · vt aloe · ferula · narꝺ ⁊ cetera ·

Inēst autē nascentib⁹ singulis aut semen · aut virt⁹ aliqua seminaria · mediante qua ex similib⁹ oriant similia Inter semīa vero communia · p̄apuū locū tenere videnṫ frnges ⁊ legumina Sunt ⁊ alia quedam semina · quib⁹ vtūtur ī medicinis · ⁊ in sapor odimentis · vt amsum cyminum synapis · Et extant etiam herbarum sucꝺ · quib⁹ in medicinis vtunṫ physici · vt aloen electruū stāmonia oppiū galbanum

De arborib⁹ Capitulum xxiij

ARBORUM varietas multiplex est · Nam alie sunt vrbaniores · alie siluestres · alijs decidunt folia · vt vlmo fago piro · alie coma virēt sempiterna · vt ex vrbanis · olea · laur⁹ · palma mirtus · cipressus · pinus · hedera · rododendrus · Ex siluestrib⁹ aūt larex pinaster · iuniper⁹ · cedr⁹ · terebintus · buxus · ilex · aquifolium · suber · taxus · camaux · Ex frutic̄bus quoq; rubus · et calam⁹ Inter vtraq; vero genera sunt ī gręcia andrachle et vuedo · vbiq; enī his folia decidūt preq; in cacumine In ip̄is quoq; folijs multa est differentia · Sunt enim folia latissima fico · viti platano · Anguста vero olee · mirto punico Capillata pino cedro · Aculeata aquifolio · iunipi quoq; spina ē p folio carnosa cypressa crassissima vero tamarici ⁊ alno longa arundini salicis palme ⁊ duplicia ordinata piro mucronata malo angulosa hedere diuisa platano picee vero ⁊ abieti insecta pectinū modo robori toto ābitu sinuosa rubo spinosa Alie quoq; sunt a radice brachiate vt vlmus Alie ī cacumine ramose vt pinus Alijs cortex tenuis vt tilie ⁊ lauro Alijs crassus vt roborī Alijs leuis vt malo fico omnib⁹ aūt senecta rugosior Quibusdam sponte rumpit̄ vt viti quibusdam etiam cadit vt malo Quibusdā ē tunica multiplex vt viti tylie abieti Quibusdam vero simplex vt fico harundini Magna etiam radicum differentia sunt enim copiose fico roburi platano · breues ⁊ anguste malo singulares abieti lauri crassiores lauro ⁊ ī equales roburi carnose ⁊ ī profundū acte Alijs etiaz recto meatu descēdunt vt olee ⁊ lauro alijs sinuoso vt fico Humor etiam cortici arborz inest q̄ sanguis eor intelligi debet nec ē omnib⁹ idez Cicis nanq; lacteus ē cui ad caseos figurandos coagulis vis ē Cerasis gūmosus vlmis salinosus malis ⁊ piris ac vitibus aquosus Cetera arborum quedam florent vt mal⁹ pirus ⁊

omnium puor amigdalus. ¶ Alie vero tu=
stes nullo flore exhilarantur. vt ilex picea pi=
nus larex iuniperus. Omnes autem germinãt
etiam que non florent Magna est locorũ diffe
rentia. Nam ex eorum genere que sunt in pa=
lustribus puora germinant. deinde campestria
in siluis autem nouissima. Sunt et bifere que=
dam arbores. vt siluestris malus. quedam ve=
ro tu fere. vt ꝑpressus. Arborum etiam natu
ra ꝑ situs distinguitur. Nã alie montes amãt
vt cedrus larex ⁊ ceta ex quibus resina gigmit
Alie vero valles. ut ilex tilium ⁊ abies. Alie
quoq; in plana descendunt. vt cerasus. coulus
quercus et ornus. Quedam frigidis gaudent
vt sorbus. quedã etiam non nisi in aquosis ꝑ=
clemunt. vt salices alni sileres populi.

¶ De fructibus ⁊ gũmis vel sucis. Ca. xxiiij.

FRUCTUS ꝑprie dicunt agro=
rum et arborum. licz aliqñ largius sumã
tur. Ex his autem que mollia sunt.
dicũtur mala. Nuces vero que corio duro te
cta vt nuces amigdale glandes castanee. Qui
busdam fructus primo candidus est. vt cera=
sis et omnibus fere baccis. alijs mox virescit.
vt oliuis et laurus. rubeus vero morus cerasis
comis. Deinde migrescit morus cerasis oliuis.
Alijs intus corpus et fotus lignũ vt nucibus
alijs conuerso vt persicis pumis. putamie nu
ces clauduntur. corio castanee qõ his quidez
detrahitur. ac mespalis mãditur. crusta tegũ
tur glandes cutenue corio ⁊ membrana pumi=
ca. Carne et succo cõstãt mora. cute et succo
cerasa. Quedã statim a ligno recedũt. vt nu=
ces. et palme. quedam adherent vt oliue. Cõ
munia pomis et omnibus saporum genera iux
ta Plinium tredecim repiũtur. scz dulcis. sua=
uis. pinguis. amarus. austerus. acer. acutus
acerbus. acidus. salsus. Magna quoq; in colo
re suca differentia. Est enim sanguineus. mo
rus. cerasis. comis. et etiam vuis nigrus. albis
vero candidus. lacteus in capite ficis et in cor
pore non. Itẽ spumeus. malis. Persicis nul=
lus id est nullius coloris. Porro succorum ⁊
lacrimarum diuersa genera. Sunt que vel ex
arboribus vel eorum fructibus eliciuntur. aut
sponte fluunt. vt amoniaca gutta ex melo flo
re. Mirra quoq; ex eiusdem nomis arbore.
Thus ex libano. Mastix ex lentisco. Pix ex
pino. Cedria ex cedro. Opobalsamũ ex bal=
samo. Oleum ex oliua. Oinum ex vua.

¶ De Opere quarte diei. ¶ Ca. xxv.

QUARTO die superiorez mundi
partem. deus celestibus luminaribꝰ
adornauit. que diebus ac noctibus
terram vicissim illuminarent. et multiformi
suo motu cuncta eui tempora distinguerent.
Luminaria magna sunt Sol et Luna. Side
rum multitudo apud deum numerata est. Lo
rum propria quibusq; vis est. et ad suam na=
turam fertilis. Alia sunt in liquorem soluti
humoris fecunda Alia concreti in pruinas.
aut coacti in nives. aut glaciati in grandines.
Alia flatus teporis. alia vaporis. alia fugo=
ris. Stelle vero quibus qualitates temporuz
significantur sunt he. Arcton qui etiam septẽ
trion dicitur. Artofilax. qui et boetes. arctu=
rus. Orion. Hyades. Pliades. q̃ ⁊ virgilie
Canicula. Cometes. Lucifer. Hesperus.
Planete autem id est stelle erratice sunt sep=
tem Luna Mercurius Venꝰ Sol Mars Iu
piter Saturnus. Signa ī Zodiaco sunt duo
decim. Aries Thaurꝰ Gemini Cancer Leo
Virgo Libra Scorpio Sagittarius Capri
cornꝰ aquariꝰ pisces. Tpa anni q̃tuor sunt.
quoz fines et initia sm ecclias his ꝯsibꝰ hñtur
Festum clementis hiemis caput est octãbis.
Cedit hiems retro cathedrato symone petro.
Ver fugat vrbanus. estatem symphorianus.
In his quatuor temporibus celebrat ecclesia
quatuor ieiunia. que scimtur his versibus.
Vult crux lucia cineres cathmata hya ¶
Vt sit in angaria quarta sequens feria. In
his etiam sunt solstitia et equinoctia. Tempo
ra autez. momentis. horis. diebus. mẽsibus.
annis. lustris. seculis. etatibus. diuiduntur.
¶ Dies naturalis habet horas vigmti quatu
or. Continet enim quatuor quadrantes. et
quilibet quadrans sex horas. et hora quiq; pũ
cta. et punctus octo momenta. momentũ xij.
vncias. et vncia quadraginta septem athomos
Dunc etiam inchoat a media nocte. quia tunc
ortus est verus sol Christꝰ. Arabes et astro
nomici a meridie sm quem procedunt tabule
astronomice. Iudei a principio noctis. iuxta
illud Factum est vespere et mane et cetera.
Communis autem plebs ab ortu solis. Dies
vsualis et artificialis est sol lucens super terrã
Duiꝰ ptes sunt tres mane ⁊ meridies et sero
Noctis vero partes sunt septem scz crepusci
lum. vesper conticinium intempestũ gallicinium
matutinũ diluculũ. Annus diuidit in solarem

ꝫ lunarem. Solaris ē spaciū quo circuit sol totū zodiacū. minꝰ sex horaꝝ itinere vel plus decem ꝫ octo si sit bisextꝰ. Dunc arabes ꝫ egiptij mapiunt a septembre. qz ī creatione mundi legunt arbores fructum habuisse. Romani a ianuario quia tūc sol nobis mapit appiare vel paulo ante. Judei a martio. qz sol ī eo factus est. Annus lunaris dicit quadrupliciter. Uno modo spaciū quo luna circuit zodiacū otinens viginti septē dies ꝫ horas octo. Alio modo idem qđ lunatio scz otinēs viginti nouē dies ꝫ dimidium. Tercio modo annus cōmunis scz spaciū duodecim lunationū otinēs dies trecētos quinqđginta quatuor. Unde minor ē solari vndecim diebꝰ vel duodecim si ē annꝰ epactalis. Quarto modo annus embolismalis cui scz addit vna lunatio. ꝓpter vndecim dies qbꝰ annꝰ solaris excedit lunarem communē.

De opere quinte diei. ꝫ primo de auibꝰ. Capitulum. xxvi.

QUINTA die ornauit deus aereꝫ volatilibꝰ. ꝫ aquā natatilibꝰ. Utraqꝫ qđem ex aqua ꝓducēs eo qꝫ facilis sit transitꝰ aque ī aera tenuādo ꝫ aeris ī aquā spissando. Uolucrum alie carne vescunt. alie semine repto. alie diuerso ꝫ fortuito cibo. alie copule gratia carēt. vt aquile ꝫ acapitres. q rapinis intendūt. qa refugit auaricia plurimorum consortia. Alie vero connexione gaudent. vt columbe ꝫ grues. Alie quoqꝫ sunt encolue que semper in locis manent. Alie aduentitie q regiones alias obeunt. ꝫ hyeme ꝓ acta recreūt. Alie se ad manum subijciunt ꝫ mense herili assuescunt. tactuqꝫ mulcent. Alie vero reformidant. Alie secretaꝫ in deserto vitam diligunt Alie domicilijs quibꝰ ꝫ homīes delectant. alie vocibꝰ tantū strepūt. alie canore suauiqꝫ modulamine delectant. Quedam etiam ex mstructione. ꝫ quedam ex natura diuersaꝝ oblocūtur vocum diuersitates. Alie quoqꝫ simplices sunt vt columbe. alie vt pdices astute. alie iactantiores vt gallus. alie speciosiores vt pauo Ceterum quedam ambulant vt formice q̄dā saliūt ut passeres. Alie currūt vt pdices. alie ante se pedes iacūt ut cyconie ꝫ grues. Quedam sine voce non volant. alie semꝓ ī volatu silent. Dec quoqꝫ mira nature differentia. qꝫ alia volatilium alijs locis negat. sicut frugum fruticū ve genera. Auiū generatio multiplex est Quedam infecunde sunt. vt q aduncos habent vngues. alie pluuma pauunt. ut galline perdices. Quoꝝ quoqꝫ alia sunt candida vt columbis ꝫ pdicibꝰ. Alia pallida. ut aq̄dās alia punctis distincta. vt meleagridū. Alia tubei coloris. vt fasianis. Intꝰ aūt omne ouū volucrū bicolor. Piscū aūt vnicolor. in quo nihil ē candidi. Auium oua ex calore fragilia sunt serpentium ex frigore leuia sunt. piscium ex liquore mollia. Uolucrū animal paut vespertilio tantū. ꝫ lacte nutrit vbera admouēs Sunt ꝫ minuta diuersi generis volatilia. q̄ in auium numero nō computant. quorum etiam plura ex putredine carnium vel fructuum ouantur ut sunt apes bibiones ꝫ cetera.

De pisibus. Capitulum. xxvij.

PISCIUM alij herbis pascūtur ac minutis vimibꝰ Alij se muicē deuorant. Alij ī aquis reptant Alij ꝫ ambulandi in terris vsum ꝫ natandi in aquis officium habent Alij oua generant vt trute. Alij viuos de corpore suo fetꝰ emittūt ut mustele camule cete delfines foce ꝫ huiꝰmoi Ite maiores piscū alij sunt plani ut rumbi solee passeres Alij vero longi ut murena conger. Omniaꝝ quoqꝫ discrimina fiunt q̄ vice pduz eis date sunt Nonnullis supra quatuor quibusdam sine quibusdam bine pleurasqꝫ do nulle Squatilīū quoqꝫ tegumēta sūt plura Alia nanqꝫ corio ꝫ pilis tegunt ut vituli ꝫ ypotami Alia corio tantū ut delfini alia cortice ut testudies Alia salicū duritia ut conche ꝫ ostree alia crustis vt locuste alia crustis ꝫ spinis ut echini alia squamis ut pisces alia aspa cute ut squatina q̄ ligna poliūt ꝫ ebora Alia molli vt murena alia nulla ut polipes Piscū species ait plinꝰ esse septuagita q̄tuor p̄t crustis ītexta q̄ sunt tuginta Piscium sanguine carentium. tria sunt genera In pumis q̄ appellant mollia Deinde crustis tenuibꝰ cōtecta Postremo testis duris cōclusa mollia sunt lolligo sepia polipi ꝫ cetera huiusmodi Dis caput int pedes ꝫ ventrem pediculi octoni Ex quibus sepie ꝫ lolligini duo longissimi ꝫ asperi sunt q̄bus adora cibos admouent ꝫ in fluctibꝰ se velut anchoris stabiliunt Nomina piscium instituta sunt aut ex similitudine animalium terrestrium vt rane vitule leones Aut ex moribus terrestrium ut lupi ꝫ canes aut a calore ut vmbre ꝫ aurate aut a figura ut orbis qz rotundꝰ aut a sexu vt musculꝰ eo qꝫ balene sit masculꝰ

primo

Q autem in aquis copula sunt maiora etiam terrestribus aialia causa euidens est humoris luxuria Alia sors alitum quibus vita pendẽ tibus: in mari autem tam late supmo molliq ac fertili pluraq etiam monstrifica reperiunt perplexis et in semetipis alit atq alit nũc flatu nunc fluctu cõuolutis seminibus vt vera fiat vulgi opinio · quicquid nascat in parte nature villa et in mari esse ·

De primo ope sexte diei id est aiantib9 terre

ORNATUS Ca·xxviij·

igitur cunctis supernoub9 mũdi partibus: id est celo t aere et aqua · tãdem sexta die ornauit deus infimã partẽ id est terram · Produxit enĩ e terra tria genera aialium . id ẽ iumẽta · reptilia . bestias · Dais enĩ deus hominem p peccatum casurum · in penam laboris dedit ei iumẽta quasi iuuamẽta ad op9 vel esum · reptilia vero et bestie sunt ei in exercitium · In corpore aialis sunt tres modi compositionis · Puma scz mixtio elementorum in membris consimilibus · Scda mixtio consimilium in offitialibus · Tercia organorũ ex dissimilibus · sicut manus componitur ex neruis et ossibus et huiusmodi · Sensus quidẽ pu9 est in omnibus membris consimilib9 · Operationes autem sunt in membris organicis salicz p virtutem sensus et motus et appetitus aialium · Unumqdq autem aial habet corporis instrumẽta virtuti aie competẽtia · Nã leo cũ sit animi audacis et iracundi: corp9 habet forte et graue in pedibus vngues et acutissimos i ore dentes · Lepus autez cum sit timidissim9 habet membra leuitate mirabilia fuge aptissima · Domini fecit natura manus vt in eis oparet in quibus digiti multi sunt et diuisi · vt p eos magna t mira possint retineri · Equar fecit rubẽ put petebat creatio sanguini Mamillas t testiculos ad creandum lac et sperma fecit albos · Hoc modo fecit omnia membra pprijs actionibus conuenientia · Actiones autem sunt tres scz aialis naturalis spiritualis quibus similia sunt instrumenta corporis · In quibusdam aialib9 creata sunt cornua pter vigorẽ et iuamentum · Quedam autẽ debilia habent cornua nec ad vigorem nec ad pugnam conuenientia · Quedam vero omnino non habent quia natura dedit eis alium modum vigoris et iuamenti · vt velocitatem equis et ceruis · magnitudinem corporis elephantis et camelis · tulmos pminentes poris · Quibusdam posuit vigorem in soleis · et ideo eorum capita priuauit cornibus nisi forte habeant vnum cornu sicut asinus indicus · Multitudo vero ramificati oris cornuum in ceruis nocumento suo pprioq or est q iuuamento · Ideo datus est eis aliud iuuamentum scilicet velocitas cursus · Dacca quoq silestus habet cornua declinatia ad inuicem · et ob hoc ei natura dedit aliud iuuamẽtum scz ejectionem stercoris longe: vt a ipo detineatur venator · Elephas autem habet nasum longum et fortem quo vtitur loco man9 in accipiendo potum t cibum et in omnibus q bus indiget etiã i eradicãdo arbores · Animal quoque · multos habens digitos in pedibus · vtitur anteriorib9 sicut homo manibus quia pugnat cum eis t ejicit a se nocumentũ · Hial vero habẽs soleas facit hoc cum posteriorib9 quoniam anteriores non sunt ad hoc conuenientes · In his autem a se inuicem aialia differunt · differunt et ingenio · voce · cibo · somno · copula · et generatiõe · amicicia · et dissensione · locorum origine · vel habitatione ·

De Reptilibus · Capitulum · xxix ·

REPTILIUM autẽ sunt tria genera trahentia · vt vermes qui ore se trahunt Serpentia vt colubri qui vi cõstarum se rapiunt · Repentia pedibus vt lacerte botrace · Vermium genera multa sunt Sunt enim vermes aut terre aut aque aut aeris aut carnium aut frondium aut lignorum · aut vestimentorum · Serpentium tot venena quot genera · tot pmices quot species · tot colores quot colores habentur · Omnes autem serpentes natura sua frigidi sunt · nec pcutiũt nisi quando calescunt · Nã quãdo frigidi sunt nullum tangunt Unde et venena eorum plus die nocent q nocte · Torpent enim nocturis algore et meruto quia frigidi sunt nocturno rore · Serpentium quidaz morsu venenũ inferũt quidã punctione aut sola expiratione · vt etiã quadam occulta virtute siue spiritu siue voce et aspectu sicut in quibusdam alijs aialibus t fascinantib9 hoĩb9 accidit · Quedã autẽ ex natura venenosa sunt · quedam ex translatiõe · t quedam quidem precipitium inferunt · quedã passionem · quedam vero piculum · Faciuntq quoq quõz et loca et tpa et esce differentem faciunt morsuum varietatem · hieme nanq cũ intrãt foueas aut statim post foueã infirmãt

ꝛ lunarem. Solaris ē spaciū quo circuit sol totū zodiacū. min9 sex horaꝝ itinere vel plus decem ꝛ octo si sit bisext9. Dunc arabes ꝛ egi ptij mapiunt a septembre. qz ī creatione mun di legunt arbores fructum habuisse. Romani a ianuario quia tūc sol nobis mapit appiare vel paulo ante. Judei a martio. qz sol ī eo fa ctus est. Annus lunaris dicit quadruplicter. Uno modo spaciū quo luna circuit zodiacū otinens vigintiseptē dies ꝛ horas octo. Alio modo idem qđ lunatio scz otinēs vigintinouē dies ꝛ dimidium. Tertio modo annus cōmu nis scz spaciū duodecim lunationū otinēs di es trecētos quinqgintaquatuor. Unde minor ē solaris undecim dieb9 vel duodecim si ē ann9 epactalis. Quarto modo annus embolismalis cui scz addit una lunatio. ꝓpter undecim dies qb9 ann9 solaris excedit lunarem communē.

De opere quinte diei. ꝛ primo de auib9. Capitulum. xxvi.

QUINTA die ornauit deus aereꝫ volatilib9. ꝛ aquā natatilib9. Utraq; qdem ex aqua ꝓducēs eo q; facilis sit transit9 aque ī aera tenuādo ꝛ aeris ī aquā spissando. Uolucrum alie carne vescunt. alie semine repto. alie diverso ꝛ fortuitu cibo. alie copule gratia carēt. vt aquile ꝛ acapitres. q rapinis intendūt. qa refugit auarida plurimo rum consortia. Alie vero nexione gaudent. vt columbe ꝛ grues. Alie quoq; sunt encove que semper in locis manent. Alie aduentide q regiones alias obeunt. ꝛ hyeme p acta recedūt. Alie se ad manum subijciunt ꝛ mense heruli as suescunt. tactuq; mulcent. Alie vero reformi dant. Alie secretaꝫ in deserto vitam diligunt Alie domicilijs quib9 ꝛ homīes delectant. alie vocib9 tantū strepūt. alie canore suauiq; mo dulamine delectant. Quedam etiam ex mstru ctione. ꝛ quedam ex natura diversaꝫ oblocū tur vocum discumina. Alie quoq; simplices sunt vt columbe. alie vt ꝓices astute. alie ia ctantiores vt gallus. alie speciosiores vt pauo Ceterum quedam ambulant vt cornices q̄ā saliūt ut passeres. Alie currūt vt ꝓices. alie ante se pedes iacūt ut cycomie ꝛ grues. Que dam sine voce non volant. alie semp ī volatu silent. Dec quoq; mira nature differentia. q; alia volatilium alijs locis negat. sicut frugum fruticū ve geneca. Auiū generatio multiplex est Quedam infecunde sunt. vt q̄ aduncos ha bent ungues. alie plurima pariunt. ut gallīe perdices. Quoꝫ quoq; alia sunt candida vt columbis ꝛ ꝓdib9. Alia pallida. ut aq̄tis alia punctis distincta. vt meleagridū. Alia ru bei coloris. vt fasianis. Int9 aūt omne ouū volucrū bicolor. Piscū aūt unicolor. in quo nihil ē candidi. Auium oua ex calore fragilia sunt serpentium ex frigore leuia sunt. piscium ex liquore mollia. Uolucrū animal parit ve spertilio tantū. ꝛ lacte nutrit ubera admouēs Sunt ꝛ minuta diversi generis volatilia. q̄ in auium numero nō computant. quorum etiam plura ex putredine carnium vel fructuum ou untur ut sunt apes bibiones ꝛ cetera.

De piscibus. Capitulum. xxvij.

PISCIUM alij herbis pascūtur ac minutis vimīb9 Alij se inuicē de uorant. Alij ī aquis reptant Alij ꝛ ambulandi in terris usum ꝛ natandi in aquis officium habent Alij oua generant vt trute. Alij vivos de corpore suo fet9 emittūt ut mu stele camicule cete delfines foce ꝛ huiꝰmoi Itē marinoꝝ piscū alij sunt plani ut rumbi solee passeres Alij vero longi ut murena conger. Omniaꝝ quoq; discumina fiunt q̄ vice pedum eis date sunt Nonnullis supra quatuor qui busdam tne quibusdam bine plerusq; duo nul le Squatilīū quoq; tegumēta sūt plura Alia nanq; corio ꝛ pilis tegunt ut vituli ꝛ ypota mi Alia corio tantū ut delfini alia cortice ut te studines Alia salicū duritia ut concle ꝛ ostree alia crustis vt locuste alia crustis ꝛ spinis ut echini alia squamis ut pisces alia aspa cute ut squatina q̄ ligna poliūt ꝛ ebora Alia molli vt murena alia nulla ut polipes Piscū species ait plinius esse septuagīta q̄tuor pt crustis ītexta q̄ sunt truginta Piscium sanguine carentium. tria sunt genera In primis q̄ appellant mol lia Deinde crustis tenuib9 cōteda Postremo testis duris cōclusa molha sunt lolligo sepia polipi ꝛ cetera huiusmodi Dis caput int pe des ꝛ ventrem pediculi octoni Ex quibus se pie ꝛ lolligini duo longissimi ꝛ asperi sunt q̄ bus adora cibos admouent ꝛ in fluctib9 se ve lut anchoris stabiliunt Nomina piscium insti tuta sunt aut ex similitudine animalium terre strium vt rane vitule leones Aut ex moribus terrestrium ut lupi ꝛ canes aut a calore ut um bre ꝛ aurate aut a figura ut orbis qz rotund9 aut a sexu vt muscul9 eo q; balene sit mascul9

Q autem in aquis copula sunt maiora etiam terrestribus aialia causa euidens est humoris luxuria Alia sors alitum quibus vita pendẽ tibus: in mari autem tam late supino molliq; ac fertili pluraq; etiam monstrifica reperiunt perplexis et in semetipsis alit atq; alit nũc flatu nunc fluctu cõuolutis seminibus vt vera fiat vulgi opinio · quicquid nascat in parte nature vlla et in mari esse ·

De primo ope sexte diei id est aiantib9 terre

ORNATUS Ca·xxviij·

Igitur cunctis supernoub9 mũdi partibus: id est celo et aere et aqua · tãdem sexta die ornauit deus infimã partẽ id est terram · Produxit enim e terra tua genera aialium . id ẽ iumẽta · reptilia . bestias · Dicit enim deus hominem p peccatum casurum · in penam laboris dedit ei iumẽta quasi iuuamẽta ad op9 vel esum · reptilia vero et bestie sunt ei in exercitium · In corpore aialis sunt tres modi compositionis · Prima scz mixtio elementorum in membris consimilibus · Scda mixtio consimilium in offitialibus · Tercia organorũ ex dissimilibus · sicut manus componitur ex neruis et ossibus et huiusmodi · Sensus quidẽ pu9 est in omnibus membris consimilib9 · Operationes autem sunt in membris organicis salicz p virtutem sensus et motus et appetitus aialium · Onumq; autem aial habet corpus instrumẽta virtuti aie competẽtia · Nã leo cũ sit animi audacis et iracundi: corp9 habet forte et graue in pedibus vngues et acutissimos i ore dentes · Lepus autez cum sit timidissim9 habet membra leuitate mirifica fuge aptissima · Domini fecit natura manus vt in eis oparet in quibusdigiti multi sunt et diuisi · vt p eos magna et mĩma possint retineri · Equar fecit turpitudĩ put expetebat creatio sanguini Mamillas et testiculos ad creandum lac et sperma fecit albos · Hoc modo fecit omnia membra pprijs actionibus conuenientia · Nationes autem sunt tres scz aialis naturalis spiritualis quibus similia sunt instrumenta corporis · In quibusdam aialib9 creata sunt cornua ppter vigorẽ et iuuamentum · Quedam autẽ debilia habent cornua nec ad vigorem nec ad pugnam conuenientia · Quedam vero ommino non habent quia natura dedit eis alium modum vigoris et iuuamenti · vt velocitatem equis et ceruis · magnitudinem corporis elephantis et camelis · tulmos prominentes pedes · Quibusdam posuit vigorem in soleis · et ideo eorum capita priuauit cornibus nisi forte habeant vnum cornu sicut asinus indicus · Multitudo vero ramificationis cornuum in ceruis nocumento suo ppinq; oris est q; iuuamento · Ideo datur est eis aliud iuuamentum scilicet velocitas cursus · Vacca quoq; siluestris habet cornua declinatia ad inuicem · et ob hoc ei natura dedit aliud iuuamentum scz ejectionem stercoris longe: vt ab ipo detineatur venator · Elephas autem habet nasum longum et fortem quo vtitur loco manus in accipiendo potum et cibum et in omnibus q; bus indiget etiã i eradicãdo arbores · Animal quoque: multos habens digitos in pedibus · vtitur anteriorib9 sicut homo manibus quia pugnat cum eis et ejicit a se nocumentũ · Animal vero habẽs soleas facit hoc cum posteriorib9 quoniam anteriores non sunt ad hoc conuenientes · In his autem a se inuicem aialia differunt · differunt et ingenio · voce · cibo · somno · copula · et generatiõe · amicicia · et dissensione · locorum origine · vel habitatione ·

De Reptilibus · Capitulum · xxix ·

REPTILIA autẽ sunt tua genera trahentia · vt vermes qui ore se trahunt Serpentia vt colubri qui vi cõstarum se rapiunt · Repentia pedibus vt lacerte botrace · Vermium genera multa sunt Sunt enim vermes aut terre aut aque aut aeris aut carnium aut frondium aut lignorum · aut vestimentorum · Serpentium tot venena quot genera · tot pestes quot species · tot dolores quot colores habentur · Omnes autem serpentes natura sua fugidi sunt · nec pcutiũt nisi quando calescunt · Nã quãdo fugidi sunt nullum tangunt Unde et venena eorum plus die nocent q; nocte · Torpent enim nocturnis algore et meruto quia fugidi sunt nocturno tempore · Serpentium quidaz morsu venenũ inferũt quidã punctione aut sola expiratione · vt etiã quadam occulta virtute siue spiritu siue voce et aspectu sicut in quibusdam alijs aialibus et fascinantib9 hoib9 accidit · Quedã autẽ ex natura venenosa sunt · quedam ex translatiõe · et quedam quidem precipitium inferunt · quedã passionem · quedam vero periculum · Diuersitatez quoq; quõz et loca et tpa et esce differentem faciunt morsuum varietatem · hieme nanq; cũ intrãt foueas aut statim post foueã infirmãt

morsus et fere innocui sunt. In montanis au
tem et aspeus locis velut audis et calidiou=
bus omnes mordaciores sunt qz ibi fortiores
In alta vo pte humidi sunt ⁊ dissoluti. p hoc
etiã circa coitũ plurimuz seui Sed ⁊ a q̃cunq;
esca. pteste argumentau qs eoz impetũ ⁊ foz
titudinẽ. Non omnib9 aũt animalib9 reptilia
nociua sunt. Nam ⁊ sues ⁊ cerui serpentes co
medunt. ⁊ alij ab alijs innocue deuorant Mul
taq; alia inuenire est quibusdam quidem salu=
taua. quibusdam aũt nociua. Quedam autez
reptilia nõ solum mordendo. ꝙ etiam flatu per
media arma. ⁊ ligna aut lapides. nocent ⁊ in
teumunt. Talis ⁊ mordentiũ virt9 vt si radi=
cẽ arbous momordeint. omnis arbor folia p
ijciat. Omnium aũt minimoz animaliũ q̃ vel
ex cadaueub9. vel ex humoribus nasci solent
sex genera sunt. Quedam enim ex alatiomb9
esse habẽt ut bibiones ex vino. papiliones ex
aqua. Quedam ex corruptione humorum vt
vermes i cisternis. Quedam ex cadaueribus.
ut apes ex iumentis ut scarabei ⁊ scabrones ex
eqs. Quedã ex corruptione lignoz̃. vt tere=
dones quedam ex corruptione herbaz. ut ti=
nee ex oleub9 quedam ex corruptione fructuũ
ut gurguliones ex fabis. De his ergo dicitur
qz que sine corruptione nascunt. ut illa que ex
alatiombus. in illa puma aialium condition
facta sunt. Que autem ex corruptiomb9 post
peccatum ex reb9 corruptis orta sunt Et oia
quidem aialia mitia tũc ⁊ innoxia creata sunt
sed post peccatum quedam homini nociua fa=
cta sunt. scz propter eius punitionem correc=
tionem instructionem.

De creatione homis ⁊ req̃e sabbati Ca xxx.

EADEM DIE tanquam mundi
hui9 habitatione pfecta ⁊ ornata.
deus hominem eius habitatorẽ intro
ducẽs. ex duab9 naturis constituit scz limo ter
re racionalem spiritũ miscens. ad humilitatis
custodiam. qz iam angelus spũali natura pu=
rus corruerat p superbiam. Et corpus quidem
ipm ad monimentũ humilitatis ut dictum est
de limo terre formans erectione stature omni
um mẽbroz racionabili dispositione venusta=
uit Aiam vero ad ymaginem ⁊ similitudinẽ
suam de nichilo creans. eidem corpori viuificã
do ac regendo inspirauit. Itaq; sicut ait aris=
stoteles nobilissim9 ⁊ altissim9 inter animalia
terrestria. est homo sol9 racione vtens. cuius
etiam corporis partes create sunt ⁊ disposite.
secundũ creationem ⁊ situ totius mũdi Vnde
⁊ dicit microcosm9 idest minor mund9. Ipse
solus inter animalia uidet solus titillationem
recipit qz corium habet valde tenue vnde ⁊ p
ceteris melioris ẽ tact9. Ideoq; caro ei9 mol
lior est pceteris. Ceteru vo sensus hebetiores
sunt in eo q̃ in ceteris. Ipse sol9 habet caput
eleuatũ solusq; multoz pilos ẽ in capite. Ca
put eius pauce carnis ẽ. ut melioris sit ac pfe
ctioris sensus ⁊ ex pluuib9 futurus obhoc mi
get custodia capillorũ. Habet ⁊ pilos solus
apud pubem. Ppuum ẽ eius i senectute cane=
scere. nisi qn cõuenit hoc et equis Inter aialia
quoq; ppue caluus est. ⁊ solus habet pilos in
vtraq; palpebra. cetera tantũ in superiori. Itẽ
claudit oculũ plus omnib9 animalibus qz te=
nuis est corij. Sol9 aures nõ mouet ⁊ i com=
pactione sui corporis paruioris est. Itẽ facies
homim tantũ. ceteris os aut rostrum Crons
⁊ alijs inest ꝙ homim tantũ tristicie ⁊ hilaritа
tis clementie. ⁊ seueritatis index. Mentũ quo
q; nulli pret̃ hominẽ im est nec male. homim tã
tum pct9 latũ. ceteris aũt carnatũ. In hoie
pars sinistra superior est q̃ in ceteris animali=
bus. vnde cũ ceteris cor i medio sit in homine
declinat ad sinistram ut eam scz tempet Itez
inter animalia cetera compatione sui corporis
pauci seminis ẽ ⁊ caudam nõ habet ꝙ hancas.
Terrestruum solus homo bipes est ⁊ huic pe=
des maximi sunt. ꝙ feminis tenuiores. In o=
mni q̃q; genere sure homini tantũ ⁊ crura car
nosa. Dunc itaq; talem factũ deus ceteris cre
aturis i mundo sensibili dignitate impioq; p=
posuit. ac multiplicandi sui generis benedicti=
onem dedit. Sicq; cunctis mundi creaturis se
nario numero pfectis idest creaturis dispositis
⁊ ornatis septima die a condendis nouis crea
ture generibus requieuit. qui tamen vsq; mo
do ⁊ deinceps assidue opari non desinit. ꝙ cre=
ata gubernando conseruando propagando ã=
ministrando.

Epilogus de creatione corporis humani. Ca xxxi.

FORMAVIT igit deus hominẽ
de limo terre quantum ad corpus. in
quo videlicet corpore. q̃uis iam no
bis sit cum bestijs mortalitate commune ma=
gna bonitas ⁊ prudentia creatoris appareret
qm̃iam ita sunt in eo loca sensuũ. ⁊ cetera mẽ
bra disposita. speciesq; ipa ac figura ⁊ statura

primo

totius cōrpis ita modificata · vt ad mīsteriū
amme rationalis se mōicet factū · Neq; vt aīa
lia rationis expertia que prona esse vidēmus i
terram · ita creatus est hō sed erecta in celū
corpus forma ammonet eū que sursum sunt
sapere · Horro mira mobilitas que lingue ac
manibus attributa est ad loquendum et scu=
bendum apta atq; conueniens et ad artiū plu
rimarum opera officiorūq; complenda · Nō=
ne satis ostendit quali amme vi seruiet tale sit
cōrpus adiunctū? Quanq; ⁊ tractis neces=
sitatibus operandi · ita artiū omnium congru=
entia numerosa sit et pulcra sibi paulitate re=
spondeat vt nesciās vtrum in ea videnda maior
sit vtilitatis habita ratio q; decoris Certe enī
nihil creatum vidēmus i corpore vtilitatis cau
sa quod non habeat etiam decoris locū · plus
autem id nobis appareret si numeros men su=
rarum quibus inter se cuncta cōnexa sunt · et
occupata nosceremus · Sic est tāta pplexitas
venarum atq; neruorum ⁊ viscerū secreta vi=
talium · quibus coaptatio que armonia grece
dicitur · tanq; cuiusdā organi extrinsecus atq;
intrinsecus totius corporis cōstat Qui si noti
esse potuissent in interioribus quoq; viscerib⁹
que nullum ostentant decus · ita delectaret pul
critudo rationis · vt omni forme apparēti que
oculis videt · preferretur arbitrio · Sunt vero
quedā posita in corpore vt tantūmodo decorē
habeant nō etiam vsum · sicut habet pectus vi
rile mamillas · sicut facies barbam · Vnde pu=
to facile intelligi in conditiōe corporis dignī=
tatem necessitati fuisse prelatam · transitura est
quippe necessitas tempusq; venturū · quando
sola mihi cum pulcritudine sine vlla libidine p=
fruamur qō maxime ad laudē referēdū est cre
atoris · cui dicit in psalmo Confessionē et decō
rem indusisti ·

De diuisione membrorum · Ca · xxxij ·

OMNIS vero corporis humani mē
bra fecit propriis actionibus conue
nientia · Actiones autem vt dictum
est sunt tres scz · aīalis · spūalis · naturalis · qui=
bus similia sunt instrumenta corporis Oīa mē
bra virtutem animalem sequētia · vocant ani=
mata · spiritualem · spiritualia · naturalem · na
turalia · Animata membra fecit deus in oībus
aīalibus pter sensus et voluntarios motus ·
In homine vero pter hoc ⁊ pter intellectuz
atq; rationem ea fecit vt cerebrum oculos na=
res auriculas linguam neruos atq; lacertos ·
Membra spiritualia facta sunt pter spiracu=
la flatus · et calorus naturalis conseruantias ·
vt sunt pect⁹ et eius pāniculi · cor · ⁊ pulmo cū
cānalib⁹ suis · fauces · et diaframa · et arteue
Membra naturalia bipertita sunt · Quedā enī
sunt nutritiua · quedam generatiua · Nutritiua
mutant cibum i substantiam membrorum to=
tius corporis · omnia enim humana ⁊ bestialia
corpora consumuntur ab aere et naturali ca=
lore · Ideo necesse est vt ad conseruandā inte
gritatem eorum consumptio cibis reparetur ·
Itaq; nutritiua sunt os · dētes stomach⁹ · inte
stina · epar · splen · fel · renes · vesica vene · Ge=
neratiua vero facta sunt vt specificarentur ge=
neralia · et individuarentur specificata · Nam
quoniam omnia individua naturaliter con=
sumuntur · necesse est vt p gentalia reparent
que sunt · matrix · vel vulua · virga · testiculi ·
et vasa spermatis · Horum autem trium gene
rum scz aīatorum et spūalium et naturalium
membrorum · singula hīt vnum principale mē
brum cuius causa facta sunt · alia que vel acti=
onis sue sunt adiumēta vel superfluitatis ex=
pulsiua vel eiusdem defensiua · In mēbris aīa=
tis principale est cerebrum quia i ipso sunt me
moria · ratio et intellectus · et de ipso virtus sē
sualis ac motus voluntarius ad alia membra
progrediuntur · Actionis eius adiumenta
sunt oculi ⁊ cetera supra nominata · Omnīq; enī
q; enim horum · exteriora portat ad cerebrum qđ
sibi portata disponit · Nerui autem et lacerti ·
ad opa a cerebro discreta atq; disposita mo=
uentur neruis etiā ab ipso ad totū corp⁹ sensu
alia ferunt · Istorum etiā quedaz superfluitatis
expulsiua sunt · vt nares emunctionū · et oculi
lacrimarū · Quedā vero defensiua sunt vt pā=
niculi sup cerebrū Spūaliū mēbroz pulmō et
principalissimū est cor · Calorus enim natura
lis fundamētuz est qui de ipso in alia oīa vivi=
ficando procedit · Huius autē adiumēta sunt
pulmo pāniculi pectoris lacerti · motu enī isto
rū attrahit aer ad cordis calorē refugerādū ·
et calor fumosus expellit² q̄ circa cor adunat
Portātia vero ab ipso ad alia sunt arteue · a
corde nanq; calorē naturalē et virtutē vitalē acci
piētes portāt ea ad oīa corporis mēbra · Cor
dis autem defensiua sunt eius panniculi · et dy
aframa et panniculi pectoris · Nutritiuorum
membrorum principale est epar · vbi muta=
tur ciborum succus · et sanguis efficitur de ipso
ad totum corpus nutriendum spargendus ·

Duius adiuuamenta diuersa sunt. Quedam enim ab̄ ꝓparāt vt stomacho leuiorē reddāt sicut dentes. quedam calefaciunt ⁊ mutant vt epati ad mutandum in sanguinem alleuiant. vt stomachus. Quedam enim illū a stomacho in epar portant. sicut intestini gilbositas quod media genuū vocant. Alia vero ab epate ad totum corpus ut vena concaua. Alia quoq; tantum superfluitatem sanguinis expellunt et mundificant. ut splen. fel. renes. Alia ab ꝓ tem supfluam recipiunt ⁊ expellunt vt intesti na grossa. ⁊ vesica Quod enim a stomacho re ijat̄. ab his recipit̄ ⁊ expellitur Vesica recipit supfluitates aquosas a remib9 de sanguine de putatas In mēbris generatiuis testiculi prī cipales sunt. Duor adiuuamēta sunt spermatis vasa q̄ de vno ad aliud ferunt ⁊ de sperma te fetus faciunt. Mamille etiam adiuuāt. cum infantes nutriant. Aliter etiam diuidunt mē bra scz in consimilia ⁊ ī composita Similia di co ptes toti. totumq; pti assimulantia vt sunt ossa nerui ⁊ c similia Composita vero vocant officialia. ut caput. epar. man9. pedes. ⁊ cetera talia. Cum aūt omnia membra tam mollia q̄ solida. ortū habeāt a sanguine tanq; a nutrīmē to pmguedo tū solidior ē sanguine caro pinguedine. neruus sensibilis carne. motiuus sen sibili. cartilago q̄q; neruo motiuo. et ossa cartilagine.

Epilogus de anima humana. Ca. xxxiij.

GRADIT aūt Augustinus aīam Ade cum angelis sine corpore creatā fuisse. ⁊ postea sponte ad corp9 accessisse. qr naturaliter moritum fuerat ei hoc velle. Alij vero dicunt eam creatam ī corpore. Sed quicqd de illa estimet̄ certissime de alijs tenendum est. qđ ī corpore creando infundunt̄ Nec illa tunc ꝑscia fuit opis sui futuu. iusti vel iniusti. Anima igit̄ humana est substantia rationis particeps. regendo corpou a comodata. ⁊ in hoc differt ab angelo. qr corpou ē mobilis Et qr nō habet distinctionē ꝑsonalitatis. Et qr vim quandam habet componendi ⁊ diuidē di intelligibilia cum sensibilib9. quam nō habet angelus. Et qr licet inter eam ⁊ deū nō sit medium quantū ad naturam. ⁊ etiam quantū ad eternam fruitionem. ē tn̄ quantū ad ꝑsentē illuminacionem. quam scz ipa recipit ab angelo. angelus autem a deo. Item qr anima ad beatitudinem ordinata est. ⁊ ī se ⁊ in corpore.

Angelus aūt tantū in se. Non est autē anima ita simplex. vt careat omni compositone. est enim compositio multiplex. Duma partiū ad totū. ⁊ hoc diuersificat̄ sicut ⁊ ptes. Sūt enī partes integrales. vt paries ⁊ tectū ⁊ cetera ī domo. essenciales vt matia ⁊ forma ī composito. artificiales. ut ī statua es ⁊ figuratō Quedam etiam sunt ptes multitudinis ut ī numerus. quedam magnitudinis ut ī continuis Decūda compositio est accidentiū tantū ad subiectū que dicat̄ concretio. Tercia ē potentie ad actū Quarta cause ad effectū ⁊ hec variat̄ secundū quadruplex genus cause scz vt dicat̄ compositum. qđ est ab alio. ut efficiente. vel sub alio. ut sub forma. vel ī alio ut materia. vel ad aliud ut ad finem. Omni tali compositione deus caret. vnde simplicit̄ ⁊ omnino simplex ē. Angelus aūt ⁊ anima primo genere id est compositione ptium carēt. sed tres alias habēt Habet igit̄ anima quod ē ⁊ quo est ī sui compositione. id est potentiam passiuam siue receptiuā que se habet ad modum materie. ⁊ actiuā quē admodum forme. Sed hec in anima differunt tantum ratione. ⁊ non re. qr ipa scom substātiam suam ē vtrunq; scz passibilis siue receptiua. ⁊ etiam actiua. ⁊ ita secundum idem. In rebus aūt corporeis differunt ⁊ re et ratione. Angelus quidem compositionem habet concretionis ⁊ etiam causalitatis scz ad efficientē ⁊ finem. Item compatio eius ad nichilum ex quo est quedam compositio est. Anima vero plures habet etiam q̄ angelus qr componitur alij scz corpou ad faciendum vnum scz hominē Preterea vnus angel9 alio ⁊ vna aīa alia simplicior ē. scom maiorē accessum ad diuine nature simplicitatem.

De immortalitate anime ⁊ ymagie trinitatis in ea. Capitulum. xxxiiij.

ANIMA humana etiam a philosophis immortalis esse probat̄. quia seipam mouet ⁊ cum aliud viuificet in semetipa viuit. et qr natura simplex est nō a contrarietate originali corrumpit̄. Nos autem immortalem eam esse facile approbamus qr ad ymaginem dei ī eternum viuentis facta legit̄. Preterea cum certum sit deum esse iustū consequens est. vt anime post mortem viuant ac ꝓ meritis suis recipiant. qđ hic vtiq; non sentiunt vbi teste salomone pariter eadē cunctis eueniunt. Veruntamen nota q̄ aīa consi-

berata ſcom ouginem ſuã ſcz inquantũ habet eſſe poſt non eſſe ex ſua natura corruptibilis ẽ quia apta eſt redire ad non eſſe · niſi voluntas primi impediat Conſiderata vero ſm eſſentiã ſuam vel ſubſtãtiam ꝫ eſt incorruptibilis · quia nec eius ſubſtãtia ex cõtrarijs eſt · nec aliquid eius natura otrarium habet · a quo poſſit corrumpi · Similiter conſiderata quantũ ad formã que eſt potentia intelligendi · quia intellectus capax eſt omnium formarũ intelligibiliũ ꝫ que p ſe ſunt incorruptibiles · Similiter ſi competit ad finem ſuum · quia data eſt ei virtus ſpeculatiua et motiua · p quam poteſt ordinare ſe ad ſummum bonum · Scom hoc etiam voluntate primi incorruptibilis manet ad magnitudinẽ pene vel premij · et ex creatiõe quidez habet vt ex actiõe alterius non poſſit corrumpi ꝫ niſi ex actione dei · a relatione vero ad finem habet q deus velit eam non corrumpi · ¶ Trinitatis imago eſt in anima quo ad memoriam · intelligentiam · et voluntatem · vel amorẽ · et hoc triplici ſimilitudine · quia ſcilicz hec tria ſunt vna eſſentia et vna vita · et trĩ ad ſe inuicẽ referũtur ſicut ille tres ꝑſone · ⁊ etiam quia equalia ſunt et quia ſe inuicem capiunt · In his trĩ etiã eſt triplex diſſimilitudo ſcz · quia ita ſunt in homine vno · q tamen nõ ſunt homo · et quia homo habens iſta tria non eſt tres ꝫ ſed vna perſona et quia ſunt hominis vnius ꝫ non autem homo vnus · Aliter autem aſſignatur in aĩa hec imago ſcz quantũ ad mentẽ et ſui notitiaz et amorem · De mente enim ſui notitia naſcitur · quia ſi ſuper ſeipam reflectat ſciet qõ eſt · et q imago dei eſt a quo eſt et ad quem finem eſt · et ex vtroq ſcz mẽte et ſui notitia procedit amor ſui ipſius · hec quoq tria equalia ſunt ꝫ et inuicẽ ſe capiunt · Similitudinẽ autẽ dei habet anima in ſe quo ad virtutes et effectus earum · Nã etſi deo non conueniat crescere vel ſperare · primus tamẽ effectus fidei eſt aſſentire prime veritati ſup oĩa et ꝓpter ſe qõ vtiq facit deus · ac verus q homo · Effectus ſpei eſt confidere de deo ſup omnia · ⁊ ꝓpter ſe · hoc etiam facit de⁹ Similiter eſt de effectu caritatis quod eſt diligere · Sed tamen ſimilitudo multiplex eſt · Prima omnimode exemptitatis qua filius dei ſimilis ẽ patri · Scda ꝓprietatum conformitas de qua dicit Auſtoteles · primum eſt qualitatis ſm eam ſimile vel diſſimile dicũ · Tercia repreſentationis · qua ſcilicet imago alicuius eſt ei ſimilis · Quarta imitationis ꝫ qua ſcilicet aliquis patri ſuo ſimilis dicit qñ mores eius imitatur

Et hoc vltimo modo aſſimulat homo deo · ſcilicet diſcreta operatione que ẽ virtutis effectꝰ ·

De localitate et q̃ntitate anime · Ca · xxxv ·

ANIMA dicitur eſſe in loco multipliciter · Dicitur enim aliquid eſſe in loco ꝓprie per circumſcriptionem · et ſic conuenit ſoli corpori proprie · minus autẽ proprie per diffinitionem vel determinationẽ et ſic conuenit angelo et anime ſeparate · quia ita eſt vterq alicubi q non alibi · Tercio modo per preſentiam in operatione · et ſic deus dicitur eſſe in omni loco · Hanime autem conueniunt omnes iſti modi · Primus tamen non proprie · ſed per accidens ſcz quando vnita eſt corpori · et corpus quidem prohibet aliud corpus a loco in quo eſt · Sed nec anima corpus eſt ꝫ nec econuerſo · ¶ Verum ſicut corpus corpus · ſic anima animã prohibet a loco ſuo · quia ſeparantur ab inuicem eſſentia · et operatione et loco · Unde nõ poſſunt eſſe due anime in vno corpore · Nihil tamen prohibet demonem eſſe in humano corpore · ſicut anima ſit in qualibet eius parte · quia anima eſt per vnionem · demõ autem nequaquam · et ideo poſſunt ſimul eſſe Quidam autem dicunt q demon in vacuitate ventris vel capitis eſt · vbi anima non eſt · licet autem prima eſſentia ſit continẽs omnes ſpiritus circumſcriptos · non tamen habent in ea proprie circumſcriptionem differentem · quia non habet longitudinem et latitudinem et profundum · ſm quam in ea diuerſi ſpiritus creati ſituentur intelligibiliter · ſicut eſt de loco corporali · ſed habet ambitum virtutis in operatione intra quẽ poſſunt currere diuerſe anime et angeli · qui dicuntur extramitti reſpectu celi empyrei · Porro anima quando a corpore ſeparatur localiter mouetur · dicit tamen per locum non moueri quia non tranſit p locuz eodez modo quo corpus ita ſcz vt ps cõmetiatur parti · cum ſpiritualis ſubſtantia partem non habeat cõmetientẽ parti corporali · Dicit etiã moueri p tẽpꝰ · qa modo ẽ in vno loco et iã in alio · motus trĩ eius eſt ſubitus et ſimul totꝰ · Eſt aũt in ſingulis ptibꝰ corpis tota quantum ad totalitatem eſſentie · id ẽ pfecta meſſe · non trĩ tota · id ẽ ſm omnẽ ſui potentiam vel virtutẽ ſiue operationẽ · Multitudo vero potẽtiaz nõ infert maioritatẽ vel minoritatem in anima ſed multiplicitatẽ · Tãta eſt igit in ſui corporis vna parte vel in duabus quãta

ī oīb⁹ ſ̄ nō tā multiplex· Nō ē ergo ꝑue q̄n ta q̄ntitate ſ̄ v̄tute· ⁊ hec q̄ntitas penes opati onē attēdit· Poſſia aūt ei⁹ opatio ē viuificare Alie vo fiūt illa mediāte Alit etiā poteſt dici quanta· ſcz quantū ad certū nature ſue termi num vel modum· quez habet oīs creatura· qz ſolus deus eſt īmmenſus·

De vnione eiuſdem ad corp⁹· Ca· xxxvi·

QVONIAM anime ad corp⁹ vide ꝙ anima poteſt conſiderari· vel vt eſt ſubſtantia· ⁊ ſic ꝑue dicitur ſpiritus· ⁊ eſt in corpore ꝑ coexiſtentiam tan tum nō ꝑ īformatōez· vel vt eſt forma· ⁊ ſic dicit anima· quaſi animans ⁊ ꝑ ſe dēs corpus· Scōm hoc eſt ī eo ut ꝑfectio in ſuo ꝑfectibili· ſicut forma in materia Vnde deſtructo corpo re deſtruit anima inquantū forma non tamen inquantum eſt ſubſtantia ⁊ ſpirit⁹· Qō autez dicit Auguſtinus· animam nō eſſe in corpore vt formam ī materia· intelligendū ē ſecundūz omnem modum· qz ſcz anima ſepat a corpore ſcōm qō eſt ſubſtantia· forma vero ſecundum rem nullo modo ſepat a materia· Itaq; nō ē anima vnita corpori ꝑ modum otinuationis· qz otinuatio terminum habet· ſcōm q̄ res alti iungit· nec eſt ꝑ totum illud cū quo otinuat Anima aūt eſt ꝑ totum corp⁹ abſq; termino ⁊ ſitu· Vnde dicit Auguſtinus qō nō eſt ī cor pore ſicut vnū in utre· ſ̄ tota toti corpori con iuncta eſt· Eadem ratione nec ꝑ modum con tiguitatis Sed nec ꝑ modum mixtionis· quia ī mixtione oportet eſſe ptium diuiſionem· Et qz nō poteſt qōcūq; q̄tocūq; miſceri aīa vero q̄tocūq; diūgit corpi· Similit nec ꝑ modum impreſſionis· impreſſum enim nō ſubſiſtit ſine eo cui fit impreſſio· ſicut patet ī forma impreſ ſa ſtatue vel ſigillo· ſed ꝑ modum oglutina tionis· Quādo enim egredit vel exdit ſemē ab homine in pueri generatione· quidam ſpiri tus q̄ dicit edificator vel artifex ſimul egredit qui diſpoſitiones acq̄rit ī corpore· pu⁹ q̄ aīa īfundat· ⁊ quaſi ad eam recipiendaz corpus abilitat vel coaptat ſicq; duo iſta ī vnum ag glutinat· Sunt aūt vnum nō vt otinuū vel in diuiſibile· ſed vnum ratione· non qz eadem ſit ratio vtriuſq; ſ̄ qz faciunt vnuz· cui⁹ eſt vna ratio ſcz hominem· Eſt aūt triplex vnitas in corporib⁹· Prima que ſurgit ex duplici dēpē dentia ſcz materie ad formā· ⁊ econuerſo· Et talis eſt ī eis q̄ ſunt ingenerabilia ⁊ incorru ptibilia· vt corpora celeſtia· hec eſt maior vni tas ī corporibus q̄ ſcz nec materiam ſeparari ſinit a forma nec ecōuerſo· Secunda q̄ ſurgit ex vnico reſpectu· vel dependētia· ſcilicz forme ad materiam· ⁊ nō ecōuerſo· Talis ē in oīb⁹ corruptibilib⁹· ⁊ hec ē minor ſcz q̄ materiā ſe parari ſinit a forma· ⁊ nō econuerſo· ut qñ exi gnē fit aer ꝑut forma ignis ⁊ manet materia tranſiens ī aliam formam· Tercia q̄ aliq̄ duo ita diungunt· vt vtrunq; ſepabile ſit· ⁊ hec ē minima· talis eſt inter aīam ⁊ corpus· Verū tamen nitro modo cum homo habeat ī ſe cōti nuare ſupiora ⁊ inferiora· hanc tuplicē vnita tem habet in ſe ſcōm diuerſa· Prima enim eſt ī anima ſcōm ſe cōſiderata· ſcda ī corpore· ter cia in toto homine· Notandum autē ꝙ quaſ dam diſpoſitiones habet anima ex ſe tantū· ut intelligere ⁊ contemplari· quaſdam habet cor p⁹ ſimilit ex ſe tantū· vt complexionē ⁊ com poſitionem ⁊ ſolutionem cōtinuitatis· Quaſ dam vero diſpoſitiones habet aīa ex hoc ꝙ eſt habens corp⁹· ut ſunt cōcupiſcētia ⁊ iracun dia ⁊ ymaginatio· q̄ ſūt etiam ī anima ſepata ꝑ comparationem ad corpus· Quaſdaz vero habet corpus inquantum eſt habens animam ſicut ſomn⁹ ⁊ vigilia egritudo ⁊ ſanitas· q̄ſ dā vero habet homo ratione coniuncti ex cor pore ⁊ anima· ſicut edificare ⁊ artificia ꝑficere

Epylog⁹ de virib⁹ aīe· Capitulū· xxxvij

TRESTIGIT igitur anima ī homine cuius potentie ſunt tres ſcz vegeta bilis· ſenſibilis racionalis· ī vna ſub ſtātia fundate· Dicit quidem ariſtotelē velle ꝙ corp⁹ hominis ī vtero matris pri⁹ vegetet q̄ ſentiat· ⁊ prius etiam ī eodem ſit ſenſus q̄ intellect⁹· Non tamen oportet ꝙ ibi ſint tres anime· vel incorporee ſubſtātie· ſ̄ vna q̄ pri⁹ habuit vim vegetandi· Poſtmodum acāpit vim animandi· vel ſenſificandi· ⁊ tandem vim intelligendi· prima eſt quaſi materialis diſpo ſitio ad ſecundam recipiendam· ⁊ ſecunda ad terciam q̄ eſt vltima ꝑfectio ſiue completio· Vnde ⁊ ſola dicit anima· ideoq; etiā licet pu er videat eſſe animal anteq̄ homo qz corpus habet ⁊ animā ſenſibilem anteq̄ racionalem· nō ob hoc ſequit· ꝙ ſit aſin⁹ vel capra vel ali q̄d alioz ab homine· qz nōdum ē animal ꝑ fe ctum· Illud enim qō habet materiale eſt ab vltimo completiuū· id eſt ab intellectu qui ē vltīa ꝑfectio corpis· Eſt enim cōpletiſſima

omnium virtutum que sunt in corporibus: et est in corpore mediante sensibili. Que tñ non est medium p modum materialis dispositionis ex toto quia exercet opationes suas in corpe nec est medium rationalis vel intellectiue ad hoc vt sit. sed ad hoc vt sit in homine. Unde illa destructa: destruit ꝛ ista. non in se: ꝫ in hoīe id est ad hoc vt non sit in hoīe. Itaq; ille due que sunt quasi materiales ad terciā corrūpuntur cum corpore scz morte. et tercia manet ab alijs sepata. et ab ipo corpore. In viuentib9 quoq; nihil phibet eā ad opationes intelligibiles rapi. nec ob hoc potest ab alijs separau potentijs omnino sed ea ex toto illuc conuersa. sicut in raptu Pauli remanent alie due pnes quas consistit regimen corporis. ꝛ per ꝙs conseruatur in esse vitali. Potētie vegetabilis anime tres sunt. scz. nutritiua. augmētatiua. et generatiua. Potētia sensibilis diuidit2 in apprehensiuam et motiuam. Apprehensiua quoq; subdiuidit in apprehensiuā exteriorē ꝛ interiorem. Exterior diuidit in quinq; sensus scz. visum. auditum. odoratū. gustum. tactū. Interior similiter in quinq; scz. sensum cōmunē. imaginationē. vim cogitatiuā. estimatiuā. memoratiuam. Potentia motiua duplex est. Una que impat motui Alia que efficit motū Imperans quoq; motui duplex est scz concupiscibilis ad appropinquandum. ꝛ irascibilis ad repellendum. Potētia vero rationalis diuiditur in virtutē sciendi et agēdi. quarū vna queq; vocat intellect9. scz theoric9 ꝛ practic9

De ratiōe ꝛ sensualitate anime. Ca. xxxviij.

RATIO est aspectus animi quo per seipm non p corpus verum intuet. Ratio bipertita est ſm officia scz ad supiora contemplanda. et inferiora administranda. In hac homo pcellit brutis. Sensualitas autē est vtusq; cōmunis. et hoc ſm vnā rationem. scz ſm se. non tñ ratione peccati scz ꝓpter ordinationē quā habet in homine ad vlteriorē potentiā. id est rationalez. in qua abūdat super bruta. Propter hunc enim ordinē aliquo modo pfectior est ī homine q̄ in brutis Et ideo ī humana contingit esse peccatum. in brutali non. Differunt autem fantasia et sensualitas. quia fantasia est vis ſm quaz ꝓpit esse bonum et malum. Sensualitas vero vis. ſm quā ꝓpitur esse bonum vt nunc aut malū Diuiditur autem ꝓpue ratio contra sensualitatem. et intellectus contra fantasiam. Quidam etiam diuidunt sensualitatē sicut et rationem in duas partes. scz inferiorē que mouet ad illicita. et superiorem que ad licita et coram necessaria. Unde motus pena est et culpa. Secunde vero si est moderatus. nec culpa nec et pena. si immoderat9: et culpa et pena. Uupliciter autem accipitur sensualitas. Aliquando p vi sensitiua interiori quā vocat Aristoteles sensum cōmunem id est virtutē quandaz cui credunt oīa sensibilia. et discernit a singulis singula. Aliqñ vero p vi motiua interiori que intendit in quinq; corporis sensus et appetitus. Aliqñ vero etiaz pro inferiori parte rationis cōmunis. que circa sensualia negociat Ratio quoq; accipitur multipliciter. Dicitur enī quandoq; mens. ī qua pcellit homo bestijs et sic tres vires comprehendit scz. rationalē. cōcupiscibilē. et irascibilez. ſm hoc intellectus non est ratio. ꝫ potentia quedā rationis. Qñq; vero sumitur in diuisiōe contra concupiscibilem ꝛ irascibilem. et sic intellectus et ratio sūt eadem potētia. Sed intellectus dicit inquantū apprehendit. ratio: inquantū iudicat. Tercio modo sumitur et forte magis ꝓpue. ſm qō ē vis quedam media inter sensum et intellectuz cōferens scz intelligibile cū sensibili sicut sensus communis circa sensibile vnius sensus cuz sensibili alterius. ꝙa sicut vnus sensus particularis non apprehendit quod alius. sic nec intellectus sensibilia suo modo. nec sensus intelligibilia suo modo. Horum igit collatiua vis dicit ratio que ē anime rationalis ſm qō coniuncta est corpori. et ab ea sumitur hec differētia rationale in diffinitione hominis. Nam ꝙa p eam solam homo separatur et a superioribus et inferioribus. p intellectum enim conuenit cū angelis. et per sensuz cōuenit cū brutis. Ideo a neutro horum sumit eius differētia. Sed a ratiōe que collatiua ē vtriusq;. Sup hoc autē est intellect9 cōferēs itelligibile cū itelligibili Ita q; tres vtutes sunt collatiue ī hoīe scz sensus oūis. ꝛ ratō. ꝛ intellect9 Et sensuz q̄dē necesse est corrumpi cum corpore. similiter et rationē ſm hunc modū. solus autem intellectus corrumpi non potest qz separabilis est.

De libero arbitrio. Ca. xxxix.

LIBERUM arbitrium est facultas rationis et voluntatis qua bonū eligitur gratia assistente. malū vero

gratia ꝛesistentē · Voluntas est motus aīmi cogēte nullo ad aliquid non amittendum vel adipiscendū · Itaq; rationis officiū multiplex ē ꝓumū ē cōprehēdere · et ſm hoc dicāt itelle ctꝰ Sc̄z ratōnau · io ē rationes adaliqd oſtē dēdū īducere · ⁊ ſm hoc dicatur vis rationalis Terau discernere ⁊ sic ꝓpue dicāt rō vniuer ſalis Quartū media iuenire ⁊ sic ingemū Quī tum eligere ⁊ sic voluntas liberu arbitrij · libe rum enim arbitrium dicāt ſcōm vtrunq; offici um sc̄z discernendi ⁊ eligendi · Sextum cele ſtia contemplau · ⁊ sic synderesis · Septimum inferioza disponere · ⁊ sic sensualitas vel inferi oz pars rationis · Et quantū ad hoc duo vlti ma compant viro ⁊ mulieri · ꝓt quatuoz sc̄z qz sicut vir regit mulierem · sic supior ratio ſe cundum qđ intelligit dei voluntatem a malo retrahit ⁊ ad bonum mouet inferiorem · Onde ⁊ ex ea tanq; filios bonos generat bona opa · ⁊ hec est secunda causa · Tercia qz sicut de Noā sumpta est Eua ita de contemplatione celesti um ⁊ cognitione diuine voluntatis ouāt discre ta amministratio tempalium · Quarta qz non poterat aliqua vis anime dari synderesi i adiu ſtoriū simile sibi nisi racio inferioz · Nam alie vires p se sine discretione sunt · voluntas qui dem nunq; contradicit racioni ſcōm qđ dicitur eadem potentia cum ratione · Est enim volū ſtas appetitus ſcōm rationem · q̄ est in vi ratio nabili · nō tm̄ inquantū est rationabilis · ſ; in quantū est appetens ſcōm rationem · vel in pe rans appetitui · Appetitus aūt ſcōm fantasiā q̄ est dicendum est i vi concupiſcibili · ⁊ hoc di co secundū qđ cōcupiſcibilis ⁊ irascibilis cō munes sunt nobis cū brutis · Nam rationalis nullo modo competit eis · Qđ aūt dicunt sancti li berum arbitrium esse liberus in angelis et ho minib9 bonis q̄ i malis intelligendum ē libe rus id est pluriub9 libertatib9 liber · Triplex est enim libertas sc̄z a necessitate · a peccato a miseria · A necessitate aūt duplici sc̄z ineuitabi litatis ⁊ coactionis · Maioz ergo libertas ē in angelis q̄ in hominib9 · qz illi tres habent ple narias libertates · sc̄z a peccato a miseria a ne cessitate coactionis · Sed ineuitabilit volunt bonum nec hoc minuit libertatem eoz · ſ; potiꝰ auget · quia ita libere volunt bonum q̄ omni no nolunt peccare nec sentiunt aliqđ impulſi uum ad malum Boni aūt homines tres habēt libertates · ſ; nō omnes plenarias sc̄z a necessi tate coactionis · ⁊ a peccato · ſ; non ex toto · ⁊ a miseria · ſ; adhuc spe · nō dum re. Liberiores ergo sunt q̄ mali · q̄ duas tantuz habent sc̄z a necessitate duplici · Mali quoq; homines libe riores sunt q̄ demones · quia vnam tantū ha bent sc̄z a necessitate coactionis ·

De synderesi · Capitulum · xxxx ·

SYNDERESIS ē scintilla cō scientie in speculatiōis constituta · cuius est peccato remurmurare ⁊ er rata corrugere · Dec ē que mouet liberū arbi trū i bonū commune · ⁊ retrahit a malo com mum · Duius enim est iudicium arca commu ne tantū immediate rationis aūt arca bonum singulare · Preterea ratio iudicat cum delibe ratione · synderesis aūt absq; vlla deliberatōne dictat malum nō esse faciendū · ſ; bonum · Non enim ē apud eam iudiciū deliberationis · ſ; tan tum executionis · Differt etiā a voluntate na turali scōm rationem · qz ista est pura potentia synderesis aūt potētia habitualis · Idem tamē sunt in subiecto · Voluntas etiam naturalis in plura bona mouet q̄ hec · qz nō solum in bona rationalia · sed etiam in naturalia ⁊ vitalia · Motus aūt synderesis est tam incognitius q̄ affectiuis · sed magis ꝓpue in affectiuis sub hoc nomine syn · Nam ratione lucis vel cognitio nis dicāt intelligentia · ratione aūt affect9 syn deresis id est diuisio qz semp est diuisiua inter bonū ⁊ malum ⁊ dicāt esse vis separata ab alijs tub9 sc̄z rationali · concupiſcibili · ⁊ irascibili scōm hoc aūt nullo modo peccat · qz non ipa se ꝑpitat · ſ; inferioz ratio nebula peccati lumen eius obnubilat · ita q; minus potens ē i execu tione sui effect9 · vt in remurmuratione extra peccatum · Et hec ipa obnubilatio vel declina tio dicāt eius ꝑpitatio · Onde nec ei primo ⁊ ꝓpue debet pena i inferno ſ; sicut in corpore do lente vno membro dolent ⁊ omnia alia qz vni ta sunt i vna vita · sic ⁊ in anima dum puniun tur alie vires siue anima secundum illas p q̄s peccauit torquet etiam ⁊ dolet in synderesi per quam peccauit · Ueruntamen ꝓpue loquendo nec vires anime puniunt nec anima etiā in vi rub9 · ſ; in substantia sua p opib9 virtum · Nō ē aūt extincta synderesis etiam i hereſiarchis · licet enim erzent in particulari supponētes hāc esse verā fidē quā credūt · i commūi tm̄ placet eis veritas ⁊ bonitas · ⁊ displicz error ⁊ mali cia vñ q̄nq; cognito erzore recedūt ad verā fidē Et est simile de illo qui sāt in vniuersali omnē mulam esse sterilem ⁊ tamen cum videt aliq̄m

grossam credit eam habere in vtero. Sed qñ ptractat et ofert recedit error. Non est itaq; error in sinderesi que in cõmum sistit sed in ratione que ad particulare descendit. Similiter in iudeis non est extincta. sed nec in desperatis omnino nec etiam in damnatis. Ad quod videndum nota. q; duo sunt puncipales effectus sinderesis scz cognitio et affectio. Affectio duas habet partes. instictũ bonĩ. q; duplex ẽ vel simpliciter. vel in collatione ad gratiam ⁊ gloriam. et displicentiam mali que similiter duplex est. vel mali simplicit. vel i collatione ad penam. In dyabolo extincta est similit sinderesis quo ad instinctũ bonĩ omnino. et etiã quo ad detestationez mali nisi tantum in collatione ad penam. In damnatis aiabus extincta ẽ similit quo ad instinctũ bonĩ vtroq; modo. sed remanet quo ad displicentiã mali vtroq; modo. habent enim remorsum conscientie. Unde patet q; eis displicet culpa preterita quadaz penitentia infructuosa. Alia tamẽ est opinio q; tam in his q; in dyabolo extincta est absolute quantũ ad displicentiã mali culpe. Displicentia vero mali in collatione ad penã reseruatur eis ad ipius pene accumulationẽ. In desperatis autẽ extincta ẽ tantũmodo scz quo ad instinctum bonĩ comparati ad gratiam vel ad gloriam. Sed remanet quo ad instinctum bonĩ simpliciter. et quo ad displicẽtiã mali vtroq; modo.

De dignitate hominis et creatiõe mulieris

PORRO excepta illa Ca. xli. potissima trinitatis imagine. que est in mente hominis. in qua cõmunicat cum angelo. i quinq; specialiter imaginẽ dei gerit homo. Primum est auctoritas dominationis. quia sicut deus omnium dominꝰ est scilicz celestium terrestrium et infernorũ. Sic et homo mundo sensibili prelatus est. Secundũ auctoritas principij. quia sicut deus ẽ principium omnium p creationẽ. sic adam omnium hominum p generationẽ. Terciam. quia sicut deus habet cõuementiã cum omnibus vel econuerso. Unde et dicit mundus archetypus. Sic ⁊ homo vnde dicit microcosmus. Quartum. qa sicut deus omniũ finis ẽ. sic et homo totius creature que ꝓpter ipm facta est. Unde licet primus omnium sit fm ordinẽ rationis. vltimus tamẽ est fm ordinẽ nature. quia vltimus oĩm creatus est. Quintũ. quia sicut deus est vbiq; totus in maiori mundo. sic et anima hominis i suo mundo. id est in corpore humano. Itaq; non expumit scuptura de angelo q; ad imaginem dei sit factus. ꝫ tantũ de homine quia i pluribus assimulat deo q; angelus. licet angelus magis assimuleť deo quantũ ad simplicitatem intellectus. Vel forte quia maius de eo dicit. scz q; sit lux. et hoc suffiat ad expumendã dignitatem illius. vel etiaz quia de angelo nihil dicit scuptura qđ videatur eius nobilitati derogare. de hoie dicit autẽ vile quid scz q; fm corpus sit formatꝰ de limo tre. Ideoq; oportuit eius dignitatẽ insinuari que est ex parte anime Dominẽ itaq; pfectũ de agro damasceno. vbi eum formauerat in paradisum transtulit. de latere ipius dormiẽtis costã detraxit vnde mulierẽ formauit. Adam euigilans nomen ei imposuit. et de matrimonio carnali ac spũali ꝓphetauit. Mulier quoq; licet predita sit ratione sicut vir. dicitur tñ esse glouia viri. non tamẽ imago dei eadez ratione. qua nec angelus. et etiam maiori. quia scilicet viro subdita est non domina omniũ sicut ille. et quia nõ est origo omniũ sicut ille. et quia non ẽ a deo facta immediate. sed formata de viri latere. ⁊ quia non habuit ab initio rationẽ ita limpidã sicut vir. Oñ a dyabolo seducta est. non vir. Item ꝓpter duplex misteriũ scz xpi et eccie. sapious et infirmous ptis rationis. In vtroq; enim prefertur vir mulieri.

De primo statu amborum parentũ: et lapsu in peccatum. Capitulũ. xlij.

PORRO in statu innocẽtie cũ eẽnt nudi nihil putabãt velandũ qz nihil senserãt refrenandũ Dis itaq; datũ est ꝓceptũ nate a deo triplex. Primũ ptinẽs ad sustẽtationẽ corpous sui. de comedendo scz ex omni ligno paradisi. Scdm ad multiplicationẽ generis sui. quod implẽdum erat p legẽ matrimonij. Tercium ad dilectionẽ dei et pximi. quod in corde eius scriptũ erat digito dei Quartum q; ꝓceptuz disciplinę datum ẽ eis ad ꝓbationẽ obediẽtie. scz de ligno sciẽtie boni et mali nõ tangẽdo. Dorũ vero felicitati dyabolꝰ inuidẽs. temptare aggressus ẽ mulierem p serpentẽ. et virũ p mulierẽ. Mulier ad suggestionẽ serpentis elata quatuor modis peccauit scz diuinitatẽ rape volẽdo. contra ꝓhibitionez comedendo. virũ ad comedẽdũ inuitãdo ad interrogationẽ dñi culpam suã excusando.

Vir autem non quidem seductus est vt ꝛeita=
tem se posse rape creꝺret. seꝺ quaꝺã amicabi
li benuolẽtia illec9 vt mulierẽ offẽꝺe se time=
ret si nõ oblatũ pomũ comeꝺet. Duob9 autẽ
modis peccauit scz comeꝺẽꝺo et se excusanꝺo
Onꝺe mulier pl9 peccauit q̃ vir q̃a pluribus
peccatis. ⁊ etiam in plures scz ī ꝺeũ ⁊ ī se ⁊ m
proxmũ. Et itez q̃a ex maiou tumoꝛe. ⁊ qꝛ
pciou intentione. scz ut esset sicut ꝺeus. Jꝺeo
q̃ etiam alio moꝺo pl9 peccauit iꝺ est ꝺamno
sius qꝛ punita ẽ graui9. Oeteruñ vno moꝺo
vir grauius peccauit iꝺ est grauioꝛi peccanꝺi
origine. qꝛ scz ex certa scientia. cũ mulier se=
ꝺucta qꝺammoꝺo peccauerit ex ignoꝛãtia De
mq̃ peccatũ eoꝛ ī tub9 punitũ est scz ī se. ⁊ ī
tota posteuoꝛitate sua ⁊ ī tota visibili creata
Et ī seipis q̃ꝺẽ ꝓplicãt scz qꝛ gratia ꝺei nuda
ti. ⁊ ī nata sua coꝛrupti. ⁊ ꝺe paꝺiso electi. ex
cepta etiã pena gehẽnali cui ꝓfecto ꝺonec per
pemitẽtiã sui reat9 obtinuerit ī ꝺulgẽtiã fuerũt
obligati. Poꝛro inter illuꝺ punũ peccatum
apostasie. ⁊ vltimã penam gehenne. meꝺia que
sunt. peccata sunt ⁊ pene. Justo enim iuꝺicio
ꝺei cumina cumimib9 vinꝺicant. ⁊ supplicia
peccantium non tantum sunt toꝛmenta. seꝺ ⁊
vicioꝛ incrementa.

¶ De multiplici ꝺiuisione peccati. ¶ Ca. xliij.

PECCATUM aũt ꝺiuiꝺit ī oꝛi
ginale ⁊ actuale Actuale in ꝺuo scz
veniale ⁊ moꝛtale. Moꝛtale vero in
ꝺelictũ ⁊ commissum. Delictum in ꝺuo ſicet
in ignoꝛantiam ⁊ omissionem Ignoꝛantia pre
cipue culpabilis est in sacerꝺotib9 ⁊ ꝓlatis ⁊
iuꝺicib9. q̃ maxime tenent scire. ⁊ quoꝛ offi=
cium est interꝛogatos ꝺe lege ꝛespoꝺere. Ma=
xime vero excusabilis est in furiosis ī ꝺormien
tibus. ⁊ in ebrijs. q̃ rõnem habentes ligatam
non valent inter bonum ⁊ malum ꝺiscernere.
Ad omissionem vero ꝓtinet etiaz negligentia
Commissum ꝺiuiꝺit in septem vicia capita=
lia quoꝛ raꝺix est supbia. germina vero mul
tiplicia. Ex supbia quiꝺem nascit inanis glo=
ria. Superb9 enim ab omnib9 vult laꝺari.
vt possit ab omnib9 honoꝛari. Ex hac autem
inuiꝺia. qꝛ ꝺum laus appetit eaꝺem alijs inui
ꝺet. Ex hac itez ira qꝛ ꝺum mens ꝺe aliena fe
licitate toꝛquet. necesse est vt oculus mentis
ꝓ iracunꝺiam turbet. Ex ira autez acꝺia. qꝛ
ꝺum mens moꝛomnate turbat omne bonuz ei
in fastiꝺium vertit. Ex acꝺia vero auaricia
qꝛ ꝺum turbata mens ⁊ tristis nullam inteu9
cõsolatõnem sentit fous eam ex terꝛenis per
auaricꝺiam queut Ex auaricꝺia q̃q̃ gula. qꝛ qõ
auaricꝺia congregauit gula ꝺepascit. Onꝺe ꝺi=
uites solent esse gulosi. sicut ille q̃ epulabatur
quottiꝺie splenꝺiꝺe. Ex gula aũt luxuria. q̃a
venter ⁊ genitalia sunt vicina. ⁊ ꝓ vicinitate
membroꝛ sequit confeꝺeratio vicioꝛ Ex his
ita q̃q̃ vicijs sibi inuicem cõnexis. quasi cathe=
na efficit q̃ peccatoꝛ ligat. ⁊ aꝺ infernum tra
hit. Superbia autem quatuoꝛ habet speciꝺ.
iuxta illuꝺ. Ex se ꝓ meritis falso plus omni=
bus inflant.

¶ De peccato coꝛꝺis ocis ⁊ opis. ¶ Ca. xliiij.

ALIGER etiam peccatum ꝺiui=
ꝺit in peccatum coꝛꝺis ocis ⁊ opis
Peccatum coꝛꝺis in tria scz cogita
tionis. ꝺelectationis. consensus. Peccatũ co=
gitationis est ꝓpue eꝛꝛoꝛ q̃ tuplex ẽ. scz eꝛꝛoꝛ
consciẽtie ⁊ infiꝺelitatis. ⁊ praui iuꝺicij. Ex
eꝛꝛoꝛe cõsciẽtie oꝛit ꝓplexitas. ex prauo iu=
ꝺicio. psonaꝝ acceptio. q̃ committit tuplicat
scz in honoꝛ. ex hibitione in iuꝺicij executõne
in promotõne quoq̃ aꝺ ꝺigmitates Peccatũ
ocis multiplex est. In sermone enim requiꝝ
tur tria scz veritas. bonitas. eq̃tas. siue recti=
tuꝺo. Contra veritatem peccat in verbo tu=
plicat. aut qꝛ veritas violat qꝺ fit ꝓ menꝺaci
um. aut qꝛ contemmit qꝺ ꝓ ꝓiurium. aut qꝛ
impugnat. qꝺ fit ꝓ contentionem Contra bo
nitatem ꝺuplicat scz contra honestatẽ. ꝓ scur
ꝺilitatem. contra vtilitatem ꝓ vaniloquium ⁊
multiloquium. siue garꝛulitatẽ. Contra recti
tuꝺinem ꝺuplicat scz ī laꝺe ⁊ in uituꝓatione
In laꝺe qñ laꝺat non laꝺanꝺũ. qꝺ fit ꝺu
plicat. vel ī laꝺe aliena ꝓ aꝺulationem. vel in
ꝓpua ꝓ iactantiam. In uituperio simili. quã
ꝺo vituꝓat nõ vituꝓanꝺum. qꝺ fit ꝺupliciter
aut enim vituꝓat ꝺe9. qꝺ fit ꝓ blasphemiam.
aut proxim9 ⁊ hoc ꝺupliciter aut imprecan=
ꝺo penam qꝺ fit ꝓ maleꝺictionem. aut impro=
perando culpam. ⁊ hoc ꝺuplicat. aut apte qꝺ
fit ꝓ contumeliã. aut occulte. qꝺ fit ꝓ ꝺetracti
onem. Menꝺacium tuplex est. scz pniciosum
officiosum. iocosum. Aliter vero ꝺiuiꝺitur in
octo genera scꝺm Augustinum. Periurium
tuplex est. contra tres comites iuramenti scz
veritatem iusticiam ꝺiscretionem Juramentũ
q̃q̃ ꝺiuiꝺit in assertorium ⁊ ꝓmissoriũ spon=
taneum ⁊ coactum. licitũ ⁊ illicitũ. Aoulatio

ſuplex ſcz bonum nō habitū alicui attribuēs habitum extollens malum nutruēs. Maledicum ſimiliter duplex ſcz ſubreptiōis ex motu ſubito ſimulationis nō ex animo Et hec duo genera venialia eſſe dicuntur. Veracum vero ſcz odij mortale ē. Detractio fit ſeptē modis ſcz bonum alterius negādo ſuppumēdo depumendo deprauando malum occultum reuelādo augmentando adimuendo. Peccatum opis duplex eſt ſcz impietatis i deū flagicij i ſeipm facinus in proximum.

De ſpecibus impietatis q̄ committitur in deum.

IMPIETAS duplex eſt Ca. xlv. aut enim fit derogando diuine ſublimitati que attribuit patri aut veritati que filio aut ſanctitati que ſpiritui ſancto Eius ſublimitati debetur honor cui derogat tripliciter ſcz aut cultum ei debitū alij impendendo qō fit p violationem aut cultum indebitū ei impendendo: qō fit per ſuperſtitionē iudaicā aut a cultu eius debito retrocedendo qō fit per apoſtaſiam. Que duplex eſt. aut enim recedit a fide et ſic eſt per infidia aut a precepto et ſic inobediētia aut a religione et ſic irregularitas. Inobediētia duplex ē tribus enim debem⁹ obedientiā. Primo ſcz deo deinde platis tertio parentibus. Apoſtaſia irregularitatis fit multis modis ſcz coronam vel tonſuram dimittendo vxorē ducendo veſtem religionis vel clericalem abijciendo ad ſeculum redeundo. Veritati diuine cui debet fides derogat tripliciter ſcz aut ei contradicendo quod fit p hereſim aut qō eius primum eſt ſibi falſe aſſcribendo ſcz futura predicere qō per diuinationē aut mendacijs immittendo qō p ſortilegium. Diuinatio multiplex eſt. Fit enim in corporibus mortuorum que dicitur nigromantia. In igne piromantia. In aere aeromantia. In aqua yromantia. In terra geomantia. et ceta. Ad ſortilegium pertinet diuinatio ſortiū carmina vetularū obſeruantia kalendarum ianuarij quaſi in preſagium boni euentus futuri p totum annum et omnia huiuſmodi ſuperſtitioſa. omnes quoq; ligature ac remedia q̄ medicorum contemnat diſciplina. Ad hereſim vero pertinet ſciſma. Similiter ſanctitati diuine derogat tripliciter. ſcz. aut ſanctitatē falſo ſimulando quaſi i eius deuſionē quod fit p ypocriſim. aut eius ſacra dona vilificando. id eſt ſub vili precio ponendo quod per ſymoniā aut eius ſacrificia violando quod fit tripliciter ſcz violatiōe ſacri loci quod fit p ſacrilegiū puta aut ſacri tpis qō fit p tranſgreſſionē ſabbati aut feriarū aut ſacre rei quā ipe dñs ſibi ſanctificauit vt ſunt decime et primitie. Aut quā ipe homo ſponte deo conſecrauit vt ſunt vota vel votiua. Aut quam deo ſanctificau. vel inſtitutio eccleſiaſtica ſanxit vel conſuetudo approbauit vt ſunt oblationes et huiuſmodi. hec enim omnia retinere eſt ſanctificata deo violare. Symonia tres habet differētias. Dicitur enim aliqñ ſpirituale vt ſacramēta aliquando annexum ſpirituali vt prebenda aliquando ſpirituale et annexum ſpirituali vt p dicatio. Sacrilegiū ſimiliter tres habet differentias. Cōmittit enī quādoq; ratione perſone. vt cum clericus vel religioſus verberatur. quandoq; ratione loci. vt cum eccleſie vel cimiterij emunitas violatur. quandoq; ratione rei vt cum ſacra vel ſacro vſui deputata vſurpantur. Sabbati violatio duplex eſt cōtra duplicem reqez vel odiū ſctūz Eſt enī ſctūz odiū corporale contra qō peccat² primo modo ſcz die dñico ſeruilia opādo. Et eſt ſpirituale cōtra quod ſecundo modo ſcz mētis cōtemplationez remitus deſerendo. Et eſt odium celeſte contra quod tercio modo ſcz ab eius deſiderio torpendo et in preſenti vita male odiando. Fractio voti duplex ē Eſt enī votū ſimplex et ſolēne.

De ſpecieb⁹ flagicij qō i ſeipm. Ca. xlvi.

FLAGICIUM vero duplex ē Cū enī in corpe humano ſit duplex vis conſeruatiua. ſcz vna ad conſeruationē indiuidui hec ē nutritiua. Alia ad cōſeruationē ſpeciei ſcz generatiua peccat homo in carne ſua. aut ex mormatione generatiue? et hoc p luxuriā aut nutritiue? et hoc p gulā. Heu duplicter. aut quantū ad cibū? et ſic eſt ingluuies ſiue guloſitas. aut quantū ad potū? et ſic eſt ebrietas. Guloſitas autē cōmittit ut quiq; modis iuxta illō. Propter pane laute et cetera. Luxuria quoq; plures habet ſpecies. aut enim committit in coitu naturali aut contra naturam. Si primo modo aut in vxorem proprias quod fit p immoderatū vſum vel amorem. aut in aliam? et ſic aut in conſanguineā? et eſt inceſtus. aut in extraneā? et tunc aut in virginē aut in corruptā. In virginē autē duplicater. aut illa conſentiēte? et ſic dicit ſtuprū aut remitēte? et ſic eſt raptus. In corruptam ſimiliter duplicater? aut in comugatam? et eſt

aduleterium. aut in solutam: et tunc aut in pu = uatam personam. et dicitur formicatio. aut in publicam meretucem: et sic est meretucium. Contra naturam vero peccat dupliciter. aut in semetipm & dicit molities. aut in aliu. & sic e sodomia. q etiam ipsa quatuor habet ramos. Nanc enim turpitudinem opat masculus cu masculo. vel femina cum femina. vel masculus cum femina in membro scz ad hoc nō cōcesso. vel masculus aut femina cum bruto. Ad luxuriam quoq; ptinet quecunq; nocturna pollutio. q tamen aliqn euenit ex nature supfluitate. aliqn ex infirmitate. aliqn ex crapula precedēte. aliquādo ex turpi ymaginatione & hoc duplicat. aliqn ex pcedēti vigilātis cogitatōne aliqn ex sola somnij illusione.

¶ De speciebus facinoris quod in proximum et de peccato in spiritum sanctu. ¶ Ca. xlvij.

INIURIOS similiter tuplex est. Committit enim ledendo pximum. aut in anima aut in corpore. aut in possessione In aia ledit p scādalum e tm scandalu duplex scz actiu & passiu. In corpore aut nocet ei & plicat scz aut corpalit eu vexādo qd fit p angauam. aut corporalit eum ledēdo vel pcutiendo qd p iniectionem manu violētam. aut vitam corpis ommino destruendo qd p homicidium. In possessione similit tuplicat ledit vel scz debitu ei negando. qd fit p auaritiam vel tenacitatem q negat paupi elemosinā vel rem ab eo possessam surripiendo. qd fit p rapacitatem. vel eam pmt9 destruendo quod fit p incendia & huiusmodi. Res autez proximi surripit duplicat scz aperte vel occulte Aperte duplicat. vel ipso vtroq; pmittente. qd fit p usuram. vel pmt9 remitente qd p rapinam Occulte similiter dupliciter vel in eius absentia. qd fit p furtum. vel in presentia qd fit per fraudem vt in negocijs. Omnium autem peccatoz maximum & quasi summa & finis omniz est peccatum in spiritum sanctum cuius species sunt quinq; scz psumptio & certa. Peccatu enim in spiritu sanctum pprie dicit malicia & obstinata impugnatio diuine bonitatis Impugnat autem duplicat. qz duplicem habet respectum scz vnum ad ipm deum. alteru ad nos. Respectu dei duplicat potest impugnari scz minus extendendo qd fit p presumptionem. vel minus restringendo. qd p desperationem. Respectu nostru potest quis eam impugnare duplicat vel in semetipo. qd fit p finale ipenitēcia id est p finale ppositum nō pnitēdi vel in alio & hoc duplicat vel quo ad intellectu. & sic e ag nite veritatis impugnatio. vel quo ad effectu & sic est fraterne caritatis oppugnatio.

¶ De sequela peccati & reparatione lapsi9 per penitentiam et virtutes. ¶ Capitulum. xlviij.

OCCASIONE autem generalit tua maxima secut incomoda scz subtractio ommium gratuitoruz. corruptio naturalium. obligatio pene eterne Sed & peccatum peccato punit. vt supra dictum e Veruntamen etiam illum primum parentem nostre pditionis auctorem legim9 & credim9 p penitentiam & fidem futuroruz a reatu fuisse suo purgatu. ac septiformi spiritus gratia renouatum. Unde & dominus eum ut pius pat filium de peccato suo corripuit eiq; penitētiam iniunxit scz laborem manuum & abstinentiam ciboz. Uestem quoq; lugubrem ei arcūdedit ac de loco voluptatis ad exilij locum eu eduxit. Penitentia tres habet partes scz contritionem. confessionem. satisfactionem. Per contritionem quoq; peccatum remittit. & dicitur a doctoribus q in iustificatione impij quatuor concurrunt tpe simul nō natura scz gratie infusio. motus libeu arbitrij. contritio. peccati remissio. Confessio debet esse simplex. humilis & verecunda & cetera. Satisfactionis partes sunt tres scz oratio contra superbiam. ieiunium contra carnis concupiscentiam. elemosina contra auaritiam. Spes penitentie sunt tres scz sollennis. publica. & priuata. Dicit autem sacerdos aliquando ligare & soluere tripliciter. vno modo scz ligatu vel absolutum ostendendo. Item penitentie satisfactionem iniungendo. vel aliquid ex ea virtute clauium remittendo. Item excommunicando. vel sententiā relaxando Per penitentiam recuperant virtutes quaz tres dicunt thologice. in quibus totus humanitatis cultus consistit scz fides qua electamur in deo p modum estimationis. & spes q p modum confidentie. & caritas. qua p modu coniunctionis.

De fide & spe. ¶ Capitulum. xlix.

FIDES EST substantia rerum sperandaz argumentum nō apparentium. Articuli fidei sunt quatuor deam q in symbolo exprimunt scilicet septem

de diuinitate Quorum primus ē. vnum deum esse. Secundus patrē esse vnū deum. Tertius filium esse vnū deū Quartus spiritū sanctū esse vnū deū. Unde deum esse trinum et vnum non est alius articulus q̄ isti quatuor. Quintus est deum peccata remittere his tantuz qui sunt de ecclesia catholica. Sextus deum mortuos suscitaturum. Septimus ip̄m esse remuneratorem bonoz in vita eterna sub quo etiā comprehendit ip̄m esse punitorem maloz in gehēna. Septē vo de humanitate scz filiū dei conceptum esse de spiritu sancto ex Maria virgine natum esse. mortuum fuisse. ad inferos ꝑm animam descendisse a mortuis resurrexisse ad celos ascēdisse. et ad dexterā patris id est ad eq̄litatē eius p omnia inquantū deus vel in potioribus bonis eius potissimo modo ꝑm q̄ homo sedere scz tanq̄ iudicē venturū. Unde septimꝰ articulus est ip̄m bonos et malos iudicaturum esse Et est eadē fides modernorum et antiquorum. Idem enim est articulus x̄p̄m esse nasciturum et esse natū. Sed olim sufficiebat simplicibus explicite credere vnum deum esse creatorem ac remuneratorem omniū ⁊ huiusmodi dūmodo crederent implicite q̄cq̄d credebat moyses. Modo vero oportet credere explicite omnes illos articulos de quibus ecclesia solēnizat. vt conceptionē. natiuitatē. circumcisionē. passionem. resurrectionē et huiusmodi. quia veritas ꝓpalata est non solum per rei exhibitionem sed etiam p apostolorum p̄dicationem. et miraculorum confirmationem. p solēnitatum frequētationē. quod nō fuit in veteri testamēto. Ueruntamē etiā tunc maiores in populo quibus facta ē reuelatio tenebant explicite credere omnes articulos sibi reuelatos. Spes autē a fide differt quia fides ē de bonis ꝓprijs et alienis. spes autem tātuz de ꝓprijs. Differt autem a timore virtute. etiam quo ad extrema. Nam extrema spei sunt desperatio et presumptio. Extrema timoris pusillanimitas et temeritas. licet autē spes sit certa expectatio future beatitudinis puenies ex gratia et meritis p̄cedētibus tñ sancti qui sunt ī patria spē non habent quia stola corporis quā expectant non est beatitudo neq̄ pars beatitudinis sed quedam redūdantia glorificatiōis aīe. Christus etiam in via nec habuit fidem nec spem q̄z semp fuit verus comprehensor. Habuit tamē quandam certam boni expectationē. iuxta illō Ante ofie speraui. q̄d non fuit alicuius virtutis ꝓprie. sed rationis. Sancti vero qui olim erant in limbo habebant et fidem et spem licz non mererentur sibi quia nō erant in loco merendi. sed certitudo spei eorū quasi media erat inter certitudinē vie et patrie. maior ista. minor illa. Certitudo vie timorē habet et separationis ⁊ pene Certitudo patrie possessionē rei sperate Certitudo vero illoz neutrū. et sic in parte conueniebat cum vtraq̄.

De Caritate. Ca. Quinquagesimum.

CARITAS procedit ex fide et spe tanquam ex causis suis originalibus non tamen ab eis formatꝫ sed ip̄a potius eas informat. Quidam tamen aiunt. q̄ fides non informatur a caritate. sed in seipsa est perfecta virtus. et inclinatur ad bonum suum proprium per se scilicet ad primuz illuminans sicut caritas ad suum quod ē prima bonitas. Dicitur autem caritas radix vel mater omnium virtutum. propter motus earum. quia mouet omnes ad actus proprios. Nā caritas omnia credit. omnia speraꝫ. Differunt autez he tres ꝑm actus suos. Nam fides assentire facit deo. spes confidere. caritas diligere. Item ratione subiecti. quia fides est ī rationabili. spes in irascibili. caritas in concupiscibili. Item ratione obiecti. quia fides est circa verum. spes circa arduum. caritas circa bonum. Item ratione finis. quia quelibet anime vis habet suam beatitudinem creatam qua q̄escat in deo. Caritate diligenda sunt quatuor tantum. Primo et precipue scilicet quod supra nos est. Deinde quod nos sumꝰ siue quod est intra nos scilicet anima nostra. Tertio q̄d iuxta nos. id est proximus scz homo vel angelus. Quarto quod infra nos. id est corpus p primum et p̄xim. Diligendus est deus ex toto corde et ꝓpter se. p̄rimum autem debet quisq̄ diligere sicut se. id est citra deum. et supra corpus ꝓprium. vel ad illud ad quod seipsum Ordo caritatis mihil aliud esse videtur q̄ ordo diligendorum in animo diligentis. qui potest esse inquatuor scilicet in affectu. in effectu. in bono vie quod est gratia. ī bono patrie quod est gloria. In affectu ergo diligentis ordinat naturalis conditio ip̄ius diligēdi. Quod enim magis mouet affectum diligentis recte dispositum ad se diligendum. hoc affectuosius diligit vt deū q̄ hoiez. parētes q̄ filios scz ꝓpter bñficia q̄ ab eis suscepit. ⁊ mala q̄ p eis passi sunt. cognatos etiā ꝑm gradꝰ cognatōis cetis paribꝰ

In effectu vero ordinat ipõrum diligendorum necessitas quos potiꝰ subuenit magis indigẽti ceteris paribꝰ. Alioquin in quo plures diligendi rõnes eque fortes concurrunt illi potiꝰ succurrendum est. Secundum hunc ordinem magis diligendi sunt filij q̃ parentes qz nascunt puuli ⁊ ideo magis indigent exteriorꝭ exhibitione beneficij. Ad bonum vie oẽs eq̃liter diligendi sunt. Ad bonum vero patrie scom gradus ptinentia bonum. Unde maiorẽ gratiam habentes ad maiorem gloriam diligendi sunt. ⁊ ita etiam extraneum quem sciõ esse melioꝛem me. debeo plus diligere q̃ me in ẽ ad maius premium. Alijs tamẽ modis debeo me pl9 diligere in ẽ affectuosiꝰ ⁊ effectuosiꝰ Veritatẽ p oibꝰ circumstantijs quas attendit caritas est communis vtilitas Unde duobꝰ eq̃liter indigentibꝰ illi potiꝰ succurrendũ est. ex cuiꝰ succursu maior vtilitas ecclesie secutura ẽ Et in hoc casu videt q̃ debeat quis sibi alium preferre scz in beneficij exhibitõne. etiam in extrema necessitate. Verũ ad salutem eternã nullꝰ alium debet sibi ꝓponere.

De q̃tuor virtutibꝰ cardinalibꝰ. Ca. li.

QUATUOR cardinales sunt quatuor. scz prudentia in precauendis insidijs iustitia in subueniẽdo miserijs. fortitudo in pferendis molestijs. temperantia in coercendis delectationibꝰ prauis. Prudentie species sunt sex scz ratio. intellectꝰ. circumspectio. puidentia. docibilitas ⁊ cautela. Temperantie vero nouem scz modestia. verecũdia. abstinentia. castitas. honestas moderatio pietas. sobrietas. pudicitia. Castitas siue cõtinentia triplex est. scz viugalis. ab omni coitu illicito. Vidualis ab omni coitu simpliciter Virginalis ab omni coitu cũ integritate corporis. ⁊ talis habebit aureolam. Sed ⁊ illa q̃ omnino ꝓter voluntatem suam corrumpitur virgo reputat. ⁊ habebit aureolam secundum quosdã. qz scom Augustinum nõ potest corrumpi corpus. nisi prius corrumpat animus Aureola quidem vel fructus centesimꝰ non ẽ essentia premij. ꝫ est accidentalis decor superadditꝰ. Unde nõ sequit. q̃ si quis habet eq̃le ꝓmium virgini. qđ habeat fructum centesimũ Virgo q̃ ꝓpria volũtate nubit. vel nubere ꝓponit. p conugata habet. et debet ei fructus tricesimus. Que aũt ex voluntate parentum hoc facit ⁊ non ex ꝓpria ante carnalẽ copulã

debet ei fructus centesimꝰ. Fortitudinis species sunt septem. scz magnanimitas. fiducia. securitas. constantia tollerantia ⁊ firmitas. siue pacientia ⁊ pseuerantia. Justicie vero septem scz. innocentia. amicicia. concordia pietas. religio. affectꝰ. humilitas. Alit diuidit eam tullius in sex species scz religionem. pietatem gratiam obseruantiam vindicationem veritatem Ad iusticiam quoq; ptinet misericordia qua redditꝰ inferiori qđ suum ẽ ⁊ obedientia qua superiori ⁊ latria qua deo Est aũt triplex adoratio siue honoris exhibitio scz latria q̃ soli deo debet ⁊ dulia que homini ⁊ angelo ꝓprissime aũt xpõ inquantum homo. tercia vero yperdulia. qua honorant ciues vel corona ⁊ huiusmodi. Oratio species ẽ dulie. Ad iusticiam quoq; ptinet rudicoꝝ executio malefactoꝝ punitio. aliene rei restitutio.

De septem donis spiritus ⁊ septem beatitudinibus. Capitulum. lij.

SEPTEM quoq; sũt spiritꝰ sancti dona p q̃ sufficienter excluduntur omnia vicia. Nam timor excludit superbiam. pietas inuidiam. scientia iram. fortitudo accidiam. consilium auariciã. intellectꝰ gulam. sapientia luxuriam. Ideo tot sunt ⁊ nõ plura. Item qz data sunt ad regimen humane vite. cuius partes sunt due contemplatiua ⁊ actiua Cõtemplatiua duobꝰ primis donis sufficienter regit Nam p donum sapientie ꝓficit ad contemplandum deum in se. p donum intellectꝰ ad contemplandum eum in creatis Item dono sapiẽtie gustat dei suauitas. dono intellectus videt dei veritas Unde psalmista. gustate ⁊ videte Actiua in duobꝰ modis consistit scz in declinatione mali ⁊ opatione boni. Declinat autem malum duplicit scz aut ipm fugiendo qđ fit p timorem Est enim timor fugga mali. aut ei resistẽdo quod fit p fortitudiẽ Que qz sine consilio ꝓceps est vt ait Gregorius adiungit ei consilium tanq̃ rector. Alia vero pars scz opatio boni pietatis dono regitur q̃ scz pietas necessarium habet scientie donum qz scom Gregorium nõ bene opat pietate qui sine discretione scientie quomodo misereat ignorat Species timoris sunt sex scz naturalis quo timet quilibet naturaliter no diuinã naturã Iste timor nec est bonus nec malꝰ qz nõ subest libero arbitrio ⁊ hic fuit in xpõ Item humanus quo timet quis pelli sue plus debito

et hic est malus · et quandoq; p venialis · quandoq; p mortalis ſm q; amor huius vite ex quo oritur minor vel maior est · Item mundanus quo timet aliquis nīs rebus ſuis · et hic ſimiliť malus est · nascens ex amore rerum tpalium · Item seruilis quo timet quis peccare ppť gehennā punapaliť · Itē initialis quo timet qs et gehennā et dei offensam Et hic habet quasi duos oculos · scz vnū ad penā alterū ad cūlpā · et hic est punapalior · Item filialis quo timet qs punapaliter offensam dei · vel seperationē a deo · Nec sunt plures timores · quia vt ait Augustinus · Timor est fuga mali sicut amor appetitus boni · Et sicut tuplex est bonus · scz delectabile · expediens · et decens · Ita tuplex est malū scz tustabile · damnosum · et inocēs · Malum tustabile duplex scz tpale et eternuz Tpale duplex scz naturale quia ī oīb9 tusta bile est vt mors · et innaturale qđ non oībus inest sed alicui · Igitur fuga mali tustabilis tpalis timor naturalis est · fuga mali tustabilis tpalis innaturalis timor humanus est · Fuga vero mali tustabilis eterni · timor seruilis est · Et sic respectu mali tustabilis sumitur tupliciter timor · Item malū damnosum aut est eternū · et fuga huius est ppue timor initialis · aut tpale et fuga huius est ppue timor mūdanus · et ita respectu damnosi sumitur dupliciť · timor vero respectu inocētis sumiť vnicus scz timor reuerētie que dicť filialis · Bonus enim filius inocens estimat et ob hoc vitat quicqđ credit displicere patri · Timor itaq; naturalis cōmunis est omni homini et est a deo mūdanus et humanus · nec sunt a spiritu sancto · nec cum spiritu sancto · Seruilis est a spiritu sancto · sed non est cum spiritu sancto · Initialis ⁊ filialis sūt a spū sctō ⁊ cū spū sctō io ē cū gratia spiritus sancti siue cū caritate · ex hac itaq; tuplex tantum timor scz seruilis inquantū scz cessare facit a peccato · ⁊ initialis ⁊ filialis · alij vero tres non sunt dona spiritus sancti · Vita actiua et contēplatiua se habēt admicē p modum excedentis ⁊ excessi · Nam actiua meritorum secundior est ⁊ huic vite congruentior ⁊ pluribus vtilior · Contemplatiua vero iocundior est et diuturnior atq; securior · Ad reparationem quoq; vel renouationē hoīs ptinent etiam septem beatitudines in euangelio septē virtutibus attribute · quibus etiā adaptantur septem petitiones in oratione dñica · et septez spiritus sancti dona ·

De diuisione scīetiarū que et ipe date sunt hominī lapso in remedium · Ca·liij·

LICET autem primus homo q̄ntum ad se de reatu suo penitendo satisfecerit · non tamen continuo pristinum felicitatis statum recuperare potuit · miseras quoq; penales huius vite mortalis ⁊ sibi ac posteris eius inflictas iusto dei iudicio non euasit Veruntī pius misericors deus īra sua misericordias suas non continuit · Sed ipam calamitatē et miseriam humani generis multiplicibus bonis magnifice repleuit · Itaq; ptez illa duo bona hominis quasi extra eum scz mūdum infra · in quo fuerat homo beatus · et cū supra in q̄ beatificādus decorat ei deus ī creatione sua tria bona sibi naturaliter et originaliť inserta · Primum q; eum fecerat ad suam imaginem · Secundum q; ad similitudinem · Tertium vero corporis immortalitatem · Et hec tria bona corrupta sunt per tria mala sequētia scz p ignorantiam diuina imago · p concupiscentiam similitudo · per infirmitatez corporis immortalitas · homine nāq; a deo recedente facta est via eius tenebre p ignorantiā · et lubricum p concupiscentiā · et angelus dñi id est infirmitas corporis ad vindictā immissa psequēs eum p mortalitatem donec reuertať in terram de qua scz est · Propter hec tria incōmoda repellēda date sunt ei diuinit9 tria remedia · scz sapientia contra ignorantiam · virtus contra concupiscentiā · necessitas contra infirmitatē · ppter que tria inuenta ē oīs phīa vel artis disciplina scz ppter sapiētiam theorica · ppť virtutem practica · ppť necessitatē vo mechanica et vt de his oībus rectius veracius et honestiꝰ disseratur inuenta est logica · Theorica diuidit ur in theologiā · phisicā · et mathematicā · Theologia tractat de inuisibilibꝰ inuisibiliū essentiis · id ē de deo et spiritualibus creaturis · Inuisibilia dei p ea q̄ facta sunt intellecta cōspiciunť · Opꝰ aūt duplex ē scz cōditiōis · id ē creatio mundi cū oībus elemētis suis · et restauratiōis scz incarnatio vbi cū oībus sacramētis suis · Primum ī sex diebꝰ factū ē · Scōm ī sex etatibus vt cognoscať ide ē redēptor et creator Phisica id est naturalis scientia tractat de inuisibilibꝰ visibiliū causis · Nā corpꝰ et ea q̄ sunt corporis principaliť dicerat Corpꝰ aūt aut consideratur ī generali cū ptibꝰ suis aut ī speciali Si primo modo sic determinat illud · Aristoteles in libro phisicoz · Si in speciali aut igiť

De reparatione

lapsi.

est corruptibile aut incorruptibile. Si incor-
ruptibile. sic est in libro de celo ⁊ mundo. Di
cit enim Aristoteles ibidem. q celū est corp⁹
non generatum nec fabricatum nec recipiens
impressiones aliquas. Si sit corruptibile. aut
ergo est simplex aut compositum. Si simplex
sic est in libro de generatione ⁊ corruptione.
⁊ loquor de simplicitate illa q̄ opponit compo
sitioni naturali ex quatuor elementis. Si com
positum aut igit animatum aut non. Si non
sic est in libro metheorop̄ vbi Aristoteles det
minat de impressionibus aeris. ⁊ generatione
grandinis ⁊ niuis ⁊ corpop̄ mineralium ⁊ osi
milū. Si vero sit compositū animatum. aut
igit anima vegetatiua est animatum. ⁊ de tali
determinat in libro de vegetabilib⁹. aut ani-
ma sensitiua. ⁊ de tali determinat in libro de aīa-
lib⁹ aut anima intellectiua ⁊ de tali in libro de
anima. Ceteu vero libu de somno ⁊ vigilia
de morte ⁊ vita de sensu ⁊ sensato. de differen
tia spiritus ⁊ anime ⁊ cetera supponunt in li-
bro de anima. ⁊ libro de animalib⁹. Mathema
tica quantitatem abstractam considerat. ⁊ sic
tractat de inuisibilib⁹ visibilium formis. sicut
theologia de inuisibilib⁹ visibilium essencijs.
Quantitas aūt alia discreta q̄ multitudo dicit
alia continua. que magnitudo Multitudo alia
discreta p se. vt duo tria. ⁊ hec ē materia arit
metuce. alia discreta ad aliud. vt sesqualtuz
sesquitercū. ⁊ hec materia musice. Magnitu-
do alia immobilis vt spera terre. ⁊ hec ē geo-
metrue materia. Alia mobilis. vt spera firma-
menti. ⁊ hec est materia astronomie. Ide sunt
igit quatuor species mathematice scz arismet-
ca ō numerus Musica de proportione. geometria
de spacō. astronomia de motu Elementū arit
metuce vnitas. musice vnisonum. geometrue
punctum. astronomie instans.

septem habet species scz lamificiuz. armaturaz
⁊ nauigacōem agriculturam venatōem medi-
cinam theatricam. Ad hanc omnium entiū fa
brica cōcurrere videt q̄ humanis necessitatib⁹
inueniunt grata comoda necessaria. Lamifici-
um est prima ei⁹ species ad quā ptinet omnis
opa nendi retorquendi cōsuendi q̄cq̄ fit in-
strumēto colo fuso acu pectine calamistro gir
gillo alabro In materia lini lane canapi ⁊ su
bris omnis vs⁹ floctop̄ filtrop̄ sagop̄ sagma
rum matulap̄ ⁊ sportap̄. Armatura duas ha
bet species scz architectonicam ⁊ fabrilē Arch
tectonica diuidit i cemētariā ⁊ carpētariā Fa
brilis imalleatoriā ⁊ excusoriā. Edificiop̄ p
tes sūt tres scz dispositio cōstructio venustas
porro fabrica ferraria i duab⁹ reb⁹ stat scz
ventis ⁊ flamma. Agricultura quatuor habet
species scz arui id ē agrū q̄ sationib⁹ deputat
Consitū q̄ nemorib⁹ vt sunt pomaria vineta
oliueta. pastuū q̄ pascuis. vt prata Cloridū
vt orti rosaria. Cultura agri multiplex est a-
nis id ē incendium p quod ager inutilem hu-
morem exuat. Deinde aratio intermissio. sti-
pulap̄ incensio. stercoratio satio occatio run-
catio Bene colēdi agri ratio quatuor reb⁹ cō
stat. scz aere aqua terra industria. Sedemin
ve eis locis quos colere destinabis. Aer sit sa
lutaris ⁊ clemens. aqua salubris ⁊ facilis vel
ibi nascens vel adducta vel ymbre collecta. ter-
ra vero fecunda ⁊ situ comoda In uitib⁹ pu
tandis tria consideranda sunt scz fructuū spes
successura. materies. loc⁹ q̄ seruet ac reuocet
Venatio tres habet species scz ferinam aucu-
pium ⁊ piscaturam. Ferina fit multis modis
scz retib⁹ pedicis laqueis pīpicijs arcu iacu-
lis cuspide andagine pēnap̄ odore canib⁹ acci
pitrib⁹. Aucupium fit ⁊ laqueis pedicis reti-
bus arcu visco hamo. Piscatura fit sagenis
retib⁹ gurgustijs hamis iaculis. Medicina cor
poris vel tuet vel restaurat salutē. hec cōtinet
occasiones ⁊ operationes. Occasiones sunt sex
Aer circundans nos. cibus ⁊ potus somnus ⁊
vigilie mot⁹ ⁊ quies inanitio ⁊ repletio ⁊ ac
cidentia anime. Operationes sunt intus ⁊ fo-
ris. Intus vt ea q̄ intromittunt p nares per
os p anum ad excitandas sternutationes vo-
mitatōnes purgatōnes. foris vt emplastra i
dsio vstio. Theatrica continet ludos diuersi
generis. Nam ludus est gimnicus aut circēsis
aut scenicus aut gladiatorius Gimnic⁹ est lu
dus qui in gimnasio exercet cuius quinq̄ sunt
genera scilicet salt⁹ cursus iactus virtus atq̄

De practicis ⁊ mechanicis artib⁹. Ca. liiij.

PRACTICA diuidit in ethicaz
⁊ yconomicam ⁊ politicam. Ethica
est que sui curam gerens. cunctis se
se exigit ⁊ exornat augetq̄ virtutibus. nichil
in vita admittens quo nō gaudeat nichilq̄ fa
ciens penitendum. Yconomica est q̄ familia
ris officij curam mediocri dispositione compo
nens distribuit. Politica est que reipublice
curam susapiens. cunctop̄ saluti sue prudentie
sollertia iusticieq̄ libra ⁊ fortitudinis stabili-
tate ac temperantie patientia mercet Mechanica

De reparatione lapsi

ludatio. Saltus dicitur ab altius exiliendo vel longius. Virtus enim est mmensitas viruum in labore et pondere corporis. Agonū genera fuere viuū immēsitas. cursus celeritas. sagittandi peritia. standi patientia. ad cytharā q̄q̄ vel tibeas incedendi gestus. de moribꝰ quoq̄ de forma de cātādi modulatiōe Terrestris q̄q̄ et naualis prelij ꝓpter hoc supplicior cer tamina. Circenses ludi dicti sunt a circueundo vel q̄ vbi nūc mete sunt olim gladij ponebāt quos quadruge circuibāt. Scena locꝰ erat infra teatrum in modū domꝰ instructa cū pulpito vbi cātabāt comici et tragedi. saltabāt hystriones ⁊ mimi. Gladiatores pugnabāt i amphiteatro. illic iuuenes vsum armoꝝ diuerso motu condiscebāt et modo inter se aut gladijs aut pugnis certabāt. ⁊ modo cōtra bestias incedebāt. Est et ludꝰ alee. choree. pile. Alea siue tabula ludit pirgo calculis tesseruisq̄. Ab hac arte fraus et mendacū ⁊ periuriū nunq̄ abest postremo et odium et damna rerum. Onde et alibi ꝓpter hec scelera legibus fuit indicta. Pila dicitur quia pilis plena Inter pilarum species sunt trigonalia quia in tres ludit et harenata que in grege. Nauigatio est mechanice species ad quam ptinet omnis industria vendendi et emēdi. hec inuisa littora adit pacem et familiaritatē cum exteris nationibꝰ componit et priuata bona cōmunia facit.

¶ De sermocinalibꝰ scientijs et artibus magicis. ¶ Ca. lv.

LOGICA diuidit in grāmaticaz et rationē disserendi Et ratio disserendi i probabilē et necessariā et sophisticā. Probabilis autē in dyaleticā et rethoricā. Grāmatica ē scientia recte loquēdi: origo et fundamentū liberaliū literaꝝ. ⁊ diuidit in literā syllabā et dictionē ⁊ orationē. Littere grece et latine ab hebreis videntur exorte. Apud illos enim prius dictum est aleph. Deinde a simili apud grecos tractum alpha. Inde apud latinos a. Hebrei vigintiduobus elementis ꝑm veteris testamēti libros vtuntur. Greci vero. xxiiij. Latini int vtranq̄ linguā ꝓgredientes habent. xxiij. Quinq̄ apud grecos mistice sunt littere scz y q̄ humanā vitā significat. q̄ mortē. q̄ dñice cruis figurā demōstrat. Christus vero summā et vltimā sibi vendicat q̄ dicit Ego sum alpha ⁊ o. Oēs autem litere apud grecos et verba cōponunt et numeros faciunt. Nam a apud eos scz vnū b duo. c tria. et sic de ceteris. Dyaletica ipa est que ꝓprie dicitur logica id ē rationalis diffiniendi querēdi ac disserēdi potēs. Itaq̄ dicibile aliud est complexum aliud incomplexum Incomplexū aliud inhērēs intra et de hoc agitur in libro predicamentoꝝ. aliud extra et hoc in libro sex principiorū. Complexum ē aliud inordinatum siue solutū. et de hoc est liber peryarmenias. vbi de enunciatione sine respectu. Aliud ordinatum: et hoc dupliciter. vel ad omnem materiam indifferens: et hoc in libro priorum. vel ad materiam determinatam contractum et hoc tripliciter vel ad necessariam: et hoc in libro posteriorum. vel ad probabilē et hoc in libro topicorum. vel ad sophisticam et hoc in libro elencorum. Rethorica est bene dicendi scientia in ciuilibus questionibus ad persuadendum iusta et bona in rerum personarum et negocij causa. Rethor siue orator est vir bonus dicendi peritus Vir bonus consistit natura. moribus. vita. artibus Dicendi peritus consistit in artificiosa eloquentia. que constat partibus quinq̄. scilicet inuentione. dispositione. memoria. pronunciatione. et fine officij quod est aliquid persuadere. Ipa autem dicendi peritia consistit in tribus. scilicz natura. doctrina. et vsu. Causarum sunt tria genera. deliberatiuum: in quo quid debeat fieri vel nō fieri tractatur. Demonstratiuum: in quo persona laudabilis aut reprehensibilis ostenditur. Judiciale in quo de ipsius facto aut pene aut premij sententia datur. Deliberatiuum genꝰ duplex ē. scilicet suasio et dissuasio. Suasoriū autem tribus locis diuiditur. scilicet honesto. vtili. et possibili. Demonstratiuū duas habet species scilicet laudē ⁊ vituperationē. Partes orationis rethorice sunt quatuor. scilicet exordium. narratio. argumētatio. conclusio. Magica vero sub phia non continetur. sed fons falsa ꝓfessione de vero mentiens: et veraciter aias ledēs. Hec quinq̄ maleficiorum genera cōtinet scilicet mantiaz. mathematicā. maleficia. sortilegia. prestigia. Mantia id est diuinatio species habet quinq̄. scilicet. nigromantiam. yromantiam. aeromantiam. piromantiam. ⁊ geomantiam. Mathematica vero tres. scilicet aruspicium. auguriū. horoscopicam.

¶ De exilio primorum parentum et generatione eorum. ¶ Ca. lvi.

Tempora ade. Seth Enos. Thayna malalehel. Jareth Enoch
Matusalem Noe et artibus magus.

HEC DE CONTIGENtia pume partis epylogando transcurrimus. nunc ad hystoriam trāseam⁹ Adam ⁊ Eua sicut credit ipa die sue creationis id est sexta die mundi in paradiso circa meridiem preuaricati sunt. ⁊ paulo post circa horam nonam eiecti sunt Unde ⁊ nouus homo xps eadem die post multas annoꝝ reuolutiones id est sexta feria octauo kalendas aprilis hora itidem sexta crucifixus eiusdem peccati debitum soluit. ⁊ circa horam nonam expirans latrom aditum paradysi reserauit. Proiecti igit in exilium currunt ad humanum solatium Virgines enim de paradiso egressi sunt. ⁊ ex tunc carnaliter coierunt Unde dicit Hieromimus ꝙ nuptie replēt mundum virginitas paradysū. Anno itaq; vite Adam quingesimo natus est ei Cayn. ⁊ soror ei⁹ Calmana. post alios aūt quingesim natus est Abel. ⁊ soror eius Delbora Credit aūt Adam in spiritu filios docuisse deo decimas ac primicias offerre. Itaq; cayn auarus agricola. spicas contritas. ⁊ corrosas. fortassis. sec⁹ viam deo obtulit. ⁊ melioza sibi retinuit. Abel vo pastor simplex ⁊ innocens. de piguioꝝ⁹ gregis obtulit. Et quoniam eius vita deo placuit ip⁹ etiam oblatio grata fuit. Et hoc ip̄m deus p inflammationem sacrificij ei⁹ inotuit. Ignis enim de celo descendens. oblationem ei⁹ incendit. Cayn ergo malign⁹ bomitati ⁊ gratie fratris inuidens. eum in agro damasceno p dolu occidit. ⁊ accepta a deo maledictionis sententia. vagus ⁊ pfugus a facie dñi. tandem a lamech in generatione sua septima casu pcussus interijt. Septem enim peccata commisit qz licet nō rede diuisit. fratu inuidit. dolose egit occidit pcaciter negauit. desperauit. nec damnatus penitendam egit Idcoq; punitus est septuplum id est vsq; ad septimam generationem. in qua pena eius simul cum vita finita ē Lamech vero septuagies septies id est multo plus. qz phibito homicidij iam fuerat promulgata vel quia tot anime de eo egresse diluuio peruerunt.

De ortu ecclesie ab Abel. Capitulū. lvij.

IN IDIS itaq; duobus primis filijs Ade scz Cayn ⁊ Abel. ortū habuerunt due ciuitates scdm Augustinū vna sanctoꝝ que pegrinat ī terris. ⁊ habitationem expectat in celis. Dec ē hierusalez celestis. Altera reproboꝝ q̄ hic habitationes suam constituit. spem futuroꝝ non habens hec est babylon spūalis. Unde ab abel dicit incepisse ecclesia qz si ab Ada incepisset nō fuisset continua. ⁊ qz in Cayn seuire cepit in sanctos reproboꝝ malitia. ī Abel vero proficere vita sanctoꝝ ⁊ patientia ꝓinde vita quoq; eorum longe dispar fuit Abel enim vir simplex in pastu ouium occupatus. de pecoꝝ⁹ gregis munera deo grata obtulit. pſecutionē fratris ꝓpter constantiam dei patienter sustinuit non ob aliud scz nisi qz bonus erat ⁊ ille mal⁹ vnde ⁊ premit⁹ ī ipo figura ⁊ similitudo passionis cuius expressa precessit. qui peccatuz non fecit. ⁊ in eodem primo iusto ecclesia pati cepit. que in singulis iustis patit. ⁊ vsq; in finē patietur. dicente gregorio Abel esse uenit. quem Cayn malitia non exercet. Cayn vero nequissimus auaritie inseruiens terram colunt ac de peioꝝ⁹ fructib⁹ deo obtulit. post peccatum in fratrem. de salute eterna desperauit. ⁊ tanq̄ duis terren⁹ ciuitatem in terra primus cōdidit. rapinis. ⁊ violentia opes congregās suos ad latrocinia inuitauit. ⁊ simplicitatem vite hominum aad inuentionem mensurarum ⁊ ponderꝝ atq; ꝓmutauit ad calliditatem ⁊ p duxit corruptionem Terminos terre primus posuit. ciuitatem murauit. ⁊ timens quos lederat. ob securitatem suos in vrbibus collocauit. Ideo autem prius natus ē Cayn pessim⁹ q̄s Abel iustus vt ostenderet qđ ī Adam tota generis humani massa iure damnata est. ⁊ quando aliquis ex ea natus in honorem efficit. non hoc ꝓuenit ex natura. ꝫ ex vocātis dei misericordia. Denicq; etiam studia filioꝝ Cayn manifeste indicant. ad quam previdarum ciuitatum ꝓtineant Lamech enim primus cōtra naturam ⁊ mores bigamiam introduxit. ⁊ sic adulterium cōmisit Cuius etiam ꝓgenies artes quasdam mechanicas ⁊ curiositates adinuenit Jabel scz portatilia tētoria pastoꝝ Tubal vero pitiam sonoꝝ musicoꝝ. siue cōsonantiarum que pertinent ad uoluptatē auricum Tubalchain artem ferrariam ⁊ sculpturas metalloꝝ. deseruientes concupiscentie ⁊ libidini oculoꝝ Noema quoq; soror ei⁹. inuenit artem varie texture. ⁊ omnes pene seculares artes vel scientie. siue mechanice siue liberales vel phisice curiositati vel etiam necessitati seu exercitationi humane deseruiētes a filijs huius seculi leguntur inuente Diuino di etenim artes q̄ non erant ad salutem eoruz

studio ac labore erant mueniende qui nõ erant filij lucis eterne que tñ filijs lucis vtcunq; sunt necessarie. Illis ergo talibus talis labor debebatur. his autẽ fruct9 seruabantur. Sicq; ab hebreis egiptij spoliant. vt etiam in hac parte meuto ipis scz ueus hebreis a dño dicat. alij laborauerũt: et vos i labores eorũ introistis.

De generatioib9 Seth vsq; ad Noe. Cap. lviij.

ADAM IGIQOE post mortẽ Abel vehemẽter amore plis estuãs cognouit vxorem et genuit Seth. cũ esset centum triginta annorum. scdm hebraicam veritatem. Qui scz Seth genuit enos. anno etatis sue centesimoquinto Ab initio vero mundi. ccxxxv. Enos genuit caynan anno etatis sue. xc. mundi vero. cccxxv. Caynan genuit malalehel anno etatis sue. lxx. mundi vero. ccclxxxxv. Malalehel genuit iareth anno etatis sue. lxv. mũdi vero. cccclx. Jareth vero genuit enoch anno etatis sue. clxij. mundi vero. dcxxij. Enoch genuit matusalẽ anno etatis sue. lxv. mũdi vo. dclxxxvij. Post hec vero cum esset enoch. ccclxv. annoz: translat9 ẽ diuinitus in paradisum voluptatis ad temp9 vt in fine temporum cum hẽlia veniat et corda filiorum ad patres conuertat. Dic enĩ septimus in generatione piorum scz filioz seth fuit optimus sicut lamech in generatione impiorum. scz filiorum cayn fuit pessimus. Matusalem genuit lamech anno etatis sue. clxxxvij. mundi vero. dccc. et lxxiij. Lamech genuit noe anno etatis sue. clxxxij. mundi vero millesimo. lvi.

De Noe et arca diluuij fabricata ab eo.

NOE GENUIT Ca. lix. sem anno etatis sue. d. mundi vero M. d. lvi. Tunc mundante malicia hominum precepit dominus arcam fabricari centum annis ante diluuium qui dati sunt eis ad penitendum. In quibus noe qui solus in generationibus illis erat pfectus. dum fabricaret arcam ꝓdicabat hominibus penitentiaz vt imminentem euaderent penã. Omnis quip pe caro corrupat viam suam. Nam primo q̃dem filij cayn vxoribus fratrum suorum nimiis fornicationibus abusi fuerant. et mulieres i vesaniam conuerse viros supragresse turpiter egerant. Tandem etiam exardescentes hoies i

ad alterutrum coierunt. et filij seth quondam religiosi contra prohibitionem ade patus sui concupiscẽtia victi filiabus cayn cõmixti sunt Onde et gigãtes genuerũt hoies scz immanes corporibus superbos viribus inconditos moub9. Demq; fabricata est arca bicamerata ꝛ tricamerata scz in fundamento quadra ab angulis i artũ conscendẽs q̃nq; cameras habẽs quas Augustinus ait preter sentinã ibi fuisse. Dicit enim eam sup tabulam sentine fuisse bicameratã et erant camere laterales vna superiora alia apotecaria Super hanc autẽ mãsionem erat alia tricamerata. Eratq; vna nitium: alia immitiũ animalium. media vero auium et hominum. Alij vero has omnes in altitudine sola disponunt. Josephus autem dicit quatuor fuisse: forte sentinã nõ inducẽs.

De diluuio et arcu federis. Ca. lx.

INGRESSOq; noe cum familia sua cum aliq; generis aiantibus non cessantibus peccatis hominũ inundauit diluuiũ Pluuit enĩ. xl. noctibus dieb9q; continue. et eleuata arca ferebat i sublime. Excreuit enĩ aqua sup omnẽz altitudinẽ montiũ vt abluerent sordes aeris vsq; quo ascenderant opa hominũ Ob cuius etiã aeris purgationez ascẽdet ꝛ ignis iudicij vsq; ad eũdez locũ. Nque sic exaltate terras obtinuerunt. cl. diebus ab ingressu noe. et tunc cepũt minui donec requieuit arca super mõtes armenie Noe vero ad explorandũ emisso coruo. postea columba. tandem nubẽte deo egressus est de arca cum vniuersis que ibi erãt eadẽ die q̃ ingressus fuerat reuoluto anno et edificato altari obtulit sacrificiũ dño q̃si ꝓ pace et gratiarumactione qui ei benedixit et filijs eius repetita benedictiõe quã puus dederat ade. quia ꝓ ipm iterũ multiplicandũ erat genus humanum. Dec autẽ bñdictio in tribus cõsistit. scz in prolis multiplicatione in ceteroz aiantiuz subiectione. in aboz concessione. Que tñ aborum accessio hic amplificat tum ꝓpt̃ terre infecunditatem. tum propter hominis infirmitatem: et conceditur esus carniũ absq; sanguine tñ. in quo phibet homicidiũ ad literã. Et q̃a timebat adhuc diluuiũ pepigit dñs cum eis ciuitatis fedus. in cuius signũ posuit arcũ pluualem in nubibus qui licz dicat habere sex colores: duos tñ habet principales in signũ duorũ iudicioz. Extiq; aũt ceruleũ q̃ ẽ aq̃sus i signũ iudicij ꝓ aquã ꝓteriti ne amplius timeatur

Tempora Sem Arfaxat. Sale. Heber. Phaleth.

Interuus vero rubeum · in signum futuri pri
guem · vt expectet · Inundauerunt autē aque
diluuij anno Sem centesimo . Noe vero · dc ·
Ab initio aūt mūdi M · dc · lvi · Oerius scōm
ysidorum · li · v · M · cc · xlij · Et tūc prima etas
mundi est terminata · quasi infantia obliuioni
data · ⁊ initium habuit secunda ·

¶ De generatione Sem vsq; ad heber · Ca · lxi ·

SEM ANNIS CC post diluuiū an
nis duob⁹ añçq; generaret arfaxat ·
scz anno mundi M dc · lviij · Huius
tempore accidit post diluuium illa famosa ebri
etas patris sui Noe · cuius occasione idem pa
ter sibi ⁊ fratri suo Jafeth p honesta verecū
dia · ⁊ honore paterno benedixit · Cercio vero
filio scz Cham · p impudenti patris irrusione i
filio suo primogenito Chanaā maledixit Ge
nuntur aūt ex tribus filijs Noe generatiōes
septuaginta due · scz quinquagīta de Jafeth · tri
ginta de cham · viginti septem de Sem · Unde
⁊ dñs hiesus sicut primus duodecim apostolos
ad duodecim tribꝰ israel direxit · sic postmodū
septuagintaduos discipulos misit · q̄ totidem
linguarū gentib⁹ p̄dicarēt euangeliū · Quo
niam etiam ex illis tribus adhuc viuēte Noe
iuxta philonē nati sunt viginti q̄tuor milia vi
rorū ⁊ centum · extra mulieres ⁊ paruulos ha
bentes sup se tres duces Primꝰ enim Nem
roth de filijs Cham · regnauit sup fratres su
os eruditus a iomicho quodam filio Noe sapi
ente de quo Moyses tacet · qui ⁊ astronomiā
inuenit · ⁊ futuros quosdam eventꝰ preuidit ·
maximeq; de ortu ⁊ occasu quatuor regnorū
de quibus ⁊ daniel phetauit · Exemplo vero
Nemroth · cepit regnare Jectan · super filios
Sem · Suphene autem sup filios Jafeth · Ar
faxat aūt genuit Sale · āno vite sue trecesimo
quinto · etatis autem mundi scōe · trecesimo se
ptimo · ab initio vero mundi M · dc · nonage
simo tercio Sale vero genuit Heber anno vi
te sue · trecesimo etatis secūde septuagesimo se
ptimo · mundi vero M · dcc · vicesimo tercio ·
Sub his duob⁹ scz Arfaxat ⁊ Sale · nihil in
mundo famosum legit euenisse ·

¶ De Phaleth ⁊ diuisione linguarū ac gentium
in tribus orbis partibus · ¶ Ca · lxij ·

HEBER aūt genuit Phalet anno
vite sue trecesimo quarto · etatis secū
decētesimo primo · mūdi vo millesimo
dcc · quinquagesimo septimo · Ab heber scōm
Josephum dicti sunt hebrei · Nam ⁊ in domo
eius sola remansit lingua hebrea · q̄ etiam ante
diuisionem linguarū nō dicebat hebrea · ꝫ hu
mana simplicit · vtpote qua homines omnes cō
muniter vtebantur · Huius q̄q; filius nomen
habuit ab euentu scz Phalet id est diuisio q⁹
in diebus eius diuisa est terra · Tres enim su
pradicti duces conuenerunt in campum sen
naar · ⁊ timentes diluuium · consilio nemroth
volentis regnare · ceperunt edificare turrim ex
lateribus ⁊ bitumine q̄ vsq; ad celos pringe
ret · Dominus aūt linguam eorū confudit · vt
vnusquisq; vocem alterius non intelligeret ·
ꝫ aquam petenti · lapides vel aliud quicq; por
rigeret · Sicq; cessantes a p̄posito · p orbē di
persitum in diuersis regionibus scōm lingua
rū suarū varietates disseminati sunt · filij Sem
obtinuisse ferunt asyam · Cham affricam · Ja
phet vero europam · ¶ Ysidorus libro decimo
quarto ethimologiarū · ¶ In tres enim partes
orbis nō equaliter diuisus est · Nam asya a me
ridie p orientem vsq; ad septentrionem patet
europa a septentrione ad occidentem · ⁊ inde af
frica vsq; ad meridiem Sicq; medium orbem
sola tenet asya · medium vero europa ⁊ affrica
que ideo due facte sunt q⁹ inter utrāq; ab oc
eano mare magnū ingredit · qđ eas intersecat

¶ De asya ⁊ ei⁹ capite qđ ē paradis⁹ · Ca · lxiij

ASIA ex nomine cuiusdam mulie
ris est appellata que apud antiquos
tenuit imperium orientis · Hec ī ter
tia orbis parte disposita · ab occīdente ortu solis
a meridie occeano · ab occiduo · nostro mari fi
nit · a septentrione meotice lacu · ⁊ tanai flu
uio terminatur Habet autem prouincias ⁊ mul
tas regiones · quarum breuiter nomina ⁊ sit⁹
expediam sumpto initio a paradyso ¶ Para
disus locus est in orientis partibus · cui⁹ voca
bulum ex greco in latinum vertit ortus Or
to hebrayce eden dicit qđ in nostra lingua de
licie interpretat Quod vtrunq; iunctum facit
ortum deliciarū Est enim omni genere ligni ⁊
pomiferarum arborum consitus habens etiam
lignum vite Non ibi frigus est non estus sed
pp̄etua aeris temperies Et cuius medio fons
erumpens totum nemꝰ irrigat Diuidit q̄ ī q̄
tuor nascentia flumina Cuius loca post pecca
tum hominī aditus est intercluſus Septꝰ est
enim undiq; romphea flāmea in ē muro igneo

candus: ita vt eius cum celo pene iungatur incendium. cherubin q̄q; id est angelorum p̄si dium arcendis spiritibus malis sup romphee flagrantiā ordinatū est. vt hoīes flāme: angelos vero malos cherubin submoueāt ne cui carni vel spiritui transgressionis aditꝰ pateant.

De India et eius mirabilibꝰ. Ca. lxiiij.

INDIA ab Indo flumine dicta est: quo ex parte occidētali claudit. Hec a meridiano ma ri porrecta vsq; ad ortū solis. & a septētrione vsq; ad montē caucasum p̄uenit habens gentes multas & opida. Insulam quoq; taprobanam gēmis et elephantibus refertam. cusan& argiren auro et argento fecundas. tylem q̄q; arborem foliis nunq; carentē. habet et fluuios gangen. indan. et hidaspē illustrantes indos. Terra indie fauonij spiritu saluberruma. i anno bis mittit fruges: vice hyemis ethesias patitur. Gignit aūt tincti coloris homines. elephantes ingentes. monoceron bestiam. pfita cum auem. ebenum quoq; lignum. et cinnamū et piper. et calamū. mittit ebur lapides quoq; pciosos. berullos. cusoprasos. adamātē. carbunculos. ligmites. margaritas. et vnones q̄ bus nobiliū femine; ardet ambitio. ibi sunt& montes aurei: quos adire p̄t̄ dracones. gryphes. et immensorum hominū mōstra impossibile ē. ¶ Volimus i libro de mirabilibus indie In india tradūt fuisse q̄nq; milia opidoz p̄pua capacitate populoz; nouē milia. diu etiaz credita est esse tercia pars terraz. Nec mirum sit vel de hominum vel de vrbiū copia. cum soli indi nūq; a natali solo recesserunt. Indiam liber pater ingressus est vtpote qui indis subactis omniuz primus triumphauit. maxime in ea annes ganges et indus. Minima gangis latitudo p octo milia passuum. maxima p vigiti milia patz. Altitudo vbi vadosissimꝰ est mēsuram centū pedum deuorat. In gange insula ē populosissima amplissimā etiēs gentē. Quorum rex. l. milia peditum: equitū. liiij. milia i armis habet. Omnes sane quicunq; p̄diti sunt regia potestate non sine maximo elephantorum. equitū. peditūq; numero militarem agitant disciplinā. Prasia gens validissima palibotram vrbem incolunt. Vnde quidam gentē ipaz polibotras noīauerunt. quoz rex sexcēte na milia peditū: equitū trigīta milia: elephātorum octo milia oībus diebus ad stipēdium vocat: Oltra polibotram mons malchus est:

in quo vmbre hyeme i septētriones. estate in austros cadunt vicissitudine hac durāte semis mensibus. Septentriones in eo tractu in anno semel nec vltra. xv. dies parent. sicuti actor ē bethon qui phibet hoc in pluribus indie locis euenire. Indo flumini p̄ximātes versa ad meridiem plaga vltra alios torrētes habēt calores. Deinde vi siderus p̄dit hominū color: montana pigmei tenēt. At hi quibus est vicinus oceanus. sine regibus degunt. Pandora gens a feminis regitur cui regimā primā assignant herculis filiam. In indis sunt monstra diuersi generis. serpentes enormes. lencrotota eale. thauu mirabiles. manticora. monoceros. anguille trecētoz pedū. pomaua. lx. passuum. harundines immēse. et alia plura mirabilia.

De ceteris asie regionibus. Ca. lxv.

ORTGIAM parthi ab scithia venientes eamq; ex suo noīe vocauerunt. Huic a meridie rubrum mare est. a septētrione hircanū salū. ab occidua solis plaga media. regna in ea. xviij. sunt porrecta a caspio littore ad terram scitarū Assiria vocata est ab assur filio sem. qui eam post diluuium regionē primꝰ incoluit. hec ab ortu indiam a meridie mediam tāgit. ab occiduo tigri a septentrione montē caucasum. vbi porte caspie sunt. in hac regione primum vsus inuentus est purpure. Inde primuz cinnum et corporum vngenta venerunt et odores quibꝰ romanorum atq; grecoz; effluxit luxuria. Media et persida a rege medo et perso cognominate sunt. qui eas prouincias de bellando aggressi sunt. ex quibus media ab occasu transuersa parthia regna amplectitur. et a septentrione armenia circundat: ab ortu mari caspio diuidit. a meridie persida. Huius terra medicam arborem gignit: quam alia regio minime partuit. Sunt autem medie due maior et minor. Persida tendēs ab ortu solis vsq; ad indos. ab occasu mare rubrū. ab aquilone vero mediā tangit ab austro germaniam que persidi annectitur. quibus est susa opidum nobilissimum. In persida primum orta est ars magica. ad quā nemroth gigas pꝰ confusiōez līgua rū abijt. ibiq; ignē colere docuit. Nā oēs i illis p̄tibꝰ solē colūt q̄ ipoz; līgua eli dicitur. ¶ Mesopotamia grecā ethimologiā possidet qō duobꝰ fluuijs ambiat. Nam ab oriente tigum habet ab occiduo eufraten. Incipit aūt

a septentuone inter montem taurum ⁊ cauca
sum · cuⁱ⁹ a meudie sequit babilonia · deinde cal
dea nouissime arabia eodemon · q̄ inter sinum
pſicum ⁊ sinum arabicum · angusto terre tra =
ctu ouentem versus extēdit · ¶ Babilonie re
gionis caput est babilon vrbs a qua ⁊ nuncu
pata ē · tam nobilis · vt caldea ⁊ assyria · ⁊ me
sopotamia in eius nomen aliqñ transierunt ·

¶ De eodem · ¶ Capitulum · lxvi ·

ARABIA appellata io est sacra ·
hoc enim significare interpretatur eo
qđ sit regio thuriferos odores creās
hinc eam greci eodemon · nostri beatam nomi =
nauerūt · In cuius saltib⁹ mirra ⁊ amomū
puenit Ibi nasc̄t auis fenix · sardonix gēma
⁊ hyus molochis ⁊ pedrata ibi inuenit Ipa
est ⁊ saba appellata a filio chus q̄ nuncupat⁹
est saba Dec aūt vt p̄oximus angusto terre
tractu ad ouentem versus ad pſicum sinū ex =
tendit cuius septentuonem caldea claudit oc
casum sinus arabic⁹ · ¶ Syuam syrus quidā
phibet indigena a suo vocabulo nuncupasse ·
Dec ab ouente fluuio eufrate · ab occasu ma =
ri nostro ⁊ egypto terminat · tangens a septē
tuone armeniam ⁊ capadociam a meudie sinū
arabicum Situs eius porrect⁹ in immensam lō =
gitudinē · in lato angustior Dabet aūt in se pui
cias cōmagenā ⁊ feniciam ⁊ palestinam · cui⁹
pars ē iudea absq; sarracenis ⁊ nabateis · Cō
magena ē puma prouincia syue vocabulo cō
mage vrbis nuncupata · que quondam ibi me
tropolis habebat Duius est a septentuone
armenia ab oztu mesopotamia a meudie syria
ab occasu mare magnū · ¶ Fenix cathmi fra
ter ⁊ thebis egyptioz in syriā profect⁹ · apud
sydonem regnauit eamq; puinciam ex suo no =
mine feniceam appellauit Ipsa est vbi ē tyr⁹
ad quam ysaias loquit Dabet aūt arabiam
ab ouente · mare rubrum a meudie · ¶ Pale
stina puincia philistim vrbem metropolim ha
buit q̄ nunc dicit ascalon ex qua ciuitate oīs
circa eam regio palestina est nuncupata Du =
ius ab ouente mare rubrum occurrit a meudi
ano latere iudea exapit a septentuonali pla =
ga tyuoz̄um finib⁹ claudit ab occasu egyptio
limite terminatur ·

¶ Iterum de eodem · ¶ Capitulum · lxvij

IODEA ex nomine iude est appellata ex cu
ius tribu reges habuit Dec palestine regio q̄
prius chanaan dicta est a filio Cham siue a de
cem chananeoz gentibus quibus expulsis · eā
dem terram iudei possederunt · Imitium longi =
tudinis eius a vico arfa · vsq; ad vicum iulia =
dem porrigit in quo iudeoz pariter ac tyroz
communis habitatio est · Latitudo aūt eius a
monte lybani vsq; ad tyberiadis lacum exten
dit In medio aūt iude ciuitas hierosolima ē
quasi vmbilicus regionis totius Terra ē va =
riaz opum diues · frugib⁹ fertilis · aquis illu =
stris · optima balsamis · Onde secundum ele =
mentoz gratiam existimauerunt iudei eā pro =
missam patribus terram fluentem lacte ⁊ mel
le · cum hinc illis deus resurrectionis gratiam
polliceret · ¶ Samaria regio palestine ab op
pido quodam nomen accepit qđ vocabat sa =
maria ciuitas quondam regalis in israel · que
nunc ab augusti nomine sebastia nuncupatur
Dec regio inter iudeam ⁊ galileam media ia =
cet · Incipiens a vico cui nomen est heleas de
ficiens in terra arrabato · Situs eius natura
consimilis nec vllo differens a iudea · ¶ Ga =
lilea regio palestine vocata · quod signat cā
didiores homines q̄ palestina · Dec autē du =
plex est superior ⁊ inferior sibi tñ connexe sy =
rie ⁊ fenici adherentes Terra eoz̄um optima
⁊ ferax ⁊ fructibus satis fecunda · ¶ Penta =
polis regio in confinio arabie ⁊ palestine sita
dicta a quinq; ciuitatibus impioz q̄ igne cele
sti consumpte sunt · terra amplius a hieroso =
limis olim vberrima nūc autē deserta atq; ex =
usta · Nam pscelere regionis illius descendit
ignis de celo qui regionem illam in cineres et
nos dissoluit · cuius vmbra quedam ⁊ spedes
in arboribus ipsis adhuc etiam videt · Nascunt
enim ibi poma virentia sub tanta spede matu =
ritatis · vt edendi desiderium gignant q̄ si car =
pas fatiscunt ac resoluuntur in cinerem · fumū
exalant q̄si adhuc ardeant ·

¶ Adhuc de eodem · ¶ Capitulum · lxviij ·

ARABIAM a filio ismahel ē
nuncupata iacet autem inter iudeam
⁊ arabiam ⁊ surgens ab eufrate in
mare rubrum porrigitur ⁊ est pars arabie ·
Egypt⁹ que prius aerea dicebat ab egypto
danay fratre postea ibi regnante nomen acce
pit · Dec ab oriente syrie ac rubro mari con =
iuncta · ab occasu libiam habet · ⁊ a septēt̄one

mare magnū. A meridie vero introrsus rece=
dit ꝓtendens vsq; ad ethiopes. regio celi ym
bubus insueta. et pluuiarū ignara. Nilus so
lus eā circūfluens irrigat. et inundatione sua
fecundat. Onæ et ferax frugibus multā ptē
terraꝝ frumēto alit. ceterū quoq; negociorꝝ
adeo copiosa vt impleat necessarijs mercatibus
etiam orbē terraꝝ. Finis egipti canopia a ca
nope menelai gubernatore. sepulto in ea insu=
la. que libie principium et hostium mili fuit.
¶ Delimandus. ¶ Plato tradidit in egipto
nunq; pluuisse. ¶ Yscorus. ¶ Seres opidum
est oriētis a quo et gens seucum et etiam re=
gio nūcupata ē hec a scitico occeano et mari ca
spio ad occeanū orientalē inflectit nobilib9 frū
dibus fertilis. e quibus vellera decerpunt que
ceteraꝝ gentiū populis seres ad vsum vesti=
um vendunt. Bactrie regioni ꝓpius amnis
bactrus vocabulū dedit. partes eius que pla=
ne sunt ꝓpinquis montis iugis ambiuntur. que
aduerse sunt. modi fluuij fontibus terminant.
reliqua includit actus fluuius. Mittit bactria
fortissimos camelos nunq; atterētes pedē. Sa
thia sicut et gothia a Magog filio iafet fertur
cognominata cuius terra olim ingēs fuit. Nā
ab oriente india a septentrione ꝓ paludes me
otides int danubium et occeanū vsq; ad germa
nie fines porrigebatur postea vero minor effe=
cta a ceteris oriētis parte qua occean9 seuc9
tenditur vsq; ad mare caspiū. quod est ad oc
casum. Dehinc ad meridiē vsq; ad caucasi iu=
gum directa est. Cui subiacet hircania ab oc
casu habēs passim gentes multas. ꝓpter ter=
rarum infecunditatē late vagātes. ex quibus
quedam agros incolunt quedam portentuose
ac truces carnibus humanis. et eoꝝ sanguine
viuunt. Satie plures terre sunt locupletes. ī
habitabiles tñ plures. Nam dum in pleriſq;
locis auro et gēmis affluant gurgites immani=
tate accessus horum ratus ē. Smaragdis autē
optima hec patria est. craneus quoq; lapis et
crystallus purissimus satis est. Habet et flum
na magna. fasidē oscoꝝ atq; araxem. Hircā=
nia dicta est a silua hircania que scitie subiacet
habēs ad orientē mare caspium. a meridie ar
meniam. a septentrione albaniā. ab occasu hi
beriam. Est autē siluis aspera copiosa immā=
nib9 feris tigrib9 pātherisq; et pardis et ceta.

¶ Item de eodem. ¶ Ca. lxix.

ALBANIA est a colore populi
nūcupata eo q; albo crine nascantur
Hec ab oriente sub mari caspio sur
gēs ꝓrā occeani septētrionalis vsq; ad meo
tidas paludes deserta et inculta extēdit. Hu=
ic terre cānes ingētes sunt. tantaq; feritatis.
vt thauros premant. leones primāt. Armenia
vocata est ab armeno iasonis thessali comite.
qui amisso rege iasone collecta multitudine ei
us que passim vagabatur. armenīā cepit. et
ex suo nomine nuncupauit. Sita est autē int
thaurū et caucasum a capadocia vsq; ad caspi
um mare. ptēsa. hīs a septentrione ceraunios
montes. ex quoq; collibus tigus fluuius nasci
tur et in quib9 mōtibus arca post diluuiū se=
disse phibetur. Duplex est autē armenia supe
rior et inferor. sicut due pannonie. Hyberia
regio est asie ꝓpe pontū armenie iūcta. In hac
herbe tincte vtiles nascunt. Capadocia urbs
ꝓpria nominauit. hec ī capite siue sita. ab ori=
ente armeniā tāgit. ab occasu asiā minorē. ab
aquilone mare timeucū. et themiscireos campos
quos habuere amazones. a meridie vero thau
rum montē. cui subiacet cilicia et ysauria vsq;
ad cilicū sinū qui spectat contra insulā cyprum
Terra eius ante alias nutrix ē eqꝝ. Flis am
nis ꝓ eā fluit q; quondā lidie regna diuisit a per
sis. Asia minor ab oriēte capadocia cingit. ab
alijs partib9 undiq; mari circundat. Nā a se=
ptēntrione pontum euxinū habet. ab occasu ꝓ=
pontidem. a meridie egeum mare. Habet pui
dias. bithiniā. frugiā. galaciā. lidiā. cariā. pam
philiā. ysauriā. licaoniam. atq; cilicham.

¶ De puicijs asie minoris. ¶ Ca. lxx.

BIthinia in ponti exordio
ad partē solis orientis aduersa tracie
iacet. multis antea nomibus appel=
lata. Naz ꝓpius berebia dicta deinde migdonia
mox a bithino rege bithinia nūcupata est.
Ipa est et maior frugia Nicomedia urbs ī ea
est vbi hanibal fugiens venenī hausto aīaz ex
pirauit Galacia dicta est a pulsis gallorꝝ gē
tibus a quib9 extitit occupata. Nā galli ī au
xilium a rege bithinie euocati. regnū cū eo pa
trata victoria diuiserūt. Sicq; deinde grecis
admixti primum gallo greci. nunc ex antiquo
gallorꝝ noie galathe dicunt et eoꝝ regio gala
cia nuncupat. Frugia dicta ē a frugia europis
filia. Hec et dardania a dardano iouis filio di=
cta. de quo Omerus ait. Quem prim9 genuit

celesti iupiter arce. Hic enim profectus de thyunthia ciuitate. primus venit in fugiam Est autem regio troadi superuecta. ab aquilonis pte galacia est. a meridiana vicina ē licaonie. ab oriente hodie adheret. ab occidente elesponto mari terminat Huius regio troya est quam ex suo noīe appellauit tros troianorum rex gannimedis pat. Due sunt aūt fugie. maior et minor. maior fugia smirnam habet. minor vero ilium licaoniam. ¶ Caycum est fluuius discernit a fugia. Lidia sexes antiq regnorum quam pactoli vnda extulit. hodiuitias torrentibus aureis. Lidia aūt a lido rege fratre q̄ in pisidia remanserat cognominata est. Coniungit aūt minori fugie ab occidente aborta smirnam vrbem habet. quā helles fluuius cingit. cuius campos pactolus et cymus circumfluūt. aremis aureis ditissimi. ¶ Jam phrygia cilicie sociat cuius vltia phasel⁹ de hinc q̄ licaonia que ab illa parte qua galacie conterminata est habet ciuitates xiiij. Y sauua ex situ loci phibet cognomīata. qđ vndiq̄ apta auraq̄ flatib⁹ pateat Metropoli vrbē seleuciā habet. Cilicia a cilice quodā nomē traxit quē ortum fenice dicunt antiquioremq̄ ioue fuisse asserunt. Pluuma iacet campis rapiens ab occiduo liciaq̄ a meridie mare creticum. a tergo montis tauri iuga. Hanc cingn⁹ amnis interfecat. matrem vrbium habet tarsum In ea et coruscus opidum est. vnde crocum pluumū et optimuq̄. vemit spiramine fragrantiori et colore pulcri⁹ auro ¶ Licia nuncupata quod ab oriente adiuncta cilicie sit. Nam habet ab ortu ciliciam. ab occasu et meridie mare a. septentrione cariam. Ibi est mons schimera. q̄ nocturnis estibus ignem exalat sicut in sicilia ethna. et vesenus in campania.

De europa et eius regionibus. Ca. lxxi.

POST asyam ad europam stilum vertendus Europa quippe agenoris libie regis filia fuit. quā iouis ab affuca raptam cretam aduexit. et partē terciam orbis ex eius nomine appellauit. Incipit a flumine tanais. descendens ab occasu per septentrionalem occeanū vsq̄ ad fines hyspanie cuius pars orientalis et meridiana a pōto consurgēs. tota mari magno coniungit et insulas gades finitur. ¶ Prima europe regio scithia inferior q̄ a meotidis paludib⁹ incipiens. inter danubiū et occeanū septentrionalem vsq̄ ad germaniam porrigit que terra generaliter pter barbaras gentes quib⁹ inhabitat barbarica dicit Huius pars prima est alania q̄ ad meotides paludes pingit. post hanc dacia vbi et gocia. Deide germania vbi plurimā pte sueui incoluerunt Germania post scithiam inferiorem a danubio iter rhenum fluuium occeanūq̄ cōclusa. cingit a septentrione et occasu occeano ab ortu vero danubio a meridie rheno flumine diuidit. terra diues vitiū ac populis numerosis et immanib⁹. vñ pter fecūditatē gignendoq̄ populoq̄ germania dicta ē Gignit aues hyrcanias quaq̄ penne nocte perlucent. Bisontes quoq̄ feras et uros atq̄ alces parturit. Mittit et gēmas crystallum et sudinum. callaicum quoq̄ viridem. et ceraunium candidum. Due aūt sunt germanie. superior iuxta septentrionalem occeanum inferior circa rhenū. ¶ Prouincie autem sunt quas danubius a barbarico ad mediterraneum mare secludit. Puma est mesia a messium prouentu vocata. Unde et eam veteres cereris horreum vocabant Hec aūt ab oriente hostijs danubij iungit ab euro vero tracie a meridie macedonie ab occasu hystrie copulat. Post mesiam aūt pānonia ē. inde noric⁹ ager fugid⁹ et partius fluctuosus. post quē retic⁹ frugib⁹ ferax qui exapit galliam belgicam. ¶ Tracie tyras iafeth filius semēs nomen dedisse phibet Nullj asseuida incolarum tracam appellatā dixerūt Huic ab oriente pontis et vrbs constantinopolis opposita ē. a septētione bo hyst obtēdit a meridie vero egeo mari adheret. ab occasu macedonia illi subiacet. Cuius regionem oliz diuersarum gentium populi mesi gethe sarmathe scithe et alie pluume nationes incoluerunt. ampla est enī. ideoq̄ pluumas continuit gentes. Ebrum fluuium tracia fundit qui etiam gentes barbaroq̄ pluumas tangit.

De Grecia et eius pūcijs. Ca. lxxij.

GRECIA a greco rege qui cum dam illam regionem regno incoluit Sunt autem pūcie grecie septem quarum puma ab occidēte dalmatia deide epirus. inde ellades. inde thessalia. ide macedonia ide achaia et due in mari. creta et cyclades Illi ricus autem generaliter omnis gretia ē ¶ Dalmatia a delmi maxima eiusdem pūcie ciuitate traxisse nomen existimat. Adheret ab oriente

macedonie·a septētrione mesie. ab occasu hy=
stua terminatur· a meridie vero adriatico si=
nu claudit·Epirus a pirro achillis filio dict̄
cuius pars caonia que ante molossia dicta est
a molloso filio pirri quē ⁊ andromacha habu
it· Sed postq̄ occisus est pirrus orestis insi=
dijs andromachā helenus suscepit tenuitq̄ re
gnum priuigni qui successerat patri a quo mo
lossia dicta est pars epiri quā helenus postea a
fratre caone quē in venatu p ignorātiā dicitur
occidisse caonā noīauit quasi ad solacium fra
tris extincti · Elladas dicta est a rege ellana
deucalionis et pirre filio a quo et pirus greci
ellenes nuncupati sunt· Ipa est igit̄ et attica
terra atte pirus dicta· Nam granus quidam
grecie indigena fuit ex cuius filia attis nomi=
ne attica terra vocata est·Hec inter macedo=
niam et achaiam media iacet archadie a septē
trionali parte adiūcta·ipa est et vera grecia:
vbi fuit athenas ciuitas mater literaꝝ liberali
um ⁊ phoꝝ mutuꝝ qua nichil habuit grecia cla
rius et nobilius· In ea ē maratonius campꝰ
opinione quondā prelij cruentissimus: Ella=
das autē due sunt ꝓpinde·boeca et poloponē
sis· Boecia autē dicta est hac de causa dum ca
dmus agenorus filius europā sororem a ioue
raptā ex p̄cepto genitoris quereret nec repe=
riret: patris irā formidās: confirmato aīo ele
git exiliū·nā bouis forte cōspecte secutꝰ vesti=
gia amplexꝰ ē sedē vbi recubauerat illa Dicq̄
locū de noīe bouis boeciam noīauit vbi et the=
bas vrbem construxit in qua olim ciuilia bella
detonuerunt · et vbi nati sunt appollo ⁊ her=
cules maior ille thebanus· Eadē etiā ē eonia
vocata a fonte quodam appollini et musis cō
secrato qui in eadem boecia ē peloponēsis vero
scdā ps elladis a pelope rege attice vocata ē ·

¶ Iterum de eodem· ¶ Ca·lxxiij·

THESSALIA a thessalo rege
est dicta: que ad meridianā plagam
macedonie cōiūcta est·Cuius a ter=
go pirua est · Multa sunt in thessalia flumina
et oppida int̄ que p̄cipue thessalonica ē Ibi
est mons pnassus quondā appollini consecra=
tus Thessalia patria achillis ⁊ ougo laphita=
rum fuit de quibus fert̄ ꝙ hi primo equos fre
nis domuerīt ·vnde et centauri dicti sunt. In
thessalia primū solidi aurei facti sunt·domādo
rum quoq̄ equoꝝ vsus primū reptus ē Ma=
cedonie iexordio ab emathio rege emathie no
men erat· Sed macedo deucalionis maternus
nepos·postq̄ ibi accepit principatū: mutauit
vocabulū macedoniamq̄ suo noīe dixit. Est
autem confinis ab ouēte egeo mari·a meridie
achaie·ab occasu dalmacie·a septētrione me=
sie·Patria alexādri magni et regio aureis ve
nis argētiq̄ opima· Lapidē quē peamtē vo=
cant ista gignit · Mons olimpus in ea est qui
excellenti vertice tantū attollitur vt ī cacumi
ne eius nec nubes nec venti sentiant· Achaya
ab acheo rege et vrbs ⁊ ꝓuincia appellata est
hec pene insula est Nā absq̄ septētrionali par
te qua macedonie iungit̄ vndiq̄ septa ē mari
Ab ouēte enim habet mirtheum mare·ab eu=
ro egeum·a meridie ionicum·ab affrico ⁊ oc=
casu cassiopas insulas·a sola septētrionali p=
te macedonie vel attice terre adiungit̄· Dui⁹
caput est vrbs chorinth⁹ grecie decus Inach⁹
est achaye fluuius Archadia vero fin⁹ achaye
est vt platani foliū int̄ ionīū et egeum mare
exposita · Quam archas Iouis et caliste fi=
lius pelasgis in ditionem redactis ex suo noīe
archadiā nūcupauit · ipa est et sicionia a sicīe
rege a quo et regnū sicionoꝝ est dictū. Habet
autem archadia fluuiū magnū erimantū·abe=
ston quoq̄ lapidem qui semel accensus nunq̄
extīguit Cādidissime etiā ibi merule nascunt·

¶ De ceteris ꝓuincijs europe· ¶ Ca·lxxiiij·

ITALIA ab alpib⁹ appē=
ninis dicta ē quibus ab ytalia secer=
nitur regio fortis et fololeta duob⁹
latis acerbis fluuijs drauo sauoq̄ vallata est
Coniungitur autē nouco et recia habens ab
ouente mesiam ·ab euro hystuam· ab affrico
vero alpes appenninas· habens ab occasu gal
liaz belgicam·a septētrione danubij fontē vel
limitem qui germaniam galliāq̄ secernit Hy
stuam hyster amnis vocauit: qui eius terram
influit ipe est danubius · Habet autē hystua
a septentrione pānoniā· Italia olim a gre=
cis populis occupata magna grecia appella=
ta est· Deinde a regis nomine saturnia: mox
et latij dicta eo ꝙ idez saturnus a ioue fedib⁹
suis pulsus ibi latuit·Postremo ab ytalo sic
culoꝝ rege ibi regnāte ytalia nuncupata est·
Cuius situs longitudine amplius q̄ latitudīe
a drdo in eurum extendit· a meridie tyrreno
mari·ab aq̄lone adriatico claudit ab occiduo
alpium iugis finit · Terra ommibus in rebus
pulcerima soli fertilitate · pabuli vbertate

gratissima. Habet lacus benacū. auernū. ac ꝙ lucrinum. fluuios eridanum tyberim. ⁊ te= rentes fontib9 baias. Gignit gēmas sertiten corallum ⁊ ligurium. boam quoꝙ serpentem. limcem feram ⁊ dyomedias aues Italia autē ⁊ hyspania idarco hesperie dicte sunt. qđ greci vespero stella nauigent ⁊ in ytaliam ⁊ in hy= spaniā. Que hac ratione discernunt. aut esp= iā solā dicis ⁊ significas ytaliā aut addis vlti mā ⁊ significas hyspaniā q̄ occidētis ē fine.

Tuscia đo ps ytalie umbria đo ps tuscie tu= scia aūt a frequētia sacroꝝ ⁊ turis vocata

Umbria đo vt hystorie narrant ab eo qđ tpe aq̄se clades ymbrib9 supfuerut ⁊ ob hoc umbria grece cognomīata Est enī ī iugis apennim montis sita. in parte ytalie iuxta me diem. Etruria pars ytalie dicta. qđ ei9 fines tenebant vsq̄ ad rupā tyberis quasi

Nam significat alteroꝝ so= roi finis vocat Rome enī finis antea vnā tā= tum tyberis rupā tenebat hec est ⁊ tuscia. Tu scia aūt a frequentia sacrificij ⁊ turis dicta est

Illic ⁊ aurispicia dicunt esse reperta. Apulia vbi brundusium quā et olim secuti dyomedēn ducē condiderunt. ¶ Cam= pania pumcia ytalie habet terras hyeme omī atq̄ estate vernātes. ⁊ sol ibi. mitis grata tē pores. aer purus ⁊ blandus.

¶ Adhuc de eodem. ¶ Capitulum. lxxv.

GALLIA dicta est a candore po= puli Gala enim grece lac dicit Mō= tes enim ⁊ rigor celi ab ea ꝑte solis ardorem excludunt quo fit vt candor corporū non colorēt. Hāc ab oriente alpium iuga tu ent ab occasu occeanus includit a meridie pre rupta. pyrenei a septentrione rhenī fluēta at= q̄ germania Cuius initium belgica finis aqui tania est regio. gleba vberi ac pabulosa. ⁊ ad vsum animantium apta. fluminib9 quoq̄ ⁊ fō tib9 irrigua. ꝑfusa duob9 magnis rheno ⁊ ro dano fluuijs. Belgis aūt ciuitas est gallie a q̄ belgica pumcia dicta ē Cisalpina qr citra al= pes. transalpina id est trans alpes contra se= ptentrionez. Retia vero qđ sit iuxta rhenum Nōtania aūt ab obliquis aq̄s ligeri flumis appellata est qui ex plurima parte terminus eius est. eamq̄ pene in orbem cingit. Hyspa= nia prius ab hybo amne hyberia nuncupata postea ab hyspano hyspania cognōiata est. Ipsa est ⁊ vera esperia. ab espo stella occi= dentali dicta Sita aūt est inter affricam ⁊ gal liam a septentrione pyreneis montib9 clausa a reliquis partib9 vndiq̄ mari concluſa Sa= lubritate celi equalis omnium frugum genero bus fecunda. gemmarū metallorumq̄ copijs ditissima ¶ Interfluunt eam flumina magna betis. mineus. yberus ⁊ thagus. aurum tra= hens vt pactolus. Habet pumcias sex. traco nensem. carthaginensem. lusitaniam. gallicā beticam. ⁊ transfreta in regione affrice tingi= taniam. Due sunt autem hyspanie exterior q̄ in septentrionis plaga a pyreneo vsq̄ ad car thaginem porrigit. vlterior que in meridiē a celtiberis vsq̄ ad gaditanum fretū extendit.

¶ De affrica ⁊ regionib9 illi9. ¶ Ca. lxxvi.

AFFRICAM aūt nominatam quidam inde existimant quasi apricā qđ sit aperta celo vt soli. ⁊ sine hor= rore frigoris. Alij dicunt affricā appellari ab vno ex posteris abrahe de cetura. qui vocat9 ē afferde quo supra meminimus. Incipit au= tem a finibus egypti. ꝑgens iuxta meridiem ꝑ ethiopiaz vsq̄ ad athlantem montē. a se= ptentrionali parte vero mediterraneo mari coniuncta claudit. ⁊ ī gaditano freto finitur habens pumcias lybiam cyrenensem pentapo= lim. tripolim. bizantium carthaginem. numi= diā. mauritaniā. sitifensē tingitaniā. ⁊ circa so lis ardorē ethiopiam ¶ Libia cirenensis in p te affrice prima est a cyrene urbe metropoli. q̄ est in eius finibus nuncupata. Huic ab ori= ente egyptus est ab occasu sirtes maiores ⁊ trogodite. a septentrione mare lybicum a me ridie ethiopia ⁊ barbaroꝝ varie nationes. ⁊ solitudines inaccessibiles. que etiā basiliscos serpentes creāt. ¶ Pentapolis greca lingua a quinq̄ urbib9 nuncupata id est a beronice. cyrene. ceutria. appolloma. ptolomaida. ex quibus ptolomaida ⁊ beronice a regib9 noīa te sunt. Est autem pentapolis lybie cyrenensi adiuncta ⁊ eius finibus deputata. ¶ Tripo= litanam quoq̄ pumcia greci lingua sua signāt de numero trium magnarum urbium. ocea. sa breta. leptis magna. hec habet ab oriēte sirtes maiores et trogodites. a septentrione mare adriaticum. ab occasu bizātium. a meridie ge tulos et garamantes vsq̄ ad occeanū ethio= picum pertendentes. Bizācena regio ex duo bus nobilissimis oppidis nomē sortita est: ex quibus vna adrometus vocat. hec sub tripoli

est patens passuū ducenta vel amplius milia. fecunda oleis ⁊ glebis ita prepinguis vt ia ⁊ da ibi semīa īcremēta pene cētesima fruge re ⁊ nascant. Zeugis vbi carthago magna ipa ē ⁊ vera affuca inter bizacū et numidiā sita. a septentuone mau siculo iuncta. et a meudie vsq; ad getulos regionē porrecta cuius ꝓxi ma queq; frugifera sunt. vlteriora autē bestijs et serpentibus plena et onagus magis in de serto vagātibus. Getulia aut affuce pars me diterranea. Numidia ab incolis passim vagā tibus sic est vocata ꝙ nullā certā hñt sedē. nā lingua eorum incerte sedes ⁊ vage numidie di cunt. Incipit autē a flumine ampsiaga et ī zeu gitanum limitē desinit. habēs ab oriēte sirtes minores. a septētuone mare qđ tendit ad sar dīniā. ab occasu mauritaniā sitifensem. a meu die ethiopuz gētes. regio campis prepinguis vbi autem siluestris: feras educat. vbi arduа equos et onagros procreat. eximio etiaz mar more preditat qđ numidicū dicit. Habet aūt vrbes precipuas ypponiregiū et ruficadā .:.

¶ Nohuc de eodem. ¶ Ca. lxxvij.

MAURON greci nigrū vocant si cut ergo gallia a candore populi. ita mauritania a nigrore nomē sortita ē cui⁹ prima ꝓuincia mauritania sitifensis est. q̄ sitifi habuit oppidum. a quo et vocabulū tra xisse regio phibetur. Mauritania vero cesa ensis colonie cesarie ciuitas fuit. et nomē pro uincie ex eo datū. vtreq; igit ꝓuīcie sibi cōiūcte ab oriente numidiam habent. a septentuone mare magnū. ab occasu flumē maluam. a meu die montem astrixim qui discernit inter fecū dā terrā et harenas iacētes vsq; ad occeanuz Mauritania tīgitania a tingi metropolitana. huius ꝓuincie ciuitate vocata ē. Hec vltima affuce assurgit a mōtib⁹. vij. hīs ab oriēte flu men maluā. a septētuone fretū gaditanū. ab occiduo occeanū athlanticū. a meridie gaula lum. gētes vsq; ad occeanū hesperiū ꝑrātes Regio gignens feras simias. et dracones. et strucliones. olim etiam et elephātis plena fuit quos sola nunc india parturit. Garamātis re gionis caput garama oppidum fuit. Est aūt int arenensem et ethiopiā. vbi est fons q̄ fu get calore diei. et calet fugore noctis. Ethio pia que dicta ē a colore populorum quos solis vicinitas torret. Demiq; vim siccus ꝓdit ho minum color. est enim iugis estus. nā quicqd ei⁹ ē sub meridiano cardine est. Circa occidu um autē montuosa est. harenosa in medio ad oriētalē plagā vero deserta. cuius situs ab oc cidduo athlantis montis. ad oriētē vsq; in egi pti fines porrigit. a meridie occeano. a septen tuone nilo flumine clauditur. pluumas hīs gētes diuerso vultu et monstruosa specie hor ribiles. feraz quoq; ⁊ serpētiū referta est mi titudine. Illic quippe unocerata bestia et ca melopardus basiliscus dracones ingentes ex quorum cerebro gēme extrahunt iacint⁹ ⁊ cu soprassus ibi repiunt. cinamomū ibi colligit. Due sunt autē ethiopie. vna circa ortum solis alia circa occasum in mauritania. Extra tres autē partes orb̄ quarta est pars trās occeanū interior ē ī meridie que solis ardore incognita nobis est. In cuius finibus antipodes fabulo se inhabitare produnt. ꝓxima autē hispanie mauritania ē. deīde numidia inde regio cartha ginensis. postq; getuliā accipim⁹. post eā ethi opiā. inde loca exusta solis ardoribus.

¶ De insulis occeani q̄ cingit orb̄. Ca. lxxviij.

INSOLE dicte sunt eo ꝙ in salo sunt. io ē in mari. Ex his q̄q; notissime et maxime q̄s pluuim veterū solerti studio indagauerūt no tande sunt. Buttannia occeani insula intfuso mari. toto orbe diuisa a vocabulo sue gentis cognomīata ē. Hec aduersa galliaz parte ad ꝓspectū hyspanie sita ē. circuit⁹ eius quadra gies octies septuagīta q̄nq; milia. mixta ⁊ ma gna flumīa ī ea fontes calidi et metallor lar ga et varia copia. gagates lapis ibi plurim⁹ et margarite. ¶ Ganatos insula occeani freto gallico a butannia estuario tenui separata. fru mētarijs cāpis et gleba vberi. Dicta ē autem tanatos a morte serpentiū. q̄s duz ipa nesciat: asportata inde terra quocunq; gētiū vecta sit. angues illico peremit. Tyle vltima ē insula oc ceani int septētuonalē et occidētalē plagā vl tra buttāniā a sole nomē hīs qz in ea estiuum solstitiū sol facit. et continuus ī ea solstitiali tēpe dies. brumali q; nox pennis exigit. vltra q̄m nauigatione vnus diei pigrū et cōcretum est mare. ¶ Solim⁹. Tylos īsule insula est ea fert palmas. oleum creat. vineis abundat. terras omnes hoc miracko sola vincat ꝙ q̄cunq; in ea nascāt arbor nūq; caret folio Ibi mons cauca sus qui maximā orbis ptē ꝓpetuis iugis pene trat. fronte qua soli aduersus est arbores pi peus ostentat quas ad iunipeu similitudinem

diuersi fructꝰ edere assueuerãt. q̃ pene immaturi exeunt dicunt piper longũ. qđ incorrũptũ est piper album. Quorum cutem rugosam et torridam colorem fecerunt nomen trahunt de colore. ¶ Ysidorus. ¶ Orcades insule occeani. inter britanniam posite numero. xxxiiij. quarum. xx. deserte sunt. tredecim colunt. ¶ Scotia eadẽ et yberia prĩa britãnie ĩsula spacio trianguli. ꝯ situ fecũdior. Hec ab affrico ĩ boream porrigit Cuius ptes priores ĩ hyberiaꝫ et cãtabricum occeanum intendunt. unde et hyberia dicta. Scotia aũt ab scotorum gentibꝰ creditur appellata. Illic nullꝰ anguis. auis rara. apis nulla. adeo ut aduectos inde pulueres vel lapillos. siquis alibi sparserit inter alueolaria examina fauos deserant. ¶ Gadis insula est ĩ fine betice primo sita que diuidit europam ab affrica in q̃ herculis columne visunt et unde tyrrenum maus faucibꝰ occeanꝰ immittitur Est aũt a continenti terra cõtum. xx. passibꝰ diuisa Quã tyrij a rubro mari profecti occupãtes lingua sua gadis id est septã nominauerũt eo qđ circumsepta sit mari. Nascit in ea arbor similis palme. cuius gumi infectũ vitrum ceraunum gemmam reddit.

¶ Iterum de eodem. ¶ Capitulum. lxxix.

FORTUNATE ĩsule hoc sibi vocabulo significant omnia ferre bona quasi felices et beate fructuũ diuersitate Sua enim apte natura preciosarum poma siluarum pturiũt. fortunatis uitibꝰ iuga collium uestiunt. ad herbarum uicem messus et olus uulgo est Unde gentilium errore et secularium carminum poetarum ꝓpter soli fecũditatem easdem esse paradysum putauerũt Harum prima membriona dicit. scda iumonia tercia theode quarta capraria. quinta riuaria q̃ aere nebuloso et concreto est Mox caninania. canibus immense magnitudinis plena. omnes auibꝰ plene. nemorose. palmifere. nucee. pinee. mellis copia animalibusq; siluestribꝰ ac piscibꝰ abundãtes. Site sunt aũt in occeano contra leuam mauritanie int̃ meridiem occasumq; occiduo proxime et inter se interiecto mari discrete. ¶ Gorgones insule sunt occeani obuerse promuntorio qđ vocat espacerꝰ. q̃s incoluerũt gorgones femine aliti permixtate hirsuto et aspero corpore et ex his insule cognoĩate. Distant aũt a continenti terra biroui nauigatione. ¶ Espidum insule vocate sunt ab espide ciuitate q̃ fuit ĩ finibꝰ mauritanie Sunt enim ultra gorgodes site sub athlanteũ litꝰ in intimos maris sinus in quarum ortis fingunt fabule draconem pigilem aurea mala seruantem. Certum enim ibi e mari estuariis adeo sinuosis lateribus tortuosum. ut uisentibus pcul lapsos angueos imitet. ¶ Crise et argire insule in indico occeano site adeo fecunde copia metallorũ ut plurimiq; eam auream superficiem et argenteã habere poxerit uñ et vocabulũ sortite sũt ¶ Thaprobana insula indie subiacẽs adeo ut cum ex qua occeanus indicus incipit patens ĩ lõgitudine octingẽtis septuaginta quinq; milibus passuum in latitudine sexcentis viginti quinq; milibus stadiorum. Fluuit amne int̃fluo tota margaritis repleta et gẽmis. Pars eius bestijs et elephantibus est repleta. partẽ uero homines tenẽt. homines aũt ibi grandiores ultra ommium mensuram. rutilis comis ceruleis oculis. truculenti soni. nullo lingue commercio alteri genti sociant. Cum negociatoribus alijs in ripam fluminis merces opponunt ac uix complacitas mutuãt. Etas illis ultra humanam fragilitatẽ plixa. ut immature pereat qui centenarius moriat nulli pene diem somnus annona semper eodem tenore. edificia humilia paruaq; vitẽ nesciunt. redundant pomis. culturas et venatus amant Uerum tygridum aut elephantorum piscationibꝰ delectant presertimq; testudinum quarum superficie domos familiarũ capaces operiunt. In hac autem insula dicũt in uno anno duas estates et duas hyemes. et bis floribus vernare locum. Miles insula in die virens omni tempore foliis. Ducusq; oceani insule.

¶ De insulis maris magni scilicet mediterranei ¶ Capitulum. lxxx.

GEM ALIE insule que ab elliesponto usq; ad gades in mari magno sunt constitute.

¶ Cyprus insula a ciuitate cypro que in ea est. nomen accepit. Ipsa est et paphon veneri consecrata ĩ carpathio mari. uicina austro famosa quondã diuitijs. et maxime eris. Ibi enim prima inuentio huius metalli fuit et utilitas ¶ Creta insula grecie pars est ingens. contra peloponensem dicta a crete quodam indigena. quem aiunt unum cretarum fuisse a quibus iupiter ibi absconditus ẽ et enutrit9 Est aũt insula grecie inter ortum solis et occasum lõgissimo tractu porrecta. a septẽtrione grecie

estibus ab austro egiptijs vndis pfusa. Cuit autē quondā centū vrbibus nobilis. Vnde et hec centapolis dicta est. puma etiam remis et sagittis claruit. puma literis iura finxit. equē stres turmas puma docuit. studiū musicū ab yœis dactilis in ea ceptū est. capus copiosa. cervis eget. lupos et vulpes aliaq; ferarū noxia nusquā gignit. serpēs nīs ibi. nīsa nocua et si inuehatur statim mouet. larga aūt ē vitibus et arboib9. Dictāi9 herba in creta nascitur. et animos q morsa diurnā famem pbibet. sfalangos aūt venenatos gignit. et lapidem q yœus dactil9 dicit. Abydos insula est i europa sup ellespontū posita angusto et piculoso mari sepata. et abydos grece dicta q sit in troitus ellesponti maris in q xerses pontē ex nauibus fecit et i greciā trāsijt. Coos insula ē adiacens puīcie attice in qua Ypocras medicus natus ē. q vt varro testis est arte lamificij primo in ornamētum feminaꝝ inclaruit.

¶ Adhuc de eodem.:. ¶ Ca.lxxxi.

OCLADES grece quondā insulas inde autumāt dictas q licz spacijs longioribus a delo,piede i orbē tū circa delū site sunt. Nā orbē aclon greci locunt. Quidā vo non q in orbē digeste sed pter scopulos q circa easdem sunt dictas aclades putāt. Dē in ellesponto int egeū et malleū mare constitute. circundant etiā mirthoo pelago. Sunt autē omnes numero. liij. tendētes a septētrione i meridiē milia q̄ngēta. ab occidēte i occasuz milia ducēta. metropolis eoꝝ rhodos Delos ē insula i medio acladū sita et dicta delos fert. qz post diluuiū qō ogigi tpib9 notat cū orbē mlīs mēsib9 continua nox imbrassет. ante oēs stras radijs solis illuīata ē sortitaq; ex eo nomē q puma visibus manifestata fuisset. nā delon greci manifestum dicūt. ipa ē et ortigia eo q ibi primū vise sunt coturnices aues quas greci ortigias vocāt. In hac insula latona enixa est apollinē et dyanam. deles aūt et duitas dicatur et insula. Rhodus acladum puma est ab orīente in qua rose capitolium dicatur esse inuentum dum ibi duitas conderetur ex q et vrbs et insula rhodus ē appellata. In hac vrbe solis colosus fuit ereus. lxx. cubitorum altitudine. fuerunt et alij centum numero in ea dem insula colosi minores. Certur autem q̄ndam hec insula adeo magno terremotu concussa fuisse vt labentib9 in illa tectis ingens quo q̄ ille colosus rueret. Carpathos ē vna ex acladibus a meridie posita contra egiptuz a q carpathiū mare appellatum ē: vocata pter celerem fructuum maturitatem. Est enim inter egiptum et rhodum. Ex hac insula dicunt2 et carpatie naues magne et spacio se. et cetera.

Citherea vna est ex acladibus a parte occidua: vocata q ibi venus sit orta. Icaria est vna de acladibus que icario mari nomen dedit. Hec inter samum et nicomium procurrē tibus saxis inhospitalis est et nullis finib9 portuosa. Dicitur autez icarum cretēsem ibi naufragio interisse. et de exitu hominis inpositum nomē loco. Hystoria dicit ex iasone natū fuisse filomelum et plutum ex philomelo pareantem gemitum qui de suo nomine paron insulā et oppidum appellauit. Puus autē minoia deinde paros est dicta. de qua virgilius Niueū q paron. Gignit enim marmor candidissimū quod parium dicunt. inuitit et sardem lapidez marmoribus quidem pstantiorem. sed inter gēmas vilissimum. Chyon insula sira lingua appellatur eo q ibi mastix gignitur. siu enim masticem chyō vocant. Samo insula est in mari egeo vbi nata est iuno ex qua fuit sibilla samia et pitagoras sami9 a quo philosophie nomen inuentum ē. In hac insula reperta prius fictilia vasa tradunt. vnde et vasa samia.

¶ Item de eodem .:. ¶ Ca.lxxxij.

SICILIA a sicano rege sicania dicta est: deinde a siculo ytali fratre sicilia prius autem trinacria dicta propter tria acra. id est promuntoria pelorum pachinū et lilibetū. Hec ab ytalia exiguo freto discreta est. affricum mare prospectans. terrus frugifera auro abundās. cauernis tamen et fistulis penetrabilis ventisq; et sulphure plena. vnde et ibi ethne mōtis extant incendia in cuius freto scilla est et caribdis quibus nauigia aut absorbentur aut collidūtur. Fuit autem quondam patria ciclopum. et postea nutrix tirānorum frugum fertilis. ac primū terrus oībus cōmissis seminib9 aratro perscissa. pīcipē vrbiū siracusaz habet et fontē arecusam et alfeum fluuiū magnoꝝ generatorem equoruz. In ea insula primum ē inuenta comedia achatem lapidem ipsa primū ex achate flumine dedit. ptuit et mare eius corallum gignit et sales agugentinos in igne solubiles crepitantes in aquis. Omnis ambitus eius claudit stadi

oꝝ tuum milium. ¶ Eolie insule sicilie appellate ab eolo ypote filio quem poete finxerunt regem fuisse ventoꝝ. Sed vt varro dicit rector fuit istaꝝ insulaꝝ ꝛ quoniam ex eaꝝ nebulis ꝛ fumo futuros predicebat flatus ventoꝝ ab impitis visus est ventos sua potestate retinuisse. Eedem insule ꝛ vulcanie vocantur qꝛ ꝛ ipe sicut ethnas arderant. Sunt aūt nouē habentes ꝓpria noīa. Quaꝝ primam lyparꝰ quidam lyparem vocauit q̄ eam ante eulū rexit. Alta ieran vocatur ꝙ sit collibus excellētissimis. tercia strongile. ī qua eulꝰ regnasse fert. Relique vero id ē didime eususa. festia femicusa. euonimō stripodes. sonores. q̄niam nocte ardent eolie siue vulcanie dicūt Ex his quedam ab midio non fuerunt postea mau edite sunt.

¶De eodem. ¶Capitulum. lxxxiij.

SARDOS hercule ꝓcreatꝰ cū magna multitudine alybia profectꝰ sardiniam occupauit ꝛ ex suo vocabulo insule nomen dedit. Dec in affuco mau sacie vestigij humani ī orientem q̄ꝫ in occidentez latior ꝓminet. terra patens in longitudine milia centum q̄draginta in latitudine quadragīta. In eaq̄ neq̄ serpens gignit neq̄ lupus sꝫ solifuga tantum animal exiguum hominibus ꝓnitiosum venenuz quoq̄ nō nasatur ibi. misi herba ꝑ plurimos scriptores ꝛ poetas memorata appellastro similis q̄ hominiꝰ uiꝰ cōtrahit ꝛ quasi uentes imeumit. Montes habet sardinia calidos. infirmis medelam ꝑbentes ꝛ fluuibus cecitatem. si sacramento dato oculos aque eius tetigerunt. ¶ Corsice insule exordium incole ligures dederunt appellantes eaz ex nomine duas Dec grece cymea dicit a cyrno herculis filio habitata Diuidit aūt a sardinia vigīti milium freto. dicta ligustici eq̄ꝰ sinu ad aspectum ytalie. Est aūt multis ꝓmunctorijs angulosa. gignens letissima pabula. ꝛ lapidem quem catoticem greci vocāt ¶ Eboꝰ insula hyspanie dicta qō a somio nō ꝓcul sit. q̄si eborꝰ cuiꝰ terram serpentes fugiūt Duic contraria est colubraria que referta est anguibus. ¶ Baleares insule hyspanie sunt due. afrasiades ꝛ gēnasie. In his primum inuentus est vsus fundarū. quibꝰ lapides emittunt. Onde ꝛ baleares sunt dicte. Balin eniz grece emittere dicit. Osi ꝛ balista q̄si emissa dicit ꝛ fundibaluz Virgilius. balearis verba

Parthenias

funde. ¶ Commune est insulis vt ꝓmineāt vñ ꝛ loca eoꝝ promontoria dicuntur.

¶De montibus. ¶Capitulum. lxxxiiij.

MONTES sunt tumores terraruz altissimi dicti qō sint eminētes Quidam autē ꝓprijs ex causis vocati sūt Ex quibus notādi sunt qui oppinione maxime celebrant. ¶ Mons caucasus ab india vsq̄ ad taurum porrectus. ꝓ gentium ac lingua rum varietate quaq̄ vsum vadit. diuersis nominibus nuncupat. vbi aūt ad orientem in excelsiorem consurgit sublimitatē ꝓpter nimium candorem caucasus nominat. Nam orientali lingua caucasum significat candidum. id est densissimis niuibus cādicātem. Mons taurꝰ a plurimisq̄ idē vocat q̄ ꝛ caucasꝰ ¶ Lybanus mons femicū altissimus. cuiꝰ meminerunt ꝓphete. dictus a thure qō ibi colligit. Cuius ea ps que est super eum ad orientalem plagaz respiciens antilibanus vocat id ē contra lybanum. ¶ Nrarat mons armenie in q̄ archam hystorie post diluuium sedisse testant. Oīa ꝛ vsq̄ hodie ibidem lignoꝝ eius vident vestigia ¶ Acroceraunij montes ꝓpter altitudinē ꝛ fulminum iaꝰ vocati sunt grece enim fulmē ceraunos dicit. Sunt aūt inter armenia ꝛ yberiam. inapientes a portis caspijs vsq̄ ad fontem tigridis fluuij. ¶ Iperborei montes scithie dicti sunt eo qō supra id est vltra eos flat boreas. ¶ Rifei montes in capite germanie sūt a ꝓpetuo ventoꝝ flatu nominati. Nam ripen grece impetus dicit. ¶ Olimpus mōs macedonie ꝑcelsus ita vt sub illo nubes esse dicātur. De quo virgilius nubes excessit olimpꝰ ¶ Comestor. ¶ Olimpus vsq̄ ad liquidaz aera euadit sup quem litere inscupte in pulueere. ꝑ annum reperte sunt stetisse immobiles Obi pre nimia aeris raritate nec aues viuere possunt. nec philosophi ascēdentes absq̄ spōgijs plenis aqua aliquantulum ibi manere potuerunt. quas naubus apponentes crassioreꝫ inde aerem attrahebant. ¶ Ysidorus. ¶ Dic macedonā diuidit a tracia. Athos mōs macedonie ꝛ ipe altior nubibꝰ tantoq̄ sublimis. vt ī lemno vmbra eiꝰ ptēdat q̄ ab eo septuagīta sex milibus separatur. ¶ Parnasus est mōs thessalie iuxta boeciam qui gēmo vertice est erectus in celum. hic in duo findit iuga tirrā et insam vnde et nuncupatur eo q̄ in singulis iugis colebāt appollo et liber Ceraunij sunt mōtes

epiu a crebus dicti fulminibus · grece enim fulmen ceraunos dicitur. Appenninus mons appellat quasi alpes pminte · quia hambal veniens ad ytaliam easdem alpes aperuit. Juuenalis. Et montes rupit aceto ·:·

¶ De eodem. ¶ Ca. lxxxv·

AGINNS ex igne et sulphure diꝰ est · vnde ⁊ gehenna · Cōstat autē hunc ab ea parte qua eurus vl affucus flat · habere spelūcas plenas sulphuris et vsq; ad mare deductas · Que spelunce recipientes in se fluctus ventum creant · qui exagitatꝰ ignem gigmit ex sulphure · vñ est q videt incendium · ¶ Solinꝰ ¶ In ethne vertice duo hyatus sunt bratres nominati · per quos eructatus erumpit vapor premisso prius fremitu q̄ p estuantes cauernarū latebras longo mugitu intra terre viscera diu voluit² · nec ante se flāmaq; globi attollunt q̄s interni strepitꝰ antecedant · Mirum hoc ē nec illud minus qō in illa feruentis puicada mixtas igmbꝰ mues pfert · et licet vastis exurdet incendijs apidis cande ppetua brumalem detinet faciem · itaq; in vtroq; inuicta violentia est · nec calor fugore mitigatur · nec fugus calore dissoluit · Quod autem in campania vesenus · in sicilia ethnas · hoc i licia mōs cymera est · ¶ Ysidorꝰ ¶ Pireneus et ipe a crebris fulminū igmbus nūcupatus est · grece enim igmis pir vocat² · iste ē qui inter galliam atq; hyspaniā quasi de industria mummentū intiacet · Soluitus al's solauus vl solubuꝰ a singlaritate dict q oibꝰ hyspanie mōtibꝰ solꝰ altior videt · ¶ Calpes est mons in vltimis finibus occeani q̄ diuidit europam ab affuca quem athlantis fines esse dicunt · Athlas frater promethei fuit et rex affuce a quo astrologie artem dicūt primus excogitatam · ideo dictus est sustinuisse celum · Ob eruditionē igit discipline et sanctiam celi nomē eius in montē affuce deuiatum est · qui nunc athlas cognominat · qui pter altitudinē suam quasi celi machinā atq; astra sustentare videt · ¶ Solinus · ¶ Athlas mons est e medio harenarum consurgens vastitate · et eductus in vicinam lunaris circuli vltra nubila caput cōdit qua ad occeanum extenditur · cui a se nomen dedit · Manat fontibus · nemoribus inhorret · rupibus exasperatur · squalet ieiunio humo nuda nec herbida qua affucaq; contra versus est felix · nascentibus sponte frugibus arboribus procerus opacissimis quarū odor grauis · come depressi similes · vestiuntur lanugine seuis velleribus nihil viliore · in eo latere est herba euforbia copiosa · cuius sucus ad oculuam profict claritatem · nec mediocriter pcellit vim venenorum Oertex semper inualis saltus eius quadrupedes · ac serpentes fere · et cum his elephantes occupauerunt · ¶ Ysidorus · ¶ Alpes sunt ppie montes gallie · de q̄bus Virgilius · aereas alpes · Et dicendo aereas verbum expressit a verbo · Nam gallorū lingua alpes montes alti vocantur · De sunt enim que ytalie muroꝝ exhibent vicem · Colles sunt preeminentiora iuga montium q̄si colla · Juga antē montium ex eo appellata sunt q̄ propinquitate sui iungantur · Valles sunt humilia loca quasi vulsa · hinc et conualles de pressa loca terrarum inter montes ·:·

¶ Actor de moribus extraneis quarundam gentium · ¶ Caplm · Octoagesimum sextū ·

HEC de diuisione terrarum · regionum · et locorum nominibus atq; ppietatibus dicta sufficiant · Nūc de diuersis moribus et extraneis modis viuēdi quarundam gentium barbarorum · De monstruosis quoq; gentibus pauca subiungamus ¶ Hieronimus contra iouinianū libro scdo · ¶ Quis ignorat vnāquanq; gentem non cōmuni lege nature · sed his quorum copia est apud se vesci solitam · Verbi gratia Arabes et Barracem et omnis herem barbares camelorum lacte viuit et carnibus quia huiuscemodi animal pro tempore et sterilitate regionum facile apud eos gignitur et nutritur · Hi nephas arbitrantur porcorum vesci carnibus Sues enim qui glande et castaneis et radicibus salicū al's filicū et ordeo ali solēt · aut raro apud eos aut penitus non inueniuntur · et si inuenti fuerunt · alimenta non habent q̄ supra diximus ¶ E regione septentrionales populos si ad esum camelorum asinorumq; compellas · simile putabunt eorum vesci carnibus acsi lupum comedere cogantur et corui ¶ In ponto et fugia vermes albos ⁊ obesos qui mingello capite sunt · et nascuntur in lignorum cauie p magnis redditibus patfamilias exigit · Rursum orientalis ⁊ libie populus quia per desertam ⁊ caliginem heremi vastitatem locustarum nubes prauuntur · locustis vesci mos ē · Compelle fugem ⁊ ponticum vt locustam co-

medat nephas putabit Coge ſyrum affremet arabē vt vermes ponticos glutiat ita eos aſpiciet vt muſcas millepedias ⁊ lacertas quanq̄ ſyu ⁊ cocodrillis terremis affu etiam lacertis viuoꝝ veſci ſoleant. ¶ In egypto ⁊ paleſtina ꝓpter boum raritatem nemo vaccam comedit. In noſtra ꝓuincia ſcelus putāt vitulos deuorare. Onos ⁊ imperator valēs nup legem dedit p orientem. ne q̄s carnib⁹ vitulorꝝ veſceret. vtilitati aguculture ꝓuidens ⁊ peſſimam iudaizantis vulgi emendans conſuetudinem pro altilib⁹ ⁊ lactantib⁹ vitulos conſumentis. ¶ Nomades ⁊ drogodite ⁊ ſate ⁊ hunorꝝ noua feritas ſemicrudis veſcunt carnibus. Porro yxiophagi gens errans in litore maris rubri ſup petras ſolis calore feruentes aſſant piſces. ⁊ hoc ſolo alimento victitant. ¶ Sarmate. quadi. vuandali. ⁊ innumerabiles alie gentes equoꝝ ⁊ vulpium carnibus delectant. ¶ Quid loquar de ceteris nationibus cum ipe adoleſcentulus in gallia vidi vim abigothos gentem britānicam humanis veſci carnib⁹. ⁊ cū p ſiluas porcoꝝ greges ⁊ armentoꝝ pecudumq̄ repiant. paſtoꝝ nates ⁊ feminaꝝ papillas ſolere abſcindere ⁊ has ſolas delicias arbitrari.

¶ De eodem. ¶ Capitulum. lxxxvij.

LCOTORIM natio ꝓpias vxores non habent ſz vt cuilibet libituz fuerit pecudum more laſciuiunt.

Perſe. medi. indi. ethiopes. regna nō modica ſz romano imperio pia cum matrib⁹ ⁊ auis cum filiab⁹ ⁊ neptib⁹ copulant. Maſſagete ⁊ debutes miſerrimos putant. qui egrotatione moriunt ⁊ parentes cognatos ꝓpinquos cum ad ſenectam venerunt iugulatos deuorant rectius eſſe dicentes vt a ſe poti⁹ q̄ a vermib⁹ cōſumant. ¶ Cibatim quos dilexerunt ſenes ſuſpendunt in patibulo. Dyrcam voluerubus ⁊ canibus ſeminiuos ꝓiciunt. Caſpij iidem beſtijs mortuos. Bate eos q̄ a defunctis amati ſunt viuos infodiunt cum oſſib⁹ mortuorꝝ. Captrij canibus ad hoc ipm nutritis ſubijciūt ſenes. Qō cum alexandri pfect⁹ ſiſanor emēdare voluiſſet. pene amiſit ꝓuinciam. ¶ Solinus. ¶ Poſt inhumanos ritus. primos hominum feres cognoſcimus qui aquaꝝ aſpergine inundatis frondibus vellera arborꝝ admiculo decerpūt liquus. ⁊ lanugems tenerā ſubtilitatē humore domant ad obſequium. Doc illud ſe

Massagete ꝓpinqui vesci solent

Bate

Bate, dimittj cadauera vorandi ſepeliendi

Deum ppl

ducum eſt in uſum publicum damnoſe veritatis admiſſum eo q̄ oſtendere potius corpora q̄ veſtire primo feminis nūc etiam virus luxurie ꝓſuaſit libido. Beres ipi quidem mites ⁊ inter ſe quietiſſimi alios vero reliquorꝝ mortaliū cetus refugiunt. adeo vt ceteraꝝ gentiū cōmercia abnuant. Porum eorꝝ fluuium mercatores ipi tranſcunt in cuius ripis nullo inter partes lingue commertio. ſz diſpoſito rerum precio oculis eſtimantib⁹ ſua tradūt. ⁊ noſtra emūt

¶ Clemēs libro nono. ¶ Apud feres neq̄ meretur neq̄ adultera neq̄ fur ad iudicū ducit. neq̄ ocaſus homo fert ibi aliq̄n. ſz ē apud eos legum ſuaꝝ met⁹ vehementior q̄ geneſis conſtellatio. Dii in initio orbis terre habitant. Beres q̄ caſte viuūt nec erugine nec grandine nec peſtilentia. ⁊ huiuſmodi malis affligūtur. quia nec poſt cōceptum adiu vltra apud eos feminam fas eſt. neq̄ cum purgat. Carnib⁹ immundis nemo ibi veſcit. Sacrificia ibi nemo nouit. Scōm iuſticiam omnes ſibiipſis iudices fiunt. Ideo non caſtigant huiꝰmodi plagis ſz pluriū temporis in vita durantes abſq̄ egritudine vitam finiunt. Morbide aūt immundicie ꝓ peccato ſolent acidere. ¶ Solinus. ¶ Eſſedonum mos eſt parentum funera ꝓſeq̄ cantib⁹ ⁊ proximoꝝ corrogatis ceteris corpora ipa dentib⁹ lamare ac pecudū mixta carnibus dapes facere. Capitum etiā oſſa auro mūcta. in poculorum tradere miniſteriū

¶ Bathotaui ꝓ hoſtijs cedunt aduenas Bactrhi auro argentoq̄ damnato in eternum ſe a publica auaricia vindicauerunt.

¶ De eodem. ¶ Capitulum. lxxxviij.

Bactre

CYTHIARIOM interius habitantium aſpior ritus eſt. Specus incolunt pocula non vt eſſedones ſz de inimicoꝝ capitib⁹ moliunt. Amant. prelia intemptoꝝ cruorem e vulneribus ipis bibunt. De numero cediū honor creſcit. quaꝝ exptez eſſe apud eos ꝓbrum eſt. Dauſtu mutui ſanguinis fedus ſancīunt. non ſuo tantum more ſz medoꝝ quoq̄ vſurpata diſciplina ¶ Juſtinus libro ſcdo. Bathe agrum non exercent nec domus vlla aut tectum aut ſedes eſt. Armenta ⁊ pecora ſemp paſcentibus ⁊ p incultas ſolitudines errantib⁹. vxores ſecum ⁊ liberos in plauſtris vehunt corijs tectis ymbriū hyemiſq̄ cauſa. quibus p domibus vtuntur. Juſticia gentis ingenijs non legibus culta

est. Nullum apud eos scelus grauius furto ē. q̄ eo q̄ sine mumimento alimenta habent. Nu tū et argentū non appetunt: lacte et melle vi uunt. Lane ac vestium vsus eis ignotus est: quanq̄ continuis frigoribus vrantur: pellib9 feruis ac mutinis vtunt. Nec continētia illis morum quoq̄ iusticiam edidit. nihil alienum concupiscentibus. quippe ibi diuitiarum cupi do est vbi et vsus. Solinus. Garamāti et ethiopes matrimonia priuatim nesciunt. sed ommibus in venerem vulgo licet. inde est q̄ fi lios matres tantum recognoscant. Naz pater ni nominis nulla reuerentia est. Quis enim ve rum patrem nouerit in hac luxuria incesti la sciuientis? Eappē garamantici ethiopes inter omnes populos degeneres hītur. nec immeri to quia afflicta castitatis sue disciplina succes sionis noticiā vtu improbo poierūt. Nomen ethiopum late patet ī parte affricana qua me roen vicet libra. plurime eorum sunt et varie nationes. harum e numero numades cenoce phalorum lacte viuūt. Herbote longi sunt ad pedes. xij. Et zachei captos venatib9 elephā tos deuorant. Arabes scemite causas nois in de ducunt q̄ tentorijs succedunt. nec alias do mos habēt ipa autē tōtoria quidia sunt ita nū cupant velamēta capraz pilis texta. Prete rea suillis carnibus prorsus abstinent. Sane hoc animalis genus si inuectum illo fuerit mo tutur illico. Arabes longe lateq̄ diffusi. diuersis et moribus et cultib9 plurimis viuūt cumis intōsus. mitrata capita. redimitu pau pars rasa in cute barba. cōmercijs studēt. ali ena non emunt. vendūt sua. quippe et mau q̄ siluis diuites. umbre que nobis dextre: sunt il lis simistre. Pars eorum quibus asper victꝰ ē angues edunt. Nulla velaminis cura corpou s ac pterea osiofagi noiantur. Trogodite spe cus excauāt illis tegunt nullus ibi hūdi amor a diuitijs pauptate se abdicauerunt. voluntā tia. Tantum lapide vno glouant. quē exacō thalicū nominam9 tam diuersis notis sparsuz vt. lx. colores gēmaz in paruo orbiculo eius deprehendantur. hoīes isti carnib9 viuunt ser pentum ignauq̄ sermonis student potius q̄ lo cuntur. Angile vero solos colunt inferos. fe minas suas purnis noctibus nuptiarū adulte rus cogunt parere. mox ad ppetuā pudicicam legibus stringūt seueriissimis. Nasicates abstinēt plijs. fugiunt cōmercia. Nulli extero misceri sinunt.

Arabes

Item de eodem. Ca. lxxxix.

CRACIBOS barbarus inest cō temptus vite et ex quadā natali sa pictie disciplina concordāt omēs ad meritū voluntarū dum nonnulli eorum pu tant abeuntium animas reuerti. alij non extin gui. sed beatas fieri magis. apud plurimos lu ctuosa sunt puerpia. demq̄ recēs natum fletu parens excipit. Et econtra leta sunt funera adeo vt exemptos gaudijs prosequant. femi ne eorum tenacis sunt castitatis. insiliūt rogos defunctoz cōiugū. et qō maximum insigne ca stitatis ducunt papites in flāmas eunt. Gra ces corporum magnitudīe omnes hominēs an tecedunt ceruleis oculis ac truci visu terrifico sono vocis. annosa etate. Edificia modice ab humo eleuata. ānona semp eodē tenore. vites nesciunt. pomis abundant. in regis electione non nobilitas preualet. sed suffragium vniuer sorum populus enī eligit spectatum moribus. et inuetata clementia etiam annis grauē. Sed hoc in eo queritur cui liberi nulli sint. Nam q̄ pater fuerit etiā si vita spectatur ad regendum non admittit̄ q̄ si forte dum regnat pignus su stulerit potestate exuit. Maxime hoc custodit̄ ne fiat hereditarū regnū. Deinde etiam si rex maximā preferat equitatē nolunt ei totū licere. xl. ergo rectores accipit ne in causis capitū solus iudicet. Qz si etiā ipe ī pāō aliq̄ arguit: morte multat non tñ vt cuiusquā manu attrectetur. sed consensu publico rex ommū indi ta ei facultate etiā colloquij potestas primo denegat. Scenolophagi alīs scelonophagi nō alia q̄ testudinū carne viuunt. hirsuti visi fa cietenus que sola leuis est. Idem corijs piscium vestiuntur.

Item de eodem. Caplm. xc.

INDIE montana pigmei tenēt. at hi qui bus vicinus est occeanꝰ sine regibus degunt. Pandea gens a femīs regit̄ cui regimā primā assignāt herculis filiā. Indis oib9 ē plixa ce saries nō sine fuco ceruleī aut crocei colorꝰ. cultus papuus in gēmis. nlīs funerū appara tus. Preterea vt iubeant archelai regū libus editum est inq̄ntū populoz̄ mores dissonant. habitus quoq̄ discrepantissimus est. alij line is peplis vestiunt̄ pars nuda pars obscena tā tum ad mīculam. pluuni etiam flexibilibus libus circundati. Quidam populi adeo pceru

pygmei Indi

vt elephantos velut equos facillima insultatiõ ne trãsiliãt · pluris placz nec aial occidere · nec vesci carnibus · plicz tãtũ pisab9 alunt ⁊ mau viuũt Sũt q̃ pxios ⁊ parẽtes pruscz ãmis aut egu tuome i maciem eant · velut hostias cedũt emtoz pemptoz viscera epulas habẽt qõ ibi nõ sceleus sed pietatis loco numerant · Sunt etiam qui cum incubuere morbi · pcul a cete ⁊ us in secreta abeũt. nihil anxie mortẽ expectãtes Philosophos habẽt indi · ⁊ gymnosophistas vocant q̃ et ab ortu vsqz ad solis occasũ contentis oculis orbem candidissimi sideus cõtuent in globo ignis umantes quedam secreta aremisqz feruentib9 ppetem diem altis pedibus insistunt · ¶ Dieronimus contra iouinianũ libro primo · ¶ Indidit omnes pene barbaru vxores pulcerumas habent · Apud eos lex ẽ vt vxor cauissima cũ defuncto mauto cremet De igit contendũt int se de morte viri · ⁊ ambitio summa certantium · est testimonium castitatis digna morte decerni · Itaqz victux in habitu ornatuqz pustimo iuxta cadauer defuncti accubat amplexans illud ⁊ osculans ⁊ suppositos ignes pudicide laude contemnẽs puto q̃ sic mouit scõas nuptias non requt · ¶ Joez libro scõo · ¶ Bardesanes vir babilonius mi duo dogmata apud ipos gimnosophystas didicit · quoz vnum appellat barthanas alteqz samaneos · q̃ tante continẽtie sunt vt vt pomis arboz iuxta gangem fluuium · vt publice ozige ⁊ fame alant cibo · ⁊ cum rex ad eos venerit adorare illos solit9 sit pacemqz putide sue in eoz predib9 arbitrari sitam ·

¶ Ambrosius secũdo libro de excessu fratris de eodem · ¶ Capitulum · xci ·

LIGIORUM ferunt esse pcepta que viros iubeant muliebrem vestem mouere si merou indulgeãt · eo q̃ mollem ⁊ effeminatum iudicauerunt in viro luctum Deforme est enim eos q̃ p fide p religione · p patria · p eq̃tate iudicij atqz intentione virtutis obuium morti pcl9 offerre debeant merere in alio grauius qõ in se si causa exegerit expetendum est · ¶ Julius celsus · Butones leporem ⁊ gallinam aut anserem gustare fas non putant · hec tamẽ alunt animi voluptatisqz causa · loca sunt ibi tempantiora q̃m gallia remissioribus fugoribus · Interiores pluumiqz frumenta non serunt ſ lacte ⁊ carne viuũt pellibus vestiunt · Omnes vero bu-

tanni vitro infidunt ceruleo colore atqz horribiores sunt in pugna aspectu · Capilloqz sunt plixo atqz omi pte corpis rasa pret caput ⁊ labrum superius · Uxores habent dem duodenicqz inter se communes ⁊ maxime fratres cũ fratrib9 parentesqz cum liberis · Sed qui sunt ex his nati eoz habent liberu quo primũ virgo quoqz deducta est ¶ Delimandus libro xvij · ¶ Xenofon i libro de vita cyri polenta ⁊ caramo ⁊ sale ac pane · psas asserit victitare · Valerius libro secundo · ¶ Perse non aspiciunt liberos suos pruscz septem annos impleuerunt · quo paruuloz amissionẽ equiore aio sustineant · ¶ Dieronimus contra iouinianũ libro secundo · ¶ Coge egiptium vt ouum late vescat · impelle si vales peliotem vt manducet cepas singule pene in egypto ciuitates singulas bestias ⁊ monstra venerant ⁊ qõcũqz coluerunt hoc inuiolabile ⁊ sacrum putant Onze ⁊ urbes quoqz apud eos ex animalium vocabulo nũcupant · leonto ciuo lico bustus thonni · qõ interpretat hyrcus · Et vt sarem9 quales semp recepisset egypt9 · nup ab aduani amasio urbs eoz antinous appellata ẽ · Puides igit qõ non solum in esu ſ ⁊ in sepulturis ⁊ in conuiuijs ⁊ in omni cõuersatione vna queqz gens suo ritu ⁊ pprietatibus victitet · ⁊ hoc eam putare legem quod didicit ·

¶ Ysidorus libro xi · de quibusdam monstruosis gentibus · ¶ Capitulum · xcij ·

SCIOT autem in singulis gentib9 quedam monstra sunt hominũ · ita ⁊ in vniuerso genere humano quedam sunt monstra gentium vt gygantes · cynocephali · cyclopes ⁊ cetera ¶ Gigantes dicunt iuxta greci sermonis ethymologiam · qui eos gegenes existimant id est terrigenas eo q̃ eos fabulose pene terra immensa mole ⁊ similes sibi genuerit · Ge enim terra appellat gemis genus · licet terre filios vulg9 vocet quoz genus incertum est · Falso autem opinant quidã impiti de sanctis scripturis preuaricatores angelos cum filiabus hominum ante diluuium concubuisse ⁊ eximie natos gygantes id est nimiũ grãdes ⁊ fortes viros de quib9 terra completa est · ¶ Glosa sup geneſim · ¶ Gygãtes homines potentes inanes corporib9 supbi viribus inconditi moribus · ¶ Ysidorus ¶ Cynocephali appellant eo q̃ canina capita habeãt quoscz ipe latrat9 magis bestias q̃ homines

confitet hi i indía naſcunt. Cyclopes q̃q; ea-
dem indía gignit. dictos cyclopes eo q̃ vnum
oculum habere i fronte media ꝓhibentur. Di
quoq; aguophagite nuncupant. ꝓpter hoc q̃
ſolas ferarum carnes edunt. ¶ Lemnías in
libia credunt truncos ſine capite naſi: et os et
oculos habere in pectore. alios ſine ceruicib9 gi
gni oculos hñtes in humeris. In vltimo autẽ
orientis mõſtruoſe gentiũ facies ſcribunt. alie
ſine naribus equali totius ora plamcie. infor
mes hñtes vultus. alie labro ſubteriori adeo
ꝓminenti. vt in ſolis ardoribus totaz ex eo fa
ciem contegãt dormiẽtes. Alijs concreta ora
eſſe modico tantũ foramine calamis auenaruz
potum hauriẽtes. Nõnulli ſine linguis eſſe di
cunt. mutuicem p̃ ſermonibus vtẽtes nutu ſiue
motu. ¶ Panothios apud ſithiam eſſe ferũt.
tam diffuſa magnitudine auriũ: vt omne cor-
pus ex eis tegãt. Pan enim greco ſermone
omne: othi aures dicunt. ¶ Artabite i ethio
pia ꝑmi vt pecora ambulare dicuntur. qua-
drageſimum cui ãnũ nullꝰ ſupgredit. ¶ Sa-
tiri hominiones ſunt adunci naribus. cornua
in frontibus hñt et capraz pedibus ſimiles. q̃
lem i ſolitudie ſãũs anthoniꝰ vidit. qui etiaz
interrogatus ſeruo dei reſpõdiſſe fertur dicens
Mortalis ego ſum vnus ex accolis hęremi q̃s
vario errore delusa gentilitas. faunos ſatiros
q̃ colit. Dicunt quidã ſilueſtres homines. q̃s
nõnulli faunoſficarios vocant. ¶ Sciopodaz
gens fert i ethiopia ſingulis cruribus et cele-
ritate mirabili. quos ſtiopodas greci vocant.
eo q̃ p̃ eſtum reſupini i terra iacẽtes pedũ ſuoz
magnitudine obumbrentur. ¶ Antipodes i
libia plantas verſas hñt poſt crura et octonos
digitos in plantis. ¶ Ippodes in ſithia ſunt:
humanaz formam et equinos pedes habentes.

¶ Item de eodem. ¶ Capz. xciij.

GEM: in india ferunt eſſe gentes que ma-
crobij nuncupantur. duodecim pedum ſtaturã
habentes. vnde et nuncupati ſunt. macron enĩ
greci longũ dicunt. Eſt etiam gens ibi ſtatu-
ra cubitali. quos grece a cubitu pigmeos vo-
cãt de qua ſupra diximus. hi mõtana indie te-
nent. quibus eſt vicinus occeanus. Perhibẽt
et in eadẽ india gentẽ eſſe feminaz que quin-
quennes conapiunt. et octauũ vite ãnũ nõ ex
cedunt. ¶ Solinus. ¶ Nuſmaſpi gens circa
clytelon poſita. vnocula gens eſt vltra hos. et
uphęum iugum regio eſt aſſiduis obſeſſa nui
bus. ¶ Dumantopodes fluxis vlibus cruruz
ſerpunt. potius q̃ incedunt et pergendi vſum
lapſu magis ęſtmant q̃ greſſu. Apolonides
perhibet in ſithia feminas naſci que bithie vo-
cantur. has quoq; in oculis pupillas gẽminaſ
habere et perimere viſu. ſi forte irate aſpexerit
he ſunt et in ſardinia. ¶ Megaſtenes per diuer
ſos indie montes eſſe ſcribit nationes capiti-
bus caninis. armatas vngulibus. amictas pe
ſtitu tergorum. ad ſermonẽ humanũ voce nul
la. ſz latratib9 tantũ tonãtes uctib9 q̃ Apud
thęſiam legit quaſdã feminas ſemel parere na-
toſq; canos illico ſieri. Eſſe rurſuz gentẽ alte
ram que i iuuẽta cana ſit i ſenectute migreſcat.
vltra cui nri terminos ꝓmanẽtem. legim9 mo
noculos ibi naſci ſingulis cruribꝰ et ſingulari p
magnitudine qui vbi defendi ſe velint a calore reſu-
pinati plantaz ſuaz magnitudie inumbrẽt. .
Gangis fontem qui accolũt nullius ad eſcam
opis indigent. odore pomoruz viuunt ſilueſtru
um longiuſq; pergentes eadem illa in preſidiũ
gerunt. vt olfactu alant. Q̃ ſi deteriorem for
te ſpiritum traxerunt examinau eos certũ eſt.
Perhibent et gentẽ eſſe feminarum que quin-
quennes conapiant. ſed vltra octauum annũ
viuendi ſpaciũ non protrahunt. ¶ Sunt qui
ceruicibus carent. et in humeris habẽt oculos
Sunt qui ſilueſtres corpore hirti caninis den
tibus ſtudore terrifico. Apud eos vero quibus
ad viuendi rationẽ exactior cura eſt mlte vxo
res in eiuſdem viri coeunt matrimonium. Et
cum mantus deceſſerit apud grauiſſimos iu-
dices ſuam queq; de meritis agũt cauſam. z q̃
officioſior ceteris ſententia vicerit iudicantiuz
hoc palme refert premiũ. vt arbitrio ſuo aſcẽ
dat rogũ comugis. et ſupremis eius ſemetipaz
det in flãmas cete cũ nota viuant.

¶ Yſidorus de fabulis poetẽtis ¶ Ca. xciiij.

ONIONGIOR autẽ et alia hoim
fabuloſa poetẽta que nõ ſunt. ſed fi-
cta in cauſis rez interpretant. vt ge
rionẽ hyſpanie regẽ tuplici forma ꝓditũ fue-
runt enim tres fratres tãte concordie vt i tubꝰ
corporibus quaſi vna aia eſſz. Gorgones q̃q;
meretrices cumitas ſerpẽtibꝰ q̃ aſpicientes cõ
uertebãt in lapides. habẽtes vnum oculũ quo
inuicem vtebantur. Fuerũt enĩ tres ſorores
vnius pulcritudinis quaſi vnus oculi. que
ita ſpectatores ſuos ſtupeſcere faciebant. vt
vertere eos putarentur in lapides. ¶ Sirenes

tres fingunt fuisse ex parte virgines ⁊ ex parte volucres habentes alas ⁊ vngulas · quarum vna voce · altera tibijs · tercia lira canebat · q̃ illectos naugantes sub cantu in naufragium trahebant · Scom veritatem aũt tres meretrices fuerũt que transeuntes deducebãt ad egestatem : his fcte sunt inferte naufragia · alas aũt habuisse ⁊ vngulas · q; amor volat ⁊ vulnerat · Que inde in fluctibus commorasse dicũtur · quia fluctus venerem creauerunt · ¶ Scilam quoq; ferunt feminam capitibus sucanatam cammis · cum latratib9 magnis · ꝑt fretum sicili maris · in quo naugantes vertib9 in se concurrentium vndaꝝ exfuti latrare existimant vndas · quas sorbentis estus vorago colluit · ¶ Fingunt ⁊ monstra quedã irrationabilium animantium vt cerberꝝ inferorum canem tria capita habentem · signantes ꝑ eum tres etates ꝑ quas mors hominem deuorat id est infantiam · iuuentutem · ⁊ senectutem · Quẽ quidam ideo dictum cerberum putant q̃si cere onoꝝ id est carnem vorans · ¶ Dicũt ⁊ yderã esse serpentem cum nouem capitib9 · que latine cedra dicãt qđ vno cesso · tria capita excrescebant · Sed yderam constat locum fuisse euomentem aquas vastantem vicinam ciuitatem · in quo vno meatu clauso multi erumpebant · Quod hercules videns loca ipsa exussit ⁊ sic aque clausit meatꝰ · Nam ydra ab aqua dicta est · Huius mentionem facit Ambrosius in similitudinem hereseos dicẽs · Hereses enim velut quedam ydra fabulaꝝ vulneribus suis creuit ⁊ dũ sepe recidit pullulat igni debita incendioq; pitura · ¶ Fingunt ⁊ chymeram trifaciem bestiã ore leonis postremis partib9 draconis · media capre · vomentis ignem · Quam quidam phisiologi non animal · sed alicie montem esse aiũt · quibusdã locus leones ⁊ capres nutrientem · quibusdam ardentem · quibusdaꝝ plenum serpentib9 · hunc bellorofontis habitabilem fecit · vnde chymeram dicãt occidisse · Centaurus aũt species vocabuluꝝ indidit id ẽ hominib9 equo mixtis quos quidem fuisse equites thessalorum dicunt · sed ꝑ eo qđ discurrẽtes in bello velut vnum corpus equoꝝ ⁊ hominũ viderent in cẽtauros fictos asseruerũt ¶ Porro monocentauꝝ nomen sumpsisse ex tauro ⁊ homine qualem bestiam dicunt fabulose in labyrinto inclusam fuisse · De qua ouidi9 semibouemq; virum semiuirumq; bouem · ¶ Onocentauꝝ autẽ vocau eo ꝙ media hominis species media asini esse dicat sicut ⁊ ypocẽtauros qđ equorum hominumq; in eis natura coniuncta fuisse putatur ·

¶ De transformatione · ‖ Capitulum · xcv ·

SCRIBONIOR aũt ⁊ q̃dam monstruose hominum transformationes ⁊ cõmutationes in bestias · sicut de illa magna famosissima circe · q̃ socios quoq; olixis mutasse fert in bestias · ⁊ de archadibus qui sorte ducti transnatabãt quodam stagnũ atq; ibi conuertebant in lupos · Nam ⁊ demedis socios in volucres fuisse conuersos · nõ fabuloso mendacio · sed hystorica affirmatione confirmant · Sed ⁊ quidam asserunt strigas ex hominib9 fieri · Ad multa enim latrocinia figure sceleratoꝝ mutant et siue magicis cantib9 siue herbaꝝ venefitio totis corporib9 in feras transeunt · Siquidem ⁊ ꝑ naturam plura q̃ mutationem recipiunt ⁊ corrupta in diuersas species transformant · sicut de vitulorꝝ carnib9 putridis apes · sicut de equis scarabei · de mulis locuste · de cancris scorpiones ¶ Ouidius · ¶ Concaua htorei si demas brachia cancri · Scorpion exibit · caudaq; minabit vnca · ¶ Solinus · ¶ Neuri vt accepimus estatis tẽporib9 in lupos transfigurant · Demde spacio exactio qđ huic sorti attributum est in pristinã faciem reuertunt · Populis istis deus mars ẽ Protosimulacris ẽses colũt · homines victimas habent · ossibus adolent ignes focoꝝ · Gelonij ad hos ꝓmant · De hostium cutib9 ⁊ sibi iumenta faciũt ⁊ equis suis tegmina ¶ Demandus libro xiij · ¶ Memini me adolescentulum audisse a nonnullis ꝑ vero narrari q̃ in tutorio beluacẽsi erat quidam rustic9 qui dũ vxor eius lauaret ei caput quosdam articulos pueri ex ore euomunt · Opinio aũt nimis vulgata erat in lupum illum per diuersa tempora transformari · Hec aũt opinio ꝑ illum vomitum articuloꝝ pueri vehementius confirmata est · ¶ Idem libro viij · ¶ Lemures autez siue larue nihil aliud sunt q̃ terribiles vmbre vl' animaꝝ damnataꝝ vel nequissimoꝝ ⁊ immundoꝝ spirituum Quaꝝ natura teste hieronimo dicãt esse terrere pueros ⁊ in angulis garrire tenebrosis · sed harum terror in vtilis signo crucis oppositio vt fumus euanescat ·

¶ Mator de ortu ragau et regni saturum.

HIS de diuisione ¶ Ca. xcvi. terrarum ac varietate gentium p secutis. Nunc ad hystoriam rede amus. ¶ Galech cum esset anno rum. xxx. genuit reu et ragau. anno scz etatis scde. c. xxxi. Mūdi vero. M. dcc. et. lxxxvij. Sathanel regni 9 Sub ragau regnum saturum exortum est. Quod licet antiquissimum sit int̄ quatuor tñ inter principalia regna non computatur quia barbarorum fuit. ¶ Justin9. li. ij. ¶ Oriu sa turū parthos et bactrianos. femine vo ama zonum regna condiderunt. Int̄ sirias et egi ptios diu contentio de generis antiquitate ha bita est. Sirie antiquiores visi sunt. Pumuz eis bellum intulit vexatus rex egipti. qui eum fugauerunt et egiptū occupassent. nisi eos pa ludes phibuissent. mox reuersi asiaz domuerūt modico tributo impposito magis in titulum im perij q̄ in premium victorie. xij. annis pacan de asie immorati ab vxoribus reuocant̄. Dis asia per. M. d. annos vectigalis fuit. cuius tri buti pendendi finē minus imposuit Medio aūt tēpore duo reges iuuēs hyliō et scolopitus do mo pulsi per factionem optimatum ingentem iuuentutem secum traxere et in capadocie ora iuxta amnem tumodontē consedere. vbi occu patis temistijs campis per multos annos spoli antes finitimos conspiratione populoz per in sidias trucidantur quorum vxores arma sume tes viros qui domi remāserāt interficiūt. Tūc armis pace quesita finitimoz concubit9 meūt Mares qui nascebantur interficiunt. virgines reseruant. quas non lanificio sed armis et eqs et venationibus assuefaciunt. mustis infantiuz extremitatibus mānis: ne sagittarum ictus im pediretur. Dis due fuerunt regine marchesita et lāpedo vicissim terminos defendētes. marte se gemitas predicantes. maiore parte europe subacta asiam occupauere. Epheso mistisq; ali is vrbibus conditis partem exercitus cum in genti preda domum mittunt. relique ad tuen dam asiam remanserunt. que cum marchesita cursu barbarorum interficiuntur. Cui succes sit outhia filia. cui preter singularem belli sci entiam. eximia seruate in omne euum virgini tatis admiratio fuit.

¶ Mator de ortu Saruth et regni egiptiorū.

¶ Capitulum. Nonagesimumseptimum.

REO qui et ragau. cum esset annoz rum. xxxij. genuit saruth scilicet an no etatis scde. c. lxiij. Mdi vo. M. dccc. xix. Sub hoc ortuz est regnū egipti qđ durauit vsq; ad Octauianū augustū. nō tñ cō tinue ꝫ facts q̄busdā int̄ruptionibus vbi pu mū regnauit Zones. ¶ Ex cronicis ensebij. ¶ Porro a tpe natiuitatis abrahe regnauerūt egiptijs thebei annis. c. xc. Deinde pastores ipi sunt pharaones annis. c. iij. Deide post de amādauā diopolitanoz dinastiā. Prum9 re gnauit amosis annis. xxv. et cepit anno xxij. ducatus ioseph Secund9 chebron annis xiij. Tera9 ammenofes xxi. Quart9 mefres xij. Quintus misphar mothosis xxvi. Sext9 tho mosis ix. Septimus amenosis xxxi. Octauus horus xxxviij. Nonus acentrus xij. Decimus athous vij. Undecim9 cenchres xviij. Duode cim9 achres viij. Tredecim9 ali9 achres. xv. Decimusquart9 armagis qui et danaꝰ v. De cimusquintus remesses q̄ et egiptus sexaginta octo. Decimussextus menopes quadraginta. Post decimamoctauam autē dinastiam egi ptij imperatore suo vti ceperunt. quorum se thus primus annis quinquagintaquinq; reg nauit Secūd9 ramises alꝰ ramses lxvi. Ger dius amenophes xl. Quart9 agamenemes vi gintisex Quintus thetozes vij. Postmodum vero sequitur vicesima dinastia diopolitanoz et imperauerūt diopolitani annis centū septu gintaseptē. Vicesimaprima autē dinastia re gnauit semēdisan9 xxvi. Pseusennes xli. Ne phereberes iiij. Amenophes ix. Osochor sex. Spinace9 ix. Spusennes xxxv Vicesimasecda dinastia sinōch9 regnauit ānis xxi. Ozsothon xv. Talcelotes xiij. Vicesimatercia dinastia Pecubastes ānis xxv. Ozsothon ix. Psañi9 x. Post vicesimā quartā dinastiā Bothoz9 q̄ egiptijs iura constituit sub q̄ et agn9 locut9 est regnauit annis xlvi. Vicesimaquīta. sabaton ethiops ānis xij Sebic9 xij Tharath9 ethi ops xx Merres ethiops xij Stephinacijs se ptem Netepses sex Nethao octo Psanneti cus xliiij Nethao scōs q̄ et nece pl9 vi Psan mites qui et psameticus xij Vafres tuginta. Amasis xlij Quibus completis obtinuit egi ptum Cambises. qui et nabuchodonosoz rex persarum anno quinto imperij sui. ¶ Et sic fi nitum est regnum egiptiorum vsq; ad temp9 Artarxersis qui et asuerus.

De ortu nachor ⁊ regm assyriorꝫ. Ca. xcviij

BARIOCH cum esset annoꝝ trigi ta genuit nachor anno sc̄z etatis sec̄i de. C. xcij. Mundi vero M. dccc. xlix. Sub hoc orta sunt duo regna sc̄z assyrio= rum ⁊ sidomoꝝ. belo ⁊ egialeo illic regnãtib9 vt ait beda in cronicis suis Porro iuxta euse bium anno primo abrahe q̄ fuit a diluuio cc. vi. a mundi vero principio. dcccc. xlviij. Pri mus rex assyrioꝝ minus filius beli regnauerat annis xlij. ⁊ deinceps regnauit annis decem. Regnauit enim annis lij. quorum xliij. natus ẽ abraham Postmodum regnauit semiramis vxor mini annis xlv. zameus filius mini ⁊ se= miramis annis xxxviij quarto anus annis xx x. quinto arali9 xl. sexto xerses xxx. septimo anametres xxxviij. octauo belocus xxxv. no= no baleus lij. decimo alcadas xxxij. vndecimo manuchus xxx. duodecimo machale9 xxx. tre decimo spe.9 xx. decimoquarto manul9 xxx. decimoquito spareth9 xl. decimosexto astach adis xl. decimoseptimo amintes xlv. decimo octauo bolocus xxv. decimonono belles paus triginta vicesimo lamprides xxxij. vicesimo= primo solares alias sosares xx. vicesimosecũ do lampes xxx. vicesimotercio pãmias xlv. vi cesimoquarto solaunus xix. vicesimoquito mirreus xxvij. vicesimosexto tautanes xxxij. vicesimoseptimo teutenus xl. vicesimooctauo timeus xxx. vicesimonono derculus xl. Truce simo eupales xxxviij. trucesimoprimo laoste= nes xliij. trucesimosecũdo phiutrades xxx. tru cesimotercio offradeus xx. trucesimoquarto offradenes. l. trucesimoquinto agrosophes. x lij. trucesimosexto sardanapaul9 triginta Ex tunc arbac9 medus impio assyrioꝝ destructo regnum transtulit in medos sc̄z quarto anno azarie regis iude. Et supputant omnes anni regni assyrioꝝ a primo anno mini vsq̄ in istum M. ccxl.

De ortu regni sithiomiorum helimandus. Capitulum. xcix.

REGNUM vero sithiomioꝝ quod etiam sub nachor habuit inicium tra= uit vsq̄ ad annum heli sacerdotis. xxix. aliasxix. ⁊ fuerunt reges vigintisex. a primo egyaleo vsq̄ ad vltimum zeusippum. hoc modo egyaleus regnauit annis lij. europs lv. teschim vl telchim9 xx. apis xxv. a q̄ apia que primus egyalea vocabat thelchionolis telti on lij. egyptus vel egideus xxiiij. turcimacus quadragintaquinq̄ leocippus vel lencippus. liij. messappus vel messattus xlvij. eratus vel erastus xlvi. plemineus vel plenneus vel plen nat9 xlviij. orthopolis xliij. marath9 vel ma= rathias xxx. marathus xx. alias x. ethite9 lv chozas vl chorax xxx. epoeu vl epopeus xxxv laomedon xl. sithion xlv. a quo sithionia. po libus xl. machus xlij. festus octo vel septem adrastus quatuor polisides xxxi. pelasgus xx. zeusippus xxxi. vl xxxij. Qui anni omnes in simul faciunt dccc. ⁊ xlij vel ij. minus ꝓpter di uersum numerũ festi ⁊ zeusippi. Post hoc cõ stituti sunt sacerdotes carnij q̄ carni offerende pfuerunt p annos triginta q̃tuor sicut legitur in cronicis.

De ortu thare ⁊ fine sec̄i de etatis actor. Ca pitulum. Centesimum.

ACHOR cum esset annoꝝ vigi= tinouem genuit tharam anno etatis sc̄z scde ccxxij. mundi vero M. dccc. lxxviij. In thare terminat secunda etas. que tamẽ vs q̄ ad ortum abrahe extendit id est vsq̄ ad an num thare septuagesimum ⁊ habuit annos cc. xcij. Puma autẽ habuit M. ⁊ dc. ⁊ lvi. Sic q̄ ab inicio mundi vsq̄ ad ortum abrahe fluxe runt anni. M. dcccc. xlviij. ⁊ hoc sc̄om veritatem hebraicam Sc̄om aũt lxx longe plures. Orosius in prefatione libri de hormesta mũ di. Ab adam enim vsq̄ ad ninum regẽ q̃ natus est abrahaz sunt anni Tria milia centũ octuagintaquatuor qui ab omnibus hystori= ographis vel obmissi vel ignorati sunt. A ni= no aũt vel ab abraham vsq̄ ad natiuitatẽ xp̄i sub augusto anni duo milia xv. in quib9 au= dores ac scriptores inter se omnium odia ne= gociaq̄ tuerunt. Actor De his autem generationibus ait clemens in libro primo sic Nona generatione nati sunt gygantes mimẽ= sis corporibus editi aduersum quos diuina p uidentia diluuium eduxit decima generatione duodecima vero generatione acceperunt homi nes preceptum dei ne sanguinem degustarent ꝓpter hoc enim diluuium factum est Tredeci= ma vero generatione medi9 ex trib9 filijs nce patu faciens iniuriam posteritati sue ex male= dicto conditionem seruitutis induxit Decima q̃rta generatione quidaz ex maledicta ꝓgenie ꝓp̄ artẽ magicã prim9 arã statuit ꝺmonibus

humorem sanguinis litans. Decimaquinta ge
neratione hoies ydolum statuētes adorauerūt
vsq; ad quod tēpus data diuinit9 hebreorum
lingue tenuit monarchiam. Decimasexta vn9
quisq; sortis sue locum ꝓprij vocabuli assigna
tione signauit. Decima septima apud babilo=
nem primus regnauit nemroth. et vrbem con
struxit. Inde migrauit ad persas eosq; ignem
colere docuit. Decimaoctaua vrbes murate
sunt facte exercitus instituti. arma ⁊ iudices ⁊
leges sancite tēpla structa et prīapes genti=
um tāq; dij adorāt². Decimanona posteu chā
ꝓpuos terminos excedētes quos in occidētali=
bus partibus sorte suscepāt eos qui mediū ter
re sortiti fuerant. in eus ouētis expulerūt. et
vsq; ad persidam fugauerūt et in locum eorus
successerūt. Vicesima ob incesti crimen primū
morte ꝓpria filius ante patrē defunctus est.

¶ Ex genesi apocrifa ¶ Tunc ceperūt homi=
nes inspicere in astus ⁊ inchoauerūt ymagina
ri ex his et diuinationes facere et filios suos et
filias traijcere ꝑ ignē.

¶ Actor de ortu abrahe et Nino q̄q; ⁊ Zo=
roastre. ¶ Capt̄z. Centesimūprimū.

GENERE igitur cum esset septua=
ginta annoꝝ genuit Abram. ī quo
tercia etas habuit initium. ¶ Eusebi
us in cronicis Anno septimo abrahe Nin9 cō
didit ciuitatē nīnū ī regno assiruoꝝ quā hebrei
vocant niniuen sc̄z anno regni sui xlix. ¶ Co=
mestor. ¶ In diebus saruch bel9 nemrothides
rex babilonis intrauit assiriā ⁊ parū obtinuit
ī ea. Quo mortuo filius eius ninus totā obti
nuit assiriā. ⁊ ciuitatē ī q̄ caput regni erat iti=
nere tuum dierum ampliauit ⁊ a suo noīe ni=
niuen dixit. Inde ē q̄ q̄dā hystorie dicūt re=
gnū assiruoꝝ cepisse ab antiq̄ bello. qđ verū est
quātū ad initiū. Alij dicūt icepisse a nino qđ
est verū quātū ad regni ampliationē Nin9 di
cit cham q̄ adhuc viuebat et regnabat in ba=
ctria et dicebaī zoroastres inuētor magice ar
tis q̄ et vij. libales artes īuenit. ⁊ xiiij. calum
nis scripsit. septē eneis et septē latericijs con
tra vtrunq; sc̄z ignis ⁊ aque diluuium. Nin9
vero libros eius combussit ¶ Ex libro clemē=
tis quarto. ¶ Cham fili9 noe filio suo stram a
quo egiptiorū et babiloniorus et ꝑsarū duct
genus male compertam magice artis tradidit
disciplinā. Dunc gentes que tunc erant zoro
astrem appellauerūt. Cuius nomine libri sup

hoc pluurmi habent hic volēs apud hoies vide
ri deus multum et frequenter astus intentus.
velut scintillas quasdā ex stellis producebat.
vt rudes in stuporē miraculi traherentur. tan=
dem ab ipo demone quem importunius freque
tabat succensus est. cui extruxerunt sepulcrū
tanq; amico dei fulmis vehiculo ad celum sub
leuato. vnde et hoc nomen post mortem sorti=
tus est zoroastres tanquam viuens astrum.

¶ Delmandus ī libro quarto De zoroastre
scribit Aristoteles q̄ vicies centum miliū ver
suum ab ipso condita noticijs voluminū eius
declarentur. Miror tamē quomodo libros eius
reppert Aristoteles cū nin9 omnes libros ei9
combussisse legatur. De eodem zoroastre dix
it Solinus q̄ mox vt natus est risit. ¶ Au
gustinus de ciuitate dei libro vicesimoprimo.
¶ Quis autem non exhorreat et mori eligat si
proponat² aut mors percipiēda aut rursus im=
fantia². Que cum non a risu sed a fletu orsia
tur. Danc lucē quid malorum ingressa sit ne=
sciens prophetat quodāmodo. Solum quan=
do natus est ferunt risisse zoroastrē. nec ei bo=
ni aliquid monstruosus risus ille protendit.
Nam licet magicarum artium inuentor. a ni=
no rege assiriorum cuz esset ille bactrianorum
bello superatus est. ¶ Ca. cij.

¶ Comestor de ortu ydolatrie sub nino

AB eodez nino orta sunt ydola in hūc
modum. Mortuo belo ninus in sola
cū dolous ymaginē patris fecit sibi cui tātam
exhibebat reuerētiā. vt q̄buslibet reis q̄ ad eā
confugissent parceret. primo hoīes de regno eius
diuinos honores ymagini ceperūt impērere. h9
exēplo pluurmi cari suis mortuis ymagines
dedicarunt. et sicut ab ydolo belī cetera traxe
runt originem. Sic et ab eius nomīe generale
nomē ydoloꝝ fuit. Sicut enim belus dictus ē
ab assirijs. sic et alie natiōes ſm ydeomata sue
lingue dixerūt. Alie bel. alie beel. alie baal. alie
baalī. ymo et nomina specificauerūt alie beelfe
gor. alie beelzebub dicētes. ¶ Ysidorus in li=
bro ethimologiaꝝ. viij ¶ Quos igitur pagani
deos asserunt olim hoīes fuisse prodūtur et p
mi9 cuiusq; vita vl meritis coli apud suos p9
morte ceperūt. vt apud egiptū ysis. apud cre
tas iouis. apud maures iuba. apud romanos
quirin9. Eodem q̄q; modo apud athenas mi=
nerua. apud samū iuno. apud paphos venus.
apud lēnos vulcan9 apud naxos lib. apud de
los appollo. In q̄z etiā laudib9 accesserūt et

poete ⁊ ꝓpositis carmibus in celum eos sustule
runt. ¶ Nazo. ¶ Ot aũt in libro sapientie
legit. ad ymaginum huiusmodi cultum ꝓuo=
cauerunt homines tua scz affectio erga mou=
entes timor ⁊ adulatio erga reges diligentia
artificuz insculpendo ⁊ depingendo ymagines
¶ Clemẽs i itinerario ꝑtu libro vi. ¶ De
teres quoq egyptioz qui de celesti cursu ⁊ a=
stroz nata ratione sibi visi sũt reppisse demo
ne eoz sensus obsidente michilominus cõtume
lijs nomen i cõmunicabile subiecerunt Nam
alij eoz bouem. alij hircum. alij serpentem. pi
scem quoq ⁊ cephas ⁊ cloacas aut strepituz
ventus. ꝓ numinib9 esse docuerunt habendos
⁊ alia m numera que pudet noiare ¶ Tullius
in libro de natura deoz. ¶ Egyptij autẽ nul
lam beluam nisi obliquam vtilitatem quaz ex
ea caperent cõsecrauerunt. ¶ Clemens libro
v. ¶ Itaq ceteris omnib9 errantib9 abrahã
cum arte esset astrologus ex ratione ⁊ ordine
stellarum potuit cognoscere conditorem eius
q ꝓuidentia intellexit cuncta moderari Onde
⁊ angelus ei ꝓ uisum apparens plenius eum
de his que sentire cepit edocuit.

¶ De Nimia filio Nini ⁊ ei9 matre Semirami
de Justinus libro primo ¶ Capitulum. Ciij.

NORTUOS est autẽ nin9 relicto
filio impubere nimia ⁊ vxore semira
mide que se ꝓ uxore nini filiũ simula
uit. ꝓ femina puerum qz statura vtraq me=
diocris erat. ⁊ vox gracilis. ⁊ forma similis.
Igit brachia ⁊ crura caldamẽtis caput thia=
ra tegit. ⁊ eodem ornatu populum vestiu iu=
bet. quem morem vestis. gẽs illa exinde tenet
Postquã puer credita ẽ ⁊ res magnas gessit
que fit fatet asiam tenuit ꝓpter inundationez
aggeres construxit plurimas babilonie vrbes
instaurauit ¶ Valerius maxim9 ¶ Semira=
mis cum ei circa cultum capitis sui occupate
nũciatum esset babiloniam defecisse altera ꝑte
cunium adhuc soluta. ad eam expugnandam
cucurrit. nec prius decorem capilloz i ordinẽ
quam tantam vrbem i potestatẽ redegit. Sta
tua eius ibi posita est in ipo habitu ¶ Orosi9
libro primo ¶ Semiramis libidine ardẽs san
guinem sitiens cum omnes quos concubitu ob
lectasset occideret tandem filio flagiciose conce
pto impie exposito incestu cognito. puuatam
ignominiam publico scelere obtexit. precepit
enim vt inter parentes ⁊ filios nulla delata re
uerentia nature de coniugijs appetendis cui li
bitum esset liberũ fieret. ¶ Justin9 libro pu
mo ¶ Semiramis cum filij concubitum peti
set ab eodẽ interfecta est. Que xxx. ãis post
minum regnauit. Nimias aũt tanq sexum cum
matre mutasset raro a viris visus in femina
turba cõsenuit Posteu eius io exemplũ secu
ti. responsa gentib9 ꝑ internuncios dabant.

¶ De peregrinatione abrahe ⁊ prelio ⁊ melchise
dech ex hystoria sacra. ¶ Capitulum. Cuij.

ABRAHAM cum esset annorum
circiter lxxv. ad imperium domini re
licta patria ⁊ gẽte acceptaq ꝓmissi
one seminis ⁊ terre possidende. venit in terram
chanaan ⁊ habitauit in damasco Illic ingra=
uescente fame descẽdit in egyptum Timensq
mortem ꝓpter egyptioz libidinem ⁊ sare pul
critudinem dixit eam esse sibi sororem ⁊ tacu
it vxorem. vt se a morte eriret ⁊ illius pudi=
cicia deo cõmitteret vnde ⁊ illa in domũ pha
raonis sublata. dominus impediuit eius desi=
derii egritudine ⁊ tumultu causaz Causaq co=
gnita ꝓ sacerdotes ambo ꝓ dei ꝓuidentiaz eua
sere piculum. Abraham egressus diues in ere
⁊ famulis ⁊ iumentis partitaq terra cũ loth
⁊ optione ei concessa ꝓpter pastores q vrabã
tur pro pascuis. dum habitaret in cõualle mã
bre. audita victoria quatuor regũ de sodomi=
tis. iuuit sup eos cum expeditis trecentis suis
vernaculis. ⁊ loth populumq ⁊ predã totaz
reduxit quam gratis restituens nichil inde sibi
ꝓ victoria retinere acq̃uit Cui sacerdos dei
melchisedech occurrens panem ⁊ vinum ei in
ministerio obtulit. signans scz aaron sacerdo=
tem legis vel etiam xp̃m summum ⁊ verũ sa=
cerdotẽ ex eo nasciturum qui pro nobis seip̃m
deo obtulit Ipse quoq melchisedech typum
xp̃i pretendit qui carnem suam ⁊ sanguinem i
specie panis ⁊ vini discipulis dedit Oñ ⁊ ab=
rahe in typo xp̃i benedixit. qui ⁊ ei decimas ex
omnib9 spolijs obtulit. Et hic primo decime
legunt date ab abel vero primide Huic melch
isedech aiunt hebrei sem primogenitum noe fu
isse. ⁊ oẽs primogenitos a noe vsq ad aaron
sacerdotes extitisse q in conuiuijs ⁊ oblationi
bus populo benedicebant. ⁊ primogenita ha
bebant id est dignitates quasdaz ad primoge=
nitos ꝑtinentes scz vestem sacerdotalem. qua
induebat tantum. quando velut pontifex sacu
fida deo offerebat ⁊ qñ finalem benedictionem

a patre recepturus erat. Ipe etiã in solẽnita tibus et in cõuiuijs vt dictũ est minoribus be nedicebat. et in his duplam aboꝛ portionem recipiebat. Traduntꝫ etiam ꝙ in diuisione he reditatis similit duplũ accipiebat. Ab hac q̃ ꝙ victoria p iam dicta remissione captiuoꝛuꝫ traduntꝫ iubileũ habuisse initiũ Abraham per inflãmationẽ sacuficij diuinitus igno accepto de promissione adimplenda. Primo quidem suscepit filiũ de ancilla. postea vero certã p missionẽ seminis de libera. mutationeꝫ q̃ꝙ sui nois et caracterẽ circũcisionis.

¶ De signo implende promissionis et causa ĩ stituende circuncisionis. /// Mator. /// Ca. cv.

Duplex institutionis multiplex fuit causa. scꝫ vt p obedientiã mãdati deo placeret abraham. p cui⁹ preuarica tionẽ displicuerat adam. Itẽ vt hoc signo dei populus discerneretur a ceteris nationibus. Item vt in eo membro circuncisus quo libido dominari solet. impudicicam sibi rescindẽdaꝫ esse cognosceret. Item vt esset in signum ma gne fidei patus ad imitandũ filijs. Itẽ vt essꝫ signũ fedus et amoris int abrahaꝫ vel semen eius et deũ. sicut vulnera xpi inter nos et ipm Item vt esset eis in signũ originalis peccati si cut cauteriũ latrom. Item vt esset ĩ remediũ otra idẽ originale peccatũ. Idẽ enim oferebat hebreis q̃ baptismus xpianis quãtuꝫ ad pec cati ipius dimissionẽ. nõ quantũ ad gratie col lationẽ. Ante circuncisionẽ vero iustificati sũt paruuli quidẽ m fide parentũ. Parentes autem virtute sacuficiorum. id ẽ p fidẽ passiõis xpi. quã in illis sacuficijs intelligebant. femine ve ro que potuerunt ex abrahã iustificate sunt per fidem et operationẽ vel parentũ si paruule vel ppriam si adulte Ideo autẽ ĩ tali mẽbro facta est circuncisio vt in quo primũ adã inobedien tie culpã sensit ĩ eo abrahã obedientie signũ ac caperet. Item quia in eo luxuria viget quaꝫ a nobis recidi oportꝫ. Item vt in eo p qd̃ ppa gatur originale peccatũ contra idem pparetur remedium. Fiebat autẽ octauo die et cultro lapideo vt legitur ĩ iosue. Quia ĩ generali re surrectione que futura ẽ octaua seculi etate: p xpm petram omnis corruptio abscindetur ab electis. et quia p xpi circũcisionem que octaua die facta est. anima cuiuslibet in eum credentis circũcidit a pcis. Non due sunt res hui⁹ sacra cramẽti: scꝫ circũcisio a peccatis in pñti seculo et circuncisio ab omni corruptione in futuro.

¶ De promissione et pena zodomitarum. Mator. Capitulũ Centesimumsextum.

Terram dominus abrahe p subiectã ãge licam creaturam apparuit filium de sara re pmisit eamq̃ hesitantem redarguit. pentapoliꝫ subuertit et loth precibus abrahe liberauit. et vt ait gregou⁹ qualitate vltiõis innotuit ma culã cunis. Nam quia zodomite fetore et ar dore luxurie cõputruerũt: merito sulphure et igne peruerunt. Et nota tua circa hoc peccatũ scꝫ causam et culpã et penam. In causa fue runt quinq̃ que tanguntꝫ in ezechiele scꝫ satu tas supbia. et ceta. In culpa fuerũt septeꝫ ipaꝫ aggrauãtia q̃b⁹ alia septẽ in pena respon dent. Nã ĩ ckpa fuit corruptio nature q̃ osten ditur in clamore. sicut que deflorat clamat vt liberet a corruptiõe. Ideo t immaturalis fact⁹ est locus ille versus ẽ eni in lacũ salsum et ste rilẽ q̃ dicit mare mortuũ q̃a contra naturã ali orum nec aues nec pisces in eo viuũt Nauem nõ patit nisi forte tota supnatet vel nisi bitu minatã ppt̃ hoies int⁹ viuẽtes Biq̃o viuũ ali qua arte immersus superexilit. lucerna ardẽs supnatat. extincta mergit multis locis migras glebas bituminis vomit. Dicit etiam ꝙ poma nata in arboribus circumpositis vsq̃ ad matu uitatẽ colorꝫ sunt viuidi. Matura si mandas. faullas intus inuenies. Unde Josephus ait fabula terre zodomorum fidem habet. Item fuit in eis libertas et impudẽtia peccãdi ppteꝫ quam facti sunt omnibus exemplũ eterni sup plicij. Itẽ sterilitas cõmixtionis. ex hui⁹mo di enim coitu nihil potest generari. cui respõdꝫ ppetua sterilitas ipi⁹loci qui nihil omnino gi gnit. Itẽ ardor desiderij pl⁹ enim ardescere dicũ tur ĩ viros h⁹modi hoies q̃ ceti ĩ mlieres. cui ĩ pena rñdet ardor ignis. Itẽ fetor carnis. ois enim luxuria et ista maxime cã ẽ fetorꝫ. cui re spõdet ĩ pena fetor sulphuris. Item tenacitaſ voluptatis q̃ hoies ĩ h⁹modi turpitudie inue teratos vix vnq̃m euadere sinit. cui congruit gleba bitumis quã ipe lacus mlifarie vomit Itẽ otagiũ q̃ ifidit etiã aer et mlitudo cohĩtã tiũ. vñ vitãda est maxie societas taliũ. huic rñ det ĩ pena ꝙ tota arca regio fit cũ ill' vrbib⁹ ẽ subuersa quasi mala vicinitate infecta. Subuer tit aũt dns et paruulos p pcis parentũ ĩ hoc eis pie puidẽs. ne diutius viuẽdo seqrẽt exẽ pla patrũ Et vt ait aug⁹ est aliqd̃ bonũ reuꝫ non esse qui glorioſus non est. Prodest enim pauperem non esse qui rex nõ potest esse. Dic

autem colligitur penam paruulorum esse mi=
tissimā salicet solam visionis diume carentiā.
Malunt enim etiam sic esse. q̄ omino nō esse.
quoniam vt cunq; iocundum est eis ip̄m esse.
Oxor aūt loth retrospiciens in statuam salis
versa perijt Ipse quoq; loth licet comparati
one sodomox dicat̄ iustus. in quatuor tñ pec
cauit scz q̄a filias sodomitis p̄stituit. flagiciuz
flagicio volens cōmutare Periculosissime siq̄dē
vt ait augustinus admittit̄ compensatio talis
vt faciamus mala ne fiant ab alijs grauiora.
Item qz angelo sibi salutem in monte vel in
segor p̄mittēti non credidit. ⁊ qz se mebriauit
⁊ qz incestum cōmisit. ¶ Ex hystoria sacra.
¶ Abraham aūt peregrinat9 ingeratus saraz
iterum vt sororem habens similia puoribus
simulauit. geminumq; piculum simili modo p
dei puidentiam euasit.

¶ De ortu ysaac ⁊ temptatione patus in eo.
¶ Capitulum. Cviij.

ABRAHAM cum esset annorum
centum corpusq; iam naturalit̄ ha=
bens emortuum ad generandum. sa
ra vero sterilis ⁊ nonagenaria. iuxta repro=
missionem natus est eis ysaac. anno scz ab in=
stitutione circumcisionis secūdo. ab ortu isma=
helis xiiij. ab initio vero mundi bis millesimo
quadragesimo octauo. Ysaac ablactato ysma
helem ī ique cū eo ludētem abraham cū matre
simul eiecit quem p meritis abrahe dñs custo=
diens multiplicauit ⁊ xij. duces tribuum ge=
nerauit. Post hec obedientiam ⁊ fidem abra=
he dñs nō qz nesciret ſ̄ vt nobis ad exemplaz
innotesceret in illo vnigenito suo dilecto ten=
tauit Qui indubitanti animo vtiq; ꝑpt̄ consta
entiam dei eum mactare voluit in vtroq; lau=
dandus ⁊ in constantia offerendi. ⁊ in fide filij
de quo p̄missionē accepat suscitandi. Nec tñ
falsum credidit qz non simpliciter eum suscitan=
dum ſ̄ sub hac conditione si ip̄m ymmolaret.
Quod potest p̄ id qđ ait Deus p̄uidebit sibi
victimam. ¶ Origenes sup geneſi Omelia o
ctaua ¶ Tolle inquit filium tuum vnigenitū
quem diligis ⁊ cetera. Caus ac dulcib9 appel=
lationib9 iterum ac sepe repetitis. patus su=
scitant̄ affectus. vt amoris euigilante memo=
ria ad ymolandum filium paterna dextera re=
taret̄ ⁊ ad vsum fidem animi tota carnis mi=
licia repugnet Et qz dictum fuerat ei in ysaac
vocabit̄ tibi semen. fit etiam commemoratio
pueri nominis. vt ⁊ p̄missionum que sub hoc
facte sunt desperatio subeat. Sed hec omnia
qz tenptabat deus abraham. Quid post hec
vade inquit in terram excelsam ⁊ cetera. Intue
mini p singula quomodo fiunt tenptationis
augmenta. Primus enim dicit̄ ei q̄ filium offe=
rat deinde vt in montem ascendat nō econuer=
so. vt dum iter agit p totam viam cogitatio=
nibus discerpat̄. Vt hinc vrgente precepto.
Hinc vero vnde alias miti affectu obluctante
cruciaret̄. Propter hoc ergo ⁊ via iniungitur
⁊ montis ascensio. vt ī his omnib9 spaciū cer
tamnis accipiant affectus ⁊ fides. amor dei ⁊
amor carnis gratia presentium ⁊ expectatio fu
turor. Die aūt tercio vidit locum p̄cul. Sa=
pientiam ⁊ consilium temptantis intueor. Sic
in p̄ximo non erat mons aliq̄s ſ̄ p triduum
iter p̄tendit̄. quo recursantib9 curis paterna
viscera cruciant̄ cum omni hoc spacio tam pli
xo. intueret̄ pater filium adhuc cum eo sume=
ret. tot noctibus puer ī amplexib9 patris pē
deret pectori hereret ī gremio cubitaret Ego
inq̄t ⁊ puer postq̄ adoraue. reuer. ad vos. Dic
mihi abraha3 verum dicis an fallis Si verum
non facies puer holocaustum. si fallis tantum
patriarcham nō decet fallere. Verum inquit
dico ⁊ holocaustum puerum offero. ⁊ cum ip
so ad uos redeo. Credo enim q̄ a mortuis po=
tens est deus suscitare pater mi inquit. Quo=
modo putas ymmolandus filius p̄ hanc vocē
viscera patria concussit? Putas ne alicui no=
strum ex ipa hystorica narratione tantū ani=
mi robur acquir̄ vt cum forte amittitur filius
morte cōmuni ⁊ ommibus debita. etiam si sit
vnicus ⁊ dilectus abraham sibi in exemplum
adducat ⁊ magnanimitatem eius ante oculos
ponat. ¶ Comestor. ¶ Refert autem iose=
phus verba patris ad puerum dicens. qz sicut
ex voluntate dei ingressus fuerat iudeū mirabi
liter. ita ex dei voluntate necesse erat ei mun=
dum egredi mirabilit̄. quem dominus quidem
iudicasset dignum non egritudine nō bello nō
aliqua passione humanam vitam finire. ſ̄ cū
orationibus ⁊ sacrificijs ip̄ius animam ad se
vocare. ⁊ qđ suscitet eū ab implendas p̄missi
ones. Dicq; ysaac libens accessit ad arā ⁊ ad
mortem.

¶ De spelūca duplici ꝺ cethura ⁊ rebecca ⁊ ptu
illius Ndor. ¶ Capitulum. Cviij.

ABRAHAM vero mortua sara
agrum ephron comparauit. ad sepe
liendū eam in spelūca duplici. ī qua

sepulti erant parentes pmi·in quo cõtractu ſm hieronimũ ephron peccauit· quia ius sepl' cu quod puus gratis concesserat postea pre = dio victus care vendidit·ideoq; nomẽ eius mu tatiũ dicit· Abraham vero nõ reprehendit ꝗa speluncã non emit: ſ agrum in ꝙ erat spelunca sicut non peccaret ꝗ emeret fundum in ꝙ sita ẽ eccha · Non enĩ ꝓpt̃ speluncã cauꝰ agrũ emit nec emit ius sepulcri: sed agrũ ad vsum omni = tenij Abrahaz missо in mesopotamiã eliezer · rebeccaz de genere suo adductã filio suo ysaac quadragenario desponsauit· ipe quoq; aliam vxorẽ ceturã duxit de qua filios suscepit ⁊ se= parans eos ab ysaac· omnẽ quidẽ possessionem suam ysaac dedit vt heredi· et ceteris munera tribuit· ysaac in gerari peregrinatus ibiq; in opibus multiplicatus fedus cũ abymelech iu ramento firmauit vbi etiam dominũ sibi ꝓmit tentẽ que et patri suo ꝓmiserat audiuit·Re= becca longo tpe sterilis·orante ꝓ ea ysaac vt impleretur ꝓmissio tandẽ gemminos cepit · quorum mutua collisione multã afflictionem i vtero sustinuit· Consultoq; dño· et accepto de duob9 populis ex eis nasciturus diuino ora culo gẽminã ꝓlẽ edidit·Prio egressus dictus est seyr quia pilosus erat· alter vero iacob ꝗa fratrem supplantabat·

¶ De ortu regni argiuorum et primogenitu ra iacob· ¶ Ca· Centesimũnonum·

EXAGE Natus erat ysaac qñ nati sunt ei paruuli scz ãno etatis ter cie c·lx· Mũdi vero bis millesimo et c·viij· In quo scz anno regnũ arginorum ex= ortum est sub ynaco rege· et durauit ꝓ reges xiiij·vsq; ad tempora iudicum isrl' Barach et delbore· Tunc perseus a cuseo nõ sponte inter fecto timens reliquit argos et trãstulit regnũ in micenas· Post quẽ illic regnauerũt eurida eus·atreus· teuestes·agamẽnon·egistus·ore= stes·tisamenus·⁊ ceta· Esau fame laborante iacob emit suaz primogenituram ãbo lentico= le cuius scilicet primogenture ius consistebat in sex·scz in veste sacerdotali·in sacrificijs offe rendis·in finali benedictione patris suscipien= da·in benedictione qua in solẽnitatibus et cõ uiuijs benedicebat·in duple portionis suscepti one·in hoc ꝙ dominus aliorum erat·Nec pec cauit iacob fratem esurientem non reficiendo gratis etiaz cum posset quia laborabat ille ſm gregorium vicio gule non nature necessitate · sed nec ius primogenture cũ sit spirituale qđ dicendus est emisse ꝓprie: sed potius redemisse quia reuelatum ei fuerat ꝙ sibi deberetur· et li cet vnicuiq; ius suum redimere · sicut clericis ius decimarum·quia sibi debentur·Alij tamen dixerunt ꝙ ius primogenture non erat spiri = tuale sed annexum erat ei spirituale scilicz ius benedicendi quod transit cum principali sicut iuspatronatus annexum fundo transit cum eo Similiter ergo nec postmodum peccauit·quã do benedictionẽ primogeniti non quidẽ ꝓ frau dem arripuit·sed ſm gregoriũ sibi debitam ac cepit quam a fratre comparauit · Nec falso dixit patri se esse esau· erat enim esau non p= sona sed primogenture dignitate Sicut iohã nes helias non natura sed virtute· Benedict9 est autez non ſm intentionem patris: que ad esau erat: sed ſm virtutem verborum que ꝓfe rebat sicut episcopus ordinat alienum quẽ pu tat suum et vere est ordinatus · Unde et post loquente esau expauit ysaac · ita vt quedam extasis sequeretur in qua a domino hoc factũ esse vidit·et significationem pie fraudis intel= lexit·Ideoq; non irascens: sed confirmãs qđ fecerat ait Venit germanus tuus fraudulent

¶ De peregrinatione iacob et de filijs eius et de phoroneo et yside· Ca· Cẽtesimũdecimũ·

ESAU itaq; emulante iacob ꝓ be= nedictione accepta iacob de consilio matus ad laban confugit· In itine re dormiẽs scalam erectã ad celum vidit cuius summitati dominũ innitẽtem sibi q; tram et be nedictionem seminis ꝓmittẽtem audiuit·pce dens inde in siriã ad laban xiiij· annis ꝓ duab9 filiabus eius seruiuit ex quibus et ancillis eaz xij·filios suscepit· Ex lya ruben·symeon·leui iudam· ysachar·zabulon·filiam quoq; dynã ex ancilla vero illius zelpha·gad·et aser· Ex ancilla quoq; rachel·bala·dan·neptalim· Ex rachel·ioseph et beniamin· ¶ Comestor Dis tpibus phoroneus filius inachi et inobes pri= mus grece leges dedit ⁊ sub iudice cãs agi in= stitut locũq; iudicis estimatiõ forũ a suo noie appellauit· Soror ipi9 isis in egiptũ nauiga= uit et quosdã apices lrãruz egiptijs dedit· de agricultura etiã mlta docuit eos · Unde cũ yo diceret: ysis ab eo dicta ẽ: quod in lingua eo= rum sonat trã ⁊ ob hoc post mortem in nume ro dearum in egipto recepta est · filius etiam phoronei qui apis dictus est eo tpe in egiptũ

nauigauit · Que q̃dã virũ isidis fuisse trad̃ũt ⁊ sik ab egiptijs deificat⁹ ẽ ⁊ serapis noiatus Tunc etiam apud lacuz tritonidez virgo apparuit quam greci mineruam dixerunt · Hec plures artes admuenit · ⁊ maxime lanificium · Eadem dicta ẽ pallas a pallane insula tracie in qua nutruta est · vel a pallante gygante quem interfecit ·

Augustinus contra faustum Apologia contra faustum reprehensorem patriarcharum · Capitulum · Cxi ·

RESPONDERE compellor his qui vel temperantiam suã audẽt preferre pphetis vl nequicie sue quetunt patrocinia de pphetis · Qua in re hoc primum dicimus illoz hominum linguam non tãtum · sed ⁊ vitã fuisse pphreticam · totumq; regnum illud gentis hebreoz magnũ qnẽdaz qz ⁊ magm fuisse cuiusdam pphetam · Inmiles aũt sunt qui in magnis ista reprehendunt puerus impitis in scola · qui cum p magno didicerunt nomim singularis · verbum numeru singularis esse reddendum · reprehendunt latine doctissimum doctorem qz dixit pars in frusta secant · Debuit enim dicere · secat · Et qz noxũt religionem dicũ · culpant eum dixit qz gẽmina ta litera religione patrum · vnde fortasse non absurde dicat qd̃ in genere suo quantũ distãt scemata ⁊ methaplasmi doctorũ a soloecismis et barbarismis imperitoz · tantum distant figurata facta prophetarum a libidinosis peccatis imquorum · peccatũ est enim dictum vel factum vel concupitum contra legem eternam Lex vero eterna est ratio diuina vel volũtas dei naturalem ordinem obseruari iubens · perturbari vetans · Quisnam igit̃ sit in homine naturalis ordo querendum est · Constat enim homo ex anima ⁊ corpore · ſ hoc ⁊ pecus nulli autem dubium est animam corpori naturali ordine ꝓponendam · Verum anime hominis inest ratio que pecori non inest · prime sicut a mima corpori ita ipsius anime ratio ceteras partes eius quas cum pecorib⁹ cõmunes habet antecellit · Inq; ipa ratione que partim contẽplatiua est · partim actiua · pcul dubio cõtemplatio antecellit Inhac enim ⁊ ymago dei est · q̃ p fidem ad speciem reformat̃ · Actio itaq; rationalis contemplationi debet obedire · siue p fidem oparti · sicut est q̃diu pegrinamur a deo · siue p speciem · sicut qñ similes ei erimus · qz vi debimus eum sicuti est · Quapter hominis actio seruiens homini seruiẽti deo · refrenat oẽs mortales delectationes · ⁊ eas cohercet ad naturalem modum · meliora inferioribus ordinata dilectione preponens ·

Apologia abrahe de concubitu ancille · Ca · Cxij ·

IGITOR eterna lege consulta videamus quid peccauit · id est contra legem hãc fecerit pater abraham qñ cum ancilla concubuit · lex enim illa eterna conseruando naturali ordini consulens nõ vt seruiat libidini seruiat̃ · sed vt saluti generis prospiciat̃ · ad prolem tantũmodo propagandam mortalis carnis delectationem dominatu rationis in concubitum relaxauit · Prohibe abraham nature ordinem seruans nihil illo concubitu agebat nisi vt homo nasceret̃ Neq; sara vt faustus obijcit consuetudinem suam flagicio cõiugis miscuit · quo ille libidinem suam turpi ⁊ illicita voluptate satiaret · ſ naturali ordine filios volens seq; sterilẽ sciens ancillaris vteri fecunditatem in vsum viri sui potestate licita vendicauit · nõ cedens viro concupiscenti · ſ iubens obedienti Cum enim in ceteris actib⁹ ad humanam pacem ptinentibus · mulier viro debeat seruitutem · tñ scõm apostolicam doctrinam vnius huius rei q̃ sex⁹ vtriusq; carnali sorte distinguit̃ ⁊ carnali commixtione concernit̃ similem m se habent potestatem ⁊ vir in vxorem ⁊ vxor in virum Prohibẽ igit̃ quã de se habere non poterat sara de ancilla voluit habere ex eo tamen semine ex quo ⁊ de se si posset habere debebat · Nunq; hoc faceret mulier si in corpore viri carnali concupiscentia teneret̃ scelaret enim potius pelicez nõ faceret matrem · Nunc vero propterea propagandi voluntas pia fuit qz contrahendi volũtas libidinosa non fuit ·

Apologia abrahe de libera ⁊ ysaac de rebecca · Capitulum · Cxiij ·

ILLUD autem abrahe factum quo faustus eum auaricie ⁊ ventris causa dicat duob⁹ regibus saram suam comugem sororem mentitum lenocinio quidem simile videt̃ · ſ nõ valentib⁹ ex illius eterne legis lumine a peccatis recte facta discernere · quibus ⁊ constantia pertinacia videri potest · ⁊ virt⁹ fiducie · vicium putatur audacie · ⁊ quecunq; similiter obijciunt̃ q̃si nõ

rēde agentibus aut rēde cernētib9. Neq; enī abraham flagicio ɔsensit vxorus eius neq; ven didit adulteriuz sed eam castam et casto cor= de sibi adherentem nullo modo dubitans tacu it. vxorem dixit sororem. ne se occiso ab aliem genis et impijs captiua possideretur. certus de deo suo quia nihil turpe ꝑpeti sineret. nec eum fides et spes fefellit. Naz pharao terrutus ex monstris. multis q; ꝑter eam malis afflictus vbi eam eius vxorē credidit. illesam cum ho= nore restituit. Abimelech autē admonitus in somnis similiter fecit. Diceret aliqs. Cur nō potius ita de deo suo presumpsit abraham vt fateu non timeret vxorē ? Respondeo. quia si interrogatus illā indicasset vxorē duas cō= mitteret res deo tuendas scz vitā suam et vx orus pudicitiam. pertinet autē ad sanam doctu nam quando habet q; faciat homo non tem = ptare dominum deum suum. Que autem pro abraham aduersus faustum cumināte dixi = mus. eadem etiam pro ysaac contra simile ob= iectum valēt. Si forte aliquis studiosus que= rat. In cuius figure sacramēto accipiendum sit. q; rex alienigena rebeccā viu sui comuge= tunc esse cognouit quando eum cum illa luden tem vidit. Quod non cognouisset nisi cū con= iuge ille sic luderet qualiter cū ea que comunx non esset ludere non deceret. Quod cum sancti comugati faciunt. nō inaniter faciunt sed pru denter. Descendunt enim quodāmodo ad femi nei sexus infirmitatem vt aliquid blanda hila ritate vel dicant vel faciant non eneruātes: ſ temperantes virilem vigorem quod tamē ei q vxor nō est qui dixerit aut fecerit turpis est.

Apologia Jacob super quatuor vxorib9. Capitulum. C.xiiij.

AM vero cum pro Jacob ingenti crimine q tuor obijciuntur vxores generali prolocutiōe purgatur. Alia enim sunt peccata contra na= turam. alia contra mores alia contra ꝓcepta Si igitur naturam consulas non lasciuiendi ſ gignendi causa illis est vsus. Si mores illo tē= pore atq; in illis terus hoc factitabatur. Si preceptum nulla lege prohibebatur Nunc ve ro cur crimen est siquis hoc faciat nisi qz et mo ribus et legibus est contrarium Sed videlicz isti comparantes aliquos quorum animi vir = tutem prorsus nosse non possunt. sed sicut di= cit apls semetipos sibiipis mētientes non intel ligunt. et quia ipi etiamsi vnam habuerunt. ad eam nonsolum generandi officio ducti viuliē acceduntsed sepe coeundi stimulo victi com= muniter pertrahuntur. quasi veraciter sibi vi= dentur conijcere. q; maiore huiusmodi morbo per multas alij captiuentur. quando vident se in vna temperantiam non posse seruare. Verū nos eis qui hanc virtutem non habent. ita de sanctorum virorum moribus cōmittere iudici um non debemus. sicut de ciborum suauitate ac salubritate iudicare febricitantes nō possum9 Potius q; illis sanorum sensu ac preceptoruz medicamine q; ex eorum egritudinis affectiōe alimenta preparamus. Ador. Sed nōne lamech reprehenditur quia duxisit carnē suam in duas ? Respondeo quia non hoc amore p= lis fecit sed ex libidine. Et nota q; ſm Augu stinum ante legem non erat peccatum habita= re cum pluribus vxoribus causa plis sed hoc facere causa libidinis semper fuit mortale pec catum. Quia vt dictum est supra lex natura= lis non permittit voluptatem carnis relaxari nisi ob propagationem vel conseruationē hu = mani generis. Quidam tamē dicunt q; siue cā prolis siue causa voluptatis nunq; licuit homi ni diuidere carnē suam. Et excusant abraham et iacob diuina dicētes hoc eos fecisse dispensa tione et priuilegia paucorum non faciunt legē cōmunē vt dicat hieronimus.

Ex hystoria sacra de stropha nature quaz inuenit iacob circa pecora. Ca. C.xv.

ORTOS autē q; beniamin nasceret iacob finitis xiiij annis seruitij p vx oreb9 suis pro futuro seruitio postu lauit quicquid ex varicolonibus gregibus qs pascebat nasceret varij colous quod annuen= te laban iacob nouā nature stropham cōmen= tatus. contra naturam arte naturali pugna = uit virgas scz varias in cānalibus ponēs et in feruore diei dū ad potandū auide pecora ꝓge= rēt oues ? capras ascēdi faciēs vt tales fetus ꝯcipēt quales umbras aruetū et hircoz supra se ascendentiū in aquarū specto dispicerēt. vau9 enī erat color umbraz. Dicit aūt aug9 in li. de tumitate. xi. Qz in qlibet sensu apparet imago tumitatis. In visu enī tua sunt attēdēda. scz corpous obiecti spēs q; videt exti9 ? forma in visu impssa ab illa q; est proles eius genita ab ea ad similitudinez suā. Nec tātū coeūt umitatez vt in ipo actu videdi vix possint discerni etiaz p rōez Verūtū ē volūtas siue intentio animi q

tantam habet vim copulandi illa duo vt ꝛ sen sum formandum admoueat rei que cernit. ꝛ i ea etiam formatum teneat. Et si tam violēta est vt possit vocari amor vel cupiditas siue li bido. id est si cū magna auiditate respiciatur res exteriores. sicut fit in libidinosis aspectibus femina ꝙ non solum ipsum visum sed totum corpus amantis vehementer afficit ꝛ vbi nō resistit durior pinguiorq; materies in similem speciem ꝛ colorem commutat. Unde licet vide re corp9 cameleōtis ad colores quos videt fa cillima conuersione variari. Alioꝙ animaliuꝫ quoꝙ non est ad conuersionem facilis corpu lentia fetus plerumq; ꝑpiunt libidines matrū tales quale est illud qđ cum magna delectati one conspexerunt. Quanto enim teneriora ꝛ formabiliora sunt primordia seminum. tanto efficacius ꝛ capacius secuntur intentionem vel appetitum anime materne ꝛ fantasiam que in ea facta est ꝑ corpus. qđ cum auiditate cōspe xit. Et ponit ibi hoc exemplum de iacob.

Comestor. Non ergo mirum similem con spectę ymagini sobolem fieri in extremo volu ptatis. cum hoc ipm in equoꝙ gregib9 apud hyspanos fieri dicat. Hieronim9 ꝛ quintilia nus matronam accusatā qđ ethyopem peper isset ex ymagine conspecta hoc accidisse argu mentans. defenderut. Et ī libris ypocratis scri ptum repit quandam puriendam. qꝛ pulcer rimum puerum pepisset. vtriq; parenti ꝛ toti generi eorum dissimilē. misi monuisset ypocras querere. ne forte talis pictura esset i cubiculo

De reditu eius ad patriam ꝛ agro sychen ꝛ de prometheo quoq; ꝛ tricolemio accerere. Capitulum. Cxvi. Maior

IC ERGO iacob nō parum di cato ꝛ ob hoc laban contra se ad in uidiam cōcitato. cum vxoribus suis ꝛ filijs ꝛ substantia clam recessit. laban eum ꝑ sequentem dīs ꝑ somnium cohibuit. ꝛ federe inito cum iacob ad locum suum rediit Jacob vero ceptum iter ꝑgens. angelos dei cō fortā tes se contra fratris iram quē timebat obuiā habuit. cui ꝛ munera ad placandū ei9 animuꝫ premisit. Angelum quoq; supauit secum vsq; ad mane luctantem. in signum q̄ inuictus sta ret contra fratrē. Unde ꝛ ibi vocatus ē israel id ē princeps vl fortis cū deo. Itaq; occurrēs ei esau. munera quidē recusauit. ipm vero cū filijs amicabiliꝫ cū amplexu ꝛ osculo ac fletu

susceꝑit. Eoq; reuerso in seyr iacob transiens habitauit in agro sichem. quē emit ab emor re ge centum agnis ꝛ dyna urbem ingressa cor rupta est a sychen filio regis. ꝓpter qđ filij ia cob in dolo totam urbem aggressi sunt ꝛ cun dis maub9 interfectis cetera depopulati sunt Unde territus iacob ꝓpter incolas terre. sed a dño confortatus recessit. ꝙ purgata pu9 do mo sua ab ydolis laban. in bethel ꝑuenit. vbi edificato altari iuxta id qđ pu9 in itinere me sopotamie ibidem vouerat dño obtulit. Dein de in uia que duxit bethlehem beniamin ortus ē cui9 partus dolore piciitata rachel. ibidem se pulta est Post hec venerunt transturrim gre gis. vbi dormiuit ruben cū concubina patris.

Comestor. Eo tempore ꝑmethe9 frater athlantis. primus dictus est fecisse homines. tum qꝛ de rudibus doctos fecit. tū qꝛ legit fe cisse hominum ymagines quas arte quadā de ambulare fecit. Inuenit etiam primus annu lum ꝙ ferreū. ꝛ inclusit gemmam. Unde ꝛ un gulam vocant qꝛ sicut unguis carne sic gēma metallo circundat. Tradidit aūt vt in quar to digito poneret. quem medicum vocant ad ornatum digniorem hunc reliqs dicens. qꝛ ab eo vsq; ad cor quedam vena ꝑtingat. Dicitur etiam ea tempestate tricolemus in naui in qua pictus erat draco in greciam venisse ꝛ ampli asse agriculturam. Ceres vero preter instru menta arandi etiam mensuram granum adin uenit. cum prius in arconijs segetes ponerent ꝛ triticum ꝑ aceruos numerabat. Unde a gre cis de metra dicta est. Tunc etiā telchines vi cti ꝛ exules rhodum condiderūt.

De venditione ioseph ꝛ liberatōne de carcere Capitulum. Cxvij.

OSEPH natus anno patris sui nonage simo. etatis tercie ducentesimo quīquagesimo mundi vero. M M. c. xcviij. cū sederem esset annorum ꝛ pasceret gregem inuidiam ꝛ odiū fratrum in curut. ꝓpter familiarem patris er ga se dilectionem. ꝛ ꝓpter somniorꝙ narratio nem ꝛ ꝓpter ipsorum fratrum accusationem. Qui eum ad se missum tunica talari nudatum in asternam veterem deposuerunt. deinde con silio iude extractum ismahelitis vendiderunt. Et simulantes eum occasum magnuꝫ patri lu ctum inuxerunt. Inter hec iudas fornicario concubitu de thamar nuru sua phares ꝛ zarā genuit. eamq; deprehensam comparatione sui

iustificauit · quia non eam sela filio suo tradi
rat cuius adolescentiam eam in viduitate ma
nentē expectare p̄cepat · Madiamite vero qui
et ysmahelite vendiderūt ioseph in egiptū pu
tifaū eunucho magistro militie pharaōis Mlij
dicunt archimacro id est p̄mcipi coquorum ·
nec abhorret a vero quia apud plures nationes
dapifer p̄mcipis honorabilior est et p̄mceps
militie · hunc iosephus vocat putifarem · Sed
hieronimus non bene translatus nomē asseuit ·
Hic habuit vxorem et liberos · quia et ioseph
filias ipius duxit vxorem · nec de eunuchis re
gis fuit qui paruuli castrabant̄ · Sed tradunt
hebrei q̄ videns ioseph elegantem emit eum vt
ei misereturr · Dns autē custodiēs ioseph illū
adeo infrugidauit ut deinceps impotens fuerit
coire tanq̄ eunuchus esset · Itaq̄ videtes eū
iero santi arefactū de more suo eum pontificem
heliopoleos creauerunt · et honoratior fuit q̄m
ante erat in p̄mcipatu · Joseph autem in egi
ptum ductus et a putifar emptus in aspectu ei
us magnificatus sed p̄pter amorē castitatis et
fidei a dña sua accusatus incarceratur · Som
nia pincerne interpretatur et interpretationis
veritate p̄bata iussu pharaonis educt⁹ · atq̄
ad eius sommū exponendū in eius p̄tia sistit̄ ·

¶ De sublimatione eiusdem et arrogantia as
seneth · ¶ Capl̄z · C · xviij ·

OSEPH · xxx · annorum erat q̄n stetit co
ram pharaone · sommoq̄ eius exposito subli
matus est · et dux egipti constitutus scz anno
iacob c · xxi · vt postea patebit · ac per hoc ānō
tercie etatis · cc · lxxxi · M̄o v̄o · MM · c · xxix
Dedit autē ei pharao vxorem asseneth filiam
putifaris v̄gmem · ex qua nati sunt ei filij ma
nasses et effram Inter hec autē apis rex argi
uorum nauibus trāsuectis in egipto memphim
condidit · Et ibi tandem mortuus factus ē ma
ximus egiptiorum deus · ac serapis dictus ·
¶ Ex hystoria asseneth · ¶ In primo etenī
anno · vij · annorum v̄bertatis misit pharao io
seph vt congregaret frumenta · Qui venit in
fines heliopoleos cuius regionis p̄nceps erat
putifar sacerdos p̄nceps satrapatum et con
siliarius pharaonis · huius filia erat asseneth
pulcra sup̄ omnes virgines terre per omnia si
milis filiabus hebreorum elata et superba de
spiciens omnem virum quam etiā nullus vnq̄
viderat virorum · Erat enim turris comunita
domui putifaris magna et excelsa · super quaz
erat cenaculum habens thalamos decem · q̄rū
primus decorus et magnus lapidibus porfire
tis constratus · parietes lapidibus p̄ciosis
mouti erāt laquearia aurea et erant intus egi
ptiorum dy argētei et aurei quos colebat as
senet et timebat · et quottidie eis ymolabat ·
Secundus thalamus seruabat ornatum asse
neth in auro et argento et lapidibus et lintheā
aminibus p̄ciosis · In tercio thalamo erant
omnia bona terre · erat enim ibi promptuari
um asseneth · reliqui septem : septem virginuz
erant que illi seruiebant pulcre nimis · quibus
locutus non erat vir nec puer masculus · In
thalamo asseneth erant tres fenestre · Prima
magna valde prospiciens ad orientem · Secū
da ad meridiem · Tercia ad aquilonem Erat
ibi lectus aureus stratus peplis purpureis ·
auro textis ex iacinto et purpura et bisso · in
quo dormiebat asseneth sola · et vir nunquam
fuerat super illum · et erat atrium magnum in
circuitu domus cuius paries excelsus valde la
pidibus quadratis erat constructus · In quo
atrio erant quatuor porte ferree · quas custo
diebant simul decem et octo viri fortissimi iu
uenes armati · Erat in dextera parte atrij fōs
aque viuentis et vidētis · et deorsum fontis di
sterna susc̄piens eius aquam : et irrigans om
nes arbores in atrio plantatas : q̄ pulcre erāt
et fructifere · Erat autē asseneth magna vt sa
ra · speciosa vt rebecca · formosa vt rachel ·

¶ De hoc q̄ Joseph eam de cultura ydolo
rum redarguit · ¶ Capl̄m · C · xix · : ·

DIXIT ergo Joseph ad putifarē
nuncii q̄ vellet diuertere ad domuz
eius · et gauisus est putifar · et dixit
filie sue q̄ veniret Joseph fortis dei · et vellet
eam illi tradere in vxorem · Que indignata re
spondit se nolle dari viro captiuo sed filio re
gis · Illis autē loquentibus venit nuncius q̄
diceret ioseph adesse : et fugit asseneth in ce
naculum sursum · et venit Joseph sedens ī cur
ru pharaonis q̄ erat tot⁹ aure⁹ : quē trahebāt
quatuor equi sicut nix albi : frenis deauratis ·
Et erat ioseph indutus tunica candida splen
didissima et pallio purpureo auro texto et co
rona aurea sup̄ caput eius · et in circuitu coro
ne erant xij · lapides electi super quos erāt xij ·
astra aurea · et virga regia in manu eius · et ra
mus oliue plenus fructu pinguissimo · Et ve
nerunt Putifar et vxor eius in occursum eius

et adorauerũt eũ ⁊ intrauit ioseph ī atriũ ⁊ clau sa sunt ostia atrij· Et vidit asseneth ioseph ⁊ ꝯbata ē sup sermõe quē dixerat de eo ⁊ dixit Ecce sol de celo venit ad nos ī curru suo Ne= sciebã ꝙ ioseph filius dei erat· Quis enim ho= minum potuit tantam generare pulcritudinez aut quis venter mulieris tantuz portare lumẽ Et intrauit ioseph in domum putifaris ⁊ la= uerunt pedes eius· Et ait ioseph· Que ē mu= lier illa que erat ī cenaculo ad fenestrã ꝯ ab = eat nunc de domo ista· Timebat enim ne mo= lesta esset ei sicut omnes alie· que certatim mit tebant nuncios suos ei cum muneribꝰ diuersi generis· quos ꝓijciebat cum indignatione et ī iuria· Et ait putifar· Dñe filia mea est virgo ⁊ odio habens omnem virum quam nunq̃ vi dit vir· misi ego ⁊ tu hodie Si vis venat ⁊ te salutet· Cogitans ergo ioseph qđ si odiebat omnẽ virum· nunq̃ ei importuna esset· ait pa= tri eius· Si virgo est filia vestra· diligo eam sicut sororem meam· Et ascendit mater eius vt adduceret eam quam statuit in cõspectu io seph· Et ait pater eius· Saluta fratrem tuũ qui odit omnes mulieres alienigenas· sicut tu omnes viros· Et dixit asseneth· Nue benedi= cte a deo excelso Et ait ioseph· Benedicat te dñs qui viuificat omnia· Et dixit putifar fi= lie sue vt oscularet ioseph· Quod cum vellet facere extendit ioseph manum suam· ⁊ appo suit ad pectus eius dicens· Non decet virum colentem deum viuentem ⁊ manducantẽ panẽ vite ⁊ in corruptionis calicem bibentem· oscu lari mulierem alienigenã· osculantem ore suo ydola surda ⁊ muta· ⁊ manducantem a men= sa eorum panem anconis· ⁊ bibentem de spõ= dis eoꝝ calicem anedras calicem occultum· ⁊ vngentem se oleo inscrutabili·

De penitẽtia asseneth ⁊ angelica cõsolatione. Capitulum· Cxx·

ADJENS asseneth verba io= seph· contustata est valde ⁊ plora= uit· Et misertus eius ioseph posuit manum super caput eius· ⁊ benedixit eã· Et gauisa ẽ asseneth in benedictione· ⁊ misit se su= per lectum suũ ⁊ infirmata est p̃ timore ⁊ gau dio· Et egit penitentiam a dijs quos colebat ⁊ abrenuntiauit eis· Et manducauit ioseph ⁊ bibit· Et cum vellet recedere· voluit eũ pu tifar retinere vna die· ⁊ nõ potuit Sed recessit ioseph ꝓmittens se octaua die reuersuꝝ· Et accepit asseneth tunicam nigram· que erat in dumentum tustitie eius· qñ mortuus erat fra ter eius iunior· ⁊ clauso super se ostio fleuit ⁊ ꝓiecit omnia ydola sua p̃ fenestram que respi ciebat ad aq̃lonem· ⁊ omnem cenam suam re= giam proiecit canibus· ⁊ posuit cinerem super caput suum· ⁊ sup pauimentuz se ꝓstrauit· ⁊ fleuit amare p̃ septem dies· Et octauo die di luculo galli cantauerunt ⁊ canes latrauerunt Et ꝓspiciens asseneth p̃ fenestram q̃ respicie bat ad orientem vidit· ⁊ ecce stella lucifer· ⁊ ꝓpe eam fissum ē celũ· ⁊ apparuit lux magna ⁊ videns asseneth cecidit ī faciẽ sup suã cineres Et ecce vir descendens de celo stetit sup caput asseneth· ⁊ vocauit eam ex nomine· Que pre timore nõ respõdit· Et vocauit eã secõdo asse= neth asseneth· Que respõdit· Ecce ego dñe· Quis es ꝯ Annũcia mihi· Qui ait· Ego sum princeps domus dei ⁊ princeps exercitus dñi Surge ⁊ sta super pedes tuos ⁊ loquar ad te· Et leuauit asseneth caput· Et ecce vir ꝓ oia similis ioseph stola ⁊ corona ⁊ virga regia· cuius vultus sicut vulgur· ⁊ oculi eiꝰ sicut ra dij solis· capilli capitis vt flãma ignis· Et vi dens asseneth timore ꝓcussa· cecidit in faciẽ su= am Quam confortans angelus eleuans ait· Depone cilicium illud nigrum quo inuta es ⁊ cinctorium tustitie tue· ⁊ saccum de lumbis tuis· ⁊ excute cinerem de capite tuo· ⁊ laua fa ciem tuam· ⁊ manus tuas aqua viuente· ⁊ or= na te ornamentis tuis· ⁊ loquar ad te· Que cum ornasset se festinanter rediit ad angelum Cui angelus Denuda caput tuũ a teustro qz virgo es· Confortare ⁊ gaude asseneth virgo quoniam nomẽ tuum scriptum est in libro vi uentium· ⁊ non delebit ꝯeternum· Ecce ab ho die no die renouata es ⁊ viuificata· ⁊ manducabis panẽ benedictionis ⁊ potum bibes incor ruptionis ⁊ vngeris cusmate sancto· Ecce de di te hodie sponsam ioseph ⁊ nomẽ tuum non vocabit amplius asseneth ꝙ multi refugij Nã penitentia exorauit ꝓ te altissimum· que est fi= lia altissimi virgo hylaus videns semp ⁊ mode sta· Cũq̃ quereret asseneth ab angelo nomẽ eius respondit Nomen meum scriptum est di gito dei in libro altissimi· ⁊ omnia que ī illo li bro scripta sunt ineffabilia sunt· nec conuenit hominí mortali vel audire illa vel dicere·

De mensa ⁊ fauo quem illa apposuit angelo· Capitulum· Cxxi·

Et ait asseneth tenens summitatem pallij eius Si inuem gratiam in oculis tuis· sede nunc paululum sup lectum istum sup quē nemo vnq̄ sedit et prepabo tibi mensam· Et dixit angelus affer ato Et apposuit panē et vnuz suaue olens vetus et mensam nouaz· Et ait angelus Affer mihi et fauum mellis· Cunq̄ illa contristata staret eo q̄ fauum non haberet· ait ei angelus· Intra m cellarium tuum: et inuenies fauū mellis super mēsam tuam· Et inuenit fauū candidū sicut niuem· et mel mundissimum et odor eius suauis· Et ait asseneth· Dñe nō hēbaz fauum sed dixisti ore tuo fando et factum est· Odor et odor eius est sicut spiramē ous tui· Et subtusit angelus sup intelligentiā asseneth· et extensa manu tetigit caput eius dicens· beata es tu quoniam dimisisti ydola & credidisti in deū viuum· Et beati auuemētes dño deo in pnīa quoniā comedēt de hoc fauo quē fecerūt apes paradisi dei de rore rosarum in paradiso et ex hoc comedent omnes angeli dei· & quicunq̄ ex illo comederint non mouentur in eternū· Et extensa manu confregit de fauo partē minimā et comedit ipe reliquuz dedit in os asseneth et dixit· Ecce comedisti panem vite et vncta es crusmate sancto· et ab hodierno die carnes tue renouabuntur· & ossa tua sanabuntur· et virtus tua erit indeficiens· & iuuentus tua senectutem non videbit· et plcutudo tua nō deficiet & eus sicut metropolis edificata ommium cōfugiētium ad nomē dei ommipotentis regis seculorum· Et extendit manū et tetigit fauū quē fregerat et factus est totus integer sicut pu9 Extensaq̄ manu dextera tetigit digito suo in dice summitatē mellis ꝓspicientem versus orientem et retraxit digitum suum ad seip̄m et i duxit sup extremuz faui quod respiciebat ad occasum· et via digiti eius facta est in sanguinem· Et extendit manum suam secundo et tetigit summitatem digiti sui fauum mellis iuxta partem respicientem ad aquilonem et traxit eum super partem respicientem ad meudiē· et facta ē via digiti eius in sanguinem aspiciente asseneth· Et ait· Inspice fauum· Et exierunt de fauo apes multe cādide sicut nix· et alearum purpuree sicut iacintus· Et circundederunt omnes asseneth· et operabantur in manibus eius fauum mellis & manducauerūt ex eo Et ait angelus apibus· Ite in locum vestrū Et abierunt omnes versus orientem in paradisum· Et ait angelus· Sic erūt omnia ōba que locutus sum ad te hodie· Et extendit dedo angelus manū suam et tetigit fauū et ascēdit ignis de mensa et comedit fauum et mensam non tetigit et fragrantia incendij faui dulcis valde facta est·

De benedictione septem virginum et coniugio asseneth· Ca·C·xxij

Et dixit asseneth ad angelum· Domine sunt mihi septem virgines nutute mecum ab infantia mea et vna nocte mecum genite· vocabo eas et benedices eas sicut me· Quas ille iussit vocari· Et benedixit eas dicens· Benedicat vos dominus deus altissimus· & sitis sicut columne septem diuitatis refugij· Et iussit angelus asseneth vt leuaret mensam· Quam cum leuatam deponere pergeret· recessit angelus ab oculis eius· Et reuersa vidit sicut currū quatuor equorū procedentem versus orientem in celum· Cunque ozaret asseneth vt indulgeret ei q̄ tam audacter locuta fuerat cum eo· Ecce vnus adolescens ex famulis putifaris nunciauit ei dicēs· En Joseph fortis dei venit Jā enim p̄cursor eius est ad portam atrij nostri· Festinauit q̄ asseneth in occursum ioseph & stetit in ypodromo domus· Et cum intrasset ioseph atrium salutauit eum Asseneth: et dixit ei verba que erat locutus angelus ad se & lauit pedes eius· Crastina die rogauit pharaonem Joseph vt daret Asseneth in vxorem· Et dedit eam illi Pharao· et imposuit eis coronas aureas meliores quas habebat et fecit eos osculari adinuicem· et fecit eis nuptias et cenam magnam vltra septem dies· et precepit ut nemo faceret opus in diebus nuptiarum Joseph· Et vocauit Joseph filium dei: et Asseneth filiam altissimi Comestor Nati sunt ei filij duo priusq̄ veniret fames & vocauit primum manassen quod est obliuio dicens· Obliuisci me fecit deus laborum meorum: et domus patris mei· Secundum vocauit effraim: quod est fructificatio dicens Crescere me fecit dominus in terra paupertatis mee·

Ex Hystoria sacra de descensu israhel in egiptum: et seductione Dan et Gad·

Capitulum· Centesimum Vicesimū tertium

TAQ3 cum ꝑ septem annos vbertatis collegisset ioseph frumentum. ⁊ ingrueret fames sup omnem terram iuxta somni coniectu ram. aperuit orrea. vendiditq; egiptijs. insup ⁊ his q̄ de alijs ad emendum veniebant pumcijs Inter quos ⁊ fratres suos agnoscēs. sed ab eis incognitus. duus allocutus est eos ex ploratores esse dicens id est exploratorū pe na dignos. maxmeq; si de beniamin vera nō dicerent. de quo timebat ꝙ in eum ⁊ aliqd de liquissent. quo tandem ab eis muneub9 addu cto. seipm illis cum fletu innotuit. vultuq; ac verbis placidissimum ostendit. datis insuper muneub9. patrem ad se venire mandauit Ja cob itaq; ꝑ visionem a dño confortat9. descē dit in egiptū cū lxvi. animab9. ita ꝙ ipe cum eis ⁊ ioseph cū duob9 filijs fuerūt lxx. Erat q;. Centum tuginta annoz qñ ioseph eum i cōspectu pharaonis introduxit eiq; terrā gessē ad habitandum dedit. ¶ Ex parua genesi. In anno secundo famis mense scdo vicesima puma die mensis israel in egyptum cū omnib9 sa cognatōne sua venit. ⁊ intrauit terrā gessē Vidit q; asseneth iacob ⁊ ammirata est. quo niam senectus eius erat speciosa sicut iuuentus Erat quippe caput ei9 candidissimū sicut nix ⁊ barba cādida. sedens sup ped9 eius ⁊ oculi ei9 fulgurātes ⁊ nerui ei9 ⁊ humeri ⁊ brachia firma genua ⁊ crura ⁊ pedes vt gygantis Et benedixit eis iacob ⁊ osculatus est. Et reuer si sunt post prandium ioseph ⁊ asseneth in do mum. ⁊ leui cum eis ⁊ symeon. Et cū vidisset filiꝰ pharaonis asseneth i domo ptis sui pha raonis deambulantem. exarsit in pulcritudine eius. Et locutus est ad leui ⁊ symeonem vt i terficerēt ioseph. ⁊ haberet eam vxorem. que illi debebat. ⁊ daret eis aurum ⁊ argentū mul tum. Qui non intenderūt in sermones ei9 Et cepit filius pharaonis accusare ioseph apud fratres suos dan ⁊ gad q̄ erant filij ancillaruz iacob. dicens se audisse ioseph dicētem apud pharaonem ꝙ post mortem patris sui destrue ret eos. ne essent hered̄es cum fratrib9 suis: eo ꝙ essent filij ancillaz. ⁊ ꝙ eū vēdidissent ismaelitis ⁊ munderent ei. Persuasitq; eis vt inter ficerent ioseph ⁊ ipe interficeret pharaonem patrem suum q̄ erat tanq̄ pater ioseph. Qđ cum vellet facere nocte. prohibuerunt eum cu stodes patris sui introire ad eū dicētes. pater tuus doluit caput ⁊ modo dormit. ⁊ prohibuit nobis ne quis introiret. nec etiam filius suus primogenit9. Et assumptis quīq̄ginta viris armatis prexit ad locum isdiaz vbi erāt dan ⁊ gad cum plurib9 viris armatis. quoniam il luc debebāt pgere asseneth ⁊ ioseph ⁊ ibat asse neth cū de. viros q̄ omnes ab insidijs truncati sunt preter vnum. qui fugit ad symeonem ⁊ leui. Asseneth aūt fugit in curru. ⁊ cū ea beni amin. Symeon aūt et leui assumentes omnes qui secum erant armatos psecuti sunt eos. ⁊ ir ruerūt in eos subito. et plurimos occiderunt. Dan autem et gad abscōsi sunt in densitate ca lami.

De morte pharaonis et iacob et ioseph. Capitulum. Cxxiiij.

ANNO principatus ioseph duodecimo mortuus ē pharao ille. sub quo dux erat ioseph. quem comestor al tero nomine dicit appellatum nefrem. De hu ius aūt morte sic loquit hystoria asseneth post illud bellum supi9 memoratum inter filiū pha raonis et symeonem et leui Beniamin inquit sedens in curru cum asseneth videns filiū pha raonis vementem contra se. vt tolleret asse neth. lapidem de torrente arripiens pcussit eū in cervice sinistra. ⁊ deduxit eum de equo sup terram quasi mortuuz. Postea videns beniamin symeonem ⁊ leui vementes cōfortat9 est qui querebant fratres suos dan ⁊ gad. vt inf icerent eos. quorum iram compescuit. Illi ve ro leuantes filium pharaonis a terra lauerūt plagam eius. ⁊ ligauerunt eum ⁊ deduxerunt eum ad patrem suum pharaonem. et narraue rūt omnia ꝺba hec. pharao vero gratias egit eis. qz nō interfecerunt eum. Tercia vero die mortuus est filius pharaonis de vulnere. Et pharao non multo post mortuus est ex dolo re mortis filij sui annoz xcix. Et reliquit re gnum suum ioseph. q̄ regnauit ꝑ puero i egi pto annis quadraginta octo. Et post hec de dit dyadema filio pharaonis. q̄ erat ad vbera qñ mortuus est pharao. ⁊ ioseph nuncupat9 est pater eius i terra egypti. ¶ Mator ¶ Ip se vero ioseph dño suo prudenter ac facilit ob sequens venditione frumēti egyptios omnes i seruitutē subdidit pharaoni qui vtiq; tali ne cessitati meruerant addici. Demiq; iacob cum esset cētum quadraginta annoz ⁊ octo vidēs obitum suum imminere vocauit ioseph. ⁊ vt eū i abrahamio sepeliret adiurauit. filijsq; ei9 ma nasse et effram cancellatis manibus benedixit et ei preter sortem hereditatis agrum sichem

quēꝫ acquisierat dedit. Conuocatis autē filijs suis pluribus eorum bñdixit. Oibus aūt bene et ꝓphetice ventura ꝓdixit. scꝫ de diuisione terre ad literā et de futuro tubuum statu. aptissime aūt de vtroqꝫ xp̄i aduētu. que oia qꝝ nota sunt breuitatis causa pretermitto. Et tandem collectis sup lectulum pedibus obijt. quo a filijs suis in tram ꝓmissionis translato. et in spelunca duplici sepulto ioseph adiuratis fratribus vt exeuntes egiptū ossa eius deferrent mortuus est et ipse cū eēt. c. x. annoꝝ. et repositus in loculo in egipto anno scꝫ ducatus sui lxxx. a puma ꝓmissione abrahe facta in via mesopotamie cc. lxxxv. a natiuitate abrahe in qua tercia cepit etas ccc. lxi. Ab initio vo mundi MM. ccc. ix. Nec inde motus ē donec egressi sunt filij israhel de egipto. Alij frēs vt dicit iosephus quisqꝫ in obitu deferebant. et sepeliebātur in ebron: post translati sunt in sichen.

¶ De testamento Ruben et Symeon. Capitulum. ¶ Centesimum vicesimūquintū.

EXTANT autē testamēta. xij. patriarcharum: in qbus sunt aptissime atqꝫ pulcerume de xp̄o ꝓphetie quas nup trāstulit magister Robertꝰ grossum caput lincolniēſ epūs de greco in latinū. Ideoqꝫ hic eas inserere placuit ¶ Testamētuꝫ ruben. ¶ Leui noscet legē dñi. et diuidet in iudiciuꝫ sacrificia ꝓ omni israhel vsqꝫ ad cōsummationem temporū prīcipis sacerdotum xp̄i quē dñs dixit. et post pauca. quoꝝ in eo elegit dñs regnare sup omnes ppl̄os et adorare semē ipius quoꝝ p nobis mouet in bellis visibilibꝰ et inuisibilibus et erit in nob rex sclorꝫ. Et mortuꝰ ē rubē ¶ Testamentum Symeon. ¶ Dominus deus magnꝰ israhel apparebit in terra vt homo. et saluabit in ipo adā. Tunc dabunt oēs spūs errous in oculcationē et hoīes regnabūt sup ꝓmia osos spūs. Tūc resurgā in letida et benedicaꝝ altissimū in mirabilibꝰ suis. quoꝝ deꝰ corpꝰ assumens et comedēs cū hoibus saluabit hoīnes Et nūc filioli obedite leui. et in iuda letabimini et nō effraim sup duas tubus has quoꝝ ex ipis oritur nob salutare dei. Iudicabit enim deus ex leui vt prīcipē sacerdotū. et ex iuda vt regē deū et hoīeꝝ ita saluabit oēs gētes et genꝰ israh et dormiuit symeon cū patribꝰ suis.

¶ Testamentum leui. ¶ Ca. C. xxvi.

QOGNOSite qa faciet dominꝰ iudiciū sup filios hoim quoꝝ petus sālsis et sole extincto et aquis ficcatis et igne timēte et oī creatura ebata et inuisibilibꝰ spiritibꝰ liqfactis. iferno spoliato in passiōe altissimi hoīes nō credētes ꝓmanebūt in iniustici is et ꝓt hoc in pumitiōe iudicabūt ¶ Et postea dicit ¶ Et nūc cognoui a scripta enoch quoꝝ in fine impie agetis in dñm manꝰ ponētes in oī malicia et obstūdēt in vob frēs mei et in oibꝰ gētibꝰ fiet illusio. Et enī pat noster israh mūdꝰ erit ab impietate primatū sacerdotū. qꝫ imponēt manus suas in saluatorē mōi Et ꝑea dicit Quid facīēt oīs gētes si vos tenebrescatis in ipietate et inducatis maledictōeꝝ sup genꝰ nostrū ꝑ qb lumē mōi datū ē in nob ad illuīatōeꝝ oīs homīs hūc volētes occide otraria mādata docentes dei iustificatōibꝰ. Et ꝑea dicit. Cognoui in libro enoch quoꝝ ꝑ lxx. ebdomadas errabitis et sacerdotiū mīnabitis et sacrificia polluetis et legē extīmiabitis et otēnetis ꝓphetas ꝓphetarū in puersitate ꝑsequemī viros iustos et pios odio hēbitis. vaciū ꝓphetes abhominabimī et virū renouātem legem in vtute altissimi erroneum appellabitis et in fine vt estimabitis occidetis eum nesciētes ipius resurrectiōeꝝ innocentem sanguinē in malicia sup capita recepti. ꝓt ipm erūt sta vā deserta vsqꝫ ad pauimētū ꝓphana et nō erit locꝰ vester mūdꝰ ꝙ in gētibus erutis in maledictōeꝝ et in despectiōem. donec ipe rursus visitabit et miserans recipiet vos in fide et aqua. ¶ Et postea dicit Visitabit dñs sacerdotē nouū cui oēs ꝓphetes dei reuelabūtꝫ et ipe faciet iudiciū veritatis in tra multitudie dierum. et orieť astrū ipius in celo sicut rex illuminās lumē cognitiōis et solē diei et magnifica bitur in orbe tragꝫ vsqꝫ ad assumptionē ipiꝰ Iste resplēdebit sicut soli tra. et tollet omēs tenebras de sub celo et erit pax in omni terra Celi exultabūt in diebꝰ ipiꝰ et tra gaudebit et nubes letabūť et cognitio dei fundeť in tra ut aq̄ marū et ālgi glie facie dei gaudebūt in eo Celi aperient et exēplo glie veniet sup ipm sanctificatio cū voce paterna sicut ab abrahā prē ysaac et glia altissimi sup ipm doceť et spūs sctificatiōis et intellectꝰ requiescet sup ipꝫ in aq̄. Ipe dabit magnificētiā dei filijs suis in vitate in scla ipe aperiet portas paradisi et stare faciet minātē gladiū aduersus adā. et dabit sctis comedere de ligno vite. et belial ligabiť ab ipo et dabit potestatē filijs suis ad oculcādū sup ꝓmia oſos spiritus. Tūc exultabūt abrahā ysaac et iacob et

ego gaudebo et omnes sancti mouent lētiā.

¶ Testamentū iude ¶ Capitulū.Cxxvij.

QUIGUARIO vos dns ī mīse-
ricordia ⁊ in dilectione ⁊ in captui-
tate inimicoꝝ vestrorum. ⁊ post hec
ouet vobis astrum ex iacob in pace. ⁊ exur-
get homo ex semine meo vt sol iustīe. ambu-
lans cum filijs hominum in mansuetudine ⁊ iu
stīa. ⁊ omne peccatum nō inuenīet ī eo. Et
apĕuent sup ipsum celi ad effundendum spūs
benedictionē patris sancti. ⁊ ipe effundet spi-
ritum gratie sup vos. ⁊ eritis ei in filios ī veri
tate. ⁊ ambulabitis in preceptis illius primis
⁊ vltimis Dic ē germen dei altissimi et hic est
in uitam omnis carnis. Tunc effulgebit sce-
ptrum regni mei ⁊ de radice mea nascet vas
plantationis. et in ea ascendet vga iustīe gē-
tibus. iudicare ⁊ saluare omnes inuocantes
dominum. ¶ Testamentum ysachar. ¶ Om
nem agrestem feram seruituti subicietis. Da-
bentes vobiscum deum celi ambulantem cum
hominibus in simplicitate cordis Et extendit
pdes suos ⁊ mortuus est. ¶ Testamentum
zabulon. ¶ Noui in scriptura patrum meoꝝ
quoniam in vltimis diebꝰ recedetis a dno. et
diuisi eritis ī israel ⁊ duos reges sequemini. ⁊
omnem ab hominationem facietis ⁊ cetera. ¶
Et post hec dixit. ¶ Et post hec ouet vobis
dns lumen iustīe ⁊ sanitas ⁊ misericordia in
pennis eius Ipse redimet omnem captiuita-
tem filiorum hominum. ⁊ belial ⁊ omnis spiri
tus erroris cōculcabit. ⁊ cōuertet omnes gē-
tes in emulationem eius. Et videbitis deum ī
forma hominis. quoniam iam elegit dns hieru
salem nomē ei. Et rursum in malicia sermonū
vestroꝝ ad iracūdiam puocabitis eum et ab
iecti eritis vsq; ad tēpus consumationis.

¶ De testamento Dan Neptalim ⁊ Gad.
¶ Capitulum.Cxxviij.

ORN vero post enumerationem ma-
lorum filiorum suoꝝ dixit. Reuertē
tes ad dnm misericordiam consequē-
mini. ⁊ ducet vos in sanctificationē suam. cla-
mans vobis pacē Et ouet vobis ex tubu iu
da ⁊ leui salutare dni. ⁊ ipe faciet aduers9 be-
lial prelium. ⁊ vltionem victorie dabit termi-
nis vestris. ⁊ captiuitatez capiet a belial aīas
sanctorum. Et conuertet corda incredula ad
dnm. ⁊ dabit inuocantibus eum pacē eternaz
⁊ requescēt ī eodē sancti. Et innoua hierusalez
letabunt iusti que erit ī glorificatione dei vsq;
in seculum. ⁊ nō amplius sustinebit hieru-
salem desolationez neq; captiuabit israel. qm
am dominus erit in medio eius cum hominibꝰ
conuersat9. ⁊ sanctus isral regnās sup ipos in
humilitate ⁊ paupertate. ⁊ qui credit ī eū re-
gnabit in ueritate in celis. Et nunc timete do
minum filij mei ⁊ attendite vobismetipis a sa
thana ⁊ spiritibus eius. Appropinquate autē
deo ⁊ angelo excusanti vos. quoniaz hic ē me
diator dei ⁊ hominum. ⁊ in pace israel contra
regnū inimici stabit. ppt hoc studet inimicus
subuertere omnes inuocātes dnm. Nouit enī
quoniam in qua die creuerit isral consumabit re-
gnum inimici. ¶ Testamētum neptalim. ¶
Ecce filij mei ostēdi vobis tēpora extrema qm
niam oia fiēt in isral. Et vos ergo mandate fi-
lijs vestris vt vnant leui ⁊ iude. Per iudam
enim ouet salus isral. ⁊ in ipo benedicet iacob
p sceptrum enim apparebit deus habitās int
homines vt saluet genus isral. ⁊ cōgregabit iu
stos ex gentibꝰ. ¶ Testamentū gad. ¶ Fu-
gite odium ab animabꝰ vestris ⁊ diligite ad
inuicem ī rectitudine cordis. Dicite aūt ⁊ vos
filijs vestris hec vt honorēt iudam ⁊ leui. quo
niam ex ipsis oriu faciet dominus saluatorem
israel.

¶ Testamentum aser. ¶ Capitulum. Cxxix.

LOQUENS filijs suis dixit. No
ui quoniam peccabitis ⁊ trademini in
manus inimicoꝝ vestroꝝ. ⁊ terra ve
stra desolabit ⁊ dispergemini in quatuor an-
gulos terre. ⁊ eritis in dispersione despecti ve-
lut aqua inutilis. vsq; quo altissimus visitabit
terram. ⁊ ipe veniens vt homo cum hominibꝰ
manducans ⁊ bibens. ⁊ in silencio conteres.
caput draconis p aquam. Dic saluabit israel
et omnes gentes. deus in virum absconditus
dicite ergo filijs vestris vt non diffidant ei.
¶ Testamentum ioseph. ¶ Vidi quoniam
ex iuda nata ē virgo habens stolam albissimā
et ex ipa prodijt agnus immaculatus et a sini
stris eius id est agni vt leo. Et omnes bestie
impetum fecerunt aduersus eum. et vicit eas
agnus et potuit in conculcationem. et gaude-
bant in eo angeli et homines et omnis terra.
Dec autem fient in tempore suo vltimis diebꝰ
Vos ergo filij mei custodite mandata domini

et honorate iudam et leui quoniam ex ipis ori
etur vobis agnus dei · gratia saluans omnes
gentes ⁊ israhel Regnū enī eius eternū qđ nō
preteribit · ¶ Testamentum beniamin · ¶ Lo
quens filijs suis ait · Custodite mandata dei ·
vsq; quo deus salutare suū reuelet ommbus gē
tibus · Tunc videbitis Enoch Noe et Sem
Abraham Ysaac ⁊ Jacob resurgentes a dex
tris in exultatione · Tunc et nos resurgemus
vnusquisq; in sceptrū nostrū · adorātes regem
celorum qui in terra apparuit ī forma hom̄is
humilitatis · et quotquot crediderint ei in tra
congaudebunt Tunc ⁊ omnes resurgent hi q̄
dem in gloriam · hi vero ī ignominiā Et iudi
cabit dominus ī p̄mis israhel de ea q̄ ī ip̄m in
iustitia · Quoniaz aduentiē dei ī carne libe
ratorē nō crediderūt · Et tunc iudicabit oēs
gētes q̄tq̄t crediderūt ei ī tra apparēti et ar
guet in electis gentium israhel ·

¶ Actor de hebreorum afflictiōe post mortem
Joseph · ¶ Ca · C · xxx ·

HOit autē ioseph princeps egipti sub
quibz regibus · Quoz p̄m⁹ q̄ eum
sublimauit apud vetes hystoriogra
phos nō legit alio noīe appellat⁹ q̄z pharao ·
licet Comestor eū nefrem appellatū fuisse dix
erit · Siquidē qñ nat⁹ ē abraham · vt in cron̄i
cis legit apud egiptios erat decimasexta ptās
quam dimasciā vocant · Et tunc apud eos the
bei regnauerūt annis · c · xc · Sicq; completa ē
illa dimascia año scz Jacob xxx · Post hoc in
xvij · dimascia regnauerunt pastores · ip̄i sunt
pharaones annis · c · iij · nec alijs noīb⁹ legunt
appellati q̄z pharaōes · Doz vn⁹ sublimauit
ioseph · cui⁹ scz sublimatōis año ix · q̄ fuit se
cund⁹ famis · intrauit iacob in egiptū et stetit
in conspectu pharaonis · Porro ī xviij · dima
scia q̄ cepit anno ducat⁹ ioseph xiij · Purnus
regnauit amosis annis · xxv · cuius anno · xiij ·
obijt iacob · Secūd⁹ vero chebron annis xiij ·
Tercī⁹ ānuenophes · xxi · Quartus mephres
xij · Cui⁹ anno ix · ioseph · cx · ānoz obijt et he
breorū seruit⁹ īcepit q̄ durauit · c · xliij · annis
vt impleret numer⁹ · cccc · xxx · annoruz a pri
ma promissione facta abrahe · vsq; ad dationem
legis Dic itaq; mefres q̄ bñficia p ioseph egi
pto collata ignorauit · hebreorum populū mul
tipliciter afflixit inuidentibus scz eis egiptijs ·
pter ingenij virtutē et labous industriam et
opum affluentiam ac sobolis nobilitatē Im
posuit ergo eis graues angarias operum qui
bus fracti non vacarēt amplexibus vt coquē
tes lateres in fimbus egipti ciuitates tabernacu
lorum regi edificarent et vt lutū platearum ⁊
sordes vicoz cophinis exportarēt · ⁊ vt fluuiū
p multas diuisiones diuiderent · vibes q̄z ne
fluui⁹ eas inūdare valeret fortalicijs vel fossa
tis circundarēt · Quātomagis autē oppume
bant · tantomagis auctore deo multiplicabāt ·
Oñ pharao alium contra eos dolum excogitās
primo quidem iussit vt omnes masculi ex illo
populo nascentes obstetricando necarentur ·
Deide vero obstetricib⁹ eis ex timore dei par
centibus vt in flumen proijcerentur precepit
Mares ideo necari volebat ne multiplicati ac
roborati contra regnū eius insurgerent · Maxi
me quia quidam sacrorum scriba predixerat ·
eo tempore nasciturum in israhel · qui regnum
egipti humiliaret et omnes virtute transce
deret · Tercia quoq; causa sup p̄nominū Ma
thei tangitur scz q̄ dyabolus presagiēs xp̄m
nasciturum ex hebreis populum illum extingue
re nitebatur · Femīnas autē reseruari iubebat
quia sexus imbellis ac p hoc imbellis ē · et vt
libidini egiptiorum deseruirent · ¶ Comestor ·
¶ Itaq; multi eo tempore submersi perierūt
pro quo peccato credit deus egiptum tradi ⁊
disse in hunc errorem vt apim̄ pro deo colerēt

¶ De api et serapi quos colebant egiptij ·
¶ Caplm · ¶ C · xxxi ·

ERAT autem Apis vt ait plini ⁊
us qui ⁊ testatur se eum vidisse q̄dā
thaur⁹ q̄ ex improuiso egrediebat ⁊
de flumine hñs in humero dextro signū candi ⁊
dum ad instar lune cornicule · Ad quē cum
statim confluerēt egiptij omī genere musicorum
psallētes · leuabatur in aerē et sup eos tanq̄m
psallens ferebatur · et ad motū vel stationē ip
si⁹ ipi ī tra mouebāt vl stabāt ⁊ eadē die eua
nescebat · Dicūt autē q̄dā q̄ ī festo serapis an
nuali emergebat · vñ ip̄m serapī id est serapi
consecratū autumāt vocatū Alij tātū p decē ⁊
num semel apparere dicūt · Alij tantū tpe iu
sti sacerdotis heliopoleos imusti nō vt quasi di
uinitus iudicaret iustitia sacerdotum · peccatū
ergo flumīs punīuit deus in errore flumīs ·
¶ Actor · ¶ Duo itaq; erāt Apis et Serapis
et vtrunq; colebant egiptij · Verūtn̄ et sera
pis q̄dē ipe fuit apis fili⁹ phoronei rex argi
uorū · Qui cum fratrem Egialeum achaye p

fecisset ipse cum populo ad egiptū nauigauit.

¶ Augustinus in libro de ciuitate dei. xviij. Apis rex argiuoꝝ nauib⁹ trāsuect⁹ i egyptū ibidem mortuus est. ⁊ serapis fact⁹ oīm maxim⁹ egiptioꝝ deus. Dict⁹q; ē serapis vt ait varro litera mutata qz pri⁹ vocabat sorapis quasi sorонapis. eo q; soron grece sarcofagus vocant. vbi eum sepultum venerati ceperunt aliiq; ei templum construerent. Constitutum est etiā de illo. vt capite puniret quisq; eū hominem dixisset fuisse. Et quomā m oīb⁹ fere tēplis vbi colebant ysis ⁊ serapis. erat simulacrum qđ digito labijs impresso admonere videbat silentium. hoc significare varro existimat. vt eos homines fuisse taceret. Ille autē bos quem mirabili vanitate decepta egiptus delicijs affluentib⁹ in ei⁹ honorem alebat. quo niam eum sine sarcofago viuum venerabatur apis apud eos non serapis vocabat. Quo bo ue mortuo. quoniam querebat ⁊ reperiebatur vitulus eiusdem coloris. hoc est albis quibusdam maculis similiter insignitus. mirū quidam ⁊ diuinitus procuratum sibi esse credebant Non enim erat magnum demonib⁹ ad eos decipiendos. fantasiam talis thauri q; sola cerneret ostentare vacce concipienti atq; pregnanti vnde libido matus attraheret q; in ei⁹ fetu iā corporaliter appareret. sicut fecit iacob de virgis varijs. ¶ Solmus ¶ Apim bouem egyptiuz pueri sequunt gregatim. ⁊ repente velut lymphatici futura predicūt. Bos illi ostendit femina semel in anno. ⁊ ipa nō absq; certis insignib⁹. que vt inuenta ⁊ oblata ē eadem die nec dat. Apis natalem memphi celebrant iam patere auree q; statim pijciunt in mili gurgitem. Hec solennitas p septem dies agitur Quibus diebus cum sacerdotibus cocodrilli quasdā iocūdas habent nec attrectāt lauātes. Octauo die cerimonijs iā pactis. velut reddita seruiēdi licētia solitā resumūt atrocitatem.

¶ Explicit liber primus.

¶ Incipit liber secūd⁹. ¶ Capitulū primū.

¶ De ortu ⁊ educatōe moysi ex hystoria sacra.

GRESSVS EST quidā postea vir leuita noīe amrā qui accepit vxorem consanguinē iocabeth q; nolebat accedere ad vxorem post edictum pharaonis malēs carere liberis q; in necem procreare. Cui dns per somnium astitit vt ait iosephus dicēs. vt nō timeret vxorem cognoscere. qz puer quem timebant egyptij. nasciturus erat ex ea ⁊ de sacerdotio aaron ei significauit. Sic ergo moyses natus est ex his. anno seruitutis hebreoꝝ. que cepit post mortem ioseph lxiiij. a prima promissione facta abrahe ccci. ab initio tercie etatis id est a natiuitate abrahe cccc. xxv ab inicio vero mundi MM. ccc. ⁊ lxxiij. regnante in egypto amenophe. qui fuit octau⁹ a pharaone illo qui sublimauit ioseph. Nam post mesfrem sub quo mortuus est ioseph ⁊ regnauit post obitum ioseph annis tub⁹ regnauit mispharmatosis annis xxvi. Post hunc autem thomosis annis nouem. Deinde vero iste amenosis. cui⁹ anno vicesimo sexto natus ē moyses Dunc itaq; post tres menses a matre ppē edictum regis expositum. thermut filia pharaonis inuenies. egyptiaꝝ vbera respuentem. p matrem propriam educari fecit. ⁊ ablactatum sibi in filium adoptauit. Quem cum quadam die obtulisset pharaoni vt ipe eum adoptaret. admiratus rex pueri venustatem. coronā quā forte gestabat capiti illi⁹ imposuit. Erat aūt in ea ymago hammonis fabrefacta Puer aūt coronam in terram proiecit ⁊ fregit. Sacerdos aūt elyopoleos a latere regis surgens exclamauit. Dic est puer quem nobis ocadendum deus monstrauit. vt de cetero timore careamus. Et voluit irruere in eum. Sed auxilio regis liberatus est. ad psuasionem cuiusdā sapientis. qui p ignorantiam hoc factum esse a puero asseruit. In cui⁹ rei argumentum cum prunas allatas puero obtulisset puer ori suo apposuit ⁊ lingue summitatem igne corrupit Unde ⁊ hebrei impediciores lingue eum fuisse autumāt. Tante vero vt ait iosephus pulcritudinis fuit vt nullus adeo seuerus fuisset q; eius aspectui non hereret. Multiq; dum cernerēt eum p plateam ferri occupationes in q bus studebant desererent.

De vxore illius ethiopissa. Ca. ij.

ET cum adultus esset ethiopes vastauerunt egiptum vsq; ad memphim et mare quo circa conuersi ad diuinationes egiptij responsum receperunt vt auxiliatore vterentur hebreo. et vix obtinuerunt a thermut. vt exercitui quem preparauerant moysen preficerent ducem puus prestitis sacramentis. ne ei nocerent. Erat autem moyses vir bellicosus et peritissimus. qui fluminis itez tanq̃m longius pretermittens per terram duxit exercitum via breuiori: vt improuisos ethiopes preueniret Sed per loca serpentibus plena iter faciens tulit in arcis papireis superplaustra ibices ciconias scz egiptias naturaliter infestas serpentibus que rostro per posteriora immisso aluum purgant: castra q; metatus proferebat eas vt serpentes fugarent: et deuorarẽt. et ita tutus per noctes transibat exercitus. Tandem preuentos ethiopes expugnans Inclusit eos fugientes in ciuitatem saba regiã quã post cãbises a noĩe sororis sue meroen appellauit. quã cũ ꝙa erat inexpugnabilis diutius obsedisset inedit oculos suos in eum tharbis filia regis ethiopum & excondicto tradidit ei ciuitatem. si duceret eam in vxorem. Et ita factum est. Inde est ꝙ maria et aaron iurgati sunt aduersus moisen propter vxore eius ethiopissa. Dum autem redire voluisset non acquieuit vxor. Proinde tanq̃ vir astrorum peritus: ymagines sculpsit in gẽmis huius efficacie vt altera memoriam altera obliuionem conferret. Cunq; paribus annulis eas inseruisset: alterum scz obliuionis annulũ vxori prebuit. alterum ipe tulit. vt sicut paru amore sic paribus annulis insigniren̄t. Cepit ergo mulier amoris viri obliuisci. et tãdez libere in egiptum regressus est.

De percussione egiptij. et fuga Moysi in madian. Capitulum Tercium.

IN diebus illis egressus ad fratres i terram gessen. vidit afflictionem eorum et prefectum operis egiptium percutientem quendam de hebreis occidit: et secreto percussum egiptium abscondit in zabulo. Mox Dic obijt faustus moysi cumen homicidij Cui respondet Augustinus in libro secundo cõtra eundez faustum. Q; reuera eterna lege cõsulta manifeste patet: ꝙ moyses quidem hunc egiptium licet iniuriosum & improbum nõ debuit occidere: quia nullam adhuc legittimam gerebat potestatem. nec diuinitus acceptam nec humana societate ordinatam. Unde alibi dicit scz contra petilianũ. Iure culpandi sunt qui turbide & inordinate in eos coercendos insiliunt. qui sibi nulla lege subiecti sunt. Tamẽ anime virtutis inquit capaces sepe premittũt quedam initia per que apparet quibus virtutibus apte sint. si preceptis diuinis essent exculte. Sic enim etiam agricole cũ viderint ingentes herbas licet inutiles terrã aliquam producere frumentis aptam esse predicunt. Et montem quem oleastris siluestrẽ conspexerunt oleis aptum non dubitant. Sic ille motus aĩ siue zelus: quo moyses fratus sui iniuriam nõ obseruato ordine potestatis in egiptiũ vindicauit. adhuc quidem incultus erat et inordinatus: sed magne fertilitatis indicium prefere bat. Unde et illa seuicia pauli. cum ꝑm emulationem paternarum traditionum persequebatur ecclesiam. putans se obsequium prestare deo. siluestre quidem vicium erat: & magne feracitatis indicium. Dnc etiam illud petri cũ euaginato gladio volens defendere dominum aurem persecutoris abscidit quod tamen dominus satis minaciter reprehendit. Omnes ergo hi ꝑm Aug9 zelum quidem habuerunt in his factis suis. sed nondum ꝑm sciẽtiam: et ideo inordinatum. Qui tamen postea per spiritum scz ordinatus est. et abundauit in bono: sicut puus in malo. Unde sicut moyses post illud factum constitutus est princeps synagoge. sic petrus post illud pastor ecclesie Dic tamen inglosa magis excusat moysen per hoc qõd dicit beatus Stephanus in actibus apostolorum scz ꝙ qñ percussit egiptium existimabat intelligere fratres quia per manum ipsius daret deus salutem illis. sed illi non intellexerunt. Q hoc inquit testimonium videtur moyses iaz diuin9 admõit9 hoc audire potuisse scz vt iã fratrũ suorum iniurias in egiptios ulciscaretur vindicare. Super hoc tamen accusatus apud pharaonem timuit et fugiens in terram madian filiaz ietro sacerdotis sephoram in vxorem duxit. ex qua filios duos scz Gerson & Eliezer suscepit et curam alendorũ gregum a socero accepit.

De oppressione populi & missione moysi.

Capitulum Quartum.

TANDEM mortuus est ille pha=
rao a cui9 timore moyses egyptū re
liquerat·⁊ alius in regnum surrexit
qui iam ab illo sub quo natus est moyses se=
cundum cronicas quintus fuit· Nam ameno
phis ille regnauit vsq; ad annum moysi septi=
mum post hunc horus annis tuginta octo dem
de acētus duodecī achous aūt septē Postea
vero centres iste xviij·sub quo moyses ducā=
tum populi suscepit ⁊ signa coram eo fecit· Cū
igit pasceret oues ietro in deserto apparuit ei
dñs in oreb ī flāma ignis in rubo·eumq; ad fi=
lios isrl ⁊ ad pharaonem ppter eor liberatio=
nem misit ⁊ signa que coram eis faceret ostē
dit·excusantiq; se de impedimēto lingue aarō
in solacium ⁊ adiutorium loquēdi dedit·Cum
q; pgeret cum vxore ⁊ filijs angelus ī via oc=
curens eum corrupit· Tuncq; relictis illis·
solus abijt·Et cum venisset in egyptū cū aa=
ron q ei occurrerat·seniores isrl congregaue=
rūt·Qui auditis dñi vbis ⁊ visis signis credi
derunt simulq; cum eis ad pharaonem ingressi
mandatum dei nūciauerūt·At ille contemnēs
decrusit·moysen q; seruum fugitiuū appellauit·
⁊ populum magis q; pu9 afflixit· Tunc dñs
moysen constituit deum pharaonis id ē ad si=
gna in ipo ⁊ in terra eius faciendā potentem·
aaron vero ipius p locutorem·

De decem plagis egypti ac phase ⁊ exitu po=
puli· Capitulum·v·

TNq; moyses cum esset octuaginta annorum
aaron aūt octuagīta trium annor·ducatum
populi suscepit. quē p signa ⁊ portēta de egy=
pto educens leges ei in heremo p annos qua=
dragīta dedit· In hoc aūt primo anno duca
tus eius finem habuit seruitus hebreor in exi
tu de egypto·que durauerat a tempore mor=
tis ioseph annis cētum quadragīta quatuor
finita ē quoq; eor peregrinatio ī terra alie=
na·que p̄dicta fuerat abrahe scz annor cccc.
xxx·vt dicetur infra Quitq; hic annus etatis
terde quīgēteſimus quint9· mūdi vo MM·
cccc·lij· Ingressi sunt ergo moyses ⁊ aaron
ad pharaonem ⁊ signa coram eo fecerunt ad
confirmandum sermonē· Primū quidem vga
moysi versa est in colubrum· insup ⁊ conuer=
sas similit deuorauit virgas magor·. Indura
to adhuc pharaone ⁊ incredulo pmanente p
cussa est egyptus decem plagis his breuit ver
sib9 comprehensis Sanguis rana culex musce
pecus vlcera grando·Brucus·caligo·mors
pignora prima necando·Vel alit· Prima tu
bens vnda·rana plaga secunda·Inde culex
tristis·post musca nocentior istis·Quinta pe=
cus strauit·vesicas sexta creauit Post sequit
grando·post brucus dente nefando·Nona te=
git solem·primaq necat vltima prolem·Per
hanc vltimā plagam dñs eduxit populum su=
um· Transiuit enim angelus dñi nocte p ors
domos egyptior·interficiens omne primoge
nitum hominum atq; iumētor·Quam scz pla
gam vt euaderēt filij isrl q; inter egyptios ha=
bitabant· ⁊ vt transit9 huius ac liberationis
sue memoriam haberent·anteq; dominus hanc
infligeret plagam instituit hebreis primo mē
se solennitatem phase id est transitus·in q scz
ymmolarent agnum vel hedum cui9 sanguinē
linirent sup liminaria domor suar·⁊ vtroq;
postes ostior·vt angelus exterminator· qui
angelus malus fuisse videt videns sanguinem
domos eor transiret·eisq; nō noceret·Huius
tamē institutionis ratio principalis fuit prefi=
guratio dñice passionis·p quam a dyabolo li
berati sumus De hoc igit agno insinuat qñ de
beat sumi vel segregari·⁊ qñ ymmolari·q̄lis
esse debeat·⁊qualiter ⁊ a quibus comedi Di=
cit autem phase id est transitus·quoniā trans=
siit angelus p domos egyptior primogenita
interficiens Et qr transit domos hebreor·ppt
sanguinem agni nihil eis nocēs·⁊ qr eadē no=
cte transiit isrl ab egypto ad terram promissio=
nis festinans vrgebāt enim eos egyptij ppter
plagam·

De spoliatōe egypti·⁊ annis seruitutis·⁊ san
dificandis primogenitis·Ca· vi·

SPOLIAVERUNT autez
egyptios diuina pmissione vel dispē
satione·quasi p mercedis sue recom=
pensatione·qr scz gratis ⁊ diu cū labore eis ser
uierant·nec quicq; eis p mercede rependerant
Ideo etiam tulerunt ab eis vestes ⁊ aurum ⁊
argentum vt inde fieret tabernaculum· Nam
vt ait augustinus egyptij auro ipo scz dei cre
atura male vtentes ad iniuriaz creatoris vo
lis seruiebant·⁊ hoies peregrinos labore gra=
tuito iniuste ac vehementer affligebant· Di=
gn igit erant ⁊ isti quib9 talia iuberent ⁊ illi
qui talia paterent· Et forte secundum cogi=
tationes suas magis pmissi sunt hebrei hoc fa
cere q; iussi Tunc ergo finita est eor seruitus

que fuit vt dictum est·c·xliij·annorum·Cuz autez legitur in Exodo qꝫ habitatio eorum in egipto fuit·ccc·xxx·annorum nomine egipti intelligitur omnis incolatus eorum·qui cepit a prīa promissiõe factā abrahe ī via mesopotamie a qua vsqꝫ ad legē datā tot anni fluxerunt vt in epla ad galath legit·et in actib9 aplorꝫ idē numerus ponit·In genesi tñ ad abraham dicitur qꝫ futurum sit semen eius peregrinū āmis cccc· Sz illi inapiunt computare ab ortu ysaac in quo promissum ē semē· Natus est enim xxv·anno postqꝫ facta est illa promissio scz anno abrahe·c·Quibus subtractis de prefato numero remanēt·cccc·v·Sed ibi scriptura more suo ptermittit illū quinauum·quia plerūqꝫ vim non facit in minutijs numerorum· Erant autē in populo quasi sexmgēta milia virorum peditum absqꝫ paruulis vulgo qꝫ innumerabili famulantium eis·et aiantib9 diuersi generis Tuleruntqꝫ secum ossa ioseph et farinam consparsam·de qua fecerunt subcineuceos panes quibus vsi sunt per·xxx·dies·Et quia ī eorꝫ liberatione pcusserat dñs primogenita egiptiorum qꝫ primogenita liberauerat de manu āgeli·voluit ea deinceps sibi sanctificari·maxime qꝫ quia de omni fructu ille primitus ē honorandus·a quo bona omnia puenunt oībus· Primogenita ergo filiorum leui offerebantur iugit·dño seruituu·prīgenita alioꝫ offerebāt ꝫ ānqꝫ siclis redimebāt· prīgenita pecorꝫ apta ad ymmolandum oblata erant sacerdotum· immundorum vero oblata quedā redimebantur vt primogenitum asini mutuabat oue que p eo offerebatur·Quedam autem nec etiam redimebantur·sed occidebantur vt primogenitum canis·

¶ De transitu maris rubri et manna et coturnice et aqua de petra·¶ Capm·vij·

ASCENDERUNT igitur ex egipto quīta progenie·Moyses enī quintus fuit a iacob vnde per tribū iude a phares vsqꝫ ad salmon·v·fuerunt generationes· Dominus autem precedebat eos in columna nubis per diem contra solis feruorem et ignis·per nocte contra caligmē·Quibus coartatis inter mare rubrum et asperitatē montium·immutatus pharao cum·dc·curribus et·l·milibus equitum·et·cc·milibus peditum armatorum eos insequitur·hebrei exterriti a moyse in dño confortant·Moyses iubente dño tactu virge in xij·diuisiones mare diuisit·ceteruscꝫ tribubus primogenitis reformidātibus Judas post eum primꝰ intrauit·Unde et ibi p obediētiā et fidē regnū promeruit Egiptij vesanos eos iudicātes temere insequunt· ymbres et tonitrus et lampades super eos celi tus iaciuntur· Dūqꝫ fugere vellēt tactu virge moysi mare ī se recludit·egiptij omnes aquis operti suffocant·¶ Orosius de hormesta mōri libro primo·¶ Extant adhuc certissima monimēta gestorū· Nam tractus curruū ꝫ orbite rotarū nōsolū in littore· sedetiā in pfundo nūc quousqꝫ visus admittit puidēt Et si forte ad tempus casu vl cuuositate tbant2·mox diuinitus in pristinā facē vētis fluctibusqꝫ reparantur Ut quisquis nō doceat timore dei vl plate religiōis studio ira eius transacte vltionis terreat exemplo·¶ In vitas patrū sanctus appollonꝰ·¶ Egiptij vo q tūc cū pharaone non fuerant vnusquisqꝫ io in quo occupabat vt olera vl aīalia dēū reputauit sibi dicens·Hic mihi fuit hodie deꝰ· vt nō sequerer pharaonē et ī mare mergerer·¶ Mdor·¶ Moyses igit carmē exametruz dño decantat vemētibꝰ m marath·Aquas impotabiles immisso ligno dulcorat·Deficētibꝰ victualibus ex egipto sublatꝰ populus murmurat pristinasqꝫ delicias ī memoriā revocat· Orāte moyse dñs eis coturnices et māna de celo misit qđ otra pceptū eius ī crastinū reseruatum cōputruit·gomor autē ex eo futurus generationibꝰ ad mōmentū reseruau fecit·Datū est autez die dñica qz scz tricesima die ab exitu de egipto q̄ fuit sexta feria eadē scz die qua xpus verus agnꝰ pascal assatus ē igne passiōis·Iterum in raphidim p defectu potus israhel murmurant·Moyses petram oreb virga percutiens aquam eduxit·Que scz virga quādoqꝫ dicitur aaron qñqꝫ moysi·quandoqꝫ dei· Sicut spūs dei helie et helisei·Moyses ad pugnandū contra amalech iosue misit et ipe ī mōte orās eleuatis manibus vsqꝫ ad sol occasuz ei victoriā impetrauit· Consilio qꝫ ietro ad ptiēdum onꝰ solicitudis diuersos magnatū gradus in populo constituit·

¶ De lege data Moysi ī mōte synai· viij·

MENSE tercio egressionis de egipto scz iunio prima die mensis venerunt ad montē synai·scz xlvij·die a phase·In exponēdo enī scriptas·xxx·dies p

mense pomm9 tanq̃ int lunares et solares mẽ ses viam mediã eligentes. Lunares enī infra tricenarium quidẽ inueniunt sed vltra nõ So lares vero ples hũc numerũ excedũt. In pha se ergo restabãt. xvi. dies mensis primi. et p9 ea fluxerũt. xxx. scõi. Osñ restat q̃ dies iunij prima. sit a phase. xlvij Tunc iubente domi no moyses populũ biduo sanctificauit. et die tercia que fuit a phase quinquagesima popu lo stante ad radicẽ mõtis et audiẽte. legẽ a dño accepit. Que otinet diuersa mãdata scz affir matiua et negatiua. siue p̃cepta et phibitões Item quedam sunt p̃cepta moralia. quedam iudicialia. q̃dã ceremonialia siue legalia. Pri ma data sunt ad merendum. scda ad lites di rimendum. tercia vero pfectis in signum. du rus in flagellum. rudib9 in pedagogum. Int hec aũt decalog9. tanq̃ omniũ preceptor̃ mo ralium summa premittit. Ibi enim oẽs virtu tes preapiunt. et omnia vicia vl expliate vel impliate phibent. Ideo aũt lex moralis sub denario. qui constat ex trib9 et septem data ẽ q̃ ternarius significat psonar̃ diuinar̃ trini tatem. in qua summe credendum est. septenar ius aũt mor̃ pfectionem. q̃ numerus pfectus est. et in fide et morib9 pfecta hominis vita cõ sistit. Item q̃ denarius est primus limes in numeris. et impletione decalogi consistit pri ma pfectio spũalis. Item vt p̃ obseruantiam decem mandator̃. reparet deus ordo qui cecidit angelor̃. Item vt sicut populus egy ptior̃ pter impietatem ydolatrie et popu li dei oppressionem. exterminat9 erat decẽ pla gis. sic populus hebreor̃ a deo vocat9 ad cul tum dei reuocaret decem preceptis.

De ratione numeri in preceptis decalogi. Capitulum. ix.

ADIDEM potest etiam ratio sum mi ex parte ipsar̃ rerum que iubent siue causar̃ precipiendi. ad hoc enim precepta omnia data sunt vt homo p illa be ne ordinet ad deum et ad p̃ximum. Ad deum ordinat p̃ tria prima. In his enim precipit latria que consistit in tribus scz ī fide spe et ca ritate. et hec tria singula in singulis preceptis intelligunt. et p̃ quasdã approbrationes ad tres psonas in trinitate referunt. In primo enim mandato phibet infidelis confidentia. et p̃ consequens precipit spes. scz vt nõ ponatur ī ydolis. nec in homine ꝫ in summa potestate. q̃ patru attribuit. In secundo scõm ysidor̃ pro hibet errorẽ et sic precipit fides. que immit pri me veritati et sapientie que filio attribuit. In tercio phibet amorẽ seculi. et sic precipit amorẽ dei scz caritas. que a spiritu sancto infunditur Sic ergo p illa tua ordinat homo ad trinita tem. Onde ista tua vocat dñs vnum mandat tum cum dicit. Diliges dñm deum tuum et ce tera. id est fortiter. sapienter. dulciter. scz vt nec frangaris iniurijs. nec seducaris fallacijs. nec abducaris blãdicijs. Hoc inquit est maxim̃ et primũ mandatũ. Scõm aũt est simile huic. scõm quasi scz dependet ab isto. Qui enim ve re diligit deum. consequenter in p̃mo diligit ymaginem dei Ideo dicit etiã simile. Ad hãc aũt p̃mi dilectionem p̃tinent vltima prece pta septem. Per hec enim ordinat homo ad p̃ximum. ꝫ differenter. scz aut eis beneficium imponendo. et hoc p illud. honora patrem tuũ et matrem. Ibi enim itelligimus p synodoch en noie patris et matris omnem p̃ximum. et nomine honoris omne beneficium. Aut nõ no cendo et hoc tripliciter scz dicto. facto. voto. Iniuria verbi phibet ibi. Non loquaris con tra p̃ximum tuũ falsum testimonium. Iniu ria facti duplex est scz realis. et hoc phibet ibi non furtum facies id ẽ nullum damnũ p̃ximo in rebus suis inferes. Personalis et hoc dupli citer scz vel in psona p̃pria et hoc phibetur ibi Non occides. id est nullum p̃sone p̃ximi ma lum inferes. Vel in psona vxoris aut filie. et hoc ibi phibet. Non mechaberis id ẽ nulli fe mine illegittime commisceberis Iniuria voti vl voluntatis duplex est. scz aut p̃sonalis q̃ p hibet ibi. Non desiderabis vxorem p̃ximi tui Aut realis et hoc ibi. Non concupisces rem pro ximi tui. Hec sunt decem psalterij corde scõm augustinum. quib9 occidunt bestie spũales id est vicia que vastant animam. Nam tãge pri mam cordam et primam bestiam occidisti. id ẽ imple primum mandatum. et primum vicium euacuasti. et ita de alijs Vt enim dicit ysidor9 primum mandatum phibet surreptionẽ. scõm errorem. tertium interficit amorem seculi. quar tum impietatem. quintum crudelitatem. sextũ fornicationem. septimum rapacitatem. octauũ falsitatem. nonum mundi cupiditatem. decimũ et vltimum adulterij cogitationem. Superbia quoq̃ primo precepto phibet. qr contraria ẽ adoratiom. et gula qr ydolum est venter gulosi Inuidia quarto. qr odit bonum p̃ximi Acci dia tercio. qr intus quiescere non potest. qui

habet tedium bom De ceteris patet quib9 p=
ceptis phibeant. Data sunt autem in tabulis
lapideis in signum duritie cordis illi9 gentis.
In duab9 vero ꝑpter duo testamenta figmfi
canda. vel qr omnia reducunt ad duo cauta=
tis precepta. In distinctione aũt doctores dif
sentiunt. Nam primum mandatum qđ secun=
dum augustinum vnuz est origenes in duo di
uidit. ⁊ vltima que scđm augustinum duo sũt
origenes in vnum colligit. cui etiam iosephus
consentit. Preterea pmit aug9 tria que ad di
lectionem dei ptinent in vna tabula et septẽ q̃
ad dilectionẽ pximi in alia. Josephus autez
et hebrei quinq; in vtraq;.

¶ Solutio quarundam dubitationũ circa de
cem precepta. ¶ Ca. x.

IDEO autez pene oĩa negatiua sunt quia lex
moralis potius dabat iudicis ad cauendũ pẽũz
q̃ ad pficiẽdum bonũ. Due sunt enim partes
iustitie. scz declinare a malo primus. qđ ptinet
ad vet9 testamẽtũ. et facere bonũ posteri9 qđ
ad nouum testamentũ. Spũaliter tñ intellecta
nõ sunt pure negatiua qr negatiõib9 nõ mere
mur. sed aliquo modo assertiua. Nã illo ꝑcep
to Nõ occides. ꝑpit voluntas non occidẽdi
Et ĩ illo Nõ mechabis. volũtas nõ mechãdi
et ita de alijs. Qr aũt dicit lex cohibere manuz
nõ aĩm vez ẽ fm carnalẽ intellectũ iudeorum.
Bz fm aplm. lex spũalis ẽ. id est spũaliter intel
ligenda. Ideo autẽ primũ ꝑceptũ refert ad
patrẽ: qr adoratio principio debet mq̃ntũ ẽ pri=
apiũ et primũ principiũ ẽ pater. Scđm ad fili
um qr primum quo nomẽ dei inuanũ assumit
est directe contra veritatẽ. Tertium ad spiri
tum sctũz ꝓpt sanctificatiõez. licet aũt ceremo
niale sit pmittt tñ imt ꝑcepta moralia. quia sig=
nificat rem excellentissimã scz pacẽ et quietem
mẽtis q̃ oĩm ꝑceptoz moraliũ ẽ finis. Et etiã
qr licet ceremoniale sit quãtũ ad principalẽ cãz
institutõis. tñ quãtũ ad substãtiã ꝑcepti mo=
rale est maxime pfectis. quib9 nihil ẽ morali9
q̃ vacare ab opib9 exteriorib9 ad cõtẽplãdũ
deum. Juxta illud Vacate et videte ⁊ ceta.
Licet aũt affirmatiuũ sit quãtũ ad vocẽ. Ne
gatiuum tñ ẽ q̃ntũ ad rẽ. qr sabbatũ sctificare
nihil aliud ẽ q̃ opa seruilia nõ facere. Solum
igit q̃rtũ mãdatũ ẽ affirmatiuũ q̃ntũ ad vocẽ
et q̃ntũ ad rẽ vt ĩtellectũ. qr ĩ eo solo ꝑcipiũt
opa pietatis. ideo et ei soli addit pmissio q̃a
opib9 ꝑpue prmittt retributio opa enĩ illoz
secunt illos Et etiã qr pietatis opa plusq; ali
qđ aliud nos assimulãt deo Vñ estote mt mi
seri cordes sicut ⁊ pat vester. Ideo aũt tal ꝑ=
missio scz lõgious vite huic appomt. qr iustũ
est vt q̃ vitã alti9 sustẽtat. ei9 q̃q; vita a deo
plonget. Hoc aũt ꝑceptũ nõ obligat ad sp
q; p loco ⁊ tpe. De prẽ ifideli et extraneo fide
li q̃s cui ꝑponẽd9 sit. dicit q; extrane9 pri ꝑfe
rẽd9 ẽ ĩ cautatis dilectõe. qr q̃ntũ melioz ẽ fz
deũ tãtomagis ẽ diligẽd9 ꝓpt deũ. Pat vero
extraneo ꝓpt naturã et ꝓpt beneficij recõpẽsa
tionẽ et ꝓpt mãdatũ in nutrimẽti exhibitiõe.
Concupia ⁊ act9 mechie phibẽt diuisim q̃a ĩ
tantũ differũt fm aug9. vt aliq̃n mechet q̃ nõ
concupiscat scz cũ aliene miscet vxoru p ebrie=
tate vl odio pximi vl aliq̃ hui9modi aliquan
do etiã cõcupiscat nõ tñ miscet vt p timore vl
pudore vl qr nõ potest ad eã accessuz hẽ. Et
ita neutra phibitio supfluit Sicut ẽ ⁊ de cupi
scẽtia ⁊ rapina rei alene Itẽ cũ dicit Nõ me
chabeus ⁊ nõ desiderab vxorẽ pximi tui vtro=
biq; ꝑcipit volũtas nõ mechãdi. q̃a nõ sunt
mãdata pure negatiua. Bz alti9 ẽ hec volũtas
alti9 illa. Cũ enĩ dicit Nõ mechabeus ꝑcipit
volũtas nõ facẽdi op9 exti9. Cũ autẽ dicitur
nõ desiderabis vxorẽ pximi tui. ꝑcipit volũ
tas nõ facẽdi op9 mti9 id ẽ nõ cupiscẽdi si=
ue nõ delectãdi. ⁊ ita nõ idẽ vtrobiq; precipit
Similiter de concupia et rapina rei aliene. ideo
ĩ vtroq; duo ꝑcepta sũt. qr exq̃ peccauit adã
pmi sunt hoies natalit ad volũtatẽ ⁊ actũ me
chie ⁊ rapine. In homicidio aũt nõ sic ẽ. q̃a ⁊
actũ ei9 et volũtatẽ hõ natalit abhorret Ideo
suffi dit vnicũ de vtroq; mãdatũ. Et etiã for=
tassis delectatio volũtatis. et actus homicidij
non sunt ita separate sicut mechie vel rapine.
Hebrei tñ dicũt ĩ hoc ꝑcepto Nõ desiderabis
vxorẽ pximi tui. solicitationẽ ad mechiã tãtũ
modo phibeu q̃ scz fit munusculis colloquijs.
nũcijs literis osculis nutib9 aspectib9 amplexi
bus et huiusmodi Vñ cũ ĩ Math dicit dictuz
ẽ Nõ mechabeus Ego aũt dico vob ⁊ ceta.
nõ ẽ additio fz explanatio. Octauũ mãdatum
differt a scđo. quia illud ptinet ad dilectionez
dei. hoc ad dilectionẽ pximi. Et q̃ loqtur cõ=
tra pximũ falsuz testimoniũ. licet peccet con=
tra scđm mãdatũ piurãdo. nihilominus facit
contra octauũ ĩ hoc q; pximo suo nocet verbo
vt supra dictum est.

¶ Ex glosa ad Galath de causa et forma da
tionis legis moral. ¶ Ca. xi.

NON autem lex est hominibus etiam moralis ad iustitiam vel ad beatitudinem data · ꝯ in medio scz int̄ promissionem ⁊ semen id est inter abraham ⁊ xp̄m ordinabiliter posita · ꝓpter transgressiones scz cohibendam id est vt homines primo quidem timore saltem transgredi cessarent · ⁊ idipsum q̄ꝯ voluntate facerent · Item vt homo superbe de viribus suis ficens p̄cepta acciperet · in quib⁹ deficiens ⁊ preuaricator effectus liberatorem saluatoremq; requireret Dicens enī liberum arbitrium sibi sic sufficere ad iustitiā · nec sic humiliauit se ad poscendam gratiā · sed superbe legem scriptam legi nature adiunctaz sufficere putans clamabat · Non est qui impleat · ꝯ qui iubeat · Vt igit̄ de ipa etiam temeritate conuinceretur · anteq̄m filium deus mitteret dedit legem scriptam que detexit peccati morbum non consumpsit · Qua data etiam morbus inualuit ⁊ infirmitas est aucta · non legis sed nature vicio ⁊ dyaboli instantia · vt sic cognita vtriusq; legis insufficientia · ⁊ infirmitate sua clamaret ad medicū ⁊ quereret gratie auxilium · Et ita factum est · Multiplicate sunt infirmitates eoꝝ · postea accellerauerunt ad medicum · Et lex quidem per moysen data est · gratia autez ⁊ veritas p ihm̄ xp̄m facta ē Dic est ille samaritanus · qui p formam serui ⁊ compassionez languido appropiauit · eiusq; vulnera sanauit · quem sacerdos ⁊ leuita mamter p transibant · qz sacerdotium ⁊ lex vet⁹ neminem ad pfectum duxit Dic est etiam helizeus · qui baculum legis ad suscitandum sunamitis filium misit · p quem cum ille non surgeret tandem ipemet venīs ⁊ contrahens se puero coaptauit ⁊ mortuus surrexit · Dic est ⁊ ommipotens sermo · q̄ dum medium silentium tenerent omnia · a regalib⁹ sedib⁹ venit · Primus enim silentium fuit ante legem scz ignorantia languoris · scōm sub lege scz desperatio curationis · tertium erit in gloria scz acceptio sanitatis · Ante legem nanq; morbum suū homo nō agnoscebat · ⁊ ideo remedium non querens silebat · Vt aūt lex subintrauit ⁊ vulnera sua languoris ostendit · mox ruptum est silentium ⁊ ceperunt egu poscere remedium · Sed dum p opa legis vbi salus non est sanari volebant quod querebant inuenire nequibant Tandez igit̄ homo diuturno clamore fatigat⁹ ⁊ desperans scō siluit · ⁊ tunc ommipotens sermo a regalibus sedibus venit · ¶ Nota · ¶ Porro in ipa legislatōe multa facta sunt terribilia ꝯ non sine causa · Primo quidem vt p hec corda iudeoꝝ ab ei⁹ transgressione deterrerentur que in tanto terrore debatur Item vt p hec aspera tanq̄ per contraria · gratie suauitas expetteret · Item vt p hec sensibilia · ea que spiritualiter circa legem erant figurarent Ign̄is enim significat spiritū sanctū p quem data est lex · que consumit peccati rubiginem · turbo legis cōminationem · caligo eius obscuritatem procella eius vindictam ⁊ cetera · Data est aūt p angelos · in quib⁹ deus loquebat̄ · ita tamen vt esset posita in manu mediatoris id est in potestate xp̄i · scz vt staret q̄ diu vellet ⁊ cū vellet cessaret ·

¶ De cerimonijs ⁊ iudicijs · ¶ Capitulum · xij ·

HEC tamen cessatio quantum ad cerimonialia intelligenda ē · que ꝓpter in signum futuroꝝ data sunt · ⁊ ideo adimpleta veritate cessare debuerunt Nam ⁊ hec omnia vt ait iohannes crisostom⁹ sup̄ matheum · scz sacrificia baptismata ⁊ cetera de ritu gentium originem traxerunt · sed deus miserecors ob deceptoꝝ salutem p ea ipa se compassus est per que illi demones colebant · aliquandiu in melius illa inflectens · donec a consuetudine sua cui⁹ amicicia ligati erāt eos paulatim reuocaret ⁊ ad philosophiam altiorem ꝓduceret · Sic ⁊ magis condescendens per hoc eos vocauit · qđ eis familiare consuetudo fecerat · scz p stellam · sic ⁊ philisteos p diuinationem · Erant aūt etiam illa sacrificia vetera · semper offerentibus meritoria ⁊ iustificātia · q̄tū ad opus operans id est quantum ad ipam actionem offerendi · qñ fiebant ex caritate · vt patet in abel noe ⁊ abraham · Vnde ī canone missē dicit Sicuti accepta habere dignat⁹ es munera pueri tui iusti abel ⁊ cetera · Sed quantum ad opus operatum nunq̄ · ip̄m enim oblatum scz caro vituli vel agni ⁊ huiusmodi neminem vtiq; iustificabant · Sacramenta vero noue legis iustificant · qz efficiunt qđ figurant scz inuisibilem gratiam · Si obijcit̄ de eucharistia · qđ caro nō prest quicq̄ · Respōdeo Verum est per se · ꝯ diuinitati coniuncta · duobus modis iustificat Vno modo spūaliter scz p fidem · dum enim xp̄us sub forma panis latere creditur · credens meret̄ · ⁊ ip̄ius diuine carnis virtute dilectio in eo auget̄ · qua ei peccata dimittūt̄ iuxta illud · Dimittunt̄ ei peccata multa ⁊ cetera Alio vo modo p modū sacramēti

quia ſcz ipa eſt vas oim grāruz refertiſſimum et ipam recepimus quaſi pixidē medicinalem omnium vulnerū nrōruz que et nos a peccatis purgat et in nobis virtutes augmentat·ſicqꝫ iuſtificat nō inquātū caro ſ inquātū ſacra ca= ro ſcz verbo dei vnita · Sacramentū enī noue legis non ſolū eſt ſacre rei ſignū ſicut veteris le gis·ſed ſactū ſacre rei ſignuz·et ideo iuſtificat et ſanctificat·quia ſactū ē etiā quātuz ad opꝰ opatū· Inter hec inſerunt vt dictū eſt iudicia lia quedam ad cauſas determinandas·vt ſer= uitutis homicidij furti fornicationis·His aūt omibus p̄ceptis p̄miſſio tpalis annectit et in aſperſione ſanguis fedus dñi cū ppło firmat·

¶ De tabernaculo faciendo et oibus ad eius ritum ptinentibus· ¶ Capm·xiij·

DIXITqꝫ Moyſes cum ſeniorubus vſqꝫ ad terminos montis · iuxta dñi preceptū aſcendit qui eis domum ſa phirum colous exemplar ſcz tabernaculi facē di cum vtenſilibus ſuis oſtendit·Moyſes cuz ſolo Joſue terminos tranſiuit · eo qꝫ in pla= mie quadā montis dimiſſo ſolus medium ca= ligmis introiuit· vbi et·xl·diebus ac noctibꝰ abſqꝫ cibo et potu cum dño permanſit·audiens ſcz eum iubentem de tabernaculo conſtruendo de arca et p̄piciatorio·de menſa et pānibus p= poſitionis ac vaſis libamminum · de candelabro cum lucernis·de parietibus tabernaculi et di= ſtinctiōe eiuſdem ac velis et cortinis atqꝫ ſagiſ de modo tegēdi tabnaculum·de altari holocau ſtorum·et ſitu eius ac vaſis·de atrio tabernā= culi·et oleo preparando lucernis· de veſtibus ſacerdotum communibus et ꝑprijs ſummi pō= tificis·de modo ſacerdotes conſecrandi·de alta ri aureo et compoſitione thimiamatis· et con= fectione vngenti ſacri·de labro quoqꝫ eneo· et de redemptione alis receptione numeratorū·et electione artificum tabernaculi· Juxta ſimili= tudinem inquit tabernaculi quod oſtendi tibi ita facies illud· ¶ Mdor· ¶ Dnc ait apls ad hebreos· qꝫ ſacerdotes munera ſm legez of ferentes deſeruiunt exemplari et vmbre celeſti um Exemplar ibi dicit ordo celeſtis curie quā oſtendit deus moyſi ſm glo· quando vocauit eum in montem ſcz quomodo angeli deo deſer uiant· obediant·eumqꝫ laudent·et diligant·ꝫ quomodo inuicem ſe et nos diligant·et profe= ctibus noſtris ſtudeant·et huiuſmodi·ī quibꝰ a nobis imitandi ſunt et quoruz figure vl' vm bre iudeis tradite ſunt· Nam quia carnalis po pulus veritatem capere non poſſet· Precepit dominus Moyſi vt eaz ſub figuris traderet iu deis · id eſt traderet eis ceremonias obſeruan das predictam veritatē ſignificantes in quibꝰ puerilis populus tam diu enutriretur ꝛ donec poſſet tranſire de puericia figurarum ad matu= ritatem veritatis Deſeruiunt inquam ſicut re ſponſum eſt moyſi a dño non cum imperet ſed cum conſumaret tabernaculum· Jam enim ꝑz gloſam multa de veritate ſibi oſtēſa p figuras expreſſerat ſed per ſeipm inuētas· Sed cum p ſe non poſſet conſumare conſuluit dominum q etiam de figuris ſicut de veritate eum edocuit · Dixit inquit dominus facito omnia id eſt oēs figuras ſcilicet tabernaculi et omnium vten ſilium eius·et ſacrificiorum et huiuſmodi ſcōz exemplar· id eſt veritatē· quod ſcilicet exem= plar tibi oſtenſum eſt aperte in monte ·

¶ Comeſtor de Scemate tabernaculi·
¶ Capitulum·Decimumquartum·

TABERNACULUM autez erat domus deo dicata quadrata et oblonga tubꝰ clauſa parietibus·aq̄ lonau meridiano occidētali·liber patebat in= troitus ab oriente·vt oriente ſole radijs eius illuſtraretur. Longitudo erat·xxx·cubitorū latitudo·x·et altitudo decem·In latere meri= diano erāt tabule de ligmis ſethim ſtātes·xx· Jungebantur autē mutuo incaſtrate ne vmu la ibi eſſet aut plamcies parietis inequal· Et erant inaurate ex vtraqꝫ parte ſuperpoſite ſin= gule duabus baſibus argenteis perforatis · in quarum foraminibus cardines aurei immitte= bantur in vtroqꝫ āgulo tabule eminētes ſicut in ſcamnijs fieri ſolet · Eodem ſcemate factus erat paries aquilonis· Ab occidēte autē erāt ſex tabule per omnia ſimiles alijs et eodē mo= do ſtantes in baſibus. Sed cum non implerēt niſi nouē cubitos·dimidius cubitus ex vtraqꝫ parte vacuus patebat · Et ideo vno cubito lata tabula ſecta eſt p medium et facte ſunt due tabule ſemicubitales que vtriqꝫ apposite pari etē occidētis alijs duobus compagmauerūt · Que etiā ſingule duabus baſibus immittebāt Ne vero ventoꝝ impulſu· aut aliq̄ alia cauſa parietes concuterent· Singule tabule annu= los aureos habebant p ordinē velut quibuſdā radicibus confixos· per quos vectes per tranſ= uerſuz p̄rietis immiſſi tabulata firmē continebāt·

Erāt aūt vectes de ligmis sethim iaurati· singuli quinq; cubitorum· Immittebāt q; caput vni9 vectis i caput alti9 i modū cōche als cochee vt ex pluub9 sic inexis q̄si vnus vectis i mense longitudinis videret· sicut in baculo cā buce pontificalis eburneo fieu solet· Erat aūt iuxta summitatem pietis supremam vnus ordo vectium· extensus in longum p totum pauetē· & iuxta sūmitatem inferiorem ali9 ordo i eundem modum & in media plamide tres ordines· vt qđ dictū est quinq; vectes fuisse i vno latere potius ad numerum ordinum q̄ vectium referāt· Erant itaq; in vnaquaq; tabula quī q; annuli· & in quolibet duor pauetum vectes tuginta q; quinq; ordinum· q̄libet sex vectes habebat· i latere occidentali decem vectes bini per singulos ordines.

De distinctione inter sanctuariū & sanctasanctorum· Capitulum·xv·

TABERNACULUM hoc in duas partes distinctus erat Poste rior pars ad occidentem decem cubitis ptendebāt· & ita quadra erat in longū scz & in latuz & in altum decē cubitor· Dec pars aditum dicebāt· vel sanctasanctor· Anteri or pars ad orientem xx· cubitis ptendebāt· q̄ communis erat sacerdotib9· & hec dicebāt sancta vel sanctuariorum· Ad alterutras vero partes separandas posite erant in medio quatuor columne deaurate de ligmis sethim capita habentes aurea bases argenteas· Super capita vero columnar erant duo vectes decem cubitor a pauete in pauetem ptensi· in quib9 p circulos aureos immissum dependebat velū· ante quatuor columnas extensum factū de byssо retorta & filis sericis iacinctini & purpurei & cocinei coloris· ope acu picto pulcra varietate contextum vniuersis vt dicit ioseph9 floub9· quos gignit humus· & alijs picturis q̄s poterant interserere pictores p̄ter animalium formas· In ingressu vero tabernaculi quinq; columne de ligmis sethim· deaurate erant capita habētes aurea· bases vero eneas· sup quas duo vectes vel vnus decem cubitor ptendebat a pauete in pauetem· inutroq; capite sui vtriq; pareti insert9 ad modum trabis in domo· a quo dependebat aliud velum p circulos aureos insertum· ad modum priorus optatum Sed scōm ioseph̄ vsq; ad medietatem columnar dependebat tegēs eas p quīq; cubitos Reliqui vero vsq; ad terram ad ingressum sacerdotum patebant· Super hoc dicit aliā cortinam laneam suppositam vsq; ad terrā p tingentem· fimb9 p angulos eam ducentibus & retrahentib9· vt in dieb9 festis reducta prebaret aspectum tabernaculi.

De tecto tabernaculi & modo tegendi· Capitulum·xvi·

TECTUM tabernaculi nō concameratum· s̄ planum ad modum pauestine fuit· q̄tuor opimentis aptatum· Et scōm bedam ptendebant decem cortine sibi copulate p transuersum· totum opiētes tabernaculuz· & descendentes p latera· vno cubito distabāt ex omni parte a terra· Et q; simul iuncte xl· cubitos implebant· longitudinem tabernaculi que erat xxx· cubitor tegebant· & quinq; cubiti dependebant iuxta latus occidentale· alij quinq; descendebant ante apturam que erat ad orientem Tamen ne incō posite penderent vtrobiq; cortine transgredientes duo magna lata tabernaculi vsq; i medium apture trahebant· ibiq; mutuo iungebātur· Et similiter in late occidentis· & ita ex oī pte tabernaculum tectū erat cortinis· vno cubito tantum dirca terram ex omni pte non velato Superponebant saga similiter p trāsuersum· Sed q; erant tuginta cubitor· p latera descendebāt vsq; ad terram & ita cubitum cortinis non velatum ipsa velabāt Et q; ex trāsuerso q̄draginta quatuor cubitos habebāt cū essent xi· simul iuncta· & vnumq̄q; eor quatuor cubitorum erat· longitudinē tabernaculi tugінta cubitis tegebant· & de xiiij· qui supererant septem descendebant ad orientem· septē vero ad occidentem· Partes vero sagor que superāt pendentiū iuxta duo lata magna vsq; ad terram ex vtraq; parte reducebant ad tegendum introitum orientalem· Sed q; septē cubiti ex vtraq; veniebant· in spacio vero introitus decem tantum erant· supsuebat sagū sago· vel forte in summitate cuiusq; duo cubiti retroplicati consuebantur· instar orar vestimenti Et tunc ex equo verentia saga de latebus in medio introitus copulabant in eodem loco i quo cortine· & similiter in late occidentis· vt impetum ventor possent sustinere· Scōm dispositionem hanc tabernaculuz ex oī parte tegebat sagis vsq; ad terraz· & nihil ex eo videbat· & tētoriū qđ erat i itroitu p̄dictū

mutiliter ibi erat. Et cū sacerdotes intrabant tabernaculum. vł necesse erat attollere saga. ⁊ cortinas vt subintrarēt vł si in medio iūgebāt vncinis et annulis ad introitū eorum dissoluebantur. Alia est Josephi expositio cui consentit Origenes et videt ꝓbabilior. Nit enim. x. cortinas sibi mutuo iūctas vt dictū est a fronte tabernaculi super introitum extendi ꝑ trāsuersum. et tegere totū tabernaculum et descēdere iuxta latus occidentis. vsque ad terram Introitū vero non tegi aliqua parte cortinarum cum ꝓpium haberet velum. Similiter de sagis totum dicit operiri tabernaculum excepto introitu. Sed quia duo cubiti sagorum superfunt cortinis ex vtraq; parte. dicit eos replicari sub cortina ne ventus intrās inter saga et cortinas totum cōcuteret operimentum. ꝑ quo dictum putat sextus saguz in fronte tecti duplices. Sed ꝑm hoc speciosa et preciosa pluribus pars extrinseca tabernaculi nō videbat nec illud cortinarum qđ circa tabernaculum defluebat Frustra ergo tanti facta videbantur. Quo circa forte ex omni parte cortine et saga funibus extendebant circa tabernaculū. et paxillis ereis colligabantur funes. et in modum tecti dependentis attollebantur. vt tabernaculum undiq; videri posset. ⁊ circuitu ab ingredientibus sub cortinis. Sane terciū erat operimentuz de pellibus arietum rubricatis que superiora tantum tegentes ad latera non descendebant. funibus et paxillis ereis affixis terre circumligate Quartū quoq; operimentū in eundez modum erat suppositum de pellibus arietum iacintinis. Supposita vero erant hec ꝓpter estuz ⁊ imbrium effusionem. Multos itaq; vt ait Josephus stupor habebat a lōge aspicientes. Nā colorem eius in nullo putabāt differre a celo.

De arca et ꝓpiciatorio. Ca. xvij.

ERAT autem in interiori sanctuario arca cū his que in ea reposita erāt et que superposita. In anteriori vero candelabrū ad austrū. mensa ad aquilonem In medio autē velum nō longe ab aditu altare aureū. Erat autē arca de lignis sethim cuius longitudo habebat duos cubitos et semissem. latitudo cubitū et semissem. altitudo similiter cubitum et dimidium ⁊ intelligitur cubitus humanus nō geometricus qđ apparet in altari lateralibus infra qđ dicit esse arca et dicit nō habuisse pedes et deaurata ē intus et foris. facta q; ē supra corona aurea ad modū scz labij q; in mēsis ⁊ scabellis fieri solet. Et utriq; latus longitudinis erant bini circuli aurei totum lignū penetrātes et ꝑ eos vectes de lignis sethim deaurati mittebantur. quibus arca ferebat. et nunq; extrahebant. In q; postposita est testificatio legis id ē tabule in quibus scriptū erat testamētū. Talamen queq; ibi reposita testamēta als testimonia dici possunt posita ē ibi ⁊ urna aurea plena mana in testificationez q; panē dedisset eis de celo. Tabule in testificationē q; legē natalē sopitā in cordibus suis tauerat in scripto. virga aaron in testimoniū q; eis ptās a dño est. Deutrono in testimoniū pacti qđ dixerāt. qcūq; dixerint nobis dominus faciem Ob hoc dicta ē arca testamēti. Sic et ob hoc tabernaculū testimonij dictū est. et ideo etiā cause pre foribus eius agebant Factus est etiā sup arcā ꝓpiciatorium id est tabula aurea eiusdem lōgitudinis et latitudinis cuius et arca. et arcam tegere sufficeret hec dicebat oraculū. quia dns de loco illo dabat respōsa orātibus ꝓpiciatorium qa exiit loquēs dns ꝓpiciabat ppło vł qz die ꝓpiciationis dicebāt ibi semp gratiā dni descēdere. in vtraq; vero parte oraculi scz in duobus angulis anteriorib9 positi sunt duo cherubi aurei et ꝓductiles. Sūt autē vt dicit Joseph9 aialia volatilia hñtia figurā q; a nllo hoim est inspecta Hec dixit moyses se in sede dei conspexisse figurata Cherub vn9 respiciebat alterū versis in vultibus in ꝓpiciatorium. Duabus quoq; alis expansis et mutuo se tangētib9 velabant oraculū alias ex opposito extendebant.

De Mensa et Candelabro. Ca. xviij.

Mensa quoq; erat de lignis sethim hns duos cubitos longitudinis. et in latitudine cubitū. et in altitudine cubitū et semissem et maurata ex omni parte. Erat aūt vt dicit Joseph9 ꝓxime velut delphita id est rotūda hns quatuor pedes q; dicunt eius altitudo. Erant q; ex medietate partis inferiorus rotundi et tornatiles. pars superior operis q; drangula erat. In singulis vero pedibus erat annul9 aure9 sinusq; erat in pede vbi annul9 immissus erat. In ānulis vero vectes aurati quibus ferebat mēsa. Erat in ea labiū ꝑ circuitu sicut in arca et labio affixa erat aurea corona alta digitis quatuor. ita q; medietas eius sup mēsaz emiebat ne supposita caderēt ex ea. alta medietas infer9 pdebat ad decorē. et erat co

rona hec intrasil'io ẽ itpolata celatis ꝫ plano· Erant autez vt aiunt hebrei· celature ille ꝯsi ymagines regum ꝓphetice· Tot sunt ibi ymagines facte quot reges futuri erant in hierusalem a dauid vsq; ad sedechiam· Tamen ioseꝑphus videt velle· non fuisse in ea aliud labiuz nisi hanc coronam ꝫ in terra silem id est reticulatam· Huic vero supposita erat alia corona minor ista scz aureola· Hebrei dicunt ꝫ hanc ꝓphetice additam ad prefignandam diuisionẽ regni in duo regna· Sunt enim regnũ israhel populosius regno iuda· ꝫ tamen minus dignũ ꝫ ideo aureola supposita erat· ꝫ tñ minor· Mẽsa hec ponebat in tabernaculo ad aq̃lonem nõ longe ab aditu· ꝫ ponebant sup eam duodecim panes azimi de simila mundi valde· ꝫ ponebãtur sem altrinsecus· Et constabant singuli de duab9 decimis ephi· quas ioseꝑphus duos assaros vocat Et singulis supponebatur patena aurea· ꝫ super patenã pugill9 thuris· Hi die sabbati calidi ꝫ recẽtes imponebant mẽse· ꝫ erant ibi imoti vsq; ad sabbatum sequẽs Tunc illis sublatis· ꝫ toto thure incenso sup altare· noui cũ alio thure substituebãt· Sublatos vero soli sacerdotes comedebãt· inde sacerdotales dicebant· Vel etiam ideo qz vt ait ioseꝑphus· dñs precepit q; soli sacerdotes panes illos formarent ꝫ coquerent ꝫ ponerẽt in mensa ꝫ tollerent· ipi tamen nõ obseruauerũt hec· Dicebant etiam panes ꝓpositionis qz positi erant coram dño in memoriam sempiternã duodecim tribuum· Precepitq; dñs parari ex auro purissimo ꝗtuor genera vasoꝝ ad offerenda libamina· ꝫ pom sup mensam scz acetabula· in quib9 acetum preuidebat vtrũ dignũ esset offerri vel non· phialas in quib9 vinum· thuribula in quib9 thus ꝫ simila· ꝫ granum ꝫ sal· ꝫ cyatos in quib9 oleum· Candelabrũ ex auro purissimo ductile erat· cui9 hastile basi infixum erat· ꝫ ferreum supposititum calamis aureis quinq; geniculatis ad modum cãne· Vbi autem capita calamoꝝ inter se iungebant· capita habebant tumentia· ꝫ inuicem ad modum ciphi quem cupam dicimus iungebant tanq; duo ciphi in modum nucis· Et ex fundo cui9q; ciphi ꝓcedebant flores recurui ꝯsi lilia ꝫ in ipo fundo inter ciphum ꝫ lilia erat sperula volubilis· sicut in capitibus cathedraꝝ· Tamen non videt quibusdam sperulas fuisse in fundo ciphoꝝ vt dictum est· ꝫ in media plamide cui9q; calami· septem habebat capita equalia· super que ponebant septem lucerne auree Infusoria etiam septem ex auro erant quibus oleũ lucernis infundebat· Erantq; ibi forcipes ex auro dicti emunctoria· ad emungenda vel extinguenda licinia· Item ex auro vascula erãt ad extinguendum in aqua q̃ emungebant ne tetrũ redderent odorem dicta extinctoria Omne põdus candelabri cum suis vasis habuit talentũ auru ad pondus sanctuarij Qua enim habebãt talenta minus· l· libraꝝ qđ erat institoꝝ· medium lxx· qđ erat diuium· maxmũ C· xx· qđ erat sanctuarij· Positum aũt erat ad austrum contra mensam nõ recte quidem sed oblique·

De vtroq; altari· Capitulum· xix·

ALTARE de lignis sethim quod dicebat holocausti vel holocaustoꝝ posset dici sacrificioꝝ· sed a digniori nomen accepit· Erat aũt in longitudine ꝫ latitudine quinq; cubitoꝝ scz quadrũ· ꝫ in altitudine tuum· Cui tanq; minus alto ad horam ministrationis aliquid apponebat· in quo staret minister· qđ impleta ministratõe tollebat Altare enim grad9 habere alibi phibet· Erat q; concauũ in modũ arce sine operimento· Parietes lignei· sed opti erant int9 ere ꝫ extra· licet vu nõ possent sicut nec antiton· vel lignũ paradysi quodlibet· qđ vrendo fit mundius· Area cui9 siue arula erea erat tanq; fund9 arce· super quam fiebat ignis· q; p fenestraz que erat a latere occidentali imponebat· In quatuor angulis supioub9 erant extra quatuor cornua recurua· in quibus quatuor cathene annulis inferebantur· de quib9 dependens craticula erea in modum retis facta vsq; ad medium altaris descendebat· sup quaz cremãda in odorẽ dño ponebant· q̃ ignis p ocios craticule ascendens de arula consumebat· Circa vero angulos inferiores quatuor erant ãnuli erei· in quibus imponebant de lignis sethim vectes optime ad portandum altare· Positum erat altare ante tabernaculum sub diuo· nõ directe añ introituz· ꝫ aliquanto ad meridiem descendens ita vt ante ipm ymmolantes stantes ad aq̃lonem in ipm tabernaculum vsq; ad sanctasanctoꝝ respicere possent· Et qz stabant ad aquilonem ꝫ contra meridiem q̃q; legit eos sacrificasse ad aquilonem· q̃q; ad meridiẽ· Erãt q; in vsus eius lebetes ad colligendos cineres cum abundabant· ꝫ deportandos· q; in locũ secretum ꝫ mundum reponebant· ꝫ forcipes ad emundandum ignem altaris ꝫ fusciule quas

grece creagras dicamus quia inde de caldarijs
coḉe carnes extrahebaṅ vel ꝓferebantur. ⁊
badilla quasi vetilla a vehēdo. quib⁹ prune ab
hoc altari ad altare thimiamatis deferebantur
Preter cacabos et ollas ad carnes coquēdas
que tñ non iuxta altare coquebaṅ. oīa vero
enea erant. Erat aūt aliud altare de lignis se
thim quadrum vestitū auro purissimo cornua
habēs et craticulā auream et cathenas et ānu-
los ⁊ vectes aureos instar priorus. Utrū vero
arulā haberet: an cineres exīpet terra: ambi-
guum est. Josephus addit ꝙ p angulos sin-
gulos coronas sex habebat ex auro purissimo
Quod singulariter in Exodo dictum est ita.
facies ꝙ coronā aureā p gyrū. Hoc altare di
cebatur incensi vel thimiamatis. quia singulis
diebus mane et vespere ad consumandum in-
ge sacrificium sup illud incendebaṫ thimama.
Nec est putandum dubiū quin esset in sanctu
ario. cum hebreꝰ hoc dicat et Josephus pla-
ne. et hoc pria positio tabernaculi facta a moy
se innuit. nisi quia paulus ad hebreos thuribu
lum aureum ponit intra sancta sanctorum. Po
tuit sane esse ꝙ in templo vbi oīa ampliata fu
erunt et multiplicata ꝑter altare aureum qō
erat extra velū ad quod bis in die necesse erat
ingredi. erat super aditum thuribulum in abdi
to in quo summus sacerdos prunas et thimia
mata que secum ferebat adoleret quātō ad in
teriora contingebat ipm penetrare.

De vestibus sacerdotū cōmūib⁹. Ca. xx.

QUATUOR erant vestes oībus
etiam minoribus sacerdotibus com-
munes quibus fm ordinem hunc in-
duebantur. Purificatis prius manibus ⁊ pe-
dibus aqua sacerdos mouebat feminalia de bis
so retorta et vsq; ad genua tantum descende-
bant. Scdo bissina sindone duplici vestiebaṫ
quam nos lineam structaz siue camisiam dicim⁹
erat autem descendens vsq; ad talos et decenṫ
corpori coaptata. ꝛ manicas brachia valde cō-
stringens nasculis hinc inde sup humeros capi
cium stringētibus. Tercio cingebaṫ baltheo la
to quasi digitis quatuor sic reticulato. vt q̄si
pellis vipirea quam estate exuit videretur con
texto floribus cocineis purpureis et iacinti-
nis. Stamen vero tantū bissinum erat sumēs
initium cingendi a pectore circunductis late-
ribus iterum ante umbilicum rediebat ibi q; mo
dice stringebatur et vsq; ad tibias dependē-
bat ad decorem dum sacerdos nil operabatur
cum autem sacrificabat ne impediretur summi
tates pendentes super leuum humeruz reflecte
bat. Quarto simplicē tiarā gestabat in capi-
te a cidari pontificali plurimum differentem.
Erat enim in modū parui cassidis modice me-
dietatem verticis excedēs habens vittas. que
inuolute sepius nectebantur ne facile laberet²
habens desup aliud velamen bissinum vsq; ad
inferiora barbe descendens. celans pillei ligatu
ras et totam capitis superficiez aptatūq; per-
fecte ne laborante rueret sacerdote.

De pontificali tunica et superhumerali. Capitulum Vicesimum primū.

SUPER hec quatuor vestibus p
prijs induebatur archiereus. Qua
rum prima erat tunica iacintina pode
res dicta id est talaris. erat ꝙ de duabus māsi
cis facta sup humeros consuta et per lata
in modum dalmatice facta manicas eiusdē co
loris assutas habens. Capicium non ex trans
uerso super scapulas. sed in longum sectionem
habebat a pectore vsq; ad medias scapulas.
Cui aperture ne ante et retro turpiter appa-
reret assuta erat vitta que super scapulas hinc
inde nasculis astringebatur. Habebat autem
pro fimbrijs septuagintaduo tintinabula au-
rea quibus erant immixte totidez nascule qua
si malapunica ex iacinto et purpura et cocco
bistinctо. ita vt post tintinabulum esset mala
granatum quasi interscalaru modo positum. vt
audiretur sonus cum sacerdos ingrederetur vl
egrederetur sanctuarium. et non moreretur.
Super hanc tunicam videtur velle Josephꝰ
accingi pontificem cingulo predicto quo alij sa
cerdotes super tunicam lineam. Alij nondum
dicunt accingi sed super ephot. vt super omia
mouimenta ad vltimum angeretur. Quidā q̄
dicerent duas zonas habuisse pontificem. pu-
mam ad modum sacerdotum. secundam super
ephot que due tamen pro vno habebantur in
dumento. Secunda vestis erat ephot similis
superhumerali grecorū de predictis quatuor co
loribus auro ꝙ contexturz sine manicis ad mo
dum colobij. descendēs vsq; ad renes adeo vt
superingi posset. superiorem partem tunice ia
cintine tegens inferiorem relinquens intactam
Ore vero laterum unionis et annulis aureis
iungebantur. Aperturam autem habens in pe
ctore q̄drā ad modū palmi in q̄ logiō inserabaṫ

In cuiꝰ parte supiori sup vtrunq humerum imfibulati erant auro duo lapides omiam · sardomices scdz iosephum ꝫ scdm · lxx · smaragdi in quibꝰ erant sculpta noia duodecim filiorum isrl pumdalibꝰ lris lingua hebrea · iuxta ordinem natiuitatis eorum · Dex noia semor in humero dextro iumor in simistro · Dabebat aũt capicium ex transuerso sup humeros · fortibus oris contextum · Qꝫ legit samuelem t dauid i duos ephot · aliud erat t ppue ephotar dicebat t erat limeuz · istud vero mira pulcritudine vermiculatum ·

De rationali · Capitulum · xxij ·

RACIOM erat ornamentũ · qđ hebreus ephm · grecꝰ logion · latinꝰ rationale dicit quadrangulum t duplex · ne ponere gemmaꝫ rumpet habens mẽsuram palmi · scz apturam suphumeralis mplere sufficiẽs · ex predictis quatuor coloribꝰ t auro contextum · eodem scemate quo t sup humerale · Erantq; i eo duodecim lapides auro firmiter inclusi · p quatuor ordines ẽm i singulis · in quibꝰ sculpta erant duodecim noia filiorꝫ isrl · iuxta ordinem natiuitatis sue · singula in singulis · vt gestaret sacerdos memoriale filiorꝫ isrl in humerus t in pectore · vt scz t populus videns noia patrum suorꝫ satageret ne a virtute puorꝫ degeneraret Sacerdos vero vitam t fidem patriarchaꝫ memmisset · t populum ex his patrꝰ ortum · sacrificijs t oratiombꝰ deo cõmendaret · Appellabat aũt rationale iudicij · qr scripta erant i eo hec duo nomina · iudiciũ vl doctrina t veritas · Bene vbi nos habemus · pones in rationali iudicij iudicium t veritatẽ · hebreꝰ habet purum alias vrim t thumin · Onde sortes quibus iudiciũ veritatis solet inquiri · purim dicunt · Tradunt autẽ in medio rationalis fuisse lapidem quadrum · magnitudine duorum digitorum · in quo secundũ colorꝫ mutationẽ ppendebant vtrũ deus placatum haberent an offensum Josephꝰ dicit sardonicem qui in dextro humero gerebatur · cum sacrificium sacerdotis deo placebat · tanto splendore micare · qđ etiam ꝓcul positꝰ radius eius appareret · Egressuus vero ad plium si deus cum eis esset · tantus fulgor in lapidibus pciosis rationalis apparebat · vt omnes intelligeret multitudini manifestum · eorꝫ auxilio deum adesse · t obhoc rationale iudicij nuncupari Asserunt aũt hũc fulgorem sardonicis t rõnalis cessasse annis ducentis añq; ipe scripsisset hec · cum deus moleste ferret transgressiones legis Erant etiam in quatuor summitatibꝰ rationalis · quatuor ãnuli aurei · quorꝫ duobꝰ superioribus inserte erant due cathene auree sibi cohrẽtes id est obligate alias obliquate ad modum x litere simul in medio coniuncte · vel potꝰ faciuram expumit cathene · in qua macule maculis cohrent · ꝓ quo hebreꝰ habet plexas ope plexo · Josephus dicit ꝓ fistulas vementes · Juxta chaldeũ sonat terminatas id ẽ ad quãtitatem spacij in quo ptendebat factas · q̃ sursum ferebant vsq; ad scapulas pontificis super quas inserebant · duobus vncinis aureis sup humerali fortiter insertis · Duobus vero inferioribus ãnulis assute erãt due vitte iacintine que circa lata ducte duobus ãnulis aureis inscapulas inserebant · qui sub vtroq; sardonice in ephot fixi stabãt · vt vtraq; ligata ephot t logion sibi inuicem firmiter cohererẽt · Sup hoc dicit iosephus zonam ex quatuor coloribus t auro consertam · exutroq; latere circũducta t iterum revolutam ante pectus · t in vtraq; sũmitate infra pendentem · habentez ex aureis fistulis fimbrias mro ordine cõpositas

De tiara · Capitulum · xxiij ·

TIARA erat capitis ornamentum · qđ cõmunius tyara vl mitra vl fifula dici potest specialiꝰ vero davus · Eratq; tiara ad modum predicte facta · que communis erat sacerdotibꝰ · sup quã consuta erat alia tota iacintina · que circũdabat aureo circulo tubus ordinibꝰ facto Sup quã ab occipite stabant flores aurei plantagi mi similes · a tempore ad tempus · a fronte vero supra stabat flos aureus · similis herbe quaz grece iusquiamos dicũt · magnitudie digiti vnius In superiori vero plamde tiare ex omni pte in circuitu vsq; ad sũmitatem eius · que i acutissimum deficiebat cacumẽ · pticulatim p loca erãt aurea malogranata cum spinosis extremitatibus suis fabrefacta · Super frontem vero penebat lamina aurea · quam petaluz dicunt · ad modum dimidie lune facta · que acuationem sursum habens · t in medio ãnulum aureum · vncino aureo inserebat · q̃ tyare insertꝰ erat In qua sculptum erat aioth adonay id est sanctum dñi nomẽ · scz tetragramaton · qđ ineffabile dicit non qr dici nõ possit · ꝫ qr rem ineffabilem significat · qđ his lris scribit he ·

ioth·heth·vau·et hoc quidam sonat principiū vite passionis iste quod est p passionez huius quem prefigurat hic sacerdos·restaurabit vita in Adam perdita·Ne vero cum moueret pontifex moueret ⁊ lamina sancta sursum ligabatur vitta iacintina perspicua celante vnanū et annulum que circunducta capiti et ligata in occipite dependentes summitates sup humerū vtrunq; diffundebat·

¶ De misterio vestium et toti9 tabernaculi· ¶ Capitulum· Vicesimūquartum

HIS vestib9 ornatus pontifex ymaginem toti9 orbis super se pferebat· femoralia enim et linea structa: quia bissima erant terram figurabāt· balthei vero quotquot erant circumuolutiones occeani tunica iacintina ipo colore aera pferebat per tintinabula somitus tonitruum·per malogranata coruscationes signabant· ephot vero sui varietate celum syereum q; aurū coloribus intextū erat·significat q; calor vitalis penetrat vniuersa·duo sardonices solē et lunam· vel duo emisperia·xij·gemme pectoris·xij·signa in zodiaco pulcre qō m medio erat appellabat rationale ratione enī cuncta sunt plena et terrena hērent celestibus Imo ratio terrenorum ⁊ temporum calorus et fugorus·et duplex inter vtraq; temperies de celi cursu ⁊ ratione descendit Ciprianus celum empirreum lamina superposita: deum omnibus presidentem: in ipa quoq; compositione tabernaculi patet deum et nō hominē sic disposuisse·quia vt ait Josephus singula ad formā rerū facta reperiet siquis absq; inuidia velit hoc considerare· aditum enim qō soli pontifici peruium erat figurabat celuz·deo et angelis attributum· Sanctuariū vo qō in duplo erat trā et mare cūctis gressibilia·sicut et illa pars cōmunis erat sacerdotib9 cortine· celum syereū·saga aqs q; sunt sup firmamētū pelles rubricate·celū empirreū i quo sunt angeli·iacintine celū supreu9 vbi deus sup omnia tñi in quatuor coloribus velorū dicit Joseph9 signari quatuor elementa p bissuz tram· quia et de terra est et purpo terreum ⁊ viridem colorem habet·p purpurā mare·quia ex cōchis maurris tingit·p iacintum aerē· p coccū ignē quia i colore ei fingat·p mensam annū vel tempus·p panes·xij·menses· p corone quatuor digitorum annum solarem quatuor tēporum· per minorē annum lunarem· per septem lucernas candelabū septem planetas· p septuaginta partes eius decamomaz planetarum· forte q; quisq; planeta habet dignitates decem vel potestates quinq; naturales quinq; accidētales i quibus armonice·id est proportionabilit se habent in candelabro notatur·quia que sub eis sunt ad ipos tendunt id est motus naturales et effectus habent ex eis quod etiam notat ornatus eius·Ciphi vasa liquoris aquaz spirule solum spireum lilia aerē·qui solus viuat odoribus. Completis autē predictis sermonibus dedit dominus moysi duas tabulas lapideas decalogo inscriptas digito dei·

¶ Mdo de peccatis populi in vitulo·ac precibus moysi et constructione tabernaculi ¶ Ex sacra hystoria· ¶ Capīm·xxv·

INGER hec populus more illius impatiēs deos itineris duces instanter petijt et hur resistentem sputis vt tradit suffocauit· Unde timore coact9 aaron i aures eoruz accipiēs vitulum ex eis instar bouis·quem in egipto adorauerant ope fusorio formauit quē ⁊ ppl's solennizans et hostias offerens adorauit· Qō cū dominus moysi reuelasset moyses eo placato descendit viso q; eorum scelere iratus tabulas proijciens in signum abolēdi· vetis testamenti confregit: vitulum quoq; combussit et massam in puluerem redactam atq; m aquā sparsam potuz ex ea populo dedit vt scz colere eruberescerent·q; in secessum emitti viderēt· Cumq; accusaret aaron quia populum exaudierat ille se excusans ait se timuisse populum quia pn9 erat ad malū· Videns ergo moyses ppl'm nudatū scz ornamētis aureis de q; b9 fabricatum erat ydolum vel fm hebreos videns sibi indicatos a deo sceleris actores·p puluerem bibituz qui miraculose apparuit in barbis eorum· ad vltionem iniurie domini filios leui sibi adiunxit·et ex illis·xxiij·milia occidit· In hebreo vero hēt ta milia tātū Alta igit die moyses obtinuit9 p ppō dñm depcatur9 ascēdit·a q; non q; dē plenā inolgētiā ꝫ vltōis dilatōez scz vsq; ad temp9 babilonite vel romane captiuitatis obtinuit· ac de ornatu populi remouendo p̄ceptum accepit·qō cōmode intelligit de translatione pnous tabernaculi a radice montis antequam pnus iura tractauit· Moyses tandez veniam quā petebat obtinuit et posteriora domini id est terga ipius in humana effigie trāseuntis cum magna clautate vidit·Duas autē

tabulas ꝯstat puorum ꝑsidit in quibus dece verba fedus descupsit Jteꝛq; .xl. dies in ieiunio cum dño faciens splendida facie et quibusdam radijs oculos intuentium reuerberante descendit Jdeo q; coꝛa populo facie velauit. Tercio iterum vt hebrei tradunt ad impetrandam venie certitudinem ascendit. Completo q; cum dño tercio ieiunio quadragenario. nona die septembus redijt. Jn crastino solēmnizates p uenia data. ieiunijs aias suas afflixerunt. ⁊ deinceps decimam diem huius mensis diem ꝓpiciationis vocauerunt. Moyses itaq; de constructione tabernaculi cū populo tractat puus tamen ne in hoc ipo forte ope putarēt sibi licere opau in sabbato. preceptuz de otio sabbati eoꝝ memoie inculcat. populumq; ad offerendum ⁊ artifices ad opandum inuitat. Omnis itaq; multitudo a xx. ām̄is ⁊ supra mente ꝓmptissima. quicqt habebat ꝑtaꝯ offert sicq; totuz opus ī mensib9 septē completū ē.

De lege sacrificioꝝ in generali. Ca. xxvi.

EGIGOR anno scdo ab egressu ex egypto mense pumo. Puma die mensis. moyses tabernaculum erexit. ⁊ gloua dñi illud operuit p diem incubans illi in nube. ⁊ per noctem in igne. Ad cuius eleuationem deinceps filij isr castra mouebant. ea vero stāte ⁊ ipi stabant Inde dns moysen vocauit. eiq; legem sacrificioꝝ tradidit. Comestoꝛ. De doctrina ⁊ traditione sacrificioꝝ quiq; cōsideranda sūt hic. sacrificia q̄ deo offerunt. persone a quibus offerunt. tempoꝛa qn̄. loca vbi offerunt. causse p quibus. Tuplex aūt eoꝝ que ute offerebant occurit discretio. aut enim erat oblatio de animalib9 : ⁊ sacrificium dicebat. nec ante octauū diem natiuitatis poterat offerri. nec eadem die mater ⁊ fetus ei9. aut de sicca materia vt de simila: pane: thure: ⁊ ꝓpie dicebat oblatio. Aut de liqdis. vt vino oleo. que ꝓpie libamen vel libatio dicebat. licet his nominibus scriptura qn̄q; indifferenter vtat. Persone vero offerentium due. scz anima vt synagoga. Animarum vero alia sacerdos. alia princeps. alia priuata: de quib9 suis locis dicetur Similiter de locis ⁊ tēporibus suo loco. Causaruz etiam tuplex erat differentia. offerebāt enim qn̄q; necessario. qn̄q; sponte. qn̄q; casu. necessario aūt vel ex voto vel ex p̄cepto. Sane ex precepto primicias frugum. uaꝝ. fructuum. decimas quoq; eoꝝdem ⁊ insuper animalium. primogenita q̄q; animaliuz ⁊ liberorum oblationes etiam tuum sollennitatū ⁊ cetera in hunc modum. Mel aūt ⁊ fermentū nū quā offerebant deo. tantum primicie eoꝝ tempoibus suis offerebantur sacerdoti. sed nihil ex his sup altare ponebat. communiter autez a nullo sacrificioꝝ sal deesse licebat ⁊ ideo dicebatur sal fedus. qꝛ non erat hoc transgredi licitum.

De olocaustis. Capitulum. xxvij.

SACRIFICIORUM alia olocausta: alia sacrificia. Olocausta dicebant illa que tota incendebant. olon. enim totum. cauma incendium dicitur Siebant aūt in tubus tantum. in armentis ⁊ pecudibus: ꝫ tantum de ouibus ⁊ capris. ⁊ in auibus: ꝫ tantuz turture ⁊ columba. de armentis ⁊ pecudibus sic. Offerebat tantuz masculus anniculus id ē vnius anni vel citra. supra annum non. Unde q̄q; agnus. q̄q; aues appellabat. Bos enim supra annum nō poterat offerri vt ait iosephus. Erat quoq; im maculatus. qđ nō de macula velleris. ꝫ coꝛporis intelligendum est. id est nō debile aut fracto membro. aut papulas habens. aut scabiem. aut cetera ⁊ huiusmodi Offerebat q; primo sacerdoti ad ostium atrij. vt videret si idoneus esset ad offerendum. postea ad ostium tabernaculi dño p manus impositionem sup caput. lotis prius manibus. qꝛ preter mare sacerdotum. erant in atuo duo maua. vnum viroꝝ alteꝝ mulieꝝ. Unde ⁊ a loco offerendi ab hebreis hostia dicebat. Gentiles aūt ab hostib9 vincendis hostiam. ⁊ a victis hostib9 victimā cōsueuerant appellare. Oblatam q; sic hostiam reducebat sacerdos ad altare olocaustoꝝ. ⁊ stans ad aq̄lonem immolabat eam coꝛam dño ad latus altaris id est in conspectu sanctoꝝ. Sundebat q; sanguinem circa crepidinem altaris in circuitu Detracta q; pelle hostie que erat sacerdotis sacerdos artus in frusta consecabat. quibus lotis cum capite pedibus ⁊ intestinis. adolebat omnia super altare in olocaustum De auibus offerebat pullus turtuus vel columbe. Cui sacerdos frangebat collum sola manu. nō enim licebat leuare ferrum sup auem. ⁊ retorto capite sub ascella vngue cutez colli vbi fractum erat rumpebat. ⁊ fuso sanguine circa crepidinem altaris. uesiculam guttuis ⁊ plumas ꝓijciebat ad orientem ī loco secreto vbi

cineres effundebantur confractisq; ascellis ma nu·adolebat sup altare in olocaustū·⁊ hec mi nora ⁊ simplicia erant olocausta·que volun = tarie fiebant Erant enim quedaz maiora q̄dā necessitate facta que ⁊ sanctiora quodāmodo quia totū incendebatur et pellis et fimus ·de quibus post dicemus·quodāmodo tñ minus digna·quia super altare non cremabātur·

¶De sacrificijs spontaneis· ¶Ca··xxviij

NUNC de sacuficijs ptialibus pro = sequamur et voluntarijs·horū q̄daz erant pacifica·quedam salutaria· q̄ scz p salute data vel data cōseruanda offe = rebant̄·similit̄ ⁊ p pace vel ad deū· vel ad ho mines·vl̄ quia ad modum pacis fiebant·cum cuiq; q̄ suum erat dabat̄·deo scz sacerdoti et offerēti Fiebat aūt cum erat ō animalibus de armēto tantū et de pecudibus p̄dictis·de aui = bus vero non·Bane in modo offerēdi ab ho = mine vel sacerdote idem fiebat cum hostia ho = locausti·Sed ī hoc erat differētia·quia hic of ferebat̄ masculus vl̄ femīa et animal grandio = ra immaculata tñ·pars vero hostie offereba tur dño·pars erat sacerdotū·reliqua offeren tium·De armento hui9modi offerebant̄ dño omnis adeps qui est pinguedo interiorū·pin = guedo enim sup carnem aruina vel lato9 dicit̄ que carni admixta ppzie pinguedo·que ī inte stinis adeps·Est aūt tuplex adeps scz adeps vitaliū scz cordis ⁊ ventris·adeps iecoris id est epatis quē reticulū dicimus·quia inuoluit̄ ad modū retis·adeps renum·hos tres adipes duosq; renes idest ilia et renunculos adolebat sacerdos sup altare·eadem et de capra domīo offerebant̄·si vero de ouibus erat oblatō pre ter p̄dicta offerebat̄ de ea cauda integra·pell̄ vero erat sacerdotis qui offerebat illud·armꝰ vero dexter qui dicebatur sepationis et pectꝰ eleuationis cedebāt in vsus sacerdotum·et lin gua cum faucibus ut traduīt· forte enī pectori adherebant·⁊ his vescebant̄ sacerdotes in do mibus suis·cum vxoribus et liberis et domo tota·mūdis tñ· Illi quoq; q̄ in domꝰ ymo labant causa epuli vel religionis pectus et ar mum sacerdoti dabant·reliqua vero erāt offe rentiū Et epulabant̄ inde coram dño ī locis scz ad hoc deputatis in ipo atuo vel iuxta· Licet bat etiā et ex hoc tā sacerdotibus q̄ alijs edere duobus diebꝰ·siquid superat in diez tertium cremebat̄·Et nullū animal offerebat̄ vl̄ in sa crificiū vl̄ in holocaustū sine libamētis suis· Si vero manꝰ homīs animal inuenire nō poterāt offerebat p salute vel p pace similam farine et delicatissimam·fundens sup eam oleum· ⁊ thus offerebat cum ea·Sacerdos autē totum thꝰ et pugillum plenū simile oleate adolebat sup altare memoriale vt scz dñs memor esset eius·vel sacerdos ad deū·reliquū erat sacerdo tum·Si vero sacrificium de simila coctum offe rebat·⁊ panes sine fermento cōspersos oleo· coctos in clibano vel in craticula offerebat et lagana azima id est latos panes et tenues·nō cōspersos sed limitos oleo Quidam tamē per lagana panem coctum in aqua intelligunt·vt sit tercium genus panis a cocto in clibano et cocto in craticula·Si vero offerebat coctū in sartagine cōspersum oleo et sine fermēto erat ⁊ diuidebat̄ minutatim·Ex his oblatis sacer dos memoriale adolebat coram dño· de panꝭ vnum ⁊ de frustis vnū · reliquū erat aaron et filiorū eius ad edendum cū omni domo sua·et equa sorte diuidebatur eis·Potest esse tercia species sacuficij a salutari et pacifico p gratia rum actōne vel p victoria scz vel p aliq̄ bono euentu inopinato·⁊ potest dici fieri casu Dec omnia erant voluntaria·

¶De sacuficio p peccato sacerdotis et synago = ge· ¶Capitulum·xxviiij

ALia vero erant necessaria et debita vt p peccato et delicto· Dicitur aūt peccatū grauiꝰ scz qđ ex industria factum est·delictum leuius scz qđ ex ignorātia Vel peccatū cum fit quod faciendum non est Delictum q̄si derelictum cum non fit quod fa ciendum est·Juxta psonas peccantiū erat di uersitas sacuficiorū·Si ergo sacerdos qui vn = ctus erat peccauerat delinquere faciens pplm quia scz peccatū cuiꝰlibet sacerdotis trahitur in exemplū·vel sicut in hebreo habet̄ ad culpā pplī·id ē ita viliter et apte quasi vnꝰ ō pplo offerebat p peccato suo p manꝰ impositionē ad ostium tabernaculi vitulū immaculatū· et coram altari ymolabat eum· hauriensq; san guinem inferebat illum in tabnaculū· ⁊ intin gens in eo digitū aspgebat illū septies contra velum sanctuarij·⁊ de eodē ponebat sup cor nu altaris incēsi·Et egrediēs reliquū sangui nis fundebat circa crepidinem altaris holocau sti·⁊ omnē adipē cū renibus et renūculis ado lebat sup altare sicut ō vitlo hostie pacifico⁊

Pelles vero ⁊ omnes carnes cum fimo etiam ferebat extra castra in locum mundum · vbi cineres effundi solebant · ⁊ incendebat ea super struem ligno⁊ · Q⁊ si omnis turba p ignorantiam peccauerat offerebāt seniores populi ad ostium tabernaculi p manuū impositionem vituluz · ⁊ fiebat de hac sicut ⁊ de puou p peccato sacerdotis · ⁊ orante p eis sacerdote ꝓpi⁹ erat eis dñs · In duob⁹ tñ hic innuit differentia inter peccatuz sacerdotis ⁊ peccatum populi · q⁊ scz sacerdos nō dicit peccare p ignorantiam · non enim licet ei ignorare mandata dñi · Item quia non legitur quis orare pro sacerdote · quia si percussus fuerit incantator a serpente · quis medebit ei Ecce patet differentia inter holocausta hec ⁊ predicta · q⁊ nihil ex his erat sacerdotum · sed totum dño cremabatur · neq; membra istoꝝ cum capite pedib⁹ ⁊ intestinis lotis ponebant super altare · Generalis enim regula erat · quod de cuius sanguine inferebatur in sanctuarium · nihil licebat ex eo remanere · nec aliquid ex eo sup altare adolebat nisi aceps cū renibus ⁊ renunculis · In modo etiam offerēdi ⁊ numero sacerdotū offerentium erat differētia De carnibus enim holocausti salutaris fiebant nouem partes · quas sup altare ponebant nouem sacerdotes · q̄sq; suam · Onus quoq; quatuor simul offerebat · scz caput ⁊ pedes iecur ⁊ intestina lota aqua · duo vero sanguinem offerebāt vt omēs simul essent duodecim ·

De sacuficijs p peccato principis ⁊ anime · Capitulum · xxx ·

SI PECCAVERIT princeps p ignorantiam ⁊ post intellexerat peccatum suum offerebat hircū Quo imolato tingebat sacerdos digitum suū i sanguinem · quo tingebat cornua altaris holocausti · reliquū fundens ad basim ei⁹ Et adolebat adipem ⁊ renes ⁊ renunculos · reliq̄ erant sacerdotum · Sed q⁊ hostia erat p peccato ⁊ de sanguine ei⁹ tincta cornua altaris holocausti carnes eius erant sancte ⁊ sanctificabāt q̄ eis erant tacta · ꝫ nō quelibet imo i genere suo caro carnem simila similam · panis panem · ⁊ nō vescebat eis nisi sacerdos vnd⁹ ⁊ mundus · ⁊ non nisi i loco sācto ⁊ nō nisi i eadē die q̄ offerebāt Si q̄d residuū esset igne cōburebat Si vo vestis polluebat eius sāguie abluebat vt nullū remaneret sāguis vestigiū i ea · alioquī vrebat · Vas testeum in quo coquebat carō statim frangebat · ereum defricabat ⁊ lauabat aqua · Cum autem peccabat p ignorantiam anima de populo terre · offerebat capram imaculataz ; eo modo quo ⁊ alij vel agnū · ⁊ fiebat de hac hostia eodem modo q̄ ⁊ hirco principis · Si aūt nō poterat pecus habere · offerebat duos pullos turturis vel columbe · quoꝝ alter offerebat dño in olocaustum · alter vero erat sacerdotum Cuius tamē sanguis ad fundamentum altaris holocausti distillabat · q̄a p peccato erat Quod si nec auiculas poterat inuenire · offerebat similam de amam ptē ephi nec mittebat in ea oleum aut th⁹ · q⁊ p peccato erat · ⁊ eius memoriale sacerdos adolebat super altare reliquū ipe habebat in munere ·

De igne sacro nutriendo ⁊ de adipe vel sanguine non edendo · Capitulum · xxxi ·

INTER hec addidit dñs de igne p sacerdotes iugit i altari nutriendo · ⁊ de adipe nō edendo · ꝫ dño offerendo · q̄d d aialib⁹ oblatis itelligit d sanguine q̄q; nō comedendo · i q̄ es⁹ suffocati tantum p̄hibeu acapit · In tantum tamē sanguinis esum p̄hibuit q̄d etiam auem vel feram aucupio vel venatione captam · fuso sanguine in terram ⁊ opto · comedi voluit · q⁊ anima in sanguine est · Addit etiam de forma cōsecrationis sacerdotum ⁊ tabernaculi ⁊ altarium · ⁊ de potestate eoꝝ scz offerēdi · ⁊ partes suas acapiendi · Qua scz consecratione p moysen vice dñi completa · terreno igne amoto diuinus ignis supueniens deuorauit oblata qui iugiter seruat⁹ vsq; ad transmigrationem babiloms pmansit · nec alium deinceps in altari vnq; apponere licuit · Onde nadab ⁊ abiu · q̄miam eadem die cum igne alieno incensum obtulerunt · igne diuino consumpti sunt · Quos eorum cognati efferētes · sicut erant indumentis ⁊ tiaris sepelierunt · Aaron aūt ⁊ filij ei⁹ ꝓpter vnctionis sanctitatem ⁊ diuini iudicij reuerentiam eos lugere vetiti sunt ·

De consecratione tabernaculi · Ca · xxxij ·

INDE qua vnxit moyses tabernaculum ⁊ sanctificauit · obtulerūt duodecim principes tribuum sex plaustra tecta · cum duodecim bobus singuli bouem vnum · ⁊ bini plaustrū vnū · Et data sūt duo plaustra gersomitis ad ferenda onera eoꝝ · et q̄uor merauitis · Postea singuli

ſingulis diebus obtulerunt vaſa altaꝝ neceſ
ſaꝛia. Duodecim enim diebus ſolenmitas de=
dicatõis ꝓtelata eſt. Puma die obtulit naa=
ſon de tribu iuda accetabulũ argenteũ .c.xxx
ſiclozꝝ. Hebreus tamen ſcutellam habet. fialã
ꝙ argenteam. lxx. ſiclozꝝ. vtrunꝙ plenum ſi
mila. in phiala thus ponebatur. Mortauolũ
quoꝙ aureum decẽ ſiclozꝝ plenũ incenſo. In
hoc vaſe aromata terebant. Hebreus habet
cochear quo ſcz thus in thuribulo ponebatur
bouem quoꝙ et arietem et ceta. Eiuſdẽ mo=
di vaſa et eaſdem hoſtias obtulerunt alij prin
cipes quiſꝙ die ſuo. ¶ Mdoz. ¶ De ordine
autem tempoꝛis hui9 dedicatõis et conſecrati
onis ſacerdotis et tabernaculi et phaſe quatuoꝛ
ſunt opiniones. inter quas ꝓbabilioꝛ eſt que
dicit. ꝙ eadem die inchoata eſt conſecratio ſa=
cerdotũ. et vnctio tabernaculi et oblatio duo
decim principũ. ſcz puma die primi menſis ſe
cundi anni. Et cucurrerũt hec omia ſimul per
ſeptem dies. poſt quos ſecuta eſt oblatio prin
cipum ꝑ quinꝙ dies. et .xiij. die cõſecrati ſunt
leute .xiij. die celebratum eſt phaſe. et ſic tpe
ſuo celebratũ eſt. Alioquin ſi hec omia fierẽt
ſucceſſiue. puno menſe ſecundi anni non po=
tuiſſet phaſe celebrari tempe ſuo. quia conſe=
cratio ſacerdotũ et dedicatõ tabernaculi ꝓte=
larent. xix. diebus vel ad min9. xviij. nec lice
bat duo feſta generalia ſimul celebrare ſcz de=
dicationem et phaſe.

¶ Ex ſacra hyſtoꝛia de immundicia ciboꝝ le
galium. ¶ Capitulum .xxxiij.

QUONIAM autẽ officium ſacer=
dotum erat non ſolum offerre et oꝛa
re. ſed etiaꝙ inter mundum et immũ
dum diſcernere. Poſt eoꝝ conſecratõꝫ addi
tur de his que immunda erant ſm legem. ſcz
de cibis immundis. de lege puerꝑe. de lepꝛe co
gnitõe. de viro ſpmatico et muliere. Quorun
dam enĩ aĩalium eſum prohibuit dñs iudeis
non quia ſint aliqua immũda ſm naturã. cũ
omnis creatura dei bona ſit. ſed vt eoꝝ caſtu
margiam reſtringeret. et ut in aĩalibus mun
dis bonoꝝ hominũ. in immũdis aũt malorum
mores figuraret. Dicunt ergo quedã immun
da. vel quia ſicut carnes in quadꝛageſima ad
eſum ꝓhibita. vel quia deſignant immũda ſcz
hominũ vicia. Igitur aĩalium alia ĩ terra vi
uunt alia in aquis alia in aere. Item q̃ in ter
ra alia repentia ſunt ſuꝑ terram que omia im
munda. alia latentia vt talpa que de luto na=
ſcitur. et hec omnia ſimiliter immũda. Alia vero
gradientia ſuꝑ terram et de his eſt regula ge=
neralis. ꝙ omne quod ruminat et findit ungu
lam ſimul mundũ eſt. reliqua autem immũda
De piſcibus autẽ eſt regula generalis. ꝙ qui
habet pẽnulas et ſquamas mund9 eſt. reliqui
omnes immundi. De auibus aũt non expꝛeſſit
dominus generaliter que munde eſſent et que
immunde. hoc tamen in genere dixit ꝙ volati=
le gradiens quatuoꝛ pedibus immundum eſt.
niſi habuerit crura retro longioꝛa ſuꝑ que ſa
liat vt locuſte. quibus Johãnes veſcebatur
in deſerto.

¶ De puꝛificatione puerpe ¶ Comeſtoꝛ.
¶ Capitulum Tricesimumquartum.

ADDIDIT quoꝙ domin9 legẽ
puꝛificatõis mulieꝝ talem. Si mu=
lier peperit maſculum immunda erit
ſeptem diebus. iuxta dies ſeꝑationis mẽſtrue
io eſt eiuſdem immunditie iudicabitur cui9 eſt
cum ſeꝑatur a mundis qñ patitur mẽſtruum.
Int antũ enim immunda eſt ꝙ quicq̃ tangit
reddit immundũ. cibum. lectum. veſtem. ſedẽ
unde non licet cõmunicare ei. nec in cibo nec in
lecto. ſeptimo die circumcidebat puer. poſt ſe
ptem dies inquinatõis manebat .xxxiij. in ſan
guine puꝛificatõis ſue. vt ita omnes dies pu=
ꝛificatõis fierent .xl. quia tot diebꝰ dicũt phi
ſici carnem maſculi formari in vtero. In pu ri
ficatione vero .xxxiij. dierum licebat ei ſurge
re et ĩ domo deambulare ſed nõ egredi et ope=
rari. In tangẽdo nõ polluebat et licebat aliis
cõmunicare ei in ſede et cibo. accedere vero ad
tabernaculum nõ poterat: niſi expletis .xl diebꝰ
Si vero pareret feminam duplicabant dies
dies inquinatõis et poſtea dies puꝛificatõis
vt fierent ſimul .lxxx. quia tot diebus forma=
tur femĩa: poſt offerebat ꝓ filio vel filia agnũ
anniculũ in holocauſtuꝫ et pullum columbe vl
turturem ꝓ peccato ſuo: quia in libidine con
ceperat Unde dicit gloſa ꝓ peccato id eſt libi
dinoſa cõcupiã in qua concepit: q̃ eſſet pecca
tum niſi ꝑ bonum matrimonij excuſaret. Au=
guſtinus tñ aliter exponit ſic. ꝓ peccato ſcz fi
lij Et hui9 expoſitõis rationẽ ſumit ab illo lo
co Luce .ij. Obtulerunt ꝓ eo dño. non dicit
ꝓ ea Et erat ſacerdotis. ꝙ ſi non poterat ma
nus eius inuenire agnũ offerebat duos turtu=
res vel duos pullos columbaꝝ Alteꝝ in holo=
cauſtum ꝓ puero alteꝝ ꝓ peccato ſuo vel ꝓ

ougmali filio: quia filie in circumcisione dimissum erat Hebrei tñ puulos nõ habere peccatum tradunt Preter hec dicit Josephꝰ pumogemitum recinni quinqꝫ siclis

De iudicio lepre. Capitulum.xxxv.

LEPRA tuplex erat. puma hominis que maxime apparebat in tubꝰ scz incute. in carne ⁊ pilis. In cute cognoscebat qñ apparebat in ea albor id est pallida albedo. vel pustule id est vesice putude. vel cicatrix alba siue subrufa In carne qñ corrosa erat a lepra. ita ꝙ locus lepre humilior erat carne reliqua In pilis qñ mutati erãt in candorem solito tenuiores. Nec sine deliberatõne ⁊ diuturna examinatione eijciebatur de castris. in quo notat scõm misterium. ꝙ cum maxima maturitate debet quis eijci de ecclesia per excommunicationem. Cuius autem perspicua erat lepra. separabatur arbitrio sacerdotis. ⁊ habebat vestimenta dissuta. facilia ad mouendũ ⁊ exuendum. ⁊ caput nudũ vt posset cognosci. os veste contectum ne forte loquendo diffunderet fetorem. Et habitabat solus extra castra. Secunda lepra vestis erat tuplex scz lepra vestis limee vel lanee. vel pellis macula id est albida vel rufa humilior superficie reliqua. Que post examinationẽ si perspicua erat comburebat vestimentum. Si adhuc dubia. tunc bat locus lepre a solido. Et cum iterum alibi macula apparebat. lepra volatilis erat ⁊ cõburebat vestis. Tercia erat lepra domus Si enim similis macula corrosiua apparebat in domo. vt essent vallicule in pauete. pallore vel rubore deformes. similiter examinabant a sacerdote. vt patet in litera leuitica. vbi etiã plane agitur de mundatione leprosi. De viro quoqꝫ spermatico. ⁊ de muliere patiente fluxũ sanguinis ex morbo.

De purificatione emorroisse ⁊ menstruate. Capitulum.xxxvi

EADEM enim lex erat immũdicie ⁊ purificatõnis vtriusqꝫ scz spermatici ⁊ emorroisse Sicut eiusdẽ immũdicie menstruata mulier erat. nõ tñ purificabat solenniter. ꝧ ipaz cum vestibꝰ ablui suffitiebat Morbide nanqꝫ immundicie ꝓ peccato solent accidere ⁊ ideo ꝓ eis ⁊ ꝓ peccato salutare offerebat. nõ aũt ꝓ menstruo. qđ est naturale. Sciendum vero ꝙ in leuitico xv. capitulo accidenti ad menstruatam. purificatio septez di ez concedit. qđ de ignoranter accidenti intelligendum est. In eodem aũt xx. vtqꝫ puiendus dicat. qđ de illis qui faciunt de monstrua dictum est Nec mirum tales immundos reputari a lege. cum etiam legitime cognoscentem vxorem ꝓpriam. voluerit dñs vestem ⁊ totuz corpus abluere ⁊ vsqꝫ ad vesperam immundũ ꝓmanere. Maior. Si aũt ꝓpter corruptionem fetꝰ scõm hieronimũ ꝓhibet accessꝰ ad menstruatam. cur nõ magis ad leprosam si menstruata cito curat ⁊ non leprosa Ideoqꝫ ꝓpter fidem matrimonij leprose reddendum ẽ debitum non tamen simpliciter petendum est. Porro sicut lex quosdam cibos immundos reputari facit. vt in iudeis gule vicium coerceret sic etiam videri absurdum nõ potest. qđ a quodam hebreo audiui quasdam domos eorum lepra condemnari. vt eoz superbiam in edificijs repumeret. Cum enim quis domum pulcram ⁊ vltra modum curiosam edificasset dñs illaz plagam que lepra dicit in ea immittebat. ita ꝙ eã dirui oportebat Idem quoqꝫ potest estimari de lepra vestis ⁊ etiam carnis Nam qdã superbiebant de preciositate vestis. quidam de pulcritudine corporis Horum omniuz discretionem oportebat vt dictum est habere sacerdotem sanctuariuum ingredientem.

De vitula rufa ⁊ hyrco apompeio. Capitulum xxxvij.

POST hec itaqꝫ subiũgit de ingressu pontificis in sanctasanctoꝝ semel in anno tantum. scz decima die septembris cum sanguine animalium id est vitule rufe ⁊ hyrci. qui cum hyrco apompeio segregatus. cedebat in sortem dñi. cuiꝰ etiam sanguinis aspersione fiebat expiatio altariuum ⁊ totius tabernaculi. De corporibus aũt eorundem animalium combustis ⁊ in cinerem redactis fiebat aqua aspersionis. qua ꝑ totum annũ purificabant immundi. Ubi certe mirandum est cum hic cinis ad purificandum immundos fieret. ⁊ etiam hoc sacramentũ quasi sanctissimuz dñs religionem victime appellet. cur illi q̃ eũ tractabãt oĩs immũdi erãt. scz ⁊ ille q̃ corpora ipa efferens comburebat. ⁊ alius qui recedente illo remanens ad ignem vsqꝫ ad cinerem oĩa cõsumi faciebat. Tercius quoqꝫ q̃ cineres reseruãtes ad aquam aspersionis colligebat

Quartus etiam qui immundum purificabat. quilibet istoꝝ non misi lotus intrabat castra ⁊ immundus erat vsqꝫ ad vesperum. forsitan in signum qꝫ illi qui purificant alios ut p̃oicatores et confessores multos inde contrahunt ne uos. et vnde alij purgant̃ ipsi vtcunqꝫ maculã tur. Ille quoqꝫ qui capꝝ emissarij dimiserat in desertum similiter immundꝰ erat. Sed huiꝰ ratio facilis est quia scz peccata populi secum hircus ferebat scz capiti suo imprecata. ⁊ vt tradunt quidam carte inscripta. Mittebatur aũt in desertum non rediturꝰ. ⁊ ideo dictus est grece apompeius id est emissarius. ⁊ hoc ꝓ homine ad ipm paratũ. Tradunt enim hebrei quosdam paruulos tribualiter ad hoc parari medianaliter eis splene subtracto vt expediti ores essent. Qui scz hyrcus si forte rediret nõ erant iudei a peccatis purgati. si vero nõ redibat ꝓ purificati erant a peccatis scz illius anni. que per fragilitatẽ et ignorantiã cõtraxerãt.

De cõmixtionibus illicitis. Caꝑ. xxxviij.

GRADIDIT etiaz filijs israhel multitudinem preceptoꝝ recapitulando p̃dicta et supaddendo noua. Inter que ꝓhibuit ne homo ad domesticã sue carnis accederet. In primoꝝ quidem parentum cõiugio ꝓpter hominũ rauitatem solum duas psonas exclusit domin⁹ a cõiugio dicẽs Propter hoc relinquet homo patrem et matrem. id est nec filius matri nec filia patri copulabitur. Sub lege vero plures excepit. q̃ sunt fere duodecim. Mater. nouerca. soror. neptis. amita. matertera. vxor patrui. nurꝰ vxor fratris. sed hoc determinatoꝝ accepit. Intelligendũ est enim de fratre mortuo q̃ filios reliquit. vel etiam ꝺ viro qui vxorẽ suaz repudiauit. priuigna filia priuigni vl̃ priuigne. soror vxoris. Sub gratia pluuma excludunt vbi cõtinentia locum habz. Coitum quoqꝫ cũ masculo et iumento sub interminatõe mortis ꝓhibuit. diligi amicum sicut seipsum p̃cepit vbi. lxx. primum ponunt. nec agrum seu diuerso semine. nec iumenta diuersi generis coire. nec veste ex duobus texta indui. nec comam in rotundum tondi. in quibus et similibus ad literam subintelligendũ est ꝟm vtum gentium ⁊ maxime egiptioꝝ cum quibus habitauerant. Nam dauid mulam legitur habuisse Sed egiptus omnigenum venerans monstra deorum in honore diuersoꝝ deorum quos putabat talibus ꝑesse diuersa semina in agro diuersas materias m veste sociabat. diuersos etiam in annos capitis diuersis diis sacrabat. Vnde et in principio hoꝝ preceptorum dixit dominus. Juxta cõsuetudinem terre egipti in qua habitastis non faciatis.

De p̃pucijs arboꝝ auferendis et de pambus ac sanctimonia sacerdotum. Caꝑ. xxxix.

ADDIDIT etiam cum intrarent terrã promissionis ut auferrẽt p̃pucia arborum quas plantarẽt. Et videt velle qꝫ fructus primoꝝ tuum annoꝝ immundus esset et abijciendꝰ. fructus quarti anni sanctus dño et cõmunis pauperibus. sed in quito anno et deinceps dñi sui esset et esibilis. Notandũ quoqꝫ eoꝝ que hic in Leuitico tradunt̃ sciendum est sacerdotes panum habuisse tria genera. panes scz sacerdotales. leuiticos. laycos. Sacerdotales erant panes ꝓpositõis. qui de publico sumptu fiebant. quos non licebat edere nisi solis sacerdotibus. Panes leuitici qui et offertorij quibus soli de genere leui vescebantur. etiam qui ꝓpter maculam nõ poterant ministrare. et filiafamilias sed non vxorata. vel vidua repudiata misi necessitate rediret ad domum patris vt esset quasi filiafamilias. his non vescebant̃ aduena inquilinus mercenarius sacerdotis. vernaculus tñ vel emptitius ipsius vesci poterat. Laici id est cõmunes. quibus quicunqꝫ poterat vesci De sanctimonia quoqꝫ sacerdotum agens dñs ꝓhibuit ne cõtaminarẽtur in mortibus aliorum suorum misi tantũ sup patre et matre. filio et filia. fratre et sorore vgine ne scz lauarent eos vel sepelirent. pontificem vero ad nullum omiõ mortuum volunt ingredi. vnde et dñs papa nullis exequijs interesse dicitur. Precepit etiaz dñs homiem lapidari ꝓ culpa blasphemie. Sub intulit quoqꝫ de talione. que non erat in iniuriis rerum. sed in lesione corporum. quia furta restituebantur in duplum vel quadruplũ. Determinabaturqꝫ talio ꝓ necessitatẽ. vt ledens virum mulier in virilib⁹ puniebat̃ manu. quia virilia non habet. vir ledens pregnantem vt abortiuum faceret nondum animatum. mulctabatur pecunia. Qui vero inuiuatus sine iudice posset vlsci forte inde habeu potest qꝫ ad ciuitatem refugij fugiebat homicida non volens ne interficeretur a ꝓximis occisi.

De sabbatissimo anni septimi. ⁊ decimatione animalium Capitulum. xl.

ADDIDIT quoq; de sabatismo septimi anni in quo nullum debitus repetere licebat. Serui egredieban tur liberi. agri quicem colebant ⁊ seminabaz tur. ⁊ nō colligebant a diuitib9 ⁊ paupibus dimittebant. ⁊ qd paupib9 remanebat. ferus relinquebat. Docuit etiam dns de obserua tione iubilei. q̄ septimanaz ebdomadaz anno rum sequebat. ad cui9 presignationem septez annis p̄cedentibus. vt tradunt quidam in sin gulis neomenijs clangebant tubis ⁊ septem dieb9 continuis añ ip̄m solennizabāt clangētes tubis. In hoc anno omnes distractiones rez ad pristinos redibant possessores. pret domos que erant in urbib9 muratis. Quas tamē pri mo anno venditionis. venditori remittere lice bat exceptis domib9 leuitaz. que in quocūq; essent loco in anno iubileo redibant. Eodem anno requiescebat terra. eodem anno liberi ser ui dimittebant. alienigenas tñ voluit seruos i ppetuum possidere. Talium preceptoz obser uato ub9 promisit dns benedictiones suas dicēs. Dabo vobis pluuias temporibus suis ⁊ cetera vbi tegmina clausule promissionum inueniunt. transgressoub9 vero longe plures ingeminat maledictiones. In decimatione animalium qd decimum veniebat scz nascendo vel nume rando sanctificabat dño. nec licebat immutari vel meli9 vel deterius. Similit animal quod vouebat dño non licebat immutari. Si quis qd vouerat immutaret ⁊ votum ⁊ immutatū erat dñi. Sed distinguendum est. aliqñ enim sic ex uoto aliquid sanctificabat dño. qd ana thematizabat. Illud non poterat vendi a sa cerdotib9 vel alienari. qñq; non sic obligabā tur votiua. sed poterant a sacerdotib9 vendi. determinato precio scōm vtilitatez que ex his poterat prouenire. siue esset animal. siue esset fū dus Qui tamen votum dederat. si volebat il lud emere supra estimationem p quo alij da ret. adderet quintam eius partē. Quod ideo statutum est ne q̄ vouerat ad recipiendum qd vouerat aspiraret q̄si penitentia duct9. ne eti am digniorem se alijs putaret in emptione ei usum rei qz eam dederat.

De numeratione populi bellatoz ⁊ excubijs tabernaculi. Capitulum. xli.

MOYSES predictam constitutio nē legū dū sub syna morarent a deo cognouit ⁊ hebreis scriptā tradidit Cunq; circa legislationem hec sufficere puta ret ad exercicij militaris iura cōuersus est Et numerauit populum capita scilicet pugnare valentium. Itaq; moyses ⁊ aaron. ⁊ duode cim principes tribuum. ex precepto dñi anno secundo mense secundo. prima die mensis. nu merauerunt viros. preter tribum leui. a vice simo anno ⁊ supra vsq; ad quinquagesimum. Fuerunt aūt in sūma sexcētena tria milia qui genti quinquinq̄gita Precepit etiam dns vt semp poneret tabernaculum i medio castroz. ⁊ filij israel p gyrum excubarent p turmas. tres tribus p quatuor partes tabernaculi ita tamē remoti. vt maximas i medio plateas haberēt Eratq; ornatus q̄si fori rerum venaliū. singu lis in ordine constitutis. Opifices etiaz artiuz in stationibus suis erant. ita vt vbi competē ter edificate castra eoz similima viderēt. Ju das itaq; yssachar ⁊ zabulon castra metabant ad orientē. Rubē symeō ⁊ gad ad meridiem Effraī benyamī ⁊ manasses. ad occidētē Dan aser ⁊ neptalim ad aquilonem. Inter taber naculum vero ⁊ castra excubabāt leuite in ta bernaculis suis p̄incipes tabernaculo q̄s ca stus. Et excubabāt similiter p quatuor pla gas moyses ⁊ aaron cum suis ad orientem. reliqui ab his castrite in meridie sub custodia eleazar filij aaron. gersomite ad occidentē me raute ad septentrionem ⁊ erant vterq; sub cu stodia ythamar.

De separatione leuitaz ⁊ numero ⁊ ministe rio eorum. Capitulum. xlij.

DEPRAVIT sibi dns tribū leui. p primogenitis iumentorum quasi cōmutationem faciens cum po pulo. Primogenita enim omnia tunc specialiter erant sua. qz cum occideret primogenita egipti pepcit primogenitis eoz reseruās ea si bi. Demceps tñ ppt̄ idip̄m oīa primogenita eoz sibi sanctificauit imppetuū Pro his ergo primogenitis q̄ tūc habebāt. tulit sibi tribum leui. ⁊ pplis primogeīta illa habuit p leuitis ⁊ iumentis eorum. Et ne duodenarius numerus tribuum minueret tribū manasse quasi p leuitis īstituit. effraym vero p ioseph Ne au tem maior videret numerus leuitaz q̄s primo genitorum. ⁊ ita iniqua esset commutatio ait

dñm9 ad moyſen· Numera filios leui maſculos ab vno menſe ⁊ ſupra· Et cum numerati eſſent mūeti ſunt vigīti duo milia · Nota tñ q ſi diligenter attendas in libro numerorꝝ numerum eorꝝ p familias inuenies ·xxij·milia et trecentos·dicit hebreus quia trecenti ī eis erāt primogeniti ⁊ ita iam erant dñi· Iterum ait dominus ad moyſen Numera maſculos a mēſe vno et ſupra ⁊ inuēti ſunt ·xxij·milia·cc·lx xiij· Tulit autem moyſes in precio ducentorꝝ ſept uagintatuum qui ſuperant p ſingula capita q̄nq; ſiclos ad mēſuraꝫ ſanctuarij·⁊ dedit eos aaron et filijs ſuis iuxta verbū dñi· Iterum dñm9 ait ad moyſen. Numera leuitas a tuceſimo anno vſq; ad quinquageſimum vt ſeruiant mihi in duobus id eſt in tabernaculo portando et collocando·et cum numerati eſſēt inuēti ſunt octo milia quingenti octogīta·lxx tñ dicunt a·xxv·anno·quem numerꝝ in ordinatōe ſacerdotum nunc obſeruam9 Iſti deferebant tabernaculū·primo intrabant ſacerdotes ⁊ inuoluebāt omīa interiora· Tunc intrāntes caathite pparijs humerus hec inuoluta deferebant· Gerſonite ut breuiter dicamus deponentes tectū tabernaculi mollia ferebant in curribus·merauti dura· vnde vſus Interiora caath·merari duriſſima mollia gerſon·Emerite leuite non ſeruiebant ſic in ope . ſed poſito tabernaculo ſedebant cuſtodes· Tunc p̄cepit dñs p manus ſacerdotū a caſtris leproſos eijci· ſeminesq; fluentes·⁊ factum eſt ita·

De reſtitutōe rei aliene ⁊ iudicio zelotipie et leuitarꝝ conſecratōe· Capitulum·xliij·

ADDIDIT quoq; de reddītōne rei aliene· Sed aliene rei poſſeſſio fiebat aliqñ ex īduſtria furto vl rapīa aliqñ p negligentiam. aliqñ ignoranter· De re ſublata ſciēter in exodo dicit· q reſtituat in quadruplū ſi pierat res· q ſi extabat in duplum· Si ibi legis quinq; p vno alia eſt trāslatio· Et q in quadruplum verū9 dicat ex vobis zachei pbatur· De ſublata p ignorantiā dicitur hic q reddatur caput et quinta pars de ſuper· Si vero non eſſet qui recipet redderetur dño ⁊ eſſet ſacerdotis· Pro peccato vero furti vel negligentie fiebat aliqua oblatō ſcōz quantitatem rei· Joſephus vero dicit aurum ⁊ argentū reddi in duplum· iumenta in q̄druplum· ſolum bouem in quintuplum· Addidit quoq; dñs de iudicō zelotipie faciendo p aq̄s que dicebant ſancte pter nomen dñi diſſolutum in eis·maledicte pter maledicta congeſta·⁊ amauſſime pter effectum qui q̄nq; ſequebat² Hec autem lex introducta fuit ad duricīā cordis eorꝝ·ſicut pmiſſus eſt libellus repudij· q̄a prompti erant ad effundendū ſanguinez· Addidit etiam de ſanctimonia nazareorꝝ ⁊ ō bñdictione ſacerdotali ſup populū· Leuite quoq; iubente dño ſanctificati ſunt raſis ommibus pilis carnis ſue·vbi nō includunt capilli·Exim de habuerunt in vſus ſuos que dñi erant· ō de armis enim viuebant et his cōtenti erant· De ſacerdotū vero erant ſacrificia·primicie· primogenita·vota·quib9 ommibus veſcebant cum domo ſua·mundi tñ preter oblata p peccato quia ſacerdotes ſoli peccata popli comedebāt Decimam decimarꝝ ſuarꝝ dabāt leuite ſummo ſacerdoti et de melioribus dabāt·ideoq; ſortē non habuerunt in terra q melius eis ceſſerat· Tunc enim tantū duodecimam pcem bonorum terre haberēt·modo decimam habebant et ſine labore·

De tubis argenteis ad conuocandū populum ⁊ de receſſu iſrahel ō mōte ſynai· Ca·xliij

ADLOQUERE populo oblatis leuitis p̄cepit dñs fieri duas tubas argenteas non fuſiles ſed ductiles· quas habebant in quatuor vſus·ſcz ad conuocandū multitudinem·ad mouenda caſtra · ad bella·ad feſta·⁊ erat diuerſitas in clangendo Nam ad vocandum omnē populū clangebāt vtraq; tuba ſimul·ſimpliciter et vno impulſu et ſine interruptione·Ad cōuocandum autez ſolos principes ſemel clangebant id eſt vna tuba tantū· Sicut ſi qñ principes volebant cōuocare populū ſuum quilibet in eccleſia ſua clangebat ſemel et vno impulſu vt dicit Joſephꝰ Ad mouendū aūt caſtra·non ſimpliciter ſ cōciſe et plixius clangebāt. in primo ſomitu mouebant qui erant ad orientē in ſecundo qui ad meridiem·in tercio qui ad aquilonem·in q̄rto qui ad occidentem·Modus clangendi ī bellis et in feſtis non diſtinguitur in libro numeri· clangebant autem ſacerdotes· Anno ſecundo menſe ſecundo·viceſima die menſis eleuata eſt nubes de tabernaculo federis·et pfecti ſunt de monte dñi in viam tridui ante qz preceſſit eos nubes· nec q̄uit p tres dies ⁊ noctes· Unde ſtatim murmurauerūt p labore

itineris · Sed legit Exodi xviiij q ipi vene = runt ad montē synai puma die iunij · ⁊ p tres dies sanctificati · in quarta legem acceperunt · que fuit quinquagesima dies ab exitu de egy= pto scōm Augustinum ⁊ Dieronimū · Et eadē die anno reuoluto qua receperunt legem recesserūt a mōte ut dicit glosa super exodum Quod etiam hic mnuit Dieronimus in glosa dicens · q fuerunt ad montem p annum ⁊ q̄tu or dies · ergo recesserunt quarta die tercij mē= sis · qr ea die receperunt legem · nō ergo vicesi ma die secundi mensis · Ad huius questionis euidentiam nota q annus quadrupliciter acci pit · Est enim annus naturalis vsualis legiti= mus ⁊ emergens · Annus naturalis est spaci um · quo sol semel pagrat circulum suū · hic an nus quolibet die ⁊ qualibet hora potest inci pi Vsualis incipitur a kalendis ianuarij · ⁊ ter= minat in eisdē Dunc habent iudei nobiscum communem in contractib9 ⁊ negocijs agen = dis · Annus legitimus est quem obseruant iu dei in legitimis ⁊ festiuitatib9 suis · ⁊ incipit a puma die lunationis apulis · et terminat i eā dem Annus emergens incipit a phase ⁊ term nat in aliud phase · Judei enim in memoriam liberationis sue ceperunt numerare annos suos ab exitu de egypto · sicut greci a puma olipia de · romani ab urbe condita · xpiani ab incar = natione domini · Dicimus ergo q anno secūdo legitimo mēse tercio id ē iunio quarta die mē= sis receperunt legem · ⁊ eadem die anno reuolu to recesserunt a monte que scz dies erat vice= sima dies scōi mensis anni emergentis Quod patet · A phase enim vsq; ad aliud phase trā sierat vnus annus emergens · ⁊ de scōo anno quiq̄ginta dies scz xvi · de apuli · ⁊ xxx · de ma io ⁊ quatuor de iunio · Igit de scōo anno iaz transierat vnus mensis xxx · dierum · ⁊ scōus iam fecerat xx · dies ⁊ ita patet q recesserunt vicesima die secundi mensis scōi anni sicut hic dicit · ⁊ nihilominus quarta die tercij mensis scōi anni scōm aliam computationem · qr ea= dem est dies quarta mensis tercij secundi anni legitimi ⁊ vicesima secundi mensis anni emer= gentis ⁊ sic nulla est cōtrarietas · Et nota q non fuerunt ad montem p annum naturalem integrum ꝛ defuerunt septem dies · Annꝰ enī solaris vndecim dieb9 supat annum legitimū ·

De murmure populi ⁊ pstratione eoz in de= serto ⁊ secundo populi numero · Ca · xlv ·

EGIMOR anno secundo · vt dictum est ab egressu de egypto vicesima die scōi mensis mo ti sunt de monte synai · vt irent in terram pro= missionis Sed qr murmurantes ⁊ temptātes dīm multotiens ipm contra se exacerbaue = runt · ac terre sibi pmisse detraxerūt · iuxta nu merum dierum quib9 duodecī exploratores ean dem terram considerauerunt xl · annis impediti p desertum circuierūt · donec omnes qui signa dīi viderant in egypto · a vigīti annis ⁊ su = pra · preter caleph ⁊ iosue qui p parte dīi ste terant mortui sunt · Neq; enim terram illam etiam ipe moyses totius populi dux · ⁊ aaron summus pontifex intrauerunt · quoniam ⁊ ipi ad aquas contradictionis turbati murmuran te populo difficulter egerunt · Interim ergo tam in sepulcris concupiscentie q̄s i seditione chore mu ta milia iudeoz pierunt · pter con= secrationem quoq; beelphegor ob amorez mu lierum p quas amalecitis consilio balaam se = ductus est populus vigīti quatuor milia ex eis pstrati sunt Post hoc igit numerat9 est iterum popul9 a xx · annis ⁊ supra ⁊ inuenti sunt sex= ingenta milia ⁊ mille septingenta tugita · In ter quos nullus eorum fuit q̄ numerati fuerāt a moyse ⁊ aaron preter iosue ⁊ caleph · Leui te numerati sunt ab vno mense ⁊ supra · ⁊ in = uenti sunt masculini generis vigīti tua milia · tunc ergo locutus est dīs moysi de diuisione terre promissionis · ⁊ de iure hereditario successi onis · quis videlicet cui i hereditate succederet ⁊ de substitutione quoq; iosue qui populū in = troduceret · eiq; terram sorte diuideret ·

De libamimib9 ⁊ iugi sacrificio · Ca · xlvi ·

PRECEPIT quoq; dīs moy si de iugi sacrificō ⁊ de sacrificijs lega lium Sed qr non offerebat hostia si ne libamentis suis de eis breuiter premitten = dum est · Libamen vel libamentum erat simi= la oleo conglutinata ⁊ vinū · que cum hostia adolebant vt quasi panis ⁊ vinuz ⁊ caro dīo offerrent Cuiq; vero hostie libamen determi= natum erat · Pro agno simile decima p ephi vini quarta pars hin · Erat aūt ephi ⁊ chorꝰ mensure aridorum · hin ⁊ bathus liquidorum Pro uitulo de simila tres decime · de vino me = dia pars hin · Pro arete de simila due decime de vino tercia pars hin · Eadem erant libamē ta hyrci · Si q̄q; legas p agno de simila dece = mam decime · intelligendum est de solita decia

cēmandi quaſi decimam decimantē. Juge ſa=
cuficium vel mœſinens quottidie fiebat ō ſum
ptu publico. Mane offerebaṫ agnus annícu=
lus in olocauſtum cum ſuis libamentis/ vt to
ta die cremareṫ in odorem ſuauē dño/ quo im
poſito ſup altare ſacerdos cum prunis et thi=
miamate lotus intrabat tabernaculū/ponebat
ꝑ prunas cum thimiamate ſup altare incenſi
ꝯ hoc vocabaṫ conſumatō ſacuficij Tunc etiā
quatuor de ſeptem lucernis mortificabat. In
veſpe ſimiliter ponebaṫ alius agnus in eundē
modum/et intrans cum thimiamate ſacerdos
accendebat omnes lucernas/ et ſic tota nocte
erat ſuauis odor in altari domino. Veſperti=
num tamen ſacuficium melius erat et pingui=
us matutino/ quia ſepe in die preter illud plu
ra imponebantur. ⁊ ideo dicebaṫ illud grati9
dño/quia pinguius nos dicimus grati9 / quia
mortem domi in veſpe factā figurabat. in hūc
modum eccl̄ia mane et veſpe offert laudes do
mino et cōpletoriū. vel poti9 in puma et com
pletorio offert cōfeſſionem dño. quia ſacufi=
cium noſtrum deo eſt ſpiritus cōtribulatus.

De ſabbato et neomenia et phaſe et penthe
coſte. Capitulum. xlvij.

POST LEGEM ſacuficior̄ et
oblationū addidit dominus de ſolen
nitatibus in quibus offeruntur. Et
nota ꝙ ſeptem erant legales ſolennitates/ſcz
ſabbatū. neomenia. phaſe. penthecoſte. feſtū
clāgorus. feſtū ꝓpiatōnis. ſcenofagia. Sab
batum dicebatur ſpecialiter feſtum dñi/quia i
eo requieuerat deus ab opibus ſuis. Et hoc
etiam priuilegiatū erat in duobus / ſcz in hoc
ꝙ in eo non licebat cibū parare/nec vltra mil
le paſſus ire. hac die ꝑter iuge ſacuficiū offere
bant duo agni immaculati in olocauſtuz cum
libamentis ſuis. Neomenia dicit a neos quod
eſt nouū ⁊ mene luna quaſi innouatio lūe. hic
erat primus dies menſis id eſt lunatōis/ quē
vocabant die kalendar̄/et erat feſtalis apud
eos. In hoc offerebant duos vitulos/auetem
vnum/agnos annículos ſeptē cum libamentis
ſuis/hircum vnū ꝓ peccati declinatōe/ omnia
in olocauſtuz. Phaſe id eſt tranſitus dicebaṫ
nox illa in qua immolabatur agnus. xiiij. die
mēſis ad veſper̄. in die ſequenti inchoabat fe
ſtum azimorum/qđ ꝓtelabaṫ ſeptem diebus
quar̄ ꝓma et vltima ſolēnis erat ab omi ope
ſeruili. poſt primam aūt diez ſcz. xvi. luna tol
lebant ſpicas recētes et torrebāt igni/et gra=
na manibus fricata offerebant dño aſſarum
vnum/cuius pugillum vnū adolebat ſacerdos
ſup altare/reliquum erat eius. Penthecoſte
erat quinquageſimus dies a prima die azimo
rum/qui celebrabaṫ in memoriam legis date
quinquageſima die phaſe. Dicebaṫ etiam fe=
ſtum ebdomadar̄/quia ſupputatis ſeptē ebdo
madis a prima die azimor̄ vel a ſabbato cele
brabaṫ. Dicebaṫ etiam feſtum primitiuorum
quia tunc offerebant duo panes duor̄ aſſaru
orū de nouis frugibus. Erat aūt et hoc feſtū
ſeptem dier̄ ſicut et feſtum azimor̄/ ⁊ ſingul'
dieb9 offerebant eedem hoſtie que i neomenia

De feſtis ſeptembus. Cap̄. xlviij.

FESTUM clangorus ſiue tubarū
fiebat prima die ſeptembus in me=
moriam liberatōis yſaac/qui ea die
liberatus eſt auete immolato ꝓ ipſo. hac die
duplex erat feſtum ſcz neomenie et tubarum
Unde p̄s. Buccinate in neomenia tuba. Hac
autem die ꝑter iuge ſacuficium et hoſtias neo
menie offerebaṫ in olocauſtum vitulus vnus
aues vnus. agni agniculi ſeptem. hircus vn9
ꝓ peccato cū libamentis ſuis. Feſtum ꝓpia=
tionis fiebat decima die ſeptēbus/ quia in ea
retulit moyſes filijs iſrahel dominū placatum
ſup offenſa vituli. Eadē die ieiunabāt homi
nes et iumenta/et etiam pueri ſeptennes uſq;
ad veſperaz ꝓ memoria mortuor̄. Et hec
dies afflictionis dicebaṫ/ ⁊ etiam dies expia=
tōis. quia tunc expiabaṫ tabernaculū et alta=
re ſanguine vitule rufe. ⁊ fiebat primus ad expi
ationē immūdor̄. Ipſi etiā filij iſrl puma die
expiabant ꝓ miſſionem hirci apompei. Obla=
tio aūt hui9 diei erat vitulus vn9. aues vnus
agni annículi ſeptem. hirc9 vnus cum libamē
tis ſuis ꝓ peccato. Scenofagia id eſt fixio ta
bernaculor̄ celebrabaṫ. xv. eiuſdem menſis ſic
dicta/quia tunc ꝓ ſeptez dies habitabāt in ta
bernaculis in memoriā. xl. annor̄. quib9 ſub
tabernaculis fuerāt in deſerto. Dor̄ ſeptē di
erum quib9 ꝓtelabaṫ ſolēnitas/prima et vlti
ma ſolēnes erant. octauus etiaz dies ſolennis
erat/in quo faciebant collectam/ forte in vſus
paupum vel alios cōmunes vſus. Fiebat etiā
oblatō magna in hoc feſto vt poſt dicet. Et
nota ꝙ ille tres ſolennitates ebdomadales p̄
apue dicebant. et ſabbatū qđ intercidebat ill'
diebus dicebaṫ magnum ſabbatū vl' ſabbatū

sabbatoꝝ·Alias aũt solẽmitates addiderunt hebrei ꝓpter varios euentus·vt encenia et purim id est festum hester·seo non dicunt legales/qnia non in lege mstitute·

De votis mulieꝝ ⁊ vxib9 leuitaꝝ ⁊ matrimonio contubulium· Capitulum·xlix·

DRECEPIT etiam dñs vt leuite in ommbus tububus disperst haberent quadragintaocto ciuitates ad habitandum et a muris formsecus ꝑ circuitũ terram mille passuum obtinerent·i qua essent suburbana ad alenda pecora Ex his quadragintaocto ciuitatibus sex erant refugy scilicet tres ultra iordanez et tres citra Siliabus salphaat ipo mortuo sine filys scz iubente domino cessit hereditas Quarum etiam occasione data est lex generalis · vt si quis moreret sine filijs·filia succederet patru in hereditate·si aũt nec filiam haberet frater vel patruus vel cognatus·Iterum aũt ne in iubileo confunderẽtur sortes·si filie succedentes patru in hereditate nuberent alterius tubus hominib9·qua hereditas earum ad aliam domum ꝑpetuo transferet·ideo earundem occasione·alia lex a dño ꝑ moysen ꝓmulgat·scz vt omnes viu ducerent vxores de tubu ⁊ cognatione sua·vt hereditas in familijs remaneret·nec cõmisceretur tub9·ſ vt a dño sepate erant ꝓmanerent Hoc aũt intelligendum est tãtum de illis mulieub9 que locũ ꝓmogenitoꝝ tenebant id ẽ que patru in hereditate succedebant·Alijs enĩ mulieub9 licebat contrahere cum vius alterius tubus Onde patet·ꝙ beata virgo cũ esset ꝓmogenita ⁊ heres patne hereditatis . erat de tubu iuda·qz ỏ hac tbu erat vir ei9 ioseph

De recapitulatione legis· Capitulum·l·

HEC IGꝰ moyses anno quadragesimo ab egressu de egypto· videṡ sibi diem mortis imminere omnem populum ad iordanem conuocauit·ibiꝙ deutronomium condidit· quod latine dicit secunda lex non qz sit alia a predicta · seo ꝙa secundo eadem repetita· In hoc enim libro materia tuuz precedentium librorꝝ breuit iterat·quedã etiã supi9 pretermissa hic supaddunt Fit aũt hec legis iteratio·tuplici decausa· Primo vt noue legis typus prehabit9 cõmendet· In hoc enim ꝙ liber iste multa in breui recolligit·⁊ q dam etiam superius pretermissa supaddit euãgelium ꝓfigurat qđ imperfecta legis supplet· Secundo vt vtilitas predictorum inculcetur Quod enim vtile est sepe dicere non debet esse pigrum nec audire molestũ Tercio ut duricia iudeoꝝ ꝺenet·qui totiens dicta non intellexerunt·nec custodierunt·Onde ⁊ ipsum deutronomium iussit moyses reponi in arca federus·vt esset ibi in testimonium contra eos Et nota ꝙ in hoc libro tua pnalıter iterant· scz precepta ⁊ ceremonie ad cõmendationem memorie ⁊ iꝑoꝝ cõfirmationem·beneficia dei ad roborandam in eis dilectionem ei9·flagella que sustinuerunt ad incutiendum timorem· vt quos amor nõ ꝓuocabat ad bonum·saltem timor a malo reuocaret·Inter hec igit addidit de iudicib9 ꝑ singulas vrbes instituendis·⁊ de appellatione ad summũ pontificem·de timidis ac solicitis ab exercitu remouendis · de cananeis in federe deuitandis ac penitus extirpandis·⁊ de quibusdam ab ingressu ecclesie coherendis· de plagis infra quadragenarium numerum cohibendis·de suscitatione quoꝙ defuncti seminis ⁊ de libello repudij·Repudiũ ꝙđ ꝓmissio fuit· qz iudei ꝓni erant ad uxoricidiũ ⁊ ideo scõm glosam ad duriciam cordis eorum scripsit eis hanc legem·malens inulgere diuorcium ꝙ cõmitti homicidium·Dare aũt libellum in repudiatione preceptum fuit·Onde nõ dicat qui voluerit dimittat ⁊ det ei libellum·ſ si quis dimiserit det libellum· Vir quidem in hoc libello scribebat · ꝙ nunꝙ queriebat cum uxore·⁊ causam ꝑter quã ei displicebat·⁊ tradebat ei libellum hunc vt coram sacerdotib9 legeret Et postquã iurauerat vir verum esse qđ scripserat·ꝓmittebat vtꝙ copulari alij· Ita inꝙ ꝓmittebat quia nulla lege puniebatur ·Onde ꝓmissio erat compatiua nõ absoluta·⁊ poti9 humana ꝙ diuina· Onde Moyses inquit·ad duriciam cordis vestru ꝓmisit ⁊ cetera·Iudei scõm Augustinum prudenti cõsilio dicunt hoc esse statutum · scz vt in repudiatione daret libell9 repudij·qz qñ veniebat causa coram iudicib9 ⁊ sapientib9· iꝑi mitebãtur reformare pacem inter virum ⁊ mulierem Si aũt nullo modo poterant tunc ꝓmittebãt diuorcium ꝑter maius malum vitandum secundum quod dictum est·

De tercia decimatione· Capitulum·li·

ADDIJCG etiam de illis decimis que fiebant tercio anno. Tres enim fiebant decimationes. prima et secūda singulis annis. tercia tercio anno. prime decime leuitaꝝ erant quas ipsi decimabant sacerdotibus. vt habet numeroꝝ. xviij. et non solū leuitaꝝ qui erant in hierusalē/ sed etiaꝫ alioꝝ vbicunq; essent. Secunde semp afferebantur in hirlm ter in anno/ et comedebāt inde offerentes et familie eoꝝ et leuite in pastoforijs que erant in atrio tabernaculi/ vt habet in deutronomio. In tercio aūt anno duabus primis decimis sublatis fiebat tercia decimatio. Itaq; in anno illo fiebat triplex decimatō/ scz due predicte que fiebant singulis annis/ et insuper hec tercia que tantū tercio anno. De aūt tercie decime non ferebant sicut nec prime in hierusalē ſz dabant pauperibus p singulas ciuitates. De his habet in deutronomio. xvi. Verūtamē remotis longe a templo qui non poterant illuc venire singul annis/ eis indulgebat venire tantum tercio anno. hi sicut et alij sepabant singulis annis decimas primas et dabant leuitis q̄ habitabāt cum eis. sepabant et secundas. et has quia remoti erant apud se reseruabāt primo et secundo anno. tercio aūt anno quo ipsi veniebant in hierusalē sepabant tres decimas & primam q̄dem dabant leuitis. terciaꝫ tercio anno collectam dabāt pauperibus. Secundam aūt tribus annis collectā tercio anno ferebāt in hirlm. et inde fiebant expense et oblationes

De benedictionib9 populi et morte moysi Capitulū quinquagesimumsecundum.

IN IPSO recapitulatōe legis p posuit moyses benedictōs obseruatorib9/ maledictōs vero transgressoribus. Deinde hortat eos vt si forte contigerent eos legem transgredi & ob hoc in manus hostium tradi et captiuari ne desperarēt/ ſz conuersi ad dñm agant penitentiā. Et ostendit beneficia que ex penitētia cōsecutur sunt. et sunt q̄tuor in summa/ scz reductio in terrā promissionis. cordis circumcisio. rex habundātia. corō letitia. Post hoc aūt tradidit deutronomiū leuitis vt reponerēt illum in arca dñi/ et esset ibi contra trāsgressores in testimoniū/ et ut semp in septimo remissionis anno legeret a summo sacerdote ī edito loco/ vniuersis vtriusq; sexꝰ audientibus in die scenophagie. Moriturus quoq; moyses admodum iacob patriarche p̄lim que a deo regendū susceperat benedixit. vbi tñ Symeon inter ceteras tribus benedici nō meruit/ quia nec a patre benedictus est/ ſz maledictus p sichimitis/ quos in dolo occidit. Leui vero q̄ius eiusdem sceleris particeps fuerit. benedictionem tñ a moyse suscepit/ forte quia p symeon ad hoc inductus nō adeo grauiter peccauit/ vl potiꝰ quia scelus illud postea redemit dum zelo dei accensus ydolatras id est vituli adoratores interfecit. Tandē vero moyses iuxta p̄ceptum dñi ascendēs in montē abarim/ & mortuus in monte nebo vsq; in verticem ipsius qui dicit phasga/ et inde cōtemplatus terram promissionis mortuus est cū esset annoꝝ. c. xx. et non cognouit homo sepulcrū eius/ quod ideo diuinitus factum iudei autumāt/ ne ipm mortuū iudei p deo colerēt/ quia pmi erāt ad ydolatriam. Dieronimus sup Amos dicit velle/ q̄ moyses admodum enoch et helye diuinitus in celum raptus sit. sic enim dicit. Edificat inq̄t in celo ascensionem suā/ ascendit cum Enoch ascendit cū Delya/ ascendit cū Moyse. Cuiꝰ sepulture locus quia in celum ascenderat inueniri non potuit. Octogenarius vt supra dictū est moyses ducatū populi suscepit/ & annis q̄ draginta populum rexit. Itaq; penthateuchꝰ moysi duo milia quadringēta nonagintaqua tuor annoꝝ hystoriam cōprehendit.

De ortu regm cretensium Elinandus. ix libro Capitulū. liij.

QUIDAM temporibꝰ in creta regnauit abderas/ qui et vrbem condidit Puto autem q̄ vrbem sui nominis que et abdera dicitur/ de qua fuit democritus abderites. De cretensibus aūt sic loquit Justinus. Curetes saltus carthesioꝝ incoluere. in quibus dicit titanas aduersus deos pugnasse. horum rex vetustissimus gargonus colligendi mellis vsum primꝰ inuenit. huiꝰ filia aestu cū filiū p̄creasset/ pater pudore flagicij eū iussit expoñi. Post dies cū ad corpꝰ expositi missus esset/ inuentꝰ est vacuo feraꝝ lacte nutritꝰ Pmodū hunc domi relatū in callem angustū p̄cipi iussit/ p quem armēta cōmeare cōsueuerāt. Cūq; etiā ibi ab armētis nō tangeret sed aleret/ cauteꝰ eū p̄cipi iussit/ multo ieiunio adeius esum maturis. pꝰ hoc etiā suibꝰ/ a quibꝰ cum aleret in occeanū demergi iussus ē. vbi natus ab ean ī littore sanꝰ exponit. et ibi a cerua quadā nutritus est Inde eximia velocitas

puero fuit ⁊ mꝫ ceruoꝝ greges diu pagrauit ad ultimum laqueo captus regi dono datus ẽ quem recognoscens ⁊ miserans successorem si bi constituit. nomen illi impositum est auidis Qui rex factus leges populo suo adimuemt. boues primus aratro domau ⁊ frumẽta sul co querere docuit. Ab hoc etiaꝫ ministeria ser uilia populo interdicta ⁊ plebs in septem vr = bes diuisa. Quo mortuo regnum p multa se = cula a successorib9 possessum est. ¶ Eusebius in cronicis. ¶ Anno moysi trucesimo quinto cecrops regnabat in attica a q̃ vsq; ad troye captiuitatem fuerunt anni trecenti septuagin ta quinq;.

¶ De ortu regm athenensium. ¶ Ca. liij.

EXTINC ergo scz post annũ pre notatum regm athenienſiuz annotat principium. ī quo cecrope regnante primum ī arce oliua nata est. ⁊ exminerue no mine que grece athena dicit athene nũcupate Huius autem regno annotantur anni. l. post hunc regnauit ibidem granaus annis nouem. Amphiteon decẽ. Cudonius quinquaginta Pandion quadragita hic fuit. Eudonij filiꝰ us cuius filie progne ⁊ philomena. post hunc erectius annis quinquaginta. cecrops secun = dus quadraginta. Pandion viginti quinq;. Egeus pandionis filiꝰ q̃draginta octo. The seꝰ tuginta q̃ aduersus thebas dimicauit Mo nesteus xxiij. Demophon theſei filius tuginta tubus. Oxites ducdecim Aphidas ix. Thi = methes octo Melampꝰ tuginta septem Cho = dzus xxi. Qui iuxta responsum seipsum morti tradens. bello peloponnſiaco miteumit. In quo eudida⁊ imperium destructum est qđ quadri gentis octuaginta octo annis pseuerauerat. Post chodzum fuerunt principes. quoz primꝰ meoon regnum in fine vite athenis obtinuit. ⁊ post eum ceteu reges. Prefuit aũt athenien sibus annis viginti. Post hunc achastus tu = ginta quinq;. Archippus decẽ ⁊ nouem. The usippus duodecim. Corbas xxxi Megates tu ginta Dyogenitus viginti octo Ceredus de = cem ⁊ nouem. Aufron viginti Thespicus vi ginti septem. Agamestor viginti Eschilꝰ vi ginti tubus Almeon duobus. Post hoc athe nis principes qui vsq; ad mortem suã reipub = lice preerant desierunt ⁊ in decem annis magi = stratuum consuetudo conuersa est. Regnauitq; primus charops filius eschili annis decẽ Esi = miles post eum decem. Dyspomenes decem. Leucrates decem Alexander decem Glexias decem. Post hoc athenis annui principes con = stituti sunt cessantib9 regib9. nouemq; princi pes ex nobilib9 vrbis electi prefuerunt annuo imperio rempublicam agentes. Temporib9 quoq; moisi hercules primus fertur antheum luctę vicisse certamine Primus cecrops bouẽ immolans iouem appellauit Deucalion apud ecos regnare orsus ẽ. qui arca pernasum mor abatur. yo. ijnachi filio iupiter mixtꝰ est. que in bouez ut dicatur versa est. bosporus appel = lata est Diluuiũ quod sub deucalione ī thessa = lia. et incendium quod a phetonte factum est in ethiopia et multe pestilentie locales ut pla to memorat fuerunt. appollinis. delij templuz a cecropis filio fabricatum est.

¶ De gestis Josue ¶ Actor. Capitulum. lv.

IOSUE MOYSI successit anno egressi onis egypti quadragesimo primo. etatis au tem terde quingentesimo quadragesimo sexto Mundi vero. MM. cccc. xciiij. Dic confirma tus a domino p̃missis exploratorib9 p arentẽ iordanis alueũ hebreos trãsduxit. et expugna tis chananeis. trã duodecim tubub9 sorte distu buit. ¶ Comestor. ¶ Concessit autẽ tubui iuda montana ad meridiem que iam acquisie erant. sed non dum sorte tradidit. Effraym quoq; concessit montana ad aquilonem. inter vtrunq; mediam tubum manasse collocans. His tribubus cõmisit terrã alijs in castra ma nentibus. tum quia bellicose erant tum quia gigniores alijs Sciebat enim regnum iude esse p̃missum. et manasse et effraym benedixisse ia cob p beneficio ioseph patus eorum. Dedit autem effraym extra sortem aliorum agrũ sich em. ¶ Actor. ¶ Nota q primogenitura diuisa videtur in tres tribꝰ. Ad primogenitũ enim pertinebat regnum ⁊ sacerdotiũ. Unde melchisedech erat rex ⁊ sacerdos. ⁊ etiã p̃mo = genit9 diuidebat alijs hereditatẽ. Regm iu datum est iude. De iuda enim fuerunt reges fortissimi scz dauid ⁊ successores eius ⁊ etiam xp̃s. qui regnauit sup totum mundũ. Et hoc ius regm meruit iudas qñ trepidantib9 fra = tribus ī ingressu maris rubri primꝰ ingressus est post moysen. Sacerdotium datum est leui distributio hereditatis effraym. Josue emm qui diuisit terram duodecim tribubus fuit de = stirpe effraym. De hac etiã tribu fuit ieroboã

qui pmus regnauit sup decem tubus/partito regno ꝓpter peccatū Salomonis. Et totum regnū israhel frequētissime in ꝓphetis vocatur effraym/ꝓpter caput regni qđ erat i samaria Onde primo paliꝑpo. v. Ruben quidem primogenitus fuit israhel/ꝙ cum violasset thorum patris sui data sunt primogenita eiꝰ filijs ioseph. Porro iudas q̄ erat fortissimꝰ ō stirpe eius principes germinati sunt. ¶ Comestor. Iterꝫ cōuocauit iosue ecclesiam in silo/ꝓiectisq̄ sortibus prima sors iude egressa est. secunda symeonis/qui tamen quia paucus i numero fuit/in sortem iude receptus legit̄/sorte vt iudas eū defenderet. Tertia benyamin/ hec sors angustissima fuit ꝓpter terre fertilitatem tulerūt enī iericho ⁊ ierosolimā Quarta effraym. Quīta medietati manasse. Sexta ysachar. Septima zabulonitis. Octaua aseritis. ix neptalitis. vltia dānitis. Soli aūt duo q̄ priuilegiati sunt sine sorte terram habuerūt. Caleph ebron habuit. Josue tannata vel thanat sara/et etiam sychem. ſm Josephum. Bz et leuitis sepauit. xl. et. viij ciuitates ad inhabitandū. quaꝝ decē prius accepant in amorrea De reliquis. xxxviij. tres constituit ciuitates refugij. ebron de iuda. sychem ex effraym. de neptalim cades. ¶ Actor ¶ Jam vero tres alias cōstituerat moyses trans iordanem/scz bosor de sorte ruben / ⁊ romoth de sorte gad. et golam de manasse. Sub iosue quidē iordanis alueus miraculose nudat⁹ aquis/liberum iter populo ꝑbuit clangentib⁹ sacerdotibus arche corruit. ipo quoq; Josue contra hostes pugnante sol vnius diei spacio stetit. Tandē iosue mortuꝰ est cū centū decem annoꝝ esset. Erat enim annoꝝ. xliij. qñ ad moysen accessit/eiq; xl. annis in deserto seruiunt. Ond̄ colligitur q. xxvi. annis ꝓpm transiordanē rexit. Tempe ducatꝰ iosue tat filius hermetis trimegesti dinosatur fuisse. Memx et cathinꝰ ō thebis egiptioꝝ in syriam ꝓfecti/ apud tyrū et sydonem regnauerunt. Europe femis filie iupiter mixtus/quam pꝰmodum asterius creten̄sium rex vxorem accepit/et ex ea minoem ꝓcreauit/qui scz minos postmodū in creta regnauit. Dystoriam quoq; de ydolo miche et de vxore leuite dicit Josephus cōtigisse post mortem iosue ⁊ ante othomel.

¶ De tempoibus iudicum. ¶ Capm. ivi.

OSTꝫ moysen et iosue dūces successerunt in populo iudices. qui nil iuris habentes in eo nequaq; vt illi puidebant. sed in tubulatōmibus suis/eoꝝ cōsilio et prudētia populus vtebat. Sciendū est aūt q̄ in cronica iudicum vana est computatō annoꝝ. Siquidē in libro iudicum plerūq; inter duos iudices pmit̄ tempꝰ afflictōnis iudeoꝝ. quaꝝ videlicz afflictōnum tpa ſm hebreos/annis posteroꝝ iudicum aggregantur vt habeatur ꝑfse numerus annoꝝ. cccc. lxxx. ab egressu egipti vsq; ad edificatōez templi. qui in tercio regū cōputantur. Itaq; pꝰ mortem iosue iudeos alienigene annis octo subiectos tenuerunt. qui tempoubꝰ othomel primi iudicis ſm hebreos adiuncti sunt. Iterū inter othomel et aoth annī seruitutis decēocto legūtur/qui tēpoubus aoth ſm eos copulant. Similiter post aoth. xx. post delboram. vij. post iair. xviij. post abdon. xl. qui omnes simul cōputati. c. xi fiunt. Demiq; si ab annis iudicuz sepati cū eis numerent̄ ab egressu egipti vsq; ad fundationem templi sexingenta et vnꝰ annus repiuntur/cōputatis scz annis. x a hyalō qui in. lxx. non habentur. Nos aūt eusebium cronographum et hebreos ex pte sequentes. sic annos iudicum numerabimꝰ / vt minorem illum numeꝝ ꝑfse qui in tercio regum legitur habeamus.

¶ De gestis othomel. aoth et sangar et delbore ¶ Capitulum quīquagesimumseptimū.

ORIOM igitur primus Othomel frat̄ caleph ex tubu iuda iudicauit ꝓpm annis. xl. Cepit anno egressionis egipti. lxvij. etatis aūt tercie quīgētesimo septuagesimoscdo. Mūdi vo. MM. quīgentesimo vicesimo. hic liberauit isrl̄ de manu regis mesopotamie syrie. Cui⁹ tempibus regnauit athenien̄siū quint⁹/pandion ericthonij filiꝰ/cuius filie fuerūt progne et philomena Cathm⁹ vero thebis regnauit/ ex cuꝰ filia semele natꝰ ē dionisius id ē liber pater/sub quo et linus thebeus musicus fuit. Ea quoq; q̄ de metra dicunt̄/quā ysidem esse aūt. et dame ex qua ꝑseus nasc̄tur his tpibus gesta sunt. Dicit etiam dicit Josephꝰ occasionē in bellami factam ꝑ vxore leuite. Post mortē othomel aoth filius gera iudicauit ꝓpm etiam annis. lxxx. Cepit anno egressionis egipti centesimo septio. etatis aūt tde sexingētesimo. xij. Mundi vero. MM. quīgētesimo. lx. hic ambidext̄

liberauit isrl de manu eglon regis moab/ipso in cenaculo suo interfecto. Dui9 tpibus athe nis .vi. regnauit eucteus/cuius filiã orithiam boreas trax rapuit/quẽ fabula ventũ fuisse o fingit. Fabula quoq; p serpine h9 tpis fuit. Post mortem aoth philisteis volẽtib9 intra re terram isrl. sangar uno vomere sexingentos ex eis viros occidit. Et ipse ergo populum i rahel defendit. sed eodem anno vitam finiuit. Post hoc iudicauerunt isrl delbora & barach Qui sz barach credit fuisse vir delbore lapi doch. qr vtriusq; nominis eadem est interpre tatio Ceperũt ãno egressionis egipti cẽtesimo octuagesimoseptimo. etatis aũt terde sexingẽ tesimo nonagesimosecũdo. mũdi vero MM. sexingentesimo quadragesimo. & iudicauerũt isrl annis quadraginta Dec mulier liberauit isrl de manu iabin regis asor. exercitus illius duce sisara p manum mulieris iahel interfecto Dis temporibus mida regnauit in frygia. iliũ ab illo est condita. argiuoq; regnum defecit. & in micenas translatum est. vbi primum perse us regnauit. Deinde euristeus atreus & thie stes. agamẽnon. egystus & orestes & cetera.

De gedeone & abimelech & thola & iair. Capitulum. lviij.

POST delboram quoq; gedeon. qui & ieroboal dict9 ẽ iudicauit isrl ãnis q̃draginta. Cepit anno egressionis egypti ducentesimo vicesimo septimo. etatis terde septingentesimo tricesimosecundo. mũ di vo MM. sexigẽtesimo octuagesimo Dic si gno victorie accepto a domino in uellere libe rauit isrl de manu madyan. terrore lampadu3 ac tuba3 hostib9 subito pturbatis. & alijs mu tua cede cadentib9; alijs in fugam versis. duo b9 quoq; regib9 eoz oreb & zeb isup & zebee & salmana interfectis. Dui9 temporib9 or phẽus trax habet clarus. cui9 discipulus fuit museus. linus quoq; magister herculis. omni bus efficit not9. hercules certamina cõsumat anteum interficit. ilium vastat. Post gede onem fili9 eius abimelech de concubina natus septuaginta fratres suos de patris vxoribus procreatos omnes pter vnum Joathan q̃ mi nimus erat absconditꝰ occidit. sicq; regnũ frau dulent arripuit. Cepit anno egressionis egy pti ducentesimo sexagesimo septimo. etatis tde septingentesimo septuagesimo scdo Mũdi vo MM. septingentesimo vicesimo & regnauit

isichẽ ãnis tb9. Ex tũc ab ipis sichimitis qui eum elegerant expulsus est. & tandem dum ex pugnaret opidum thebes. a muliere fragmen mole desup iaciente excerebratus ẽ. Post hũc thola de ysachar iudicauit israhel in samir. viginti tribus annis. Cepit anno egressionis egypti ducentesimo septuagesimo. etatis ter die. septingentesimo septuagesimo quito Mũ di vero MM. septigentesimo vicesimo tercio Dui9 temporib9 fuerunt ea que de minotauro dicunt. Theseus athenensium decimus re gnauit qui contra thebas dimicauit. androge us athenis dolo interfecit. thesꝰ helenã rapit. Mortuo thola successit iayr galaadites an no egressionis egypti ducentesimo nonagesi mo tercio. etatis aũt die septingentesimo no nagesimo octauo. Mundi vero MM. septin gẽtesimo quadragesimosexto. & iudicauit isrl annis xxij. Dabens triginta filios. quos fecit punapes triginta ciuitatum. & nomine suo vo cauit eas auoriabir. Eo tẽpore minos leges & iura constituit. hercules agonem olimpicu3 instituit. theseus athenas pfugus dereliquit.

De iepte & hercule. Capitulum. lx.

POST iayr iudicauit isrl iepte ga laadites cuiusdã meretricis filius. & obhoc tanq; spuriꝰ a filijs suis eiectꝰ & vrgente necessitate postmodum in principa tum vocatus. Cepit anno egressionis egypti trecentesimo decimo quinto. etatis aũt terde octingẽtesimo vicesimo. Mũdi vero MM. se ptingentesimo sexagesimo octauo. & iudica uit isrl annis sex. Dic contra filios amon po pulum isrl viriliter defendit. & de preda reuer sus ex voto filiam immolauit. & in nouitio stul tus & in soluendo impius Eo tempore mene laus i lacedomonia regnat. agamenõ micenis imperat. hercules in morbum pestilẽtem incidit & ob remedium dolorꝰ in flãmas se iecit. sicq; mortuus est. De hoc ait cusantus ad dauam Que inhercule sanctitas qui viciniq; suoq; infectione fatigatꝰ. etiam se viuum cõbussit cũ machera & pelle quã gestabat Dunc hercules seneca vocat etheum. De quo est vltima tra gedia3 eius que dicit hercules ethe9 ab ethea monte in quo incensus est. Varro in libro qr to rerum diuina3 putat herculem ideo victo rem dici q̃ omne genus animaliũ vicerit Der cules iouis filius ab alijs inuictus. omphale pre amore subiacuit que illum nere fecit & mu

hebrea officia exercere. ¶ Alterus ¶ Der-
cules deuicto geryone veniens ytaliam. ab eua
dro tunc rege susceptus est Et cum se iouis fi
lium dixisset ⁊ virtutem suam morte caui pro
basset. ꝑ numine habitus est. ⁊ aram meruit
que maxima dicta est/et ei data est/ quam del
phicus appollo ei in ytalia fore predixerat.
pumo tñ susceptus est apud maiores/qa ra-
ro aduene nisi ius hospitalitatis haberēt susci-
piebantur/eoꝙ incertū erat quo aīo venirēt
Cum ergo de suo armento ad sacrificia boues
dedisset pinario et potitio duob⁹ sembus/ cuz
circa solis occasum sacrificia essent repetenda.
potitius puor aduenit/pinarius aūt posteuor
iam extis redditis. vnde hercules irat⁹ statuit
vt pinarij familia mīstraret epulantib⁹/ poti-
cijs et sacra complentibus. vnde pinarij dicti
sunt a greco pinas id est fame.

¶ Delinandus de causa belli troyanī. Ca. lx

ANNO q̄ mortui sunt iepte et her-
cules/Alexander qui et paris/ pua
mi filius rapuit helenam ⁊ bellum de
cēnale surrexit. Ab hoc anno vsq; ad quartū
annū regis achas/qui est primus ann⁹ vrbis
condite inueniuntur in cronicis annī. cccc. xxx
vij. q̄uis teste Augustino quidā scripserunt
romam esse conditam sub ezechia. Orosi⁹ aūt
dicit/anno ante vrbem cōditam. cccc. xxx. ꝑ
raptu helene cōiurationem grecoz et cōcursū
mille nauium extitisse/⁊ deinde obsidionem de
cennem. Porro fugius dares dicit/ q̄ duces
grecoz contra troyam fuerunt. xlvij. qui ad
duxerant naues mille ducentas duas. Prima-
mo vero venerūt in auxilū duces. xxxij. Cau
sa aūt belli fuit vt scribit Eusebius. q̄ trium
mulierz ō pulchritudine certantiū p̄mium fuit
vna earz helenā pastorali iudicio pollicente De
qua re talis fabula ficta est. Jupiter cum the
tidem amaret ꝓhibitus est a ꝓtheo/ne quē ge
neraret qui se a regno depelleret. Ille ꝑsua-
sus dedit eam vxorem peleo qui fuit rex in pe
loponenso/frater esonis/patru⁹ iasonis. ⁊ il
lorz nuptijs interfuit cum ommib⁹ dijs et de
abus/excepta discordia que ꝓhibita est adesse
que irata malum aureum in medio trium de-
arum iecit/sic inscriptum/pulcerrime domū. Il
le de forme pulcritudine cōtendētes/iouez iu
dicez elegerūt/ qui eas ad paridem transmisit
qui venerem alijs ꝓfecit. Ex peleo autem et
thetide vxore achilles natus est.

¶ De ebeson et ahyalon et abdon. ¶ Ador.
¶ Capitulum sexagesimumpumum.

IOSUE IEPTE iudicauit isrl
Abessan bethleemita. Cepit anno
egressionis egipti. ccc. xxi. etatis au
tem tercie decimgētesimo. xxvi. mūdi vero. M
M. septimgētesimo. lxxiiij. Judicauit annis
septem/habēs. xxx. filios et filias totidem. fili
as siquidē mauris dans foras emisit. filijs au
tem vxores acapitis in domum suā introduxit
Post hunc ahyalon zabulonites cepit anno
egressionis egipti. ccc. xxviij. etatis aūt tercie
decimgentesimo. xxxiij. mundi vero. MM. se-
ptingentesimo. lxxxi. et iudicauit annis decez
Sed iste cum annis suis in. lxx. nō habet/pro
cuius damno supplendo Eusebius iosue et sa
mueli et sauli/quoz annos scriptura non exp̄
mit/plures annos quos in Josepho legerat an
notauit. vt ab egressu ex egipto vsq; ad edi-
ficationē templi trucentoz tugimta annorum
summam quā scriptura p̄dicat haberet. Post
hunc abdon thechnites de effraym cepit iuxta
eusebium eo anno quo supra diximus cepisse
ahyalon/annis scz eisdem ahyalon p̄termissis
⁊ iudicauit annis. viij. Sub his tribus iudi
bus isrl a domino nō recessit et terra quieuit.
ideoq; nihil memorabile fecisse legunt. Dui⁹
abdon anno tercio qui fuit agāmennonis mi-
cenaz regis q̄ndam⁹ ꝑm Eusebiū capta est
troya. Unde greci ob gloriam victorie sue ex
tunc annotare tpa sua ceperunt a captiuitate
troye. tunc dicit homer⁹ menelaū et helenam
ad thechorē regem egipti/ quē polixū vocat
diuertisse. repetentes grecaz post bellū capte
troye. Muesteus aūt athenīensiū rex a troya
rediens in melo obijt. post quē athenis demo-
phon regnauit.

¶ De inicio belli troyanī Delinandus.
¶ Capitulum sexagesimumsecundum.

SUMMAM belli troyanī ex histo
ria daretis/ quam transtulit cornel
us nepos ad salustiū cuspium/quam
se inuenisse dicit athenis/scriptam manu ipsi⁹
daretis/summa breuitate in hoc capō pstun-
gam. ¶ Castor et pollux audientes sororem
suā raptam/helenā scz vxorem menelay/ fra-
tus agamēnonis/nauez ascendētes secuti sūt
eam. Et cū in lesbio littore nauem soluerent
maxima tempestate orta nusq; cōparuerunt.
Quos lesbij vsq; ad troyam quesierunt/⁊ nō

Tempa Aber Abdon

inuẽientes crediderũt eos ĩmortales factos Conuenerũt igitur apud athenas duces grecoꝝ · xlvij · cũ nauibus mille ducentis duabus Missi sunt primo legati ad priamum dyomedes ⁊ vlixes infectoꝙ negocio pugnatum est In primo bello hector ꝓthesilaum interfecit · in secundo patroclum ⁊ mirionem ⁊ aiacẽ thelamonium occidisset nisi eum de suo sanguine recognouisset · Erat enim natus de esyona sore priami · Prime inducie date sunt in bien niũ grays petẽtib9 In tão plio hectoꝛ boethõ archilocum prothenorem duces occidit . In bello quarto alexander menelai femur sagitta tranfigit · In quinto bello hectoꝛ septem fortissimos duces interfecit Eneas duos · Achilles quatuoꝛ · Dyomedes ij · In bello sexto cõtinuus octuaginta dieb9 pugnatum est · Gray io ẽ grecia scõas petũt induias ĩ truenniũ Quo completo itez pugnat · Hectoꝛ in prima acie interfecit tres duces fortissimos · Achilles duos · pugnat dieb9 tuginta · Priamus tercias petit induias mensium sex · Iterum agamenon quartas induias petit diez tuginta · In nono bello andromacha voluit hectorem retinere · qꝛ in somnis viderat ei nõ expedire vt in bellum ꝓiret · Quod cum facere non posset · antianatez filium ei9 ante pedes ꝓiecit · sed nec sic eum retinuit · hectoꝛ in bellum rediens tres duces fortissimos occidit · duos vulnerauit ⁊ tercium achillem aggredit a quo tandem occidit · Gray quintas petunt induias duoꝝ mẽsium · Post bellum decimũ greci sextas petunt induias in annum ·

De consummatione eiusdem · Ca · lxiij ·

IN BELLO vndecimo pelamedes qui rex ꝓ commotionem factus fuerat occidit In bello duodecimo troillus multos occidit · In tredecimo similiter pugnat continuis dieb9 septẽ Agamemon septimas petit induias duorum mensium · Post itez pugnat acut ꝓ dies aliqt · Agamennõ octauas petit indnias vi mẽsium Post itez pugnatur acriter ꝓ dies aliquot · Agamẽnon nonas petit induias diez trigita · In bello decimooctauo troillus sauciat achillem · pugnat otinuis dieb9 sex · In decimonono bello troillus ex eq̃ cadens ab achille occidit · In uicesimo cadit memnon dux prasaz · Priamus decimas petit induias dierum tuginta · In bello vicesimoprimo alexander achillem interfecit in fano apollinis · vbi eum quasi ad colloquium conuocauerat · Gray itẽ rum petunt induias vndecimas In vicesimo secundo bello alexander aiacem sauciat ⁊ aiax sauciꝰ eum interficit · ⁊ de vulnere statim mouit · In bello vicesimotercio ⁊ vicesimoquarto pantisilia regina amazonum viriliter pugnat ⁊ neptolomeum achillis filium sauciat a quo tandem ipa occidit · Antenoꝛ ⁊ polidamas ⁊ eneas · Priamo dicunt vt faciat pacez quo nolente patuam ꝓuit · Qua capta agamennon predaz omnem equaliter diuisit Pugnatum est ad troyam decem annis mensibus octo diebus duodecim · Ruerunt ex argiuis sicut acta diurna indicant que dares frigius cõscripsit octingenta milia ⁊ octuagita milia hominum · Ex troyanis aũt vsq; ad oppidũ ꝓditum crater sexingenta milia ⁊ septuaginta sex milia hominum · Oppido ꝓdito ducẽta milia septuaginta sex milia · Eneas nauib9 ꝓfectus est cum quib9 alexander greciam ierat numero viginti duab9 · quem etas omnium erat tuum milium quadrngentoꝝ hominum secuta est · Antenorem secuti sunt duo milia quingenta · helenus cum cassandra ⁊ andromacha ⁊ eccuba · ⁊ alijs mille septingentis cermisium petijt ·

De dyomede ⁊ socijs eius in volucres vt putabat conuersis · Augustinus in libro xviij · de ciuitate dei · Capitulum · lxiiij ·

GRECI victores deletam troiã relinquentes diuersis ⁊ horrendis clamib9 dilacerati ⁊ contriti sunt · ⁊ tñ etiam ex eis deoꝝ suoꝝ numeꝝ auxerunt · Nã ⁊ dyomedem fecerunt deum · quem pena diuinitus irrogata ꝓhibent ad suos nõ reuertisse · eiusq; socios in volucres fuisse conuersos · non fabuloso poeticoq; mendacio · sꝫ hystorica attestatione confirmant · quib9 nec deus vt putant factus humanam naturam reuocare vel ipe potuit vel certe a ioue suo rege tanq; celicola nouicius impetrauit · quin etiam templũ eius esse aiunt ĩ insula dyomedianon longe a monte gargano · qui est in apulia · ⁊ hoc templum circũuolare atq; incolere has alites taz mirabili obsequio vt aqua impleant ⁊ aspergant · ⁊ eo si greci venerunt vel grecoꝝ stirpe ꝓgeniti · non solum quietas esse · verum etiam insup adulari · Si aũt alienigenas viderit sub volare ad capita · ⁊ tam grauibus ictibus vt etiã primãt vulnerare · Nam duus ⁊ grãdib9

roſtus ſatis ad hec plia phibent armate · hec varro vt aſtruat cõmemorat alia non minus incredibilia · de illa maga famoſiſſima circe q̃ ſocios vlixis mutauit in beſtias/et ꝺ archadibus qui ſorte ducti tranſnatabãt quoꝺdam ſtagnum/atq; ibi cõuertebant in lupos/ et cũ ſimilibus feris p illius regionis deſerta viuebant · Si aũt carne nõ veſcerent humana rurſus poſt nouem annos eoꝺem renatato ſtagno reformabant in homines · Deniq; etiam quẽdam nominatim exp̃ſſit demenetum guſtaſſe de ſacrificio/quoꝺ archades immolato puero deo ſuo lyeo facere ſolerent/et in lupum fuiſſe mutatum/et anno decimo in figurã reſtitutum pugillatu ſeſe exercuiſſe / et olimpiaco viciſſe certamine · Nec ideo p̃ter aliuꝺ arbitrabat hyſtoricus in archadia tale nomẽ affictũ/ pati lyeo et ioui lyceo/ niſi p̃ter hanc in hoſpos hominum mutationẽ/q eam niſi ui ꝺiuina fieri non putarunt · Lupus enim grece lycos ꝺicit Vnde lycei nomen apparet inflexũ · romanoq; etiam luptos ex illoq; velut miſtiuoq; ſemine ꝺicit exortos ·

¶ Quiꝺ de his et huiſmoꝺi ſenſerit Auguſtinus · ¶ Capitulum · lxv ·

NOS CIOM eſſemus in ytalia audiebamus talia de quaꝺam regione illaq; partium/ vbi ſtabulauias muli lieres imbutas his malis artibus in caſeo dare ſolere ꝺicebant quibus vellent ſeu poſſent viatoribus · vnde in iumẽta illico verterẽtur et neceſſaria queq; portarent/poſtq; perfuncta opa iteq; aꝺ ſe reꝺirent/nec tñ eis mentẽ fieri beſtialem/ſeꝺ ratõnalem humanamq; ſeruari Nec ſane demones naturas creant ſi quiꝺ tale faciunt/de qualibus factis iſta vertit q̃ſtio · ſeꝺ ſpecieteniq; que a vero deo ſunt creata commutant/vt ꝺicant eſſe qꝺ non ſunt · p̃inde q homines ꝺicunt p ſacrificiũ archadum mutati fuiſſe in lupos/ & q carminibus circe ſocios mutauit vlixis ſm iſtum moꝺũ quem ꝺixi michi viꝺetur potuiſſe fieri/ſi tñ factum eſt · Dyomedias autem volucres quãꝺoquiꝺẽ genus earũ p ſucceſſionem ꝑpagmis ꝺurare p̃hibetur/ nõ mutatis hominibus factas · ſeꝺ ſubtractis creꝺo fuiſſe ſuppoſitas/ſicut ceruа p effigenia regis agamẽnonis filia · Neq; enim demonibus iuꝺicio ꝺei p̃miſſis huiſmoꝺi preſtigia difficilia eſſe potuerunt · Seꝺ quia illa virgo poſtea viua repta eſt/ſuppoſitam p illa ceruam facile cognitum eſt · Socij vero ꝺyomedis quia nuſq; ſubito cõparuerunt pœnitibus eos vltoꝝ angelis malis in eas aues que pro illis ſunt occulte/ex aliis locis vbi hoc genus eſt aium aꝺ ea loca perꝺucte ac repente ſuppoſite / creꝺuntur eſſe conuerſi · Q aũt in templo ꝺyomedis aquam roſtus afferunt/et q blanꝺiũtur grecigenis/atq; alienigenas p̃ſequunt mirandum nõ eſt demonũ fieri inſtinctu/quorum intereſt p̃ſuaꝺere deum factum eſſe ꝺyomedem

¶ De ortu regni latinoꝝ et francoꝝ ex cronicis Euſebii · ¶ Capitulum · lxvi ·

POST captiuitatẽ troye que facta eſt ãno tercio Abdon · qui fuit a natiuitate Abrahe octingenteſimus tricẽſimuſquintus · primus apuꝺ latinos regnauit eneas · ante quem regnauerũt ianus · ſaturnus · picus · faunus · latinus · annis circiter · c · l Regnauit aũt tercio anno/vel vt quiꝺam volunt poſt annos · viij · a captiuitate troye ãnis tribus · Secunꝺus filius eius aſcanius annis · xxxiiij · tercius ſiluius · xxix · quartus eneas ſiluius · xxxi · quintus latinus ſiluius · l · ſextus alba ſiluius · xxxix · ſeptimus egiꝑpus ſiluius · xxiiij octauus capis ſiluius · xxviij · nonus carpentus xiij · decimus tiberinus · viij · vnꝺecimus agriꝑpa xl · ꝺuoꝺecimus aremius · xix · treꝺecimus auentinus · xxxvi · decimus quartus procas · xxiij · decimusquintus amulius · xliij · Hui anno · xx · remus et romulus generant a marte et ylia · p amulium ergo roma conꝺita latini vocati ſũt romani · Quibus primus regnauit romulus annis · xxxviij · et cepit anno regis achas · vi · Poſt eum regnauerunt ſenatores anno vno · ꝺeinꝺe ij regnum numapõpilius · xl · tullus hoſtilius · xxxij · quartus ancus marcus · xxiij · quintus tarquinius priſcus · xxxvij · ſextus ſeruius tullius · xxxiiij · ſeptimus tarquinius ſuꝑbus · xxxv · Hi ſeptem reges impauerunt annis ducẽtis quaꝺragita · vel vt quibuſꝺam placet · cc · xli · Inde apuꝺ romanos finito regio nomine tu/primum cõſules a bruco eſſe ceperunt · deinde tubuni plebis ac ꝺictatores · et rurſus cõſules rempublicaꝝ obtinuerũt p annos/ ferme cccc · lxiiij · vſq; aꝺ Julium ceſarẽ/qui primus ſingulare arripuit imperium · a quo etiam romanorum principes ceſares appellati ſunt ·

¶ Ex hyſtoria francorum ·

¶ Tempore aoth edificata eſt troya · & ſtans c · lxxxv · annis tempore abdon capta ẽ · Poſt

cui⁹ euersionem multitudo magna fugiens ⁊ i duos populos se diuidens · alia fraudionem pu anni regis troye nepotem scz hectoris filium · alia thurcum filium troili filij puami secuta ē Et inde tradūt quidam duos populos scilicet francos ⁊ turcos vsq; hodie vocau·

De sampsone ⁊ pirro rege · Ca·lxvij·

POST abdon iudicauit isrl sampsō de tribu dan · Cepit anno egressio nis egypti iuxta eusebiuz ccc·xxxvi etatis aūt tercie dccc·xli·mundi vero MM· dcc·lxxxix ⁊ iudicauit annis viginti·Dic ante natiuitatem suam ab angelo prenunciatus· ⁊ a natiuitate dño consecrat⁹·fortissim⁹ omni um fuit· Itaq; postea filios isrl contra philisteos potēter defendens etiam ab eis sponte se nouis funibus ligari pmittens subito vincula rupit· ⁊ in mādibula asini quam interra centem repperit mille viros ex eis interfecit ac ceteros in fugam vertit· Deo p mulierem dalidam tandem decept⁹ cum cesarie capitis sui dño consecrata·simul etiam fortitudinem amisit·⁊ hostib⁹ in derisum expositꝰ· ad extremuz renascentib⁹ crinibus· ac redeunte fortitudine seipm vna cum eis pstrauit· Augustinus libro primo de ciuitate dei· Non aliter aūt sampson excusat q seipm ruina cum hostib⁹ domus oppressit: nisi ḋa spūs hoc latēter iusserat·qui p illum miracula faciebat· Idem in q̄ dam sermone· Sampson nāq; fortitudinē habuit non de natura sed de gratia· Nam si fortis esset natura cum ei capillus demeret fortitudo non amitteretur· ꝫ ad spm dñi ptinebat illa potentissima fortitudo dicente scriptura· Incedebat cum illo spūs dñi· Huius misteri um in xpo completum est / quem adduxerūt inimici vt illuderent ei Qui expansas manus ad duas columnas q̄si ad duo ligna crucis extendit ⁊ aduersarios mouens interemit· Sic ⁊ passio xpi facta est interfectio psequentium ⁊ ideo dicit qz plures occidit mortuus q̄ps occiderat viuus· Nator· Hoc tempore ea q̄ de ulixe fabule ferunt scribit palefatus·Nscamius eneē filius albam condidit·Pirr⁹ ab oreste delphis occidit i tēplo appollinis· Valerius libro quinto· Mitis animus pirri regis · qui cum audisset quosdam in conuiuio tarentinoz parum honoratuz de se sermonem habitum·accersitos q̄ illis interfuerant pcontabat an de se talia dixissent·tum vnus ex eis nisi inquit nobis vinum defecisset· hec que tibi relata sunt p his que de te locutui eram⁹ iudus fuissent ac ioc⁹· Tam vrbana crapule excusacio·tanq; simplex veritatis confessio iraz regis conuertit in risum· Qua quidem clementia ⁊ moderatione assecutus est/vt ⁊ sobrij sibi tarentini gratias agerent ⁊ ebrij bene precarentur·

De hely sacerdote· Capitulum·lxviij·

POST sampsonez iudicauit israhel hely qui ⁊ sacerdos a dignitu officio nominatus est· Trāslato enim sacerdotio a filijs eleazar· hic primus de filijs ythamar sacerdotium accepit·⁊ forsitan ipemet fa⁹ iudex sacerdotium ad se transtulit· Quidā tñ tradiderunt hunc esse finees filium scz eleazari·Cepit anno ab exitu de egypto trucentesimo quinquagesimo sexto etatis autem tercie octingentesimo sexagesimo pmo Mundi vero secundo millesimo octigentesimo nono et iudicauit annis quadraginta· Hui⁹ temporibus vrgente fame peregrinatus est elimelech cum vxore ⁊ filijs de bethleem in regionem moab· vbi noemi vxor eius orbata viro ac filijs·tandem cum nuru sua ruth moabitide redijt · quā scz ruth boos de tribu iuda ratione ppinq̄tatis ad suscitandum consanguineo suo semen accepit·⁊ ex ea filiuz obeth noīe genuit· q̄ fuit pater ysai patris dauid·Sub hely quoq; samuel natus puer in templo ministrauit · ⁊ anno duodecimo pleno vt ait iosephus pphetauit · Demiq; iuxta reuelationem factam samueli a dño q̄ peccatum hely ac filioz eius puniturus esset·in bello filijs eius coram philisteis pstratis ·etiam arca dñi capta est Ipse quoq; hely hec audiens de sella retrorsum cecidit ⁊ fractis ceruicib⁹ expirauit · Eo tempore filij hēthonis ilium receperunt·expulsis anthenoris posteris Sciendum aūt q̄ licet iosephus ⁊ liber regum consentiant hely iudicasse p annos quadraginta·lxx·tamen ⁊ liber paralipomenon dicunt· xx· Sed potest dici qz post sampsonē fluxerūt absq; iudice viginti annis· q̄ aggregati sunt annis hely· Quidam aūt dicunt annos viginti q̄ bus samuel iudicauit aggregandos annis magistri sui hely · sed verius anni samuelis iuxta eusebium ⁊ comestorem ascribunt ānis saulis

De samuele et saule· Cap̄·lxix·

SAMOEli igit et sauli p9 mortē hely simul annotantur anni·xl· Et arca quidē dñi capta sub hely apud philisteos septem mensibus fuit· Sed diuino nutu reducta in domo aminadab in gabaa·xx annis pmansit· Interim senescente samuele / populoq regem ptinaciter postulante / saul de tribu beniamin vir bonus et humilis / ꝫ statura quoq corporis ab humero et sursum eminens sup omnem populū diuino nutu eligit et a samuele inungitur Hic cum ionatha filio suo defendit israel·primo quidē ab amonitis postmodum a philisteis· Sed quia dño et samueli inobediens fuit a dño reprobat meruit· Itaq dauid p eo regnaturus adhuc puer inungitur / et saul spiritu nequā exagitat· Dauid interfecto goliad in populo suo glouā ac quiut· Inde saul contra eum spiritu liuoris marcescit / insidiose fraudulenterq facit eū generum suū / vt prelia dñi gerens tradaretur in manus hostium· Demiq dum eum instanter psequitur / dauid vsq quaq diffugiēs / tandē apud achis regem geth philistinoz quatuor mensibus peregrinatur ac vicinos hostes depdatur· Interim saul accepto a phitonissa responso contra philisteos in bello pgredit / et in mōte gelboe cum filijs suis psternitur atq a viris iabes quos prius contra amonitas defenderat sepelitur· A saule itaq ceperūt in isrl tpa regum / et a samuele tpa nominatoz pphetarum· Viuente quidē samuele Saul annis de cēto regnauit / et eo mortuo duob9 Annos tñ eorum sacra scriptura non annotaut· In morte saulis terminat etas seculi tercia / habēs annos nongentos quadraginta·

De ortu regni lacedemoniorz et Counthiorum / et de codro rege athenienshū Ca·lxx·

IOSIAS tempore9 a quibusdam fuisse putatur homerus · duo regna exordium habuerunt / lacedemoniorum scz et counthiorz· athenienshum vero decimus septim9·hoc tempe regnauit codrus· Eusebius in cronicis· Anno igitur saulis xv·lacedemonie primus regnauit Eurysteus annis·xlii·post hunc vero egis anno vno·p9 quem tercius echistratus annis·xxxv· qrtus labotes·xxxvij·quintus doristus·xxix·sext9 agesilaus·xliiij·septim9 archelaus·lx· octau9 thelechus·xl·nonus talcamenes·xxxvij· Ex tunc reges lacedemoniorz defecerunt / scz anno azarie qui et ozias·xlix· Anno quoq pnota to scz regni saulis quinquagesimo· primus corinthioz regnauit aletes annis·xxxv· secundus hixion·xxxvij·tercius egelaus·xxxvij· qrtus primus·xxxv·quintus bactis·xxxv·a quo reges bactide cognominati sunt·sextus agelas·xxx·septimus eurycreus·xxv·octauus aristomedes·xxxvij·non9 agemon·xvi·decim9 alexander·xxv·undecim9 thelestes·xij· Extūc corinthioz reges defecerunt scz anno pfati azarie qui et ozias·xlij· Valerius libro qnto Codrus rex athenensium cum ingenti hostiū vi attica regio debilitata ferro et igni vastaretur / humanī auxilij diffidentia ad appollinis oraculum confugit / ac plegatos sāsitatus est quo nam modo tam graue bellum illud discuti posset· Respondit ita finem ei fore / si ipse hostili manu occidisset·hoc non solum in athenensium castris pcrebruit / ꝫ etiam in contrarijs ob hoc illis edictum est ne quis codru corpus vulneraret· Io postq cognouit depositis insignibus imperij familiarem cultum mouit· ac pambulantium hostiū globo se obiecit / vnū q ex his falce pcussum in cedem suam cōpulit ne athenie occiderēt·

De gestis dauid ex cronicis· Ca·lxxi·

DAVID itaq primus de tribu iuda regnauit apud hebreos annis·xl In ipo regni eius pincipio exordium habuit quarta etas / non vt quidā volunt p regni iudeorū initio / cū inchoasset a saule / ꝫ p inouatōe pmissionis olī patrib9 facte ō xpo et regno xpiano Si quidē iurauit dñs dauid veritatē de fructu ventris eius sessuro super sedem suam· Cepit aūt anno egressionis egipti cccc xxxvi· a natiuitate abrahe nongētesimo xli·ab initio vero mundi·MM·octingentesimo·lxxxix· Et regnauit primo quidē in ebrō sup tribum iuda septem annis / postmodum in hirlm sup omnem isrl·xxxiij· Hic quidē pius ac iustus rex / etiam hostibus fidem seruans / eorum necem iniustam vindicauit / atq vir bellicosissimus contra hostes viriliter pro pplo suo stetit / arcam dñi cum honore ⁊ gaudio in arcem syon / quam acquisierat atq edificauerat adduxit· Demiq p peccato quod in vriam et vxorem eius cōmiserat se humilians diuinam miserecordiaz obtinuit / et tam a filio propriq ab alijs psecutōnes et opprobria nō modo patienter / sed etiā libēter sustinnit· Tandēq

pro plaga populi numerati altare in area or=
nam iebusei/ vb templum dñi construendum
erat extruxit· et olocausta et pacifica offerēs
dei propiciationem obtinuit·
Demq; pparatis impensis ad fabricam tem=
pli· salomonem filium suū adhuc viuēs in re=
gem iungi fecit ecq; instructo de cultu diui=
no ⁊ de regni gubernaculo in pace obdormiuit
Huius temporib9 pphetauerūt gad ⁊ nathā
⁊ asaph· Chorus athenensis vt dictum ē iu=
xta responsum seipm morti tradens bello pelo=
ponensiaco interemptus est· in quo eruditaq;
regnum destructum est·

De hymnologia dauid Augustin9 de ciuitate
dei libro decimoseptimo· Capitulum·lxxij·

DAVID vir in canticis eruditꝰ ar
moniam musicam nō vulgari vo lu=
ptate/ sz fideli volūtate dilexit · eaq;
deo suo mistica rei magne figuratione seruiuit
Diuersorum enim sonorum rationabilis mo=
deratusq; cōcentꝰ concordi varietate compa
ctam bene ordinate ciuitatis dei vnitatem insi=
nuat· Mador· Hic dicit eximiꝰ pphetarum q; non solum futura de xpo predixit/ sed
etiā ipm sibi de semine suo nasci promisisse
dauit· ⁊ soliloqa id est psalmos vel hymnos ·
qui solitudinem mentis exigunt· vtpote qui o
mni affectu spirituali ⁊ diuina cōtemplatione
pleni sunt/ deuotissime dño decantauit· De q=
bus dicit apostolus ad ephī· Nolite inebriari
vino in quo est luxuria· sz inebriamini spiritu
sancto loquentes vobismetipis in psalmis ⁊
cetera· Unde patet q; eoꝝ frequētatio ⁊ car=
nalia desipere facit / ⁊ mentes psallentium spiri=
tuali deuotione reficit · tristiciam quoq; seculi
⁊ fastidium boni ab animis repellit· dicēte ia=
cobo· Tristat aliquis vestrum oret equo ani=
mo ⁊ psallat · Dyonisius in libro de angelica
ierarchia· iustoꝝ psalmoꝝ sacra oratio ⁊ oīs
agyographia ad edificationez aiaꝝ nostroꝝ
oportune narrat· cōtinuaq; sacratissimoꝝ hym
nologia animales nostros habitꝰ coadunate
disponit·

De virtutibus eiusdem Ambrosius de officijs
libro primo· Capitulum·lxxiij·

DAVIDq; vero dauid misi lacessitꝰ/ nec
misi priꝰ consulto dño bellum intu=
lit· Prudentiam enim in prelio co=
mitem fortitudinis habuit· ideo in omnib9 vi

q; ad senectutem sūmam manu primusq; victor
extitit· Idem in libro de excessu satyri.
Dauid mortuo filio quem de bersabe susceperat
luctum cohibuit dicēs· Ego ibo ad eum· non
ipe reuertet ad me · O maximum desiderantis
solacium· O verum sapientis iudicium· Idem
parricidam filium fleuit qui non fleuerat inno
centē· fili mi miq; absolon q; mihi det vt ego
mouar p te· Non solus flet absolō flet par=
ricida· flet ⁊ amon· flet sceleratꝰ nō flet dile=
ctus · Una ergo fides ⁊ illos mortuos fleuit ⁊
flendum infantem mortuum nō putauit· Il=
los enim sibi perisse credebat hunc resurrectuꝝ
sperabat· Idem in apollogia eiusdem dauid·
Idem dauid abner licet aduersarij agminis
ducem interemptum fleuit· ⁊ post luctum eius
ambulans depositis infulis potestatis· exequa=
busta curauit· Quo facto docuit etiam aduer
sarijs fidem esse seruandam· honorandā q; ⁊ in
hoste virtutem·

De penitencia eiusdem dauid· Ca·lxxiiij·

DAVID quoq; dauid ad nathan·
Peccaui domino Quem michi facile
nunc repetias honoratum ac diuitez
qui si arguat alicuiꝰ culpe reus nō molestе fe=
rat· Ne iste regio clarꝰ impio/ tot diuinis p
batus oraculis/ cum a priuato homine corri=
peret q; grauiter deliquisset / non indignatus
infremuit· sz confessus ingemuit culpe dolore
Maturitas enim veme pfundam eiꝰ penitēti=
am fuisse declarauit que tanti erroris offen=
sam transduxit· dicēte nathan· Dominꝰ trāstu=
lit peccatum tuum· Alij homines cum com
piunt peccatum suum ingrauant dum negare
cupiunt aut defendere/ ibiq; eoꝝ maior ē lap=
sus vbi sperat correctio· Sancti aūt dñi q cō=
sūmare gestamen pium gestiunt/ ⁊ viam salu
tis currere· sicubi forte corruerunt nature ma=
gis fragilitate q; peccandi libidine/ acuus ad
currendum resurgunt/ pudoris stimulo maio=
re reparantes certamina· vt non solum nullū
estimet attulisse lapsus impedimētum sed eti=
am velocitatis incentiua cumulasse· Dauid oc
cidit viam non studio crudelitatis impulsus
sz vt pudorem obumbraret· concupiscētie ve=
recundiam tegeret· Voluit enim dominus eū
subiacere temptationi · ne aliquid sibi supra
hominem arrogaret· Cetez in psalmo illo pe
nitentionali· miserere mei deus ⁊ cetera· Di=
ce quot versib9 pphēta peccatum suum reco=

net nec vllus versus sit sine confessione delicti Pro vno peccato postulat miserationū mul= titudinem· ⁊ nos p pluub9 peccatis vix eius semel misericordiam credimus obsecrandam· delictū quoq; nostrum cōfitentes potiꝰ pstrin gimus q̄ repetimus·

¶ Apologia eiusdem contra manicheos Au= gustinus cōtra faustum scdo libro· Ca· lxxv

LEGUNT autem manichei et vi deant in dauid deum plura redargu isse q̄ faustum/ sed ibi est pēnitentie sacrificium· ibi est illa incompabilis mānsuetu= do vsq; ad atrocissimum inimicū· ibi est illa in cōpabilis et memorabil' humilitas sub flagel lo dei/ et ceruix regia ita domīco iugo subdita vt armatus et armatis comitatus amara ex ore inimici cōuicia potentissime sustineret/ suū q; comitem accensum ī iracundia q̄ talia rex eius audiret/ et iam in cōuiciatoris caput dex tera vltrice pgentem moestissime refrenaret regali sue iussioni diuini timous pondus adij= ciens/ et dicens meritis suis hoc redditum sup no iudicio/ quo ille iniuriosus missus esset/ vt talia in eum iacularetur oppbria· Ibi in gre gem sibi commissum tanta dilectio pastoralis vt pro eis vellet mori/ q̄ populo numerato peccatum elationis eius sic punire placuit deo vt eundem numerū minueret morte multoruꝫ cuiꝰ multitudine cor regis fuerat superbia per= temptatum· In quo occulto dei iudicio deus apud quez non est iniquitas/ et quos nouerat indignos hac vita huic vite subtraxit/ et ī eo qui de hominū copia se extulerat tumorez ani mi humanā eiusdem copie diminutōe sanauit· Ibi tam religiosus dei timor sacramentū xp̄i in sancta vnctōe seruabat/ vt cor eius pia soli citudine trepidaueut/ quando exiguā pticulā de veste ipsius saulis latenter absciderit/ vt ha beret vnde illi fidem faceret q̄ nollet eum occi dere cum posset· Hec et multa alia in isto san cto viro repetuntꝰ imitanda/ neq; pmissa ē in isto paterni flagelli disciplina/ vt et cōfes= sus in eternum liberaretur/ et afflictus tempo raliter pbaretur· Intelligebatq; vir sanctus et non contra deum sꝫ ad deum leuans animaz suam/ misi dominus esset confitenti et penitenti ppicius/ quoniā penaz eternaz eius essent di= gna peccata· p quibꝰ cum tpalibus emenda= tionibus mereretꝰ· Dicebat erga se et manere venam ⁊ nō negligi disciplinā· Cur aūt saul p samuelem correptus/ cum diceret etiaz ip̄e sicut dauid peccaui/ non meruit audire quod dauid scz q̄ dns ei ignouisset Nunquid pso naz acceptio est apud deū· absit/ sed in simili voce quam sensus humanus audiebat/ diffi= mile pectus erat quod diuinꝰ oculus discerne bat· Itaq; multi nulliꝰ appetentes vxorem/ nullum mortum appetite vsq; ad mortem pse quentes/ tñ dauiticum meritū cum ip̄e ista fe cerit apud deū habere non pñt· tantū interest quid cuiq; in seipso/ quantū q̄ displiceat/ vt pemtꝰ extirpetur/ et quid p eo fructiferum ⁊ opulentū ingenti consurgat feracitate· quia ⁊ agricole plus placent agri/ qui spinis etiam eradicatis centenū pferunt/ q̄ qui nullas in= q̄ spinas habuerunt/ et vix ad tricesimum p= ueniunt·

¶ De Salomone et fabrica templi ex crom lis ¶ Capitulum· lxxvi·

SALOMON regnare cepit anno etatis quarte· xli· ab egressione egi= pti· cccc· lxxvi· a natiuitate abrahe· nongentesimo· lxxi· ab initio vero secli· M M· nongentesimo· xxix· et regnauit annis· xl· Duc filiam pharaonis regis egipti sibi de= sponsauit· de qua vt dicunt hebrei cum adhuc vndecimum annū ageret/ contra naturā filium genuit/ et in oratōe sua sapientiā quam cete= ris omnibus donis preposuit a dño impetra= uit· Anno regni sui quarto/ qui fuit· cccc9· lxxx9 egressionis isrl' ab egipto/ mense mayo templum dño edificare cepit de marmore can dido/ quod pauū dicit· et in anno vndecimo mense octobus cōsūmauit· ita vt in septē an= nis et sex mensibus ipsum cum suis vtensili= bus compleuit· Josephus tñ dicit anno qui= gentesimo secundo egressionis de egipto/ de= scribens etiam annos etatis p̄decessorum/ dicēs ab abraham fluxisse annos· M· xx· a diluuio· M· cccc· ab adaz· MMM· c· ij· Habebat au tem domus in longitudine cubitos· lx· in lati= tudine vero· xx· Paries quidē anterior q̄ san= cta dicit/ et erat ab oriente· xl· erat cubitorū in longitudine· reliqua pars ab occidēte· xx· cubitoꝝ erat· et dicebat sancta sanctoꝝ· Por ro in altitudine· xxx· cubitos habebat vsq; ad primum tabulatum· super quod secūda māsio ingrebat· xxx· cubitis vsq; ad scdm tabulatū Tertia vero mansio erat lx· cubitoꝝ vsq; ad tertium tabulatum· qd erat tectum domꝰ· ⁊ sic

tota templi altitudo in centum tuginta cubi=
tos ascendebat . Josephus tñ mentionem nõ
facit nisi de duab9 mansionib9. vnicuiq; sexa=
ginta cubitos ascubens ꝟ duas inferiores mã
siones sub vna comprehendit Et erat porticꝰ
ante faciem templi habens longitudinẽ iuxta
templi mensuram ꝟ altitudinem decem cubi=
torꝝ/surgens i altum vt dicit iosephꝰ vsq; ad
celsitudinem templi. Et fecit in templo fene=
stras obliquas id est exterius angustas ꝟ in
terius obliquando diffusas . Das excogita=
uit salomon. Trabes autẽ posuit in domo per
transuersum p tua loca/ in summitatib9 tuuꝫ
mansionum adeo longas . vt fornsecꝰ capita
eaꝝ pminerent ex vtraq; pte . ꝟ edificauit su
per capita fornsecus pminẽtia tua tabulata
ad deambulandum circa templum . que in euã
gelio pinnacula templi dicuntur . Latitudo
vero tabulatorum differens erat . tabulatum
enim quod erat subt / quiq; cubitos habebat
latitudinis . ꝟ medium sex cubitos ꝟ terdium
septem . Quod ad literam quidam tradunt
factum/ vt in superioribus tabulatis manentes
nõ impedirent ad aspiciendum inferius p ob=
staculum inferiorꝝ. Debreus tñ dicit tua ta=
bulata parem habuisse latitudinem . vt si a sũ
mo vsq; ad imum plumbata cemẽtarij dimit=
terent eorꝝ ppenderet equalitas . Veruntamẽ
inferius tabulatum quinq; cubitorꝝ erat in la
tum . medium vero sex . qa murus superior arti=
or factus/ quasi p cubitum erat retractꝰ . vlti=
mum vero septem p retractione muri superi=
us similiter facta . Dec aũt tabulata sic erant
coniuncta muro vt ei infixa non essent . Porro
in extremitatib9 cuiusq; tabulati/ vt deambu=
lantes ab iniuria lapsus defenderent/ edifica=
uit luniculas tanq; appodiationes que in libro
regum latera vocant . in paralipomenon can=
celli . de quorꝝ altitudine nesciꝰ nisi de supmo
qõ habuit in latitudine quinq; cubitos .

De ornatu inferioris domꝰ ꝟ superioris mãsi=onis . Capitulum . lxxvij .

PORRO murus mansionis inferio=
ris intrinsecus vndiq; opertus erat
tabulis cedrinis . Tabulis vero so=
larij affixa erant laquearia cedrina . pauimen
tum domus tectum erat tabulis abiegnis Ta
bulata vero latum ꝟ laquearia trabiũ . ꝟ pa=
uimentum tabulis aureis opiebant/ cum cla=
uis aureis quorꝝ singuli erant quinquagina
siclorꝝ . Nichilq; erat in illa inferioꝝ parte te=
pli qõ auro nõ tegeret . vt vultus ingredien
tium faceret auri lumine resplendere . Porro i
iunctura tabulaꝝ fecit anaglipha id est torna
turas vel celaturas i iuncturis fabrefactis . ne
locus iũcture deprehendi posset . In medio de
ro tabule erant imagines pminẽtes cherubim
ꝟ palme . Dec quidem in tabulis cedrinis ce=
lata erant ꝟ auro tecta . vel in ipis tabulis au
reis . Oraculum aũt qõ dicit sanctasanctorum
habebat viginti cubitos longitudinis ꝟ vigin
ti latitudinis ꝟ tuginta in altitudine . In lite=
ra tñ habet ꝟ viginti cubitos altitudinis . qõ i
telligendum est de pariete cedruno interposito
inter sancta ꝟ oraculum/ vt fumus aromatum
ascendens de altari p apturam superiorem libe=
re intraret in oraculum . Erat aũt totus pari=
es tectus auro habens anaglipha . cherubim ꝟ
palmas ad modum parietum . Duic pariet
appensum erat velum de quatuor coloribus/
cui intexta erant cherubim tante tenuitatis vt
parietis nõ phiberet aspectum . qõ legit i euã
gelio scissum fuisse a summo vsq; deorsum . De
interiori scemate superiorꝝ mansionum non leg
misi q dum cõsummaret edificium/ positus est
lapis in angulo superiori nõ sine grãdi omniꝫ
admiratione . Cum enim edificantes ꝟ in fun=
damento ꝟ in muro eum locare niterent/ non
est inuentus locus eius donec in angulo superio
ri . ꝟ postremus omnium decenter compositus
est/ scõm quod predixerat dauid . lapidem
quem reprobauerũt edificantes ꝟ cetera . In
summitate vero muri p gyrum affixa erant au
rea nerua ad magnitudinem hominis ppt aues
abigendas . vt delonge aspicientib9 quasi silua
aurea videret . p gyrum vero muri erat labri
um exterius . a quo dependebant grandes vue
auree cum pampinis aureis adeo fabrefactis
vt sursum aspicientib9 quasi ad auraꝫ sepe mo
ueri viderent . Porro iuxta terram ostium la=
teris medij in pariete erat domus dextre id ẽ
meridiane ꝟ p cocleam ascendebant in mediũ
cenaculum . ꝟ a medio in terciũ . hoc est p asce=
sum tortuosum . qui vitis vulgo dicit . qui fa=
ctus est ad similitudinem coclee testudinum .
Fecit aũt i introitu tẽpli postes de lignis oli=
uarum quadrangulos . ꝟ duo ostia de lignis ab
iegnis altrinsecus . ꝟ sculpsit in eis cherubim ꝟ
palmas ꝟ celaturas valde eminentes . ꝟ ope=
ruit omnia laminis aureis ope quadrato ad re=
gulam . Fores iste multe venustatis erant ꝟ
vt ait iosephus non erat in eis lignum manus

palmo/quod forte notat in Regũ·cum dicit ope quadro ad regulam·Et erat altitudo ea rum triginta cubitoꝝ ſcõm altitudinẽ inferio ris cenaculi/et latitudo·xx·Erat quippe latitudo muri·x·cubitoꝝ/et aptura in qua fores erant ſimiliter·x·et ita in muro oriental/altrinſecus ſuperant quinq; cubiti·in apertura vero erant quatuor fores/due extrinſecus et due intrinſecus/quaꝝ vnaquęq; habebat latitudinem quinq; cubitoꝝ/et ſic erant artificioſe poſite vt clauſe quaſi cõtinuũ parietem facerent intus et extra·apte ſibi in medio ſpiſſitudinis muri obuiabant et totam eius latitudinem tegebant·et ſic artificioſe ſibi adherebant vt qñ claudebantur exteriores/claderent et ſimul et interiores· Nullus enim in tẽplo ꝛc remanebat qui claderet eas interius·

De ornatu et oraculo eiuſdẽ·Ca·lxxviij

Porro in pariete oraculi fecit duo oſtiola de lignis oliuarum et poſtes angulorꝝ quinq; / vt in quinto angulo medio cardines affixi ſtarent arca q̃s oſtiola mouebant Et erat in oſtiolis anagliſa cherubin et palme·In oraculo autem erat palma/archa et ꝓpiciatorium et cherubin que fecerat moyſes in deſerto·Fecit aũt ſalomon cherubin duo de lignis oliuaꝝ decem cubitoꝝ altitudinis ſtantes ſup pauimentũ in laterib9 arche/et habentes pedes obliquatos quaſi ad iubilandũ et eleuatos optos auro purißimo/habentes alas aureas ſingulas quinq; cubitorum·quaꝝ due extendebant ſup archaz/& obuiam ſibi venientes cõiungebantur ſuper eam tegentes ſanctuariũ infra ſe poſitum Alas aũt duas extendebant altrinſec9 vſq; ad parietes Porro extra parietem in ſancta poſuit menſam ad aquilonem/et candelabrũ ad auſtrum inter que erat medium altare aureũ/ quod fecerat moyſes in deſerto Sed ꝓter illud candelabrum poſuit alia candelabra aurea eiuſdẽ ſcematis·ſed maiorus quantitatis/quinq; hinc & quinq; inde· Similiter cum menſa quam fecerat Moyſes in deſerto poſuit alias menſas decem eiuſdem ſcematis / ſed maiorus quantitatis / quinq; hinc et quinq; inde·Inter hoc autem poſuit altare thimiamatis/& veſtiuit illud cedro·quod etiam dicit altare oraculi id eſt coram oraculo·Intelligit hoc altare fuiſſe de lapidibus quos ferrũ non tetigit/et erat optum ꝑ circuitum tabulis cedrinis· ſed ille opte erant ex omni parte laminis aureis/cuiꝰ quantitatem non memini me legiſſe Illud vero modicum altare quod fecit moyſes in deſerto forte repoſitum erat in ſanctaſanctoꝝ/non ad vſus quotidianos thimiamatis ſz ad aliquos vſus ſingulares/qñ ſemel in anno ingrediebat ſacerdos cũ ſanguine/ hoc autem inde poteſt ꝑpendi/quia dicit apoſtolus in ſancta ſanctoꝝ fuiſſe thuribulum aureum·Et hic erat ornatus templi in interioribus·

De porticu et columnis eius·Ca·lxxix·

In facie vero templi erat porticus/que in euangelio dicit veſtibulum templi/habens columnas ereas in longitudine ſui diſpoſitas In medio quaꝝ erant due mirabiliores ceteris poſite ante fores templi/habentes in medio ſui ſpaciũ decẽ cubitoꝝ ſcõm latitudinẽ porte tẽpli·q̃rũ talis erat compoſitio Stilus vel ſtipes colũne habebat·xviij·cubitos altitudinis/non plan9 ſz vallriculat9/habens in circuitu canales caua tõis quatuor digitorum/et erat fuſilis/et linea xij cubitoꝝ ambiebat illum·Epiſtilium vero columne latius erat ſtipite et rotundũ/opere reticulato celatum·Capitellum quoq; ſuppoſitum epiſtilio fuſile erat/ et quinq; cubitorũ altitudinis·in ſuprema parte erat liliatũ·latera vero ipſius ex omni parte in modũ rethis et cathenaꝝ erant contexta·Septena verſuũ retiacula erant in capitello vno/id eſt ſeptez ordines habentes eandem celaturã·Super capitellum vero erat quaſi fumiculus/ſup quem in duobus ordinibus poſitum erat retiaculum tegens eius ſummitatẽ/et deſcendens aliquantuluz circa latera capitelli in circuitu In cui9 extremitate dependebãt in duobus ordinibus ducenta malogranata·In epiſtilio quoq; dependebant malogranata·Legit enim q̃ capitella erant ſup ſũmitatem malogranatorum· Eiuſdem compoſitionis erat altera columna· De cõpoſitione vero baſium non legi/ he due columne ꝓprijs nominibus vocabant/ tũ ꝓter ſui magnificentiã/tum ꝓter futuroꝝ multaz ꝑfigurationem· Dextera ſignificabat iachin ſiniſtra boos· De reliquis columnis veſtibuli modicum agit hyſtoria·Capitella eoꝝ minora dicit vno cubitu prioribus capitellis· De ſcemate eoꝝ tantũ dicit q̃ erant liliata et habebant retiacula ſuppoſita·Das colũnas et omnia vtenſilia templi erea·et quicquid in eo

re ere factum est fudit hyram. Aliquando tamen re auricalco dicuntur facta. quia idem est cuius splendor & pulcritudo similis erat auro vt dicit iosephus In hoc vestibulum ascendebatur ab atrio sacerdotum duodecim gradibus. secundum iosephum. Quidam tamen dicunt septem secundū visionez ezechielis. Dicunt enim in multis concordare compositionez templi materialis cū compositione templi spiritualis quod vidit ezechiel.

De domunculis & atrio sacerdotū. Capitulum. lxxx.

EDIFICAVIT aūt salomon in circuitu templi post vestibulū triginta paruulas domos. que sui copulatione totum templi spacium extunsecus ambiebant. Earum singule habebant quinq; cubitos latitudinis & tantundem longitudinis & quindecim in altitudine. Ingressusq; eaz ita fecit adinuicem vt ex alia ingrederet ad aliaz aliquo spacio interposito. & sup eas edificate erant alie equales eis & mēsura & numero. ita vt lata templi ta p circuitum tegerent domūculis vsq; ad pumum tabulatum exterius. Reliqua vero pars templi supior circūedificata non erat ſ libere videri poterat. Non fuerunt he domuncule pastofolia vel exedre sed cubilia & cenacula ebdomadariorz & gazofilacia vasorz & vestium templi. Edificauit atriū interius tribus ordinib9 lapidū politorum. & vno ordine lignorz cedri. Porro plura fuerunt atria circa templum vt in psalmo legit. Qui statis in domo dñi in atrijs dom9 dei nostri. De interiori tantum atrio mentio fit in regum. De eodem & de secundo tractat ioseph9 Sed preter hec duo fuerūt alia duo. Igitur atriū interius erat platea grandis & ex omni parte circa templum diffusa p quadrum. que p forib9 templi ad orientem plurimū extendebat qz ibi erat altare ereū. & lutes & ibi ministrabant leuite & sacerdotes corā dño. Circa vero vtrumq; latus templi nō adeo diffusa erat ab occidēte vero structior. pauimētū cui9 vario marmore stratum erat & diuersis ymaginib9 venustatum Hoc atrium cingebat murus breuis in latitudine tantum trium cubitorum. Et erat cubitus vnus lapidum vni9 coloris. scōs alterius. & tercius tercij. Int9 autem vestitus erat cedro. & positus erat p gyrum in extremitate hui9 atrij. vt ceteros a ministrus ab ingressu atrij prohiberet Ad hūc appodiabant se psallentes & conuersi ad populum super hunc inclinati loquebant. In eodem muro stabant columne equis interuall' disposite populum extra stantem ad legem sanctimonie pmonentes. Alie literis hebreicis alie grecis alie latinis & ne intrarent locum sanctum prohibentes. Hic ambitus muri pprio nomine vocabat gyzon aliter vero cancellus. Non solū habebat introitum ab oriente contra portam templi. habens aperturam viginti quinq; cubitorz sine foribus. vsq; adhūc introitum ascendebant viri & mulieres deferentes oblationes suas ad ministros sibi occurrētes. nec licebat eis vlterius transire nisi in quibusdam casib9 Et ascendebant ad ipm p quatuordecim gradus. Hoc atrium dicebat interius vel atrium sacerdotum qō etiam illi qui erant aaronite ppter maculam aliquam offerre nō poterāt nō intrabant. licet de sacrificijs ptibus alarent.

De ceteris atrijs templi. Ca. lxxxi.

POST istud atrium & infra ipsum in decliui latere positus erat scōz qđ dicebat sanctum. qđ ioseph9 vocat aulam vel basilicam grandem. Erat aūt diffusum p circuitum circa atrium interius longe timai9 eo & paumentū vario marmore Erat autem circumseptum muro in altitudine viginti quinq; cubitorz interius. exterius vero altitudinis quadraginta cubitorz. scōm declinitatez collis. Et licet sic esset altum nō ascendebat tū vsq; ad fabricam templi nec ipius aspectum prohibebat. Erat aūt murus iste ad occidentez simplex & nullam habens portam. In vtroq; latere vero & in fronte orientali habebat porticus circūiacentes instar claustru monachorz i quib9 erant columne singulorz lapidum diuersi coloris cum basib9 argenteis. Camera vero porticuum id est laquearia cedrina erant. Latitudo vero porticus triginta cubitorum i latere meridiano erant quatuor porte duplices valuas habentes que laminis aureis & argenteis miro ope erant decorate. eiusdem muri eiusdem scematis erant porte in latere septētrionali. In his sedebāt ianitores vt arcerēt immundos ab ingressu hui9 atrij. Porro in orientali frōte erat porta q̄ dicebat speciosa habēs valuas de ere chorinthio factas. In angulo huius frontis erant due porte modice. per quas ascendebāt mulieres ad offerendum vel forte

ministru descendebant in occursum eaꝝ / ibi ad
suscipiendas eaꝝ oblatões · Per has portas
quas diximus ascendebãt vndequaq; viu mũ
di in atriũ secundum vt orarent sub diuo tpe
serenitatis / sub portiticibus tempe tempestatis ·
In platea orientali hui⁹ atrij vendebant aĩa
lia et volucres ad offerendũ / et mense nũmu=
larioꝝ stabant ibi / quas euertit dñs · In por=
ticibus aũt arca portas stabant gazophilacia
diuersi generis · arce scz musach / in qua repo=
nebatur oblatio regũ et magnatum festiuita
tum · Corbonan in qua oblatio sacerdotum et
votiua Terna quoq; que ꝓpue dicebaĩ gazo
philaciũ / in qua oblatio pauperꝝ et oblatõ q̃t
tidiana ad opera templi vel ad vsus pauperũ
In porticibus latebꝝ erant pastofoua id ẽ lo=
ca sepata ad comedendũ / in quibus sacrifican
tes de partibus sacrificioꝝ que eos cõtingebãt
vescebantur coram dño · quidam tñ volũt q
ibi tantũ a foris venientes de finibus isrl comē
debant / et ob hoc dia pastofoua · In eisdem
porticibus erãt kathedre ꝛ synedre et exedre
id est tria genera sedilium vt ait ysidorus In
kathedris sedebant doctores in gymnasio · in
synedris auditores in consistorio / et dicebã
tur synedre quasi consessus In exedris assess=
sores cum iudice qñ secretius aliquid tracta=
bant quasi in locutorio · et dicebantur exedre
quasi assessus / licet exedra in ꝓpue legatur ꝓ
thalamo · Hoc atrium scõm sepe in euangelio
dicitur templum · vt vbi dicitur q̃ oves ꝛ aĩa
lia vendebantur in templo / et q̃ ihesus doce=
bat in templo / et q̃ filij israhel orabant in tẽ=
plo et cetera in hunc modum · Porro sub hoc
atrio erat terdium atriũ similiter in occhui late
re montis positum / eiusdez cõpositionis cum se
cundo / etsi non tante venustatis nec tam pre=
cisi ornatus · in hoc orabant mulieres mũde tã
tum · Infra atrium illud erat et quartũ / in q̃
orabant viri immũdi et mulieres et gentiles
Cuius murus exterior in radice collis posit⁹
erat / et ascendebat · cccc · cubitis vsq; ad verti
cez tantũ collis in quo templũ erat sitũ · ꝛ ita
murus atrioꝝ in nullo ꝓhibebant aspectũ tẽpli
nec eoꝝ qui ministrabãt in atrio interiori ·

De altari et mari eneo ꝛ luteribus · // Ca=
pitulum octuagesimumsecundum ·

IN NTRIO interiori erat alta
re eneum / factum ex lapidibus impo
litis / circumtectũ ex omni parte ere /

longe maiorus quãtitatis q̃s illud portatile qđ
factum fuit in deserto · et erat sub eo fouea grã
dis in quam ꝓ foramen in medio altaris posi
tum cineres defluebant / et sanguis qui ad cre=
pidinem altaris fundebatur influebat in eam
Qñq; vero mundabatur fouea per fenestram
que erat ad orientem · Altare vero quod fe=
cerat moyses ꝓpter reuerentiam sui in aliqua
parte atrij reseruatũ est · quod quidã tradũt
ibi ꝓmansisse vsq; ad euersionẽ templi factam
ꝓ romanos · imo etiam postea cũ gentiles habi
tauerunt hinc in fecerunt ex eo horologiũ sibi ·
In eodem atrio posuit salomon mare eneum
fusile / quod nos lauatoriũ dicere possum⁹ / vt
in eo sacerdotes ministraturi abluerent pedes et
manus in scemate hemispherij factum · cui⁹ alti=
tudo decem cubitoꝝ erat ꝓ diametrũ a labio
vsq; ad labium · altitudo vero erat quinq; cu=
bitoꝝ a labio vsq; ad fundum · spissitudo erat
trium digitoꝝ In lateribus vero eius extrin
secis duo ordines erant sculpturaꝝ hystoriata
rum id est hystorias aliquas habentiũ · Fecit
quoq; salomon decem luteres eneos et fusiles
altitudinis quatuor cubitoꝝ / in quib⁹ ablue
bantur intestina et pedes holocaustoꝝ · et erãt
omnes eiusdem facture sicut et bases quib⁹ in
sedebant · Erat aũt basis composita ex q̃tuor
tabulis / et in iuncturis tabulaꝝ ꝓ quatuor an
gulos erant sculpture eminentes ad modũ co
lumnaꝝ · quas quidam dicunt vocari media
intercolumnia · et habebant columne ꝓpias
celaturas homĩes / arbores et aues · omia ado
fabrefacta erant vt non celata ꝛ quasi apposi
ta ꝓ circuitum viderentur / et basis quasi rotis
circũstantibus vehi videbatur · horꝝ luteꝝ quĩ
q̃ in atrio templi steterunt ad dexteraz / q̃nq;
ad sinistram ad hunc vsum · Nachimei pu⁹ la
uabant hostiaꝝ membra in ꝓbatica piscina / ꝛ
lota tradebant sacerdotibus · qui ne quid eis
interim sordis adhesisset luteribus ea immer=
gebant / vt resincerata supponerẽt altari Por
ro lauatoria hec in hunc modum erant posita
q̃ ingredientibus atriũ sacerdotale primo oc
curebat ad meridiem mare eneum ad abluẽ=
das manus · Postea ꝓgredientib⁹ occurrebãt
decem luteres ad intingenda membra hostiarũ
Rursumq; progredientibus occurrebat alta
re eneum / similiter ad meridiem · Positisq; ho
stijs super altare redibant offerentes ad ma=
re eneum / et abluebant ibi pedes et manus /
vt sic loti consũmarent sacrificia id est intra=
rent in templum cum primis ꝛ thymiamate ·

Otensilia vero altaris enei fecit yram ex ere le
betes ad suscipiendos cineres ⁊ pzunas alta =
ris · Ollas quoq; ⁊ caldaria ad coquẽdas car
nes ⁊ hamulas id est fuscinulas ad extrahen =
das carnes vel disponẽdas ⁊ scutras vasa scz
equalis amplitudinis in ore ⁊ fundo ad cale =
faciendum / Porro vtẽsilia templi aurea erãt
vel argentea · Sic ergo salomon templum vt
dictum est in septem annis ⁊ sex mensib9 cum
suis vtensilibus compleuit ⁊ septimo mense
forte ꝗa totus sollennis erat illud dedicauit ·

De basilica in domo regia · Ca · lxxxiij ·

DOSTEA domum suam regalem
edificare cepit quam p annos trede =
im vix compleuit qz nec adeo circa
illam studium populi feruens erat · nec sic ad
eam a patre sicut ad templum opulentia ppa
rata fuerat · Domus saltus duplex erat ⁊ ex
duplici materia · Pars interior erat lapidea ⁊
dicebãt neptota id est pigmentaria · in qua te
nebant aromata ⁊ pigmenta ad usus templi
⁊ dom9 regie · vt ex beneficio terre ⁊ muri diu
vigerent quasi recentia · Superior ps domus li
gnea erat de lignis lybani facta · vnde ⁊ dicta ẽ
domus saltus lybani · Quidam tamen putant
eam obhoc sic dictam / ꝗa circunquaq; consita
erat arboribus / ⁊ viridariis mire recreationis
iuxta densitatem saltus lybani · In ea repone
bant arma / vt beneficio ligni rubiginem non
sentirent · nec solum arma ad pugnandũ · ꝫ eti
am ad decorem · ⁊ ad ostensionem regi fastus
Fecit enim rex salomon ducenta scuta aurea ·
⁊ trecentas peltas aureas · quaꝝ quedam to=
tunde erant / alie instar semicli facte · his vte=
bant custodes regis ante ostium excubantes ·
Et qñ rex egrediebat ꝓcedebant eum equitã
tes ⁊ ferentes huiusmodi arma iuuenes flaui
⁊ vsq; in equoꝝ sessionem diffundentes cesari
em · comis suis adijcientes auri tincturas vt eoꝝ
capita sole ꝓcussa radiarẽt · hos seqbat rex ve
ctus in curru · ⁊ ad locum quendaz solit9 erat
exire · q̃ ab hierosolimis abẽ duob9 fumiculis
⁊ dicebat ort9 eden id est deliciaꝝ · Porro ps
illa superior que dicebat domus saltus habebat
longitudinem centum cubitoꝝ / ⁊ in latitudi=
ne quinquaginta in altitudine triginta · cuius
camera tota vestiebat tabulatis cedrinis Su
stentabat aũt trab9 ordinibus columnaꝝ vn9
quisq; ordo habebat columnas quindecim re=
gione respicientes se · ⁊ paru modo a se distan
tes · ⁊ ita inter muros ⁊ tres ordines colũnaꝝ
erant quatuor deambulatoria · Porro foribus
autem domus fecit porticum columnaꝝ quinq̃
ginta quinq; cubitoꝝ lõgitudinis / ⁊ triginta
latitudinis · De compositione interioris par=
tis domus lapidee tacet liber regum · forte ꝗa
eiusdem erat compositionis cuius ⁊ superior
Eregione stabat domus regis · grandi materia
cente viridario eiusdem longitudinis latitudi
nis ⁊ altitudinis · ⁊ similiter inter columnata ·
Veruntamen simplex erat ⁊ vnius mansionis ·
Muri eius altitudo habebat quatuor distinc=
ciones quarum tres diuersis variabant colori
bus · quarta vero superior celatura erat orna=
ta · Erant ibi arbores sculpte diuersi generis
ramis ⁊ foliis obumbrate · ita vt propter mira=
culum subtilitatis agitari quammodo viderent
In medio totius amplitudinis erat domuncu=
la habens latitudinem triginta cubitoꝝ · ⁊ in
ea erat solium validis columnis extensum / in
quo sedens rex iudicia proferebat · In posteri
ori parte dom9 laqueata ⁊ parietes vestiti erãt
auro · vbi fecit rex thronum de ebore grandem
⁊ vestiuit eũ auro Dui9 ascẽsus facilis erat p
sex gradus · ⁊ de marmore porphiritico fac9 Fe
cit etiam circa domum reliqua habitacula ⁊ se
dilia · vbi post causas explicatas residebãt · fa
cta omnia ex marmore ⁊ tabulis cedrinis Fe
cit q; domum regine in latere descendentẽ / mar=
more / cedro / auro / ⁊ argento / opulentissime de=
coratam · Fecit ⁊ vtensilia vtriusq; dom9 pre
clara necnõ ⁊ vasa quecunq; epulis sunt opor
tuna · omnia ex auro fecit · Perfecit itaq; salo
mon templum ⁊ domos regias viginti annis
cum omni suppellectili sua yram rege tyri pre=
bente sibi auxilium in lignis ⁊ auro ·

De ceteris operib9 ⁊ gloria salomonis ⁊ de fi ne eius · Capitulum · lxxxiiij ·

PORRO salomon cõuertit animũ
ad muros ciuitatis construendos · q̃s
miro robore ampliauit Vias quoq;
regias que ad hierusalem ducerent nigro lapi
de strauit · In pluribus vero locis rumas ciui
tatum repauit · ꝫ ⁊ nouas ciuitates opportuni=
tate locorum fundauit De filijs isrl nullum fe
cit salomon seruum sed erant viri bellatores
⁊ ministri eius · Chananeos aũt fecit sibi seruos
tributarios Classem quoq; in insula fecit q̃daz
egipciaca rubri maris / que dicitur asyõgaber
et deferebant de ofir aurũ multum ⁊ argentũ

Tempa salomonis II Tempa roboam abia ⁊ asa

et dentes elephantorū / et simias et pauos et gemmas/et ligna tina multa mimis que erant similia ligmis sethim et odou fera/de quib9 fe= cit rex fulcra et sedilia domus dñi et dom9 re= gie/et citharas cantoribus et liras fecit· Nā cinaras et nabla ex electro cōstituit·quasi nul lius precij erat argentū in diebus eius·Nam sedilia pre foribus domoꝝ pluuma in hiem argentea erant·Ad hoꝝ incredibilem opmi= onem regina saba exatata venit temptare eū in enigmatibus/ et ingressa est hiem cum co= mitatu multo et diuitijs inestimabilib9· Est autem saba qnqꝫ nomen regionis· sed hic est ciuitas regalis ethiopie·Quib9 nomis signifi catōs apud hebreos distinguunt ꝑ apices li= teraꝝ sin et samech· Docuit eam salomon in omnibus his q̄ ꝓposuerat/et admirans non ha bebat vltra spiritū·Verūtamen tua p̄ ceteris admirabat/ domum saltus/scz et supra tēpli fabricam/ordinem quoꝫ et frequentiā mini= strantium in templo· tercium vero ordinez et distinctionem seruiētium regi in mēsa· Dedit aūt regi munera centum viginti talenta auri et gēmas p̄ciosas/et aromata quanta et q̄lia visa non fuerant in hiem·Dicit aūt Joseph9 eam dedisse regi radicem balsami·vñ ꝓpagati sunt in engadi vinee balsamite·Cui etiam sa= lomon multa donauit· que regina gratāter susapiēs ad ꝓpria remeauit·Traduntquidā eam rescripsisse salomoni q̄ō p̄sentialiter ei di cere timuit/se vidisse in domo saltus quoddā lignū in quo suspendendo9 erat quidā/p cuius morte regnū iudeoꝝ piret· et ceteris indicijs illud regi indicauit·Quod timens Salomon in ꝓfundissimis terre viscerib9 occultauit il= lud·Sed quomō circa tpa xp̄i ꝓbatica pisci= na supnatauerit incertum est·⁊ creditur hoc fuisse lignum crucis domīce· Ador ex cro mis· Itaq̄ salomon opibus suis et sapi entia atq̄ diuitiaꝝ gloria vbiq̄ nominat9/tā dem p mulieres alienigenas deprauatus vsq̄ ad ydolatrie culturā desipuit· Habuit enī vx ores septingentas/et concubinas trecentas· Iccoq̄ dñs aduersarios ei adhuc viuenti su= scitauit·et regnū eius p9 mortem scindendum p̄dixit·sicq̄ qui puus scōm nomen suū pacez habebat/undiq̄ p circuitum vitam in tribu= latione finiuit· Dicunt tñ iudei q̄ ante mor= tem pnituerit/et ob hoc librum de cōtemptu mundi qui ecclesiastes dicit cōposuit Quib9 tē pore b9 sadoch et abias sylonites ꝓphetauerūt quidam etiaz homerū et hesiodum eo tempore fuisse dicunt·

De Roboam et abia ⁊ asa· Ca·lxxxv·

POST MORTEM salomonis regno bifariam diuiso/sup duas tri bus iudaz scz et benyamin regnauit in hiem salomonis filius roboam· et sup decē tribus in samaria seruus eiusdez de tribu effra im ieroboam·Cepit itaq̄ roboam anno q̄rte etatis octuagesimo primo·Mundi vero·M· M·noningētesimo septuagesimo·et regnauit xvij·annis·Ipse quidē populo sdsmatis oc= casionem dedit/dum eis allegationē regal im perij postulantibus/non scōm consiliū seniorū mitia/sꝫ iuxta consiliū iuuenum dura respōdit Itaq̄ decem tribus eo derelicto ieroboam se= cute sunt·Insup et relicto dño vitulos aure= os quos fecit in dan et in bethel coluerūt·Cō= tra hunc ꝓphetauerūt ahyas et abdo/ ad cuiꝰ vocem altare fissum est· Sub roboam quoq̄ peccauit iuda/edificans sibi aras et statuas ⁊ lucos sup excelsa·Habuitq̄ roboam vxores xviij·et cōcubinas·lx· et nati sunt ei filij·xxv iij·et filie vero·lx· Anno quinto regni eius sesach rex egipti in hierusalez ascendit/⁊ tem plum spoliauit· Dūc aūt sesach refert herodo tus multas gētes sibi subiugasse/et quasdam sine bello cepisse· Atq̄ in eaꝝ subsannationē in statuis eaꝝ que tuūphanti p̄ferebant gem talia mulieꝝ insculpsisse·Refert etiā ethiopi= as ⁊ phemices decūdsiones ab egiptijs dividi se·Roboā successit abia filiꝰ eius āno quarte etatis·xcviij·Mūdi vo·MM·dcccc·lxxxvij et regnauit ānis tb9·hic patus sui malidam imitatus/hūit et ip̄e aduersariū ieroboā sicut ⁊ pater eius Huic quoq̄ successit filiꝰ asa an no quarte etatis centesimo primo·mundi ve= ro·MM·noningētesimo·x· et regnauit an= nis·xli·Hic bonitatem dauid imitatus/effe= minatos de terra et sordes ydoloꝝ purgauit/ excelsa tñ nō abstulit/ ethiopes in bello supa uit·Hic igitur in principio iustus vt dictum est/in fine desipuit·Nam et contra baasa sy= rie regis auxiliū missis muneribus inuocauit et ꝓphetam anam se corripientē in neruū mit ti iussit·Egrotans demiq̄ vehementissimo pe= dum dolore dñm non quesiuit·sꝫ magis in me dicoꝝ arte fiduciā habuit·Quiꝰ temporibus sup decem tribus p9 ieroboaz qui cōregnauit ei duobus annis regnauerūt successiue nadab et baasa et hela et ambri· ꝓphetauerunt autē

haias et anam̃ et hieu filius anam̃/ et azarias filius obed·

¶ De Joſaphat rege et helya ꝓpheta· Capitulum octuageſimumſextum·

IOSAPHAT filius aſa cepit anno quarte etatis centeſimo ꝙdragageſimo ſecũdo· Mundi vero tercio milleſimo ⁊ truceſimo ⁊ regnauit annis viginꝯquinq; . In vijs patris ſui domis ambulauit· populum ad cultuz dei reuocauit ⁊ lucos deſtruxit· ſ excelſa nõ abſtulit · Cũq; diues eſſet ⁊ inclitus· affinitate iunct9 eſt achab impijſſimo regi· ⁊ iuit cum eo cõtra ſyros ad recuperandum ramoth in galaad· contra michee ꝓphete conſilium· Onde ⁊ a hieu ꝓpheta redargutus eſt· Porro cum amonite ⁊ moabite ⁊ arabes irruerent i iudam / rex indicto ieiunio omnem populum in templũ ad obſecrandum dñio congregauit· ibiq; ab oziel ꝓpheta confortatus ⁊ egreſſus hoſtes ꝑcuſſit ⁊ fugauit· Sed ⁊ cum ochoſia filio achab cuius opera peſſima erant· amicitias iniit· ideoq; naues eius quas miſerat in ophir ꝓpter aurũ cõfracte ſunt in aſyongaber · ſicut ei eliezer filius dodan ꝓphetauit· Diuus ergo temporib9 regnauerũt i ſamaria primo quidem achab peſſimus ydolatra qui templum in ſamaria edificauit ⁊ lucum plantauit· conſilioq; ieſabel vxoris ſue gentilis ꝓphetas dñi ꝑſequens/ ꝓphetas baal fouit· benadab virum morte digniz cũ cepiſſet dimiſit· inſup ⁊ iuſto naboth fraudulenter interfecto vineam ei9 poſſedit· Deinde filius eius ochozias ꝙ ⁊ ipe viam patris ſecutus dñm irritauit· beelzebub quoq; deũ acharon i infirmitate conſuluit· Prophetauerũt his temporibus helyas theſbites ⁊ abdyas· ⁊ hieu filius anani ⁊ micheas filius hiemla· ⁊ iazihel filius zacharie· ⁊ heliezer filius dodan Helyas quidem ſub achab latens/ alimoniã carnis a coruis accepit · vidue farinam ⁊ oleum multiplicauit· eiuſq; filium a morte ſuſcitauit ignem celeſtem ad vorandum holocauſtũ/ ⁊ ligna ⁊ lapides ⁊ puluerem ⁊ aquam impetrauit· ſacerdotes baal occidit· ⁊ poſt tres annos ſiccitatis oratione ſua mox de celo pluuiã impetrauit· Sub ochozia vero duos principes quinquagenarios igne celeſti conſumpſit· Abdias autem ꝓphetas dñi ſub achab abſcõditos in ſpelunas pauit·

¶ De homero poeta· ¶ Capitulum·lxxxvij·

HOMODEM quoq; tẽpore aguppa apud latinos regnante/ humerus poeta in grecia claruit· vt teſtant appollodorus grãmaticus · ⁊ euforbius hyſtoricꝰ· ¶ Helimandus libro decimo ꝙrto· ¶ Dic homer9 duos libros edidit yliadem ⁊ odiſſeam· Onde ſeneca in epiſtola· lxxxvi· Sapiens inquit factus eſt homer9 añ ꝙ carmina vlla cognoſceret· Quatuor milia librorꝝ didimus grãmaticus ſcripſit in quibus queruꝫ de patria homeri ⁊ matre enee· Appion grãmaticus ꝙ ſub gaio ceſare circũlatus ẽ ⁊ i nomen homeri ab omnibus ciuitatib9 adoptatus/ aiebat homerum vtraq; materia conſũmata odiſſea ⁊ yliade pricipiuz adiecſſe opi ſuo/ quo bellum troianum complexus ẽ· Dius rei argumentuz aſſerebat· ꝙ duas literas in primo verſu poſuiſſet ex induſtria / librorꝝ ſuorꝝ numerꝝ continẽtes· Dec ſeneca· Dic homerus apud athenienſes ꝓ inſano habit9 ẽ· eo ꝙ deos inter ſe belligeraſſe diceret· Dic vt aiunt leuẽ / neſcio quã queſtionem a nautis ſibi ꝓpoſitam non potuit explicare · a quib9 dum impudentius ⁊ ꝓtracti9 deuceret· vir verecũdi ingenij / quaſi toxicato cõfuſionis iaculo ꝓfoſſus/ ad mortem ſpiritum exalauit· Quod de platone aſſerit flauianus in libro de veſtigijs phoruz xenofontinos aduerſus platonis glouam confinxiſſe · Fuerunt aũt qui homerꝝ ſynommum platonem fuiſſe putauerũt· ꝓpter eloquentiam ⁊ pectoris latitudinem· Oñ valerius maximus in libro nono dicit · homerus i inſula qr̃ q̃ſtionem a piſcatorib9 ꝓpoſitã ſoluere non potuit dolore abſumptus creditur·

¶ De ioram rege ⁊ helyſeo ⁊ ochoſia· ¶ Actor· ¶ Capitulum·lxxxvij·

ORTUO Joſaphat ſucceſſit filius ei9 Joram anno quarte etatis centeſimo ſexageſimo ſeptimo· Mundi vero tercio milleſimo ⁊ quiquageſimo quinto ⁊ regnauit annis octo· Dic conſilio vxoris ſue athalie filie · ſcz achab ⁊ iezabel ydola coluit· ⁊ hieroſolimitas etiã ad ydolatriã cõpulit ſex q̃q; fratres ſuos occidit · Tũc edom ab ei9 dominatione receſſit · ⁊ occiſo rege ſuo tributario nouoq; creato· conſuetum tributũ regi iuda negauit· Juxta ominationem quoq; helye arabes irruentes in iudam vaſtauerũt domus regias ⁊ primam· vxores regis abduxerunt ⁊ filios preter ochoziam occiderũt· Ipſe vero tantem cronicam incidit egritudinem

intina corruptione viscera effundens vt quotidie quasi peuntem se videret sicq; mortuus est. Cui⁹ temporibus regnauit in samaria ioram filius achab frater ochozie. Helyas in celum p turbinem ascendit. cui⁹ spiritꝰ duplex scz ad duo sibi datus/scz ad pphetiã et miracula sup heliseum requieuit. Verũtamen etiaz idem spiritus ad miracula facienda qõammodo duplicatus est in heliseo. Nam helias viuens quidẽ tantũ vnũ suscitauit mortuũ. helisei autem viuens vnum et mortuus alium. Vidue quoq; sunamitis mhilominus oleum in vasis multiplicauit/et filium ei⁹ a morte suscitauit. aquas etiaz pessimas sterilesq; sanauit. vrsos ad lacerandos pueros derisores maledictione sua puocauit. pulmentũ annaz moulcorauit. panes paucos cum frumento centũ viris appositos vt eis sufficerent multiplicauit. Naaman quoq; syrum a lepra curauit. et iesi fratrem p spiritũ agnoscens eum lepra pcussit. p terea ferrum secuus in aquam lapsum natare fecit. et seruos regis syrie querentes ipm auri sia pcussit et in samariam pduxit/multaq; vẽtura pphetice nũciauit. Mortuo ioram successit filius eius ochozias anno etatis quarte centesimo. lxxij. mundi. MMM. lxiij. et regnauit anno vno. Hic ambulauit in vijs achab et abijt cum ioram rege israhel auunculo suo/ contra azael regem syrie in ramoth galaad/ quem videlicet azael adhuc viuente benadab heliseus regnaturũ pdixerat Cũq; ioram vulnerat⁹ exercitu in obsidione relicto sub principe hieu rediisset i iezrahel vt ibi curaret. Ochozias quoq; illuc ad eum inuisendũ dum descẽdisset/ hieu p heliseum unctus/ vt regnaret sup israhel/cõiurauit contra ioram z domum achab vt eam iuxta pceptũ domi disperderet. Descendens itaq; cũ exercitu in iezrahel/duos reges sibi occurrẽtes occidit/et cadauer ioram in agrum naboth pijci fecit. Jezabel quoq; ò turu pspicientem p fenestram pcipitari iussit. Danc igitur equoz vngule cõculcauerũt/ et canes in agro iezrahel iuxta verbũ helie in vltionem sanguinis ipsius naboth comederunt. septuagmta quoq; filios Achab/et. xlij. fratres ochozie/z omnes reliquias dom⁹ achab deleuit hieu. Sed etiaz sacerdotes et cultores baal astute decipiens interfecit. et edem totũ q; cultum ei⁹ destruxit. Verũtamẽ a peccatis hieroboam non recessit. nec vitulos eius aureos dereliquit.

De athalia et ioas. Ca. lxxxix.

ATHALIA mater ochozie filiũ suum mortuũ videns surrexit et regnare volens omne semen regiũ imẽ fecit/excepto iohas ochozie filio adhuc lactẽte/quem iosabath ioiade pontificis uxor/ que soror erat ochozie ex patre sex annis in domũ culis ebdomodariorꝝ ne interficeret abscõdit. In septimo aũt anno ioiade cõgregatis sacerdotibus z leuitis/ac centuriombꝰ armatis eũ in regem inunxit. et athaliam reclamantẽ occidi fecit. Templum quoq; baal et aras z ymagines que fecerant ioram et athalia destruxerunt. Sed et mathan sacerdotẽ baal ante altare occiderunt. Temporibus athalie regnauit hieu sup decem tribus. Cunc ionadab filius rechab apud iudeos claruit/cui⁹ filij ex precepto patris tanq; pegrini et hospites sup terram seorsum ab hominibus in tabernaculis habitabãt/domũ nõ edificabãt/ semẽtez nõ serebant/et vineam nõ plantabãt/vinũq; non bibebant. Joiada quoq; pontifex insignis fuit qui solus p⁹ moysen annis centũ triginta vixit sicut eusebius scribit. Joas itaq; septẽnis regnare cepit anno quarte etatis cẽtesimo. lxxxij. mundi vero. MMM. et. lxx. regnauit annis. xl. Hic templi ruinas restauraui fecit z cunctis diebus ioiade recte egit. Verũtamẽ excelsa non abstulit. Mortuo ioiada ioas a legittimis dei declinauit/et optimates etiã exemplo suo vitiauit/ quem cũ zacharias pphẽta ioiade filius argueret eum inter templũ et altare lapidibus obrui fecit. Et extũc vt ephanius ait/populus nec in templo nec ex dabyr nec ex ephot manifeste sicut pri⁹ responsũ accepit. Nec multũ post azahel rex syrie contra hierlm ascendit. ꝑ acceptis a ioas muneribus recessit. Cunq; ioas languorem pessimuz incurrisset/eoq; honores diuinos sibi volebat impendi vt dicunt hebrei pcusserunt eum duo serui sui z mortuꝰ est. Cui⁹ temporibus regnauit hieu sup israhel. Deinde filius eius ioachas. et p⁹ ioachas filius eius ioas/sub quo heliseus obijt/et mortuus contactu suo mortuum suscitauit.

De ligurgo et legibus eius Eusebius in cronicis Helinand⁹ libro. xiij. Capitulum nonagesimum.

HO TEMPORE ligurgus īsigmis habitus est. Delmano⁹ libro tredecimo. Dic est ligurg⁹ qui lacedomonijs iura composuit. Justinus libro.iij. Ligurgus cum fratri suo poligite spartanoꝝ regi successisset/ et regna re si vellet potuisset/ carillo filio eius q̄ natus postremus erat cū ad etatem adultā puenisset regnū cū fide sūma restituit vt sarēt oēs q̄nto plus apud bonos pietatis iura ualerēt q̄ opes Medio aūt tempore dum infans cōualesāt leges instituit ꝛ exemplo q̄ inuentione earum extitit clarior. Nichil enim lege illa ī alijs sanxit/cuius non ipe documentum primus daret Nuu argentiq̄ vsum vt omnium scelerꝝ materiam sustulit. populo eligendi senatum vel creandi quos vellet magistratus potestatē permisit fundos omnium equaliter int̄ omnes diuisit. vt equata patrimonia neminem potenti orem altero redderēt. Conuiuari omnes publice iussit. ne cui⁹ diuitie vel luxuria in occulto essent. Juuenibus non amplius vna veste vti toto āno p̄misit. neq̄ aliq̄ cult⁹ q̄ alterꝝ pgredi nec epulari opulentius. Emi singula non pecunia. sed cōpensatione mercium iussit Pueros puberes nō in foꝝ. ꝫ in agrum deduci iussit. vt primos annos non in luxuria. ꝫ in omni ope ꝛ labore agerent. Nichil eos somni causa substernere. ꝛ vitam sine pulmento degere. neq̄ prius in vrbem redire q̄ viu facti essent statuit. virgines sine dote nubere iussit. vt vxores non pecunie causa eligerent̄. seueriusq̄ matrimonia sua viri cohercerent. cū nullis fremis dotis tenerent̄. Maximum honorem non diuitum ꝛ potentum. ꝫ senum esse statuit Nec vsq̄ terraꝝ. locum honoratioꝝ senec⁹ habz Dec ꝛ similia. q̄mā solutis ātea morib⁹ dura videbant̄. auctoꝝ eoꝝ appollinē delphi cum finxit ꝛ int̄ se ea detulisse. Deinde vt eternitatem suis legib⁹ daret iureiurando obligat ciuitatem. nichil eos de suis legib⁹ mutaturos. prius q̄ reuerteret̄ simulans se ad oraculū delphicum p̄fisci. consulturumq̄ quid addendū vel mutandum legib⁹ videret̄. Profectus est aūt cretam. vbi voluntarium exilium ppetuo egit. Moriensq̄ abici ossa sua in mare iussit ne forte lacedemoniaz referant̄. ꝛ sic se putarent lacedemonij solutos iureiurando.

De amasia ꝛ cur ī genealogia xp̄i cum patre ꝛ auo pretermittitur. Capitulum. xci.

Ortuo ioas successit filius ei⁹ amazias. anno quarte etatis. ducentesimo vicesimo secūdo Mundi vero tercio milleſimo centesimo vndecimo ꝛ regnauit annis vigīti nouem. Dic quoq̄ rectum cora dño fecit excepto q̄d excelsa nō abstulit. Colligens aūt exercitum contra ydumeos ꝛ amalechitas. cum a rege isrl̄ centum milia armatorum conduxisset. iāq̄ in p̄mptu esset. suadente pphēta vt israhelitas quoniam ydola ferebant dimitteret acq̄euit. licet grauiter ferret eo q̄ eis centum milia talentoꝝ p̄ mercede p̄buisset. Locutus igit̄ in valle salinaꝝ rex edō decem milia. Alia quoq̄ decem milia virorum ceperunt filij iuda. ꝛ adduxerūt ad preruptuz cuiusdam petre. eosq̄ de sūmo p̄cipitauerunt ꝛ omnes crepuerūt. Amasias tñ deos quos tulerat de amalech postmodum adorauit quoniam audiuit eos responsa dātes. ideoq̄ pisse amalech q̄ fuerūt ī eoꝝ cultu negligētes Elatus igit̄ in supbiaz scripsit ioas regi isrl̄ vt ei seruiret. Quo nō aquiescente congressus cum eo comprehensus atq̄ ligatus est. ꝛ mortis interminatione cōpulsus vt irl̄m traderet. Tūc ioas murum irl̄m q̄dringentis cubitis int̄rupit sublatisq̄ thesauris templi ꝛ domus regis ꝛ obsidib⁹ in samariam rediit. Demiq̄ cōiuratione facta cōtra eum fugit in lachis. ibiq̄ cōprehensus occisus est. Dui⁹ temporib⁹ regnauit ioas sup isrl̄. Postea ieroboam. qui terminos isrl̄ ab antiochia vsq̄ ad mare mortuū restituit ꝛ hac felicitate elatus malum coram domino fecit ideoq̄ miss⁹ ad eum amos de pastorib⁹ thecue. domus eius euersionem populiq̄ calamitatem predixit. Amazias aūt sacerdos bethel ex mandato regis p̄hibens ei ne amplius in illo regno pphetaret. cum cessare nollet frequenter eum plagis afflixit. tandemq̄ fili⁹ ei⁹ ozias eum vecte p tempora transfixit. Deterea sub amasia tredecim⁹ latinoꝝ rex siluius auentinus fuit qui in eo monte qui nunc pars vrbis est mortuus ac sepultus. perpetuum loco vocabulum dedit. Sciendumq̄ q̄ tres reges iuda posteri⁹ nominatos id est ochoziam ioas ꝛ amasiam. pretermittit matheus in xp̄i generatione. vel q̄a ppositum fuit euangeliste tres predicte texere thesseredecades id est quater denas misticas ponere. vt q̄ ioram miscuerat se genere iezabel ꝛ achab cui dixerat dominus p helyam. q̄ ei⁹ posteriora demetet id est quod ficut in lege scriptum est. peccatum eius in posteros vsq̄ in terciam ꝛ quartā pgenies

pumret peccatum scilicet patus ymitantes Jtaq; quoniam hi tres peccatum Achab ymmitati sunt a sancta generatione sublati sūt purgata vero labe gentilis familie quarta generatio numerat scz ozie.

De Ozia t iona pphēta. Ca. xciij.

OZIAS ergo qui et Azarias cepit anno quarte etatis ducentesimo quinquagesimo pumo Mundi vero MMM.xxxix. et regnauit annis. lij. Comestor. Quod placitū erat corā dño fecit Veruntamē excelsa nō abstulit Q cuz hostes debellasset t amonitas fecisset sibi tributarios reedificauit muros hierm quos destruxit ioas rex israhel. Eratq; papuus terre cultor/t cura habebat arca plantatões et semina fructuū diuersoz. Cunq; ditatus esset substātia mortali contra deū immortalem agere misus est. Nam in festiuitate ppiatiois motus stola pontificali intrauit in templum vt incensum poneret/pontifice azaria cū octoginta sacerdotibus eum prohibente. et factus est terre motus/ et claritas solis valde effulsit et cadit in faciez regis/et pcussus est in facie lepra ante quitatem scissa est media pars mōtis ad occidentem et deuoluta / ita vt vias clauderet et regios ortos oppumeret/ et habitauit seorsum vrbem/ punita degens vita Joathan vero filius eiꝰ gubnabat palacij et iudicabat populum. Ador. Hui⁹ temporibus regnauit sup israhel ieroboam. Sub his aūt duobus regibus pphetare ceperunt Ysaias filius amos /et osee de tribu ysachar /et iohel de tribu ruben/ et etiā abdias scōm quosdaz. q; ueuus scōm hebreos ante heliseum mortuus est. Relicta enim eiꝰ vxor p heliseum oleo supha bundāte a creditoribus liberata est. Preterea sub ieroboam pphetauit ionas filius vidue sareptane/ pphetauit autē contra nīue. Comestor. Predixit quoq; signū euersionis hierm. Q cum viderunt lapidē luctuose clamantem ppe fit finis. et cum viderunt in hierm gentes vniuersas/ tota illa ciuitas irrecuperabiliter euerteret. Huius sepulcruz monstratur in vna vrbium geth.

De destructõe regni assyrioz. Ca. xciij.

IN TEMPORE ozie terminata est monarchia assiuoz. Nam sardanapallus vltimus monarchꝰ victus ab arbace medo semetipm cōcremauit t tunc arbaces monarchiam ad medos transtulit. Fuerunt tñ reges assyrioz sine monarchia potētes vsq; ad subuersionez nīue quā pphetauit naum. Justinus libro pmo. Postremus aūt assyriorum regum fuit sardanapallus/ vir muliere corruptior/qui cum inuentus esset ab arbace medoz preposito inter scortoz greges/femineo habitu purpurā colonens/mollicie corpous et oculoz lasciuia cēs femīnas antecedens/pensa inter eas partiens indignatus arbaces tali femine tantū virorū subiectum bellum aduersus eum cōmouit. qui fugiens se recepit in regiam/vbi structa et incensa pira se et suas diuitias incendit hoc solo imitatus virum. Tullius. Dic sardanapallus turpior vicijs q; nomie adeo luxuriosus fuisse dicitur vt in sepulcro suo scubi fecerit ea sola se tantum habere mortuū/que libido eius etiam cū viueret hauriendo consumpserat. Item Cicero in tusculanis. Sardanapallus sepulcro inscubi suo iussit. Dic habeo q̄ edi/queq; exaturata libido hausit. at illa iacent multa et preclara relicta. Hugo flouacensis Sardanapallus cū ad eum inter femīnas conuersantem prefectus arbaces prepositus medis admitti obtinuisset. inuenit eum colo nentem/quo viso regressus ad socios negauit illi se parere posse/ q̄ se mallet esse feminam q; virum. Indicto igitur ei bello/se suasq; diuitias combussit/sic translatum est in medos regnum assyrioz. Cucurrit q; postmodum regnum medorum p successiones regum vsq; ad astragem auunculum cyri Ex cronicis. Medorum itaq; primus regnauit arbaces vīgintiocto annis. Secundus sosarmus. xxx. Tercius medidus. xl. Quartus cardiceas. xiij. Quītus deioces. lxiij. sextus fraortes. xxiiij. Septimus ciaxares. xxxij. Octauus astrages. xxxviij. Quo subuerso cyrus medoz destruxit īperium/et regnauit in persidē.

De ortu regni macedonum. Capitulum nonagesimumquartum.

MACEDONUM quoq; regnum incepit tredecimo anno regni ozie regis iude. q̄ fuit septimus arbaa primi regis medorum. in quo primus regnauit karanus annis vigintiocto. Secundus cynus duodecim. tercius tyrīnas tugintaocto. quartus poicas li. quintus argeus tugintaocto.

sextus philippus tuginta octo · septimus acto pas viginti sex octauus aleecas viginti nouem Nonus ammitas quinquaginta · Decim9 alexander quadraginta tubus · vndecimus poica viginti octo . duodecim9 archelaus viginti quatuor · tredecimus orestes tub9 decimus quart9 archela9 quatuor · decimus quint9 ammitas vno decimus sext9 panfamias vno · decimus septimus ammitas sex · decimus octauus algeus duobus · decimus nonus ammitas decem et octo · vicesim9 alexander vno · vicesimus prim9 ptolomeus · q̄ t aloutes quatuor · vicesimus secundus poica sex · vicesimus tertius philipp9 viginti sex · vicesimus quart9 alexander philippi fili9 duodecim t mensibus sex · Quib9 finitis mortu9 ē apud babilonem tricesimo secundo etatis sue anno · t tunc translato in multos impio regnum diuisum est · Hinc enim ortum est regnum alexandrinor · qđ est egypti · t non multum post regnum assye t mox syrie · In macedonia regnauit post alexandrum philippus · q̄ t arideus / frater alexādri annis septē · Deinde cassander decem et nouem · Antigonus t alexander filij cassandri quatuor · Demet9 sex · pirrus sex mensibus · lisimachus annis sex · geran9 qui t ptolomeus mensibus nouem · meleag9 mensib9 duob9 · antipater die9 quadraginta quinq; · sostones annis duob9 antigon9 ionathas tuginta sex · Demetri9 decem · antigon9 quindecim philippus quadraginta duob9 · Perses nouem · In quo regnum macedonum defecit ·

De destructione domus hieu t de phul rege assur · Nitor · Capitulum · xcv ·

IN DIEBVS regnāte ozia post ieroboam regnauit sup israhel filius ei9 zacharias sex mensib9 tantum Ipso enim peccata patrum imitante pcussit eum palam sellū fili9 iabes · t regnauit p eo Bicq; translatum est regnum de domo hieu · in generatione quarta iuxta verbum dñi Sed regnauit sellum vno mense tantum · q; pcussit eum manahen de thersa · t regnauit p eo decem annis in samaria · Comestor · Illis diebus ascendit phul rex assyriorum in thersam · t dedit ei manaen · mille talenta argenti vt recederet ab eo · t etiam esset ei in auxiliū · Sumpsit aūt manaen quinq̄ginta siclos argenti a potentib9 t diuitib9 terre p singulos · Inter hec munera tradunt hebrei misisse manaen vitulos aureos q̄ erant in dan t in bethel · ꝑ nō deos q; sacerdotes absconderunt eos t fecerunt ereos decoratos similes illis Quos misit manaē regi assyriorum · Qua fraude postea pcepta reges assyriorum plurimum exarserunt contra israhel · Et mortuus est manaen · t regnauit p eo filius eius phacee duobus annis in israhel · Nam phacee filius romelie cyliarcha eius interfecit eum i samaria in conuiuio cum quinq̄ginta viris · t regnauit p eo anno quinq̄gesimo scdo ozie regis iuda viginti annis · Ex cronicis eusebij Iterum ozie temporib9 hesiodus in signis habet vt vult porphirius ·

De ortu regni lydorum t remi t romuli · Capitulum · xcvi ·

HOC QVOQ; tempore chorinthiorum t lacedemoniorum reges defecerūt · t lydorum regnum exortum est · anno scz regni ozie q̄dragesimo octauo · vbi pumus regnauit ardisus annis tuginta sex · Secundus aliates · quatuordecim · Tercius meles duodecim · Quartus candales decem et septem Quintus gyges tuginta sex · Sextus ardis tuginta septem · Septimus sadiates quindecim · Octauus aliates q̄dragintanouem · Nonus vero cresus quindecim · Quo tandem a cyro rege persarum capto · regnum lydorum destructū est · qđ stetit p annos ducentos tuginta · Iterum anno regni ozie quinquagesimo rem9 t romul9 ex marte t ylia generant · t eodem anno olimpias puma constituit scz anno ozie quinquagesimo q̄ fuit eschili regis athenensium scdus a captiuitate vero troye quadringentesimus quintus · Deinanous · Latinor quindecimus regnauit siluius amulius proce filius annis quadraginta quatuor · Comestor · Sub ioathan olympias io est ludus in olympo monte primo ab helienib9 constituta est · Eusebi9 · quā yphit9 fili9 praxonidis filij heremonis primus instituit in qua chorel9 helienis victor extitit · Huius frater maior natu numitor ab eo regno pulsus i agro suo vixit · filia eius ylia admēdi partus gratia virgo vestalis est electa · Que cum vno partu geminos edidisset infantes iuxta legē in terrā viua defossa est Nez paruulos iuxta ripā tiberis expositos faustulus regij pastor armenti ad accam laurentiā vxorez suam detulit / que propter pulcritudinem et rapacitatem corporis questuosi lupa a vicinis appellabat · Hinc ad nostram vsq; memoriaz meretricū cellule

lupanaua dicuntur · Pueri vero cum adoleuissent collecta pastorum et latronum manu interfecto apud albam amulio auũ numitorẽ in regnũ restituerũt. ¶ Justinꝰ libro · xliij · Amulius etate maiorem numitorem fratrez regno expulit · filiamqꝫ eius reham in ꝑpetuã virginitatem dicauit · ne quis vltor patruus ex ea nasceret · que quasi sacerdos clausa ẽ in luco martis · vbi geminos enixa est / incertũ an stupro an ex marte · Quos amuliꝰ exponi iussit / ex quoꝝ inuria illa ꝺcessit / expositos lupa aluit / quos faustulus pastor animaduertẽs sb tractos eos agresti vita nutriuit. Qui adulti cum latrones a rapina pecoꝝ submouerẽt remus a latronibus captus numitoꝛ tanqꝫ latro offertur / quem cũ inspiceret repente faustulus cum romulo supuenit / factaqꝫ cõspiratõe amulium ocꝺunt / numitorem restituunt regno. ¶ Liuius in poetauo · ¶ Remus et romulus martis fingunt filij · quia fuerunt viri bellicosi · Mars gradiuus ꝺicitur / qa gradatim ꝑgitur in prelium / vel a gradin id est a vibratione haste ·

¶ De Joathan et ꝓphetis illius tempoꝛis / et initio captiuitatis · // Rector · // Ca · xcvij ·

OGIONCTO Ozia regnauit filius eius ioathan anno quarte etatis trecentesimo tercio · mundi vero · MMM · centesimo nonagesimo primo · et regnauit annis xvi · bonum et ipe coram dño fecit / sed excelsa non abstulit · portam templi sublimissimam q̃ speciosa ꝺicitur edificauit et hec sola in ꝺestructione ꝑ caldeos facta remansit · ¶ Comestoꝛ · Dic deuicit amonitas / et imposuit eis annuũ tributum / talenta argẽti centũ / et decem milia chorꝝ tritici / et totidem ordei · In diebꝰ hujꝰ rasin rex syrie · et phacee rex israhel ceperũt infestare regnum iuda · Sub ioathan exorsus ẽ ꝓphetare naum de helcesi / de tribu symeon contra ninuen · Jeronimus super Naum dicit hec totum dixisse subuersam ninuen a rege medoꝝ tpe iozie · De euersione quoqꝫ finali nínue predixit naum / que facta est in hunc modũ Palus que circundabat eam supinundauit eã facto pauẽ terremotu et igne de sublimi emisso · Tamen librum suũ scripsit post captiuitatem decem tribuum sub ezechia / dum vastaretur ab assyrijs terra iuda / in quo plenꝰ ꝓphetauit ꝺ destructõe assyrioꝝ in consolatõnez gentis sue · Sub ioathan vidit ysaias dominũ sedentem / et seraphin mundauit labia eius Sub eodẽ exorsus est ꝓphetare micheas · Ne huc etiaz ꝓphetabant ozee et iohel · In diebꝰ phacee teglat phalazar rex assur ascendit in israhel · et est ambiguũ an iste fuerit phul vel alius · et vastauit omnem regionẽ transiordanem / et captiuas duxit duas tribus et dimidiam · vastans quoqꝫ galileam / de tribu zabulõ et neptalim multos transtulit secum in assirios / qui possunt dimidie tribui cõputari · Nonne sepe legitur q̃ tres tribus israhel captiuauerunt et hoc fuit initium captiuitatis decez tribuũ et cetera ·

¶ De achas et eius impietate · ¶ Rector · Capitulum nonagesimumoctauum ·

ACHAS filiꝰ ioathan cepit anno ꝙrte etatis trecentesimo · xviij · mundi vero · MMM · ducentesimo · vi · et regnauit annis · xvi · ¶ Comestor · ¶ Hic ambulauit in via regum israhel · Nam et vnũ de filijs suis consecrauit ydolo / traijciens eum ꝑ ignem thophet in valle hennon iuxta achel demach · Tunc ascenderunt Rasin rex syrie et phacee rex isrl in hirlm / et obsederũt eã ꝓmo vt ait Josephus · Et ingressus est cũ eis achas victus est / et occisus est filius eius zacharias et multa milia cum eo · Porro secundo obsederunt hirlm rex syrie et rex israhel · Cunqꝫ timeret achas minis confortauit eum ysaias dicens · Ne timeas ab his duabus caudis tizonum fumigantiũ · q̃ nõ credidit ei achas / nec voluit querere signum a dño · et misit nuncios ad regem assiroꝝ teglat phalazar dicẽs · seruus tuus sum ego ascẽde et saluũ me fac ꝺ manu regis syrie et regis isrl · Et intrauit rex assyroꝝ syriam et vastauit eam · et ideo rediit rasyn in damascum · Rex autẽ assyroꝝ cepit damascum / et interfecit rasin / et damascenos transtulit in cyrenem / que est versus ethiopiam. Est enim alia cyrene in affrica / et occurrit ei achas rex iuda cum muneribꝰ in damascum · Cunqꝫ vidisset altare damasci misit ad vriam sacerdotem in hirlm exemplar eius / vt extrueret ei simile · Quo facto cum rediisset achas altare eneum transtulit a facie templi ad aquilonez · et ꝓ altare nouũ obtulit holocausta et pacifica · De altari vero eneo vt tradũt quidam fecit illud horologiũ famosuz · et ꝑcepit sacerdotibꝰ vt deinceps ꝓ altare nouũ offerrẽt · Et ꝺposuit luteres et mare eneũ super pauimentum vt eis nullus uteretur ·

Tempa Liber Arhas

Musach q̄q; sabbati · ⁊ ingressum regis reclusit in templum dñi · vt cum templo ea pphanaret / vt sic placeret regi assyriorum · Sub eo vidit ysaias onus babylonis · alia decez vidit sub ezechia ·

¶ De consūmatione captiuitatis israhel · ¶ Capitulum xcix ·

ANNO duodecimo achas regis · regnauit osee sup istl'm nouē annis · Fecitq; malum coram dño ſ nō sicut patres sui · Tradit enim licentiam dedisse israhelitis vt ascenderent in irl'm ter in anno · Contra hunc ascendit salmanazar rex assyriorum ⁊ factus est ei tubutarius · Cūq; deprehendisset rex · q; osee rebellare niteret ꝑ susaz regē egypti cui munera miserat obsedit eum · ⁊ vinctū misit in carcerem ī mimue · ⁊ obsedit samariam tribus annis · ⁊ cepit eaz anno nono osee ⁊ sexto ezechie Et transtulit isl'm assyrios scz septem tribus que remanserant · ⁊ posuit eos iuxta fluuium gozā · vltra montes medoz ⁊ psarum · Porro rex assyriorz de diuersis regionib9 adduxit colonos in samariam paucos primo · sed post assaradoch populauit terrā · Quippiuus nominati sunt cuthei a regione ꝑsyda q̄ dicta est cutha · greci vero dixerūt eos samaritas · hebrei iacobitas q; supplantauerūt israhelitas a finibus suis · Inmisitq; dñs in eos leones · ⁊ interficiebāt eos · Et nunciatum est regi q; pirent colonei eius qui ignorabant legitima dei illi9 · ⁊ misit ad eos vnum de sacerdotibus isrl ⁊ legem moysi scriptam ⁊ susceperunt circūcisionem ⁊ legitima dei isrl · michilominus tñ deos suos in excelsis colebāt · Unde q̄nq; hebreos dicebant sibi ꝑpinq̄s · cum bene erat hebreis · cum aūt male dicebāt michil esse sibi cū isrl · Multi aūt ex israhelitis confugerunt in regnum iuda · multi absconderūt se in abditis ⁊ latuerunt in gentibus circūstantib9 · Qui post regressum regis assyriorum redierūt ad ꝑpria ⁊ habitauerunt ibi cum samaritis · ¶ Excronicis · ¶ Tempoub9 achas a gemellis remo ⁊ romulo roma in monte palatino cōditur ⁊ anno ab vrbe condita tercio · rem9 a fabio romuli duce rastro pastorali occidit · romulus ī regnum sublimat · ¶ Delmandus · ¶ Agellius lucius piso de uita ⁊ moub9 scribens romuli · dicit romulum ad cenam vocatū nō multum bibisse · q; postridie negocium haberet dicumq; est ei Romule si omnes illud facerent vinū vilib9 esset imo vero imq̄t carū si quātum volet quisq; bibat ·

¶ De Sibilla eutrea ⁊ versib9 eius de xp̄o Augustinus libro decimo octauo de ciuitate dei · ¶ Capitulum · Centesimum ·

EODEM tempore romuli sibillam ferunt eutream claruisse · Varro dicit plures fuisse sibillas · Dicit clarissimus flaccianus · q̄ etiam pconsul fuit · Domo facillime facundie · multeq; doctrine cū de xp̄o colloqueremur · grecum nobis codicem ptulit · carmina esse dicens sibille eutree · vbi ostēdit in quodam loco · ī capitib9 versuū ordinē litteraz ita se habentem · vt hec in eo verba legerent · Ihs · creistos · theoy yos · soter · qd̄ est latine ihs xp̄s dei filius saluator · Di sunt aūt versus quoz p̄me lite istum sensum quez dixim9 reddunt sicut eos quidaz latinis ⁊ istā tib9 versib9 interpretat9 est · ¶ Versus · Judicij signum tellus sudore madescet · E celo rex aduenīet per secla futurus · Salicet in carne presens vt iudicet orbem · Unde deū cernent incredulus atq; fidelis · Celsum cum sanctis eui iam termino in ipo · Sic anime cū carne aderunt quas iudicet ipe · Cum iacet inultus densis in vepribus orbis Reijcient simulacra viri cunctam q̄z gazā · Exuret ignis pontumq; polumq; · Inquirēs tetru portas cō funget auerni · Sanctoz sedemin cunde lux libera carni · Tradet fontes eternaq; flāma cremabit · Occultos actus retegens tūc quisq; loquet · Secreta atq; deus reserabit pectora luci Tunc erit ⁊ luctus stridebunt dentibus omēs Eripit solis iubar ⁊ chorus mīt astrus Voluet celum lunaris splendor abibit Deijcet colles valles extollet ab imo Non erit in rebus hominum sublime vel altum · Nam equent cāpis montes ⁊ cerula ponti · Omnia cessabunt tellus confracta pibit Sic pariter fontes torrent fluminaq; igni Sed tuba tunc sonitū trem dimittet ab alto · Orbe gemēs facin9 miserum vario q; labores · Tarthareumq; chaos monstrabit terra dehiscens · Et coram hoc domino reges sistent ī vnū · Recidet e celis ignis q; ⁊ sulphurus amnis Sunt hi versus viginti septem · q̄ numerus q̄dratuz ternarium solidū reddit · Qua emm ter fiunt nouem ⁊ ipa nouem si ter ducant vt ex lato ī altuz figura cō surgat · ad viginti septem puenīunt · Horum autem grecorum quiq; verboz que sunt iesus

creiſtos/theoy·yos·ſother· Si pumas lite=
ras iungas eut·y·c·t·y·ſ. piſcis Jn quo no
mine miſtice xp̃s intelligit·eoꝝ in huius mor
talitatis abyſſo velut in aquaꝝ profunditate
viuus id eſt ſine peccato eſſe potuerut· Dorũ
aũt verſuum qumt9 et·xviij9·ꝛ·xix9·in capi
tibus ſuis habẽt literas mutuatas poſitas p
y·q̃a non poterãt facile latina v̈ba muemu q̃
ab eadẽ litera iapent et ſententie cõuemrẽt
Danc autẽ ſibillam quidam magis credunt
fuiſſe cumeam q̃ eutreã· Dec mil in toto car
mie ſuo cui9 exigua hec particula eſt habẽ qõ
ad cultum falſoꝝ ſiue factoꝝ deorum ptineat
Quimmo etiam contra eos et contra cultores
eoꝝ loquitur/ita vt in eoꝝ numero deputan=
da videantur qui ptinent ad ciuitatem dei·

¶ De vaticinijs eiuſdẽ ¶ Ca·C·i·Actor

SIBILLA eutrea vt legitur
vnum deum ꝓdicauit hoc modo·vn9
deus omnipotens iuſtus/vltra omia
ſublimior/qui fecit ſyderа· ipm qui eſt colite
creatorem mundi· Qui honorant deum verũ
eternam vitam hereditabunt/ ꝑpetuo ſeculo
ipſi habitabunt paradiſum amenſſimum or=
tum·ommum nututorem/conditoremq̃·qui
dulcem ſpiritũ omib9 diſpoſuit/dedit de9 fide
libus viis honorare· Dicẽt quidã ſibillam in
ſanã et mendacẽ eſſe· Cũ vero omia fuerit im
pleta/tũc demũ remiſcent mei/ nec vllus poſt
ea me dicet inſanam vl mẽdacem/ſ dei magni
ꝓphetiſſam· ¶ Auguſtinus vbi ſup̃· ¶ Jnſe
rit aũt lactan9 operu ſuo quedam de xp̃o va
ticinia ſibille/ſ non expunit cui9·ſed que ille
ſigillatim poſuit ego cõiuncta ponam· Jn ma
nus inquit inficlũ poſtea venet· Dabũt aũt
deo alapas manib9 inceſtis/ et inpurato ore
expuẽt venenatos ſputos· Dabit vero ad v̈be
ra ſimpliciter dorſum ſanctum/ ꝛ collafos acci
piens tacebit· ne quis agnoſcat quo verbum
vel vnde venit/ vt infeus loquatur et co=
rona ſpinea coronetur· Jo cibum autem fel
ꝛ ad ſitim acetum dabũt/in hoſpitalitate hãc
monſtrabũt menſam· Jpſa enim inſipiẽs gẽs
deum tuum nõ intellexiſti luentem mortaliũ
mentibus/ſ ſpinis coronaſti et horridum fel
miſcuſti· Templi vero velum ſcindet/ et me=
dio die nox erit tenebroſa minis in tubus ho
us/et morte movet/tubus diebus ſomno ſu
ſcepto· Et tunc ab infeus regreſſus ad lucez
veniet/pum9 reſurrectõis ꝓncipio reuocat9
oſtenſo· ¶ Jeronim9 in libro cõtra Jouĩ
nianũ· ¶ Quid referam ſibillas eutream atq̃
cumanam et octo reliquas/quaꝝ inſigne vir=
ginitas eſt/et virginitatis preciũ eſt diuinatõ
Eolico enim ſermõe ſibilla theoſbule dicitur
id eſt dei conſiliũ/quod ſola ſcubit noſſe vir=
ginitas·

¶ De decem ſibillis et eaꝝ carminibus·
Ca·C·ij· ¶ Yſidorus libro·octauo·

SIBILLE dicuntur generaliter
omnes femine vates lingua greca·
Nam ſybos eolico ſermone de9 dele
greci mentez nuncupãt/quaſi dei mentẽ·Pro
inde igitur quia diuinã voluntatẽ hominibus
interꝑtau ſolebãt ſibille nominate ſunt· ſicut
enim omnis vir ꝓphetiſans vel vates dicit vel
ꝓpheta/ita omis femina ꝓphetiſans ſibilla vo
catur·quod nomẽ ex officio nõ ex ꝓpietate ẽ
vocabuli· Decem aũt ſibille a doctiſſimis au=
doubus fuiſſe traduntur· Quaꝝ prima de per=
ſis fuit Secunda libica Tercia delphica in tẽ
plo delphici appollinis genita/ que ante troy
ana bella vaticinata eſt· Cui9 plurimos verſ9
opi ſuo homerus inſeruit· Quarta cymeria in
ytalia· Quinta eutrea nomie eroſilla in babi
lone orta/que grecis ilium petentib9 vaticina
ta eſt picturam eſſe troyam/ et homeꝝ menda
cia ſcriptuꝝ· Dicta eſt autẽ eutrea quia in ea
dem inſula eius inuenta ſunt carmina· Sexta
ſamia que femonoe dicta eſt a ſamo inſula/un
de fuit cognominata· Septima cumana nomi
ne amalthea/que nouẽ libros attulit tarquĩo
puſco/in quibus erant de creta romana cõſcri
pta· Jpſa eſt et cumea de qua virgili9· Ulti=
ma cumei venit iam carminis etas· Dicta eſt
cumana a ciuitate cunis que eſt in campania/
cui9 ſepulcrũ in ſicilia adhuc manet· Octaua
elleſpontica in agro troiano nata/que ſcribitur
ſolomis et cyri fuiſſe temporib9· Nona frigia
que vaticinata eſt antire· Decima tiburtina/
nomie albunia/quaꝝ omniũ carmina efferunt
in quibus de deo et de xp̃o ꝛ de gentib9 multa
ſcripſiſſe manifeſtiſſime comꝓbant· Celebri=
or autẽ inter ceteras et nobilior eutrea perhi
betur quã eo tpe nõnulli vaticinatã ferũt quo
roma cõdita eſt· Et tunc rex in iuda erat ach
as· Uel ſicut alij computãt ezechias·

¶ De ezechia ꝛ eius pietate in deum ex cronicis

Capitulum·Centesimumtertium·

EZECHIAS filiꝰ achas cepit anno quarte etatis trucentesimo tricesimo quinto·Mūdi vo tercio millesimo ducentesimo vicesimo quarto·ꝛ regnauit annis vignti nouez· Comestor In no tercio osee regis isrl'·ezechias regnauit in irlm· vigntiquinqꝫ annoꝝ erat cum regnare cepisset·Hic cōuocatis sacerdotibꝰ ꝛ leuitis aperuit templum primo anno ꝛ primo mense regni sui·ꝛ vasa dei repauit·ꝛ restituit sacrificia intermissa dissipauit excelsa·ꝛ contriuit statuas ꝛ lucos succidit·Cepit quoqꝫ filijs isrl' ut redirent ad cultum dei Ex cronicis Huius meritis domin9 i castris assyriorū vna nocte cētum octuagintaquinqꝫ milia virorꝝ p angelum interfecit·eiusqꝫ vite desperate quindecim annos addidit·ꝛ in huiꝰ rei signum solē decem gradibꝰ retrocedere fecit·Huius tempore sub osee rege isrl' destructum est regnum samarie·in qua captiuitate thobias credit captiuatus fuisse·Prophetabāt aūt ozee ꝛ azarias ioēl ꝛ micheas Romulus p̄mus milites ex populo sumpsit·ꝛ nobilissimos centum senes ob etatem senatores·ob similitudinē cure patres appellauit Templa quoqꝫ ꝛ muros romane vrbis extruxit·Tandem apud paludez capree nusqꝫ comparuit·ꝛ suadente·Hludo alriulio p̄cul quirini nomine consecratus est·

orum· Terentius q̄dam cum haberet ad iaciculum fundum/ꝛ bubulcus eius iuxta sepulcrum nume pompilij traijciens aratꝝ/ eruisset ex terra libros eiꝰ sacrorꝝ institutorꝝ/ vbi scripte erant cause/in vrbem ptulit ad pretorem Ut ille cum inspexisset principia/rem tantam detulit ad senatum· Vbi cum pmores quasdam causas legissent/cur q̄qꝫ in sacris fuerint institutuꝫ· nume quidem mortuo senatꝰ assensus est·eosqꝫ libros tanqꝫ religiosi patres conscripti pretor vt combureret censuerunt. Augustinus libro septimo de ciuitate dei. Numa qđ sacre neminem voluit/ne hoies nefaria doceret·violare tñ timuit ne dēmones iratos haberet· Ysidor9· Numa pōpilꝰ q̄ romulo successit p̄mꝰ leges romanis edidit Demū cū populꝰ sediciosos magistratꝰ ferre nō posset decē viros legibꝰ scribēdis decreuit q̄ leges ex libris solonis in latinum sermonez translatas duodecim tabulis exposuerūt· Fuerunt autez hi· apius· claudius· gemiꝰ· veteꝰ· iulius· manliꝰ sulpitiꝰ sextꝰ curatiꝰ· romuliꝰ postumius· Comestor· In diebꝰ quoqꝫ manasse partem tarentum condiderunt· Terdus romanorꝝ regnauit tullius hostilius· Hic primus regum romanorꝝ purpura ꝛ fascibꝰ vsꝰ est· Qui post longam pacem bella reparauit· Albanos vegētes ficenates vicit· adiecto mōte celio ampliauit vrbez· Tandem cum domo sua fulmine conflagrauit·

De manasse ꝛ numa pompilio· Ca·Ciiij·

MANASSES filiꝰ ezechie cepit anno quarte etatis trucentesimo sexagesimo q̄rto Mūdi vo tcio millesimo ducentesimo quinq̄gesimo secūdo·ꝛ regnauit annis quinq̄gintaquinqꝫ· Hic pessimꝰ ydolatra fuit ꝛ plateas urbium pphetarum sanguine purpurauit· Helinandus· Tempoꝛibꝰ manasse romanorꝝ secūdꝰ regnauit numa pōpiliꝰ· Hic nullum cum finitimis bellum gessit duos menses anno addidit·scz ianuarium ꝛ februarium cum ante hoc decem tantū apud romanos fuissent Capitolium a fundamētis edificauit ꝛ congiarium dedit asses ligneos ꝛ corticeos· Augustinus libro septimo de ciuitate dei· Numa yeromanciam facere compulsus est·vt in aqua videret ymagines demonū ꝛ audiret ab eis q̄d in sacris instituere·ꝛ obseruare deberet· Varro in libro de cultu de

De gyge rege ꝛ archilogo ꝛ symonide helinandus· Capitulum·Cv·

ANno manasse tredecimo lycorum regnauit quintus gyges·de quo dicit tullius in libro tercio de officijs· q̄ cū esset regius pastor/facto pluuio ymbrū descendit inquendaz hyatum terre vbi inuenit hominem quendam mortuū in equo eneo sedentem·In cuiꝰ digito inuenit quendam anulum p̄ quem inuisibilis factus/stuprum regine intulit·ꝛ adiutuce ea dñm suum regem interemit De interfectione q̄dem dñi sui concordat iustinus cum tullio· ꝑ demuētione anuli nusquā alibi scriptum reppeꝛi·nisi in ambrosio de officijs·q̄ hoc idem ex cicerone retractat· Valerius libro septimo· Cum gyges armis ꝛ diuicijs opulentissimo lidie regno inflatꝰ aīo sapientiam ad apollinem venisset an aliquis mortalium se felicior esset·ex aboito specu sacrarij vox insonuit· que aglaum sophidium ei

ptulit· Js archadū pauptumus erat ꝗ etate
senior agelli sui tmnos nunꝯ excesserat· Sic
igitur insolerter de fortūe sue fulgore glianti
respondit appollo/plus probau securitate u
dens tuguriū/ꝯ tustem curis et solicitudini=
bus aulam/paucasꝯ glebas pauoris exptes
ꝯ arua lidie pinguissima metu referta/ꝛ vnū
aut alterum faalis tutele iugum boum/ ꝯ eq
tatum voracibus impensis onerosum/ et orre
um vsus necessarij nulliꝯ minis appetendum
ꝯ thesauros expositos insidijs et cupiditatib9
ommū· ¶Delmandous· ¶Hui9 gyges an
no quinto id est manasse·xviij·et olimpiadis
vicesimepume tercio·mida vl mides cū apud
frigies regnaret sanguine thauu potato extm
ctus ē Anno manasse·xlvij·et olimpiadis vi
cesimeoctaue quarto Egptioꝝ quartus re=
gnauit nechao annis octo·Hoc tempe archi
logus et symonides et austoxenes musici insi=
gnes habiti sunt· ¶Valerius libro·vi·
Lacedomonij libros archilogi poete exporta=
ri iusserunt ex vrbe/quia paꝛ pudicam lectio
nem illoꝝ arbitrabant·Noluerūt enim ea li=
beroꝝ suoꝝ animos imbui / ne plus moribus
noceret ꝯ ingenijs pdesset·Itaꝯ ꝛ maximū
poetam/quia domū sibi inuisam obscenis ma=
ledictis carminū lacerauerat exilio mulctaue=
runt· ¶Idem·vij· ¶Symonides autez po
eta octuagesimo anno/et docuisse se carmina
et in eoꝝ certamine descendisse gloriatur·
Idem libro pmo· ¶Symonides poeta cū ad
litus nauem appulisset/et corpus inhumatum
iacēs sepelisset/ admonitus ab eo ne proximo
die nauigaret interim remansit· Qui autē na
uigare ceperūt fluctibus et pcellis obruti sūt
Idem in eodē· ¶Symonides cum apud sco
pam cenaret nunciatū est ei duos iuuenes ad
ianuam stare rogantes vt ad eos continuo p
diret·quo cum exisset neminem reppert· Eo
dem aūt momento tectimiū collapsum omnes
cōuiuas oppressit· ¶Delmandous· ¶Anno
manasse ꝙnquagesimopumo·olimpiadis·xx
ix·tercio·lidoꝝ sext9 regnauit ardisus annis
triginta septem·Hoc tempore et zalencus le
gislator apud locros frequentibus preconijs
celebratur· ¶Valerius libro·vi· ¶Zalen=
cus cū filius eius adulterio damnat9/utroꝯ
oculo carere deberet·ac tota ciuitas in honorē
patris aliquandiu ei repugnaret/ad vltimuz
victus ne lex a se condita violaret/suo puis
demde filij eruto oculo/ vtrusq; usum videndi
reliquit· Sicꝯ mirabili equitatis tēpamento

se inter miseri cordē patrem et iustum legissla=
torem partitus est·

¶De morte ysaie pphete et pēnitētia manasse
Capitulū centesimū sextum· ¶Comestor·

INTERIM vero scelera sua manas
ses ysaiam quoꝯ auum maternū scdm hebre=
os vel affinem suum iectum extra hirlm circa
pisinam syloe serra lignea p medium secari fe
cit·Qui dū in puncto sectionis angustiaret
petijt sibi dari aquaz vt biberet· Et cum nol
lent ei dare/dns de sublimi misit aquam in os
ei9 et expirauit·Nec tñ carnifices destiterūt
a sectione·Ob hanc aque missionem cōfirma
tum est nomen syloe·quod interptatur miss9
Nec sepelierunt eum in sepulcro patrum sc3
pphetaꝝ·sed sub quercu rogel iuxta transitū
aquarum/quem fecerat ezechias in memoriā
miraculi/qō fecit dns in illis ad preces ysaie
Tradit enim epifanius/ q dū sennacherub re=
diret ab egipto premisit exercitum ad obsidē
dum hirlm·Qui castrametatus est circa pisi
nam syloe/vt aquis eius uterentur · Eratꝯ
pisina cōmunis·Nam et ciues ad eam descen
dere poterant et hostes·Orans aūt ysaias ob
tinuit a dño q cum egrederent ciues erant ibi
aque sicut prius/cum vero descenderāt hostes
siccabantur prsus/ita vt mirarent assirij vñ
essent aque in vrbe·Porro in iugem memori
am huius facti adhuc aque in vrbe syloe nō iu=
giter/sed in certis locis ebulliunt · Cunꝯ in
pria pona accessisset sennacherub facta ē stra
ges supradicta in exercitu ipsius·In tāte rei
memoriam populus pphetam gloriose sepeliuit
in loco predicto·vt etiā ordinibus ei9 p9 mor
tem indesinenter hui9 aque beneficio potirent²
Immisit ergo dns aduersus manassen regem
babilonioꝝ qui depopulat9 ē iudeā/ et manas
sen dolo captū traxit in babilonem/ et pluri=
bus afflixit tormentis·et intelligēs manasses
hāc esse manū dei egit pēnitentiā/et attēte ora
uit ad dominū·et misertus ei dns reduxit eum
in regnū suum·Qui cū venisset hierosolimam
deleuit ydola/lucos et aras que fecerat/ita vt
in memoriam priorum nihil supereset/ et re=
stituit cultū domi· ¶Ex cronicis· ¶Eo tē
pore sibilla erofila in samo claruit · Delotes
apud medos regnauit qui egbatanā cōdidit·
Mida cū apud medos regnaret sanguine thau
ri potato extinctus est·

¶De Amon rege et fraorte et phallari ty
ranno· ¶Capitulū centesimumseptimū·

AMON filiꝰ manaſſe · cepit ānō ꝙrte etatis ꝙorigētesimo decioctauo Mundi vero terdo milleſimo trucentesimoſeptimo ⁊ regnauit ſcōm lxx · interpretes annis duodecim ſcōm aūt hebreos duobꝰ Itaqꝫ decem annꝫ q ſuperſunt apud ſeptuaginta p decez annis a hyalon vndecim iudicis iſrl' hic ponunt · q vt ſuperius dictum eſt ī lxx · non habent · ¶ Comeſtor · ¶ Porro amon rex iuda fecit malum coram dño ſicut pater ſuus in iuuentute ſua fecerat · ⁊ tetenderunt ei inſidias ſerui ſui ⁊ interfecerunt eū in domo ſua ¶ Delmandus ¶ Anno quarto amon q fuit tercius olimpiadis tuceſime ꝑme medorus ſextus regnauit fraortes · annis vigintiquatuor Duius anno ſecundo in ponto boryſtenis condita eſt iuxta boryſtenem fluuium · Cuius fluuij piſces vt ait ſolinus egregij ſaporis · ⁊ ſine oſſibꝰ ſunt ſolas cartillagines tenerrimas habentes · Doc tempore fallaus apud agugentinos tirannidem exercuit · ¶ Oroſius libro ꝓmo · ¶ Fraortes rex medoꝝ creberrimis ꝓſarum aſſyriorumqꝫ bellis vigintiduos regni ſui annos conſumpſit · ¶ Idem ī eodem · ¶ Callaus ſiculus agugentinos arrepta tyrānide depopulabat · qui crudelis mente · cōmentis crudelior · omnia nefarie ī nnocentes agens inuenit aliqñ q̄modo iuſte puniret iniuſtus · Nam ꝓbillus quidam eius opifex affectans tyranni amicitiam · aptum munus ratꝰ crudelitati illiꝰ eneum thaurum fecit · cui fabrice ianuam ex latere compoſuit · q̄ ad intrudendos damnatos receptui foret · vt cum incluſus ibidem ſubiectis ignibus torreret / ſonum vocis extorte capacitas concaui eius augeret · pulſuqꝫ ferali competens ymagini murmur emitteret · nefarioqꝫ ſpectaculo mugitus pecudis nō hominis gemitus videret · Sed fallaus factum amplexꝰ · factorem execrans ⁊ vltioni materiam tubuit ⁊ crudelitati · Nam ipm opificem ſua inuentione punuit · ¶ Valeꝰ libro nono · ¶ Seuus ille enei thauri inuentor · quo incluſi ſubditis ignibus longo ⁊ abdito cruciatu mugitu reſonante ſpiritum edere cogebant · ne eiulatꝰ eorum humano ſono vocis expreſſe fallaridis tyranni miſericordiam implorare poſſent · Quā qr calamitoſis deeſſe volunt dictumus artis ſue opus primus artifex incluſus merito auſpicatus eſt · ¶ Delmandꝰ · ¶ Legit eſſe deſtructa tyrannis huiꝰ fallaris per zenonem ꝑm · Qui cum ab eo torqueret vt conſocios coniurationis aduerſꝰ eum ꝓderet · neminē noīans increpare cepit populum q conuenerat ad ſpectaculum · q̄re eius tyrannidem tā diu tollerarent · ⁊ adeo ſermonibꝰ ſuis aduerſus eū incitauit · q eum lapidauerunt · de quo tñ zenone ſic refert · ¶ Valerius libro tercio · ¶ Zenon inquit phūs cum a quodam tyrāno torqueret de cuiꝰ nece tractauerat · dixit ſe ſecrete velle loq cum eo · laſſatus eculeo aurem eiꝰ morſu corrupuit nec ante dimiſit qꝫ ipe vita ⁊ ille pte corporis priuaret · Item hoc tempore id eſt olimpiade tuceſima tercia · claruit ligdamus ſiracuſanus de quo ſolinus ſic refert · Nōnulos inq̄t naſci accepimus concretis oſſibꝰ · eoſqꝫ neqꝫ ſudare neqꝫ ſitire cōſueuiſſe · qualis ſyracuſanus ligdamꝰ fert q tdia ⁊ tuceſima olimpiade ꝑmus ex olimpico certamine pancratij coronā reportauit cuiuſqꝫ oſſa deprehenſa ſūt non habere medullam ·

¶ De ioſia ⁊ hieremia ꝓphēta ex cronicis · ¶ Capitulum · Cviij ·

IOSIAS iuſtus filius amon · cum eſſet annoꝝ octo cepit regnare iuxta euſebiū ānō ꝙrte etatis quadringenteſimo tuceſimoquinto · Mundi vero tercio milleſimo tucēteſimo decimooctauo · ⁊ regnauit annis triginta uno Euſebius tñ ponit xxxij · ¶ Comeſtor · ¶ Dic in quarto regni ſui anno · q erat eius duodecimus etatis · vt dicit ioſephus · pietatem ⁊ iuſticiam mirabilem in ſe iam demōſtrabat · Nā populum iam reuocabat ab ydolatria · ⁊ operra prdua velut ſemor emendabat · Porro anno octauo regni ſui omnem cuitatem ⁊ ꝑuinciam a cultu ydoloꝝ purgauit ita vt nullum veſtigium ydolatrie ſupeſſet · Scrutabat etiaz domos · ne quid latent remaneret ſuſpectum ⁊ in vnaqꝫ cauſa iuſticiam coluit tanqꝫ aīe ſue medicinam · Miſitqꝫ in totam ꝓuinciam vt deferrent ad reparationez templi munera p ſua voluntate vnuſquiſqꝫ · ⁊ facta eſt repatio templi fideliter ⁊ indilate · Anno tredecimo ioſie exorſus eſt ꝓphetare hieremias m terra beniamin · tercio ab vrbe miliario · ⁊ ꝓphetauit vſqꝫ ad euerſionē vrbis quadraginta annis ⁊ vno preter illud tempus quo in egypto ꝓphetauit in thafnis · Et cum puer eſſet tetigit dominꝰ os eius ⁊ ait · Ecce dedi verba mea in ore tuo Extunc licet eſſet adoleſcens cepit predicare ⁊ ꝓphetare · mane conſurgēs ⁊ frequent ſtans in porta domus dñi / ⁊ in atrijs tēpli · Et oſtendit ei dñs ſigna euerſionis irm quā ꝓicabat

Tempa

Primo signo designauit ei auctorē illius euer sionis omnīm/ostendit enim ei quasi furem vi gilantem cū virga vt damnificaret dormētes Sic enim dns vigilant ad pcutiendū populū suum. Secundo signo ostēdit ei quo ministro ad hoc vteret/p ollam succensam a facie aqui lonis/id est a caldeis qui iuxta situm hirlm ve nerunt ab aquilone. Das duas visiones vi dit sub iozia. In tercia vero ō lumbaru putre facto ostendit ei causam euersionis. Nec sunt hec visio ymaginaua sed corporalis. Et ait ei dominus. Sicut adhæret lumbare ad lumbos viu. sic agglutinaui mihi domū isrl ⁊ domum iuda. Sed quia recesserūt a me formicādo p9 deos alienos/ quasi putrefient trans eufraten captiuati. Eo quoq tempore pphetabat ol da mulier. In diebus illis ascendit Pharao rex egipti contra regez assiruoz. audierat enī eum debilitatū. quia medi et babilonij a mo narchia eius recesserant. Primo aūt aggres sus erat ad regem adremon/qui tunc regna uit in tharthanis. Descendit ergo Josias in occursum eius/ phibens ne transitum faceret p iudeam. Et misit pharao ad iosiam dicens Quid mihi et tibi rex iuda/ non aduersum te venio/misit me dns ad medos. Et non acqui euit iosias. sed cum rege adremon cōponebat acies/vt dimicaret aduersus pharaonē. ⁊ fo rte dum transiret a curru in currum qui seque batur eum more regio occisus est a sagittarijs in campis mageddon. Et plāxit eum mcōsola biliter adremon rex cum exercitu suo. Tradi tur aūt q iuxta fontem et arborem occisus est qui statim aruerūt. Et planxit eū vniuersus iuda et hirlm. et maxime ieremias qui sup ei9 exequias scripsit trenos lamentabiles / quib9 vtebantur cantores et cantatrices.

De auon et methimneo. Decimanous Capitulum centesimumnonum.

EODEM tempore auon methimne us claruit/qui a delphino in tenarū dicitur transportatus/quod q̄modo cōtigerit inuenies in agellio noctiū articarum Boecius in libro de arte musica. Terpan der atq auon methimneo lesbios atq iones grauissimis morbis cantus eupuere presidio Agellius. Auon fidicen lesbius peuan dri regis counthij familiarissimus grandi pe cunia copiosus/a filia counthum rediturus quasi amicciores et notiores sibi nautas coun thios elegit. Dinam in altum naui proiecta prede pecunieq cupidi consilium ceperunt de necando auone. Ille pmde intellecta omnia sua dedit/vitam tantum vt sibi donarent ora uit. Illi vt statim in mare prosiliret precepe runt. At ille omni spe vite perdita in vnū im petrauit/vt purus q̄ mortem sustineret appe teret/indueret pmitteretur vestimenta sua/ et fides carpere et carmen canere casus illius con solabile. Cum ergo carmen quod atthium di catur voce sublatissima caneret cum fidib9/tan dem cum ornatu suo iecit se procul in profun dum. Nouum et mirum et piam facinus. con tinuo delphinus inter undas adnatauit/ et in dorso super fluctus edito incolumi illum et or natum et corpore tenez euexit. Auon counthum talez se peuandro qualis a delphino ve ctus fuerat obtulit/rem sicut acciderat narra uit. Rex minus credidit. nautas autem quid de auone in illis locis unde venerant audissent dissimulanter interrogauit. Illi eum in gratia pecuniaq fortunatum et florentem respondē runt. Inter eorum verba auon cum fidibus et ornatu suo coram se ostendit. Ex cro mitis. Eodem quoq tēpore claruit thales milesius examij filius / primus phicus philo sophus/quez usq ad quinquagesimāseptimā olimpiadem vixisse ferunt / apud counthum peuandr tyrannus extitit. Danetius q̄q p̄9 in filiā tyrannidem irrupuit. falaris autem ō structa est. Tarquinius puscus romanorum quintus regnauit. qui capitolium instruxit ⁊ ioui dedicauit. Egiptioz vero nechao secun dus/qui et necepsus contra regem assiruoruz ascendens/iosiam sibi obuiantem interfecit.

De Josia et filijs eme usq ad sedechiam. Capitulū centesimū decimum. Autor.

IOSIAS moriens tres filios re liquit Eliachim qui et ieconias pri mogenitum. et medium ioacham q et sellum. mathaniam vero tercium. Dorum primus ioacham in regem a populo constitui tur. Sz post tres menses a rege egipti āmoue tur/et heliachim pro eo substitutus/ eidem re gi tributarius efficitur/mutatoq nomine io achim vocatur. Joachim ergo cepit anno q̄r te etatis. cccc. lxij. mundi vero. MMM. ccc. .l. et regnauit. xi. āis. ab hoc vnas pheta cum eum redarguisset turpiter interfectus est

Tempa Liber Bederchie

Dieremias quoq; destructionez vrbis ⁊ templi pphetans incarceratus est·ne publice predicaret·Anno ioachim quarto nabuchodonosor ī babylone regnare cepit q̄ vicio rege egypti cuncta que illi⁹ fuerant a uuo egypti vsq; ad eufraten tulit· Eufraten quoq; transiens omnem syriam vsq; ad pelusium p̄ter iudeam cepit. Eo tempore phitacus mitilenus q̄ de septem sapientibus fuit cum frenone athenienſi olimpice congressus interfecit eundem . Sapho quoq; ⁊ alcheus poete clari habebantur · Demq; nabuchodonosor anno regni sui quarto qui fuit octauus ioachim aſcendit ī irlm·captumq; ioachim ⁊ ligatum trahebat secum ⁊ cum eo nobiles viros in babylonem. In itinere vero imposuit ei tributum·⁊ eum remisit in irlm· Sed obsides de semine regio daniele scz ⁊ tres pueros secum traxit ⁊ ioachim tribus annis ei seruiuit· Sed postea cum negaret tributuz quod ei pmiserat·nabuchodonosor veniens eum occidit·⁊ in sepultum abiecit·ac ioachim iechoniam filium ei⁹ equiuocum scz patu regem cōstituit . sed post tres mēses timēs ne ille paterne miuue memor egyptijs adhereret·⁊ contra eum pugnaret rediens irlm obsedit·ip̄mq; cum matre ⁊ familia · de consilio hieremie se tradentem suscepit ⁊ eos in babilonem transtulit·principes quoq; cum alijs pluribus·inter quos erat mardochēus ⁊ ezechiel adhuc iuuenis· Constituit aūt regem patruū ioachim·mathaniam·accepto iuramēto q̄ seruiret ei sub tributo/ mutatoq; nomīe vocauit eum sedechiam·

De regno sedechie ⁊ cōditione vrbis massilie ex cronicis· Capitulum·Cxr·

Ioas sedechias cepit anno quarte etatis q̄dragentesimo septuagesimoquarto · Mundi vero terdo millesimo trecentesimo sexagesimoscdo ⁊ regnauit annis vndecim · Sub hoc quoq; pphetauerunt hieremias ⁊ baruch· Delmanous· Anno secundo sedechie massilia condita est· De qua iustinus in libro quadragesimotercio · Tempoubus tarquinij ex asia focensium iuuentus ostio tyberis inuecta amicitiam cum romanis iunxit·Unde in vltimos gallie sinus nauibus pfecta massiliam int̄ ligures ⁊ feras gentes gallorū cōdidit· Qui focēses exiguitate ⁊ macie terre coacti·studiosius mare q̄ terras exercuere piscando·mercando·plerunq; ⁊ latrocinando· quod illis tē poub⁹ gloue habebat· Condita ergo ē massilia pe ostia rodani amnis·in remoto sinu velut in angulo maris· Ab his galli vsum vite cultious ⁊ agrorum cultus ⁊ vrbes membus ingere didicere· mansuefactaq; barbare legibus nō armis viuere·⁊ vitem ponere·⁊ oliuā inserere·Acceptus est aūt locus condende vrbis a namno rege rego bugioz·q̄ ad filie egiptis nuptias omnes inuitauit·quā more gentis electo inter epulas genero nuptum tradere parabat· Que conuersa ad grecos aquā potū·porrigit·q̄ mox factus ex hospite generi locum condende vrbis accepit·Nāno aūt camanus filius successit cui q̄dam regulus de massilienſib⁹ hanc fabulam pposuit · Canis aliq̄ partu grauida locum a pastore p̄cauo petijt in quo pareret · Quo obtento iterato petijt vt sibi in eodem loco educare catulos liceret Ut postremo adultis catulis · fulta iaz domestico presidio locum sibi vendicauit· Cum ergo comanus pararet eis insidias ⁊ quandam mulierem cognatam suam·q̄ cū greco adolescente adulterabat· Igit̄ cedunt septē milia cū ipo rege ī insidijs· Exinde massilienses festis dieb⁹ consueuerant portas claudere vigilias agere·stationes in muus obseruare·pegunos recognoscere·Nō multo post duce cadumando ad delendaz massiliam omēs finitimi populi conuenerunt · Qui cum vrbem obsiderent terrutus est ⁊ sommium p spēdē mulieris·que se dea dicebat·⁊ ideo pacem fecit . petiuitq; vt ei vrbez intrare ⁊ deos eoz adorare liceret Conspecto igit̄ simulacro dee q̄ eum terruerat/ continuo clamauit illā esse quā ī somno viderat·cui torquem aureā obtulit Porro massilienses varro tulingues esse ait · ⁊ grece loquant̄ ⁊ latine ⁊ gallice· Valeri⁹ libro terdo· Condita massilia gladi⁹ ibi est quo noxij iugulantur·rubigine q̄dem exesus·ꝫ ad mommentum vetustatis· Ibi etiam seruat̄ venenum acuta tempatum · qđ dat ei qui consilia senatus publicauerit·Eoz vrbez nemo cū telo ingredit̄· Massilienſium ciuitas seueritatis custos acerruma·nullum aditū mimis dat in scena quoz argumēta ex pte maiore stuproz cōtinet actus·ne talia spectandi ⁊ audiendi cōsuetudo etiā ymmtādi licēdiam sumat·

De milone crocotiensi helmanous· Capitulum· Cxij·

SOLINOS dicit milonem croconiensem tarquinij pusci fuisse temporibus · de quo ipse refert ꝙ bouez viuum in olimpico certamie ꝑ stadium portauerit in humeris / et eundem ictu manus nudo victimam fecerit / et eadem die solus totum assumpserit / non grauatus / et ꝙ victor omniū certaminū obierit · Macer aūt dicit ꝙ secū in certaminibus portare solitus sit allectorium lapidem / qui in ventriculo galli reperitur / magnitudine fabe · De hoc refert tullius in libro de senectute sub ꝑsona cathonis · Que vox inquit potest esse cōtemptior ꝙ milonis crotoniensis · Qui cum iam senex esset / athletasq; se exercentes in curriculo videret aspexisse lacertos suos dicatur illacumq; dixisse · At hi quidem mortui iam sunt · Nunc vero tam isti ꝙ tuipse nugator · Neq; enim ex te vnq; es nobilitatus / ꝙ ex lacertis tuis · Dic vt ait valerius cum iter faciens in agro quercū cuneis adactis fissam vidisset / et fretus viribus accessit ad eam / insertisq; manibus diuellere conatus est · Quas arbor excussis cuneis in sui naturam reuocata cōpressit / eumq; cū tot gimmis palmis feris lacerandum prebuit ·

De Ezechiele ꝓpheta · Capitulum cētesimum tredecimum · Comestor ·

ANNO quinto sedechie exorsus est ezechiel ꝓphetare in babilone ad captiuos p9quam acceperāt epistolam hieremie · Dic in babilonem ductus est cū ioachim et matre eius / cum daniele ⁊ tribus pueris / et habitabat iuxta fluuium chobar · Exorsus est aūt ꝓphetare ad cōcaptiuos ꝓp̄ causas hui9modi · Legerant in epistola hieremie ꝑ septuaginta annos duraturā captiuitatem · ⁊ flebant pro exilij ꝓlongatōe / preterea murmurabant aduersus dñm ꝙ fraudulenter eos eiecisset · Dixerat enim ꝑ os hieremie / remanētes in hierlm ꝓituros / eis vero qui se tradidissent seruo suo nabuchodonosor bona pollicebatur · Nunc in contrarium res relapsa erat / florebant enim qui remanserant / et ipsi iugo seruitutis premebant · Erant quoq; inter eos qui dicerent / quia dum seruiebant milicie celi / bonis omnibus habundabāt / exquo vero cessauerant perierant gladio et fame et peste · Nolxc ꝓphetauit ezechiel euersionem vrbis / et tēpli incendium immnere · Et eos qui remanserant in vrbe fame perituros / et extra vrbem gladio · eos autē qui viui traherentur / grauem passuros seruitutem · ipsos añt in pace et quasi libera seruitute mansuros · Vt autē auctoritatem p̄beret ei deus / p̄postēdit ei quasdam visiones · similitudinē sc3 homis / leonis / vituli ⁊ aquile · non solum ad p̄figurandum euangelistas / ꝙ vt ostenderet deum israhel dñm esse totius creature / ꝑ hec digmora omnē intelligēs creaturam · Homo enim ꝑest ceteris animantibus / aquila rex auium / leo ferax / bos iumentoz · Sub animalibus vero vidit rotam in medio rote / vt ostenderet circumuolutionē oim elementoz in dñi esse potestate · Et super hoc vidit firmamētum colous saphirum / et super firmamentum erat similitudo throni / et super thronum quasi aspect9 homis · Et ait domin9 ad eum · fili homis mitto te ad filios israhel ·

De destructōne hierusalem et regni iuda · Capitulū centesimū · xiiij · Ex cronicis

IN PRINCIPIO anni noni sedechie nabuchodonosor hierlm obsedit / quia superb9 et inuidus tributū ei p̄missum negauit · Cūc rex egipti cum exercitu quasi soluturus obsidionem venit / et nabuchodonosor a hierlm in occursum eius recedēs eū fugauit / ac de syria exire cōpulit Tunc falsi ꝓphete nunciabāt sedechie ꝑspera ꝙ falsa Jeremias aūt his cōtraria ꝙ vera · Qui egrediēs ad vicum suum anathoth tanq; fugeret ad hostes / captus est ⁊ incarceratus · Anno nono sedechie / mense decimo rediit nabuchodonosor et nabuzardan cū exercitu / et obsederūt vrbem / et clausa est decem et octo mensibus · Terrutus itaq; sedechias ieremiam de carcere tulit / et ꝓphetie veritatem secreto inquirens audiuit / eiq; victualia ministrari quotidie iussit · Ex postea dum publice predicaret / pugnantibus ac semoriq9 eū ad mortem petentibus exposuit · qui eū in lacum helchie deposuerūt / ⁊ erat in luto vsq; ad guttur / quod ei erat omni morte amarius · ꝙ extraxit eū abdemelech / alias abimelech ethiops vir eunuch9 · Tandē dñi dētib9 in vrbe victualib9 adeo vt mulieres puulos suos comederēt in mēsura palme · Capta est ciuitas in decimo anno sedechie / fugiēsq; cōprehensus ē ⁊ in conspectu nabuchodonosor in reblata iudicatus / dicētis eū impij ab ipo p̄cepti ingratum extitisse / et contra mumificū hostilit agēdo etiā in deū desieraſſe Et addidit magn9 de9 habens odio tuam nequidam te mihi tradidit ·

Itaq; filios eius coram eo occidit · et oculos eius effodit · vinctumq; cathenis in babilonem adduxit · et ioseydech cum eo · saraia pontifice patre illius occiso · Nabuzardan vero punceps templum et ciuitatem incendit · ac murum totum in circuitu destruxit de ea captiuos et vasa dñi transtulit · godoliam pauperib9 et agricolis in terra relictis prefecit · hieremie vero libertatez et munera prebuit · rechabitas quoq; liberos abire pmisit · Hic fuit exitus regni hebreoz in quo regnatum est annis quingentis et quatuordecim et mensib9 sex · scom iosephuz Temporib9 ezechie tarquinius priscus circū rome edificauit · numez senatoz auxit romanos ludos instituit / muros et cloacas extruxit et tandem ab anci marci filijs cui ipse in regno successerat · occisus interijt · Solon gēti cui prerat noua iura cōstituit · epymenides athenas subuertit · Eo tempore certātib9 in agone dabat tragos id est hyrcus unde tragedos aiunt nuncupatos ·

De fine quarte etatis et pphetia ezechielis · Capitulum · Cxv ·

IN HAC vltima captiuitate iudeoz̄ etas seculi quarta terminat / habens annos quadringentos octuagintaquinq; Fuerunt aūt ab anno quarto salomonis in quo fundatum ē templum vsq; ad eius incendium anni quadrungēti xli · Ab ingressu terre pmissionis dcccclxxxij Ab datione legis dccccxxij Ab natiuitate abrahe M . cccc · xxvi · Ab inicio vo seculi tua milia ccc · lxxiij · Comestor · Venit autez ad ezechielem qdaz qui fugerat de urbe dicēs Vastata est ciuitas · In precedenti tamen vespere ezechiel pdixerat de nūcio venturo · et audiens omnis transmigratio exidium urbis et incendium templi leuauerunt vocem suaz et dixerunt · Perijt spes nostra absisi sum9 et non surgemus · Et clamauit ezechiel Hec dicit dominus · Cum sanctificatus fuero in vobis tollā vos de gentibus · et adducam in terram vestrā et effundam sup vos aquam mundam · Et facta est manus dñi sup pphetam · et eduxit eum in spiritu in campum qui plenus erat ossibus siccis vehemēter et ait · ossa arida · Hec dicit dominus Ecce dabo sup vos neruos et succrescere faciam carnes · et sup extendaz cutem · dabo q; vobis spiritum et viuetis · Ossa hec vniuersa domus israel est · Preterea in consolationem gentis sue · predixit pphēta calamitates circūstantiū nationum · que vel iuuerant hostes contra urbem · vel insultauerunt captiuis id est filiorū amon et moab et edom philistym tyri et sydonis · egypti et ethiopie ·

De descensu reliquaz in egyptum et morte hieremie · Capitulum · Cxvi ·

DORRO cōtra consilium hieremie descenderūt reliquie iuda in egyptū ducentes secum hieremiaz et baruch et habitauerunt ibi · Et factus est sermo dñi ad hieremiaz in thafnis alis thamnis · Sume lapides grandes et absconde eos in crupta . que ē sub muro latidio in porta domus pharaonis · et dices ad iudeos · Hec dicit dñs · Ecce ego assumam seruum meū nabuchodonosoz et ponā thronum eius sup lapides istos . et pcutiet terram egypti · et pibitis vos cum egyptijs · Et insurrexit populus aduersus hieremiam · et lapidauerunt eum cum lapidib9 quos absconderat sub muro latidio · Egyptij vero honorauerunt pphetam sepelientes eum iuxta tumulum regum · memores beneficioz̄ que prestiterat egyptijs · Oratione enim sua fugauerat aspides et bestias aquarū quas greci cocodrillos vocant quibus prius egyptus infestabat Tradunt etiaz q; adhuc de puluere eiusdez loci aspidum pcussura sanat et fugant cocodrilli · De eodem ait epiphani9 · Nudium9 a seniorib9 vius q; alexander macedo veniens ad sepulcrum pphete · et agnoscēs loci misterium transtulit ipm in alexandriam et sepeliuit gloriose · et extunc a terra illa pphibiti sunt cocodrilli et aspides remit9 · Nam et idem alexander prius introduxerat serpentes quosdam q; vice marsoz̄ aspides fugabant ꝫ non poterāt eos penit9 extirpare Hic est hieremias q; regibus egypti signum dedit q; eoz̄ ydola euerti oporteret cum virgo pareret · Unde et sacerdotes eoz̄ in secreto templi loco / ymaginem virginis et pueri statuentes adorabant · Dum vero ptolome9 rex interrogaret eos qua hoc ratione agerent dixerunt paterne traditionis esse misteuum · qō a sancto pphēta acceperant maiores · et credebant in rebus ita fore euenturum · Hic est hieremias qui templum euertendum prenoscens arcam testamenti cum his q; in ea erant tulit · et precibus suis absoruit · dicit in petra · Petram vero digito designās dei nomen impressit · Quod nubis operimēto ita celatum ē · vt extunc ne locū q; recognoscere

queat/nec ipm nomen legere. Et pustine fi=
gure instar illic sepe nubes sit/vt igms nocturno tempore/eoq dei gloua ab eius lege nõ de
sinat. Est autẽ petra illa in heremi loco inter duos montes/in quibus iacent moyses et aa=
ron. Dixitq ieremias pſentibus. dominus ex
syon recessit ad celos / inde rursus in virtute
venturus. et erit signum pſentie eius quando
vniuerse gentes adorauerunt lignum. Dixitq
q hanc arcam nemo misi aaron poterit produ
cere. et tabulas que in ea sunt nullus aperiet
sacerdotum/nullus pphetarum/misi electus dei
moyses. Et in puma resurrectõe resurget hec
arca et exibit de petra/et ponetur in monte sy
nai. et omnes sancti congregabuntur ad eam
regressum dei sustinentes.

¶ De exordio quinte etatis/ et de regib9 ba
bilonis. Ex cronicis. Ca. C. xvij.

IGITVR ab inicio captiuitatis etas quin
ta exordium habuit. que scz captiuitas iuxta
pphetiaz ieremie pseuerauerat septuaginta an
nis/vsq ad annum secundũ darij filij yoaspis
Dorum tuginta primi computãtur iuxta eu
sebium vsq ad regnum cyri. ¶ Comestor.
Anno quinto euersionis hierusalem descẽdit
nabuchodonosor in syriam inferiorem et obti
nuit eam. Moabitas quoq et amonitas sub
iugauit sibi. et tandez intrauit in egiptum/eã
q subuertit/ et regem qui tunc erat in ea occi
dit/aliumq in ea constituens/denuo iudeos in
ea captiuos duxit. ¶ Eusebius in cronicis.
Anno captiuitatis nono mortuo nabuchodo
nosor rege babilonis suscepit imperium euil=
merodach/cui successit frater eius balthasar.
Comestor. ¶ Mortuo magno nabuchodono
sor regnauit p eo filius eius nabuchodonosor
qui de hostium manubijs templum belis ma=
gnifice decorauit/ciuitatem reparans / ita vt
nequaquam obsidentes valerent fluuium con
uertere. Huius meminit maiestenes in libro
iudicioz alias indicoz. et asserit eum fortitu
dine et actuum magnitudine herculem transcẽ
disse. Sed dyocles dicit q iste nabuchodono
sor obsedit tyrum tribus annis et decem men
sibus. Eo mortuo regnauit p eo euilmero=
dach/qui tricesimo septimo anno transmigra
tionis sublenauit caput ioachim regis iu
da de carcere/quia pater eius non seruauerat
cum eo fedus. Tradunt quidam q euilmero
dach frater minoris nabuchodonosor i dieb9
electionis patrie multa gessit impie in terra
et patre restituto accusatus apud eum missus
est in carcerem/vbi erat ioachim vsq ad mor
tem fratris sui. Cumq regnare cepisset eleua
uit ioachim quem socium habuerat in carcere
timensq ne resurgeret pater suus qui ò bestia
redierat in hominẽ/cõsuluit ioachim/ ad cui9
cõsilium cadauer patris effossum diuisit in tri
centas partes/et dedit eas trecentis vultur=
bus/et ait ad eum ioachim Non resurget pa
ter tuus misi redeant vultures in vnum. Dic
habuit tres filios/egesar qui et neglisar di=
ctus est. nabusardachum/et nabor qui et bal=
thasar cognominatus est/ad quẽ post regimen
fratrum regnum deuolutum est. ¶ Dierom=
mus sup danielem. ¶. Sciendum est itaq bal
thasar non esse filium nabuchodonosor vt vul
go legentes arbitrant/sed iuxta berosum qui
caldeam scripsit historiam/et iosephum q be=
rosum sequitur post nabuchodonosor q regna
uit annis quadraginta tribus successisse in re
gnum filium ei9 qui vocabatur euilmerodach
Refert idem iosephus q p9 mortẽ euilmero
dach in regnum patris successerit filius ei9 ne
glisar/post quem filius eius laborsodach. quo
mortuo balthasar filius eius regnum tenuit.
Quo interfecto a dario rege medoz/qui cyri
regis persaz auũculus fuit/et cyro persa quẽ
pter duo regna ysaias ascensorez bige came
li et asini vocat destructum est imperium calde
orum. Quod quidem et zenofon in cyri ma=
ioris scribit infantia. et pompeius trogus / et
multi alij qui barbaras scripsere historias. ¶
Actor. ¶ Non legitur aũt quantũ vn9 quis
q istoruz quatuor successioz nabuchodonosor
regnauerit. Sed non regnauerunt ipi quatu
or vt videtur nisi tantum annos viginti vnum
Tantum enim tempus est a nono anno ca=
ptiuitatis iudaice. in quo eusebius ponit mor
tem nabuchodonosor vsq ad primum annum
cyri/in quo balthasar occisus est.

¶ De tullio seruilio alias seruio. et morte
ezechielis. Ca. C. xviij. Eusebius.

ANNO captiuitatis pnotato. ro=
manoz sext9. tulli9 seruili9 regna=
uit ancille sed nobilis captiue fili9.
Hic tres montes vrbi addidit. quirinalẽ. di
nimalez. esquilinum. fossas circũ muros duxit
census romanoz ciuium pmus instituit. q ad
extremũ tarquinij superbi genera sui supiorus

regis filij scelere occisus est. ¶ Delmanꝫ dus. ¶ Dic seruilius cognominatus ē. qꝛ de ancilla natus. De hoc valerius sic ait. Tullij seruilij adolescētia ī pecore pascēdo fuit occupata. Validioꝛ etas romanum rexit impiū seruilio tullio puero dormienti flāma circa caput emicuit Quod ancilla regis vxoꝛ tanaquil admirata conseruatum in modum filij educauit et ad regni vastigium euexit. ¶ Comestoꝛ ¶ Anno decimoquarto postꝙ pcussa est ciuitas. facta est manus dñi sup ezechielem ꝫ adduxit eum in spiritu in montem excelsuꝫ in terra israhel. ꝫ ostendit ei descriptionem ciuitatis ꝫ templi. sup qua ad literam nostri fuerunt auctoꝛes. Postꝛo ezechiel in chaldea inter captiuos iudicauit transgressoꝛes legis. ꝫ precipue quosdam de tribu dan ꝫ gad. qui in dñm cōmiserunt impia legis psequendo custodes. ꝫ fecit vt dicat epiphan9 contra eos p digium magnum. qꝛ filij eoꝝ ꝫ vniuersa pecora a serpentib9 pierunt. Et poixit q tribus ille nō reuerterent ad ppria. ſm medie regiones remanerēt. Ob hoc exacerbati in eum. distraxerūt eum equis p crepidines saxoꝛum ꝫ excerebrauerūt eum. ꝫ sepelierunt in sepulcro sem ꝫ arfaxat. in spelunca duplici. Iste p pheta signuꝫ dedit populo in fluuio chobar vt qñ deficeret sustinerent desolationem terre sue tūc aūt sperarent regressum ad ipm qñ inundaret. No eum qñq cōuenerat pluruma multitudo captiuoꝝ ad fluuium chobar. ꝫ chaldei rebellionem veriti irruerunt sup eos. ipse vero predab9 suis sistens aquas fluminis sup aquas ambulans cum omni multitudine ad tpaꝫ alteram se recepit. ꝫ q̄tquot hostium p̄sumpserunt eos sequi submersi sunt. Idem p oratione nem subito largam piscium copiam populo p̄stitit ad uescendum. sepe quoq multis deficientibus vitam restituit.

¶ De septem sapientib9 grecie. ꝫ primo de thalete milesio helmandous libꝛo quindecimo. Capitulum. Cxix.

EO TEMPOORE septem sapiētes sunt appellati scz thales milesi9 solon athenienſis. pitacus mitilenus chylon lacedemonius. cleobolus lidi9. periandrus chorinthus. byas p̄neus. ¶ Augustinus de ciuitate dei octauo libꝛo. ¶ Duo phorum genera tradunt. Unum ytalicum ex ea pte ytalie. que quondam magna grecia nuncupata est. Alteꝝ ionicum vbi ꝫ nūc grecia nominat. Ytalicum genus auctoꝛem habuit pytagoꝛam samium. Ionici geneus punceps fuit thales milesius. Unus illoꝝ septem qui sūt appellati sapientes Sed illi ex vite genere distinguebant. ꝫ quibusdam preceptis ad bene viuendum acomodatis. Iste autez thales vt successoꝛes ppagaret/etiam rez naturam perscrutat9/ suasq disputationes literis mandās eminuit. maxīeq admirabilis extitit. q astrologie numeris comprehensis defectus solis ꝫ lune etiam p̄dicere potuit. aquam tamen putauit esse rez principium. ꝫ hinc omnia elemēta mundi ipmq mundum / ꝫ q̄ in eo gignunt existere. Nichil aūt huic opi qđ mundo consideratо tam mirabile aspicim9 ex diuina mente p̄posuit. Thaleti vero successit anaximander eius auditoꝛ mutauitq de rez natura opinionem. Non enim ex vna re sicut thales exhumore/ sed ex suis pprijs principijs quasq res nasci putauit. Que rez prīcipia singulaꝝ esse credidit infinita. ꝫ innumerabiles mundos gignere. ꝫ quecunq in eis ouunt. eosq mundos modo dissolui. modo itez gignī existimauit. quanta quisq etate sua manere potuerint. nec ipse sicut thales aliqđ diuine menti in his opibus tribuens.

¶ De solone ꝫ pitaco ꝫ cleobolo ꝫ bia pieneo valerius libꝛo qrto. Capitulum. Cxx.

APISCATORIBUS in melasia regione reticulum retis trahentib9. q̄dam iactum emerat. extracta demum magnī ponderis aurea delphica mensa controuersia orta est. illis piscium capturam se vendidisse affirmantib9. isto vero dicēte se emisse fortunam iactus. Qua contradictione pter rei nouitatem. ꝫ pecunie magnitudinez ad vniuersum ciuitatis illius populum delata placuit appollinem delphicum consuli. cui nā mēsa deberet adiudicari. q̄ respondit eam esse illi dandaz q̄ sapiētia ceteros p̄staret. Tūc illi taleti milesio tradiderunt eam. ꝫ ille cessit byāti. ꝫ byas pitaco. is p̄inus alij. Sicq p omnium septem sapientum orbem ad vltimū ad solonem puenit. qui et titulum amplissime prudentie/et premium ad ipsum appollinem transtulit. Solon aiebat. Si in vnum locum mala sua cuncti contulissent futuꝝ ut propria deportare domum/ q̄p ex cōmuni miseriaꝝ acceruo portionē suā ferre mallent. quo colligebat

non oportre nos que fortuitu patimur preā=
pue intollerabilis amautudmis iudicare. idē
solon se dicebat aliquid quottidie addiscentē
seneścere. Dic mouens assidentibus amicis et
sermonem de quadam re inuicem cōferentib9
caput erexit. Interrogatus quare id fecisset
Respondit vt cum istud quicquid est de quo
disputatis ꝓcepero mouar. ¶ Mdor. ¶
Duius quoq; solonis legitur esse elegans illa
sententia. Felicitatis iudex dies vltimus est.
et appellatōis honorem sapienti cōfirmat ro=
gus. Siquidem rex initia debentur fortune.
philosophiam solus cōsecrat finis. ¶ Tulli
us in libro de senectute. ¶ Pisistrato tyran=
no a solone responsum est querenti. qua tan=
dem re fretus sibi tam audacter resisteret/se=
nectute. ¶ Valerius libro quarto. ¶ Illa
pithacus moderatōe pectus mstructum habu
it qui alceum poetam et amautudme odij et
viribus ingenij contra se ptinacissime vsum/
tyranmdem a quibus delatā adeptus/tantum
modo quid in oppumēdo posset admonuit.
Cleobulus lidius. ¶ Magis amicoz inuidi
am q; inimicoz insidias debemus cauere. Il=
lud enim aptum/hoc celatum ē malū/ nocēdi
q; fraus quo non speratur potentior. ¶ By=
as pueneus. ¶ Molestius est inter duos ami
cos q; inter duos inimicos iudicare. ¶ Vale=
rius. ¶ Byas pueneus cum patuam ei9 pu
enem hostes inuaderent/ommibus predosarū
rex ponere onustis fugientibus. Interroga
tus quid ita ml ex bonis suis secuz ferret. ego
certe inquit omnia bona mea mecū porto. pe=
ctore enim illa gestabat nō humerus/nec ocul
visenda q; animo estmanda/que domicilio mē
tis inclusa/manibus mortaliū labefactari ne=
queunt/et vt menentibus ꝑsto sunt ita fugiē
tes non deserunt. Idem Byas pueneus ita
aiebat oportere hominibus in vsum amicide ver
sari/vt memimissent eam ad graues inimicdi=
as posse conuerti.

¶ De daniele ꝓpheta Ex hystoria scolastica
Capitulū cētesimum vicesimumpumum.

¶EMPORIBVS his ꝓpheta
tauit daniel in caldea/qui secundum
Josephum et epifanium fuit de se=
mine regio iude. secundū septuaginta vero sa
cerdos de tubu leui. Fuitq; adeo castus vt a
contubulibus suis spado putaret. Dic apud
nabuchodonosor honorat9/sup omēs ꝓuidas
babilonis ꝛ sup cunctos sapientes ptncipa=
tum meruit/tubus quoq; socijs suis sup pro
uincias puncipatū obtinuit. Quibus vicelicz
pueus de cannno igms diuinitus liberatis rex
dei potentiaz p̄dicauit. Et ne a quoquā plas=
phemaretur edictum ꝓposuit. epistolā quoq;
scripsit in vniuerso regno suo/ postq; ō bestia
in hominē et in regnum est restitutus/ in qua
predicauit mrabilia que fecerat apud eū de9
excelsus. Cuius eple formā daniel opeu suo
interseut/vbi dicit. Ego nabuchodonosor flo
rens et cetā. Testatur aūt epifani9 q; non sit
passus corpous mutationē/ ꝙ mentis alienatō
nez. et ablat9 est ei vsus lingue ad loquendū
Dataq; est herba nature dbus humāe. Dic=
batur autē ei q; bos esset in anteuoub9 ꝛ leo
in posteuoub9. scōm mnisteuū tyrannorū/qui
in puma etate voluptatibus dediti/ ac cerui=
cosi iugo belial se subijciūt/et in fine interficiūt
diupiunt et conculcāt. Multi vero egrediebā
tur et videbant eum. solus daniel non exibat
quia toto tpe alienationis eius oratōi pro eo
vacabat. Et ad preces eius anni septez quos
totidem tempora dixerat/in septē menses ver
si sunt. In quibus .xl. diebus insaniam pati
ebaṫ/et p alios quadraginta reuersus ad cor
hominis flebat. deoq; supplicabat acco vt ocu
li eius caro fierent. Et itez p alios .xl. dies
in insaniaz vertebatur donec septē menses cō
plerentur. Post quos reuocatus non statim
regnauit. ꝙ statuti sunt p eo septem iudices
Et vsq; ad finem septem annoz penitentiam
egit/panem nō comedens ꝛ vinū non bibens
legumimib9 vtebaṫ et herbis iuxta consilium
danielis. Et cum itez regnasset Damelem fi
liozq; suozq; cohredem facere voluit. Qui ait.
absit vt hereditatem patrū meoz relinquam
ꝛ in alienos domis adhream. Dic dicit io
sephus q; ipe libros hebreicos in latinū trāstu
lit eloquium. Distouaz susanne patet esse fa
ctam adhuc recente captiuitate. quia damel
adhuc erat iuuenis. Qui pseuerauit vsq; ad
annum pumum cyu regis et cetera.

¶ Explicit liber secundus.
Incipit liber Terdius.

¶ Jnapit liber terdus. ¶ De mitio regm cyri apud persas eusebius. ¶ Capitulum primū.

ANNO captiuitatis tricesimo cyrus medor impiuz destruxit subuersoq; rege eor astiage. regnū ad pſas transtulit Cepit igit anno etatis tertie tricesimoprimo Mundi vero tertio millesimo quadrigentesimo quinqgesimotertio t regnauit annis triginta. ¶ Comestor. ¶ Iste fuit nepos darij ex sorore. nepos aūt astiagis ex filia. Nam astiages vnicam habuit filiam. t vidit somnium q; de genitalib9 filie ouebat vitis. que totam occupabat asiam. t accepit a cōiectoub9 se habituz nepotem ex filia qui dñs esset asie t ipm deijceret a regno. Quod timens dedit filiam suam vxorez militi plebeio ne filius ex ea nasceret nobilis t potens Pre terea filiam pregnantem asciuit. t natū ex ea filium cuidaz partidpi archanor tradidit occidendum. Qui credens regnum transituz ad filiam / filium ipi9 deut9 est occidere. t vni de pastoribus regis tradidit paruulum exponēdum in nemore. Qui cum exposuisset eū t indicasset vxori sue que in dieb9 illis peperat supplicauit ei mulier vt paruulum deferret ei alendum. t ppuum exponeret p eo. Cūq; rediisset pastor ad puez inuenit canē ei prebentem vbera. t a feus eum t auibus defendentē Cunq; tulisset eum ad vxorem / alluſit ei tanq; diu note. Vocauitq; puez spartacum id ē catulum. Spartos enim pfice canem sonat. Qui cum esset grandiusculus / a pueris ludentibus factus est rex eor. t cōtumaces t inobedientes sibi grauiter affligebat Quod graviter ferentes patres eor verbum detulerūt ad regem de filio pastoris. Quem cum aduocasset rex / t arguisset euz q; pueros plagasset ille intrepid9 se vt regē feciſſe respōdit. Admiratus rex t quedam signa generis sui in eo deprehendens. asciato pastore secreti9 veritatē rei agnouit. Veruntamen timor eius de nepote mitigatus est. estimās q; verbum coniectorum de regno impletum esset in regno puerorum. Et eidem cui pu9 cōmiserat occidendum cōmisit alendum. nō indicās ei esse nisi pastorius filium. filium q;dem illi9 secretarij sui clanculo dedit patri ad comedendū. qz nō obedierat oculeius. t post idipm iniecauit ei. Factū est aūt vt astiages traderet exercituz illi secretauo ad hostes expugnandos. ipse vero remansit in prouincia media. Porro ille nō immemor maleficij regis / psuasit exercitui vt spartacum regem psidis sibi eligerent. t cognominauit eum cyrum. qō interpretat heres. quasi diceret / licet reluctet astiages. hic est heres. Quo facto timens astiages darium consobrinum adoptauit sibi in filium. t collecto exercitu cōgressus est aduersus cyrū t fugerunt pse Oxores aūt eor t matres egresse sūt ad eos. t detectis suis posteriorib9 aiebāt. Oultis ne introire in uteros matrum t renasci. Hoc pudore exacti pse. acuter redierunt in hostes t victus est astiages. Cyrus aūt magis exhibuit se illi nepotem q; victorem. Nam regnum hyrcanor concessit ei. Dario vero tanq; fratrem matus sue tradidit regnum medorum. tamen sub certa spe reuertendi ad ipsum.

¶ De esopo t fabulis eius moraliter fictis contra calumniosos insidiosos. cupidos t incautos eusebius. ¶ Capitulum secundum.

ANNO regni cyri primo esop9 adelphis inimit. ¶ Actor. ¶ Extāt esopi fabule elegātes t famose. qs romulus quidam de greco in latinum transtulit t ad filium suum tyberinuz dirigit ita scribēs De ciuitate attica esop9 quidaz homo grec9 ingeniosus / famulos suos docet quid obseruare debeant homines. Et vt vitaz hominū ostendat t mores / inuidat aues t arbores / bestias q; loquentes. pbanda cuiuslibet fabula. Ego romulus transtuli de greco sermone in latinum. Si ergo legas tyberine fili. t pleno animo aduertas / inuenies apposita ioca. que tibi admisceant usuz t acuant satis ingenii. Verbi gratia. Contra calumniosos fingit q; agn9 t lup9 sitientes ad riuulum e diuerso venerūt Sursum bibebat lup9 longeq; inferior agn9. Lup9 vt agnū vidit sic ait. Turbasti michi aquam bibenti. Agnus patiens dixit. Quomodo aquam turbaui tibi? At te ad me decurrit Cui lup9. Et maledicis michi inq; ? At ille. Nō maledixi Lup9 vero ait Pater inq; tuus multa mala mihi ostendit. In fine autē allocutionis lup9 improba voce dixit. Et ad huc loquerus michi latro ? Statimq; se in eū direxit t innocenti vitam eripuit. ¶ Contra illos quoq; qui aliene saluti insidias parant fingit. q; mus cum flumen transiret auxilium a rana petijt. Illa grossum filum petens mure

ad pedes sibi ligauit et natare cepit. in medio vero flumine rana se immersit. At ille validi us cum teneret vires miluus econtra volans murem cum unguibus rapuit/simul et ranam pendentem sustulit. Preterea contra cupidos finxit. q̄ canis flumen transiens partē carnis ore tenebat. cuius umbram cum vidisset in aqua/patefecit os suum vt illam caperet/sta tim eam quam purus tenebat fluuius tulit. et illam quaz esse sub aqua putabat obtinere nō potuit. Sic quisq̄s alienum queut dum plus vult suum perdit. Item contra illos qui im caute socianť potentibus fingit q̄ vacca et ca tella et ouis fuerunt socie simul cū leone. qui cum in saltibus venarentur et ceruum caperēt factis partibus leo sic ait. Ego primus tollo quia leo. secūda pars mea est quia fortior vo bis sum. terciam vero mihi defendo quia plus vobis cucurri. quartam aūt qui tetigerit mi micum me habebit. sicq̄ totam predaz illam sola imꝑbitas abstulit. Item contra illos q̄ malos incaute iuuant fabulam cōponit dicens Ossa dum lupus deuoraret unum ex illis trāſ uersum grauiter in faucibus hesit/ lupus ma gno p̄cio q̄ hoc malū extraheret inuitauit/ ro gabatur grus longo collo vt medicinā presta ret lupo/id egit vt caput mitteret et malum de faucibus extraheret. Sanato lupo grus red di sibi promissa petijt/et lupus ait. O iniuria meis virtutibus ingrata est/illa grus que ca put incolumis extulit non vexatū dente meo et mercedem sibi postulat.

De eisdem contra vanegloriosos/ superbos p̄sūptuosos contemptatores. Ca. tercium

IGERIOM contra illos q̄ laudatu verbis subdolis gaudēt et postea pe nitent hanc fabulam fingit. Cum ō fenestra coruus occasione caseum raperet/al tam arborem supsedit/ vulpes vt hunc vidit de contra sic ait. O corue quis similis tibi? et pennaz tuaz q̄s magnus est nitor? qualis de cor esset si vocem claram habuisses? nulla pu or auis fuisset. At ille dum placere voluit & vocez suam validius ostendere. sursum clama uit et ore patefacto caseū oblitus deiecit. quē celeuter dolosa vulpes auidius rapuit. Tunc stupens coruus ingemuit ac decept9 penituit. Fingit etiam idem fabulam homines in digni tate mansuetos esse cōmonentem hoc modo. Annis defectis et viribus/leo cum grauatus iaceret sp̄m extremū trahēs/aper ad eū venit irat9 spumans fulmineis dentib9 & ictū vetere vindicauit. Thaurus etiā cornibus corp9 le onis confodit. Asin9 quoq̄ ferā vt sic vidit calcibus illi frontem aperuit. Et ille cum ge mitu suspirans sic dixisse fertur. Cum esset ō tus mea fuit honor fuit timor/vt omnes visi one mea fugerēt/ et opinio ip̄a terreret plu res. quos aūt benuolus nō lesi/ quib9 & auxi liator fui ipsi malignant mihi. et quia sum si ne viribus nullus est honor pustimus. Item contra illos qui inocenter ad officia meliora reddenda indigni se ingerunt/hanc quoq̄ fin git. Asinus quottidie videbat catello blan diu dom̄m et de mensa eius saturari/ et familiā illi largiri plura. sicq̄ dixisse asinus ferť. Si animal immūdissimum sic diligit dominꝰ me9 ita et familia. quantū me si obsequiū illi fece ro. plus etenim melior sum et cane / qui m multis rebus sum utilis/aquis e fontib9 alor ibus mundus mihi datur. melior sum catello meliori vita frui possum et maximum honorez habere. Cum hec asinus secum cogitasset vi dit dom̄m introire. occurrit velocius clamans/ p̄siliuit et superstetit/leuans pedes priores im posuit ambos humeris domini sui/lingua eum lingens lmit/et maculans vestez fatigabat do minum ponere suo. Clamore enim domī con citatur omnis familia/fustes et lapides arripi unt/asinum faciunt debilem/membris costisq̄ fractis sic abijciunt ad presepia lassum et semi uiuum. Item ad exortandū ne quis mimi mos ledat. fingit q̄ dormiente leone in silua mures agrarij luxuriabantur/et unus ex illis super leonem casu transijt. Expgefactus leo celeri manu miserū murem cōprehendit. qui veniam sibi dari rogabat quia non sponte fe cerat. Leo vero de mure cogitat vindicte q̄d esset in tali si eum occideret / cumenq̄ illi non gloria laudis esset / ignouit igitur et di misit. post paucos dies ipse in foueam cecidit qui vt se captum agnouit/magno dolore rugi re cepit. Mus aūt vt agnouit ad eū cucurrit et recognito. non est inquit iam q̄ timeas pa rem gratiam reddam tibi/non immemor bene ficij Tunc omnes artis illius ligaturas lustra re cepit et loca rodenda cognoscens neruos se care dentibus. et artis illius ingenia laxare ce pit. sicq̄ leonem captum liberum restituit.

¶ Item de eodem contra gulosos timidos pusillanimes arrogantes. ¶ Capitulum. iiij.

CONTRA gulosos qui ad vnum prandium rem suã perdunt. hoc q̃q̃ compoñt. Nocturnus q̃dam fur cũ cam̃ panem ĩmitteret cam̃s ait. Pro grada dat̃. tu ideo das vt me ledas. Si modo panẽ mihi porrugas. nunq̃ postea datur9 es mihi. cum fame fict9 fuero? Non p̃sentem tantum vitam volo. ꝫ futuram puideo. Nolo igitur fauces meas pane claudas. ꝫ misi receſſeris ipſe contra te latrabo dom̃ ac familiaz ſuſcitabo furemq̃ illis nunciabo. ¶ Item cõtra illos q̃ vanis rumorib9 mimis terrent̃ sic fingit. Quidam mõs parturiebat. ⁊ gemitus magnos dabat. Omnis natio vt audiuit timuit. cunctiſq̃ perturbatis nullus sui memor erat. Mons ille tandem pepit murem. Dui9 fama volat. ⁊ qõ malum putabant ĩmihilum omnib9 venit quos puus timor inuaserat. ¶ Item contra illos q̃ minis pusillanimes statuz suũ ferre nõ possunt sic fingit. Cum strepitus magnus ad leporez veniret. subito consilium inierunt vt se p̃cipitarent ꝓter assiduos met9 vbi ad oram fluminis venerũt rane multe que ibi erãt expauerunt ⁊ ĩfluuium se iactauerũt. leporez cum hoc viderent vnus inquit illoz. Sunt ⁊ alij timentes. sequamur vitam vt ceteri feramus si quid acciderit. Neq̃ erit in toto tempore malum Quicunq̃ ergo malum tollerare non potest alioz mala inspiciat. ¶ Item ne quis alienis bonis magnum se iactet exhortat̃ fingens q̃ graculus pennas pauonum que ceciderant sustulit ⁊ inde se ornauit. suosq̃ contẽnere cepit. ⁊ gregi pauonũ se miscuit. At illi ignoto ⁊ ĩpudenti pennas iniuriose eripiunt calcibus eum ac morsib9 fatigant miserq̃ semiuiuus ab eis relictus ad ꝓpriũ gen9 redire timuit. Vbi cum esset pennis orbat9 multos iniuriose fruit. Tunc vnus ex eis ait illi. Si vestes tuas quas natura dedit amasses. hec tibi sufficerent. nec ab illis iniuriam pass9 nec a nobis pulsus fuisses. ¶ Itẽ cõtra illos qui laudant sibi inutilia. ⁊ vituperant vtilia. Ceruus de fonte bibens sua cornua magna vt vidit minium laudare cepit crura tenuia vituperauit. Qui cum audiret venatoz voces ac repente canes latrare audiens fuga p campũ euasit ac vbi eum silua suscepit magnitudo illa cornuũ veãtib9 eũ retinuit Tũc mortẽ suã videns ait. Que mihi erant vtilia vituperaui ⁊ inutilia laudaui. Item contra eos qui se contentiose laudant. Formica ⁊ musca contendebant acuter que illarum melior esset. Musca ait. Nũquid te nostus potes comparare laudib9 d̃? Vbi ĩmolant̃ exta puma gusto. in capite regis sedeo. ⁊ omnib9 matronis oscula dulcia figo. de q̃b9 reb9 tu mihi? Formica ait. Contra te hec tu dixeris ĩmpba pestis. Laudas importunitatem tuam. Nũq̃d optata venis? Reges ⁊ matronas quas nominas importuna adis. ⁊ tua omnia esse dicis cum vbi accedis fugaus vndiq̃ q̃si inuuosa abigeus estate vales bruina nõ appares Ego vero delicosa hyeme sum secura. me sequũtur gaudia tu aũt vẽtoso flabello pellens sordida

¶ De eodem contra superbos ⁊ paupes ⁊ diuites ⁊ cõtra inutiles ⁊ ĩstabiles. ¶ Ca. v.

ITEM contra pauperem supbum. In prato quodam rana vidit pascentem bouem. putabat se sicu posse talem si rugosam ĩpleret pellem. Et inflans se natos suos interrogauit Bum ipa quanta bos? Dixerunt. Non. Iterum inflaut se poti9 ⁊ dixit suis. Quid modo Dixerunt. Nihil simile. Tercio cum se inflaret. rupta pelle mortua est. Ideo vulgo dicit Noli inflare te ne crepes. ¶ Item vt q̃ se felices estimant nulli iniuriam faciãt dubiamq̃ meminerunt in fortuna esse totam. Equus q̃dam ornatus freno ex auro ⁊ argento sellaq̃ decora. occurrit asino in anguſto loco delõge veniẽti ⁊ onusto. ⁊ qz illi transeunti tardius dederat viã. eo q̃ itinere lass9 erat dixit equ9 Nisi me satis continerem te calcib9 rumperez qui obuianti mihi nõ cessisti aut stetisti vt trãsirem. Terrore igit̃ ⁊ superbia illi9 tacuit ⁊ ĩ gemuit miser asellus. Nec multo post equus curredo rupt9 ac macer effectus iussu dñi ad villam ductus est. vt agris portaret stercus acceptiſq̃ rusticis ornamẽtis per semitam ibat onustus. Quem iam infelicem ĩ prato pascẽs ille cognouit asellus. taliq̃ sono increpauit. Quid tibi pfuerunt ornamenta illa predosa. vt talem haberes audaciam? Nunc ⁊ tu nostus vtere nobiscum rusticis officijs. ¶ Itẽ contra illos q̃ a suis infideliter trãseunt ad alienos. Quadrupedes bellum cum auib9 gerebant nullaq̃ pars alij cedebant. ꝫ fortiter ac diu pugnabant. At vespertilio dubios ⁊ graues euentus timens. qz superior erat ⁊ magna acies quadrupedum contulit se ad eosdem. q̃si

cum vincentibus · Subitoq; veniens aquila volucubus se miscuit/et cedentibus quadrupedibus auium victoria stetit· Reuersiq; sunt ad pristinam pacē aues et quadrupedes· Oe spertilio igitur auium sententia damnatus eo q; suos reliquisset plumis suis expoliatus est· ⁊ vt lucem fugiens noctibus nuda volaret· Sic qui de duabus partibus obnoxiū comm̄i serut/hic et illic ingratus viuit / et sibi potius reus erit·

¶ Contra insidiosos et imprudentes/⁊ libertatis sue venditores · ¶ Capitulū·vi·

ITEM contra insidiosos· In nido lucine cū acipiter secret vt specularet auras· paruos illic pullos inuenit · Lucina cito superuenit/ et rogabat eum parcere pullis suis· faciam inquit quod vis si bene mihi cantaueris· At illa quāuis animus exciderit tanto metu coacta pauens et dolore plena cantauit · Acipiter qui predam inuenerat non bene cantasti m̄q̄t prendit q; vnum de pullis et deuorare cepit· E diuerso aūt auceps quidam venit/ et calamo lento leuans acipitrem visco contractum in terram strauit Sic qui alij insidiat² timere debet ne capiatur· ¶ Item ne quis hosti arma prestet· Securus cum facta esset homo postulabat ab arboribus vt illi manubriū darēt de ligno quod firmum esset Quo facto manubrium homo sumpsit et aptata secuī ramos ac robora magna et omnia que voluit incidit Tunc fraxino quercus ait· digne et bene patimur qui rogāti hosti nostro vt ced manubria dedimus· Ideo quis ante cogitet ne hosti aliqua prestet· ¶ Item ad cōmendationem libertatis fingit/ q; canis et lupus in silua dum conuenirent ait lupus cani / vnde frater sic nitidus et pinguis es· qui respondit · Quia domi custos sum contra latrones/ affertur mihi panis copia/dat dns ossa/amat me tota familia· quisq; mihi cibum porrigit/aqua nō deest· sub tectis cubo et sic odiosus vitam gero · Cui lupus bene inquit frater vellem mihi ista contingerent vt odiosus saturarer cibo/et melior viuerem sub tecto· Canis ait lupo· si vis esse tibi bene ueni mecū/noli timere· Cumq; simul ambularent vidit lupus canis collum cathena tutum· et ait Quid hoc est frater q; iugum attriuit colluj tuū. Et canis Quia sum inquit acriōr interdum ligor/nocte soluor/inter domos vagor/et vbi volo illic dormio· cui lupus· Non est ait opus mihi istis fruere que laudasti· viuere volo liber· ad quodcunq; venero/liber vbi volo pagro· In eo q̄ placet nulla cathena me tenet/nulla me impedit causa· vie mihi patent in campo / de grege prius gusto/canes ingemio deludo/viue vt cōsueuisti/ego vt consueui ita viuo·

¶ Contra pigros/inuidos et auaros ignauos iactantes /et adulatoq; fautores· ¶ Ca·vij

ITEM CONTRA pigros q̄ laborare nolunt fingit / indignatos manus et pedes ventri cibū dare noluisse/eoq; sine vllo repleatur labore· Illoq; sedente ocioso contra eum indignantes laborare noluerunt/et ei seruicū negauerūt· Oēter vero esuiens clamabat· at illi nihil p̄ paucos dies dare voluerunt· Ieiuno aūt ventre membra omnia lassaueruut· Postea vero cibū dare volentes recusat venter quia iam vias clauserat· Sicq; membra et venter simul lassa inteuerunt· ¶ Item contra inuidiam et auaritiam fingit· q; symia vulpem rogauit vt ei magnitudinem caude sibi daret/ vnde nates suas ꝑpissimas tegeret Quid enī inquit vile vt sit pōd⁹ sine causa tāte longitudinis caude quaz p̄ terram trahis· Cui vulpes ait· Longior si at et maior vt p̄ terram illā traham/ siue per petras et spinas et lutum/ ne tu meo tegimine pulchrior videaris· Locuples inquit et auare te nūc fabula increpat/ qui non das quod tibi superat· ¶ Item contra illos qui tedio vie et labore mortez desiderant· Quit qui dā negociator in via qui onustum asellū flagello et fuste cedebat vt veniret citi⁹ ad nūdinas lucri causa· Asellus aūt mortem optabat/ putans se post esse securum· lassat⁹ et quassat⁹ de illius pelle fiunt tympana/que ꝑcutiēte manu sp̄ patiunt · Et qui putabat se fore securum p⁹ mortem cecidit· ¶ Itē cōtra illos qui q̄ facere nō possunt vbis tñ se posse et velle ostēdunt· Fame coacta vulpes uuā sursum pendētem aspexit/et alto gradu se excutiēs quotiēs hoc voluit attingere sursum nō potuit· Tandem irata/nolo rem acerbā et immaturā inq̄t ⁊ quasi eā tangere nolens abijt· ¶ Item cōtra adulatores ⁊ eoz fautores Duo homines vnus fallax et alter verax cū ambularēt venerunt in quandaz symioz· Quos vt vidit vn⁹ eoz q̄ se p̄uorē alijs cōstituerat iussit homines illos teneri/⁊ quid d ipo dixissent interrogari Iussit quoq; omnes symios sibi similes añ se

ad dexteram leuamq; astare/sibiq; sedē cōtra parau sicut viderat imperatorem aliquando facere· Jubent ergo hoīes illi ī mediū adduci Dixitq; ille maior symo· Quid sū ego? Gallax ait· Tu es imperator· Iteruz ille. Et isti quos ante me vides q̄d sunt? Respondit· Hi sunt comites tui· p̄mcerij· milites· t ceteri officiales· Ille ergo in mendacio laudatus est· t muneraū iussus· qz adulatus est· t omnes illos fefellit· Ille autē verax homo· hec apud se aiebat/ Si iste qui mendax est sic est acceptus t muneratus· ego quid si verum dixero Interrogatus aūt ab illo symio dic tu quid sum ego· t isti quos ante me vides? Ille q̄ veritatem amabat respondit· Tu symius es· t hi omnes simij sunt similes tibi· Continuo iubet lacerau dentib9 t vnguib9· qz qđ verum est dixit· Hoc modo sicu solet a malis hominibus vt fallacia t malicia amet t honestas t veritas lacerēt.

¶ Item contra arrogantes t pigros t qualit huiusmodi fabulis vtendum sit· ¶ Ca·viij·

ITEM contra illos q̄ virtute nihil facere valent t verbis inanib9 alios terrent· Asin9 e diuerso leoni occurrit/ t ei sic ait. Ascendam9 in cacumen montis t ostendā tibi q̄a multi me timent· Leo videns ait· Eamus· Cumq; venirent ad locum stans asell9 merito loco voce omissa clamare cepit· Quem audientes vulpes t lepores currere ceperunt· Cui leo ait· Poterat t me vox tua terrere· si nō te scirem q̄s esses· ¶ Item contra illos q̄ domos potētum facile intrāt· Leo iam defluens languore fingebat t p hanc fallaciam cum cetere bestie ad visitandum eum introirent mox eas comedebat· Vul pes aūt ante spēluncam remēs stetit· t salutauit eum· Interrogata aūt a leone quare nō intrasti· Respondit· Quoniā introeuntium vestigia video· exeuntium aūt nō video· ¶ Item contra pigros· Formica hyeme frumentuz ex cauerna trahens siccabat· q estate colligens coagulauerat· Cicada eā rogabat esuriens vt daret illi aliquid de cibo vt viueret· Cui formica· Quid faciebas in estate mq̄t? At illa· Non vacabat mihi· p̄ sepes obcantabam cantando· Formica videns t frumentum mcluzens ait· Si estate cantasti hyeme salta· Hec fabula pigrum docet vt certo tempore laboret ne dum minus habeut nō accipiat cū petierut· ¶ Actor· ¶ Hec de fabulis esopi excerpere volui quas t si forte pleriq; liceat in sermonib9 publicis recitare· quod etiam nōnulli prudentum faciunt propter audientium tedia releuanda/ q̄ talibus delectant simul t p̄pter integumenta subiuncta· que aliquid edificationis habere videnť· nunq; tñ nisi caute t parce id estimo faciendū· ne q̄ verbis sacus ad luctum pēnitentie deiq; deuotionem puocari debent/ ipi p huiusmodi nugas in usum magis atq; lasciuiam dissoluant· Simul etiam ne ad enarrandas fabulas quasi licenter exemplo predicantium male informent Cetez vtrum esopus iste sit ille quē eusebi9 a delphis anno primo cyri emptum esse testat· an forsitan alius· incertum habeo· Nunc autem ad hystoriam redeo·

¶ De cronica regnī persarum· ¶ Ca·ix·

A SEDECIMO āno iosie vsq; ad annum primum cyri computant anni septuaginta quos quidam computant in captiuitate iudaica Sciendum quod est ab anno quarto ioathan vsq; ad annum primum cyri computatur annos ducentos t decem· Tantū aūt temporis dicit ioseph9 ysaiā de cyro āiq; regnaret p̄phetasse· Quē vidit anno quarto ioathan ysaiam dixisse vel scripsisse Hec dicit dominus xp̄o meo cyro t ceteza Persaz itaq; primus rex cyrus regnauit annis triginta Secund9 cambises annis octo Hunc aiunt scōm nabuchodonosor vocabulum sub quo hystoria iudith conscribitur Post hunc duo fratres regnauerunt mensib9 septē Post quos darius fili9 ydaspis triginta sex· quintus xerses viginti· Sext9 archaban9 mēsib9 septem Septim9 artharxerses longimanus quadraginta Octauus xerses secund9 mēsib9 duob9 Nonus segodian9 mensib9 septē Decimus darius nothus decem t nouem Undecimus artharxerses q̄ t asuerus· sub q̄ hystoria hester expleta videť q̄draginta Duodecimus artharxerses/ qui t ochus viginti sex· Tredecimus arges ochi filius quatuor· Decimusquartus dariu9 arsanij fili9 sex· Quo alexandez rex macedonū interfecto/ babilonē obtinuit· t sic regnū persarum destructum ē Hec de cronicis eusebij breuiť excerpsi/ nūc autem p̄sequar hystoriam cyri·

¶ Qualiter cyrus t darius obsederunt babilonem ¶ Capitulum·x·

BABILONEM quidez primo anno cyri regis fuisse captam videt velle daniélis hystoria dicens. Fuit autez daniel vsq ad annum primū regis cyri Et iterum Porro daniel perseverauit vsq ad regnum darij/regnūq cyri perse. Sup quem locum dicit Dieronim⁹. Ergo qđ supra in fine prime visionis legimus. fuit aūt daniel vsq ad annum primum cyri regis/ non vite illius temp⁹ accipiendum est. Siquidem in vltima legimus visione anno tercio cyri regis persarum verbum revelatū est daniéli. sed hoc signatur q vsq ad annum primū cyri regis qui caldeorum destruxit imperium/daniel potens fuit i caldea/postea vero a dario in medos translatus est. ¶ Comestor. ¶ Factum est igitur vt cyrus et darius obsiderent balthasar in babilone Balthasar fecit grande cōuiuium optimatib⁹ suis mille. et fecit vt afferrent vasa q̄ asportauerat nabuchodonosor auus eius ꝺ̄ templo domi. et bibebant in eis rex et optimates et vxores et cōcubine eius. et laudabāt deos suos. Secundū Josephum solennitas erat in babilone ob tuitōnem vrbis. Fabulantur hebrei q balthasar intellexerat septuaginta annos captiuitatis quos p̄dixerat ieremias fluxisse/et tñ hebrei non erant liberati sua iurisdicione. vnde exultabat et dijs suis gratias agebat. Bane illa septuagēa annoz nondū fluxerat/ꝫ septima decas iam currebat. In eadem hora apparuit cōtra eum manus scribēs in pariete Mane thecel phares/quod sonat numerus appensio diuisio. et est sensus Numerauit deus regnum tuū id est cōpleuit. Appēsus es in statera et inuent⁹ es minus habēs/id est iusto dei iudicio minus vires q̄ putabas. Diuisum est regnum tuū/⁊ datum est medis ⁊ persis. Eadem nocte capta est ciuitas et balthasar interfectus.

¶ Qualiter capta est babilon. Orosius secūdo libro. ¶ Capitulum. xi.

QVIOS etenim cunctis cōtra qs ierat promptis/assiuos et babiloniā petijt/gentem vrbemq cunctis tunc opulentiorem. Sed impetus eius ganges fluuius/ secunde post eufraten magnitudinis intercepit. Nam vnū regioz equitum candore formaq excellentem transmeandi fiducia persuasum/qua p rapacez alueū offensi vado vertices attollebantur/abreptū precipitatumq merserunt. Rex iratus vlasa in amnē statuit contestans eum qui nunc p̄clarum equitem vorasset/feminis vix genua tingentibus p̄meabilem relinquendū Nec pagendo segnior totis copijs p̄peti anno gangem fluuium per magnas conclusum deductumq fossas in quadringentos sexaginta alueos cōminuit. ¶ Nator. Dic est ganges de quo dicit marcianus q eiꝰ latitudo vbi diffusior est viginti milia passuuz vbi angustior octo milia. pfunditas vbi validior est pedes centū habet. a scithicis montib⁹ venit. De eodem dicit lucanus. q solus fluuiorum contra solis ortū curuit. De eodē dicit Solinus q angnillas educat tuginta pedib⁹ longas. ¶ Orosius vbi supra. ¶ Perdoāis quoq fossoubus cyrus etiam eufraten longe validissimū/et mediam babiloniam influentē diuuauit/ac sic meabilibus vadis siccum etiā patentibus aluei partibus iter fecit. Cepitq vrbem/quam vel humano opere extrui potuisse/vel humana virtute destrui potuisse vtrūq pene incredibile apud mortales erat. Demiq quicquid est ope et manu factū/ labi et consumi vetustate babilon capta confirmat. Cuiꝰ vt primū imperium ac potentissimū extitit ita et primum cessit.

¶ De nobilitate eiusdē vrbis et eius subuersione. Et de regno darij Dieronimus super ysaiam. ¶ Capitulum duodecimum.

BABILONEM fuisse potentissimam/et in campestribus p quadratam sitam. ab angulo vsq ad angulum muri secedim milia tenuisse passuum/id ē simul p circuitum. lxiij. refert herodotus et alij multi qui grecas hystorias discripserūt. Rex aūt id est capitoliū illius vrbis est turus. que edificata post diluuiū in altitudine tria milia dicitur tenere passuum/paulatim de lato in angustum coartata/vt pondus imminēs facilius a latioribus sustentet. Descubunt ibi templa marmorea/aureas statuas/plateas lapidib⁹ auroq fulgentes/et multa alia que pene videntur incredibilia. Hoc totum narrauimus vt ostenderemus q ad iraz dei omnis potētia pulueris sit. et fauille et cineu cōparetur. Si liceret introire barbaras natōs et videre tāte vrbis extrema vestigia/viderem⁹ possessionē ericij et paludes aquaz/ et verum cōpletum esse quod ysaie vatib⁹ canit. Scopabo eā i scopa terens Exceptis enim muris coctilibus / qui propter bestias cōcludendas post annos plurimos instaurati sunt/omne in medio spacium

solitudo est. ¶ Comestor. ¶
Igit cyrus diuiserat eufratem longe a ciuitate p plures riuos. vt alueum q̃ fluebat in ciuitatem vadabilẽ faceret. ⁊ p ipm ingressi sunt hostes in ciuitatez sub muro. ⁊ interfectus est balthasar. ⁊ successit ei darius in regnũ annos natus quadraginta duos. Nam ⁊ cyrus ei tã ꝑ maiou in omníb9 deferebat. Q aũt eadem nocte visionis capta ẽ ciuitas. apparet ī ysaia qui loquens ad balthasar ait. Pone mensaz contemplare ī specula comedentes ⁊ cetera. Quidam vero tradunt q̃ mater balthasar p qua factus est ortus suspensilis filia fuit darij. ⁊ qz balthasar filium non habebat. festinabat darius occupare babylonis regnum. ¶ Comestor. ¶ Porro daniel a dario duc9 in media erat vnus de satrapis q̃ erant centum viginti. Sed in daniele spũs dei amplior erat ⁊ cogitabat rex eum constituere sup omne regnum. Unde principes inuidebant ei ⁊ accusatus ab eis p manum dei de lacu leonum illesus euasit.

¶ Qualiter relaxata est captiuitas iudeorum. ¶ Capitulum. xiij.

IN anno aũt pmo darij intelligens daniel in libus hieremie. vt complerent id est ad completionem venirent de solationis hierusalem anni septuaginta. orauit dñm ī ieiunijs ⁊ sacco ⁊ cinere dicẽs. Justus es dñe peccauimus. auertat obsecro ira tua. ⁊ ostende faciez tuam sup sanctuarium tuũ qđ desertum ẽ. Adhuc eo loquente. ecce vir gabriel tetigit eũ in tempore sacrificij vespertini. Et forte apperuit ei liberationem spũalem futuram p xpm. ⁊ imminentem ꝑ qua orabat. Nouit etiam destructionem futuram p romanos. Anno itaq̃ darij primo daniel orauit dñm. vt darius ⁊ cyrus liberarent populum suũ. ⁊ data ẽ sententia. de licentia redeundi danda. quã egressã a dño nunciauit gabriel danieli Ex tũc dau9 disponebat de libertate ⁊ licentia danda hebreis. Sed preuentus morte nõ impleuit. Post mortem vero darij cyrus monarchiam tenuit ouentis. Cuius sedem posuit apud persas. licet regnum medorum maius esset ⁊ honorabilius. eo q̃ ipse eum in regẽ sublimauerũt. Itaq̃ cum vniuersum regnum deuolutum esset ad eum. in hui9 anno regni pmo suscitauit dominus spiritum eius vt impleret verbum hieremie ⁊ dedit libertatem omníb9 iudeis q̃ erant in vniuerso regno suo. ⁊ licentiam redeundi in iudeam. ⁊ edificandi domum dñi Excitat9 autem fuit ex verbis ysaie. q̃ ante ducentos ⁊ decez annos scripserat. dñm de ipo dicentẽ. xpo meo cyro cui9 apprehendi dexteram subijciam sub eo gentes ⁊ regna. ⁊ ipe redificabit domum meam que est in hierusalẽ. Ut ergo hãc vinificam scripturam impleret etiam scripturam libertatis ⁊ licentie traduxit in vniuersum regnum suum dicens. Omnia regna terre dedit michi dominus deus celi credo hũc esse quẽ gens isrl adorat. In hac epistola hortatus est etiam iudeos vt ascenderent in iudeam. ⁊ q̃ nolẽt ascendere iuuarent ascendentes in pecuniis vestib9 ⁊ iumentis. Ipsi vero qz fere omnes nati erant in chaldea. ⁊ possessiones ibi habebant. eligebãt remanere ī terra natiuitatis sue Pauci vero q̃ ascendere disponebãt pigu erãt ⁊ morosi vsq̃ ad terdium annũ cyri. Quod attendens daniel vehementius affligebat dolore ꝑ pruus ⁊ orabat dñm/ vt q̃ pruus dederat regib9 animum liberandi. daret ⁊ populo animum redeundi.

¶ Q angeli principales persaz ⁊ grecoz impedi ebant reditum captiuoz. ¶ Capitulũ. xiiij.

FACTUM est ergo tercio anno regni cyri. pma die mensis pmi iugebat daniel truum ebdomadaz die9 Die aũt vicesimaquarta. dum esset iuxta fluuium tygris vidit/ ⁊ ecce vir vestitus limeis. accinct9 zona aurea cui9 facies q̃si fulgur. oculi vt lampades ⁊ sermo eius q̃si vox multitudinis. Porro viri q̃ erãt cũ eo terruit fugerũt ⁊ solus vidit visionem ⁊ corruit in faciem suam. Sed vir ille accessit ⁊ erigens eũ/ ⁊ confortãs ait. Noli timere daniel qz ex die pmo mẽsis quo posuisti cor tuum vt te affligeres coram deo. exaudita sunt verba tua. ⁊ egressa ẽ sententia a deo de reditu populi Et eadem die volui ad te venire vt nunciarẽ tibi. q̃ princeps regni persaruz restitit mihi viginti die9 ⁊ vno Cunq̃ tunc egrederer apparuit princeps grecoz veniens vt aduersaret̃ principi persaruz ⁊ mihi/ ⁊ aliquantam fecit moram Et nunc venio vt certificem te de reditu populi. ⁊ in his nemo est mihi adiutor. misi michahel princeps noster. Duos duos principes grecoz scz ⁊ persarum. dicit hieronim9 angelos malos fuisse qui appositi sunt regnis illis ad exercitiũ. Laborabat itaq̃ angelus ꝑsaz ne hebrei liberarentur

a dñmo persaꝝ · tum quia delectabat afflic tionibus eoꝝ · tum vt perse diutius affligẽtes eos grauiꝰ peccarent · Laborabat etiam angelus grecoꝝ vt perse et captiuitas hebreorum cum eis transirẽt in dñmũ grecoꝝ Gregorius aũt vult eos fuisse angelos bonos/ qui fatagebant ne tam cito liberarent hebrei/ vt si qd erat in eis purgandum purgaret et decoqueretur ad vnguem · Porro a primo anno darij orabat daniel p eo vt staret et roboraret regnum eius · Et solicitus erat de successoribus regm persaꝝ/ volens eos scire · De quorũ manifestatõe decima visio ei ostensa est ·

De pmo reditu sub zorobabel · Ca · xv ·

PORRO clarissimi iudeoꝝ habitabant in babilonia/ id est in terra babilonis euersa · Inter eos zacharias natus in caldea iam pphetabat Dic benedixit salatiel in filio/ vocans eum zorobabel/ quod interpretatur magister babilonie/ quasi dicat · hic erit magister captiuitatis babilonice · Ad hui9 pphete exhortationem primo surrexerũt viri iuda vt ascenderẽt in hierlm · postea vero viri beniamin et leuite · Igit tercio anno cyri egressi sunt sub zorobabel duce · et hiesu magno sacerdote · adhortantibus eos zacharia pphета/ et aggeo iuuene/ ꝙ non dum propheta Erant aũt simul quinquaginta milia Fuerũt enim de iudeis quadragintaduo milia ⁊ trecẽti quadraginta · Reliqui vero erãt serui ⁊ ancille ⁊ homines generis primi · Et remisit cũ eis cyrus partem vasorũ dñi quinq milia et quadringenta · Dic est annus · lxx9 · relaxãte captiuitatis/ quem predixit hieremias · Nam ⁊ hieronimus primum annum cyri dicit fuisse septimum vltime decadis · Itaq tercius annus cyri fuit septuagesimus · Cui cõsonat etiã iosephus · Et hec opinio magis tuta est/ ⁊ plurimũ auctorib9 sanctita · Cui tamen eusebius in cronicis obloqui videt · scdm annum darij filij yaspis dicens fuisse septuagesimũ scdm auctoritatẽ zacharie/ qui scdo anno darij scribens · audiuit virum stantem inter mirteta dicentem · Dñe exercituũ vsq quo tu non miserebris hierlm/ et vrbiũ iuda quib9 iratus es · iste iam · lxx9 · annus est · Videtur aũt eusebi9 distinguere inter septuaginta annos captiuitatis · et septuaginta desolatõis templi dicens · Septuaginta anni captiuitatis scdm quosdã cõputant ab anno iosie regis tredecimo · sub quo hieremias pphetare cepit/ vsq ad primũ annũ regis cyri · Scdm alios vero a tercio anno eliachim vsq ad vicesimũ annũ cyri · Restauratõis vero templi sub dario rege cõpletur anni septuaginta. Clemens quoq cõgruit in primo stromate ita scribens Et pseuerauit captiuitas annis · lxx · vsq ad secundũ annum darij filij yaspis · Sed prior opinio vt dixi magis tuta est · Sola zacharie auctoritas nos mouet/ q forte ita determinari potest vt iam accipiat de pteuto · quasi diceret · lxx9 annus iste est notus scz et famosus iam diu ẽ vel forte dictus est in zacharia septuagesim9 annus non captiuitatis ꝙ quinte etatis · que secundũ hebreos inchoauit anno · xxx · ante cyri monarchiam et cetera ·

De fundatõe altaris et templi · et intermissione operis · Capitulum · xvi ·

PORRO in anno regressionis in iudeam cõgregatus est populus quasi vir vnus in hierlm/ et edificãtes altare collocauerũt illud super bases suas · ⁊ obtulerunt sup illud holocausta dño mane et vespere · fecerunt q solẽnitatem tabernaculoruꝝ Once vero habuerunt ignem nesciam9 · nisi forte ex calculis veteris altaris excusserunt illum Anno aũt secundo/ mense scdo iecerũt fundamenta templi · Cumq apparuissent fundamenta sup terram eleuauit populus vocem in iubilatõe · Porro quidã semores qui viderãt tẽplum pri9 eulabãt voce magna · nec poterat quisq agnoscere clamorem letantiũ ⁊ planctum eiulantiũ · Porro samarite indignati impediebant man9 eoꝝ · Cumq p se impedire nõ possent dederunt munera principib9 regis/ qui pecunijs corrupti vendiderũt negligentiã edificatõis/ cyro tñ ignorante · Et adeo impedierunt eos q in · xxx · annis quibus cyrus regnauit nõ erexerũt muros tẽpli / nisi vsq ad appodiationẽ · Porro ò daniele quantũ superuixerut p9 reditũ pphi in iudeam nescimus · Defunct9 aũt sepult9 est in spelunca regali / sol9 cũ gloria · Dic est daniel qui dedit signa in mõtibus sup babilonã dicens · qñ pars montiũ a borea fumigabit veniet finis babilonie · qñ vo velut ignis arebit finis erit vniuerse terre · Qñ vero a pte nothi aque decurrerint reuertetur populus ad terram suã · qd si sanguine fluxerint erunt homicidia belial in vniuersa terra ·

De creso rege lydoꝝ ⁊ eius regno per cyrum destructo eusebius in cronicis. ¶ Ca. xvij.

ANNO cyri tredecimo cresus a cyro captus est. ⁊ lydoꝝ regnum destructum. qđ stetit annis ducentis tugintauno. ¶ Nota. ¶ Hec fuit vltima cresi captio. Nam iam altera vice legitur in hystorijs/captꝰ fuisse a cyro. ⁊ semel ⁊ iteruꝫ Vnde boecius. Nescaebas cresum regem lydorum cyro paulo ante formidabilem. mox dem miserandum flammis traditum misso celitus ymbre defensum. Quod de secunda eius captione intelligendum est. Plumo enim eũ captum narrant iustinus ⁊ orosius. ꝙ vita ⁊ patrimonio donatum. Deinde dicit eum iustinus rebellasse. ¶ Orosius libro scđo. ¶ Cũ cyrus babilonez impugnaret. ibi tũc cresus rex lydoꝝ famosis opibꝰ. cum ad auxiliandũ babilonijs venisset victus solicite in regnum refugit. Cyrus autem posteaquã babylonem / vt hostis iuasit/ vt victor euertit/ vt rex disposuit. bellum transtulit in lydiam. Vbi contutum iam supervore prelio exercitum/nullo negocio vicit cresum cepit. captum vita ⁊ patrimonio donauit. ¶ Nota. ¶ Quod aũt eusebius in cronicis scribit octauo anno cyri cresum contra eum misse bellum. de illo bello accipit. quo post captaꝫ babyloniam iam ab illo captus. ⁊ vita ⁊ patrimonio donatus. postea rebellauit. De qua cyri clementia iustinus ait ꝙ nõ minus victori ꝙꝫ victo vtilis fuerit. Nã ex vniversa grecia cognito ꝙ illatũ cresо bellum esset/ auxilia velut ad cõmune extinguendum incendiũ cõfluebant. Tantꝰ cresi amor apud omnes vrbes erat. Passurus quoqꝫ cyrus graue bellum grecie fuit. si qđ in cresо crudelius cõsuluisset. ¶ Alij hystoriographi narrãt ꝙ in scđa captione iussit eum cyrus rogo supponi ⁊ assari/ ⁊ subito tanta pluuia facta ẽ. vt eiꝰ imensitate ignis extingueret. Vnde occasionem reppert euadendi. Cunqꝫ postea hoc sibi pspere euenisse glouaret/ ⁊ opuꝫ copia minum se iactaret/ dictum est ei a salomino quodã sapientissimo/nõ debere qꝫꝑ in diuicijs ⁊ prosperitate glouari eadem nocte vidit in somnis ꝙ iouis eum aqua pfunderet/ ⁊ sol extergeret Quod cum filie sue fame indicasset. illa vt seres habebat prudenter absolut. dicẽs ꝙ crucи esset affigendus ⁊ aqua pfundendꝰ ⁊ a sole siccandus. Quod ita demum contigit. Nam postea captus a cyro crucifixus est. ¶ Bolinus. ¶ Cum olympiade quinqgesimaoctaua victor cyrus intrasset sardis. vbi tunc cresus latebat. achis filius cresi/ q̃ ad id vsqꝫ tempus mutus erat. exclamasse dicit. Parce patruo meo cyre. ⁊ hominem te vel casibus discе nostus. Idem solinus dicit ꝙ ossa orestis olympiade quinqgesimaoctaua inventa sunt tegee a spartanis oraculo monitis / que implebant longitudinem cubitoꝝ septem.

De tarquinio superbo ⁊ pisistrato tyranno Eusebius in cronicis. ¶ Capitulum. xviij.

ANNO quoqꝫ ꝓnotato scz cyri tredecimo romanoꝝ septimus tarquinius superbus. occiso seruio socero suo romanum imperium arripuit ⁊ regnauit annis tugintaquinqꝫ. Hic excogitauit vincula. thaureas fustes latomas carceres. exilia. metalla compedes ⁊ cathenas. Cunqꝫ oppugnaret arcem causa tarquinij iuniorus filij sui qui lucretiam corruperat. regno expulsus est Eo quoqꝫ tempore pisistratus secũda vice regnauit athenis. ¶ Justinus libro secũdo. ¶ Pisistratus quasi sibi non patrie viuisset/ tyrannidem per dolum occupat. Quippe voluntarijs verberibus domi affectus. laceratoqꝫ corpore in publicum egreditur aduocata contione vulnera populo ostendit de crudelitate paucorum a quibus hec se passum simulabat conqueritur. adduntur verbis lacume ⁊ inuidiosa oratione multitudo credula accendit. amore plebis inuisum se senatui simulat. obtinet ad custodiam corporis sui satellitum auxilium. ꝑ quos occupata tyrannide. ꝑ annos xxxiij. regnauit. ¶ Valerius libro viij. ¶ Pisistratus tantum valuisse dicendo dicit. vt ei athenienses regum imperium oratione eius capti ꝓmitterent. Presertim cum e contraua parte amantissimus patrie solon niteretur. Idem in libro quinto. ¶ Pisistratus athenensis tyrannus. cum adolescens quidam amore filie eius virginis accensus in publico obuiam sibi factam osculatus esset/ hortante vxore vt ab eo capitale supplicium sumeret/ respondit. si eos q̃ nos amant interficiam⁹ quid his faciem⁹ quibꝰ odio sumus? Hec vox ex ore tyranni de humanitate manauit. In hunc itaqꝫ modum filie tulit iniuriam. ac multo laudabilius suam. Idem a trasippo amico inter cenaz conuicio lateratus/ita ⁊ animum ⁊ vocem ab ira cohibuit vt putares satellitem a tyranno

male audire. Demq; trasippus concitate te mulentie impetu euectus/os eius sputo respersit. Nec tñ illum ad sui vindictam accendere valuit. Qui etiã filios suos violate patus maiestati subuenire cupiẽtes retraxit. Postero aũt die trasippo suplicium a se volũtaua morte volenti exigere/ad eum venit. Dataq; fide in eodẽ amicicie gradu se mansurũ ab incepto reuocauit. ¶ Eusebius. ¶ Tempoub9 q̃q; cyu anaximenes phisicus agnoscitur. symonides clarus habetur. et chylon qui de septẽ sapientibus fuit. Thales vero moritur.

¶ Comestor De nece cyu et successione cãbisis qui et nabuchodonosor dicit. Ca. xix.

PORRO Cyrus cũ pmeasset cursum fluuij alijm gentem lidorum bellicosissimam astute redegit in socordiam. Tradidit enim ei solennitates ⁊ ludos papiens vt lusibus et comesatõnibus et amplexibus vacarent/quasi benuolentiã eis ostẽdens. In hunc modum eos euertit/et quos bello non poterat p libidinem expugnauit. Postea vero trãsgressus araxem a regia massageta; thamar victus et occisus est. que caput illius pãsum in vtrem plenum sanguine humano proijciens/insultando dixit Satia te sanguine quem sitisti. ¶ Ex cronicis. ¶ Cyro successit filius eius cambises anno quinte etatis. lxi. mundi vero. MMM. cccc. xxxiiij et regnauit annis. viij. ¶ Delmandus. xv. libro. ¶ Dic est cambises qui impio patus egiptum adiecit. Sed offensus superstitiosib9 egiptio; /apis cetero;q; deorum edes dirui iussit. Ad ammonis quoq; nobilissimũ templum expugnandũ exercitum misit. qui tẽpestatibus et harena; molibus oppressus interijt. Dic cambises adeo seuerus fuit vt quendam iniustum iudicem excoriari fecerit. et super sellam cute eius adopertam/filium iudicis in iudicio fecerit sedere/vt timeret iniuste iudicare/ne simile iudicium pateret. Dic cambises ab ipsa natiuitate sua legitur furiosus fuisse. et ortum mili p tantum terra; spacium quesisse/q; epulis ei deficientib9 coact9 est carnes suo; comedere sodo;. Unde lucanus in decimo libro. Desanus in ortu/cambises lõgi populos p̃uenit ad eui. defectusq; epulis ⁊ pastus cede suo;/ignoto te nile redit. Sed ⁊ seneca appellat illum feliciter furiosum. ¶ Comestor. ¶ Dic cãbises cyu filius et in regno successor apud esoram artaxerses vt asuer9 dicitur. In hystoria vero iudith vocatur nabuchodonosor. Tunc principes terre et alij q; iudicabant syriam et phenicem/et omnes regiones vltra eufraten scripserũt cambisi q; iubet reedificabant hierlm urbez pessimã/⁊ semp regibus persarum rebellem. et templũ ad sibi tuendum castru/que ob rebellionem prius destructa fuerant. Quib9 reedificatis statim negarent regi tributa et anonas. nec etiam pateret regi transitus in syriam. Dec aũt dicebãt se cõmemorare ei. quia memores erant salis/quod in palacõ comederant cõsulentes vt hec eis interdiceret. Quibus acquiescens cambises potenter interdixit eam p epistolas. Tũc intermissum est opus dei in hierlm vsq; ad secũdum annum darij.

¶ De hystoria iudith. ¶ Caplm. xx.

PORRO sub cambise factum ẽ q̃d in hystoria iudith scribit. Mortuo itaq; cyro quidaz arphaxat medus in egbathanis surrexit et reparauit eaz/⁊ munuit me expugnabiliter/quasdam partes medie sibi concilians/vt tandem toti medie imperaret. Nabuchodonosor vero rex assiriorũ q; regnabat in ninive. Anno duodecimo regni sui obtinuit eum. Dic est cambises cui pater adhuc viuens minuen et regnum assyrio; cõcessit/et eum nabuchodonosor cognominauit. Dic mortuo patre duodecimum illius regni annum agebat. Nam in regno monarchie nõ nisi octo annis regnauit. Qui postq; factus ẽ monarcha exaltatuz est cor eius/et misit ad omnes qui habitabant in cilicia et damasco ⁊ lybano et carmelo/galilea/samaria/et vsq; in hierlm. exigens ab eis tributa longe grauiora q; patres sui. qui omnes vno animo contradixerunt. Igitur anno tredecimo regni sui p̃cepit holoferni principi militie/vt egrediens nulli parceret. omnes quoq; deos terre exterminaret/vt ipse solus deus diceret. Audientes filij israel timuerunt valde/ne similia faceret in hierlm et in sanctuario dei. Erat autem in ciuitate iudith vidua tribus annis/mulier pulcra nimis ⁊ casta/que holofernem in specie sua cepit/et eum violentũ ac soporatũ decollauit/caputq; eius ablatum in hierlm tulit. et omnes videntes et audientes in admirationẽ et laudem dei concitauit. vnde et canticum victorie domino cecinit.

¶ Qualiter excusat iudith a culpa mendacij et scandali. Actor. ¶ Capitulum. xxi.

ACHOLPH vero mendacij/quam videtur multotiens incurusse iudith aput holofernem/ eiusq; satellites. vt qñ respondit se fugere a facie hebreoꝝ. qa nouerat eos uanos assyrijs in eius ꝓditionez & qñ dixit holofern/si secut9 fuerus verba an ille tue pfectam rem faciet dñs tecum. & habebis omnem populum isrl sicut oues & ceta. pluub9 modis excusari ꝑtest Nam ad hec omnia generalis est solutio. q; quecūq; dicit de populo isrl ab holoferne capiendo intelligenda sunt scōm merita eoꝝ/ qz scz peccata eoꝝ exigebāt vt ita tradrent/ sicut exponebat iudith. vel etiam merita eoꝝ. qz iam adeo desolati erāt. & pusillanimes effecti. qō volebant se sponte tradere. Vel oia intelligenda sunt sub conditione talicz nisi dñs eos liberaret Et ita nusq; mentiebat. licet audientes aliter intelligerēt. scz qñ loqueret. simplicit & assertiue Est etiam alia solutio generalis que sumit tam ex textu q; ex glosa. scz q; iudith ꝓphetice loquebat/ predicens iudeos esse tradendos in man9 populi gentilis. Quod factum est sub tyto & vespasiano ꝓpter peccata q̄ cōmiserunt in xp̄m & in apostolos. Et ita vbiq; excusatur a mendacio. qz mystice loquebat. licet audiētes aliter intelligerent. Unde ipamet dicit holofernj. Hec mihi dicta sunt p prouidentiam dei. glosa id est spiritu ꝓphetico. Item alia glosa Aput holofernem iudith de aduentu suo/ & de iudeoꝝ casu futuro loquit. non adulatoue mentiendo/sed futura ꝓphetice ꝓdicendo. Ceterum de hoc qō dicet scienter & sponte dedisse holofernj occasionem ruine/ ornando se vt eū deciperet/potest dici. q; sic ꝑparando se/non intendebat eum scandalizare. id est laqueum vel obicem ad ruinam ei tendere: ꝫ intendebat ꝓmo liberationem populi sui. secundo uolitatez Holofernis vt scz ad temp9 in ea capt9/minus peccaret. multas enim habens cōcubinas & coniugatas. & forte uiros cōcubinos multis modis & naturaliter & contra naturam peccaret. qz his omnibus imunditijs abundabat. Ut ergo ab his omnib9 eum auerteret. & i eā suspensus minus peccaret. ideo dicebat. Capiat laqueo oculoꝝ suoꝝ in me.

¶ De hippa & policrate tyrānis & de cambise q; obtinuerut egyptum. ¶ Capitulum. xxij.

GEMPORIBUS cambisis quē scōz nabuch vocau aiūt. apud athenas hyparc9 & yppias tyranni= dem exercuerunt. Aput samū vero tres fra= tres scz policrates. sylus & pantagnestus. Justinus libro secundo. ¶ Post pysistratum dyocles filius eius p vim stuprata virgine. a fratre puelle interfiat. Hippias aūt fratet di= ocles paternum tenens imperium comprehen= di iubet interfectoreꝫ fratus. & nominare coe= git omnes consocios cedis. qui consulto nomi= nauit omnes amicos tyranni. Quib9 omnib9 interfectis interrogat9 ille. vtq; aliqs de con= scijs superesset. respondit neminem esse quē am= plius moui vellet preter ipm tyrannū. qua vo= ce eiusdem tyrāni victorem se post vindictam pudicie sororis ostendit. Cui9 virtute ad= monita ciuitas libertatis. hippiam expulit re= gno. & egit in exilium. ¶ Delmano9. ¶ No= uidiam usq; policratis samioꝝ tyrāni abun= dātissimis bonis cōspicuus vite fulgor excessit Nec sine causa omnis enim conatus ei9 placi= do exapiebat itinere spes certū cupite rei fru= ctum apprehendebat. Semel duntaxat vultū mutauit p breui tristicie salebra succensum/ cum anulum admodum sibi gratuz in pfundū de industria ne omnis incōmodi expers esset abiecit. Quando tñ continuo recuperauit ca= pto pisce q; eum deuorauerat. ꝫ hunc cui9 feli= citas semper plenis velis ꝓsperum cursum te= nuit orōtes darij regis prefectus in excelsissi= mo micalen9 montis vertice cruci affixit. Et q; putres eius artus & tabido cruore manantia membra samos amara seruitute aliquandiu passa liberus ac letis oculis aspexit. ¶ Eusebi= us in cronicis. ¶ Eo quoq; tempore scz an= no cambisis sexto in vicesimaoctaua dinastia perse obtinuerunt egyptum. sicq; cessauit ad tempus regnum illi9 regionis Obtinuit q̄ppe eam cambises in anno sexto regni sui. & suc= cessores eius usq; ad darium filium xerxis an= nis centum & undecim. ¶ Delmanous libro decimoquinto ¶ Dic abhominatus religio= nes egypti & cerimonias templa ei9 destruxit & edificauit babilonem in egypto.

¶ De pitagora phō & crocomensiū prelio Eu= sebius in cronicis. ¶ Capitulum. xxiij.

ANNO cambisis octauo pitagoras phisic9 & philosoph9 habet clar9. ¶ Solin9 ¶ Insamo nihil nobili9

& pitagoras ciuis / qui mox offensus fastu tyranmco pruto consule relicta patua in ytaliã aduectus est. ¶ Nugꝰ de ciuitate dei. viij. li. Ytalicũ genus philosophoꝝ / id est illiꝰ partis ytalie que quondã magna grecia dicebat auctorem habuit pithagorã samiũ / a quo etiã ferunt ipm phie nomen exortum. Nam cum antea sapientes appellarent qui modo quodã vite laudabilis alijs prestare videbantur. ille interrogatus quid pfiteretur. phm se esse respondit / id est studiosum vel amatorem sapie quomã pfiteri sapientem arrogantissimũ videbatur. ¶ Justinus. xx. libro. ¶ In puncipio metapontini ceteros grecos ab ytalia pelle re statuerũt. Quibus se iunxerũt crotonienses et sibaritani / et primo vrbem syrum ceperunt In cuius expugnatione quinquaginta iuuenes amplexos minerue simulacrum et sacerdotem dee velatum ornamẽtis inter ipsa altaria trucidarunt. Ob hoc cũ peste et seditionibus vexarentur priores crotonienses delphicum adierunt oraculum. Quibus responsum est finem mali fore / si violatum minerue numen et interfectoꝝ manes placassent. Quo facto cessauit ab eis pestilentia. Nam iuuenib9 statuas iuste magnitudinis posuerunt / et in primis minerue Postea crotonienses indignantes q̃ in expugnatione syris cõtra se tulissent auxilium locrenses bellũ eis inferunt. Qui ad sptanos confugerunt auxilium deprecantes. Illi aũt longinqua militia grauati auxiliũ a castore et polluce petere eos iubent. Quibus cũ sacrificassent bellum inierunt. xv. milia locrensium cõtra centum milia crotoniensium. Qui paucitatem suam et hostium multitudinẽ considerantes ex desperatione sumpserunt animũ / putauerunt q̃ se victores fore si non mlti morerentur. Itaq̃ dum honeste querũt feliciter vicerunt. Pugnantibus autem locus aquila ab aciem nunq̃ recessit / eosq̃ tam diu circumuolauit quoad vincerent. In cornibus quoq̃ duo iuuenes diuerso a ceteris armorũ habitu eximia magnitudine et albis equis et cocineis paludamẽtis pugnare visi sunt. nec victra cõparuerunt q̃ pugnatum est. Hanc admirationem auxit incredibilis fame velocitas. Nam in eadem die qua in ytalia pugnatum est et corintho et lacedemone nũciata est victoria. Post hec crotoniensibus nulla virtutis exercitatio / nulla armoꝝ cura fuit. Deserãt enim que infeliciter sumpserant / mutassentq̃ vitam luxuria / nisi pithagoras phs fuisset.

¶ De gestis pithagore et eius studijs ac etiã doctrina. ¶ Capitulũ. xxiiij.

HIC SAMij de marato locuplete negociatore natus / magnisq̃ sapientie incremẽtis formatus egiptũ primo mox babiloniam ad discendos syderum motus originemq̃ mundi spectandã pfectus summam scientiã consecutꝰ erat. Inde regressus cretam et lacedemoniã ad cognoscendas minois et ligurgi leges contendit. Quibꝰ oĩbus instructus crotonam venit / ppinq̃ in luxuriam lapsum auctoritate sua ad vsum frugalitatis reuocabat / laudabat quottidie virtutẽ et vicia luxurie casumq̃ dicitaũ hac peste pereuntiaq̃ enumerabat. Tantũq̃ studiũ ad frugalitatem perdiscendam multitudinem puocauit / vt aliquos ex eis luxuriatos esse incredibile videretur. Matronarum quoq̃ sepatam a viris doctrinam / et puerorum a parentibus frequenter habuit. Docebat autez nunc has pudicicia et obsequia in viros. Nunc illos modestiam et literarũ studium. Inter hec velut gemmarum virtutum frugalitatem ommibus disserebat. Consecutusq̃ disputationum assiduitate erat vt matrone auratas vestes / cetaq̃ dignitatis sue ornamẽta velut instrumenta luxurie deponerent / eaq̃ omnia delata in iunonis edem ipsi dee consecrarent / p se ferentes vera ornamenta matronarum pudicicia non vestes esse. Dic cum annos viginti crotone egisset metapontum emigrauit / ibiq̃ decessit. cuiꝰ tanta admiratio fuit vt ex domo eius templũ facerent / eumq̃ p deo colerent. ¶ Valerius libro octauo. ¶ Pitagore tanta venerato ab auditoribus attributa est / vt que ab eo acceperant in disputatõz deducere nefas existimarent. Quin etiam interpellati ad reddendam causam hoc solum respondebãt eum dixisse. ¶ Idem libro octauo. ¶ Pithagoras post q̃ egiptum petens eorum scientiam didicit. deinde ad persas profectus / magicam artem percepit. deinde crete leges cum didicisset ad olympicum certamen descendit. Interrogatus quo cognomine censeretur non sapientem se. iam enim illud nomen septem viri sapientes occupauerant se amatorem sapientie hoc est phm dixit. ¶ Tullius libro ō cõsilijs. Tauromenitanus iuuenem libidine flagrantẽ cum audisset pitagoras. ad ostium amice meretricis insanire iussit psaltem canere sponeum. & ita eum ad sanam mentem reuocauit.

¶ Hieronimus contra ioumianū libro pmo ¶ Thimer⁹ scubit pitagore filiam virginez choro virginum pfuisse. ⁊ castitatis eas mstrum xisse doctumis.

¶ De preceptis ⁊ emgmatib⁹ eiusdē. ¶ Capitulum. xxv.

LEGE oratiunculam pro uatiamo ⁊ alias vbi sola hioꝛ mētio fit. reuolue dyalogos tullij. respice omnem oram ytalie. que quondam magna greca dicebat ⁊ pitagoucoꝝ dogmatum mīsa publicis literis eta cognosces. cui⁹ enim sunt illa crysa pauseaumata nōne pitagore: in qb⁹ omnia breuiter eius dogmata cōtinent. Itaq; pitagouca sunt ista pcepta. Fugienda sūt ommib⁹ modis ⁊ abdicenda. languoꝛ a coꝛpore. impudicia ab animo. luxuria a ventre. a ciuitate seditio. a domo discoꝛdia. ⁊ i commune a cunctis intemperantia. Pitagouca sunt hec amicoꝝ omnia esse cōmunia. ⁊ amicum seipz esse alteꝝ. Duoꝝ temporꝝ maxime habendam curam mane ⁊ vespeꝛi id est eoꝝ que actuꝝ sumus. ⁊ eoꝝ que gessimus. Post deum deuotatem colendam que sola homines deo pximos facit. Illa quoq; emgmata que diligentissime austoteles in libris suis psequit. Stateram ne transileas id est ne ptergrediare iusticiam. Ignem gladio ne foueas id est iratum ⁊ tumidum animum verbis maledicis ne lacessas. Coꝛonam minime carpendam id est leges vrbium conseruandas. Coꝛ non comedendū id est merorem de animo expellendum. Cum pfectus fueris ne reuocas id est post mortem vitam istam ne deficeres. Per viam publicam ne ambules id est ne multoꝝ sequaris errores. Hyrundinem in domo non suscipiendam id ē garꝛulos ⁊ verbosos homines sub eodem tecto nobiscum nō habendos. Onerātis supponendum onus. ⁊ deponentibus nō cōmunicandū id est ad virtutem incedentib⁹ alacriter augenda sunt precepta. tradentes se otio relinquendi sunt. Apud grecos pmus pitagoꝛas muenit īmortales esse animas ⁊ de alijs coꝛpoub⁹ transire ad alia. Se primo dicit fuisse euforbium. scdo talidem. tercio heremotinium. quarto pirrū. ad extremū pitagoꝛā. ⁊ post certos temporꝝ circulos ea que fuerant rursum fieri. Nihil in mundo videri nouū. philosophiā meditacōem esse mortis quotidie de carcere coꝛpus nitentem anime educere libertatem. Materiam meyseic id est discentias reminiscentias esse. Et multa alia que plato in libus suis ⁊ maxime in fedone timeo pz psequitur.

¶ De discipulis eiusdem. ¶ Capitulū. xxvi.

POST enim plato post achademiam ⁊ innumerabiles discipulos sentiens multū deesse sue doctrine. venit ad magnam greciam. ibiq; ab architarentino ⁊ timeo locrēsi pitagoꝛe doctrina eruditus. elegantiam ⁊ leporem socratis cū hui⁹ miscuit disciplinis. ¶ Idem contra iouinianum. ¶ Inutile ē crebꝛo videre p que aliquando captus es / ⁊ eorum te experimento cōmittere quibus difficulter careas. Nam ⁊ pitagorei huiuscemodi frequentiam declinantes. in solitudine ⁊ desertis locis habitare consueuerant. ¶ Idem super ecclesiasten. ¶ Pitagouicoꝝ disciplina est. tacere p quinquennium. ⁊ postea eruditos loqui. ¶ Beneca de beneficijs libro septimo. ¶ Pitagouicus qdā emerat a sutoꝛe phetasia rem nō magnā / nō pcentibus nūmis. post aliquot dies venit ad tabernam redditurus. Et cum clausam diu pulsaret. fuit q diceret. Quid pdis opam tuam Sutoꝛ ille quē queris ejectus combustus est. qō nobis foꝛtasse molestum est. q meternū nostros amittim⁹. tibi minime q scis futuꝝ vt renascant iocatus in pitagouicū. Ait philosophus noster tres aut quatuoꝛ denarios non inuita manu demum retulit subinde cōcutiens. Deinde cum reprehendisset hanc suam tacitam nō reddendi voluptatem. intelligens arrisisse sibi illud lucellum rediit ad eandem tabernam ⁊ ait. Ille tibi viuit. redde qō debes. Deinde p rostruz quo se cōmissura laxauerat quatuoꝛ denarios in tabernam īseruit ac misit. penas a se exigens impbe cupiditatis ne alieno assueseeret. ¶ Mdoꝛ. ¶ Pitagoꝛas dicebat animam esse armoniam veram. amicitiam vnī expluribus facere. Onde ⁊ pitagouici vates se mutuicem tyranno dederunt. ¶ Valerius libro quarto. ¶ Damon ⁊ pitias pitagoꝛe discipuli. tam fidelem inter se iunxerunt amicitiam vt cum alteꝝ ex his dyonisius siracusanus interficere vellet. ⁊ is tempus ab eo quo prius q petit domum pfect⁹ oꝛdinaret res suas impetrasset. alter vadem se p eius reditu tyrāno dare non dubitauit. Appinquante autem prefinita die / nec illo redeunte vnusquisq; stultitie tam temerarium sponsoꝝ damnabat. Ait is nihil se de amici constantia metuere pdicabat

Eodem itaq; momento et hora dyomisio con stituta/qui eam acceperat supuenit. Et admi ratus tyrannus amboꝝ animū supplicium fidei remisit/eosq; insuper vt ipm in societate amici die tercium sodalicij gradum recipent rogauit Ecce vires amicicie mortis contemptū inge nerare/vite dulcedinem extinguere/cruelita tem mansuefacere/odium in amorem conuer tere/penam beneficio pensare potuerunt.

¶ Comestor de regno duoꝝ magoꝝ in psice Capitulum vicesimumseptimum.

POST Cambisen vnus de septem magis qui psarum regnum iudica bant regnum obtinuit. ¶ Justinꝰ libro primo. ¶ Cambises quidem p quietez vidit fratrem suū mergim regnaturū/ quo so mnio exterritus non dubitauit eum occidere. Ad hoc magum quendā ex amicis delegit co metem nomie. Interim ipe gladio suo spon te euaginato in femur grauiter vulneratꝰ oc cubuit. Quo nuncio accepto magus añ famā amissi regis occupat faciꝰ/prostratoq; mer gide cui regnū debebat/fratrē suū subiecit oro pasten. Erat enim decorꝰ et corpous lineamē tis mergidi psimilis. Que res eo occultior fu it/q apud persas psona regis sub specie maie statis occultatur. Igit magi ad fauorem po puli conciliandum tributa et milicie vacatōez in triennīū pmittunt/vt regnū qđ fraude que fierant indulgentie largitionibꝰ confirmarent Que res suspecta primo hortano nobili viro et in coniecturas sagacissimo fuit. Itaq; p m ternuncios queuit de filia que inter regias peli ces erat/an cyri filius rex esset. Illa nec se ipsam scire ait/nec ex alia posse cognoscere qa singule sepatim recluduntur. Tunc ptractare caput dormiēti iubet. nam mago illi cambises aures vtraq; preciderat. factus demū p filiaz certior regem sine auribus esse/ optimatibꝰ p sarum rem indicat/et in eius cedem fit cōiura tio. Septez aūt conscij fuere huiꝰ cōiuratōis qui ex continenti occultato sub veste ferro ad regiaz pgunt/et obuijs interfectis ad magos puenunt/ qui duos de septem interfecerunt. Tandem ipsi corripiunt a pluribus/quorum alterum cobias mediū amplexus/cūctantibꝰ sociis ne ipsum p mago transfoderēt. qa res in obscuro loco gerebat/vel p suum corpus adiici mago ferruz iussit/fortuna tñ ita regen te illo incolumi magꝰ interficitur. ¶ Ador

Hec iustinus. Aliter tñ narrat comestor/vi delicet hoc modo. Post cambisem vnus de se ptem magis qui iudicabant regnū persaz ene reides nomine regnum psaz obtinuit/ducens pantei filiam cambisem in vxorem / simulans se non velle sibi regnare/ꝫ conseruare regnuz mergi fratu cambise/quia puer erat. Hunc tamen mergim cambises puus occiderat in pe netrabilibꝰ templi/solo isto enereide consci huius sacrificij paruidij. Cunq; post septem menses regni sui moreret/enereides substitu it sibi fratrem iuuenem elegantē forma et viri bus/dicens hunc esse mergim cyri filiū et cam bise fratrem. Onus aūt de septem magis/su spicās eum mergim non esse/p filiam deprehē dit eum aures non habere. Qui cum reliquis magis hoc indicasset/ in eum cōiurauerunt et ipm occiderunt. Sicq; duo fratres illi non per annum apud persas regnauerunt. ¶ Hiero nimus contra iouinianū. ¶ Eubolus narrat apud persas tria genera fuisse magoꝝ/quorū primos qui sunt doctissimi et eloquentissimi ex cepta fauna et olere nihil aliud diat in cibo su mere. ¶ Valerius libro secundo. ¶ Perse non aspiciunt liberos suos priusq; septē annos impleuerint/quo paruuloꝝ amissionem equi ore animo sustineant.

¶ Justinus vbi supra de regno darij. ¶ Ca pitulum vicesimumoctauum.

OCCISIS aūt magis magna q̄ dez gloria recuperati regni primapū fuit. ꝫ multo maior in eo/q̄ cum de regno ambigerent/concordare inter se nō po tuerunt. Erant enim virtute et nobilitate ita pares vt difficilem ex his ppō electionē equa litas faceret. Ipsi igitur viam inuenerūt qua de se iudicium religioni et fortune committe rēt. pactiq; inter se sunt/vt die statuta omēs equos ante regiam pmo mane producerent / et cuius equꝰ ante solis ortū hynnitum pmum edidisset/is rex esset. Nam et solem pse vnū deum credunt esse/et equos eidem deo sacratos ferunt. Erat inter coniuratos darꝰ ydaspis filius/cui de regno solicito equi custos ait. si ea res victoriam moraretur nihil negocij sup esse per noctem. demde equum prudie constitu tam diem ad eundem locum ducit / ibiq; eque admittit/ratꝰ ex voluptate veneris futm qđ euenit Postera die cū adstatutā horā conue nissent omnes. darij equus cognito loco ex de

ficeuo femine statim hymnitum ꝛdit ⁊ segmb9 alijs felix auspicium dño prim9 emisit. Tanta autē moꝛatio ceteis fuit/vt audito auspicio confestim equis ꝛsilirent et Dauum regē salutauerunt. Cognatio tñ darij iuncta cū pu stimis regib9 fuit ⁊ mox in puncipio regni cyꝛi filiam in matumoniū accepit. ¶ Nāoꝛ. ¶ Igit post duos magos quart9 a cyro dauus filius ydapsis. q ⁊ ipe fuit vnus de septē magis cepit anno quinte etatis. sexagesimo nono. Mundi vero ter millesimo quadringētesimo quadragesimoscdo. ⁊ regnauit annis tuginta sex.

¶ De familiaritate zoꝛobabel. cum dauo ⁊ solutione questionis. ¶ Comestoꝛ. Ca. xxix.

HOC dauo familiaris erat zoꝛobabel filius salathiel. Cum enim interdixisset cambises reedificationez templi ascendit ad eum zoꝛobabel. ⁊ p huius darij interuentum temptauit q̄dem animū regis mutare. ꝫ non potuit. Et tunc psuasit dauo secretius vt voueret votuz deo isrl. q si eū regem faceret. restauraret ei9 templū. ⁊ vniuersa vasa dñi que adhuc erant penes reges p sarum remitteret in irlm. Cum audisset itaq zoꝛobabel hunc regnare. fiducialiter aggress9 est reedificare templum. aggeo zacharia q exhortanib9 pplm. qui p̄dicabant deū eis offensum eo q habitarent i domib9 laqueatis. ⁊ domus dñi esset desolata. Hoc autē signū ire dei dicebant. q seminabāt multum ⁊ inferebant parum. Puncipes vero regis psaꝛ qui erant trans flumē. interdicebāt reedificationē. Cūq ꝛespondissent seniꝛes iuda q deus suus hec eis preceperat cui nefas est contradicere. placuit vtusq vt res ad dauū referret. Et ascēdit zoꝛobabel cum nuncijs puncipum ad regē ⁊ honoꝛat9 est ab eo supra q̄ sperauerat. Nā in cubiculo regis doꝛmiebat cum alijs duob9 cubicularijs Poꝛro dauus rex cenam exhibuit satrapis psaꝛ. ⁊ p̄fectis inde ⁊ ethyopie ⁊ magistratib9 centum vigintiseptē puncaꝛ. Ea nocte expergefactus noctem duxit in somp nem ⁊ ꝓposuit q̄stionem trib9 custodib9 coꝛpoꝛis sui qō de trib9 forti9 videret rege scz vino ⁊ muliere ꝓmittens munera ⁊ honoꝛez ei q sapienti9 ꝛespondꝛet. In crastinum coꝛaz satrapis ⁊ magistratib9 accesserunt illi tres. ⁊ ait primus regem esse fortiorꝛm ceteus. Cū enim homo p̄sit ceteus animantib9/rex preest hominī. ⁊ ad nutum eius oīa fiunt. Secundus aūt pretulit vini foꝛtitudinem. qz cū homo p̄sit ceteus animi foꝛtitudine/vinum superat ipsam animi foꝛtitudinem. zoꝛobabel mulierem foꝛtioꝛem vtroq asseruit. Nam regib9 ⁊ eis qui vites plantant mulieres vitam conferunt ⁊ alimoniam. ⁊ ad robur vsq ꝓducunt. ⁊ p mulieꝛib9 animas ponere nō timent homines. Retulit se vidisse concubinam cuiusdaz regis alapas regi imponentem. cunq illa arrisisset/regem arrudentem. ⁊ ea molesta/regem molestum. Super hec aūt omnia veritatē dixit esse foꝛtioꝛem que ē imutabilis ⁊ sempiterna.

¶ De consumatione templi ex precepto darij. ¶ Capitulum. xxx.

QUONq omnes iudicarent foꝛtioꝛem omnib9 esse veritatē dixit rex ad zoꝛobabel vt peteret ab eo quicqo vellet. Et postulauit zoꝛobabel templi reedificationem ⁊ vasa dñi remitti in irlm. Et gauisus est rex. Nam idipm memmit se vouisse. Et scripsit p epistolam puncipib9 suis trās flumen vt nullatenus impedirēt iudeos. ꝫ de sumptibus regis adiuuarent eos. Remisit quoq vasa dñi p manum zoꝛobabel. Qui reditum faciens p chaldeam. cōtubulib9 suis regis māda ta patefecit. ⁊ ascenderūt multi hieroſolimis cum eo. Igit anno secundo darij. mense octauo instabant opi ⁊ compleuerūt illud anno septimo darij qui erat quadꝛagesim9 sext9 regni psaꝛ iuxta illud xlvi. annis edificatum est templum hoc. id est a puma licētia quā dedit cyrus redeundi ⁊ reedificandi templū vsq ad septimum annum darij quo consumatum ē tot anni fluxerunt. Conuenerunt aūt filij isrl ad dedicationem templi ⁊ dedicauerunt illud mense duodecimo q apud latinos marcius dicitur. vicesima tercia die mensis. Hec est secunda dedicatio templi. Et celebrauerunt filij israhel phase scōm legem dñi. De arca vero q modo receperunt eam incertum est. Sed si certum est q epiphanius dixit eam vsq ad iudicij diem non egressuram de latibulo petre. certum est q hebrei instar priorus edificauerunt alteram. Nam inter manubias quas tulerunt romam de iudea leguntur translata arca domini. candelabrum ⁊ mensa.

¶ Eusebius in cronicis de nece hyparti ⁊ hyppie. ¶ Capitulum. xxxi

ANNO secundo darij filij ydaspis armonius austogiton hyparcum et hyppiam tyrannos interfecerunt/ et leena meretur amica eoꝝ cū tormētis cogere tur vt socios proderet/ linguam suā mordi tus amputauit· Anno eiusdem deinde reges rome defecerunt/ pulso tarquinio superbo/ qui imperauerunt anns·cc·xl·siue vt quibusdam placet·cc·xliij·Pulsis aūt regibus vix vsqꝫ ad quinctinum lapidem romam tenebāt im perium·Post exactos itaqꝫ reges primū con sules a bruto esse ceperunt Deinde tubuli ple bis ac dictatores/ ꝛ rursum cōsules rem publi cam obtinuerunt/ꝑ annos ferme quadringen tos sexaginta quatuor vsqꝫ ad iulium cesarem qui primus singulare arripuit imperium·

Valerius libro septimo· Brutus cum rege tarquinio auunculo suo omnem nobilita tis indolem excerpi/ interqꝫ ceteros etiam fra trem suum qui segetious ingenij erat interfe ctum videret/ obtusi se esse cordis simulauit· Profectusqꝫ est delphos cum tarquinij filijs· querentibusqꝫ illis ab apolline quis ex ipsis rome regnaturus esset·et accepto responso/ q̄ ante omnes osculum matri dedisset·brutus ꝑ uidē ac si casu lapsus de industria osculat⁹ est terram· Tullius de amicicia· Dunc tar quinium scilicz bruti auunculū exulantem dix isse ferunt· Tunc primum se intellexisse quos fidos habuisset amicos/ quos infidos cum iam neutrus gratiam referre posset·

Eusebius in cronicis de democrito ꝛ hera clito philosophis· Capitulum·xxxij·

HOC TEMPORE democrit⁹ philosophus/ et heraclitus tenebro sus et anaxagoras physicus clari ha bentur·eschilus quoqꝫ tragediarum sculptor agnoscitur· Nator· De democrito phi losopho refert agellius in libro noctium atti carum/ꝙ natione abderites fuerit et ditissim⁹ qui omne patrimonium suum relinquens suis ciuibus athenas profectus est/ et ibi oculos si bi eruit vt vegetiores cogitatiōnes haberet· Liberius tamen dicit eum oculos sibi eruisse/ ne videret bene esse malis ciuibus· Tertulia nus autem dicit ꝙ ideo excecauit seipsum/ q̄a mulieres sine cōcupiscentia aspicere non po terat·Porro merito sibi oculos eruit q̄ ma gicas tenebras oculis humanis inuexit·Dicit enim ysidorus/ꝙ artem magicam multis sclis post zoroastrem democritus ampliauit/ q̄nto ypocratis medicine disciplina effloruit· Se neca in epistola septima· Democritus ait vnus mihi pro populo est et populus ꝑ vno Boecius de arte musica in prologo· Ut sese corpora affectus habet/ ita etiam pul sus cordis motibus conatantur·quod demo critus ypocrati medico tradidisse fertur·cum eum quasi insanum cunctis democriti ciuib⁹ id opinantibus in custodia medendi causa eū vi seret· Lactancius de falsa sapientia· Laudatur democritus ꝙ agros suos reliquē rit/ eosqꝫ pascua publica fieri passus sit·ꝙba rem quidem si donasset·sed nihil sapienter fit/ qđ si ab omnibus fiat inutile ac malum fit· at hec negligentia intollerabilis· Quid ille qui patrimonium in nummos redactum infudit in mare· Ator· Heraclitus vt ait Au gustinus dixit omnes deos constare ex igne/ si cut pithagoras ex numeris·epicurus ex atho mis·Item vt ait macrobius dixit animā esse scintillam stellaris essentie·Fuerunt autez ut testatur idem macrobius duo heracliti· vnus qui dictus est physicus et cognominat⁹ est he raclitus tenebrosus·et alter qui ponticus ap pellatus est qui dixit animam lucem esse· Seneca· Heraclitus cui cognomē fecit ora tionis obscuritas ait/ vnus dies par omnium est· Idem· In idem flumen bis descendi mus ꝛ non descendimus· Hieronimus con tra iouinianum libro primo· Heraclitus cognomēto scothinon sudantes philosophi vix intelligunt·

Augustinus de ciuitate dei libro septimo de anaxagora philosopho et eschilo poeta· Capitulum tricesimumtertium·

ANAXAGORAS auditor fuit anaximenis·hic rerum ommū quas vidēmus effectorem diuinum animū sensit et dixit·ex infinita materia que cōstaret similibus inter se particulis rerum omnium q̄ bus suis ex proprijs singula fierent/ ꝫ animo faciente diuino· Aristoteles in methaphi sica libro primo· Anaxagoras dicebat ꝙ hō est mēsura oīm rerū· Valerius li·viij·

Anaxagoras interroganti cuidā quisnam esset beatus·nemo inquit ex his quos tu feli ces existimas·ꝫ eum ī illo numero repies qui ex miserus a te constare credit· Non enī erit ille diuitijs aut honoribus abundans ꝫ exigui sui iuris·nō aut ambitiose doctune facilis ꝛ ꝑ

ãnax cultor im secessu q̄ in fi ōte beatior. Subtiliter anatharsis leges araneax telis compatabat. Nam vt illas mfirmiora animalia retinere ⁊ valentiora trãsmittere. ita ⁊ his humiles ac pauperes vidēmus cōstungi diuites ac ꝓpotentes nō alligau. ¶ Idem libro octauo ¶ Anaxagoras post longam pegrinationem ꝓ studio sapientie in patuam reuersus. cum possessiones suas desertas videret. nō essem mquit ego saluus mſi iste perussent. ¶ Symac⁹ in epłis. ¶ Anaxagoram phisicum grauis de filio nunc⁹ disputationibus non retraxit. ¶ Valerius libro quinto. ¶ Anaxagoras audita morte filij mihil inquit mihi inexpectatum aut nouuz nuncias. ego emm illum ex me natū sciebã esse mortalem. Hanc vocem si quis efficaciť recepit. nō ignorabit ita liberos esse ꝓcreandos/vt memineut sicut mou neminem qui non vixeut/ita nec aliquem viuere posse qui moritūrus non sit. Horatius puluinus cum iouí pontifex edem dedicaret. et in solẽnium nuncupationẽ verboz⁊ postẽ tenẽs mortuum esse filium suũ audisset nec manũ a poste remouit. nec uultum a publica religione ad p̄uatum dolorẽ deflexit. ne patus magis q̄ pōtificis partes egisse videreť. ¶ Augustinus de ciuitate dei libro decimooctauo. ¶ Miror cur anaxagoras athẽnis reus fact⁹ sit. q⁊ dixit solem lapidem ardentem esse/negans vtiq⁊ deum cum in eadem ciuitate gloria floruerit epicur⁹ vixeut q⁊ secur⁹. nō solum solem vel vllum syderum deũ esse nō credens. ſ nec iouem nec vllum deoz⁊ oīo in mūdo habitare contendens. ad quem preces hominum supplicationesq⁊ p̄tineant. ¶ Boetius libro primo de consolatione. ¶ Quod si nō legisti anaxagore ⁊ socratis venenum zenonisq⁊ tormenta ⁊ cetera. ¶ Actor. ¶ Ex his patet quo genere mortis sit mortuus anaxagoras iste/⁊ quare. Nã veneno mortuus est. vt testať boet⁹. ⁊ ideo ei venenum datum est tanq⁊ deo mortis vt ait augustinus. q⁊ solem dixerat lapidem ardentẽ quem athenienses deũ esse credebant. Dic anaxagoras vt dicit Augustinus. successorez habuit archelaum q̄ fuit magister socratis. Qui archelaus de particulis mter se similib⁹/quib⁹ singula q̄q⁊ fierent ita putauit constare omia vt eis etiam messe mẽtẽ diceret que corpa etna id est illas particulas comungendo ⁊ dissipando ageret omma. ¶ Eschilus autez tragediaz scriptor. casu mirabili mortuus fuisse legit. Refert emm valerius libro nono. q̄ q̄dam die im sicilia membꝰ vrbis ī qua morabatur egressus a p̄co in loco resedit. sup quem aquila testudinem ferens eluſa capitis splendore. erat emm capillis vacuũ/ p̄mde atq⁊ lapidi eam illisit. vt fracta carne vesceret Quo vulnere punctum fortiores tragedie extinctum est.

¶ De strage psarum in bello marathonio Eusebius in cronicis. Capitulum. xxxiij.

ANNO darij decimonono bellum in marathone gestum est. ⁊ ea q̄ de militia descubunt. ⁊ austide q̄ cognominatus est iustus. ¶ Justin⁹ libro secundo ¶ Darius rex psaz cum filie antyu scytharum regis petitas nuptias nō obtinuisset bellum ei intulit armatis q⁊ septingentis milibus hominum. scithiam ingressus est. Non faciente ib⁹ aūt scithis pugne potestatem. metuẽs ne interrupto ponte hostu redit⁹ sibi intercluderet. amissis octuaginta milib⁹ hominum trepidus refugit. Que iactura abundante multitudine hominuz inter damna numerata nō est Inde asiam ⁊ macedoniam domuit ⁊ ionas nauali bello superauit. Cognitoq⁊ q⁊ athenienses ionibus contra se auxilium tulissent omnẽ impetum belli ī eos cōuertit Quo audito athenienses a lacedomonijs auxilium petierūt. Interim cum viderent persas quadrudui religione teneri nacta occasione nō expectatis lacedomonijs instructis decem milib⁹ durum. ⁊ placentib⁹ auxiliarib⁹ mille aduersus sexcēta milia hostium in campis marathonijs ī p̄liū egrediunt. Miltiades dux belli erat ⁊ auctor non expectandi auxilij. quem tanta fiducia ceperat vt plus p̄sidij in sceleritate q⁊ socijs duceret. Tantaq⁊ ī pugnam eūtib⁹ animoz⁊ alacritas fuit. vt cū mille passus inter duas acies essent citato cursu ante iactum sagittaz⁊ ad hostez venerunt. Nec audacie ei⁹ euent⁹ defuit. pugnatum est enim tanta virtute vt hinc viros inde pecudes putares Victi perse in naues fugerūt ex quib⁹ multi suppressse. multe capte. In eo prelio themistodis adolescentis gloria emicuit ⁊ cyneger alis cynegiu militis athenienſis q̄ post prelij innumeras cedes cū fugiētes hostes ad naues egisset/onustam nauim dextera manu tenuit/nec pu⁹ dimisit q⁊ ipsaz amitteret Qua amissa sinistra quoq⁊ nauim tenuit. quã et ipsã cū amisisset ad postremũ morsu nauẽ detinuit. sicq⁊ nec cedibus fatigatus/nec duab⁹

mambus amiſſis victus/truncus ad vltimum velut rabida fera dentibus omnicauit/ducẽta milia perſarum eodẽq prelio ſine naufragio ce ciderunt.

¶ De morte valerij cõſulis et de gelone ſyracuſano et auſtice iuſto. Euſebius in cromãs.

¶ Capitulum.xxxv.

ANNO darij viceſimo valeri⁹ bruti collega adeo pauper mortuus eſt/vt de ſumptu publico ſepeliret. Valerius. ¶ Publius valeri⁹ conſul romanus plebem adeo ſemp dilexit/vt meruto plebicola cognominat⁹ ſit. Idem edes ſuas i medio foro dirui fecit/quia nimis excelſa ſup ceteras apparebant. quantũq domo inferior tãtum gloria ſuperior euaſit. ¶ Euſebius i cromias. ¶ Anno darij.xxvij.gelo obtinuit ſyracuſes. ¶ Valerius libro tercio. ¶ Syracuſis cum tota gelonis regis ſtirps euidentiſſimis exhauſta cladibus/ad vnicam filiam vſque virginem harmoniam eſſet redacta/et in eam certatim ab inimicis impetus fieret/nutrix eius equalem illi puellam regio cultu ornatam/hoſtium gladijs ſubiecit. Que cum nec ferro quidem trucidaretur/cuius eſſet conditionis edocuit/admirata illius aĩ harmonia reuocatos interfectores pfeſſa/que nam eſſet in cedẽ ſuam conuertit. ¶ Euſebius in cromias. ¶ Anno darij.xxxi.auſtices cum ignominia eijãt. Ador. ¶ Dic ò patua legitur expulſus eo q̃ preter modum iuſtus eſſet.

¶ Juſtinus libro ſcõo.ca.x.de regno xerſis filij darij. ¶ Capitulum.xxxvi.

ORJOS autem deceſſit/relictis multis filijs et in regno et añ regnũ ſuſceptis. Ex quibus arthemenes maximus natu/etatis priuilegio regnum ſibi vendicauit. Xerſes vero ſibi ex naſcendi felicitate. Nam darius priuato arthemenes natus ei erat/ipſo autem iam rege xerſes.et ideo dicebat fratribus ante regnum natis/patrimonium qõ darius tunc priuatus habuerat iure deberi/ſibi autem regnum. Tandem patruum ſuum auaferem iudicem elegerunt concordi animo.adeoq̃ fraterna contentio fuit/vt nec victor inſultauerit nec victus doluerit. ſed et ipſo litis tempore munera ſibi inficem mittebant.iocunda quoq̃ inter ſe non ſolum/ſ et crebra conuiuia habebant. Judicium quoq̃ ipm ſine arbitris vel ſine conſcio fuit. Tanto moderatius tunc fratres inter ſe maxima regna diuidebant/q̃ nunc exigua patrimonia partiuntur. ¶ Ex cromias. ¶ Igitur xerſes filius darij perſarum quintus cepit anno quinte etatis centeſimo quinto. mundi vero. MMM.cccc.lxxviij.et regnauit annis.xx. Valerius libro nono. ¶ Dic adeo luxurioſus erat/vt edicto premium ei preponeret qui nouum voluptatis genus inuenisſet.

¶ Juſtinus vbi ſupra.de bello xerſis contra grecos/et victoria ſpartanorum.Ca.xxxvij

HJC XERSES bellum a patre ſuſceptum aduerſus greciam p̃ quinquennĩ inſtruxit. Quod vbi primum didicit demaratus rex lacedemoniorum qui apud xerſen exulabat amicior patrie p⁹ fugam/q̃ regi poſt beneficia/ne inopinato bello oppremerẽtur omnia in tabulis ligneis magiſtratui deſcripſit/et ſcripturam cera ſupinducta texit. quibus miſſis/herentib⁹ in queſtione virus/ſoror regis leonide conſilium ſcribẽtis inuenit/eraſaq̃ cera conſiliũ detexit ¶ Valerius libro primo. ¶ Xerſi lacedemonie inuadende conſilium agitanti/vinum in pateraz infuſum in ſanguinem nõ ſemel/ſ iterum ac tertio conuerſum eſt. Qua de re motus eſt ab incepto deſiſtere. ¶ Idem in libro nono. Xerſes grece bellum inducturus/conuocatis aſie principibus.ne videar inquit meo tantuz vſus conſilio vos contraxi/ceterũ memẽtote parendum magis eſſe vobis q̃ ſuadendum. Seneca de beneficijs libro ſexto. ¶ Cũ bellũ grecie indiceret xerſes/animũ tumentem obliquumq̃ quã caducis cõfideret nemo nõ impulit Cũq̃ multa incerta vndiq̃ iactarent/demoratus lacedemonioz rex ſolus dixit ipſam illã quam ſibi placeret multitudinem indigeſtam et grauem metuendam eſſe ducenti/non enim vires habere ſ pondus immodica nunq̃ regi poſſe/nec diu durare quicquit regi nõ poteſt ¶ Oroſius. ¶ Habuit igitur xerſes in exercitum ſeptingenta milia armatoz de regno et trecenta milia de auxiliatoribus. roſtratas naues mille ducẽtas.oneravias aũt tria milia Adverſus tantũ exercitũ leonida rex ſpartanoz cum quatuor tantũ milibus armatorum in anguſtijs termopolitaz obſtitit/tridduoq̃ continuo non duorum pugna/ſed vnius populi cedes fuit.Quarta die cum videret leo-

mia hostem vndiq; circumfundi / socios hortatur / vt se ad meliora tempora reseruent. Ipse vero cum sexcentis tantū viris sexcentoꝝ milium castra irrumpit · perse quoq; ipi / spartanos adiuuant · mutuis cedib⁹ suis plīū a pncipio noctis in maiorem partem diei ꝓtractum est · Postremo spartam vincendo fatigati mortui inter mortuos ceciderūt · Ad suos dixerat aūt ille clarissimus dux lacedemoniorum leonida / illa famosissima mandamenta · Prandete inquit tanq; apud inferos cenaturi

Justinus libro scdo · Interim xerses mittit q̄tuor milia armatoꝝ delphos ad templum despoliandum · q̄ omnes vndiq⁹ ꝛ fulminib⁹ deleti sunt · Porro in ītio belli consulentib⁹ spartanis appollinem delphicum / responsum fuerat aut regi spartanoꝝ · aut vrbi cadendum ·

De nauali prelio contra grecos ꝛ fuga psarū Capitulum · xxxviij ·

XERXES aūt duob⁹ vulneribus in prelio acceptis · nauale certamen expiri statuit · Mouentante autem xerle / cōsulentib⁹ athenien̄sib⁹ oraculū delphicum / responsum fuerat · vt salutē muris ligneis tuerent · Quod temistocles dux nauiū psidium interptat⁹ / psuasit athenis ꝛ socijs vrbibus / vt naues edificarēt · probatoq; consilio / cōiuges ꝛ liberos cum pdonissimis reb⁹ aduectis insulis relicta vrbe demandant · Itaq; xerses thespiadas ꝛ plateas ꝛ athenas vacuas hoīibus incendit · Et q̄niam ferro ī homines nō poterat igne in edificia crassat · Conserto aūt nauali plio ipe ī litore spectatoꝝ pugne resedet · Archemidera aūt vel sicut alibi legitur · archemisia regina alicarnasi / que xersi in auxilium venerat / inter pmos duces acerrime pugnabat · Et cū esset anceps pugna vones iuxta pceptum themistodis se paulatim certamini subtrahere ceperunt Quorum defectio ꝛ animos ceteroꝝ fregit / ꝛ ipos iam dudū fugā circūspicientes apte fugere psuasit · In q̄ fuga multe naues merse / multe capte sunt · plures aūt seuidam regis timentes domos dilabūtur · Imito consilio regis exercitus mardomio tradit · ipe cum pauds abidum vbi pontez cō seruauerat pfasat · Sed cum pontem hybernis tempestatib⁹ solutum offendisset piscatoria scapha trepidus transit · Talis fuit fuga regis cuius tā turbilis fuerat aduent⁹ · Idanc eius fugam pulere signficauerat mōstruosus ille partus eque · que in eius exercitu vulpem peperat Orosius libro scdo · Pedestres q̄q; copie que duab⁹ commisse fuerant labore fame ac metu distabuerūt Et crudelissīte morbo tanta pestis tantaq; feritas morientiū exorta est · vt vie cadaueribus replerent · dire etiam alites atq; improbe bestie escaꝝ illecebris solicitate · mox bundum sequerent exercitum Mardonius aūt olimthum grecie oppidū expugnauit · Athenienses autē vana solicitatione adducere in spem pacis aggressus est · Quoꝝ vt vidit inexpugnabilem libertatem incēsa vrbis parte quam edificauerat · omnē belli apparatum in boetiam deduxit · Illuc q̄q; eum centum milia grecoꝝ insecuta sūt · Et cōmisso sine mora prelio · deletis eius copijs fugere cōpulerunt · Castra regis opib⁹ referta ceperūt nō puo quidem antique moustue damno · Nā post huius prede diuisionem aurum pficum pma grecie virtutis corruptio fuit Seneca vbi supra · Itaq; cum arca xersem ꝛ ei⁹ exercitus ea que demarat⁹ ꝓdixerat accidissent · xerses pudore q̄q; damno miseroꝝ demarato gratias egit · quod solus sibi verum dixisset ꝛ pmisit petere quod vellet · Petijt ille vt sardis maximam asie ciuitatem curru vectus intraret · redam capite tyaram gerens id solis datū regibus · dignus fuerat pmio aq̄q; peteret · Sed q̄q; miserabilis gens in qua nō erat q̄ verū diceret regi nisi q̄ non dicebat sibi ·

De pricipatu themistodis in grecia · Capitulum · xxxix ·

POSTQUAM aūt bello cum persis ciuitatum ageret ommū iudicio athenien̄sium virtus ceteris p̄lata est · Inter duces q̄q; themistocles princeps ciuitatum testimonio iudicatus gloriaq; patrie sue auxit · Huius tñ themistodis adolescentia tot vicijs in pncipio subdita fuit vt eum pater abdicaueut · mater quoq; suspendio vitam finieut Hic est themistocles q̄ cum eum quidam consuleret de filia sua vtrū eam pauperi ꝛ ornato · an locupleti paꝝ pbato collocaret · respondit · malo virum pecunia · q̄ pecuniam viro indigentem · Idem theatrū petes cum interrogaret cui⁹ vox auditu illi futura esset gratissima respondit a quo artes mee optime canent · Mador · Ex quo intelligitur eum valde cupidum gloie fuisse · Hic tā

dem themistocles exul vt legit a psaz rege xer
se susceptus. cum videret illuz bellum inferre
athenensibus ne aut destituezet bene de se me=
ritum/ aut oppugnaret patriam suã magnesie
hausto thauu sanguine moritur. ¶Valeuꝰ
libro sexto. ¶Piget themistocleis adolescen
tiam attingere/ siue patrem aspidam abdica=
tionis inungentem notã/ siue matrem suspen
dio finire vitam ꝓpter filij turpitudinẽ coactã
cum omniũ postea graij sanguinis clarissimus
extiterit virozꝝ. mediũqꝫ europe et asie vt spei
vel desperatõis pignus fuerit/ hec enim eum
salutis patronum sue habuit/ illa victorie va
dem assumpsit. ¶Idem libro tco. ¶Quã
industruus themistocles qui maximam rez cu
ram distentus/ omniũ tñ ciuium suoz nomia
cõprehendit/ perqꝫ summã inquitatẽ patria
pulsus. et ad xersez quẽ paulo ante deuicerat
confugere coactus. pruisqꝫ in eius conspectũ
veniret sermone persico se assuefecit. Cuius
vtriusqꝫ industrie laudem duo reges partiti
sunt. Cyrus omniũ militum suoz nomina nu
tridates. xxij. gentiuz que sub regno illiꝰ erãt
linguas ediscendo. ¶Tullius in libro de ami
cicia. ¶Quis clarior in grecia themistocle?
quis potentior? qui cum impator bello persico
greciam seruitute liberasset. ꝓpterqꝫ inuidiam
in exilium expulsus esset. ingrate patrie inui=
riaz nõ tulit quã ferre debuit. ꝙ fecit id quod
viginti annis añ apud nos fecerat coriolanꝰ
his adiutor contra patriam coniunctus ẽ ne=
mo. itaqꝫ mortem sibi vterqꝫ ascriuit. ¶Idẽ
libro tercio de officijs. ¶Themistocles post
victoriam eius belli quod cum persis fuit/ dix
it in contione se habere consilium reipublice sa
lutare. sed id scriu non opus esse. Postulauit
qꝫ vt aliquem populus daret cui cõmunicaret
datus est aristides. hunc ille classem lacedemo
niozꝝ/ que subducta erat ad githeum clam in=
cendi posse dixit. quo facto frangi opes lace
demoniozꝝ necesse est. qđ aristides cũ audisset
in contionem magna expectatõe venit. dixitqꝫ
putile esse consilium quod themistocles afferrz
ꝙ minime honestum. Itaqꝫ athenienses quod
honestum non esset/ id ne vtile quidem putaue
runt. totamqꝫ eam rem quam ne audierant q
dem auctorem aristidem repudiauerũt. Meliꝰ
hi qꝫ nos qui piratas immunes socios vectiga
les habemus.

¶Eusebius in cronicis de pindaro et sopho=
cle et euripide poetis. Capitulum. xl.

TEMPORIBUS xersis pin=
darus sophocles et euripides claruе
runt. ¶Ador. ¶Pindarum hũc
poetam dicit solimus alexandrũ anunthe filiuz
doms libalissimis tenuisse. Qui alexandꝛ adeo
diues fuit vt apud eliden appollini delphico
statuas aureas dono mitteret. Idem dicit pi
darum e cõuiuij loco a castore et polluce in spe
ctantibus ceteris conuiuis vocatũ/ et mox eo
egresso super ceteros remanẽtes tectiniũ col=
lapsum. ¶Valerius libro. ix. ¶Pindarꝰ
cũ in gimnasio super gremium pueri quo vni=
ce delectabatur capite posito quieti se dedisset
placidum finem accepit. neqꝫ enim puꝰ decef=
fisse cognitus est/ qꝫ cum gimnasiarche claudere
iam eum locum volenti nequaqꝫ excitaret.
Tullius in libro de senectute. ¶Sophocles
ad summam senectutem tragediam fecit.
Valerius in libro. iiij. ¶Sophocles etate
iam senior cũ ab eo quidam quereret an etiaz
nunc rebꝰ venereis vteretur? Dij meliora in
quit/ libenter enim istinc tanqꝫ ex aliqua furio=
sa dãnatione ꝓfugi. ¶Idem libro. ix.
Sophocles iam senex tragediam quandaz in
certamen miserat. Cunqꝫ suspensus anxietis
certamis expectaret sententiã/ audiuit se vna
sententia vicisse et pre gaudio expirauit.
Ador ¶Solinus narrat ꝙ cum lisander lace
domoniꝰ athenas obsideret/ vbi sophoclis tra
gici inhumatum corpus iacebat/ liber pater
ducem monuit vt per quietem sepeliri delicias
suas sineret. Nec prius hoc monere destitit qꝫ
lisander cognito quis obisset/ et quid a numie
poscereturmouias bello daret vsqꝫ dum con
grue supmis talibus exequie ducerentur.
Boecius de cõsolatõe. iij. libro. ¶Euripi=
dis ꝓbo sententiã q̃ carentem liberis infortu=
nio dixit esse felicẽ. ¶Valeuꝰ. li. ix. ¶Cum
euripides a cena regis archelai domũ rediret/
a canibus dilaceratꝰ est. crudelitas fati mge=
mio tanto non debita ¶Ador. ¶Idẽ arch
elaus vt ait solinus adeo dilexit euripidẽ vt
ei summã cõsiliozꝝ cõmitteret. qui audita eiꝰ
morte cunem suũ totondit. Qđ tñ seneca di=
cit eũ fecisse metu repentine eclipsis solis.
Eusebiꝰ in cronicis. ¶Eo quoqꝫ tpe herodo=
tus hystoriaꝝ scriptor agnoscit. Rome vir
go vestalis summa deprensa in stupro viua defos
sa est.

¶Justinus libro tercio. de nece xersis et re=
gno arthabani et artharxersis. Ca. xli.

XERSES autē terror antea gentiuꝫ/ bello infeliciter gesto· etiā suis contemptui esse cepit. Et deficiente regis quottidie maiestate arthabanus p̄fectꝰ eius in spem regni adductus / cum robustissimis septem filijs aulam regis ingressus vespere que illi iure amicicie semper patebat regem trucidato / filios eius dolo aggreditur · dicat q̄ Artharxersi puerulo / regem a Dario fratre suo interfectum · ⁊ sic impulit eum in necem fratris innocentis q̄ dormiens inuentus · quasi somnum fingeret interfectus ē· Cum ergo arthabanus solum illum de regis filijs superesse videret metueretq̄ de regno certamia principum/assumpsit in societatem consilij baccabasum· q̄ p̄senti statu contentus/rem p̄didit artarxersi quomodo p̄ater ⁊ frater occāsi sunt Quibꝰ cognitis artarxerses ⁊ens numerum filiorꝫ arthabani/ in posterū diem paratū esse exercitum armatum iubet· q̄si recogniturus ⁊ numerꝫ militum/ ⁊ in armis monstruam singulorꝫ· Cunq̄ inter ceteros ipe arthabanus armatꝰ assistret rex simulat se breuiorem loucā habere ⁊ iubet arthabanum secū commutare· exuentem se ⁊ nudatum gladio traijcit· ⁊ filios eius corrupi iubet· Et sic adolescens egregius ⁊ sedem patris vindicauit / ⁊ se ab insidijs liberauit· Ex cronicis· Igit̄ regnauit p̄faruꝫ sextꝰ arthabanus mensibꝰ septē · Post hunc septimꝰ artarxerses· q̄ longimanꝰ cognominabat̄· cepit anno quinte etatis centesimo vicesimoquinto · Mundi vero tercio millesimo quadringentesimo nonagesimooctauo ⁊ regnauit annis quadraginta·

De pericle ⁊ sophocle quibꝰ athenīsibꝰ Justinus vbi supra· // Capitulum·xlij·

HIS temporibꝰ duces eliguntur athenis / pricles ⁊ sophocles scriptor tragediarꝫ cōtra thebanos ⁊ lacedemonios· Cuq̄ lacedemonij agros athenensiū popularent̄/agros p̄dis intactos reliquerunt / sperantes se acq̄rere illi posse aut piculū ex inuidia/aut ex suspicione p̄ditionis infamiam· qō pericles ante p̄spiciens/ ⁊ futurū populo p̄dixerat / ⁊ admonuit declinandum impetum agros ipos dono rei publice dederat· Valerius libro octauo· Pericles sub anaxagora p̄ceptore sūmo studio instructꝰ/egit athenas ⁊ versauit arbitrio suo· Cunq̄ aduersꝰ voluntatem populi loqueret̄ nichilominus iocunda ⁊ populatus eius vox erat· itaq̄ veteris comedie maledica lingua q̄uis potētiam viu p stringere cupiebat/ tñ in labris eiꝰ melle dulciorem leporem fatebat̄ habitare· ⁊ in animis eorꝫ q̄ illum audierant q̄si aculeos quosdā reliqui p̄dicabat· Quid enim inter pisistratum ⁊ piclen interfuit/ nisi q̄ ille armatꝰ hic sine armis tyrānidē gessit· Tullius in libro de officijs· Cum pericles ⁊ sophocles ad colloquendum de consultationibꝰ publicis simul conseduissent ⁊ casu pulcer adolescens transiret/ait sophocles· O pericle pulcrū puerꝫ· Respondit· picles p̄ orem decet nō solum manus ⁊ linguaꝫ ſ ⁊ oculos habere cōtinentes· Comestor. Eo tempore natus ē socrates· Lapis habīs formam capunam in egeum mare de celo cecidit·

De esdra ꝓpheta ⁊ gestis eius· // Ca·xliij·

HO TEMPORE esdras aaronita succensam legem a chaldeis reparauit· nouos quoq̄ literaꝫ apices excogitauit q̄ faciliores ad scribendū fierent/ ⁊ ad ꝓnunciandum· ⁊ ꝓterea velox scriba dictus est· Nouit etiam quedam de suo sicut titulos psalmorꝫ · ⁊ plura que leguntur in pentateuco· Sic quoq̄ verisimile est quedam que superflua intellexit· ipm subtraxisse Tradunt etiā quidam modum scribendi a dextra in sinistrū eum iudeis tradidisse cū prius admodum arantium scriptitarent· Unde et scriptura exaratio solet dici · Scribebant enim a sinistro cornu in dextrum et a dextro rursum scribebant in sinistrū · Sorte p illum modum scribendi prefiguraut spiritꝰ sanctꝰ idi p̄z q̄ modo significat̄ in missa p translationem libri de dextera in sinistram· Porro esdras inuenit gratiam in oculis artaxersis· ⁊ petijt ab eo licentiam ascendendi in iherusalē ut in lege quā reperauerat populum suum erudiret· Dedit ergo ei rex licentiam redeundi ⁊ tradidit epl̄as ad principes suos trans flumen ⁊ ad custodes arche publice vt traderēt esdre necessaria Ministros vero templi ab omni vectigali tributo ⁊ annonis absoluit· Dedit etiā esdre potestatem ammouendi ⁊ constituendi iudices ⁊ presides trans flumē secundum sapientiam suam· ⁊ puniendi contumaces· Et fuerunt cum eo mille septingenti ⁊ venerunt in iherusalem mēse quinto ⁊ siluerunt diebꝰ tribꝰ· quarto die obtulerunt in domo dñi q̄ secum attulerant·

Tunc adiurauit esoras sacerdotes punapes ⁊ leuitas/vt pjicerent vniuersas vxores alie migenas/⁊ eos q̄ de his nati erant. Glosa sup malachiam. Nam vxores sui generis reuersi de babilonia/tam punapes ⁊ sacerdotes q̄s re liquꝰ populus que pauptate ⁊ labore vie in firmitatē vl̄ deformitatē cōtraxerāt eiecerant et filiabus aliemigenaꝝ/etate vel diuitijs florentibus se copulauerant. Unde sicut esoras peccatores corrupuit. sic et malachias eos p uocauit/vt eiectis aliemigenis antiquas vxores reciperent.

¶ Eusebius in cronicis/de empedocle et permenide philosophis. ¶ Capitulū. xliij.

EO TEMPORE empedocles et permenides philosophi agnoscuntur. ¶ Boecius in prologo de arte musica. ¶ Empedocles cū eius hospitē gladio quidam furibundus inuaderet/ q̄ eiꝰ ille patrem accusatōe damnasset/inflexisse dicitur modum canendi/et ita adolescentis iracundiā temperasse. ¶ Aristoteles in libro de vegetabilibus. ¶ Tria sunt vt ait empedocles in tota rez varietate precipua. scz mobilis affluentie contemptus. future felicitatis appetitus. mentis illustratio. Quoruꝫ primo nichil honestius. secundo nihil felicꝰ. tertio nihil ad amboꝝ adeptionem efficacius. ¶ Idem in methaphisica libro. ij. ¶ Empedocles finxit q̄ his est causa corruptionis et principium eius et estimauit/q̄ omnia generat ista lis preter vnum. ⁊ q̄ omnia preter deū ab illa facta sūt Fingit enim q̄ ex lite est generatō omniuꝫ q̄ fuerunt vel sunt vel erunt. et q̄ si lis non esset in rebus omnia essent vnum. ꝙ lis cū fit in rebus dispgit eas/et non simit eas quiescere. Fingit etiam q̄ amicicia est causa ꝓpter quaꝫ omnia sunt vnum. ¶ Bernhardus siluestris ¶ Querenti empedocles cur viueret inquit/ vt astra inspiciam/celum subtrahe et nullꝰ ero ¶ Actor. ¶ Dic est empedocles qui sic legitur deū descripsisse. Deus inquit est spera cuiꝰ centrum est vbiq̄/et circūferentia nusq̄ Dic totum sese ethneis incendijs dedit. vt refert lactancius/mortem sibi intulit/ eoq̄ eternas esse animas suspicabat. Dicit tamē macrobiꝰ dixisse eum animā sanguinem esse. in qua sententia fuit et eutchias. De permenide aūt legitur q̄ in rupe caucasi logicam inuenerit.

¶ Eusebius in cronicis de decem virus rome scribendis legibus deputatis. et de appio claudio. ¶ Capitulum. xlv.

EODEM tempore scz anno. xiij. artharxersis. ccc. ij. ab vrbe condita/ decez viri creati post annū eiecti sunt ꝓpter appium claudium/qui virginij cuiꝰdaz filiam contra latinos in algido militantis voluit abducere. ¶ Actor. ¶ Nomina autem ipsoꝝ decem viroꝝ ponit yginus in libro. o capō primo dicens. Numma pompilius qui romulo successit primus leges romanis edidit Deinde cum populus seditiosos magistratus ferre non posset/decez viros legibus scribēdis creauit. qui leges ex libris solonis in latinuꝫ sermonem translatas duodecim tabulis exposuerunt. Fuerunt aūt hi appius. claudiꝰ. nerua. iulius. manilius. sulpitius. sextius. curiatius. romelius. postumiꝰ. ¶ Orosius libro scdo. ¶ Potestas decem virus tradita cōstituendaꝝ legum antiquaꝝ gratia magnā pmdem reipublice inuexit. Nam primus ex decē virus cedentibꝰ ceteris solus appius claudius cōtinuauit sibi imperiū. statimq̄ alioruꝫ cōiuratio subsecuta est. vt more contēpto q̄ insigne imperij penes vnum. Potestas autem cōmunis erat/vt omēs omia ꝓprijs libidinibꝰ agitarēt. Inter ceteras itaq̄ q̄ insolētissime cuncti p̄sumebant/repente singuli cū duodecim fascibus/ceteris q̄ imperatorijs insignibꝰ ꝓcesserūt. et nouo imperio ordinatōis incepto obligata religione consulū emicuit agmē tyrannoꝝ. Duabus tabulis legū ad decem priores additis/agentes insolentissimo fastu prima die quo deponere magistratꝰ mos erat cū hisdem insignibꝰ ꝓcesserunt. Maximam etiaz appij claudij libido auxit iniuriam. qui ut virginij virgini stuprū inferret/ piius seruitutis causam intulit. Qnāobrem adactus virginiꝰ pater dolore libertatis et pudore dedecoris/ pertractam ad seruitutē filiam in cōspectu populi pius parricida ꝓstrauit. Qua populus necessitatis atrocitate pmotꝰ/ et piculo libertatis admonitus montē auētinum occupauit armatus. Nec tueri libertatē armis destitit/ misi pꝰ q̄s cōiuratoꝝ se cōspiratō ipsis q̄q̄ honoribꝰ abdicauit. ¶ Valerius li. vi. ¶ Virginius filiam suam in medio foro occidit/ malens esse occisor virginis q̄s corrupte pater.
Eusebius in cronicis. ¶ Romani autem ꝓ legatos ab athenensibus sibi iura petierunt.

ex quibus duodecim tabule conscupte sunt ·
Hoc qq; tepore zenō ꝛ heraclit9 tenebro=
s9 agnoscunt· Anaxagoras mout Mustarch
us tragediograph9 agnosat· Cratin9 ꝛ pla
to comedia ꝛ scuptores· crates quoq; comi=
cus ꝛ bacliees liucus clau habentur·

De neemia ꝛ reedificatione muro ꝛ hierusalē Comestor· // Capitulum·xlvi·

IN anno vicesimo artaxerxis· erat pincerna regis neemias de filijs captiuitatis· q̄ dum esset in susis ca=stro· audiuit peregunos hebreice loquentes· et accedens sassitatus est ab eis de statu iudee ꝛ hierusalem ꝛ accepit ab eis vrbem esse sine muus· ꝛ habitare populum dei in ea in afflicti one· Nam p diem sustinebant impetum hosti um· ꝛ nocti9 intrabant latrunculi ꝛ plateas implebant cadaueri9 occo ꝛ· Et fleuit nee mias· ꝛ cibum desiderabilem nō comedit· no=de ꝛ die clamans ad dñm · Sassitata tristicie causa rex tpe reuertēdi sibi cōstituto dedit ei epl̄am ad pncipes trans fluuium· m q̄ mādaut de honore exhibendo neemie tanq; duci ꝛ le gato misso de latere ei9· ꝛ de impendijs vrbis reedificande· Et misit cū eo pncipes militum ꝛ equites· ꝛ transitum faciens p babiloniam multos de filijs captiuitatis secum reduxit· ꝛ venit in hierusalē vicesimoquinto anno regis artaxerxis scōm iosephum· Porro in hieru=salem summ9 erat sacerdos eliasphat fili9 eli=achim· Et siluit neemias tri9 dieb9· ꝛ nocte surgens cum paucis circuibat ruinas murorū cōsiderans qualiter reedificari possent· Quar ta die locutus ē ad multitudinem venite ꝛ re edificemus· ꝛ nō simus vltra opprobriū gen tibus Et consumatū est op9 p annos duos/ ꝛ quatuor menses· licet i multa angustia ꝛ plu=ri9 impedimentis· Primo enim finitime nati ones i manu forti aggrediebant eos· Neemi=as vero mediam partem populi armatā statu it extra ciuitatem/ vt sustinerent impetus ag=gredientium· alia vero media pars edificabat vna manu ponentes lapidem/ ꝛ altera gladiū tenentes· Porro scōm interuenit impedimen tum· Orta est enim fames in terra ꝛ obliga=uit se populus debitis sub vsuris· ꝛ agros ꝛ vineas ꝛ oliueta vendere compulsi sunt· tandē etiam filios ꝛ filias· Preterea terdium habuit impedimentū q̄ principes trans flumē q̄ mui=debant ei corruperunt muneri9 quosdā sem

or q̄ erant i hierusalē· vt eum morti traderēt· Quod cum nequirent/ variis eum terrebant tu mult9 vt sic ab opere cessaret· Cumq; multa fingerent· nō preualuerūt/ qr manus dñi erat cū eo· Postq; aūt edificat9 est murus a vi9 q̄ erant habitantes i hierusalem· precepit vt claudere̅t porte ante solis occasum/ nec aperi=rent ante solis calorem·

De lectione legis i festo scenophagie· // Capitulum·xlvij·

OCtauo mense septimus q̄ fere tot9 apud eos solennis ē con uenerunt in hierusalem q̄si vir vnus Et accepit neemias qō nō habebāt ignem de sublimi· traditumq; est ei a seniorib9 q̄ hiere mias in dieb9 captiuitatis abscondisset stipi=tes altaris ꝛ prunas i infimis dib9 terre in val le iosaphat· Cumq; venissent ad locum erudi=rauerunt puteum· ꝛ inuenerūt stipites ꝛ pru nas ꝛ aquam crassam · Et tollentes ea super struem lignor/ ꝛ hostias que erant sup altare precerunt· ꝛ erupit ignis· Et orabant sacer=dotes ionatha inchoante ꝛ ceteris respondenti bus Porro puma die scenophagiar dixerūt esdre vt afferret librum legis ꝛ legeret coram populo· Stetitq; esdras sup gradum ligneu iuxta portam aquar id est portam atrij· secus quā erant luteres· ꝛ legit de mane vsq; ad me dium diem· Leuite vero duodecim silentium faciebant in populo· Cleuit aūt omnis popu=lus· ꝛ dixit ad eos esdras· Nolite contristari qr sanct9 dies dñi est· Cumq; tacuissent in die scōm/ mandato esdre egressi sunt· ꝛ tulerunt frondes arbor ꝛ fecerunt sibi tabernacula in atrijs ꝛ domatibus suis ꝛ i atrijs dom9 dei qō nō fecerant a dieb9 iosue filij nun. Et obser=uatum est de mense in hierusalem· Die vero o ctauo fecerunt collectam iuxta ritum/ ad oleū ꝛ panes propositionis ad ligna ꝛ sacrificia· Post hec iuxta legem separauerūt alienigenas ab ecclesia· ꝛ in emundationem sui statuerunt in crastinum generale ieiuniū vt affligerēt ani mas suas homines ꝛ iumenta/ vsq; ad pueros septennes· Et conuenerūt omnes ad audien dam legem/ quater in die ꝛ quater in nocte· Lectione terminata ꝓsternebat̄ populus ad orandum· ꝛ fiebant p̄ces sup eum · ꝛ tandem benedictio sacerdotalis· Ex his vt dicit beda ecclesia traxit exemplum· Nam octies cōue=nimus ad ecclesia · etsi nō pene eo modo q̄

illi. Semel enim in nocte surgimus ad nocturnos/sm illud. media nocte surgebam ad confitendum tibi. In die vero septies psallimus sm illud. septies in die laudem dixi tibi. Singulis aūt horis legit lectio quam capitulare dicimus. post quam pstermimur ad preces in dieb9 festis/et subditur oratō p benedictōe

De muri dedicatōe. Caplm. xlviij.

NEHEMIAS vicens neemias vrbē fere vacuā habitatoub9/ rogauit optimates vt habitarent in hierlm. et benedixit eis qui se sponte obtulerunt. Reliqua vero multitudo misit sortem/et decimū caput super quod cecidit sors fecit habitare in hierusalem. Post aliquod tempus congregati sūt in hierlm ad dedicationē muri. et ascenderūt sacerdotes et leuite/cantoresq cū musicis instrumentis/et psallentes incedebant p murum. esdras vero precedebat. Neemias autē et optimates cum eo super alteram partē muri incedebāt psallentes. Reliqua vero multitudo sequebat eos sup terram/et ducebant choros. His expletis redijt neemias ad regem anno xxxij. regni sui. Et mortuus est esdras in sene dute venerāda/et cum multa liberalitate sepultus est in hierlm. Dunc quidam hebreorum autumant fuisse malachiam. ꝙ malachias p9 regressum captiuitatis natus est in iudea in sophis. Quem quia vite optime fuit/et aspectu decorus populus appellauit malachiam id est angelum. Gradunt etiam q̄ que pphetice dicebat/eadem die angelus dei apparens iterabat

De spe resurrectionis et gloie celestis/q̄ reuelata fuit esdre. Actor. Ca. xlix.

REGER autem duos esdre libros scz primum et secundū qui vulgati sunt apud nos extāt et tres alij scz tercius et quartus et quint9/nomīe ei9dez intitulati/sed inter apocrifa reputati. Ex quibus tamen quia veteres auctores videnť non nulla sumpsisse testimonia/pauca hec breuiter excerpsi Ex quarto libro esdre. Ego vobis in escam māna dedi/aquam de petra produxi/et pter estus folijs arborum vos texi. Noluistis me audire/transferam me ad gentes alias ⁊ dabo eis nomē meū. Rogaui vos vt pater filios/et vt mater filias/ita vos collegi vt gallina filios suos sub alas Dies festos

vestros et circumcisiones carnis repudiauī/generatio eoz dispergatur in gentes. Annūcia populo meo quoniam dabo eis regnum hierusalem/quod daturus eram israhel. et assumā mihi glouā eoz/et dabo eis tabernacula eterna que preparaueram illis. Resuscitabo mortuos de locis suis/quoniā cognoui nomen meū in illis. Noli timere mater filioz/quia te elegi/et paraui tibi arbores duodecim/grauatas variis fructibus/et totidem fontes fluentes lacte et melle. et mōtes immensos septē/habētes rosam et lilium: in quibus gaudio repletbo filios tuos. Orphanū tuere/nudum vesti/debilem cura/claudum curare noli/mortuuz sepeli/et dabo tibi primam sessionē in resurrectione mea. Alij plorabunt et tristes erūt/tu autem hylaris et copiosa. Manus mee tegēte/ne filij tui gehennam videāt. filios tuos dormientes memorare/quōz educam eos de latibulis terre/et misericordiam cū illis faciā/qa misericors sum. Ego esdras accepi preceptū a domino in mōte oreb vt irem ad israhel. ad quos cum venirem reꝓbauerunt me/et respuerunt mandatum domini. Ideoq vobis dico gentes que intelligitis/ expectate pastorez vestrum/requiez eternitatis dabit vobis. quōz in proximo est ille qui in fine seculi aduenīet. Parati estote ad premia regni/quia lux ppetua lucebit vobis p eternitatem temporz. fugite umbram seculi hui9/accipite iocunditatē glorie vestre. Ego testor saluatorem meum. cōmendatum domī accipite. et iocundamini gratias agentes ei/qui vos ad celestia regna vocauit. Surgite instate ⁊ videte numerū signatoz in conuiuio domī. qui se de umbra seculi transtulerunt. ⁊ splendidas tunicas a domino acceperūt. Recipe syon numez tuum/⁊ conclude candidos tuos qui legem domī compleuerūt. filioz tuoz quos optabas plen9 ē numerus. Ego esdras vidi in monte syon turbam magnam quā dinumerare non potui. et omnes cantidis collaudabāt dñm. et in medio eoz erat iuuenis statura celsus/eminentior illōr omnibus/et singulis eoz capitibus imponebat coronas. Tunc interrogaui angelū. dñe qui sunt hi? ⁊ respondit. hi sunt qui mortalez tunicam deposuerunt. et immortalem sumpserunt. et confessi sunt nomen dñi. modo coronantur et accipiunt palmas. et dixi. Ille iuuenis quis est qui eis coronas imponit: ⁊ palmas in manus tradit? qui respondit. Ipse est filius dei quem in seculum confessi sunt.

Querela esdre de afflictione bonorz & de mutatione reprobor ex libro quarto. ¶ Ca. i.

ANNO tricesimo tertie ciuitatis ego in babilone conturbat9 / sup cubile meo recumbens · qz vidi desertiones syon · & habundantiaz eorz q habitabãt in babylone · & cepi loqui ad altissimũ verba timorata & dixi · Dñe q plantasti terraz sol9 & imperasti populis / deliquerunt q habitabant hierusalem facientes sicut adam · & tradidisti ciuitatem in manus inimicorz Et dixi tunc in corde meo Nunquid meliora faciunt qui habitãt in babylone q & pter hoc dominabunt syon · Cunqz venissem huc / vidi impietates quaruz non est numer9 · & quomã pepasti impie agẽtib9 / & poiisti populum tuũ Que enim gens alia cognouit te preter isrl q Doces quidez p noia inuenies seruasse mãdata tua · gentes aũt nõ inuenies · ¶ Et respondit angelus ad me missus cui nomen vuhel / excedens excessit cor tuum in hoc seculo · & comprehendere cogitat viam altissimi · tu que tua sunt tecum cogita · Et dixi · Quid pdest ĩ psenti viuere ĩ tristicia & mortuos sperare pumtionem q Quid pdest si pmissuz est nobis immortale temp9 / nos vero mortalia opa gerimus / & quomã sup stellas fulgebit facies eorz q abstmentiam habuerũt · nostre vo facies sup tenebras migre erũt Et respondit · Doc est cogitamentũ certaminis vt si nõ viceut homo patiat qd dixisti · si aũt viceut reapiet qd dico · Quomodo autẽ dat terra multomagis vnde fiat vas fictile · paruum aũt puluerem vñ fit aurum · sic pauci saluabunt · Nã & agricola multa seminat super terram & multa plantat · sz nõ omnia ĩ tempore saluabunt vl radicabunt · Tu autez p te intellige / & de similib9 tuis mqte gloriam · vobis em apertus est paradysus · plantata est arbor vite · pparatum est futurz temp9 · pparata est abundantia · edificata est ciuitas · probata est requies · pfecta est bonitas · Infirmitas extincta est a vobis & corruptio · in obliuionem transierunt dolores · ostensus est in fine thesaurus imortalitatis Noli ergo addiscere in reqrendo de multitudine eorz q pierũt Nam & acapientes libertatẽ spreuerũt altissimum · & legem eius contẽpserũt · Nr huc aũt & iustos eius cõculcauerũt · & sicut vos suscipient q predicte sunt / sic eos sedes & cruciatus q pparate sunt · Et dixi · Ecce dñe demõstrasti mihi signa que faces in nouissimis · sed non demonstrasti quo tempore · Et respõdit. Cum impus in quo impiet altissimus visitare seculuz qñ videbit in seculo mutatio locoruz turbatio populorz in constantia ducum · & omnis q potuerit effugere p opa sua / vl p fidem in qua credidit / relinquet de predictis piculis · & videbit salutare meum in finib9 meis · Tunc mirabunt q nunc vias meas abusi sunt · & in cruciamentis morabunt · Quotqt enim nõ cognouerunt me viuentes beneficia consecuti · & cũ ad huc haberent libertatem & esset eis apert9 penitentie loc9 intellexerunt / sed sprenerũt nos oportet post mortem in cruciamento cognoscere Consideraui nãqz seculũ · & ecce postũ erat orbem & ecce erat piculuz · & pepa eis vix vale de · & seruaui mihi agnum de botro · & plantationem de tubu multa · Pereat ergo multitudo que sine causa nata est · & seruet agnus meus · & plãtatio mea / qz cũ multo labore pfeci hec ·

Qz in typo mulieris ostensa est ei desolatio hierusalem · ¶ Capitulum · ii ·

ADPROSECTOS suz sicut dixit mihi in campum ardad · & sedi ibi in floreb9 · & de herbis agri manducaui · Et post septem dies discumbente me supra fenum · itez vt ante turbatum ẽ cor meum · Cunqz loquerer altissimo in corde meo / respexi & vidi mulierem in dextera parte dolentem & plorãtem cũ voce magna cui9 vestimẽta desissa · & cinis sup caput ei9 · Et dixi ei · Vt quid fles et qd passa es q Respondit mihi Steulis fui dñe · habens mauitũ annis tugita · quib9 nocte & die deprecante me deum / tandem exaudiuit me · & dedit mihi filium · & iocũdata sum sup eum valde · et nutrui eum cum multo labore · Cunqz creuisset · et vxorem acapere voluisset / feci diem epuli · Sed cum ĩ thalamum introisset / cecidit et mortuus est · Et surrexerunt omnes conaues ad me consolandam · et qeui vsqz in alham nocdem · Tunc oib9 quiescentib9 nocte surrexi · et veni in hunc campum et fugi et cogitaui iam nõ reuerti / sz hic consistere · ac sine cibo et potu lugere / donec morar · Respondi ad eam ita · et dixi · Stultissima mulierũ nõ vides q nobis cõtigerũt · q̃ mam syon mater omnium nostrum humiliata est luget validissime et omnes lugem9 et tristes sumus · Interroga enim terram et dicet tibi quoniam hec est que lugere debeat quia ex ipa omnes nati · et ecce oẽs pene in perditionem

Quis ergo magis debet lugere nisi que tantã multitudinem perdidit q̃ tu que p̃ vno filio doles. Nunc itaq̃ contine dolorem tuũ/et fortiter fer qui tibi contigerunt casus. et ingredere ciuitatem ad virum tuũ. et dum loquebar ad eam subito facies eius refulsit valde ita vt pauerem/et emisit vocem magnam et terribilem/ita vt cõmoueretur terra a sono. et ecce mulier amplius non cõparebat mihi. Sed ædificium edificabatur. et timui vocem magnã/et cecidi quasi mortuus et dixi. vbi est vuel qui me fecit huc venire. et venit angel9 et confortauit me et ait. Mulier que tibi apparuit ipsa est syon/super quam lugebas valde. que tub9 annoꝝ seculi nullib9 sterilis id ẽ absq̃ oblatõe fuit. et tempore salomonis qui edificauit ædificium/et quasi filium pepit. qui in ruina hierlm quasi mortu9 cecidit. Nunc aũt conspicies eã quasi ciuitatem edificatam. noli ergo timere sed ingredere et vide splendorẽ et edificij magnitudinẽ. in nocte aũt crastina ostendet tibi altissimus que facit in nouissimis.

¶ Reuelatio eiusdem de aduentu iudicis et de nouem tububus. ¶ Capitulum. liij.

SECUNDA etiã nocte vidi etiã somnium. et ecce ascendebat aquila de mari/cui ale erãt duodecim et tria capita. et expandebat alas suas in omnẽ terram. et omnes venti celi insufflabant in eam/et colligebantur et cetꝰ. Cumq̃ visionis interpretationem requirerem dixit ad me aquila. hoc est regnum quartũ qđ ostensum est dauid fratri tuo. Dixit aũt quem vidisti ascendentẽ de corde maris/ipe est quem cõseruauit altissimus multis temporib9/qui p̃ semetipsum liberauit creaturaꝫ suã. Et quoniã vidisti đ ore eius exire vt spiritũ et ignem et tempestatem bellabit ciuitas contra ciuitatẽ et gens contra gentem/et regnũ contra regnũ. et tunc reuelabitur filius meus/et colligetur in vnũ multitudo innumerabilis. Ipse aũt stabit sup̃ cacumen syon/et ostendentur omnia parata et edificata/sicut vidisti montem sculpi sine manibus. et arguet impietates gentiũ que aduenerunt/imꝑperans eis mala cogitamẽta eorꝝ et cruciamẽta quibus inapient cruciau. Et q̃niam vidisti eum colligentẽ ad se aliam multitudinem pacificam. he sunt tubus nouem que captiue ducte sunt a salmanasar transflumen Bz dãtes sibi consiliũ vt derelicta multitudine gentium p̃fiscerent in vlteriorem regionem nunq̃ ab hominib9 inhabitatam. ibiq̃ seruarent legitima sua. p̃ angustos introitus fluminis introierunt/faciente altissimo etiam tunc eis signa. et statuẽte venas fluminis vsq̃quo transirent. et inhabitauerũt ibi vsq̃ in nouissimo tempore Et tunc iterũ cum ceperint verere/statuet venas fluminis vt possint transire. ideo aũt vidisti virum ascendentẽ de corde maris. quia nõ potest quis scrutari vl scire quid sit in p̃fundo maris. sic non poterit sup̃ terraꝫ quisq̃ videre filium meum/vel eos qui cum eo sunt nisi in tempore dei. Tunc finient tẽpora quoniã tunc perdidit seculũ iuuentutem suã. et quantũ inualidũ fuerit a senectute tãtũ multiplicabunt super inhabitãtes mala. Nũc ergo dispone domũ tuam et corripe populũ tuũ/et consolare humiles eorꝝ/et dimitte a te mortales cogitatões/et proijce abs te ponderа humana/exue iam infirmam naturam/et festina transmigrare a temporibus his.

¶ De his que scripsit ex precepto domini. ¶ Capitulum. liiij.

ET RESPONDI et dixi Ecce dñe abibo sicut precepisti mihi/et corripiaꝫ p̃sentem populũ. Qui aũt iterum nati fuerint quis hos cõmouebit? positum est enim seculum in tenebris/et q̃ habitãt in eo sunt sine lumine quoniã lex tua incensa est/propter quod nemo sãt que a te facta sunt/vel que facienda. Si ergo inueni gratiã apud te emitte spiritũ in me sanctũ. et scribaꝫ omne quod factũ est in seculo ab initio qđ erat in lege tua scriptũ. et vt possint homines inuenire semitam/et qui voluerint viuent. Et dixit ad me. vade cõgrega populũ et dices eis/vt non querant te diebus. xl. Tu autẽ prepara tibi buxos multas. et acãpe tecũ quosq̃ viros scribas veloces et venias huc. et ego incendam in corde tuo lucernam intellectꝰ/que non extinguetur quoadusq̃ finiantur que inapies scribere. Cõgregaui itaq̃ populũ et dixi. patres nostri pegrinati sunt in egipto/et inde liberati acceperũt legem vite/et data est nobis terra in sortem. Et vos et patres vestri fecistis iniquitatem coram dño. et ãbstulit a vobis in tẽpore qđ donauerat. et nunc si imperaueritis sensui vestro et erudieritis cor vestrũ viui p9 mortẽ misericordiã cõsequemini. Judicũ enim p9 mortẽ veniet qñ reuuiscem9. et tũc iustoꝝ

nomẽ apparebit ⁊ impiorum facta ostendẽt
Et accepi viros sicut mandauit mihi ⁊ pfe=
cti sumus in campũ ⁊ mansim⁹ ibi. In crasti
no aũt vox vocauit me dicens. Apeu os tuũ
⁊ bibe. Et ecce calix porrigebat mihi plenus
sicut aqua colo⁹ aũt eius sicut ignis. Et cum
bibissem cor meum ructuabat intellectũ ⁊ ap
tum est os meum. Altissimus q̃q̃ dedit quinq̃
vius intellectum ⁊ sederunt quadraginta die
b⁹ ac scribebant nocte aũt mandducabãt panẽ
Ego aũt p diem loquebar ⁊ nocte nõ tace=
bam. Scripti sunt in quadraginta dieb⁹ libu
nonigenti sexaginta q̃tuor Et dixit mihi vt q̃
puus scripseram in palam ponerem ⁊ lege=
rent digni ⁊ indigni nouissima vero traderez
sapientib⁹ de populo ī his enim sapiẽtie fõs.

De ypocrate medico ⁊ gorgia rethore. Euse=bius in cronicis. Capitulum liiij.

ANNO artarxersis tricesimoquito sophocles ⁊ democritus ⁊ empedo=cles ⁊ ypocras medic⁹ ⁊ gorgias ⁊ zeno ⁊ parmenides phi insignes habebantur euripides q̃q̃ tragedias scriptor. Ador.

De sophocle ⁊ democrito ⁊ empedocle ⁊ parmenide ⁊ euripide iam supra diximꝰ. de ze none aũt infeu⁹. ⁊ nũc de ceteris dicam⁹. Hieronim⁹ ī q̃stionib⁹ sup genesiz. Scri=ptum repit in libus ypocratis. q̃ quedã muli er suspitione adulterij fuerat pumẽda cũ pul cerumũ puerum pepisset vtriq̃ parenti dissi=milem. misi memorat⁹ medicus soluisset q̃stio nem. monẽs q̃rere. ne forte talis pictura esset in cubiculo. qua inuenta mulier a suspitione li berata est. Ador. Gorgias autem pre=fatus non est ille gorgias epirota de quo re=fert. Ualeu⁹ libro primo. q̃ dum mulier ei⁹ mortua feretro portaret. vtero lapsus inopi nato vagitu ferentes stare coegit. Sed ẽ gor gias leontinus. de quo refert idem. Ualeri us libro septimo Q̃ sapientissim⁹ sui tem=poris fuerut. ⁊ in concione sella publice posita ꝓposuerunt se omnib⁹ q̃stionib⁹ respõsuz. Oñ ⁊ dies ei⁹ eundem honorem consecuti sunt q̃ oraculum delphicum. vt nemus dodoneũ. De hoc refert tulli⁹ in libro de senectute. q̃ magi=ster socratis fuerut. ⁊ q̃ centuz ⁊ septem ãnos compleuerut. nec vnq̃ in suo studio ⁊ ope ces=sauerut. Qui cũ ab eo quereret cur tãdiu vel=let esse in vita. q̃ nihil inq̃t habeo quo accu=sem senectutem. Hieronim⁹ contra ioumi anum libro primo. Gorgias rethor libruꝫ pulcerrimum de concordia greas inter se dissi=dentib⁹ recitauit olimpie. Cui melanc⁹ immi cus eius. hic nobis inquit/ de concordia pre dicipit. qui se ⁊ vxorem ⁊ ancillam tres in vna domo concordare nõ potuit Emulabat oppe vxor eius ancille pulcritudinem. ⁊ castissimũ virum quottidiamis iurgijs exagitabat.

De ptagora sophista Eusebius in cronicis. Capitulum lv.

EODEM tempore claruit protago ras sophista. Cuius libros athenien ses decreto publico combusserũt. Ador. De hoc refert agellius in libro quin to noctium adica⁹. qđ ei se in disciplinam de dit euthal⁹ adolescens ad discendam eloquẽ tiam in causis orandis. pepigitq̃ ei pecuniam se grandez datuꝫ. quo die apud iudices cau=sam primum orasset ⁊ vicisset. Cunq̃ ille abũ de psecisset in facundia. ⁊ causas nõ recuperet prothagoras ex pacto mercedem petere insti=tuit. ⁊ litem cum euchalo cõtestat. Cunq̃ ad iudices cõnittende cause gratia venissent/ pro thagoras ait. Reddes mihi qđ peto siue con=tra te pnunciatũ fuerit siue p te. Nam si con tra te merces mihi ex sentẽtia debetur/ q̃ ego vicero/ si vero p te merces mihi expacto debe bit. q̃ tu vicerus. Cui euchal⁹. Disce magi=ster vtroq̃ modo esse vtiq̃ nõ reddã qđ petis siue contra me pnunciatum fuerit siue p me. Nam si p me nil tibi ex sentẽtia debebit. q̃ vi cero. si aũt contra me mihil debeo. q̃ nõ vice=ro. Judices hoc inexplicabile rati rem iniudi catam reliq̃runt. causamq̃ in diem longissimũ distulerunt. Huius aũt pthagore quare li=bu cõbusti sunt non legi.

De socrate phõ ⁊ eius studio ac libris Euse=bius in cronicis. Capitulum lvi.

ANNO artarxersis quadragesimo socrates pluumo sermone celebrat Augustinus ī libro de ciuitate dei octauo. Socrates archelai discipul⁹ fuisse phibet. q̃ primus vniuersam phiam ad corri=gendos componendos q̃ mores flexisse memo rat. cum ante illum omnes magis phisicis io ẽ naturalib⁹ reb⁹ pscrutandis opam maxima impenderunt. Non mihi aũt videt posse ad liq duz colligi/ vtz socrates vt hec faceret tedio

rez obscuraz ⁊ incertaz ad aliqd apertum et certū repuendū animū intendeut/qd esset bea te vite necessarium·ꝓpter quam vnam causaz ommū philosophoz muigilasse ac laborasse vi detur in dustua·Nn vero sicut de illo quidam beniuolentius suspicant/nolebat immundos t remis cupiditatibus animos se extendere in di uina et conau· qñquidem ab eis causas uerū videbat inquiu/quas primas ac summas non nisi in vnius ueu ac summi dei voluntate esse credebat/vnde nec eas putabat nisi mūda mē te posse comprehendi. et ideo purgande bonis moubus vite censebat instandum/vt depmen tibus libidinibus exoneratus anim9/naturali vigore in eterna se extolleret·naturamqꝫ in corporei et incōmutabilis luminis/ vbi cause omnium factaz naturaz stabiliter viuūt/ in telligentie puritate conspiceret. Constat euz tamen impeutoz stulti daz se sare aliquid opi nantium·etiam in ipsis moralibus questiom bus/quo totū aminum intendisse videbat· vt confessa ignorantia sua. vel dissimulata scien tia lepore mirabili disserenda/ ⁊ acutissima ur bamitate agitasse atqꝫ versasse· Unde et conci tatis inimicijs calumniosa cuminatōe damna tus morte multatus est In questionum vero moralium disceptatōe agitur de summo bono sine quo ficu homo beatus nō potest·Est aūt finis bonī/quo quisqū pueneut beat9 est Qd in socratis disputationibus dum omia mouet astruit·destruit·quomā nō euidenter apparuit quod cuiqꝫ placuit successoz socratis inde sū pserunt·Nustipus enim summū bonum dixit voluptatē·Antistenes virtutem· ¶Hugo libro·iij·didascalicon· ¶Ethice inuentor socrates fuisse dicitur · qui de ea·xxiiij·libros ſm positiuam iusticiam conscupsit·

¶Hieronimus contra iouinianum de mou bus ciuideu· ¶Capitulum·lvij·

SOCRATES xantipen et miro neptem austidis/ duas habebat vx ores/ que cum crebro inter se iurga rentur·et ille eas solitus esset irudere/qꝫ pro pter se fedissimum hominē finis naub9/recal ua fronte/prolixis humeris/ et repandis cruu bus disceptarent·nouissime verterunt in euz impetum/et male multatum fugientemqꝫ diu psecute sunt. Quodam aūt tempore cū infimi ta conuicia ex superiou loco ingerēti xantipe restitisset/aqua pfusus immūda/nihil amplꝰ

respondit qꝫ capite deterso/ sciebam inquit fu turum vt ista tonitrua ymbez sequeretur.

Ador. ¶Idem interrogatus ab alcibiade cur xantipen mulierem tam acerbam non abi geret·Quomā inquit cum illam domi talē pe petior insuesco et exerceor/vt ceteroz quoqꝫ fous pestilentiam et iniuriam facilius feram· Idem interrogatus cui attentū se esse diceret mundanum inquit· totius enim mundi incolā ⁊ ciuem se arbitrabat·Nichil aūt se scire dice bat/nisi hoc ipm qꝫ nihil sciret·Dicit etiam se neca/hunc aliqn ab archelao inuitatū / vt ad se veniret quatenus eum honorare posset So cratemqꝫ respondisse/se ab eo nolle accipe be neficia/cui para redere non posset· ¶Cassi anus in libro collationū· ¶Socratem qui dam cusios intuens ait·oculi corruptous pu eroz·Cunqꝫ discipuli irruentes in eum/vltū vellent ire illatum magistro cōuicium/hac sen tentia illos repressit Quiescite o sodales quie scite/etenim sum ꝫ me contineo· ¶Agellius libro primo· ¶Stare socrates solit9 dicit² ptinaa statu perdi9 atqꝫ pnox/a summo lucis ortu ad solem alteꝫ ouentem/inconmutis in mobilis hisdem in vestigijs / atqꝫ oculis eun dem in locum directis · cogitabundus tanqꝫ quodam secessu mentis atqꝫ animi facto a cor pore· Tempantia quoqꝫ eum fuisse tanta tra ditum est/vt omnia fere vite sue tempora va litudine offensa vixerit· ¶Idem in eodem ¶Socrates dicebat multos homines ꝓterea velle viuere vt ederent et biberent/se aūt edc re et bibere vt viueret· ¶Tertulianus i apo logia· ¶Socrati demoniū a puericia adhe sisse dicitur · phi scdos deos demones deputāt Socratis vox est si demonium pmittat· Idez etiā cū aliqd de veritate sapiebat/ deos negās esculapio gallinaciū psecau iam in fine iube bat·credo ob honorem patris eius·qa socra tem appollo sapientissimū omnium cecinit· O appollinem incōsideratū sapie testimoniū red didit ei viro qui negabat deos esse· Idē etiaz corruptor adolescentū pnunciat9 ē· ¶Hie romim9 cōtra pelagiū li·iij· ¶Eundem semp vultū habere nō possum9/ qd de socrate falso phi glouant·quantomagis aīm/multe facies hoīm/sic et corda diuersa·

¶Beneca ad lucillum de dictis ei9 moralib9 Ca·lviij·

DICEBAT aūt socrates/quisqꝫ volet tibi contumeliam faciat et in iuuam / tu tamen nihil patieris · si

Tempa alterius Liber xerxis regis persarum

modo tecum erit virtus. Idem querenti cuidam cur mutatio locorum nihil sibi prodesset ad depositionem vitiorum ait. Quid miraris nihil tibi peregrinationes prodesse. cū te circūferas. Nador. Huius quoq; sententie laudabiles inueniunt tales. Melius est cauere q̄ pauere. Qui multarum rerum potestatem habet. primū purgare cōscientiam debet. vt q̄ delicta corrigit nō admittat. Stultum est vt imparare q̄s velit cum sibi ipi imparare nō possit. Quente sole consilium. occidente conuiuium cogitato Age sic alienus vt tuū non obliuiscaris negocium. Amico ita presto. ne tibi noceas Quod habes ita vtere. vt alieno nō egeas. In tuo q̄ alieno labore magis sarcinas suscipe. Pecunie querende & tuende modū habere oportet. Celox consilium sequit penitentia. maxime cōtra tua sunt consilio festinatio & ira. Cum amicis breues rationes. amicidas lōgas habere oportet. Negat sibi ipe q̄ quod difficile est petit. Malum alienum tuū ne feceris gaudiū. Pun dipium amicicie bene loqui. exordium inimicicie maledicere. Amicus raro acquit. cito amittit Multo turpius damnat. cuius delictū agnoscit. Conscientiam plus q̄ famam attende. fallere enim poteris famam conscientiam vo nunq̄ Nulli imponas. qđ ipe pati nō possis Hoc exhibe qđ tibi optaueris exhiberi. Presentez laudare minime decet. Sepultus apud te sermo sit quē solus audieris. Si bene egeris ipe tue psone auctoritatem dabis. Peccatum geminat. quē nō pudet delicti. Felicitas semper subiecta est aduersitati. Damnum nisi ex abūdantia raro venit Que supra nos nihil ad nos

Valeri⁹ libro septimo. Socrates nihil vltra petendum a diis immortalib⁹ arbitrabat q̄ vt bona tribuerent. q⁹ hi demum scirēt quid vnicuiq; esset vtile. Idez. Socrates humane sapientie quasi terrestre qđam oraculum cōpendiaria via eos ad gloriam puenire dicebat. q̄ ita agerent vt quales videri vellent tales etiam essent. Idem ab adolescentulo cōsultus vtr uxorez duceret/an se ab omni matrimonio abstineret. respondit. vtr eorum fecisset. actarum penitētiam. Nam hic te inquit solitudo ibi te orbitas exāpiet. Hic genius inuentus illic heres alienus. Illic ppetua solitudo. contex⁹ querelarum totis exprobratio assimium graue supalium. Garrula socrus lingua. successor alieni matrimonij. incert⁹ liberorū euent⁹. Nador. Hec de gestis & dictis socratis ex diuersis locis collegimus ceterum

de morte eiusdem inferius in suo loco dicendū reseruamus.

De regno alterius xersis & sogdiani & darii nothi. Capitulum. lix.

POST artarxersen regnauit xerses duobus mensib⁹ plus octau⁹ Post quem non⁹ sogdianus mensibus septem. Cui successit darius cognomēto noth⁹ Cepit anno etatis quinte centesimo sexagesimo sexto. Mundi vero tercio millesimo quingētesimo tricesimo nono & regnauit annis decem & nouem. Nador. Hic iam est tercius darius a dario medo cyri auunculo. Nam secund⁹ fuit darius filius ystaspis. Valeri⁹ autē libro nono sic dicit. Ochus q̄ postea darius appellat⁹ est sanctissimo apis iureurādo obstrictus ne quē ex cōiuratione que septem magos cum eo oppresserat. aut veneno aut ferro aut vlla vi. aut inopia alimentorum necaret crudelitatis excogitauit rationem. Septum enim altis pietib⁹ locum cinere implens superposito tigno prominente. eos demigne cibo & potione exceptos / in eo collocabat. equo somno sopiti in illam insidiosam congeriem decidebāt Hec valerius. Quis autē sit iste darius ignoro. Nam nūc darius iste legit nominat⁹ nothus nūc ochus filius artarxersis darius. Darius quoq; filius ystaspis fuit vnus ex septem magis. Quorum quinq; contra ducē cōiurauerunt & ipe fuit vnus ex quinq; q̄ duces oppresserūt Quid ergo velit valerius dicere quinq; magos cōiuratis cū dario oppressos non satis intelligo. Orosius libro scdo. His temporib⁹ grauissimo terremotu concussa sicilia. Insuper exestuantib⁹ ethne montis ignib⁹ fauilliq; calidis cum cinere plurimo agrorum ac villarum vastata est. Tunc etiam athēnarum ciuitas locis adherens terre contiguis/repētino maris impetu absissa. atq; īsulā desolata ē Athēniuz q̄q; miserabiles reliquias pestis inuasit diuq; populata est.

De ortu platonis Eusebius in cronicis. Capitulum. lx.

ANNO sequenti terremotus q̄ fuit annus quart⁹ darij nothi platonis fuit scz āno ab ortu socratis quadragesimo tercio. Hieronimus contra iouinianum libro primo. Speusippus sororius

phatomis filius ⁊ clearcus in laude platonis et anaxilides in secundo libro phie pcessionē matrem platonis fantasmate appollinis oppressam ferunt/et sapientie principem nō aliter nisi de partu virginis editū arbitrant. ¶ Valerius libro. v. ¶ Dormienti platoni in cunis/apes mel labellis paruuli inserebāt·significantes singularis eloquij suauitatez· ¶ Apuleius in libro de vita et moub⁹ platonis· Plato pu⁹ austocles nominat⁹ ē· pater ei⁹ auston de genere neptum fuit·mater eius perictone a solone sapientissimo legū attica⁊ fundatore traxit originem· Cum aūt auston pater platonis deferret eum ad socratē vt ab eo instrueretur/nocte pcedente somnium viderat socrates/q⁹ in sinū eius aduolabat pullus olorus candidus eximij/et vocis canore de ara cuprimis in achademia/ et de sinu suo cantando volabat in celū. Cum igitur vidisset puerum platonem a patre ad se deferri/mox interpretationem somnij sui dixit completam esse·

¶ Eusebius in cronicis de alcibiade socratico Capitulum·lxi·

ANNO quinto darij nothi alcibiades pfugus abijt in tysaphernē· Justinus li·v· ¶ Alcibiades ab athenensibus pter inuidiā pfugit ad lacedemonios qui erant hostes athenensiū·ꝫ iterum apud lacedemonios virtus eius plus inuidie cōtraxit q⁹ gratie / quo agnito alcibiades per vxorem agidis regis quam adulterio cognouerat·ad tysaphernem pfectum darij regis pfugit Cui se celeriter officij gratia ⁊ obsequendi comitau insinuauit · erat enim et etatis flore et forme veneratōe/nec min⁹ eloquētia etiam inter athenienses insignis·ꝫ et tam in cōciliandis amicicijs q⁹ in retinendis vir melior· Actor· ¶ Dic est alcibiades de quo refert boecius in libro de cōsolatōe dixisse austotelem q⁹ si quis lynceos haberet oculos/ vt interiora corporis humani posset inspicere/videret illud corpus alcibiadis/qđ in superficie pulcerrimum erat int⁹ esset turpissimum· De hoc q⁹ refert valerius/q⁹ disipul⁹ socratis fuerit· De quo etiam dicit Augustin⁹ q⁹ cū se beatū putaret quia videlicz diues/pulcer et eloquens erat/ socrates cum eo disputauit/⁊ demōstrauit q⁹ miser esset/q̄miaz stultus esset/ ⁊ tantum suis ratōnibus eū exagitauit vt ipm flere cogeret ¶ Agellius· ¶ Alcibiades athenensis cum apud pauden auunculum artibus liberalibus erudiret· ⁊ accersiret pauones archigemmez tibicinem vt eū canere tibijs qđ honestissimum tunc videbat doceret/traditasq⁹ sibi tibias cū ad os adhibuisset/inflasset q⁹/puore factus ous deformitate infregit/abiecitq⁹· Ea res cū percrebuisset/ommū tunc athenensiū offensu disciplina tibijs eandi dicta est· ¶ Dieronim⁹ cōtra iouinianū· ¶ Alcibiades socratic⁹ vicinis athenienſib⁹ fugit ad pharnabazū q̄ accepto p̄ dio a lisandro lacedemonioꝝ principe iussit eū interfici· Cuiq⁹ suffocato caput esset ablatuz ⁊ missuz lisandro in testimoniū cedis explete reliqua pars corpus iacebat insepulta Sola igit cōcubina cōtra crudelissimi hostis impetum inter extraneos et immines discrimē funeri iusta psoluit·mox parata p mortuo quez viuum dilexerat· ¶ Actor· ¶ Dec hieronim⁹·Alij aūt dicunt alcibiadez seipm incendisse Nam tuginta tyranni athenienses cū compissent eum fugisse in persas / citato itinere miserunt qui eū interciperēt/a quib⁹ occupat⁹ cū apte occidi non posset/viuus in cubiculo in q̄ dormiebat crematꝰ est·vt aiunt Justinus et orosius· ¶ Valeu⁹ li·vi· ¶ Alcibiadez q̄si due fortune partite sunt· vna que ei nobilitatem eximiam/habundātes diuitias/formaz p̄stantissimam/fauorem ciuiū ꝓpensum/ summa impetua·p̄cipuas vires/ flagrantissimū ingenium assignaret·altera que damnationē/exiliuz inopiam/odiū patrie/violentā mortē inflige ret/ne aut hec aut illa vniuersa ꝫ varia ꝓplexa freto estuiq⁹ similia

¶ Eusebi⁹ in cronicis de Eudoxo astrologo et theatro eraclee et archelao macedone·et eupide· ¶ Capitulum·lxij·

ANNO prefati darij nono eudoxus cuidi⁹ clar⁹ habet· ¶ Petron⁹· Dic eudoxus astrologus in excelsi montis cacumīe cōsenuit·vt astroꝝ celiq⁹ motus deprehenderet· ¶ Eusebi⁹ in cronicis· Anno sequēti lacedemonij versaciū estimātes heracleam condūt· ¶ Delmand⁹ in cronicis li·xvi· ¶ In heraclea fuit theatrū illud mirabile/qđ inter septē miracula mūdi quintum ponit · Nā de vno mōte marmoreo ita sculptū ē vt omēs cellule ⁊ mansiones et muri et antra bestiaꝝ ex vno solidoq⁹ lapide facta sūt Est aūt totum theatrū sup̄ septez cancros de ipo lapide sculptos appētens/et nemo ī gyrū

ipm tam secrete aut solus aut cum alio loqui poterat quin omnes qui in circuitu erant ipm audirent. ¶ Eusebius in cronicis. Eo tempore egypt⁹ a pſis recessit. ⁊ rursus egyptioꝝ renasc̃at dinastia. Euripides apud archelaũ. Socrates athenis morat. ¶ Actor ¶ Dunc archelaum regem macedonum dicit Seneca/ quodam tempore cum facta est solis defectio ita timuisse/ vt se intra regiam cõclu serit. ⁊ filium suum totonderit. ⁊ vestem lugubrem mouerit. putans mundum defecisse. Ab hoc eodem archelao dicit ipm socratem aliqñ i uitatum vt ad se veniret/ q̃tinus eum honorare posset. socrates respondisse ab eo se nolle re apere beneficia cui para reddere nõ posset. Dieronimus contra iouinianuz libro secũdo ¶ Euripides in creta iouis pphetas nõ soluz carnib⁹. ſ ⁊ cocis abis abstinuisse refert.

¶ De horeste macedone ⁊ triginta tyrãnis athenensibus. ¶ Capitulum. lxiij.

ANNO darij nothi decimo octauo/ macedonum duodecim⁹ regnauit horestes annis tub⁹. cui⁹ anno secũdo mortuus est darius. Dic annus vt ait. Justinus ⁊ q̃ eum sequit Orosius in signis fuit/ expugnatione athenarũ. ⁊ morte darij. ⁊ exilio dyonisij tyranni. Ueruntamen hieronim⁹ dicit dyonsium in tyrãnide pseuerasse vsq̃ ad olimpiadem centesimã quartã. ⁊ tũc sicilia pulsum esse. Dis dieb⁹ illi triginta rectores q̃s superuus a lacedemonijs relictos memorauimus/ ad disponendã rempublicam athenensiũ / ad tyrannidem conuersi sunt. adunatis sibi tub⁹ milib⁹ satellitũ ⁊ septingẽtis militib⁹ de exercitu victore. ¶ Dieronim⁹ cõtra iouinianuz libro primo ¶ Triginta athenienſium tyranni cum phidonem necassent in cõuiuio. filias eius virgines iusserũt ad se venire. ⁊ scortorum more nudari. ⁊ sup pauimenta patus sanguine cruentata impudicis gestibus lucere. Que paulisper dissimulato dolore. cuz temulentos conuiuas cernerent. quasi ad requisita nature egredientes. inuicem se complexe p̃capitauerunt in puteũ. vt virginitatẽ morte seruarẽt.

¶ De regno artaxersis qui ⁊ assuer⁹. ⁊ de ascẽsu cyri. ¶ Capitulum. lxiiij.

ORTO darium artaxersis qui cognominatus est mennon darij filius cepit ãno quite etatis cẽtesimo octuagesimo quinto. mundi vero terdecimo millesimo quingentesimo quinq̃gesimo octauo ⁊ regnauit annis q̃draginta ¶ Comestor. ¶ Dic ab hebreis dicit assuerus sub quo hystoria hester conscripta est Regnauit aũt hic assuer⁹ ab india vsq̃ ad ethiopiaz sup centũ viginti septẽ prouincias ⁊ erat in susis ciuitate soliũ regni ei⁹ ¶ Actor ¶ Justinus ⁊ pompeius trogus dicunt artaxersem istum ex peliab⁹/ centum ⁊ quindecim filios habuisse. qõ valde cõcordat libro hester. in quo legit̃ q̃ post abiectionem regine vasti p vniuersas prouincias q̃site sunt semel ⁊ secundo puelle speciose ⁊ virgines ⁊ adducte ad ciuitatem susam. ⁊ tradite sub manu egei eunuchi q̃ erat p̃positus ⁊ custos mulierum regiarum. ¶ Dunus anno regni octauo annotat̃ in cronicis eusebij cyri regis ascensus quem scribit xenophon ſ nec librum illum vsquã vidisse me memini. nec quis ascensus iste fuerit vspiam legi Dieronimus dicit q̃ xenophon vitam cyri in octo voluminib⁹ descripsit Obi ⁊ polenta ⁊ cardomamo ⁊ sale ac pane victitare pſas asserit. ¶ Gullius libro de senectute. ¶ Apud xenofontem cyrus major moriens dixit. ſ Nolite arbitrari o filij carissimi mihi / me cum a vobis recessero nusq̃ aut nullum fore. nec enim dum essem vobiscũ animum meum videbatis. ſ eum esse in corpore hoc ex eis rebus quas gerebaz mtelligebatis. Eũdem igit̃ esse creditote etiam si nullũ videbitis

¶ De inuentione grecaꝝ literaꝝ. Eusebius in cronicis. ¶ Capitulum. lxv.

ANNO artaxersis decimo athenienses viginti quatuor literis vti cepe runt. cũ antea sedecim tantum haberent. ¶ Ysidorus libro primo. ¶ Grecarum literaꝝ vsum primi fenices inuenerũt. Unde lucanus. Fenices primum magni si creditur ausi mansuram rudib⁹ vocem signare figuris. Dinc est q̃ feniceo colore capita librorꝝ scribunt. qz ab ipis litere initium habuerũt. Cadmus agenous filius grecas literas a phenice in greciam primus attulit decem ⁊ septem

Dis palamedes troiano bello tres adiecit.

¶ Post quez symonides similiter tres alias adiecit. ¶ Pitagoras aũt samius y literam inuenit ad exemplum vite humane cui⁹ virgula subterior. primam etatem significat incertam. qz nec dum se dedit aut vicijs

aut virtutibus · biuiū quod supra est adolescē
tiam significat · cuiꝰ dextera pars ardua est / ꝙ
ad virtutem tendēs · sinistra facilior / ꝙ ad la=
bem inteuntumq; deducens / de qua persius · Et
tibi que sanios deduxit litera ramos · surgentē
dextro monstrauit limite callē · Quinq; autez
apud grecos litere mistice sunt · Puma · y · q̄
humanam vitā significat · Scōa · ℭ · theta q̄
mortem significat · Nam iudices eandē literā
apponebāt ad eoꝝ nomīa / quos supplicio affici
ebant · et dicāt · theta apothoy · thonaton id ē a
morte · Oñ et habz ꝑ mediū telū hoc est mor=
tis signū · de qua quidam · O multū ante alias
infelix litera theta · Tercia tau · figurā dñice
crucis demonstrans · vnde et hebraice signū di
citur interp̄tatum · De qua dicit in ezechiele
angelo / transi ꝑ mediam ciuitatē / et signa tau
in frontibus viroꝝ gementium et dolentium ·
Reliquas vero duas / summā et vltimam sibi
vendicat xp̄s · Ipse enim ē principium ipse ē
finis / dicens ego sum alpha et o ·

ℭ Eusebius in cronicis / de morte socratis ·
Capitulum · lxvi ·

ANNO · xi · arthaxersis socrates venenum bibit · ℭ Orosius li · ij ·
Socrates ille auctor clarissimꝰ philosophoꝝ adactꝰ malis venēo sibi apud athenienses vitam extorsit · ℭ Actor · ℭ Dec orosius · Ex quibꝰ intelligi potest socratē nō expectasse vt ei a carnifice venenū ꝓpinaretur ꝙ deceptus cōsilio familiaris sui demonis / quē apuleius deum socratis appellat / mortem sibi intulerit · aut amore popularis glie / aut timore maioris pene · ℭ Tertullianꝰ in apologetico · Socrates in cōtumeliam deoꝝ quercū et hyrcum et canem dierebat · Sed diuitis ꝓptera damnatus est / quia deos destruebat · plane olim et semp veritas odio est / tamē cum pernitētia sententie athenienses vt cumiatores socratis postea afflixerunt / et ymaginem eiꝰ auream in templo collocauerunt · rescissa damnatio testimonium socrati reddit · ℭ Valerius libro · vi · ℭ Socrates cū athenienses tustem de capite eius sententiam tulissent · fortiq; animo potionem venenī e manu carnificis accepisset / admoto iam labijs poculo / vxore xantippe inter flendum lamentationē deferēte innocentem eū periturum · Quid ergo inquit nocenti mihi mori satius esse dixisti · Immensa sapientia que nec in ipso quidem vite excessu obliuisci sui potuit · ℭ Idem libro · viij · Socratem etate puerum fidibus tractandis operaz dare cepisse · Tantis enim doctrine suis diuitijs / etiam musice ratōnis vilissimum elementum accedere voluit · Undeq; ad discendū semper se pauperem credidit / ad docendū locupletissimum fecit · Quam quidem industrie studio maxime videtur cōtrarium · ꝑcipue vero subnecti debet non quo euanescat virtus ꝙ quo recuperetur · alterz enim etiam inertiꝰ est vitandum / alterz quoq; strennuis interdū appetendum · illis ne ꝓpter vitam inertez exigāt his vt tempestiua laboris intermissione vegetiores ad laborandū fiant · Dominez quippe rerum natura cōtinui laboris patientem esse nō fert · Id quidem vidit sapientissimus socrates · ideoq; non erubuit cū interposita harundine cruribus suis cū paruulis filiolis ludēs ab alcibiade deprehensus est · Homerus quoq; non aliud sensit vehemētissimis achillis manibꝰ canoras fides aptando vt eaz militare robur lenire posset studio relaxaret · ℭ Ysidorus · xvij · libro · ℭ Socrates cicutam in carcere bibit et expirauit · ℭ Actor · ℭ Mortuꝰ est autez anno etatis sue · lxx · ſm cronicas · ℭ Lactantius in libro de falsa sapīa · ℭ Socrates se nihil scire dixit / nisi hoc ipm q̄ nihil sciret · Idem achademie disciplina intonauit · si tamen disciplina dici potest / in qua ignorantia et discitur et docetur ·

ℭ Eusebius in cronicis de xenophonte socratico · ℭ Capitulum · lxvij ·

EO TEMPORE Xenophon galli filius et thesias et ceteri socratici clari habent̄ · ℭ Actor · ℭ De xenophonte refert agellius / ꝙ quidam putauerunt inter ipm et platonem fuisse rancores et discordias · quia magis assecutꝰ est famam et palmam eloquētie / q̄s omnes alij socratis discipuli post platonem · et inter pares semp videt esse quedam emulatio · Quiꝰ dicat esse illa sententia quā sibi maledicenti respondit · tu inquit maledixisti · ego cōscientia teste didici maledicta cōtemnere · ℭ Valerius libro · v · Xenophon cum sacrificaret maiorez e duobꝰ filijs in prelio cecidisse cognouit · Nec ideo cultuz deoꝝ omittendū putauit · ꝙ tantummō coronam deponere cōtentꝰ fuit / quā ipam pcūctatꝰ q̄ nam modo occidisset / vt audiuit fortissime pugnantē interisse · capiti reposuit numia quibꝰ sacrificabat testatꝰ maiorē se de virtute

filij voluptatem/q̄ ex morte sentire amaritudinem.

¶ De dyogene ⁊ secta amicoꝝ Eusebius in cronicis. Capitulum. lxviij

ANNO artarxersis tredecimo dyogenes cynic⁹. ⁊ eudoxus astrolog⁹ agnoscunt. ¶ Augustinus de ciuitate dei libro xiiij. ¶ Camin illi id ē amica pferebant contra humanam verecundiam. caminam/ hoc est imundam impudentemq̄ sentē diam. vt scz q̄niam iustum est qđ fit in vxore/ palam non puderat id agere. Didit tamen pudor naturalis opinionem huius erroris. Nazi phibent hec fecisse dyogenem. a posteris tamen amicis fieri cessatum ē. plus q̄ valuit pudor/ vt erubescerent homines hominib⁹/q̄ erroꝝ. vt homines affectarent similes esse camib⁹ ¶ Mdoꝝ. ¶ Tulli⁹ dicit amicos ab aristippo primum cepisse. q̄ virtutem ꝓpterea censebāt esse laudandam qđ efficiens erat voluptatis. Sed his inquit absolens florens epicur⁹ eius dem fere adiutor. adoꝝq̄ sentēciae. Macrobius in saturnalib⁹. Dyogenes amic⁹ ex libertate in seruitutem venū ierat. Quem cū emere vellet xeniades chorinthi⁹. quid artificij noisset pcunctatus est. Noui inquit hominibus liberis ipare. Mirat⁹ responsum xeniades. statim eum emisit manu filiosq̄ suos ei tradens. Accipe īquit libos meos quib⁹ impes. ¶ De limano⁹ libro xvij. ¶ De hoc dyogene refert q̄ cum aliqñ secret ad solem in crepidine vie ⁊ eum q̄dam cecus cum baculo offenderet ait ad eum. Tolle oculum tuū. baculum ei⁹ oculum appellans ipius. Cumq̄ ille quereret q̄d ibi faceret respondit. In venatione sum. ⁊ q̄s capio nō habeo/q̄s aūt nō capio hos habeo. Pediculos enim ī vestimento querebat. ⁊ q̄a quos capiebat obterebat/ idco dicebat se captos nō habere/nō captos aūt habere. Dui⁹ quoq̄ dyogenis dict̄ esse illa sententia. Sup at conscientia. quicqđ mali confingeut lingua De hoc dyogene pulcre ait seneca Potentior erat dyogenes/ omnia possidente alexandro. Plus enim erat. qđ iste nollet accipere. q̄ qđ ille posset dare. ¶ Valerius libro quarto. Alexander cum ad dyogenē amicū accessisset ī sole sedentem/ hortaret̄q̄ vt si qua sibi pstare vellet īdicaret. mox mḡt de ceteris interī a sole mihi nō obstes. ¶ Idem Dyogenes syracusis dum olera ei lauanti austrip⁹ dixisset si dyonisium adulare velles ista nō esses/ imo inquit si tu ista esse velles. dyonisium nō adulares ¶ Tertullian⁹ ī apologetico. Dyogenes lutulētis pedib⁹/ superbos platonis thoros alta superbia conculcat..

¶ De eodem ⁊ morte ipi⁹ hieronimus libro secundo contra iouinianum. ¶ Ca. lxix.

ANTISTENES cū glouo se docuisset rhetoricam audisset q̄ socratem/ dixisse fert̄ ad discipulos suos. abite ⁊ magistrum vobis querite. ego enim iā reppi Statimq̄ venditis que habebat ⁊ publice distributis/ nihil sibi p⁹ q̄ palliolum reseruauit. Pauptatis ei⁹ ⁊ labouris. xenophon testis est in simphosio. ⁊ in numerabiles libri eius q̄q̄ alios phylosophico/ alios rhetorico genere scribit. Huius dyogenes ille famosissimus sectator fuit/ potentior rege alexandro. ⁊ nature humane victor. Nam cum discipulorū antistenes nullum reciperet. ⁊ pseuerantē dyogenem remouere non posset nouissime claua minatus est nisi abiret. cui ille subiecisse dicit caput atq̄ dixisse. Nullus tam dur⁹ baculus est q̄ me possit a tuo obsequio separe. De hoc dyogene refert satirus q̄ duplicī pallio vsus sit ꝓpter frigus. Peram p cellario habuerit. clauam ob corpusculi fragilitatez. qua iam senex membra sustentare solit⁹ erat. Q̄ ⁊ emorobios vulgo appellat⁹ sit. in p̄sentem horam poscens a quolibet ⁊ accipiens cibum. Habitauit aūt in porta⁊ vestibulis. ⁊ in portibus ciuitatum. Cumq̄ se cōtorqueret in dolio/ volubilem se habere domum iocabat. ⁊ secū tē pribus cōmutantem. Frigore enim os dolij vtebat in meridiem. estate ad septentriones. ⁊ vbicunq̄ se sol inclinauerat dyogenis simul p tonum vertebat. Quodam vero tempore habens ad potandum cauū lignū/ vidit puerum cōcaua manu bibere. ⁊ elisisse fert̄ illud ad terram dicens. Nescaebam q̄ ⁊ natura poculum haberet Virtutem aūt ei⁹ ⁊ cōtinentiā/ mors quoq̄ indicat. Nam cum ad agonem olimpiacum q̄ magna freqnentia grecie celebratur/ iam senex pgeret: febri in itinere accubuisse dict̄ apprehensus in crepidine. vie volenti⁹ aūt eum amicis/ aut in iumentū/ aut in vehiculum tollere/ nō acq̄euit. ſ transiens ad arbores vmbram locut⁹ est eis dicēs. Abite q̄ so ⁊ spectatū pgite Hec me nox aut victorez ꝓbabit aut victū. Si febrē vicero ad agones

veniam·si me vicerit febris ad inferna descen
dam·ibiq; pnoctem·elisso gutture non tã mo
ri se ait q̃ febrem morte excluderet· ¶Gul=
genius in libro secundo mithologiarum·
Diogenes cynicus cũ dolore ramicũ torq̃ret
& vidisset homines ad amphiteatrũ cõcurren
tes aiebat·Qualis hominũ stultitia currũt spe
ctare ferus homines repugnantes/et me prete
reunt cum naturali dolore certantem·

¶De spẽusippo platonico / et primo bello
karthaginensi·Eusebius in cronicis· lxx·

ANNO Artharxersis·xiiij·spẽusip
pus insignis habitus est· ¶Autor
Hic fuit nepos platonis ex sorore
Huius legitur esse sentẽcia illa/ quam in lau
dantem se ꝓtulisse fert·Adulator desine inq̃t
utroslibet fallere/nihil ꝓfias cum te intelligam
Quidam vero hanc sententiã spẽusippi dicunt
nõ esse/& alterius cuiusdam philosophi nomie
Diosippi·Anno sequẽti in cronicam karthagi
nensium bellũ/bellum fortissimũ fuit· ¶Ju
stinus libro·xviij· ¶Karthaginenses cũ diu
in sicilia feliciter dimicassent/translato in sar
diniam bello / amissa exercitus maiori parte/
graui bello victi sunt·ꝓpter quod ducem suũ
masseũ/cuius auspicijs et sicilie partem domue=
rant/et aduersus afros magnas res gesserãt
cũ parte exercitus que supfuerat exulare ius=
serunt·Qui ciuitatem cũ armis repetentes ob
sederunt/dicentes se non expugnatũ·sed recu
peratum patriam venire·ostensuros& se ciuib9
suis/non sibi virtutem in priori bello & fortu
nam defuisse·Prohibitis ergo cõmeatib9/ur
bem in summã desperationem adduxerunt· In
terea cartalo masei exulis duas filius/ cũ pre
ter castra patris a thito que decimaz herculis
ferre ex preda sicilensi/ quam pater eius cepe
rat a carthaginensibus missus fuerat reuerte=
retur·accersit9q; a patre esset/prius se publice
religionis officia executuꝝ q̃m priuate pieta=
tis respondit·Quam rem maseus indigne fe=
rens/non tñ vim religioni inferre ausus est·
Interiectis aũt diebus cartalo petito cõmea
tu a populo reuertit ad patrem/ornat9 pur=
pura et infulis sacerdotis·cui in secretũ abdu
cto ait pater·Nusus ne es nephandissimũ ca
put purpura et auro ornatus in cõspectu tot
miseroꝝ ciuium venire·statuam in te exemplũ
ne quis post hoc filius infeliciꝰ patris miseris
illudat·atq; ita eum cũ ornatu suo in altissimã
crucem in conspectu vrbis affigi iussit· Non
multo post karthaginem cepit/ pulsisq; au=
doubus exilij sui et soloꝝ suoꝝ vrbem legi=
bus suis reddidit/interfectis decez senatoribꝰ
Non multo post affectati regni accusatꝰ occi=
sus est· ¶Autor· ¶Hec dicit orosius cyu
temporibꝰ contigisse·Maseo aũt vt itidem re=
fert iustinꝰ libro·xix· successit impator mago
qui primꝰ omniũ vt ait iustinus ordinata di
sciplina militari penoꝝ imperium non minus
bellandi arte q̃ virtute firmauit·

¶De gestis hasdrubalis & amilcaris·lxxi·

HIC DECEdens duos reliquit
filios hasdrubalem et amilcarem·his
ducibus sardinie bellum illatum est·
vbi hasdrubal grauiter vulneratus occubuit
Cuiꝰ mortem dilatã·xi·et triumphi quatuor
insignem fecere·In cuiꝰ locum successit amil
car frater eius·qui in bello siculensi occisus ẽ·
relictis tribus filijs/iuscone/annone/gisgo=
ne·Hunc amilcar vt ait valerius cũ obsideret
syracusas dictum est ꝑ sommũ futurũ/ut pro
xima die in eadem vrbe cenaret· quod in cra=
stinum fecit/non victor sed captiuus·Huius
amilcaris tempore vt ait iustinus legati a da=
rio persaꝝ rege karthaginem venerũt/afferẽ=
tes edictum quo pẽ humanas hostias immo
lare/et carnia carne vesci prohibebant· Jube=
banturq; mortuoꝝ corpora cremare/potiꝰ q̃
terra obruere/petentes simul auxilia aduersꝰ
greciam/cui darius bellum illaturꝰ erat·Sed
karthaginenses auxilia negantes ꝓpter assi=
dua finitimoꝝ bella/ceterus ne ꝑ omnia contu
maces viderent· cupide paruere·Hasdrubali
aũt par numerus filioꝝ fuit/hamibal/ hasdru
bal et sapho In sicilia in locum amilcaris suc=
cessit himelcho qui cum nauali terrestriq; ꝑlio
secunda prelia fecisset·repente vi pestilentis si
deris exercitũ amisit·Nam mox vt ait orosiꝰ
libro quarto·morbis populo cateruatim ca=
dente/atq; quisq; correptꝰ mox mortuꝰ iaz
nec sepeliebat·Huiꝰ mali nunciꝰ cũ attonitã
carthaginem replesset/mox omia vlulatibus
psonabãt quasi capta ciuitas esset·clause vbi
q; sunt ianue/cuncta publica/ priuataq; offi=
cia damnata sunt ·omnes ad portum recur=
runt/paucosq; qui classi superfuerant egre=
dientes de nauibus /de suis percontabantur·

Quib⁹ tacentib⁹ toto litore planctus et vlulatus matrū infelicium auditi sunt. Inter hec ꝓcedit ꝛ ipse de naui sua imperator sordida seruili tunica discinctus ad cui⁹ conspectum plangentium iungunt agmina. Ipe q̄q manus ad celum tendens. nunc suam nūc publicam infelicitatez accusat ꝛ deflet. a d postremum vociferans sup vrbem Cādem ingressus domuz/cunctos q̄ lacumantes eum ꝓsequebātur dimisit ac demum obseratis ianuis. exclusisq̄ filijs gladio dolorem vitamq̄ finiuit Dehmano⁹. Dec orosius dicit gesta fuisse temporib⁹ darij. nec dicit cui⁹ darij ſ hieronim⁹ dicat temporib⁹ artarxersis. hoc est enim belluz famosissimuz. qō fuisse dicit anno artarxersis decimoquinto. Famosum aūt dictum est non ꝓpter virtutem karthaginensium. ſ ꝓpter mirabile pestis infortunium qō repente omnem consumpsit exercitum

De dyonisio sicilie tyranno Justinus libro vicesimo. Capitulum. lxxij.

HOC TEMPORE dyonisius tyrānide pseuerat hic dyonisi⁹ fugatis a sicilia karthaginensib⁹ totius sicilie occupauit imperium ꝛ copias suas in yталiam traiecit. ꝛ aduersus grecos q̄ ꝓximi yталici maris litora tenebant ꝑma bella habuit. Quib⁹ deuictis finitimos quosq̄ aggressi⁹ ꝛ p̄ apue omnes greci nominis yталiam possidentes. Sed eū ab yталia reuocauit aduent⁹ karthaginensium. q̄ bellum qō deseruerant auctis viub⁹ repabant. duce ānone cui⁹ inimic⁹ sinnacus penoz potentissimus odio ei⁹ dyonisio tyranno aduentum exercit⁹ ꝛ segnidem ducis greds literis familiau secreto prenunciauit. ſ comprehensis epl̄is ꝓditionis damnatus est Decreuitq̄ senat⁹ consultum ne quis postea karthaginensis aut literis gredis. aut sermonem studeret. ne aut loq̄ cū hoste aut scribere posset Ualerius libro quarto. Syracusan⁹ a dyonisio tyranno pulsus megaram petijt. Obi cū theodoz eiusdem vrbis principem domi cōuenire vellet nec admitteret. multuz diuq̄ ante fores retentus conuiti suo patienter hoc ferendū est ait. forsitan enim ꝛ nos cum in gradu nostre dignitatis essemus aliquid tale fecimus. Qua tranquillitate consilij placidiorē sibi reddidit conditionem exilij. Idem libro vi. Dyonisius cum hereditatis noīe a patre syracusanorum ac pene totius sicilie tyrannidem accepisset. maximaq̄ opuz dūs exercituū ductor classium/ potēs equitatuū. tanoem ꝓpē inopiā literas puerulos chounthi docuit. Eo dem q̄ tempore tanta mutatione maiores natu ne q̄s minis fortune crederet magister ludi factus ex tyrāno monuit. Idem libro primo. Dyonisius mensas argēteas ꝛ aureas e famis sustulit qōq̄ in his more grecie scuptum erat bonoz deoz eas esse/ vti se eoz bonitate ꝓdicauit Dyonisio adhuc intra ꝓtū habitum se continente hymera q̄daz mulier p̄ sommium celuz vt sibi videbat cōscendit. ibiq̄ lustratis sedib⁹ deoz omniuz vidit terribilem virum ad pedes iouis iacere ligatū. Interrogatoq̄ illo q̄ eam ducebat quisnam esset. audiuitq̄ eum sicilie ꝛ yталie dirum esse fatuz solūtumq̄ vinculis multis vicib⁹ exitio futurum qō sompnium postero die vulgauit. Cū q̄ post modum ille tyrānidē exercere cepisset hymera turbam ad eius spectaculum intrantē vt aspexit hunc esse quem in q̄te viderat vociferata est. Jo tyranno cognitum curam tollendē mulieris dedit.

Iterum de eodem actor. Capitulū. lxxiij.

DE IOC q̄q dyonisio refert valerius q̄ sacrilegia ioco condiebat. nam detracto ioui aureo amiculo ꝛ mīcto ei laneo/ioco dixit estate grauem esse aureum amictum hyeme frigidum laneū autez ad vtrunq̄ tempus aptum Idem etiam coronas ꝛ pateras deoz tollēs a simulacris q̄ porrectis manib⁹ sustinebant. eas se accipere/ nō aufferre dicebat p̄q̄ stultū esse dicēs a q̄b⁹ bona p̄camur ab his porrigentib⁹ nolle sumere. Idem barbam auream detraxit esculapio dicēs. nō conuenire vt appollo pater ei⁹ imberbis esset ꝛ fili⁹ ei⁹ barbatus. Dui⁹ dyonisij cum omnes syracusam intentum optarent q̄dam vltime senectutis femina. sola quottidie matutino tempore deos orabat. vt incolumis ac sibi superstes esset. Quod audiens dyonisius admiratus interrogauit causam. At illa puella inquit dum essem ꝛ grauem tyrannum haberem carere eo cupiebam. succedit prior/ ꝛ illo etiam cum carere cuperem tertium te imp̄ortuniorem ceteris cepimus habere. Timēs ergo deteriorem tibi succedere caput meum p̄ tua salute deuoueo. Tam facetam audaciam pumire dyonisius. erubuit. Dec valeri⁹. Dui⁹ dyonisij magister fuit plato. sicut refert

tullius. Epaminũdam inquit thebanũ erudiuit lisias pitagoreus/syracusum dyonisiũ plato. Porro sicut scribit valerius adeo honorifice platonem suscepit tyrannus. vt ei iret obuiam cũ ingenti multitudine/et nauibus velis candidis adornatis. Idem quoq; valeri⁹ scribit q adeo suspicaosus erat et meticulosus tyrannus iste/sciens se odio ab omnib⁹ habitũ q submotis amicis in eoz locum ferocissimos barbaros/quib⁹ latera sua cõmitteret substituit. et etiam tonsoz metu filias suas tondere docuit Quibus et ipsis adultis nõ ausus ẽ ferrum cõmittere. ꝯ instituit vt castrentium glandium et nucũ putaminibus barbã sibi et capillum adurerẽt. Nec securiorem mautum egit q̃ patrez. Duaz enim simul scz austomacles et dondis matrimonijs illigat⁹/neutru⁹ vnq̃ misi excusse cõplexum petijt. lectum quoq; q̃si castra lata fossa cinxit. in que se ligneo ponte recipiebat. interioremq; forem diligentez obserabat.

¶ Eusebius in cronicis de platone ac moribus et studijs illius. ¶ Capitulum. lxxiiij.

HO TEMPORE plato philosoph⁹ claruit/scz anno artharxersis xvij. ¶ Hieronimus contra iouinianũ. ¶ Plato cũ diues esset ꝛ thoros eius dyogenes lutatis pedib⁹ cõculcaret: vt posset vacare phie/elegit achademiã villam ab vrbe pcul/non solũ desertam ꝯ et pestilentẽ/vt cura et assiduitate morboz libidinis impet⁹ frã geretur. vnde et plures eius discipuli oculos sibi effoderunt. ¶ Valerius li. iiij. ¶ Plato cũ aduersus serui delictũ vehementi⁹ exarsisset ueritus ne vindicte modum excederet. speusippo amico suo castigatõis arbitriuum mãdauit ¶ Idem. ¶ Ipse quoq; plato difficillime cunctationes recipiebat. aliqñ enim xenocratẽ discipulũ suum audierat de se multa impie fuisse locutum/respuitq; cunctationẽ. Instabat cunctator alias iudex querens cur sibi non crederet: adiecit nõ esse credibile vt quẽ tãtope amaret/ab eo inuicem nõ diligeret. Volente cunctatore ad iusiurandũ poire/affirmauit nunq̃ ea xenocratem dicturũ fuisse. misi expedire sibi ea dicta iudicasset. ¶ Seneca li. vi. de beneficijs. ¶ Plato cũ flumen naue transisset nec ab illo portitor quicq̃ exegisset. hoc honoru suo datuz credens dixit positũ illi esse apud platonem officium. Deinde cum paulo post alium atq; alium gratis eadem facilitate trãsueheret/negauit illi iam apud platonem positum officium. ¶ Actor. ¶ Dec seneca. et addit. Nam vt tibi debeam aliquid pro eo qđ prestas. debes non tantum mihi dare/sed etiã tanquam mihi. non potes ob id quenq̃ appellare quod spargis in populum. At vero hic potest senece respondeu. Quid si plato erat ignot⁹ portitou et alij noti et familiares aut aliquo iam eum beneficio obligauerant/ꝯ ea dem ratione deo mil deberemus pro cõmunib⁹ beneficijs. ¶ Valerius libro. viij. ¶ Plato patuam athenas/preceptorem socratem sortitus est. et locum et hominem doctrine fertilissimum. Cunq; iam omniũ mortalium sapientissimus haberetur/et a studiosis iuuenibus certatim athene platonem doctorem quererentibus peteret. ipse mili fluminis inexplicabiles upas/et vastissimos campos/effusamq; barbariem/et flexuosos fossaz ambitus egiptioz senum discipulus pagrauit/et a sacerdotibus illius gentis geometrie multiplices numeros celestium rationũ obseruatõe percepit In ytaliaz quoq; transgressus est vt ab architarentino/a thymeo et archione pitagore precepta susciperet. Tanta etenim copia literaruz undiq; colligenda erat/vt inuicez per totum terraz orbem dispergi posset ac dilatari. Idem in libro. viij. ¶ Plato conductores are sacre/modum et formam eius secũ sermone conferre conatos ad euclidem geometrem ire iussit cedens eius scientie imo pfessioni.

¶ Tertulianus in apologetico/opiniones eiusdem de deo. ¶ Cap. lxxv.

OLIMPICO impeuum summe dominationis dixit esse penes vnum. officia eius penes multos Iouem magnum in celo comitatum exercitu descendens angelorum pauter et demonum. et ideo oportere procurantes et prefectos et presides pauter sustinere. sed capitale facinus admittit qui aliquem de pupilibus cesaris cesarem appellat.
Idem in eodem. ¶ Plato affirmat factitatorem vniuersitatis. neq; mueniu facilem/et inuentum enarrari in omnes difficilem.
Augustinus de ciuitate dei libro octauo.
Plato cum discipulos suos ingenio mirabili anteiret/parum putãs pficere sibi suffice re seipm/ad socraticam disciplinam q̃ longe lateq; potuit peregrinat⁹ est. quaq̃ versum eũ alicuius nobilitate scientie percipiende fama

tapiebat. Itaq; ⁊ in egipto ⁊ in ytalie ptibus vbi pitagoucoꝝ fama celebrabat vidit quecunq; illic magna habebant ac docebãtur Cunq; studium sapientie in actione ⁊ contẽplatione verset vnde vna pars eius actiua/altera contemplatiua dici potest. q̃ruꝝ actiua ad agendam vitam id est ad mores instituendos ptinet. contemplatiua autẽ ad conspicendas nature causas ⁊ sinceritatem veritatem. Socrates in actiua excelluisse memorat. Pitagoras vero magis contemplatiue/quib9 potuit intelligentie viribus institisse. Proinde platonem vtranq; iungendo phiam pfecisse laudat/quã in tres partes distribuit. In moralem que in actione vsat. in naturalem q̃ contemplationi deputata est. terciam rationalem qua verũ discernit a flo. q̃ licet vtusq; sit necessaria/contemplatio tñ sibi pspectionem vendicat veritatis. Quidam putant platonem cũ prexit in egyptum/ieremiam pphetam audisse. Sed diligenter computata ratio temporꝝ scõm cronicam hystoriam / indicat platonem a tempore quo pphetauit hieremias/centuꝝ ferme annos postea natum. Potuit tñ esse vt homo acerrimi ingenij. sicut egyptias/ita ⁊ hebreas scripturas pinterpretem didicerit. qõ ideo potest opinari. qz in timeo platonis / quem ipse scripsit de mundi constitutione/dicit deum in illo opere terram primo/ignemq; iunxisse q̃ sententia simillima est illi principio geneseos. In principio creauit deus celum ⁊ terram Deinde illud qõ plato dicit amatorem dei esse phm / nihil sic in illis literis flagrat. Et maxime illud qõ ⁊ me plurimũ adiuuat vt plene assentiar platonem illoꝝ librorꝝ expertem nõ fuisse q̃ plato illa verba dñi ad moysen. ego sum q̃ sum vehementer tenuit ⁊ diligentissime commendauit.

Iterum de eodem seneca libro vij. epistolarũ. Capitulum. lxxvi

QUESTIONEM videm9 aut tãgim9 plato in illis non numerat que esse pprie putat. fluũt enim et in assidua diminutione atq; adiectione sunt. Hoc ẽ qõ ait heraclitus. In idem flumen bis descendimus ⁊ nõ descendim9. Manet enim idem fluminis nomen aqua transmissa est. Hec seneca. Ex his potest intelligi/quomõ accipiebat plato deum appellari toon id est ens vel qõ est/vie licet p excellentiam. Erravit autez valde cũ deũ posuit in diffinitõe existẽtiũ. cũ alr dicat esse creator alr creatura. Nõ enim hoc nomẽ ens vniuoce predicat de deo ⁊ reb9 ceteris quare deus non potest poni in diffinitione eorum que sunt. Augustinus vbi supra. Illa aũt ruptitio platonis qua phiam diuidit in naturalem. rationalem ⁊ moralem. non est contraria illi distinctioni. qua intelligit omne studium sapientie in actione ⁊ cõtemplatione cõsistere. Quid aũt in his vel de his partib9 plato senserit id est vbi finem omnium actionum vbi causam omnium naturarum/vbi lumen omnium rationum esse cognouerit vel crediderit disserendo et explicare longum esse arbitror ⁊ temere affirmandum nõ arbitror. Scitassis enim q̃ platonem acutiꝰ ⁊ veraciꝰ intellexisse ⁊ secuti esse laudant. aliquid tale de deo senserunt. vt in illo maneat ⁊ causa subsistendi/⁊ ratio intelligendi/⁊ ordo viuendi. quoꝝ tunum ad naturalem. alterum ad rationalem. tercium ad moralem ptinere intelligit. Si enim homo est creatus ita/ vt p id qõ in eo pcellit attingat ad illud qõ cuncta pcellit id est vnũ verum optimũ deũ. sine quo nulla natura subsistit/nullꝰ vsus expedit Ipse querat vbi nobis secura sunt omnia. ipse cernat. vbi nobis certa sunt omnia. ipe diligat. vbi nobis recta sunt omnia. Si ergo plato dei huiꝰ inimicatorem/cognitorem/amatorem dixit esse sapientem/cuius participatione sit beatꝰ. qõ opꝰ est discutere ceteros. nulli nobis q̃ isti pphi sus accesserunt. Idem in libro nono. Deum sũmum omnium creatorem/ quẽ nos deum verum dicimus sic a platone poicau apuleius asseuerat q ipe sit solꝰ/q̃ nõ possit penuria sermonis humanã quis oratione vel modice cõprehendi. Dix aũt a sapientibꝰ intus cum se vigore animi quantum licuerit a corpore remouerunt intellectuꝝ. huiꝰ ⁊ id q̃q; interdum velut in altissimis tenebris rapidissimo choruscamine lumen candidum intermicare.

Delibus platonis et eius sentẽcia de immortalitate anime helimandus. Ca. lxxvij.

TOTA autem consuetudo platonis libros suos intitulare nominibꝰ magistroꝝ suoꝝ vel eoruꝝ q̃ magistros suos docuerant. Ut maiorem ex eoꝝ nominibꝰ auctoritatem verbis ⁊ rationibꝰ acqreret. Hinc sunt libri eius appellati timeus. phedron gorgias. pitagoras. Quoꝝ primum

et vltimum transtulit cicero in phedonis dya logo post disputationē de immortalitate aīe distinguit loca que hanc vitam relinquentib9 ea lege debent · quam sibi quisq; viuendo sanx erit · Similiter in gorgia post peractam dispu tationem disserit de habitu post corp9 anima tum · hec duo seruauit in libus de republica · Vnus enim principatū dedit iustitie · postea disseruit quo anima post corpus euadat / vel vnde in corpus aduemat · p illam fabulā quā narrat de quodam natōne pamphilo nomine er milite offido · Qui cum multis vulneribus in prelio acceptis mortuus videret / et inter mortuos iaceret · duodecimo demū die vt ait macrobius sup somnium sapionis / cū inter ce teros vna pemptos vltimo esset igne honorā dus · subito seu recepta seu retenta aīa / quic quid emensis inter vtrangq; vitam dieb9 ege rat / viderat de tangq; publicum / pfessus huma no genere enunciauit · Hunc erem dixit cicero exstatum fuisse non reuixisse · Valerius tamē sic ait · Plato scribit pamphilum decez dieb9 inter eos qui in acie ceciderant iacuisse / postea inpositum rogo reuixisse ·

¶ De appetitu mortis ob desiderium immor talitatis Macrobius ō somnio sapionis libro primo · ¶ Capitulum · lxxviij ·

PLATO in phedone definit homī non esse sua sponte morendū · Deo in eodem iterum dyalogo idem dixit mortem philosophantib9 appetendā / et ipaz philiam esse meditatōnē morendi · Hec sibi cō traria esse videntur · ꝫ non est ita Nam plato duas mortes hominis nouit · quaz vnam na tura / alteram virtutes prestant · Homo enī mouet cū anima corpus relinquit solutū lege nature · mori etiā dicitur cū anima in corpore adhuc cōstituta / corpous illecebras phia do cēte cōtemnit · et cupiditatū dulces inuidias / reliquasq; omnes exuerit passiones · ⁊ hanc mortem dixit plato sapientib9 appetendā · Il laz vero quā omīb9 natura cōstituit / cogi vl inferri vel accersiri vetat · ¶ Idem in eodez li · ij · ¶ In phedone platonis quē trāstulit cicero validissimis argumētis anie immorta litas asseuit · et potest omnis ratiocinatio in vnius sylogismi cōpendiū ita redigi · Anima ex se mouet · et quod ex se mouetur principiū motus est · qđ autem principiū mot9 est natū non est · Et quod natū non est immortale est

Anima igit immortalis est · Sciendum autez q; duobus modis immortalitas accipit² siue intelligit · aut enim ideo est immortale quid / quia p se non est capax mortis · aut quia pcu ratōne alterius a morte defendit · ¶ Idor · ¶ Legit q; therobrot9 ambraciensis cū le gisset librum platonis ō immortalitate aīe e muro se precipitem dedit · p desiderio vite melioris · Hec quoq; verba sunt platonis in phedone · donec habeam9 corpus / permixtus q; sit tali moli noster anim9 / numq; nos in qđ iam olim cōcupiscim9 / satis cōsecuturi sumus id est veri scientiā · Infirmitas enim occupatō nes affert corpus / quib9 conteuim² ob victū quottidianū · Morbis etiā et cupiditatib9 et timoribus innumerabilib9 / vanaq; rerum ap petitionūq; visionibus corpus onerat / vt p mitte ne sapere quidem in vlla re possim9 · De functoz aūt anim9 liber est et a corpore solu tus · Eo igit tempore quo viuim9 / ita demuz appinquabimus / applicabimurq; scientie si mi hil aut q; minimū corpe vtam² neq; in societa tem eius nisi quaten9 necesse est animū demit tamus · Ita enim mime replebimur viciosa t bulentaq; natura corpous · ꝫ puri a cōtagiōe ei9 incorrupti sinceriq; degrediētes ad omnia incorrupta sinceraq; veniemus ·

¶ De ꝺbusdaz dictis platonis Idor / lxxix ·

DOOS aūt mundos esse asseruit pla to · vnum intelligibilem in quo ipsa veritas habitaret · Istū aūt sensibi lem quem manifestū est nos visu tactuq; senti re · Itaq; illum verū / istū verisimilē ad ymagi nem illius factū · et ideo ō illo in se cognoscere anīa / velut expoliri ac serenari veritatem · De hoc aūt in stultoz animis nō scientiā ꝫ opini onē posse generari · Idem dicebat ydeas esse in mēte diuina · ydeam sic diffinens · Ydea est eoz que fiunt exemplar eternū · In hoc autez errant q; ydeas aliud esse q; ipsam dei mentez putauit · Multa quoq; legunt alia egregie di cta a platone vt ē illud qđ ait boecius illū dix isse · beatas fore respublicas / si aut eas sapien tes regerēt / aut eaz rectores sapie studerent Et illud qđ tullius eum dixisse asserit · escam maloz esse voluptatem / q; sez ea capiunt homines sicut hamo pisces · Platonis quoq; di cta sunt hec · Si sapie forma oculis videri pos set / maxime ad amorem sui omnes excitaret · Non potest comprehendi forma iustitie / nisi

puus discudatur seues iniustide. Anima est essentia se mouens. Non solum sdentia que remota est a iustida / callidtas potius q̃ sapientia appellanda est Oerum etiam anim⁹ pat̃ ad pendum. si sua cupidtate nõ cõmuni utilitate impellit̃. audade nomen sua cupidi = tate habet pti⁹ q̃ fortitudinis. Illa est iusti cia ueussima que erga infeuores seruat̃. Cuũ phus est innocentie nõ peccare. vbi licet posse In quẽ pl⁹ potes peccare desine. Mors phan tib⁹ appetẽda est. ipaq̃ phia ẽ meditatio mo uendi. Toti⁹ phie robur patientia est. Jdz vt dicit Dieronim⁹ sup matheũ. duas corpo us summitates docuit non esse delandas. nec asuefieu debere mollide capitis z pedũ. Cum enim habuerit firmitatem / cetera robustiora sunt. Dic vt refert helmandus cum vidisset dyonisium tyrãnum sidlie corpous sui circum = septum custodibus ait. quid tantum malũ fe = disti. vt a tam multis necesse habeas custodiri Dec de dictis platonis ex diuersis locis excer pta collegi. que z hic inserere volui.

¶ De archita tarentino z dictis eius. Tullius ĩ libro de senectute. // Capitulum. lxxx.

ANTEC aũt etiam his temporib⁹ architam tarentinum floruisse. cuius plato legit̃ auditor fuisse. Archita tarentinus cũ eius sermom plato athenensis interesset. nullam capitaliorem pestem q̃ volu ptatem corpous dicebat hominibus a natura datam. Cunq̃ mil mente pstabili⁹ deus deoil set homini / huic diuino muneu nihil tam inimi cum esse q̃ voluptatem. Quod vt magis m = telligi posset. fingebat animo tanta mitatum aliquem corpous voluptate / quanta papi pos set maxima. Nennim censebat fore dubiñ q̃ tandiu dum ita gauderet nihil agitare mente / nihil ratione nihil cogitatione cõsequi posset.

¶ Idem ĩ libro de amidda. ¶ Natura nihil solitauum amat. Onde verum est qõ ab arch ita tarentino vt opinor dicd solitũ a semb⁹ no stus audiui. Siq̃s in celum ascendisset naturã q̃ mundi z pulcutudinem syderum aspexisset in suauem illi sine amico z socio ad mirationez fore. q̃ iocundissima foret / si aliquẽ cui narras = set habuisset. ¶ Valerius libro quarto. Tarentinus archita villico suo / sumpsissem ĩ q̃t a te supplidum nisi tibi iratus essem. Malu it enim impunitum relinq̃re q̃ pter irã iusto grauius punire. ¶ Agellius libro noctium attica. ¶ Sauoun⁹ phs affirmat simulac̃ columbe e ligno ratione quadam / z disciplina mechanica factum / ad architam volasse. ¶ A dor. ¶ Huius sentencia de anima hec ẽ. Ani ma ad exemplum vnius composita est. q̃ sic il localiter dñat̃ in corpore sicut vnum in nume = rus. Idem. Nulla pestis capitalior q̃ volu ptas corpous. cuius auide libidines temere z effrenate ad patiendam inducant Domc patue politiones. hinc rex publicarum euersiones. Nullum demq̃ scelus. nullum facin⁹ ẽ. ad qõ suscipiendum non libido voluptatis impellat.

¶ De obsidione romam capitolij p gallos. Eu sebius in cronicis. // Capitulum. lxxxi.

ANNO artaxersis decimoseptimo senones galli. romam inuaserunt ex cepto capitolio. ¶ Yisiodus duo = decimo libro ethimolodiaz. ¶ Gallor ascen sus in capitolio anseris clangore deprehensus est. nullũ enim animal ita odorẽ hominis sen = tit vt anser. ¶ Ambrosius in exameron li = bro quinto. ¶ Metuto debes anseri⁹ roma qõ regnas. Dij tui dormiebant / z anseres vi gilabant Illis potius debes sacrificare q̃ icui Cedant enim dij vestri anseri⁹ / a quib⁹ se sẽ tiunt esse defensos. ne z ipi ab hoste capiant. ¶ Orosius libro secundo. ¶ Galli senones duce brẽno exercitu copioso z robusto nimis dum vrbem vulnn que nũc tuscia dicit obsidi = rent legatos romanor qui tunc componende i ter eos gratia pacis venerant in acie aduersum se videre pugnantes Qua indignatione pmo ti dulm oppidi obsidione dimissa. totis viri = b⁹ romam contendunt. Dos ita uentes fabi us consul cũ exercitu excepit. nec tamen obsti tit. imo potius ille impetus hostilis q̃si audam segetem sucidit strauit z transijt Testat̃ hãc fabij clarem fluui⁹ alia sicut cremera fabior Non enim facile aliq̃s similem romane militie rumam recenseret etiam si roma insup accensa non esset. Patentem galli vrbem penetrãt tru dant ugentes simulacror modo in suis sedi = bus senatores. Eosq̃ incendio domor cõcre mat os / lapsu culminum suor sepeliunt. Om = uersam reliquam iuuentutẽ. quã constat vix mille hominum tunc fuisse / in arce capitolini montis latitantem obsidione cõcludunt. Ibi q̃ infelices reliq̃as fame / z peste / desperatione formidine / terunt / subigunt vendunt. Nam mille libu auri discessionis precium pacisc̃unt

Non quo apud gallos roma parui nominis fuerit/ꝙ quo illam sicut iam añ octuaginta/ut amplius tunc valere non posset. Post illã clarem romam mutare sedes cogitauerunt/aliud oppidum incolere ꝛ altero nomĩe censeri. Actor. Hec orosius. Valerius aũt dicit ꝙ in illa capitolij obsidione cũ romam fame artarentur/ panes ex plurimis locis iacere cernerunt. Quod videntes galli / putantes eos abundare victualibꝰ/obsidionem dimiserunt. Addit etiã vegecius in libro octauo de re militari. ꝙ cum machinarum bellicarum funes putrefacti essent. matrone omnes crines suos abscinderunt ad machinas reparandas ꝛ viros liberandos.

De aristotele et dictis eius Eusebius in cronicis. Capĩ. lxxxij.

ANNO Artharxersis. xxxiij. Aristoteles. xviij. agens annũ platonis auditor fuit. Augꝰ de ciuitate dei libro. viij. Aristoteles discipulus platonis/vir excellentis ingenij/et eloquio quidem platoni impar. sed multos facile superãs sectam peripatheticam condidit. quam deambulando disputare consueuerat. plurimosqꝫ discipulos ꝑclara fama excellens/viuo adhuc ꝑceptore in suam hæresim congregauit. Seneca in epla. lxv. Aristoteles putat causam tribus modis dici. materiam/opificem formam/que vnicuiqꝫ operi imponitur id est ydos. quartam quoqꝫ adijcit ꝓpositũ artifici id est illud quod imitauit artificem ad hoc faciendum. sicut pecunia vel gloria vel religio. quãtam addidit plato exemplar scz/ qõ ipe ydeam vocat. Hex ergo causas dicit esse/id ex quo id est materiam/sicut es. id in quo id est formam/que scz aptatur ei. id ad quod scz exemplar. id ꝓpter quod id est facientis ꝓpositum. id quod ex his est id est ipm opus. id a quo ipm est id est ipse artifex. Valeriꝰ libro septimo. Aristoteles in neutrã partem de semetipso loqui debere ꝓdicabat. quõm laudare se vanum/vituperare se stulti esset. Actor. Dicebat etiam aristoteles ut legit solus se incomodũ paupertatis pati/ꝙ nõ posset egentibus subuenire. scisitante aũt alexandro quo docente ꝓfiteretur se scientem. rebꝰ inquit ipsis que non nouerunt mentiu. Duiꝰ quoqꝫ sententie iste sunt. Nunqꝫ verecũdiores esse debemus/ꝙ cum de diis agitur. Diu hominem

est nescire vel pati vel facere iniuriã. Iniuria iniuste irrogata/eius est infamia qui facit. Si linceis oculis homines viderentur/vt eorum visus obstantia penetraret. nõne introspectis visceribus etiam pulcerrimũ corpus turpissimũ videretur. Hoc verbum boecius in tercio libro de cõsolatõe recitans addit. De igitur pulcrũ videru non tua natura ꝫ spectantiũ oculorum facit infirmitas. Item aristoteles aduersũ inimicos inquit. intra parietes nostros victoria querenda est. Dicebat aũt animam esse endelechiam id est figuram corporis. Idem vt ait tullius rethoricam artem ampliauit. Valerius. li. vij. Aristotelis vl vtilissimuꝫ ꝑceptum est vt voluptates abeuntes consideremus. fessas enim pemitẽtieqꝫ plenas animis nostris subijcat/quo minus cupide repetant. Idem libro. v. Aristoteles supreme vite reliquias semilibus ac rugosis mẽbris in sũmo literarum odio vix custodiens/adeo valenter ꝓ salute patrie incubuit/vt eam ab hostibus armis solo equatam in lectulo athenensi iacens macedonum manibus quibꝰ abiecta erat eripuerit. Itaqꝫ vrbs tam strata atqꝫ euersa alexandro/ꝙ restituta aristotelis notum est opꝰ.

De secta peripateticorum Ysidorus in libro viij. ethimologiarum. Capitulũ. lxxxiij.

ARISTOTELES peripatheticorum auctor deambulando disputare solitus erat. Inde peripatetici a deambulatõe dicti sunt. Hi dicebãt quandam anime particulam eternam esse. de reliquo vero magna ex parte mortalem. Augꝰ. de ciuitate dei libro nono. Perturbatõnes animi quidam dicunt cadere in sapientẽ. ꝫ eas moderatas ratõneqꝫ subiectas. vt eis leges ꝙ amnodo quibus ad necessarium redigantur/ modum dominatõ mentis imponat. Hoc sentiunt platonici siue aristotelici id ẽ peripathetici. stoici vero nullas omino in sapientem cadere putant. Cycero autẽ dicit stoycos in hoc loco aduersus peripatheticos / verbis magis ꝙ rebus contendere. quod ex verbis agellij ꝓbatur. qui scribit se nauigasse aliqñ cũ quodam philosopho nobili stoyco/qui cum illud nauigium horribili celo et mari periculosissime iactaretur. vi timoris expalluit. Io animaduersũ ẽ ab eis ꝙ aderãt/ ꝙuis ĩ mortis vicinia curiosissime attẽtis / vtꝫ ne phs anio ẽbaret. Deinde tempestate trãsacta. mox vt securitas

ꝑbuit colloquendi vel etiam garuendi locum quidam ex his quos nauis illa portauit. diues luxuriosus asiaticus ꝓm compellat. Illudēs ꝙ qđ extimuisset atq; palluisset cum ipe manifisset intrepidus in eo qđ imminebat exitio. At ille austippi socratia responsum tetulit Qui cum in re simili/ab homine simili eadez ꝟba audisset respondit illum ꝓ anima nequissimi nebulonis meuto non fuisse solicitum. se aūt ꝓ austippi anima timere debuisse. Hac illo diuite responsione repulso. postea quesiuit agellius a pho non exagitandi animo ꝙ discēdi/q̄ nau illa ratio esset pauous sui. qui statiptulit de sarcinula sua stoici epitecti librum in quo scripta erant/ que congruebant decretis zenonis ⁊ tusippi. qui fuerunt principes stoicoz. In eo libro se legisse dicit agellius. Hoc stoicis placuisse. ꝙ animi visa q̄ appellāt phātasias. nec in potestate sunt vtrum ⁊ ofi mordant animo cum veneunt ex terribilibꝰ ⁊ formidabilibꝰ reb⁹. necesse est etiam sapiētis animum moueant. ita vt paulisper vel pauescat metu/vel tristicia contrahat. tanq; his passionibus ꝓuenientibus mentis ⁊ rationis officium. nec ideo tamen in mente fieu opinionem mali. nec approbau ista. eisq; consentiu. hoc enim esse volunt in eius potestate. Itaq; inter esse volunt inter animum sapientis ⁊ stulti. ꝙ stulti animus eisdem passionibꝰ cedit atq; accomodat mentis assensum. Sapientis aūt q̄us eas necessitate patiat. retinet tñ de his q̄ appetere vel fugere rationabiliter debet verā ⁊ stabilem inconcussa mente sententiam.

De libus austotelis hieronimus contra iouinianum. Capitulum. lxxxiiij

SCRIPSERUNT austoteles ⁊ seneca nisi fallor de matrimonio libros. amboq; in amorem forme muehunt in hunc modum. Amor forme rationis obliuio est/⁊ insanie ꝓximus. fedus mini meq; cōueniens animo sapientū. turbat consilia. altos ⁊ generosos spūs frangit. a magnis cogitationibꝰ ad humillimas detrahit. Querulosos iracundos. temerarios. dure impiosos ⁊ seruiliter blandos facit. ⁊ cū fruēdi cupiditate insatiabilis flagrat. plura tempora suspitionibus/lacrimis/ cōquestionibus/ ꝓdit odium facit sui. ⁊ ipe nouissime odium est. Mator. Scripsit etiā austoteles de arte loyca librum cathegoriaz id est ꝑdicamentorum etiam scōm quosdam librum sex principioruz libros quoq; ꝓyermenias. ⁊ libros analeticorum. priorz ⁊ posteriorz. topicoz. ⁊ elenchoz. Porro de physica id est naturali scientia libros octo dicit. de phico auditu. de generatōe ⁊ corruptione. de anima. de sensu ⁊ sensato. de memoria ⁊ reminiscentia. ⁊ de somno ⁊ vigilia. de morte ⁊ vita. de vegetalibꝰ ⁊ etiam de animalibꝰ. Scōm quosdam etiam de quatuor elemētis libros quoq; metheoroz q̄tuor. De methaphisica vero q̄ dicat ꝑma phia. libros circiter duodecim. Extat etiam liber q̄ dicat ꝓpria austotelis. ⁊ alius vt fert q̄ dicat rhetorica eiusdem. Est ⁊ ipius epla ad alexandruz de dieta seruanda. De his aūt fere omibꝰ ipius libus excerpsi pluruma in prima ⁊ secunda pte istiꝰ opis Preter hec etiam scripsit libros ethicoz q̄tuor q̄z flores morales hoc in loco inserere volui in hunc modum.

Flores eiusdem morales ex libro ethicoz primo. Capitulum. lxxxv.

OMNIS ars ⁊ omnis doctrina/ similiter aūt ⁊ opatio ⁊ ꝓhereseis alicuius boni opatur esse dicit. Ideo q; optime enunciant bonum/ qđ omnia appetunt. Omnis cognitio ⁊ ꝓhereseis bonū aliqđ ex optat. Optimus q̄ ex seipo omnia intelligit. Bonus aūt et rursus ille qui benedicenti hoc audit. qui aūt neq; ipe intelligit neq; aliū audiens i mente ponet. hic inutilis dicet Quidam vitam pecudum eligentes adipiscunt tñ gloriam. q̄a quidā magistrantium similia patiūt sardonapallo Perfectus diciꝰ qđ ꝓpt̄ se est ꝑsequibile/ q̄ qđ ꝓpt̄ aliud est eligibile/ tale aūt felicitas esse maxime dicit Hāc enim semper eligimus ꝓpter se ⁊ nunq; ꝓpter aliud Pluribus q̄dem delectabilia aduersant. q̄ non natura hec sunt. diligentibꝰ aūt bonū delectabilia sunt q̄ bona sunt. Tales aūt que secundum virtutes sunt operationes. q̄re ⁊ delectabiles scōm se nō quasi adiuncto aliquo. habēt enim delectationem quandam in seipis. Quid phibet felicem dicere eum q̄ scōm virtutē operat pfectam. ⁊ exteriorib⁹ abundat sufficienter Pronepotum fortunas ⁊ amicoz omniū contemplatas est actus anime scōm virtutem in vita pfectam. Omnia honesta cōcordant rationi.

Item de eodem in secundo. Ca. lxxxvi.

OENIQUE neq; a natura neq; pter naturam fiunt virtutes/ʒ inna tum est nobis quidem eas suscipere ꝑ assuetudinem ꝑfectis. Ex similibus actibus fiunt similes habitus. et ſm actuum differentias sequunt habit9. Nō paꝛ igit differt sic vl sic assuesci a iuuētute/magis aut omne. Nō vt sciamus q̄d est virtus scrutam² / ʒ vt bonī fiam9. Quecūq; natura nob̄ aduenīūt/vtutes eoꝛ pumit9 fecimus. postea autē opationem aut actū tradim9. Qui ò singulaubus sermo est/non habet certitudinē. neq; enim sub arte neq; sub ratōne incidunt. Ea circa que ē vt9 innata sunt a supfluitate et indigētia corrūpi Qui enim omnia fugit et timet timid9. q̄ autē nihil omīo timet audax est. Similiter autē et qui omnē voluptatē habet et a nulla semotus est incontinēs. qui aūt omnes fugit insensibil Corrumpit enim castitas et fortitudo a supfluitate ⁊ indigentia. a medietate aūt saluat² Signū aūt oꝑtet facere habituū voluptatē vel tustidaz in opibus Quicunq; enim remouet a corporalib9 ⁊ hoc ipō gaudet cast9. qui aūt tustat incontinēs. Et quisquis suffert pericula et gaudet vel nō tustat fortis. qui autē tustatur timidus. Circa voluptates enim et tustidas est cōsuetudinalis virtus. nam medi ine quedā sunt virtutis. Mediane aūt ꝑ contraria innate sunt fieu. Tubus existentib9 q̄ in voluptatibus/et tubus q̄ in fugis/bono cōferente delectabili/et tub9 contrarijs malo inferenti tusti. Circa hec q̄dem omīa directus est bonus: malus aūt peccans. Magis aūt circa delectatōez/q̄a ex puericia nobis commixt² ideo difficillimū est hanc passionē repellere cōtemporaneā vite/quēadmodū dicit heraclit9 Circa difficillimū aūt semper et ars fit ⁊ vt9 In his que ſm vtutes fiunt requitur qualiter habens opatur. Primū quidē si sciens/ deinde si volens/ ꝑter hec aūt tertiū si firme ⁊ immutabiliter opat. Hec aūt ad habendū alias artes nō cōnumerant. preter sare. Ad habendum igit virtutes sare quidē paꝛ aut nihil ꝓdest ad alia aūt non paꝛ ʒ omne. Ez multi hec q̄dem que ſm vtutes sunt nō faciūt/ad rationē aūt cōfugiētes existimāt philosophari/⁊ esse bonī. simile aliquid facientes egrotantib9 q̄ medicos audiūt quidē studiose. et ipi nihil faciūt operandoꝛ Igit nec illi bene habebūt corpus nec isti animam sic philosophātes. Quōz aūt ea que sunt in anima tua sunt/passiones /potentie/habitus. hoꝛ aliquid ē vtus. Passiones quidē non sunt neq; virtutes neq; malicie. q̄a ſm passiones non dicimur bonī vel mali/neq; sic laudamur aut vitupamur. Scīm vtutes autez et malicias bonī vel mali dicimur/et ſm eas laudamur vl vituperamur. Et passiones quidem vt ira et timor inuoluntarie. vtutes aūt voluntates vl non sine voluntate. ꝑter hec autem eedem potētie sunt. Neq; enim bonī vel mali dicimur quia possum9 pati simpliciter neq; laudamur neq; vitupamur Et ad hec potentes quidem sumus natura: bonī aūt non sumus natura. relinquitur ergo eas habitus esse Omnis virtus cuiuscunq; fuerit et ad id bene agens ꝑficit. et opus eius bene reddit.

De eodem. Capitulum. lxxxvij.

OMNI cōtinuo et discreto est accipere hoc quidem plus/hoc vero minus/hoc vero eq̄le. Et hoc aut ſm rem aut ſm nos. dico autē rei mediuz quod equaliter remouet ab vtraq; extremitatū: quod est vnū et idem omīb9 Ad nos autem quod neq; supabundat neq; deficit: ʒ non est idem omnibus. Nam milonī quidem comedere sex mnas paꝛ est. dominānti autem quidem gymnasioꝛ multum. Sic vtiq; omnis sciens supfluitatem et defidentiā fugit/ medium aūt queut et hoc vult. Medium autē non quod rei. ʒ quod ad nos. Sic ergo bonī artifices ad medium respicientes operantur. Virtus enim omni arte certior est et melioꝛ. quēadmodum et natura medij vtiq; eut inspeꝛtux. Adhuc peccare quidez est multis modis diugere aūt vno modo. Ideo et hoc quidem facile/hoc vero difficile. Facile quidē diuerti a signo. difficile autem inuenire. et ꝑter hoc malicie quidem supfluitas et indigentia. Virtutis aūt medietas bonī qnidē simpliciter/mali aūt omnifariam. Est igit virtus habit9 voluntarius in medietate existens quo ad nos/ò terminata ratōe vt sapiēs determinabit. Medietas aūt duaꝛ maliciaꝛ/hui9 quidem ſm superfluitatem/huius vero ſm indigentiā. Est enim virtus circa passiones et operationes. ī quibus supfluitas vicīat/et defectus vitupat medium autē laudatur et diligitur. Nā neq; oīs opatio neq; oīs passio suscipit medietatez Quedaz enim mox noīata cōiuncta sunt cum malo: vt inuidia/adulterium/furtum/⁊ similia que dicunt esse ipa mala: nō eoꝛ supfluitates ⁊ defidentie. Non est igit vnquaz arca hec diugere: ʒ semꝑ peccare. Fortitudo ē me-

dietas circa timores ⁊ audacias · Liberalitas est medietas circa dationem pecuniaꝝ ⁊ acceptionem · Magnanimitas est medietas circa honorem ⁊ inhonorem · Ad que ipi magis innati sumus · hec magis contraua medio videtur · Verbi gratia · Magis innati sum⁹ ad delectationem · ideo habiliores facti sum⁹ ad incontinentiam / q̄ ad decorē · ideo difficile est bonuz esse · In vnoq̄q; enim medii acape difficile ē Verbi gracia · Circuli acape medium non est omis / ſ faciis est · Sic vtiq; ⁊ irasci facile ⁊ dare pecuniam · ſ cui / ⁊ quantum / ⁊ qñ / ⁊ cuius gratia / ⁊ qualiter / nō ommis neq; facile est quod est bonum · ⁊ rarum ⁊ laudabile · Ideo oportet eum q̄ intēdit ad medium · pu⁹ segregau a magis contrauo · ⁊ in contrauum trahere oportet · Multum enim nos seiungentes a peccato / ad medium venimus · qđ q̄ tortuosa lignoꝝ diuugunt faciunt · In omm aūt magis cauendum est delectabile ⁊ delectado · nō enim incepti iudicam⁹ eam · Quod igit plebis senes passi sunt ad helenam · hoc oportet nos pati ad delectationem · Sic enim eam pijacentes minus peccamus ·

¶ Iterum de eodem · ex tercio · ¶ Ca · lxxxviij ·

VOLONTARijs laus ⁊ vituperatio fit · Turpissima sufferre p nullo bono aut mensurato mali est · Dicit violentum esse cuius principium exterius nihil conferente vim passo · Voluntas finis est eligentia aūt eorum que ad finem · Simpliciter quidem ⁊ qđ scom veritatem bonum ē voluntarū · Omicuiq; aūt quod videt · bono q̄dem qđ scom veritatē est malo aūt qđcunq; sicut ⁊ in corpoub⁹ / eis q̄ bene dispositi sunt · sana sunt que scom veritatem talia sunt · infirmis aūt alia · Bonus enim singula recte iudicat · qa in singulis videt verū regula ⁊ mensura eoꝝ existens · Malis autem deceptio / ꝓpter delectationem fit · Non enim existens bonū eis videt · ſ volūt delectabile vt bonum · tristiam aūt vt malū fugiunt · ¶ Idem in quarto · ¶ Mollicies est fugere laboriosa Eurorem ad virtutem homines ferant · Mobile enim furor ad picula sustinenda Vnde homerus · virtutē immitte furoꝝ / ⁊ furorē vtute euge · Difficilius est tristia sufferre q̄ a delectationib⁹ retinere Gustus ē iudicū sapou ·

¶ Item de eodem in libro topicorum tercio ·
¶ Capitulum · lxxxix ·

QUOD diuturnum⁹ vel certi⁹ est / magis est eligendum eo qđ min⁹ huius modi · Et qđ magis eligit prudens vel bonus vir · vel lex recta · vel studiosi circa singula dicti in eo q̄ tales sunt oīa bonū appetunt · Quod ꝓpter se eligendum / eo qđ ꝓpter aliud magis est eligendum · ⁊ quod ꝓpinquius est fim / ⁊ oino qđ ad vite finem appetibilius · ⁊ possibile impossibili · ⁊ cui consequens ē maius bonum vel minus malum · Ampli⁹ plura bona paucioub⁹ · vbi alterꝝ ꝓpter alterum vbi nihil magis eligendum / veraq; q̄ vnum · Omnq̄q; in quo tempore magis valet / in hoc etiam magis eligendum · vt prudentia in senectute · Nemo enim iuuenes eligit duces · eo q̄ non constet esse prudentes · Temperantia autem in iuuētute · magis enim iuuenes q̄ senes cōcupiscentijs molestant · Quod primū bono / melius est ⁊ magis eligendum · ⁊ qđ similius est bono / ⁊ qđ melioꝝ est simili⁹ · si tñ illi simile sit in eo q̄ meli⁹ · Considerandum enim ⁊ si in vdiculosioub⁹ sit simile / velut simea homini q̄ equ⁹ · Non enim melior simea q̄ equs licet similior homini · Item · quod difficilius magis enim amamus cū habem⁹ / qđ nō est facile sumere · Aliq̄n aūt meliora nō etiam magis eligenda · Nam ꝑhau melius est q̄ dita ri ſ nō magis eligendum indigenti necessarijs Quod ad omīa vel plura vtile est / magis eligendum eut q̄ qđ non sit · Et qđ ꝓpter melius est · vt qđ ꝓpter virtutem · q̄ qđ ꝓpter delectationem · Similiter aūt ⁊ in fugiēdis · Nā magis fugiendum est / quod magis impedit vtutes · ¶ Idem libro octauo · ¶ Prau⁹ est sodus q̄ impedit cōmune op⁹ · Qui litigatoue interrogat / praue disputat · ⁊ q̄ respondendo non cōcedit quod videt · ¶ Actor · ¶ Dec de austotele ⁊ de pypatheticis quoꝝ auctor fuit · ⁊ de libus eiusdem · ad p̄sens dicta sufficiāt

¶ De pestilentia romana ⁊ de morte attarxersis
¶ Capitulum · xc ·

HOTEMPORE vt testat oro sius ingens vniuersam romam pestilentia corrupuit · non vt inspirata de calabrijs saltib⁹ aura corrumpēs · repentinos acutaꝝ infirmitatum afferret transcursus · sed grauis diuturnaq; · in nullo dispar sexu / i nulla etate dissimilis · generali cunctos p biennium iugiter tabe cōfecit · Vt etiā q̄s nō egit i morte · turpi macie eximantos afflictosq; dimersit

Anno pximo terra in medio vrbis loco diſ=
ſiluit· In quod obruptum marcus curti⁹ vir
eques armatus ſponte pſiliuit· ¶ Juſtinus
libro·x· ¶ Artharxerſi autē perſaꝝ regi ex
pelicibus·c·xv·filij fuere·ſ tres tantum iuſto
matumonio ſuſcepto/dariu⁹/ aralrat⁹ et och
us· Ex his darium contra morem perſarum/
apud quos rex nō niſi morte mutat̄/ p indul=
gentiam pater viuus fecerat regem·ſ darius
p tanti remuneratōe beneficij ſcelus parricidij
in patrem cogitauit· et ad ſocietatē facinous
quinquagīta fratres aſſumpſit· Cauſa vero
parricidij ſceleratior ipſo parricidio fuit· Nā
rex artharxerſes aſtaſyam cyri fratris ſui pelli
cem in matumonium recepat· hanc patrē ce=
dere ſibi ſicut regno darius poſtulauerat· Qđ
quidē artharxerſes primū pmiſit· deinde pe=
nitentia ductus vt honeſte negaret qđ temere
pmiſerat/ſolis eam ſacerdotio p̄fecit· quo per
petua illi ab omnibus virus pudicicia impaba
tur· Dinc exacerbat⁹ iuuenis cōiurat contra
patrem·ſ comp̄henſus cum ſocijs deletus eſt
cōiuges quoq; ommū cum liberis interfecte·
Poſt hec artharerſes morbo ex dolore contra
do decedit·rex q̄ pater felicior· Hereditas
regni ocho traditur· qui timēs parem coniu=
rationem regiā cognatoꝝ cede et ſtrage pun
dipum replet·nulla nō ſanguinis nō ſexus nō
etatis mia permotus·atq; ita veluti pacifica=
to regno bellum ad ſuſis infert· In quo bello
aduerſus puocatorem hoſtiū codomann⁹ q=
dam cū omni fauore pceſſit· et hoſte ceſo vi=
ctoriam ſuis obtinuit· ob quod armenijs pre
fectus eſt· Deinde poſt mortez ochi ad memo
uaz puſtine virtutis rex a populo conſtitut⁹
eſt·et darius cognominatus eſt·hic eſt darius
quem vicit alexander·

¶ De regno ochi et demoſtene oratore. Ex
cronicis. ¶ Cap̄·lxxxxi·

OCHOR perſaꝝ·xij· artharxerſes qui et
ochus cepit anno quinte etatis·cc·xv·Mun=
di uero MMM·cccc·lxxxviij·et regnauit
annis·xxv·Dui⁹ tempoub⁹ demoſtenes ora
tor agnoſcitur· ¶ Valerius libro·viij·
Demoſtenes orator cū primā literam artis re
thorice pferre non poſſet pter vocis exilita=
tem/ orus ſui vicium tanto ſtudio expugnauit
vt nullus expreſſius quod volebat proferret
Idem gracilem minis vocem continua exerci=
tatōe ad gratū auribus ſonum perduxit Idez
ob lateris infirmitatem diſcutiendam/multos
verſus vno impetu complebat·eosq; aduerſa
loca celeri gradu ſcandens pnunciabat·ac va
doſis litoribus inſiſtens declamatōnes fluctuū
fragoribus obluctantibus ſedabat·ore quoq;
calculis inſertis multū ac diu loqui erat ſoli=
tus/quo vacuū pmptius eſſet et ſoluti⁹ Dic
eſt demoſtenes qui ſtomachū laidis nobiliſſīe
meretricis iocando ſuppalpans et queritans/
hec quantum? cum illa diceret mille denarijs/
reſpondit·ego penitere tanti nō emo· Duo ho
ſpites cuidam ancille pecuniam depoſuerāt/ea
condicione vt illam ſimul vtuſq; redderet· in
terlecto tempore alter ſqualore obſitus tanq;
mortuo ſocio omnes nūmos decepte abſtulit·
ſupuenit deinde alter et depoſitum petere cepit
que cum argueret̄ demoſtenem patronū petijt
qui ait/hec parata eſt depoſitum reddere/ ſed
niſi ſocium adduxeris hoc facere non poteſt·
Yſidorus libro primo ethimoloyaꝝ· ¶ De
moſtenes orator fabula vſus eſt aduerſ⁹ phi
lippum· Qui cum ab athenienſibus poſtularet
vt ſibi decem oratores darent̄· et diſcederet·
finxit ille hanc fabulam qua diſſuaderet/dicēs
lupos aliqñ paſtoribus quoꝝ diligentiā de=
pere voluiſſent ſuaſiſſe/vt ī amicicia cōuenirēt
ea tamen cōdicione vt ſibi canes in q̄bus erat
cauſa iurgioꝝ vice ſecuritatis traderent̄· An
nuerūt paſtores ꝛ in spez ſecuritatis dederē ca
nes quos ouiū ſuaꝝ vigilantes cuſtodes hab=
bant· Tunc lupi adempta omni formidine/
omnem gregem nō p ſatietate tantū/ veꝝ etiā
p libidine lacerauerūt· Hic philipp⁹ ſublatis
oratoribus m populo facitur⁹ erat· ¶ Deli
nandus libro·xi· ¶ Demoſtenes cū auſtodi
mum auctorez fabulaꝝ interrogaſſet/quantū
mercedis vti ageret accepiſſet: et reſpondiſſet
talentum· At ego ait demoſtenes plus accepi
vt tacerem· Ita cauſidicoꝝ lingua dampnifica
eſt/niſi eam vt dixi ſolet fumbus argēteis vin
cias· Apud aduocatos igitur et ipm ſilenciū
venale eſt· Idem demoſtenes cū a ſenatu athe
nienſium in patrocinium peteret̄/cōtra philip
pum regez macedonū/ſimulata infirmitate ut
aiunt lecto decubuit· et reſpondit his q̄ ad ſe
cōuenerant ſe pati morbū ſinaucem· Cui a q̄
dam ex nuncijs mordacissime reſponſum eſt·
certe non ſinaucem pateris/ imo argnantem
¶ Tullius in tuſculanarū libro v· ¶ Lepi
cul⁹ ſane noſter demoſtenes / qui illo ſuſurro
delectari ſe dicebat q̄ ferentis mulierculę /
vt mos in grecia eſt / inſuſurrantisq; alteri·

Hic est ille demostenes · quid hoc levius Sed orator ille tantus apud alios videlicet loqui didicerat nō multū ipe secū Nator ¶ Cui⁹ demostenis legit esse illa sentētia / liberu seruiq; personam veritas separat serui liberuq; mendacium miscet ·

¶ De eschine oratore · ¶ Cap̄ · xciij ·

HOC aūt constat eschinem discipulu socratis contemporaneū fuisse qui legit cum eo in pronūcio certamen habuisse · ¶ Plinius de hystoria naturali libro septimo · ¶ Eschines athenēsis summus orator / cum accusationem qua fuerat vi⁹ rhodi legisset · legit et defensionem demostenis ob quam in illud depulsus fuerat exiliuz · mirātibusq; eū / magis fuisse miratores dixit / si ipz orantem audiuissent · testis ingens fact⁹ immici · Valeriu⁹ libro viij · Eloquentie ornamēta in pnunciatione apta · et cōuenient corpus motu cōsistunt · Quib⁹ cum se instruxerut tub⁹ modis homines aggredit · scz aures eorum penetrando / oculos demulcendo / animos īuadendo · Recte itaq; heschines cū pter iudicialem ignominiam rodum petijsset / et ibi rogatu ciuitatis suam pmus in thesiphontē / demde demostenis p eodem orationem clarissimaz recitasset · mirantib⁹ cunctis eloquentiam vtruq; · ꝯ alioqto magis demostenis · qd si ipsum inquit audissetis ? ¶ Tantus orator sic munia · vim ardoremq; dicēti suspexit / vt se scriptoz eius paz yoneum lectorem esse predicaret · Exptus accerumum vigorem oculoz / terribile vult⁹ pondus / accomodatīs singulis verbis sonum vocis / efficacissimos corpous mot⁹ Et si igit illi⁹ opi nihil adijci potest · tñ in demostene magna pars abest : cū legit potius q audit · ¶ Seneca de beneficijs libro primo · Socrati cum ceteri discipuli plura afferrent · Deschines paup se solum obtulit dicēs quicqt melius habebat se illi obtulisse · ceteros aūt cum pauca ei derint / plura sibi et meliora retinuisse · Onde inquit te obsecro vt hoc munusculum pauptatis mee excolas · et tua diligentia et sedulitate meli⁹ et ornati⁹ reddas · Cui respondit Socrates / se ab eo mun⁹ maximū suscepisse / misi seipm quo estimaret · et libenter daturum opam vt eum faceret meliorem · Tullius in libro de republica · ¶ Eschines cū adolescens tragedias actitasset / rempublicaz capessiuit · et athenas suo arbitruo versauit et egit · adeo potens erat in eloquentia

¶ De annone karthaginensi · Orosius libro q̄rto · ¶ Capitulum · xciij

HIS temporib⁹ apud karthagines hannon q̄dam vir priuatis opibus vires reipublice supans / animo inuadente dnationis auxit cupiditatem Cui rei consilium vtile ratus est · vt simulatis vnice filie nuptijs / omnes senatores quoz dignitatē obstaturam inceptis suis arbitrabat / inter poculla veneno necaret · Que res p ministros prodita fine vltione vitata est · ne in viro potenti plus negocij faceret res cognita q̄ cogitata · hoc consilio elusus hannon / alio machinamento facinus aggredi pat · seruitia conatat quibus repente incautaz vrbem oppumeret Sed cum ante constitutam diem / pditum se et preuentum sentiret · castellum quoddam cū vigenti q̄tuor milib⁹ armatoz seruoz occupauit · Ibiq; dum affros regēq; mauroz conatat captus est · ac pumo virgis cesus est · deinde effossis oculis et manib⁹ et cruribus fractis · velut a singulis membris exigeret pena / in conspectu populi necatus est · Corpus eius verberib⁹ laceratum est · cruci affixum · filij cognatiq; omnes supplicio traditi · ne quis eum eiusdez familie vnq; aut imitari aut vlsci meditaret ·

Idem in libro tercio · ¶ Eo quoq; tempore legati a karthagine romam missi sunt / et fed⁹ cū romanis pepigerunt · Quem ingressuz karthaginensium in ytaliam / malorz grandinem secuturam / continuaz q; miseriaz tenebras / iuges hystoriaz fides locorumq; infamia quib⁹ ea gesta sūt ptestant · Tunc nox usq; ad plurimam diei partem tēdi visa est · et saxea grādo de nubibus descendens / cetus terraz lapidibus verberauit viginti quimq; dieb⁹ · Quibus dieb⁹ etiam alexander magnus ille gurges miseriaz · atq; atrocissimus turbo totius orientis est nat⁹ · ¶ Nator · ¶ Dec orosi⁹ Eusebius autem in cronicis ita scribit · Anno octingesimo et philippi sexto q̄ fuit annus vndecimus nectanabi regis egypti Alexander philippi et olimpiadis filius nascit · Quod ommino non congruit hystorie alexandri q̄ scribit eū a nectanabo · iam extra regnum facto generatum · Nūc igit de exilio nectanabi et ortu alexādri hystoriam psequamur ·

¶ De fuga nectanabi in macedoniam et eius col

loquio cum olimpiade. Ex hystoria alexandri regis. // Capitulum. xciiij.

INGER egypti sapientes nectanabus ex celluisse memorat. Dic si metus bellicus ei immnebat non exercitum. vel machinamenta marci mouebat. seo ingressus aule pmita regieq secreta/ inuecta secum pelui solitarū ibi se abdens/ implebat pelum fonte liquidissimo et ex cera componebat nauigij similitudinem effigiesq hominum ibi collocabat/ que omia moueri ac viuere videbant. Mobilebat z virgulam ex ligno hebeni. et pcantamina loquebatur/ quibus vocaret deos supbos inferosq Sicq laborabat pelui nauiculam submergi. ex quo fiebat vt simul cū submersione illi⁹ cere et cereoz insessoz/ etiā omnes hostes siqui adesse pnūciabant pelago mergerētur. Quodam aūt tempe nunciatū est ei/ multas adversus eū gentes vna cōspiratōe atq eadez volūtate consurrexisse. scz indos/ arabes/ phenices parthos/ et quecunq orientis sunt barbaree gentes. Quibus ille auditis plausum dat manibus/ magno usu dissolut⁹ est. confugiēsq ad secrete artis peritiam/ intellexit se ab hostibus vincendum? capiendūq msi fuge cōsuleret. Mox ergo raso capite et barba/ collectisq omnibus que sibi pdosa erant appulit macedonie. Ibiq amictus veste linea/ astrologū se pfessus/ vim peritie sue cū magna admiratione cōmendabat. adeoq celebris factus ē/ vt eius fama nec olimpiadem reginā lateret Enī uero philippus tūc bello forte aberat. regina aūt cepit eius peritiam cōsulere. Ille aūt pulcritudinez femine admirat⁹/ amore ei⁹ capt⁹ est. Cunq acuus vultuz regine intueret/ illa ait Cur ita in me intendo defigeris? Cui ille Recordor oraculi illi⁹ qđ apud egiptū acceperam a dijs/ p oporteret me regine vera predicere. cōsule ergo sup his que cupis. Et statim pmit tabulas quas hui⁹ pitie docti pinacem nominānt/ auro et ebore variatas. et horoscopum septem stellas cū suis specieb⁹ cōtinētem. vbi videbat iupiter in aereo lapide id est in iacinto. sol in crustallo. luna in adamante. mars in emachite. mercurius in smaragdo. venus in saphiro. saturnus in ophite. horoscopus aūt ligonus erat. Tunc admirās olimpias stellaz varietatem z pius se sistens. o inquit intuere queso meam et philippi cōgruētiam. Nam multa fama est q si rediens ex hoste affuerit/ velit in alterā transmigrare Qui explorata constellatōe et eis que regina petierat ait. Vera fama est ista. seo opitulabor ne quid diuortio formidaueris. Nam fatale tibi est sm q pspexi misceri te deo/ geniturum q filium vltorem ommū/ si qua philipp⁹ in te audebit. Tunc illa Cui naz inquit deo adhorrum debeor? Respondit hammoni deo lybie. Ergo para te ad hui⁹ nuptias vt regimaz decet. videbis aūt et sommū/ et in sommio nuptias tibi cum deo futuras.

De conceptōe alexandri magni. // Capitulum. xcv.

GIGNOR nectanabus queri herbas ad immittendū sommū necessarias. Quibus in sucū pressis effigiat ex cera corpusculum femie cui nomen regine ascribit. lectulumq ei fabricat cui illa effigies supponitur. et lucernis iuxta accensis/ sucū herbaz potentiū supfundit. carmenq indicit efficax et secretum. quo effectū est vt quicquid simulanimi cereo loquebatur id omne fieri sibi regina nunciaret. Fecit eam ergo sommiare q hammoni miscebat. et de eo grauida fiebat. Quod cū illa retulisset nectanabo. ille respondit. Dui⁹ somnij effectus cito obsequentur. quapter secus cubiculū tuum secreto mihi lectū parari iubeto. vt si forte aliquis tibimet repentin⁹ ingruerit met⁹/ possim tibi esse spes subsidij. Quod ita factū ē Tunc magus ad regimā. precursor tibi aduenier deo draco scz reptabundus. quo viso/ tu omnes egredi iube. et cū te lecto collocaueris/ explora vultū eius quem in sommio vidisti. Tunc magus puidit ex arte vellus auetis nobilissimū simul cū cornibus/ et sceptrū et amictū cādidum. effectq ex scientia corpus reliquum velut draconem vespa aduentantez ad feminam. Quo illa viso cunctos egredi iussit. deditq se mox lectulo/ et opto capite solo oculos ad supuentum opmati dei cuuose intendit Vt ille sceptro depposito/ ascensoq lectulo nuptias agit. Post hec accepit acapitē sacratū et monet eum ire ad philippū. Cui p noctem in somno assistens iussis mandatis instruxit. Excitat⁹ aūt philipp⁹ veluti alaz pulsu. advocans sommioz interptes ait. Vidi p quietem deum quēdam formosū/ et camde capitis cesariatum. auetisq cornibus insignitū supue misse olimpiadi coniugi mee/ seq illi miscuisse Quibus peractis hec etiam verba addiderat. Excepisti o mulier ex me filium vindicem.

No hec interpretes quid signau virginali fe=
mine vidisti? sato q illa concepit. nemo em3
vas vacuum consignat. ⁊ quomodo deum ca=
pite auetino testaus eundemq canum. deus ē
libie hammon nomine. Hanc interpretatio=
nem nō equo animo philippus accepit. redijt
ergo festinata rebellica macedoniam. Cui cū
regina diffidentius occursaret astu dissimulās
indignationem ait. me q3 clam res gesta nō
est. sdo tñ te nunq alicuius populaus amou
seruisse. enimuero dei deorum pulcerumi. atq
his dictis animum mulieus instauauit.

De fallacia nectanabi erga philippum regem. Capitulum. xcvi.

ODEJNDE iam philippo effer=
uescente / ⁊ contra cōiugē acuus in=
crepāte / q conceptus ille nō ex deo
foret? hoc nectanab9 audiuit. Cum ergo con=
uiuium regium celebre pararet / ob reuersio=
nem philippi? nec ille frontem in leticiā expli=
caret? statim nectanab9 se reformat ī illū dra
conis seductiorē tractū. tuclimuz q penetrat
reptabundus. specie spectabilis? tū maiestate
toti9 corpous / tum etiā sibilor acumine adeo
terubilis / vt etiam fundamenta ac parietes
domus quati viderent. Ceteus ergo terrore
concussis / ⁊ olimpias quo fidem faceret diui=
no numini manum ꝓtendit ad bestiam. ⁊ dra
co caput in sinū mulieus extēdit ⁊ omne ag=
men in speram mansuetius collegit. ⁊ ꝓmptū
osculum mulieu porrexit. sicq dehinc vertit se
in aquilam ⁊ volatu discessit. Tunc ex admi=
ratione exhilaratus philipp9 ait. patuit o cō
iunx argumentum diuini arca te cultus. Sed
cui9 dei nefdo vel iouis ex aquila vel āmonis
ex dracone. No hec mulier se ammonē esse ꝓ=
fessus est / cū primum mecum cōuenire digna=
tus est. Cum igit philippus in quadam regi=
one sederet vbi aues pluume circumetrabant.
intentiusq agēdis reb9 animū occupasset. re=
pente gallina in sinum eius sapsiliens / consi=
densq emixa est ouū. q ouū illud eius sinu euo
lutum humi concrepuit. cui9 testula dissultā=
te visus est de ea dracuncul9 exire. Qui circū=
cursans ⁊ ambiens oui testulam / dum rursus
eo vnde exierat intrare vellet morte ꝓuentus
est. Rex antifontem cōiectorem egregium su
per hac re sāsatat. Qui respondit filiū ei na=
sciturz. q omnem mundum ambiret. omnemq
sue ditioni subiugaret. ⁊ anteq in patriam
suam rediret occasu celeri perituruz. Nā dra=
co regale est animal ouū forma mundialis.

De natiuitate allexādri magni. Ca. xcvij.

OEJNDE parturiente olimpiade
assistebat nectanab9 celestes cursus
⁊ astrorz motus inspectans. tandem
mulier vehementi9 ingemiscens exegit puerum
q vbi ad humū lapsus est / motus primi9 inse=
quit terre. ⁊ tonitruum crepor ventorzq ictu
dus ⁊ fulgurum corruscatio. Justinus ⁊
quint9 curti9 libro xij. Ea die qua natus
est due aquile tota die ppetes supra culmē do
mus patris eius sederunt. omen duplicis impe
rij europe ⁊ asie pferentes Natum appellauit
philippus allexandrum in memoriam filij sui q
ex priori9 nuptijs occubuerat. Nā dor.
Erat autez puer vultu ⁊ forma pulcerrimus
sub cuspa paululum ⁊ flauescente cesarie / co=
me leonine. oculis egregij decoris altero ad=
modum nigro leuo vero glauco atq dissimili
Nutrix eius alacuris. vel vt alibi legit ala=
tromis. pedagogus leonides literature polimi=
cus. magister musice alcispus. geometrice me
nedes. oratorie anaximenes. phie austoteles.
ille milesius vt in hystoria eius legit. Refert
tñ hieronimus q austoteles librarioz utilita
te monstrauerit alexandro initia literaz.
Hieronimus in epla ad letā. Greca nar
rat hystoria alexandrum potentissimum regez
⁊ moribus ⁊ incessu leonidis pedagogi sui non
potuisse carere vicijs / quib9 adhuc paruulus
fuerat infectus. Nā dor. Hunc ipm leoni
dem vt refert seneca postea leonib9 obiecit de=
uorandum.

De obitu platonis ⁊ de discipulis eius. Capitulum. xcviij.

ANNO ochi xxi. philippi aūt an=
no xvij. plato mouit / postq achade
miam speusippus tenuit. Mercu
rius trimegistus in libro de consolatione primo
Platonem cū illis animi virtutib9 / cum il
la sapientie doctrina patum vendidit illamq
diuini animi doctrinam tyrannicis crudelitati=
bus ac ludibriosis dyonisij potestatib9 tradi=
dit. Seneca ī epistola xviij. Plato na
tali suo decessit. ⁊ annum vnum atq lxxx. cō
pleuit fine vlla deductione. Ideo magi q tunc
athenis erāt īmolauerūt defuncto. amplioris

fuisse sortis q̄s humane rati/qa cōsumasset pfe
ctissimū numez/quē nouē nouies multiplicata
cōponūt. ¶Aug⁹ ō ciuitate dei li.scdo.
Labeo platonē mter semideos ponit.et hercu
lem ⁊ romulū.semideos aūt hominib⁹ prefert
vtrosq̄ tñ inter numina collocat. Nos autez
platonem nulli cuiq̄ hominū xp̄iano cōparam⁹
¶Hugo flouacensꝭ i hystoria ecclīastica libro
p̄mo. ¶Platoni successit apuleyus/et apu
leyo hermes egipti⁹ quē tmegistum vocant.
Mator. ¶Discipuli platonis vt legit̄ in tem
plozz ludis ⁊ porticib⁹ versabant̄.vt admoniti
angustiorus habitaculi sanctitate/ nihil aliud
q̄s de vtutib⁹ cogitarent. quoz etiā quidam
oculos sibi effodisse legunt̄/ ne p eoz vsum a
contēplatōe sapie auocarent̄.

¶De apuleyo platonico et dictis eius.
Capitulum.xcix.

¶APOLeyo multa loquit̄ au
gustin⁹ in libro de ci.dei. hui⁹ reppe
ri duos libros/ vnū scz de vita ⁊ mo
rib⁹ platonis/de q̄ iam aliq̄ superu⁹ posui/vbi
dictū est de ortu platonis.Aliū vero q̄ mtitu
lat̄ de deo socratis ō quo hic pauca q̄ sequunt̄
excerpsi. ¶Apuley⁹ in libro de deo socratis
¶Solet apud prudētes viros esse ī opib⁹
elaboratis iudicatō restrictior in rebus subi
torijs venia pbrior.Nulla res potest esse ea
dem simul festinata et examinata. Nec ē quic
q̄s omniū qō habere possit et laudez diligentie
simī et gratiā celeritatis.Domīes ratōe plau
dentes/oratōe pollētes/ immortalib⁹ animis
mortalibus mēbris/leuib⁹ et anxijs mentibus
brutis et obnoxijs corporibus/ dissimillimis
moribus/similimis erroib⁹/audacia pricaci
spe pertinaci/casso labore/fortuna caduca / si
gil latim mortales/volucri tpe/ tarda sapien
tia/cita morte.cōuersatio cōtemptū paut/ra
ritas cōciliat admirationē.Demones sunt ge
nere animalia/ingenio ratōnabilia/animo passi
ua/corpore aerea/tempe eterna.Quidam per
angiportū reptantes/consilia nō ex suo corde
ꝭ alienis vocib⁹ colligūt.⁊ vt ita dixerim nō
animo ꝭ auribus cognitāt.Nihil ē deo grati⁹ et
simili⁹ q̄s vir animo pfecte bon⁹ q̄ ceteris ani
cellit.In quibusdā mirandū est q̄ ea q̄ mime
videri nesare volūt/discere tñ negligūt.⁊ ei⁹
dem artis disciplinā simul et ignorātiam detre
ctant.Eque diuites spectare solem⁹ vt equos
quos mercamur. neq̄ enim in equis emēdis
phaleras cōsideram⁹ et balthei polimina inspi
cim⁹/ꝭ equū ipm nudū et solum/vt sit ad spe
ciem honest⁹/ad cursus vegetus/ad vecturam
valid⁹. Sic ergo et in homīibus contemplan
dis noli illa aliena existimare.ꝭ ipm hominez
pensit⁹ cōsidera.ipm vt meū socratem paupe
rem specta.Aliena voca que parētes peperūt
⁊ q̄ fortuna largita est/vt psapiam et multi
osas diuitias.Generosus est/parētes laudas
diues est non credo fortune.

¶De plotino philosopho ⁊ dictis ei⁹ Mator
Capitulū.C.

¶DIT ET ali⁹ platonic⁹ nomīe
plotinus de quo et idem augustinus
in prefato libro loquit̄.Cuius etiā
illā notabilē recitat sentēciaz.Fugiēdū ē mqt
ad clarissimā patriā/et ibi patere tibi omnia.
Mercurius vbi supra. Plotinus singularis
philosophus quas philosophie non attigit
cū eius doctrina vite sequeret̄ insignia cum id
quod docebat nō alieno ꝭ proprio virtutis ostē
deret exemplo.Fuit nanq̄ vir ille ad omnia
virtutis ornamēta situs.omniūq̄ diuinaz di
spositionū studio firmatus.iustus.fortis.p
uidus.tempatus.Et qui prudentie ratōe su
pare se posset crederet fortune impetus. Ita
q̄ locum quiete sedis elegit/ut ab omni cōuer
satōnis humane strepitu sepat⁹ se fortune in
uidia liberaret.solis diume mstitutōis vaca
tur⁹ insignibus/vt cōtra omnes fortune iniu
rias integro se et incorrupto pīdio virtutis
armaret.Dac itaq̄ cōfidentia mentis erectus
et corporis sui curā ac tuitionez suscepit.⁊ ad
sedem collocandā amenū sibi campanie ciuita
tis solum elegit.vbi semp aeris quieta mode
ratio cūctos incolas salubri vegetatōe susten
tat.vbi nec uis hyemis nec flagrantia solis/ꝭ
cōposita tempies ex vtroq̄ modērat̄.vbi etiā
hominibus alīq̄ egritudine laborantib⁹ ingentiū
calore fontiū ac feruentiū aquaz salutari fo
mento cōciliata sanitas irrigat̄.Illic cōstitu
tus primū insignia cōtempsit honoz.illos ve
ros honores putans quos illi cōtulisset diuinū
prudētie magisterii. Nulla quoq̄ diuitiarū
illū desiderua ceperāt / ꝭ has putabat diuitias
veras esse quib⁹ animi ornat⁹ posset auctori
tate ppria originis inuenire.Dic in q̄daz ora
tōnis parte vim fatalis necessitatis aggredi
ens/homīes fortune decreta metuētes seuera
castigat orōis obiurgatōe/nihil potestati stel
laz tribuēs/nihil fatoz necessitatib⁹ reꝭuatis

ꝫ totū dicens in nostra esse positū potestate. Tantœqꝫ illi se in hac cōfidentie securitate cō stituto fatoꝝ potestas imposuit. primūqꝫ mē bra eius fugida sanguinis corpe uguerunt. et oculoꝝ aces splēdorē luminis paulatim ex tenuatū poidit. postea ꝑ totā eius cutem humoub9 nututa pestis erupit. vt putre corp9 membus deficientib9 corrupti sanguis morte tabesceret.

Dicta eius de quatuor vtutibus. Macrobius de somnio scipionis. ¶ Capitulū. C. i.

PLOTINOS philosoph9 in eo libro quem scripsit de virtutib9 dicit esse q̄tuor q̄ternaꝝ genera virtutum Primas vocat politicas. quaꝝ prudentie est ad rationis normam q̄ cogitat queqꝫ agit. vniuersa diligere. ac nihil preter rectum velle facere. humanisqꝫ actib9 tāqꝫ diuinis arbitris puidere. Fortitudinis. Animum supra piculi metum agere. nihilqꝫ nisi turpia timere. aduersa vel ꝓspera fortiter tollerare. Temperātie nihil pēitendum appetere. in nullo legem moderationis excedere. sub iugū rationis cupiditatem domare. Justicie. Omicuiqꝫ seruare qđ suum est. Dis vir bonus ꝑmunn sui. deinde reipublice rector efficit. Sēde quas purgatorias vocat hominis sunt q̄ diuini capax est solumqꝫ eius animum expediunt. q̄ decreuit se a corporis cogitatione purgare. et quadam humanoꝝ fuga solis se diuinis inserere De sunt odiosorum. q̄ a reip̄ublicaꝝ actib9 se sequestrant. Harum quid singule velint supi9 expressimus cum de virtutib9 pĥantium diceremus. quas solas estimauerunt esse virtutes. Terdie sunt purgati iam defecatiqꝫ animi et ab omni hui9 mundi aspergine pressi/purecqꝫ dei. Illic prudētie ē diuina nō quasi i electione ꝑferre ꝫ sola nosse. et hec tanqꝫ nihil sit aliud intueri. Tēperantie. terrenas cupiditates nō repimere/ꝫ penit9 obliuisci Fortitudinis passiones ignorare. nō vicere vt irasci nesciat nihilqꝫ cupiat Justicie. ita cū supna et diuina mente sociau. vt seruet cū ea ꝑpetuum fed9 imitādo. Quarte sunt que in ipa diuina mente consistūt. q̄ vocat noys N quaꝝ exemplo. reliq̄ omnes ꝑ ordinem defluunt. Nam si rex aliarum multomagis virtutum ydeas esse in mente diuina credendus est Illic prudentia ē mēs ipa diuina. tempantia. q̄ in se ꝑpetua intentione conuersa est. Fortitudo. q̄ semp idem ē nec aliqñ mutat Justicia. q̄ penni lege a sempiterna operis sui continuatione non flectitur Hec sūt quatuor genera quaternaꝝ virtutū impassiomib9 quib9 homines metuūt. cupiuntqꝫ volent gaudentqꝫ maximam habent sui differētiam. Has pume molliunt sēde auferūt. terdie obliuiscunt. In quartis est nephas noiari

De mercurio tmegisto et dictis ei9. ¶ Capm. Cij.

HERMES aūt qui et tmegistus siue mercurius. scripsit libꝝ de verbo ꝓfecto de quo libro sumpta sunt hec. Dominus et omnium factor deorum secundum fecit dñm. quoniam hunc fecit ꝑmuꝝ et solum et verum. bonus ei visus ē. et plenissimus omnium bonoꝝ et letatus est. Hic est filius benedicti dei. atqꝫ bone voluntatis. Cui9 nomen humano ore non potest enarrari. De solo deo dominus est omnium. dominante deo mortalib9 et q̄ ab omnib9 indagari nō potest sup homines est. hunc deus dilexit vnigenitū suum. ¶ Hec verba hermetis. qui et mercurius/videt expte fidei nostre de patre et filio cōsonare. ꝫ in hoc dissonant. q̄ dicit deum fecisse deum. Deberet enim dici genuisse. Preterea nō potest filius dici scōs a patre q̄si posterior sit tempore vel maiestatis dignitate. ꝫ tanuꝝ sub auctoritate qr sc3 pater ē auctor filij. et q̄ filius est auctor spirit9 sancti et auctor omniū creaturaꝝ. hoc totum habet a patre Scripsit aūt et duos libros de mathesi fatalem constellationem conat asserere ipaꝫqꝫ negantib9 et ipbantib9 respondere. ¶ Extat etiam liber alius mercurij tmegisti ad asclepium de quo hic pauca excerpsi ¶ Mercuri9 tmegist9 ad asclepiadem ¶ Deus te nobis o asclepi vt diuino sermoni interesses adduxit. Quem si intelliges videris/eris omnium bonoꝝ tota mente plenissimus. si tamen multa sunt bona et nō vnū in quo omia. Alterum enim alterius consentaneum esse dimosci. oia vnum esse aut vnū esse oia. Phia sola est in cognoscenda diuinitate frequens obtutus/et sancta religio. Simplici enim mente diuinitatem colere eiusqꝫ facta venerari agere etiam dei voluntati gratias. q̄ est sola boni tas plenissima hec est nullius animi importuna curiositate violata phia. Solum animal homo duplex est. et eius illa pars simplex. quā vocam9 diuine similitudinis formā Humanitas semp memor nature et origi-

sue/ꝛ in ætatis imitatõe pseuerat. Immobilis est eternitas/in quã omniũ temporũ agritatõ sumit exordiũ. et qõ ẽ mobile tpis i eternitatẽ semp reuocat. Sicqꝫ efficit vt et eternitatis stabilitas sp moueat. et tpis mobilitas stabil fiat fixa lege currẽdi. Oĩa aũt dñs æus et omĩa ab eo ꝛ in ipõ et p ipm. nos ergo agẽtes grãs adorem9. De sunt enĩ summe mẽsiones dei cũ gratie agunt a mortalib9. Doĩm adoratõmb9 et laudib9 et obsequijs celũ celestesqꝫ delectant. Nos pijssimis votis optam9 si diuĩe placeret pietati: ut nos mũdana custodia absolutos/ supiorus portis nature restituat. Et hec est merces pie sub deo diligẽtr cũ mũdo viuentibus.

De interitu nectanabi ꝛ agatocle tyranno. Ex hystoua alexandu. Capĩ. C iij.

HOC tpe alexander factus annorũ xij. patu comes fiebat/ꝛ vsuz armorũ sp mouꝫ meditabat/et cũ exercitibus videũ gaudebat. et equis insiliens/cuncta vt prudẽtissimus miles agebat. Dũ ergo philippus ad quandã illiua ciuitatẽ ꝓxĩmã ꝓficisceret nõ simili affectu q̃ solitus/ ꝓtinus olim pias nectanabũ repetit. eumqꝫ cõsulit sup clã destino mauti consilio. Qui dum assidenti sibi alexandro ex arte illa astuca loqueret/ alexãder petijt vt doceret eũ artem illã/qõ et fecit. Cumqꝫ iam in illa arte ꝓficisset alexander nõ modicũ/nocte q̃dam ad pstatum fosse ꝓceps veniẽtes/vbi nectanab9 eũ docere cõsueuerat Alexander nectanabũ in puiso ꝓcipitat. Cũqꝫ ille letali ictu cerui9 afflict9 cõqreret cur hoc fecisset: respõdit alexãder. conqrendũ tibi erat ꝏ arte quã noueras. quippe nesci9 que te impenderet. humi nũc resupin9 iacens umare ea q̃ sunt celi. Ro hec mag9. nulla mortaliuz cõtra fatũ fuga ẽ Olim p hãc scientiã cognoui me a filio interfecturũ. Tũc alexãder. num et ego fili9 tu9 sum? Tũc ille omĩa cõfessus est. et egipti fugã et q̃ arte olimpiade potitus sit et his dictis animã exestuat. Tunc alexander imponit eũ in humeus et regiã reuedat. eiqꝫ sepulcrũ erigit oportunissimũ. atqꝫ omĩa matu indicauit. Tunc illa admirata ẽ se tot annis a mago illusam rẽ probu fecisse. Eusebi9 in cronicis. Anno ochi. xxij. et philippi. xxiij. id ẽ primo anno olimpiadis. c. ix. Dyonisius countho pulsus ẽ. Justin9. xxij. libro Huic p9 modũ successit agathocles. qui ex humili et sordido genere vsqꝫ ad regni puenit maiestatẽ. In sicilia patre figulo nat9/forma ꝛ pulcritudine corporis egregi9/diu vitã stupri patiẽtia exhibuit. Annos autẽ pubertatis egressus libidinẽ a viris ad feminas transtulit Post hec aũt apud vtrũqꝫ sexum famosus vitam latrocinijs mutauit. Interiecto tpe cum syracusas accessisset/asitus q̃a ĩ ciuitate interincolas esset/diu sine fide fuit. quõqꝫ nec in fortunis qõ amitteret nec in verecũdia qõ inq̃naret habere videbat. In summa gregariã militiam sortit9 non min9 tũc sedicioꝫ qꝫ antea turpi vita in omne facinus ꝓmptissim9 erat.

De bona indole alexandu Dystoua eiusdem. Capĩ. C iiij.

HODEM q̃qꝫ tpe philipp9 rex macedonũ delphos misit / sup regni sui solicitus successore. responsumqꝫ accepit in hunc modũ. O philippe. is demũ tuis omiqꝫ orbe potiet. quicunqꝫ bucefalũ equum insiliens mediũ pelle transiert. Erat aũt bucefalus equus forme spectabilis ex regij genere armenti. formatis pedib9 ad pegasi fabulã. et si qui fuisse laomedonti ei9modi ꝓdicant. hominem aũt comedebat vt belua. et in eiusmodi pabulũ seuiebat. hũc asseruau philipp9 iusserat sub claustus ꝓferratis. Agebat aũt tunc tẽpous alexander annũ etatis. xiiij. Anno videlicet scdo olimpiadis. c. ix. Qui dũ q̃dam die locum vbi bucefalus clausus erat ꝓteriret cõuersus ad amicos ait. Nunq̃d himit9 aures meas? an vero rugit9 aliquis leonis offendit. ad quẽ ptholome9 q̃ postea sother dictus est. quimmo hic est ille bucefalus quẽ ob seui tudinẽ dentiũ pater tu9 claudi iussit. Alexander autẽ custodib9 euocatis/clausturaqꝫ remotis equũ eduxit. iubamqꝫ eius leua cũ apprehendisset tergum quadrupedis insultat/effrenemqꝫ hac atqꝫ illac arcũduxit. Qõ cum admirationi visentib9 foret/cucurrit q̃dam et rem peruculi philippo nunciauit Hꝫ ille ad memouã momit9 oraculi cucurrit ad puerũ. eumqꝫ salutat vt toti9 orbis dñm. Alexander aũt annũ agẽs. xv. petijt vt sibi pisas adire liceret gratia quadrigis certãdi. Philipp9 q̃qꝫ equos et cetera illi necessaua ꝓparari iussit. Igit ascẽsa naui secũda ad modũ tẽpestate apulit elimquo in loco dum curã equoꝝ famulis mãdasset. ipeqꝫ ad videndum statum loci ꝓcederet/ obuius ei fuit nicholaus rex acernanum/ quõdam conscolasticus eius/qui prius salutauit Alexandrum / non tamen sine contumelia.

Nam aue mqt o puer nec ille resalutat. Tūc
scdo micolaus. Et a quo iqt arbitraus te sa
lutatū? Quippe ego suz micolaus rex acerna=
nū Et allexādēr. Quid iqt pōest tibi ista va
na iactatio. de scdis crastinis fluctuās? Ne
enī istā arrogātiaz approbo. Et micholaus ve=
lim iqt scire cur assis. Gatet alexandēr se ad
certamīa q̄ougaz studio corone venisse Tūc
micolaus selle de minia indignatione cōmotus
suffusus. cōsputū adolescētulū ⁊ maledictis in
crepatū terelqt. Ntdo alexādēr q̄ oiuz disci
plinaz cōtinētiaz ostētare didicerat/absterſit
a facie sputamēta. ⁊ ad iuuenā arrodēs ait. Ju
ro eq̄dez micholae p patus matusq; mee maie
statē q te etiā ī p̄senti certamine superabo.

De cōciliatōe olīpiadis cū viro suo. Ca.

NON multo post cū dies certaminis
aduemsset? alexandēr micolao supa=
to ⁊ reliqs q certamīm affuerāt/co
rona redimit9/repatriat macedomiā. offendit
q; forte philippū spreta olīpiade incleopatre
nuptias cemutātē Die aūt nuptiaz ituēs ecli
mū regis coronat9/sume iqt o pat hūc pmuz
labous mei fructū. Et coronā ī ei9 caput trā
stulit ⁊ ait. Cū ego matrē meā itez regalib9
nuptijs cōiugabo. vos q̄q; ptidpabo cōuiuio
Et his dictis aduersus philippuz discumbit.
Nerat aūt int regales nuptias lisias q̄dā ti=
sui exātādo q; facetissim9 Qui cū ī gratiā re=
gis adolescētulū vellet admonere/ multimo=
dis verbis vdicul illū sepi9 aggressus. ac se=
pi9 admonit9. vt ad aliū se vteret cui ludum
suū placere sciret. ⁊ ille nō obaudiret. tandez
alexandēr irat9 poculū qō sibi p̄erat iaculans
lysiam vulnerat. Sed rex efferuescente ira p
siliens ī alexandrū vulnerato crure pcubuit.
Tunc alexandēr arrepto gladio omnes velu
ti ad se cōprehēduz irruerēt dissipat ⁊ egredit
Qui aūt aderāt philippū grauit vulneratum/
cubiculo inducentes/lectulo deponūt. Post di
es plures cū iā spes esset recupatōis ingredit
alexandēr ad philippum ⁊ olīpiadē matrē ei
reconciliat.

De xenocrate phō helimāo9. Ca. Cvi.

ANNO quarto olimpiadis cētesi=
menone q; fuit ān9 octi vicesim9 p=
m9/scōz alios vicesim9 scō9. ⁊ eta=
tis alexandri dcim9 sext9. speusipp9 movit se
cundū alios tub9 ānis tardi9. cui succedit xe=
nocrates quē tulli9 dicit fuisse phōz grauis=
mū. Valeu9. Huic xenocrati tantā au=
doritatē sua sapiētia attulerat. vt cū testimo
nium dicēs coact9 ad arā accessisset. vt iura=
ret omnia se vere retulisse/ phibit9 sit a sena=
tu iurare. Alexādēr ad xenocratē legatos cuz
aliqt talētis misit. quos ille vt erat solit9 mo=
dico apparatu excepit. Postera die interro=
gantib9 cui nam pecuniam annumerari vellet
nō intellexistis inqt hesterna die ea me nō indi
gere. Ita rex phi amicā emere voluit ph9
regi suā vendere noluit. Idem xenocrates ali
qñ vino grauis ī symposio phirne nobilissimā athe
naz scorti sponte pcubuit. q̄ cū q̄busdā iuue=
nib9 pign9 posuerat/ se phz a proposito castita
tis abducturam. Itaq; cū diu eū p lubricu at=
tractasset oīo eū allicere ad libidinem non po
tuit. Cūq; iuuenes ab ea pign9 reposcerēt il=
la respondit se de hoīe non de statua pign9 po=
suisse. Idem cū q̄busdam detractoub9 inter=
esset ⁊ taceret. querente vno cur sol9 taceret
quia dixisse me inquit aliqñ pemtuit tacuisse
nunq̄.

Qualiter philipp9 grecia3 subiecit ⁊ vagosus
iudeam itez tributariā fecit Justin9 libro vij
Capitulum. Cvij.

IIS tēpoub9 philipp9. cū motho=
nam vrbem expugnaret/ de muris sa
gitta iacta dextrū ei9 oculum effo=
dit. Quo vulnere nec segnior in bellū nec ira=
cundior aduersus hostes fact9 est/ adeo vt in
iectis diebus pacē depcantib9 dederit. nec mo=
derat9 tantū vez etiā mitis aduersus victos fu
erit. Idem ī libro octauo. Grecie autē
ciuitates dū impare single cupiūt. impiū oēs
amiserūt. Itaq; philipp9 velut e specula q̄dā
libertati oium insidiabat. Comestor. Ar
taxerses aūt q ⁊ och9 dict9 est misit vagosū
pfectū vniuersis regionib9 transflumē eufra=
ten. Erat aūt ī hierusalez summ9 sacerdos io
hānes q iure patru suo successerat Eratq; fra
ter iohannis ihū q ad pontificatū aspirabat ⁊
⁊ pterea vagosi familiaritatem sibi cōparā=
uit. Qua cōfidentia ihū altcat9 in templo ad
uersus iohannem adeo incitauit fratrem vt eū
interficeret. Unde vagosus indignat9 ascēdit
ī hierusalem Cunq; phiberent eū ab ingressu
templi. Respondit mundior ego sum cadauere
quo templum pphanastis ⁊ ingressus templū
spoliauit illud. ⁊ īposuit ministus templi ite=
tributa ⁊ ānonas ānis septē/a q̄b9 p intuentus

ẽsore absoluti fuerãt. Jdẽ och9 apodasmo iu
xeoꝝ capta ī hircamã accolas trãslatos iuxta
mare caspiũ collocauit. Jn illo tpe ysocrates
scz orator claruit. ¶ Valeu9 li. viij. ¶ Yso
crates nobilissimũ libꝝ q̄ ita nãoĥnaikoc in
scribit. xc. ⁊ iiij. agẽs annũ/ cõposuit op9 ar
bẽtis sps plenũ. ex q̄ apparz senescẽtib9 mem
bus eruditoꝝ int9 anios industrue bñficõ flo
rẽ iuuẽte retinere. ¶ Caladi9 in phemio pla
tonis. ¶ Ysocrates ī exhortatõib9 suis vtu
tẽ laudãs/cũ oim bonoꝝ toti9q̄ psperitatis
obstetere cãm penes eã orẽt. addidit ipam esse
solã q̄ res impossibiles ad possibilẽ redigeret
facilitatẽ. Preclare. q̄o enī generosã magna
nimitatẽ vl aggredi pigeat vl ceptũ fatiget.
vt tanq̄ vidã difficultatib9 se tempet a labo
re. Eadẽ ẽ vt opinor uie amicicie. parq̄ im
possibiliũ pene rez extminatõ cũ alt ex amicis
iubẽdi religiõe/alt parẽdi voto cõplaciti ope
ris admickat effectũ.

¶ De regno argis vl arsanij et darij filij ei9.
Ex cronicis. ¶ Ca. C viij.

ANNO regni philippi. xxiij. psarũ
xiiij. regnauit arges ochi fili9. Ce
pit igit anno ante etatis. cc li. mũdi
vero. MMM. sexigentesimo. xxiiij. et regna
uit ãnis. iiij. ¶ Delmão9. ¶ Hũc mt reges
psaꝝ nõ numerat iustin9. ⁊ statī p9 ochũ po
nit darũ. Tertulian9 aũt hũc regẽ vocat ar
gum/quẽ dicit regnasse ãno vno. Yshor9 ap
pellat eũ xerxẽ/quẽ dicit regnasse annis q̄tuor
Jeronim9 sup damielẽ vocat eũ arxẽ/alij ap
pellãt eũ arsamũ. ¶ Comestor ¶ Post ochũ
regẽ regnauit fili9 ei9 arsam9. et mortuo io
hãne in hirtm successit ei fili9 ei9 iado9 ī sacer
dotiũ. Post arsamũ regnauit fili9 eius darius
hic pfecit regiomb9 trans flumẽ saraballaz de
genere cuteoꝝ. ex q̄b9 samarite descenderunt.
Erat aũt iado9 frat manasse ad põtificatum
anhelãs. pp̄t qđ ysarchã filiã saraballe duxit
vxorẽ. Cunq̄ mĩstraret ī sacerdotõ moignati
sunt hierosolimite/⁊ iubẽbãt eum recedere ab
vxore/aut nõ intrare ī sacrauũ. Jtaq̄ manas
ses cũ vxore trãstulit se ad socez suũ/ ⁊ polli
cit9 ẽ q̄ edificaret ei templũ instar hirtimorũ
sup montẽ garizim. ⁊ hoc cũ sentẽcia regis da
rij faciendũ erat. Jnteum autẽ cõtradidit ei
abissam/q̄ est mediterre9 vic9 tyuoꝝ insignis
⁊ trãsierũt ad manassen plẽs de hierosolimitis.
q̄b9 saraballa pecuniã mĩstrabat. terrã colen
dã reputabat ⁊ habitatõz. Eo tpe manlius
torquat9 cõsul roman9 filiũ suũ virgis cesum
secuꝝ pcussit. q̄a cõtra imperiũ consulũ cũ ho
stib9 pugnauerat. ⁊ tñ eos expugnauerat.

¶ De nece philippi macedonis historia alex
andri. Capitulũ. C. ix.

IS tpib9 mothona ciuitas nunciat
obsequio desciuisse. ad quã philippus
anio imitat9 cũ adhuc viuib9 corpo
ris deficeret cũ exercitu misit alexandrũ/quaz
ī breui subegit. Jngressusq̄ ad patrẽ vt vi
douã nunciaret/vidit ī domo regia viros bar
baros habitu. pcontãsq̄ cognosit regis darij
legationẽ/q̄ venerãt p tubuto atq̄ cẽsu/ tre
scz et aque. Mirat alexand̄ et petẽdi morẽ et
titulũ. dixitq̄ vni q̄ pm9 illoꝝ esse videbatur
hec ne elemẽta vendicãt pse mortalib9/q̄ de9
cũctis in cõmune largit9 ẽ. Jgit ferru iubz ad
darũ a se mãdata scz vt ab hac petẽdi cõsuetu
dine temperet. sin alit/sciret se cũ alexãdro p
lio acu9 cõcertaturũ. His dictis exigit homi
nes pfidsa. Rursus dũ vicina ciuitas ō obse
q̄o vacillaret/alexandro dat expeditõ/⁊ illuc
ire iussus ẽ. Jnterea pausanias q̄daz nomine
opib9 et diuitijs affluẽs ī olimpiadis amorẽ
plapsus ẽ. Qui cũ p internũcios attẽptaret/⁊
mulier dsentiret scz ut defũcto philippo ad illũ
trãsnuberet. pausanias optunũ tẽpus existi
mãs/q̄a alexãder tũc forte aberat/cui9 iã for
midolosũ nomẽ erat. mimũ repẽte irruit super
philippũ eũq̄ vulnere puenit. q̄ cũ letalit id9
esset/mox pausanias festinat ad raptũ olim
piadis. Jgit cũ adhuc ppls in theatro ẽbaret
forte reb9 ex sentẽcia ppetratis/alexand̄ sup
uenit/offẽditq̄ ẽbas ⁊ philippi vulnera. irru
ensq̄ in regiã deprehendit pausanie violentiam
Cunq̄ eũ iaculo destmaret/teneret q̄ formi
dine matus vulnerãde. olimpias sic eũ adhor
tat Jaculare imqt fili iaculare ne dubites. ale
xander aũt cũ adhuc philippũ spirare cõpisset
iussit pausaniã illorsũ advehi. gladiũq̄ ī dex
terã patus misit/q̄ manu ei9 oppeteret. occi
ditq̄ eũ. Ergo iã mouẽs philipp9 ait Nihil
ẽ q̄ me finis vite aut mors cõtustet. vult9 enī
auctorẽ imiuue libẽs opam adiecit. Remiscor
o alexander deũ matu tue pgnanti poixisse q̄
vindicẽ filiũ esz paritura/⁊ his dictis spiritũ
exalauit.

¶ De morb9 ei9 ⁊ ō pausania ei9 infectore. Justin9 li. ix. Ca. C x.

HOC aũt philipp9 rex tam armoꝝ
q̄q̄ cõuiuioꝝ apparatib9 studiosior cui
maxīe opes erãt instrumẽta belloꝝ ⁊ diuitiaꝝ
questu q̄q̄ custodia solertior. Jtaq̄ int qđti-

dianas rapinas sp inops erat mia in eo/ et p
fidia pau iure dilecte. Nulla apud eū turpis
ratō vincēdi fuit/blandus paut et insidiosus
erat alloqo q plura promitteret q̄ p̄staret in
seua vl iocos artifex. amicicias vtilitate non
fide colebat. grāz fingere i odio īstruere int
cordes odia. t apud vtrūq; grāz q̄rere solīnt
illi osuetudo. Int hec eloquētia t īsignis orō
acumīs t solertie plena. vt nec facilitas orna
tui/nec facilitati iuētionū deesset ornato Va
leu9 libro septīo. Philipp9 alexādrū q̄run
tā macedonū benuolētiā domis ad se conatu z
attrahere/i epla sic increpauit. Que te fili ra=
tio ī hāc vanā spē mouxit. vt eos tibi futuros
fideles existimares / q̄s pecunia ad amorē tui
copulasses. Idem libro p̄mo. Philippus
pater alexandri oraculo appollinis admonit9
vt a quadruge violētia salutē custodiret. oēs
curt9 p totū regnū disiungi fecit. locū etiā qui
ī boetia q̄druga celabat semper vitauit. Sed
pausanias ī gladio q̄ illū ocdit q̄drugā habu
it celatā. Valeu9 libro viij. Quidā vt et
nā memoriā cōsequrent/etiā sceleub9 inotesce
re nō dubitarūt. Quoz e numero nescio an ī
primis pausanias debeat referri. Nā cū hmo=
den p̄cōtat9 esset q̄ nā mō subito clar9 posset
euadere. isq; resp̄ōdisset/si aliquē illustrē virū
occidisset/futuz vt ei9 ad ipz gloria redūda=
ret cōtinuo philippuz īterfecit. sicq; qđ petierat
assecut9 ē. tā eni se parabilē q̄ philipp9 vtu
te notū posteris reddidit. Sic etiā iuent9 est
q̄ diane ephesie tēplū incendere vellet. vt ope
pulcerimo cōsumpto/ nomē suū p totū orbē
innotesceret.

Iterum de sculptuis t gestis philippi. Tul
lius ī libro de officijs. // Capitulū. Cxi.

Extant epistole philippi ad alexandrum / t antipa=
tus ad cassandrū t antigoni ad phi
lippum filium tuum prudētissimoz. qb9 p̄ci=
piunt vt oratione benigna multitudinis ani=
mos ad benuolētiā allicīat. mlteq; blāde ap
pellādo sermone delimīat Orosius libro iij.
Philipp9 p̄oie q̄ īficeret/ītrogat9 q̄s finis
hoīz magis esset optand9/respōdisse fert esse
eū optimū/q̄ viro forti post vtutū suaz glaz
ī pace regnāti/sine cōflictatōe corpis t decore
animi/ subit9 t celer īopinato ferro potu=
isset accedere. qđ ipe mox obtinuit. nec ab ira
tis dijs/q̄s semp paruipēderat/q̄z q̄ templa
aras t simulacra subuerterat. qui vt ipi vide=
bat electissimā mortē adipisceret potuit impe=
diu. Hieronim9 cōtra iouinianū libro p̄mo.
Philippū regē macedonū cōtra quē demoste=
nis philippice tonant. introeuntem ex more
cubiculum/uxor excluśit irata. Qui exclusus
tacuit t iuuam suam versu tragico cōsolat9
ē. Seneca de naturalib9 q̄onib9 libro sco
Asclepiodot9 narrat demissos q̄ plurimos a
philippo ī metallū antiquū olī destitutū vt ex
ploratēt q̄ vbertas ei9 esset. q̄s stat9. an ali=
q̄ futurus reliq̄sset vet9 auaricia. descēdisse il
los cū multo lumie t multos duraturo dies.
Deinde lōga via fatigatos vidisse flumina in
gentia t concept9 vastos aq̄z inertiū pares
nostrus nec cōpressos q̄dz tra supeminite. s̄ li
bere lautitatis nō sine horrore visos.

De incestu minutie virginis t matronaz ro=
manaz facinore. Orosius libro tercio. Ca.
Cxij.

Eo tēpore minutia vrgo vestal. ob ad
missuz īcestū viua ē obruta ī cāpo q̄
nūc sceleratus vocat. Hieronim9
cōtra iouinianū libro tcio. Cassandra t cu
sim vates appollinis t iunonis vgines noui9
t sacerdotes diane taurice t veste innumera=
biles extiterūt. Quaz vna minutia p̄t suspi
tionē stupri viua defossa est. Iniusta vt reor
pena nisi grādi cumē putaret lesa vginitas. t
addit. Certe roman9 popul9 quanto honore
virgines semp habuerit hīc apparet q̄ cōsu=
les t īpatores t ī currub9 triūphātes q̄dr sup
atis gētib9 trophea referebāt t ois dignita=
tis grad9 eis de uia cedere solit9 ē. Oros9
libro tercio. Paruo exinde tempore inter=
iecto claudio scz marcello t valeriano flacco
cōsulib9 incredibili rabie t amore sceleze ro=
mane matrone exarserunt. Erat vtiq; fedus
ille ac pestilens ān9. inflictaq; iam vndiq; cat
uatim strages egerebant. adhuc tñ penes om
nes de corrupto aere simplex crudelitas erat.
cū existente quadā ancilla iudice t cōuincente
primū multe matrone vt biberēt venena q̄ co
xerant compulse. Deinde simul vt hausere cō
sumate sunt. Tantaq; fuit multitudo matro=
naz in facinore hoc cōsciaz. vt trecēte t oāu=
naz in agīta dampnate simul ex illis fuisse referant.

Explicat tercia pars speculi hystorialis magi
stri vincēcij. // Incipit quarta pars.

De Regno Darii filii Arsami & Alexandri magni & motibus eius. Ex cronicis.

Capitulum primum.

ANNO PRIMO Olimpiadis cētesime vndecime q̄ fuit etatis quinte ducentesimus quinquagesimus quintus. Mundi vero tercentesimus lesimus sexcentesimus vicesimus octauus persarū decimus quartus regnauit Darius Arsami filius annis sex. eodem anno Alexander Philipo patri successit in regnum & regnauit annis. xij. Justinus libro nono. Hic & virtute et vitiis maior fuit patre vincēdi ratio vtq̄ diuersa. hic aptatis ille artibus diuersa bella tractabat. ceptis ille gaudebat hostibus. hic palam fusis. prudens ille consilio. hic animo magnificentior. Iam pater dissimulare plurimū. plerūq̄ etiā vincere hic vbi exarsisset nec dilatio vltionis nec modus erat. vini nimis vtiq̄ auidus. Sed ebrietatis diuersa vitia. patri mos erat etiā de conuiuio in hostem procurrere manum conserere preculis se temere offerre. Alexander non in hostē sed in suos seuiebat. amari pater malebat. hic metui. litterarū cultus vtriq̄ similis solertior pater. maiorus hic fiducie. verbis atq̄ oratiōe Philipus. hic rebus moderatior parcendi victis filio animus & promptior et honestior. frugalitati pater luxurie deditus magis filius erat. Idem in libro vndecimo. Puma illi cura paterne exequiarū fuit in quibus ante omnia cedis conscius ad tumulū patris occidi iussit soli Alexandro limitarum fratricidium parat seruans auspicium dignitatis sue. nam regē eum primus salutauerat. Emulū quoq̄ imperii canarum fratrem ex nouerca susceptū interfici imperauit.

Qualiter Alexander animos militum sibi conciliauit historia Alexandri. Ca. secundū

PROCORATUM autem patris sepultura. mox ascendens illius statuam. conuocataq̄ vniuersa multitudine plebis ait. En tempus est ut quicūq̄ cupit Alexandro militare. fedus inire cū illo festinet. Nāq̄ michi dignum videtur bella in eos primū mouere. qui nos cōtumaciter prouocē Nunc aūt cupiūt spoliare etiam & libertate. his dictis acquiescit oīs miles. ac si diuinitus vocatus fuisset. Justinus libro vndecimo

Alexander in initio regni sui. macedonib9 immunitatem cunctarum rerum preter militie vacationū dedit. Quo facto tantū sibi fauorem omnium conciliauit corpus hominis. nō virtutem regis mutasse se dicerent. Dicta Alexandri. Tunc Alexander reserās patris thesauros. arma opesq̄ distribuit cunctis. Connumeratis igitur militib9 quos ipse recens scripserat. congregat macedonas. xv. milia peditum. auxiliaq̄ diuersa in. viij. milia equites vero indigenas duo milia septingentos. leuis autem armature trachas septingentos. Onde hoc numero cum veteri milite congregato. collegit ad modū. lxx. milia. dcciiij. militantium. Quintus Curti9 & Justin9 libro vndecimo. Non autem iuuenes robustos. nec primū floris etatis. sed veteranos plerosq̄ etiā emerite militie q̄ cū patre puer militauerant elegit. ut non tam milites q̄ magistros militie electos putares. Ordies quoq̄ nemo nisi sexagenarius duxit. ut si principia castrorum cerneres. senatum te prisce alicui9 reipublice videre diceres. Itaq̄ nemo in p̄lio fugam cogitauit sed victoriā. Nec in pedib9 cuiq̄ spes sed in lacertis fuit.

De Regionibus quas pugnans sibi federauit ex historia Alexandri. Capitulū tercium.

IGITUR Alexander vie sumptum ex Philipi thesauris habundātissime summis classe elaborata trāsit in trachiam in delicaomā cui nunc recens etas lucanie nomen dedit. Quarum regionum magistratibus ad amicitiam federatis. transmittit protinus ad siciliam. eximie italiam transiens legatione pariter & honore potitur romanorū per Emilium quippe qui tunc consul erat coronam ei aureā margaritis insignatā diligūt. ad argumentum amicicie perpetuo post future Iocq̄ Alexandro magne gratie fuit & veribus liberalibus Emilium honoratum remisit. Mouunt etiam ei romam duo milia militum & argenti pondera talentorū. xl. milliū. Dum igitur pgens omnem libiam pugnat. collecto autem in vnū exercitū. ad egipti vlteriora cōtendit. classe iussa se apud metropolim operiri. Egiptii quoq̄ veste & sede regni dignum duxerūt. Im se sanchosim venisse dicētes. Intuet igit Alexāder ibi statuā quādā nigro lapide. cuius causam pcunctans. Responsum est hanc illius

Nectanabi fuisse·qui olim infestantib9 persis
cum deorum monitu praeduisset· fortune sue
lapsum locum suū declinauit·His Alexander
cognitis statuam complex9· patrem salutat·
eiusq; se filiū pfitetur· Rursusq; omnes syre
uitates per quascūq; transijt nomini suo ad-
didit·ac demde tyrum aduenit· Bz enim tyrij
memb9 obsequatis ingressum illi denegāt· Ipe
vero dū vrbem violenter diripe vellet multis
macedonum cesis pdem refert·

Qualiter tyrum sibi repugnantem destruxit·
Capitulum quartum

POST hoc exādiū tirijs minat9 ē·
missisq; interim̄cijs literas eis h9-
modi iussit deferri Imperiale q̄dem
videbatur cum clemēcia ac tristicia me vestre
vrbi dnari/ꝫ quoniam vos pmi omnium ex-
titistis qui meis iussis insolencius obuiaretis
terribile exemplum alijs prebebitis que vis
virium sit in macedonum dextis ·valete si sapi
tis ·nō enī valebitis si in his perseueraueritis
His literis tijrij lectis/primates legatos cor
ripi iubent ac tormentis primum affectos cru
cibus affixerunt ·hijs intentiuis extimulatus
alexander graui indignatione permot9 ·vehe
mentiusq; vrbem aggressus diruit ac vastat
omīn sexu et etate perempta ·tijro dehinc sa
trapam prefecit Actor Justinus libro
xviij ·Dicit eum omnes qui prelio superfu-
erant ob memoriam veteris cedis a seruis in
dominos facte crucibus affixisse /genus tan-
tum stratonis inuiolatū seruasse /regnumq;
stirpi eius restituisse De quo stratone superi
us egimus·cum de tijriorum origine tractare
mus Et notandum q̄ iustinus post geminā
victoriam de dario·narrat alexandrum in sij-
riam venisse vbi multos reges cum insulis ob
uios habuit·ex quibus p̄ meritis singulorum
alios in societatē recepit·alijs regnum ademit
suffectis in loca eorum nouis regibus ·Insig-
nis autē preter ceteros fuit abdalonimus rex
ab alexandro constitut9 sijdone/ qui pumus
solebat opera oblocare ad puteos exhauuen
dos et ortos irrigandos·Quē alexander spre-
tis nobilibus regem fecit·ne non dantis ꝫ ge
neris beneficium putarent

De mutuis epistolis darij et alexandri ·Ca-
pitulum quintum·

HISTORIA vero alexādri dicit
eū iā sijria deuicta p̄ literas a dario mis
sas h9moī accepisse Rex regū darius
ac cōsanguine9 deorū ·alexādro famulo meo
iubeo dicoq; hoc ·mando tibi reuerti ad pare
tes tuos scilicet famulos meos/atq; in gremio
matris cubantē doceri virile officium Nō q̄
rem habenam tibi fithicam misi et pilam et lo
culos cum aureis·habena ammonet te disci-
ne videri indigentem·pila vero q̄ eius lusita-
tio tue congruat etatule ·Non hec opera q̄
tutu latronum tibi consimilium aggressus es
Nam si omne huiusmodi hominū genus pa-
ri conspiratione tecum conduxeris persarum
imperium nequaquam terrere poteris Tan-
ta quippe michi exercituū multitudo adest ut
nulli melius quā arene maris comparari pos
sit Auri porro et argēti hec copia ut si michi
libitum fuerit totam humum michi constru-
ere possim Quapter tibi aureos mitti·ut si ad
reuertionem sumptibus indigueris/habeas q̄
tibi tuisq; necessaria emas Im autem iussio
bus nostris obaudire distuleris·protin9 mit-
tam viros qui te vinctum atq; contumelioso
verberibus affectū·maiestati nostre deducant
hec dicta p̄mates alexandri mimū terruerunt
Quibus alexander Quid tandem adeo dictis
barbarijs conturbamini/que arrogantie qui-
dem habent testimonium verbis·nō confiden
tie probacionum? Nam et canibus imbellibus
ribus mos est·quanto pl9 defuerit virium eo
magis latratibus mulgere ·Dijs dictis per
sarū legatos donato eis omni auro quod se-
cum detulerant·remittit in sua cum literis hu
iusmodi ·Alexander rex regum consanguine
usq; deorum dario salutem dicit Quare mihi
videtur·nimiumq; abhorrens tantum regem
totq; viribus ut sese iactat·constitum sub diti
one cōtemptibilium ut reor homullorum·ac
inter eos abiecto cuidam ac latroni/diu gra
uiter seruiturū Queso igitur quorsum te fen-
dia duxerit quoniam dixisti te auri et argē
ti opib9 estuare /an ut his cognitis auri si no
bis·feruor et desiderium mest·obstinacius at
q; audacius dimicarem9 aduersum vos Ac-
dis etiam misisse michi habenam atq; pilam lo
culosq; cum aureis·de quibus quāuis ut visū
est dictitares·ego tamen michi veluo auspi-
cato cuncta ex te concessa profiteor ·Nanq;
habenam accipi oportet·qua habeam vti in sō
ditos tibi Pila vero simulamē ob rotūditatē
sui·totius orbis·michi imperium promittit·

q̄ tertium addidisti opum tuarum me dominum futurum testatur.

De Porro eorūdem congressu ⁊ Alexandri victoria. Capitulum sextum.

EGIS his litteris Alexādri Darius arrogantiq̄ motus ad satrapas vltra taurum montem regētes scribit talia. fertur quidam adolescēs insanire Philippi filiq̄. asiāq̄ vniuersam incusare. super quo placet nobis. ut verbis puerilibus grauiter afflictus. indutusq̄ poste veste purpurea nobis reddatur. satrapas vero ⁊ classem eius vna cum nautis ponto submergere. militesq̄ cunctos ad rubru mare vltroria transduci. Rursusq̄ eo scribente cum arrogātia ad Alexandrū. iurat Alexāder vltra nō verbis sed structis gladiis tē pagendā dimicātibusq̄ eis cum spes exitus fluctuaret. tandē repētino imbre procedente per se celitus sibi aduersari dicentes fugam capessunt. Dario precursore amisso curru equoq̄ veloci ascenso. In hoc prelio prīo qđ fuit ut ait Justinus in cāpis arestis. fuerūt persarum. occ. milia militū. quoq̄ cedes magna fuit. Ex exercitu Alexandri non ceciderunt nisi nouem pedites. ⁊. cxx. equites quos rex Alexander impense humatos statuisset equestribus donauit. cognatisq̄ eoꝝ immunitates dedit. post hanc victoriam maior pars asie ad ipsum defecit sed repentino imbre celitꝰ emisso in hac pugna sola loquitur historia Alexādri. Que post hanc victoriam narrat Alexandrū ad Scamandrū ducem misisse suarum partium ut sibi auxilia mitteret. se aūt ipsum omnem achiā pagrasse multisq̄ ciuitatibꝰ acquisitis collegisse. c. lxx. armatoꝝ quos trāsduxit taurum. vbi hasta defixa dixisse fertur. ut si quis illam rex miles vel grecus aut barbarus humo euelleret exodium patrie sue suorunq̄ meminisset.

Qualiter thebas destruxit ⁊ reedificari cepit. Capitulum septimum

HIC p thebas dicit eum iter ad Darū direxisse. ꝫ thebani otra ipm portas clauserunt. quā cum expugnaret. vnus thebanorum aptauit tybias. p uolutusq̄ tyranni pedib. cecinit meloꝺ dicēs O fortissime regum. hanc ne vrbem exandes q̄diu immortales prosapie tue pudapes tibi peperere. Reminiscere huic liberum ortum. hanc Herculis nutricē. hos muros amphion ⁊ zetus tue pars maxima stirpis edificarunt Sed Alexander sedari non potuit. quin igne ⁊ ferro vrbem vastaret. Deinde thebani qui fugere potuerūt. mittunt ad salutandū Appollinē. Si forte vrbē reintegrari fata permitterēt. q̄ responsum huiusmōi retulerūt magnigena alchides ⁊ pollux testibus auctor arte sua thebis reditum cultūq̄ dare. thebis aūt diruitis. Alexander counthum aggreditur. apud quos tunc solenne agebatur certamen. petierūtq̄ Alexandrū ut adesset. ⁊ certamini presideret. Tunc thebanꝰ quidā Dichomatꝰ noīe profitet certamē luctaminis ⁊ pugnam cestuum atq̄ pugillatꝰ in quo vtroq̄ victor extitit. Interrogatus ex more a precone q̄s esset nomine. vel quem se ciuem profiteretur. Respondit se vocari Dichomatū sed ciuitatē habere odisse. Postq̄ Alexander impetum acceptus est. Intelligens autem Alexander quo pergeret deprecantis intentio edicit iubet p preconem reedificari thebas esse permissum in honore tuū deorū Herculis qui pugillatū inuenit. ⁊ Mercurii qui luctā repperit. ⁊ Pollucis qui cestuum fuit magister. sicq̄ impletū est Appollinis responsum.

Qualiter Alexander athenas deuicit ⁊ lacedemonios superauit. Capitulum octauum.

POST hoc Alexāder athenas pgit qui cū lacedemonis ab eo ad persas defecerant. adore Demosthene magno auri pondere a persis corrupto. qui quendam subornauerat. qui diceret regē macedonum in tuballis cū oībus copiis suis periisse Itaq̄ inspiratꝰ aduenit Alexander. qui hoc motus cōperceret. hortat esthines ut Alexandro se dedant. econtra Demades mittit ut rebellent. cuiꝰ dictum esse illud dictū egregiū amico mutuam me rogante pecuniam. ⁊ ipm ⁊ pecuniā pdo. Dic demades ut ait Seneca. athenis eum qui necessaua funeribꝰ vendicabat damnauit. cum probasset eum magnum lucrū optasse. q̄ contingere illi sine multorū morte non poterat. Seneca vero ꝓbat hoc eius factum non esse laudandum. Non enim quicquid inquit reprehendendū est. etiā damnandum est. Dic ipe Demades athenensibꝰ Alexādro diuinos honores exhibere volentibus ait. videte ne dum celū custoditis. terrā

amittatis· Consultusq; demoscenes· Rñdit
esthimis consilium preualere· Itaq; mittitur
Alexãdro corona aurea per eundem Demo=
scenem· post athenas deuictas· lacedemonios
superauit· Hec autem omnia dicit Justinus
Alexandrũ fecisse ante primam congressionẽ
cum Dario· z de urbe gordien cõtra Darũ
scõo profectũ fuisse· cui9 aduent9 nunciabat

De Secundo congressu cũ dario· Justinus
xi· libro· Capitulũ· ix·

ALEXANDER ergo inquit ti
mens angustias magna sceleritate
thaurũ transcendit quingẽta stadia
una die ptransiens Cunq; tharsum uenisset·
capt9 dgm animis amentate p mediã urbem
influit· qui secũdum hystoriã Alexandri· nul
li fluuiorũ secundus est· uel magnitudine uel
pspicuitate/ piectis armis /plenus pulueris/
ac sudoris· in prefugiõã undam se piecit· cũ
repente neruos ei9 occupat ugor· Hystoria
uero Alexãdri dicit q cum armis de ponte se
pcipitaueut/et natabund9 exieut· ꝫ calente
tunc corpe mitens aque illi9 uehemẽtiam /tã
tam de ugore neruoq; minuam pmitiemq; tra=
xit· ut mox expirabilis uideret· Sed a phili=
po medico poculũ accepit defectũ· ac secũdum
Justinũ quarta die sanitatẽ recepit Quĩ
tus curtius Tunc p medos exercitum du=
xit laboriosũ nimis iter p desertum emẽsus· et
exercit9 Darij· iuxta tigridis alueũ locatus ẽ

Justin9 libro· xi· Habebat aũt exer
citus Darij q̃dringenta milia peditũ· et centũ
milia equitũ Tunc suos hortat Alexãder· ut
spernant illã atiem· auro argentoq; fulgẽtem
in qua pl9 prede· q̃ periculi sit· Hystoria
Alexãdri Cepto cõflicto frequẽticq; rebelli
ca· un9 expertis mout9 armis macedonijs/ a tẽ
go Alexandrum feut· ꝫ ictus ille pter galee
fortitudinez frustrat9 dissilijt· Comphens9 il
le regi offert· Requisit9 causã facti ait se pa
tum fuisse apud Darũ· p hoc facto partẽ re
gni cũ filio /si eũ mtficere potuisset Alexnader
missi z audatie laudatũ ad ppria redire cessit
Deinde collecta innumerabili mltitudiẽ ppius
accessit/aduẽtũ aũt pmo suũ ita pdidit Coa
cta ĩ unum innumerabili multitudine armẽto
rum cornib9 eoz et cautis ramos frõdentes
iubet annecti· ut et cornib9 erectis· siluestrem
q̃dam spẽtiẽ ageret et tractis ramulis puluis
eritus dinoscentiam ueu eminus confudisset

Prelio cõmisso uterq; rex uulneratur Tam
diuq; anceps certamen fuit· quoadusq; Da=
rius fugeret· Exinde magna cedes facta est p
sarum· Cesa sũt pditũ sexaginta et quatuor
milia Eq̃tum decẽmilia Capta q̃draginta mi
lia· Ex macedonib9 ceciderẽt pedites centũ tri=
ginta Equites cẽtum quinq̃ginta

De Luxuria Alexãdri· et supbia Justi=
nus libro· xi· Capitulum· x·

ALEXANDER· opes Darij·
diuitiarũq; apparatum cõtemplat9·
ammiratione tantaq; rerum capitur
Tunc primũ luxuriosa cõuiuia et magnificẽ=
tiam sectatur· tũc et Barsenẽ diligere captiuam
pter forme pulcritudinez cepit a qua postea
susceptũ filium herculẽ uocauit· Memor tamẽ
adhuc Darij uiuere p meriana misit ad occu
pandam p syriam classẽ· alios q; amicos ad re=
cipiendas asye ciuitates· que audita fama uic=
torie· statim ipsis Darij pfectis· cũ auru ma=
gno ponere tradentib9 se in potestatẽ victorũ
uenerũt Comestor Tunc Alexãder ce
pit aspirare ad monarchiã orientis /et intrãs
syriam cepit damascum /et sbiugata Sydone
Tyrum obsidebat Tũc Bazaballa eligens de
suis octomilia in Alexãdri p fect9 est auxiliũ
dicẽs se libenti9 obsequi ei q; Dario· et q lo=
cata sub potestate sua cõstituta ei cõtraderet
Et grate susceptus est ab Alexandro· pterea
dixit se habere genez manassen fratrem pri=
apis sacerdotũ· gentis iudee /multosq; alios cũ
eo pentes ex ea gẽte· q̃s aiebat uelle sub eo
templũ constitutis locis edificare/ q futurum
Alexãdro testabat q; potentia iudeoz in duo
diuisa nõ rebellaret· Concedente uero Alexã
dro· omni studio edificauit Bazaballa tẽplũ
et altare/ q pmansit usq; ad destructionem ca
dam p romanos· et in eo cõstituit manassem
pontificẽ Porro dum Alexãder erat in obsidi
one tyri scripsit ad primatem sacerdotũ in hie=
rusalẽ muitans eũ ut sibi pberet auxiliũ et ex=
eratui uemalia prepararet z redderet sibi tri=
buta q̃ pri9 Dario confebat Et respondit
Jad9 se dario sacramẽta dedisse/ nec eo uiuẽ=
te posse transcendere constituta Tũc cõminat9
est Alexãder gẽti iudeorũ q p eum discerent
q̃bus deberent cõstituta fuare· Tunc miedis
agub9 Tyz fecit idest cõtinuauit tre cõminẽ
tem· Qua uastata gazã obsedit· et mortu9 ẽ
Bazaballa·

De hostiis quas Alexander in tẽplo dei ob tulit. Capitulum vndecimum.

ALEXANDER autem capta gaza in iherosolimam festmabat. & timentes iudei clamauerũt ad dominum. & immolabant hostias. et Jadus orabat pro gente. Qui cum post sacrificium obdormisset. precepit ei deus ut confideret. sertisq; ciuitatem ornaret. & ipse pontificalib9 mout9 & reliqui sacerdotes cum eo legitimis stolis monti. obuiam exirent Alexandro. & surgẽs a sopore oraculũ oĩbus indicauit. Audiẽsq; non lõge a ciuitate esse Alexandr. processit cum sacerdotibus & ciuium multitudine sacra ad locum qui saphin appellatur. quod latine translatum scopulũ sonat. Vnde iherosolima & templum videri possit. Et factum est cõtra spem ommium qui sequebantur regem. Nam Alexander intuẽs antistitem pontificali stola insignem. & sup diadema laminã in qua scuptũ erat nomẽ dei. Descendit de equo. & adiit eũ solus. & nomen adorauit. et pontificem venerat9 est. & obstupuerunt principes exerat9 & ludificatã regis mentem putauerũt. Sol9 Parmenius quesiuit ab eo. Cur sacerdotem gentis iudee adorasset. Et rñdit. Non hunc adoraui. sed deum qui principatum sacerdocii gerit. Nam per somnium in tali habitu deum aspexi. Adhuc in lidia ciuitate macedonie constitutus. Dum& metum cogitaui. vtrum asiã possem obtinere. iussit me confidere. Nam ipe exercitum perduceret. & principatum persarũ mihi traderet. Nunc autem primum video in hoc sacerdote ipsius effigiem. & que michi prmisit ventura confido. Et pterea deum adoraui. & hominem venerat9 sum. Et ingressus est vrbem Alexãder. & in templo sacrificauit deo scõm sacerdotis ostensionem. & attulerũt ei Danielem in quo scuptum erat. quendam grecorum preditu& potentiã persa&. arbitrãs de se scuptum esse. gauisus est. & ĩ crastinum conuocans populum iussit petere que vellent Et ipsis petentibus concessit iudeos vbi& patrijs vti legibus. & septimũ annũ sine tributo esse. propter sabbatũ terre. & exinde ad alias ciuitates pfectus est. Tũc samarite videtes eius magnificẽtiam circa iudeos cognatos esse dixerunt se iudeo&. originẽ suam ab effraym & manasse recẽsentes. & postulauerũt ut templum eo& in garizim honoraret. qõ in reditu se facturum promisit. Cun& peterent ab eo relaxationẽ septimi anni. quesiuit qui essent. Et dixerunt se esse hebreos. Cun& adderet vtrum essent iudei. negauerunt se esse iudeos. Et respondit. Judeis hoc tantũ ego concessi

Augustin9 libro decimooctauo de ciuitate dei. Hostias sane Alexander imolauit in templo dei. non ad eius cultum vera pietate conuersus. sed impia vanitate cum diis eum falsis colendum putans.

Q Damonis se filium vocari iussit. Justinus libro vndecimo. Ca. duodecimum.

ALEXANDER inde ad Damonem pfectus est. cupiẽs originẽ diuinitatis acquirere. simul & matrẽ infamia liberare. per premissos autẽ subornat antistites. quid sibi respondeu vellet. Ingredientem templũ. statĩ eum antistites ut Damonis filium salutant. letus de adoptiõe. hoc se patre censeu iubet. Orosi9 libro nono

Sic Alexander nobis pdidit diis surdis & mutis. vel ĩ potestate antistitis esse q̃d velit fingere. vel in volunate consulẽtis quid velit audire. Valerius libro quinto. Alexander tubus insolentie gradibus exultauit fastidio Philipi Jouẽ Damonẽ patrẽ asciuit tedio cultus macedonum vestem & institutapfica assumpsit spreto mortali diuinũ caput est latus. nec fuit ei pudor filium quem hoiem dissimulare. Justinus libro vndecimo. Reuersus Alexãder ab Damone alexandriam cõdidit. & colomam macedonicam caput egipti esse iubet.

Q Alexander cum Dario noluit confederationem sed tantum deditionem. Ca. xiij.

ARIOS cum babiloniam perfugisset. Alexandrum per epistolas precatur. ut redimendaz sibi captiuarum potestatem faciat. ob quod magnam pecuniam pollicetur. sed Alexander p predo regnum omne petit. non pecuniam. Iterum Darius ei mãdat. p regni portionem & filie matrimonium ei daret. Sed Alexander sua sibi dari rescupsit. Jussitq; supplicem venire regni arbitraria victori prmittere. Valerius libro quinto. Alexander ad Parmenionem dicentem se vsurum conditione Darii si Alexander esset. rñdit & ego vterer si Parmenio essem. Conditio autem erat Darium

daturum Alexandro partem regni sui tauro tenus monte. & filiam in matrimonium cū dotes centum milibus talentis. Justinus libro vndecimo. Et Quint9 curtius. Tūc Dar9 spe pacis amissa/ obuiam vadit Alexandro cum quadringentis milibus peditum et cētum milib9 equitum. Cui in itinere nūciatū est vxorem ei9 ex collisione abiecti ptus decessisse. eiusq mortem illacrimatū Alexandrum exequiasq benigne psecutum Joq nō eum amoris. & humanitatis causa fecisse. Nā semel tantū eā Alexādro visam esse/ cum matrē puellasq filias ei9 frequēter osolaretur. Tūc Darius se rat9 et vere victū. cum post plium etiā beneficijs ab hoste superaretur/ gratūq sibi esse si vincere nequeut. q a tali potissimū vincerer Scubit itaq & tras epistolas gratias agens q nihil hostile in suos fecerit Offert demde maiorem partē regni sui. usq ad eufratē flumen et alterā filiam vxorē. & reliquis captiuis. tu ginta milia talentoz Adhoc Alexāder gratiarum actionēz ab hoste sup vacuā esse respondit nec a se quicqo factū. in hostis adulationē nec q in dubios belli exit9. aut in leges pacis sibi lenocinia qrerer. sed animi magnitudine q didicerit aduersus viros hostiū. nō aduers9 calamitates ostendere Polluceturq pstaturū se ea Dario. si scdus sibi nō pax haberi velit. Ceteq neq mūdum posse duob9 solibus regi nec orbē sūma duo regna saluo statu trazū habere Proinde aut deditionez ea die. aut in posterum atiem parat.

Qualit Alexander intimauit se simulās cenauit cū Dario. Hystoria Alexādri. Ca. xiiij.

LEXANDER ppe strangam fluuiū castrametat9 est/ visum ē aūt ei. ut ipe ad Darū intimandus iret Comitatus ergo solo eumedo atq alio vno satellite. deuenit ad strangā fluuiū/ qui fluuius plerūq ex vehemētia fugoris adeo stringit. vt etiam cazus onustissimis vi abilem se pbeat. Ibi eum medum supsistere iubens. tētoria Darij adijt qui tūc puidendi exercit9 causa processerat Cui reuertenti Alexander obuius ait En tibi assū internūcius Alexandri. cui9 mādata sunt talia Ego mgt arbitror eum regem. qui minus festimāter contēnit ad plium. ipm sue ignauie & difficultie testem esse. Quapter respondeto quod temp9 agitādi deterus nobis. Tunc Dar9. Nunqo tu ipe ades Alexāder. qui nobis adeo stantez. cōficentezq bellum inquis? Negat ille se Alexandrū esse. q ei9 intimandū ostitetur. Tunc Dar9 ei9 manū apprehēdens secum duxit eum in regiā ad cenam. Alexander iuss9 est extra Darium discumbere Contigitq eū memorabile qdam facere Nam qō cunq vas ad bibendū sumpsit ebibito vino i sinum vas sibi recōdebat. Quod cum Dario a ministrus indicaretur. & ille iratus eum furti arguerez/ respondit Alexāder. hunc morē obseruari i curia alexādri. et se putasse talē sibi obseruari Placato rege & facto silētio. vn9 ex cōuiuātibus Pasarges noie. qui aliqū hospitio susceptq fuerat a Philipo. cepit recognoscere Alexādrum Qō alexander sentiens vna cum poculis que sinu gestabat pstiterit/ & mox p foribus vnū ex persis tenētem equū suum transfodit gladio. & fuge osuluit equo ascenso. Perse aūt insecuti sūt eum. q eoq molitio tardior. et Alexādri curs9 efficatior fuit. Daru9 autē damno hostis elapsi. nimio merore affectus est. Valeri9 libro quinto Alexander darij castus inquisit9 omnia necessaria ei9 erant. ephestione sibi grauissimo lat9 suū tegēte ad eos colloquēdos venit. Darij vero mat ephestiōz. qz et i statā & forma pstabat more persarum adulata tanq Alexandrū salutauit Ammonita vero errous p summā trepidationez. Verba qrebat excusationis. Cui alexander Nihil est mgt q hoc nomine ofundaris/ nam etiam hic Alexāder est O bonum inclite vocis. Maximi enī animi rex etiā totū orbem terrarū aut victorijs aut spe complex9 tam paucis vbis se cum comite suo partie9 ē.

Hystoria Alexandri Alexāder autē ad fluuium rediens iussit in alium locū nō egelatum Unde ipse et equ9 eius simul in pfunda ceruicātes psiliūt. erat autē nox Ipe vo equo impulso natatu exijt. offēditq eumedū cui cunctū rei ordinem explicat. & eodem nata tu principes suos letificat. Sequēti die instructam ordinatāq atiem iuxta strangā collocat

De Vltimo congressu et victoria Alexādri Justinus libro. xi. Capitulum. xv.

NTEREA Darius cum suis aquētabat Et ecce repente cōfectum curis alexandrum ante pugnā somnus arripuit. Cunq ad pugnam solus rex deesset a Permenone egre exitatus q̄rentibus somni causas omnib9 miter picula. cum etiam in otio semp somni partior

fuerut·magno se estu liberatũ dixit· somnũq; sibi a repentina securitate datum·q; scilicet cũ ommbus Darii copiis confligeret· ventum longam belli moram si perse exercitum diuisissent· Historia Alexandri· Statuit itaq; Alexander ut nemo de suis fluuiũ trãsiret·Datq; locum perfis transeũdi· Cõmisso prelio·facta est utrinq; strages magna·tandẽ perse fugiunt Dario precedente· Cunq; oẽs partes fluuium inconsulte irruerẽt·strãga suũ officium deficit·omnesq; ingressos submergit· & necat· reliquos macedones insecuti obtruncant· Justinus libro vndecimo· Raro in nullo prelio tantum sanguinis fusum est·

Historia Alexandri· Darius aũt cum vinci suos videret· mori et ipse voluit· sed a proximis fugere compulsus est·Suadentib9 deinde quibusdã ut ponsidui flumnis ad iter hostium impediendum intercluderetur·ait nõ ita se saluti sue velle consultum· ut tot milia sodalium hostibus obiicdantur debere·& aliis fuge viã patere que patuerut sibi· Quintus Curcius· Alexander autem periculosissima quecq; aggrediebat· & vbi fortissimos hostes acerrime pugnare cõspexisset·eo se semp immergebat· periculaq; sua nõ militis esse volebat· Marcianus libro septimo· In Alexandri victoria lunã secunda noctis hora defecisse scribit nobilis in arabia nundauit· q; in sidilia in exortus puri splendore conspectum est·similiter Alpiano & Cronteio consulib9·xi·kl'Maii defecit sol·qõ in campania hora diei septia cõtigit in armenia·xi· euenit qõ factũ est spere circuitu motas per inflex9 rotunditatis variante·

De Persecutiõe Darii historia Alexandri· Capitulum secundum·

IN Darius omni spe meliori deposita·ingressus regiam suam humi sese miserabiliter eiulabundus prostrauit·lamentatione nimia fatigat9·Tandẽ quiescens scribit Alexandro in hunc modum Domino meo Alexandro Darius salutem· Competentius feceris si miseratiõe impertias illos·quos tibi fortũa subiugauit·Queso igitur ut matus coniugisq; ac filiarum nostrarũ ut te dignum est memimisse digneris· mihiq; remittas eas· eius tibi benuolentie vicissitudine spõdeo·ut thesauros omnes quoscũq; reges ac prẽs mei hũo suffossos mihi reliquerũt ipse tibi tradam·persarũ quoq; ac medorum & aliarum gentium tibi regnum cõcedo·Quod cum Alexander se nõ factuurm diceret·tunc Darius Poro regi scripsit ut ei auxiliaretur contra Alexandrum·multa illi promittens· quod Alexandrũ nõ latuit·acceleratq; Darium pueire· anteq; in caspias portas intraret· Marcian9 libro sexto de Geometria

Porte autem caspie sunt cautium predisiones ferreis trabibus obserate·q; verno tempore etiam serpentib9 obcludunt· Idem·

Cunq; persequeretur Alexander Darũ· & transire haberet mare pamphilicũ· deo volente legit mare illud fuisse diuisum·quia regnum persarũ per eum delere voluit· Justinus libro vndecimo·Et Orosius libro tercio· Hoc prelio Alexander ad se imperiũ rapuit quinto vel sexto regni sui anno·cuius tanta felicitas fuit·ut post hec nemo rebellare ausus sit triginta septem diebus predam percensuit in vrbe· Deinde clausa·lx·milia talentorum muenit· expugnat & persipolim caput persici regni vrbem multis annis illustrem·refertamq; orbis terrarũ spoliis que interitu eius primum patuerunt· Justinus libro vndecimo· Inter hec·dccc· greci occurrerunt Alexandro·quos Darius captiuos tenuerat truncata corporis parte· quib9 cum dedisset Alexander redeundi copiam·maluerũt agros ibidem acdipere·qm fedum sui conspectum reportare· Historia Alexandri· Aderãt autem Dario fugã molienti duo satrape bessas & anobarzanes·hi in gratiam Alexandri eum solitarũ oppremũt·& letaliter vulneratũ relinquũt·aufugiuntq; donec dinoscerẽt quo se res verteret·

De Morte eiusdem & consummatiõe pugnatorum in tribus preliis· Justinus libro vndecimo· Capitulum·xvij·

INTERIM Alexander comperit Darũ a cognatis suis cathenis & compedib9 aureis vinctum in vico parthorũ·cui nomen Thara

Historia Alexandri· Ad quẽ iacentẽ cũ venisset Alexander· Ille manus supplices extendens·& attrectans genua Alexandri ut poterat·tandem eum sic alloquitur· En mihi in tali fortuna constituto·magnũ adest mortis mee solacium·q; in tuis manibus o Alexander regum fortissime spiritum effundam· Quare queso ne inuideas mihi· sepulturam

quã mihi cum ꝓfis tui macedones exequant. Rogodunam matrem meam. Et Cilito vxorem in manus tuas commendo. filiam vero Roxanem hac prece tibi commendo. ut eam coniugio tuo dignam censeas. his dictis spiritum exalauit. Alexander vero multis lacrimis ad regiam dignitatem. utu persarũ eum sepeliu iussit. Orosius libro tercio.

Tubus his ꝑlijs totidemq; annis. quinquies decies cẽtena pditum. equitumq; milia dsum pta sunt. et hoc ex eo regno illisq; populis. vnde iã ꝑ annos non mlto plures. decies noui es centena milia ꝓfugata referunt Justinus libro. xij. Alexãder in ꝑsequẽdo Dario amissos milites magnis funerum impensis extulit. reliquis socijs tredecim milia talẽtorum diuisit Equorũ maior pars estu amissa inutiles facti qui supfuerãt. Peccunia omnis. centum viginti milia talẽtorũ. ab athanis cõgesta est. eiq; ꝓmemio prepositꝰ est. Interea agis rex lacedemonioꝝ in greciã rebellãs. ab Antipatro opprimitur. Quintꝰ curtius Qõ alexãder audiẽs hostes q̃dem vinci gauisꝰ est. ꝙ Antipatꝝ vicisse nec tacitus q̃dem indignabat. sue demptũ glorie existimãs. quicq̃d cessisset aliene Diezominꝰ Igit anno sexto regni sui in ẽ anno scõo Olimpiadis cẽtesime duodecime. Alexander interfecto Dario babilonez obtinuit. in quo regnũ ꝑsaꝝ destrnctũ est. qõ ꝓmãsit annis ducentis tuginta uno ꝑ reges quatuordecim a ꝓmo Cyro vsq; ad vltimum Darium Arsannij filium.

De Anaximene et Epicuro philosophis. Actor Capitulum. xviij.

OCcupe anaximenes et epycurꝰ clau habent Non est aũt iste anaximenes phificus/discipulꝰ Anaximãdri. qui supervꝰ positus est. in Olimpiade quinquagesima sexta. ꝙ Anaximenes orator. q̃ fuit maijster Alexãdri magni in arte oratoria. q̃ a quibusdam credit hystoriã Alexãdri. q̃si ne nomine est scripsisse. De hoc refert Valeriꝰ ꝙ cũ alexãder ad diruendam lapsacũ ciuitatẽ cum impetu ferret ꝓgressum extra menia obuium habuit Anaximenẽ ꝓceptorez suũ. qñq; ꝙ preces ire eiꝰ opponeret. iurauit se nõ factuꝝ q̃d quid petisset. Peto igit inquit. vt lapsacũ diruas. et ita salꝰ vrbis/vniꝰ vafframeti id ẽ bñficio obtenta est. Epycuru aũt licet ipe ut ait Diezominꝰ. literas nõ didicerit. et artem disputãdi teste Boetio ignorauit. mlta tñ egregia dicta reperiũt Tertullianꝰ in Apol. Epycurꝰ omnẽ cruciatũ dolorẽq; deprecatur modicũ q̃dem otemptibilez ꝓnunciando. magnum vero non diuturnum.

De Tẽtijs Epycuri circa corpis voluptates Diezomm9 otra Jouinianũ libro primo Capitulum decimumnonũ.

PICORIOS assertor voluptatis/quanq; discipulꝰ eiꝰ Metrodorꝰ leonino habuerit vxorem/raro dicit sapiẽti inuenda coniugia. q̃a mlta incomoda ad mixta sũt nuptijs et q̃mõ diuitie et honores et corpoꝝ sanitates. et cetera que indifferẽtia nominãꝰ. nec bona nec mala sũt. sed velut in medio tullio posita. vsu vel euentu vel bona vel mala fiũt/ita et vxores sitas in bonoꝝ malorq; ofinio. Graue autẽ esse viro sapienti uenire in dubium. vtrũ bonam vel malã ducturꝰ sit.

Idem libro scõo. Qꝝ autẽ mirandũ sit epycurus voluptatis assertor. omẽs libros suos repleuit oleubꝰ. et pomis. vilibus cibis dicens esse viuẽdum. q; carnes et exq̃site epule ingenti cura et miseria preparate/maiorem penam habeãt in inq̃rendo. quã voluptatẽ in abutendo. Corpa etiã nostra cibo et potu indigere/vbi aqua et panis sunt. et ceta his similia ibi nature satisfactũ. quicq̃d vero sup fuerit. nõ ad vite necessitatẽ spectare. ꝙ ad vitiũ voluptatis Preterea eos q̃ carnibꝰ vescunt. indigere etiã his q̃ nõ sunt carnũ Qui simplicia victu coutunt. eos carnes nõ q̃rere. Sapientie quoq; opam dare nos nõ posse si mense abundantiã cogitemꝰ. q̃ labore nimio et cura indigz

De dictis eiꝰ moralibꝰ et eiusdem erroribus. Actor Capitulũ. vicesimum.

ENECA. quoq; de elegãtioribꝰ dictis Epicuri mlta in libs suis excerpsit q̃z ista sũt q̃ subiecimꝰ. honesta res est leta pauptas. illa vero nõ est pauptas si leta ẽ Satis magnũ alẽ altu theatꝝ suꝰ Nemo nõ ita exit e uita. tanq; modo intraue ut Si cui sua non viderit amplissima. licet tertius mũdi dominꝰ sit. tñ miser est. aliquis vir bonus eligendus est nob. ac semp ante oculos habendꝰ. vt sic tanq; illo spectante viuamꝰ. et oia tãq; illo videte faciã Si ad naturaz viuas nunq; eris pauper. si ad opiniones nunq; eris

diues·exiguū natura ꝛsiderat·opinio immē=
sum·Multis parasse diuitias·non finis miseru
arum fuit·sed mutatio·Ante tibi circumspici
endum est·cum quib9 edas ⁊ bibas· ꝙ quid
edas et bibas·Nam sine amico visceratio le=
onis ac lupi vita est· Si vis diuitē facere nō
pecunie adijciendū·sed cupiditati detrahendū
est·Ridiculum est curare ad mortem· tedio
vite·Quid tam vidiculū·q̄m appetere mortē
cum vitam inquietā tibi feceris metu mortis·
mortem meditare·sic fac omnia tanq̄ spectet
optimus·diuitie sunt ad legē nature cōposita
paupertas·Initium salutis est notitia peccati·
meditatio mortem·Ira immoderata insaniam
gignit· Idem quoq̄ dicit·non potationes·nō
commessationes· nec copule feminarum· nec
copia piscium·⁊ alioꝝ huiusmodi que splen=
dido vsui parant conuiuii suauē vitā faciūt·
sed sobria disputatio· hi copiis conuiuii mo=
derate vtant·qui non immoderate eas q̄runt
Multe enim ex delicatarum epulis molestie ge=
nerantur·hactenus de dictis eius laudabilib9
Errauit autem in multis pl9 q̄m omnes alii
philosophi· Nam putauit deū res humanas
non curare·sed odiosum esse ⁊ nihil agere·di=
xitq̄ voluptatem summū bonum esse·⁊ animas
cum corporibus interire·Primo errou q̄dam
Seneca ī libro q̄rto de beneficiis·Et Lactā=
dius in libro de opificio corporis humani·Se=
cundo respōdet Tulli9 in libro de officiis·Et
Ambrosius in libro eiusdem Tullii·Et Au
gustinus in libro de ciuitate dei·Tertio q̄dam
idem Cicero in libro de senectute· ⁊ in libro
de republica ⁊ in tusculanis·

De Insolentia Alexandri post victoriam·
Justinus libro duodecimo· Ca·xxi·

POST hoc Alexander habitū regū
persarum ⁊ dyadema insolitū antea
regibus macedonicis velut in leges
eorum·quos vicerat transiret assumit·que ne
inuidiosus in se vno aspiceret· amicos quoq̄
suos longam vestem auratam purpureamq̄
sumere iubet·inter pelicum regiarum gregem
elegit pulchritudinis nobilitatisq̄·noctiū vi=
ces diuidit·his rebus in gentes epularū ap=
paratus adiicit· ne ieiuna ⁊ destructa luxuria
videretur·Conuiuiumq̄ iuxta regiam magni
ficentiam ludis exornat· immemor prorsus
tātas opes amitti·his moꝝb9 non q̄ solere
Cepit quoq̄ in suos seuire nō regio ꝟ hostili
odio indignans se carpi sermonib9· dicentiū
eum Philipi patris patriosq̄ mores subuer=
tisse· propter que cumina Permenion senex
dignitate regi proximus·cum Philota filio
de vtroq̄ pu9 habitis questionib9 interficit·
Post hec drantas euargitas paumas para=
pammenos ad caspios ceterosq̄ populos·qui
in radice caucasi morabantur subegit·Cauca
sus autem ipse est mons taurus·qui pene me
diastenus orbis scindus· quem peragraret·
nisi mania restitissent·hic plura noīa p diuer=
sa loca habet· Nam idem ē infates ⁊ sarpedō
⁊ caucasus et porte caspie vel armenie ⁊ mi=
treanus ⁊ coraxicus et sithicus ⁊ ceramuas·

Vsidor9 libro decimoquarto· Mons
caucasus ab indoa vsq̄ ad taurum porrectus·
pro gentium ac linguarum varietate quaqua
versum vadit· diuersis nominibus nuncupat
Vbi autem ad orientem in excelsiorē assurgit
sublimitatem ꝓpter niueū candorē caucasus
nuncupatur·Nam orientali lingua caucasus
signficat candidū·est enim densissimis niuib9
candidat9· Vnde ⁊ scite qui eidem mōti iun=
guntur croacasum eundem dicunt·Casin enī
apud eos candor siue nix dicit·he sunt gentes
q̄s subegit Alexander circa caucasum montē·

De Reclusione decem tubuum·Ex historia
scolastica· Capitulum vicesimūsecundū·

IAM venisset Alexander ad mōtes
caspios·miserūt filii captiuitatis de=
cem tubuū postulantes ab eo egre
diendi licentiam·Ex edicto enim tenebantur
egredi non licere· Cunq̄ q̄sisset causam cap
tiuitatis accepit eos apte recessisse a deo isra=
hel·vitulis aureis immolando·⁊ per ꝓphetas
dei esse predictū eos a captiuitate nō reditos·
Tunc Alexander cognoit q̄ digni erant artius
cludi·Cunq̄ angusta viaꝝ obstrueret mo=
libus bituminatis·⁊ videret laborē humanū
ad hoc non sufficere· orauit dominum deum
israhel ut opus illud compleret·⁊ accesserūt
ad se inuicem prerupta montium·Ex quo li=
quido apparet non esse voluntatem dei ut ex=
eant· egredientur tamen circa finem mundi·
magnam hominum stragem facturi·hic addit
Josephus dicens deus quid facturus est pro
fidelibus suis·si tantū faciat ꝓ infideli· So=
lin9· Porte caspie panduntur itinere manu
facto longo octo milibus·passuum·Nam la=
titudo vix plaustro est permeabilis· In his

anguſtijs etiã illud aſperũ qđ ꝑſoꝝ latexum ſaxa liquẽtibus ·intex ſe ſalis venis exundant humoꝝ affluentiſſimũ qui oſtructus vi calous velut in eſtiuã gladem coꝛpatur · ⁊ ita labes ī via acceſſum negat· Pꝛeterea octo et vigintí miliũ paſſuum tract9 omnis quoq; inde pergat humo auoa ſine ꝑſidio ſtat Tũc ꝓpentes vn dicꝫ gentium conuẽte · ab illo ſtatim die illuc ofluunt · et ita piculi et difficultatis ocoꝛdia· ad caſpios niſi hieme acceſſus negatur·

De Oltione necis Darij per Alexandꝛum et alexãdꝛijs ꝗs edificauit · Dyſtoua Alexãdꝛi
Capitulum viceſimũterciũ

ALEXANDER cũ ſãre vellet qui Darium regem interfecerãt ait Gaudeo me hoſtẽ maximum Darũ ſubiugaſſe· et licet id ipe aſſecutus nõ ſim· ha beo gratiã dignã rependere his qui beniuolẽtiã meã erga me ꝓteſtati ſũt· hoꝛtoꝛ igit vt ſe ꝓ dant · iuꝛo igitur per patꝛios matuſq; maieſta tem· ſublimes illos ⁊ notiſſimos me facturum Quo audito Beſſas et Nuabaꝛſanes· ſe pꝛo dunt· ꝗs Alexãdꝛ in altiſſimo loco iuſſit cru= cifigi· dicens ſe emeritũ non tranſgredi · nec ſe eſſe periurij reum · ꝗa ſublimes eos/ ac notiſſi= mos omnib9 fecerat Juſtin9 libꝛo· xij· Onus aũt ex amicis Darij vinct9 ad eum per ductus· qui darũ nõ ſolum ꝓdiderat· ſed etiã interfecerat· quẽ alexãdꝛ ī vltiõꝫ ꝓditoꝛis fratꝛi Darij tradidit cruciandum Quint9 curti= us Dicebat enim falli eos· qui ꝓditoꝛis pmium ab eo expectarent· imo violate fidei ne minẽ acriꝛẽ foꝛe vidicẽ vltoꝛemq; Juſtin9 libꝛo· xij· Tũc Alexãdꝛ ut m illis terꝛus nomẽ ſuum relinqꝛet turꝛim alexãdꝛiam ſuper amnẽ tanaim odidit · intra diẽ ſeptimũdecimũ muꝛo ſexmiliũ paſſuũ oſũmato /tranſlatis eo· illaꝫ ciuitatnm populis· ꝗs Cyr9 condiderat Marcian9 libꝛo· vi· Alexãdꝛ in ponto fecit alexãdꝛiam que poſt exuſa eſt · ꝫ repata eſt ab Anthiocho Seleuci filio · ⁊ ſeleucia di cta Juſtinus libꝛo· xij· In bactrianis quoq; ſoꝛdianiſq; · xij · vꝛbes odidit · diſtubus tis his q̃ſcunq; in exercitu ſeditioſos habebat· Dyſtoua Alexandꝛi Das omnes ſuo de nomine alexãdꝛias vocauit · alexandꝛia bu cefala a nomine eq̃ ſui /alexandꝛia montuoſa alexãdꝛia apud Pꝛerũ/alexandꝛia ſithia· alex andꝛia babilonis · alexandꝛia apud maſſage= tas· alexãdꝛia apud egyptũ· alexãdꝛia aupd ougala/ alexãdꝛia apud gramicũ· alexandꝛia a= pud troadã/ alexãdꝛa apud tigudẽ fluuiũ/ alex dꝛa apud ſcãtũ Inſigniuit q̃q; muꝛos eaꝝ pu moꝝ quiq; elemẽtoꝝ gꝛecoꝝ caꝛacteꝛ9 ut le gerẽt ī eis· alexãd rex gẽ9 iouis NBING

De Clitone quem occidit et poſtea penituit·
Capitulum viceſimumquartum

ONDAM die cum in ſolenni cõ uiuio oꝛta int amicos Alexãdꝛ ebꝛi os · rerum a philipo geſtaꝝ mẽtione· cepit ſe ipe ꝓferre patꝛ ⁊ rexꝫ ſuarũ magnitu diez celotẽ9 extollere· aſſẽtãte maioꝛe ꝑte/clitos aũt fiducia amicicie regie cui9 pal mã tenebat ſenex ⁊ ſapiẽs philipi memoꝛiam tuebat Ob quod iratꝰ rex telo a ſatellite ra= pto· eundem in cõuiuio trucidauit Qua cede exultãs /moꝛtuo patꝛocinũ philipi laudemq; obiectabat Poſtea vo intellecto facinoꝛe oc cidere voluit ſe · flẽs ergo amplexabat moꝛtuũ et vulnera tractabat ⁊ q̃ſi audienti oſitebatuꝛ demẽtiã· interfeciſſetq; ſe niſi amici interuenſ ſent· Recoꝛdabat enī q nutuꝫ ſua· ſoꝛoꝛ cliti fuerat· ⁊ q tot amicos interfecerat· pmemoꝝ ⁊ philotã amitam oſobrinum nouercã ſuam · et fratꝛes ſuos · atalũ quoq; ⁊ Eutilotũ ⁊ pau ſaniã· et alios macedonie pncipes Juſti= nus libꝛo· xij· Alexãdꝛ quatuoꝛ dieb9 nõ comedit Ob hoc illi quadruduo pſeuerata eſt media· donec omnes exeꝛcit9 pabus exoꝛat9 eſt Multũ vo illi pfuere · pces calliſthenis phi loſophi condiſcipuli ſui apud Ariſtotilem fa miliaris illi · ⁊ tunc ab ipo rege ad pꝛocerno= memoꝛie acta eius accīti·

De Caleſtene philoſopho ⁊ eius auditoꝛe li ſimacho Juſtinus· Capitulum·xxv·

EVOCATO igit ī bella animo caꝛaſmos et dahas in ꝛeditionem ac cepit tũc nõ ſalutau tãtũ/ ꝫ adꝛap iubet ſe Acerum9 int recuſãtes extitit caliſthe nes· ob qđ iratꝰ Alexãd infidiaꝫ ſibi pataꝫ finxit eũ oſcium · trucatiſq; omnib9 cruꝛelitez ei9 mẽbus· ab aſis auꝛib9 et naſo/ ⁊ labijs· de forme ac miſeꝛandũ ſpectaculũ reliquit· Inſu per in cauea cum cane clauꝺ iuſſit et ad metũ ceteroꝫ circũferri· Quo facto liſimach9 cali= ſthenis auditoꝛ· pcepta virtutis ab eo acꝛpere ſolit9· miſeratus tanti viri non culpe ꝫ liber= tatis pnas pendentis· venenum ei in remedia

calamitatum vedit. Quo audito Alexander Liſimachum obiici leoni iubet. Sed cum ad conſpectū eius conitat⁹ leo impetū feciſſet. manum amiculo muolutam Liſimach⁹ in ore leonis immerſit. abreptaq; lingua. feram exaiauit. Quod cum nunciatū regi eſſet. admiratio in ſatiſfactōez ceſſit. cauozemq; eum propter conſtantiam tante virtutis habuit. Liſimach⁹ quoq; animo magno regis veluti parentis contumeliam tulit. Multi aūt principes macedonum qui Alexandrum adorare nolebant. ab eo ſub ſpecie inſidiarū interfecti ſunt. Retentus eſt tñ a macedonibus modus ſalutandi regis exploſa adoratione. Valerius libro. vij. Ariſtoteles Caliſtenem auditorem ſuum ad Alexandrum mittens. monuit ut cum eo q̄ iocundiſſime loqueret. quo ſcilicet apud regias aures vel ſilencio tutior. vel ſermone eſſet acceptior. At ille dum Alexandrum perſica macedonum ſalutatione gaudentē obiurgat. Et ad macedonicos mores inuitum reuocare bemuole perſeuerat ſpū carere iuſſus ſeram neglecti ſalubus conſilii pemitentiam egit.

De Itinere Alexandri in indiā ⁊ de natura illi⁹ terre Diſtoua Alexandri. Ca. xxvi.

OST hoc Alexander indiam petit que eſt principiū orientis vnde aſia conſurgit. Oroſius libro prīo.

Aſia ad mediam frontem orientis habet in occeano eoo hoſtia fluminis gangis. a ſiniſtra promontoruum caligardamana. cui ſubiacet ad eurum inſula taprobana. ex qua indicus occeanus vocari incipit. ad exterā habet timam montis vbi caucaſus oriat promontoruum ſamara. cui ad aquilonem ſubiacent hoſtia fluminis hortozogorre. exquo occean⁹ ſyrcus appellatur. In his finibus india eſt. que habet ab occidente flumen indū qō rubro mari acingit a ſeptentrione montē caucaſum reliq; ut dixi eoo ⁊ indico terminat occeano. Dec habet gentes. xliij. abſq; inſula taprobana que habet decem ciuitates ⁊ abſq; aliis inſulis habitabilibus pluuimis. Marcian⁹ libro ſexto. In india ſingulis anms eſtates due. ⁊ bis fruges metunt. Dyeme etheſias pfert. quinq; milia opidoz habuit. mundi pars tercia credebatur. Solinus. Indorum vero nemora tam celſa ſunt ut traiici nec ſagittis quidē poſſint. In india q̄q; ſunt nationes capitib⁹ caninis armate. amicte veſtitu tergorum. ad ſermonem humanū nulla voce ſed latratibus tantū ſonantes uocibuſq;

De Ingreſſu illius ⁊ legatione Poru regis ad eum Diſtoua Alexandri. Ca. xxvij.

INGRESSO Alexādro in indiam. mox obuii fuerūt ei legati q̄s Por⁹ miſerat cum his literis. Incurſanti infeſtanti q; tibi fines hos ſuadeo. ut cum te hominem memineris. nihil ad deos moliaris. potes quippe noſſe quis ille ego ſum. ⁊ q; nulli aduerſum nos liceat fortune. quare iubeo te hinc ad tuas gradas contentū redire. Neq; enim ſi nobis gratia veſtra opus eſſet non olim ſubacta indis eſſet. Sed quoniā inutilis eſt nobis. nihilq; dignū opib⁹ noſtris habet. neq; queſita eſt neq; queretur. he literē nihil terruerunt Alexandrum. Iuſtinus libro duodecimo. Ingrediens aūt indiam faleras equorū ⁊ arma militū argēto inducit. exercitūq; ſuum ab argenteis clipeis argiraſpidas appellauit Cūq; ad vrbē viſam veniſſet. opidanis non repugnantib⁹ fiducia religiōis liberu patus a quo vrbs dita erat parā iuſſit. Tunc ad ſpectaculum ſacri mōtis duxit exercitum naturalibus bonis vite herōraq; non aliter veſtiti. q̄ ſi manu cultus eſſet ⁊ ornatus. exercitus autem vbi ad montem acceſſit repente furere cepit. ⁊ mululat⁹ liberu cum ſtupore regis ſine noxa diſcurrere. ut intelligeret Alexander ſe ſuo exercitui. magis q̄m opidanis parcendo conſuluiſſe. inde regna Cleophilis regine petiit. Que cum ſe dediſſet ei concubitu redemptū regnum ab Alexādro recepit. illecebus diſcuta qō vi non poterat filiumq; ab eo genitum Alexandrum noiauit qui poſtea regnauit indis. Cleophis autem regina proſtrata pudicida. ſcortū regum ab indis deinceps eſt appellata. Porro inſectāte Alexandro in india quo ſoam palātes hoſtes cum a ſatellitū turbeq; celeritate deſert⁹ eſſet ſolus ei Liſimachus per ſpadoſas harenarū moles comes fuit. Qō idem frater ei⁹ Philippus cū ante facere voluiſſet inter man⁹ regis expirauit. ſed Liſimachum Alexander equo deſiliens haſta cuſpidis ita in fronte vulnerauit. ut ſanguis aliter clauſi non poſſet. q̄m mdyadema ſibi demptum rex alligādi vulneris cura capiti eius imponeret. q; auſpiciū pumū future regie maieſtatis Liſimacho fuit.

Qualiter Alexander Porum bello superauit. Capitulum vicesimumoctauum.

PORUS bello preparato · exercitū suum macedonas muadere iubet regē Alexandrum ꝑuatum sibi hostem de posdit · Nec Alexander pugne moram fecit.

Hystoria Alexādu Sed ī puma cōgressione equꝰ Alexādu bucefala dexteza pu idus occubuit · Jd autē macedonibus supᵖ omnia que possunt in prelijs acidere incōmoda ingratū fuit Justinꝰ libro · xij · Alexander equo dieꝯ ocursu satellitum liberatꝰ est Hystoria Alexādu Neglecto igit̄ omni bello siue opere bellandi Alexander · exanimem equū cauda comꝑhensum · in partes retrahit · metuens ne spolium inoi rapezent qō sibi valde esset pudibundum atqꝫ ita suis receptis datur vtqꝫ spatium · xx · dierum vel sanādi vulneratos vel sepeliēdi mortuos Jn his diebus mijt Alexander consiliū · ut Porum ad singulare certamē ꝓuocaret dicens imparato res inde laudē captare non posse vnde subditis suis periculū fierct · qō et poro placuit consideranti exiguitatem corporis Alexandu · cū ipe quinqꝫ cubitorum Alexander vero tuum tantummodo mēsurazetur Ex Epistola Alexandu Jnterea Alexander deposito cultu regio et sumpto habitu militari ꝓuenit in castellum Pori quasi quidā vini et carnis emptorus Quē sagacitatus est Porus · quid faceret Alexander · aut cuiꝰ etatis esset Cui Alexāder respondit · tanqꝫ homo senior dux noster in tabernaculo suo se accenso ignis calore refidit Cum ille gaudio alacer ꝙ cum sene decrepito prelium esset commissurus · cum ipe esset iuuenis elatus tumore · Quid ergo inquit nō respicit etatē suā? Cunc Alexāder dixit se gregariū esse macedonum militē et ignorare quid faceret Alexāder · cui Porus tradidit epistolam minis plenam · mīta ei polliciꝰ si eam traderet Alexādro · Alexander autē iurauit futurū vt litere ille in manus Alexandu ꝓuenirēt

Hystoria Alexādu Igitur cum dies partes et locus prelio instituissent · fierctqꝫ pugna regalis diu anceps · Alexandro locum vulneris ymāte · ⁊ poro ipm declināte tādem porꝰ ex q̄dā repentina tumultuatiōe suoꝝ · ouesꝰ ut videret q̄d nam esset id · ꝓtinus Alexander eius inguina gladio trasfodit · eumqꝫ prostrauit Quo viso inoi mox in Alexandrū insurgere conabantur Alexander aūt manu silē tium poscēs tumultū repressit · rationeqꝫ reddita omnis vis inorū se illi subdidit

Hec hystoria Alexandu · Justinꝰ autē dicit in puno bello in quo equus Alexandu vulneratꝰ est Porum multis vulneribꝰ obrutum ⁊ captum fuisse qui victum se adꝙ voluit vt cum veniam ab hoste recepisset neqꝫ dubium su mere voluerit · neqꝫ vulnera curare passus sit egregqꝫ sic ab eo obtentum ut vellet viuere Quē Alexāder ob honorem vtutis incolumē in regnum remisit duas vrbes ibi condidit vidicam ⁊ bucefalam ·

De Gloria exercitus ⁊ basilice Pori Epistola Alexandri · Capitulum · xxix.

IN EXERCITU pori fuere preter pedites copias · q̄tuordecim milia nongēte quadrige omnes falcate / captī sunt ibi elephāti q̄ dringenti qui turres gestabant cum iaculatoribus superpositis in domo regia pau erant columne aurce solidæ ingenti crassitudine atqꝫ altitudine cū suis capitellis numero · xxx · aurati qꝫ parietes laminarū crassitudine digitali · vinea solida ex auro / sarmentumqꝫ inter calamas pendebant in qua erant folia aurea et racemi crustallini ligmis interpositi distinguentibus smaragdis · talami etiam cubicula omnia margaritis vniombusqꝫ ⁊ carbunculis ornata erant · fores eburnee / lacunaria hebenia / testudines depresse · in quib⁹ lauabant in balneaꝝ Statue q̄qꝫ ex auro solidæ cū crateribꝰ aureis ⁊ innumere thesauri fornicce domꝰ parietū inumerabilia genera varijs colorib⁹ decorabant Jtem aurea platanus vnguibus rostrisqꝫ margaritis pro mauribus ⁊ torquibꝰ margaritas et vniones gerentia · multa ibi gemea · ⁊ crustallina vasa · ⁊ sextariola / multa aurea inuenta sunt · rara argentea · quibꝰ omnibus in potestatem redactis Alexander aureis lamminis totum agmē inclusit / fecitqꝫ signa et vexilla aurea · ⁊ tanta auri preda vt vix eam milites ferri possent Aurum vehebant elephantes ingētis magnitudinis mille · in equis quoqꝫ et mulis ⁊ camelis et elephātibꝰ erant frena aurea Fuerunt tūc in exercitu Alexandri quadrige equorum omnes falcate · bige mille ducēte equitum · turme · xxx · peditum trecēta milia et quinquaginta mulorum castrensium adsubannalia et sarcinas militū subuehentes diceter duo milia camelorū dromadū ⁊ boum duo milia qui frumēta vehebant armētorum

ad vsus carnis cottidianos ingens numerus.

De itinere Alexandri per occeani littora.
Justinus libro duodecimo. Ca.xxx.

POST hoc Alexander prefidias & gãgaudas expugnat. Cum autem ad aphites venisset vbi eũ ducenta milia equitum opperiebantur hostium. voluit omnis exercitus in patriã reuerti. quẽ Alexander oratione sedauit. dehinc Alexander ad amnem agisinem pergit per hunc ad occeanũ deuehit. vbi biacensanas & sileos quos Hercules condidit in deditionem accepit. Hinc mambros & siccambros nauigat. que gentes eum suscepturi cum armatis octuaginta milibus peditum. & sexaginta milibus equitum. quibus victis exercitum eox ad vrbem duxit desertam a defensoribus. in quam primus de muro desiliuit sine vllo satellite. & vnus tot milium hostium impetum sustinuit. donec cognito eius periculo omnis exercit9 cum eo desiliuit murus deiectis. in eo prelio sagitta sub mamma traiectus est. & cum sanguinis fluxu deficeret. tamen genu posito tamdiu preliat9 est. donec eum a quo & vulnerat9 fuerat occideret. curatio vulneris grauior ipso vulnere fuit. Seneca. Huius vulneris dolore dum angustiaretur dicebat. omnes me iurãt Jouis esse filium. hoc vulnus hominẽ me esse clamat. Justinus libro. xij. Igitur rebus ordinatis populi percontha cũ exercitu babilonẽ mittit. ipse aũt cum letissima manu nauibus conscensis. occeani littora pagrat.

Augustinus libro quarto de ciuitate dei.

Que dum pagraret comprehensus estab eo Dyonides archipirata quidam. Interrogatusq; ab Alexandro quid sibi videretur ut mare haberet infestum. respondit. Quid tibi inquit orbem terrarum. Ego quia id ego exiguo nauigio facio latro vocor. tu qa magna classe imperator & reuera remota iustida. quid sunt regna nisi magna latrocinia. qa & latrocinia quid sunt nisi parua regna.

De Candace regina & eius federe cum Alexandro. Historia Alexandri. Ca.xxxi.

INTEREA Candax regina audiens famam Alexandri. misit vnũ de pictoub9 suis. iussitq; ut diligentissime imaginem eius depingeret. sibiq; deferret. Jam vero Alexander misserat ei literas iura amicide continentes. Ipsaq; illi rescribit. hoc sibi p̃ oĩbus placere ut fedus illud perpetuum inter se mansurum consummẽt. Addiditq;. habebis ergo tibi ex nobis amicide argumentum centum laticulos auri grandissimos. ethiopes impubes quingẽtos. psitacos sex. fugas sex. & preter hec ammonites coronam margaritis & smaragdis. & etiam thoreumatis pretiosiorem. et loculos refertissimos cuiusq; generis. margaritaq; atq; gemmarum ad. x. numerum. aliosq; loculos eburneos. lxxx. & in delicijs tuis ferarq; genera que sunt nostratia. elephantos. ccc. l. pardos vi. rinocerotas. lxxx. pantheras. iiij. canes etiã in homines efferatissimos. xc. tauros. ccc. virgas hebeninas mille. d. ad hec transferẽda misit Alexander. Interea contigit ut filius eiusdem Candacis Candaules nomine dum ad sacrificandum iret. quodam hebridorum regulo subripiẽte vxore puerẽt. Qui mox confugit ad Alexandri auxilium. quem comprehensum satellites primũ obtulerũt Ptholomeo. qui tunc post regem primus erat in ordine. Alexander autem Ptholomeum regis ornamentis indutum ꝓcedere iussit. & sese ꝓ Antigono satellite obtulit. Qui iuss9 a ptholomeo fratre Candauli auxilium. assumptis iiij. milibus militum cum eo profectus est. & sic vxorem recuperauit ablatam. Quibus pactis cum puer Ptholomeo gratias referret. ille dixit se velle videre matrem eius. sed prius velle mittere se Antigonum pro internuncio Dicq; Alexander sub noĩe Antigoni assumptis paucis cum Candaule profectus est. Occurritq; filio mater aduentanti. q̃ Alexandrũ comprehensum osculata est. et circunquaq; illũ deducens. ostendit ei diuitias suas. Alexander autem dicebat se multo mirabiliora in grecia vidisse. Cui illa. videtur mihi q̃ tuipse sis Alexander. quo negante. duxit eum in secretiorem aulam. et ostendit ei imaginem eius dicens. Intuere imaginẽ hanc. videbis Candacem Alexandro solertiorẽ. At ille frẽens querebatur se non habere gladium suũ secum Cui regina depone hunc metum. Nam fidem quam filio meo seruasti. semper tibi seruabo. Cunctis reliquis esto Antigonus. mihi vero Alexander eris. Cazogarus aũt filius Candacis iunior. qui filiam Poli habebat vxorẽ volebat interficere Alexandrũ. sed mater non dimisit.

De Mirabilib9 que vidit Alexander in india
Ex epistola Alexādu Capitulum·xxxij·

GITUR mense maio victus est Darius·
mense iulio Por9 ·Acceptis aūt Alexander
centum quinq̄ginta duabus indorum qui bre
uitates itinerū nouerant ꝓfect9 est mense au=
gusto per feruētes sole arenas ⁊ loca arida de
fasciate volens ire in bactriacē ad abditos fe=
res·qō gen9 e foliis arborum decerpendo lanu
ginem ex siluestu vellere vestes detexunt Ce
pit ergo exercitus siti laborare·Zephir9 autē
miles inventam in lapide concauo aquam ga
lea pertulit ad Alexādrum ipse sitiens ·Quā
Alexander conuocato exercitu palam effudit
suffectq̄ omnibus unda · Tunc illis flumen
apparuit cui9 rupam pedum sexagenū arundo
vestiebat ·plurimorū abietumq̄ robora vincens
in crassitudine qua indi vtunt ad edificia Nq̄
vero fluminis inuenta est gustu amariore elebo
ro·quā nec homo bibere nec pecus fine tormē
to poterat Tunc cognitū est hominem dura=
biliorem in cūctis q̄ pecudem·milites ferri su=
dorē lambebāt·aliquādo quoq̄ oleū gustabāt
quidam etiā urinam suā bibebant Dora nona
venerūt ad castellum in medio amne sitū cui9
homines seminudos precatus est Alexāder·ut
sibi ostenderent aquā dulcem /nullo apparēte
paucas in eos iecit sagittas Cunq̄ magis pro
pter timorem se abderent ducentos milites ex
macedonib9 leuiter armatos natare iussit Cū
q̄ iam partē quartā enatassent · ab ypotamis
absorpti sunt Tūc Alexander iratus in eos q̄
se ducebant centum ex his in flumen proiecit
Qui mox ab ypotamis similiter absorpti sunt
Deinde viderunt homines rotundis ex arundi
ne per flumen vehi nauiculis qui illis ostende
runt vbi inuenire possent aquā dulcem ·ad q̄
puusq̄ venirent·tota nocte incursantib9 leo
nibus ursis et tigridibus·pardis et limab9 re
stiterunt·Que genera ferarum in siluis occur
rebant·⁊ quarū naturam discubit Solinus·

Iterum de eodem· Capitulū·xxxiij·

OM Mutē Alexāder peruenisset ad
aquam dulcem refecto exercitu col=
locauit castra in longū ·xxv·stadia
et totidem in latum ·iussitq̄ extra castra accē
di per noctem mille quingentos ignes·cenauit
q̄ accensis lignis aureis·xij·milibus Tūc ve
nit ad exercitum magn9 numerus scorpionū·
Post scorpiones supuenit immensa vis cera
statum ·Post cerastas superuenerūt humidi
q̄entes·varijs distincti colorib9·Nam quis
dam rubentib9 squamis erant ·quida nigri et
candidi colores·quidam auri colore consimi=
les·sibilabat tota regio·Post venerūt custa
ti serpentes·binorum trinorūq̄ capitum·cras
situdine columnarum ·aliquanto proceriores
quorū pectora erecta ·⁊ cum tursulas linguis
fauces exerte·oculis veneno stillantib9 ali
tu pestifero ·Frontem castrorum densauerat
alexander clypeis·et in manib9 faciebat eos te
nere hastas longas cum spiculis acutissimis·
Tribus horis cum huiusmodi bestijs pugna=
uerunt · amissis ·xxx·seruis ·et·xx·militibus
Post hoc venerūt albi leones corporib9 thau
rorum compari ·quos exceptos venabulis
occiderunt· Deinde venerūt apri ingentis for=
me cū horribilib9 pātheris·Post hoc venerūt
vespertiliones columbarū corpib9 equales q̄
habebant dentes ad modum hominum·Poste
rea venit vna bestia maior elephante trib9 ar
mata in fronte cornibus quam indi appellant
dontatirannum/capitis equini/colore atru·
macedones·xxxviij·occidit·⁊·liij·calcatos in
utiles reddidit que vix tandem venabulis oc
cisa est· Deinde venere mures vulpib9 similes
quorū morsu quadrupedia statim expirabant
hominibus autem nō vsq̄ ad interitum noce
bat idem morsus ·Deinde venerunt aues vul
turib9 similes ·sed maiores·colore fuluo·ro=
stro ⁊ pedibus nigris qui non hominib9 noce
bant·q̄ pisces a flumine cū unguibus detrahe
bant·Tunc Alexāder ductores suos cruenta
gio punire iussit·vt nocte viui a serpentib9 cō
sumerēt ·sicut macedones consumi voluerant
manus quoq̄ confringi fecit· Justinus li=
bro·xij· Cū venisset Alexander ad vrbem
ambigentegis oppidani inuictum eū ferro au
dientes·sagittas veneno armant plurimos in
terfecerūt Ptholomeum vulnerāt Regi autē
per quietē monstrat herba in venenī remedia
Peragrata aūt india cum ad saxū mire aspe=
ritatis ⁊ altitudinis peruenisset·in qō multi po=
puli confugerant·cognoscit herculem ab expu
gnatiōe eiusdem saxi terremotu ꝓhibitū·Ale
xander ergo summo labore et periculo omnes
loci eius gētes saxo potit9 in deditiōz accepit

Iterum de eodem·Hystoria Alexandri·
Capitulum Trucesimumquartum

ERIGENTI autem ad Herculis liberiq; trophea· in vltimis finibus orientis posita· vbi vteriq; de auro solidū habebat simulacrū·qđ Alexander explorare cupiens·fecit ea perforare· & iterū simili metallo repleri· Deinde venit ad paludem quādam siccam & cannosam· vbi occurrit eis bestia noui generis·tergo serrato·vno capite simil' ypotamo·pectora cocodrilli gerēs· altero capite durus mumito dentib9·que duos milites vno ictu repentino occidit·que tandē ferreis vix cōmunita est malleis·hastis trāsfigi non potuit·Cum epulari vellēt iuxta amnem biebat·venerūt elephantorum immensi greges·Tunc Alexander imperauit equitib9 thessalicis ut ascenderent equos·secūq; tollerēt sues·quoz grunnit9 elephanti timent·Occisi sunt ergo de elephantis ·dccc· lxxx· quorum dentes & cornua detraxerunt macedones·& cū tali preda recesserunt·Alexander aūt in alias indie regiones ꝓfectus est·In qua in patēti cāpo vidit mulieres virosq; pilosos toto corpore·viij·pedum altiores·nudos & sine veste· quos indi ichtiphanos vel ichtiphagos vocant· Qui magis assueti fluuiis & stagnis· q̄m terrestres erant· Crudo pisce tantūmodo & aquarum hausta viuentes·Cum autem exercit9 Alexandri appropinquaret ad hui9 gentē vidēdā statim submerserunt in fluctibus·Post hoc inuenerūt macedones plena nemora ingentib9 cinocefalis·qui tēptabant eos lacessere·Sed fugiebāt ad ictum sagittarum· In locis illis cū erecta fuissent tentoria Alexandri·& largi ignes accēsi· repente euro flante tabernacula euulsa sunt· & q̄drupedia scintillis & titiombs9 vrebantur·Alexander hortabat milites fortis animo esse·dicens hoc accidisse exequi noxiali tempore·non ex ira deoz·In octobuo mēse autumno iam vergēte in hyemē· Cenantib9 autem eis mox in modum vellerū cadere incepit· Quarum aggregationē timens Alexander ne castra cumularentur·iussit milites ut eam calcarēt que iā pene oēs ignes extinxerat Jussitq; amplius ignes accendi· Valeu9

Tunc animaduertens Alexander semiconfectum macedonem militem nimio fugore stupefactum ipse in sublimi & propinqua igni sede sedens· statim descendit· & suis manibus corpus fugore duplicatum in suam sedem imposuit·quingenti milites inter mues peruerūt· que momento temporis postea dilapse sunt·

Ex epistola Alexandri· Deinde vise

sunt nubes ardentes de celo tanq̄ faces descendere·ut in censu earum totus campus arderet Dicebant milites iam esse deoz·eo q̄ Alexander ausus esset transgredi Herculi & liberi metas·triduo deinde continuo fuit temp9 nubilum sine sole claro·

Iterum de eodem & de arboribus solis et lune
Capitulum tricesimumquintum·

EINDE vidit Alexander mōtes thenesios in ethiopia & antrum liberi· in quod missi homines terdia die febribus mortui sunt ut dicebatur ideo q̄ preter religionem & sine muneribus spelunc̄ introissent· Post hoc vidit Alexād̄er femias & viros panthez & tigridū pellibus contectos locus autem laxus erat thure & apobalsamo· que pluruma ramis suorum inascebantur nemorum hinc vescebant incole regionis·Cūc apparuit eis antistes oraculi duarum arborū altior pedibus·x·statura nigro corpore·caminis dentib9·perforatis auribus·ex quib9 pendebant vniones & annuli·pellibus ferinis vestit9·Qui dixit Alexādro·Si a coitu pueri & otactu femine vacas·licet ut intres diuinū locum·Imperauitq; Alexandro & ommbus sociis eius ut deponerent vestes & annulos et caldamenta· erat aūt nemus intra parietem non magno edificatum opere apobalsamūq; cum optimo odore ex ommbus ramis arboz abundanter manabat· In medio autem luci ille arbores due dipressis similes ex genere frōdium·alte pedib9 centū·Cum diceret Alexander eas frequentib9 imbrib9 tantū creuisse affirmabat·Dicebat nunq̄ in his locis fuisse pluuiam·vel feram·vel auem·vel serpentem· & q̄ in eclipsi solis et lune eedem arbores vehemēt flerent·Erat autem arbor solis virile robur lune femineum·

De Responsis arborum ad Alexandrum·
Capitulum tricesimumsextum·

OM autem Alexander sacrificare vellet·respōdit sacerdos thus in eodem sacrario non licere igne vri·nec animal interfici·p̄cepitq; vt prouolut9 arbor trūcis eas oscularet̄·& adoraret solem et lunā ut ei veridica darēt·responsa in solis ortu·qñ solebat solis arbor loqui modico sermone tenuissimo·rñdit arbor· Inuicte bellis Alexander·

vt consuluisti vnus eius dominus orbis terrarum · sed viuꝰ amplius in patuã non reuertetur · ꝙniam fata ita de capite tuo statuerunt Hesperie aũt ad primũ lune ortum arbor lune grece respondit Alexander plenũ iam finẽ etatis habes · sed sequente anno mẽse maio in babilone morieris ⁊ a quo minime speras decipieris Mane facto inuenta est ante sacerdotẽ adhuc quiescentẽ velatis pedibus ferinis pellibꝰ ingens cliba in tabula hebenina que expudiãte cena supfuerat · et cultes eburneus · Hã ere ferro et plumbo argentoq; egent · auro abundant · opobalsamo vescunt ⁊ thure · cadentem uuo puro ex viano monte potant aquã homines accumbantes ⁊ quiescẽtes sine vllis ceruicalibꝰ / tantũ pellibus ferarꝫ · hoc amictu et victu contenti viuũt annis trecẽtis · Iterum dixit arbor solis grece ad alexandrum Si mortis tue vt petis insidiatorẽ tibi prodidero facile instantia fata vitabis Mihi quoq; tres sorores iascẽtur Cloto lathesis Atropos · Ho annũ ⁊ octo mẽses morieris nõ ferro qõ suspicaris · sed veneno Mater tua turpissimo ac infando quandoq; exitu / insepulta iacebit in via · preda auiũ · ferarũq; · sorores tue felices diu erunt · Tu aũt et si breue tempꝰ superest dominus tamẽ eius orbis terrarꝫ · Nunc caue ne nos vlterius sasiateris · sed excede terminos luci nostri · et ad fasciatem reuertere ·

De Ceteis mirabilibꝰ que vidit Alexander Capitulum Tricesimũseptimum ·

EIDINC peruenit Alexander in vallẽ iordian in qua erant serpentes hñtes in collo lapides smaragdos · q̃ lasere ⁊ albo pipe vescebant Illi aũt serpẽtes int̃ se q̃t ãms prio vere depugnãt mlt̃isq; morsibꝰ deperiẽt Inde Alexãder cũ suis paucos efferre potuit ingentis forme smaragdos · Post hoc inierunt in bestias habentes capita leonum · ⁊ caudas vnguibꝰ binis / latas pedibus sex quibꝰ verberabantur homines et inutiles fiebant · His intermixti erãt gufes · rostra habentes aquilarum · ⁊ alia parte corpissimi · qui mira sceleritate in ora et oculos macedonũ insiliebant · pedum erãt binorũ tunicarũq; clypeos duussime caudis verberantes qui partim sagittis partim contis militaribus confixi sunt In eo certamine mortui sunt duocenti et octo milites ferarum vtriusq; generis morsu Occisi sunt aũt bestie decẽ et octo milia

Inde venit Alexander ad flumẽ occlinas qõ sine flexu rectum sertur ad occeanũ lacum · stadia · xx · ad ripam alteram Hec vestiebãt arũdines trecente p littora quarum vna · xxx · milites vix ferre possent · excedebant autẽ altitudinem arborum pceussimarum In illo arũdineto erãt innumeri elephãti q̃ nihil Alexãdro ⁊ exercitui eiꝰ nocere temptabãt · transierũt autem flumen nauibꝰ ex arundine factis ·

Iterum de eodem Capitulum · xxxviij ·

HOLTERIORI littore erant inhabitatores balenarum et ferarũ pellibꝰ contecti · qui se alexandro hospitales prebuerunt · et dederunt ei ⁊ socijs eiꝰ spongias albas et purpureas in manibus cũ bucinis et cocleas capientes binos trunosq; congios · et strangulas · molliesq; tunicas ex vitulorꝫ marinorꝫ pellibꝰ factas et alias cocleas sextauales esse pulcerrime Ite vermes ex ipso flumine extractos femore humano crassiores / omni genere pisciũm sapore preferẽtes · et fungos immense magnitudinis xx · cocco rubriores Posuerũt eis ⁊ murenas habentes pondera ducẽta · et pisces scarios põdera centenorꝫ quinquaginta · qui in gurgitibus nassis eburneis capiebant · ne arundines morsu confringerentur Ibi etiã apparuerunt eis capillate mulieres · que pisce viuebant immerse aquis / que ignaros homines regionum in flumine natantes · aut tenentes in gurgite suffocabãt · aut tractos in arũdineta cũ essent specie mirabiles affectu suo auide victos rumpebãt aut venerea exanimabãt voluptate Quarum duas Alexander · cepit colore mireo · similes nimphis refulsis per terga capillis · Inde venit ad gangem · qui borea flante exit · sicut eufrates notho flante · Horũ fluminum ripe altera ab altera conspicue non sunt aquarꝫ latitudine ·

Iterum de eodem · Capitulum · xxxix ·

OSTEA iniecit Alexander in feras de quarum capitibus a vertice serratis eminebant ossa que more aretino in homines impingebant ⁊ militum clipeos cornu transuerberabant · Harum occidebant macedones · viij · milia · cccc · l · Tandẽ redit Alexander ad fasciatem insulã vbi Porum regem cum exercitu reliquerat · Jussitq; altricom quẽ preposuerat phoi / vt faceret pon

persarum quem ⁊ babilonior̃ pilas duas aureas ⁊ solidas in quibus oia facta scuberet ⁊ statueret eas in vltima india vltro trophea libeu ⁊ herculis quorum centum erant. Ipe vero Alexander quiq̃ sua aurea statuit illis altiora cemis pedibus. ⁊ omnia miracula fecit in eis scubi. que in india viderat. amisit Alexander in piculis indie de vivis suis circ̃ mille l. Nam bestie cũ latis caudis griffis admixte occiderunt de macedonib9. cc. viij. In antro libeu pererunt tres viu inter mues. d. Duos autem milites occidit bestia duorum capitum ⁊ tergo serrato. bestia vero maior elephante cum tubus cornib9 in fronte que dict̃ odontotirannus occidit viros. xxxvi. ⁊. liij. milites calcando fecit mutiles. Serpentes aũt custati bimoq̃ ⁊ ternorũ capitum et halit9 pestifeu occiderũt. xxx. seruos. ⁊. xx. milites ypotami cc. milites natantes absorbuerũt. Distoria Alexandu. Portro Alexander inter mirabilia nõ cõputabat dona Candacis regine videlicet psitacos ⁊ fugas. pardos et unocerotas elephãtes ⁊ panthras canes et tauros gemmas ⁊ aurum ebur et hebenum.

De Jactantia ⁊ ambitione Alexandu. Seneca in libro de beneficijs. Capitu. xl.

IOM igitur Alexander victor ouentis anios supra humana tolleret corithij p legatos illi gratulatu sunt ⁊ illũ ciuitate sua donauerũt. Cũ uisset Alexander hoc officij genus. ait unus ex legatis. nulli unq̃ ciuitatem donauimus alij q̃ tibi ⁊ herculi. libens ergo accepit delatum honorem cogitans q̃ non sibi ciuitatẽ darent. Sed cui dediss̃ent. ⁊ homo glorie cupitus. cuius mens nec naturam nec modum nouerat tanq̃ celũ q̃ mente vamissima complectebat̃ teneret ad. sodum honorus sui respexit. Idem Alexander gloriau solebat a nullo se beneficijs victum. Idẽ onesicritũ premisit in occeano explorare gentesq̃ insulas ⁊ bella in ignoto mari q̃rere hic Alexander Anaxarcho comiti suo ex auctoritate Democriti innumerabiles mundos asserenti. Deu inquit me miserum q̃ ne uno adhuc quidem sum potitus. Tertullianus in apologetico. Dic est Anaxarchus qui cum in exitu suo tanq̃ ipsana pilo otunderet tũde tũde aiebat anaxarchi follẽ. Anaxarchũ enim non tundis. Valerius. Idem cũ a tiranno torqueret̃ ad ultimũ 'amputationẽ lingue minitãti eo q̃ a maledictis eũ cohibere non posset non erut inquit hec quoq̃ pars mei corporis tue ditioms protinusq̃ dentibus abscisam ⁊ commanducatam linguam in os eius expuit. Quintus curcius. In tempore illo dixit quidã ex suis maximus natu Alexandro. si dij habitum corporis tui auiditati animi tui parem esse voluissent. orbis te non caperet. altera manu orientẽ. altera occidentẽ. Quid tu ignotas arbores magnas diu crescere una extirpau hora. Stult9 est q̃ fructus earum spectat altitudinem non metit. vide ne dum ad cacumen peruenire contendis in ipsis ramis quos comprehendens decidas. leo quandoq̃ minimarum auium pabulũ fuit Nihil tam firmum est cui periculum non sit ab inualido. demq̃ si deus es. tribuere mortalibus beneficia debes. non sua eis eripere. Si autem homo es. id qđ es semp esse te cogita. stultum est eorum memmisse propter que tui obliuiscaris.

De Superstitione eiusdem ac liuore. Justimus libro duodecimo. Capitulum. xli.

EDIFICIOS Alexander in babiloniam. sacrificauit occeano in naui prosperum in patriam reditũ imprecans. Valerius. Cui sacrificãti quidam puer nobilis assistens. arrepto thuribulo in brachio eius. ardens carbo delapsus est. ⁊ licet ita preceretur. ut odor ad discũbentes perueniret. brachium tamen immobile tenuit. ne sacrificium impediret. Alexander aũt diutius eum cremari permisit. volens experiri perseuerantiã pueri. Justin9 ubi supra. Post hoc Alexander ostio fluminis indi ingreditur. ubi due monimẽta rerum a se gestarũ urbem barcem condidit. aras q̃ statuit. relicto uno ex annis littoralib9 indis pfecto. Inde iter terrestre factur9 cum arida loca in itinere inuenienda dicerentur. puteos opportunis locis fieri precepit. Egressus autem urbem sorte monitus erat. ut eum qui sibi egresso primus occurreret interfici iuberet. asinarũ ante oẽs obuiam factum iussit occidi. Eo querente ut quid se innocentẽ morti adiceret. risum est oraculi preceptum esse. Et mox Asinarius. si ita est. o rex. asinũ sors huic morti destinauit. delectatus rex eius responso. vili9 animal interfecit. Agellius. Cum ergo Alexander orientem prelijs et victorijs urgeret.

in illis tamen negocijs literas ad austotelem misit non eum recte fecisse· q̄ disciplinas que ad nature contemplationem spectant quibus ab ipso erudit⁹ foret· literis foras editis euul gasset· Nam qua mquit re aliq̄ ceteris ommbus prestare poterimus· si ea que ex te acce pimus· ommum prorsus fiunt communia? Quippe ego doctrina anteire malim quam copijs atq̄ opulencijs Respondit austoteles libros illos neq̄ editos esse· neq̄ nō editos· q̄ solis eis cognoscibiles· qui eos mtelligerent·

De Vltimo eius aduentu in babilonem· Hy storia Alexādri Capitulum· xlij·

OSTQ hoc Alexāder amazones tributarias fecit/ ac demū babilonem contendit Justinus libro· xij·

Cui reuertenti nunciantur legationes· cartaginensium ceterarumq̄ africe ciuitatū· sed et hyspaniarum· sicilie· gallie· sardinie· et quarūdam ex ytalia aduentū eius babilone expectū Cartaginenses aūt exteriti prius ad speculandos Alexandri animos· miserant auricalcū cognomento rodanum/ virum solertie facundie q̄ pter ceteros insignem· Mugebāt enim eorum metum· et tyr⁹ vrbs auctorum ouginis sue capta et alexandria emula cartaginis/ in terminis africe et egypti condita Igit auricalcū per pmemoria· aditu regis obtento profugisse se ad regem tanq̄ pulsum patria fingit/ militēq̄ se expeditionis offert· atq̄ ita exploratis ei⁹ consilijs ita in tabellis ligneis vacua desup cera inducta conuiuibus suis omnia perscribebat Igit causa tantar legationum Alexādro babilonem festinanti· veluti conuētum orbis terrar aduro· quidam ex magis predixit· ne vrbem intraret Testat⁹ hūc locum ei fatalē fore Obhoc omissa babilonia in bursiam vrbem trans eufratem olim desertam cōcessit· ibi aūt ab Anaxarcho philosopho compuls⁹ est rursus· magorū predicta contemnere· tanq̄ falsa et incerta· et si fata constent ignota mortalibus· acsi nature debeantur immutabilia· Reuers⁹ est ergo babiloniam Quint⁹ curti⁹

Indignatus ergo thobares magus artis magice pfessione magis q̄ scientia celeber ait Natura mortalium hoc nomine prava· et sinistra dici potest· qō in suo quisq̄ negotio hebetior est q̄ alieno Justin⁹ libro· xij· Cū ergo rediisset babiloniam· multe deuicte gētes pfectos suos accusauerunt· Quos statim Alexander· sine aliquo respectu amicicie in conspectu legatorū necari iussit· Post hoc filiam Darij sciram in matrimonium recepit· et optimatibus macedonum lectas ex ommbus gentibus nobilissimas virgines tradidit Inde ad continuonem exercitum vocat· et pmittit se es alienū ommum· pria impensa soluturum/ vigmti milia talentorum· in hos sumptus expensa sunt· Post hoc omissis veteranis exercitū de iuuenibus supplet· qui discessum veteranorū egrefferentes· missionem et ipsi flagitabāt· nec hoc iam precibus/ sed conuicio agebant· dicentes eum solum cū patre suo ammone mire bella/ ad quor correptionem cum Alexander· obis mil pficeret· e tribunali in cōtione mermis ipe dissiluit· et nemine phibente trecentis de seditiomis auctoribus manu sua percussit·

De Veneno sibi propinato· Hystoria Alexādri Capitulum quadragesimūtertium

AM putem vero mater ei⁹ scripserat ad eū de simultatib⁹ Antipatri et diuortio patris premonuitq̄ insidias eorum cauendas· Unde Alexander euocauit Antipatrū de macedonia Antipater aūt iratus in ipso itinere· venenū efficatissimum atq̄ potentissimū per mimstrum regi predestinauit hauriendum· Justinus libro· xij· Interea vnus ex amicis Alexādri· Ephestion decedit debitus prime formepueritieq̄ mox obsequio percar⁹ regi/ quē cōtra decus regiū Alexandri· diu luxit· tumulūq̄ ei· xij· milium talentorum fecit eumq̄ post mortē· vt deum coli iussit· postea reuersus est in babiloniam Quintus curti⁹ Igitur Alexāder babiloniā reuersus· multis ado datis diebus· intermissum olim diuinū solennitet instituit· totusq̄ in letitiam effus⁹· cū diei noctem peruigilem duxisset· recedente iam e conuiuio· medic⁹ thessalus instaurata omessatione et ipsum et sodales ei⁹ inuitat· Accepto pocullo media potatione· velut telo confixus mgemuit· Anima causas morbi in temperiem ebrietatis disseminauerunt Re aūt vera insidie fuerunt· quarū infamiā successorum potentia oppressit· Actor insidiar Antipater fuit· cuius venem tanta vis fuit vt non ere/ nō ferro/ nō testa contineretur/ nec aliter ferru nisi in vngula equi potuit· Elat⁹ est igitur cōuiuio semianimis· et excruciatus· ita vt ferrū in remedia poscret· Factumq̄ hominū velut vulnera mcolescret Jā quidem antipat⁹ ad occupandū

regnum Cassandrum filium subrogmauerat· qui cum fratrib9 Philipo ⁊ Iolla mīstrare regi solebat· p̄monitusq; ē ne alij q̄ thessalo ⁊ fratribus credere⁊et·et ideo apud Thessalum paratum repetitūq; est conuiuium· Philip9 autem ⁊ Iollas pregustare ac tempare potū regi soliti m aqua fugida venenum habuerūt quam pregustate iam potiom supermiserunt·

Ualerius· Alexander iam prudem pe⁊utu⁊um se manu Cassandri in sommis vide⁊at quē tamen cum hoc vidit nondū cognouerat·

De Morte eiusdem· Justinus libro·xij· Capitulum quadragesimumquartum·

IORTE die rex inoubitatam mortem sentiens agnoscere·se fatū domus sue ait ⁊ suorum maio⁊um· Nam plerosq; eadoarum intra·xxx·annum defunctos· Tumulātes deide milites insidiisq; pe⁊re regem suspicantes ipse sedauit· Eosq; omnes cum prolatus esset in edītissimū vrbis locū ad conspectū suum admisit· osculandāq; dexteram suam flentib9 po⁊rexit·ad postremū corpus suum in āmonis templo tondi iubet· Querentib9 amicis quē imperij hered̄e face⁊et Respondit digmissimum non nominauit filiū Herculem nō fratrem audeū· sed ⁊ Roxanē vxorē pregnantē relinquebat· quasi nephas esset viro forti· alium q̄ virū fortē succede⁊e aut tanti regni opes alijs q̄ ꝓbatis relinqui· Sexta die percluſa voce exemptū digito annulum perdice tradidit· Decessit ergo Alexander mense vno ⁊ ānos tres et triginta nat9 Vir super humanam potentiam magnitudine animi preditus· Qui tantam fiducā militib9 suis fecerat· ut illo p̄nte nullius hostis arma nec inermes timerent· Cum nullo hoste vnq̄ congressus est· quem nō vicerit nullā vrbem obsedit· quā non expugnauerit· Nullā gentē adijt· quam non calcauerit· victus tamen ad extremum est non virtute hostili· sed insidijs suorum ⁊ fraude ciuili· Nator· Legit̄ q̄ Alexander lapidem quēdam secū gestabat· quē qui gestaret inuenerit non potera·t·erat aūt insut9 in bracili ei9· Sed ab insidiatorib9 nocte illa qua venenum sumpsit subrept9 est ei· Justinus libro duodecimo· Quo mortuo in ipso etatis ac victoriarum flore· triste apud omnes tota babilone silencū fuit sed nec dubie gentes ficem nuncio habuerūt· credentes eum immortalē·quem totiens p̄nte morte ereptum viderāt·ut autem mortis ei9 fides affuit· non ut hostem· sed ut parentem luxerunt·Mater quoq; Darij audita morte eius·mortem sibi ipsa consciuit· Macedones autem eo mortuo ut haste amisso gauisi sunt·

Jeronimus contra Jouinianum· Rodome vero filia Darij post mortem viri nuptucem que illi secūdas nuptias suadebat occidit

Ex historia Alexandri· Cum autem de Alexandri sepultura iurgia orirentur·macedonibus eum in sua transferre cupientibus tandem Jouis oraculum consulentes·responsum acceperunt·eum apud egiptū sepelirī oportere non in mēphis·Verū in illa quam ipse edificauit vrbe· Ibi ergo ei honorificētissime erecta est sepultura·

Epilog9 de pace braginanor cū Alexandro Mador· Capitulum·xlv·

LEXANDER ut legitur cū vltimum littus occeani perlustrare t braginanor insulā debellare parabat·Mtq; illi epistolā hanc ad eum miserunt Audiuim9 inuictissime rex prelia tua ⁊ felicitatē vbiq; subsecutā· Sed q̄d erit hoī satis· tibi tot9 nō sufficit orbis diuitias nō habem9 quar cupiditate nos debeas expugnare· Omnium bona omnib9 cōmuna sunt· esca nobis pro diuitijs est· ⁊ pro cultu aureo et gēmis vilis ⁊ rara vestis·femine nostre non ornant̄ ut placeāt·que quidem ornamentorū cultum oneri potius deputant q̄ honori·eteni nesciūt in augenda pulcritudine pl9 affectare q̄ nate sunt· antra nobis vsum duplicem prestant· tegumentum in vita· ⁊ in morte sepulturam regē habem9 non p iusticia·sed p nobilitate seruanda·quem enim locum haberet vindicta vbi nulla fit iniusticia· His verbis mot9 alexander eos in pace dimisit· Valerius libro octauo· Extant igit epistole Alexandri ⁊ Diomni regis braginanor admuicē transmisse·quas hic abreuiatas inserere volui·

De Mutuis epistolis Alexandri ⁊ Diomni regis super eorum philosophia Alexādri ad Diomnum· Capitulū q̄dragesimūsextū·

EJOS ad aures meas fando perue⁊nit rationem vite vestre a cōni vsu qui vbiq; sunt hoīm discrepare ⁊ res quidē nouitate mi⁊abilis rumorū licētia

victur incredula· Rectep te Didime p has literas consulere ppetaui· ut si verum est qđ audiuimus ⁊ philosophando hoc facilis incundant expedias quo certior effectus·Ego qđp si fieri potest disciplime huius sectator existam Libera enī est res oñicata· ⁊ nescia pati dispendium cum in alterū ptinacia transfundit sicut ex vna face· Si lumia plura succēdens· nullū damnū pnicali materie generabit· q̄ quidē facultatē accipit·plus lucendi quoties causas accipit plꝰ pstandi· Didimꝰ rñdit

Nuncios de nobis duduū a te prolatos nō immerito fame incredulus respuisti· Soles enī gaudere figmentis nunc aūt ex me inubitant rei pe rerum ficem· Genus braginanorum pura et simplicia vita viuit· Nullis rerū capitur illecebris· Nihil appetit amplius q̄p ratio nature flagitat facilis nobis alimonia· nunq̄p luxurie sagacitas p oia elementa pquirit· ꝙ q̄p tellus ferro mutilata ꝓduxit mēsam epulis oneramꝰ innocuis Dinc est q̄ nulla genera morboꝝ et noia numerāꝰ ꝙ diuturna salute pfruimur· Opem non pcamur alter altero vbi viuitur inter pares· Liocus nō pbetur inuidie vbi nullus supior est· Omnes diuites facit paupertatis equalitas· Iudicia non hēmus q̄ corrigenda non facimus· Leges nullas tenemus quas apud vos crimina proferunt· Ona genti lex est contra ius nouie nature· Laborē qui nutrit· auaritiam nō exercemus· odium turpe deuitamꝰ· Libidini mēbra ad deliberādum non tradimus omnia possidemꝰ quecunq̄ non cupimꝰ Est enī ferocissima pestis cupiditas· que solet egenos q̄s capit efficere dum finem inquirendi non inuenit· sed ⁊ magis quo fuerit locupleta mendicat Sole calescimus rore humectamur Bistim ruo frangimus· thorum ministrat humꝰ Somnum sollicitudo nō rumpit mētem cogitatio non fatigat· In homines nostri similes superbie non agimus imperium· nec quenquā vel minima seruitute exigimus· preter corpus quod solum animo famulari debere censemus Alioquin seuicia est in obsequiū cogere quos nobis fratres eadem natura pgenuit· et quibus a deo patre communium bonorum spondetur hereditas·

Adhuc de eodem Capitulum·xlvij·

¶ EXTRIOENDIS domibꝰ igne saxa nō soluimꝰ· nec in admixtione pulueris cementa duriora confidimꝰ· qui potius in defossis telluris spelundis· aut concauis montiū latebris capacitez habitamus· nullos ibi venti rum fremitus· nulliꝰ tempestatē turbinis formidamus Tutius nos defendit ab imbre speluncā quā tegula cuiꝰ gēminus est nobis vsꝰ mānsionī dum viuimus· sepulture dū morimur Nullus nob̄ preciosus amictus· sed membra papiri tegmine· vel qđ est verius pudore velantur· femine nostrates non ornant vt placeant· nec sciūt in agenda pulcritudine pꝰ affectare· q̄p nate sunt Nam quis potest opꝰ nature corrigere qđ cum fuerit· aut in fructuosum est q̄ vindatur· aut crimnosum q̄a presumitur· Ad concubitum nō nos ammonet libido ꝙ sobolis amor· bella nō gerimus· sed pacē morbus non viribus confirmamꝰ Sola fortuna est aduersꝰ quam sepe pugnamꝰ· et semper vincimus Nemo parens filij comitat̄ exequias Nulla extruimꝰ instar templorum sepulcra defunctis Nec in gēmatis urnis funera combusta recondimꝰ· quod nō honous dixerim esse sed pene Sed hec sunt argumenta vestra diuitie· que nec ad satietatem viuentibus concessistis· et mortuis suprema requiē sustulistis Non enim tellurem cineres suos quos edidit fouere simtis· Vos estis malor̄ ommū causa mortaliū omnia tenetis· et ommbꝰ vos habentibꝰ imperatis sola sapientia braginanorum vos superat· non amando· Pestilentiam nos bragmam non patimur· Neq̄p enim fedis actibꝰ celū temeramꝰ· semper tenet apud nos cū tempibꝰ natura concordiā· et vices suas elementa nō offensa custodiunt Medicine remedium nob̄ parsimonia est· que non solum illapsos potest curare dolores· sed etiā procurare ne veniant· Nulla nos ludicra vel spectacula nec equina certamina· nec scenicas turpitudines affectamꝰ· ꝙ theatrum spectare dum volumus nostrorū operum monimenta reliquimus que cum sint maxime uidenda deflemus· Alia nobis porro spectacula exhibet mūdi machina diuersasq̄p voluptates· in qua videmus celum pulcre formatum· signor̄ varietatibus· stellarumq̄p fulgoribꝰ· rutilare pellagus colore pureo venustatum germanā terram amplecti cuiꝰ multiformes pisces per equoreas vndas saltus exercent Campor̄ etiam virentiū speciē delectamur· ex quibus odor gratissimus flores suauitatis exalans oculos simul pascit et animum Nemor̄ quoq̄p opacitas· et fontium arrident amenitas· quā varie simul alites· musicis

concentib9 psonãtes dulce melos cõponunt· hec sunt naẽ spectacula que ꝛ mutau difficile est· et refutare culpabile· Nos mercandi gratia pontũ classibus non sulcamus· Nunq̃ nos peregrina species ardore sue pulcritudinis inflammauit nec famulos nos sibi faciet multis casibus opum deuicta materies· quos liberos edidit absoluta paupies·

De Eodem· Capitulum·xlviij·

RTEM bene loquẽdi nõ disciplinam neq̃ facundie rethorum oratorũq̃ operam damus· cuius officium est falleratis sermonibus figmentare mendacia· ꝛ innocentie fidem conferre cummimbus ac parricidij reos assignare pjssimos· Qui dũ putãt se aliene laudis fructum per iniquam victoriã rapuisse· nesciunt munimentũ se sue conscientie perdidisse· simplex est apud nos eloq̃ntia oñis· que ommbus solum precipiens non mentiri· philosophorum scolas minime frequentamus· quorum doctrina discors mihi stabile certũq̃ diffinit· quorum vna pars in honestate· alia in voluptate bonum constituit· In honorem diuinum pecudes innocuas non mactamus· nec delubra metallis argenteis incrustata fundamus· nec auro altaria ꝛ gemmis splendentia dedicamus· Que si vt nõ habenti deo largiaris superiorẽ te asseris si ut habenti parem· quoꝛ vtrũuis feceris contumelia est· Non suscipit deus sacra sanguinea· cultũ diligit mentis· verbo propiciatur orantib9· qõ solum ei cum homine est suaq̃ similitudine delectatur· Nam verbũ deus est· hoc mundũ creauit· hoc regit atq̃ alit omnia· hoc veneramur· hoc diligimus ex hoc spiritũ trahimus· Siquidem deus ipse spiritus atq̃ mẽs est· ꝛ ideo nõ tremis diuitijs nec largitate munifica· sed religionis opib9 ꝛ gratarũactione placat· Quapter nimiũ miserabiles vos ꝛ miserabiles iudicamus· qui originẽ vestrã esse celestẽ non suspicatis· magnamq̃ cũ deo habere cognationẽ· ꝛ splendorẽ generis vestri rebus vilissimis obfuscatis· Quippe quib9 maxima in carne voluptas est hanc fouetis ꝛ colitis et amatis cuius ꝛ contrectatio viuentis horrenda est· ꝛ otagio moruentis incesta· in cui9 vsib9 elementa vexant ꝛ mundus in exhibendis laborat obsequijs· ꝛ qõ est vehementi9 auctis deũ cesis carnib9 expiare· ꝛ in hoc scz a carne decepti· re enĩ vera non opitulares deos· ꝛ carnifices deumos inuocatis· qui viscera vestra supplicioru diuersitate discerpãt· O vos infelicissimos quorum religio crimen est· ꝛ vita supplicium·

De Eodem Alexandri· Capitulum·xlix

Jhec ita sunt vt asseris soli quãtũ video braginam hominum numero non tenent· solicq̃ exortes corporee creduntur esse substantie· Qui vicijs ommib9 carere dicunt· qui concessis naẽ voluptatib9 non vtuntur· aut deos se esse profitentur· aut iuidere deo· Hec iudicio meo demẽtie potiꝰ q̃ philosophie numerandа sunt· Dicim9 Nos non sumus incole huius mundi· sed aduene· nec in orbem terrarum venimus· ut in eo libeat cõsistere· sed transire· properam9 enim ad larẽ patrũ nullis delictorũ ponderib9 pregrauati· nec aliquibus illecebrarũ tabernaculis cõmorantes· nec flagicioꝝ cauponib9 obligati· Nihil enim incoꝝ pene otegimus quippe qui nuda cõscientie fronte pgredimur ut expediti ac faciles spacium propositi decurramus itineris· Deos aũt nos esse non diciam9 nec eius operi inuidiose detrahim9· ꝛ bonitate dei nos male vti asserimus· Nec omnia vobis licere· sed nec decere firmamus· Sed ea que voluntas sibi vendicat· honestate plurimum negamus amittere· Deus enim rerum conditor varias species formauit in mundo· quia nullatenus poterat sine earꝝ diuersitate subsistere· quaꝝ vsum humano arbitrio permisit discernendũ· Quisquis ergo deterioribus ommissis meliora sectatur· Non ipse quidem deus est si dei amicus efficiatur·

De Eodem Alexandri· Capitulum·l·

HINC ideo beatum te dicis quia in ea mundi parte vobis nata ostituit sedem· in qua nec accessus vel exitus aduenis nec excessus indigenis aperitur· Sed excubijs apposite facultatis obsessi· quia mutare patriam vestram non valetis· laudatis ꝛ quod damnationis causa patimini conscientie studio vos meruisse iactatis· Verum nullum virtutis meritũ est· id nanciscꝰ qõ mutari nõ possit· Sed nec gloria dicenda est· quam sibi quisq̃ non decerit· Non habere braginanos consuetudinẽ mandare femina telluri· nec arbores vitibus decorare· nec plantarijs nuda vestiri campoꝝ· nec edificia pulcra ostituere·

haz rez manifesta est ratio·qō ferū metallū vobis indignatio nature non ꝑbuit·quo cunctaq; numerauimus excolunt· aliunde autem assūmere negocia occasiōe nauigij nō potestis Ideoq; necesse est/vobis herbis palmitibusq; depastos·vitam horribilē pecudum more transigere·ergo nō in angustijs ⁊ egestate·ꝫ opulentia temperant vixisse laudādum est·Mlioquin ceditas ⁊ paupertas sole vtutum gloriaz sortiuntur·illa qz non videt vt cupiat·ista qa non habet vt capiat· Femineaz vestrarū nullus vt asseris decor augetur ornatibus·Assentio quippe nec ars officij nec maties vlla suppetitat·Nemo apud vos vt dicis incestu vl aduiterio inflāmatur·Miranda res esset si puro·non necessitatis iudicio viueretis/si animum vestrū ab illicitis amorib9 pudicicie contemplatio·non deformitatis arceret aspectio· Sed hec est res que solet de sensib9 humanis aufferre·non desiderium libidinis·sed factū id est non mentem a scelere ꝓhibere·sed corpus ab opere Nos aūt qui nullius medie lege perstringimur·ad bene viuēdum libero imitamur arbitrio vt voluntariam continentiā digna remuneratio consequat Dedit enim nobis multas natura blandicias quas plurimum virtus cohibet

De Diuisione monarchie Alexandri in quatuor regna Et de ptholomeo sother rege egypti·Eusebi9 in cronicis· Capitulū·li·

LEXANDRO itaq; mortuo apud babilonem trāslato post eum in multos imperio/diuersi regnauerunt Dinc alexādrunoz nascitur regnum qđ est egipti et per diuersas gētes quas Alexander tenuerat diuersi regnauerūt·primus in egipto Ptholomeus lagi filius·cepit anno quinte etatis ducentesimo sexagesimo septimo Mundi vero ter millesimo·dc·quadragesimo·⁊ regnauit annis quadraginta Macedonie regnauit Philipus qui et audeus frater Alexandri annis septem lydiam·⁊ traciam·⁊ helespontū lisimachus tenuit· Comestor Cum enī rediisset Alexander in babilonem·sumpto veneno a sorore sua vsum lingue amisit·et extremam voluntatem suā scripto expressit·⁊ noluit monarchiam suā in aliquem trāsferre·ne aliquis par ei in potentia apud posteros legeret Sed·xij·quos ab adolescentia socios habuerat·regni successores instituit Dec aūt instituto non stetit Nam quatuor ex his tantum alijs abiectis regnauerūt·sicut in hystoria dameis est comprehensum Itaq; Ptholomeus rex egipti qui cognominat9 est Sother·cum regno suo adiecisset syriam apposuit vt adijceret et iudeam Et ascēdens in hierusalē die sabbati sacēs ea die iudeos arma non moturos·sub simulatione sacuficandi deo/nullo contradicente intrauit Unde scōm Josephum·Quidius sabazchidas·iudeos vdiculos appellauit·qui superflua supstitione graue damnum sustinuerut Ptholoiomeus nanq; multos de iudea in gazam captiuos trahens ad egiptum rediit·⁊ vē ditiom exponens eos/a negociatoribus nationum distracti sunt ⁊ dispersi Et p hanc captiuitatem·licet nō fuerit generalis/diffusius dispersi sunt in nationes·Unde in actib9 apostolorum legitur conuenisse i hierusalē iudeos ex omni natione que sub celo est·Jado pontifici successit filius ei9 Symon iust9 Eusebius

Eo tempe appi9 claudi9 cecus·rome claruit·qui aquas claudias induxit·et viam appiam strauit·

De Theofrasto philosopho·⁊ dictis eius· Capitulum quinquagesimūscōm·

ODEM tempe Theofrast9 philosoph9 claruit·qui a diuinitate loquendi vt ait Cycero nomen accepit Actor Dic fuit discipul9 ac successor Aristotelis·Unde de hoc refert Agellius in libro noctium aticaz dicens·Aristoteles iam senio affecto egroq; corpore/et spe vite tenui fuit·Tunc omnis sectatorum ei9 cohors ad eū accessit·orans·vt ipe eligeret loci sui et magisterij successorē·quem sequerētur Erāt tunc in ei9 studio duo ꝓcipui Theofrast9 ex lesbo/et Menedem9 ex thodo·Aristoteles autem iussit sibi afferri vinū/lesbium ⁊ thodium et vtrunq; satis commendauit·Sed lesbium magis·unde nemini dubiū fuit·quin lepide simul et verecunde successorem sibi illa voce delegisset non vinū·Itaq; Aristotele defuncto omnis achademia ad theofrastū inclauit·Dui9 Theofrasti dict esse illa sententia Expedit iā probatos amicos amare·non amatos probare Et illa·ex inimico vindictā si te inimicum senserit potidisti Et illa·grauius aduersariū securitate decipies·Duius quoq; sententia fuit· Amātium ceca esse iudicia Scripsit tñ et ipse libzū de amicicia in quo amicicā omni cautati

prefert· Sed raꝛã in rebus humanis esse con=
testatur· Actor· Theofrast9 accusasse
naturam dicatur ꝙ ceruis ꝛ cornib9 vitam
diuturnam quoꝝ io mihil interesset· hominib9
vero quoꝝ maxime interfuisset· tam exiguam
dedisset vitã· Quoꝝ si etas posset esse longior
omnibus perfectis artibus eoꝝ vita eruderet
Querebat ergo tunc se cũ illa videre cepisset
extingui·

Qꝛ vxor sapienti ducenda non sit· Jero=
mus contra Jouinianum libro secundo·
Capitulum quinquagesimumterdum·

ERTOR Aureol9 Theofrasti
liber de nuptijs in quo q̃t· an vir
sapiens ducat vxorẽ· ꝛ cũ desimsset
si pulcra esset· si bene morigerata· si bonis pa=
rentib9 nata· si ipse san9 ac diues· sic sapientẽ
inde aliquando matrimonium· statim mtulit·
Dec aũt raro in nuptijs omnia ocordant·
Non est igitur ducẽda vxor sapienti· primũ
enim impedit studia pℏie· nec posse quẽquam
libus ꝛ vxoꝛi pariter inseruire· multa esse que
matronarum vsibus necessaria sunt· preciose
vestes· auriꝰ· gẽme· sumptus ancille· suppellex
varia lectice· ꝛ exedra deaurata· deide ꝑ totas
noctes garrule conquestiones· illa ornatior
procedit in publicum· hec honorat ab oibus
Ego in conuentu feminarũ misella despicior·
Cur aspiciebas vicinam? Quid cum ancilla
loquebaris? De foro veniens quid attulisti?
Non amicum habere possumus non sodalem
alterius· amorem suum odium suspicat· Si
doctissimus preceptor in qualibet vrbiꝰ ferẽ·
nec vxorem relinquere· nec cum saꝛdna ire
possum9· pauperem alere difficile est· diuitem
ferre tormenta· adde ꝙ nulla vxoꝛis electio·
Bꝫ q̃liscũq; veneut hñda· si iracũda· si fatua
si deformis· si superba· si fetida· qõcunq; est·
per nuptias disam9· equ9· asinus· bos· canis
ꝛ vilissima mancipia· probantur prius et sic
emuntur· Sola vxor non ostenditur ne ante
displiceat· q̃ ducatur· Si totam domum cõ=
mseus ei· seruiendũ est· Si aliquid tuo arbi=
tuo reseruaueris fidem sibi habeꝛi nõ putabit
ꝛ in odium vertetur et in iurgia· Et msi cito
consulueris· anus venena parabit· aurifices
ꝛ mstitores gemmarum seucarũq; vestium·
si introduxeris periculum pudicie est· Si p=
hibueris suspitionis inuria· verũ quid pꝛest
diligẽs custodia cum vxor impudica seruari
non possit· pudica non debeat· Jnuida enim
custos castitatis est necessitas· ꝛ illa vere pu=
dica dicenda est· cui licuit peccare· sed noluit
Pulcra facile adamat· foda facile cõcupiscit·
difficile est custodire qõ plures amant· mole
stum est possidere qõ null9 habere vel amare
dignatur· minou tñ misera deformis habet·
q̃ formosa seruetur· Nihil enim tutum est in
quo totius populi vota suspirant·

Ad idem· Capitulum·liiij·

OOD si propter dispensationem
domus ꝛ languoris solacia et fugã
solitudinis ducãtur vxores· multo
vtiq; melius seruus fidelis dispensabit audo=
ritati domini obediens· ꝛ ei9 dispensationi ob
temperãs· q̃ vxor que in eo se estimat dñam
Si contra viu faciat voluntatẽ· Assidere etiã
egro melius possunt amici et vernule benefi=
cijs obligati· q̃ illa que nobis imputet lacry=
mas suas· ꝛ hereditatis spe venoat illuuium·
ꝛ sollicitudinem iactans· languentis animum
desperatione conturbet· Qꝛ si ipsa languerit
coegrotandum est· ꝛ nunq̃ ab eius lectulo
recedendum· aut si bona fuerit vxor ꝛ suauis
que tamen rara aut nulla est· cum parturiẽte
oportet gemere· ꝛ cum periclitante torqueri·
Sapiẽs autem nunq̃ solus esse potest· habet
secum omnes qui sunt quiq; fuerunt boni· et
animũ liberũ quocunq; vult transfert· Qõq̃
corpore non potest cogitatione complectitur·
ꝛ si hominum copia defuerit· loquit cum deo·
Nunq̃ minus solus erit q̃ cum solus fuerit·
Porro liberorum causa vxorem ducere· vt
vel nomen nostrũ non intereat· vel habeam9
presidia senectutis· ꝛ vt ceteris vtamur here=
dibus· stolidissimum est· Quid enim ad nos
recedentes e mundo pertinet si nomine nostro
alius non vocetur· cum innumerabiles sint ꝙ
eodem nomine appellentur ꝛ que senectutis
auxilia sunt non nuture domi illum· qui aut
puor te forte mouat· aut peruersissimis mo=
ubus sit· aut certe cum ad maturam etatem
venerit· tarde ei mou videaris· Dec ꝛ huius=
modi Theofrastus disserens quem xp̃ianorũ
non suffundat quorũ conuersatio in celis est·

De Menãdro poeta comico ꝛ Philemone ꝛ
ortu regni asye· Eusebius in cronicis·
Capitulum quinquagesimumquintum·

NNO Ptholomei quinto Menã
der comicus · pumam fabulã cogno
mento orten · docendo superauit ·

Actor Dui⁹ scilicet menandu iuxta hiero
nimum est illud senariũ qđ ponit Apostol⁹ in
epistola ad Corī · Corrumpunt mores bonos
ofabulationes pessime · Agellius Iste
Menãder a Philemone nequaq̃ pau scripto
re in certamine⁹ comediarum · sepi⁹ vinceba
tur · Quem cum forte habuisset obuiũ · queso
inquit Philemo / cũ bona venia dic mihi · Cũ
me vinas non erubescas · Actor Dunc
Philemonem iuxta helmandũ vocare videtur
Valeri⁹ polemonem · Deo de polemone dicet
infeli⁹ Valerius libro · viiij · Philemo
nẽ vel polemonem vis immoderati usq̃ abstu
lit Nam aliquãdo patas ficus · et in conspectu
positas asello consumẽte puerũ vt illum abige
ret inclamauit Qui cũ iam comestis omni⁹
supuemisset q̃modo inquit tam tardus fuisti
da nũc merum asello · ac ꝓtinus vrbanitatem
dicti crebro anhelitu cachinnoq̃ prosecut⁹ se
mie guttur salubus spiritu⁹ angustia pregra
uauit Eusebi⁹ in cronicis Anno sexto
Ptholomei regis egipti · et Philippi mace
nis regnũ asye cepit in qua regnauit pumus
Antigon⁹ annis decem et octo · scõus demetri
us · qui ꝙ poliorcetes · xvij · Tandem tradidit
semetipm Seleuco regi syrie qui destructo re
gno asye · captoq̃ demetrio syrie et asye pau
ter imperauit · Eo tempe scilicet anno Pto
lomei septimo Menedemꝰ ꝙ Speusipp⁹ phi
losophi insignes habentur ·

De Victoria romanoꝝ ex sammitibus Euse
bius in cronicis · Capitulum · lvi · ·

EMPORIBUS Ptholomei
romani sammites diutissime cõtra se
preliantes ad extremum in fuitutes
redigũt annis · xiiij · Dec victoria facta est an
no Ptholomei sexto · ab vrbe condita quadri
gentesimo tricesimo sexto · vel tricesimo septi
mo Orosius Anno precedente romani
a sammitib⁹ victi fuerant Tunc sammites no
uũ habitum sumũt · de argentatis armis · ꝙ ve
stibus utentes / itaq̃ bello se offerũt aduersum
quos missus est papirius consul cum exercitu
Qui cum ab auguri⁹ vana coniecturãtibus
phiberetur congredi · spreuit eos · ꝙ feliciꝰ con
gressus victoriam obtinuit In quo prelio ce
sa sunt hominum duodecim milia · capta qua
tuor milia Deo post hãc victoriã · subito tam
intollerabilis pestilentia corrupit ciuitatem ·
vt ꝓpter eam quacũq̃ ratione iram sedandã
libros sibillinos consulendos putarim · horiq̃
qđ illum epidaꝝ colubrum · cum ipo esculapij
lapide aduexerunt · q̃si vero pestilentia · aut an
te sedata non fit · aut post orta non fuerit ·
Augu⁹ libro tco de ciuitate dei Erat aũt
hec pestilentia orta ex mulieribus que grauide
mouebant anteq̃ maturos part⁹ ederent vbi
secreto aduectus in vrbem Esculapius excu
sabat · q̃ archiatrum se non obstetricem pro
fitebatur · pecudes quoq̃ similiter mouebãtur
ita vt defuncturum genus animalium crede
retur · Sic ergo per oraculum sibillinum a
magno impendie vel desidie crimine liberatus
est esculapius · Per dies quoq̃ quadraginta
eodem tempe in foro horrenda altitudine mues
remanserũt tyberisq̃ glacie duratus est ·

De Papirio consule bellicoso · Orosius ·
Capitulum · qumquagesimũ septimum

ICITꝰ ergo Papirius vt dictũ e
eo ꝙ vanas augurum ꝙ auruspicum
coniecturas otemsceut Dic papiri
us adeo apud romanos bellicosissim⁹ habeba
tur · vt cum Alexãder magn⁹ disponere dicere
tur ab oriente descẽdens · obtinere vinb⁹ affri
cam · atq̃ inde in ytaliã transuehi · romani mi
ceteros duces · tunc in republica vel in expedi
tione sua optimos hunc precipuũ fore · q̃ Ale
xandri impetum sustinere posset meditarentur
Macrobi⁹ in libro de saturnalib⁹ Dic
papirius cum esset puer forte cũ patre suo in
curiam ierat · illum reuertẽtem precunctau re
pit mater · quid in senatu egissent patres · pu
er rñdit · tacendum esse / neq̃ id dici licere Mu
lier fit auidior audiendi secretum reipublice ·
et silentium pueri animũ ei⁹ ad inquirendum
euerberat Tunc puer vrgẽte matre leporis ar
gq̃ festini mendacij consilium capit · Actũ est
in senatu dixit vtq̃ videret̃ vtilius esse · vn⁹ ne
duas vxores haberet : an vna apud duos nup
ta esset · Dec illa vt audiuit · ad ceteras ma
tronas retulit Postridieq̃ ad senatũ confluxe
runt · orantes vt vna potius duob⁹ nupta fie
ret : q̃ vni due Senatores que nam esset illa
mulieris mẽpenes : et quid sibi postulatio hec
vellet · mirabantur : et non vt parue rei provi
dum · illã verecundi sex⁹ impudicam paueſce
bant infamiam · Puer Papiri⁹ publicũ metũ

cemit· que matu dixerat enarrat· Senatꝰ fi=
dem atq; ingemũ pueu exosculat· cõsultumq;
fadt· ne preter illum pueu cum patribus in
curiam post hoc introirent·

De Fabio consule· Orosius· Ca·lviij·

NNO post victoriam Papirij de
samnitibus Fabius gurges consul
pugnans cum samnitibus amisso ex
ercitu victus in urbem refugit· Cunq; senatꝰ
de submouendo eo deliberaret pater eius Fa=
bius maximus ignominiã filij deprecatus le=
gatum se filio iturum ultro obtulit· Si illi de
pellende ignominie itezũq; gerendi belli facul=
tas daretur· Qua impetrata· prelioq; oserto
cum subito pugnantẽ filium consulẽ insistente
pondo sammitaz duce ⁊ infestis hostium telis
conclusum videret· in medium se agrum pius
senex equo veꝰ ingessit· Quo facto cõmoti
romani tota ibi incubuere acie· donec ipsum
ducem pondum deleto hostili exercitu victum
oppressumq; ceperunt· Cesa sunt in eo prelio
samnitum· xx· milia capta quatuor milia cum
rege suo pondo· Tractum est hoc bellum per
lix· annos ⁊ tandem capto pondo finitum per
Fabium patrem ⁊ filium· Paleuꝰ libro
quarto· Hic est Fabius maximus qui cũ
a se quinquies ⁊ a patre auo et proauo ma=
ioribus que suis sepe consulatũ gestum anim=
aduerteret· comicijs quibus filius eiꝰ cõsensu
summo consul creabatur q; constãter potuit
cum populo id egit· vt aliquãdo vacationem
huius honoris Fabie genti daret· non quidẽ
virtutibus filij diffidens· Erat enim illustus
sed ne maximum imperium in vna familia cõ=
tinuaretur· Quid hac moderatione valentius
q; etiam primos affectus qui potentissimi ha=
bentur superauit· Valer· Porro pon=
dium samnitem testatur Cicero in libro de se=
nectute fuisse temperaneum archite tarẽtino
⁊ platoni· Cuius etiã est illa egregia sentẽtia
quam idem Tullius ponit in libro secundo de
officijs· Utinam inquit ·G· pondus samnis
ad illa tempora me fortuna reservasset ⁊ tunc
essem natus quando romani dona acipere ce=
perunt· Non essem passus eos diuꝰ imperare·

De Marco curio consule· Orosius·
Capitulum quinquagesimumnonum·

NNO post hanc victoriam de sam
nitibus gestũ est bellum cũ sabinis
a Curio consule· vbi tot milia ho=
minum interfecta· quot capta sunt ipse cõsul
ostendit· Qui cum senatui magnitudinẽ agri
sabini acquisiti· ⁊ multitudinem capti populi
referre vellet· numerũ explicare non potuit·
Paleuꝰ libro quarto· Marcus curiꝰ
exactissima norma romane frugalitatis idẽq;
fortitudinis specimen spectatissimum samnitum
diuitias contempsit· ⁊ illi paupertatem eius
mirati sunt· Nam cũ ad eũ in scamno sedentẽ
foco ⁊ catino ligneo cenantem· magnum auri
pondus publice missum attulissent· benigne
verbis inuitatus· vt eo vti vellet· vultum pa=
tinus usu soluens· supervacue inquit narrate
samnitibꝰ Marcum curium malle locupletibꝰ
imperare q; ipm fieri locupletem· ⁊ memẽtote
me nec acie vinci nec pecunia corrumpi posse·
Idem cum in ytalia Pirrum regem exegisset
nihil omnino ex preda regia qua exercitum
urbemq; ditauerat attigit· decretis etiam a se
natu septenis iugeribꝰ agri populo· Sibi aũt
l·populeus assignationis modũ non excessit·
parum idoneum reipublice ciuem arbitrans·
qui eo p reliquis tuberetur contentus non
esset· Idem sensit Fabricius luscinus honore
⁊ auctoritate omni ciuitati temporibus suis
maior· censu vero par vnicuiq; paupertimo·
qui a samnitibus quos in clientela habebat pe
cuniam ⁊ seruos sibi missos remisit· continẽtie
sue beneficio sine pecunia poiues· sine usu fa=
milie habunde comitatus· quia locupletẽ illũ
faciebat non multa possidere· Sed modica de=
siderare· Cur non ⁊ fabricij discipulũ quintũ
tuberonem fuisse quis existimauerit? Cui cõ
sulatum gerenti cum otholorũ gens vasa ar=
gentea magno ponere exq̃sita arte fabricata
per legatos misisset· qui superiore tẽpore gra=
tulandi causa ad eum profecti retulerant se in
eius mẽsa fictilia vidisse monitos· ne otinentie
quasi paupertati succurrendum putarent· cũ
sarcinis abire permisit· Nunc aũt quo ventũ
est a seruis vix impetrari potest ne suppellec=
tilem illã fastidiant quã tunc cõsul non erubuit·

De Cassandro rege macedonum ⁊ Olimpia
dis nece· Eusebius in cronicis· Ca·lx·

NNO Ptholomei· viij· regnauit
Cassander apud macedones pꝰ phi
lipum arridẽ· Justinus· Nã

Olimpias Alexandu mater cum ab egipto
in macedoniam ꝓsequente Gaidoa rege mol-
losorum veniret· prohibita est a finibus ma-
cedomie ab eurydice ⁊ arrideo· vnde moti mace
dones ad Olimpiadem transierũt· Cui⁹ iussu
⁊ eurydice et rex occidit· vi· annis p⁹ Alex-
andrum potitus regno· Orosius· Dec
eurydice multa sub nomine viu gesserat· per
Cassandrum· quem flagidose cogmtum ad
summum fastigium per omnes honorum gra-
dus prouexerat· Qui ex libidine mulierus·
multas grecie ciuitates afflixit· Justmus·

Sed nec Olimpias diu regnauit Nam cũ
pudicium cedes passim faceret· muliebu ma
gis q̃ regio more /fauorẽ sui in odium vertit
Audito itaq; Cassandru aduentu· diffisa ma
cedomi⁹ cum nuru roxane· et nepote hercule
in pidnam vrbem discessit· Comitate sunt eam
triadamia eadre regis filia ⁊ thessalonica puui
gna philippi filia· et multe alie matrone· spon
sus magis q̃ utilis grex· Mox cassandr pidu
am vrbem obsedit· Qui cum fame ⁊ ferro ꝓ
gerret olimpiadem/illa longe obsidionis tedio
pacta salute· dedidou se tradidit· Qui ducca-
to populo sãsatꝰ est: quid de ea fieri vellet:
Mox omẽs sine respectu p̃stine maiestatis oc-
cidendam eam decernũt Olimpias aũt vbi ob
stimatos ad se venire armatos vidit· veste m-
duta regali: ⁊ duabus ancillis immixa obuiam
vltro procedit· Qua visa pcussores attomti
maiestatis prious: et tot in ea occurrẽtib⁹ re-
gum suoꝝ nominib⁹ substiterunt: donec a cas
sandro missi sunt qui eam infodrent nõ re fu-
gientem gladiũ: nec vulnera: nec muliebriter
deferantem: sed virorꝝ fortium more· ꝑ glo
ria veteris prosapie· mucrom succumbentẽ vt
alexandrum posses etiam in mouẽte matre co-
gnoscere· Compumens se insup expirans ca
pillo et veste crura contexisse fertur: ne quid
posset in corpore eius mrecorum videru·

De Polemone philosopho· Actor Ca·lxi·

JC dicit helynan⁹ polemonem xe
nocrati successisse Valerius libro
sexto Polite luxurie athenis ado
lescens polemo: non modo illecebus: sed etiaz
ipa infamia gaudens· cum e conuiuio nõ post
solis occasum: ꝙ post ortũ resurrexisset· domũ
q; rediens xenocratis philosophi patẽtem ia
nuam vidisset: vmo grauis: delibut⁹ vnguen
tis: sertis capite redimito: pellucida veste ami
dus: refertam turba doctoꝝ scolam ei⁹ intra
uit· nec tam deformi content⁹ introitu desedit
vt etiam clarissimũ eloquium et prudentissima
p̃cepta temulentie lasciuijs eleuaret· orta dem
de vt par erat omnium indignatione xenocra
tes/vultum in eodem habitu detinuit· Omissa
q; re quã dissererat: de modestia ac tẽperantia
loqui cepit· Cui⁹ grauitate sermonis polemo
resipiscere coactus· primum coronã capite de
tractam proiecit· Paulo post brachium redu
xit intra pallium· ꝓcedente tempe cõuiualis
ous: hylarutatem deposuit· ad vltimũ totam
luxuriam exuit· Sicq; vni⁹ orationis medici-
na sanatus· ex infami ganeone maxim⁹ philo
soph⁹ euasit: Peregrunatus igit hui⁹ animꝰ
in nequicia non habitauit·

De Ortu regni syrie Capitulum·lxij·

NNO ptholomei duodecimo An
tigoni septimo· regnũ syrie et baby-
lonis: et supiorum locoꝝ nascitur· ⁊
regnat primꝰ seleucus nichanor annis tregin-
ta duobus· Secund⁹ anthyochus qui ⁊ soter
gallinicus· xxi· Deinde anthyochus qui voca
batur theos quindecim· Seleuc⁹ gallinicus vi
ginti Seleuc⁹ gerãnus· iij· Antioch⁹ magn⁹
xxxvi· Seleucus philopator· xij· Antiochus
epyphanes· xi· Antiochus eupator duobus·
Demetrius soter· xij· Alexander· ix· et mẽsi-
bus· x· Demetrius annis trib⁹· Antioch⁹ se
dites· ix· Quo interfecto ab arsace parthor· ite-
rum demetrius frater ei⁹ regnauit annis qua
tuor· Antioch⁹ gryphus vel cyprius duode-
cim· Antiochus cyzicenus gypho eiecto syriã
tenuit· Sed gyph⁹ supato cyziceno eãdem re
cepit· et ita ex successione regnauerũt inuicẽ
aduersus se dimicantes annis decẽ ⁊ octo Po
stea philippus annis duob⁹· quo capto/a ga
bmio regnum syrie finitum est·

De Seleuco nicanore· Capitulum·lxiij·

LIBER

LIBER

et figura que in femore seleuci nata cum ipso paruulo fuit. Quamobrem laudice anulum seleuco eunti cum Alexandro ad persicā militiā eodo de ovgine sua dedit. vbi post mortem Alexandri occupato regno. orientis vrbem condidit. Ibiq; gemme ovgmis memoriam consecrauit. Nam et vrbē ex antiochi patris nomine antiochiā vocauit. et campos viaeos vrbi appollini dicauit. filij quoq; et nepotes eius ancoram in femore veluti notam generis naturalem habuere. Dic in principio babiloniam cepit. Inde auctis ex victoria viribus. bractuanos expugnauit. Deinde transitum in indiā fecit. que post mortem Alexādri veluti ceruicibus iugo seruitutis excusso. prefectos eius occiderat. Actor. Libertatis sanctor coctus fuerat. Sed titulum libertatis post victoriam in virtutem verterat. Siquidem occupato regno populū quē ab externa dominatione liberauerat. Ipse seruido premebat. hic a Ananidro rege interfici iussus salutem pedū celeritate quesierat. Ex qua fatigatiōe cum somno captus iaceret. leo imētis forme ad dormiētem accessit. sudoremq; profluentē lingua ei absterfit. expergefactūq; blande reliquit. hoc prodigio primum ad spem regni impulsus. cōtracta manu latronum modos ad nouitatem regni sollicitauit. Mouenti deinde bellū aduersus prefectos Alexandri elephantis ferus infinite magnitudinis vltro se obtulit. et veluti domita mansuetudine. eum tergo excepit. Dicq; dux belli et pliator insignis fuit. Cum hoc fecit pacem seleucus. Eusebius in cronicis. Dic seleucus anthiochiā laudidam seleuciam apamiam edessam et pellam vrbes condidit babilonem quoq; obtinuit.

De Symone et eleazaro pontificib9 et pharo alexandrie. Capitulum. lxiiij.

O tempore iudeorum pontifex maximus symon onye filius clarus habetur. cui cognomentum iustus fuit ppter sollicitā in deum religionem. et in ciues suos pronam clementiam. Menander comic9 monet. Seleucus in eas vrbes qs extruxerat iudeos trāsfert. ius eis ciuium et municipalem ordinem cum grecis equali honore concedens Censu rome agitato inuenta sunt ciuium romanorum ducēta septuaginta milia. pontifex iudeorum eleazarus frater symonis suscepit templi ministeriū filio symonis onya. paruo adhuc relicto. apud macedonē regnauit pyrrus et postea lisimach9. Valeri9 libro sexto. Theodor9 cyreneus cum regem lisimachum increpasset et ob hoc eum ille cruci affigi iussisset tubilis ait hec mors sit purpuratis tuis. mea siquidē mihil interest humi an sublimi putrefacta. Eusebius in cronicis.

Anno. xl. ptholomei sostrat9 chidi9 pharum in alexandria cōstruxit. Ex libro de septē miraculis mundi. Dic pharus inter vij. mundi miracula secundū computat. Nā super quatuor cancros vitreos. passus. xx. in mare fundat9 est. Quomodo enī tam magni cancri fusi sunt. Quomodo deportati in mare et non fracti? Quomodo fundamenta cementi super ipsum adherere potuerent. et sub aqua qualiter cemētum stare potuit. vel quomodo cancri nō frangunt. aut quomō non lubricat desuper fundamētum. hoc magnum miraculū est. et ad intelligendum quomodo factum sit difficile. Ysidor9 libro vndecimo. Pharos est turris maxima ad plucendi ministeriū in portu fabricata sic dicta. quia longe videt a nauigantibus. fos enim lux oros visio dicit.

De regno ptholomei philadelphi et ei9 amore erga scripturas. Ex cronicis.
Capitulum sexagesimumquintum.

POST ptholomeum lagi filiū regnauit in egipto ptholomeus philadelphus. Cepit anno quinte etatis ecc. vij. Mundi vero tertio millesimo. dc. lxxx. et regnauit annis. xxxviij. Dic iudeos qui in egipto erant liberos esse permisit. et vasa eleazaro pontifici hierosolimorū votiua transmittens. diuinas scripturas in grecam vocem ex hebrea lingua per. lxx. interpretes transferre curauit. Quas in alexandrina biblioteca habuit quam sibi ex omni genere literature com parauerat. Comestor. Dic enim studiosus et librorum cupidus demetrius bibliothece sue prefecit. Cuiq; quesisset ab eo de numero librorum. xx. milia adesse respondit sed paulo post tempore. vsq; ad. l. milia posse peruenire. Et nunciatū sibi dixit apud iudeos esse legem ore ipsius domini editam. et digito eius scriptam. p qua summopere laborandū esse dicebat vt in grecum conuersa eloquium in archivis regalibus haberetur. Dec enim erat lex dei quam philosophi zena dicunt id est viuentem. zen enim vitā vel viuere sonat

quẽ vulgꝰ appellat iouem· Et ad ostendendã legis eius sanctitatem addidit· Quod non mi si a dei viuentis cultoribus transferre potuisset Nam et theopompus cum hystorijs quas scri bebat eã voluisset interserere/versus ẽ in amen tiam per triginta dies· Theotectus quoq; per eandem causam factus est cecus: et penitentes sanati sunt· Et suggessit regi vt scriberet pon tifici iudeorum vt iudeos hebreice et grece lin gue peritos ad ipm dirigeret: cum lege dei· qui ad eam transferendam sufficerẽt / quod vt im petraret munera cum epistolis mittenda con suluit· Morat ibi arist⁹· qui longo tempe iu deorum calamitati compatiẽs/oportunitate li berandi eos inuenta ait· Quomõ qõ postulas obtinebis c tot iudeis in regno tuo seruientib⁹ Solue itaq; eos: et nihil gratius erit pontifici iudeorum· Nec ob hoc qõ dico: me iudeorum affinem estimes· sed qr sño tua interesse· si fa ctorem omnium deum honoraueris· Et liberauit rex de iudeis: centum viginti milia· dans de nmis eoꝝ pro capite: triginta dragmas argẽti Cunq; dixisset rex hoc magnũ esse: dixerũt· Magnum est quidem/ꝫ non regi munifico·

De Septuaginta duob⁹ interpretibus quos ei petenti misit Eleazar⁹ Capitulũ· lxvi·

IN C scripsit rex eleazaro in hunc modũ· Gentem tuam que secus nos erat· libertati donauit: arbitrans hoc deo iocundum esse/ quoꝝ quosdam militie assi gnauit: alios quoꝝ fidem probauerat /constitui in palladio· Leges quoq; vestras i nostra biblioteca reponere decreui· Bene ergo facies mittendo nobis viros seniores qui valeant in terpretationem eoꝝ caute nobis relinquere· Transmisi mõ argenti centum talenta ꝓ imolationibus faciendis· et separaui quinquaginta talenta auri ad cratheras ⁊ ligatoria facienda: et gemmas sine numero ad artificum opti onem· Tu manda nobis que ex his facere vo luerus· qõ grati⁹ amplectemur· Tunc mittẽs ad eum eleazarus quod postulabat: rescripsit itaq; ad interp̃tandam legem quam postulas misi viros seniores de vna quaq; tribu sex: le gem ferentes· Que aũt pietatis erit vel iusti tie ad nos eam caute remittere Di sunt septuaginta int̃pretes: q licet septuaginta duo fuerint: more sacre scripture septuaginta dicuntur que modicũ numerum si sup aliquam summam excreuerit: sepe subticet· Qui cum venis sent ad regem benigne ab eo collecti sunt· nõ tñ ad regem intromissi· vsq; ad diem quintũ· Imminebat enim illa solẽnitas triumphalis ꝓ triumpho scilicet quodam: quẽ maiores sui ea die habuerant· Ea igit̃ die suscepit eos: q̃s coram vniuersitate primipum decreuerat ho norare·

Qualiter eum instruxerunt· et ei libros sacros transtulerunt· Capitulum· lxvij·

POST susceptionez vero duoꝝ dieb⁹ fuerunt cũ rege ⁊ salutat⁹ est ab eis que in corde suo disposuerat/ ⁊ precipue de duob⁹ scilicet: de cognitione dei: et regm gubernatione· Cunq; instruxissent eum de regni administratione: plen⁹ disputauerũt de vno deo colendo: et ꝙ nulla creatura deus esset· Inde est ꝙ vbicũq; occurrit eis de trinitate vel sub silentio transierunt: vel enigmatice transtulerunt /ne tres deos colendos tradidisse viderẽtur· Et similiter de incarnatione ꝺ bi mentionem facientes· Vt in ysaia qui cum dixisset nobis puerũ nasciturum: ⁊ addidisset sex ei⁹ nomina/quoꝝ vnum est deus: pro illis sex nominib⁹: transtulerũt magni consilij angelus/ne viderentur tradidisse hominem deificatum· Tunc ostenderũt regi rotulum quẽ attulerunt· nec sufficiebat admirari cartarũ tenuitatem· et compaginationem/que oculis de prehendi nõ posset· quanq; litere auree in candore cartaꝝ adeo legibiles apparerent Intro ducti aũt sunt i domũ regis sec⁹ mare secretã: que ad negociorꝝ deliberationem erat· et date sunt eis celle singule: et quicq̃d visum est eis opportunũ ⁊ comodum ad interpretãdum Di luculo egrediebant· ad optandum bona regi et policronitudinẽ· Tunc lauabant se ad mare scõm purificationem iudeorꝝ· Postea interpretabant vsq; ad horam nonã· Inde transibant ad cibum ⁊ requiem: et consumauerunt op⁹: septuaginta duobus diebus· Unde quibusdam visum est ꝙ non transtulerũt tũc missi penthateucũ· postea vero vel puius q̃ rediret vel post aliqui ex eis ad regem redeuntes/trãstulerunt psalmos et ꝓphetas· Ueruntamen si sic miraculose factũ est· vt tradit Augustinus ꝙ vna ⁊ eadem sine dissonantia inuenta sit eoꝝ tio min⁹ miraculose fieri potuit: vt in tot dierbus interp̃tati sunt legem psalmos ⁊ ꝓphetas Dieronimus tñ videtur velle ꝙ interp̃tationes sex dierũ in sabbato confererebant· ex oib⁹

conflantes vnam. Nec mirandū hoc esse asse-
ut cum esdras legem quā per spiritum repa-
rauerat postea cum veteu scuptura que erat
apud samaritanos correxit.

De Approbatiõe translationis ⁊ eiusdem ve-
nerationē. Capitulum sexagesimūoctauū

POST completo cōuocauit de-
metuus qui super libros erant oēs
iudeos qui erant in alexandria ⁊ de
prouincia peritiores ⁊ lecta est coram oībus
trāslatio eorum ⁊ approbata. Postea delata
est ad regem ⁊ coram eo replicata. Cunq;
peterent interptes a rege dari auctoritatem
vt immobilis perseueraret hoc facturū se lau-
dauit. si demum ita caste corrugerent eam vt
qō semel iudicatum foret non cogeret mutare
⁊ remisit eos munerib9 honoratos. Eleazaro
quoq; transmisit munera. In templum vero
misit preter vasa mensam auream gemmis in
prediabilibus insignitā. Cuius crassitudo cū
esset dimidij cubiti. tamen materiam superabat
op9. Joseph9 libro duodecimo. Cū
autem clamassent seniores vel hi qui p̄sentes
erant orantes prosperā regi diumit9 euenire
nimium delectatus rex prorupit ad lacumas.
Nam sepi9 natura hic summo gaudio patit
quod etiam dolentibus solet accidere. Cui re-
spondit demetrius neminem fuisse ausum hac
legum tangere conscriptionem eo q; diuina ⁊
venerabilis esset quia lesi sunt quidam a deo
hoc presumentes. Significabat vero qualiter
theopompus volens in historia de his aliquid
conscribere sit mēte turbat9. plus. xxx. dieb9
⁊ cum humilitate a deo veniā postulabat dū
inde sibi dementiā factam suspicat9 esset. Nec
non ⁊ in somnis vidit q; ei hoc ideo accidisset
quia diuina scrutatus esset ⁊ proferre ea ad
homines impuros vellet. Cunq; scribere qui-
euisset recepit sensum. Referebat ⁊ de theode-
cto tragediarum poeta quia cum missus fuisset
in aliquo dramathe eorum memimisse que in
diuino volumine continent oculis obscuratis
recognouit causam sue cecitatis ⁊ ita liberat9
est a passione. deo veniam indulgente.

De studijs ⁊ libris prefati ptholomei.
Actor. Capitulum. lxix.

IC itaq; ptholome9 rex eruditissi
mus bibliothecam vt dictum est. ex
omni genere literature sibi comparauit. cui
demetrium valerium prefecit grāmaticorum
tunc probatissimū cui etiam prefecturā man-
dauerat. ⁊ inter cetera memoriarum quibus
aut vetustas aut curiositas patrocinabat ad
famam ex suggestu eiusdem demetrij libros q̄q;
sacros a iudeis postulauit ⁊ obtinuit. Jdē in
sit dyonisiū in indiam vt res indicas memorie
proderet. Ptholomeus iste canones astrorū
composuit ⁊ libros multos cōscripsit. hic fecit
descriptionem orbis terre per eratosthenem
philosophum. qui adiutus a mensorib9 pto
lomei a syene vsq; ad meroen. inuenit numer
stadiorū. dispositis quoq; p̄ intervalla locorū
a septentrione meridiē versus vasis horosco-
picis simili dimensione ⁊ gnomonū equa lon-
gitudine formatis. totidem gnomonice suppu
tationis hoies doctos q; vasa fuerant singulis
quibusq; imposuit atq; vna die omnes umbrā
meridiani temporis observare fecit ⁊ notare
vnūquenq; sui gnomonis umbrā quante esset
longitudinis. Atq; ita compert q; vltra. dcc
stadia ad vnius longitudinis gnomonē um-
bra non respondit. Ex hoc autem cōclusit q;
partes. ccc. lx. quibus omnis zodiaci tractus
dividitur ad terras vsq; peruenant. ⁊ pars
que ibi incomperta ⁊ mestimabilis est mēsure
in terris non amplius q̄. dcc. vel paulomin9
stadiorū mensuram obtineat. Comperta enī
magnitudine vnius partis terrarum que ad
zodiacum pertinet. Et illam trecendes sexa-
gesies multiplicando circulum terre diffinuit
stadiorum ducentorum quinquagintaduorū
milium. id est miliaria .xxx. ⁊ vnum milia ⁊
quingēta. vnicuiq; trecentarum ⁊ sexaginta
partium dans stadia. dcc. id est. lxxxvij. mili-
aria ⁊ semissem. Igitur. xxiiij. partē tot sta-
diorum transcurrit sol in vna hora. id est sta-
dia. x. milia ⁊. cc. siue mille. ccc. xij. miliaria ⁊
semissem. hore autē parte. xv. id est vnius ex
ccc. lx. gradibus ascensu vel descensu solē. dcc
stadia siue. lxxxviij. miliaria ⁊ semissem trans
currere predicti terre ambit9 claret diuisione

De Brenno gallorum duce qualiter mace-
dones ⁊ delphos superauit. Eusebius in cro
nicis. Capitulum septuagesimum.

NNO ptholomei philadelphi. iij.
regnauit. x. macedonū sostenes an-
nis duob9. Justinus. Inte-
rea brenn9 quo duce portio gallorū in gredā

se effuderat· audita victoria suorũ qui belgio duce macedones vicerant·aduenatis·c·l·milibus peditum ⁊ ·xv· milibus equitum in macedoniam irrumpit agros ⁊ villas populatur· Cui cum occurrisset sostenes cũ instructo exercitu·paucis a pluribus trepidi a valentibus facile victi sunt· Brennus aũt quasi iam terrena ei spolia sorderent: animũ ad deorum templa conuertit: scrutatusq; iocatus locupletes deos largiri hominib9 oportere Statimq; delphos adit aurum religionem predam offense deor⁊ preferẽs· quos nullis opib9 egere: vtpote qui eas hominibus largiri solent affirmabat· Templũ aũt apollinis delphis positum est in monte parnaso· Vnde rupes concurrentes vndiq; in eo saxo cõsedere: atq; ita templũ et ciuitatem non muri: sed ꝓpitia/ nec manufacta/ ꝙ naturalia presidia defendũt· Media saxi rupes in forma theatri cessit· Quamobrem ⁊ hominũ clamor et siquando accedit sonus personantibus ⁊ respondentib9 inter se rupibus multiplex auditu ampliorq; ꝙ editur resonare solet· Res maiestatis/ maiorẽ terrorem ignaris rei et admirationez stupentib9 plurimum affert· In hoc rupis anfractu/ media ferme montis altitudine planicies exigua est/ atq; in ea ꝓfundum terre foramen· qđ in oraculo patet· ex quo fractibus spirit9 in quadam velut a uento in sublime expulsus· mentes vatum in vecordiã vertit· impletaq; dei responsa consulẽtibus: dare cogit/ multa ibi et opulentia regum ac populor⁊ visuntur munera· Igitur gallorum vulgus vbi primum vinũ· ceteruq; comeatib9 referta rura inuenit non min9 abundantia ꝙ victoria· letum se per agros diffudit: dissertisq; signis vagabatur ad occupãda omnia· prima vero opinione aduent9 eorum prohibiti ferũtur agrẽses oraculis messes vinaq; villis effere· Erant in exercitu brenni lecta peditum sexaginta quinq; milia delphorum sociorumq; non nisi quatuor milia milites erant Erant aũt in templo multe statue: cum quadrigis solido auro fuse· ob quã rem cupidi galli prede fine respectu periculor⁊ in bellum ruebant/ delphi aũt cadentes gallos e summo montis vertice· partim saxis: partim armis obruebant·

Qualiter idem brennus cum suis ꝑ fallaciam apollinis postea succubuit· Capĩm·lxxi·

HOC partiũ certamine repente oriuersorum templor⁊ antistites simul et ipsi vates sparsis crinibus cum insignib9 atq; insulis pauidi decorsiq; in ꝑmam pugnãtium aciem ꝓcurrunt: aduenisse deum clamantes: eumq; se vidisse dissilientem in templum: per culminis aperta fastigia: et iuuenem sup humanum modum insignis pulcritudinis: comitesq; ei duas armatas virgines: ex ꝓximis duabus diane minerueq; edib9 occurrisse: et audisse se strepitum arcus: ac strepitum armorum· ꝓmde nec cunctarentur· dys ante signat9: hostem cedere ceteros monebant Quib9 vocibus incensi omnes certatim in prelium ꝓsiliunt· Moxq; terremotu procio montis abrupta: gallor⁊ strauit exercitum insecuta deinde tempestas ẽ: que grandine et fulgore saucios ex vulneribus absumpsit· dux ipe brenn9 cum dolorem vulnerum ferre nõ posset· pugione vitam finiuit· alter ex duobus duab9 qui cum eo erant cum decem milibus sauciorum: greda excessit· Quibus pauidis fugientibus: nulla sub tectis acta nox est: null9 sine labore et periculo dies est: imbres assidui· et gelu: mx concreta: fames et lassitudo· et sup hoc maximum per vigilie malum in felices belli reliquias obtruit: nemoq; ex tanto exercitu: vel ad memoriam tanti cladis superfuerit·

Qualiter apud macedones galli corruerunt· Eusebi9 in cronicis· Capitlm·lxxij·

POST macedones aũt post sostenẽ regnauit Antigonus gonathas: ab alexandro vndecimus annis triginta sex Justinus Porro a brẽno duce cum in greciam ꝓficisceretur ad terminos gẽtis tuendos· relicti fuerãt peditum quindecim milia equitum tria milia· qui fugatis grecorũ turbarumq; copijs macedonie: imminentes legatos ad antigonum regem miserunt/ qui pacem ei venalem offerrent· simul et castra regis specularentur· quib9 inuitatis ad cenam· expositum est grande pondus auri et argenti· et elefanti ad terrorem omnium ostensi· Illi autem reuertentes· et omnia in manus extollentes opes regis et negligentiã nunciant Igit̃ nocte castra regis aggrediunt· At ille prudie signũ dederat suis· vt omnib9 rebus ablatis in proxima silua taciti se occultarent· Galli vero oia repperientes vacua· diu intrare timẽtes· ad postremum ablatis que inuenerant: ad litus reuertuntur: vbi dum naues incauti9 diripiunt a remigibus· et liberis confugerãt: trucidant

Eo tempore reges ouentis sine mercenario gallorum exercitu nulla bella gerebant· neq; pulsi ad alios q; ad gallos fugiebāt· Tantus terror gallici nois ꝫ armorū muita felicitas erat· vt aliter neq; maiestatem suam tutam neq; amissam recuperare se posse sine gallica uirtute arbitrarentur· Itaq; refoui in auxilium eumenis bithinie regis muocati regnum cum eo parta victoria diuiserunt· Eamq; regionē gallograciam nominauerunt·

De Quibusdam prodigijs ꝫ bellis· Mcdor Capitulum septuagesimumtertium·

NNO ab vrbe condita· cccc· lxxvij· scōm otosiū qui fuit annus· vij philadelphi obscena ꝫ dira prodigia vel visa rome vel nunciata sunt· edes enim salutis ictu fulminis dissoluta est pars muri in eodem loco de celo tacta· lupi tres ante lucem ingressi vrbem semiesum caudauer intulerunt· sparsumq; membratim in foro· ipsi strepitu hominum exterriti reliquerunt· apud formias multis ictibus fulminū menia undiq; cōbusta ꝫ dissoluta sunt· apud agrum calenū repente sisso hiatu terre flāma eructata est· Tub9q; diebus ꝫ totidē nocti9 terribiliter exestuās v· agri iugera exhausto penitus uberitatis succo· in cinerē extorruit· ita vt non fruges solū sed arbores cum imis stipitib9 absumpsisse referatur· Sequenti abhinc anno sempronius consul aduersus picentas exercitum duxit· ꝫ cum directa mtra iactum teli utraq; acies cōstitisset· repente ita cum horrendo fragore· tra tremuit vt stupore miraculi utrunq; pauefactum agmen hebesceret· Tandem pro cursu conato inire certamē· Tuste adeo io bellum fuit· vt merito dicatur tātum hoīm sanguinē suscepturа etiam cum gemitu ꝫ sono horribili tūc terra tremuisse romani pauci ad modum eo prelio qui euasere uicerunt· Justinus

Eo tempore pirrus in epirū reuersus macedonie fines inuadit· antigonum uinit macedonam in deditionem accipit· Pirrus autem sicut ad ceuincenda regna inuictus habebatur ita de victis ꝫ acquisitis celeuſ carebat tanto melius studebat acquirere impeua q; retinere Primum illi bellum aduersus spartanos fuit maiore mulierum q; virorū virtute exceptū· vbi ꝫ ptholomeum filium ꝫ exercit9 partem robustissimam amsit· Nam oppugnanti urbē tanta feminarum multitudo cōcurrit vt pirr9 non fortius victus q; verecundius recederet·

Eusebi9 in cronicis· Eo tempore vna virginum romanarum in corruptione deprehensa percussa est··

De Archesila philosopho ꝫ academicorum nouorum errore· Capitulum· lxxiiij·

Eo tempore polemo philosoph9 mo rtur post quem archesilas ꝫ crates clari habentur· Mcdor· Dic est archesilas a quo vt ait augustinus cepit secta academicorū nouorum qui dicunt nihil sciri q; incerta esse omnia· hi vt ait seneca spē omnis scientie eripiunt· Satius est autem superuacua scire q; nihil· horum sententiā sic breuiter improbat augustin9 undecimo libro de ciuitate dei· ꝫ nos inquit sumus· et nos esse nouimus· ꝫ nostrū esse ac nosse diligim9· Nulla in his uerus academicorū timem9 argumēta dicentium· quid si falleris· si enim fallor sum· Nam qui non est· vtiq; nec falli potest· ac p hoc sum si fallor· quia ergo sum· quomodo esse me fallor· quando certum est me esse si fallor· quia igitur essem qui fallerer· procul dubio m eo q; me noui esse non fallor· Consequēs est etiā vt in eo q; me noui esse non fallar· Sicut enim noui me esse· ita noui in hoc ipsum nosse me· eaq; duo amo· eundem quoq; amorē q̄dam terciam nec impaus estimationis· eis q̄s noui rebus adiungo· Nec enim fallor amare me· cum in his que amo non fallar· quanquā ꝫ si illa falsa essent· tamē falsa me amare uerū esset· Nam quo pacto recte reprehenderer ꝫ recte prohiberer ab amore falsorum· si me illa amare falsum esset· Cū uero ꝫ illa uera atq; certa sint· quis dubitet q; eorum que amant ꝫ ipse amor uerus ac certus est· Tam porro nemo est· qui esse se nolit· quin nemo est· qui non esse beatus uelit· quomodo enim potest beatus esse qui nihil sit· Seneca libro secundo de beneficijs· Archesilam aiūt amico paupeu ꝫ paupertatem suam dissimulāti· ego autem ꝫ ne hoc quidem confitenti deesse sibi in sumptū ad necessarios usus· cum clam succurrendū iudicasset pulmo eius ignorantis sacculum subiecisse· vt homo mutilit verecundus q̄d deliberabat inueniret potiꝰ q; acciperet· Idem in eodem· Archesilam dicit hecaton pecuniam a filio familias furtim sublatā· ꝫ ei oblatā non accepisse sed q̄d fecit laude dignū q; furtum non accepit ꝫ q; maluit non accipe

q̄ꝫ redarere· Que est enim alienam rem non ac cepisse moderatio?

De Crate philosopho ⁊ stilbone astrologo ⁊ arato· Actor· Capitulum·lxxv·

RATES autē qui cum archesila in cronicis ponitur thebanꝰ fuisse dicitur natione· De quo legitur q̄ magnū pondus auri in mare ꝓjecerit: dicēs Abite pessime diuitie: ego vos mergā: ne ego mergar a vobis· De hoc refert Seneca in libro p̄mo epistolarum: in epistola·ix·dicens· Crates stilbonis auditor cum vidisset adolescentulum secreto ambulātem· interrogauit quid illic faceret solus· Mecum inquit loquor· Cui crates· Caue inquit obsecro et diligenter attende ne cum homine malo loquaris· Stilbon aūt magister eiꝰ: ipē est quem epistola epycuri insequitur· Qui capta patria: amissis vxore et liberis: cum incēdio publico: exiret solꝰ Interroganti demetrio cui cognomen ab exilio erat verbum poliocerces fuit: nunquid omnia p̄ vidisset: omnia inquit bona mea mecum porto pectore enim illa gestabat: non humeris· Eo quoq̄ tempore legit̄ in cronicis aratum florui isse· Aratus aūt astrologus: cum eudoxo vt ait Augꝰ in libro decimosexto de ciuitate dei Omuersum stellaꝝ numeꝝ comp̄hendisse se ⁊ conscripsisse iactauit: quos illa inquit contemnit auctoritas que dicit ad abraham· Aspice stellas et dinumera eas si potes· Quomō enī omnes dinumerari possint: cum non omēs possint videri· Dec Augustinꝰ Sciendum aūt q̄ hic annus in quo aratꝰ ponitur: fuit scōm cronicam annus ab vrbe condita: quadringētesimꝰ octuagesimus primꝰ·vel·lxxx·de quo dicit Orosiꝰ· Anno ab vrbe condita: quadringētesimo octuagesimo: in tra visa sunt mīta prodigia· Sanguis enim a terra lac visum est manare de celo Nam et plurimis locis scaturiēs e fontibꝰ cruor fluxit: et de nubibus guttatim in speciem pluuie lacte demisso: diu vt ipis visum est: terras imbres irrigauerunt· Aratī autem poete legitur esse versus ille quem paulus ad athenēses in testimoniū diuinitatis adhibuit scilicet· in ipso viuimus mouemur et sumus·

De Zenone ⁊ Crisippo stoycorum principibus· Eusebius in cronicis Capt̄m·lxxvi·

NO philadelphi decimo quarto Zenon stoycus mouetur· Post quē cleantes floruit· Actor Quiꝰ zenonis est illa sententia· Sapiētis est nō posse turbari: sed vt ratio eius prauis cedat affectibus: hac etiam collectione vsus est vt refert Seneca· Nullum malū glorioſum est: mors aūt gloriosa est: mors ergo malum nō est· Ozte ⁊ ipse zenon manꝰ sibi intulit: vt post mortem felicius viueret· sicut dicit lactantiꝰ· Nit aūt Augustinꝰ zenonem ⁊ crisippū fuisse primꝰ stoycoꝝ: cuius scilicet crisippi multa ferunt egregie dicta: et multa perperam Seneca in epistola nona Crisippus ait sapientem nulla re egere: et tñ multis illi rebus opꝰ esse· Contra stulto nulla re opus est· Nulla enim re sat̄ uti: ꝑ omībus eget Idem in libro scōo de beneficijs Volo crisippi nostri similitudine de pile lusu: quā cadere nō dubium est: aut mittentis dubio: aut excipientis Tunc cursum suū seruat: vt apte iacta ⁊ excepta est· Necesse est aūt lusor bonus: aliter illā colluserit longo: aliter breui iactat Eadem beneficij ratio est: nisi vtriq̄ persone dantis et accipientis aptet· nec ab hoc exibit: nec ad illum perueniet vbi dēt· Valeriꝰ libro·viij·

Crisippꝰ·lxxx·etatis sue anno ceptū·Ozte·xl·adhuc exactissime sublimatis: volumen reliquit: quo tantum operis laborisq̄ sustinuit vt ad ea que scripsit pernꝰ cognoscēda longa vita opꝰ sit· Actor Erat aūt crisippus vt ait Solinꝰ de eliopoli antiquo oppido Cleantes aūt asyanus: que asya multos viros illustres ꝓtulit· de poetis homerum anacreontem: et mimi nerui: anthimachum: et hyponam alcemum: et saphonem puellam· De hystoricis xantum: et agathū: herodotum: et ephorū: et theopompum· De septem sapientibꝰ: biam ⁊ taletē ⁊ pythacū· De phīs cleātes stoycum ⁊ anaxagoram phisicum: et heraclitum tenebrosum et xenophanem colofonium· Ip̄e quoq̄ crisippus vt dicit Lactanciꝰ: animarū eternitatem suspicans: manꝰ sibi intulit: tanq̄ in celum migraturus·

De Dyodoro socratico· et carneade philosophi Dieronimꝰ alias Actor in libro primo dyalogoꝝ contra pelagianos Capt̄m·lxxvij·

NTER dyodorum et crisippum valentissimos dyaleticos: pepatynatoy· ista contentio ē dyodoriꝰ in solū posse fieri dicit· qō aut fit: aut

aut futurum sit· verum ⁊ quicquid futurū sit id fieri necesse esse·Crisippus vero etiam que non sunt futura posse fieri dicit·vt frangi hoc margaritum etiam si nunq̄ futurū sit· Subdit aūt ieronimus· Qui igitur aiunt posse hoiem esse absq̄ peccato·Si velit· Non potuerunt hoc verum probare nisi futurum vocuerunt· Cum autem futura incerta sint oia ⁊ maxime ea· que nunq̄ facta sunt ꝓspicuum est eos id futurum dicere qō non sit futurū· Jeronimus cōtra iouinianū libro primo· Dyodorus socraticus quinq̄ filias dyaleticas mirabiles studuisse legit habuisse de quib9 ⁊ philocarneadis magister plenissimam scribit historiam· Valeri9 libro octauo· Carneades laboriosus ⁊ diuturn9 sapientie miles c·⁊·x· anno viuendi ⁊ philosophandi finem fecit· Hic cum ad mensam sederet cogitationibus intentus manum ad mensam porrigere obliuiscebatur·Sed melissa quā vxorius loco habebat·temperato inter studia interpellandi ⁊ medie succurrendi officio exterā suam necessarijs vsibus aptabat· Idem cum crisippo disputaturus elleboro prius se purgabat q̄s potiones monstra solite laudis cupidis appetendas effecit·

De Sentencijs stoycorum veris ⁊ falsis·
Actor· Capitulum·lxxviij·

ORRO stoycor9 sententia cuius secte principes fuisse dicūtur zenon ⁊ crisippus fuit vt ait ieronimus in dyalogo contra pelagianos posse omnem perturbationem eradicari ⁊ extirpari de mentib9 hominum·hoc idem senserunt veteres achademici·perypatetici aūt easdem perturbationes dicūt frāgi regi ⁊ moderari et quasi infrenos equos quibusdam lupatis coherceri· quorum sententias ponit tullius in tusculanis ⁊ eugenes in stoicis·liber aūt ciceronis de paradoxis de sentencijs stoycorū totus contextus est·Quarum quedam vere sunt·plures autē false·hec sunt·vi·paradoxa·que ibi ponuntur Quod honestū illud solum bonū esse· Scōm i quo virt9 sit ei nihil deesse ad beate viuendū Ceterā parua vt magna est culpa· Quartū omnes stultos insanire· Quintū oēs sapiētes liberos esse ⁊ oēs stultos seruos· Sextū solus sapiens diues est· Item sunt illa· que ponit seneca· Seneca in libro·ij·de beneficijs·

Negamus iniuriam capere sapientem· qui tamē illum pugno percusserit iniuriarum damnabitur·Negam9 stulti quicq̄ esse·⁊ tñ eum qui rem aliquam stulto subripuerit furti condemnabim9·Insanire omnes dicimus nec tamen omnes curamus·elleboro his ipsis q̄s vocam9 insanos ⁊ suffragium et iurisdictionē committimus· Idem ibidem libro quarto

Stultus scōm stoycos omnia vicia habet sed non in omnia natura pronus est·alius in auaritiam alius in luxuriam inclinatur·

Disputatio contra stoycos de beneficijs·
Idem libro quinto· Capitulū·lxxix

IC IGIS stoyci q̄ nemo malo homini prodesse potest beneficiū est qō ꝓdest·ergo beneficiū non capit malus·Sed si mal9 non capit beneficiū ergo non debet reddere ergo ingratus non est·Itē bonus vir omnia recte facit ergo ingrat9 esse non potest·⁊ ita nec bonus quisq̄ ingrat9 est nec malus· Ad hoc dicim9 vnde apud nos bonum honestum est· Ad peruenire ad malū nō potest·desinit enim esse malus·si ad illū virt9 intraueut·Quandiu autem malus est·nemo illi dare beneficium potest· quia quicquid ad illum peruenit prauo vsu corrumpit· quemadmodum enim stomachus morbo vitiatus ⁊ colligens bilem quoscūq̄ acceperit cibos mutat in deterius· ⁊ omne alimentum in causam dolous trahit ita animus cecus quicquid illi cōmiseris in onus suū ⁊ perniciē et occasionē miserie facit·

Idem in eodem· Capitulū octuagesimū·

ILO IL potest ad malos puenire quod prosit immo qō non noceat· Quecunq̄ enim illis contingunt in suam naturam vertunt ideo nec beneficiū dare possunt quoniā nemo potest qō non habet dare· Sed quamuis hec ita sunt tamen capere quedā mal9 potest que beneficijs similia sunt· quibus non redditis ingratus erit· Sunt enī animi bona·sunt corporis sunt fortune prima a stulto ⁊ malo submouentur·Perypathetici vero qui felicitatis humane longe lateq̄ terminos ponūt·aiunt minuta beneficia puenturа ad malos·que qui nō reddit ingrat9 est·Nobis aūt non placet esse beneficia que non sunt animum facturа meliorem· commoda tamen esse illa ⁊ expetenda non negam9· Cleanthes

autem vehementius agit licet inquit bene fiau non sit quod accepit tamen ingratus est quia non fuit redditurus etiam si accepisset. Sic latro est anteq; etiam manu inquimet quia ad occidendu iam volutate armatus est. exercet enim et aperutur opere nequida non inapit.

Idem de eode itez in eodem Caplm.lxxxi

NOMODO inquit nemo puos ingratus est. Sic rursus omes ingrati. Na vt dicitis o stoyci omes stulti mali sunt. et qui vnum vicu habet et omnia Qd si est. nonne vndiq; humano geneu conuicium fit. nõne publica querela est. beneficia perijsse. et pauissimos esse. qui de bene merentibus nõ muicem pessime mereant. Nõ est q hanc tãtum murmurationẽ putes. Nescio qd non ex philosophoru domo clamat. et ex medio conuetu. popkos gentesq; damnatura vox mittitur. non hospes ab hospite tutus. non socer a genero. fratz quoq; gratia raza est Imminet exicio viz coniugis. illa mauti. beneficia in scelus versa sunt. et sanguini eoz non paratur. pro quib9 sanguis fundendus est. humili se ac depresso loco putat stare. qsquis non supra rempublicam stetit. Quis extremo die dicere audeat. vixi. et quem dederat fortuna cursum peregi Idem in libro septimo Dicitis o stoyci omnia sapientis esse. Quomõ ergo aliquis potest dare sapiti. si oia ei9 sunt. Nihil phibet et sapientis esse. et ei9 qui possidet iure ciuili oia regis sunt. et tamen illa quorum ad regem ptinet vniuersa possessio in singulos dños descripta sunt Dare tamen regi. et donum et pecuniã possumus et mancipium. nec dare de suo dicimur No regem enim potestas omnium ptinet. ad singulas ppietates. Itẽ nemo suam rem emit. omnia sapientis sunt. ergo sapiẽs nihil emit. Sic et vetant mutuũ sumere. sed q aliter sapientis est. aliz meum. possum donare sapienti. Nec mirum est aliqd ei cui9 totum est posse donari. Conduxi domum a te. in hac aliquid tuũ est. aliqd meum. Res tua est. vsus rei tue. meus. libros dicimus esse ciceronis. et eosdem dominus libraius suos vocat. et vtrunq; verum est. Alter illoe tanq; actor alter tanq; emptor. sibi asseut. Cesar omnia habet. fiscus ei9 priuata tãtum. ac sua. Omnia imperia eius sunt. in patrimonio ppria. sub optimo rege. oia rex imperia possidet. singuli dominio. Sic sapiens omnia possidet amo iure ac dominio cuiuscunq; sua Idem in eodem Nos stoyci quedam precipim9 vltra modum vt ad verum et suũ redeant cum dicimus ille dati beneficij memimisse nõ debet. nec iactare. nec grauis esse. Quotiens parum tibi fidude in his quibus imperas ampli9 exigendum est. q; satis est. vt prestetur quãtum satis est. In hoc omnis yperbole extenditur. vt ad verum mẽdacio peruematur. nunq; tãtum sperat yperbole quantũ audet. Sed incredibilia suadet. vt ad credibilia et magna peruemat

De Mutatione sentẽtie vel consilij. Idem in libro quarto. Capitulum.lxxxij.

I promiseris alicui te daturum beneficium et postea sceus eum esse malum. dabis an non. Si facias sciens peccas. das enĩ cui nõ debes. Si negas. et hoc mõ peccas. promisisti enĩ. Conscientia nostra hoc loco titubat. et illud superbum stoyci promissum nunq; sapiẽtes cõsilij sui penitere. nec vnq; emendare quod fecerut. nec mutare consilium. non mutat sapiens cõsilium omnibus his manẽtibus que erant cum sumeret. Ceterum ad omnia cũ exceptione venit. si nihil scilicet meteut qd impediat Imprudentiũ enim ista fiducia est. fortunã sibi spondere. Sapiẽs vtranq; ei9 ptem cogitat. Tunc ficem falsam tunc inconstantie crimen audiam si cum omia eadem sint. que erant ptmittente me non prestitero ptmissum. omnia esse debẽt q fuerũt cũ ptmitterem. No hoc vt prestare teneat. aut certe vt postea consideranti9 loquar. licet nõ omnia sint tñ qd dicere solem9. lignarium dabo. verba mea audiam redimã aurem mihi pauellam. Non est turpe cum re mutare consilium. huc vsq; de seneca.

De Passione et voluptate. Augustin9 libro xiiij. de ciuitate dei Capitulum.lxxxiij.

ONS greci eupadas. latine aũt dicero constantias noiauit. stoici tres esse voluerũt. pro tub9 perturbationibus in animo sapientis. pro cupiditate voluptatem. pro letida gaudium. p metu cautionem. pro egritudine vo vel doloze quaz nos vitande ambiguitatis causa. tristidam maluimus dicere / negauerunt aliqd esse posse in animo sapientis. voluntas quippe inquiũt. appetit bonum. qd facit sapiens. Gaudium vo de

bono adepto est· quod vbiq; adipiscatur sapiens· Caudo cauit malum qđ debet sapiēs cauitare· Iustida porro quia de malo est qđ iam accidit· ⁊ nullum malum existimant posse accidere sapienti mhil m eius aīo ꝓ illa posse esse dixerunt· apud nos aūt non tam queritur vtrum pius animus irascatur· q; vnde irascat nec vtrum sit tustis· sed quare tustis sit· nec vtrum timeat· sed quid timeat· Idem in libro quinto· Stoyci contra eos qui virtutes appetendas propter voluptatem dicūt pingunt quandam tabulam vbi voluptas in sella regali q̄si delicata quedā regina consideat eiq; virtutes famule subijciūtur vt faciant qđ illa impauerit· Jubetq; prudētie vt vigilanter inquirat quomodo voluptas regnet ⁊ salua sit· Justicie vt prestet beneficia que potest ad comparādas amicicias corporalib9 cōmodis necessarias· nulliq; faciat iniuriam ne offensis legibus voluptas secura viuere non possit· Fortitudini iubet vt si dolor corpori acciderit qui non compellat in mortem· teneat dominā suam· id est voluptatem suam fortiter in animi cogitatione· Temperantie vt tantum capiat alimentoꝝ vel aliorum delectabiliū vt voluptas non impediatur· pingatur ergo loco voluptatis gloria vana· delicata quedam mulier inflata tamen· ⁊ mhil prouideat prudentia· mhil disturbuat iustida· mhil tolleret fortitudo· mhil moderet temperātia nisi vnde placeat hominibus ⁊ ventose gloie seruiatur·

De Virtutibus ⁊ vicijs· Actor·.
Capitulum octuagesimumquartum·

TOYCORIOM quoq; credit illa esse sententia qui vnam virtutē habet· omnes habet· ⁊ qui vnā non habet nullā habet· Similiter de vicijs qui vnū habet· omnia dicunt habere vt superius9 seneca testatus est· Augustinus ad ieronimum·

Cum queritur etiam de vicijs vtrum ipa similiter sint omnia· vbi vnum est· aut nulla sint· vbi vnū nō est· laboriosum est id ostendere· p̄terea q̄a vni virtuti duo vicia oppoi solent ⁊ qđ aperte contrariū est· et qđ specie similitudinis adumbratur· Dicuntamen quia sunt audaces qui timidi non sunt· ⁊ rursus timidi a quibus abest audacia· cum sit vtrunq; vicium· quoniam qui vera virtute fortis est· nec temere audet· nec inconsulte timet· Cogimur fateri vicia plura esse virtutibus· Unde aliquādo vicīū vicio tollitur· vt amor laudis amore pecunie· Aliq̄n vnum cedit vt plura succedant velut qui ebriosus fuerit si modicū biberit ⁊ tenacitatē et ambitionem didicerit· possunt itaq; vicia cedere etiā vicijs succedentibus ⁊ ideo plura sunt· virt9 vero quo vna ingressa fuerit· quoniam ceteras secum ducit profecto vicia cedent omnia· quecūq; ingressa fuerant· nō enim omnia merant sed aliquādo totidem· aliquādo pauciora pluriū9 vel plura paucioribus succedebant· Hec vtrum ita se habeant diligentius inquirendum est· Non enim ⁊ ista diuina sententia est qua dicitur· Qui vnam virtutem habuerit omnes habet· eiq; nulla inest· cui vna defuerit· sed hominib9 hoc visum est· multū quidem ingeniosis· multūq; studiosis sed tamen hominibus· Jeronimus super ysaiam libro tredecimo· Di sputant stoyci multa turpia praua hominum cōsuetudine verbis honesta esse· vt paricidiū adulterium· incestus· ⁊ his similia· rursumq; re honesta· hominibus videri turpia vt liberos procreare· inflationē ventus crepitu digerere· aluum stercore releuare· vesicam vrine effusione laxare·

De Herasistrato medico ⁊ post de bello carthaginensi sub duello consule· Eusebi9 in cronicis· Capitulum·lxxxv·

ANNO philadelphi·xv·floruit herasistratus medicus· hic vt legitur pulsu cognouit amantē· Unde refert valeri9 q; cū anthioch9 seleuci filius nouerce infinito amore correptus esset ab herasistrato medico sanatus est qui pulsum eius modo vegetiorem modo languidiorem sentiens scōm accessum ⁊ recessum nouerce id patri indicauit qui carissimam coniugem filio cedere non dubitauit· Eusebi9· Anno philadelphi xvij· rome virgo vestalis in stupro detecta laqueo vitam finiuit anno eiusdem·xx· romani carthaginenses nauali certamine superant ⁊ centum libie vrbes capiunt· Orosius· Gneo cornelio asina gaio duilio consulibus cum hannibal senior ora ytalie maritima instructa·lxx· nauium classe vastaret· romani ⁊ ipsi classem fabricari atq; instrui preceperunt· qđ duili9 cōsul celeri impleuit· Nā intra·lx· dies· q; arbores cese erāt·c·xxx· nauiū classis deducta ī anchorus stetit· Cornelio9 asina· cōsul alter cum·xvi· nauib9· liparam insulam petit

Ibi ab hannibale quasi ad colloquium pacis
euocat9 / pumica fraude captus atq; im vmcu=
lis necat9 est· Quod vt duili9 consul audiuit
cum tuginta nauib9 aduersus hannibalem p
fect9 est: cõmisso nauali plio: hannibal amissa
naue qua vehebatur: scapha subduct9 aufugit·
xxxi· naues ei9 capte· xiij· merse: tria milia ho
minum occisa· tria capta referuntur Nãq;
Dunc quem vocat orosi9 duilium: dicit he
lmandus eundem esse quẽ vocat hieronim9 du
ellum Dieronim9 otra ioumianũ libro· ij

Duell9 qui primo rome nauali certamine
triumphauit: yliam virginem duxit vxorẽ tã
te pudicide / vt illo quoq; seculo: p exemplo
fuerit: quo im pudicida monstrum erat: nõ vi
dum· Is iam senex: et trementi corpe: im quo
dam iurgio audiuit sibi exprobrau os fetidũ
et tristis se domum contulit· Cunq; apud vx
orẽ quest9 esset: quare nunq; se monuisset: vt
vicio huic mederet· feci sse mquit illa: misi pu
tassem omnib9 viris sic os olere· Laudãda im
utroq; pudica: et nobilis femina: et si ignora
uerit vicium viri: et si pacẽter tulit: et p ma=
ritus im felicitatem corpis sui: non vxoris fa=
stidio: ꝙ maledicto sensit inimici·

De Bello reguli cõtra cartagmẽses· Orosi9 Capitulum· lxxxvi·

EN IQIE regulus bellum car
thagimense sortit9: iter cum exercitu
faciens· haud procul a flumĩe bagra
da castra cõstituit· vbi cum plimos militũ aq;
di necessitate descendentes ad flumem serpens
mire magnitudinis deuorasset: regul9 ad expu
gnãdam bestiam cũ exercitu profect9 est Qui
cum nhil im tergo ei9 profligãtibus iaculis: at
q; omni telor ictu irruto magnam militum mi
nutudinem morsu ei9 comminui: impetu, pcu
halitu pestiffero examinau videret: balistas de
ferri iussit: per quas molare saxum spine ei9 im
cussum compagem totius corpis soluit· Que
mox circumuẽta telis: facile oppressa est· Co=
uum ei9 romam deductũ: cẽtum viginti pedes
habuisse dicitur· Regulus aũt aduersus tres
impatores hasdrubales duos: et atticum ex si
cilia et amilcarem: atrocissimũ bellum gessit· im
quo cesa sunt cartagmenshũ decem et septem
milia: capta quinq; milia: octo elefanti abdu=
cti: oppida· lxxxij· im deditionem accepta· Car
thagmenses aũt xantipum regem lacedemonio
rum: bello pfecerunt: cum multis auxilijs hy=
spanor et gallorum· xantip9 inspectis penor
copijs: et im campum deductis: longe im melio=
us mutato apparatu: pugnam cũ romanis cõ
seruit: vbi tuginta milia militum romanorum
prostrata sunt· Regul9 ille dux nobilis: cum
quinquaginta vius capt9 est: et m cathenas
conect9: qui anno decimo belli punici nobilẽ
triumphum carthagmensib9 prebuit· xantip9
aũt: tam audacis facti consci9 rerum instabili=
um mutationez timẽs: illico ex affuca migra=
uit im greciam·

Item de ceteris romanor prelijs contra eos
dem: et de nece reguli Capitlm· lxxxvij·

CIIGOR emilius: paul9 et fulmus: nobi=
liores osules: audita captiuitate reguli: z cla=
de exercit9 romani transire iussi sunt m affucã
Qui cum classe trucentar nauium: clipeam pe
tunt: eo cũ paru classe carthagmenses venerũt
nec differu potuit nauale certamen centum et
quatuor naues carthagmẽsium merse sunt: tu
ginta cũ pugnantib9 capte· preterea tuginta
quinq; mlia militũ ex ipis cesa sunt· Roma=
norum: nouẽ naues depresse: mille z cẽtum mi
lites perere· Item apud clipeam commisso p
lio· duo hannones imperatores penor nouem
milia militũ perdiderunt· Romana aũt classis
cum ad ytaliam pois onusta remearet naufra
gio eversa est ducentis z vigmti nauibus sub
mersis· lxx· vix abiectis onerib9 libatis Aml
car aũt dux penor cum exercitu in numidiam
mauritaniãq; missus postq; hostiliter cruentq;
vniuersos egit· cur regulum suscepisse diceret
mille argenti talentis· et vigmti mlib9 boum
reliquos contemnauit· Itemq; lucio: cecilio:
metello: gaio: fouio: placido: consulib9 hanni
bal nou9 cartagmẽsium imperator· cum elefã
tis centũ tuginta: et equitum peditũq; pl9 q;
tugmta mlib9 liliberum venit ex affuca: z co
tinuo cũ metello consule: apud panormũ pu
gnam cõseruit· Metell9 magno consilio vsus
puus beluas vel in fugã vel in mortẽ egit vi=
gmti milia cartagmẽsium· in eo plio cesa sunt
vigmti sex elefanti occisi sunt· z q̃tuor capti z
per ytaliam ducti: magnũ spectaculum ytalicis
gentib9 prebuerunt· Dasdrubal cũ paucis li=
liberum fugit: atq; absens a pemis damnat9 est

Post hec fessi tot malis carthagmẽses pte
dam pacẽ a romanis decreuerunt: ad quã pe=
tendam atiliũ regulum antea ducẽ romanum
iam per quinq; annos captiuum: inter ceteros

legatos miserunt pu9 iuramento constrictũ. si qõ volebãt minime pegisset rediturum esse carthaginẽ. prexit ille atq; in senatu cõtraua persuasit quoniam arbitrabatur non vtile esse romane reipublice mutare captiuos. Nec p9 hanc persuasionem a suis ad hostes redire cõpulsus est. ꝙa iurauerat io sponte cõpleuit. Quem reuersum carthaginenses excogitatis atq; horrendis cruciatib9 necauerunt. Inclusum ꝗppe in angusto ligno. vbi stare cogeret clauisq; acutissimis vndiq; ofixo vt se in nullã eius partem fine pœnis atrocissimis mouimaret resectis palpebris etiam iugulando necauerũt

De Onya pontifice ⁊ anthiocho theos.
Eusebius in cronicis. Capi. lxxxviij.

ANNO philadelphi. xxix. iudeorum pontifex onyas filius symoms iusti clarus habetur. qui consueta ptholomeo regi tributa non reddẽs ad iram eum impulit. verũ iosephus vir inter suos nobilis legatus a iudeis ad ptholomeum missus. cum familiaritatem regis ob pluruma in eum meritisset obsequia dux iudee ⁊ regionum finitimarum constituitur. Eo tempore regnabat in syria anthiochus qui vocabatur theos ⁊ regnauit annis. xxv. Jeronimus super daniele. Dic aduersus philadelphum bella gessit q̃s pluruma totisq; babilonis ⁊ orientis viribus contra eum dimicauit. volens autem ptholomeus philadelphus post multos annos molestum finire certamen filiam suam nomine bereniceu anthiocho in vxorem dedit. Qui de priore vxore nomine laodice habebat duos filios. Seleucũ qui cognominatus est galinic9 ⁊ alterum anthiochum duxitq; eam vsq; ad pelusium ⁊ infinita auri et argenti milia dotis nomie accepit. Unde ⁊ phemophoros. id est dotalis est appellatus. Anthiochus ergo berenicẽ consortem regni habere se dicens ⁊ laodicem concubine loco. post multũ temporis amore laodicis superat9 eam cum liberis suis reduxit in regnam que metuens ambiguum viri animum. ne berenicẽ reduceret. virũ suũ per ministros veneno interfecit. berenicẽ autẽ cũ filio qui ex anthiocho natus erat. icadiom ⁊ genet anthiochie pundapibus occidendam tradidit. filiumq; suum maiorem seleucũ galinicum in patris locum regem constituit.
Ador. Porro de morte huius anthiochi narrat valerius maximus ꝙ hoc modo celata fuerit. Regi inquit anthiocho vnus ex equalibus ⁊ ipse regie stirpis nomine archemo p quã similis fuit. Quẽ laodice vxor anthiochi interfecto viro dissimulandi sceleris gratia in lecto premere quasi ipsum regem egrum collocauit. admissumq; vniuersum populum ⁊ sermone eius ⁊ vultu cõsimili fefellit. Crediderunt q; hoies ab anthiocho mouente laodicẽ sibi ⁊ natos eius commendari.

De Potentia philadelphi ⁊ romana clade.
Jeromin9 super daniele. Ca. lxxxix

PHILADELPHUS apud grecos habitus est orator ⁊ phus tanteq; potentie fuisse narratur. vt ptholomeum patrem vinceret. Narrant historie habuisse eum peditum. cc. milia. equitũ xx. milia. curruum duo milia. ⁊ elephãtes q̃s pum9 adduxit ex ethiopia. cccc. Naues lõgas quas nunc liburnas vocant mille quingẽtas. Alias ad cibaria militum portanda misse Auri quoq; ⁊ argenti grande pondus. ita vt de egipto p singulos annos. xiiij. milia ⁊. lxxx talenta acciperet argenti. ⁊ frumenti artabas que mensura tres modios ⁊ terciam partem modij cõtinet quinquies centies centena milia
Eusebius in cronicis. Anno philadelphi vltimo. id est. xl. rome templum veste incensum est. Orosius. Anno ab vrbe cõdita. d. vij. repentina subuersio ipsi9 rome puenit triumphum romanorum. Siquidem quinto lutatio catulo aulo manlio consulib9 tiberis insolitis auctus imbribus ⁊ vltra opinionem vel diuturnitate vel magnitudine redundãs. omnia rome edificia in plano posita dedit. diuerse equalitates locorum ad vnam conuenere perniciem. quoniam ⁊ que segnior redundatio tenuit. macefacta dissoluit. ⁊ que cursum torrẽtis inuenit impulsa dedit. aquarum cladem grauissimam grauior ignis secuta est vastatio. Qui ignis incertũ vnde surrexit pluruma urbis partes peruagat9 est tum hominum domorũq; miserabilẽ stragem fecit. tum etiam tantum opum vno consumpsit incendio. quantum plurume ⁊ pegune victorie conferre nõ possent. Cunq; omnia in circuitu foru popularetur. eidem veste corrupuit. ⁊ ne sibi quidem diis subuementibus ignem illum qui eternus putabatur temperau9 ignis oppressit. Ñ ⁊ metell9 pontifex dũ arsuros deos eripit vix brachio semiustulatus aufugit.

De Regno ptholomei: Euergetis: et Antio
cho macedone Ex cronicis Capitulum·xc

GIGOR egiptioꝝ quart9 regnauit ptho
lome9 euergetes cepit anno quite etatis·ccc
quadragesimo quinto·Mundi vero ter mille
simo septingentesimo decimooctauo: et regna
uit annis viginti sex Comestor Dic fra
ter ptholomei philadelphi ab egiptijs euerge
tes dictus est: qđ reuectionē sonat: q: post va
statam: syriam: et aliquam ꝑtē asye: imē m
numera spolia que cepit: etiam deos eoꝝ quos
cambises m persas trāsuexerat reuexit Eu
sebius in cronicis Anno ptholomei p̄mo:
quintus curiꝰ poeta tarenti nasc̄ qui a cato
ne questore romā translatus habitauit in mō
te auentino parco admodum sumptu conten
tus ꝑ vm9 anulle ministerio·Eiusdem ptho
lomei tempibus virgo vestalis rome a seruo
corrupta ꝓpria manu se interemit· Iudeorū
pontifex symon onye filiꝰ clarus habetur: sub
quo hiesus filiꝰ sirach: sapiētie librum compo
nens: quē vocant panareton: etiā symonis m
eo facit mentionem·Anno ptholomei decimo
quarto regnauit apud macedones antigonus
annis quindecim Seneca m libro scō de be
neficijs Ab antigono inquit cynicus petijt
talentū ·respondit antigonꝰ: plus esse q̄s cyni
cus petere deberet: repulsus petijt denariū·re
spondit minꝰ esse q̄s regem deceret dare· Cur
pissima certe huiusmoi cauillatio inuenit: quo
modo neutrū daret: ī denario regem: m talēto
cynicum respexit: cū posset denarium tanq̄ cy
nico dare: et talētum tanq̄ rex ·Nihil aūt tā
exiguum est: qđ non honeste regis humanitas
tribuat Idem Seneca in libro tercio Di
cit beneficijs antigonus patrez·Qui cum ingē
ti prelio superasset hostem: premium belli ad pa
trem transtulit: et illi imperium apud tradidit
Hoc est regnū nolle regnare cum possis·
Auctor Hec seneca de antigono nescio quo
Nam antigonus iste: quartꝰ huius nomīs fu
it: nonꝰ rex macedonum post alexandrum ma
gnum: et hunc dicit Justinꝰ lacedemonios ex
pugnasse· Eusebius in cronicis Anno
ptholomei decimonono q̄dragimta ferme mili
a gallorꝝ a romanis cesa sunt·

De Prodigijs que bellū punicum p̄cesserunt
et de subuersione sagunti Capitulum·xci·

ANNO eiusdem vicesimo tercio sali
cet ab vrbe cōdita quingentesimo tri
cesimo: bellū punicum secūdum surrexit
ꝑm cōputatiōez orosij·Hoc bellum multa p
digna precesserūt: de quibus q̄dam posuit oro
sius: plura vero pomt valeriꝰ·sed nō satis cla
ret: de cuiꝰ belli tempore hoc dicat·Nit enī m
ter mida motusq̄ bellorꝝ rome: bos mugitum
suum in humanū sermonem conuertit: carnes
quoq̄ ad modū nimbi dissipate cecidērūt qua
rum maiorez numerum prepetes diripuerunt
aues ·reliquū humi per aliq̄t dies neq̄ odore
graui: neq̄ aspectu deformi mutatum iacuit·
Cert̄ quoq̄ in piceno lapides pluuisse·in gal
lia lupum vigili e vagina gladium abstulisse·
In sicilia quoq̄ duo scuta sanguinez sudasse
et metentibꝰ crudas spicas in corbem cecidis
se Ceutes aq̄s sanguine mixtas fluxisse Hec
valeriꝰ·Et post pauca addit·Bello punico
secūdo constitit gnei domicij bouē dixisse·Ca
ue tibi roma·Huic aūt vltimo prodigio de bo
ue locuto astipulatur Augustinꝰ in libro ter
cio de ciuitate dei·Nocens et alia quedam·di
cit enim·Omitto boues locutos·infantes non
dum natos: de veteris matrū quedam vba cla
masse: volasse serpentes: femnas et gallinas ꝑ
hoīes in masculinū sexum fuisse uersas Eu
sebiꝰ in cronicis Anno ptholomei·xxo·ca
tia et rochdus ita terremotu cōcusse sunt: vt
colossus magnꝰ ruerit Auctor Colossus
ille rochdus: inter septem mūdi miracula ter
cium ponit·fuit aūt imago erea centū et vigin
ti sex pedum fusilis·Mirū enim valde est: quo
modo tam immēsa moles fundi potuit vel eri
gi aut stare·xxo·pedibꝰ altior fuit q̄ colossus
rome·De tempore aūt quādo p̄mum factꝰ fu
erit non legi·Eodem anno fuit annꝰ ab vrbe
condita quingentesimus tricesimꝰ tercius·De
quo refert orosiꝰ: q̄ eodem anno hannibal pe
norum imperator: saguntum florētissimam hy
spanie ciuitatem obsedit: et fame exercitatam
septimo mense deleuit Augustinꝰ libro ter
cio de ciuitate dei Sagūtinorum ciuitas ab
hannibale obsessa patrimonio fame cōtabuit
Nam etiā suoꝝ cadaueribꝰ a nonnullis pasta
perhibet·Demum omnium fessa rerum ne sal
tem captiua ī manꝰ hannibalis pueniret ingē
tem rogum publice construxit In quē arcen
tem etiā fercio trucidatos omēs se suosq̄ misce
runt· Hannibal aūt legatos romanorū ad se
missos: minuciosissime etiam a conspectu suo ab
stimuit·

De Regno philopatoris ⁊ āthiochi magni seuicia. Ex cronicis. Capitulum·xcij·

OST ptholomeum euergetem regnauit in egipto ptholomeꝰ philopator. Cepit anno quinte etatis ccc·lxxi·Mundi vero ter millesimo·dcc·xliiij ⁊ regnauit annis·xvij·ea que in secundo machabeorum libro scripta sunt sub hoc ptiãpe gesta referunt. Comestor. Hunc philopatorem euergetis filium vidit rex syrie anthiochus magnus ⁊ iudeam sibi subiugauit. pontifex iudeorũ fuit onyas magnus symonis filius. ad quem ad recuperandum fedꝰ quod legerat fuisse inter abraham ⁊ maiores suos. lacedemoniorũ rex areus legatos misit. porro anthiochus tributa septimi anni ⁊ ministrorꝫ templi que philadelphꝰ relaxauerat a iudeis reuocauit. Qui dum finitimas regiões supra modum infestaret delata est res ad romanos ⁊ missi sunt ad eũ sapio nasita. et sapio affucanus ⁊ ab infestatione sub religione iurisiurandi amouerunt eum. Insuper tulerunt ab eo obsidem filium eius seleucum. quem volẽs recipere ab eis tradidit pro eo filium minorẽ natu anthiochũ epiphanem. ita ꝙ esset obses perpetuꝰ. id est non rediturꝰ. Propter eiusdẽ anthiochi seuiciam. descendit onyas in egiptũ ad ptholomeũ epiphanem vt dictũ est supra ⁊ occisus est in pertice anthiochus in phanonanee ⁊ membratim eiectus a sacerdotibꝰ qui in dolo promiserãt ei thesauros ⁊ cum pauca induxerunt eum in aditum.

De Tuna hannibalis victoria. Ex cronicis. Capitulum nonagesimumtertium.

O tempore ab hannibale ter victi leguntur romani. Qꝫ aũt hannibal a puericia imbutus fuerit odio romanorum. vt ait iustinus. testat etiã valeriꝰ qui de illo in capitulo de odio dicit ꝙ cum adhuc. ix. annorum esset. signare volens quãto inter se odio roma ⁊ cartago dissiderent. inflexo in terram pede. fusitatoqꝫ puluere tunc inter eas finẽ belli fore dixit. Cum alterutra ps in habitũ pulueris esset redacta. Orosius. Hoc itaqꝫ tempore publio cornelio sipiõe ⁊ publio sempronio longo consulibꝰ hannibal pirineos montes transgressus inter ferocissimas gallorꝫ gentes ferro viã aperuit. ⁊. ix. demum die a pirineo ad alpes peruenit. montanosqꝫ gallos. repellentes eũ ab ascensu superans inuias rupes igni ferroqꝫ rescindit. Qua triduum ibi commoratus quinto demũ die cũ maximo labore ad plana ytalie puenit fuisse tunc exercitũ eiꝰ m·c·xx·milibꝰ peditũ ⁊ xx. milibus equitum diffiniunt. hannibali autem ytaliam ingresso sapio primꝰ occurrit commissoqꝫ prelio apud ticenum ipse grauiter vulneratus per sapionem filium ad motum p̃ textatum qui post affucanꝰ cognominatꝰ est ab ipsa morte liberatus euasit. Cesus est ibi omnis pene exercitus romanus. Pugnatum est deinde cum eodem consule ad flumen trebiã Iterũqꝫ romani pau clade supati sunt. Sẽpronius consul cognito college casu. a sicilia cum exercitu rediit. qui similiter apud eundẽ fluuium congressus amisso exercitu pene solus euasit. Ibi tamen hannibal saucatꝰ est. Qui postea cum in etruriam primo vere transiret in summo appennino tempestate correptus. biduo continuo immobiliter cum exercitu nimbus conclusus ⁊ onustus obtiguit. vbi magnus hoim erat numerus iumenta qꝫ pluruma elephãti pene oẽs fugerus acerbitate perierunt

De Marco marcello qui siracusas cepit ⁊ de archimede philosopho. Augustinus de ciuitate dei libro primo. Capitulum·xciiij·

GREGIOS aũt romani nominis marcꝰ marcellꝰ qui siracusas vrbem ornatissimam cepit. Refert prius eam fleuisse ruiturã ⁊ ante eius sanguinem suas illi lacrimas effudisse. gessit autẽ ⁊ curam pudicicie etiam in hoste seruãde. Dã primusqꝫ oppidum victor iussisset intrari. constituit. edicto ne quis corpus liberum violaret.

Orosius. Primo igit ab vrbe condita d·xliij·claudius marcellus siracusas opulentissimam vrbem sicilie secunda obpugnatione vix cepit. qꝫ cum iam pridem obsedisset archimedis siracusam cuius admirabili ingenio preditꝰ machinis repulsus expugnare nõ potuit.

Actor. Ex his verbis orosij constat archimedem phm tũc temporis floruisse. De quo legitur ꝙ libellũ reliquerit de quadratura circuli. De q̃ dicit aristoteles ꝙ sibiꝫ quidẽ est. sed tamen non satur. De hoc archimede refert valerius maximꝰ in capitulo de studio ⁊ industria dicens. Marcellꝰ captis siracusis machinationibꝰ archimedis phi diu victoriã suam inhibitam sensit. delectatꝰ aũt eximia

illi9 prudentia vt capiti eius parceret̄ p̄cepit. Nt is dum animo ⁊ oculis in terra defixis for mas discubit: militi qui predādi gratia domū eius ruperat. Stuctoq; sup caput gladio q̄s nam esset interroganti ꝓter nimiam cupidita tem inuestigandi q̄ requirebat nomē suum di cere non potuit Sed ꝓtracto manibus pulue re: noli inquit obsecro istū disturbare: q̄ mox quasi negligens impetij victorus obtruncatus sanguine suo limeamēta confudit Orosi9

Hoc tempore alter scipio frater consulis scipi onis in hyspania pluruma bella gessit. Mago nem quoq; penoꝝ ducem bello vicit ⁊ cepit. Dius etiā tunc romani prodigijs terruti sunt Nā et solis orbis minui visus est: et apud ar pos palme i celo vise. Sol quoq; pugnasse cū luna/apud capenas inoie duas lunas ortas. in sarcinia duo scuta sanguinem sudasse. falisds celum sandi: apud anchium metentib9 cruen tas spicas in chorbem cecidisse.

De victoria hannibalis ex flaminio consule Orosius Capitulum. xcv.

GITOR hannibal sciens flaminiū consu lem in castris esse: quo celerius impetum ob rueret primo vere aggressus arripuit ꝓiorez sed palustrem viam: et tūc forte samus fluui9 late redūdans pendulos ⁊ dissolutos campos reliquerat: de quib9 dictum est. Et que rigat equora samos: in quos cum exercitu ꝓgressus hannibal nebulis maxime que de palude exala bant ꝓspectum auferentibus. magnam partē sociorum iumentorumq; perdidit. Ipse aūt cum elefanto qui solus superfuerat supersedens vix difficultate itineris euasit. sed tñ oculum quo iam dudum eger erat: violentia fugoris vigi liarum ac laboris amisit. Vbi vero proximus fuit castris flaminij vastatione locoꝝ circum iacentium eum in bellum excitauit. Ibi roma nus exercitus arte hannibalis circumuentus. fundit9 truncatus est. Ipe quoq; consul oc cisus est: viginti quinq; milia romanorū in eo prelio cesa. sex milia capta referunt. De exer citu hāmbalis duo milia ceciderūt. In hoc cer tamine ita intentus fuit animor pugnātium: vt grauissimum terremotum: qui tunc forte tam vehemens factus est: vt vrbes diruisse: et mon tes trāstulisse: et rupes diffidisse: et flumina re trorsum coegisse referatur: pugnātes omnino non senserunt. Inter hanc cladem ad transu menum lacum factam: et illam cannēsem que postea secuta est: fabij dictatoris tempus me dium fuit Valerius Nunciata clade que ad lacum trāsumenum acciderat quedam mu lier sospiti filio obuiam ad portam facta i am plexu ei9 pre gaudio expirauit. Altera cum falso mortis filij nuncio domi mesta sederet: ad ꝓmum conspectum redeuntis filij exanimata ē

Nator Hieronimus quoq; in cronicis anno post captas syracusas: scribit romanos capuam ⁊ siciliam sibi subiecisse In hoc prelio cato miles adolescentulus cum fabio ꝓfectus est. vt ipe testatur apud tullium de senectute

De Bello Cannensi Orosi9 Capm. xcvi

NNO ab vrbe condita quingente simo. xl. lucius emili9: paulus et pu blius: terenci9: varro consules con tra hannibalem missi impatientia varronis cō sulis: infeliciissime apud cannas apulie vicum omnes pene romane spei vires poterunt. Nā in ea pugna. xl. quatuor milia romanorum in terfecta sunt quanq; et de exercitu hannibalis magna pars cesa est. Perijt i eo bello consul emilius paul9: onsulares: et pretorij viri: vi ginti. Senatoces vel capti vel occisi tuginta. Nobiles viri. ccc. pedestres/milites q̄dragin ta milia. equites tria milia quingēti. varro cō sul: cum quinquaginta equitib9 venusium fu git. Hannibal in testimoniū victorie tres mo dios anulorum aureoꝝ cartagine quos ex ma nibus interfectorum equitum romanoꝝ sena torumq; detraxerat misit Valeri9 Hu ius pugne successu hannibal adeo elatus est. vt nec quenq; ciuiū suorum in castris admise rit. nec responsum alli misi per interpretē dede rit Orosius Tunc romani iuniū dictatorem creāt qui dilectu habito ab annis decem et septē. immature mortalitateq; militie quatuor legiones undecunq; contraxit. Tūc etiā seruos spectati robois ac voluntatis vel ab latos: vel etiā si ita opus fuit: publico precio emptos sub titulo libertatis. ad sacramentum militie adegit Arma que erant a templis de tracta sunt. Egenti erario priuate opes fuse sunt. Homines quoque quicunq; sceleribus aut debitis obnoxij erant impunitate promis sa velut asylo patefacto iuuenis dictator mi lite manipauit. Quoꝝ numerus ad sex milia virorum fuit. Campania vero: vel potius om nis ytalia desperata romani status recuperati one ad hannibalem defecit. Aug9 in libro

tertio de ciuitate dei. Deficiente erario post pugnã cãnensem mox in vsus publicos opes venere priuate. a deo vnoquoq; id quod habebat cõferente vt pret singulos aureos annulos singulasq; bullas nihil sibi ac filijs suis seruatus ipse retinqret. In hac pugna cãnensi hannibal quoq; cum esset crudelissimus. tamẽ sagacissimus tanta cede. parci iussisse perhibet ferro

Qui irruente tempestate prohibitus est hãnibal romam capere. Orosius. Capi. xcvij.

ANNO. x. postq; hãnibal in ytaliã venerat. gneo fuluio et sulpicio cõsulibus hãnibal de campania mouit exercitum. et cum ingenti clade olim via latina profectus ad amenem fluuium tuba miliarib9 ab vrbe consedit. incredibili totius ciuitatis metu cũ senatu populoq; trepido. matronis per propugnacula currentibus primisq; pro muris pugnare gestientib9. Ipse cum expeditis equitibus vsq; ad portã collinã processit. deinde omnes copias in eadem direxit. Sed etiam consules non detrectauere pugnam. at vbi exposite vtriusq; acies astiterẽt. in aspectu rome premiũ victorie future tantus se subito ymber grandine mixtus effudit. vt turbata agmina vix armis retẽtis in sua se castra colligerent. Deinde cũ serenitate redita in cãpum iterum processissent. rursus violentior fusa tempestas. maiore metu mortalium audaciam coercuit. et cõuersus in regionẽ hannibal dixisse ferẽt poiunde sibi rome modo voluntatem non dari modo potestatem. Interi in hyspania ambo sapiões a fratre hasdrubalis interfecti sunt. In campania vero capua capta est. a quinto fuluio procõsule priapes campanorum veneno sibi necem consciuerũt. Senatũ omnẽ capue. etiam prohibente senatu romano fuluius supplicijs necauit.

De Sapione affricano. Capitulũ. xcviij

INTERFECTIS sapionibus sapio qui p9 affrican9 dictus est admodũ adolescẽs annos natus. xvij. impetum in hyspania proconsulare sortit9 est. Qui mox vltionẽ patris et patrui animo intẽdens pirineũ transgressus primo impetu carthaginem nouam capit vbi stipendia magna. presidia valida. copie auri argentiq; magne penorum habebantur. Ibi etiam magonem fratrem hannibalis captum cum ceteris romã misit. Solin9. Necatis matrib9 nauti auspicatiores sunt quales fuit sapio affricanus prior qui ob hoc prim9 romanorum cesar dictus est q; excisus vtero matris in die venerat. Valeri9 libro. iiij.

Sapio. xxiiij. agens annum cum multos obsides quos in vrbe carthagine clausos habuerant in suam potestatẽ redegisset eximie inter eos forme virginem etatis adulte. iuuenis celebs et victor. postq; cõperit illustri loco interceltiberos natã nobilissimo gentis eius mobili desponsatam. accersitis parentibus et sponso inuiolatam tradidit. Aurum quoq; quod p redemptione puelle allatum erat summe dotis adiecit qua cõtinentia ac munificẽtia mobilis obligatus. celtiberorum animos romanis applicando meritis eius debitam gratiã attulit.

Actor. Dic affricanus vt ait valeri9 solutiores vite primos adolescentie annos egit remotos tamen a luxurie crimine. sed primis trophẽis deuicte carthaginis impposito iugo tenerior. hic dicere solebat turpe esse vt in re militari dicere non putarem. quia explorato et concusso consilio que facto aguntur administrari oportet. Inemendabilis est enim error qui violentie martis committitur. Tulli9 in lelio. Quid dicam de moribus facilimis sapionis de pietate in matrem. liberalitate in sorores. bonitate in suos. iustitia in omnes.

Item in eodem. Sapio solebat conqui q; in rebus omnib9 homines diligentiores essent capras et oues aut aliq; haberet dicere posset: amicos quot haberet non posset dicere.

Item de affricano. Capitulum. xcix.

IULIUS affricani vxor fuit tertia emilia mater cornelie gracchor. Que tante vt ait valerius bonitatis fuit et patientie vt cum sciret viro suo anicillulam ex suis gratã esse dissimulauerit. et post mortem affricani manumissam in matrimonium liberto suo duxerit. Valerius libro sexto.

Sapio emilianus cum duo in senatu contenderẽt vt aduersus iugurtam in hyspaniam quis mitteret. omnibus quo nam eius sentẽtia inclinaret expectantibus. neutrũ inquit mihi mitti placet. quoniam alter nihil habet alteri nihil satis est. eque malam licentis imperij magistram iudicans inopiam et auaritiam. sicq; vt neuter mitteretur obtinuit. Actor.

Dicebat sapio nihil esse difficilius q̃m

amicicia: vsq; ad extremū vite diem pmanere Interdum enī dimittit contentiōe luxuue vl alteuꝰ cōmodi: qđ idem vterq; adipisci nō po test. Pestem vero nullam esse maiorem amicicijs im pleusq: q̄ glorie cupiditatē. In optimis quibusq; certamē honoris et glorie: ex q̄ inimicicias maximas sepe inter amicissimos extitisse vidimus. Idem etiā dicere solitꝰ erat: nūq; se minꝰ ociosum esse: q̄ cum ociosus: nec minus solum q̄ cum solꝰ esset Tullius in libro p̄mo de officijs Panecius auditorez et familiarem suū affricanum solitū ait dicere vt equos pter crebras contentiones preliorꝝ ferocitate exultantes /domitorꝰ tradere solēt vt his facilioribus possint vti tanq; in gyrum. Sic homines secundis rebꝰ efferatos sibiq; p ficenten tanq; in gyrum rationis et doctrine dari oportet. vt perspicāt rerum humanarꝝ imbecillitatem varietatemq; fortune. Idem in libro scdo. Laudat panecius affricanum q fuerit abstinens: quid in laude? Sed in illo alia maiora: laus abstinētie non hominis solum illius est: sed et temporum illorum.

De Panecio philosopho. Actor Capitulum. Centesimū.

XIDIS verbis tullij manifestum est eodem tempore panecū floruisse: cuiꝰ multa dicta egregia referuntur Agelliꝰ in libro noctium atticarꝝ. Pulcram ab hoc philosopho similitudinem inductā memimit dicens. Panecꝰ vitam hominū qui etatem in medio rerū agunt: ac sibi suisq; vsui esse volunt ad cauenda pericula ex improuiso assidua et pe quotidiana oportet esse animo prompto: semp et intento. vt sunt atletarum qui pancracij vocant. Nam sicut illi aduitantes ictus cauti: et ad faciendos sunt parati. ita animus et mens viri prudentis aduersus omnem et petulantias iniuriarꝝ omni in loco atq; tpe prospiciens debet esse erecta: ardua: septa: nunq; conniuens: nusq; aciem flectens: consilia cogitationesq; contra fortune verbera: atq; insidias inimicorꝝ quasi brachia et manꝰ protendens. ne qua in re aduersa: et repētina incursio imparatis imprecisq; nobis ouatur.

De Valerio. Marcello. Fabio. consulibus Et eorum triumphis. Orosiꝰ. Capm. ci.

EODEM anno quo sapio cartaginem nouam in hyspania cepit valerius leuimꝰ consul: collega claudij marcelli: ex macedonia rediens: agugentū vrbem sicilie expugnauit. Ibiq; hānonem affrorum ducem cepit. lx. ciuitates in deditionē accepit vigīti septem expugnauit. Eodem anno in ytalia hannibal gneum fuluiū procōsulem et. xi. tribunos et decem et septem milia militū interfecit. Marcellꝰ aūt consul triduo cōtinuo cum hannibale dimicauit. Primo die paru pugna discessum est. Sequēti victꝰ consul. Tertio victor: octo milia hostium interfecit: et hannibalem cum ceteris fugere i castra compulit Hoc factum est eodem anno q̄ fabiꝰ tarētum expugnauit. Valeriꝰ. Hic fabius captiuos ab hannibale interposita nūmorum pactione recepat. Qui a senatu non prestarent missō in vrbem filio fundum quē vendere debat vendidit predumq; ptinus hānibali numerauit. Se enī patrimonijs: q̄ patriaz fidei esse impem maluit Idem fabius cū apud tre bias res gereret: omnium qui ex presidijs romanorꝝ ad hostes confugerant manus abscidit: vt reliquis metum defectionis miscerent. Sequēti anno pꝰ predictam marcelli victoriā qui annꝰ fuit decimusquartus antiochi Idem marcellus ab hannibale in ytalia cum exercitu occisus. sapio aūt in hyspania penorū ducē hasdrubalem vicit: et castris exuit. Preterea lxxx. ciuitates aut deditione aut bello in potestatem redegit: affrus cum corona venditis sine pdo dimisit hyspanos. hannibal aūt vtrunq; consulem. Marcellum et cuspiū insidijs decumuentos interfecit.

De Sapionis victoria ex affris. Ca. Ciij

ENIQUE sapio hyspania a pireneo vsq; ad occeanum in pumdaz redacta romam venit. Consul autē cum licinio crasso creatus in affricam transit. hannonez amilcaris filium: ducem penorū interfecit exercitum ei⁹ partim cedē: partim captiuitate dispersit. Nam quadraginta milia penorum eo prelio occidit. Sempronius consul cum hannibale congressus: et victus romā refugit Sapio aūt in affrica aggressus: et hibernа penorū atq; numidarum que vtraq; hauo pcul ab vtica erant: nocte concubia incendit Dem trepidi cū casu accidisse ignem putarēt: inermes ad extinguendum concurrerūt. vnde

facile ab armatis oppressi sunt ī vtrosq; castus xl. milia hominum igni ferroq; cōsumpta sunt capta .v. milia duces ipsi mirabiliter cōbusti egre effugerūt hasdrubal impator cartaginē profugus venit. Sifax autem ⁊ hasdrubal mox pluumum reparauere exercitū atq; iterq; cum sapione congressi victiq; fugerunt sifacē fugientem lelius ⁊ masmissa ceperunt cetera multitudo arcā confugit quam masmissa oppugnatam in deditionē recepit. Sifacem carthemis vinctum ad sapionem adduxit quem sapio cum ingentibus spolijs plurimisq; captiuis perducendū lelio tradidit. Valeri⁹.

Masmissa rex parum fidei pectorib⁹ hoim reponens salutē suā canum custodia vallauit.

Q romani in victis carthaginensibus pacem concesserūt. Orosius. Capitulū. Ciij

HANNIBAL redire in affricā iussus fessis carthaginensib⁹ vt sub ueniret. flens reliquit ytaliam ommibus ytalie generis militibus qui eum sequi nollent interfectis. Cui ad affricanum littus appropinquanti iussus quidā e nauibus ascendere in arborem nauis atq; inde speculari quā regionem tenerent. sepulcrum dirutum se prospicere. Respondit. abhoiatus dictū hānibal deflexo cursu ad leptim oppidum copias exposuit qui cōtinuo refecta multitudine carthaginem venit. Deinde colloquium petit vbi cū se diu attoniti admiratiōe mutua duo clarissimi duces suspexissent infecto pacis negocio plium cōsertū est qđ diu magnis ducū artib⁹ dispositum. magnis copiarum molibus gestū magnis militum viribus consumatū. romanis victoriā contulit. lxxx. ibi elephanti vel capti vel occisi sunt carthaginensium interfecti .xx milia quingenti hānibal omnia ⁊ ante preliū expert⁹ ⁊ cum paucis hoc est vix quatuor milibus inter tumultum elapsus ad tumetam confugit postea carthaginem post .vi. ⁊ .xxx. annos quam me puuus cum matre exierat venit consulentiq; senatui nullam esse resideā spem nisi in petenda pace persuadit. Igitur gaio cornelio lentulo publio celio poeta consulibus carthaginensibus pax per sapionem voluntate senatus populiq; concessa est. Naues tamen plus q̄ .d. in altum produce in conspectu ciuitatis incense sunt. Sapio iam tunc cognomento affricanus triūphans vrbē ingressus est. Quē terentius qui postea comic⁹ ex nobilib⁹ carthaginensiū captiuis pallear⁹ quod insigne multe sibi libertatis fuit triumphantem post curum se secutus est.

De Morte philopatoris ⁊ eius concubini agathocles. Jeronimus super danielem.

Capitulum centesimumquartum.

ORRO anthioch⁹ magnus rex syrie incredibilem ⁊ superioribus babilonis locis exercitū congregauit ⁊ ptholomeo philopatore mortuo aduersus filium eius qui tunc quatuor annoz erat ⁊ vocabatur ptholomeus epyphanes rupto federe mouit exercitum. tante aūt dissolutiōis ⁊ superbie fuit agathocles philopatoris concubina vt subdite pu⁹ egipto ,punice rebellarent. Ipsaq; egiptus seditionibus vexata ⁊ philipus quoq; rex macedonum ⁊ anthioch⁹ magnus pace facta aduersus agathoclem ⁊ ptholomeum epiphanem dimicarent hac sub conditione vt proximas ciuitates regno suo singuli ⁊ regno ptholomei iungerēt. Justinus libro .xxx. Mors philopatoris dū pecuniam regiam mulieres rapiunt ⁊ imperiū mita cum perditissimis societate occupare conant diu occultata fuit. Re tamē cognita cōcursu multitudinis ⁊ agathocles occiditur et mulieres in vltionem eurydicis patibulis suffiguntur. Mortuus est aūt philopator relicto quinquēnio ex eurydice sororis filio. Eodem anno inter insulas terramenē ⁊ terasiā medio vtriusq; ripe ⁊ maris spacio terremot⁹ fact⁹ est in quo cū admiratione nauigantiū repente ex profundo cum calidis aquis insula emersit In asia quoq; eadem die idem terremot⁹ thodum multasq; alias ciuitates graui ruinarum labe cōcussit quasdam solidas absorbuit quo prodigio territis oībus vates ceciner. Orbis romanorum imperium mansurum. vetus aūt grecorum ac macedonum vacaturum.

De Regno ptholomei epyphanis ⁊ ⁊ anthiocho magno. Ex romanis. Capi. cv.

EGYPTIOR egiptiorum quintus regnauit ptholome⁹ epyphanes ānis .xxiiij. cepit āno quinte etatis .ccc.lxxxviij. Mundi vero terc millesimo .dcc.lxi. Dic scopa punice militie estimato iudeā capit ⁊ plurias syrie ciuitates Anthioch⁹ vero scopa superato vrbes syrie recepit. ⁊ iudeis voluntate coniungitur. Qui

iudeorum erga se cognita voluntate· magnis eos muneribus donat ⁊ per epistolas laudib9 prosequitur· Jeronimus vbi supra·

Pugnantib9 contra se magno antiocho et duab9 ptholomei: in medio iudea posita in cõ traua stadia sandebat: alijs ptholomeo: alijs antiocho fauentibus· Demq; onyas sacerdos: assumptis iudeor pcipuis: fugit in egiptũ / ⁊ a ptholomeo suscept9 honorifice: accepit regio nẽ heliopoleos: decrescente rege templũ cõstruxit in egipto ·simile templo iudeorum: qđ permansit vsq; ad imperium despasiani annis ducentis quinquaginta· Eo tempe in direne mitudine iudeor repleta ẽ· Cum aũt antioch9 teneret iudeã: missus ẽ scopas etholi filius dux partium ptholomei: aduersum antiochũ· Qui iudeam cepit: et pluuimas syue ciuitates ⁊ partem optimatum ptholomei secum adducẽs: in egiptum reuersus est· Postea antiochus scopam ducem ptholomei iuxta fontes iordanis vbi paneas nũc condita ẽ ·mito certamine fugauit: ⁊ cum decem milia armatorum obsedit clausum sytone· ob quẽ liberãdum misit ptholome9 duces inclitos erophum: ⁊ menocleam et demoxenum ·sed obsidionem soluere nõ potuit: donec scopas fame superatus man9 dedit et nudus cum socijs dimissus est ·veniens aũt antiochus in hierusalẽ: honorifice suscept9 est et expugnato scopa pfidio ĩ arce hierosolimorum eos qui partium ei9 erant persecutus est Cognita aũt iudeorum erga se voluntate: magnis eos donauit muneribus· Eusebius in cronicis· Anno ptholomei epyphanis septimo neuius comic9: vtice mout/pulsus roma factione nobilium: et maxime metelli·

De Plauto poeta comico: et dictis eius·
Capitulum centesimũ sextum·

ODEM anno plautus ex umbria arpinas rome moritur· qui pter anone difficultatem ad moles marmoreas pistorẽ se locauerat: ibi quotiens ab opere vacasset scribere fabulas solitus ac vendere Actor· Dic plaut9 eloquentissim9 fuit Unde Hieronim9 in suggillationez eloquẽtie cuiusdam emuli sui dicit Hec est illa plautina eloquentia· hic lepos atticus ⁊ musarũ vt dicunt eloquio compositus· De omnib9 plautinis comedijs ex illa sola que dicitur aululariapaucas morales ⁊ breues sentẽcias excerptas hic inserui Plaut9 poeta comicus in aulularia· qua· Pecunia rex ac sollicitudinum causa est et caput· Sibimet esse sufficientem pmum bonum est: vis ne tibi honorez deferri mẽ miserore muito Si p meritis reddendum nobis nõ putamus/ipsi nosmet fallim9· Quid nã o stulte mirum est si te q̃ nouit despicit: qui non nouit diligit: ĩ amicicã et fidem stultum ne recipias Insipientium atq; improborum facilius sustinetur odium q̃ collegium· Nemini te nimis sodalem feceris· Res minimum singulares est: homo parem non ferre patiens· Minores despicimus: maiorib9 murmuramus· ab equalib9 differimus· Quid si nescio quis ille est⁊ ali9 enim est in corde: ali9 in vultu: Multum inquit adulatores sese laudant: qui vel fugaces feras vel pugnaces bestias: aut vestigijs insequuntur: aut cubilibus deprehendunt: aut casu oppugnant: quãto mihi mai9 est ingenium et lucrũ qui homines venor publice· ⁊ quos homines⁊ potẽtes et diuites et literatos maxime· Tres edaces domus vna non capit ·ve apud qs domi vigilias multam in nocte protrahunt ·tantum enim seruis debita quantum de nocte auferunt· Conuentus ⁊ debachationes: ⁊ ioca frivola non quero vt amorem pauant· vtinã mihil odiorum darent· Paciẽtia desidie: acumina crudelitati assignatur ·sic euertunt omnia Nemo ad facultates: nemo ad censum respicit: semp diues diligens: econtra pauper negligens· Censorib9 hec reseruo· Querule tu neq; diues neq; pauper es· hec si cognosceres: felix eras ·da mihi aduocati gratiaz: vende vocẽ vende linguã: iras atq; odium loca ·in summa pauper esto· et reporta penatib9 pecuniaz aliquid: sed pl9 cumminum· sepe condita supposita fiunt rapine vulpiũ Nemo sibimet arbitretur dicã qđ nos populo dicimus·

De Libertate grecorum a romanis concessa et diuio duce· Eusebi9 in cronicis Ca· cviij

NNO quoq; prenotato romani grecos liberos esse iusserũt· et omnes sa hiberna impata fecit· Eo tempore regnabat apud macedones philipp9· Valerius· Philippo rege macedonum supato cum romani omnes grecie vrbes que sub eius dicione erant libertati donassent: tantũ celi clamous alacutate cõpleuerũt· vt certe constet aues que supervolabant attonitas pauẽtesq; decidisse· Eo tempore matrone brutorũ vocem ause sunt obsidere: qz legem appiam tolli

cupiebãt· quia his nec veste varij colous vti nec auu plus semiuncam habere· nec iuncto vehiculo propius vrbem mille passus· misi sacrificij gratia vehi permittebat· ⁊ quidem obtinuerunt· vt ius per ·xx· annos obseruatum aboleretur. Orosius· Publio sapione affricano ⁊ tito consulibus· apud mediolanũ x· milia gallorum cesa sunt· Sequenti autem prelio· xi· gallorum· romanorum vero quinq; milia occisa sunt. Justinus· Interim nunciatur anthiocho viuium romanoꝝ ducẽ· cum· lxxx· rostratis nauibus in bellum nauale a senatu missum aduentare· que res spem illi restituẽde fortune dedit· Itaq; pruinq; sociꝫ ciuitates ad hostes deficerẽt· decernere nauali prelio statuit sperãs cladem in grecia acceptã noua posse victoria aboleri· Tradita igit hannibali classe· prelium committitur· cui⁹ duas solertia minor clades anthiocho fuit·

De Duob⁹ fratrib⁹ sapionib⁹. Ca· Cviij

ROMANAM nõdum opinio victorie venerat· ⁊ idcirco in consulib⁹ creandis suspẽsa ciuitas erat· Sed aduersus hannibalẽ quis melius q̃ affricani frater crearetur· an vincere penos opus sapionum esset· Creatur igitur consul lucius sapio eiq; datur legatus frater affrican⁹· vt intelligeret anthiochus non maiorem fiduciã se hãnibale victo· q̃ romanos in victore sapione habere·

Jeronimus super danielẽ· Anthioch⁹ per cleopatrã filiam suam dolũ tendens ptholomeo epyphani· egiptũ obtinere nõ potuit· quia ptholome⁹ ⁊ duces eius sentientes dolũ eius cauti⁹ se egerũt· ⁊ cleopatra magis viuptes q̃ parentis fouit· Unde vertit se ad asiã ⁊ nauali certamine aduersum plurias insulas dimicans· cepit rodum ⁊ samũ et colophoniã ⁊ boeciã ⁊ multas alias insulas· Sed occurrit ei sapio nasica· cum fratre suo publio sapiõe affricano qui hannibalem vicerat· Cum enĩ consul nasica affricani frater· hebetior esset ingenij· ⁊ contra regem potentissimũ senatus ei nollet bellum credere spontaneam legationẽ obtulit affricanus pro fratris iniuria· Oaleuus· Sapio nasica adolescẽs adhuc edilitatem curulẽ petẽs· manũ cuiusdam rustico opere duratam more candidatorum tenaci⁹ apprehendens· iocã gratia interrogauit eum· vtrum manibus solitus ambulare esset· Qõ dictũ causam repulisse eidem sapioni attulit· cũ ad populũ manasset· Omnes enim rusticitatis paupertatẽ sibi exprobratã iudicãtes· iram suam aduersus contumeliosam eius vrbanitatẽ distinxerunt· Oros⁹· Sapio affricanus inter alios legatos ad anthiochum missus· etiã cum hãnibale colloquiũ familiare habuit· sed infecto pacis negocio ab ãthiocho discessit· Tunc in vtraq; hyspania p flaminiũ fuluiumq; pretores· bella horrida cruentaq; vtriusq; populi gesta sunt·

De Seleucho philopatore ⁊ heliodoro ⁊ tito liuio ⁊ quibusdam prelijs romanorum· Eusebius in cronicis· Capitulum· Cix·

ANNO ptholomei epiphanis· xvij regnauit syrie ⁊ asye seleuchus· qui ⁊ philopator annis· xij· Comestor· Post anthiochũ magnum regnauit in asia filius eius maior seleuchus pessimus ⁊ impius· pontifex iudeorum erat onyas· Nam onya transeunte in egiptum filius eius symõ sedit pro eo· Cui successit filius eius onyas sub hoc misit seleuch⁹ nunciũ heliodorum in ierusalem· ad spoliandum commune erarium templi· non vasa sed donaria in vsus templi· Quo ingresso in templũ surrexerunt duo iuuenes de latibulis ⁊ occiderũt eum· videtur tñ iosephus velle duos angelos fuisse in similitudine hominum in libro machabeorum legitur quia apparuit terribilis sessor equi· ⁊ conculcabat eum· ⁊ confractus est et comminutus sed non mortuus· Timensq; onyas indignationem seleuci· orauit ad dominum p defuncto ⁊ surrexit· Qui rediẽs ad regem ait· Si habuerit dominus meus aliquos quorum ficiat sanguinem· mittat eos in ierusalem vt spoliẽt templum· Eusebius in cronicis· Eo tẽpore clarus habit⁹ est tytus liuius traiectiay⁹ scriptor· qui ob ingenij meritum a liuio saluiatore cui⁹ liberos erudiebat libertate donat⁹ est· Justinus· Eo tempore etholi qui anthiochum in romana bella compulerant a romanis victi sunt· Orosius· In hyspania vero vlteriore lucius emilius pconsul a lusitanis cum omni exercitu cesus est· luci⁹ aũt bebi⁹ in hyspaniam pficiscens· a ligurib⁹ circumuentus cum omni exercitu occisus est· ita vt ne nunci⁹ quidẽ superfuerit· Sed massilienses hoc rome nunciarunt· fuluius autem consul de grecia in gallogreciam que nunc est gallacia transeũt⁹· ad olimpũ montẽ puenit

ad quem vniuersi gallogreci cum coniugibus et liberis confugerāt. Ibi romani de locis supernoib⁹ grauiter attuti sagittis: et saxis grādibus: et ceteris telis. tādem vsq; ad congressum hostium prumpentes: quadraginta milia gallorum grecoq; interfecisse referunt. Marc⁹ aūt consul aduersus ligures profect⁹: superatusq; quatuor milia militū amisit: et nisi in castra refugisset: funditus cum oi exercitu pijsset

De Fuga et morte Hannibalis et Prusia. Justinus. Capm Centesimumtertiumū.

NITERE Hannibal cum ab Antiocho romani inter ceteras conditiones pacis dederi onez eius poscerent admonit⁹ a rege: versusq; in fugam cretam defertur. ibi cum diu quietā vitam egisset: inuidiosumq; se propter nimias opes videret amphoras plumbo repletas in templo dyane quasi fortune sue presidia deposit: atq; ideo nihil de illo sollicita ciuitate. quoniā velut pign⁹ opes eius tenebat. ad prusiā contendit auro suo. statuis quas secum portabat in fuso: ne conspecte opes vite nocerent. De hinc cum prusias terrestri bello ab eumene victus esset. et prelium in mare transtulisset hānibal nouo cōmēto actor victorie fuit. Quippe omne serpentium genus in fictiles lagenas proijci iussit: medioq; prelio in naues hostium mittit. Jo primum pontidis vdiculum visum fictilibus dimicare qui ferro nequeāt. Sed vbi serpentibus cepere naues repleri: anapiti periculo circumuenti: hosti victoriam concesserūt. Que vbi romā nunciata sunt: missi sunt a senatu legati. qui vtrunq; regem in pacem cogerent: hannibalemq; deposcerēt. Sed hannibale cognita sumpto veneno legationem preuenit

Actor. De huius vero prusie regis bithinie filio: qui et prusias dict⁹ est legitur in valerio libro primo q; p superiore ordine dentium vnum os equaliter extentum habuerit. nec ad speciem deforme: nec ad vsum vlla ex parte incōmodum. Refert etiam idem valer⁹ de hannibale q; cum apud predictum regem prusiaz exularet. actorq; ei cōmittendi prelij esset: atq; prusias non idem sibi portendi in extis videret. dixerit ad prusiam hesitātem. an tu inquit vitulme caruncule q; imperatori veteri magis vis credere? Idem valer⁹ libro. vij. refert q eiusdem hānibalis obsidione cassilinates clausi cum arua sua pinguissima memb⁹ suis subiecta conspicerent. et addidit: quid si casus acerbitatem intueatur miser⁹? Quid si constantiam respicias fidelius: loca necessarijs vinculorum vsib⁹ subducta: et pelles scutis detractas feruente resolutas aqua mandere maluerunt: quam a romanis desistere In eadem quoq; inquit obsidione et fide cum. ccc. prenestini permanerent. quidam murum captū. cc. potiq; denarijs vendere maluit q; famā lenire. Qui auarus postea fame consumpt⁹ est. et qui emit vixit dei prouidentia: vterq; sm meritum tubulente. Idem hānibal tam crudelis extitit: vt in flumine gello de corpore rom⁹ romanis ponte facto exercitum traduxerit.

De Morte Philoppomenes: et de Sāpione affricano. Et de morte Ptholomei epyfanis
Justin⁹. Capm Centesimūundecimū.

IS tpb⁹ int messenios et acheos d principatu prmo dissensio: mox bellū exortū est: in q; nobilis ille achaiorum imperator philoppomenes capitur. nō q; pugnā de vite pepercerit: sed dum suos in fugam vertit. cat in transitu fosse equo precipitat⁹ est. Que captum messennij verecundia dignitatis interficere ausi nō sunt: sz captiuum per vniuersam ciuitatem in modum triumphi circunduxerūt effuso obuiam populo. post hoc eum in theatro duci iusserunt vt omnes contuerent: quem capi potuisse incredibile videbat. Inde ei in carcere ducto verecundia magnitudis ei⁹ venenū dederūt: qd ille letus acsi vicisset: accepit. quesito pu⁹ an ligonas prefectus achaorū: quem secūdum a se in scientia militari sciebat: incolomis effugisset. Quem vt accepit cauisse nō in totum dicens male consultū achaeis expirauit

Augustin⁹. Eodem tempe sapio affricanus cedens inimicorum accusationib⁹ carceq; patua: quā sua vtute saluam et liberam reddiderat: exul in opido linternensi post insignez suum triumphum nullo illi⁹ vrbis captus deseruio vitam finiuit. In huius sepulcro iussu eiusdem scriptū est. Ingrata patria ne ossa q dem mea habes. Hieronim⁹ super daniele.

Mortu⁹ est autem ptholomeus epyphanes: anno regni sui vicesimo quarto: veneno interfect⁹ a ducibus suis. Nam cū vnus quereret ab illo: tantas res moliens vbi haberet pecuniam. respondit amicas sibi esse diuicias. quod cum diuulgatū esset in populos timentes duces ne ipsorum auferret substantias maleficis artibus eum occiderunt.

De Regno phylometoris ⁊ stacio poeta et dictis eiꝰ. Capitulū centesimūduodecimū

OSTQ hūc regnauit ī egipto ptholomeus philometor filiꝰ. cleopatre filie anthiochi magni sororis anthiochi epyphanis. Ex cronicis. Dic fuit egiptiorum. vi. Cepit autem anno quinte etatis. cccc. xij. Mūdi vero ter millesimo. dcc lxxxv. ⁊ regnauit annis. xxxv. Eusebiꝰ in cronicis. Eo tempore stacius cecilius comediarum scriptor clarus habebat. natiōe gallus ennij pumum contubernialis. Qui ad mediolanensem forum mortuus est anno pꝰ mortem ennij ⁊ iuxta ianiculum sepultus.

Actor. Duiꝰ sentēcia est vt ait agelliꝰ Inimica pessimi sunt. frōte hylau. corde tusti Extant autem duo libri stacij poete metuā. scilicet achilleidos ⁊ thebaidos. de quibus hec pauca que sequuntur excerpta sunt. vtrum tñ iste fuerit vel alius incertum habeo. Stacius in achilleido. Dant gaudia vires. o quantum gaudia forme adijciunt. Nec latet haustus amor. sed fax vibrata medullis. in vultus atq; ora redit. lucemq; genarū tingit ⁊ impulsum tenui sudore pererrat. Idem in thebaidos. Gentiles animos subijt fragor egraq; letis inuidia. atq; parens odij metus mē regendi. Seuus amor. ruptiq; vices. iuuisq; secundi. ambitus impatiens. ⁊ summo dulcius vnū stare loco sociisq; comes discordia regis. Idē in secūdo. Nō parat populis regimē breue. o semper timidū scelꝰ.

Idem in tercio. Pessimus in dubijs timor augur proch vite feda cupidus pumꝰ in orbe deos fecit messe timor. Idem libro quarto. Nioue primus honos. Idē libro quinto. Mouet ⁊ celestia quondam corda dolor. Idem libro sexto. Leta futuri mēs hominū. Idem libro septimo.

Maturius euo robur. ⁊ ingentes spondet tener impetus armos. Idem in octauo.

Item alacres vestu nunq; mouent honores. Idem in nono. Mille modis leti miseros mors vna fatigat. Idem in decio.

Prolis amor. crudelia vincit pectora. est vbi dat vires. mirꝰ timor. Non frena animo permitte calenti. da spacium tenuemq; moramala cuncta ministrat impetus. Idem in vndecio. Dic miserus furor est instare periculo.

De Anthiocho epyphane ⁊ prophanatione vrbis sancte ⁊ ambitione sacerdotij. Comestor. Capitulum. Cxiij.

GIGOR audiens anthiochꝰ epyphanes qui rome obses erat p patre patrē mortuū. sciensq; fratus inertiam. de regno syue hīdo presumēs. clam romā egressus est. licet quidā tradant sub cōmuentia senatoꝝ eum redijsse. reuersusq; in syriam benignum se omnibus ⁊ munificū se exposuit. strenuꝰ erat in agēdis. ⁊ acer in hostes vñ ⁊ a populo cognominatus est epyphanes. qō sonat illustris. ⁊ mortuo fratre regnauit p eo. Eusebiꝰ in cronicis

Anno phylometoris quinto anthiochus qui ⁊ epyphanes syue regnauit ānis. xi. Eo tpe austobolus natione iudeus. pypatethicꝰ philosophꝰ agnoscitur. qui ad phylometorē ptholomeum explanationū in moysen scripsit comentarios. Comestor. Anthiochꝰ autem regno suscepto. iniquitatem sibi misitā apperuit. quā p regno obtinēdo palliauerat Tunc surrexerunt in ihrusalem filij belial introducentes ritus gentium. ⁊ petierunt ab anthiocho vt facerent in ihrusalem ephebiam. id est lupanar epheborum. ⁊ q ihrosolimite scuderentur anthiochem. ⁊ ginasia in quibus dogmatizabant de ritu gentilitatis. ⁊ fecerunt sibi prepucia. id est non circumcidebant filios suos. vel quia ritu prepuciatorum viuebant. Quidam tamen volunt. q quedam velamina fecerunt circumcisioni sue ne in denudatione grecis apparerent dissimiles. causa vero huiꝰ flagicij hec erat. Onyas sine liberis duos habebat fratres ihesum onyam ⁊ iohannem. qui contendebāt de pontificatu. ⁊ vt placerent anthiocho declinauerunt ad ritus gentium. adeo etiam. vt nomina gentilium sibi imponerent ⁊ ihesus dictꝰ est iason. Johes vero vel onyas vel menelaus. Cumq; plures essent cū iasone supplicauit anthiocho de faciendo gimnasio in ihrusalem. ⁊ audierunt eum viri pessimi culpabiles in cibo ⁊ violatione sabbati et huiusmodi. Postea anthiochus amouit iasonem. ⁊ eleuauit menelaum. qui secutus est onyam in anthiochiā. Dic enim cum vidisset fastus fratrum descēderat ad regem. si posset mutare animū regis. qō cum nequiret sedebat in anthiochia in asilo. ⁊ demēs post eum menelaꝰ fecit eū occidi. Actor Dec manducator Delmandus autē qui vidēt veritatē ⁊ ordinē hystorie diligentius scrutatꝰ fuisse. ita dicit.

IM suscepisset regnum antiochus nobilis Jason ambiens sacerdotium summum venit ad antiochum: & promissis ei argenti talentis quingentis nonagmta suscepit sacerdotium & constituit in hierusalem gimnasium sub arce: & ephebian in quo posuit optimos quosq; ephebozum & in hierosolimitas antiochenos scripsit. Ipe quoq; qui pius vocabat hiesus: fecit se appellari iasonem. et frater eius qui iohannes dicebatur: sevocauit menelaum. Erat enim ambo fratres onye pontifias qui sine liberis erat. Dicit autem augustin9. q igmis sacrificij qui per septuagmta annis babilonice captiuitatis sub aquis vixerat. Extinct9 est antiocho iosom ventente sacerdotium. Cum aũt quinquênulis agon in tiro celebraret. et rex presens esset misit iason trecẽtas dragmas in sacrificijs herculis que date sunt i fabuca nauium turremum. Post hoc antiochus venẽs hierosolimam susceptus est a iosone honorifice cum facularũ lummb9 et laudib9. Post hoc iason expulsus est in exilium in amanitem regionẽ: supplantat9 a menelao fratre suo: quem pu9 nominatum onyam fuisse dicit hieronim9 in cronicis. Petrus aũt comestor non onyam: sz iohannez eum dicit fuisse appellatum. Non multo post amoto eodem menelao substitutus est pro eo lisimachus frater ei9. Post hoc menelaus fecit occidi onyam ab andronico cui antiochus iuream commserat: dans ei inter cetera aurea quedã vasa templi que furat9 fuerat: cuius cedis cũ querela delata esset ad antiochum. antiochus ipe commot9 misezatione fleuit: et andronicũ purpura exutum & per totam ciuitatez circunductum in eodem loco in quo oniam occiderat occidi iussit. Deinde interfect9 est lisimachus secus erarium.

De Apparitione equitũ per aera. & morte menelai: et spoliatione templi. Ca. cxv.

NTIOCHO aũt secũdam profectionẽ in egiptum parante contigit per totam ciuitatem hierusalẽ diebus quadragmta videri p aera equites discurrentes auratas stolas habentes & hastas quasi cohortes armatas et cursus equorum per ordines digestos: et congressiones fieri cõminus et scutorum mot9 & galleatoz multitudinem gladijs distrctis et iactus telorum & aureoz armorum splendorem omnisq; genus loricarum. Post hoc iason cum mille virus apprehensa ciuitate obsedit menelaum in arce: et iterũ vict9 refugit in amonitez & inde ab areta arabum tiranno expulsus est in egiptum. Et tandem apud lacedemones mortu9 est. sepultura neq; peregrina usus. Postq; aũt expulsus est antioch9 ab egiptijs: venit in iudeam & expoliauit templum: et posuit i arce presidiũ macedonum: et reuersus est in terram suã. Antiochus etenim suspicans iudeos se deserturos: et armis cepit ciuitatem: & iussit ferri senum & iuuenum mulierum & infantum cedes. Interfecti sunt ergo in tribus octuaginta milia & quadraginta milia vincta: & non min9 venundata ablatisq; de templo mille et octingentis talentis regressus est antiochiam.

De Repulsione antiochi ab obsidione alexãdrie: & de bastarnaz submersione. Ca. cxvi

OSTq; biennio rursum contra ptholomeum congregauit exercitum. Justinus. Antioch9 ptholomeo maiori sorori sue filio regi egipti bellũ mouet segni admodũ & quotidiana luxuria ita marcenti vt non solum regie maiestatis officia intermitteret. verum etiã sensu hominis mimia sagina careret. Pulsus igit regno: ad fratrem minorẽ ptholomei: alexandriã cõfugit patiapatoq; cũ eo regno legatos romam ad senatũ mittit. Cum ergo duo fratres ptholomei discrepantur alexandrie ab auunculo suo venere romanorum legati quorum un9 marcus pompili9 leenas ab egipto excedere eum iubet Cũ aũt rex ei osculum obtulisset. nã inter ceteros coluerat pompiliũ: cum rome obses fuisset põpilius facesseret interim priuatam amicitiaz iubet cum mandata patrie intercedant. prolato q; ei senat9 decreto & tradito cũ cunctari eum videret: consultationẽq; ad amicos referre. virga quã in manu gerebat amplo circulo inclusum: vt amicos caperet consulere eos iubet nec egredi pri9 eos more: q; responsum senatui daret. aut pacez: aut bellum cum romanis habitutum. Hieronimus sup damielem. Cũ fecisset pompilius orbem in arenis baculo quẽ tenebat manu. nam inuenerat regem stantem in littore. et cum circũspexisset eum dixisse fertur. Senat9 et populus romanus precipiunt vt in isto loco respondeas: quid cõsilij geras.

Quibus dictis perterritus anthiochus dixit· Si hoc placet senatui ⁊ populo romano rece dendum est· Non legatum locutum sed cuncta ipsam ante oculos positam credens· Post bi enmium aūt q̄s templū spoliauerat anthioch⁹· misit in ihĕrusalē qui tubuta exigerēt a iudeis ⁊ auferrēt cultū dei· et in tēplo iouis olimpij simulacrum· ⁊ anthiochi statuas ponerent·

Eusebius Eo tpe apud macedones regnauit perses· Orosius· His tem poribus lepio ⁊ ludo consulib⁹ bastarnarum gens ferocissima· auctore perseo philipi filio· predarum spe sollicitata· ⁊ transeundi hystu fluminis facultate sine vlla pugna vel aliquo hoste deleta est· Nam tunc forte danubius· qui ⁊ hyster crassa glacie superstrat⁹· pedestrē transitū facile patiebat· Itaq̄s cum impetu toto· ⁊ maxime simul mestimabilis hominum ⁊ equorum multitudo transiret· enormitate ponderis ⁊ concussione gradientiū cōcrepans gelu· ⁊ glacialis custa dissiluit· Omnesumq̄s agmen qō diu sustinuerat medijs gurgitib⁹· victa tandem ⁊ cōminuta destituit· atq̄s eadē rursus fragmentis impedientibus superducta submersit· pauci ex omni populo per vtrasq̄s ripam vix concussis visceribus euaserunt·

De subuersiōe regni macedonū p romanos ⁊ ennio poeta· Justinus· Ca·Cxvij·

O tempore commissum est bellum macedonicū inter perseū ⁊ romanos vbi fuerūt in auxilio persei· sordisci galli· hystrienni· ⁊ daci· q̄ daci soboles getarū sunt· qui cum orole rege aduersus bastarnas male pugnassent· ad vltionē segnicie captum somnū· capita loco pedum ponere iussu regis cogebantur· ministeriaq̄s vxoribus que ipsis ante fieri solebāt facere· neq̄s hec ante mutata sunt· quā ignominiam bello accepta virtute delerent· Interea paulus emilius a romanis consul creatur· cui extra ordinem macedonicū bellum decernitur· Valerius· Huic cū sorte euenisset vt bellū cū perseo rege gereret reuertens domū e curia filiam osculatus tristē animaduertit· Causam cū quereret illa rndit perisse fratrem· decesserat autem catell⁹ quem in delicijs habuerat noīe psa· ex quo fortuitu dicto certam spem clarissimi triumphi animo presumpsit· Justinus· Pridie autem q̄s prelium conserebatur· luna nocte defecit· id portentum perseo omnibus presagantibus finēq̄s macedonici regni portendi vaticinantib⁹· in ea pugna marcus cato oratoris fili⁹· dum inter confertissimos hostes insigniter dimicat· equo dilapsus pedestre prelium aggreditur· nam cadentem manipul⁹ hostium cum horrido clamore· veluti iacentem obtruncaturus circūstetterat· At ille citius corpore collecto magnas strages edidit· Cum ad illum vnū oppugnandum vndiq̄s hostes conuolarent dum quendam procerum pecijt gladius ei e manu elapsus in mediam cohortem hostium cecidit· Ad quem recuperandum vmbone se protegens inspectante vtroq̄s exercitu inter hostium mucrones sese immersit· recollectoq̄s gladio multis vulneribus exceptis· ad suos cum clamore hostium reuertit· Iuvenis audacia ceteri imitati victoriam peperere· perseus rex fuga cum· x· milibus tantum samocracam fertur· Quem gneus octauius ad persequendū missus a consule· cum duobus filijs alexandro ⁊ philipo cepit· captūq̄s ad consulē reduxit· Orosi⁹

In eo prelio· xx· milia peditum de parte perse interfecta sunt· rex cum equitatu subterfugit· sed continuo captus atq̄s in triumpho cum filijs ante curum actus est· ⁊ post apud albam in custodia defecit· filius eius iunior fabricam erariam obtollerādam inopiam tolerabilem fecit· Ibiq̄s consumptus est· Eusebius in cronicis· Igitur anno phylometoris· xij· āthiochi vero epyphanis· viij· macedonū defecit regnum· Eodem anno ennius poeta· lxx· maior annis articulari morbo perijt· sepult⁹ in sapionis monumēto via appia· intra primum ab vrbe miliarium· Quidam ossa ei⁹ inuidiam ex ianiculo translata affirmant·

De impietate anthiochi in iudeos ⁊ zelo machabie· Comestor· Capitulū·Cxviij

ANTIOCHUS itaq̄s ab egipto repulsus p nuncios romanorū redijt in ihĕrusalem cum furore· ⁊ apperuerūt ei portas fauētes sibi· ⁊ interemit contraria sentientes· ⁊ expoliauit templum· menelao ductore· tollens vasa· ⁊ posuit in tēplo ydolū iouis olimpiaci vel hospitalis· Oblationes mosaycas fieri prohibuit· altare eneū amouens· ⁊ carnem suillam edere· ⁊ ydolo immolare coegit iudeos· arcem quoq̄s munuit in ciuitate dauid in qua posuit presidium macedonū· qui iudeis in omnibus erāt inhumani Nā quoscunq̄s circūcidisse filios suos repissent

ſuſpendebant: ⁊ paruulos ad colla eorum. Oi
dentes autem ſamaute iudeos hec pati de con=
ſuetudine nature ſue ſe nō eſſe cognatos iudeo
rum fatebant: et qō hactenus predicauerant
templū ſuper gauſim dei eſſe maxime negaue=
runt. Tunc mlti iudeorum ſponte: quidam ti
more iuſſa regis ſecuti ſunt. probati vero pa=
trijs legibus adhęſerunt. Erat aūt vir de me
dijs ſacerdos nomine matathias de vice ioach=
im. Erantq; ei filij quinq; / iohannes. ſymon.
iudas: eleazarus: et ionathan / hi videntes ma
la mouti dilicijs planxerūt. Et venerunt emiſ
ſarij directi a rege in modum ſtatuentes ydola
Tunc quidam ex iudeis īmolauit in medio. ⁊
ſurgens matathias cū ſuis trucidauit eum ſu=
per aram. et nuncios regis intermit. Ara q̄=
q; deponens clamauit. Qui dei eſt: ſequat me
et cum omni tubu ſua exijt in ſolitudinem om
ma relinquens. multiſq; cum filijs et vxoribꝰ
ad ſolitudinem confugerūt. malentes herbis
vti quā inquinari. Tūc emiſſarij regis aggreſ=
ſi ſunt eos in diebꝰ ſabbatorum: quibꝰ nefas
erat arma eis mouere. et percuſſerunt quoſdā
alios in ſpelunis globis fumiferis ſuffocantes
⁊ peremerunt ex eis mille. Plures autē liberati
adiūcti ſunt matathie: et eum iudicem ſibi ſta
tuerūt. qui docuit eos pugnare in ſabbatis: di
cens. Si ſuper hoc legē ſeruaueritis: erutis ho=
ſtes legis dantes cauſam vt pereat populꝰ dei
⁊ lex cum populo peribit. Anno vno hūc geſ
ſit magiſtratū: et mortuus eſt. Sane in pro=
phanatione antiochi cum cogerētur iudei a pa
trijs legibꝰ recedere due mulieres delate ſunt
natos ſuos circumdediſſe. Quas infantibus ad
vbera ſuſpenſis: cum publice p ciuitatem circū
duxiſſent: carnifices p muros precipitauerunt
Eleazarus quoq; vnꝰ de puerulis ſeruabatū.
⁊ etate prouectꝰ / aperto ore hians compelle=
bat ſuillas et carnes ſacrificij māducare. Qui
dam vero veteres eius amici. carnes licitas ſe
creto afferentes: rogabāt vt ſimularent ſe ad
imperium regis manducare. Quod renuēs aie
bat: adoleſcentibꝰ forte exemplum poſtꝰ dere=
linquam: et plagis peremptꝰ: memoriam vir
tutis reliquit.

De Septē machabeis martirꝰ Ca. Cxix

ONIGIT autem et ſeptem
fratres vna cum matre comprehen=
ſos cōpelli a rege ad eſum carnis por
cine. Quibꝰ renuentibus: iuſſit rex coram eis
ſartagines: et ollas eneas accendi: ⁊ pmoge=
nito linguam amputari / cuius cute capitis ab
ſtracta: et ſummitate pedum ⁊ manuum pre=
ſa coram matre ⁊ fratribꝰ miſſus in ſartaginē
torrebatur. In eundem modum ſinguli fratꝝ
ad ordinem gemiture torquebant / premiſſa tñ
vnicuiq; exhortatione. vt regi obediret ⁊ vi=
ueret. Supra modum aūt mater mirabilis fir
gulos hortabatur ad martirium / que ⁊ ipa no
uiſſime poſt filios defuncta eſt. Pro hac tāti p
rogatiua martirij aſſerūt plurim de his ſeptē
fratribꝰ eccliaz ſolenmizare. Joſes cuſo=
ſtinꝰ in ſermone de machabeis Sepe q̄dem
mat̄ ſi videat filiū febribꝰ eſtuare ita pturbat̄
vt ardores illius cupiat in ſua mēbra tranſfer
re: ⁊ ſanitatem ſuā in filium tranſfundere. Et
cum vera ſit in cunctis matribꝰ talis affectio.
manifeſtum eſt q̄ mater illa ſeptem machabe
orum grauius in ſupplicijs filiorū puniebatur.
q̄ ſi ipſa pateretur. et maior erat paſſio in ma
tris viſceribꝰ: q̄ in filiorꝝ corporibus. O ama
biliſſimum illud ſimul ⁊ dulciſſimum matris ſpe
ctaculum / amariſſimum inquā. ꝓpter naturam
affectionis humane: et ꝓpter ipſorum faciem
tormentorum. dulciſſimum vero ꝓpter virtu=
tem fidei: que delectabat̄ domeſticarum ſpecta
culo paſſionum: quo impiā ſaculegi regis cru
delitatem confeſſio glorioſa vincebat. Mater
illa partuū ſuorum dolores oblita. ſpectaculo
orbitatum ſuarꝝ non frangebatur: ſed confor=
tabatur ipam nature tyrannidem animo ſupe
rante calcauit. Que etiā beſtiarum feritatē
ſubigere conſueuit. Sepe enim difficiles capi
belue. p amorem tamen ſobolis ſue capiuntur
Quia dum natorum ſuorꝝ dilectiones vite ſue
preferunt / ita affectu pietatis incaute in manꝰ
venatorum inciduntꝰ qui primus catulos eorum
venātur vt per affectionis captiuitatem preue=
niant ad capturam parentum. Nullumq; eſt
animal tam infirmū qō non pro filijs ſuis dēfē
ſionis robur aſſumat. Nullum ita manſuetū.
qō acceptis catulis non irruteṫ. ⁊ aduerſus ra
pientem quanta poteſt vtute deſeuiat / ſed ma
ter illa totam ⁊ per homines et p animalia ir=
rationabilia iure protectam atq; diffuſam na=
ture tyrannidem: fidei vtute diſſoluit: et vidēs
catulos ſuos dirupi non ſolum in tyrannum nō
inſiluit: et faciem eiꝰ vt beſtiam lacerauit: ſed
etiā tanta magnanimitate ſe omnem philoſo=
phiā ſupergreſſam mōſtrauit. vt īmolatiōz fili
orꝝ ſuorꝝ hortatu ſuo prepararet. ⁊ pſecutor
ingereret. Et cum videret in filiorum ſuorum

mẽbris · viscera sua trucidari · alterius auulsos a suis manibus digitos · super prunas ignium spargi · ⁊ vnius caput clauis affigi · alterius capiti cutem detrahi · ⁊ totũ corpus extracta pelle nudari · In his ommibus vnum timebat ne sibi tyrãnus parceret · ⁊ p̃ inuidiã dyaboli · soluto certamine triumphantium · sanctorũ chor⁹ filiorũ eius · ne quis eorum sine corona maneret · Cunct⁹ dyabolus eam vltimam ad certamen adducere voluerat · vt prius virtutẽ eius infractam · ⁊ in spectaculo per tormenta morientium filiorum afflictam facile postea de bellaret muliere p̃ hec ipsa quib⁹ eã vincendã putauerat vincente confusus est · Magis enĩ illa exemplis filiorum confirmata prelium ingressa est · septem quoq; martirum legio in matre impleta est · in qua dilatata est gloria passionis · ⁊ corona martirij · et in ea ommium virtus ⁊ gloria confluebat · quia p̃ vnũquẽq; filiorum ipsa passa est · ⁊ illos tales ipa p̃fecit

De Prelijs iude machabei ⁊ turpi morte anthiochi · Comestor · Capitulum · Cxx ·

IUDAS machabeus in ducatu pro patre surgens · primo quidem appollonium samarie ducẽ · deinde seron ducẽ infestus sytie cõtra se venientes occidit · ⁊ eorum agmina partim occidit partimq; fugauit · Anthiochi quoq; duces lisiam ⁊ gorgiã de iudea expulit · ⁊ templum ab alienigenis pollutũ post tres annos quib⁹ prophanatũ fuerat · emũdauit ipamq; diem encenionum solennem instituit · Sed et thimotheum ducem amonitarum viriliter expugnauit · misso quoq; fratre suo symone ad galileam liberationem fratrum simul ipse cum ionatha galaditas fratres ab incursib⁹ hostiũ liberauit · Hiisq; pluruma bella viriliter egit · Inter hec pambulabat anthioch⁹ superiores regiones · ⁊ audiuit esse ciuitatem elimaidem in perside opulentam ⁊ templũ in ea locuples in quo erant velamina aurea ⁊ lorice et scuta que reliquerat alexander ⁊ querebat predari eam sed nõ potuit · Nam elimaite fugauerũt eum ignominose · ⁊ nunciatũ est ei in via quomã fracti erant principes ei⁹ in iudea ⁊ versus in furorem iussit agitari curruum suum fine intermissione superbe intonans venturum se ierosolimã · ⁊ quia faceret eã poliandrũ iudeorũ ⁊ statim apprehendit eũ amarus dolor viscer ⁊ cõtigit illum impetu euntem de curru cadere ⁊ collisus est · et ebullierũt vermes de carnib⁹ eius · ⁊ effluebãt viuentes · et vetore illi⁹ grauabatur exercitus · Cunct⁹ nec ipse vetorem suum ferre posset ductus est ad cognitionẽ sui venire ⁊ ait · Justum est mortalem subditũ esse deo ⁊ vouebat se liberaturũ iudeos ei pares athenienſibus facturum · Pollicebatur se quoq; futur⁹ iudeum ⁊ in oĩ loco predicaturꝰ dei potestatem ⁊ desperans scripsit hec omnia ad iudeos · orans fideliter vt adhererent anthiocho filio eius · Cunct⁹ profiteretur se pati hec ꝓpter templi violationẽ · vocauit anthioch⁹ philipum collactaneum suum ⁊ constituit eũ tutorem regni dans ei diadema · stolam · ⁊ anulum · vt ferret ea ad anthiochum filium suũ ⁊ poneret eum sup̃ solium regni · Et mortu⁹ est anthiochus peregre in montib⁹ ⁊ miserabiliter · Quod cum accepisset lisias cõstituit anthiochũ quem nutuerat regem ⁊ vocauit eum eupatorem · Jeronimus sup̃ danielẽ

Porro anthiochus ille epyphanes adeo luxuriosus fuisse legitur · ⁊ intantum dedecus regie dignitatis per stupra ⁊ corruptelas vemisse · vt mimis ⁊ scortis publice iungeret · et libidinem suam populo presente compleret ·

De Anthiocho eupatore ⁊ eius prelio cõtra iudeos · Eusebi⁹ in cronicis · Ca · Cxxi

NUNC igitur philometorus · xvi · syrie ⁊ asie regnauit anthioch⁹ eupator annis · ij · Comestor ·

Tunc cogitauit iudas vt obsideret eos qui erant in arce presidij ⁊ fecit balistas et machinas ⁊ confortauit aggerẽ · Tunc egressi sunt quidã de obsessis ⁊ iunxerũt se illis viri impij ex israhel ⁊ venerunt ad regem et dixerunt · Quousq; non vindicas nos qui decreuimus seruire patri tuo ⁊ tibi · ascende et libera obsessos tuos · ⁊ redde nobis hereditates nostras · Et iratus rex vehemẽter collegit exercitum sed ⁊ de regnis alijs venerunt ad eum conducticij ⁊ erant · c · milia peditũ · ⁊ · xx · milia equitum · ⁊ elephanti · xxxij · et applicuit ad bethsuram vt expugnaret eam · ⁊ recessit iudas ab arce ⁊ admouit castra contra castra regis et ordinauit rex diliculo exercitũ ⁊ ostenderũt elephãtis sanguinem vue ⁊ mou ad acuendũ eos in prelium ⁊ astiterunt singulis elephãtis ad custodiam · M · pedites loricati ⁊ equites d · ⁊ turres lignee erãt sup̃ singulos et in turri xxxij · viri pugnantes desup̃ · ⁊ mtus magister bestie · Et distenta est pars exercit⁹ regis sup̃

mõtes· alij ꝑ loca ibant humilia· ⁊ reſplẽdu
t ſol in clipeos aureos· et reſplenduerunt mon
tes ab eis· ⁊ apparuit iudas in prelio cum ſu
is· et cecidерunt de regis exercitu ſexcenti viri·
Et vidit eleazarus frater iude vnaz de beſtijs
ceteris eminentiorem· et arbitrans regem eſſe
in ea· cucurrit ꝑ hoſtes· et ſubijt elefantem· et
effodit eum in vmblico· et cadens elefas· op=
preſſit eum· Tunc diuerterunt iudei a prelio· et
aſcendit rex poſt eos· Et capta bethſura poſi=
tiſq; cuſtodibus in ea obſedit hieruſalẽ· ⁊ ſta=
tuit illic baliſtas· et machinas ⁊ ignes· iacula
⁊ ſcorpios ad immittẽdas ſagittas ⁊ fundibu
la· Eſce aũt non erant in vrbe· eo q̃ ſeptimus
annꝰ eſſet· Et egreſſi ſunt plures· Tunc audi
uit lyſias q̃ philippus redierat a perſide· et q̃re
bat ſuſcipere regni negocia· et ſuggeſſit regi di
cens· Deficimꝰ quotidie· et eſca nobis modi=
ca eſt· ⁊ minutus eſt locꝰ quem obſidemus· ⁊
incumbit nobis ordinare de regno· Demꝰ er=
go dextras hominibꝰ iſtis ſtatuẽtes vt ambu
lent in legibus ſuis et ſeruiant nob̃· Et facta
pace· iurauit rex et principes eiꝰ· Et intrauit
montem ſyon· et videns munitiones loci· et ru
pit iuſiurandum· et deſtruxit murum in giro·
Et reuerſus antiochiam inuenit philippũ do=
minãtem in ea· et vi occupauit eam·

De Demetrio rege· Et victoria iude de Ni
canore· Capitulum· Cxxij·

O Tempore exijt Demetrꝰ Seleu
ci filius ab vrbe roma· et aſcendit in
ciuitates maritimas· et regnauit ibi·
Dunc dum adhuc puer eſſet· patrꝰ eius an
tiochus epyphanes ꝑuauerat regno· et deſcen
derat romam in accuſationem patrui· Iudiẽs
vero patruum defunctũ· redijt· et plures rece
perunt eum· Sed antiochum ligauit exercitꝰ·
et lyſiam vt traherent eos ad eum Qõ cum ac
cepiſſet· ait· Nolite mihi oſtendere faciem eo=
rum· Et occidit eos exercitꝰ· et ſedit demetri=
us ſup ſolium patris ſui· Et tunc venerũt ad
regẽ impij ex iſrahel· ⁊ alchimus aaronita dux
eorum qui volebat fieri ſacerdos· et accuſaue=
runt iudam· dicentes· Perdidit iudas omnes
amicos tuos· ⁊ nos diſperdidit de terra noſtra·
Mitte ergo vnum cui credis· qui videat exter
minium· et vindicet· Et conſtituit rex alchi=
mum principem ſacerdotum· ⁊ miſit cum exer
citu bachidem i iudeam· Multi vero de populo
crediderũt ei· dicentes· Domo ſacerdos de ſe=
mine aaron venit· nõ decipiet nos· ⁊ occidit ex
eis ſexaginta· alias· lxx· viros vna die· Tunc re
ceſſit bachides a hieruſalem· et commiſit regi=
onem alchimo· qui erat malum in iſrahel plus
q̃ gentes· Quod attendens iudas ceſſauit exi=
re in regiones· et fecit vindictaz in viros de ſer
tores· Videns autem alchimꝰ q̃ non poſſet iu
dam ſuſtinere· rediit ad regẽ accuſans iudam
in multis· et miſit rex nicanorẽ· qui cum eo fu
erat prime in iudeam· mandans ei euertere po=
pulum· Et cõgreſſi ſunt iuxta vicum caphar=
ſalama· et victus iudas fugit in ciuitatẽ dauid
et receſſit nicanor a hieruſalem· Cũq; compe=
riſſet iudam eſſe i locis ſamarie diſpoſuit com=
mittere cum eo bellum in die ſabbati· Macha=
beus aũt cum pauci eſſent cum eo formidantes
impetum nicanoris· ⁊ multitudinem illorũ ſin
gulos armauit· nõ clipei et haſte munitione· ſꝫ
ſermonibꝰ optimis ⁊ exhortationibus· prefec
tim expoſito eis ſomnio· qõ in eadem nocte vi
derat de onia ſilicet ⁊ ieremia pro ipſis orani
bus· Qua confortati impetum facientes in ho
ſtes ꝑſtrauerunt ex eis non minꝰ tugenta mi
lia nicanore cum ipſis intexempto· Cuius etiã
caput amputantes ⁊ dextram quã ſuperbe cõ
tra templum extenderat· ſuſpenderunt eam cõ
tra hieruſalem· et linguam eiꝰ minutatim ma=
ſam dederunt auibus ad comedendum· Et ſta
tuerunt diem illam ſolennem omnibus annis·
miſerunt etiã epyſtolam diſperſionis iudeorũ in
egipto· ⁊ diuerſis orientis regionibꝰ exulanti
um· que eſt ſecũdus liber machabeorꝝ hortan=
tes vt ſolennitates duas a ſe nouiter inſtitu=
tas ſuſciperent· ſcenofagie quoq; diem obſer
uarent· ⁊ diem ignis qui datus eſt de aq̃ caſſa
quando neemias obtulit ſacrificia· In eadem
epyſtola recapitulãt· bella· q̃ contra hoſtes in
ſurgentes frequẽter egerant· et qualiter a deo
liberati fuerant· et ſiluit terra iuda a prelijs di
es paucos·

De Terencio· et eiꝰ comedijs· Euſebius
in cronicis· Capitulum· Cxxiij·

O tempore Publius terentiꝰ carta=
ginenſis comediarum ſcriptor ob in
genium· et formam libertate donatꝰ
in achadia moritur· Qui ꝓmam anduam an=
teq̃ edilibꝰ venderet· cecilio multum ſe mitan
ti legit· Actor· Iꝰ terencij legitur hoc
epitafiũ· Natꝰ in excelſis tectis cartaginis al
te· Romais duabꝰ bellica ꝓa fui· Deſcripſi

mores hominum iuuenũq; senumq;. Qualiter
⁊ serui decipiant dominos. Quid meretur. qd
leno velis. confingat auarus. Hec quicunq;
legit sic puto cautus erit. Inter comediarũ
scriptores plaut9 ⁊ terencius precipui hñtur
Comedia interpretat villanus cantus. Co=
mediarum vsus hinc moleuit. Mos erat anti=
quorum vt p9 collectas de adiacentib9 villis
fruges in aliquẽ locum capacissimũ influerent
⁊ ibi quosdam versus de communi statu vite
sue rusticiter compositos in festiuis diebus re=
citarent. Ex qua consuetudine apud grecos
⁊ latinos vsus moleuit. vt de vulgari materia
vulgari sermone carmina facerent. Et sic qd
vulgare erat paulatim quibusdam facetijs ⁊
artificiali genere loquendi representatum vili
⁊ humili materia in artem redactum est. Hñ
oratiõ. Festiuia p hunc inuẽta licentia morẽ
veterib9 vlterius opprobria rustica fudit. Tria
vero sunt genera comediarũ togata. ptextata
palliata. Toga est vestis communis apud ro
manos qua vtuntur tam nobiles q; ignobiles
Inde togate comedie. id ẽ de gestis ⁊ psonis
ignobiliũ tantũ. Pretexta est vestis nobiliũ
Inde pretextate de gestis ⁊ personis nobiliũ
tantum. Utreq; autem a latinis condite sunt
Pallium vero est vestis philosophica apud
grecos. Hñ palliate de greco in latinũ transla
te ⁊ plautine et terentiane primas duas rep=
hendit oratius dicens. vel qui pretextas. vel
qui docuere togatas. Porro in comedia erãt
tres persone necessarie scz recitator defensor
⁊ corrector. Habuit autem terenci9 istas p=
optimas titum liuium scriptorem tragediarũ
correctorem. defensorem domicium. calliopiũ
recitatorem.

De Glosculis ⁊ comediarum eius.
Capitulũ centesimum vicesimumquartũ.

GITUR comediarum terencij breuesq;
morales sentẽcias in hoc loco excerpe decreui
Nit ergo sic in andria. Desinant male
dicere malefacta ne noscant sua. Arbitror ap
prime in hac vita esse vtile. vt nequid nimis.
Hoc tpe obsequiũ amicos veritas odiũ pa=
rit. Ingenium est omnium hoim a labore p=
clive ad libidinẽ. Si illum obiurges vite qui
auxiliũ tulit. quid facies illi qui dederit dam=
num aut malum. Quoniam si non potest fieri
id quod vis. id velis quod possis. Facile oẽs
cum valemus recta consilia egrotis damus.
Tu si hic sis aliter sentias. Uxorẽ his moribus
dabit nemo. Qui pgit dicere que vult audiet
ea q; nõ vult. Idẽ in eunucho. Plen9
sum vmaꝝ hac atq; illac perfluo. Time cerere
⁊ libero fuget venus. En ipsi patrono opus
est quem defensorem paro. Idem in heau
tontimerumenon. Ut quid aliena curas
que ad te non ptinent: hõ sum ⁊ ideo humani
nihil a me alienum puto. Deteriores omnes
sumus licentia. Ita fere comparata est oim
hominum natura. vt aliena melius iudicent q;
sua. Jus summũ sepe summa est malicia. Nul
la est tam facilis res quin difficilis fit si muit9
facias. Nonne hoc flagitiũ est te alijs consiliũ
dare forus sapere. tibi aũt auxiliari non posse.
Multa sũt q; tu ignapias tuq; ignoras grauia
sunt vbi cognoueris facilia erũt. Idem in
adelphis. Domine imperito nihil miusti9
qui nihil rectum putat. nisi quod ipse fecit.
Coram aliquem laudare verendum est ne id
magis assentandi causa vicetur fieri. Quid
tu ibi agas vbi si quid bene precipias nemo
obtẽperat. qd vis cogit. id voluntas impat.
Lupus est in fabula. Ita vita est hominum
quasi cum ludas thesseus illud quod maxime
iactu est. opus non cadit forte vt illud quod
cecidit arte corrugas. Vetus verbum est hoc
communia esse amicorũ inter se omnia. Sepe
cum duo aliquid faciũt dicere possis. hoc licet
huic impune facere illi non licet. non q; res
dissimilis sit. ꝯ q; qui facit. Ad oia alia etate
sapim9 rectius. hoc solũ vicium senect9 affert
omnibus q; attentiores sumus ad rem quam
satis est. Erat longe a mea sententia qui inex=
pertum credit esse grauius. aut stabili9 vi qd
fit q; illud quod amicicia iungitur pecuniã in
loco negligere maximum interdum est lucrũ.
Istuc est sapere non q; ante pedes est modo
videre. sed etiam illa que futura sunt prospicere
Inspicere tanq; vitas hominum iubeo atq;
ex alijs sũmere exemplũ sibi. Ut homo es ita
mores geras. Nam quid tu hic agas vbi si
qd bene precipias nemo obtempet? Omnes
quibus res sunt minus secunde nescio quomõ
suspitiosi ad cõtumeliam oia accipiunt magis
propter suam impotentiam semper se credunt
negligi. Idem in echyra. Uno anio
omnis socrus oderũt nurus. Mulieres ferme
vt puer leui sentẽcia sunt. Istuc porro cape
est vt vbicũq; opus sit animum flectas ⁊ qd
post fortasse faciendum est mox facias. Exq
multa fuerunt tibi cõmoda eius equum est te

ferre mcõmoda. Idem in phormione.

Quam inique comparatum est. vt hi qui minus habent semp aliquid vitioubus addāt Dum maxime homīm secūde sunt res. tunc ma xime eum meditari oportet quo pacto aduersa m erumnam ferat. ne quid animo sit nouum & sic quicqd preter spem euemet in lucro ponu tare. Quot homines: tot sentētie. Suus cui= qs mos est. Nihil est quin male narrādo possit deprauari.

De Regno iudeorum resuscitato: & morte iu= de. Eusebius in cronicis. Capm. Cxxv

GITUR a tempe machabeorum renasc regnum iudeorum. cum iuda s machabeꝰ filius matathie ommium iudeorū fauore pontifex de= cernitur. Suscepit aūt ducatum populi anno secūdo demetrij sother: qui fuit decimusnonus ptholomei philometoris & tenuit annis trib9 Deinde frater eius ionathas decem & nouem. Postea frater eiꝰ symon octo. Deinde filiꝰ sy mons iohannes hircanꝰ viginti sex. Extunc aristobolus: filiꝰ ionathe: rex pauter et ponti= fex pmus apud iudeos diadematis sumpsit in signe post quadringētos octuaginta q̄tuor an= nos babilonice captiuitatis: et regnauit anno uno. Deinde ianneꝰ qui & alexander viginti se ptem. Postea alexandra uxor alexandri no= uem. Postmodum hircanꝰ filiꝰ alexandri tu ginta tribus Tandem ab antigono dimicante contra iudeos cessauit principatus pontificū & a romanis constitutꝰ est princeps alienigena rodes filiꝰ antipatri ascalonite. sub q̄ natꝰ est dominus: et regnauit annis triginta septem. Quo miserabiliter mortuo: anno domī sexto. loco eiꝰ filius eius archelaꝰ constituitur ab au gusto: & quatuor fratres eius tetrarche fiunt. scilicet. herodes antipater lysias et philippus. Regnauit autē annis nouem. pꝰ eum herodes tetrarcha viginti quatuor. Post eū aguppa se ptem Deinde aguppa filiꝰ aguppe: viginti sex iudea capta ē: & hierusalē subuersa: et iudei ca ptiuati: venundati: occisi. Tunc regnum iude= orum penitus defecit: scilicet anno domī septu= agesimo secūdo. Comestor. Judas q= dem audiens famam romanorum: & virtutum quas in orbe exercuerant: nuncios ad eos misit et ab eis rescriptū mutui fedus obtinuit. nec multo post a demetrij duce in bello occisus est

De Jonatha duce: et pacubio poeta: et thea tro rome populico: et rege syue alexandro. Eusebius in cronicis. Capm. Cxxvi.

NNO itaq philometoris. xxiij. & demetrij sexto: dux iudeoꝝ ionathas factus est frater iude/q bachidem du cem demetrij a iudea expulit: & pontificatū te= nuit annis decem & nouem. Eo tempore Aris starchꝰ grāmaticus agnoscitur. Pacubiꝰ quo q̄ brundusinꝰ tragediarum scriptor: clarꝰ ha bebatur: ennij poete ex filia nepos vixitq ro= me quoad picturam exercuit: ac fabulas ven didit. Demde tarentum regressus: ppe nona= genarius diem obijt. Helmandꝰ. Hic pacubius vt ait agellius: dicebat se odisse ho mines: ignaua opera: et philosophica scientia mihil fieri posse indigmꝰ aut intollerandꝰ: quā q̄ hoīes ignaui. ac desides. operti barba & pal= lio: mores et emolimēta prophetie i lingue ho= borumq artes conuertebant: & vtica facundis= sime accusarent intercutibus vicijs ipsi maden tes. Eo tempe theatrum lapideum censores in vrbe construi censuerunt. Qō ne tunc fieret Scipio nasica grauissima oratione obstitit: di cens inimicissimū fore hoc bellatori populo ad nutriendam desidiā lasciuiamq cōmētum: ac= cq mouit senatū. vt non solum vendi omna theatro comparata iusserit. sed etiam subsellia ludis pomi prohibuerut Quid hic dicūt nostu quibꝰ quicqd extra oblectamentum libidinis occurrit offensio est? Accusant igitur nō tem pora: sed theatra. in quibus ad aram luxurie ho tutū victime trucidantur. Augustinꝰ in li bro pmo de ciuitate dei. Scipio nasica pro hibuit senatum construere theatrū persuadens oratione grauissima ne grecam luxuriā viriliꝰ bus patrie moribꝰ paterentur obrepere. Et post pauca/dy ppter sedandā pestilētiam coꝛ pous ludos sibi scenicos exhibere iubebāt. Pō tifex aūt propter cauendam animoꝝ pestilen= tiam ipaꝫ scenam construi phibebat. Et pau lopost Neq enī censebat ille felicem fore rem publicam: stantibus membris: ruentibꝰ mori= bus. Justinꝰ. Interea antiochenses a demetrio defecerunt. ad iuuantibus eos ptholo meo rege egipti & atalo rege asye: & ariarathe capadocie: qui bello a demetrio lacessiti subor= nant. propalam quēdam sortis extreme iuue= nem: qui syue regnum velut paternum armis repeteret. Et ne quid contumelie diceret: mor= mē ei alexandri moliat. gemitusq ab antiocho

rege vidatur· Igitur alexander admirabili rez
uauetate· puſtmaz ſordium oblitus· totius
ferme ouẽtis viub9 ſucanctus· bellũ demetuo
infert· victumq; vita pauter ⁊ regno ſpoliat·

Comeſtor· Et exiuit ptholomeus de
egipto ⁊ filia eius cleopatra· et occurẽti ſibi
alexandro ptholomaydi· dedit eam vxorem·
Tunc alexander vocauit ad ſe ionathã· ⁊ in=
duit eum purpura· ⁊ ſcupſit eũ inter pumos
amicos· Sunt autẽ quatuor inſignia regalia·
purpura· fibula aurea· dyadema· ⁊ ſceptrum

De Regno euergetis ſecundi ⁊ ſacus cybele
ſuſceptis a romanis· Euſebi9 ex cronicis
Capitulum centeſimum viceſimumſeptimum

ANNO ionathe· xiiij· alexandri de
cimo· vij· quinte ſcz etatis· cccc· xlvij·
Mundi vero ter milleſimo· dccc· xx
ptholomeus euergetis ſecundus· egiptiorum
vij· regnauit annis· xxix· Mdor· Hoc
tempore vt ait auguſtinus· ſapionem naſica
ſub terrore belli pumici· in ſuſapiendis fugijs
ſacus· vniuerſus senat9 elegit· De his ſacus
dicit ouidius in quarto faſtorũ ſcuptũ fuiſſe
in carmine ſibille· Mater abeſt· matrẽ iubeo·
romane requiras· Cum veniet· caſta eſt acci=
pienda manu· Qd̃ pontifices interpretati ſunt
de matre deorũ· cuius ſacra tunc a peſſimine·
vt ait auguſtinus allata ſunt· Huic ergo dee
ſcz cybele ſapio naſica templũ facere incepit·
poſt quem metellus opus ampliauit· poſt quẽ
auguſt9 templum perfecit· In eius feſto qd̃
erat nonis apulis· cõferebat es populus ꝓp̃t
illam cauſam quam ponit ouidius· Contulit
es populus· de quo delubra metell9 Fecit· ait
dante mos ſtipis mee manet· In alienis domi
bus tunc comedebant· quia cybele mutauerat
ſedem· pumi ludi fiebant in honore eius· quia
ipſa eſt mater deorum· ſacerdotes eius galli
dicebantur· id eſt inſani ⁊ eunuchizati· Mora
tamen ponebantur in menſis· ⁊ caſeus ꝓpter
illud· Agnoſcat puſcos· vt dea puſca cibos·
id eſt mora· ⁊ lac et caſeum ⁊ herbas alias·
Unde eſt illud· Candidus eliſſe· miſcet caſeꝰ
herbe· Auguſtin9 libro ſeptimo de ciuitate
dei· Attin m cuius dilectionis memoriam
gall9 abſcinditur ꝓpter vernalem faciem terre
que ceteris eſt tpibus pulcrior· Porphirius
phus nobilis flores ſignificare perhibuit· ⁊
ideo abſcisum quia flores dedũt ante fructũ·
De mollibus aũt matu magne· contra oẽm
virorum mulierũq; verecundiam conſecratis
qui vſq; in hesternum diem madidis capillis·
facie dealbata· fluentibus membris· inceſſu fe
mineo per plateas vicoſq; carthaginis· etiam
a populis· unde turpiter viuerent exigebant·
nihil varro dicere voluit· nec vſpiã me legiſſe
cõmemini· Defecit interpretatio· erubuit tõ
ticuit oratio· Jupiter inter femineas cor
ruptelas uno ganimede celũ infamauit· Mat
iſta deoz tot mollib9 alias molliuijs ꝓfeſſis
⁊ publicis· et inq̃nauit terrã· ⁊ celo fecit iniu=
riam·

De Preparatiõe belli pumici tercij ⁊ ſitu car
taginis· Idem li· primo· Ca· Cxxviij

GIGOR cum ſenatus delendã cartaginẽ
cenſeret· ſapio naſica nolebat urbem emulam
romani imperij dirui· ⁊ decernẽti vt diruerẽt·
contradicebat cathon· timẽs infirmis animis
hoſtem ſecuritatem· ⁊ tanq̃ pupillis ciuibus
ydoneũ tutorẽ neceſſarium videns eſſe terrorẽ
res ſecundas quibus auarus luxurioſuſq; po=
pulus effectus eſt· prouidentiſſime cauendas
eſſe cenſebat· qñ ciuitatem hoſtium maximam
fortiſſimam· opulentiſſimãq; nolebat auferri·
vt timore libido premeretur· libido preſſa nõ
luxuriaretur· luxuriaq; cohibita· nec auaricia
graſſaretur· quibus vicijs obſeratis· ciuitati
vtilis virtus floreret ⁊ creſceret· Preualuit
aũt cathonis ſententia· Oroſi9· Pro=
fectiq; ſunt in affricã conſules· luci9 cenſorin9
⁊ marcus· et manlius ⁊ ſapio tunc tribunus
militum· Qui prope vticam maiori affricani
caſtra tenuerũt· Ibi carthaginenſib9 euoca=
tis· iuſſiſq; vt arma ⁊ naues traderẽt· nec mo=
rati his tanta vis armoz repente tradita eſt·
vt facile tota ex his affrica potuiſſet armari·
Sed carthaginenſes poſtq̃ arma tradiderunt
⁊ relicta urbe recedere pcul a mari· x· milib9
paſſuũ iuſſi ſunt· dolorẽ ad deſperationẽ cõtu=
lerunt· aut defenſuri ciuitatẽ aut cũ ipſa ⁊ per
ipſam ſepeliẽdi· duceſq; ſibi duos haſdrubales
creauerunt· arma pumũ facere aggreſſi· eus
feriq; mopiã· auri argentiq; metallis ſuppleue=
runt· cõſules oppugnare carthaginẽ ſtatuerunt·
cui9 fit9 fuiſſe huiuſmõi dicẽ· Cingita
milib9 paſſuũ muro amplexa tota pene mari
cingebaẽ· abſq; faucib9 q̃ tub9 milib9 paſſuũ
apparebaẽ· Is loc9 murũ· xxx· pedes in latitu
habuit ſaxo quadrato· in altitudinẽ cubitorũ
xl· arx cui birza nomen erat· paulo ampli9 q̃
duo milia paſſuũ tenebat· Ex una pte mur9

communis est vrbis ⁊ birze/imminens mari quod mare stagnum vocant·quomã obiectu protente lingue strangulatur·

De Subuersione Cartagmis· Ca·Cxxix·

ONSOLES igitur quãuis ali quantam muri partem quassatã machinis diruissent/tñ a cartagmensib9 victi et repulsi sunt/quos fugientes sapio re pulso intra muros hoste defendit· Censorin9 in vrbem redijt·Manlius omissa cartagine ad hasdrubalem arma conuertit·Sapio masmissa mortuo inter tres filios masmisse nundie regnum diuisit· Quo facta cartagimem reuerso manlius alicam vrbem expugnauit/atq; diripuit quadragimta ibi milia armorum cesa/ et sexmilia ibi capta sunt/hasdrubal penorũ imperator/masmisse nepos subsellionum fragmentis in curia a suis ꝓpter suspicionem proditionis occisus est· Juuentinus pretor in macedonia aduersus pseudo philippum congressus/ cum magna clade totius romani exercitus infectus est· Jgit anno ab vrbe condita/sexcentesimo sexto idest anno quinquagesimo p9 bellum punicum scõm gneo/ cornelio/ lentulo/ ludio/ nummio consulib9/ publi9 sapio superuenus anni consul/ delere cartagimem suprema sorte mollitus· cothonẽ ingredit/ vbi dum cõtinuis sex diebus noctibusq; pugnatur·Ultima cartagmenses desperatio ad deditionez traxit/ patentes vt quos belli clades reliquos fecit saltem seruire liceat/ ꝑmum agmen mulierũ/ satis miserabile/ post virorum magis deforme descendit· Nam fuisse mulierũ viginquimq; milia/ viroꝝ triginta milia memorie traditum est· Rex hasdrubal se vltro dedit transfuge/ qui esculapij templum occupauerat/ voluntario precipitio dati igne consumpti sunt· vxor hasdrubalis se duosq; filios suos secum/ viro dolore ⁊ furore femineo/ in medium iecit incẽdiũ· Eũdem nunc mortis exitũ faciens nouissima regina cartagimẽsis quẽ quõdam ꝑma fecisset· Ipsa aũt ciuitas decem ⁊ septem continuis diebus arsit miserumq; spectaculum de vana etate conditionis humane victoribus suis prebuit· Diruta est ergo cartago omni murali lapide in puluerem comminuto septimgẽtesimo post anno q̃ condita fuerat· Multitudo omis captiuoꝝ exceptis pauds punicapib9 vendita est· Jta quarto postq̃ ceptũ fuit anno punicum bellum tertium consumatum est·

De Demetuo cretensi·Et morte Alexandri ⁊ euergetis· Eusebi9 i cronicis· Ca·cxxx

ANNO Ptholomei euergetis quinto· Jonathe vero decimooctauo regnauit in syria Demetuus annis tribus· Comestor· Dic demetuus occiso patre in prelio fugit ad cretenses parẽtes maternos· Et resumptis viribus a creta redijt in mauritimam philistee orum ⁊ in syriam celes/ ⁊ constituit apollomiũ ducem exercit9 qui prouocauit ionatham in prelium· Qui assumptis decemmilib9 egressus est de hierusalẽ/ ⁊ veniens iopem expulit inde apollonium Et fugerunt equites apollonij in azotum/ ⁊ intrauerunt fanum dagon vt se tuerẽtur/ ⁊ succendit ionathas ciuitatem/et fanum ⁊ fuerunt de occisis in campo ⁊ succensis in fano fere octomilia/ ⁊ audiuit alexander virtutem eius et audidit adhuc glorificare ianathan· Et egressus est rex egipti socer ei9 virtute magna querens obtinere regnum alexandri dolo et transiens in singulis ciuitatib9 relinquebat custodias·Et tollens filiam ab alexandria/ dedit illam demetuo ⁊ intrauit antiochiam/ ⁊ imposuit sibi duo diademata egipti ⁊ asye· Tunc alexander venit contra eum in bellum/ ⁊ victus est a ptholomeo et fugit in arabiam ad parentes maternos cum antiocho filio suo/rex autez arabum timens virtutẽ ptholomei occidit alexandrum ⁊ reseruauit filium ⁊ misit caput alexandri ptholomeo·Qui gauisus est·sed factũ est vt tercia die moreretur·

De Lucio·Accio tragediographo· Et quibusdam romanorum prelijs· Eusebius in cronicis· Capitulum·Cxxxi·

O TEMPORE·Lucius accius tragediarum scriptor clarus habetur natus/ manemo et serrano consulib9 parentibus libertinis/ ⁊ sem iam pacubio·tarentino sua scripta recitauit/ a quo et fundus accianus dicitur iuxta pisaurum/ qz illuc meter colonos fuerat ex vrbe deductus· Accio· Dic accius vt refert agellius· hac similitudine vsus est/ qõ in pomis itidem est ⁊ i ingenijs/ q̃ dura et acerba nascuntur· post fiunt mida et iocunda/sed que gignuntur statim mollia ⁊ in primapio humida/non matura mox fiũt/ sed ⁊ spuria·Relinquendũ igit visum est/ qõ dies atq; etas mitificet· De hoc eodem accio· refert

valerius· q̄ in collegium poetarū venienti iu-
lio cesari· nunq̄ assurrexerit· Non maiestatis
inquit eius immemor· sed q̄ in comparatione
communium studiorum aliquāto se superiorē
esse confiteret· qua propter insolenti cumine
caruit· quia ibi voluminum non ymaginū cer
tamina exercebant. Eusebius in cronicis

Eo quoq̄ tempore brucus vel bruci⁹
hyberā vsq̄ ad occeanū subegit· Orosius

Hic in interiore hyspania· lx· milia gallo
grecorum· qui lusitanis in auxilio venerant·
aspurno bello & difficili incautos circūueniens
oppressit· quorum in eo prelio· l· milia occisa
vi· milia capta referuntur· In citeriore autē
hyspania lepidus proconsul· vacuos innoxiā
gentem & supplicem· etiam senatu prohibente
pertinaciter expugnare temptauit· & ptinaciter
penas luit· vi· milia quippe romanorū in hoc
iusto bello iustissime cesa sunt· reliqui exuti ca
strus armisq̄ pertitis euaserunt.

De Anthiocho adolescente & tolis tuphonis
& ducatu symonis· Comestor· Ca· Cxxxij·

RHODON autem erat quidā
partium alexandri pumus· Qui vi
dens q̄ oīs exercitus murmurabat
contra demetriū· iuit in arabiam vt reduceret
inde anthiochū filiū alexandri in terrā patris
sui· & imposuit ei diadema· Et cōgregati sunt
ad eum exercitus quos disperserat demetrius·
& pugnauerunt contra demetrium et fugit· &
obtinuerūt anthioch⁹ & tuphon anthiochiā·
Et scripsit anthioch⁹ adolescens ionathe vt
esset de amicis regis· & misit ei vasa aurea· et
misit ionathas romam renouare cum eis ami
ciciam· Spartiatis quoq̄ scripsit· quos supra
lacedemonios diximus dicens· pudem scripsit
nobis arrius rex vester· sub onya sūmo sacer-
dote iudeorum· quia de genere abrahe estis &
fratres nostri· & nunc misim⁹ ad vos vt inno
uemus fraternitatē· & rescripserunt spartiate
pecora nostra & possessio nostra vestra sunt·
& vestra nostra· Eo tēpore cogitauit tuphon
occidere anthiochum adolescentē· & imponere
sibi diadema· sed timuit ionathan strennuum
defensorem anthiochi· & elegit vt eum prius
occideret· Descripsitq̄ ionathe vt occurreret ei
in bethsan· & venit ad eum ionathas cum· xi·
milibus virorū· Vidensq̄ tuphon ait· vt q̄d
vexasti populū· elige tibi paucos & veni mecū
ptholomaidem· & tradam eam tibi· et reliqua
p̄sidia· & credidit ei ionathas· Cūq̄ intrasset
ptholomaidā ligauerunt eum dues· & omnes
qui erant cum eo interfecerunt· Eusebius
in cronicis· Anno igitur ptholomei euer-
getis· vij· demetrij vero· iij· symon loco iona-
the fratris in sacerdotium assumptus· prefuit
iudeis annis· viij· post demetrium regnauit in
syria frater eius anthioch⁹· qui cognominat⁹
est sedites annis· ix· Comestor· Tu-
phon autem cum iter faceret cum anthiocho
adolescente· dolo occidit eum· & regnauit pro
eo in asya·

De Seruili bello sicilie & eius portentis·
Actor· Capitulum· Cxxxiij·

O tempore iuxta eusebium· seruile
bellum ortum est in sicilia· q̄d iuxta
orosiū mōstra q̄dā p̄cessisse legunt·
Oros⁹· Seruio· fuluio· flacco· quito
calpurnio· pisone consulibus· rome puer ex
ancilla natus est· quadrupes· quadrumanus·
oculis quatuor· auribus totidem· natura viri
duplex· In sicilia mons ethna vastos ignes
eructauit ac fudit· Qui torrentum modo per
riona precipites ꝓxima queq̄ corripientib⁹
exussere flammis· lōginquiora autem fauillis
callidis cum vapore graui late volantib⁹ tor-
ruerunt· q̄d sicilie semp vernaculū gen⁹ mon-
stru non portendere malū solet sed inferre· In
bonemensi agro fruges in arboribus enate sunt
Igitur in sicilia bellum seruile ortū est· quod
adeo graue & atrox multitudine seruorum in-
structum copiarum magnitudine virium fuit
vt non dicam pretores romanos quos pemt⁹
profligauit· sed consules quoq̄ terruerit·
Nam· lxx· milia seruorum tunc in arma con-
spirantium fuisse referunt· excepta vrbe mes-
sana que seruos liberaliter habitos in pace cō
tinuit· Ceterum sicilia in hoc quoq̄ miserior
est· quia insula· & clausa undiq̄ mari malum
suum intestinum egerere foras non potest·

Eusebius in cronicis· Serui qui in
sicilia rebellabant obsidionis necessitate com-
pulsi ad sua inuicem cadauera deuorandi cō-
pulsi sunt·

De Atthalo rege asie minoris & austomico·
Justinus· Capitulum· Cxxxiiij·

O tpe in asia minore rex atthalus
florentissimum ab eumene patruo

regnum ſuſceptū cedib9 amicoꝝ ꝛ cognatoꝝ ſupplicijs fedabat nūc matrē/nunc bꝛomicem ſponſam maleficijs eoꝝ necatam confingens· Poſt hanc ſceleſtam rabiem violentie ſqualidam veſtē ſumit/barbam capillumq; in modū reoꝝ ſubmittit: non ī publicum ꝓdire /nō ꝓpulo ſe oſtendere/non dom̄ leta conuiuia inire aut aliqō ſignum ſam̄ hominis habere ꝓrſus vt penas pendere mamb9 interfectoꝝ videre tur· Omiſſa deinde regm̄ amminiſtratione oꝛtos fodiebat/gramina ſeꝛebat/ et noxia innoxijs permiſcebat/ eaq; omnia venem̄ ſucco infecta velut peculiare mun9 amicis mittebat· ob hoc ſtudio eraue artis fabꝛce ſe tradit /ceteruſq; fingendis: ꝛ ere fundendo ꝓcudendo oblectatur Mater deinde ſepulcrum facere inſtituit· Cui opeu intent9 moꝛbnm ex ſolis feꝛuoꝛe contraxit· ꝛ die ſeptimo deceſſit populum romanum hꝛedem regm̄ ſui inſtituens· Hoc tempe mortuo attalo auſtomicus cumenis fili9 ex pelice ephefia ciauſte cuiuſdam filia gemitus/velut auicum regnum aſyam inuaſit multaq; ſecūda prelia aduerſus ciuitates que metu romanoꝝ tradere ſe eidem nolebant: fecit· Oroſi9· Aduerſus hunc auſtomicum publius licin9 craſſus conſul et pontifex maxim9/cum inſtructiſſimo miſſus eſt exercitu· Preꝛea a magnis regibus· hoc eſt micomede bitinie mitrdate ponti: ariamenei/ariarate capadocie/philimene/paflagonie regibus eoꝝumq; copijs maximis adiutus· Conſerto cū bello victus eſt/ꝛ cum exercitu poſt pluuiam cedem infugam acto· ipſe iam circumuentus ab hoſtibus ꝛ pene captus eſſet· excogitato genere mortis effugit et dedecus ꝛ ſeruitutem· Nam virgam qua vtebatur ad equum in oculum traꝛis impegit· qui ira ꝛ dolore exardeſcens gladio latus ei9 tranſuerberauit· Hugſtinus in ſcdo libro de ciuitate dei· Cum aduerſus achꝛos regemq; auſtomicum bellaretur· appollo cuman9 : quadꝛ duo fleuiſſe dicitur/quo ꝓdigio aruſpices territi cum id ſimulacrum putaſſent in mare proijciendum/cumani ſenes interceſſerunt: atq; retulerunt tale ꝓdigium/ꝛ antiochi ꝛ perſis bello in eodem apparuiſſe figmento/et q; romanis feliciter ꝓuenſſet ex ſe natus conſulto eidem appollini ſua dona miſſa eſſe teſtati ſunt· Tūc peritiores aciti aruſpices reſponderunt hunc fletum ideo ꝓſperum eſſe romanis quoniā cumana coloma grata eſſet ſuiſq; teꝛꝛus unde acitus eſſet appollo id eſt ipi grece ludū et clarem ſignificare· deinde mox regem auſtomicum victum ꝛ captum eſſe nunciatum eſt.

De Prodigijs bellum aruernenſe precedentibus· Actor· Capim·Cxxxv.

ANNO Ptholomei euergetis decimoquarto: ꝛ ſymonis octauo: ꝛ antiochi ſeptimo: qui fuit ann9 tercius olimpiadis centeſime ſexageſimeſcde. Aruernis nobilis vrbs gallie vt ſcribit Euſebi9/capta eſt: et rex bituit9. Sed Oroſius dicit hoc contigiſſe prefatis regib9 iam mortuis/et anno ab vrbe condita ſexingenteſimo viceſimooctauo· Dierom̄ aūt ponit hoc anno ab vrbe condita ſexingēteſimo viceſimoquito· Duus aūt ſcdm oroſium hi caſus contigerunt.

Oroſi9· Gneo ſempronio tuditano ꝛ marco atilio alis alido conſulibus· Publi9 ſapronius affucanus· pudie ꝓ condone de preculo ſalutis ſue conteſtat9 qd ſibi pro patua laboranti ab improbis ꝛ ingratis denunciau cognouiſſet altero die mane ī cubiculo ſuo examinis repertus eſt· Duc quidā vxoꝛis ſue ſempronie grecorum ſororis dolo necatum ferunt· Emilio aūt ludo oreſte conſulib9 ethna vaſto tremore concuſſa globis igneis exundauit· Rurſus q; altero die lippara inſula/et vicinum circa eā mare intantum efferbuit: vt exuſtas quoq; rupes diſſoluerit· tabulataq; nauiuꝝ liquefactis ceus extorꝛueut· exammatos piſces ſupernatantes excoxeut: homines quoq; niſi qui longi9 potuere diffugere reciprocato anhelitu caliui aeris aduſtis introrſum vitalibus ſuffocaueut· Deinde marco plauceo· hyſpeo murcofuluio flacco conſulib9 vix dum affuctꝰ a bellorum exadijs quieſcentem horribilis ꝛ muſtata peſtilitio conſecuta eſt· Nam cum per totam immenſe locuſtarum caterue ferrentur ꝛ non modo iam cunctam ſpem frugum abſtraxiſſent herbaſq; omēs cum parte radicum foliaq; arborum cum teneutudine ramoꝝ conſumpſiſſent/ꝛeꝝ etiam amaros cortices atq; aduna ligna preꝛoderēt· repentino abrepte vento atq; in globos coacte portateq; diu per aerem affucano pelago immerſe ſunt· Harum cum immenſos aceruos longe undis vrgentib9 fluct9 per extenta late littora propuliſſent· tetrū miris atq; vltra opinionem peſtifeꝝ odorem/tabida ꝛ putrefacta cōgeries exalauit unde omnium pauter animātium: tanta peſtilentia cōſecuta eſt/vt auium pecudū et beſtiarum corruptione aeris diſſolutaruꝝ putrefacta paſſim

caduaera vidua corruptioms augerent· In
numidia in qua tūc mapſa rex erat·occc·m=
lia hominum peruſſe traditum eſt· Circa vero
horam mautimam maxime carthaginenſi atq;
uticenſi littou adiacet pl9 q̄ſ·cc·milia· apuo
ipſam vero uticā ciuitatem·xxx· milia militū
que ad preſidiū toti9 affuce ordinata fuerāt·
extincta ſunt ⁊ abraſa que cetes tā repentina
acta violenta extitit··vt tunc apuo uticā ſub
una die per vnam portam ex illis iumoubus
plus q̄ſ mille mortuos elatos fuiſſe narretur·

De Anthiocho demetrij ⁊ nece ſymomis pon
tificis ⁊ ſucceſſione iohanms hyrcani· Co
meſtor· Capitulum·Cxxxvi·

O tempore exijt anthiochus filius
demetrij in terram ſuorum patrum
⁊ conuenerunt ad eum oēs exercit9
ita vt pauci eſſent cum tuphone· Porro tu=
phon fugit nauigio in ortoſiada·Rex autem
perſequens eum conſtituit cendebeum ducem
mautimū·⁊ reliqt ei exercitū vt expugnaret
iudam·Quod cum accepiſſet ſymon vocauit
duos filios ſuos ſeniores iudam ⁊ iohānem et
dedit illis·xx·milia pugnatorum·⁊ equites·
⁊ profecti ſunt aduerſus cendebeum· et inſo=
nuerunt ſacus tubis·⁊ conuerſus eſt in fugā
cendebeus ⁊ caſtra eius· et ceciderunt ex eis
ij·mnlia virorum· ⁊ redierunt filij ſymomis in
pace·Porro ptholome9 fili9 abobi cōſtitut9
erat dux in cāpo iherico· erat enī gener ſ̄mi
ſacerdotis·⁊ habebat aurū et argentū multū·
⁊ eleuatum eſt cor eius· et volebat obtinere
regionem· ⁊ occidit ſymonē in dolo vxorēq;
cum duobus filijs eius vinculauit· Miſit q̄q;
i unidos occupare iheruſalem· ⁊ alios in gazā
vt interficeret iohannē· Sed p̄currens quidā
in gazam nundauit iohanni que facta fuerāt·
⁊ ipe feſtinauit occupare iheruſalē·et occidit
eos qui venerant eum pdre·⁊ factus eſt prī=
ceps ſacerdotum poſt patrem ſuum· Euſe
bius in cronicis· Anno igitur ptholomei
euergetis·xv· Symōe ſūmo pontifice iudeoq;
interfecto·ſucceſſit ei iohannes filius eius qui
⁊ hyrcanus anms·xxvi· Comeſtor·
Dic dictus eſt hyrcanus a deuictis hyrcanis·
quē ioſephus in tubus cōmendat·in religiōe
ſacerdotij·in ſtrēnuitate ducatus·⁊ quia vir
propheta erat·Dic mſecutus eſt ptholomeū
qui patrem eius dolo interfecerat·matremq;
eius cū duob9 paruulis tenebat in vinculis·
⁊ fugerat ad oppidum agon· Obſeſſo quidē
oppido cui iohannes acuus inſultabat·ptho=
lomeus matrē iohanms ⁊ fratres ſup muros
uſq; ad ſanguinis effuſionē cedebat· fractuſq;
pietate iohannes ab impugnatiōe tempabat
matre tamen clamante·ne pro ſe fineret ſcel9
ptholomei multū·Mortē enī ſuā ſic iudicaret
immortalitate meliorē· Ob hoc diutius tracta
obſidione·ſeptim9 venit ann9 feruat9 iudeis·
receſſitq; ab obſidione iohannes·ptholome9
vero matre ipſius ⁊ fratubus occiſis cōfugit
ad ſenonem philadelphie tyrānum qui totila
cognominabatur·

De Iterato regni demetrij ⁊ victorijs ro=
manoꝝ ex gallis· Euſebi9· Ca·Cxxxvij

NO ptholomei euergetis·xvij
iohanms hyrcani·iij·demetri9 iteꝝ
ſyue regnauit annis·iiij· Ador·
Dic ann9 pum9 demetrij ſcō regnātis
poſt fratrem anthiochum ſecundum·quedam
cronica fuit ann9 ab vrbe condita ·dc·xxviij
de quo ſic ſcribit oroſius·Anno ab vrbe con
dita ·dc· xxviij· Fabius conſul bituito regi
aruernorum gallice ciuitatis bellum maximo
inſtructu companti·adeo cum paruo exercitu
occurrit vt bituitus paucitatem romanorum
vix ad eſcam canibus quos habebat in agmīe
ſufficere poſſe iactaret·Qui cum ſibi ad trans
ferendas copias vnum pontem rodani paruū
eſſe intelligeret·alium compactis limtubus ca
thenſq; connexum·ſuper ſtratis confixiſq; ta
bulis inſtruxit· Conſerta pugna·⁊ diu gra=
uiter agitata·victi galli conuerſiq; in fugam·
dum ſibi quiſq; timet coacernatis inconſulte
agminibus·⁊ preppero tranſitu pontis vin=
cula rupetūt· ac mox cum ipſis limtub9 merſi
ſunt·c·lxxx·milia armatorum·qui in exercitu
bituiti fuiſſe traduntur· ex quibus·c·l· milia
vel ceſa vel merſa ſunt· Eodē anno dicit oro=
ſius quīdū marcium conſulem gallorū gentē
ſub radice alpium ſitam aggreſſum eſſe· Qui
cum ſe romanis copijs circumſeptos videret·
⁊ ſe bello impares occiſis coniugib9 et liberis
in flammas ſe proiecerunt· Qui vero preoc=
cupantibus romanis peragende tunc mortis
ſue copiam non habuerunt·vel capti fuerant
alij ferro·alij ſuſpēdio alij veneno vel negato
cibo ſe peremerunt· Nullus oīno vel paruul9
ſupfuit·q̄ nō mallet mori q̄ſ fuire· Juſtin9
Porro ptholome9 rex egipti·bello potit9

a demetuo cum cognouisset cleopatram soro-
rem suã: opibus egpti nauib9 impositis ad si
liam ⁊ demetuum genetum in syriam ꝓfugis-
se immittit. Juuenem quendam egptium ꝓ-
tharsi negotiatorus filium/qui regnum syrie ⁊
armis peteret. ⁊ composita fabula quasi ꝑ ad
optionem regis antiochi recept9 in familiam
regiam esset/nec syrus quemlibet regem aspe-
nantibus ne demetrij superbiam paterent. no-
men iuuenj alexãdr impositur auxiliaq; ei ab
egpto ingẽtia mittuntur. Interea corp9 an
tiochi interfecti: a rege parthorũ in loculo ar
genteo ad sepulturam remissum est in syriam
Qđ cum ingenti studio ciuitatum ⁊ regis ale
xandri ad confirmandam fabule fidem exci-
tarandu ad confirmandam fabule fidem excipit
Que res illi magnum fauorem populariũ con
ciliauit ommbus non fictas in eo lacrimas exi
stimantibus. Demetrius aũt victus ab alexã
dro/cum undiq; circunstantibus malis ꝑmere
tur: ad postremum etiã ab uxore filijsq; desere
tur. Relict9 igit cum paucis seruulis/cum ti
rum religione se templi defensur9 petisset. naui
egrediens prefecti iussu interficitur. Alter ex
filijs seleuch9 quoniam sine matris auctorita
te dyadema sumpsisset ab eadem interficitur.
Cognomen regis penes filium/ius autem om
nis imperij penes matrem erat.

De Antiocho guppo als gupho. Eusebi-
us in cronicis. Capitulum. Cxxxviij.

OBT Demetruum igitur syrie re-
gnauit antiochus qui ⁊ guppus et a
prius annis duodecim. Justinus.

Alexander autẽ occupato syrie regno/tu
mens successu rerũ/spernere iam ipm ptholo-
meum/a quo subornat9 fuerat/superba insolen
tia cepit. Ptholome9 ergo reconciliata sibi so-
rore ingentia guppo mittit auxilia: ⁊ filiã sub
specie nuptiarũ. Quod videntes populi syrie
paulatim ab alexãdro deficiunt. Conserto ita
q; prelio inter reges/victus alexander ꝓfugit
antiochiaz. Ibi inops pecunie/cum stipendia
militibus deessent/in templo iouis solidum ex
auro victorie signum tolli iubet/facetis iocis
sacrilegium circumscribens. Nam victoriã si-
bi cõmodatam a ioue dicebat. Interiectis de
inde dieb9 cum ipsius iouis aureum simulacrũ
infimi ponderis tacite euelli iussisset. deprehen
susq; in sacrilegio/concursu multitudinis esset
in fugam versus/magna tempestatis vi oppres
sus/ac deser9 a suis: a latronib9 capitur. per
ductusq; ad guppum interficitur. Guppus por-
ro recuparato patruo regno exterminioq; petitu
lis liberatus/insidijs matris appetitur. Que cũ
cupiditate dominationis ꝓdito marito deme
trio ⁊ altero filio interfecto. Dui9 quoq; vi-
duam infeliorem dignitatem suam factã dole-
ret: veneni ab exercitatione poculum venen
obtulit. Sed premunit9 guppus veluti pieta
te cum matre certaret: bibere ipaz iubet. In
stat ad postremum prolato iudice eam arguit
solam defensionez sceleris superesse affirmans:
si bibat qđ filio obtulit. Sic victa regina sce
lere in se verso veneno qđ filio parauerat extin
guitur. Regni ergo securitate accepta guppus
octo annis quietem ⁊ ipse habuit et regno p
stitit. Natus demũ illi est regni emul9 frater
uicenus. ex eadem quidem matre genitus: sꝫ
ex antiocho patruo susceptus: quem cum ve-
neno tollere voluisset. vt maturus annis cũ eo
de regno cõtenderet: excitauit. Comestor.

Porro antiochus ponticus rex syrie obse
dit hierusalem. Quãobrem appetit hircanus
duos de octo loculis circumstantib9 sepulcri
dauid/⁊ sustulit ex eis plus qꝫ tria milia talẽ
torum. deditq; trucenta antiocho: vt ab obsi-
dione recederet ⁊ vt placeret murmur populi
de sepulcri apertione. De reliqua pecunia pu-
mus instituit xenodochia pauperum in hieru-
salẽ. Samariaz captam solo equauit. quã he
rodes seba instauratis sebasten dixit. Euse
bius in cronicis. Anno ptholomei euerge
tis vicesimosecũdo. hircam vero octauo mar-
cus terenc9 varro philosoph9 ⁊ poeta nasc

De Regno ptholomei phiscons. Ex cro
nicis. Capm. Cxxxix.

ANNO Johannis hircani quinti de
cimo. Antiochi vero guppi nono/ et
euergetis vicesimonono: idem ptho
lome9 ex egpto pulsus est. egptiorum vero
octau9 regnauit ptholome9 phiscon qui et so
ter. Cepit aũt anno etatis quinte quadrigẽ
tesimo septuagesimosexto. Mundi vo ter mil
lesimo octingentesimo quadragesimonono/⁊
regnauit annis decem et septem. Justinus
libro tricesimo octauo. Duic p legatos re
gnum et uxor cleopatra regina soror ipsi9 de
fertur. Letus igit q fine certamine fraterni
regnũ cepit. cognoscens suborna a matre cle
opatra. et primapum fauore fratris filium.
statim vbi alexandriaz ingressus est fautores

puerū trucidari iussit· ipsum quoq; die nup=
tiarum quibus matrem eius in matrimonium
rapiebat· inter apparatū epulasq; & solennia
religionū in complexū matris interfici· atq;
thora sororis cede filij eius cruentus ascendit
post quod nō mitior in populares qui eum ad
regnū vocauerāt fuit· Siquidem peregrinis
militibus licentia cedis data omnia sanguine
cottidie manabant· Ipsam quoq; sororē filia
eius virgine stuprata p vim & in matrimoniū
ascita repudiat· Quib9 rebus territ9 popul9
in diuersa labitur· patriāq; metu mortis exul
relinquit· Solus igitur in tanta vrbe cū suis
relictus ptholome9 cum se regem non hōm·
sed vacuarum edium videret edicto pegunos
sollicitat· Quib9 confluentib9 obuijs legatis
romanorū sapiom affricano & spurio nūmio
& marcello· qui ad aspicēda sociorum regna
venebant procedit· Sed q̄s cruentus duib9
tam vdicul9 romanis fuit· Erat enī & vultu
deformis & statura breuis· et magna ventus
non homini sed belue similis· Quam feditatē
mīma subtilitas pluuie vestis augebat prius
quasi astu aspicienda preterentur que omni
studio occultāda putabūdo viro erant· Affu=
can9 aūt dum inspiceret vrbem· alexandrinis
aspectaculo fuit·

De Bello iugurtino & de filia lucij belij fulmi
nata· Eusebius in cronicis· Ca·Cxl

ANNO hui9 ptholomei·iij·iugurta
contra romanos dimicans capitur·

Orosius· Nunq̄s villa ro=
mano militi tumultuosior pugnax & terribilior
fuit ardeo· vt discursu & fremitu circūcursanti
um· & impetentiū equitū suscitat9 puluis celū
subtexerit· diem adēmerit· nocteq̄s obduxerit
Tantusq̄s telorum nimbus ingruerit vt nulla
pars corporis ab ictu tuta esset· Quippe qui=
bus & visus ad prospiciendum impedimento
caliginis· & expeditio ad cauendū cōpressione
multitudinis erat· nec laborabat eques mau
rus ac numida vt bene collocatū hostem opor
tuno teli impetu umeret· sed potiꝰ in incertū
tela mittebant certi· q̄ vulnera incerta non
essent· Ita coacti romani in vnū equites· in
vnum pedites densabantur· Et cum iterū cir=
cumfusi hostes non solum agminis extrema
lamarent· Verum etiam media excussis p̄cul
telis cederent turbatosq̄s romanos· insup etiā
est9 solis· intollerātia sitis· mortis inconstātia
vsq̄s ad extremum desperationis desatigaret·
subito notū illud romanorū aduersus affros
tempestatū· ymbriūq̄s suffragiū celo missum·
inspirate saluti fuit· Siquidē repētina pluuia
sitientib9 romanis & estuantib9 refugeriūq̄s
potum prebuit· Porro aūt numidis hastilia
teloq̄ que manu intorquere sine amētis solēt·
lubrica ac p hoc inutilia reddidit· Scuta etiā
que elephanti corio extēto habilia & tuta ge=
stabant· cuius ea nata est· vt acceptū ymbrē
tanq̄s spongia bibat· ac per hoc intractabile re
pentino pondere fiat· qa arcūferri nō poterāt·
defendere nequiuerūt· Tunc boch9 & iugurta
nunidaq̄ rex fugerunt· Post hoc· c·xl· milia
armatorum ab hisdem regib9 abiecta sunt· q̄
vsq̄ intermitionem a romanis cesa referunt·
Ex eo boch9 spem belli abijciens· pacē a ro=
manis petiuit· atq̄ in predam pacis iugurtā
dolo captum cathēmisq̄ obrutū· perfillam le=
gatum misit ad marium· Qui in triumpho añ
curruꝫ cum duob9 filijs suis actus & mox in
carcere strangulatus est· Eisdem diebꝰ luci9
elius eques roman9 cū vxore & filia de roma
in apuliam rediens tempestate correptus· cū
filiā consternatā videret· vt citius ppioribus
tectis succederēt· relictis vehiculis correptisq̄
equis· filiā virginem equo insidentē in mediū
agmen accepit· Puella continuo ictu fulmīs
exanimata est· Sed ommib9 sine sassura aliq̄
vestimentis ademptis· ac pectoris pedūq̄ vin
culis dissolutis· monilibus autem annulisq̄
discussis· ipsoq̄ corpore illeso· misi q̄ obcenū
immodū nuda & lingua paululū exerta iacuit
Equ9 quoq̄ ipse quo illa vtebat· stratorijs
frenis & angulis dissolutis passim ac disper=
procul examinis iacuit·

De Regno austoboli & morte eius·
Eusebius in cronicis· Ca·Cxli·

ANNO ptholomei phiscomis ·xij·
austobolus rex pauter & pontifex
pum9 apud iudeos dyadematis sūp
sit insigne· Comestor· Mortuus est
enim iohannes hyrcanus relictis·v·filijs au=
stobolo pumogenito & antigono cum tribus
minoribus· Cunq̄ nullus eorum ad regendū
populum sufficeret vxorem suam diserti=
simā iudee & filijs p̄fecit· Austobolus vero impa=
tiens dominij materni matrem cum fratribus
minoribus vinculauit in carcere & antigonum
quē diligebat scōz a se cōstituit· Imposuitq̄

sibi dyadema ⁊ restitutum est regnum iudē. Fluxerūtq; a sedechia sub quo regnū fuerat interruptum ann̄ .cccc. lxxv. ⁊ menses tres vel a reditu de captiuitate babilonis. Unde sepe legitur intermissum fuisse regnū vsq; ad hyrcanū ⁊ aristobolū. io ē vsq; ad aristobolū hyrcani nec tñ regnauit aristobol⁹ nisi p annum eo q̄ matrem in vinculis fame pemerat. Cunq; egrotaret aristobol⁹ in tutre que post dicta est ab herode antonia/redibat antigon⁹ de gallilea in qua multa preclare fecerat. mouit⁹ nouis armis ⁊ decentib⁹. Cunq; ingrederet hierusalem in dieb⁹ scenofagiarum ob honorē fratris ⁊ vt ostenderet decorem armorum populo armat⁹ intrauit. Qđ videntes emuli ei⁹ et maxime vxor fratris que oculos ī eum miserat. sed ipe ei ascensum non p̄bebat. accusabant eum dicentes aristobolo/fratri tuus audiens te egrotantem ī manu forti ⁊ armata intrauit vt te perimat ⁊ regnet. Quod ita probare potes. iube eum venire ad te. si venerit armatus. super his q̄ diam⁹ certus esto. Ille fuit aūt ad suggestionez vxoris aristobol⁹ armatos in subterraneo/ vt si veniret armatus. eum interficerent. Et aduocans fratrem aristobolus precepit nuncio vt diceret ei ne veniret armat⁹ sed regna corrupit nuncium cum muneribus. Erat aūt eo tempore in hierusalē gemitalicus quidā nomine iudas de hereti esseorum/qui scolastidis suis arte sua p̄dixerat de morte antigoni ⁊ die ⁊ locum/paulo post ocasus est antigonus cum armat⁹ descenderat p pirgam stratonis. Audiens aūt rex mortē fratris. indoluit atroq; morbus inualuit. vt sanguinez laceratis viscerib⁹ euomeret ⁊ ingemiscens ait. fas nō erat vt dei lumen scelera mea laterent. Quaten⁹ hoc corpus improbuz fratu matuq; animam damnatam detinebit. vtinam nō paulatim sangumem meū eis libem totum simul accipiant. ⁊ his dictis expirauit.

De Alexandro iamneo et crudelitate eius. Capm. Cxliij.

IOO Mortuo. vxor eius prolem ex eo non susceperat. fratres viu soluit a vinculis. maiorem natu alexandrū regē constituens/qui cognoiatus est iamneus q; etiā mocstia prestare videbatur. q̄ fratrem scm interfecit/quia regno aspirare videbat/ terciū vero secum viuere coegit p̄uatu m. duxitq; vxorem nomine alexandram que ⁊ salo-

ma dicta est. Hic adeo nequissimus fuit. q̄ in tribus annis circiter quinquaginta milia seniorum interfecit. quia facinora eius detestabant. Cunq; offensus esset populo. mumuit sibi paucum in turri. que baus dicebatur. sup quā postea admiratus est titus. q̄ eam iussit desere rent. cum defendi posset a duobus ab omni vitete. Adeo aūt offensus erat iudeis. vt semel percunctanti ei. quo nam pacto eos sedare posset. Responderunt si moreretur ob hoc in platcis hierusalem suspendit octingētos viros vxoratos/vxores quoq; eorum ⁊ liberos necauit.

De victoria romanoz. ex ambus duce mario. Eusebi⁹ in cronicis. Ca. Cxliij.

ANNO Ptholomei philscomis decimo septimo ducenta milia amborum cesa sunt. octuaginta milia capta p manuum cū duce eutomodo. Actor. Cū his ambus teutonis fuerunt. scdm orosium de quib⁹ hieronimus ait in epystola ad agunthiam. Gens teutonum galloz ex vltimis oceani atq; germanie profecta littoub⁹ omes gallias inundauit. sepiusq; cesis romanis exercitibus apud aquas saxias a mario pugnante superata est. Quorū quadringente matrone cum alijs se vius captiuitatis conditione trahendas esse diuidissent. p̄mum consulem deprecate sunt. vt templo cereris ac veneris in seruitium traderentur. Qđ cum non impetrarent submouente eas littore/omnes cesis paruulis liberis mane mortue sunt reperte. suffocatis laqueo faucibus. ⁊ mutuis complexib⁹ se tenentes. Orosius. Teutones aūt et ambu integus ⁊ copijs. alpium niues emersi ytalie plana peruaserant. Ibiq; ingrauescum genus diu blandioribus auxeis poculis cibis ac lauacris emollirentur. marius quint⁹ consul ⁊ catulus aduersus eos missi/die ad pugnam et cāpo dato hannibalis secuti ingenium in nebula disposuere pugnam in sole puguauerūt. puma siquidem perturbatio galloz fuit. q̄ romanā aciem pri⁹ offenderc disposita quā acesse senserūt. Cunq; illico vulnerati equites retro in suos cogerent. totamq; multitudinē inordinatam et adhuc aduentantem perturbarent. ⁊ sol cum vento exort⁹ ex aduerso emicuisset visus eorum puluis oppleuit. et splendor hebetauit Ita aūt factum est vt tanta ac terribilis multitudo mmima romanorum clade/sua aūt ultima intermitione cederet. centum quadragmta

milia eorum tūc in bello cesa·lxx· milia capta dicunt· Mulieres aūt grauiorē pene exercuere pugnam· que plaustris in modum castrorum constructis· Ipse autem desuper ꝓpugnantes diu repulere romanos· Sed cum ab his nouo cedis genere terrerentur· Absciſis enim cum cune nerticib9 honesto satis vulnere turpes relinquebant ferrum·qđ in hostes sumpserāt in se suosq; verterunt· Nam alie cōcursu mutuo iugulate· Alie apprehensis inuicē fauib9 strangulate· Alie fumib9 per equorum crura consertis· Ipsisq; continuo stimulatis equis Postq̄ hisdem fumibus quibus equor crura vinxerant moderere ceruices protracte atq; exanimate sunt· Alie laqueo desup erectis plaustrorum temonibus pependerūt· Inuenta est etiā quedā que duos filios transfectis ꝑ colla eorum laqueis ad suos pedes vinxerit· cum seipsam suspendio mouturam dimisisset secū traxit occidendos· Inter hec multa· miserabilia mortis genera· reguli quoq; concurrisse duo referuntur· Structis in se gladijs lugius· boiorix reges in acie ceciderunt· claudic9 et cessorix capti sunt· Ita in his duob9 prelijs ccc·m·xl·gallorum milia occisa·et·c·xl·milia capta sunt atq; innumera mulierum multitudine que se suosq; paruulos femineo furore·vi autem viuli necauerunt·

De Expulsiōe phiscomis ab egipto ꝑ matrē cleopatram· Actor· Capitu·Cxliiij·

ODEM anno quo·cc·milia cymbrorū cesa·m·lxxx·milia capta·scribit Eusebi9 silicet phiscomis·xvij scribit etiā idē phisconē ab egipto expulsum per matrem cleopatram in cyprum secessisse· Quod quomodo factum sit· Justin9 in libro xxxix·sic narrat· Cleopatra cum grauaretur sodo regni filio ptholomei populū in eum instigat·Adductaq; ei selene vxore eo indignus q; ex selene que iā duos filios habebat exulare cogit accersito minore filio alexandro· rege in locum fratris constituto· Sed nec filium regno expulisse contenta bello cypri exulantē persequit· vñ eo pulso interficit ducē exercit9 sui·q; viuum eum manib9 emisisset· Quanq̄ ptholome9 verecūdia matrem belli nō minus9 minor ab insula recessisset·Hec iustin9 de illo ptholomeo quem ieronimus dixit a regno ꝑ matrem expulsum· Porro de illo quem phiſconem cognoīat iam ante dixerat ptholomeo cum etiā ꝑgruno populo inuisus esse cepisset tacitus in exilium profectus est cum filio quē ex sorore susceperat· Et cum vxore matris pelicē·Contractoq; mercenario exercitu bellum sorori ꝑ patrie intulit· Accersitū deinde maximū a cyrenis filium· ne eum alexandrum contra se regem creārent interfecit· Tunc populus statuas eius ꝑ ymagines detraxit·Qđ factum studio sororis existimās filium quem ex ea susceperat interfecit corpusq; in membra diuisum ꝑ in ista compositū matri die natalī eius inter epulas offerri curauit· Ne res nō regine tantum· verum etiam vniuersi ciuitati acerba ꝑ luctuosa fuit·tantumq; merorem festiuissimo conuiuio intulit vt regio omnis repentino luctu incēderetur· Verso igit studio punctum ab epulis ad exequias membra lacerata populo ostendūt·ꝑ qđ sperare de rege suo debeant filij cede demonstrant·

De Regno ptholomei alexandri ꝑ fine regni syrie ꝑ lucretio pomponio· Ex cronicis· Capitulum·Cxlv·

XPIOLIBO igit de regno phiſcone per matrem cleopatram·ꝑ in cyprū secedente·succesſit egiptio rū nonus ptholomeus qui ꝑ alexander· Cepit autem anno quinte etatis·cccc·xciij· Mundi vero ter millesimo·dccc·lxvi· ꝑ regnauit annis ·ix· Hoc tempore regnabat apud iudeos alexander ianneus qui regnauit annis·xxvij· In syria anthioch9 agricen9 qui annis·xviij· regnauit· Post quē regnauit philip9 annis duob9·Demiq; anthioch9 in parthos fugiēs pompeio se tradidit·Post quē philip9 capt9 est a gabinio· Regnūq; syrie finitum est· scz anno ptholomei·vij·vel·viij·Ducusq; syria possessa ꝑ reges in romanam deditionē cessit· Titus lucretius poeta nascitur· Qui postea amatorio poculo in furorē versus· cum aliqs libros per interualla insanie conscripsisset·qs postea cicero emendauit ꝓpria manu se interfecit anno etatis·xliiij·Lucius pomponius bononiensis atellanarum scriptor hoc tempore claruit· Valeri9 libro quarto· Apud pomponium inuenimus corneliam gracchorum matrē que cum campana matrona apud illā hospita ornamenta ei pulcerrima illius seculi ostenderet· traxit illam sermone dum e scola redirent liberi·Et hec inquit ornamenta sunt mea·omnia mirifica habet qui nihil cōcupiscit·

ga dñium rez collabi solet. bone vero mentis vsurpatio nullū tustious fortune recipit mcursum. Itaq; qsum attinet/aut diuitias impuma pte felicitatis/ pauperiatē aūt in vltio miseriaz statu ponere/cū illaz ⁊ frons hilaus mētis intus amautudinib9 sit referta/ ⁊ hui9 horridior aspect9 solitis ⁊ certis bonis abūdet.

Actor. Eo tempe scōm cronicam bellum sociale exortum est ī ytalia/qō iuxta orosium quedam prodigia preceserunt.

De Prodigijs que sociale bellum ytalie preceserunt. Orosi9. Capm. Cxlvi.

NNO ab vrbe condita sexingentesimo. lix. Sexto iulio cesare ⁊ ludo marcio philippo consulib9 m testimis causis sociale bellū tota commouit ytalia. Siquidem libius drusus tubunus plebis. latinos omēs spe libertatis illectos/cū placitū explere non posset ī arma excitauit. Eo accessit. vt mestam vrbez dira prodigia deterrerent. Nam sub ortu solis/glob9 igms/e regione septentuoms/cum maximo celi fragore emicuit. Apud tarentinos cum panes p conuiuia frangerent cruor e medijs pambus quasi e vulnerib9 corpozum fluxit. Preterea/per septē continuos dies/grando lapidum/immixtis etiā testarū fragmentis/terram latissime verberauit. In sammitibus vastissimo hiatu terre flamma prupit ⁊ vsq; ad celum extendi visa est. Complures pterea in itinere romaz globum colous aureī e celo ad terram deuolui/maiorem q; factum: rursus a terra in sublime ad ouētem solem feru/ac magnitudine sua ipm solem obtexisse viderunt. Drusus tantis malis anxius domi suemcerto quidem auctore infectus est. Igit picentes/vestini/marsi/peligni/marrucini/sammites/lucani/cum adhuc occulta defectionē meditarentur: gaium seruium pretorem legatuz ad semetipos missum apud asculum occiderūt statimq; clausa ciuitate omnes cives romanos in dicta cede iugularunt. Cōtinuo atrocissimā perniciem infamissima precesserunt prodigia. Nanq; ommiū generum animalia que manus hominum blande petpeti atq; inter homnes viuere solita erāt: relictis stabulis pascuisq; cū balatu/hinnitu/mugitu q; miserabili/ad siluas montesq; fugerunt: canes quoq; quoz natura est extra homines esse non posse. lacumosis vulatibus/vagi lupozum utu oberrabant. Augustin9 libro tercio de ciuitate dei. xxiij. capitulo. Anteq; se aduersum romam sociale latium commoueret. omnia animalia humanis visibus subdita/canes/equi/asini/boues ⁊ quecūq; alia pecora sub hominū dominio erāt subito efferata. et domestice benignitatis oblita/relictis tectis libera vagabant. et omnem nō solum alienozum. verum etiā dñozum auertebantur accessum. Nec fine exitio vel piculo audientis. si quis de proximo vrgeret. quanti mali signū fuit si hoc signum fuit. Qō tantum malum fuit. si etiam signum non fuit.

De Bello Pompeij contra asculū vrbem. et contra picentes. Orosi9. Ca. Cxlvij.

NEO aūt Pompeio et ludo. pozcio cathone consulib9/pompeius diu obsedit asculum ciuitatez. Nec tñ expugnasset: nisi populum ī campum prumpentem grauissima oppressione vicisset decē ⁊ octo milia marsoz in ea pugna cum franco imperatore suo cesa sunt. Capta quatuor milia/quatuor autē milia italici viri ex eadem cede pfugi iugū montis coacto in vnū agmine: sorte conscribāt. vbi oppressi exammatiq; miserabili morte vguerūt. Nanq; ita vt attonitis timore hostium steterant. Alij stipitib9 vel saxis reclines. Alij armis suis intentes patentibus cuncti oculis. dentibusq; nudatis in modum viuētium visebant. nec vllum erat pculmtuentibus mortis indicium/nisi diuturna immobilitas: quā nullo modo humane vite vegetatio diu petpeti potest. Eadem die picētes congressi ⁊ victi sunt. Quozum dux iudaali9 conuocatis principibus suis/post magnificas epulas largaq; pocula cunctos ad exemplū sui prouocans. hausto veneo absumpt9 est/cunctis factū eius laudantib9. ⁊ nemie sub seqnte

De Bello ciuili et fuga marij. Orosius. Capitulum. Cxlviij.

NNO ab vrbe condita sexingentesimo sexagesimoscō. Secundū orosium. non dum finito sociali bello. romē primum bellum ciuile commotū est. Mari9 silla consule contra mitridatem in asyam cum exercitu pfecturo/in campania tantum pter socialis belli reliquias consistēte/affectauit septimum cōsulatum ⁊ bellū susdpe mitridaticū. Quo cognito silla impatiēs/reuera iuuenis intemperataq; ira paratus cum q̄tuor legionib9

pumum ante vrbem consedit· vbi quanti diū alias gratiosum legatum marij quasi pumam victimā belli ciuilis occidit· Mox vrbem cum exercitu irrupit· faces ad inflammandā vrbē poposcat omnib9 metu abditisq; per sacrā viā tato agmine in forum venit· Marius cum p mouere nobilitatē inflāmare plebem equestrē? demq; ordinē parmare aduersus sillā frustra tēptasset· postremo seruis libertatis spe ꝛ p̄de ad arma solicitatis nequaq; repugnare· ausis tandem in capitoliū concessit· Deo cum in eū sillane cohortes irruissent· magna seruoꝝ cede diffugit· Ibi tūc sulpicia9 collega marij seruo suo prodente prostrat9 est· seruū quoq; ipm propter q hostem inuocauerat manumitti· q vero dominū prodiderat de saxo tarpeio deijci consules decreuerunt· Actor· Horsitā hic est ille sulpicius de quo valerius loquitur·

Valerius libro· vi· Dortiduū sulpicij galli mantale superalium qui vxorem dimisit eo q operto capite eā foris versatā cognouit absasa quidem sentēda· Deo tñ aliqua ratiōe mumita· lex enī inquit tibi meos tantū p̄fimit oculos· quibus formam approbes tuam· his decoris instrumēta prepara· his esto speciosa· horum te certiori crede notitie vltrioꝝ tui cōspectus inuitatione superuacua accersitus in suspitiōe ꝛ crimē hereat necesse est· Orosi9

Mari9 fugiens cum persequentiū instātia circumsept9 esset in minturnensium paludib9 sese abdidit e quibus infeliciter oblitus luto ignominioseq; ptractus· turpi aūt spectaculo minturnas deductus contrususq; in carcerem percussorem ad se missum solo vultu exterruit

Valerius· Missus est seruus publici9 ad occidendū marū in priuata domo mintrnis clausum structum gladium tenens aggredi nō est ausus· Deo clautatem viu non ferens abiecto ferro tremens refugit·

De Regressu marij ꝛ continuatione belli ciuilis· Orosius· Capitulum· Cxlix·

MARIOS deinde lapsus de vinculis in affricam transfugit· Solicitatoq; ex vtica filio· vbi his in custodia seruabat· continuo romā regressus sanne consuli societate scelerū coniunctus est· Igit ad profligandā vrbem exercitum sic in q̄tuor partes diuiserunt· Tres siquidem legiones mario date parti copiaꝝ gneus carbo p̄posit9 est· partem sertorius accepit· Cetera portio sanniam secuta est· Gneus autem pompeius a senatu cum exercitu accersitus vt reipublice opitularetur· qui diu sese a nouarum rerum occupatione suspenderat· contēptus a mario ꝛ sanna ad octauiū alteꝝ consulē se contulit ꝛ mox cum sertorio cōflixit· Infelicē pugnā interuentus nocte diremit· dc· milites ex vtraq; parte trucidati sunt· Posteria die cum p mixtim corpora ad sepulturam discernerētur· miles pompeyanus fratris sui quē interfecerat corp9 agnouit ꝛ mox pēd9 suū gladio transuerberās simulq; lacumas ꝛ sangumē fundēs super fraternum sese cadauer adiecit annis fere xl· consequentib9 continuata sunt bella ciuilia Marius aūt colomiā hostiensem vi ingressus· omnia ibi genera libidinis· auaricie· ꝛ crudelitatis exercuit· Pompeius fulmine afflat9 interijt· exercit9 eius pestilentia correptus· pene totus consumpt9 est· Nam· xi· milia virorū de castris pompeij mortui sunt· vi· milia autē de parte octauij consulis facta alias debilitata· Mari9 anciū ꝛ auidā ciuitates hostiliter irrupit· cunctosq; in his preter proditores ciuitatū interfecit bona suis diripienda p̄misit· post qō sanna consul cum legionib9 ꝛ marius cū fugitiuis vrbē ingressi· nobilissimos quoq; e senatu· ꝛ plurimos consulares viros interfecerunt· Marius cum interfectoꝝ ciuiū capita illata conuiuijs· oblata capitolijs· collata tostus· ad spectaculum ornatumq; congereret ac septimū consulatū cum sanna tertio cōsule quasisset in exordio consulatus impij sera tandem morte prerept9 est· Scina neces bonoꝝ malorꝝ cede suppleuit· Nam cum introducta per manum fugitiuorum manus insaciabilis predandi esset nullamq; partem actorib9 p̄de in forum stipēdij quasi solicitata· militibusq; circundata mermis extincta est· Cesa sunt in illa die in foro vrbis· viij· milia fugitiuorum· Idem sanna· iiij· consul ab exercitu suo interfectus est·

De Mitridate ꝛ eius bello contra romanos· Actor· Capitulum· Cl·

HOC tempore ortum est bellum mitridaticum anno ab vrbe cōdita vt ait orosius· dc· lxij· qui ann9 scōm cronicam fuit annus primus philipi vltimi regis syrie· Hoc bellum contra romanos suscepit mitridates post ānos· xxiij· regni sui vt ait iustinus· Et p· xlvi· annos varia victoria

contra eos pugnauit. Justinus.

Huius mitudatis futuram magnitudinem etiã celestia ostensa prædixerant. Nam et eo quo genit9 est anno, et eo quo regnum p̃mũ cepit. stella cometes p vtrunq; temp9 octuaginta diebus ita luxit. vt celum omne conflagraze videret. Nam et magnitudine sui quartam partem celi occupauerat. & fulgore sui solis mitorem vicerat. Et cum oreretur: occumbereteq; octo horarum spacium consumebant. Puer amicorum suorũ insidias passus est. qui eum fero equo impositum iaculau equitareq; cogebant. Qui conatus cũ eos fefellissent. supetatem, regẽte equum mitudate, eum veneno appetiueze. Qõ metuens. antidota sepi9 bibit et ita se aduersus insidias exquisitus tutioub9 remedijs stagnauit. vt ne volẽs quidem senex veneno moui potuit. Delmano9. In quibusdam quoq; expeumẽtis phisidis legisse me memini q̃ mitudates timẽs ne a fratze suo inuenenazet. rute folia viginti cum duabus nucibus & totidem caricis admixto sale quotidie ieiunus edebat.

De Astutia eius & tiranmide contra romanos Justinus. Capitlm. Cli.

IMENS demde mitudates ne inimica qõ veneno nõ poterãt, ferro p agerẽt. venandi studium finxit. quo per septem annos neq; vrbis neq; ruris tecto vsus est. sed p siluas vagat9 ẽ & diuersis mõtium regionibus pernoctabat. Ignaus omnibus quib9 esset locis asuetus feras cursu, aut fugare. aut persequi, cum quibusdam etiã viribus congredi. Quibus reb9 et insidias vitauit. & corpus ad omnẽ virtutis patientiaz durauit. Mo regnum cum accessisset. satas promuit. pontum & capadociã occupauit. cum de asia tractaret taditus, cum quibusdam amicis regno pfectus. vniuersam nemine sentiente p uagatus est. ommũq; vrbium sit9 ac regiões cognouit. Inde in bitiniam transcendit. & quasi iam domi9 asie oportuna queq; victorie sue metat9 est. Po9 hoc in regnuz cũ iã perijsse crederetur: reuersus est. inuento paruulo quẽ per absentiam ei9 sororꝝ vxorꝝq; laodice emixa fuerat. Que cum eũ perijsse crederet. in concubitus amicorum piecta quasi ad missum facinus maiou scelere tegere posset. venenum aduemẽti parauit. Qõ cum ex ancillis mitudates cognouisset. facinus in auctores vindicauit. De

mitudates omnez orientem aduersus romanos armat. legatosq; ad cimbros & grecos, gallos. et sarmatas, & bastamas auxilium petitum misit. et de scithia exercitum venire iubet. aquilium & maldum. astano exercitu instituꝝ vinat. quibus simul cum michomede pulsis, in genti fauore ciuitatuz excipit. Multum ibi auri, argentiq;, magniq; belli apparatum muenit vacationem quinquẽnem ciuitatibus concedit.

Orosius. Post hec mitudates cum remisset ephesum. crudeli precepit edicto, vt per totam asiam quicunq; muenti essent ciues romani, sub vna die omnes necarẽtur, & factum est. Hec explicari: aut comprehendi vllo modo verbis potest. Que tunc multitudo ciuium romanorũ cesa sit. Quis merore plmarum parentarum. Quis gemitus occidentiuꝝ patrez occidentiũ fuerit: cum singuli quiq; aut proprie innocentes hospites & amicos, aut ipi peruclitari pena hospitum cogerent. Archelaus quoq; dux mitudati, cum centum viginti milibus peditum. atq; equitum in achaiam premissus, athenas cunctasq; greciam partim vi, partim deditione obtinuit. Villa cui post consulatum mitudaticum bellũ obuenerat archelaum apud pireum athenẽsium portum septemplici muro communitum diu obsedit.

De Iterato regno Phiscomis. Et scriptoribus illi9 tpis. Ex cronicis Ca. Clij.

HNO Alexandri iamnei quidemo scilicet etatis quinte quingentesimo secũdo. Mũdi vero ter millesimo octingentesimo septuagesimoquinto egptiorum decimus Ptholome9 phiscon itez regnauit annis octo. Dic enim qui a matre fuerat eiectus regressus de fuga regnum obtinuit. q; alexandrum qui ante eũ fuerat ob interfectionez matris, dues pepulerant. Dui9 anno quarto templũ terdio apud delphos a tracibus incensum est. Anno quinto Gualeri9 catuli9 scriptor lyric9 nerone nascitur. Anno sexto Balustius cuspus scriptor historicus in sabinis amiterni nascitur Plocius gallus prim9 rome ret horicam latinam docuit. De quo dicero sic refert. Memoria teneo pueris nob primũ latine docere. cepit plocium quẽdam de scripti one facta, inuenta sunt hominũ quadringenta milia sexaginta quatuor Publi9 terenci9 varro vico attace. in pvincia narbonensi nascitur. qui tricesimũ quintum annũ agens grecas fabas

ſūmo ſtudio dicidit· anno· vij· ſilla athēſes vaſtat· Eodē anno rome capitoliū incenſū ē

De Silla victore mitridatis· Auguſtin⁹ libro ſecundo de ciuitate dei capitulo· xxiiij·

Capitulum· Cliij··

SILLA cum eſſet in aſya· bellum mitridaticum gerens· p̄ lucū tyāū mandatū accepit a ioue q̄ eſſet mitridatem ſuperaturus· Quod ⁊ factum eſt· ac poſtea molienti redire in vrbē· ⁊ ſuas amicorumq̄ iniurias ciuili ſanguine vlciſci· Iterum mandatū eſt ab eodem ioue per militē quendā legionis ſexte pu⁹ ſe de mitridate p̄nunciaſſe victoriā· ⁊ tunc p̄mittere daturū ſe poteſtatē qua recuperaret ab inimicis rempublicam· nō fine multo ſanguine· Cum veniſſet ergo ſilla tarentū· ⁊ ibi ſacrificaſſet· vidit in capite victulmi iecoris ſimilitudinē corone auree· Cūc poſtumius aruſpex reſpondit preclaram ei ſignificari victoriam· iuſſitq̄ vt extis illis ſolus veſceretur· poſtea paruo intervallo ſeruus cuiuſdam lucij poncij vaticinando clamauit· a bel lona nuncius venio· victoria tua eſt ſilla· Deinde adiecit arſurum eſſe capitolium· Hec cū dixiſſet cōtinuo egreſſus eſt e caſtris· poſtera die conticatōr reuerſus eſt ⁊ capitoliū arſiſſe clamauit quod reuera arſerat· Jeronim⁹ contra iouinianum· Lucij ſille felicē⁹ ſi nō habuiſſet vxorem metalla coniunx palā erat impudica· Et quia nouiſſimi mala noſtra diſſimus· in athenis cantabat ⁊ ſilla ignorabat Secretaq̄ dom⁹ ſue pumū hoſtium conuicio didicit· Oaleu⁹ libro nono capitulo ſcdo

Silla dum ire vicio obtemptauit nonne multo alieno ſanguine profuſo ad vltimum ⁊ ſuum erogauit· putec lis enim ardens indignatione· q̄ ganeus punceps eius colonie· pecuniam a decurionib⁹ ad refectionē capitolij p̄miſſam cunctantius daret· animi concitatiōe nimia immoderatoq̄ vocis impetu conuulſo· pectore ſpiritum cruoris ac nimis mixtum euomuit· Igitur in dubio eſt ſilla ne prior anteam iracundia ſille ſit extincta·

De Victoria luculli ex mitridate· Ex cronicis· Capitulum· Cliiij·

ANNO alexandri iannei· xxiij· ſcz etatis quinte· d· x· Mundi vero tertemilleſimo· dccc· lxxxiij· egiptiorum xi· ptholome⁹ dyoniſius regnauit annis· xxx IIuius anno tercio lucius lucull⁹ primus imperator appellatus eſt· victa armenia meſopotamia ⁊ miſibicū fratre regis capta· Oroſius· Mar⁹ ⁊ eumach⁹ duces a mitridate aduerſus lucullum miſſi magno exercitu breui cōgregato cū publio rutilio apud calcedoniā congreſſi ſunt eumq̄ cum pluruma exercitus ipſius parte ceciderūt· Lucull⁹ aūt mitridatē cizicenos obſidentem foſſa diuxit· eumq̄ quod faciebat· pati cōpulit atq̄ ad ipſos cizicenos vt bono animo eſſent nunciū miſit vnum ex militibus natandi peritū· Qui duob⁹ vtub⁹ ſuſpenſus media ipſe regulā tenens· plantiſq̄ ſubremigans· vij· milia paſſuū tranſmeauit· mitridates inopia laborans partem copiarū inſtructam armis domū abire precepit· Quā lucullus excipiens vniuerſam diſperdidit· pl⁹ q̄· xv· milia hominum tunc interfecta narrant tunc etiam fannius qui ſe mitridati iunxerat· ⁊ metrophanes regi⁹ p̄tor a mamerto victi· cum duob⁹ milibus equitū in meſiā fugerūt· atq̄ inde in meomā digreſſi in colles cāpoſq̄ mantimos inierunt· vbi non ſolum montes vſti· vel ſaxa quaſi quadā fuligine obfuſcata cernūtur· Verum etiam campi ambuſto ſolo ſqualidi per· l· milia paſſuū ſine vllo ignis vel fornacis indicio ⁊ pendulo in profundum cineus putres iacent· Cubus etiā locis toruc voragines oſtendunt· quas greci phiſas vel piras vocant· in quibus diu obertantes inopinatis tādem periculis exempti ſunt· ⁊ clam in caſtra regis venerunt·

De Regno alexandri· Comeſtor· Capitulum· Clv·

ORRO alexander iannei cū quieuiſſet a p̄lijs· ⁊ quartanis fatigaretur· morbū ex odio natum putās intempeſtiuis laboub⁹ militie ſe reddidit· Et xxxviij· regni ſui anno mortuus eſt· duos relinquens filios hircanū ⁊ auſtobolū· Quenſq̄ filios pro patre iuueis odioſos regnū reliquit vxori que ſibi ſub viro benuolentiam populi ſepe comparauerat tyrannici ipſius reſiſtens ⁊ ſimulatam religionem in habitu referebat·

Euſebi⁹ in cronicis· Igit anno regni ptholomei dyoniſij· vi· regnauit alexandra ieroſolimis annis· ix· Comeſtor· Que dum regnaret hyrcanū primogenitū pontificē declarauit· eum regem futurum iudicās· quia

modestus erat. Minorem vero austobolū eo q̄ ferucūtis aī videret̄ puuatū viuere coegit. Eo tempore orta est in iudea hęresis phariseorum: de quib9 post cum sectis alijs explicabit̄ Quorum consilio vtebatur alexandra/ vt eorum cōsilio optimates quosq̄ iudeorū/ aut ex ilio damnaret. aut interficeret. Demiq̄ hyrcanem qui alexandro fuerat amicissimus occidit/ aliemgenarum quidem sibi conflauerat duces exercitus/ vt in iudeos tutius debacharet. p inde multi ad austobolum confugerunt. cuius patrocinie tuerentur. Actor. Hoc tempore floruit possidonius stoicus/ discipulus panecij/ vt ait tulius. De hoc dicit solinus. q̄ gneus pompeius possidonij domum percuti a lictore vetuit.

De Hecatone stoico philosopho. Et dictis eius. Capitulum. Clvi.

HOc tpe quoq̄ credit̄ hecaton discipl9 eiusdem panecij floruisse. Hic hecaton egiptius fuit natione. secta vero stoic9, ab hoc mlta memunt̄ egregie dicta/ q̄ a tullio ⁊ seneca excerpta sunt/ vt ē illud. De fines timere si spare desiens/ hoc in epla senece ad lucillū quinta. Item illud i sexta. Queris quid profecerim amicus mihi esse cepi. Item illud in nona. Si vis amari: ama. Item in libro de beneficijs. Omne honestum i arduo est etiā q̄ vicinū est honesto. Non enī tantū debet fieri/ ꝙ ratione debet fieri. Item queri̊t ab hecatone an beneficium dare seru9 domino possit. Sunt enī quidam qui ita distinguūt/ quedam beneficia esse. quedaq̄ officia/ quedam ministeria. Beneficium esse quod alienus det. alien9 aūt est qui potuit sine reprehensiōe cessare Officium esse filij vxoris ⁊ ceteratum psonarum: quas necessitudo sustinet. et opem ferre iubet. Ministeriuq̄ esse serui quē conditio sua eo loco posuit. vt nihil eorum que prestat/ imputet superiori. Huius hecatonis plures vtiles questiones ponit tullius in libro tercio de officijs

De Catone stoico et ei9 sñijs. Ca. Clvij

O TEMPORE marcus porcius cato stoic9 philosoph9 agnosc̄it Virgili9 maro in pago qui audes dicitur. haud procul a mantua nascitur pompeio ⁊ crasso consulib9. Actor. Porro cato mis vt ait agelli9: est illa sentēcia. Vita humana ꝓpe vti ferrum est. si exerceas conteri̊t. Si non exerceas rubigo consumit. Similit̄ homines exercendo videmus conteri. Sin aūt mentia atq̄ torpedo plus detrimēti facit: q̄ exercitatio. Idem cato dicebat militib9 suis. Cogitate cum animis vestus/ si quid per laborem de feceritis. labor iste recedet a vobis cito/ beneficium a vobis dum viuitis nō recedet. Sed siqua per voluptatem nequiter feceritis. voluptas cito abibit. nequiter factum/ apud vos semper manet. Dic cato vt ait tulli9 perfect9 in ea sentēcia stoicus/ ea sentit que non plane probātur in vulg9. Dic cum ab eo quereret̄ quid maxime expediret i re familiari? Respondit. Benefacere. Quid secundū? Bene pascere. Quid terciū? Bene vestiri. Quid quartū? Arare. Cumq̄ quereret̄. quid fenerari? Respondit. Quid hominē occidere. Idem ait. Amicicie si forte cū p̄uis ignorāter conciliate fuerint dissuēde sunt magis q̄ discindende. Idem. Multo melius est de quibusdam eos acerbos mereri inimicos: q̄ eos amicos qui dulces videantur. Illi enī verū sepe dicunt. hi autē nunq̄. Ipe cato animas esse perpetuas estimās tandem tedio duplicis q̄rtane seipm mōriat. vt meliorē vitaq̄ mereret. Marcia catonis filia iamor cū ab ea quereret̄. cur post amissum maritum denuo non nuberet? Respondit non se mereri virum qui magis se q̄ sua vellet. Scripsit aūt cato librum de moribus. partim prosaico sermone: partim metrico/ qui a pueris in scolis frequentatur. Licet autem ipe vsus assiduitate viluisse videatur. multas tamen continet sentencias egregias et notabiles. Ex quibus has ad memoriam ⁊ vtilitatem legentium breviter excerpsi.

De Dictis eiusdem cato in libro de moribus. Caplm. Clvij.

IUDEX videto. Anteqū vocetur ad consilium ne accesseris. Maiori cede. Quod legeris memento. Patere legem quam ipse tuleris. Beneficij accepti memor esto. Pauca i conuiuio loq̄re. Miseri nolit irridere. Nil temere crede. Tute vsule. Plus vigila semper: ne somno dedit9 esto Nam diuturna ęs: vicijs alimēta ministrat Virtutē pumā: puto esse compescere linguā Proximus ille deo est: qui sat ratione tacere. Sperne repugnando: tibi tu contrarius esse.

Conuenīet nulli: qui secum dissidet ipse.
Cum culpes alios: nemo sine crimine viuit.
Que nocitura tenes: quāuis sint cara relinq̄.
Valitas opibus: prepoñ tempore debet.
Tempora ḃ9 mores. sapiēs sine crimīe mutat.
Cunq̄ mones aliquē: nec se vult ipse moneri
Si tibi sit carus: noli desistere ceptis.
Contra verbosos: noli contendere verbis.
Sermo datur cūctis: animi sapientia paucis.
Dilige sic alios: vt sis tibi carus amicus.
Sic bon9 esto bonis ne te mala dāna sequant̄
Rumores fuge: ne inapias nou9 auctor hrī
Nam nulli tacuisse nocet: nocet esse locutū.
Rem tibi promissam: noli ꝓmittere certam.
Rara fides ideo: quia multi multa loquuntur
Cum te aliq̄s laudat: iudex tu9 esse memēto.
Plus alijs de te: q̄ tu tibi credere noli.
Ne cures siquis: tacito sermone loquatur.
Conscius ipse sibi: de se putat omnia dicī.
Cum fueris felix: que sunt aduersa caueto.
Non eodem cursu: respondent vltima primis.
In mortē alterius: spem tu tibi ponere noli.
Exiguum munus: cum det tibi pauper amic9
Accipito placide plene: q̄ laudare memento.
Infantem nudum: cum te natura creauit.
Paupertatis onus: patienter ferre memento
Quod prestare potes: ne bis promisseris illi.
Ne sis ventosus: dum vis bonus esse videri.
Quod vile est carū: qō carū est vile putato.

De Eodem. Capitulum. Clix.

De culpare soles: ea tu ne feceris ipse. Turpe est doctori: cum culpa redarguit ipsum. Quod iustum est petito: vel quod videatur honestum.
Nam stultū est petere: qō possit iure negari.
Ignotum tibi: tu noli preponere notis.
Omitte cum possis: interdum cede sodali.
Obsequio dulces: quoniam retinentur amici.
Ne dubites: cū magna petas: ipendere parua
Ira odium generat: concordia nutrit amorē
Quem superare potes: interdū vince ferendo.
Maxima etenim mor: semp patientia virt9.
Utilius regno est: meritis acquirere amicos.
Mitte archana dei: celumq̄ inquirere quid sit
Cunq̄ sis mortalis: que sunt mortalia cura.
Impedit ira animum: ne possit cernere verū.
Qō mmū est fugito: paruo gaudere memēto
Quod puderet socios: prudens celare memēto
Victorem a victo: superari sepe videmus.
Lis minimis verbis: interdū maxima crescit
Litis preterite: noli maledicta referre.
Nec te collaudes: nec te culpaueris ipse.
Hoc faciunt stulti: quos gloria vexat inanis.
Labitur exiguo: qō partū est tempore lōgo
Insipiens esto: cū tempus postulat aut res.
Stultitiam simulare loco: prudentia sūma est
Consilium archanum: tacito concede sodali.
Indulgeat fortuna malis: vt ledere possit.
Prospice qui ueniunt: hos casus esse ferēdos
Nam leuius ledit: quicquid preuidim9 ante
Rebus inuersis: animum submittere noli.
Fronte capillata: post hoc occasio calua.
Pauca voluptati: debentur plura saluti.
Omnia ne cures: nā mēs humana qō optat
Dum vigilat sperat: per somnū cernit idipm.
Instrue preceptis animum: ne discere cesses
Nam sine doctrina vita est q̄si mortis ymago
Cōmoda multa feras: sin aūt spreueris illud
Non me sculptorem: sed te neglexeris ipsum
Quid deus intendat: noli prequirere sorte.
Quid statuit de te: sine te deliberat ipse.
Cum recte viuas: ne cures verba malorum.
Arbitrij nostri: non est q̄ quisq̄ loquatur.
Interpone tuis: interdum gaudia curis.
Utile consilium dominus: ne despice serui.
Nullius sensum: si prodest spreueris vnq̄.
Multorū disce exemplo: que facta sequaris.
Que fugias vita est: nobis aliena magistra.
Quod nosti factum non recte: noli tacere.
Ne videare malos: imitari velle tacendo.
Iudicis auxilium: sub iniqua lege rogato.
Ipse etiam leges cupiunt: vt iure regantur.
Qō meruto pateris: patienter ferre memēto
Cunq̄ reus tibi fis: ipsum te iudice damna.
Nomranda canunt: sed non creanda poete.
Inter conuiuas fac: sis sermone modestus.
Qui sua consūmunt cū deest: aliena sequunt̄.
Hac tibi preponas: mortem non esse timendā
Que bona si non est: finis cū illa malorum est
Proxim9 esto bonis: si nō potes optim9 esse.
Despice diuitias: si vis animo esse beatus.
Quas qui suscipiunt: mendicāt semper auari.
Cōmoda nature: nullo tibi tempore deerunt.
Si contentus eo fueris: quod postulat vsus
Dilige parcum: sed parce dilige formam.
Res age que ꝓsunt: rursus vitare memento
In quib9 error inest: nec spes ē certa labori
Quod tibi suspectū: confestim discute q̄d sit.
Hanc̄ solent primo: q̄ sunt neglecta nocere
Cum te detineat: ventus damnosa voluptas
Indulgere gule noli: que ventus amica est.
Stultitia est: in morte alterius sperare salutē.

Cum tibi vel socium: vel sidum queris amicū
Non tibi fortuna est hominis: ꝙ vita petenda
Non metuit mortem: qui sat cōtemnere vitā
Propagāda etenim est: rerū ducuna bonarꝝ
Morbi causa mali nempe ē: q̄cunq; voluptas
Tranquillis rebus: que sunt aduersa caueto.
Rebus in aduersis: melius sperare memento.
Una dies qualis fuerit: monstrabit amicus.
Ne puteat que nesaeus: te velle doceu.
Dare aliqd laus est: culpa ē mil discere velle.
Quod potes id tēpta: nam litt9 carpe remis
Tuti9 est multo: q̄ velum tendere in altum.
Contra hoīez iustum: praue contendere noli
Semper enim deus: iniustas vlciscitur iras.
Sunt quedā: que ferre decet patienter amicū
Tempora longa tibi vite: promittre noli.
Quocūq; ingredus: seq̄t mors corpis vmbrā
Vulnera dū sanas dolor est: medicina dolous
Quos famulos dias: homines tū esse memēto
Felices obeunt: quorum sine crimine vita est

De Dyogene babilonio Et discipulo ei9 antipatro. Actor. Capitulm. Clx.

LOREBANT vt legit eo tēpore dyogenes babilom9. et antipater eius discipul9/ de quibus loquit cicero in libro tercio de officijs hoc modo Quitur de deliberatione ꝛ consultatione venditorus erga emptorem vtrum omnia vicia rei exposite dicere vel quedam ei liceat tacere. In hui9 causis aliud dyogem babilonio videu solet magno et graui stoico/ aliud antipatro discipulo eius. Domī acutissimo antipatro/ omnia patefaciēda vt ne qd omnino qd qui vendit nouit. emptor ignoret. Dyogem/ venditorem quaten9 iure ciuili constitutum sit dicere vicia oportere. Cetera sine insidijs agere. ꝛ q̄niam vendat velle qd optime vendere aduexi exposui. vendo meum nō plus q̄ ceteu fortasse etiaz minous cū maioz est copia. Cui sit iniua. Exoritur antipatu ratio ex altera parte. Qui ait. Tu cum hominb9 consulere debeas. et seruire humane societati/ eaq; lege nat9 sis. et ea habeas principia nature/ quib9 parere ꝛ que sequi debeas. vt vtilitas tua communis sit. vtilitas vniuersiq; communis: sit vtilitas tua. celabis homines: quid his absit commoditatis ꝛ copie. Respōdebit diogenes fortasse sic: aliud est celare/ aliud tacere. Neq; ego nunc te zelo. et si tibi non dico que natura deoꝝ sit. Quis sit finis bonoꝝ/ que tibi pl9 prodesset cognita q̄ tua vtilitas. Sed nūqd quicquid tibi audire est vtile: idem mihi necesse est dicere? Sed quidem memini sti mē hominis natura coniunctā societatem. Memini inquiet. sed nūq̄ ista societas talis est. vt nihil suū sit cuiq;. Qd si ita est ne vendendum quidem quicq; est/ sed donandum. Econtra ille. Quid enim est aliud inquiet errātī viam non monstrare q̄ athemis execrationibus sanctum est publicis? Si hoc nō est emptorē patī ruere ꝛ per errorem in maximam fraudem incurrere Plus etiaz est q̄m viam non mōstraze. Nam est scienter in errorē inducere alterū. Econtra dyogenes. Num te emere coegit. qui non hortat9 quidem est? Ille qd nō placebat proscripsit. Tu quod placebat: emisti. Denq; iste rem suam nō laudauit. vbi autē emptous est iudicium/ ibi fraus venditous esse non potest Sin aūt dictum non omne prestādum est. qd dictum est id prestandum putas. Quid vero stultius est q̄ venditorem hui9 rei quam vendit vicia narrare? Quid vero tā absurdum q̄ si domini iussu ita preco prediat domū pestilentem male materiatam ruinosam/ plenā serpentibus ego vendo? Hec inquit tullius exposuimus non vt quererem9: ꝙ vt explicaremus. Nihil debet venditor emptou celare. Neq; enī idem est celare quicqd reticeas. Sed cum q̄ tu scias id ignorare emolimēti cui causa refert eorum quoꝝ interfit id scire. Hoc aūt celādi genus quale sit ꝛ cui9 quis nō videt? Certe enī non aperti nō simplicis non ingenui/ nō viri boni. versuti/ puti9 obscuri. astuti/ fallacis fraudulenti. dolosi/ malidosi. callidi/ veterator us/ vasti. Qd si vituperandi qui reticent. qd de his estimandum est. qui orationis vanitatē adhibent?

De Morte mitudatis Et bello pompeij cōtra tigranem. Orosius. Capitlm. Clxi.

INTERIM Pompei9 cum armemā colchos. capadociam. ꝛ finā ordinatis reb9 composuisset. pmouens de ponto in parthiam/ ad egbatichanā vrbem caput parthiā regni quinquagesimo die venit. Interea mitudate i bosphoro cerealia sacra celebrāte/ terremot9 adhoc graui repente exortus est. vt magna clades vrbium atq; agroꝝ secuta narrent. Eodem tempore castor mitudatis prefect9 qui panagouo preerat interfectis amicis regijs arcem occupauit. ꝛ q̄tuor mitudatis filios ad p̄sidia

romana transmisit. Mitridates accensus ira in scelera exarsit. Nam cõplures tunc amicos suos & exiprodram filium suum interfecit. cum ante iam filium suũ alium macharẽ parricidio tradidasset. pharnaces autem alter filius eius exemplo fratrum territus. exercitum ad persequendum se missum sibi conciliauit. & mox aduersus patrem duxit. mitridates diu ex altissimo muro filiũ frustra precatus vbi inexorabilem vidit moriturus exclamasse fertur. Quomodo pharnaces inquit mori iubet vos si estis dij patrij pcor. vt quandocunq; & ipse hanc vocem a liberis suis audiat statimq; descendens ad vxores felices filias suas & venenum oĩbus dedit. Quod cum ipse nouissimus hausisset. nec tamen propter remedia quibus vitalia sua aduersus noxios sucos sepe obstruxerat. veneno confici posset. frustraq; spadaretur. Biquo tandem modo infusa pestis per venas vegetatione corporis acta discurreret gallum quẽdam militem iam fracto muro discurrentem inuitauit. eiq; iugulum prebuit. hunc exitum vita mitridatis habuit. nobisq; sentencie sue fortissimum argumentũ reliquit homo olim vt ferunt superstitiosissimus annos natus. lxx. &. ij. semper habens secum phos & omnium artium peritissimos. Delmanus.

Regnauit aũt annis. lx. contra romanos habuit bellũ. xl. ãnis. Deide tygram pompeius bellũ intulit. Ille se ei dedit. Et in castra põpeij. xvi. miliario ab egbatana venit. dyadema suum cum procubuisset ad genua pompeij in manibus ipsius collocauit. Qõ ei pompeius reposuit. eque pulcrum iudicans reges facere & vincere honorificeq; eũ habitũ regni tantũ parce multauit & grãdi pecunia adempta est ei in syria phenice sophene. &. vi. milia talentorum argenti que populo rex daret ꝙa bellũ romanis sine causa commouisset.

De Regno austoboli & contentione fratris eius hyrcani. Comestor. Ca. Clxij.

NNO autem regni sui. ix. egrotauit alexander alexandra & austobol9 collecta pluuimorũ manu post matrem se regnaturum declarauit. ob hoc miserata ad querelas hyrcani mater coniugem austoboli cum filijs in custodia recludens obsides accepit ne regnum sibi austobolus vsurparet. Ea mortua austobolus collecto exercitu contra fratrẽ mouit arma. Cunq; egressi essent in campo iherichontinis victus hyrcan9 fugit in iherusalẽ. Tandẽ ea lege in concordiã redierunt vt austobolus regnaret. hyrcanus vero sub eo quibuslibet fungeretur honoub9 domos etiam permutauerunt. Erat tamen cũ hyrcano antipater idumeus cuius prudentiã & strennuitatẽ timens austobolus calumnias ei pretendebat. Dic persuasit hyrcano vt se dolo circũuentum quereretur. & vt ad arethã regem arabũ confugeret. cui9 auxilio rediret in regnum. Nocte igitur egressi venerunt ad regem arabum in opidum quod petra dicit. vbi regni sedes erat. Itaq; collecto exercitu aretha venit in iudeam & obsedit iherusalem. Quam etiam accepisset. nisi dux romanorum scaurus soluisset obsidiũ. Jam enim syria desierat habere regem facta romanis tributaria missusq; erat pompeius a romanis contra tygranem regem armenie. Et is scaurũ miserat prefectum syrie. Qui cum vidisset dissensiõem fratrũ in iudea ratus tempus esse quo de facili iudeã poneret sub tributo ĩ manu valida fines intrauit iudee. Ad quem legati a fratrib9 vtrunq; venerunt auxilium eius hinc inde postulantes. Corruptus autem scaurus trecentis talentis missis ab austobolo quod propinum esse romanorum iosephus testatur. ad arabas legatos misit romanorum. & pompeij nomine eius intentãs nisi ab obsidione recederet. Recedens ergo aretha. hyrcanum & antipatrum philadelphie collocauit. Qui frustrati spe arabum in aduersarios spem contulerunt. Cum enim pompeius damascum venisset cũ multis muneribus. venerunt ad eum orantes vt violentiam austoboli dignam odio iudicaret. & hyrcanum restitueret regno. Sed nec austobolus sibi defuit corruptione scauru fretus.

De Expulsiõe austoboli & restitutiõe fratris eius hyrcani. Capitulum. Clxiij.

DM autem pompeius honorem ei regium non exhibuisset indignans insalutato pompeio recessit. & recepit se in alexandriam propter inexpugnabilẽ opidi munitionẽ. Quem collecto romanorũ syroq; exercitu insecut9 est magnus. Jussitq; vt de opido ad se descenderet. Is vero quia pro impio vocabatur decreuerat potius periclitari q̃ parere. Consilio tamen suorum descendens ab opido relictis ibi custodib9 precepit. vt non nisi manu sua scriptis epistolis

obtemperarent· abijtq; ihꝛosolimam quem statim insecutus est magnus alacer factus ꝛca iheruchonta morte mitridatis sibi nunciata· Cunq; hierosolimam ꝓperaret· terꝛit9 austobolus occurrit ei pecuniam pollicens q̄ erat in alexandꝛo/seq; de cetero romano peꝛuturū im pꝛio Sed nihil horꝛ effectum est· Missum enī gabinum ad suscipiendam pecuniam custodes nec ī opidum recepeꝛūt· His commot9 pompeius austobolum in custodia collocauit· Cū aūt obsedisset hierusalem orta est dissensio in vrbe· Nam fautoꝛes austoboli vrbem tueꝛi· fautoꝛes hircani eam tradere romanis conten debāt· Sed pars austoboli victa in templum secessit· Receptusq; pompei9 ī vrbem templū expugnauit· Cunq; septentꝛionalem vallem impleret aggeꝛib9· labor esset imperfect9/nisi obseruatis septimis dieb9 quibus operari iudeis fas non est aggerem fieri ꝓcepisset· Mense tamē tercio fanum interꝛuptum est· faust9 autem cornelius sille filius primus ingredi ausus est· Et irꝛuentes romani templū prophanauerunt· et vt alibi legit· equos in porticibus stabulauerunt· Ob quam rem tradunt nunq; de cetero pugnasse pompeium quin vincerꝛetur qui hactenus fuerat fortunatissim9· Postero aūt die ingressus templum pompeius admiratus situm· et ornatum et religionem templi/nihil tamē inde tulit· ꝑsapiens edituis vt a sordibus mundarent templum· Cunq; imposuisset hierosolimis tributum· hircanoq; pontifice declarato/austobolum captiuum duxit Duosq; filios eius/alexandꝛum et antigonum cum totidem filiabus romam p̄ aliam properabat· sine et iudee amministratione· scauro cōmissa/relictis secum cohoꝛtibus duab9· Eusebius in cꝛonicis· Igit anno ptholomei dyonisij decimo quinto regnauit hircanus apud iudeos annis triginta tribus·

De Alexandꝛo Austoboli filio· Et Antipatro· Comestoꝛ· Caplm· Clxiiij·

ALEXANDER aūt filius Austoboli ex itinere fugit· Qui magna manu collecta iudeam populabat· et hircano imminebat· et obtinebat munitissima loca· Missus est aūt in sinuam gabinus vt scauro succederet· sub quo marcus anthon9 militabat· Qui cum in alexandꝛo obsedisset alexandꝛum· Consilio matus alexādꝛo se tradidit ei· et castra que gabin9 consilio mulieris eius dem funditus euerꝛit· ne alteri9 belli fierent receptaculum· Palpabat enī mulier gabinū ob sequijs viro suo et ceteris captiuis metuens· qui romam fuerāt abducti· Post hoc gabin9 cura templi hircano mandata/gētem iudeoꝛū in quinq; conuentus diuisit· quasi ꝓ penthachias iudee frangens superbiā· Eo tpe factus est antipater amicissim9 gabinoꝛ· et maxie mareo antonio· adeoq; claruit p data est ei vxoꝛ neptis regis arabū ꝺpus nomine· Qui suscepit ex ea q̄tuoꝛ filios et filiā· Primogenit9 fuit phaselus· Secund9 herodes qui post dictus est ascolonita· Tercius iosipp9· Quartus ferꝛoras· filia vero dicta est saloma·

De Fuga Austoboli e carcere Et quibusdā syue pꝛesidib9 et illius tempoꝛibus scriptoꝛibus Capitulum· Clxv·

POST hoc casu elapsus ē roma austobolus· Qui magna iudeoꝛ manu conflata alexandꝛum muro redingebat· Ad quem debellandum missus est a gabinio antonius· Captusq; iterum austobolus cū filijs romam peꝛduct9 est· Illum quidem in custodia senat9 coheꝛcuit· filios aūt in iudeam remisit· qꝛa gabinius ab se scripserat spopondisse vxoꝛi austoboli ꝓ castroꝛ traditione· Post hec cum gabin9 apud egiptum detineꝛet· alexandeꝛ austoboli filius iudeos iterū ad dissensionem reduxit· Sed rediens gabinus et pace facta/et hircano pontificium confirmauit· Quo mortuo missus est preses siue crassus vt etiaꝫ parthos qui iam romanis imminebant repumeret· Insumpt9 vero parthice militie omne fere aurum de templo tulit· ex quibus pompeius abstinuerat duo milia talentoꝛū· Ob hoc auro in os infuso interijt· Cui successit preses siue cassius qui in omnib9 consilio antipatris utebatur· Eusebius in cronicis· His tempoꝛibus Oꝛacius flaccus poeta satiricus et liricus nascitur venusi· Apollodoꝛ9 pergamenus grecus oratoꝛ/callidij et angusti ꝓceptoꝛ clar9 habetur· Ea quoq; que de catilina et cōsule cicerone salustius scribit et ludus· hoc tēpoꝛe gesta sunt· Cicero annum facit in auxilio honorifice suscept9 a plaucio· Catullus anno etatis sue tricesimo rome moritur· Mesalla coꝛuim9 oꝛatoꝛ nascit· Virgilius cremone studijs eruditur· Deinde sumpta toga mediolanum transgreditur· Et post breue temp9 romam ꝓficiscitur· Preterea titus liuius historicus et

marcus callidi9 orator· dyodor9 quoq; greece scriptor hystorie clari habentur· sed t curio populares orator qui deinceps in affuca pre= amissi exerat9 pudore mori maluit q; euadere

De Regno cleopatre t mitio romani imperij Capitulum·Clxvi·

OST ptholomeum dyonisiū·xij· in egipto cleopatra regnauit·cepit anno regni hyrcani·xvij· etatis sc3 quinte·d·xl· Mūdi vero ter millesimo·dcccc xiij·t regnauit annis·xxij· Comestor·

Eo tempore factum est dissidiū inter ro= manos pro pompeio t iulio cesare·Cesar aūt post senat9 t pompeij fugā transmare iouinū rebus ommib9 romaq; potitus est· Mstor

Ex hoc aūt loco qui est annus regni cleo= patre terti9 scōm cronicā continua romanis nascuntur imperia· Tenuitq; prefatus cesar imperium primus cuius gestorum hystoriam vt plenius exequamur etiam bella que ante imperium gessit sequenti libro reseruamus· Cuius videlicet libri principiū ab ipsi9 regni latinorum origine volumus habere exordium breuit· t sucincte percurrendo a quo et quādo idem regnum initium sumpserit· t qualiter· et p quos romana respublica a regni ipsi9 ortu vsq; ad imperij monarchiā administrata fuerit

Explicit liber quartus·

Incipit liber quintus de his qui romanam rempublicam rexerunt ante iulium·

Capitulum primum·

REGNUM LATI= norū sub iano·vt aiunt pri mo rege exortū est ab an= no·lxxvi· aoth iudicis isrl· vsq; ad annū octauū darij· qui fuit·lxxx·post transmi= grationē babilonis·x· post reuersionem cucurrit per annos·dccc· lxxxix· t reges latinos sex·albanos·xiiij·romānos·vij vsq; ad tarquinium superbum· Reges latini ceperunt a iano·albani ab ascamo· romani a romulo· Tandem expulsis ab vrbe regibus per brutum consules rempublicā tractauerūt vsq; ad iulium cesarem primum vsq; ad annū xx·hyrcani regis iudeorum per annos·cccc·t lxij·hoz itaq; primus fuit brutus anno primo Deinde·x·viri constituti anno·xi·Camillus consul anno·c·xxxvi·Quintilius dictator an no·c·xlviij· Papiri9 consul anno·c·lxxxvi· Manilius t regulus anno·cc·xliij· Publius corneli9 scipio āno·cc·xcij· Fabius maxim9 dictator āno·cc·xcviij· Lucius emili9 paul9 terenti9 varro anno·cc·xcix· Lemin9 t mar= cellus anno·ccc·iiij·Claudius vero t marc9 linius salinator anno·ccc·v· Scipio affuca= nus anno ·ccc· lxi· Scipio affucanus iunior anno ·ccc·lxiiij· Scipio nasica anno ·ccc·xci Postum9 t metellus anno·ccc·xciij· Mari9 t gneus mai9 anno·cccc·iiij· Silla āno·cccc xxij· Marcus tullius cicero anno ·cccc·xlix· Pompeius t crassus anno·cccc·lvij· Demq; cesar imperauit solus anno·cccc·lxij·Hec de temporibus consulum excerpsi illos potius sig nans quorū temporibus aliqua memorabilia contigerunt vt temporib9 scipionis bella pu= nica·tempore marij iugurtinum·tempore cice= ronis katilinarium·

De Bello eius antiquo contra germanos· Julius celsus· Capitulum secundum·

IC cesar quondam renum facto ponte transiens germanos vastare cepit que est in tercia parte gallie· Nam gallia omnis in tres partes diuisa est· Quarum vnam incolunt belge·aliā aquitani tertiā q ipsor lingua celte·nostra gallia ap= pellant·Hi oēs lingua institutis legib9 int se

differũt· Galloꝝ ab aq̃tanis/garomna flumẽ
a belgis/matrona ⁊ secana diuidit· Horũ om
niũ fortissimi sunt belge· ꝓterea ꝙ a cultu at
q̃ humanitate prouincie lõgissime absunt Mi
mmeq̃ ad eos mercatores sepe comeant· atq̃
ea que ad effeminandos animos pertinent· im
portant· Proximiq̃ sunt germanis qui trans
renum incolunt cum quibus continenter bellũ
gerunt· omnium aũt gallorum vt ad bella su-
sapienda alacer ⁊ ꝓmpt9 est animus/sic mol
lis ac minime resistens ad calamitates perferẽ
das· De summis sepe reb9 consilia meũt· quo
rum eos uestigio premere necesse est· cũ incer
tis motibus seruiant ⁊ pleriq̃ ad uolũtatem
eorum ficta· Respondeant· Gallorũ preterea
subita sunt· ⁊ repentina consilia· Nam omnes
fere nouis rebus student· ⁊ ad bellum mobilit̃
celeriterq̃ excitant̃· Itaq̃ ea que fertilissima
sunt germanie loca circa Hamam siluam· rectu
sages occupauerũt· ⁊ ibi consederunt· q̃ gens
summã habet iusticie· et belle laudis opinionẽ
huius hercinie silue latitudo nouem dierũ iter
expedito patet· multa in ea genera ferarũ na-
sci constat· que reliquis in locis visa non sunt
Ex quibus sunt boues unicornes· et alces et
uri· Apud germanos aũt consuetudo erat vt
matresfamilie sortibus et uaticinationibus de-
clararent· utrũ prelium ex usu committi esset
nec ne· Dicebantq̃ nõ esse fas germanos supe
rare· si ante nouam lunã contendissent· Bello
mito solebant omnem ad eam suam redis casus
circumdare· ne qua spes in fuga esset·

De Bello ei9 contra gallos belgicas· Et cõ-
tra butanos· Delmano9· Ca· Terciũ

OBT hoc iterum belgaꝝ gens ad-
uersum cesarem exarsit· Ex quibus
bellouagi ceteris numero et virtute
prestantes habuere electissima sexagita milia
armatorum· Suessiones ex duodecim opidis
quinquaginta milia Numeri totidem Nerecba
ces ⁊ ambiani decẽ milia· Morini viginti quin
q̃ milia· Merappi nouemmilia· Caleti decem
milia· Nouatici decẽ et septem milia· Noules
eburones cerosi ceromãni qui uno nomine ger
mani uocantur· xl· milia· Velocasses ⁊ veromã
di· eque decem milia In summa fuisse dicunt̃
ducenta milia ⁊ octuaginta duo milia armato
rum electissima/omnes usq̃ ad interitionem
pene deleti sunt Deinde apud octodoꝝ cum ce
sar in ytaliam profectus decreuisset· plus q̃ tri
ginta milia barbaroꝝ cesa referunt̃· a legione
duodecima cui preerat gelba quem cesar ad be
ragros ⁊ sedunos miserat· Ex aquitanis quo
q̃ ⁊ cantabus tagmta octo milia cesa referũ-
tur· Deinde cesar germanoꝝ quadragmta mi
lia occidisse referuntur· Julio9 celsus·
Tunc renum transire deliberat· ꝙ nauib9 tran
sire neq̃ satis tunc arbitrabatur neq̃ sue neq̃
populi romani dignitatis esse statuebat· Ita
q̃ licet summa difficultas faciendi pontis ꝓpo
neretur propter latitudinem/altitudinẽ/rapi-
ditatemq̃ fluminis/tñ id sibi contendendum·
aut aliter non traducẽdum exercitum existima
uit· Rationẽ pontis hanc instituit· Tigna bi-
na sexquipedalia/ paulũ ab uno preacuta di-
uersa ad altitudinem fluminis interuallo pedũ
duorum inter se iungebat· Hec cum machina
tionibus immissa in flumine defixerat· si scuq̃
adegerat non sublice modo directe ad perpen-
diculum/sed prone ac fastigiate vt scõm natu
ram fluminis ꝓcumberent· His itẽ contraria
duo ad eundem modum iũcta interualla pedũ
quadragenũ/ab inferiori parte contra impetũ
fluminis cõuersa statuebat Hec utraq̃ insup bi
pedalibus trabib9 immissis/ quãtum eorũ iun
ctura distabat binis utrunq̃ fibulis ab extre-
ma parte distinebantur· Quib9 disclusis atq̃
in contrariã partem reiunctis/tanta erat op
us firmitudo· atq̃ ea rerũ natura vt quo ma-
ior vis aque incitasset· se artius illigata tene-
rent· Omni opere effecto exercitus traducitur·
Cesar ad utranq̃ partẽ pontis firmo presidio
relicto in fines sicambrorũ contendit· diebus
aũt decem ⁊ octo trans renum consumptis sa
tis ⁊ ad laudem et ad utilitatem ꝓfectum ar-
bitratus se in galliam recepit/pontemq̃ resci
dit· Deinde in butanniã profectus contendit·

Orosius· Cesarus equitat9 primo con
gressu a butannis victus est· Ibiq̃ labienus
tribun9 occisus est· Deinde cum magno
suorum discrimine victos butannos in fugam
uertit· Inde ad flumen tamensem ꝓfectus cu
ius ripam ac pene totum sub aqua vadũ acu-
tissimis sudibus hostes prestruxerant Quo ubi
a romanis compertum est· barbari legionum
impetum nõ ferentes· filuis sese abdiderẽt· unde
crebus eruptionib9 romanos grauit̃ infestabã
bant· Interea tunouãtum firmissima ciuitas
cum androgeo duce datis q̃dragmta obsidi-
bus cesari se dedit· Quo exemplũ ceteri secute
sunt·
De ceteris eiusdẽ plijs ytia gallos· Ca· q̃tũ

Q cesare a buttāmis reuerso in gal=
liam ambiorix cum eburonatibus
⁊ aduatucis conspirans totam et sa
binum legatos apud eburonas cum tota fun
ditus legione insidijs circumuentos occidit.
Julius celsus. Ibi tito balueno qui
superiore anno primū pilum duxerat. vtrūq;
femur tragula trajjcitur. Quint9 lucanus in=
terficit. lucius cotta legat9 os funda vulnerat
Quintus cicuus gneum pompeiū interpretē
suū mittit ad ambiorigem. Sabinus cum p=
pius accessisset iussus arma abijcere impetum
facit. Illo sermonē protrahente circūuentus
interficitur. Deinde lucius cotta ⁊ lucius pe
trosidius acquirit. Reliqua vi noctu despata
salute sese interficiunt. Ambiorix animatus
treuerorum consilio m qua duo de principatu
contendebant moduomarus ⁊ cingetorix le=
gatum ad ciceronem mittit qui tunc similiter
in hybernis perat. Delmandus. Ci=
cero respondit non esse consuetudinem populi
romani accipere ab hoste armato conditionē.
Multitudo hostium ex hoc colligi potuit q cū
in obsidione castrorum vallum circumdandū
esse a captiuis romanis docerentur. ⁊ instru=
menta ruralia nō haberēt gladijs considendo
terram ⁊ sagulis exportando vix tribus horis
vallum .x. pedum. ⁊ fossa pedum .xv. p milia
passuum .xv. in circuitu perfecerūt. Preterea
c. ⁊ .xx. turres mire altitudinis extruxerunt.
Et cum iam .vij. dies noctesq; sic diui hostiū
cunei pugnarent. ac ventus plurimus subito
exort9 esset testas feruentes intorsere tugu=
flammataq; fodis tela. ac mox concepto igne
tutilantia intra castra iecerunt. Quo facto p
culmea culmina raptim vent9 insistens spar=
sū animauit incendiū. Sed nec sic quidē romani
cum undiq; obruerent. vulneribus. laboriq9
vigilijs. incendijs recesserunt. Tunc cicero li=
teras iaculo illigatas ad cesarē mittit quibus
nunciauit vnam decimā esse legionem alteraq;
iam pene confectam. Cesar nuncium ad bello
uagos ad marcum crassum mittit. Oros9

Postea cum duabus legionibus eo aduē
tante deserūt hostes obsidionē atq; eam cūcti
raptis copijs ruunt. Cesar parcissimis se ca=
stris consulto condidit. equitibusq; promissis
vt fugam fingerent imperauit vt ad transitū
vallis q̄ media erat. fibiq; periculosa vicebat
hostes contemptu sui inuitauit. Quibus ad=
uentantibus insuper obstrui portas precepit
Quo viso galli q̄si iā vicissent ad obducendū
extunsecus vallum cōuersi sunt. Cesar totis
repēte portis paratū effudit exercitū versosq;
in fugam gallos vastissima cede cōfecit. Nam
lx. milia tunc fuisse cesa referuntur e quibus
pauci per paludes in vias euaserunt. Ju=
lius celsus. Cesar legione pducta recog=
nouit. nam decimum quenq; militem esse sine
vulnere exquo intellexit cum quāto periculo
⁊ quāta virtute pugnauerunt. Iterum fama
perfertur ad cesarem magnas galloru cōpias
earum ciuitatū que appellantur armorice cō=
uenisse. Hic autem more galli bella incipiunt
lege communi omnes puberes ⁊ armati con=
uenire iubent. Qui ex his nouissimus cōuenit
in conspectu multitudinis omnibus crudelib9
affectibus necatur inito postea bello cum in=
duciomaro treuerorum principe cesar precepit
vt omnes vnum peterēt moduomarū ne quis
quē pu9 vulneraret q̄ illū interfectū videret.

De Dictis moralibus iulij celsi. Rūor.
Capitulum quintum.

EC ⁊ alia multa de bello cesaris
narrāt orosi9 ⁊ iulius celsus. Hoc
enim bellum cesaris gallicū. Julius
celsus diligēter in libus. v. describit. de quib9
etiam hec que sequent excerpta sunt. Ju=
lius celsus libro primo. Consueuerūt dij
immortales quo grauio9 hoies ex cōmutatiōe
rerum doleant quos pro scelere eorum dilasi
volunt his secundiores interdum res ⁊ diu=
turniorem impunitatem concedere. Totius
gallie consensui nec orbis terrarum obsistere
possit. Naturale est omnes homines studio
libertatis moueri ⁊ conditiones seruitutis o=
disse. Libenter homines id q̄d volunt credūt.
Iracūdia ⁊ temeritas gallorū genti maxime
innata est ita vt leuem auditionem pro re cō
parata habeāt. Nimi est illa mollicia nō vir
tutis inopiam paulisper ferre non posse facili9
reperiūtur qui se vltro morti offerant q̄s qui
dolorem patienter ferāt. Idem secundo
libro. Rerum omnium magister est vsus
q̄d volum9 ⁊ libenter credimus. et q̄ sentim9
ipsi. reliq̄s sentire speramus. Idē. iij. libro

Inter duos bellātes hoc vnū temp9 agen=
di de pace est. dū sibi vter q; confidit ⁊ pares
ambo vident. Q̄d si alteri paululū modo for=
tuna tribuerit vix vtetur conditionib9 pacis
qui superior videtur. nec equa parte content9
erit. qui se omnia habiturū sperat. Idem

in libro quarto. Terror hominib⁹ consiliū et mentem eripit. ⁊ membra debilitat. Portuna plerūq; eos quos plurimis beneficijs ornauit ad diuorē casum reseruat. Idem quinto libro. Galli homines appetiti sunt mimice q; insidiosi qui per virtutem non per dolum dimicare consueuerunt.

De Quibusdam dictis diceronis et libris eiusdem. Actor. Caplm. Sextum.

ORRO Ciceronem in gallia sub cesare militasse iuxta iuliū celsum et orosium supern⁹ diximus. q̄ multa p̄ clara dixisse atq; scripsisse legit. Aug⁹ de ciuitate dei libro. xxij. Deum certe volens dicere sicut poterat breuit̄ diffinire. Ens est inquit soluta ⁊ libera. secreta ab omni concretione mortali. omnia sentiens ⁊ mouens. Ipaq; predita nutu sempiterno. Hieronimus cōtra Iouinianū libro p̄mo. Cicero rogatus ab hirco vt post repudium terentie sororē eius duceret/nō acquieuit dicens/se non posse et vxori ⁊ philosophie pariter operam dare Illa aūt coniunx egregia ⁊ que de fontib⁹ tullianis hauserat nupsit salustio inimico eius

Actor. Scripsit aūt dicero qui ⁊ marcus tullius vocat. de officijs libros tres. de amicicia librum vnum. De senectute libr̄ vnum. De oratore libr̄ vnum. De paradoxis libr̄ vnum. Philippicarum libr̄ vnum. Rethoricorum libros duos. Tusculanarum questionū libros quinq;. Orationum libros duodecim. Inuectiuarum libros sex. De legib⁹ libros tres. De fine bonī ⁊ mali libros quinq;. De natura deorum libros tres. De diuinatione libros duos. De fato librum vnum. De creatione mūdi librum vnum. Dyalogorum ad hortensium librum vnum. De partitione orationis librum vnum. De achademicis librum vnum. De his aūt omibus hec pauca moralia ad memoriam et edificationem legētium excerpta huic operi inserui.

Cloſculi librorum eiusdem Tullius in libro primo de officijs. Capitulum. vij.

IRTUTIS omis laus in actione consistit. a qua tamē sepe fit imissio. multiq; dantur ad studia reditus. Care debem⁹ que in terris gignūtur ad vsum hominis creau omnia. homines autē hominum causa fuisse generatos/ vt ipsi inter se alij alijs prodesse possint. In hoc ergo debem⁹ naturam ducem sequi. et communes vtilitates afferre in medium. Fundamētum primum iustitie est ne cui noceatur. deinde vt cōmuni vtilitati seruiatur. In illis primissis standum nō esse quis non videt que quis metu coact⁹ vel dolo deceptus promiserit. Fundamētum iustitie est fides id est dictorū conuentorūq; constans veritas. Existūt sepe iniurie quedam mimis callida sed maliciosa iuris interpretatione/ex quo illud. summū ius summa iniuria est. factū est iam tritū prouerbium. Quare suscipienda sunt bella/ vt sine iniuria in pace viuatur. Itaq; pacis que nihil habitura sit insidiarum semp est consulendum. Totius iniustitie nulla capitalior q̄ eorum qui cum maxime fallant. id agunt vt boni viri videant. Liberalitate ⁊ beneficētia nihil est natura hominis acōmodatius/sed hec multas debet habere cautiones. Videndum est enī primum ne obsit ei illi cui datur beneficium vel alij. Sunt enī multi cupidi splendoris ⁊ gloie/qui alijs eripiūt q̄d alijs largiantur. ⁊ sic alijs nocent. vt mali liberales existant. Hoc autē ea liberalitate vtamur que amicis prosit. ⁊ nemini obsit. Deinde ne maior sit liberalitas q̄ facultas/et tandem vt pro dignitate cuiq; tribuat. quod est fundamentum iustitie. Nihil enim liberale est q̄d non sit iustum. Spectandi sunt mores eius in quem beneficium conferatur ⁊ animus eius erga nos ⁊ communitas ac societas vite et ad nostras vtilitates officia primus collata. Omnium societatum nulla prestātior est. nulla firmior. q̄ cum boni viri morib⁹ similes/ familiaritate coniūcti sunt Nihil enī amabili⁹ est nec copulatius q̄ mor⁹ similitudo bonorum. In quib⁹ enī eadem studia eedem voluptates sunt. i his vt alter altero eque delectetur. vt se ipo/et sic vnus fiat de pluub⁹. Vita victusq; communis/consilia/sermones/cohortationes. interdū etiā obiurgationes maxime in amicicijs vigēt estq; illa iocundissima amicicia/ quā similitudo coniugauit. Sicut scientia que remota est a iustitia callidita⁹ potiꝰ q̄ sapientia est appellāda/sic ⁊ animus paratꝰ ad periculum si sua cupiditate non cōmuni vtilitate impellitur. audacie potiꝰ nomē habet q̄ fortitudinis. Fortes et magnanimi sunt habendi non qui faciūt sed qui ꝓpulsant iniuriam. Vix inueitur qui laboribus susceptis periculisq; aditis nō quasi mercedem rerum gestarum desideret gloriam. Non est consentaneū rationi/ qui metu non

frangitur eum frangi cupiditate nec qui se mi
uictum a labore prestiterit vinci a voluptate.

De eodem. Capitulum octauum.

LOGIENDUM est pecunie cupi
ditas. Nihil enim tam angusti tam
parui est animi q̄ amare diuitias.
Nihil honesti9 atq; magnificenti9 q̄ pecuniā
contemnere. si non habeas. Si autem habeas
ad beneficentiam liberalitatēq; cōferre. Multi
tranquillitatē expetentes a negocijs publicis
se remouerūt atq; ad ociū profugerūt. Inter
quos ꝛ nobilissimi philosophi. et quidā hoies
seueri ꝛ graues nec populi nec pnāpū mo-
res ferre potuerunt. Dixeruntq; nonnulli in
agus. Facilior quidē ꝛ tutior et alijs min9
grauis ac molesta odiosoꝝ vita. Fructuosior
autem hominum genus ꝛ ad claritatem atq;
amplitudinem aptior eoꝝ qui ad rempublicā
ꝛ ad res magnas gerēdas se accomodauerūt

Bellum ita suscipiat. vt nihil aliud nisi pax
q̄sita videat. Fortis est animi ꝛ constantis
nō pturbari in reb9 aspeꝛus. nec tumultuantē
de gradu deijci. sed p̄senti animo ꝛ cōsilio suo
uti. nec a ratione discedere. Illud etiā magni
ingenij est cogitatione futura pcipere ꝛ ante
constituere quid euenire possit ꝛ quid agendū
sit cum euenerit. Qui reipublice profuturi
sunt duo precepta platonis teneāt. vnum q̄
utilitatē ciuium sic tueant. vt quicquid agūt
ad eam referāt obliti comodoꝝ suoꝝ. alteꝝ
vt totum corpus reipublice procurent ne dū
aliquam partem tueantur reliquas deserant.
Tutela autem ꝛ procuratio reipublice ad
eoꝝ utilitatem qui commissi sunt non eorū
quibus est cōmissa gerenda est. Nihil est lau
dabilius nihil magnoq; preclaro viro digniꝰ
placabilitate ꝛ clementia. Que tamen ita p̄-
banda est vt adhibeat reipublice causa seueri
tas. sine qua ciuitas non potest administrari.
Omnis etiam aiaduersio ꝛ castigatio debet
vacare a cōtumelia. nec ad eius qui punit vel
castigat aliquem. sed ad reipublice utilitatē
referri. cauendum est etiam ne maior sit pena
q̄ culpa. ꝛ ideo prohibenda est ira in puniēdo
maxime. Nunq; enim iratꝰ qui ad puniendū
accedit mediocritatem illam tenebit que est
inter nimium ꝛ parum. Qui ergo reipublice
presunt legum similes sunt que ad puniendū
non iracundia sed equitate ducunt. In reb9
aūt p̄speris fugienda est superbia ꝛ arrogātia

Nam vt aduersas res sic ꝛ secūdas immo
derate ferre leuitatis est. Preclara est equa
litas in omni vita sc̄z vt sit idem semp vultus
eadēq; frons sicut de socrate dictū est. Ca-
uendū est ne assentatoribus siue adulatoribꝰ
aures patefaciam9 in quo falli facile est. Ta-
les enim nos putamus vt iure laudemur in q̄
inflati vanis opinionibus innumerabilia pe-
cata ꝛ maximos errores inuimus. Sunt qui
dem homines non re sed nomine.

De eodem. Capitulum nonum.

IDEMDUM est vt contra cō
munem naturam nihil contendam9
sed studia nostra eius regula metia-
mur. nec enim attinet nature expugnare. nec
quicq; sequi quod nō queas assequi. Id ma-
xime quenq; decet qd̄ maxime suū est. Alii
dicas q̄ min9 delectent magis censent sapiētes
sensum diluere q̄ repente p̄dere. Luxuria
cum omni etati turpis sit senibus maxime fe-
dissima est. Peregumi ꝛ incole officium est.
nihil p̄ter negocium suum agere. nihil de alio
inquirere minimeq; esse in aliena republica cu
riosum. Forme corporali adhibenda est mū
dicia nō odiosa nec exquisita nimis. sed tantū
que fugiat in humanam negligentiam. In ve
stibus etiam mediocritas optima est. Ca-
uendum est ne aut ingressu tarditatibus mol-
lioribus vtamur vt pomparū ferculis similes
videamur aut nimias celeritates i festinatiōe
suscipiamus. In quibus est significatio in-
constantie. Sit vox loquentis dulcis ꝛ non
contēdiosa neq; languens neq; canora. Vide-
atq; i primis de quib9 reb9 loquat. si de seriis
seueritatē adhibeat. si de iocosis leporē. Or-
nanda ē dignitas domo. non ex domo tota q̄-
rēda est. nec domo dñs ꝑ dño dom9 honestā-
da est. In domo clari hoīs hospites multi
recipiendi sunt ꝛ admittenda hominū cuiusq;
generis multitudo atq; adhibēda est cura fa-
cilitatis. aliter enim ampla dom9 decorū dño
fit si est in ea solitudo ꝛ maxime si sub alio do
mino solita est frequentari. Odiosum est enī
cum pretereuntibus dicitur o domus antiqua
heu q̄ dispari domino dominaris. Turpe est
valde ꝛ vitiosum in re seuera delicatū inferre
sermonē. Quēadmodū ergo in oratiōe cōstāti
sic in vita oīa apta sint inter se ꝛ cōuenientia
ꝛ que parua videātur esse delicta. nec a multis
intelligi p̄nt ab his diligenti9 est declinandū.

Si enī in oīgamſ muſicis q̄uis paululū diſcre
pēt· vitaē tñ ne quid ī eis diſcrepet· multo ma
gis oīdinis omnimoda conuenientia in actio=
nibuſ noſtris adhibenda ē· q; maioī ac melioī
eſt actionum q̄ ſonoīum accentus· Neſcio
quomodo fit vt magis in alijs q̄ in nobiſmet=
ipſis cernam9 ſi quid ꝛelinquē· Illiberales
ꝙ ſoīdidi ſunt queſtus mercenariorum ommū
quoīum opera non quoq; artes emūtur· Eſt
enī in illis ipſa merces adoīamentū ſeruitutis
Soīdidi etiā ſunt qui mercantur a mercatoī
bus qđ ſtatim vendant· Nihil enī proficiunt
niſi admodum mentiant· Mīnime quoq; artes
hē probande ſunt que miniſtre ſunt voluptatū
vt q̄s exercēt laniſte/piſcatoīes/coq; fotoīes/
et etiā vnguentarij/ſaltatoīes/ludiq; talaīes·
Quib9 aūt artibus aut prudentia meſt maioī
aut non mediocris vtilitas queuē· vt mediā
na architectura ꝙ doctrina rerum honeſtarum·
hē quidem honeſte ſunt his q̄rum oīdini con ue
niunt· Mercatura autē ſi tenuis eſt ſoīdida
putanda eſt· Omnium aūt rerum ex quib9
aliquid acq̄ritur· nihil eſt agricultura melius
nihil vberius/nihil dulci9/nihil homine libero
digmius· Omne aūt officium qđ ad coniuncti
onem hominum ꝙ ad ſocietatem tuendam va
let/ anteponēdum eſt illi officio/qđ ex cogniti
one ꝙ ſcientia continē· Eſt enī humane natu
re aptius ꝙ vtilius· Magnitudo animi remo
ta comitate ꝙ coniūctione humana/feritas q̄
dam fit et inhumanitas·

De Eodem idem in libro ſcđo· Ca·x·

IGIT magnas vtilitates adipi=
ſcimur conſpiratione hominum atq;
conſenſu· ſic nulla tam detestabilis
peſtis eſt que homini ab homine non naſcatur·
Male ſe habet res cum qđ virtute effici de=
bet id pecunia temptatur· Quia ipſum
qđ honeſtum decoīumq; dicim9 per ſe nob̄ pla
cet· animoſq; omnium natura ſui commouet·
Icirco illos in quib9 hoc eſſe remouetur a na
tura ipa diligere cogimur· atq; hoc quidem eſt
cauſa diligendi grauiſſima· Nemo iuſt9 eſſe
poteſt· qui mortem/qui exilium/qui dolorē vl̄
egeſtatem timet· aut ea que his cōtraria ſunt
equitati antepomt· Tāta eſt iuſtitie vis/vt
nec illi qui maleficio ꝙ ſcelere paſcunt· ſine vl
la eius particula viuere poſſint· Nam ꝙ prin=
ceps latronum niſi equaliter diſpertiat p̄dam
aut interficietur a ſocijs· aut relinquet· Om
nia ficta ſceleriter tanq̄ floſculi decidūt· nec ſi=
milatum quicq̄ poteſt eſſe diuturnum· Qui
veram iuſtitie glouā adipiſci vult iuſtitie fun
gatur officijs· Puma adoleſcentis commen
datio pficiſcatur a modeſtia/cum pietate in pa
rentes· in ſuos benuolentia· Deinde etiā facile
in optimam partem ꝑmire cognoſcit· ſi ad ſa=
pientes ꝙ claroſ viros et bene conſulētes· t· p
ſe contuleūt· ꝙ cum eis aſſiduus ſit· Judi=
cis eſt ſemp in cauſis verum ſequi· Beneficen
tie ac liberalitatis duplex eſt ratio/aut enī ope
ra impenditur indigentibus· aut pecunia/fa=
cilior quidem poſteriori locupleti/preſertim ſed
ꝑma lautior ac ſplendidior ꝙ viro forti claro
q̄ digniori ac pluribus vtiliori· Nam ꝑma ex
archa/ſecūda ex virtute ꝑmitur· ꝙ ſepe qui
pecunie beneficium acāpit deteriori imo fit· at=
q; ad idem ſemp expectandum paratior· Nec
ita claudenda eſt reſſamiliaris vt eam benig=
nitas aperire nec poſſit nec ita reſeruāda vt
pateat omnib9· Cauſa aūt largitionis du=
plex eſt· ſcilicet ſi aut neceſſe eſt· aut vtile/ꝙ ī
hiſipſis mediocritatis regula ſeruanda eſt· re
mutate enī remota gratiſſima eſt liberalitas
Nam viri liberalis bonitas commūe omnium
pfugium eſt· Nec vno modo in diſparibus
cauſis affecti eſſe debemus· Propenſior enī de
bet eſſe benignitas in calamitoſos niſi forte ca
lamitate digni9 fuerit· Conuenit aūt viro li
berali· ī dando eſſe munificum/in exigendo nō
acerbum/in omni quoq; re contrahenda ven
dendo/emendo/conducendo/ locando/facilem
ꝙ equum/multa miſtis de iure ſuo cedentem/et
a litibus quātum liceat abhorrētem· Haben
da eſt tamen ratio familiaris/quā quidem di=
labi ſententie flagitioſum eſt· ſed ita vt illibe=
ralitatis et auaritie abſit ſuſpitio· Decoīum
valde eſt patere domos illuſtrium viroī illu=
ſtribus hoſpitibus· In beneficijs collocan=
dis mores hominum nō fortunam ſequi hones=
ta ratio eſt· Sed quis eſt tandem qui inopia
et optimi viri cauſe/non anteponat gratiā vi
ri fortunati ꝙ potentis· A quo enim videt re=
muneratio fore expeditior atq; celeriori/in eo
noſtra voluntas ē ꝓpenſior· Corruptiq; ſunt
mores/et deprauati admiratione diuitiarum·

Nullum vicium deteri9 eſt auaritia· preſer
tim in principib9 ꝙ rempublicam gubernanti=
bus· Habere enī queſtum reipublice non mo
do turpe eſt· ſed etiā ſceleratum ꝙ nephariū·
In iulio ceſare tāta peccādi libido fuit vt hoc
ip3 peccare eū delectaret etiā ſi cauſa nō eſſet·

OBLIVIOM sapionem scupsit cato dicere solitum nunq̄ se minus odiosum esse q̄ cum odiosus. nec minus solū q̄ cum solus esset. Magnifica vero vox ac viro magno ⁊ sapiente digna que declarat illum. ⁊ in odio de negocijs cogitare et in solitudie secum loqui solitū. Due itaq; res que languorē afferunt ceteris illum accuebāt scilicet odium ⁊ solitudo. Detrahere aliquio alteri. ⁊ hominē hominis in cōmodo suū agere cōmodum. magis est contra naturā q̄ mors. Sicut enim si vnumqōq; corpus membrum huic haberet sensum vt posset putare se valere Si proximi membri valitudinem detraxisset debilitari ⁊ interire totū corpus necesse esset. Sic vnusquisq; nostrū si ad se rapiat cōmoda aliorū detrahatq; cui possit emolimenti sui gratia societas hominū ⁊ cōmunitas euertat necesse est. Multo magis est scōm naturam communitas ⁊ iustitia et liberalitas q̄ voluptas vite diuitie. Magis quoq; est scōm naturam pro ommbus gentibus si fieri possit cōseruandis atq; iuuādis maximos labores molestiasq; suscipere. q̄ viuere in solitudine. non solum sine vllis molestijs. sed etiam in voluptatibus maximis ⁊ oīm rerum copijs. Erat qui vidum vllum corpus aut fortune vicijs animi grauiꝰ existimet. Homo nature obediens homini nocere nō potest. Onū oībus debet esse ꝓpositum vt eadem sit vtilitas omnium suscuiusq; ⁊ vniuersorū. Societas artissimū vinculum est arbitrau magis cōtra naturam esse hoīem. homini aliqō detrahere sui cōmodi causa q̄ omnia incōmoda subire. Justitia ē vna oīm domina ⁊ regina virtutum. Sicut quedam membra amputantur. si languere et tanq̄ spiritui cauere ceperunt ne noceāt reliqs partibus corpus. sic in figura ista hominis feritas ⁊ immanitas belue a communi humanitate segregāda est. Nihil tā scōm naturā est q̄ vtilitas. Sed certe in re vtili turpitudo esse non potest. Qui deliberāt vtrum id qō honestum vident sequantur an scientes scelere se contaminent. etiam si ad id quod deliberant non peruenerunt in ipsa dubitatione facinus committūt. Ea enim deliberanda ommino nō sunt in quibus turpissima est ipsa deliberatio.

Certe si omnes deos hoīesq; celare possimꝰ nihil tamen auare vel iniuste vel libidinose faciendum est.

HAMICICIIS maxime pturbant officia quibus ⁊ non rubuere qō recte possis ⁊ rubuere quod non sit equum contra officiū est. Honores. ⁊ diuitie. et voluptates. ⁊ ceteri huius generis que vident vtilia nunq̄ amicicie anteponenda sunt at neq; contra rem publicam neq; contra iusiurandum ac fidem amici causa vir bonꝰ faciet. etiā si iudex fuerit de ipso amico. ponit enim psonam amici cum mouit iudicis. ⁊ tantū dabit amicicie vt amici causam malit esse verā ⁊ vt morā dē litis tēpꝰ quoad leges prmiserunt accomodet. Cum aūt iuramēto sententia dicenda sit meminit se deū testem adhibere. Si omnia facienda sunt q̄ amici volunt non amicicie tales sed coniurationes putande sunt. Cum id qō vtile videt in amicicia cum eo qō honestum est comparat iaceat vtilitatis species valeat honestas ⁊ cum in amicicia que honesta non sunt postulantur religio ⁊ fides anteponant amicicie. Homīm vero nate quā maxime sequi debemus inimica est crudelitas. Omnes aliud agētes ⁊ aliud simulantes perfidi sunt. improbi. ⁊ maliciosi. Nullum igitur eorum factum vtile esse potest cum tot sit vicijs inquinatum. Tollendum est ex rebus contrahendis omne mendacium tā emptor q̄ venditor si ad loquendū venerit non plus q̄ semel eloquatur. Vir bonus ⁊ iustus nihil cuiq̄ qō in se transferat detrahet

Bonus vir nō modo facere ⁊ nec cogitare quidē audebit quicq̄ qō non audeat ꝓdicare. Quid interest vtrum ex homine quis in beluā se cōuertit an sub hominis figura immanitatē belue gerat. Est ius bellicum fidesq; iurisiurandi etiam cum hoste sepe seruanda. sed non semper. Quod enim ita iurandū est. vt mens sicu oportere cōcipiet id seruandum est. Qō autem aliter si nō feceris nullum est piaculum vt si predonibus vel piratis per pactum pro capite pecuniam non attuleris nulla fraus est etiam si iuratus id quidem non feceris. Nam pirata cum sit communis omnium hostis nec fides nec iramentū cum eo debet esse cōmune

Non falsum iurare periurare est. sed quod ex animi tui sententia iuraueris. sicut verbis concipitur id non facere. piaculum est. Nec illa quidem promissa seruanda sunt que his ipsis mutilia sunt quibus prmiseris. Peruertunt homines eaq; sunt fundamēta nature cū vtilitatem ab honestate se iungunt. Omnes

enim expetimus vtilitatem ad eamq; rapimur

In iureiurando nō quis metus ꝙ qđ sit ius debet intelligi. Est enī iusiurandū affirmatio religiosa. Quod ergo affirmate ⁊ quasi deo teste promiseris/id tenendum est.

Cloſculi eiuſdem De amicicia. Idem in libro de amicicia. Capitulum.xiij.

MIICIIA omnib9 humanis rebus preponenda est. Nihil enī est tam nature aptum. tamq; conueniens ad res secundas vel aduersas. Sed hoc pumū sāo amicicia misi m bonis esse non posse. Negat etiā quenquā esse virum bonū misi sapientem. Sed illam sapiētiam interpretant quam nemo adhuc mortalis est assecutus. Illos bonos viros appellādos putemus ꝙ assecunt/quantum homines possunt. naturā optima bene viuendi ducē. Quāta sit vis amicicie in hoc intelligi potest q; ex infinita societate generis humani quā conciliauit ipa natura ita contracta res est ⁊ adducta ad angustum vt omnis cautas inter duos vel inter paucos conclietur. Est aūt amicicia nihil aliud misi omīum diuinarum humanarūq; rerum cum benuolentia ⁊ cautate consensio. Quomodo potest esse vita vtilis que non amici mutua benuolentia conquiescat? Quid enī dulcius q; habere cum ꝙ audeas sic loqui vt tecū? Quis esset tantus fruct9 in prosperis rebus/misi haberes qui illis eque vt tu gauderet? Aduersa vero ferre difficile esset sine eo qui eas graui9 etiam q; tu ferret. Et scōas res facit amicicia splēdidiores ⁊ aduersas partiens communicāsq; leuiores. Nihil est virtute amabili9/nihil qđ magis alliciat ad diligendum/quippe cum pter veritatem et probitatem etiā eos quos nunq; vidimus/diligam9. Sapio nihil difficilius esse dicebat q; amicicia vsq; ad extremam vite diem permanere. Interdum enī dirimitur contentione luxurie vel alterius commodi/qđ idem adipisci vterq; non potest. Pestem vero nullam esse maiorem amicicijs quaz m pleriq; pecunie cupiditatem. In optimis quibusq; certamē honoris ⁊ gloie/exquo inimicicias maximas inē amicissimos extitisse videmus. Nulla ē excusatio peccati si amici causa peccaueris. Nam cum conciliatur amicicie virtutis opmio fuerit. difficile est manere amicicia/si a virtute defeceris. Qđ si rectum statuerimus. vel concēdere amicis quicq; velim. vel impetrare ab eis quicq; velimus. perfecte quidem sapientie sum9 si mihil habeat res vicij

Dec igitur lex in amicicia sanciatur. vt neq; rogem9 res turpes nec rogati faciam9 Turpis enī excusatio hec est/⁊ minime accipienda/ si quis contra rempublicam amici causa se fecisse fateatur. Precipiendum est igit bonis/ vt si in prauorum amicicias ignari aliquo casu inciderint ne existimēt ita se alligatos vt ab amicis i republica peccantib9 nō discedāt. Nec minor pena statuēda est his/ q; alter secuti fuerint q; his q; ipsi fuerunt impietatis duces. Mihi nō minoris cure est. q̄lis respublica post mortem meaz futura sit. q; qualis hodie sit. Dec igit pma lex amicicie sanciat. vt ab amicis honesta petamus. et amicoz causa honesta faciamus. consiliū vez libere date gaudeam9. pluriumq; in amicicia amicoruz bñ suadentium valeat auctoritas. Bonos boni diligāt assciscantq; sibi quasi pmotate sibi coniunctos atq; natura. Nihil est appetenti9 simillium sui atq; rapaci9 q; natura. In vera amicicia nō tā vtilitas parta per amicum/quā amici amor ipse delectat. Amicicarum suaz cuiq; prima net stabilis ⁊ certa possessio/ita vt etiaz si illa maneant que sunt quasi dona fortune/cum vita inculta et deserta ab amicis iocunda esse nō possit. Multa que nostri causa nunq; facerem9 causa amicoruz facimus. que in nostris rebus inhoneste. in amicoruz fiunt honestissime/vt precari pro amico moigno in aliquez/ acerbius imehi pro eo.

Iterum de eodem. Caplm.xiiij.

IOIDAM diffmiunt amicicā paribus officijs ⁊ voluptatibus/ꝙ hoc quidem est nimis exigue/et vtilit ad calculos vocare amicicā vt par sit ratio acceptoruz ⁊ datoruz. ditior enī ⁊ affluentior videtur esse amicicia nec obseruare restricte quam plus reddat q; acceperit. Neq; enī verendum est ne quid exuberet. aut ne quid in terrā defluat aut plus eq̄ in amicicia confertur. Bonū viū ⁊ sapientis est hec duo tenere in amicicia. Primū ne quid fictum vel simulatum sit. Aperte enim odisse magis ingenui est. q; fronte occultare sentētiam. Deinde non solum alte latas ab aliquo cumiationes repellere. ꝙ nec ipm quidem suspicioſum esse semp existimantem aliquid ab amico esse violatū. Accedat huc oportet suauitas quedam sermonū atq;

morum haud mediocre cõmentum amicicie.
Non est negligẽda fama nec mediocre telũ ad res gerendas oportet existimare benuolẽtiam ciuium quam tamen blandicijs assentãdo colligere turpe ẽ. Vere amicicie difficillime reperiunt̃ in illis qui in honoribus reipublice versantur. Vbi enim inuenias qui honorem amici sui anteponat? Firmamentum stabilitatis ⁊ constantie quam in amicicia querimus est fides. Veterrima queq; in amicicia sicut vinum vetus debent esse suauissima. Maxima enī est vis vetustatis ⁊ consuetudinis. Odiosum sane genꝰ hoīm. officia exprobrantiū. que meminisse debet is in quem collata sunt. non commemorare qui contulit. Di qui superiores sunt submittere se debẽt in amicicia. ⁊ sic qdamodo inferiores extollere. Dispares mores disparia studia sequntur. quorum dissimilitudo dissociat amicicias. Nec ob vllam aliam causam boni improbis ⁊ improbi bonis amici esse non possunt. nisi quia tanta est inter eos quanta maxima potest esse studiorum distantia. Erumpũt sepe vicia amicorum tum in ipsos amicos tum in alienos quorum tamen ad amicos redundat infamia. Tales igit̃ amicicie sunt remissione vsus euellende ⁊ dissuẽde magis q̃ dirimende. Cauendum est nanq; ne non solum amicicie dispolite sed etiã nimis amicicie suscepte videantur. Nihil enim turpius q̃ cum eo bellum gerere cum quo familiariter vixeris. Hoc aũt dico nisi quedam admodũ intolerabilis exarserit iniuria vt neq; rectum neq; honestum sit nec fieri possit vt non statim alienatio disiunctioq; facienda sit. sic ergo fiãt amicoꝝ discidia. si necesse sit vt extincte potiꝰ amicicie q̃ oppresse videant̃. ⁊ hic honor veteri amicicie tribuendus est vt in culpa sit is qui facit. nõ qui patit iniuriam. Caueamus ergo ne nimis cito diligere incipiamus ne nos indignos se videantur. Digni autem sunt amicicia quibus in ipsis est causa cur diligantur. Sed rarum genꝰ est. equidem omnia preclara rara nec quicq; difficiliꝰ est. q̃ reperire quid sit ex omni parte in suo genere perfectum. Ipse hõ seipsum diligit ꝓ se non vt aliquam a seipso mercedem exigat caritatis sue. Quod nisi in amicicia idem transferatur verus amicꝰ nunq̃ reperietur. est enim verus amicus tanq̃ alter idem. Equum est enim ipsum virum primo bonum esse ⁊ seipsum per se diligere. Deinde alterum similem sui querere. cuiꝰ animum ita cum suo misceat vt pene efficiat vnũ e duobꝰ

De Eodem. Capitulum quintodecimum.

INTER BOS autem stabilitas amicicie confirmari potest qui benuolentia iuncti primum cupiditatibus quibus ceteri seruiũt imperant. Deinde equitate ⁊ iustitia gaudent omniaq; alter pro altero suscipit. nec quicq; nisi rectum ⁊ honestũ alter ab altero petit nec solum se colunt inter se ⁊ diligunt sed etiam verentur. Nam ornamentum amicicie tollit qui ex ea tollit verecundiam permodosus in his error est. qui existimant libidinum peccatorũq; omnium in amicicia patere licẽdiam. Virtutũ enim amicicia adiutrix a natura data est non vicioꝝ comes vt quoniam solitaria nõ possit virtus ad ea que sũma sunt pervenire cõiuncta ⁊ sociata. cum altera pervenret. Si quis deꝰ nos ex hominum frequentia tolleret ⁊ in solitudine vspiam collocaret. atq; ibi suppeditãs omnium rerum quas natura desiderat copiam homini vero aspicẽdi eripere potestatem q̃s tam ferreus esset qui hanc vitam ferre posset cuiq; non auferret voluptatũ omnium fructũ solitudo. Natura enim nihil solitariũ amat Vnde verũ est q̃ ab architecta tarentino vt opinor dictum solitum a senibus nostris audiui. Si quis in celum ascendisset naturamq; mundi ⁊ pulcritudinem siderum perspexisset. in suauem illi fore admirationem que iocũdissima quidẽ fuisset si aliquem cui narraret habuisset. Et monendi sepe amici sunt ⁊ obiurgandi. sic tñ vt monitio acerbitate ⁊ obiurgatio contumelia careat. ⁊ tunc amice accipienda sunt cum benuole fiunt. sed nescio quomodo verum est q̃ in andria familiaris meus ait terenꝰ. Ob sequium amicos veritas odiũ parit. Molesta est veritas. Siquidem ex ea nascitur odium qđ est venenum amicicie. sed obsequiũ multo molestius quod pecatis indulgens precipitẽ amicum ferri finit. Maxima autem in eo est culpa qui ⁊ veritatem aspernatur ⁊ in fraudẽ obsequijs impellit. Cuius aũt aures veritati clause sunt vt ab amico verũ audire nequeat huius salus desperanda est ⁊ monere igitur et monerj proprium est vere amicicie ⁊ alterum libere facere non aspere alterum patienter recipere. Sciendum etiam nullam in amicis maiorem esse pestem q̃ adulationem que est vicium hominum leuium ac fallacium ad voluptatem omnia loquentium nihilq; ad veritatẽ. Omnino est amans sui virtus. optime enī seipsa nouit quãq; amabilis sit intelligit.

Ommium rerum simulatio vitiosa est· tollit enī iudicium veri cum in hoc amicitie vis consistat· vt vnus quasi animꝰ ex pluribus fiat q̄ modo id fieri poterit si nec in vno vnus animꝰ erit· sed varius ⁊ commutabilis et multiplex

Nulla est aūt amicitia hec cum alter verum audire non vult· alteri ad mentiēdum paratꝰ est· Nperte quidem adulantem nemo nō videt· misi qui admodum excors est sed callidus ⁊ occultus nō facile agnoscit quippe qui etiaz in aduersando sepe assentatur· et litigare se simulās blanditur· atq; ad extremū dat manus vincq; se patitur vt his qui illusus est plꝰ videatur esse videatur· Omnia breuia tollerabilia esse debent et si magna sint·

Cloſculi eiusdem de senectute· Idem in libro de senectute· Capitulum·xvi·

ANTA mest hominibus stultitie inconstantia/ atq; perueritas/ q̄ omnes eam vt adipiscant: exoptant·⁊ eandem adepti accusant· Quiete ⁊ pure atq; eleganter acte etatis placida ⁊ leuis est senectus Nam ipa bene acte vite beneficiorum q̄ multorū recordatio iocundissima est· Temeritas florentis etatis est· prudentia aūt senescentis vī qui legere aut audire antiq̄ volueut maxias respublicas ab adolescentia labefactas a sembus aūt sustentatas reperiret Nemo tā senex est qui se annum viuere posse non putet

Non viubꝰ aut velocitate corpis res magne geruntur· sed consilio auctoritate et sententia· Decorꝰ est sermo semis quietꝰ et tremulus/ faciq̄ sepe ipa sibi audientiam deserti sems compta ⁊ mitis oratio· Ipa defectio virium adolescentie vicijs efficit sepius· q̄ senectutis· Libidinosa enī intemperans adolescentia effectum corpꝰ tradidit senectuti· Vt cō tra morbum/ sic contra senectutem pugnandum est· ⁊ habenda ratio valitudinis· Otendum ergo est exercitatioibus modicis· et tantum cibi ⁊ potus adhibendum/ vt vires reficiantur: nec oppumātur· Potest enim exercitatio ⁊ temperantia etiā in senectute aliquid pristini roboris conseruare· Nec corpori tantū subuenendū est· sed animo mlto magis· Nā quod senes aiūt stultos credulos obliuiosos ⁊ dissolutos/ non sunt hec vicia senectutis sed inertis ignauie: aut somniculose senectutis· Sicut enī petulantia/ et libido magis est adolescentium q̄ senum/ nec tamen ommū adolescētium sed improborum· sic illa semilis stultitia que deliratio dicitur: senum est· non ommū/ sed leuium· Benedus honesta est si ius suū retinet

Sicut adolescētem in quo est semile aliquid sic ⁊ senem in quo adolescentis aliquid probo· qō qui sequitur corpore senex esse poterit: animo nunq̄· In studijs laboribusq; iuuentutis non intelligit obrepit qñ senectꝰ· Ita sensim sine sensu etas senescit· nec subito frangit: sed diuturnitate extinguit· O preclaz munꝰ etatis siqdem aufert nob qd̄ est in adolescētia vitiosissimū scz libidinē corpis· Impedit cō siliū voluptas rationis inimica/ ac mentis oculos prestringit· nec habet vllū cum virtute cōmercium· Cupidis rerum odiosum ⁊ molestum est carere· sociatis vero ⁊ expletis iocundius est carere quam frui· Quanta illa sunt que affert senectus animo tanq̄ e mentis stipendijs/ libidis/ ambitionis/ otentionis inimicicia ⁊ cupiditatū/ oīm secum esse: secūq; viuere Si vō ⁊ aliqd̄ pabulū habet studij atq; doctrine/ nihil odiosa senectute iocundius· Oe= niam ad voluptates agricolarum/ quibꝰ ego incredibiliter delector/ que nec vlla impediuntur senectute/ ⁊ mihi ad sapientis vitam proxime videntur accedere· habent enī ratiōz cum terra/ que nunq̄ recusat imperium: nec vnq̄ sine vsura reddit qd̄ accepit· agroq; ornato et bene culto nihil potest esse vberius: nec specie ornatius·

Iterum de eodem· Capitulum·xvij·

QEX senectutis est auctoritas vnde i senatu vt quisq; etate antecedit eius sentētia primipatum tenet· non tamen eam nec rugę auctoritatem repente acquirere possunt· sed honeste acta/ superiore etas fructus capit auctoritatis extremos· Quanquam sem quid sibi velit nō intelligo· quid enim absurdius esse potest: q̄ quo minus restat vie eo plus viatici quererе· Cruſtra sperat adolescens: vel permittit se diu victurū/ quid enim stultius q̄ in certa pro certis habere? Quamquam illa etas multo plēs q̄ senectꝰ habet mortis casus/ facilius enī in morbos adolescentes incidunt· grauius egrotant· tristius curant· Infit hoc etiā melius conditionis est senex/ q; qō sperat adolescens: ipe consecutꝰ est· Ille vult diu viuere· iste diu vixit· quanq̄ mihi quidem nec diuturnum videt quicq̄ i quo est aliquid extremum· Cum enī id aduenit/ tūc id quod

preterijt effluxit. hoc tantum remanet qđ vir tute ⁊ recte factis ąſq; conſecutꝰ eſt. Mors etiam contingit adoleſcentibus vi aduerſante ⁊ repugnante natura. et ideo grauis. ſenibus vero venit tãq; ſpõte nulla vi adhibita ⁊ ideo leuis. Sicut ergo poma ab arboribus ſi cruda ſunt vi auelluntur ſi matura ⁊ cocta cadunt ſic vis adoleſcentibus vitam aufert ſenibus matuuitas. Non eſt lugenda mors quam immortalitas conſequitur. Meditatum debet eſſe ab adoleſcẽtia vt mortem negligamꝰ ſine qua meditatione tranquillo animo nemo eſſe poteſt cum certiſſime ſit mouendũ ⁊ quo tpe incertum. Dum in his incluſi corpous compagibus ſumꝰ munere quodam neceſſitatis ⁊ graui opere perfungimur. Eſt enim animus celeſtis ex altiſſimo domicilio depſſus ⁊ quaſi demerſus in terram locum diuine nature eternitatiq; contrauium. Sapientiſſimus quiſq; equiſſimo animo mouẽt. nec eũ vixiſſe penitet qui ita vixit vt non fruſtra ſe natũ exiſtimat ⁊ ex hac vita diſcedit tanq; ex hoſpicio non ex domo. Cõmorandi enim diuerſorũ natura nobis dedit non habitandi. O preclarũ diem cum ad illud diuinũ animorũ conſilium tecũq; pfiſcar. cũq; ex hac turbe colluuiõe diſcedã

Profiſcar enim ad viros ſapientes ⁊ ad catonem meum precipue cuius corpus a me crematum eſt. quo nemo vir melior natus eſt nemo pietate preſtantior eſt.

Cloſculi de oratore idem in libro de oratore. Capitulum decimumoctauum.

EMORIN eſt theſaurꝰ omniũ rerum qui niſi cuſtos mentis cogitatiſq; rebꝰ adhibeatur omnia etiã ſi pclara fuerunt in oratore ſunt peritura. In hoc maxime beſtijs precellimus q̃ inter nos loquimur. ⁊ ſcelera verbis expumere poſſumꝰ Quis ergo hoc iure non miretur ⁊ in eo laborandum eſſe arbitretur vt quo hoĩes maxime beſtijs in hoc hominꝰ ipſis antecellat. Ingenium autem ꝓpter ſceleres motus ⁊ vberes ad cogitandum ⁊ loquendum maximam vim affert ad perorandum. Quicquid autem eſt in quo in dicendo offenditur illud etiam ea que laudãda ſunt obruit. Qui etiã optime dicit maxime dicẽdi difficultatem vanoſq; euentꝰ orationis expectationẽq; hominum ptimeſcit. quod in multis aduertere ſoleo ⁊ in meipſo etiã ſepiſſime expior vt exalbeſcã in prĩcipijs dicendi ⁊ tota mente atq; artubus omnibus contremiſcam. Hiſtoria eſt temporũ teſtis. lux veritatis. vita memorie. magiſtra vite. nuncia vetuſtatis.

Idem in libro de paradoxis. Capitu. xix

ON expletur vnq; neq; ſatiatur ſitis cupiditatis. Nec ſolũ augendi que habent libidinẽ cruciãtur hoĩes ſed etiam amittendi metu. Cum tibi deꝰ vel mater omniũ natura dederit animũ quo nihil eſt prestantiꝰ nihil diuinius ſic te ipſe ꝓijcies atq; proſternes vt nihil inter te ⁊ pecudem intereſſe putes. Voluptas quo maior eſt eo magis omnium a ſede ſua ⁊ ſtatu dimouet.

Nihil eſt tam incredibile qđ nõ dicendo fiat probabile. nihil tam horridum atq; incultum qđ non ſplendeſcat oratiõe. O qui te beatũ qui te florentem putas. te miſere. te erumne premunt. te tue libidines torquẽt. tu die noctuq; cruciatus cui nec ſatis eſt quod eſt. ⁊ id ipſum ne non diu futuꝝ ſit times. te conſcientie ſtimulant maleficiorum tuorum. te metus examinãt iudiciorꝝ atq; legũ. Sicut improbo eſt ſtulto ⁊ inerti nemini bene eſſe poteſt. ſic bonus vir. ⁊ ſapiens. et fortis. miſer eſſe non poteſt. Non peccata rerum euẽtu ſed vicijs hoĩm metienda ſunt. Nihil meum vel cuiuſq; alteriꝰ eſt. qđ auferri vel amitti poteſt. Omnis ſapiens liber. omnis ſtultus ſeruꝰ. Cui libere imperabit qui non poteſt cupiditatibus ſuis imperare? Refrenet primũ libidines ſpernat voluptates. Iracundiã teneat auaritiã coherceat ceteras animi labes repellat. Tũq; incipiat imperare. tũ ipſe improbiſſimis dñis dedecori ac ꝑtinaci parere deſicut. Quid eſt libertas? poteſtas viuendi vt velis. Quis aũt viuit vt vult? Qui recte viuit q̃ gaudet officio. Qui nec legibꝰ quidem ꝓpter metum paret ſed eas ſequitur ⁊ colit. Qui nihil facit vel dicit vel cogitat niſi libenter ac libere. Soli igitur ſapienti cõuenit vt nihil faciat inuitꝰ nihil volens nihil coactus. Cum ſeruitus ſit obedientia ſcilicet fracti animi atq; abiecti ⁊ arbitrio ſuo carẽtis. quis neget omnes leues omẽs cupidos omneſq; improbos eſſe ſeruos.

Nunquid ille liber eſt cui mulier imperat cui leges imponit preſcribit iubet vetat qđ ei placet. nec ille imperanti aliquid negare poteſt vel audet recuſare. Ego iſtũ non modo ſeruũ ſed etiam nequiſſimum ſeruum appellandum

putō licet ampliſſima famil a nactus ſit
Non eſtimatione cenſus: ſed victu et cultu terminatur pecunie modꝰ. Non eſſe cupidum pecunie eſt. contentū ſuis rebus maxime ſunt certiſſimeq; diuitie Si iſti callidi rerū eſtimatores prata ⁊ areas q̄ſdam magni eſtimāt q̄ huic generi poſſeſſionum nocere non poteſt q̄a neq; naufragio nec incendio amitti poteſt quā= ti eſtimanda eſt virtus que nec erupi nec ſubrupi poteſt. que neq; incendio neq; naufragio amittit. qua qui prediti ſunt: ſoli diuites ſūt. ſoli enī poſſidēt res fructuoſas ⁊ ſempiternas ſoliq; qđ eſt propriū diuitiarum rebus ſuis contēti ſunt. mors terribilis eſt his quoq; cum vita omnia extinguunt non his quorum laus emori non poteſt. Omnis animi debilitas. ⁊ humilis ⁊ fracta timiditas ſeruitꝰ eſt. Animus hominis diues: nō arca/appellari ſolet.

Gloſculi philippicarum eiꝰ Idem in philippica prima. Capm. xx.

OS nobiles magna quedā ſpectare decet. non pecuniā quidem/nō opes violentas/et minime ferendam potētiam/ſz cautatē ciuium: ⁊ glouam concupiſſe
Idem in ſecūda. Quod eſt aliud beneficium latronum: niſi vt commemorare poſſint his ſe dediſſe vitam: quibus non ademerunt? Quāuis homiēs in turbidis rebꝰ ſint. tñ ſi vere homines ſunt: interdum animis relaxant. Male parta male dilabunt. Nullum eſt armatorum preſidium/cautate ⁊ benuolentia ciuium oportet eſſe ſeptū: non armis. Nomē certe pacis dulce eſt. ⁊ ipſa res ſalutaris/nec eſt aliud q̄ tranquilla libertas. Sicut quidam morbo aliquo ob ſtupore ſenſus ſuauitatem cibi non ſentiunt. ſic libidinoſi et auari veri laudis guſtum non habent. Idem in quīta. Omnia alia in certa caduca ſunt mobilia/virtus eſt vna altiſſimis infixa radicibus que nulla vi labefactari poteſt. nec dimoueri loco. Idem in ſexta. Omne malum naſcens/facile oppugnatur. Inueteratum plerunq; fit robuſtiꝰ. Idem in octaua. Turpis fuga mortis: omni morte prior eſt.
Idem in nona. Maiores conſilij eſt previdere ne quid turbe accidat. ſed animi nō minores fortiter ferre ſi euenerit. Quo maior eſt vis animi q̄ corpis hec grauiora ſunt mala q̄ animo concipiunt: q̄ que corpore ferunt. Miſerior ergo eſt qui i ſe ſuſcipit ſcelus: q̄ qui alterius facinus ſuſcipere cogitur. Lex nihil aliud eſt q̄ recta ⁊ a numine deorū tracta ratio/imperās honeſta ⁊ prohibens contraria. Idē mihi dicit. Cuiuſuis hominis eſt errare. nullius aūt niſi inſipientis in erratu perſeuerare. Poſteriores enī cogitationes/vt aiunt: ſolēt eſſe ſapientiores. Optimꝰ eſt portus penitentie imitatio conſilij. Idem in xiij. Idcirce dicimus. quod legibꝰ: qđ more maiorū et inſtitutis conceditur. Neq; enī quod quis poteſt id ei licet. aut nec ſi nemo obſtat propterea permittitur. Idem in. xiiij. Breuis a natura nobis data eſt vita/ſed memoria bene acte vite ſempiterna: que ſi non eſſet largior q̄ hec vita. quis eſſet tam amēs qui maximis laboribus ⁊ periculis ad ſummā laudem gloriam q; contenderet?

Gloſculi Rethoricorum eius. Idem in prologo rethoricorum. Capitulum. xxi.

ORATIO ſine eloquētia parum prodeſt. eloquentia vero ſine ſapientia nunq; prodeſt. ſed plerūq; nimium obeſt. Cum homines multis in rebus humiliores ⁊ infirmiores ſint beſtijs. hac in re maxime beſtijs preſtare videtur. qđ loqui poſſunt. Quare preclarū mihi videt quidam adeptus: qui in ea re hominibꝰ antecellit. qua in re homines beſtijs preſtāt. Idem in rethorica prima. Partes orationis rethorice ſunt ſex. exordium. narratio. partitio. confirmatio. reprehenſio. concluſio. Exordium eſt oratio animum auditoris yoonee comparans ad reliquam dictionem qđ eueniet. ſi eum benuolū/attentum/docilemq; fecerit. Benuolētia quatuor ex locis cōparat. ſcilicet a noſtra/ab aduerſariorū/et a iudicū perſona/⁊ a cauſa ipſa vnde agitur. Attentos auditores faciemꝰ. ſi ea que dicturi ſumꝰ noua ⁊ magna ⁊ vtilia eſſe demonſtramus. ⁊ nos breuiter cauſam noſtram expoſituros pollicemur. Dociles eos faciamus. ſi aperte ac breuiter ſummā cauſe exponimus. Cunq; docilem velis facere. ſimul ⁊ attentum facias oportet. Nam is maxime docilis eſt. qui attentiſſime audire paratus eſt.
Narratio eſt rerum geſtarū aut vt geſtarū expoſitio/quam oportet habere tria. ſcz vt ſit breuis/probabilis/⁊ aperta. Multos aūt imitatio breuitatis decipit. vt cum breues ſe eſſe putāt. longiſſimi ſunt cum dicent operam vt minimas res breuiter dicant et non paucas dicāt.

Partitio illustrem ac ꝓspicuam totam faciẽt orationem. Duiꝰ partes sunt due. Una que quid cum aduersarijs conueniat ⁊ quid in cõtrouersia relinquatur ostendit. ex qua certum quiddam designatur adiutoꝝ in quo animum debeat habere occupatum. Altera in qua eaꝝ rerꝝ de quibus dictum sumꝰ breuiter expositio ponẽ distributa. Ex qua cõficitur. vt certas res animo teneat auditor quibꝰ dictis intelligat fore poratum. Et hec debet habere tria scilicet absolutionẽ. ⁊ breuitatẽ. et paucitatẽ

Confirmatio est per quam argumentando nostre cause fidẽ ⁊ auctoritatẽ et firmamentũ adiungit oratio. Reprehensio est per quam argumentãdo aduersariorꝝ confirmatio diluit aut infirmatur. aut alleuiatur. Conclusio est totius orationis exitus ⁊ determinatio.

Rerum expetendarꝝ tria sunt genera. Unũ quod sua vi nos allicit ad se non emolimento aliquo captans. sed sua dignitate trahens vt virtus. scientia. veritas. Aliud qđ non ꝓpter suam vim ⁊ naturam. sed propter fructum ⁊ utilitatem petẽdum est vt pecunia. Tertium ex horum partibꝰ iunctum scilicet quod ⁊ sua vi ⁊ dignitate nos ducit. et per se quandã utilitatem gerit quo magis expetat vt amicitia. In primo genere sunt honesta. In secundo utilia. In tertio ea que partẽ honestatis cõtinent ⁊ partẽ utilitatis. Ex in meliorẽ partẽ vocabuli conferantur. ⁊ honesta nominantur Ex his confitetur vt appetendarꝝ rerũ partes sint honestas ⁊ utilitas. vitandarum autem turpitudo ⁊ inutilitas.

Iterum de eodem. Capitulum. xxij.

HONESTI autem partes due sunt. quarum altera simplex. altera ficta. id est vna propter se ex toto appetitur. altera ex aliqua parte propter se et altera ꝓpter utilitatis fructum. In primo genere oĩs res vna vi atq; uno nomine virtꝰ amplectitur. Nam virtus est habitus animi modo nature. modo ratiõi consentaneus. ⁊ habet quatuor partes. scz prudentiã. iustitiã. fortitudinem. ⁊ temperantiam. Prudentia est rerum bonarum ⁊ malarum scientia. Cuiꝰ partes sunt memoria. intelligentia. prouidentia

Memoria est per quam animus repetit illa que fuerũt. Intelligentia est ꝑ quã ꝓspicit animus ea que sunt. Prouidentia est ꝑ quã videtur futurum aliquid anteq̃m factum est.

Justitia est habitꝰ animi communi utilitati reseruata. suam cuiq; tribuens dignitatem. Cuius initium a natura perfectũ est. Deinde quedã in consuetudinem ex utilitate rationis venerunt. Postea vero res ⁊ a natã ꝓfectas ⁊ a consuetudine probatas legum metus et religio sanxit. Jus natẽ est qđ non opinio genuit. sed quedam innata vis nobis inseruit vt religionẽ. pietatem. gratiam. vindicationẽ obseruantiam. veritatem. Religio est que superiorꝝ nature cuiusdã quam diuinã vocãt curam ceremoniamq; offert. Pietas est per quam sanguine coniunctis patrieq; benuolis officium ⁊ diligẽs cultus tribuitur. Gratia est in qua amicorum ⁊ alterius officiorum memoria ⁊ alterꝰ remunerandi voluntas cõtinetur. Vindicatio est ꝑ quã ius ⁊ iniuria ⁊ omne quod offuturum alias offensurum defendendo aut vlciscendo propulsatur. Obseruantia est per quam etate aut sapientia aut dignitate aliqua antecedentes veneramur ⁊ colimus. Veritas est per quã operã damus ne quid aliter fiat aut factum vel futurum sit quam confirmauimus. Jus consuetudinis est quod voluntate omniũ sine lege vetustas comprobauit. Quod genus est pactum. par iudicatum. Pactum est quod inter aliquos conuenit. Par quod inter omnes equabile est. Judicatũ est de quo alicuiꝰ aut aliq̃ũ sententijs iam constitutum est. Legis ius est qđ in scripto populo expositum est vt obseruetur continet. Fortitudo est cõsiderata periculorꝝ susceptio ⁊ laborum ꝓpssio. Duiꝰ partes sunt magnificentia. fiducia. patientia. perseuerantia. Magnificentia est rerꝝ magnarꝝ ⁊ excelsarꝝ cũ animi ampla quadã ⁊ splẽdida ꝓpositione cogitatio atq; administratio. Fiducia est per quam magnis ⁊ honestis in rebꝰ multum ipse animꝰ in se fiducie certa cum spe collocauit. Patientia est honestatis aut utilitatis causa rerum arduarum ac difficiliũ voluntaria aut diutina perpssio. Perseuerãtia est in ratiõe bene cõsiderata stabilis ⁊ ꝑpetua permansio. Temperantia est rationis in libidinem atq; in alios non rectos impetus animi firma ⁊ moderata dominatio. cuius ptes sunt continentia. clementia. modestia. Continẽtia est per quam cupiditas consilij gubernatione regitur. Clementia est per quã cum temere in odium alicuiꝰ inuectio concitata comitate retinet. Modestia est per quã pudor honestꝰ claram ⁊ stabilem comparat auctoritatem

Hec omnia propter se solū vt nihil aduat emolimenti petenda sunt.

Idem de eodem. Capitulum.xxiij.

PROPTER se aūt vitanda sunt non modo ea que his contraria sunt aut fortitudini ignauia. iustitie iniustitia. Verū etiam illa que pmqua & finitima esse videntur. Omnicuiq; enī virtuti finitimū vitium reperit. vt audacia fidentie, pertinacia perseuerantie, superstitio religioni, & huiusmodi.

In secūdo aūt genere honesti. scilicet qđ partim dignitate sui, partim utilitate nos allicit. quatuor sunt hec scilicet: gloria, dignitas, amplitudo, amicitia. Gloria est frequens fama de aliquo cum laude. Dignitas est alicuius honesta & cultu et honore digna & verecunda auctoritas. Amplitudo est potētie vel maiestatis vel aliquarū copiarum magna abundātia. Amicitia est voluntas erga aliquē bonarum rerū ipsius illi⁹ causa quem diligit cū pari voluntate. Utilitatis aūt due sunt partes scz incolumitas & potētia. Incolumitas est salutis tuta atq; integra conseruatio. Potētia est ad sua conseruanda et alterius obtinenda ydonea rerum facultas. Idem in secūda rethorica. Tria sunt genera causarū q̄ reperire debet orator: scz demonstratiuum, deliberatiuum, iudiciale. Demonstratiuū est qđ tribuitur in alicui⁹ certe psone laudem vel vituperationem. Deliberatiuū positum est in consultatione: qđ habet in se suasionem et dissuasionem. Iudiciale est qđ in controuersia positum est. qđ habet accusationem, aut petitionem cum defensione. Oportet aūt in oratore esse inuentionem, dispositionem, elocutionē, memoriam, pronunciatiōm. Inuentio autē in sex partes orationis consumit. scilicet exordiū, narrationem, diuisionē & cetera: de quib⁹ supra.

Closcili Tusculanorum ei⁹. Idem in tusculano libro primo. Capitulum.xxiiij.

NOS alit artes omēsq; incendūt ad studia glia. Que melior in hominum genere natura: q̄ eorum qui se natos ad hōmes iuuandos & conseruandos arbitrant? Nemo vnq; sine magna spe immortalitatis, se p patria offert in mortem. Et nescio quomō inhęret mentibus quasi seculorū quoddam augurium futurorum. Ioq; in maximis ingenijs & altissimis animis, & maxie existit. & apparet facillime. Quo quidem dempto: quis tam amens esset qui semper in laboribus & peruculis viueret? Grecorū prouerbium est. quā quisq; nouit artem in hac se exerceat. Nulla est celeritas que possit cum animi celeritate contendere: qui si permanet incorruptus. suiq; similis, necesse est vt ita feratur. vt penetret & diuidat omne celum hec eaq; de mum ei sedes naturalis erit. cum ad sui similes penetrauerit. in qua nulla re egens aletur. & sustentabitur. eiusdem reb⁹ quibus astra sustentantur. Cunq; corporis facibus ad omēs cupiditates inflāmari soleamus. pfecto beati erimus. cum corporibus relictis, & cupiditatum & emulationum expertes fuerim⁹. totosq; nos in contemplandis reb⁹ perspiciendisq; ponem⁹. qr & naturalis inest mentibus nostris insatiabilis quedam cupiditas veri videndi, qua pulchre visione fruent. qui tunc etiā cum has terras incolentes caligine circūfusi erant. tñ ad mentis conspicere cupiebāt. Tota philosophorum vita vt ait cato: communicatio mortis est. Nam qđ aliud agimus. cū a voluptatib⁹ corpus & a rebus familiaribus que est ministra corpis & a reipublice negocijs animum seuocam⁹. misi ipm animum ad se ipm aduocamus. maxieq; a corpore abducim⁹. secūq; esse cogim⁹? Animum aūt a corpore secernere nihil aliud est. q̄ mori discere. Hoc igit mihi credite commentemur nosq; a corpe seiungamus. id ē mori consuescamus. Magni refert quali in corpe animi locati sint. Nam multa a corpore existunt. que mentem accuant. mitaq; obtundant. vnde aristoteles ait oēs ingeniosos melancolicos esse vt ego me tardiorem esse molestē nō ferā.

Idem de eodem. idem ī libro scdo. Ca. xxv

IOI non modo ēa mori necesse est verum etiam qr nihil mors habet qđ sit horrēdum, mortem nō timet. magnum sibi ad beatā vitam pficium comparat

Cōsuetudinis maxima vis est. Idem in tertio libro. Natura paruulos edit nobis igniculos, quos celerit malis moribus opinionibusq; deprauātes sic restinguimus. vt nusq; nature lumen appareat. Sunt enī ingenijs notus semina innata vtutum, que si adolescere liceret. ipa nos ad beatam vitā natura pduceret. Nunc aūt simul vt editi, in lucem & suscepti sum⁹ in omni cōtinuo puitate & opinionū

puersitate versamur vt pene cũ lacte nutrias errorem suxisse videamur. Ido qui in sũma vanitate versatur nullam effigiem eminentem virtutis. sed ad vmbram imaginem glorie consectatur. Est enim gloria solida quedam res expressa nõ adumbrata. Ista est consentiens laus bonorum vox incorrupta bene iudicantium de excellente virtute. Hec virtuti resonat tanq̃ imago glorie que quia recte factorum comes est. non est boni⁹ vius repudianda. Illa autem que se imitatricem ei⁹ esse vult temeraria atq̃ inconsiderata ⁊ plurium vitiorũ laudatur fama populari⁹ simulatione honestatis formam eius corrumpit. Animꝰ eger vt ait ennius semper erat nec pati nec perpeti potest cupere nunq̃ desinit. Quemadmodũ misericordia ẽ egritudo ex alteri⁹ reb⁹ aduersis. sic inuidentia egritudo ex alterius rebus secundis. Stultitie ꝓprium est aliorũ vitia cernere suorum oblitum.

Idem de eodem libro quarto. Ca. xxvi.

MOLISSIMA oĩm artiũ est bene viuẽdi disciplina. quã vita magis q̃ litteris quidã ꝓsecuti sunt

Nature oĩs ea que bona videntur secuntur fugiuntq̃ contraria. Voluntas est que q̃ cum ratione desiderat⁹. Sic enim eam stoici diffiniunt quam putant esse in solo sapiente. Que aũt ratione aduersa vehementi⁹ mutata est. libido vel cupiditas ẽ effrenata. q̃ in omnibus stultis inuenitur. Metus est opinio impendentis mali. q̃ intollerabile esse videt. que facit recessum quendam animi ⁊ fugam.

Opinatio est imbecilla assensio. Inuidentia est egritudo suscepta propter alterius res secundas que nihil noceant inuidenti. Misericordia est egritudo ex miseria alteri⁹ inuria laborãtis. Desperatio est egritudo sine vlla rerum expectatione meliorum. Pigritia est metus consequentis labo⁹. Malitia est voluptas ex malo alterius sine emolumento suo

Ira est libido puniẽdi eius qui fecisse videt iniuriam. Odium est ira inueterata. Inimicitia ira vlciscendi tẽpus obseruans. Discordia est ira acerbior odio ⁊ intimo corde cõcepta. Omnium perturbationum fontem dicũt esse intemperantiã que est a recta ratiõe defectio. Sic auersa a prescriptione rationis vt nullo modo appetitiones animi contineri ⁊ regi queant. Auaritia est opinio vehemens de pecunia quasi valde expetenda sit inhærens ⁊ penit⁹ insita. Fortitudo est affectio animi legi summe in perpetiẽdis rebus obtemperãs. vel conseruatio stabilis iudicij in eis rebus q̃ formidolose videntur subeũdis ⁊ repellendis. vel scientia rerum formidolosaꝝ contrariarũq̃ aut omnino negligendarum conseruans eaꝝ stabile iudiciũ. Vel breuius vt ait crisippus.

Fortitudo est scientia rerum perferẽdarum vel affectio animi in patiẽdo ac pferendo sũme legi sine timore parẽs. Plagicij punctum est vt ait ennius inter cives nudare corpora.

Idem in quinto libro de eodẽ. Ca. xxvij.

NON sunt ea bona dicẽda nec hñoa quibus habundantẽ licet esse miserrimum. Cardis mentib⁹ virtus nõ facile committitur. Sapientis proprium est nihil q̃ penitere possit facere. nihil inuitum ⁊ splendide constanter grauiter honeste omnia. nihil expectare ita quasi certo futurũ. nihil cũ acciderit admirari. suis stare iudicijs. Stoici finem bonoꝝ esse senserũt congruere nature ⁊ cum ea conuenienter viuere. Si quedam etiã suauiora natura desideret q̃ multa extra arbitrabuntq̃ gignuntur. tum facili copia. tum suauitate prestantia. Nec integritatẽ valitudinis que continentiam in victu consequit ⁊ confer sudantes luctantes refertos epulis tanq̃ optimos boues. tunc intelliges q̃ voluptatem maxime secuntur eos minime consequi

Quid dulci⁹ odio literato. Leuicul⁹ sane noster demostenes qui illo susurro delectari se dicebat q̃ ferentis muliercule vt mos est in grecia insusurrantisq̃ alteri. Hic est ille demostenes. Quid hoc leuius? at quant⁹ orator? sed apud alios loqui videlicet didicerat. non multum ipse secum.

Idem de legibus libro primo. De legib⁹ ⁊ de fine bon⁹ ⁊ mali. Capitulum. xxviij.

LEX est ratio summa insita in natã que iubet ea que facienda sunt ꝓhibetq̃ cõtraria. Nihil prestabili⁹ q̃ plene intelligi nos ad iustitiã esse natos. nec opinione. sed natura constitutũ esse ius. Si quomodo natura sic iudicio homines humani nihil a se alienum putarẽt. colerentur ius eque ab omnibus. Sed tanta est corruptio male consuetudinis vt ab ea extinguãtur virtutes

tanq̃ igniculi a natura dati ⁊ confirmentur vitia cõtraua. Lex est recta ratio imperãdi ac prohibendi quam qui ignorat iniustus est siue scripta sit vspiam siue nusquam. Justitia est obtemperantia legibus scriptis institutisq̃ populorum. Virtus est perfecta ratio qđ certe in natura est. Jo ipm iustissmũ est iustitie mercedem non querere. Non est viru bonũ errare ⁊ diligere qđ per se non est diligendum. Idem scđo libro. Danc vim deo sapientissmorũ fuisse sentẽtiam/legem nec hominum ingenijs excogitatam nec scitum aliqđ esse populoꝝ. sed eternum qđdam qđ vniuersum mũdum regeret. imperandi/phibendiq̃ sapientia. Ita principem legem illam/⁊ vltimam esse dicebãt omnia ratione/aut cogẽtis aut vetantis dei/ex qua illa lex. quã de humano genere dixerũt/recte laudata est. Idem tercio libro. Et qui bene imperat. paruerut aliquãdo necesse est ⁊ qui modeste paret/videtur. q̃ imperare aliquando dignus esset.

Idem de fine bonoꝝ ⁊ malorum libro primo. Nemo voluptatem qr voluptas sit/aspernat nec dolorem qa dolor est/consectat. Demq̃ aut voluptates omittãtur maiorum voluptatum adipiscẽdaꝝ causa aut dolores suscipiant maiorum dolorũ effugiendoꝝ gratia. Idẽ libro tercio. Omnia officia eo referri oportet vt adipiscamur principia nature. Idem libro quarto. Dna voluptas mittis obscuratur in uita voluntaua. Idem libro quinto. Virtus rationis absolutione diffimit.

De Ceteris eius libris. Idem de natura deorum libro primo. Capitulum. xxix.

DOLOR sunt incommoda in vita que sapiẽtes commodoꝝ compensatione leniunt/stulti nec vitare vementia/nec ferre psentia possunt. Omnibus fere in rebus quid nõ sit. q̃q̃ quid sit citius dixerim

Egiptij nullam beluã/nisi ob aliq̃d vtilitatẽ quam ex ea caperent/consecrauerunt. Nihil est virtute amabilius/q̃q̃ qui acceptus fuerit vbicunq̃ gentium erit a nobis diligẽt. Nmq̃ dicam/si ad fructum nostrũ referimus. ⁊ nõ ad illius commodum quẽ diligimus. nõ est amicicia sed mercatura quedam/vtilitatũ suarũ causa. prata et arua/⁊ pecudes/hoc modo diligũtur. q̃ ex eis fructus capiuntur. hominum aũt caritas gratuita est. Idem libro scđo. Quid tam pspicuũ cum celestia contẽplamur q̃ esse aliquod numen pstantissme mẽtis quo hec regantur? No considerandum qualis sit natura deoꝝ. nihil difficilius q̃q̃ a consuetudine oculorum atq̃ mentis abducere. Idem libro tercio. Versutos eos appello quorũ celeriter mens versatur. Idem de diuinatione libro pmo. Omnibus in rebus temeritas in assentiẽdo erroreq̃ turpis est. Si quis mortalis colligationes omĩum causarum animo pspicere posset. Nihil eum profecto falleret.

Idem libro scđo. Causarũ ignoratio mire noua/miricationem facit. Qđ aũt crebro videt. q̃s non miratur etiam si cur fiat nesciat? Idem de fato. No animorũ motus voluntarios nõ est requirenda externa causa. Motus enĩ voluntarius eam naturã in se continet. vt sit in nostra potestate/nobisq̃ pareat. Idem de creatione mũdi. Parẽtem omnium sitatis hui9 mueniri difficile est. ⁊ cum iaz q̃s eum mueneri. noicare in vulgus nefas est.

Idem Tulli9 in dyalogo ad hortensium. Omnis cognitio multis est obstructa difficultatibus. Est enĩ ⁊ in ipis rebus obscuritas ⁊ in iudicijs nostris infirmitas Est animoꝝ ingeniorumq̃ naturale quasi pabulum qđdam contemplatio nature. Nulla virtus esse potest nisi gratuita sit. Nam qui voluptate q̃si mercede aliqua ad officium impellit. non est virtus sed fallax quedam imitatio ac simulatio virtutis. Idem de partitione oratoris. Cõmunia quasi quiq̃ lumina orationis sunt hec. Diluciduꝫ/breue/pbabile/illustre/suaue.

Idem de Archademicis. Inepte quis mneruam docet.

Cicero ĩ oratiõe sua p marcello. Ca. xxx

LLE vere fortunatus est ex cui9 salute nõ minor pene ad omnes q̃q̃ ad ipm letica peruenerit. Nulla corpora tanta vis est que non ferro ⁊ viribus debilitari frãgiq̃ possit. animũ vero vincere. iracundiam cohibere. victoriam temperare. aduersarium non mõ extollere iacentem/sed etiã amplificare ei9 pristinam dignitatem/hoc qui fecerit nõ ego eum summis viris comparo. sed similimum deo iudico. Iracundia consilio inimica est. ⁊ victoria natura insolens ac superba est. Ipsam victoriam vicisse videtur. qui ea que illa acepta est vitijs remisit. Idem in oratione p ligario. Nihil tam populare quã bonitas. Nulla de virtutibus plurimis admirabilior et gratio

misericordia · homines enim ad deos nulla re ꝓpius accedunt· ꝙ hominibus dando Nichil habet fortuna maius ꝙ ut possit nec natura melius ꝙ ut velit seruare ꝙ plurimos

Idem ꝓ deiotaro Nemo fere est qui sui periculi iudex / non sibi se eq̃rem ꝙ reo prebeat Idem pudie ꝙ iret in exilium

Officiū liberale est ferre beneficium· ut possis metere fidei fructus Nemo tam facinoro sa inuētus est in vita· vt nō tali iudicū ꝓtius entencijs uincere ꝙ ? supplicijs adiceret

Multoꝝ animus vultu flagicia· pietibus te guntur· sed hec obstructio nec diutina est neq̃ obducta ? ut curiosis oculis ꝓspici non possit

Quis vnq̃ tam crudelis in aliquem fuit ut phibere eum· aut sibi mereri· aut ceteris sup plicare? Presentes fructus negligamus· posteritatis gloue seruiamus? spemus q̃ uo lumus· q̃ accidere feramus Idem ꝓ cellio

Illud te esse admonitum volo p̃mum? vt qualis es talem te homines existiment· et vt quãtum a rerum turpitudine abes· tãtum te a verborum libertate seiungas? demū ne ea in alterum dicas que cum tibi falso responsa sint erubescas·

Iterum de eodem· Idem de catilina· Capitulum· xxxi·

ABIENUS ille permulta maxima tum nō expressa signa sed obūbrata uirtutū / videbat hominibus imp bis / et q̃dem optimis virus se deditū esse si mulabat· Nunquam tale mōstrum in tertis visum fuisse puto tam contrarijs diuersis que inter se pugnantib9 nate studijs cupiditatib9 q̃ conflatum· Quis enim clariorib9 uiris q̃ iocundior? q̃s turpiorib9 iūctior? Quis ciuis aliquando melior ? Quis hostis ciuitati terribilior? Quis ī uoluptatib9 impurator? quis in laboribus patientior? Quis in rapaci tate auarior? Quis ī largitione effusior? Il lud quoq̃ in eo erat mirabile naturam suam versare et regere ad temp9? atq̃ huc et illuc torquere et flectere? cum tristib9 severe? cum remissis iocunde ? cū sem̄b9 grauiter ? cū iuue nib9 cōmuniter? cū facinorosis audacter cū luxuriosis luxuriose viuere· Multos vidi et au diui qui cum totā adolescētiam voluptatib9 dedissent / se ad frugem bonam recepisse / gra uesq̃ homines atque illustres fuisse· O mag na vis veritatis q̃ contra omnium ingenia calli ditatem sollertiam / atq̃ fictas omīum insi dias? facile per se ipsam se defendit· Idem cum gratias egit populo· Bona valitudo iocundior est his / qui e graui morbo recreati sunt / quã illis qui nunq̃ egro corpe fuerunt Omnia etiam desiderata magis quã assidue p cepta delectant· Idem pro domo sua·

Est q̃dam modus religionis / nimium esse sup stitiosum nō oportet Caduca sunt et mo bilia non virtutis atque ingenij sed fortune et tempum munera· quoꝝ non tam facultas et copia extēdenda ē quã in utendo ratio / et in carendo patientia Idem de prouincijs cō sulatibus· Bonis non solum gratus debz esse qui acꝑit bñficium / sed etiam his cui po testas acꝑiendi fuit· Idē de responsis aru spicij? Miserior es cum in omnem fraudē oculis capis / quã si omino oculos nō habu eus? Idem ꝓ cornelio balbo?

Est hec seculi malicia quedam atq̃ labes virtuti velle inuidere / ipsum que florem dignitatis in frin gere· Usus assiduus vni rei dedit9 et ingeni um et artem sepe vincit· Idem in inuectiua in katilinam· Jam tecum sic loquar vt· non odio ꝓmot9 videar· quo debeo sed vt mi sericordia q̃ tibi nulla debet· Neq̃ enī is es vt aut pudor a turpitudine / aut met9 a pericu lo aut ratio a furore te reuocauerit· Idē in eundem absentem· Non intelligo cur mi nore quidem dolore pituros se cum multis q̃ si soli pereant acꝑiant· Idem vt interfi dantur deprehensi in antonium· Nequaquā turpis mors forti viro potest accidere Omino nulla ē causa cuiq̃ iusta arma cōtra patriaz capiēdi· Actor Hec de libris cice ronis ad presens excerpta sufficiant·

De inuectiuis · Salustij et ciceronis ad inui cem· Capitulum· xxxij

Dic quoq̃ contemptanus fuit salu sti9 q̃ patet superius vbi dictum est / quod fuit ei9dem inimic9 vnde et scripse runt inuectiuas ad inuicem· Scripsit etiã salu sti9 de bel'o katilinario librum vnū de iugur tino· l'i· De quib9 omīb9 hec pauca excerpsi

Salusti9 contra tullium Homo leuissim9 supplex inimicis · otumelios9 amicis · nemini fi dus · senator leuissim9 · patron9 mercenarius cui9 nulla pars corpous a turpitudine vacat lingua vana · man9 rapacissime / gula immēsa pedes fugaces · et que honeste nominari non

possunt honestissima. Tulius contra. Sa lustiū. Ea maxime cuspe salusti voluptas est/equalem et parem verbis vitā agere/ut omnis moribus oratio osonet/ nec qui ita vi uit ut tu/aliter ac tu loqui potest Nec qui ita illoto sermone vtitur vita honestior est.

Sepe vidi grauius offendere animos audi torum eos qui aliena vida aperte dixerunt. quam eos qui omiserunt.

Cloſculi Saluſtij de katilmario. Ca pitulum.xxxiij.

RIOSQOM mapias cō sulto. vbi consulueris mature opus est facto. Fortuna simul cum mo ribus immutat Multos pessima ac diuersa int se mala luxuria atq auaricia vexāt. Regibus tam boni quam mali suspectiores sunt/semp que his aliena virtus formidolosa est. Opti mus quisq facere mauult quam dicere/ virtuti pma parēt. Auaricia fidem t pbitatez ceteras q bonas artes subuertit/ et pro his supbiam et crudelitatez deum negligere om nia q venalia habere edocuit. Secunde res etiam sapiētum animos fatigant Auaricia pecunie studium habet quam nemo sapiens amauit vel concupiuit. Nec quasi malis ve nenis imbuta/ corpus animum q viuē effe minat. semp infinita insatiabilis ē neq copia neq inopia minuitur Adolescētum anmi molles et etate fluxi haud difficile capiuntur Ioē velle t idem nolle ea demū vera ē amici cia. Si quis etiā a culpa vacuus in amicitiam prauor incidit cotidiano vsu atz illecebris facile par similis q ceteris efficitur. Nulli mortalium minue sue parue videntur Alia alijs licentia est. Qui enim demissi in obscuro vitam agunt. si quid deliquerunt pauci sciunt Nam fama t fortuna eor pares sunt. Qui vero magno impio prediti in excelso etatem agunt/ facta eor cuncti mortales nouerunt itaq in maxima fortuna minima licentia est. et que apud alios iracundia dicit hec impio supba crudelitas appellatur In luctu atq miserijs mors erumnar requies est nō cruci atus. Quomō cōueniet te in minore negocio legē timere. si eā i maiore neglexeris Iā pudem vera rerum vocabula amisim9 quia bona aliena largiri/ liberalitas malar rerum audacia fortitudo laudat. Pluuma maio res nrōs magnos fecerūt q nobis nulla sunt

sq domi industria/ fous iustida. animi in cō sulēdo liber neq delicto neq libidini obnox ius. Pro his aūt nos habem9 luxuriā atque auaricidam publice egestatem. quatim opulēti am inter bonos et malos nullū discrimē om nia premia virtutis ambido possidet/ domi vo luptati: fous aūt pecunie seruit aut gratie.

Cloſculi eiusdem de iugurtino. Idem in eodem Capitulum.xxxiiij.

RIOSTRA miti neq aliud. fa tigando nisi odiū qreze extreme de mentie ē. Auida est imperij na tura mortalium et preceps ad explenda ani mi cupiditatez. Inter mortales difficili mum est/ gloria inuidiam vincere. Veros amicos neq armis cogere. neq auro pare queas. sed officio et fide parātur. Cōcordia parue res crescunt. discordia maxime dila bunt Miserum est pu9 oneri esse quā vsui Rome omnia venalia sunt pauis cauor est fides quā pecunia Omnes eadem cupe/ea dem q odisse. Inter bonos amicicia inter ma los factio est Mai9 ē dedec9 parata amit tere q oio nō parauisse Plura sunt que li cet grauia sunt/ tamē p cōsuetudinē p nihil habent. Bono more satis est vinci/ quā malo in iuuā vincere Post gloriā inuidiā sequi memineris. Itaq quo clariores es vel ceus eo magis anxiū ac sollicitum te esse oport tet Animo cupienti nihil satis festinatur Supbia cōmūe nobilitatis malū ē. Auctor De Ciceronis atz salustij dictis moralibus hec ad pōs suffician Nunc igit vnde paululū hor causa digressi sum9 ad ordinem historie bellor cesaris redeamus.

De fuga t nece pompey. Richardus vbi su pra. Capitulum.xxxv.

IC itaq iuli9 cesar gallor gentē feroc̄issimam multis plijs expugna uit demq nauib9 in britanniam trās uect9 romanor imperium vltra terre limites videlicz occeanum dilatauit. Qd totum in tra decēmū cōsummauit q transacto decem sibi postulauit alterz cōsulatū a senatu roma no. Contradictū ē marcello ter consule pom peio admittente. Demq decretū est a senatu vt in vrbem nunquā nisi dimisso veniret ex ercitu qd cesar grauiter tulit. Et contractis

ondiq; viuḇ/romã hostilitẽ cõtendit ·capta q; aumino/ rauennam se contulit· At vero pompeius et omis romanoꝝ senatꝰ crescẽti bus cesaus viuḇ trepidi tanquã ytalia pulsi grediam adierunt/dirachiũ gerendi belli sedẽ eligentes·Porro cesar cum iam otta ducis pompey certamina msta pegisset /tandem ro mam intrauit et ex erario publico/fractis ia nuis pecuniam tulit quã suis militiḇ eroga uit·Interea vero apuo dirachium multi re ges orientis cũ auxilijs venerunt ad pompe um·Quod ut cesar audiuit agmina preparа to p epitum in tessaliam venit·Pompeius· octuaginta octo cohortes ordine tuplici col locauit·Queruntq; in eius exercitu peditum quadraginta milia/et equites in simstro cor nu sexcẽti et in dextro quingenti· Int quos erant reges multi et senatores equitesq; ro manorum pluumi·Ecõtra vero cesar simili ter octuaginta cohortes/ordine tuplici dispo suit/et in eius exercitu fuere minus quam tri ginta milia peditũ et equites mille ·Sed dũ vtrunq; certatur vniuersus pompey exercitꝰ in fugam vertitur · Cesa sunt ibi pompeia norum duodecim milia et centuriones trigin ta tres·Pompeius itaq; fugiens oneratam naum nactus in asiã pperauit et inde p tyrũ in egiptum transit ibiq; statim vt litꝰ attigit iussu ptholomei adolescentis in gratiam cesa ris victorus occisus est·

Qualiter ptolomeus adolescens cesari re pugnans perijt· Capitulũ·xxxvi·

IN C cesar syriam pertinãtibus alexandriam venit vbi pet nubus alexandrinis ptefatum ptolomeũ· alexandrie regno donauit · Qui tamen illi co contra cesarẽ rebellauit / ac bellum instru xit · In quo bello cesa referuntur hominum vigina milia·et duodecim milia nauium ca ta/unde territus ptolomeus/schapham ascẽ dit vt fugeret/sed multis post eum in eandẽ insilientibus mersus ac necatꝰ est·Cuiꝰ dum corpus ad litus deuolutũ fuisset indico lou ce auree cognitũ est quã cesar alexãdriã pmi fit & sic alexãdrinos ad deditionẽ desperatione coegit Quibꝰ pacatis rursꝰ egypti regnũ cle opatre dedit deinde vero syriã puagatꝰ phar nacẽ i ponto deuicit· Inde romam secundo re gressus dictator et cõsul est appellatꝰ· Dein de transiẽs in affricam /omẽs pompey duces ac nepotes rebellauit filiamq; eius·Cauſtum et fillam /affraniam et estremum/interfecit· Cato vero apud uticam se se interemit·

Suetonius in libro de ·duodecim cesaruḇ Questor in vlteriore hyspania cesar /cũ mandatum populi romani iura dicendo con uentus circuiret/gadesq; venisset /aiadueꝛsa apud hercules templum alexãdri magni yma gine ingemuit et q̃si pertesus ignauiam suam qua nichil a se tam memorabile actum esset in etate qua iam alexander orbẽ terrarum sub egisset/missionẽ continuo efflagitauit ad cap tandas quam primum maiorum rerum occa siones·In vrbe etiam consulum cum somno proxime noctis nam visus erat per quietem stuprum matri intulisse /coniectores ad am plissimam spem concitauerunt/arbitrium ter rarum orbis potiundi interpretantes /quan do matrem quam subiectam sibi vidisset non alia esset quã terra/que omnium parens ha beretur·

De inicio imperij cesaris·Richardus· Capitulum·xxxvij·

IN IPIO cesar romã reuer sus rerum summam ac potentiam quã greci monarchiam vocant so lus sibi presumpsit · Sic ergo in romana re publica imperiũ obtinuerunt monarchie / et repetitum est post tempa consulũ iussu pendi Anno ab vrbe condita septingẽtesimo vice simo secundo/ab exactis vero regibus septin gentesimo octuagesimo ac pro reigiḇ impa tores sunt appellati· Eusebius in cronicis·

Primus itaq; apud romanos / gaius Julius cesar·singulare arripuit·imperium· Cepit anno regni cleopatre tercio hyrcani vero tricesimo·scz etatis quinte quingente simo q̃dragesimo·Mundi vero ter millesimo dcccc·xvi · et impauit annis fere quinq; ab hoc romanoꝝ principes appellati sunt cesares Nãor Cesar aũt dicit appellatꝰ eo q; ceso matus utero sit natus·

De vita Julij cesaris et prudentia eiusdem in armis· Suetonius de ·xij·cesaribus libro primo Capitulum·xxxviij·

IC fuisse traditur excelsa statura colore candido mẽbris ore paulo plenore nigris vegetis q; oculis va

lituoiē ꝓſpera niſi ꝙ repēte animo liquefiebat etiam per ſomnum exterreu ſolebat. Caluicij vero deformitatē inquiſſime fezebat. De pe obtrectatoꝝ ioꝛis obnoxiā expert9. Ideo ꝙ et deficientē capillū reuocare a vertice cō ſueuerat. vim paſſimum ne inimici quidem eum necarēt. Circa victū adeo indifferēs/vt quondā ab hoſpite conditū oleum prō uiuoi appoſitum aſpernātibus ceteus ſōlus etiā lar gius appecuit. ne hoſpitē aut tuſticitatis aut auaricie arguere viderēt. Eloquentia mirabi li. Qua re aut equauit preſtantiſſimoꝝ glo riam aut exceſſit. reliquit rexꝝ ſuaꝝ cōmenta rios de quibus cicero ſic refert. Commētarios ſic ſcripſit valde quidem ꝓbandos. nudi ſunt recti ac venuſti & oī ornatu oratiōnis tanquā veſte decorati. Animoꝝ eqtandi pitiſſimus labous vltra fidem patiens erat. In agmine nō nunquam equo ſepi9 pedib9 anteibat ca pite detecto ſeu ſol ſeu ymber eſſet longiſſi mas vias incredibili celeritate cōfecit. Si flu mina morarent nāte traijciens vel inflatis vtub9. vt ꝓſepe nundos de ſe miſſos p uenerut/anapiti prelio equos dimittebat. et in primis ſuū quo maioꝛ ꝓmanendi neceſſitas imponeret auxilio fuge erepto/vtebat autē equo inſigni pedib9 ꝓpe humanis et in modū digitoꝝ vngulis fiſſis quē apud ſe cum aru ſpices imperiū orbis terraꝝ ſigna cura aliud nec patientē ſeſſous alteruus prim9 aſcendit Inclinatā adem ſoli9 ſepe reſtituit. Obſiſtēs fugientib9 retinens ꝙ ſingulos cōtortis fau cibus conuertens in hoſtem alexandre arca oppugnatiōis pontis eruptione hoſtiū ſubita cōpulſus in ſcaphā p'uit9 eodem precipitā tibus cum deſiliſſet in mare nando ꝓ ducētos paſſus euaſit ad ꝓximā nauē elata leua ne li belli quos tenebat maceficrent paludamentū mordiat9 trahens ne ſpolio potiret hoſtis.

Qualiter ſe habebat erga ſubditos et erga pares. Capitulum. xxxix.

CLIJCIA neꝙ obſuabat om nia neꝙ ꝓ modo exequebatur ſz de ſertoꝝ ac ſeditioſoꝝ et inquiſitor et punitor acerrim9 cohibebat in ceteus/ac non nunꝙ poſt magnā pugnam atꝙ victouā remiſſo officioꝝ munere licentiā omēs laſciui endi paſſim ꝓmittebat nec milites eos ꝓ con cione ſz blandiore nomie cōmilitones appella bat/ hēbat ꝙ eos tam cultos vt argento et auro pollitis armis ornazet ſimul et ad ſpec em in quo tenaciores eoꝝ eſſent in prelio me tu damni apud dirachium ſcena excuſſo ocu lo femore et humero tranſfixus. c xxi. icti bus ſcuto ꝓforato cuſtodiam porte cōmiſſi caſtelli tetinuit. Catillius nauali ad maſſiliā p lio iniecta in pupem hoſtiū dextra et abſciſa tranſiliuit in nauem/ vmbonem obuios agēs ſtudium et fides erga clientes/ne iuuem ꝙrem ceſaru deſiuerunt. Amicos ſemꝙ tanta felicita te indulgentiaꝙ tractauit vt gaio apio co mitanti ſe p ſilueſtre iter correpto ꝙ ſubito valitudine diuerſouo loco cū onere erat ceſ ſerut et ipſe humi ac ſub diuo cubuerut ſimili tes cōtra nullos tam graues excepit vnquā vt non occaſione oblit. libens deponeret. ſz et in vlciſcendo natura leuiſſim9 In publico clodium pompeye vxous ſue adulterum atꝙ eadem de cauſa pollutarum ceremoniaꝝ reum teſtis citatus negauit ſe quicquam cōperiſſe quāuis et mater aurelia et ſoror iulia apud eoſdem iudices omnia ex fide retuliſſent. Inte rogatus ꝙ cur repudiaſſet vxorem quōꝛ in quit ineos tam ſuſpicione quam crimine iudi co carere oportere.

De nece Auſtoboli et exaltatione anti patu. Capitulum. xl.

CESAR autē poſt ſenatus & pom pey fugam tranſmare iomū in re bus omnib9 roma ꝙ potitus ſolus tum auſtobolum cum duab9 cohortibus in ſy riam miſit facile p hunc iudeā poſſe ſibi ſubiici ratus verum ſpes ceſaris fruſtrata eſt. Nam a ſtudioſis pompey veneno periit auſtobo.9 ſeruabatur ꝙ corpus eius melle conditum prohibita ſepultura/donec iuſſu antonij i mo numentis regalibus ſepultum eſt. Occiditur quoꝙ filius eius alexander antyochie a ſedi pione ſecuu percuſſus/ſuperſtes antigenus cum ſororibus ſuis ad ptolomeum mannei filium confugit accepitꝙ ptholomeus mno rem ſororem alexandriam vxorem/ ex qua vt quidam tradunt ſuſcepit liſamiam abiline poſtea tetrachā. Post hoc factū eſt prelium in emachia cui interfuit antipat et iudei ſub pō peio/qui cum rediſſet in iudeam timens ce ſaris imp tum liberos ſuos ad arabas cogna tos eorum tranſmiſit. Mortuo aut. m pom peio antipater in clientelam ceſaris ſe contu lit. Cui9 virtus in prelijs cum plurimū emi

cuisset facꝰ est amicus cesaris. Quem cesar romana duilitate simul et immunitate donauit eisq; gratia pontificatum hyrcano cõfirmauit. Demq; antipater ipse procurator iudee declaratus est et regnum hircano concessum ita tamen ne rex vocaret. Post hoc antipater filiũ maiorẽ faselũ hierosolimis sub se procuratorem statuit et herodem galilee prefecit

De presagijs mortis cesaris. Suetonius Capitulum. xli

TERRO cesari futura cedes euidentibus prodigijs denunciata est paucos ante menses cum in colonijam deducti coloni ad extruendas villas vetustissima sepulcra dissicerent. id q; eo studio sius facerent quod aliquãtulũ vasculorũ operis antiqui scrutantes, repperiebant tabulam eneam in monumẽto in quo dicebatur. capis cõditor capue sepultus. inuenta est cõscripta literis grecis verbisq; hac sententia quandocunq; ossa capis detecta essent fore vt iulio prognatus manu consanguineorum necaretur, magnisq; mox ytalie cladibus vindicaretur. Proximisq; diebus equorum greges quos in traijciendo rubicone flumine consecrauerat ac vagos et sine custode dimiserat cõperit pertinacissime pabulo abstinere, vberrimosq; fleuit. et immolantem monuit cauere periculũ quod nõ ultra mardas idꝰ protelatus. Pridie idus easdem auem regaliolum cũ laurea ramulo pompeiane curie se inferentem. voluucres varij generis ex proximo nemore persecute ibidẽ discerpserunt. Ea vero nocte cui illuxit dies cedis et ipse sibi visus est pacatissimum interdum super nubes volitare alijs cum ioue dextram iungere. Et calphurnia vxoris ymaginata est collabi fastigium domus, manibusq; in gremio suo cõfodi. ac subito cubilis fores spõte patuerũt. Comestor

Cõtesimo die ante mortem eiꝰ fulmen cecidit iuxta statuam eius in foro et domine eius superscripto. C. literam capitalem abstulit. Nocte precedenti diem obitus sui fenestre thalami eius cum tanto strepitu aperte sunt, vt exiliens a stratis ruituram domum estimaret. Eadem die cũ iret in capitolium date sunt ei littere indices mortis imminentis que, dum referretur occisus, in manu eius inuente sunt. nondum solute. Die sequenti apparuerunt tres soles in oriente qui paulatim in vnum corpus solare reuocati sunt significãtes q; communium lucij ãtonij et marcij antonij et augusti in monarchiam reuiret. vel potius q; notitia tum dei et vnius toti orbi futura imminebat.

De nece eiusdem et exequijs. Richardus Capitulum. xlij

ENIQUE cesar dum reipublice statum contra morem maiorũ clemẽter instauraret, a coniuratis bruto et cassio in curia viginti quatuor vulneribꝰ confossus interijt. In hac coniuratione ducentos sexaginta fuisse constat. Romanus itaq; populus dolore stimulatus capitolium cum aduersis cedis incendere voluit. apud quos etiam ita postmodum memorabilis factus est vt omnes post eum imperatores appellarentur cesares. Suetonius

Nam auertẽs cesar vndiq; se structis pugionibus peti toga caput obuoluit, simulq; sinistra manu sinũ ad yma crura deduxit. quo honestꝰ caderet, edã iferiora corporis pte velata, atq; ita tribus et viginti plagis confossus est vno tantũmodo ad primum ictum gemitu sine voce edito. Percussorum cesaris fere nec; quenquam amplius superuixit nec; sua morte defunctus est. Damnati omnes alius alio casu perijt pars naufragio pars prelio nonnulli semet eodẽ pugiõe quo cesarem violauerunt interemerunt. Comestor Occisus ẽ autem cesar dolo bruti et cassii. anno etatis sue quinquagesimo sexto cõrpus eius pro rostris cõbustum est. Statuit autem populus in foro solidam columnam lapidis numidici. xx. prope pedũ. supra quã tribunalis est que et iulia dicta est. Excommunicatus. Inuente sunt autem in manu eiꝰ littere de coniuratione quas si legisset vtiq; cauisset

De impetio octauiam augusti et eius pulcritudine ex cronicis. Capitulum. xliij.

ROMANORUM secundus regnauit octauianus cesar augustꝰ anie quiq;ginta sex a quo et ceteri romani imperatores augusti appellati sunt Cepit ãno quinte etatis quingẽtesimo quadragesimo octauo. Mundi vero tercio millesimo nongẽtesimo xxi. Hugo floriacẽs in hystoria ecclesiastica libro. tercio. Eo nullꝰ romano

tū imperatorum in bellis felicior · nec in pace moderatior fuit · adolescentiam tantum suam ciuilibus bellis implicuit et illiricam et pannoniam occupauit / et siccambros et astures hyspanie populos superauit · et eiusdem terre populum barbarazū et agrestem romanis legib⁹ informauit · Nouū quoq; dalmate mesi bostroam / traces / dacū · et sarmate / ducum eius sunt superati virtute · Sed antequā reg nū monarchiā obtinuisset ita inter ipsū et antonīū romana respublica diuisa manebat · vt augustꝰ ytaliā galliā et hispaniā · antonīꝰ vero asiā pontūq; possideret · Erat autem antonius gener eius · Suetonius libro secundo

Fuit autē augustus forma eximia et per omnes etatis gradus venustissima quanquā omnis lenocinij negligens et in capite cōmendo tam incuriosus vt raptim cōpluribus simul tonsoribus operam daret ac modo tonderet ac modo raderet barbam eo q; ipso tē pore aut legeret aliquid vel scriberet · vultu erat vel in sermone vel etiā tacitus tranquillo sereno q; / oculos habuit claros ac nitidos quibus existimari volebat inesse quiddam diuinū vigoris / gaudebat q; si quis acuus contuenti quasi ad fulgorem solis vultum submittere ret staturam breuem ꝧ qz cōmoditate ꝧ equitate mēbroꝝ oculeretur vt non nisi ex conparatione alterius astantis proceriorꝰ intelligi posset ·

De strēnuitate et peritia eius in re militari Capitulum · xliiij ·

TANTOE nationes male quietas ad obsequiū redegit nec vlli gēti sine iustis et necessarijs causis bellum intulit disciplinam militarem seueruissime rexit · nec legatoꝝ quidem cuiquā nisi graui te hyberno q; demū mensibus permisit vxorem interuisere Cohortes si que cessissent loco decimatus ordeo pauit · Centuriones stratione deserta itidē vt manipulares capitali animaduersione punuit pro ceteris delictoꝝ genere vt variis ignominijs affecit vt stare p totum diem iuberet ante pretorium · Interdū truncatos distinctos q; non nunq; cum decempedis vel etiam cespitem portantes Nihil autē minꝰ imperfecto duce quā festinationem temeritatē q; conuenire arbitrabat crebro iactans satis celeriter fieri quicquid satis bene fiat bellū sapientū omen negabat nisi cū maio-

rus emolimētū spes quā damni metus ostenderetur · Nam minima cōmoda non minus sectantes discrimie similes aiebat esse aureo hamo piscantibus cuius abrupti damnū nulla captura pensari possit vrbem p maiestate imperij ornatā excoluit adeo vt iure fit gloriatꝰ maiorem se relinquere quam lateritiam accepisset · Iuuenes vtriusq; sexus prohibuit vllū nocturnū spectaculū frequentare nisi cum aliquo maiore natu primoꝝ · Impetratis a senatu decem adiutoribus vnūquenq; equitē ratione vite reddere coegit · Notauit q; alii quos q; pecunias leuioribus vsuris mutuanti grauiore fenore collocassent ·

De liberalitate et humilitate eiusdem Capitulum · xlv ·

LIBERALITATEm omnibus ordinibus per occasiones frequenter exhibuit sed vt salubrem magis q; ambitiosum principem scires querentem de inopia et cautate vini p̄lm seueruissima coercuit voce satis prouisum discens a genero suo agrippa ductis in vrbem pluribꝰ aquis ne homines sitirent · Regna quibus belli iure potitꝰ ē preter pauca aut eisdē quibꝰ ademerat reddidit aut aliemigenis contribuit reges · socios etiam inter semetipsos mutuis necessitudinibꝰ iunxit promptissimus affinitatis cuiusq; atq; amicitie conciliator et factor plurimoꝝ liberos et educauit simul cū suis et instituit · Clementie eius ciuilitatis q; multa et magna documenta sunt · Cū emilio etiano inter ceteras crimina ut maxime obijceretur · q; male opinatus de cesare soleret conuersus ad accusatorem cōmoto q; · similis veim inquit hoc mihi probes · Tyberio quoq; de eadē re sedulo violētius apud se p epistam conquerenti scripsit ita · Etati tue ni tyberi noli in hac re indulgere et nimium indignatu quenquā esse qui te me male loquatur Satis ē enim si hoc habemus ne quis nobis male facere possit · Templa quāuis fieri etiam p consulibꝰ decerni solere in vrbe quem primissime abstinuit hoc honore · Argenteas etiā statuas olim sibi positas omnes conflauit dēin appollinem vt maledictum et obprobrium semp exhorruit · Cū spectante eo ludos pretiatū esset dominū equū et bonus et v miuerti quasi de ipso dictum exultātes cōprobassent statim manuq; vultu increpitas adulationes

tepressit. Et in sequenti die grauissimo corri
puit edicto. Dominumq se postea appellau
re aliberis quidem aut nepotib9 suis seruo ul'
loco passus est atq eiusmodi blandicias etiã
inter ipsos prohibuit. Non temere urbe
opido ve ullo egress9 aut quoquam ingress9
est. nisi vesperi aut noctu ne quem officij cau
sa inquietaret. Cestem se in iudicijs et inter
rogau et refelli equissimo animo patiebatur

De pietate et equitate eius in subditos.
Capitulum. xlvi.

ORIOM augustius fecit nõ au
dens extorquere possessoribus pro
ximas domos. Nunquam filios suos popu
lo commendauit vt non adijceret si meretur
tur. Et idem pretextatis adhuc assurrectum
ab vniuersis in theatro et astantib9 plausum
grauissime questus est. Ita amicos magnos
et potentes in ciuitate esse voluit vt tamen
pari iure essent quo ceteri legibusq iudica
rijsque tenerentur. Reuertentem e pro
uincia non solum fastis omnib9 sed et modu
latis carminibus prosequebantur. Obser
uatum etiam est ne quotiens intraret urbẽ
supplicum requoquam sumeretur. patres pa
tresq cognomen vniuersi repentino maxi
moq consensu detulerunt ei. Nõ nulli patrũ
familiarum testamentõ cauerunt/vt ab here
dibus suis/prelatõ titulo victime in capitoli
um ducerentur votumq pro se solueretur q
superstitem augustum reliquissent. Reges
amici atq socij/et singuli in suo quisq regno
cesareas condiderunt. Liliam et nepotes
ita instituit vt etiam lanificio assuefaceret ve
taretq loqui aut agere quicequam nisi p pa
lam/et q in diurnos commentarios referre
tur. Extraneorum quidem cetum adeo pro
hibuit. vt liamo clato decoroq iuuenem scup
serit quondã/parum modeste eum fecisse q fi
liam suam baias salutatum remisset. Ami
cicias neq facile admisit et constantissime reti
nuit non tantũ virtutum virtutes ac merita
cuiusq digne prosecutus seruida quoq et de
licta patronus dominusq non minus seuer9
q facilis et clemens. Diomedem dispensatorẽ
a quo simul ambulante incurrenti repente
fero apro per metum obiectus est maluit ti
miditatis arguere q noxe. remq non mini
mi periculi/ quia tamen fraus aberat in iocũ
vertit.

De parsimonia eius in mau et eloquentia
et ingenio eiusdem. Ca. xlvij.

Et thoro quidem eum cubuisse aiunt
nisi humili et modice in strato veste
non temere alia q domestica vsus est/a soro
re et vxore et filia confecta. Togis neq stru
ctis neq fusis clauo nec lato nec ãgusto. Ce
nã tunis fercula/aut cũ abundantissime sẽis
prebeat. Cibi minimi erat vini quoq natura
parcissimus non amplius ter bibere supra ce
nam solitus. neq temere intercolu bibit/ sed
pro potione sumebat perfusum aqua fugida
panem/aut cucumeris fructum aut recẽs au
dum ve pomum succi vinosious. eloquentiã
studiaq liberalia ab etate prima et cupide et
laboriosissime exercuit. Mutinensi bello ĩ tan
ta mole retũ et legisse et scripsisse et declamas
se cottidie traditur. Reconditorum veritas
tis verborum fetoribus precipuamq curam
duxit sensum animi q apertissime expumere
sed nec tyberio parcens exoletas interdum
et reconditas voces aucupanti. Marcum an
tonium increpabat q si ea scribentem que mi
rentur potius homines q intelligant. Inge
nia seculi sui modis omnib9 fouit recitantes
et benigne et patienter audiuit. Compoñ au
tem aliquid de se nisi et seuo et a prestantissi
mis offendebatur. Tonitrua et fulgura pau
lo infirmius expauescebat vt semper et vbiq
pellem vituli manu circumferret/pro reme
dio atq ad maiores tempestatis suspitionem
in abditum et concameratum locũ se recipe

De his que in principio imperij eius acci
derunt. Eusebi9 in/cronicis. Ca. xlviij.

Nno imperij augusti primo inter
cetera portenta que facta sunt to
tõ orbe. bos in suburbio rome ad
arantem locutus est. frustra se vigeu. non
enim frumenta sed homines breui defuturos
habemus minorum scriptor decimo mense
post gaium cesarem puteolis moritur. Pub
lius mimographi9 natiõe syr9 rome cenã tem
Cicero in fortunano suo ab heremio et pompi
lio occidit sexagesimo quarto etatis sue ãno
Caput ei9 cum manu dextera p rostris posi
tum iuxta q coronata pompilij militis yma
go qui eum occiderat. Ouidi9 naso nasci in
pelignis. Gaius falcidius tut un9 plebis legẽ
tulit ne quis plus testamẽto legaret quã vt

quarta pars heredib9 supesset Anno sequẽ-
ti ex taberna meritoria transtiberi oleum ter-
ra erupit. Fluxit q tota die sine intermissio
ne signans xpi gratiam in gentib9 ãno sequẽ
ti cornificius poeta a militib9 desertus interijt
qs sepe fugientes galeatores lepores appella-
rat. Huius soror cornificia erat cuius insig
nia extant epigramata. Eo quoq tempore
cornelius nepos scriptor hystoricus clar9 ha
betur / marcus varus poeta quem virgilius
in bucolicis notat in capacodia mouetur.

De pfectura herodis ascalonite ⁊ uxo-
ribus ei9 ac liberis Comestor. Capitulũ. xlix.

Inter hec herodes ascalonita ab antipatro pa
tre suo procuratore iudee a cesare cõstituto
primo prefectus est galilee. Qui cum natura
strẽnuus esset primipem latronum ezechiam
cum sequacibus eius interfecit. Ideo q ter-
ram quietã reddidit. vt publice herodes pa-
ter galilee cantaretur. Habebat aũt uxorẽ
nomine doside. ignobilem de qua ⁊ antipa
trum suscepit. Dupduxit q mariãnem nep-
tem hyrcani cuius et amore circundedit se et
factus est ꝓselitus. Habuit siquidem uxores
ix. ex quarũ. viij numerosam suscepit sobolem
Sed de his paucos numerare sufficiat primo
genitus eius antipat ex doside alexandr ⁊ au-
stobol9 ex mariamne Archelaus ex machata
⁊ samaride herodes antipas q post tetrarcha
fuit et philippus ex cleopatra ierosolimitide
herodem. cum hunc quidam mariamne filium
putant ac vero iudeorũ optimates fasselum et
herodem apud antonĩũ accusabant quia re-
gnum vi possiderent nomen tantum supesset
hyrcano. Herodes aũt muneribus placauit
antonium reuocans ei in memoriam pa-
tris sui antiquam cũ eo familiaritatẽ. Cum autẽ
denuo anthiochie a centũ viris iudeis accusa
retur astante etiam hyrcano pcundabat hyr
canũ antonius Qui nam rel9 agendis essent
aptissimi. Cunq herodem ⁊ fratres ei9 alijs
pretulisset hilaratus antoni9 eos de procura
toribus tetrarchas iudee declarauit.

De restitucõe antigoni in regnũ. Capi. l.

BEONTE autem antonio ro
mã parthorus rex parthoꝝ in manu
valida eufratẽ transgressus ẽ. Ad
quem descendens lisanias antigoni filius ne-
pos ptholomei ex alexandro pelliatus est ta-
lenta mille ⁊ virgines quingentas vt antigo-
num in regnum reduceret. Acceptis itaq
a parthoro multis milibus parthoꝝ / antigon9
iherim expugnabat et fasselus quidem muros
herodes domum regiam custodiebat. Sed cũ
intrasset urbem antigonus In diebus penthe
coste etiam in foro dimicatum est. Cũ autẽ
de pace tractatum est antigonus parthoꝝ re
gem arbitrum in dolo deposcebat. Egressis
autẽ hyrcano cum fasselo ⁊ antigono ad par
thoꝝ munitiones / hyrcanus ⁊ fasellus in itine
re a parthis cõprehensi sunt q accepto he-
rodes nocte ad ydumeos cõtubules suos cõ-
fugit premisit q uidem uxores ⁊ filios et om-
nem supellectilẽ et ipse subsequens impe-
tus subsequẽtium sustinebat / grauiores autẽ
parthis iudeos in fuga captus ẽ cum quib9
sexagesimo a ciuitate stadio dimicauit. Ibi
q ob memorabilem victoriam castrum muni-
tissimum postea firmauit qđ herodion voca-
uit. Dimissis autem uxoribus ⁊ liberis in opi
do masada sub custodia fratris sui ioseppi in
petram ciuitatem arabum prexit Parthi ve
ro non solum antigonum restituerunt in reg
num verum et hyrcanũ et fasselum vinctos ei
tradiderunt verberandos. At ille hircani au
riculas dentibus truncauit nequando mutatis
rebus solutus pontificatum recuperet. Ab in
tegus enim sacra celebrari oportet fasseli ve-
ro virtute preuentus est. Qui cum nec ferri
copiam nec manus libertas haberet ad saxum
fracto capite expirauit. Cognito quidẽ. q
herodes euaserat ait se equanimiter mori q
uictorem uiuũ relinqueret. De hircano sunt
qui dicant q medicus ab antigono sibi missus
in auriculas eius venenum pro medicamẽto
infudit et mortuus est. Josephus vero re-
fert eum ad parthos missum et diu habitum
ludibrio.

Qualiter herodes per anthonium creat9
est rex iudee. Capitulum. li.

HERodes accepta morte fris to
tam properauit primo q causam
vie exposuit antonio. Qui et mise
tus et misertus eius casum senatui persuasit
vt herodem regem iudee declararent. Coro
natus ergo herodes ab augusto et antonio
hmc et mde astantibus et in capitolio qđ9
est vbi et decretum senatus super hoc factum

repositū est. Remissus est in iudeam herodes
duo q̄ primipes cum eo. vendidius ⁊ silo qui
eum in regno collocarent. Cum venissent et
go in gallileam silonem antigon⁹ mercede cor
rupit/⁊ propterea congredi aduersus anty
gonum simulatis occasionib⁹ differebat. Cū
q̄ tandem obsedissent ierusalem romani ⁊
tum pro hyemis asperitate/tum pro im ⁊
pia vict⁹ ab obsidione discedētes/in youmia
⁊ galilea hyemabant nec tunc herodes ocio
sus erat sed latronum multitudinem perse ⁊
quens etiam in cauernis eos igne suffocabat
Inter quos erat quidam senior septem filio
rum pater quos ipse occidit in hunc modū
Stans in ore spelūce singulos euocabat no
minatim ⁊ procedentē quemcque filiorum tru
cidauit nouissime ⁊ uxorē. tandem senem con
fossum vulnere sup mortuos misit. Cum
autem accepisset antonius dolum silonis mi
sit sosium cum herode in manu valida. Qui
veni ns in iudeam occurrentem sibi papium
vicit/caputq̄ eius ferre fratri suo in solatiū
fratris sui occisi transmisit. Tandem quinq̄
mensibus obsessa ierusalem. cum in sexto ro
mani ui irruerent in eam/nulli parcebant eta
ti licet herodes rogaret vt parcerent antigo
nus quoq̄ descendens ad pedes sosij prostra
tus est. Quem non miseratus sosius sed iru
ens antygonum appellauit ⁊ vinctum ducēs
ad antonium remeauit. Quem antonius se
cuu percussit. Confirmatusq̄ est herodes in
regno iudee quarto anno ex quo rome dya
dema suscepat. Inde est q̄ quandoq̄ plures
q̄ndoq̄ pauciores anni regni herodis legunt
Translatum est itaq̄ regnū de iuda ad alie
migenam imminente custi aduentu audiens
hyrcanus herodem regnantem redijt in iude
am ⁊ in pristinum statum restitut⁹ est excep
to q̄ non ministrabat.

De prophecijs in eo adimplete. Eusebi
us in cronicis. Capitulum. lij.

NNO igitur augusti decimo hero
dis antipatus ascalonite fili⁹ ⁊ ma
tus cipridis arabice fili⁹ regnū iudo
eū a romanis suscepit ⁊ ānis tugita septē regn
nauit. Extunc ergo defidēte pontifice pontifi
tificū regnauerūt herodes ⁊ filij ei⁹ p⁹ eū usq̄
ad vltimam captiuitatem ierusalem/nequaq̄
exsuccessione sacerdotalis generis pontifici⁹
constitutis neq̄ ꝓpetuitate vite secūdū legē
moysi seruientibus deo/sed ignobiles quidem
⁊ alio tempore alij non nulli quoq̄ modico
tempore sacerdocium a romanis imperato ⁊
ub⁹ emebant/ Tunc completa est ꝓpheta
que dicit. Nō deficiet princeps ex iuda. In
hoc etiam loco custus quem daniel scriptu
ra significat accepit finem. Nam vsq̄ ad he
rodem custi. sacerdotes erant reges iudeoq̄
qui impatie ceperunt ab instauratione templi
sub dario/vsq̄ ad hyrcanum/annis quadrin
gentis octuaginta tub⁹/in medio transactis
quos daniel quoq̄ significat dicēs. Et scies
⁊ intelliges ab initio sermonis restaurandi ⁊
edificandi ierusalem/vsq̄ ad principatū ebdo
mades. vij. ⁊ ebdomades septuaginta duas
q̄ ebdomades septuaginta nouē faciunt ānos
. cccc. ⁊ . lxxxiiij. In quib⁹ custi. sacerdotes
per vnctionem consecrati regnauerunt vsq̄
ad hyrcanum. Quo extremo omnium a par
this capto/herodes antipatus filius nichil
ad se pertinentem iudeam ab augusto ⁊ sena
tu accepit. Et iterq̄ post ebdomades septem
⁊ . lxij. interibit cusma. Et super templum
inquit desolationis abhominatio. Itaq̄ hero
des anamhelum quendam de babilonia acātū
pontificem/iudeorum constituit/⁊ post exigu
um tempus aristobolum fratrem vxoris sue
nepote hyrcani successorē ei dedit. Quo post
annum interfecto rursum anamhelo reddidit
sacerdotium.

De nece anthonij ⁊ cleopatre hugo vbi su
pra. Capitulum. liij

ORRO cum esset lasciuus anto
nius/ correptus amore cleopatre
egypti regine/repudiata augusti
sorore/sibi cleopatrā matrimonio copulauit
⁊ augusto bellum indixit. Sed augustus a
puo puma nouorum motuum signa/cum tre
centis nauibus a brundusio in epirum trans
meauit/antonius vero occupauerat atticū
litus. Sed vbi ventum est ad prelium/⁊ au
gusti classis cepit antonij turbare nauigium
cleopatra regina cum aurea puppe velo que
purpureo puma fugere cepit/⁊ illico secut⁹
est eam antonius. Cuius vestigijs imitare ce
pit augustus. qd̄ cernens antonius propria
se manu pemit. Regina vero ad pedes augu
sti ꝓvoluta cēptauit ei⁹ oculos ꝑ spreta ab
eo dēsperauit. Que d̄ se triūpho seruau cog
nouit ī caudicē nacta custodiā ī māsoliū oc

ub9 refertũ iuxta suũ se collocauit antoniũ
Deinde amotis sibi serpẽtib9 morte sopita
ẽ Tunc augustus potit9 alexandria vrbe om
nium vrbium tũc opulentissima / romam tu=
unphans ingressus est. Quib9 patratis par
thi inclitũ nomin̄s ei9 fama inuitati licet iam
se pares romanoꝝ magnitudiñ crederent ro
mana signa que crasso interfecto diripuerãt
vltro ei reddiderunt ⁊ obsidibus traditis fir
mum fedus ab eo fidei supplicatione susapere
meruerunt. No hũc quoq; sate indi et gara
mantes ⁊ ethiopes legatos cũ domꝰ inserũt
Eusebi9 increpãs. Igitur cleopatra
et antonio a semet interfectis et alexandue
regno destructo anno imperij augusti. xv.
egiptus romana prouincia fit quam primus
cornelius gallus poeta rexit. Et ex hoc loco
quidam primum annum augusti monarchie
supputant.

De Apologia herodis apud augustum
Hugo vbi sup̄. Capitulum. liij.

HERODES igit rex iudaice gẽ
tis antonio ⁊ cleopatra iam extinc
to sponte ad augustũ nauigauit ⁊ ꝺ
posito ornamate se illi obtulit / humili quidẽ
habitu ꝙ regia mente. Et his eum adorsus ẽ
verbis. Ego inquiens auguste fateor me fide
lem antonio fuisse sociũ vtpote qui ab eo reg
num susceperim. Ea tamen in necessitate ar=
ma non tuli aduersum te. Non quasi belli pa
uid9 vel animi desertor. ꝙ domi rebus gerendis occupat9 ingratum tamẽ sibi me nõ sen=
sit antoni9. cui et adiumenta exercitus et fru
menti copiam insecum absens. Nunc autẽ o
cesar vicisti antoniũ legioni9 tuis maximis
vicisti eum cũ consilijs tuis vicisti imperij ro=
mam viribus qꝫ dereliquerat ⁊ abnegauerat
Certe victus est antoni9 viribus tuis. ꝙ ma
gis moub9 suis vicerat enim eum cleopatra
uxor et egiptius amor canopea qꝫ luxuries
victus est qꝫ maluit cum cleopatra vinci quã
sine ea vincere / vicit eũ mulier infestior suis
quã aduersarijs Demꝫ victus est / quia me
audire noluit. Obstruxerunt enim mentem
ei9 cleopatre cupiditates / victus sum ⁊ ego
cũ antonio / minor tamẽ flagitio quoniaꝫ illũ
cleopatra vicit / me antoni9. Ille barbaram
ego amicum non dereliqui. Modo vero ad te
veniens sequestraui a me regni insignia ꝙ nõ
abiecti virtutis conscientiam vt voles iudica

No hec cesar salue inquit et nũc magis vtere
regno tuo / quõꝫ non inuidemus viritibus ꝙ
delectamur dignus es enim plurimis impare
qui sic tuerus amicitiam vt etiam in aduersis
positum non abneges amicũ. Et idarco ma=
gis expeterus a nobis quia null9 belli te muta
uit euentus. Non enim antoniũ deseruisti. ꝙ
antonius te / qui magis credidit cleopatre
quam tibi. Insipientia illius te nobis acquisi
uit / qui sibi pniciosam elegit cleopatram ⁊ te
fidelem repudiauit. Nt non est mirum si a te
cleopatra desistere fecit antonium / cum a me
etiam dissociauerit ⁊ exconsorte imperij hostẽ
reddiderit. Nunc autẽ adoriemur in reliquũ
vt non requiras antoniũ. Nec enim dignũ
est. vt quem bello vicimus benuolentia non
vincam9. Et cum hoc dixisset imposuit coro
nam capiti eius.

De Ampliatione regni eius et edificijs
que extruxit. Capitulum. lv.

MOLIENIC Auit aũt munifi
centia regnum illi9 dans ei gadarã
et yppon̄em samariam et ioppẽ turri
um qꝫ stratonis et maritimas ciuitates. Ex=
quib9 herodes turrim stratonis in gratiam ⁊
honorem cesaris postmodũ albo lapide reno=
uauit et aulicis edificijs venustauit et cesareã
mutato nomine iussit appellari vrbem quoq;
samariam quam nunc sebasten appellant non
solum reedificauit ꝙ etiam replenit inhabitã=
tibus. Extruxit preterea iherosolimis tur
rim magnam quam appellauit antoniã ꝓpter
antonij gratiam veteris amici. Cesari quoq;
condidit templum ad fontes iordanis a deo
immemor religionis vt homini templum con
deret et vsum gentilium in iudeam inducet

Iosephus in libro antiqtatum. xvi. De
rodes itaqꝫ consumptis pecunijs suis audiens
hyrcanum ante se regem aperuisse tumulum
dauid / et tria milia talentoꝝ inuenisse apiens
⁊ ipse nocte ingressus est. Dum hic nequaq̃m
vellet ciuitatem sentire et pecunias quidem de
positas sicut hyrcanus non inuenit / ornatum
vero et vasa aurea plura tulit. Dum qꝫ dili=
gentiorem inquisitionem faceret ac vellet in=
tro9 ingredi ad vrnas inquibus dauid et sa
lomonis corpora erant posita. Duo satellites
eius flammis exusti sunt ab interiori parte
occurrentibus tunc ille timore perterritus est
egressus ꝓpiaculo monumentum exlapide cã

dido ante ianuam magnificētissim9 cōstruxit expensis. Comestor. Edificauit autē heroes in ascalone comū regiam ꝛ deinceps agnominat9 est ascalonita natione enim idu meus fuit ex patre/arabs ex matre. Hotu la sup hystouā comestous Vel ꝓpue dictus est ascalonita / auus enim ei9 qui ꝛ herodes a ascalonita fuit natione ꝛ edituus templi ap pollinis / cuius filium antipatrum paruulum raperunt latrones idumei ꝛ cum eis tantus fuit q̄ etiam post factus est princeps eorum unde ꝛ idumeus dictus est. Comestor. Posuit etiam herodes aquilam auream sup speciosam portam templi immensi pondus in honorem romanorum/iudeis id egre ferentibus Fecit quoq; h rodion in quo sepultus est. fecit ꝛ fastigium in memoriā fratris. Hec erat locus regni yconicus quē vacuum hono re cesaris relinqueret. Dedit q̄ ei cesar cccc. galleatas satellites stipatores cleopatre immanes/ꝛ sanguinis humani auidos. Qui cū puus eleutherij dicerentur a flumine eleuthe ro supiores galathie sup quem olim oriundi fue rant de cetero herodiani dicti sunt.

De nece mariannes uxoris sue ꝛ eius offensa in filios Capitulum.lvi.

FACTA EST autem discensio inter mariamnē/ ꝛ sororem hero dis salomam. Dec illi mercucum illa huic ignobilitatem obijciebat. Cōsilio ve ro sororis herodis hyrcanum dolo occidit eo q̄ sibi regnum deberi hyrcanus diceret. In solacium vero mariānes. Jonatham fratrē eius cum esset annorum ꝛ septē annorum in pō tificem ordinauit. Eo econtra saloma sugge rente occas9 est Jonathas. eo q̄ ad regnum videretur aspirare. Cūq; accusaret salo ma mariannē de adulterio/addidit q̄ expres se ymaginem suam antonio miserat/ut ad a mortē suum eum mitteret/ qō ut agnosceret herodes ꝓperauit ad antonium mariannē sub custodia viri salome collocans/certa ei tra dens intersignia / sub quib9 si nunciatum fo ret ei /mariannem interficeret. Dum autem moram faceret herodes. vir salome/que sibi fuerant imperata mariamne indicauit. Reuer so autem herodes uxor cum in sinu ei9 dormi ret cum lacumis que de morte eius impau rat indicauit. Exiliens q̄ de stratu herodes salutabatur a sorore dormiuit ne vir tuus cū mariānē? Que ait/dormiuit/ Statimq; mari annē occidi fecit/ꝛ virum sororis / verum de morte uxoris q̄ supra modum diligebat im volvit adeo tanq; lunaticus crebro in amen tiam verteretur. Filios autem quos de ea suscepat alexandrum ꝛ aristobolum romam misit liberalibus artibus eruditos Post hoc redierunt a studio filij eius/ꝛ erat alexan der acerrimus orator. Quoq; unus sc3 aristobol9 filiam salome amice sue duxit uxorem/alter filiam regis capadochum. Jam q̄ licentius de successione regni cum patre disceptabant. Ob hoc offensus pater antipa trum eis preponere satagebat. In testamē to quoq; apte aim fuerat successor declara t9 promde ꝓdicti fratres de morte patris oc culte tractabāt qō presentiēs pater a se eos reiecit Ubi vero romam nauigauerunt ut pa tris iniuriam deferrent ad cesarem.

De marco varrone ꝛ laudibus ei9. Eu sebius in cronicis Capitulum.lvij.

ANNO imperij augusti decimo quin to Regni vero herodis quinto mar c9 terent9 varro. ꝓpe nonagenarius mouit Augustin9 libro sexto de ciuitate dei. Quis marco varrone curiosi9 deorū figmenta curiosius tractauit? Quis inuenit & d.9? Quis considerauit attentius? Quis distinxit accu tius? Quis diligentius plenius q̄ cōscripsit? Qui tametsi minus est suauis eloquio / doc trina tamen atq; sententijs ita refertus est vt in omni eruditione q̄ nos secularem / illi autē liberalem vocant/ studiosum neq; tanti iste doceat. quantum studiosum verborum cy cero delectat. denicq; ꝛ ipse tullius huic tale testimonium prohibet/vt in libris achademi cis dicat eam que ibi versatur disputationem se habuisse cum marco varrone. Domine inquit omnium facile acutissimo ꝛ vbi cun ta dubitanda esse contendit / addidit sine vlla dubitatione doctissimo / ꝓfecto de hac re sic erat certe9 vt auferret dubitationem / quam solet in omnibus adhibere. tanquā de hoc onus etiam pro achademicoq; dubitatiōe di sputaturus se achademicum fuisset oblitus In primo autē libro cum eiusdē varronis literaria opa predicaret. Nos inquit in no stra urbe peregrinantes ꝛ errantes. tanq; ho spites. tui libri quasi domum reduxerunt. vt possem9 aliquādo qui ꝛ vbi essem9 agnoscere

Tu etatem patrie/ tu descriptiones temp̃i
tu sacrorum iura/ tu sacerdotum/ tu domestcã
tu publicam disciplinam/ tu sedium regionũ
locoꝝ/ tu ommiũ diuinarum humanarum qꝫ
rerꝝ/ nomina/ genera/ officia/ causas aperuisti
De illo etiam terentianus elegantissimo versi
culo breuiter ait. Vir doctissimus undecunqꝫ
varro/ qui tam multa legit/ vt aliquid ei scu
bere vacasse miremur/ tam multa scripsit/ qꝫ
multa vix quẽqꝫ legere potuisse credamus

De libus eius et opiniombus circa diui
na. Capitulum. lviij.

IC tam n deos ita coluit colẽdos
qꝫ censuit vt in ipso eo ope literaꝝ
suaꝝ dicat se timere ne pereant nõ
incursu hostili ꝫ diuũ negligẽtia/ dꝫ q̃ illos vel
lut ruina liberari a se dicat ꝫ ĩ memoria bono
rũ p eusmodi libros recondi atqꝫ seruari. xli
libros rescripsit antiqtatũ hos ĩ res humanas
diuinasqꝫ diuisit rebus humanis xxv diuinis
xvi tribuit Deos aũt dicit se plus laborare ꝺ hu
manis rebus qꝫ de diuinis Qꝺ pri9 extiterũt
ciuitates deinde ab eis hec instituta sunt Dicit
autem alibi ex nature formula se scripturum
fuisse/ si nouam conderet ciuitatem/ quia ve
ro iam veterem inuenerat non se potuisse mis
eius consuetudinẽ sequi. hi autem inquit soli
mihi animaduertisse quid esset deus qui credi
derunt eum esse/ animũ motu/ ꝫ ratione mun
dum gubernantem. Dicit etiam antiquos ro
manos prius annis centum et. lxx deũ absqꝫ
simulacro coluisse Qꝺ si adhuc inquit mansis
set castius oy obseruarent Eiusdem sentẽtie
testem adhibet gentẽ iudeam. Nam qui pri
mum inquit simulacra populis posuerunt/ et
metũ dempserũt ꝫ errorem addiderunt/ pru
denter existimãs deos facile posse in simulacro
rum stolicitate contemni. Dicit autem idem
varro arbitrari se deũ esse animam mũdi quẽ
greci cosmon vocant ꝫ hunc ipsum mundum
esse deum Sed sicut hominem sapientem eum
sic ex corpore ꝫ animo tantũ ad animo esse sa
pientem ita mũdum ab animo tantũ dici deũ
Mundus autem inquit in duas partes diui
ditur celum ꝫ terram Item celum in ether
et aera/ terra vero in aquam et humum. has
omnes quatuor partes plenas esse animaꝝ
dicit in ethere et aere immortalium in aqua
ꝫ humo mortalium. A summo autẽ circuitu
celi vsqꝫ ad circulum lune etheras animas esse
stellas esse celestes deos ꝫ uisibiles Inter lu
ne vero girum ꝫ nymborum et ventoꝝ cacu
mina aereas esse animas. Sed eas oĩo non
oculis videri/ quos et vocari hereas et lares
ꝫ genios. Idẽ in libro vij Marcus varro
tria genera theologie esse posuit scilicet unum
fabulosum quo utuntur poete. alterꝝ natura
le/ quo philosophi. terdum ciuile/ quo ppli ꝫ
ciuilis theologie turpitudines erroneas phi
losophicis interpretationibus velut altioris
doctrine specie colorare conatur videlicet tan
qꝫ vis anime mundi quam putauit p cuncta
diffusam ex ptibus mo'is hu.9 in quas visibi
lis mundus iste cõsurgit ꝫ multiplici adminis
tratione nature quasi p'uciu deoꝝ nomina
accepit. Addit Dui9 autem varronis
hoc dictum memorabile legi. Nunc in scopeti
lus aiunt in herbis in frumẽtis bona fũt Ro
lite ibi miniam spem habere Sepe audiuimus
imẽ os et offam multa interuenire posse. Ve
rum inter herbam et offam longum interual
lum est. Extant ergo sententie varronis ad
athenẽsem auditorem morales atqꝫ notabi
les de quibus has paucasqꝫ excerpsi. que se
cuntur.

De sententijs varronis moralib9. Ca
pitulum. lix.

OM natura litigat qui mori grauet
fert Duplex ẽ malũ cũ qꝺ necesse ẽ
moleste ferum9 loquatus vt omnes
sentias vt pauci. In multis contra omnes
sape desipere est. Siste referas gratiam inui
te danti. Vix datum ne putes beneficium sed
predam. semel dedit qui rogatus. bis qui nõ
Exorquete ẽ plus quã semel rogare. Tur
pissimum ẽ in dantes sperare. Dulcissimum
est cum fenore data reddi Ex animo dantis
censetur munus magnum/ animi diuitum pa
lee sunt dirca grana Vis expiu amicum cala
mitosus fias. Non refert quis ꝫ quid dicat
Mlit concordiam mores ad cohabitantium
animos formare. Nemo suũ putet quod ex
tra ipsum est. Vir bonus patriam suam quo
cunqꝫ it fert secum ꝫ omnia sua custodit Eo
vultu dimittende sunt diuitie quo accipiende
vulg9 quicquit cũ gaudio accipit fletu amit
tit. Non tam laudabile est meminisse qꝫ m
uemisse hoc enim alienum est illuo pprij mune
ris est. Fides est media opiniois et scientie
neutrum attingens. Elegantissimum est do

cendi gen⁹. Exemplo⁹ subditio. facilitas in telligentie veu paut negligentiam. Amator veu non tam spectat qualiter dicatur quam quid. Illum elige eruditorem quem magis mireus in suis quam in aliens. Omnia nosse ẽ impossibile pauca non laudabile. Sunt que dam que non erudenda essent ab animo scien tis q⁹ inferendi veu locum occupant. Mul tum interest vtrum rem ipam an libros inspi cias libri non nisi scientia⁹ paupcula mommẽ ta sunt / principia inquirendo⁹ continent vt ab his negociandi principia summat animus Eo tantũ studia intermittatur ne omittant Gaudet natura varietate. Nil magnificũ docebit qui a se nil didicit. Falso magistru nun cupantur audito⁹ narratores. Sic audiẽdi sunt vt qui rumores recensent. Tam viden da est in sene puerilitas/ q̃ obstupescenda in puero optimorum mo⁹ cõstantia. Sic mul ti libros degustant. vt conuiue delicias/ Sed dato transcursa citius labuntur/ Renuit phi losophia fastidientem stomachum ad simplicẽ cenam /hylarem inuitat conuiuam. Cãnale fissum ẽ auris que accepta memorie nõ com mendat. Non essemus paupes si nesa⁹em⁹ quid esset paupertas. Nescire quid est paup tas optimus est ad summas diuicias ꝓgres sus /Nõ est miser mi qui se esse credit. Nul quam deuemet qui quod videt sequitur col les. Non tam modeste quiuis sua miretur q̃ aliena hoc autem fit quõ⁹ nemo sibi imidet. Imperitie signum est qd difficillimum est ex igere dto fieu. Nulla iactura grauior scienci q̃ tempis viatores. non emt vt eant. Sic & vita non sui causa fit/sed vt ea preclarum ali quid fiat. Qui magnis excellit etiam inuitus laudabitur. Non est felicitas que secum trai pit miseriam. Adulationis est speciẽ cum laus postulationem precedit. Contemnendi sunt in eruditor⁹ contempt⁹ si vis ad summa progredi. Multi laudem amittunt quoniam ipsi eam de se predicant. Hoc autem vno modo sapiẽs se laudat / que in ipso apparent bona in alijs predicando. Desiderata non ha bita magnifiunt. habita vilescunt vtile sed in gloium est ex illaborato in alienos succedere labores.

De cornelio gallo & plauto & virgilio. Eusebius in. Cronicis.

Capitulum. lx

NO augusti tempo octauo. cor nelius gallus foro viliensis / poeta a quo primum egyptum rectam su pradiximus quadragesimo tercio etatis sue anno. propria se manu interfecit. Messala coruinus primus prefectus vrbis factus sex ta die magistratu se abdicauit/ in ciuilẽ pote statem esse contestans. Anno eiusdem vicesi mo munatius plautus ciceronis discipulus orator habetur insignis/qui cum gallia co matam regeret condidit lugdunum Macro bius in libro saturnalium. Dic est plautus cui in iudicio amica molestem testem destrue re volenti/ & interroganti/ quia sutorem esse eũ sciebat. quo artificio se tueretur. Ille vr bane respondit. gallam subigo sutorium hoc habetur instrumẽtum. Quod madulterij ex probrationem faceta conuertit ambiguitate galla enim dicebatur vxor plauti Ex cro nis. Anno eiusdem vicesimo quinto/ virgi lius brundusij moritur. sensio saturnino & lu credo anna consulibus. ossa eius neapolim translata in secundo ab vrbe miliario sepeliun tur. titulo huius supra scripto. Mantua me genuit. calabri rapuere tenet nunc. Parthe nope/cetim pascua/rura duces.

Delinandus libro vicesimo sexto de con mendatione. virgilij & gestis ei⁹ Ca. lxi.

AUGUSTUS virgilium inter om nes optimum fuisse poetarum. Ma crobius dicit eũ nullius scientie fuisse exptẽ. Juuenalis eũ homero compat dicens Condidit illiados cantabitur atq; maronis Altisoni dubiam facientia carmina palmam Idem tamen eum de intemperantia libidinis. hoc modo reprehendit. Nam si virgilio puer & tollerabile desit hospicium. caderent omnes acrunibus uoti. Augustinus libro primo de ciuitate dei sic commendat eundem virgiliũ Virgiliũ inquit ꝓterea paruuli legunt vt poeta magn⁹ ommumq; preciarissimus atq; optimus/ tenerus ebibitus annis nõ facile ob liuione possit aboleri. Ab hoc virgilio multa dicuntur mirabiliter adcitata. In porta neapo lis campane dicitur fecisse muscam eneã que omnes muscas ab vrbe expellebat. In eadẽ vrbe dicitur macellum sic construxisse vt nul la ibi caro putresceret. Dicit quoq; campa nile qdam sic construxisse vt turris ipsa la pidea eodem modo moueretur quo campane

cum pulsabãtur Sed hoc verum non videtur Cum vsus campanarum non dum inuentus esset / nisi forte vsus earũ puus fuerit apud paganos q̃ apud cristianos · Sed ꝛortum quẽdam sic fecisse dicũt / vt in eo nõ placeret · De balneis quoq; ei9 incredibilia narrantur Creditur etiam a quibusdam ab eo factum illud miraculum qđ dicebatur saluatio rome qđ inter vij miracula mundi primum cõputatur · Erat autem ibi consecratio statuaꝝ omnium que statue scripta nomina in pectore gentis cuius ymaginem tenebãt gestabant ꝛ tyntinnabulũ vniuscuiusq; statue Erant q̃ sacerdotes die ac nocte semper vigilantes qui eas custodiebant · Et que gens in rebellionẽ consurgere conabaꝫ contra imperium roma noꝝ statua illius cõmouebaꝫ · et tyntinnabulum illius mouebaꝫ in collo eius / et vt quidã addunt statua ipsi mox digitum indicem protendebat versus illam gentẽ ꝛ versus nomen ipsius gentis qđ in ea erat scriptum · Qđ nomen scriptum continuo sacerdos primãpibus deportabat et mox exercitus ad eam gentem reprimendum mittebatur ·

De dictis ꝛ scriptis eiusdẽ · Capi · lxij

IC EST virgilius · cui cũ obijceretur abmuidis · q̃ alienos versus suo o pi inserebat · Respondit magnaꝝ esse virtũ / clauam extorquere de manu herculis · Dic virgilius dicebat parere se versus more ritu q̃ vrsino · Nam vt illa bestia fetum edit informemq̃ / postea lambendo consumat et formet / sic ingenij sui partus / recentes / rudi esse facie ꝛ imperfecta ꝑ deinceps tractando colendo q̃ reddere his it quasi vultus ꝛ oris lineamẽta · Augustinus in libro · x · de ciuitate dei · Dicit quedã pphetata esse a virgilio de custo vt illa · Jam noua progemes celo dimittit alto · Et te duce siqua manent sceles vestigia nostru Irrita perpetua soluent formidine terras · Quibus virgilij versibus hec Augustinus addit · Qđ inquit nõ a seipso dixisse in egloge ipsius · iiij ferme vsu idicat vbi ait Oltima cumei venit iã carminis etas Onde inqt hec a cumea sibilla dictũ esse inuentãtes apparet · Hieronimo nõ placẽt hec dicta ꝛ similia virgilij esse pphetiam · ꝑ a virgilio centonib9 artificiose custo coaptata esse · Qđ et yitor9 confirmauit dicens · Centones inquit apud grãmaticos vocant solent · qui de carminib9 homeri ꝛ virgilij ad ꝓpria opera more cẽtenario exmultis hinc ꝛ inde compositis in vnum faciunt corpus a facultate cuiusq; materie · Demoq; proba orator adelphi / centonem ex virgilio et de fabrica mũdi / et de euangelio plenissime expressit materia composita scom versus · et versibus secundum materiam cõtinuatis · Eodem modo et quidam pomponius ex eodem poeta inter cetera stili sui odia chiteum in honorem custi composuit · similiter et de libro eneidos Illud quoq; sciendum est virgilium nõ tam eloquẽtem fuisse in prosa q̃ in versibus faciendis

Unde Seneca in libro tercio declamationum · Magna quoq; ingenia non plus quã in vno emnuerunt opere virgilium illa ingenij felicitas in oratione soluta reliquit dicendi eloquentia sua in carminibus destituit

Actor Virgilius tres libros tantũ creditur edidisse vt in epithaphio eius apparet vbi dicũt cecini / pascua / rura / duces · per que tria significant / bucolica / georgica · ꝛ eneis ꝓ inde ꝛ virgilius in ethna quos aureolanenses ad ostentationem et iactantiam circumferunt int actores ꝛ apocrifos separandi sunt ·

De flosculis librorꝝ eiusdẽ · Capi · lxiij

GELLIUS autẽ tribus libris paucas has sententias notabiles que secunt excerpsi Virgilius in bucolicis Pallas quas cõdidit artes · ipsa colat trahit sua quẽq; voluptas a ioue principium · Qui legitis flores et humi et nascentia fraga / fugitis o pueri fugite hinc latet anguis inherba · Oltima cumei venit iam carminis etas · Magn9 ab integro seculorꝝ nascitur ordo · Jam redit et virgo redeunt saturnia regna Jam noua progemes celo dimittitur alto · Grandia sepe quibus mandauimus ordea fulcis Infelix lolium et steriles nascunt auene · Non omnia possumus omnes · Frigidus in pratis cantando rumpit anguis · Numero de9 impare gaudet tardi venere bubuli · Omnia vincit amor et nos cedam9 amori

Idẽ in georgicis libro primo Labor omnia vincit improbus et durus vrgens in rebus egestas · Felix qui potuit rerum cognoscere causas · Idem in scõo libro O fortunatos nimium sua si bona nount agricolas quibus ipsa procul discordibus armis · Cundit humo facilem victum iustissima tellus Idem

in tertio libro Optima quęq; dies miseris
mortalib9 eui. Prima subeunt morbi tristes
q; senectus. Sugit9 in venerē semor frustra
q; laborem. Ingratum trahit horrare viam
q; insiste domandi. Dum facles animi iuue=
num dum mobilis etas Joē in quarto libro
Est legum seruanda fides suprema volūtas
Quod mādat fieriq; iubet parere necesse est
Joē primo Eneidos Res animos inco=
gita turbat. Soluite corda metu atq; ami
secludite curas. Res dura ⁊ regni nouitas
metalla cogunt moliri Idem libro secūdo
Furor itaq; mentem precipitant Idem in
tertio libro Quid non mortalia pectora co=
gis auri sacra fames Idem in quarto libro
Degeneres animos timor arguit. Nusq; tu
ta fides. Improbe amor quid non mortalia
pectora cogis Idem in libro quinto Mau
um ⁊ mutabile semper femina Idem in sex
to libro Non michi si lingue sunt centum.
ferrea vox omnes sceleruṁ exprehendere for
mas/omnia penarū percurrere nomiā possum
Mator. Hec de virgilij dictis ad presens
sufficiant / vixit autē secundum cronicam an
nis quinquaginta tubus.

De ortu beate marie virginis prenunda=
to per angelum Mator Ca. lxiiij.

NNO imperij augusti drater vi
cesimo septimo nata est beata vir=
go maria mater domini iuxta libri
Joachim ⁊ reuelationē factā sancte Elysa=
beth. Jeronim9 i hystoria Joachim ⁊ ane
Fuit autem ex stirpe dauid oriunda. In na
zaret nata ierusolimis in templo nutrita. Pa
ter eius ioachim / mater eius anna dicebant
Domus paterna ex nazareth/maternum ge=
nus ex bethlehem/erat vita eorum simplex re
cta ⁊ pia/ omnem q; substātiam suam tripha
rie diuiserunt/Unam ptem templo ⁊ templi
seruitorib9 impendebant. aliam peregrinis ⁊
pauperibus erogabant / tertiā sibi ⁊ familie
sue victibus reseruabant. Ita deo iusti. homi=
bus pij per annos drater viginti castū domi
coniugum sine procreatione liberorum ex=
ercebant. Mouerunt tamen si deus daret eis
sobolem/eam se ipsius seruitio mancipaturos
Cuius rei grā templum domini singulis per
annum festis frequentare solebant. Cum au
tem in encenijs ierusolimā ioachim ascendis
set ysachar pontifex videns eum inter cōna=
ues suos cum oblatione astantē/sprevit eum
cum muneribus suis dicens/eius munera deo
non digna posse videri/ quē ipse non dignum
prole iudicaret/maledictumq; esse/qui nō ge
nuisset semen in ysrahel. Cuius ille oppro=
bry obiecti pudore cōfusus ad pastores qui
cum pecoribus suis in pascuis erant secessit
non enim domum reportare voluit/ ne forte
a contubulibus suis/qui hoc a sacerdote audi
erant/eodem opprobrio notaretur. Cunq;
ibi aliq̄diu esset / quadam die dum esset sol9
angel9 domini ei astitit cum immenso lumine
eius q; visione perterritum conpescuit dicens
Noli timere ioachim /quia ego sum angelus
domini missus ab eo/vt annundem tibi ora=
tiones tuas exaudiras/⁊ elemosinas ascendis
se in conspectu domini/ vidit quippe pudorē
tuum ⁊ audiuit sterilitatis obprobrium/non
recte obiectū ⁊ ecce anna vxor tua pariet ti
bi filiam/vocabisq; nomen eius mariam / hec
erit vt vouisti ab infātia sua deo consecrata
⁊ spiritu sancto replebit adhuc ex vtero ma
tris sue. Omne immundum non comedet ne
q; bibet/ neq; inter populares fornsec9 /sed
in templo domini erit conuersatio eius. Ita
etate procedente sicut ipsa mirabiliter ex ste
rili nascetur. Ita incompabiliter virgo gene
rabit altissimi filium/qui vocatus ihesus. se=
cundum nomen suū saluator erit omnium
gentium/ Discedens ab eo angelus apparuit
⁊ anne vxori eius. eadem annuntians. Ita
iuxta angelicum preceptum vterq; de locis
in quibus erant prouenientes ascēderunt in
ierusalem / ⁊ ad portam auream sibi inuicem
obuiantes/de mutua visione sua letati/⁊ pro
misse prolis certitudine securi/debitas domi=
no humilium exauditori gratias retulerunt
Itaq; adorato deo domum regressi promissi
certi ⁊ hylares expectabant.

De natiuitate eiusdem Ca. lxv.

INCIPIT ergo anna ⁊ pe=
perit filiā vocauitq; eā mariā. Et
cum trium annorū spacium voluerat
ablactatā virginē ad tēplū domini adduxerūt
Erāt autē circa templum xv gradus iuxta
xv graduū psalmos. Nam q; in monte situm
erat templum altare holocausti qđ foris erat
non poterat sine gradibus adiri In hoc vno
virginem constituerunt. Cunq; se exuerent
et cultioribus ex more se vestibus inuerent

virgo cūctos sigillatim gradus sine ducentis et leuantis manu ita ascendit vt pfecte etati in hac causa nihil deesse putares. Igit sacrificio celebrato secundum morem legis et voto suo perfecto virginem mtra septa templi cum alijs virginib9 ibidem educandis dimisserunt et domū reuersi sunt. Hildefonsus toletanus epūs. Beata virgo maria nisi in vtero matris esset sanctificata minime ei9 natiuitas esset colenda. Nunc autem quia auctoritate ipsius totius ecclesie veneratur constat eam ab omni peccato originali immunem fuisse p quā non solū maledictio eue matris soluta ē Verum etiam et benedictio omnibus conconata est. Nullis ergo quando nata est delictis subiacuit nec originale peccatum in vtero sanctificata contraxit. Exmanuali Sancte dei genitricis marie natiuitas olim quia ignorabatur diu in ecclesia nō celebrabatur sed sic diuinitus reuelata ē. Solitarius quidam sancte vite fuit qui singulis annis armoniam in celo nocte natiuitatis ei9 audiuit qui cum miraretur q hoc alio tempore non audiret rogauit deum vt sibi ostenderet quid hoc significaret Cui angelus domini apparens talia retulit hac nocte maria virgo dei genitrix que deum genuit nata fuit. Qd licet ab hominibus ignoretur ab angelis in celo celebre habetur. Qua reuelatione diuulgata eius natiuitas ab ecclesia celebrari instituta est.

Jacobus filius ioseph in libro de infantia saluatoris de bona indole eiusdem virginis Capitulum. lxvi.

OM autem virgo maria esset trium annoz ita maturo gressu ambulabat et perfectissime loquebat quasi iam esset triginta annoz. Ita orationib9 insistebat/ z facies eius splendebat vt vix posset in eius vultum quisq in tendere. Insistebat aut̄ lanificio z omnia que mulieres antique non poterant facere. Ista in tenera etate posita explicabat. Danc aut̄ regulam ipsa sibi statuerat/ vt a mane vsq ad tertiā insisteret orationi. A tertia vsq ad nonam in textuno opere se occupabat. A nona iterz non recedebat ab oratione vsq dum ei angelus domini appareret de cuius manu escā acciperet. Omnis sermo eius ita erat gratia plenus/ vt in lingua eius cognosceretur deus. Semper in oratione z in scrutatione legis dei pmanebat. Erat q sollicita circa sodas suas. ne aliqua ex eis vel in vno peccaret nec aliqua inuidis vel superbia circa patrē suam existeret. Sine intermissione benedicebat deum. Et ne forte in salutatione sua a laudibus domini tolleret. Si quis eam salutabat ipsa p resalutatione deo gratias respondebat. Cottidie esca q de manu angeli acceperat ipsa tantū refidebatur eam vero que a pontificibus tubuebat paupertibus diuidebat. Frequenter videbāt cum ea angelos loqui z quasi cautissime obtempabant ei. Ambrosius libro secundo de virginitate. Sit nobis tanq in ymagine descripta virginitas marie e qua velut speculo refulsit species castitatis et forma virtutis virgo erat corpe et mente corde humilis/ verbis. grauis animo prudens loquēdi peritior legēdi studiosior/ non i incerto diuitiaz q in prece pauperis spem reponens. Intenta operi verecunda sermoni arbitrum mentis non hominem seo deum querens/ nullum ledere omnibus benevelle. Maioribus assurgere equalibus nō inuidere/ iactātiā fugere. Quādo illa vel pauperes vultu lesit parentes. Quando fastidiuit humilē. Quando risit debilē. Quando vitauit inopem. Nihil toruum in oculis. Nihil procax in verbis. Nihil in actu inuerecundum. Non gestis fractior. Non incessus solutior. Non vox petulantior vt ipsa species corporis simulacrum fieret mentis et figura probitatis. Augustinus in libro de natura et gratia. Excepta itaq sancta virgine maria de qua propter honorem domini. nullam prorsus cum de peccatis agitur habere volo questionē. Scimus enim q ei plus gratie collatum fuerit ad vincendum ex omni parte peccatū que concipere ac parere meruit quē constat nullum habuisse peccatum. Hac in quā virgine excepta si omnes sancti z sancte cum hic viuerent interrogati essent. vtrum sine peccato essent omnes vna voce clamassent si dixerimus q peccatū non habemus.

De Horatio poeta et libris eius z flosculis poetue Eusebius incronis. Capi. lxvij.

NNO imperij augusti xxxv regni vero herodis xxv. horatius ivij etatis anno rome mouit. Ador. Dic horatius int̄ satiricos z liricos poetas latinos obtinere principatū dicit/ et grauissimus

poeta a ieronimo appellatur/ non ꝑter gra uitatem actuum nam incontinentissimus fuit sed propter grauitatem sententiaꝝ. Scripsit autem libros sermonum ⁊ epistularum ⁊ carminum ovarum ⁊ poetarum. Cuius mora les ⁊ breues sententias excerptas hic inserere voluit. Oraq9 i poetua. Debem9 mori nos nostraq/ mortalia facta peribunt. Et adhuc sub iudice lis est vt videntib9 arridēt ita flentib9 assint humani vultus. Si me vis flere dolendum est primum ipsi tibi. Tristia mestum vultum verba decent. Quod dignū tamen feret hic promissor hyatu. Parturient montes nascetur ridiculus mus. Recte qui voces iam sat. puer ⁊ pede certo. Signat humum/ gestit paribus colludere vt irā Colligit ac ponit temere ⁊ mutatur in horas Imberbis iuuenis tandem custode remoto. Gaudet equis canib9 ⁊ apud gramine campi. Cerei9 in vicium flecti monitoribus asper Utilium tardus. prouisor prodigus eris. Sublimis cupidus ⁊ amata relinquere pnix Multa senem circumueniunt incōmoda vel quia queret. Et inuentis miser abstinet ⁊ timet vti vel quia res omnes timide gelideq; ministrat. Dilator/spe longus. iners auidus q; futuri. Difficilis querulus laudator temporis acti/se puero. Castigator censorq; minoꝝ Omne tulit punctum qui miscuit vtile dulci. Non semper feriet quodcumq; minabitur arcus. Quandoq; bonus. Dormitat homerus Hoc placuit semel hec decies repetita placebit. Et crassum vnguentum ? et sardo cum melle papauer. Offendunt. poterat duci ḋa cena sine istis. Aut prodesse volunt aut delectare poete. Aut simul ⁊ iocunda ⁊ ydonea dicere vite. Hunc te fallant animi sub vulpe latentes.

Cloſculi epiſtolarum eiuſdem Idem in libro epiſtularum Ca. xviij.

EMO adeo ferus est qui non mitescere possit. Dimidiū facti qui bene cepit habet. Impiger extremos curret mercator ad indos. Per mare pauperiem fugiens per saxa per ignes. O ciues ciues querenda pecunia/ primū est virtus/ post nummos Rides q̄ mea cōpugnat sententia mecū Quod petijt spernit/ repetit q̄ nuper omisit Estuat et vite discōuenit ordine toto. Diruit edificat mutat quadrata rotundis. Ḋe=

per auarus eget. Inuidus alterius macresit rebus opimis. Et videt illius spinea cum lacrimis. Inuidia siculi non inuenere tyrā ni. Maius tormentum Ira furor brevis est animum rege qui nisi pet. Impet hunc frenis/ hunc tu cōpesce catenis. Quo semel est imbuta recēs suabit odorē testa diu. Quod si forte suas repetitum venerit olim/ grex auium plumas moueat cornicula risum furtiuis nudata colorubus. Quid michi diuitie si non conceditur vti Oratorem cum tote fidem q; ⁊ amicos/ ⁊ genus ⁊ formam regiam pecunia donat. Patruum patria decēt. Sorte p angustam tenuis vulpecula rimā. Repserat in cameram frumenti pastaq; rursus. Ire foras pleno tendebat pectore frustra. Cui mustelā procul si vis ait effugere istinc Macra canum repetes artum quē macra petisti Naturam expellas furcā tamen vsq; recurret. Impat aut seruit collecta pecunia cuiq; Que res plus iusto delectauere secunde. mutate quatient. Cū q̄cunq; deus tibi fortunauerit hora grata sume manu. Velum non animū mutant qui transmare currunt. Pauper enim nō est cui rerum suppetit vsus. Si venti bene. Si latere pedib9q; tuis/ nil diuitie poterunt regales addere maius. Oderunt peccare boni virtutis amore. Oderunt peccare mali formidine pene. Mors vltima linea rerum est. Principibus placuisse viris non vltima laus est. Virtus est medium vitiorum vtrunq; reuocat. Stultitiam patiuntur opes Quid de quoq; viro ⁊ cui dicas sepe caueto Percunctatorem fugito nam garrulus idem est nisi retinent patule commissa fideliter aures. Et semel emissum volat irrevocabile verbum. Qualem commendes etiā atq; etiā aspice ne mox incutiāt aliena tibi peccata pudorē. Nam tua res agitur paries cum proximus ardet. Et neglecta solent incēdia sumere vires. Dulcis in exptis culturā potētis amici est. Expertus metuit tu dum tua nauis in alto est. Hoc age ne mutata retrorsum te ferat aura. Non cuiuis hominum contingit adire corinthum. Oderunt hylarē tristes tristemq; iocosi. Sedatum celeres agilē gnauumq; remissi. Potores bibuli media de nocte phalerni. Oderunt porrecta negantes pocula. Quod medicorum est, promittit medici tractāt fabrilia fabri. Scribimus indocti doctiq; poemata passim. Peregre est animus sine corpore velox. Miser in obsequium plus

equo pronus. Alter uxator de lana sepe ca-
prina. Sunt qui nil rectum nisi quod placuit
sibi ducunt. Sunt qui turpe putāt parere mi
noribus et que. Imberbes didicere senes ꝓ
benda fateri.

Flosculi sermonum eius. Capi. lxix.

STIMODIOS in reb9 sunt cer
ti demq; fines / quos vltra citra q;
nequit consistere rectū. Dum stul
ti vitant vicia in contraria currunt. Omn̄ib9
hoc vicium est cantoribus inter amicos. Ot
nunq; inducant animum cantare rogati. In
iussi nunq; desistent. Equū est peccatis veniā
poscentis reddere. Rursus et assit regula
peccatis ꝙ penas irrogat equas. Tractatu
molli9 Imbecilla solet virtus fama quoq; de
cus / diuina humanaq; pulcris diuicijs parent
quas qui construxit ille / clarus erit fortis
iustus ⁊ sapiens etiam et rex ⁊ quicquit vo-
let. Tantalus a labris sitiens fugientia cap-
tat flumina / Heu vicijs nemo sine nascit. Opti
mus ille est qui minimis vrgetur. Gaudent
non nomine moles auricole absentem qui ro
dit amicum / qui non defendit alio culpante
sodales / qui captat risus hominum famā q;
dicacis / fingere qui non visa potest commissa
tacere. Qui nequit hic miser est. hunc tu ro
mane caueto. Sic tenebros animos alienа ob
probria sepe. Abstergent vicijs homo fact9
ad vnguem / populus quoq; stultus honores
sepe dat indignis / hic mimos aurum q; recon
dit nescius vti compositis / metuens q; velut
contingere sacrū / multor̄ ingenium res ad-
uerse nudare solent celare secunde.

Flosculi carminum eiusdē. Capi. lxx.

ALLIDA mors equo pulsat
pede pauperum tabernas regū quo
q; turres. Vite summa breuis omēs
manet vna mors. Equam memento rebus
in arduis seruare mentem Nihil interest an
pauper et infima de gente sub diuo morieris
Sepe ventis agitatur. ingens pinus et celse
graviore casu decidunt turres feriunt q; sum
mos fulgura montes. Reb9 in angustis ani-
mosus atq; fortis apparet sapient idē. Nihil
est ab omni parte beatum. Equa tellus pau
peri recluditur regi q; pueris. Dulce et deco
rum est pro patria mori Justum ⁊ tenacem
propositi virum non ciuium ardor prava iubē
tium non vultus instantis tyrāni mente qua-
tit solida. Crescentem sequit cura pecuniam
Magnum pauperies obprobrium iubet et fa
cere et pati. Nec scire fas est omnia paulum
sepulte distat inerdie celata virtus non possi-
dentē multa vocaueris recte beatum. Rectiꝰ
occupat nomen beati qui deor̄ muneribus sa
pienter vti duram q; callet pauperiem pati
Mator Hec de floscul̄is libror̄ horatij bre
uiter excerpta sufficiant.

De Triumphis romanorum et pacatio ne orbis sub augusto Eusebius in cronicis Capitulum. lxxi.

HINC Augusti xxxvij Herodis
autem xxvij. tyberius deletis vnde
licis armenijs et pannonijs triumꝑ
phauit. Horosius. Claudius etiam tru
sus priuignus cesaris galliam gretiam q; sor
titus eas subegit Idem drusus tyberij frater
in germania primo suspectes crinite teutones ⁊
cattos promuit. Marcomannos pene ad int̄
mitionem cedit. Postea cherusios sueuos et
sycābros fortissimas nationes et quibus natu
ra vires q; consuetudo experientium virum
dabat vno pariter bello ꝙ etiam suis aspero
superauit. Quor̄ virtus ac feritas ex eo cō
siderari potest ꝙ mulieres quoq; eor̄ si quan
do preuentu romanor̄ inter claustralia con-
cludebantur. deficientibus telis et qualibet re
qua velut telo vti furor posset paruos filios
collisos humi in hostium hora iaciebant in sin-
gulis filior̄ necibus bis parricide. Tunc etiā
in affruca insulanos et getulos latius vagan-
tes chossus. dux cesar artatis finibus coher
cuit atq; a romanis limitib9 abstinere metu
cōpulit tyberius etiā germanos bello arripuit
e quibus xl. milia captiuorum victor abduxit
Qō reuera bellum maximū et formidolosum
xv legionibus per tuennium gestum est nec
fere vllum mai9 bellū sicut suetonib9 attesta
tur. post punicum fuit piso quoq; rursus ad
uersus vindelicos missus est Quibus subactis
victor ad cesarē reuersus est lugdunī. Sub
eodem vero tempore quintilius varrus cum
tribus legionibus a germanis rebellantibus
misera superbia atq; auaricia in subiectos agēs
funditus deletus est ꝙ cladem reipublice au
gustus adeo grauit tulit vt sepe p vim capi
tis caput parieti collidens clamauit Quintili

vare redde legiones · Aguppa vero bospho ranos superans signis romanis que illis quō dā sub mitidate sustulerant recuperatis vic os ad deditionē coegit Actor Itaq; paca tis omnib9 de virgine maria nasci voluit dei fi lius· Glosa super lucam· Augustus duodecim annis circa tempus natiuitatis cu sti in pace regnauit / vt etiā ad literam com pletum videatur illud prohyticum· Conflā bunt gladios in vomeres ⁊ lanceas in falces Nec leuabit gens contra gentem gladium · Tali autem tempe voluit custus nasci quia pacem magnopē quesiuit ⁊ amabat quia pa cis amatores semper inuisit· voluit etiam vt discipuli quos ad predicandum missurus erat quocunq; vellent secuti transire possent ⁊ ab imminentium seditionum feruore tremenda romani nominis vmbra protegerentur·

De coniugio beate marie virginis ⁊ ioseph Jeronimus vbi supra Ca·lxxij·

IRGO itaq; domini maria cum etatis processu cottidie etiā in vir ⁊ tutib9 proficiebat· Et qa patet ⁊ mater dereliquerant eam dominus assump ⁊ sit eam· Cottidie nanq; ab angelis frequen tabatur ⁊ diuina visione fruebat / bonis om nibus redundabat· Itaq; ad decimum quar tum peruenit annum· Tunc pontifex publice denundauit vt virgines que in templo consti tute / hanc etatē complessent domum reuerte rentur ac nuptijs opam darēt· Cui manda to cū cetere prone paruissent· sola virgo ma ria hoc se facere non posse respondit siquidem ⁊ parentes suos se dei seruitio mācipasse· Et insuper seipsam domino virginitatē vouisse nec eam violare posse· Pontifex igitur in an gustia positus cum neq; contra scripturam que dicit vouete ⁊ reddite domno · votum confungendum putaret nec morem genti in suetum introducere audaret consilium habu it cum primoribus qd faciendum esset· Om nibusq; in commun placuit dominū sup hoc esse consulendum / Et ceteri quidem oration incubuerunt· Pontifex vero ex more ad cō sulendum comnum accessit · Nec mora cun ctis audientib9 de propiciatorij loco facta est vox ysaie in vaticinio requirendum esse cui vir go commendari ⁊ desponsari deberet· illo scz Egredietur virga de radice yesse· Cunctos itaq; de familia dauid nuptijs habiles non cō iugatos virgas suas ad altare iussit allatiros Eratq; inter ceteros homo nomine ioseph Qui cum virgam suam attulisset ⁊ ipsa illico florem germinasset atq; in eius cacumine co lumba de celo veniens consedisset liquido om nibus patuit ipsi virginem desponsandam fo re· Igitur nuptiarum iure celebrato ipse in bethleem resedit / domum suam dispositurus ⁊ nuptijs necessaria procuraturus· Virgo au tem domini cum septem alijs virginibus col lectaneis suis quas a sacerdote acceperat· ad domū parentum reuersa est· Jacobus fili9 ioseph vbi supra · Joseph9 autem post flo ridionem virge sue accepit mariam licz puus renuens / qr senex erat / ⁊ illa iuuencula· Da teq; sunt ei in solacium quinq; virgines que cum ea essent in domo sua· Quibus etiam da tum est a pontificibus sericum / iacintum / bis sum / purpura ⁊ linum · Miseruntq; inter se sortem vna queq; virgo quid faceret · Et factum est vt maria purpuram nēdam acip et ad velum templi domini / dixeruntq; ei alie virgines· Cum tu iunior sis omnib9 purpu ram obtinere meruisti· quasi ergo in fatigaci onem sermonis ceperūt eam etiā reginā vir ginum appellare apparuitq; angel9 domini in medio eaz ⁊ dixit· non erit sermo iste in fati gationem missus / sed in pbationem veritatis pphetatus· Expauerunt ille a conspectu an geli ⁊ rogauerunt mariam vt indulgeret eis oraretq; pro illis·

Decausis desponsationis ei9dē· Jeronim9 sup matheum pmo libro· Ca·lxxiij·

Deo autem non de simplici virgine sed de desponsata virgine filius dei conapitur· Primo quidem vt per generationem ioseph origo marie monstra ret · Secūdo ne a iudeis vt adultera lapida retur· Tercio vt in egyptum fugiens habe ret marii solacium · Martir etiam ignatius quartam addidit causam scz vt pt9 eius dya bolo celaretur· Ambrosi9 super lucam secū do libro · Ideo virgo maria fuit desponsata vt tenere virginitatis vitaretur infamia cui grauis aluus corruptele videretur insigne p ferre· Maluit enim dominus aliquos de ortu suo q; de matris pudore dubitare / quia scie bat teneram esse virginis verecundiam / ⁊ lu bricā pudoris famā / nec putauit ort9 sui fidē matris iniurijs astruēdā nec voluit virginib9

sinistra opinione viuentib9 velame excusatio
nis relinq9 p ifamata quoq videret mat oni

Actor. Ideo vero p generationem io-
seph originem marie oportebat ostendere qr
no erat mos apud iudeos generationu catha
logos per feminas texere. Per hoc aute qd
ostendit ioseph fuisse de dauid per consequẽs
t mariam ex eadem tribu fuisse ostendit quia
preceptum fuit in numeris. ne tribus alteri
cõmiscerentur p coniugium sz quilibet de tri-
bu sua coniugem acciperet. Si ergo marie
genealogiam expresse texuisset ipsa nouitas
iudeos in scandalum suscitasset. Si autem ge
nealogiam ioseph reticuisset non agnoscere-
mus ex qua tribu virgo fuisset. Dicit autem
iohannes Crisostimus q ideo nulla mulier
sancta in generatione cristi memoratur sz tan
tum peccatrices vt ostenderetur idcirco ve-
misse cristum vt peccata nostra deleret. Non
enim venit vt iudex sz vt medicus per hoc aũt
vt dicit idem iohannes crisostimus doceat nos
ne de vicijs parentum erubescamus t vt nul
lus eleuetur in superbiam de gloria parentũ
sz considerans progenitores cristi de solis vir
tutibus glorietur.

De Generatione amboz. Capi. lxxiiij

EDISSerentia mathei t lu
ce in texenda genealogia cristi Di-
cit iohannes Crisostimus q mathe
us scripsit iudeis hebraice. Nihil autẽ magis
iudeos in euangelio suo delectare poterat quaz
cristum esse natum ex abraham cui facta ẽ pri
ma promissio. Ideo vt redderet eos attens-
tos inde inchoat euangelium suũ. Lucas autẽ
omnibus communiter loquens sermonem su
perius extendit et inchoat ab ortu precurso-
ris. Item matheus genealogiam descendẽdo
computat quia humanitatem ostendit p quã
deus ad homines descendit. Lucas aũt ascen
dendo quia formam sacramenti aperit a bap-
tismo enim cristi incipiens vsq ad deum ascẽ
dit ostendens baptizatos ascendere ad hoc
vt sint filij dei. Unde et lxxvij ponit generati
ones qui numerus remissionis est Item ma
theus iudeis loquens qui ex abraham erant
genealogiam vsq ad abraham cui ẽ facta p
missio. Lucas autem omnibus communiter
loquens scilicet tam iudeis q gentilibus vsq
ad adam eam extendit quia omnes ex adam
Ideo dicit matheus vbiq genuit / quia filios
nature tantũmodo numerat. Lucas vero q
fuit quia quosdam secundum legem vel per
adoptionem filios interponit Unde dicit glo
sa hiezonimi q mathan et mathath ex eadem
vxore hesta nomine singulos filios genuerunt
Nathan qui de dauid per salomonem descẽ
dit prius eam duxit t relicto vno filio scilicet
iacob obijt Postea mathath qui per nathan
descendit de dauid eandem duxit et genuit he
ly. Et sic iacob et hely fratres fuerunt vte-
rini. Jacob autem vxorem hely fratris sui de
functi sine liberis ad suscitãdum ei semen acce
pit et genuit ioseph natura quidem suum sed
secundum legem hely filium.

De morte cathonis et conceptione pcur-
soris Eusebius in cronicis. Capi. lxxv.

NNO imperij augusti xli. marcꝰ
porcius cato / latinus declamator te
dio duplicis quartane semetipsum
interfecit Helinandus. Hoc de illo ca
tone / non potest intelligi qui apud vticam se
interfecit temporibus Julij cesaris qui ponit
in cronicis olimpiade clxxvi. xviij olimpiadi
bus ante istum cathonem qui fuerunt annos
lxxij. Sed neq de catone censorino qui etiã
ante catonem vticensem floruit temporibus
tercij belli punici quando carthago deleta est
de quo etiam tercio catone qui de celo descen
derit hoc intelligemus. Demq ille vticensis
non tedio duplicis quartane se interfecit sed
de impatientia victorie cesaris nec declama-
tor dictus est sz philosophus stoicus. Idem
tamen orator fuit / dicerem hoc intelligendũ
esse de marco illo cathone filio vticensi misi et
ipse mihi mortuus videretur longe ante hoc
tempus et ante mortem tulij. Nam de illo
dicit tulius in libro tercio de officijs. Marcꝰ
inquit catho huius nostri catonis pater. Ut
enim ceteri ex patribus ita is qui illud lumen
pro genuit ex filio est nominandus. Videtur
ex his verbis tulij q ille cato iunior cathonis
filius iam tunc mortuus fuerit qui tantũ iam
ab eo laudatus sit. Demq ab hoc anno quo
scribitur cato iste mortuus vsq ad mortem
tulij annis retro computatis inueniunt anni
xl. Qualis ergo etatis tunc esse potuit quan
do sic laudabatur a tulio vt tantum laudari
mereretur a laudatore tanto Nam inte mor
tem ciceronis et mortem maioris catonis pa
tris huius iunioris sunt anni tantum quinq.

pl9 minus ve quãuis et illam tulij cõmenda=
tionem mchil prohibebat mtelligi de catone
uticensi· Mtor ·Eodem anno zachanas
pontifex de styrpe abya/ qui mter viginti qua
tuor summos sacerdotes olim statutos a da
uid octauã sortẽ habuit·cum in die propiciad
oms incensum ad altare tymiamatis offer=
ret/angel9 ei nasaturum filium de vxore pre
dixit·Qui consideransvxorus sterilitatem ꝛ
vtriusq senectutem non credidit ꝛ ob hoc vs
q ad diem ptus obmutuit · Nomen quoq
pueri ꝛ magnificentiam ꝛ sanctitatem ꝛ absti
nentiam angelus patri indicauit· Sed ꝛ euã
gelista lucas vt ipsum puerum quasi hæredi=
tario nomine iure/nobilitatem ac vite puri=
tatem habere ostenderat in ipsi9 sermonis ex
ordio pentes e.9 quadrupliciter idest a genere
ab officio·a vite sanctitate ꝛ longanimitate
commẽdat ·Concepit igitur/ Elizabeth ꝛ
mrisib9 quinq se occultabat qr·part9 sui eta
tem erubescebat· Nondum enim misterium
nouerat quia zacharias mut9 ei indicare nõ
potuit·Sed postea exultauit in aduentu ma=
rie cogmta rei veritate · Concepit quidem
octauo kalendas octobus in equinoctio sali
cet autumnali quando noctes mcipiunt cre=
scere ꝛ dies minui·Postea vero maria vgo
mẽse sexto scz octauo kalendas apulis quan
do dies incipiunt crescere nocte3 vero minui
Sext9 quoq mensis congruit mysterio sex
te etatis·

De angelica allocutione beate virgmis
Bernhard9 superinsert9 est· Ca·lxxvi·

IRGO itaq regia·gemmis or=
nata virtutum gemmmoq men is
pariter ꝛ corpis decore prefulgida
specie sua ꝛ pulcritudine sua in celestib9 cog
nita celi ciuium in se prouocauit aspectus ita
vt regis animũ in sui concupiscentiã inclina
ret/et celestem ad se nundum de supnis edu=
ceret / Ingressus est igitur angelus ad eam
Quo puto in secretarium cubiculi/sui pudi
ci vbi illa fortassis clauso ostio super se ora
bat patrem suum in abscondito · Nec suspi
candum est q apertum angelus mueneut
ostiolum virginis·cui in pposito erat fugere
hominum frequentias·vitare colloquia · ne
vel orantis perturbaretur silentium vel con
tinentis castitatis temptaretur · Clauserat
itaq etiam illa hora super se suũ habitaculum
eo hominibus non angelis· Idem ·Ave
inquit gratia plena/vere gratia plena/ quia
deo ꝛ angelis ꝛ hominibus gratiosa· Deo p
humilitatem/angelis per virginitatem/homi
nibus per fecunditatem/ Vere gratia plena
quia deus toti9 boni plenitudinẽ in ea posuit
vt si quid nobis gratie/si quid salutis proue=
nire cernimus/ab ea noueamus redundare
que ascendit delicijs affluens · Dominus m
quit tecum · Pater tecum/quia filium suum
sanct ꝛ tuum/filius tecum quia in te ꝛ ex te/si
bi iungit corp9 humanũ/ Spus sanct9 tecum
q tuũ sanctificauit vterũ/ Benedicta tu in muli
erib9 et a mulieribus/ Glosa idest pre mulie
rib9 quia sine exemplo muliebus cõditionis
virginitatẽ vouisti ꝛ qr vgo ꝛ mat eius ꝛ qr
deũ generabis· Que cũ audisset ẽbata est in
ſmone ãgeli/tum de ãgelica visione tũ de ĩ so
lita salutatiõne vs qr ipsum virũ esse credebat
ꝛ sola in cubiculo erat Bernhard9 ·Qõ
turbata est verecundia/ fuit virginalis / qõ
non perturbata fortitudinis/q tacuit ꝛ cogi
tauit/ prudentie · Et ait angelus/ ne timeas
maria/ Spirit9 sanctus supuenit in te ꝛ vir
t9 hoc est supẽ modum quo in sanctis venire
solet in te venit· Itaq licet iam gratia ple
na esset/non superflue dict ab angelo·Spiri
tus sanctus supuenit in te·sed ppter abun
dantiores gratie plenitudinem · Nam prior
quidẽ gratia repleuerat mentem/sed ista etiã
ꝛ ventrem · Et virt9 inquit altissimi obum
brabit tibi idest occulto ꝛ secreto modo in
te intrabit/ Ideoq ꝛ qõ nascetur ex te san=
ctum vocabitur filius dei· Credo q non ha=
buit quid ppue · nominaret illud eximium/
illud magnificum·illud reuerendum q de pu
rissima carne virginis cum anima sua vnige=
nito patus erat vnendum· Posuit ergo in
effimite sanctum ꝛ quia singulariter sanctum
fuit ꝛ per spirit9 sanctificationem/ ꝛ per ver
bi assumptionem· Ecce inquit ancilla domi
humilitas respondetur·vt sedes gratie pre=
paretur·Que est hec tam sublimis humilitas
que honori cedere non nouit in solescere glo
ria nesci? mater dei eligitur ꝛ ancillã se nom
nat · Demq ꝑuenit se muneri als minis=
gratuite pmissionis iunxit meritum sue ora=
tionis fiat inquiens mihi de verbo secundum
verbum tuum·Verbum quod erat in prin=
cipio apud deũ fiat caro de carne mea se=
dũ verbũ tuum·Fiat obsecro michi verbum
non prolatum vt transeat sed conceptũ vt

maneat carne scz mutum non aere · Siat non tamen audibile auub9 sed etiam visibile oculis palpabile manibus gestabile humeus Siat mihi non mutis figuus in pellib9 mortuis exaratum · sed in forma humana meis castis visceribus viuaciter impressum · ⁊ hoc non mortui calami cepictione sed spiritus sancti opatione ·

De cõceptione filij dei ex vgine Comestor. Capitulum · lxxvij ·

QUANTUM in hoc verbo mane cõceptus est custus de virgine plen9 homo in amma et carne Ita tamẽ ꝙ lineamenta membroꝝ visibus discerni non possent · Creditur autem · viij kalendas aprilis conceptus ⁊ revolutis annis xxxiij mortuus Augustinus contra felicianu Non autem ad manã locali motu diuinitas venit ꝫ ineffabili potẽtie sue manifestatione ⁊ vterum matus gignendus impleuit ⁊ qõ totum ẽ substãtie se plenitudine non priuauit ⁊ eternus in suo ⁊ moriturus in nostro vno mortẽ gustauit / altero suscitauit mortuos · Sic ꝙ deum et hominem verus vtruſq; mediator nec gẽminata persona nec substantia confusa monstrauit Idem de doctrina custiana libro primo Sicut cum loquimur fit sonus verbum qõ corde gestamus ⁊ locutio vocat nõ tamen in eum sonum cogitatio nostra cõuertit ꝫ apud se manens integra formam vocis qua se insinuat auribus sine aliqua labe sue mutationis assumit · Ita verbum dei incõmutatum · Caro tamen factum est vt habitaret in nobis Johannes damascenus · Post consensum enim sancte virginis spiritus sanctus supuenit in ipsam scõm verbum domini qõ dixit angelus purgans ipsam in potentia diuinitatis verbi receptiuã preparans simul ⁊ generatiuam et tunc obumbrauit ipsam dei altissimi sapientia ꝙ se et virtus existens ⁊ copulauit sibi ipsi ex sanctissimis et purissimis ipsius virginis sanguibus carnem animatam amma rationali ⁊ intellectiua nostre antique conspersionis non seminans ꝫ ꝙ spiritum sanctum creans · Nota Notandum itaq; ꝙ virt9 generatiua fuit exãtata in vgine nõ naturaliter ꝫ miraculose scilicet a spiritu sancto operante qui supueniens in eam dedit ei virtutem qua in momẽto faceret istos quatuor actus scilicet dationem / consolidationem conuersionem formationem corpis custi / alia tamen videtur esse opinio · ꝙ illi quatuor actus non fuerunt in virgine a virtute generatiua ꝫ a sola operatione spiritus sancti miraculosa Sed prima videt esse melior quia secundum eam plenius seruat ratio matus in virgine Et quidem actus illi fuerunt immediate a spiritu sancto et nichilominus ex virgine immediate et totaliter ꝫ de virgine materialiter de spiritu sancto effectiue licet ergo virgo mater nichil extra suscepit fuit tamen vere ⁊ ꝑpue mater custi ⁊ plenius etiam quã alia quelibz femina mater filij sui quia totaliter facta est illa dacio carnis custi ex virgine ita ꝙ nichil ex viro secundum ꝙ mediante actu vis generatiue virginis deductus est conceptus ad debitam quantitatem · Cum autem incarnationem filij tota trinitas operata sit · Dec tamẽ operatio spiritui sancto attribuit · ꝑpter postissimum effectum gratie dei quasi homo ille nullis precedentibus meritis in ipso exordio nature sue verbo dei copulatus est in vnitatẽ ꝑsone nec tamen ob hoc dicendus ẽ filius spiritus sancti licet spiritus sanctus hoc operat9 sit ne vel confusio sit in personis si dicant esse duo patres vel ne spiritus sanctus creaat in hoc opere dedisse filio de sua substãtia sicut pater filio in eius generatione ·

Cur deus voluit incarnari ⁊ cur solus in trinitate filius Actor · Capi · lxxviij ·

NOTANDUM dicit augustinus gratia dei non potuit gratis cõmendari ꝙ vt ipse dei filius vnicus immutabilis in se naturam humanam moueret spem ꝙ sue dilectionis hominibus daret homine scilicet medio ꝑ quem ad illum homo accederet cum tam longe esset ab hominibus iust9 ab impijs / beatus a miseris · Ideo ergo deus homo factus est vt gratiam suam et caritatẽ in nobis cõmendaret ⁊ vt superbiam humis qua ceciderat humilitas dei redargueret ac sanaret vt ipsius morbi magnitudinem quaz per tam preciosam medicinam sanari oportuit ostenderet ⁊ vt etiam hominis dignitatẽ suam inter ceteras creaturas pro quo deus tanta ꝙ pati voluit demonstraret · Itez vt in ipso homine christo cui sine vllis precedentibus meritis vnitus est deus gratiam suam cõmendaret et vt ꝑ eandem creaturam rationalem ꝙ vicisse se gaudebat dyabolũ vincerct Itez

vt hominiem quia p carnem ceciderat per sue carnis antidotum sanaret ⁊ illuminaret ⁊ vt nos tanq̃ eiusdem nature sue membra sua faceret .et vt homo quilibet humanam naturã deo per vnionem coniunctam etiam in semet ipso et in proximo honoraret. Demiq; etiam vt totum hominem intus et foris ad se conuersum totum in seipso beatificaret dum et a sensu carnis videretur per carnem et a sensu mentis per diuinitatis contemplationem bonumq; totum hominis hoc esset vt siue ingrederetur siue egrederet pascua inueniret. Pater quidem ⁊ spiritus sanctus incarnari potuerunt non tamẽ oportuit. sed filius solus carnem assumpsit vt quia filij ymago patus est ad quẽ ⁊ p quẽ homo factꝰ ẽ. idẽ esset ymago recreationis qui fuerat ⁊ creationis. Creedo enim in eum ⁊ imitãdo ipsum qui est ymago dei/recuperat homo in se similitudinem dei ⁊ vt qui dei filius erat diuinitate/ipse solus fieret hominis filius in humanitate nullaq; in personis confusio fieret. Item vt homines filios dei per adoptionem faceret ⁊ vt hereditatem olim sanctis promissam fratribus suis id est dei filijs adoptiuis confirmaret. Itez vt pater qõ per ipsum occasionaliter amiserat per ipsũ effective recuperat. Dyabolꝰ enim ab inicio videns filium dei per omnia similem patri / protinus inuidit ei / Voluit igitur similis esse altissimo. ⁊ hoc idem ad eius suggestionem voluit primus homo. Itaq; talis fieri voluit vt homo quilibet ipsum emulari posset in bonum suum scz humilem ipsius imitando passionem. Quia tamen opera ipsius trinitatis indiuisa sunt .tres persone simul ipsam filij incarnationem operate sunt. Sicut tres domicelle que vnam ex se ipsis mouunt omnes simul vnicum opus faciunt.

De modo illius vnionis ⁊ vnitate personalitatis. Capitulum .lxxix.

ILIS itaq; fuit illa susceptio que faceret deum hominem ⁊ hominem deum / nulla q; potest intelligi familiarior vnio siue coniunctio quia nichil verum est de homine illo q; non sit de dei filio ⁊ econuerso. Comprehendit autẽ illa susceptio tuplicem vnionem scz verbi ad carnem. verbi ad animam/anime ad carnem. Sed legitur verbum carnem assumpsisse mediante anima/quia tante humilitatis ac simplicitatis est essentia diuina vt terreno corpori nõ conueniret vnitu nisi mediante rationali substantia. Certum est autẽ sanctorum testimonijs q; non natura naturam. nec persona personã sed persona naturam assumpsit. Dicimus tamen diuinam naturam humanam sibi vnisse eãq; vere incarnatã esse. Ideo vero filius dei non personam hominis sed naturam assumpsit qz ex illa carne ⁊ illa anima nõ erat vna persona composita quam verbum acceperat. sed accipiendo vnuit ⁊ vniendo accepit. Qz ergo dicit augustinus. Dominem a filio dei assumptum vel ei vnitum ad hominis vtiq; naturam non ad personam est referendum. Est itaq; custus vna persona gemmine substantie quia deus ⁊ homo est/ nec tamen deus huius persone pars dici potest. Alioquin filius dei creuit. cum homo diuinitati eius accessit. at vero nec potest deus crescere nec alicuius rei pars existere/ humanitas ergo diuinitati coniuncta degenerat in accidens. vnde sicut album et albedo sua/non sunt duo/sed vnum ita custus deus et homo non sunt duo sed vnum/ quam vna duarum vnitatum substantialium in accidentalem degenerante binarius ille licet substantialis non numerat subiecta. sed naturas. sicut etiam binarius accidentium non numerat subiecta. sed suas formas Dinde ẽ q; si dei filiꝰ infinitas humanitates id est animas et corpora infinita assumpsisset propter voemptitatem assumentis vna sola persona esset. Et sic secundum vnam illarum diceretur petrus secundum aliam ihesus vere posset dici ihesus etiam petrus quia licet sit aliud ab eo substantialiter. idem tamẽ est ei personaliter. Deniq; supposito ihesu supponitur dei filius et per consequens petrus. Et licet in accidens degenerent ille due humanitates erit tamen filius dei plures homines quia licet vtraq; degeneret in accidens respectu filij dei/tamen in mutua collatione vniꝰ ad alteram neutra degenerat. sed a se mutuo distinguunt cum sint in diuersis naturis. Posito quoq; q; deus pater assumat eandem humanitatem cum filio. pater et filius erunt vnus homo. et tamen iste homo erit alius ab homine illo scilicet alietate personali nõ essendali. poterit etiam vere dici iste homo est pater et filius. nec tamen pater erit filius aut econuerso.

De predestinatione xpi hominis ⁊ eiꝰ gratie

OLLIM autem ē illustruus ex emplum diuine predestinationis et gratie qz̄ mediator ipse nec enim in homine illo meritum aliquod precessit vt a filio dei assumeretur in vnitatem persone Ita qz̄ homo ille est ex gratia dei filius ⁊ ad hoc ē predestinatus id est ex gratia dei filius prepa ratus Nec ob hoc sequit̄ qz̄ filius dei predesti nat9 sit vt esset ille hō quōz esse hominem nō est ex gratia dei filio ꝙ econuerso ꝓprie nanqz̄ loquendo subiectum gratie non est dei filius siue deitas. ꝙ homo vel humanitas. Itaqz̄ p̄ destinatio secundum augustinum ē gratie pre paratio qua de9 homīm custo cunctisqz̄ quos ymaginis filij sui conformes fieri preuidit bo na sine meritis ab eterno preparauit nec ta men custus ipse secundum qz̄ homo / dicitur filius adoptiuus aliquo modo / ꝙ naturalis tan tūmodo quōz illi soli dicūt̄ adoptiui qui cum prius non essent filij / postmodum in filios sunt adoptati. Sciendum est autem illum hominē ab ipsa conceptione recepisse gratie plenitudinem cui soli datus est spiritus non ad men suram. In ipso nanqz̄ habitat omnis plenitudo quia omn̄ gratia plenus est sicut in capite sunt omnes sensus in ceteris autem mēbris solus tactus. Sic ⁊ singulis eius mēbris gratia data est ad mensuram qui de plenitudine eius acceperunt non secundum essentiaz ꝙ secundum similitudinem. Nunqz̄ enim illaz eandem ꝙ similē accipiunt gratiam / puer igit̄ ille plenus sapientia ⁊ gratia fuit ab ipsa con ceptione nec obstat qz̄ legitur profecisse sapi entia ⁊ etate ⁊ gratia apud deum et homines in alijs nanqz̄ non m ſe proficiebat dum eis sa pientie sue et gratie munera secundum pro cessum etatis magis ac magis patefaciebat ac per hoc eos ⁊ ad vite sue profectum et ad dei laudem excitabat sic qz̄ deo patri ad laudē ⁊ hominibus ad salutem proficiebat. Diam9 autem aīmā custi p̄ sapiētiam sibi datam in verbo dei cui vnita est. qz̄ etiam ipse perfecte intelligit omnia sāte que deus sāt. Capax ē enim sciētie ⁊ ob hoc id ei congrue sine men sura datum est cuius ipsa naturaliter capax est. Non est autem ei datum omnia posse fa cere que deus facit. quia soli diuinitati omnis potentia congruit. Sed et licet omnia sciat que deus non tamen ita clare ac limpide om nia capit vt de9. Sed omn̄ alia creatura liq dius atqz̄ p̄sentius simul ergo custus via tor fuit et comprehensor. tantamqz̄ sapientiē ⁊ gratie plenitudinem ab hora conceptionis recepit vt deus ei plenius non conferre potu erit nec habuit fidem / virtutem / vel etiā spem quia non enigmaticam ⁊ specularem sed cla rissimam habuit de deo cognitionem / ac veracē cōprehensionem. habuit tamē quandam cer tam boni expectationem que non erat alicuius virtutis proprie ꝙ rationis Cautatem vero tantam habuit qz̄ nulla maior esse potest sicut ip̄e dixit maiorem hac dilectione nemo habet

Qualiter secundum vtrāqz̄ naturam sit caput ecclesie. Capitulum. lxxxi.

POSC custus ē caput ecclesie iuxta verbū apostoli / qō secundum vtramqz̄ naturam po test intelligi. Nam secundum qz̄ deus est ca put sanctoz̄ omnium quia spiritualiter eos viuificat atqz̄ sanctificat ⁊ regit vtens eis ad libitum suū sicut caput membris suis. Et se cundum hoc tota tunita est vnū ecclesie ca put vniuersale angelorz̄ scilicet et hominum Porro secundum humanam naturam dicitur methaphorice caput ecclesie ex hominib9 col lecte non solum propter nature conformita tem quā optet caput ad corp9 habere. Sed etiā quōz ab ipso procedunt omnes sensus ⁊ motus spirituales in ecclesia tanqz̄ ad corp9 a capite. ⁊ hoc tupliciter per modum scilicet meriti quia nobis omnia causmata meruit. p modum doctrine quia nos ore proprio prius tus et post etiam p predicatores suos docuit per modum quoqz̄ fidei quia per fidem qua in eum credimus ei assimilamur / qui etiā in quā tum homo propter plenitudinem gratiaz̄ ē expressissime similis deo. Non autem per mo dum auctoritatis fluunt vel processit ab illo homine. sed a sola diuinitate. Ante incarna cionem quoqz̄ fuit custus caput omnium san ctorum etiam secundum humanitatem nō sim pliciter existentem sed creditam. Unde ca put fuit abel. Tempore abel secundum huma nitatem non que tunc esset simpliciter. sed que erat in fide abel Fides enim ē supra tem pus et humanitas que figuificatur in fide cō muniter se extendit ad omne tempus / abel itaqz̄ per fidem qua custum fore causmatib9 plenum ac similimum credidit eidem assimi lari voluit et assimilatus ē. Ideo qz̄ p fidem istam iam aliquid in eum de similitudine illi9

fluxit. Patet itaq; q; cust9 virginis fili9 est membrum corpous sui nobilissimum id est caput ecclesie que est corpus ipsius misticum quia sicut omnia membra vnius hominis vivificantur corporaliter ab vna anima que sedem habet in capite/sic omnes fideles viuificant spiritualiter ab vno spiritu scz qui principaliter habet sedem in custo. Et sicut corpus custi naturale constat ex purissimis membris sic ecclesia ex fidelib9 incorruptis. Itaq; naturale corpus custi sacramētum est corpus eius mistici de quo dicit apostolus. Vos estis corp9 custi & membra de membro id est de custo. Propter huius corporis & capitis vnitatē loquitur scriptura de vtroq; tanq; de eadem persona vel sub alia methaphora similiter de sponso & sponsa. Secundum hoc etiam tota ecclesia dicitur vna domus vnus panis vnum corp9. et vna etiam anima. Propter hanc etiā vnitatē dicit cust9 in nobis & locqui & operari & pati & delectari.

Q; etiam cum natura defect9 nostros sed non omnes suscepit. Ca. lxxxij.

SUSCEPIT autem dei filius animam passibilem carnem quoq; passibilem ac mortalem. Et sicut veram hominis naturā ita veros hominis defect9 assumpsit scz in carne famen & sitim. lassitudinem & hui9modi. In anima quoq; tristitiam timorem dolorem & hui9modi. Nec tamē omnes defectus hominis accepit/q; non defectus culpe sed pene. nec hos etiam omnes sed illos vniversaliter quos eum assumere hominī expediebat. sueq; dignitati non derogabat. Non enim suscepit ignorantiā. nec peccandi promitatem/siue abilitatem. nec bene agendi dificultatem. Illos autem humane infirmitatis affectus. sicut ipsam carnem & mortem suscepit. non cōditionis necessitate. s; miserationis volūtate. Nam habuit quidem verum timorem veramq; tristitiam in hominis natura. sed non sicut nos qui defectibus his necessario subiacem9. peccati causa. Et iterū in nobis sunt hi defectus secundum ꝑpassionē & passionem in ipso vero non nisi secundum ꝑpassionē. q; nunq; his anim9 ei9 adeo turbatus est. vt aliquaten9 a rectitudine vl dei contēplatiōe declinaret. Itaq; sicut in archa noe. sic in anima custi omnia pacata fuerūt ita q; nullus ibi motus etiam primus rapugnans fuit rationi. Unde mot9 ille sensualitatis quo naturaliter voluit non mou non fuit illicitus q; licz esset ad illicitum rationi. non tamē ad illicitum sensualitati. Nam alius est affectus anime secundū rationem alius secundum sensualitatem. Et quidem vt cust9 ipse moreretur dei voluntas erat cuius voluntati ratio cosentiebat. & nichilominus dei volūtas erat rationiq; placebat vt sensualitas morti refugeret/quatenus ipse custus & humanitatis in se veritatem probaret. & vt membris suis ingruente tribulatione non desperandi sz orandi & voluntatem suam diuine subijcēdi exemplum p̄beret. Itaq; constat in eo fuisse duas voluntates secundum duas naturas diuinam scz & humanam. Humanā quoq; duplicē/ rationis scz & sensualitatis. Preterea necessitatem patiendi in anima. simul autem patiendi & mouendi in corpore. sicut & alios defectus sponte suscepit. Igitur hanc ipsam necessitatem non habuit ex necessitate conditionis cum ab omni peccato esset immunis s; ex sola volūtate accepit de nostra infirmitate. Suscepit enim de nostro vt nostrum tolleret ac de suo nobis tribueret. Suscepit quidem nostram simplam voluntatem/vetustatem scz pene vt nostram duplam consumeret culpe scz & pene. suamq; nobis duplicem nouitatem infunderet iustitie scz & gloue. Non tantum igitur custū de omni statu hominis aliquid accepisse qui venit omēs saluare. Nā quatuor stat9 hominis distinguunt. primus ante peccatum. secundus post peccatum & ātē gratiā/ terci9 sub gratia. quart9 in gloua. De primo accepit peccati immunitatem. de secundo penalitatem de tercio gratie plenitudinem/de quarto peccandi impossibilitatem & perfectam dei contemplationem.

Q; ab instanti cōceptionis totum sibi meruit & originale vel fomitem non habuit.
Capitulum. lxxxiij.

NIMIRUM q̄dē passibilē & carnē mortalē fili9 dei suscepit sed anima ipsa impassiblitatis sue future simul clarificatiōis & sui corporis merutū a die conceptiōis habuit. Nō solū enī q̄ndo patu obediēs crucē subijt s; statim exq̄ fact9 ē hō gloruficationē suā meruit p̄ cautatē scz iustitiam alias q; vtutes in quaz plenitudine condit9 fuit. Tanta nanq; plenitudo causmatū in eo

fuit ꝙ in eis ꝓficere non potuit · Unde dicit Gregorius ꝙ non habuit oio iuxta meritum aie quo posset ꝓficere · Non ergo plus meruit sibi ꝑ crucis patibulum q̄s a conceptione ꝑ gratiam vtutum · Nec ꝓfecit scom animę meritum quantum ad vtutem meruit ꝓfecit tamen quantum ad numer meritor · Plura enim habuit merita in passione q̄s in conceptione · Et maioris vtutis non fuerūt illa plura q̄s ante fuerant pauciora · Nam etiā obediam ⁊ voluntatem ꝓfectam non tunc primum neq̄s maiorem habuit cum pati cepit imo ꝓfecte obediēs ⁊ bonus extitit exq̄ homo fuit ⁊ quia non habuit originale non est dēmat⁹ in lumbis abrahe · Olim nanq̄s curatio fiebat ab originali ꝑ dēmar ⁊ hostiar oblationem sicut ⁊ ꝑ circūcisionem · Itaq̄s sicut adam peccante q̄ etiam in lumbis ipi⁹ erant peccauerunt sic et abraham dante dēmas q̄ in lumbis ei⁹ erant dēmati sunt · Illi dum taxat qui scom rationem seminalem ⁊ ꝑ actū copule descenderunt · fuerunt enim in lumbis eius dupliciť materialiter scz ⁊ formaliter et ideo curatione indiguerunt sicut ceteri · cultus autem non sic qr materialiť tantum ibi fuit ⁊ non scom rationem seminalem nec per actum copule ab eo descendit ſ ꝑ operationem spiritus sancti ⁊ ideo curatione nō eguit · Ioc⁹q̄s dēmatus non fuit · Unde dicit augustinus ꝙ eadē abrahe caro simul habuit ⁊ vulnus preuaricationis scz in lege membror que ꝑ omnem carnem inde ꝓpagatam seminali ratione quasi transfcupta est ⁊ medicamentum vulneris scz in carne cristi que inde sine actu concupiscentie materialiť tantum diuina operatione sumpta est · Illud ergo inquit in abrahe carne dēmabať ꝙ curabať nō illud unde curabať · In nobis quidem caro nihil nisi ꝑ animam concupiscit ſ concupiscere dicitur ca anima carnali concupiscentia id est a carne orta spiritu reluctať / huius rixa in anima xp̄i non fuit q̄s ibi concupiscētia carnalis esse nō potuit ·

Cur tanto tpe distulit incarnari Leo papa in sermone de natiuitate domini · Capitulum · lxxxiiij ·

ESSENT aūt illor q̄rule q̄ impio murmure diuinis dispensationibus obloquentes de dominice natiuitatis tarditate causant tan q̄s ꝑteritis temporibus non sit impensum qđ in ultima mundi etate sit gestum · Verbi incarnatio hec contulit facienda ꝙ facta ⁊ sacramēta salutis humane in nlla vnq̄s cessauerūt antiqtate Glosa sup epistolam ad galathas · Magno vtiq̄s dei consilio factū est · vt nō post homis casum illico lex daret vel dei filius mitteret nisi enim homis superbia prius vires suas expiretur sui libertati arbitrij sufficientiā arrogaret ⁊ legē supflue datam ⁊ dei filium frustra venisse indicaret · Ne igit detrahendi vel murmurādi occasionem haberet reliquit eum deus prius in libertate arbitrij sub lege naturali vt sic vires sue nature cognosceret vbi cū deficeret · Nec sic humiliauit se ad poscendū gratiam ſ superbe legem scriptam lege nature adiunctam sibi sufficere putans clamabat · Nō dest qui impleat ſ qui iubeat vt igit de ipsa cōuincere tur anteq̄s filium mitteret pater / legem scriptam dedit que peccati morbum detexit non cōsumpsit · Qua data etiam morbus inualuit ⁊ infirmitas ē aucta non legis ſ nature vicio et dyaboli instantia vt sic cognita vtriusq̄ legis insufficiētia ⁊ infirmitate sua clamaret ad medicum ⁊ quereret gratie auxiliū · et ita factū est · Unde ē ille samaritan⁹ qui ꝑ formam serui ⁊ compassionē languido appropiauit eiusq̄ vulnera sanauit quē sacerdos et leuita inaniter ptransibant qr sacerdotium ⁊ lex vetus neminem ad perfectum adduxit ·

De mutua salutatione marie ⁊ elizabeth · Capitulum · lxxxv ·

OST conceptum igit exurgens maria abijt in ciuitatez iuda · Iuda nomen ē regni nō tribus Hierusalem enim in tribu beniamin erat ꝑ quā sorte transibat ad opidum in q̄ dicūt tūc zacharian habitasse iiij miliario a hierusalem ⁊ ibi natū iohannem · ⁊ legitur in libro iustor / q beata virgo primo eum leuauit a terra · Ambrosius sup lucam · Non q̄si incredula de oraculo nec q̄si incerta denuncio nec q̄si de exemplo dubitās ſ quasi leta ꝑ voto / religiosa ꝑ officio / festina pro gaudio abijt in montana Quo enim iam deo plena nisi ad superiora cōscenderet ⁊ hoc cū festinatione qr nesciat tarda molimina spiritus sancti gratia · Discite ⁊ vos sancte mulieres sedulitatem q̄s pregnantibus debetis exhibere cognatis · Maria enim que ante sola in penetralibus versabatur non a

publico virginitatis pudor nō a studio aspe
utas montium · non ab officio aspeutas itine=
ris retardauit · Discite mulier es nō circūcur
sare p domos alienas nō morari in plateis ·
nō aliquos in publico miscere fmones · Ma
ria in domo sera in publico festina · Intrauit
ergo in domū zacharie ⁊ salutauit elyzabeth
statimq; exultauit infans in vtero ei⁹. Ou
genes ī omelia p̄ma · Ihes⁹ enim qui in vte
ro ei⁹ erat iohannē adhuc in vētre matus
positū sanctificare festinabat · Demq; nō ante
q̄ maria salutaret elizabeth / ꝙ statim vt locu
ta ē verbū qđ in ventre matus suggessat dei
fili⁹ · Infans in gaudio exultauit ⁊ tunc pu=
mū precursorē suū ihes⁹ p̄phetam fecit Am
brosi⁹ · Repleta ergo spū scō elyzabeth ex
clamauit matrē domini beatificās · Nō puus
mat repleta est q̄ fili⁹ / ꝙ cū fili⁹ repletus ess̄
spiritu sancto / ⁊ repleuit matrem p̄phetantq;
matres spiritu parvulor̄ · ꝙ elysabeth reple=
ta ē p⁹ cōceptū maria ante conceptū · Si au
tē p̄mo igressu marie tant⁹ effect⁹ elyzabeth
extitit vt ad salutationē ei⁹ infans statim in
vtero exultaret ⁊ ipā mat spiritu sancto re=
pleret quem putam⁹ vsu tāti temporis id est
trīū mensiū marie addidisse presentiā · Bene=
dicta inquit tu in mulieribus · Bernhard⁹
Dura inquit necessitas ⁊ graue iugū sup om
nes filias eue / que ⁊ si pereūt crudant ⁊ si nō
pereūt maledicuntur · Tu autē benedicta es
que nec sterilis manens · nec cum dolore pa=
es / ⁊ p maledictione israhel beatam te dicent
omnes generationes · Et tu q̄dem benedicta
in mulieribus ꝙ singulariter sup omnes homi=
nes ⁊ angelos · Et benedictus fruct⁹ ventris
tui · Benedict⁹ quidē in odore sicut scriptū
est · Ecce odor filij mei sicut odor agri plen
Benedict⁹ in sapore / sicut scriptū est · Gu=
state ⁊ videte quoniā suauis ē dominus · Be=
nedictus etiam inspecie in quē desiderant angeli
p̄spicere · Glosa · Mudita igitur respon
sione elyzabeth ampli⁹ tacere nō poterit do=
na que p̄ceperat ⁊ q̄ virginali pudore accep=
tum oraculū silentio texerat iam congruo tē
pore patefecit Beda · Mit ergo maria
magnificat aīma mea dominū ⁊ cetā · Quāto ī
quit me dominus tanq̄ inaudito munere sub
limauit ꝙ non ullo lingue officio explicari ·
sed vix in intimo pectoris affectu valeat com
prehendi · Et ideo totas anime vires in agē
dis gratiarum laudibus offero / totum in cō
templanda magnitudine eius cui nō est finis
quicquit viuo sentio discerno gratulāter im
pendo · quia ⁊ eiusdē ihesu id est salutaris spi
ritus meus eterna diuinitate letat cuius mea
caro temporali conceptione fatetur ·

De ortu precursoris · Ambrosius Capitulum · lxxxvi ·

MANSIT autem maria cum eli
zabeth tribus mensibus · Que enim
propter officium venerat officio im
berebat · Mansit autem non quia ea domus
aliena delectaret · sed quia frequentia⁹ in publi
co videri displiceret · Didicistis o virgines
marie pudorem / discite ⁊ humilitatem · Jumi
or ad seniorem venit · ⁊ prior eam salutauit
decet enim vt virgo quanto castior tanto hu
milior sit Beda · Tam diu ergo mansit
maria cum elizabeth / donec partus tempore
completo precursoris dominī sui · propter
quam maxime venerat natiuitatem viderat
scilicet tribus mensib⁹ / ⁊ sic reuersa est in do
mum suam · Comestor · Puer autem
crescebat et confortabatur spiritu et erat in
desertis loc̄s vsq; in diem ostensionis sue ad
yſrahel · Reuertēs autem maria in nazareth
mūeta est a sponso in vtero habens · Qui no
lens eam traducere in coniugem · occulte vo
luit eam dimittere · In somnis autem mo=
nitus est ab angelo vt acciperet eam in coniu
gem · Et ne suspicaretur adulterium concep
tum de spiritu sancto indicauit et vt ihesum
vocaret precepit · Et accipiens sponsam in
vxorem cum virgine virgo permansit ·

De descriptione orbis et ortu saluatoris Hugo floriacensis · Ca · lxxxvij ·

FACTVS igitur omnibus re
gionib⁹ per vniuersum orbem om=
niq; bellorum fragore sedato me
morat⁹ augustus rempublicā legibus pacifi=
cis adequare siue nutrire desiderans protulit
edictum vt describeretur vniuersus orbis
Comestor · Volens enim scire numerum
regionum in orbe que romane subierant dici=
oni / numerum etiam ciuitatum in qualibet re
gione / numerū quoq; capitum in qualibet ci
uitate · preceperat vt de suburbanis opidis
vicis ⁊ pagis / ad suā cōsuetudinē hoies ciuitatē
⁊ maxime vnde trahebāt originē ⁊ quisq; nū
mū argēteū precij decē nummorum vsualium

Onde ⁊ denarius dicebat presidi pumide tra-
dens vt se subditū imperio romano pfiteret
Nam ⁊ nūm9 ymaginem cesaris preferebat
⁊ supscriptionē nois. Et numerus hoz qui
censi capite ferebant redigebatur in scriptis
Ascendit aūt et ioseph a nazareth in beth-
leem eo q̄ esset de domo dauid vt pfiteret cū
maria vxore pregnāte. Jacob9 vbi supra

Cū aūt irent in bethleem dixit maria ad
ioseph duos ppos video añ me / vnū flentem
⁊ alium gaudentē. Que vba cum putaret io-
seph esse supflua appares ei iuuenis in veste
splendida intpretatus est dicens eam vidisse
ppm iudeoz flentem / ⁊ ppm gentium gaudē
tem. Tūc iussit iumentū stare ⁊ mariam de eo
descendere atq̄ ingredi spēluncā tenebrosam
que lucē diei pmit9 non hēbat. Et ingres-
su marie cepit tota splēdere q̄si esset ibi hora
diei sexta nec defecit lux illa die vel nocte do-
nec maria pepit masculū suum. Quē nascentē
circūdederūt angeli ⁊ natū statim adorauerūt
dicentes gloria in excelsis deo.

De Cronicis ab inītio mūdi vsq̄ ad illud
tempus Comestor. Capi. lxxxviij.

ANTOS est aūt dns anno regni
augusti xlij nocte dnice diei. Quia
si tabulā computi retro pcurras in
uenies eius anni cōcurrentem / quē q̄ regulare
ianuarij iij. Quib9 iunctis ⁊ sublatis vij vnū
remanet. Itaq̄ viij kalendas ianuarij in do
minica die inuenies q̄ cōcurrit Nam ea die
q̄ dixit. Fiat lux ⁊ facta ē lux. Visitauit nos
oriens ex alto Inchoata est vero scām quos
dam sexta etas a natiuitate xpi scām apostō
lum qui dixit cū venerit plenitudo temporis.
Scām aūt alios a die q̄ baptizatus est pter
vim regenerationē datam aquis Porro scām
alios a passione quia tunc aperta est porta et
inchoata est q̄i quodāmodo septima quiescē
tiū Mator ex cronicis Dic ergo fuit annus
etatis quite q̄ hic terminat. ccccc. deest. xx. ab
inītio regni dauid. M. c iiij ab exitu egipti ⁊
datione legis. M. d. ix. A prima promissio
ne facta abrahe. M. dcccc. xxxiij. A natiui-
tate ipi9 abrahe. M M xv. A diluuio. M M
ccc. vi Ab inītio vero mūdi M M M. dcccc
lxiij ⁊ hoc dūtaxat scām nos q̄ ab adam vsq̄
ad abrahā ex diuina hystoria Juxta hieron
mi trāslationē ānoz numerū accepim9 ab ab
raha vsq̄ ad xpm iuxta eusebi Nicomedien
sis eusebij ⁊ ipōz hebreoz cōputā
tionē qui omēs hystorijs gentiliū concordāt
minores numeros secuti sum9. ea mīrum ra
tione quā supius m annis iudicū exposuimus
verum ante tempora abrahe tam ante dilu-
uium q̄ post multo plures ām in editione lxx
intpretum leguntur quā in nostra reperiuntur
Et tem̄ vt ait eusebi9 q̄ antiquam trāslatio
nem sequit ab adam vsq̄ ad diluuium fluxe-
rūt ām. MM. cc. xlij. Et a diluuio vsq̄ ad
abrahā. dcccc. xliij q̄ simul fuerunt MMM
clxxxiiij. cū in editione nrā legant tantū. M.
dcccc. xlviij. Itaq̄ si maiorē illum numerū se
qui voluerit et iuxta librū iudicū ab exitu de
egipto vsq̄ ad edificationem templi. dc ānos
numerauerit. Insuper ⁊ in regno amon re
gis iuda xij annos quoz x tātum apud hebre
os habent acceperis his omnib9 computatis
inuenies ab inītio mūdi vsq̄ ad natiuitatem
domīm ānos quinq̄ milia centum nonaginta
nouē. Et hūc numerū assignat beda quē etiā
vsualit tenet ecclesia Onde versus Onū tol
le datis ad milia quinq̄ ducentis. Nascenti
domino tot beda dat a pthoplasto. Hoc ta-
men iuxta minorem numerū quē hucusq̄ secu
ti sumus cetera prosequentur.

De duob9 animalib9 xpm adorantib9 in
psepio Jacob9. Capitulum. lxxxix.

ASTORES quoq̄ ouiū asse
rebant se angelos vidisse in media
nocte / ymnum dicentes deo / et ab
eis audisse q̄ nat9 esset saluator hominū / in q̄
restitueret salus israhel. Tercia aūt die nati
uitatis domīm egressa ē maria de spelunca / et
ingressa stabulū / posuit in presepio puerū / et
bos atq̄ asin9 genuflectentes adorauerūt eū /
et ipa animalia in medio eū habētia sicut pre
dictū est p abacuck / in medio duū animaliū
innotescens incessant adorabant eū. Et tunc
impletū est qđ dictum ē p ysaiam Cognouit
bos possessorē ⁊ ceta Comestor Maria aūt
infantis corpus pannis inuolutum reclinauit
in presepio qz non erat ei loc9 alius in diver
sorio difficile erat paupib9 pro frequentia
multoz / q̄ ob idipm conuenerāt / vacuas in
uenire domos et in cōmuni transitu qui erat
inter duas domos operumentū habens / qđ di
uersorium dicit / sese receperunt / sub q̄ dues
ad colloquendū vel cōuisendum in dieb9 ocij
vel p aeus intemperie diuertebant. Sorte

ibi ioseph presepiū fecerat boui ⁊ asino/quos secū duxerat·in q̄ repositus est iheſus·ad qđ quidā referūt illud ysaie·Cognouit bos pos sessorē suū·⁊ asin⁹ p̄sepe dom̄i sui·Et abacuc·In medio duū anialiū cognoscetis·Et in picturis eccleſiaꝝ que sunt q̄si libri laycoꝝ hec rep̄sentant nobis· Bernhardus· Ecce v̄bum abbreuiatū fecit deus pater sup terrā vultis nosse q̄ longū q̄ breue fecit Celum inquit hoc v̄bum·⁊ terram ego impleo· nunc autē caro factum in angusto locatū est p̄sepio·M seculo ait p̄pheta·⁊ in seculum tues·⁊ ecce fact⁹ est infans diei vnius·vt qđ autē se sic abbreuiare voluit dom̄in⁹ maiestatis·nisi vt nobis formam daret humilitatis· hoc enī ait disite a me ⁊ cetera Comestor

Et trāseūtes pastores vsq; bethleē·inuenerunt v̄bum quod factum est ad eos·⁊ qui audiebant mirabant sup his que dicebantur a pastorib⁹ ad eos·Maria vero cōseruabat oia verba hec cōferēs in corde suo· Beda Quia sanctas scriptas legerat/⁊ faciebat p̄phetis conferebat ea q̄ secū sunt acta de dño cum his que nouerat a p̄phetis scripta de domino ⁊ collata ad inuicē cognouit mistat celestiū cherubin soda sui vult⁹ luce decorare·

De circumcisione ei⁹dem· Comestor
Capitulum·xc

CTAVO autem die circumciderūt puerū ⁊ declarauerūt nomē ei⁹ esse iheſum·Qđ impositum erat ei ab angelo p̄us q̄m in vtero cōceptū· Bernhard⁹· Ecce verbū abbreuiatū/in carne amplius abbreuiatū ē suscepta etiam carnis circūcisione·Die autē natiuitatis minoratus est paulomin⁹ ab angelis·ſ nūc multo min⁹ ab angelis q̄ infix⁹ est velut q̄dam cauterio latronis ⁊ p̄ totius corpis putredine cauterium factū est in capite q̄d mirum si p̄ nobis voluit circūcidi q̄ p̄ nob̄ voluit crucifigi·Totus siq̄dem dat⁹ mihi est· tot⁹ in meos vsus expensus· Actor· Xp̄s dominus non indigebat curatiōe·quia nullum peccatū cōtraxit in sua generatione·voluit tamē circumcidi p̄pter septē causas·Prima fuit ut in nobis fidem humanitatis sue roboraret·quia in hoc ostendit se veram carnem assumpsisse nō fantasticā vt dixerūt quidā hereticī·Secūda vt spem in nobis augeret scz spiritualis circūcisionis q̄ in nob̄ facta est in octaua resurrectiōis ab omni corruptiōe culpe ⁊ pene·Tercia vt cautatē cōfirmaret q̄ tātill⁹ infans scz octo diez iam incepit sanguinē suum effundere p̄ nob̄·Quarta vt nob exēplū humilitatis preberet·⁊ maxime prelatis qui leges instituūt· ne scz alijs p̄tesumant imponere onera q̄ ipsi portare nolūt·sicut illi quos reprehendit dn̄s in euangelio· Alligant inquit onera grauia ⁊ cetera·Quinta vt nos alioꝝ int̄ quos habitam⁹ scādala vitare doceret scz cōformā do nos eis·Oēs enim alij infantes in populo isto circumcidebātur vt dicit augustinus in libro confess·xxx·q̄ turpis est oīs p̄s vniuerso suo nō congruens·vnde ⁊ paul⁹ circūcidit thymotheū vt euitaret scandalū iudeoꝝ· Sexta vt in nob̄ luxurie uicū qđ in isto mēbro dn̄at aboleret·vñ sicut p̄mo passus ē in illo mēbro sic vltio in lingua in signū scz detestatiōis luxurie et gule q̄b⁹ fere omnis humana vita infecta est Septima vt mysterium deitatis celaret·tū p̄pt̄ dyabolum/ tum propter homines indignos

De stella magoꝝ duce ⁊ purificatione virginis· Comestor· Capi·xci·

Et ecce magi ab oriente ierusalem dicentes ubi est q̄ nat⁹ est rex iudeoꝝ? Vidim⁹ stellā ei⁹ in oriente ⁊ venim⁹ adorare eū Successores fuerūt isti balaam qui stellā noauerūt ei⁹ natiuitatem ⁊ magnitudine scientie nūcupati magi·Quos enim greci phos·perse magos appellāt·venerūt autē de finib⁹ p̄sarū ⁊ caldeoꝝ ubi est fluui⁹ saba/a quo ⁊ sabea tegio dicit· Cuiostim⁹· dicit stellā añ multo tempe q̄ xp̄s nasceretur apparuisse·⁊ ita multo ante tempe de longinquo venerūt·potuit tamen fieri vt in tredecim diebus sup dromedarios longa terraꝝ spacia transmearent Audiens magos herodes rex turbatus est ⁊ omnes qui erāt cū illo·Timuit quidem rex ne quis de semine hyrcam vel aristoboli natus essꝫ regnaturꝰ se tanq̄ alienigena destituto·Turbat autē ciuitas nouitate miraculi p cussa·Dicit enim fulgencius stellā tunc creatam notabilē ⁊ discretā a ceteris ⁊ in loco q̄ nec in firmamēto cum stellis minoribus erat nec ī ethere cū planetis·ſ in aere vicinas tre tenebat vias et in motu quia prius immobilis sup iudeā magis dedit signū veniē oi ī iudeā Qui ex deliberatiōe sua hierusalē tanq̄ caput iudee adierunt·Quibus egressis tunc primo

motu notabili pceſſit eos Que pacto offitio/
mox eſſe deſit reuertẽs ī piacentẽ materiã vn
de ſumpta fuerat Tamẽ quidã tradunt dedã
voluiſſe q̃ in puteum bethleemiticũ cecidẽt
t poſt in dieb9 paule t euſtochij quaſdã vir
gines deo dicatas eã miraculoſe vidiſſe. In=
greſſi vero magi domũ quã diuerſoriũ lucas
noīauit obtulerunt puero ſinguli aur̃ thus
t mirrã/ſcõm cõſuetam ſabeis oblatiõz tamẽ
ſignificãtes eum eſſe regẽ deum. ſ̃ mortalem
Et poſtq̃ impleti ſunt dies purgatõis marie
tulerunt puer̃ in hieruſalẽ vt ſiſterent eũ do
mino id eſt pſentarẽt t dederunt hoſtias pro eo
par turtur̃ t duos pullos columbar̃. Inſup
redemerunt eũ quinq̃ ſiclis argenti Et erat
in hieruſalem ſymeon ſenex q̃ in ſpiritu venit
in templũ. Et accipiẽs puer̃ in vlnas ſuas
eum x̃pm ait. Nunc dimittis t cetera. Et p
phetizãs de paſſione x̃pi ait ad mariã Et tuã
aiaz ptransibit gladius id eſt paſſio ipi9 Nõ
enim ſine materno amore potuit videre cruci
figi filium etſi reſurrectur̃ ſperaret. Eadem
hora ſupuenit et ãna pphetiſſa et loquebat de
illo omib9 q̃ expectabãt redemptiõz iſrahel.

De cultu t religione magorum et ceteroz oriẽtaliũ Cuſoſtimus ſup mathẽũ. Ca. xcij

MAGI quoq̃ cõfeſtim vt natus ẽ
x̃ps magnum in homie puulo deum
oſtenderunt ex verbis t actibus et
muneribus. verbis quidem dixerunt. Vbi eſt q̃
nat9 eſt rex iudeoz t cetera Actib9 ſcdo quia
cum vidiſſent eũ adorauerunt et inuenta ẽ in
eis fides acutior q̃s aſpectus/humilia nimiz vi
dentib9 Muneribus aũt q̃ obtulerũt ei aur̃
thus t mirrã legi apud aliquem iſtos magos
ex libris balaã diuinatoris apparuture ſtelle
ei9 accepiſſe ſciaã cuius diuinatio poſita eſt
in ve. te. Orietur ſtella ex iacob et exurget
homo ex iſrahel t dominabitur oim gentium
Nudiui etiã aliquos referentes de ſcuptura
quadã etſi nõ certa/tamen nõ deſtruente fi=
dem ſ̃ delectante/quoz erat gens quedam in
ipſo orientis principio iuxta occeanum ſita/
apud quos ferebat ſcuptura de apparutura
hui9 ſtelle et offerendis muneribus huiuſmodi
nomine ſeth inſcupta que p generationes ſtu
dioſoz hoim patribus filijs ſuis referentibus
habebat deducta. Elegerũt itaq̃ int̃ ſeipos
xij q̃dem ex ſeipſis ſtudioſiores et miſterioz
celeſtium amatores ac poſuerũt ſeipos ad ex
pectatiõz huius ſtelle. Et ſiquis ex eis moriẽ
bat filius aũt aliquis pximquoz in eius loco
conſtituebat. Dicebat autem magus in lin=
gua eoz quia ſilentio tacita q̃s voce glorifica
bant deum. Vbi ergo p ãnos ſingulos p9 meſ
ſem aſcendebãt in montẽ qui vocabat victo
rialis habens in ſe quandã ſpeluncam in ſaxo
fontib9 t arboribus ameniſſimis ibiq̃ ſe lauã
tes orabãt t laudabantq̃ in ſilentio deum tri
bus dieb9 ſic q̃ faciebant p ſingulas genera=
tiones ſemper expectantes ne forte in ſua ge
neratione ſtella illa beatitudinis oriret Tan=
dem igit apparuit eis deſcendens ſup montez
illum victorialem habens in ſe quaſi pueu pul
chrã et ſuper ſe ſimilitudinem cruds. Que
locuta eſt eis eoſq̃ docuit et vt pficiſcerent
in iudeam pcepit proficiſcentes autem prece=
debat ſtella p bienniũ et nec diebus nec poſt
deſecit in perſonis eoz. Cetera vero que ab
eis geſta referunt in euangelio compendioſe
ponunt vt aũt reuerſi ſunt ſtudioſe magi pri
uſq̃ deum colentes glorificauerunt ſ̃ t omni
bus in genere ſuo pdicauerunt t multos eru
dierunt. Demiq̃ cũ poſt reſurrectiõez domi=
nicam iſſet vnus ex apoſtolis in illã puincias
eidem adiuncti ſunt t ab eo baptiſati predica
tionis illius adiutores facti ſunt.

De pſecutione herodis t nece innocẽtum Capitulum. xciij.

TUNC Herodes vidit q̃ illuſus
eſſet a magis. videns enim magos
nihil ſibi iuxta cõdictum renuntiaſ
ſe putauit eos viſione ſtelle deceptos et eru=
buiſſe redire ad eum. Et ideo ab inquiſitione
pueri ceſſauit ſz cum audiſſet que dicta erãt
a paſtoribus et maxime prophetias ſymeonis
et anne ſenſit ſe illuſum et de morte puerozz
bethleemitarz tractabat vt ille quem ignora
bat cum eis occideret propterea p admoni=
tionem angeli fugit ioſeph cũ puero t matre
ei9 in egiptum vſq̃ ad obitum herodis Du
go. Herodes etiã ne forte ignobilis et ab
iſrahelitico ſemine arguerer extraneus com=
buſſit omnes libros in quib9 nobilitas gentis
in templo ſeruabat aſſcupta vt defidentibus
pbamentis ipſe ad hanc ptinere videret vt q̃
ſuam ſobolem regio genere iudeoz cõmiſcere
tur abiecta coſide quam priuatus acceperat
copulauit mauannem auſtoboli neptem hyr
cani filiam. Comeſtor. Herodes autẽ

vum de nece puerorũ disponeret ꝑ epystolã
atus est a cesare augusto vt romam iret·
accusationi filiorum responsurus ·Qui cum
iter faceret ꝑ sidiam audiens ꝑ naues thar=
sensium magos transisse ī spiritu vehemẽti cõ
bussit naues tharsis secũdum ꝙ dauid ꝓphe=
tauerat· Cũ vero coram cesare disceptasset
pater cum filijs hac lege facta est reconcilia
tio ·vt adolescentes patri in omnibus obedi
rent· Ipse autem regnum dimitteret cui vel
let· Nondum tamẽ a suspitionib9 liberat9 ẽ
veniens ꝙ ierosolimã populo conuocato tri
bus ꝙ filijs astantibus ꝫ concordiam fratrũ
a cesare factam exposuit ꝫ se successorem iudi
cem constitutũ ·ne iudei regnum ad suos re=
diturum existimarẽt ·Tunc confirmatus in
regno herodes certius ꝙ puus mittens occi
dit pueros omnes qui erãt in bethleem ꝫ in
finib9 ei9 a bimatu ꝫ infra secũdũ tẽpus qõ
exquesierat a magis · Quorũ maxima pars
terdo miliario a bethleem ad austrum sepul
ta est· Innocẽtes quidem martires dicũtur
laxato vocabulo non qr testes custi sed quia
ꝑ custo occisi sunt quem ·ꝫsi non loquẽdo ta
men mouẽdo cõfessi sunt ·ꝑ quo etiam eccle
sia ꝑ eis sollemnizat q̃uis ad inferos descẽ=
derunt vnde ꝫ in eorum solemnitate canti =
co letide subticẽt scz Te deũ laudam9·ꝫ Glo
ria in excelsis deo·ꝑ Alleluia quidã dicunt·
Laus tibi custe ·alij vero cãtantes eya·

De fuga domini in egiptum ꝫ euentibus
itineris · Jacobus · Capi·xciiij.

NTE vnum vero diẽ ꝙ herodes
occideret pueros admonitus ẽ·io=
seph in somnis ab angelo·vt cum
matre ꝫ puero ꝑ viã heremi pgeret in egyp
tum ·Cunq; venissent ad speluncã quãdam
vt quasi sub ea refugerarẽtur descendit ma=
ria de iumento ꝫ sedit habens ihesum in gre=
mio· Erãt ꝙcum ea tres pueri et vna puel=
la iter agẽtes· Et ecce de spelũca subito egres
si sunt multi dracones· Quos vidẽtes pue ri
exclamauerunt· Tunc dominꝰ ihesus cum nõ
dum esset bimulus excussit se ꝫ stetit ī pedib9
ante eos at illi eum adorauerunt ꝫ abierunt·
Similiter ꝫ leones ꝫ pardi adorabãt eum et
comitabant· Antecedebãt quoq; mariam et
ioseph ostẽdentes viam in deserto / inclinan=
tes ꝙ capita sua cum reuerentia obsequium
caudis adulantibus exhibebant ·Erant autẽ
duo boues ī itinere eorum saginarij quos dꝰ
ugebant leones in itinere dominꝰ ihesu cuius
necessaria portabãt· Sed ꝫ auetes qui simul
de iudea exierant ꝫ sequebant inter lupos am
bulant sine formidine· Simul etiam leones ꝫ
asini et boues ꝫ vbi mansio fieret simul ad pa
bulum accedebant· Tũc impletum est qđ ait
ysaias· Lup9 ꝫ agn9 pascentur ꝫ ceta· Ter
cia autem die ꝓfectionis sue maria mimio so=
le fatigata videns arborem palme voluit ī ea
requiescere ·Cunq; de iumento descendisset
et resedisset respiciens ad comam palme que
alta erat et pomis repleta ait ·O si posset fie
ri vt ex his palme fructibus ꝓperẽ ·Et dix
it ei ioseph ·Tu quidem de fructibus palme
cogitas· ego autẽ de aqua que nobis iam de=
fecit in vtribus nec habem9 vnde eos qui no=
biscum sunt vel nosipsos refocillemus· Tunc
infantulus ihesus sedens ī sinu matris virgi=
nis exclãauit ꝫ ait ·Flecte arbor ꝫ refice ma
trem meam de fructibus tuis statim ꝙ ad vo
cem eius inclinauit palma cacumen suum vs=
q; ad plantas marie· ꝫ colligẽtes ex ea fruc
tus quos habebat omnes refecti sunt ·Post
quam vero collecta sunt omnia poma eius in
clinata manebat expectãs vt eius imperio sur
geret cuius imperio fuerat inclinata · Tunc
ait ihesus ad eam· Surge te palma ꝫ confor=
tare · Aperiantur ex radicibus tuis fontes
occulti· et fluant ex eis aque in lacteta =
tem · Sic factum est et potati sunt vna cum
iumentis ꝫ hominib9, gratias agentes deo·
Cõuersus autem ihesus ad palmam ait hanc
dignitatẽ confero tibi vt vnus ex ramis tuis
transferatur ab angelis meis ꝫ plantetur in
paradiso patris mei· Et factũ est sic cunctis
videntib9 angelum dominꝰ super palmã aufe=
rentẽ vnũ de ramis eius ꝫ ibat volans Dixit
autem ioseph ad ihesum · Dñe nimius estus
decoquit nos si vis teneamus viam maris vt
possimus ꝑ ciuitates maritimas requiescendo
transire ·dixit ei ihesus · Noli timere ioseph
Ego vobis mãsiones abbreuiabo ita vt quo
per xxx dies ꝓperandum erat in hac vna die
mansiunculã ꝓtingatis adhuc eo loquente ꝓ
spicientes viderunt mõtes egipti· Et gaudẽ
tes in vnã ex ciuitatibus nomine syenẽ intra=
uerunt· Et qr nullus in ea erat notus apud
quẽ hospitarent ingressi sunt templum qđ ca
pitolium eiusdem ciuitatis vocabat· In quo
ccc·ꝫ lxvi·ydola erãt posita quibus singulis
diebus honor deitatis a sacrilegis prebebatur

De Ruina ydoloꝝ egipti ad eiꝰ ingressum Capitulum .xcv.

IN NOTEM maua ingressa est templū cū ifantulo vniuersa ydola corruerūt ⁊ in faciem iacentia nihil se esse euidēt ostenderunt . Tunc impletum ē qđ ait ysaias . Ecce dñs ascendet sup nubē ⁊ ingr . e . et ceta . Cunqꝫ hoc nundatum esset affrodisio venit ad templum cum omni exercitu suo ingressus qꝫ ē et videns vera esse que audierat accessit statim ad mauā ⁊ adorauit infantem quem ipsa in sinu suo portabat . De inde allocutꝰ est omēz exeratum suum dicēs Dic misi esset dominus hoꝝ deoꝝ nostroꝝ nō isti coram eo pternerent et in conspectu eiꝰ pstrati dominum suum iacentes protestarent Nos ergo qđ deos nostros facere videmꝰ misi cautius fecerimus omnes potius piculum incurremus sicut pharao in diebꝰ illis quibus fecit mirabilia magna deꝰ in egipto . Comestor . Tradunt qꝫ sicut in exitu de egipto filioꝝ israhel non fuit domus egipti in qua deo pcurante nō iaceret mortuū pmogenitū ita nec modo fuit templum in egipto in quo nō corruisset ydolum Cassiodorus in tripartita hystoria libro sexto . Gerit qꝫ in hermopoli thebaide arbor que vocat pſidis multoꝝ languores subegerit / si fructus aut foliū aut pars eius cortids collo egrotantium ligaret De hac enim arbore ferunt quōz dum apud egiptum ioseph cum custo et maua virgine sancta fugisset herodem venissetqꝫ ad hermopolim ciuitatem mox vt ingrediebat vrbem nō ferens hec arbor maximum xpi saluatoris aduentum inclinata est vsqꝫ ad terram et eū supplicter adorauit . Hec ego de ista arbore a multis audiens ⁊ enarraui . Reor autem hoc signum fuisse factum duibus diuine presentie nutu aut certe quōz ritu pagano . hec arbor propter magnitudinem atqꝫ pulcritudinem colebat mota est non ferens xpi diuinitatez Demonibus quippe contremiscentibus cum viderent rez talium destructorem necnon et omniū simulacroꝝ egyptioꝝ scōm ysaie pphetiaz Fugato quoqꝫ hinc demonio ꝑ testimonio cristi reor arborem vacuaz remansisse Igitur apud egiptios et palestinos gestoꝝ testmonia conseruantur .

De Juda galileo ⁊ sexto pytagorico philosopho Euseb iꝰ in cronicis . Ca . xcvi

NNO dominī iij . Augusti . xliij . Judas galileus ad rebellandum iudeos cohortat / sextus pythagoricus philosophus agnosat . Hieronimus super ezechielem . Pulcre in sexti pythagorici sententiolis dicitur Moulter est propue vxoris amator ardentior . Quem librum in latinum quidam transferens martius sixti nomine voluit illustrare non considerās in toto volumine qꝫ in duas partes diuisit xpi nomen et apostoloꝝ reticeu . Nec mīz si gentilem philosophum in martirem ⁊ romanū pontificem transtulerit . cum eusebius quoqꝫ cesarensis pmū ꝑ origine libz pamphilij martiris vocabulo cōmutauit . vt facilius tali laudatore libros impissimos peruarcon romanis auribus conciliaret . Actor . Libz istum sexti nusquaz reperi sed eius paucas sententiolas istas ex quodā libro augustiū notabiles collegi Libertatem arbitrij pmisit deus hominibus vt pure et sine peccato viuentes similes fiāt deo . Templum deo est mens pura et altare optimū est ei cor mundum . Vir castus ⁊ sine peccato potestatem accepit a deo esse filius dei . Comestor . Porro iudas ille galileus siue esseus vt ait Josephus persuadebat iudeis vt negarent tributa romanis asserens eos qui decimas et primicias deo soluebant non debere soluere tributa hominibꝰ ⁊ in tantū ꝓualuit hec doctna eiꝰ vt phariseī et magna pars populi quererent ab ipso domino an soluendum esset tributum cesari postea perijt ipse et quotquot ei cōsenserunt

De tbus sectis iudeoꝝ ꝓuatis . Ca . xcvij

IOSEPHUS siquidem tūc temporis in iudea tres secte iudeorum a communi reliquorum vita distantes . pharisei / saducei / essei . Pharisei cultu austero et victu perparco vtebantur traditiones statuētes suas quibꝰ traditiōes moysi in fronte gerebant ⁊ in sinistro brachio qbus decalogus inscuptus erat quia dixit dominꝰ hoc habebis quasi quid appensum inter oculos tuos ⁊ in manu tua . ⁊ hec dicebant philatena a philate qđ est seruare ⁊ thorath qđ lege sonat . Isti etiā maiores fimbrias alijs ferentes spinas eis alligabant . quibus pūcti hinc inde ambulando memores mādatorum dei fierent . Di vniuersa deo deputabant et marmene id est fato / agere quidem que iusta

sunt vel negligere in arbitrio hominum pluri-
mũ esse dicũt tamẽ ĩ singulis ad iuuare ⁊ mar
menem q̃s ex moribus supiorum sicu putant
ꝓpositis suis ⁊ natu maioribus nunquã con-
trauum respondebant iudicium dei futurũ di
centes/omnem animam incorruptam esse. so
las bonorum animas in alia transire corpora
vsq; ad resurrectionem ⁊ iudicium malorum
autem eternis retrudi carceribus. Et ꝙa cõ
mum hominum habitu diuisi ideo ⁊phariśei di
cebantur. Saducei marmenem negãt de
um inspectorem omnium dicentes. ⁊ in arbi-
trio hominum esse situ vt bonum malum ve ge
rant animarum generaliter vel supplida ne-
gabant vel honores. Nam ⁊ resurrectionem
mortuorum futuram negabãt. Animas mo
ru cum corporibus putantes nec angelos esse
dicebãt solos quinq; libros moysi recipiebãt
Di seueru mmis erant nec inter se sodales.
ob quam seueritatem saduceos id est iustos se
nominabant. Essei fere in ommibus mo-
nasticam agebant vitam nuptias fastidientes
nõ quia coniugia ⁊ hominum successionẽ cen
serent pimendam. sed cauendam intemperã
tiam mulierũ. Nullam earum fidem viro/ser
uare putantes. Omnia habebant communia
p'bra vnguenta ⁊ balneum dicẽtes/squalorẽ
decus putabant/dummodo in veste candida
semper essent. Nulla eis certa ciuitas semp
vagi sed in singulis domicilia habebãt ante so
lis ortum mhil ꝓphanum loquẽtes solem ve
neratur orantes. Post vsque ad quintã horã
operantes loti corpus aquis simul ⁊ cum silẽ
tio edebant. Juramentum habebant ꝓ pec-
uuo secte sue neminem adhibẽtes misi sub ãm
probatione. Recepti autem secũ post annũ
duobus alijs annis mores eius probabãt de
prehensum in peccatis a se pellebant. vt her-
bas more pecorum decerpens vsque ad obi
tum pmteret. Cum decẽ simul sederent nul-
lius nouem muitis loquebatur spuere in me-
dium vel in dextrã partem sui vitãtes. a deo
sabbatum obseruabant. ꝙ nec ea die aluum
purgabant. Volabrum ferebant ligneum q̃
in loco secretissimo fodiebant terrã ad aluũ
purgandum. dimissa veste diligenter se con-
tegentes ne splendou diuino facerent minu
am ob id etiam statim foueam remplentes.
viuebãtq; longissime ob victus simplicitatem
mortem pro iustitia immortalitate iudicãtes
meliorem animas omnes a principio creatas
pro temporibus incorporau bonas exutas
corporibus vltra occeanum agere vbi sit re
posita eis pfruitio ad ouentẽ. malis ꝓcelloſa
⁊ hibernia loca delegantes. Erant in eis qui
futura predicerent/quidam coniugibus sed
moderate vtebãtur. Nã si homines abstinẽ-
dum arbitrarent genus humanum deficeret

De nece duorum filiorũ herodis ⁊ eius puou testamento. Capi. xcviij.

ACTUM est autem vt quomã herodes multos orbauerat filijs eti-
am ipse suis miserabilius orbaretur
Nam per astutiã antipatu iterũ facti sunt su
specti alexãder ⁊ aristobolus patu. Ob hoc
scripsit herodes augusto in multis filios accu
sans. Misit augustus saturnium ⁊ peamũ le-
gatos cum scripto vt coram his duobus co
acto conilio ꝓcerum filios iudicaret ⁊ de eis
si conuicere eos posset faceret qõ vellet. Nu
ditis autem hinc inde ptibus legati illos dam
nãdos ꝓnũciauerunt non tamẽ morte. Tunc
apud sebasten conicit eos pater in vincula.
Cõplices vero eorum apposuit torquere pa
ter vt in confessiõe eorum cerneretur si ĩ am
mam suam aliquid machinarẽtur. Confessus
est autem ꝙam multa promissa sibi ab alex-
andro si patu venenum ꝓparet. Cõfessus
est ⁊ tonsor de promissis sibi muneruḇ si dũ
patu paret barbã eũ iugularet. Nocuit q̃s
dixisse alexandrum non esse spem ponendam
in sene qui canos cingebat. vt videretur ado
lescens. his motus herodes missis spiculato-
ribus iussit filios occidi ⁊ asportari in alexan-
driam. ibiq; sepeliri cum alexandro auo suo
materno. Tũc inscripsit testamentum hero-
des ⁊ antipatrum regem futurũ instituit. ⁊
herodem qui cognominabatur antipas substi
tuit antipatro.

De odio herodis in antipatrum ⁊ eius incarnatione. Capitulum. xcviij.

INTERIM vero intolle
rabile odiũ populi excepit cunctis
scientibus qõ fratruḇ suis conseruisset calum
nias. ⁊ ob hoc etiã pater eum non recto iam
oculo aspiciebat. Ro hoc etiã antipater mo-
lestus erat patri ꝙ fratrem sibi substituerat
eo ꝙ ad filios ipsius antipatu regnum tran
sire noluisset. Alia quoq; maior causa inuidie
in patrem orta est ei. Nam pupillos filiorũ

quos ocdderat paterna dilectione fouebat alijs nepotibus suis eos copulãs matrimonio Erant autem scõm iosephum parvuli relicti de aristobolo herodes agrippa/qui iacobũ occidit gladio/& herodias quaꝫ post abstulit herodes antipas philippo fratri suo. Timuit ergo antipater. ne ad pupillos fratrum suoꝝ qñꝙ regnum revocaret herodes/quia eos exmatus parte contingebat. Cognouit etiam ferozam in odium herodis adeo vt ferozas secederet a fratre.& habitaret in terra que cõcessa ei fuerat transiordanem ipse vero etiaꝫ patre nolente quibusdam excogitatis occasionibus romam ꝓperauit efficacissimũ venenũ a quodã venefica arabica comparans & apud vxorem ferozę reponens qõ inteum dum ipe abesset ꝑ ministrum quem conduxerat patri ꝓmaretur Cunꝙ antipater rome esset mortuus est ferozas accepit ꝙ herodes de veneno reposito apud vxorem ferozę ꝑ ancillam iracunde a domina sua recedentem. Itaꝙ euocatam relictam fratris afferre eam venenum iubet. Illa vo quasi allatura egressa detecto se precipitem dedit/ꝫ semiuiua allata ad regẽ ait. Cum morerętur frater tuus vir meꝰ ait mihi Affer huc mulier venenum qõ reliquit nobis antipater me ꝙ vidente in igne cõburę ne ad inferos consciendam fratricidij vltricez feram. Ego vero magnam partem eius in ignem fundens modicũ mihi propter dubios casus & quia te metuebam reseruaui. Cunꝙ pixidem cum veneno ꝓtulisset expirauit exceptis quoꝙ pluribus alijs argumẽtis ꝙ antipater in mortem patris grassaretur herodes eum vocauit mature & matrem illius repudiauit. Cunꝙ filium de patricidio publice accusasset presente varro presidę syrie qui illis diebus hierosolimam venerat posuit eum in carcerem apud ierichonta.

De morbo et morte herodis et nece antipatri. Capitulum.c.

IOM. Complices filij quereret pater/vt eos cũ filio exquisitis ꝑmeret supplicijs graui morbo impediꝰ ẽ Accedebat etiã senectus cum annos iam lxx natus erat animũ ꝙ eius clades filioꝝ affligebant. Erant autem duo viri sophiste quos nõ pauci adolescentium sectabant cum leges exponerent his oportunum videbatur regetabescente vt aquilam auream deicerent ꝙ rex super maximam portam templi cõtra patruas leges posuerat. Qua dirępta rex cõmotus ire magnitudine morbum superat et in contionem procedens in omnes hierosolimitas minuam hanc refundere minebat Sed ad preces populi in solos actores vltus est. Illos quoꝙ qui in fumibus dimissi aquilam conciderat viuos incendit cum duobꝰ sophistis. de hinc varijs affligebat languoribꝰ Nam febris non mediocus erat. prurigo intollerabilis in omni corpore supficie/assiduis vexabat colli tormentis. pedes intcute vidi intumuerant. putredo testiculoꝝ vermes generabat. Creb anhelitus & interrupta suspiria que ad vindictam dei ab omnibus facta referebantur. Ipse vero iordanem transiens apud calidonẽ aquis calidis vtebat. Cuiꝰ corpꝰ eius oleo calidiori foueri mediis placuisset in archam plenam demersum ita dissolutum est vt eciam lumina quasi mortuus resoluta torqueret. Tamen ad clamorem astãtium respicere iussus est. Cunꝙ rediisset ecucho audiẽs iudeos mortem suam expectãtes cũ gaudio ex omni iudea nobiliores collectos iuuenes concludi precepit in ypodromo ioẽ in carcere dirã precipiens salome vxori sue vt cum animam efflaret statim illos occideret vt ita omnis iudea in morte sua etiã in vita plãgeret. Nuncij vero quos romam miserat redeuntes epistolam tulerunt a cesare vt antipatrum in exilium daret aut si mallet morte damnaret. Quo nuncio paululum recreatus ẽ. Cunꝙ pomum quo libenter vescebatur petijsset cultellum quoꝙ ad indendum poposcit Statim ꝙ cum tussi violenta distenderet ac cumspiciens nequis arbiter impediret/se percussurus dexteram sustulit/ꝫ adabus consobrinus eius dexteram continuit. Statim ꝙ vlulatꝰ quasi rex mortuus esset in regia ciuitate exultatus est. Quo audito antipater exultans custodibus multa promittebat. vt eũ soluerent qõ cum accepisset herodes grauius tulit exultationem filij ꝙ mortem suam. Et continuo missis satellitibus occidit eum. Sepelitu ꝙ precepit in hiericunto statim ꝙ mutãs testamentum/archelaum regni scripsit successorem/ita tamen ꝙ ab augusto susciperet diadema/post mortem autem filij quinꝙ diebus exactis mortuus est. xxxvi. anno. Postꝙ a romanis rex declaratus erat in alijs fortunatissimus in rebus domesticis infelicissimus fuit. Salome vero quos occidi precepera

absoluit. Sepeliuit eũ archelaus in herodium iuxta ipsius mandatum nihil regij ornatꝰ in funeris pompa pretermittens.

De substitutione archelai ꝛ lite fratrum pro regno. Eusebius in cronicis.
.Ca.centesimũ primum.

ORTHOS est autem herodes anno domini sexto. augusti vero q̃ dragesimo septimo. in cuius loco successit archelaus filius eius. Comestor

.Archelaus itaq; septem diebus in lugẽ do patre consumptis epulisq; feralibus largiter omni populo exhibitis/ qui mos iudeorum ob expensas funerum multos depauperauit. candida veste indutus. ascendit in templum: variisq; fauoribus a plebe susceptus est. Sedensq; pro tribunali: dixit se etiam a regis nomine velle temperare donec a cesare confirmata esset successio. promittens q patre melior omnib9 appareret. Quo arca alij tributa leuari. alij vectigalia tolli. quidaz solui custodias acclamabant. Postulatis autẽ archelaus annuens. celebratis autem ostijs in epulis erat cũ amicis suis. Orta est autem seditio que in nouis rebus solet acciere Plurimi enim sophistas protectionẽ legis occisos lugebant. Omnes fere pontificẽ quez herodes predo creauerat amouendum proclamabant. Instante autem azimorum die cuz turba ab immolatione prohiberet pontificem. Archelaus misso cyliarcha verbis eos primus sedare attemptauit. Cum autem vulneratum remisissent cyliarcham missa grandi manu satellitum archelaus dirater nouẽ milia occidit per vocẽ preconis omnes redire ad propria commonens ꝛ neglecta festiuitate abierunt omnes. Ipse vero cũ nicholao ꝛ ptholomeo secretarijs patris sui romam profectus est. salomamq; ꝛ filios eius secum duxit vt cum testamento extremam voluntatem patris testarentur. philippo fratre regni procuratore relicto. Profectus est etiam romam herodes antipas vt de regno habendo cum fratre disceptaret oratore hyreneo propter accumoniam id est amantudinẽ dicendi plurimum confisus. Cesar quoq; acitis optimatibus romanorum pribus prosequendi copiam dedit. Ibiq; tunc primo gaium ex agrippa ꝛ filia sua natum filium ad optimũ sedere iussit. Archelaꝰ sibi regnũ deberi asserebat ꝛ etatis merito ꝛ secundum testamenti secundi voluntatem/ antipas vero primũ testamentum seruari debere aiebat. Qđ pater quando compos mentis erat inscripserat. secundum vero nullum fore q ipsum pater impos mẽtis fecerat. Nam ꝛ tunc manu ppria se appetierat. Movebat autẽ q archelaus vmbram regni detulisset ad cesarem/ cũ ipse corpus rerum gerẽdarum sibi rapuisset. Postremo q initia potestatis sue nouem milium occisorũ sanguine maculasset. Cesar vero responsum differens secum de cognitis deliberabat an aliquem regni successorem constitui oporteret an toti familie distribui principatum.

De quatuor regibus in iudea ꝛ de simulato alexandro et diuisione regni.
Capitulum.cij.

IDEM sane tempore quatuor reges in iudea surrexisse dicuntur. Nam in ydumea duo milia veteranorum qui sub herode militauerant. regem creauerat. Sephor vero galilee Judas filius ezechie. latronũ principis ab herode olim capti dyadema sibi imposuerat. Trans flumẽ symõ quoq; ex seruis regalib9 vastitate corpus fretus a latronibus rex creatus est. Pastores quoq; quendam proceri corporis compastorem in finibus. iezrahel regem sibi statuerunt. Ob hoc insinuenda cesari missus est romam a varo philippus. Duabus tamẽ de causis indenter vt ꝛ archelao subueniret ꝛ si regnum herodis nepotibus eius distribui placuisset partem aliquam mereretur. Iuerunt ꝛ cum eo quinquaginta de iudeis honorati qui octo milia iudeorum rome tunc degẽtiũ secum traxerunt ad cesarem. Ante enim captiuitatem finalem iudei per captiuitates particulares vbiq; dispersi venundati fuerãt

Eo etiam tempore quidam natione iudeus in syromorum opido educatus quam similimus alexandro herodis filio quẽ ꝛ patẽ imemerat: venit in iudeam instinctu cuiusdam liberi herodis asserens sibi regnũ deberi/ tum quia maior filiꝰ herodis erat tum qz ex parte matris sue mariannes eum contingebat. Cunq; plures iudeorum sequaces haberet. romam q; profectus est. Igitur iudei rome degentes visendi eius studio circumfluebant sciscitansq; qualiter viueret/ aiebat lictores

miſeratos fratrū alios ſimiles eius morti ſub iecisse aristobolumq; fratrem adhuc viuentē increata vel cypro latere. Deo cesar optime vultum alexandri sciens quē dum rome studeret puer amasium habuerat. Cū patre quoq; post disceptantem plenius notauerat fallaciam similitudinis animaduertit misitq; iadum qui ꝛ alexandrum bene cognosceret vt ad se iuuenem adduceret. vitam sibi pollicens si tante fraudis prodidisset auctorem. Cunq; ille professus esset se talia simulasse p questu usit cesar suasorem q; eius iussit interfici falsum q; alexandrum propter habitudinem corporis numero remigum inseruit Tā dem de consilio senatus cesar monarchiam herodis distribuit mediam partem iudeam scilicet ꝛ youmeam tradens archelao sub nomīe tetrarchie. pollicitus q; est facturum eum regem si se dignum prebuisset. Mediam vero partem in duas secuit tetrarchias/cessit vero in partes herodis tetrarche regio transfluminen galilee. Ituree vero ꝛ trachonitidis philippo destinate sunt. Factus est igitur archelaus quasi dyarchus monarchus vero nunq; fuit/archelaus vero non solum in accusatores suos verum etiam et in sibi subditos crudelius patre desevit.

De reditu dominī de egipto ꝛ morte glasire ꝛ exilio archelai. Capitulū. ciij.

IOSEPH regnī anno primo angelus dixit ioseph vt rediret cum matre ꝛ puero in terram israhel Qui rediens ab egipto post vij ānos cum audiret q; archelaus pro patre regnabat in iudea noluit illo ire ꝛ monitus ab angelo iuit in galileā ꝛ mansit in nazareth Notula. Dicit aūt ibi esse fons paruus de quo puer iesus hauriebat ꝛ ministrabat matu dum subdit9 erat ei. Porro de infantia saluatoris ꝛ operibus usq; baptismum non legit in euangelio nisi q; lucas dicit q; duodenus remansit in hierusalē ꝛ post triduum dicit eum inuentum a parentibus in medio doctoꝝ audientem ꝛ interrogātem eos. Comestor. Sane archelaus vt contumeliam generis sui vitaret repudiauit mariannem fratris sui filiam quam pater ei duxerat vxorem duxit q; glasiram filiam regis capadocum fratris sui alexandri quondā vxorē ꝛ mortuo alexādro iube regi libie nuptam mortuoq; iuba apud patrem modo vi-

duitate degentem. Que cum in iudeam rediisset nupta archelao videre visa est instantem sibi alexandrum ꝛ dicere. Satis tibi fuerat libitum matrimonium/ꝛ rursum reuersa ad penates meos fratri meo impudenter cōiūcta es. Te ergo licet multam recuperabo. Que ergo exposito hoc sommo biduo vix supuixit Tandem crebro accusatus archelaus a cesare aduocat. Quinto quidem die ante q; vocaret ix aristas plenas ꝛ maximas a bobus comedi sommauerat. Dumq; accitos fates cōsuleret symon esseus genere austas annos/ꝛ boues mutationes regī interpretatus est/eo q; agros arando verterent ꝛ mutarent. Ideoq; eum nouem annis dixit regnaturum vanas autē expertum regī mutationes mouturum. Nono ergo principatus sui anno romaꝝ veniens a cesare pellitur damnatus in exilium apud viennam ciuitatem gallie.

De Inuentione dominī hiesu in medio doctoꝝ ex glosa sup lucam. Ca. ciiij.

FACTUM esset hiesus ānorum xij ascenderūt ioseph et maria secundum legis consuetudinem ad diem festum in hierusalem et puer hiesus cū eis. Qui post septem dies solemnitatis redeuntibus illis remansit sponte scilicet vt sicut exhibuerat matri qđ debebat ascendens cum ea tanq; homo cum hominibus ad offerenda sacrificia laudis deo sic etiaꝝ patri debitum exhiberet/doctrine spirituali vacando Ex quo etiam habetur argumentum q; pueri non peccant qui parentes suos relinquentes latenter in cenobia fugiunt vt ibi seruiant deo Juxta illud bonum est viro cum portauerit iugum dominī ab adolescentia sua. Unde dominus ipse dicit Sinite puulos venire ad me ꝛ cetera Sed quezitur quomodo parentes eius id est pater putatiuus ꝛ vera mater potuerunt eū obliuiscendo relinquere qui tanta prouidentia eum nutruerunt. Respondendum est q; mos erat filijs israhel ad festa confluentib9 vel ad propria redeuntibus q; incedebant ducentes choros seorsum viri ꝛ seorsum mulieres Puerum autem cum quolibet parente indifferenter ire poterant. Unde ioseph videns puerum hiesum non esse secum putabat eum esse cum maria ꝛ similiter econuerso. Sic ergo venerunt iter vnius diei a hierusalem sine puero

⁊ tunc cum eum reliquisse se perceperissent. Se cunda die quesierunt eum inter cognatos et notos. Eoꝝ non inuento tercia die regressi sunt hierusalem sicꝙ completo triduo amissionis eius/in quo secundum glosam prefiguratum est triduum mortis eius in quo credebatur amissus inuenerunt eum tanꝗ sapientie fontem in medio doctoꝝ sedentem ꝛ tamē tanꝗ exemplar humilitatis prius audientem ⁊ querentem quam docentem quia qui prius respondet quam audiat. semp se stultum esse demonstrat. Interrogabat ergo non vt disceret sed vt nos doceret/q etiam homines docti promptiores esse debēt ad audiendum/quā ad docendū/quomā audiēs sapiens: sapiēcior erit. Jeronimꝰ ad paulinū. Duodecim annos saluator impleuerat ⁊ in tēplo sedēs de questionibꝰ legis interrogās magis docet dum prudenter interrogat. Bernhardus. O humilitas virtus custi/quantum confundis superbiā nostre vanitatis parum quidem sāo vel potius mihi sane videor/etiā silere non possum imprudēter ⁊ impudēter me ingerens ⁊ ostētans promptulus ad loquendum/velox ad docendum/tardus ad audiendum. Custus tanto tempore silens/nunquid inanem glouā timebat? vtiq. sed in exemplum nobis: non sibi. Idez ex glo

Inuentus igitur descendit cū eis in nazaret. Nam quia deus ⁊ homo est/nunc excelsa deitatis/nunc infirma humane fragilitatis profert. Itaq quasi filius dei in templo cōmoratur quasi filius hominis cum parētibus quo iubent regreditur/⁊ erat subditus illis Ecce quid parentibus debeamus ostendit: Dicit autem ibi esse paruus fons dequo puer ihesus hauriebat ⁊ ministrabat matu.

De primis iudee procuratoribus ⁊ morte Augusti. De athenodoro quoq stoico. Comestor. Capi. cv.

IN IBIOS autem archelai in prouinciam redactis procurator illuc missus est a cesare. comp̄onius quidā ⁊ quondam cyum collega in syriam fuerat cum missus est in iudeam censor patumorum. Multi sane iudeorum ⁊ maxime quidam galyleus symon increpabant populum q̄ post deum/dominos ferrēt mortales tributarij facti romanorum. Compōnio ergo procurante. Judeam die azimorum cum mos esset media nocte templi portas aperuit. famaute quidam occulti venientes hierusolimam per cunctas porticus ⁊ per totum fanum ossa iecerunt mortuorum ⁊ extunc maior templi custodia cepit fieri/⁊ ante diem porte non aperuit Eo tempore philippꝰ sepulcrum reparans. Juliam nominauit in honorē Julie vxoris cesaris Paneas quoq cesareā philippi dixit. Compōnio vero romam reuerso successit ei marcus sub quo salome soror herodis defuncta est. Sed et huic successit annius rufus. sub quo moritur augustus cum regnasset quinquaginta septem annos ⁊ menses sex ⁊ dies decem. Ex quibus duodecim annis antonius cum eo regnauit. Cum enim quadragesimo secundo āno regni eius natus esset dominus qui decimoquinto anno tyberij fuit tricennarius patet cesarem mortuū domino quindecimum annū agēte. Quidam tamen quinquagintasex tantum annos regni sui ponunt. Mortuus est autem āno vite sue. septuagesimoseptimo apud apellā ciuitatē campanie/glouiatus se vrbem marmorearn relinquere quam lateridam inuenerat ⁊ sepultus est in campo martio. Eusebius increpat. Eo tempore athenodorꝰ tharsensis stoicus philosophus. ⁊ marcus verꝰ flacus grāmaticus clari habentur. Actor

Athenodorꝰ legit esse illa sententia. Cūc sato te omnibus cupiditatibus esse solutum/cū eo peruenerus/vt nihil deū roges/nisi qđ possis rogare palam.

De ouidio poeta ⁊ scriptis eius. Capitulum. cvi.

EODEM tempore legit ouidiꝰ naso floruisse q̄ scripsit multos libros metricos ex quibꝰ sunt de nuce libellus vnus. Jnuectionis in ybim. liber vnus epistolarū. li. vnus: sine titulo. li. tres: de arte amandi similiter. li. tres: de remedio amorus. libros duos. Methamorphoseos libros. xv. De fastis. libros sex de tristibus. libros quinq. De ponto liber vnus. De his omnibus pauca eleganter dicta: et ea precipueque moralia videntur excerpere: et hic inserere volui. Ouidius in libro de nuce.

Pertimet insidias qui sat se ferre viator
Cur timeat tutum carpit inanis iter vicina
damno est. Que longꝰ absunt Natiuum retinēt inuiolata decus. Mentem verba sequā

Res timida est omnis miser. Idem
in ybim. Desimt esse puus contrauus ig-
nibus humor. Et tepidus gelido flabit ab
axe nothus. Et ver autumno brume misce-
bitur estas Nteꝙ eadem regio vesper ꝛ ort9
eut. Quam mihi sit tecum positis ꝙ sumpsi-
mus armis/gratia commissis inprobe rupta
tuis. Pax eut hec nobis semper dum vita
manebit. Cum pecore infirmo que solet esse
lupis: Terra tibi fruges ammis tibi dene get
vndas Deneget afflatus ventus ꝛ aura suos
Nec tibi sol calidus nec sit tibi lucida phebe
Destituãt oculos syderа clara tuos. Nec tibi
vulcanus nec se tibi prebeat aer. Nec tibi det
tellus nec tibi pontus iter Exul inops erres
alienaꝙ limina lustres. Exiguum ꝙ petas
ore tremente cibum. Nec corp9 querulo nec
mens vacat egra dolore. Nox ꝙ die grauis-
or sit tibi nocte dies. Bis ꝙ miser semper nec
sis miserabilis vllis. Gaudeat aduersis femi
na vir ꝙ tuis. Qui mala cum tuleus pluri-
ma plura feras. Causa que nõ desit desit tibi
copia mortis. Optatam fugiat vita coacta
necem. Luctatos ꝙ diu cruciatos spiritus ar-
tus. Deserat ꝛ longa torqueat ante mora.

Cloſculi morales epiſtolarum Ouidij.
Capitulum. cvij.

Es est solliciti plena timoris amor
Tarde ꝙ credita leuunt credimus
Quecunꝙ ex meuto spes venit eq̃
venit. Exitus acta probant/ars fit vbi a te-
neus cumen condiscitur anmis. Perlege qõ
cunꝙ est qõ epistola ipsa nocebit Te quoꝙ
in hac aliquid quod iuuet esse potest Scilicet
vt teneros leuunt iuga prima iuuentos Frena
ꝙ vix patit ꝛ grege captus equus. Hic ma
le vix ꝙ subit primos amores rude ped9 Sint
pcul a nobis iuuenes vt femina compti Qõ
caret alterna requie durabile non est. Hic
reparat vires fessa ꝙ membra nouat. lemiter
ex meuto quicquid paciare ferendum ẽ Que
venit indigne. pena dolenda venit. Nulla re
parabilis arte lesa pudicicia est. Tangenda
sacra prophanas? Non bene celestes impia
dextera colit Credula res amor ẽ Quelz iza-
tis ipe dat arma dolor Cepisti melio9 quã des
neus vltima primis/cedunt dissimiles hic vir
ꝛ ille puer. Quam male mequales veniũt ad
aratra iuuenti/tam premitur magno cõiuge
nupta minor. Occurrunt animo pereunti mil
le figure. Mors ꝙ minus pene quam mor-
mortis habet. Imperat heu populis timor nõ
imperat ire / possidet ꝛ vicijs regna minora
suis. Erubui gremio ꝙ pudor deiecit o cellos
Nec satis itacita signa fatentis erat Spes bo
na dat vires Spes bona sollicito victa timore
cadit. Sepe est supplicij causa fuisse pium/nõ
faciunt molles ad fera tela manus. Ingemũ
mimijs defecit omne malis Quis enim celaue
rit ignem lumine nam semꝙ proditur ille suo
Certamen magna premia magna mouent
Illa acceptissima semper munera sunt ador
que preciosa facit. Est virtus placidis absti-
nuisse bonis. Tarda solet magnis rebus in
esse fides. An nescis lõgas regib9 esse manus
Utilis interdum est ipsis iniuria passis. Cla-
ma recens parua sparsa resedit aqua Cert9
in hospitibus non ẽ amor erat vbiꝙ. Cunꝙ
mihil speres firmius esse fugit. Sz minimum p
peras ꝛ adhuc tua messis in herba ẽ Fallitur
augurio spes bona sepe suo Nuuibus interdũ
voces captamus ꝛ omnẽ Mouentus strepi-
tum credimus esse tui.

Clores libri fine titulo Idem Ca. cviij.

EIOE fit ꝙ bene fert onus Mul-
ta miser timeo quia fed multa pro-
terue Exemplis metu terreor ipse
mei Minuit vindicta dolorem. Quam licet in
firmas adiuuat ira manus. Orbibus obsessis
clause mumimna porte prosunt In media pa
ce quid arma times. Nox ꝛ amor vinum ꝙ
mihil moderabile suadent. Illa pudore caret
liber amor ꝙ metu. Laudant formose casta
est quam nemo rogauit Labitur occulte val
lit ꝙ volubilis etas. Et celer amissis labitur
annus equis. Crede mihi res est ingeniosa
dare. Sit dato per multas predo petita man9
Impia sub dulci melle venena latent. Dy ti-
bi dent nullos ꝙ lares inopem ꝙ senectã. Et
longas hyemes perpetuam ꝙ sitim. Militat
omis amans ꝛ habet sua castra cupido Que
bello est abilis veneu quoꝙ conuenit etas
Turpe senex miles turpe semilis amor. Sepe
soporatus inuadere profuit hostes victi qñꝙ
resurgunt. Quosꝙ neges vnꝙ posse iacere
cadunt. Non bene conducti vendunt periu
ra testes. Nec bene se lecti iudicis arcba
patet Nõ habet euent9 sordida preda bonos
Carmina quaz tubuent fama pbenmis erit.

De eodem Idem in libro secundo.
Capitulum.cviiij.

NIGRICANTO vultu sæpe futura licet. Tunc etiã somni pingues & fugitivus aer. Et liquidum tenero gutture cantat avis. Pascitur in viridi liquor post fata quiescit. Cum suus ex merito quisq; iuste tuetur honor. Quis minor ẽ vnquam quam tacuisse labor & Culpa nec ex facili quamnis manifesta probãtur. Felix qui quod amat defendere fortiter audet. Nec mihi sunt tecum tibi sunt communia mecum. Odi non possum cupiens non esse quod odi. Equo animo pœnam qui meruere ferũt. Aspice vt aurigus miserande sortis asellus. Assiduo dominus verbere lentus erat. Quod decuit reges cur mihi turpe putem & Pigra reluctanti cessat in hoste manus. In felix tota quicunq; quiescere nocte. Sustinet & somno plenna magna vocat. Stulte quid est somnus gelidæ mistis imago. Longa quiescendi tempora fata dabunt. Credite credenti nulla procella nocet. Queruit auarus opes & quæ lassauit eundo. Equora periuro naufragus ore bibit. Dedo respicit tellus vbi fine soluto. Tendit in immensum panda carmina salũ. Felix quem sua terra tenent. Hauita sollicitus vẽtos exhorret iniquos. Et prope tam letũ q; prope cernit aquam. Tutius est fouisse chorum legisse libellos. Traijciam digitis increpuisse lyram. Est preciũ parue nõ leue vita morte. Quod licet ingratũ est quod nõ licet acrius vrit. Quod sequitur fugio quod fugit ipse sequor. In flammam flammas in mare fundis aquas.

De eodem Idem in terdo.
Capitulum.cx.

IQUAM metu dempto casta ẽ ea/dem q; casta ẽ. quæ quia nõ liceat nõ facit illa facit. Vt bene seruetur iã corpus altera mens est. Nec custodiri mi/lit ipsa potest. Nec mentem seruare potest licet omnia claudas. Omnibus exclusis intus adulter erit. Cui peccare licet peccat minus ipsa potestas. Femina nequicquam languidiora facit. Nitimur in vetitum semper/cupimus q; negata. Sic interdictis immanet eger aqua. Quicquid seruatur cupit magis ipsa q; furẽ Preda vacat pacta quod sinit alter amat. Si sapis imulge domine vultus q; severos. Ex ue nec vigili iura tuere viri. Cura paupertas clausa est dat census honores. Inde gratuis iudex inde severus eques. Omnia pessundãt illis campus q; forum q; seruit. & hi pacem cruda q; bella gerũt. Scilicet omne sacrum mors importuna profanat. Omnibus obscuras inicit illa manus. Viue pius movere pius cole sacra colentem. Mors tamen a tẽplis i caua busta trahit. Non iugatus amat quod tamẽ odit habet Quis furor ẽ q̃ nocte latent in luce fateri. Et quæ clam facias facta referre palam?

Glozes libri De arte amandi. Idem in libro primo de arte amandi.
Capitulum.cxi.

RTE date velocis rates remo q; reguntur. Arte leuis curvus/arte regendus amor. In puero est etas mollis & apta regi. Quicq; alijs cauit non cauet ipse sibi. Parua leues capiunt animos Ingenium celeste suis velocius annis surgit Vinaparãt animos faciunt q; caloribus aptos. Cura fugit multo diluit q; mero. Tũc vemunt vsus tũc pauper cornua sumit Tũc dolor & cute ruga q; frontis abit. Tunc aptit montes & ceta. Pardor in nobis nec tam furiosa libido est. Legittimum finem fãma virilis habet. Que dant que q; negant/gaudent tamen esse rogate. Fertilior seges est alienis semper in agris Vicinum q; pecus grãdius vber habet. Mens eut apta capi tunc cum letissima rerum & seges in pingui luxuriabit humo Pectora dum gaudent nec sunt attuta dolore. Ipsa patent blanda tunc subit arte venus. Vt fragilis glacies interit ira mora. Flectitur iratus voce rogante deus. Promittas facito/quid enim promittere ledit. Pollicitis diues q̃libet esse potest Spes tenet in longum semel est si credita tempus Sic dominum fleuit sepe fefellit agen Sic ne perderent non cessat perdere lusor Tempore difficiles veniunt ad aratra iuuenci Tẽpore lenta pati frena docentur equi Fertilius assiduo consummitur anulus vsu Interit assidua vomer adunctus humo Quid magis ẽ durum saxo quid mollius vnda. Dura tamẽ molli saxa cauantur aqua Capta vides sero pergama capta tamẽ Forma vigil negleca decet. Libet amantes Adiuuat & flamme

que calet ipse fauet . Certa tibi a nobis da
bitur tibi mensura bibendi Officium presentt
mens manus q̄ suum . Jurgia precipue vi=
no stimulata caueto . Et mimum faciles ad
fera bella manus . Facile est omnia posse ero
Sepe tacens vocem verba q̄ vultus habet .
Innocue viuite nunem adest steleus pessi=
ma sic nulli non forma sua placebit . Delec=
tant etiam castas precomia forma . Reddite
depositū pietas sua federa seruet . Nec enim
lex equior vlla est . Quam nedis artifices ar=
te perire sua . Quod refugit multi cupiunt
odere q̄ instat . Palleat omnis amans hic
est color aptus amanti . Nil nisi turpe iuuat
cure est sua cuiq̄ voluptas . Ergo mille am=
mos excipe mille modis ? Non eadem tellus
paut omnia vitibus illa Conuenit hec oleris
hic bene farta virent Pectoribus mores tot
sunt quot in orbe figure . Qui sapit innume
ris moribus apta eut .

Idem de eodem in secundo libro Ca . cxij

Non Minor est virtus quam que
rere parta tueu . Casus inest illic
hic eut artis opus . Ingenium ma
la sepe mouēt / vt ameus si vis amabilis esto
Forma bonū fragile est quantumq̄ accedit
ad annos . Cit minor & spado cernitur ipsa
suo . Nec viole semper nec lilia candida flo=
rent . Dextera precipue capit indulgentia
mentes . Aspectas odium seua q̄ bella mo=
uet . Dulcibus est verbis alliciendus amor
Cedit obsequio curuatus ab arbore ra=
mus . Frangis si vires expeuere tuas . Obse
quio transnant aque nec vincere possis Flu
mina si contra que rapit vnda nates . Obse=
quium tigres q̄ domat tumidos q̄ leones
Rustica paulatim thaurus aratra subit Da
preant per quos munera cumen habent Mu
nera nūc vere sunt secula plurimus auro De=
mit honos auro conciliatur amor . Ipse licet
venias musis comitatꝰ homere Si nihil attu
leris ibis homere foras . Cede repugnanti ce
dendo victor abibis . Quem thaurum metuis
vitulum mulcere solebas . Sub qua nunc re
cubas arbore virga fuit . Nihil assuetudine
malus . Da requiem requietus ager bene cre
dita reddit . Est mora tuta breuis lentescūt
tempore cure . Vanescit q̄ absens et nouus
intrat amor . Curto celetur culpa modesto
Gloria peccati nulla petenda sui est . Luxuri
ant animi rebus plerumq̄ secundis . Nec fa
cile est equa cōmoda mente pati Femina nō
semper sulci cum fenore reddunt . Qui sermo
ne placent nocitura silentia vitet . Qui cant
arte canat qui bibit arte bibat . Propenas
animo multa ferenda tuo . Quot lepores in
acho quot apes nascuntur in ybla . Cerula
q̄ baccas palladis arbor habet . Littore &
conche tot sunt in amore dolores . Qō iuuat
exiguum plus est qō ledat amantes . De
decet ingenuos tedia ferri sui . Est nulla nisi
ardua virtus . Exigua est virtus prestare si
lentia rebus . At contra grauis est culpa ta
cenda loqui . Quod male fers assuesce ferendo
bene . Dum nouus in viridi calescit cortice va
mus Concutiat tenerum quelibet aura cadit
Mox eodem mentis spadio durata resistet
Cum mora non tuta est totis incumbere re=
mis . Utile est admisso subdere calcar equo .

Idem de eodem in tercio . Ca . cxiij .

Arcitge paucorum cumen
diffundere in omnes Dum vires an
imi q̄ sinunt tollerare labores . Jam
veniet tacito curua senecta pede Venture me
mores iam tunc estote senecte Sic nullum vo
bis tempus abibit iners . Ludite eunt anni
more fluentis aque . Nec que preterijt iterꝫ
reuocabitur vnda Nec que preterijt hora re
dire potest . Vestes quas gentis sordida la=
na fuit . Turpe pecus mutilum / turpis sine
gramine campus . Et sine fronde frutex / et
sine cumine caput . Semper sunt plura dete=
riora bonis . Res est blanda canor / pro face
multis vox sua lena fuit . Magnum opus est
mores composuisse bonos . Ignoti nulla cupi
do est . Ad multas lupa tendit oues / preter
vt vnam . Casus vbiq̄ valet semper tibi pen
deat hamus . Quo mimme credis gurgite
piscis erit . Discite ab alterius vestus tenuisse
querelis . Mora semper amantes irritat . Ju
dice me fraus est concessa repellere fraudem
Arma q̄ in armatos sumere iura sinunt Cā
dida pax homines trux decet ira feras . Ora
tument ira migrescunt sanguine vene . Non
natet in vultu damnosa superbia nostro Mol
libus est oculis alliciendus amor . Sepe tacēs

ōdi femina vultus habet · Tunc bene fortis
equus reserato carcere curzit · Cū quos pre
tereat quosq; sequatur habet · Quālibet ex=
tinctos iniuria suscitat ignes · Munera crede
mihi capiunt homines q; deos q; · Placatur
domis iupiter ispe datis · Expto credite ñō
dato credideus quātum dato credere levat ·
Exemplum nobis non leue proc⁹ erit · Car
pe dbos digitis ē quidam gestus edendi · Du
amides elenam auide spectet edentē Odit
t dicat stulta rapina mea est ·

Ouidius de remedio amoris · Idem in li=
bro de remedijs primo ·

Capitulum · cxiiij ·

ERRA salutiferas herbas ea=
dem q; nocentes nutrit · Et vtrice
proxima sepe rosa est · Vtile ꝓpo=
situm est sevas extinguere flammas · Nec ser
uum vicijs pēd⁹ habere tuum · Dum licet t
modici tangunt precordia motus · Si sapis
in primo limine siste pedem · Opume dum no
ua sunt subijci mala semina morbi · Nā mo=
ra dat vires teneras mora percoquit vuas
Et validas segetes qō fuit herba facit Que
prebet latas arbor spadantib⁹ vmbras Quo
posita est primum tempore virga fuit · Tunc
poterat manibus summa tellure reuelli Nūc
stat in immensum viub⁹ acta suis Primipijs
obsta sero medicina paratur · Cum mala per
longas conualuere moras Sed propera nec
te venturas differ in horas · Qui non est ho
die cras minus aptus erit · Vidi ego qō pri
mum fuerat sanabile vulnus · Dilatum lon=
ge damna tulisse more · Dum furor in cursu
est currenti cede furori · Difficiles aditꝰ impe
tus omnis habet · Stultus ab obliquo qui cū
discedere possit · Pugnat ī aduersas ire nata
tor aquas · Impatiens aiꝰ nec adhuc tracta
bilis arte · Respuit atq; odio verba monen=
tis habet · Aggrediar melius tunc cum sua
vulnera tangi · Jam finet t veris vocibus ap
tus erit · Quis matrem nisi mentis inops in
funere nati · Flere vetat non hoc illa mone
da loco est · Cum dederit lacrimas animū q;
impleuerit egrum · Ille dolor verbis emode
randus erit · Temporibus medicina valet da
ta tempore prosunt · Et data non apto tem
pore vina nocent Oda si tollas periere cupi
dinis artus Contempte q; iacent t sine luce
faces · Quā platanus vuo gaudet q̄m po=
pulus vnda · Et q̄m limosa canna palustris
humo tam venus oda amat · Qō potuit fieri
ne nil ageretur amauit Sepe bibi sucos quā=
uis inuitus amatos eger · Et fateor medicꝰ
tpit eger erā · Vt corpꝰ redimas ferrū pa=
tiaris t ignes · Vt q; animo valeas quicq;
tollerare negabis · Vt valeas multa dolēda
feres · Et mala sunt vicina bonis errore sub
ipso Pro vitio virtus crimina sepe tulit De
cipimur cultu/gemmis auro q; tegunt Om
nia: pars minima est ipsa puella sui · Sūma
petit liuor perflant altissima venti · Summa
petunt crebra fulmina missa iouis ·

Iterum de eodem Idem in secūdo libro
Capitulum · cxv ·

IMPORE liuor erax: fugore
solis: sole iuuant vmbre: grata fit
vnda siti · Et que non prosunt sin=
gula multa iuuant · Parua necat morsu spa=
dosin vipera thaurū · Ā cane non magno se
pe tenetur aper · Collige de multis grandis a
ceruus erit · Quo tua nō possunt offēdi pecto
ra facto · Fortitan hoc alio iudice crimen erit
Grandia per multos tenuant flumina riuos ·
Paruus e multis mater defleuerat vnum · q̄m
que flens clamat tu mihi solus eras · Que mi=
nus apparent retia vitat auis · Posse pati fa=
cile est tibi impatientia desit Nō facile est thau
rum visa tenere iuuēta · Flumine perpetuo
torrens solet altius ire · Sed tamen hic bre=
uis est illa perhennis aqua Turpe vir et mu
lier modo iuncti protinus hostes Esse solent
magno damna minora bono Vt flerent ocu=
los eruoiere suos Vt pene extinctum cinerem
si sulphure tangas Viuit t ex modico maxi=
mus ignis erit Sunt que non possunt aliquo
cogēte iuberi Diuitijs alitur luxuriosus amor
Non habet vnde suū paupertas pascat amo
rem Enumerat animos cythare cantus q; ly
re q; Diam parant animos veneri ī pluu=
ma sumas Vt stupeant multo corda sepulta
mero Vento nutrit vento restungitur ignis
Leuis alit flammas grandior aura necat ·
Dum sibi quisq; placet credula turba sumus
Infirmis sepe causa pusilla nocet ·

Cloſculi libri methamor phoſeos Idem in libro primo. Capitulum cxvi.

ROMA q̄ cum ſpectant animalia cetera terram. Os hominí ſublime dedit celum q̄ videre. Juſſit et erectos ad ſydera tollere vultus. Irrupit vene peioris in euum Omne nephas fugere pudor verum q̄ fides q̄ In quorum ſubiere locum fraudes q̄ doli q̄. Inſidie q̄ et ius et amor ſceleratus habendi. Effodiuntur opes irritamenta malorum. Jam q̄ nocens ferrū ferro q̄ nocentius aurum. Prodit bellum q̄ pugnat utroq̄ Diuit ex rapto nō hoſpes ab hoſpite tutus. Non ſocer a genero fratrum quoq̄ gratia rara eſt. Imminet exitio vir coniugis illa mariti. Filius ante patrem primos inquirit in ānos vel honores Dicta iacet pietas ꝙ terra patet fera regnat erimis. In facinus iuraſſe putes. Quantū noxe iam regnet vbiq̄. Enumerare piget minor ē infamia vero. Eſſe quoq̄ infatis reminiſcitur affore tempus. Quo more quo tellus correpta q̄ regia celi. Ardeat et mundi moles operoſa laboret. Quippe vbi tepuerem ſumpſere humor q̄ calorq̄. Concipiunt et ab his oriuntur cuncta duobus. Cunq̄ ſit ignis aque pugnat vapor humidus omnes. Creſcat et diſcors concordia fetib9 apta ē

Idem in ſecundo libro. Inter vtrunq̄ tene media tutiſſimus ibis Dix vlla potentia lōga eſt. non eſt mora libera nobis. Deu q̄ difficile eſt/ cumen non prodere vultu. Pallor in ore ſedet macies eſt corpore toto. Nuſq̄ recta acies liuēt rubigine dentes. Pectora felle virent lingua eſt ſuffuſa veneno. Riſus abeſt niſi quem ſibi fecere dolores. Nec fruitur ſomno contabeſcit q̄ videndo. Succeſſus hominum carpitq̄ et carpitur vna. Supplicium q̄ ſuum eſt. adoperta q̄ nubibus atus Polluit afflatu populos vrbes q̄ domos q̄. Dix que tenet lacrimas cum nil lacrimabile cernit. Non bene conueniunt nec in vna ſede morantur. maieſtas ⁊ amor.

Idem in tercio libro. Ultima ſemper expectanda dies homini dicq̄ beatus. Ante obitum nemo ſuprema q̄ funera debet. Minimum eſt qō amantibus obſtat. Inopem me copia fecit

Idem in quarto libro. Tempore creuit amor. Quoq̄ magis tegitur/ tectus magis eſtuat ignis. Qui bene ſenit amor fas eſt et abhoſte doceri. Idem in quito libro Subiere minores. ſepe cauſas alis gazas ſuperi vētur nūcia luct9. Ignauus bubo dirū mortalibus omen. Laudare parum eſt in nos laudemur et ipſi.

Item de eodem in ſexto libro Ca. cxvij

NIL IL eſt qō non effreno captus amore. Nuſit nec capiunt miſeras pectora flammas. Proh ſupor quantum mortalia pectora cecos habent ipſo ſceleris molimine quiſq̄. Credit eſſe pius/ laudem q̄ a crimine ſumit. Grauis dolous ingenium eſt miſerus q̄ vemit ſolertia rebus. Idem in ſeptimo libro. Flebile principium melior q̄ fortuna ſecuta eſt. Credula res amor eſt formica paruum genus eſt patiensq̄ laborum. Queſiti q̄ tenax facies etas q̄ iubebant Credere adulteriū p hibebant credere mores. Idem in octauo libro Sepe vtile vinci anthro nocuit theme rana virtus. Sepe ſuum feruens oculis ferit ira furorem. Immenſa eſt finemq̄ potentia celi nō habet Super omnia vultus acceſſere bonī. Idem in nono libro. Quis enim ſua prelia victus commemorare velit? Non vaccam vacce nec equas amor vt equarum Out oues aues ſequitur ſua femina ceruum Sic q̄ et aues coeunt interq̄ animalia cuncta. Femina feminea corrupta cupidine nulla eſt. Idem in decimo libro. Omnia debentur morti paululumq̄ moranti. Serius aut citius ſedem properamus ad ymam. Cuncti mus hac omnes hec eſt domus vltima. In audaces non eſt audacia tuta Nudentes deus ipſe iuuat. Idem in vndecimo libro. Nuarus vix ſpes ipſe ſuas animo capit. aurea fingens omnia. Exitus in dubio eſt Credita res actore ſuo eſt. Quis enim laudauerit hoſtez Et obeſt ſua gloria multis Idem in duodecimo libro Tutius eſt contendere verbis q̄ pugnare manu. Ex re nomē habz pauperus eſt numerare pecus. Turpis ſine frondibus arbor Turpis equus niſi colla iube flauentia volēt Pluma tegit volucres ouibus ſua lana decoru eſt. barba virus Idem in xiij libro Invia virtuti nulla eſt via Idez in xiiij Morte carent anime Cūcta fluunt nihil eſt qō toto perſtet i orbe Ipſa

quoq; assiono voluũtur tempora motu· Nõ secus ac flumẽ nec nisi consistere flumẽ· Nec leuis hora potest: sed vt vnda impellit vnda Orgetur q; eadem veniens vrget q; priorẽ Tempora sic fugiunt pauter q; sequũt· Corpora vertuntur nec qõ fuimus ve sumus ve cras enim9 Ignis eni tenfim spissatus in aera transit· Hic in aquas tellus glomerata cogitur vnda Nec species sua cuiq; manet rerũ q; nouatur· Ex alijs alias reperat natura figuras·

Eloscli libu fastorum· Idem in libro de fastis primo· Capi·cxviij·

ROSPERA lux ouẽ linguis animisq; fauete· Nunc dicenda bono sunt bona verba die· Iupit arte sua totum cum spectat in orbem· Nil nisi romanum qõ tueatur habet· Tempore creuit amor qui nunc est summus habendi· Hic vltra quoq; iam progrediatur habet· Plures opes non sunt q; pusa temporis annis· Dum populus paupet dum noua roma fuit· Nam post q; fortuna loti caput extulit huius· Et tetigit summo vertice roma deos· Creuerunt t opes t opum furiosa libido· Et cum possideant plurima plura petunt· Quo plus sunt pote plus siduntur aque· In predo predum nũc est dat census honores· Census amadas paupet vbiq; iacet· Nequida est que te non finit esse senẽ· Fastis inest pulcus sequitur q; superbia formam· Consda mens vt cuiq; sua est ita concipit intra· Pectora pro facto spẽq; metumq; suo Idem in libro secundo Quid non amor improbus audet· Idem in libro secundo Differ habent parue omoda magna more Sollicite mentes spe q; metuq; pauent Idem in quarto libro Consda mens recti fame mẽdacia ridet· Sed nos in vicium credula turba sumus Idem in quito libro Cum iuuenilibus ãis: lux uuãt animi: corpora q; ipsa vigẽt· Nos q; q; tangit honor festis gaudemus t anis· Turba q; celestes ambidosa sumus· Justũ preterut ira modum· Sepe stat incertus t nesat qua sit eundũ· Cum videt ex omni parte viator iter· Dalicet interdum miscentur tristia letis Regia res scelus est· Sic agitur censura et sic exempla probantur· Cum iudex alios qõ monet ipse facit· Tempora labũtur tacitis q; senesamus anis· Effugiunt freno non re morante dies·

Eloscli libu tristium· Idem in primo Capitulum·cxix·

ARMINA prouenient animo deducta sereno· Carmina secessum scribentis t oia q̃rũt/ carminib9 debet ois abesse met9· Nubila sunt nostris tempora nostra malis· Terretur minimo pẽ ne strepore columba· Unguib9 acapitus sauia facta semel· Dalicet vt fuluum spectatur in igmibus aurum· Tempore sic duro est conspidenda fides· Dum iuuat t vultu ridet fortuna secundo· Inde libatas cuncta secuntur opes· Dix duo tres q; mihi de tot superestis amici· Cetera fortune non mea turba fuit Tot mala sum passus quot in ethere sidera lucẽt· Parua q; qt siccus corpora puluis habet· Illud amicde sanctum t venerabile nomen· Res tibi pro vili sub pedibus q; iacet· Donec eris felix multos numerabis amicos Tempora si fuerint nubila sol9 eris· Portica fornice tendunt ad atria nunquam· Null9 ad amissas ibit amicus opes· Mobile sic sequitur fortune limina vulgus· In duris autem remanentem rebus amicum· Quãlibet imuiso cesar in hoste probat· Deua nec admiror metuunt si fulmina quorum igmibus afflati· Proxima queq; solent pietas t in hoste probatur· Interdum audaces cogimur esse metu Idem in secundo Si non peccassem quid tu concedere posses Materna vemẽ soris tibi nostra dedit· Sic quoties peccant homines sua fulmina mittat· Jupiter exiguo tempore inermis erat· Deu mihi cur vidi cur noxia luia fedi Nil ,poest qõ nõ ledere possit idez Non vacat exiguis rebus adesse ioui· Eurpit interdũ modo dat medicina dolores Omia peruersas possunt corrumpere mentes· Sunt tamẽ illa suis omia tuta locis Quod mime nouit nemo docere potest Crede mihi distant mores a carmine nostu·

Adhuc de eodem: Idem in tercio libro· Capitulum·cxx·

NGENIO petij naſo poeta meo. Viue tibi et longe nomina magna fuge Tu quoq; formida nimium ſublimia ſemper. Propoſiti q; tui contrahe vela precor. Quanto quis maior tanto placabilis ire. Et faciles mot9 mens generoſa capit. Pugna ſuum finem cũ iacet hoſtis habet. Demq; non poſſum nullaz ſperare ſalutem. Cum non ſit pene cauſa cruenta mee. Inſcia quid cumen viderunt lumina plector. Peccatum q; oculos eſt habuiſſe meum. Iſta decens facies longis vigilabitur annis. Rugá q; in antiqua fronte ſemlis erit Cunq; aliquis dicet fuit hec formoſa dolebis Et ſpeculum mendax eſt eſſe querere tuum Largitur quodcunq; libet fortuna rapit q; Eſt gracilis ſubito qui modo groſſus erat

Idem in quarto. Eſt quedam flere voluptas. Expletur lacrimis egeritur q; dolor Arcua per preceps gloria vadit iter Quaz miſerum eſt/vitam porta muro q; tueri Dix q; ſui tutum viribus eſſe loci. Deſine tuta tueri. Deq; fide certa ſit tibi certa fides. O qui nominibus cum ſis generoſus auorum. Exuperas morum nobilitate genus. Idi duo corporibus mentibus vnus erant. Littora quot conchas quot amena roſaria flores Quotq; ſoporiferum grana papauer habet. Silua feras quot alit quot piſcibus vnda natatur. Tot premor aduerſis. Sert ſapiens omnis caſus patienter amaros. Frena nec indomiti more recuſat equi. Scilicet aduerſis probitas exercita rebus. Materiam tuſti tempore laudis habet. Strangulat incluſus dolor atz exeſtuat intus. Cogitur et vires multiplicare ſuas. Turpius eicitur quam non admittitur hoſpes. Paſſibus ambiguis fortuna volubilis errat. Permanet in nullo certa tenax q; loco Sed modo leta manet modo vultus ſumit acerbos. Et tantum conſtans in leuitate ſua eſt. Ingenium longa rubigine leſum. Torpet et eſt multo q; fuit ante minus Sertilis aſſiduo ſi non renouetur aratro. Nil niſi cum ſpinis gramen habebit ager. Contulit ingenium patientia longa maloz. Non paruas animo dat gloria vires. Et fecunda facit pectora laudis amor. Eſſe bonum facile eſt vbi qđ vetet eſſe remotum ẽ. Rara quidem virtus quam non fortuna gubernet. Que maneat ſtabili cũ fugit illa pede.

Flores libri de ponto Idem in libro primo

ENIT poteſt demi culpa perhennis erit. Horrent admotas vulnera cruda manus. Non eſt in medicis ſemper releuetur vt eger. Neſcio qua natale ſolum dulcedine cunctos. Ducit et immemores non ſinit eſſe ſui. Hoſtis adeſt Dextera leua q; aperte timendus. Vicino q; metu terret vtrunq; latus. Cernis vt ignauum cõſumant oda corpus. Et capiunt vicium mi moueantur aque. Parcendum eſt animo miſerabile vulnus habenti. Quamuis ſit ſemper meritis inscita noſtris. Magna tamen ſpes eſt bonitate dei. veneris damnoſa libido. Nõ ſolet immeſtos ſepe venire Thoros. Confugit interdum templi violator ad aram. Nec petere offenſi numinis horret opem Fortuna miſerrima tuta eſt. Nam tremor euentus de terroris abeſt. Sepe creat molles aſpera ſpina roſas Accipitrem metuens alis trepidantibus ales. Mouet ad humanos feſſa venire finus. Non eſt confeſſi cauſa tuenda rei Vulneris id genus eſt. qđ cum ſanabile non ſit. Non contrectau tutius eſſe puto. Tendit in arduа virtus. Nunc cum fortuna ſtat q; cadit q; fides. Nec facile inuenies multis in milibus vnum. Virtutem precium qui putet eſſe ſui Ipſe decor recti facti ſi premia deſint. Non mouet et gratis pemitet eſſe probum. Nil niſi qđ prodeſt carum en detrahe menti. Spes fructus auide nemo petendus erit En reditus iam quiſq; ſuos amat et ſibi quid ſit Vtile ſollicitis cõputat articulis. Illud amicicie quondam venerabile nomen. Preſtat tm queſtu p meretuce ſedet. Diligitur nemo niſi cui fortuna ſecunda eſt Que ſimul intonuit proxima queq; fuga. En ego non paucis quondam mumitus amicis Dum flauit vẽtis aura ſecunda meis. Vt fera morboſo tumuerunt equora vento. In medijs fracta naue relinquor aquis. Sponſa ſua probitas officium q; iuuat. Mercede caret quiſnam perſe q; petenda eſt. Externis virtus incomitata bonis. Scilicet ingenijs aliqua eſt concordia iunctis: et ſeruat ſtudij federa quiſq; ſui. Ruſticus agricolam miles fera bella gerentẽ Rectorem dubie nauita pupis amat Vulgi amicicias vtilitate probat. Turpe erit i miſeretus veteri tibi rebus amico. Auxilium nulla parte tuliſſe tuum. Turpe ſequi caſum et-

fortune cedere amicũ. Et mſi ſit felix eſſe negare ſuum. Tranquillas etiã naufragus horret aquas.

Mohuc vnde ſupta.
Capitulum.cxxij.

IJ ſemel eſt leſus fallaci piſcis ab hamo. Omnibus era dbis vnca ſub eſſe putat. Omnia deficiunt animus tamẽ omnia vincit. Ille etiam vires corpus habere facit. Regia crede mihi res eſt ſuccurrere lapſis. Nomen amicide barbara corda mouet. Leuare viuos liuor & inuſto carpere dente ſolet. Gratius ex ipſo fonte bibuntur aque. Jupiter in multos temeralia flumina torquet. Qui penam culpa non meruere pati. Curando fieri quedam maiora videmus. Vulnera que melius non tetigiſſe fuit. Scribentem iuuat ipſe fauor minuitq; laborem. Cunq; ſuo creſcens pectore feruet opus. Quis mel auſteo quis bacho vina phalerno Gutolomo fruges poma dat alaneo. Excitat auditor ſtudiũ laudata q; virtꝰ Creſcit & immẽſum gloria calcat habet. Omnia ſunt hominum tenui pendentia filo. Et ſubito caſu que valuere ruunt. Ludit in humanis diuina potentia rebus. Et certam preſens vix habet hora fidem. Vix habet in nobis iam noua plaga locum. Quem non obruerut taciti quoq; ceſaris ira. Nouita ſunt pemis aſpera verba meis. ſunt quippe inter ſe cõmunia ſacra poetis. Diuerſum q̃uis quiſq; ſequatur iter Ne factum defende tuũ mala cauſa ſilenda eſt. Nil mſi ſollicite ſint tua verba preces Nec tua ſi fletu ſanant verba nocebit. Interdum lacume ponderа vocis habent. Et genus eſt mortis male viuere. Si deſint vires tamen eſt laudanda voluntas. Leta quidem letus cedm cano tuſtia tuſtis. Cõuenies opeu tempus vtrunq; ſuum eſt. Crede mhi mſetos prudentia puma reliquit. Et cenſus cum re conſiliumq; fugit. Res immoderata cupido eſt. Qõ fecit quiſq; tuetur opus. Tu modo fac timeas & que tibi leta videntur. Dum loquerus fieu tuſtia poſſe puto. Nator Hec ad preſens de dictis ouidij breuitatis cauſa ſufficiant.

De valerio maxmo & de dictis eius
Capitulum.cxxiij.

REGEREN temporibus auguſti fuit valeꝰ maxmꝰ ſicut apparet ex ipſo eiuſdẽ volumine quẽ de factis & de dictis memorabilibus antiquorũ maxime q; virorum qui apud gẽtiles romanos aut grecos habebant famoſi vel illuſtres addens etiam ex proprijs quedam ad virtutum commendationem & vidorũ detеſtationẽ pertinentia luculento ſermone cõſcripſit. In cuius octauo vel nono libro mſi fallar ita dicit Diuus inquit auguſtus qui nunc mperat Ex hoc ipſi9 grãdi volumine pluuma quoq; in hoc opere per diuerſa loca mſerui iuxta cõgruentiam temporum illorũ quorũ illa facta vel dicta fuerunt. Multa tamẽ adhuc in eiſdem libus facta & dicta notabilia reſtant q̃ũ certa tẽpora reperire nõ potui. Multa quoq; dicta egregia ipſi9 actorus id eſt valerij. Jodirco etiam ex eis hec pauca que ſecuntur hoc in loco mſerere volui in hunc modum.

De dictis eiuſdez moralibus Valeꝰ libro pumo. Capitulum cxxiiij.

ENTO gradu ad vindictam ſui diuina procedit ira/tarditatem q; ſui grauitate compenſat. Fuit antiquorum illa ſimplicitas in cibo capiendo humanitas ſimul & continentie iudex certamina Nam maximis viris prandere & cenare in propatulo non erat verecundie/quia nec vllas epulas habebant q̃s oculis populi ſubicere erubeſcerent. Aliquanto facilior eſt trã ſitus virtutis ad luxuriam/quam luxurie ad virtutem. Olim vſus olim romanis femmis ignotus fuit ne ſcilicet in aliqd dedecꝰ prolaberentur. Dulcedo vite multa & facere & pati turpia cogit. Dumane mbecillitatis efficaciſſimum duramentum eſt neceſſitas Quid proſeſt fous eſſe ſtrẽnuũ ſi domi male viuit

Idez in tercio libro Publica religione conſecrata virtus priuata laudatione non indiget. Idem in quarto libro. Nihil tam preclarum aut tã magnificum eſt qd nõ moderatione temperari deſideret. Illa potentia tuta eſt que viribus ſuis modum impone

ōcupletem facit aliquem non multa possidere
seo modica desiderare · Verecundia parens
est omnis honesti consilij / tutela solennium
officiorum innocentie magistra / cara proxi=
mis / accepta alienis / omni loco et tempore
fauorabilem preferens vultum · Quidam ex
cellentis pulcritudinis adolescens spurcia no
mine cum mira spede quam pluuum femina=
rum solliciatet oculos · Ioco q̄ vius ac pa=
rentibus earum se suspectum sentiret oris de=
corem vulneribus confodit deformitatem q̄
sanctitatis sue fidem quam formam irritamen
tum aliene libidinis esse maluit · Gentis caue
regina artemisia virum suum mansolum fato
assumptum quantoopere desiderauit cuius ip
sa viuum ac spirans sepulcrum fieri concupi=
uit eorum testimonio qui illam extincti ossa
potionī asperſa bibisse tradunt · Nulla tam
moderata felicitas est que malignitatis dentes
vitare possit · Alienis etiam cōmodis suoꝝ
adhuc expertes insultant · Optima vindex
insolentie varietas conditionis humane libe=
ralitatis. Duo sunt maxime fontes probabi=
les: verum iudicium / et honesta benuolentia

De eodem in libro quinto· Ca·cxxv·

ROMANIGATIS dulcedo
et mefferata barbarorum ingenia
penetrat orbes q̄ & truces hostium
oculos mollit et int̄ distractos mucrones pla=
catum iter reperit · Nulla acerbitate fortune
Nullis sordibus predium care pietatis euile=
sit / quimetiam eo certius quo miserius experi
mentum habet Sanguinis ingenui mulierem
pretor apud tribunal suum capitali crimine
dampnatam in carcere necandam tradidit ·
Is autē qui custodie p̄erat misericordia mo
tus non eam protinus strangulauit Moritum
quoq̄ filie sed diligenter excusse ne quid sibi
inferret dedit · futurum existimans vt media
consumeretur · Pluribus autem iam transe=
actis diebus secum ipse querens quid nam es
set q̄ tam diu sustētaret curiosius obseruās
animaduertit filiam exerto vbere famen lac=
tis sui matris subsidio lenientem · Que tam
admirabilis spectaculi nouitas ad iudices per
lata remissionē pene mulieri impetrauit · Que
enim non impetrat aut quid non excogitat
pietas? Quid enim tam insuetum & inaudi
tum q̄ matrem nate vberibus alitam? Pute
rit hic aliquis contra rerum naturam factū
nisi parentes diligere puma nature lex esset
Idem de pietate predicatur qua patrem suū
symona consimili fortuna affectum patriq̄
custodia traditum · Iam vltime senectutis
velut infantem pectori suo admotum aluit ·
Derent oculi hominum ac stupent cum hui9
facti pictam ymaginem vident · Cetere qui=
dem virtutes admirationis multum · Pietas
autem etiam amoris meretur pluuium ·
Hanc cautatem proximus fraterne benuo=
lentie gradus excipit · Nam sicut meuto pu
mum amoris vinculum ducitur · Plurima et
maxima beneficia a parentibus accepisse ita
proximum iudicari debet ab eisdem simul acce
pisse Quam copiose etenim suauitatis illa re
cordatio est · In eodem domicilio anteqū na=
scerer habitaui in eisdem cunabulis infantie tē
pora peregi eosdem parentes appellaui Cara
est vxor dulces liberi Iocundi affines accep
ti · Sed postea cognitis nulla benuolentia de=
bet accedere que priorem exhauriat Gemi=
nio prefecti paludato portaq̄ egredienti · No
ui generis prodigium inuidit · Nam in eius
capite subito velut cornua erepserunt · Re=
sponsum q̄ est regem eum fore si in vrbem re
uertisset · Quod ne accideret voluntariam ac
perpetuum sibimet inuixit exilium · Dignam
pietatem que q̄ ad solitam glouam attinet
septem regibus preferatur ·

De eodem in libro sexto· Ca·cxxvi·

ASCELIOS iurisperitus cū
de temporibus liberius multa loque
retur ab amicis ne hoc faceret ad=
monit9 duas res que hominibus amantissime
viderentur magnam sibi licentiam prebere·
Respondit senectutem videlicet et orbitatem
mansuetum cum ei consultus omnium consen=
su deferretur · Et ille sub excusatione adue
se valitudinis oculorum eum recusaret insta
tibus cunctis aliū inquit inquirentes querite
ad quem hunc honorem transferatis · Nam
si me eum gerere coegeritis nec ego mores
vestros ferre: nec vos meū impiū perpeti pote
ritis Rutilius cū amicā cuiusdaz iniuste roga
tionī resisteret / isq̄ cum indignatione diuisset
Quid ergo mihi opus ē amicā tua? Si q̄d

rogo nō facis? Respondit imo quid mihi tua si propter te aliquid īhoneste faciuus sum. Antonius orator clarissimus cum īcesti reus agebatur Et accusatores seruum eius īiudicio postulabant /eo qđ ab eo cum ad stuprum iret laternam prelatam contenderent. Qui antonium hoc nomine vehementius confusum atq; sollicitum /voltro hortatus est ne se iudicibus torquendum traderet affirmans nullum ex ore suo verbum exiturū qđ causam eius lederet. Itaq; plumbis verberibus laceratus eculeoq; impositus candentibus etiam lamīs vstus omnem vim accusationis custodita rei salute subuertit pium ⁊ fortem gerens spiritum seruili nomine īclusum. Panapionis quoq; seruus admirabilis fuit cum ad dominum proscriptum occidendum milites venīsse cognosceret mutata cū eo veste permutato etiam anulo. illum postico clam emisit se autem in cubiculum lectulū q; recepit ⁊ vt panapionem occidi passus ē Caduca mīnium ⁊ fragilia puerilibus q; consentanea trepidis sunt ista que vires ⁊ opes humane vocantur: affluunt enīm subito repēte q; dilabuntur. Nullo īloco nulla īpersona stabilibus mixta rapidis consistunt /seo incertissimo flatu fortune huc ⁊ illuc acta: q; in sublime extulerunt improuiso recursu destitutos profundo gladium miserabiliter immergunt. Itaq; nec existimau nec dici bona debent que ex īflictorum malorum magnitudine desiderium sui duplicent.

Iterum de eodem Idem īn libro septimo Capitulum. cxxvij.

MIserium nostrum nō tā robore corporum quā vigore animorum incrementum ac tutelam sui comprehendit humane felicitatis appellationē rogus consumat qui se incursui malorū obiiciat. Rex ille subtilis iudicij. quā fecerunt tradītū sibi gyadema puus q; capiti imponeret retentū diu considerasse ⁊ dixisse O nobilē magis q; felicem pannum /quem si quis penitus qm multis sollicitudinibus periculis ac miseriis sit refertus congnosceret ne humi quidē iacentem tollere vellet. Inutiliter aliquid cupere: ⁊ īn eo perseuerantes mortau hec duleedo vicina est exicio. Idem īn octauo libro Bone fidei venditorem nec commodorum spem augere nec īcōmodorum cognitionem obscurare oportet. Licinius stolo cum lege sanxisset. Nequis āplius q̄m quīgenta agri iugera possideret: ipse comparauit simulandoq; crimīnis gratia filio diuidā partem emancipauit. Obhoc a populo accusatus primus lege sua cecidit docuitq; nihil aliud debere precipi nisi qđ prius imperaueret quisq; sibi. Odium quidem industrie studio maxime videtur contrarium precipue vero subuehi debet non quo euanescat virtus seo quo recreetur. Omnem quippe rerum natura continui laboris patientem esse non fecit Eloquentie ornamenta īpronūciatione apta ⁊ conuenīente corporis motu consistunt. quibus cum se instruxerit tub9 modis homines aggrediturr /aures eorū scilicet penetrando oculos demulcendo: animos inuadendo.

Adhuc de eodem. Idem īn libro nono Capitulum. cxxviij.

LIBIDINEM malum luxuria q; accusare aliquādo facili9 ē q; vitare īserat opus nostro non vt honorem illi tū rapiat: seo vt seipsam recognoscēs ad penitentiam impelli valeat. Quid de feminis vlterius loquar: quas ⁊ īmbecillitas mentis ⁊ grauiorū operū negata affectatio. omne studiū ad cuiosiorem sui cultum hortatur conferre: cum ⁊ nominis ⁊ animi excellentes vires īn hoc puisce continentie ignotum diuerticulum videam prolapsos esse. Quid vicijs fedius: quid etiā damnosi9 /qb9 virt9 atterīmur: victore langnescunt: sopita gloria in infamiam conuertitur animiq; pauter ⁊ corpus vires expugnantur? Antioch9 syne rex cuius cecam ⁊ amentem luxuriam exercitus ei9 imitat9 ē magna ex parte clauos aureos crepidius subiectos habuit argēteaq; vasa ad vsum culine cōparauit ⁊ tabernacla textilib9 sigillis adornata statuit auaro poti9 hosti optabilis preda q; vlla ad vicēdū strēnuo mora Crudelitatis horridus est habitus truculenta species violentus spiritus vox terribilis omnia mīnijs et cruentis imperijs referta cui silentium dare crementum est. Ire et odij affectus magnos īn pectoribus humanis exātant fluctus. Ille procursu celeriori hic

nocẽdi cupidine pertinacior vtq; consternationis plenus ac nunq; sine sui tormento violentus quia dolorem cũ inferre vult patitur amara sollicitudine ne vltio non cõtingat animus sed propuetatis eorum ymagines certissime sunt quas ipsi in claris personis aut dicto aliquo aut facto vehementiorem conspici volunt. Auaricia latentium indagatrix lucrorum manifeste prede vorago auidissima. Neq; habendi fructu felix et querendi cupiditate miserrima. Hec ante omnes septinuli precordia possedit qui cum grathi familiaris fuisset caput eius abscidere ac per vrbem palo fixum ferre sustinuit quia optimus consul auro ei repensurum ediderat. Sunt etiam q̃ tradant eum liquato plumbo cauatam partẽ capitis quo ponderosius esset implesse odiosa septinuli auaricia ptholomei vero regis syrorum usu prosequenda Nam cum anxijs sordibus magnas opes corripuisset ac propter eas piturum se videret. Ideo q; omni pecunia nauibus imposita in altum processisset vt classe perforata suo perire arbitrio et hostis preda careret aurum et argentum mergere non sustinuit sed futurum nedis sue premium domum reuexit. Hic procul dubio nõ possedit diuitias sed a diuitijs possessus est titulo quidẽ rex insule. animo vero pecunie mancipium miserabile.

De eodem. Capitulum. cxxix.

CCIDIOM iam et insidiosum malum perfidia latebris suis extrahatur cuius efficacissime vires sunt mentiri et fallere. Crudus autem in aliquo admisso scelere cõsistit Cum quidem certus cum crudelitatem nepharijs vinculis arcumcederet tantum incomodi afferens humano generi quantum salutis bona fides prestat Habebat ergo non minus reprehensionis quam illa consequitur laudis. Demeritatis etiam vehementes sunt impulsus quorum ictibus hominum mentes concusse nec sua pericula respicere nec aliena facta iusta examinatione prosequi valent. Demeritati proximus ẽ error. et ad ledendum par cui tamen facilius quis ignoscat quia non sua sponte/ sed vanis conatatus ymaginibus culpe se implicat Humane vite cursus modo aspero modo tranquillo motu peragitur spe semper in nouum et cupide vocis extenditur et fere sine ratione consumitur Hoc verisimile est in expiendo spiritu idem gaudium potuisse qđ flumen. et tamen idem valuit. Annũciata etenim clade que ad lacum transmarinũ indixerat Mulier vna sospiti filio ad ipsam portam obuia facta in eius complexu expirauit Altera quoq; cũ flo mortis filij nuncio mesta domi sederet ad primum conspectum redeuntis exanimata est Hic q; quas dolor non extinxerat letitia consumpsit Sed minus mirum quia mulieres in scalua consedentes cum incorrupta quam nuper subegerat sacrificaret exceptis litis decretas ei a senatu supplicationes nunciantibus intento illas animo legens orta caligine ante foculum collapsus mortuus est. Quem quid aliud q; nimio gaudio enectum putem? Coporis et anime societas infirmo vinculo cohe rens facile diuimitur minimo q; studio bonus retimendum est cuius caduca possessio tam leui afflatu violentie concussa dilabi potest.

Explicit liber quit? Incipit liber sext?

Jncipit liber sextus · De impio tiberio cesare
et bonis eius inicijs. Eusebius in cronicis.

Capitulum primum.

ORTIO igit augusto romanor terdius regnauit tiberius annis · xxiij · Cepit autem ãno domini · xvi · scz ab inicio mundi ter millesimo · dccc · lxxix · Sueto=nius in libro tercio · Dic duilẽ se ad modum inter inicia principatus ac paulominus quã priuatum egit ex plurimis maximisq honoribus pter paucos et modicos nõ recepit · Prenomẽ impatoris cognomẽq patris patrie et duicam in vestibulo coronam recusauit · adulationes aduersatus · consulatẽ satisfacientem sibi · ac p genua orare conantẽ ita suffugit vt caderet suppinus atq etiam si quid in sermone vel cõtinua oratione blandi? de se diceretur · non dubitaret interpellare ac reprehendere et commutare continuo · Sed et aduersus conuicia maloscq rumores et famosa de se et suis carmina firm? ac patiens subinde iactabat in duitate libera linguam mentesq li beras esse debere · In appellãdis venerandisq singulis et vniuersis prope excesserat humani tatisq modũ · Curiã nunq nisi solus intrauit Quedam aduersus sententiam suam decernens queritus quidem est · Consulibus palã erat ipm quoq assurgere et decedere via · pfrib? onerandas tributo prouincias suadentibus re scripsit bonj pastoris esse tondere pecus non deglutire · Ludorq ac munerum impensas cor=rupuit · ad habendũ supellectili modũ censuit · et parsimoniã publicã exemplo quoq iuuare senatorem questura remouit · q vxorẽ pudicissimam postpudicie repudiasset · Mathemati=cos vrbe expulit sed deprecantibus ac de cetero se artem desituros promittentib? veniã dedit ·

De Gulositate et crudelitate eiusdẽ · Ca · ij

NCRSTRIS tironum alias dicodam tum ob vini nimia auiditate p tiberio biberi? pro claudio caldi? · p nerone mero vocabat · Postea princeps in ipsa publicorum morum correctione cũ pompeio · flacco · et pisone nocte continuũq biduum epulando · potando cõ=sumpsit · Quorum alteri syriam prouinciam · alteri prefecturam vrbis confestim detulit · Jgnotissimũ in q̃stura cõsobrinatũ nobilissimis ante posuit ob epotam in conuiuio propinãte se vini amphoram asellio sabino sestertia decẽ donauit pro dialogo in quo boleti et ficedule et ostree et turdi certamen mouxerat · Pecu nie parcus · ac tenax comites peregrinationũ expeditionumq nunq salauo · abarijs tamen sustentabat · Missiones vero etiã veteranorũ raussimas fecit ex semio mortem · ex morte cõ pendium captans · Procedente mox tempore ad rapinas animum vertit · Satis constat eũ lentulum cui census maximus fuerat · metu et angore ad fastidiũ vite ab eo actum et ne quo misi ipso herede moreretur condemnatum · Cũ soleret ex lectione cottidiana questiones sup cenam proponere et cõperisset se leuitũ gram=maticum a ministris suis perquirere quos q̃q tẽpore tractaret auctores atq ita preparatũ venire primũ contubernio suo remouit · De=inde etiam ad mortem compulit · militem pre=torianum ob subreptum e vinariis pauonẽ capite punuit · Nullus a pena hoim cessauit dies · ne religiosus quidem ac sacer · accusati · damnatiq multi cum liberis · Interdictũ erat etiam ne damnatos propinqui lugerent · Pe nim delatorum fides abrogata · omne crimen pro capitali receptum etiam paucor simpli=ciũq verbor obiectũ est poete · q in tragedia agamemnonem probus lacessisset · obiectum etiã est historico q brucũ et cassium vltimos romanorum dixisset animaduersum est statim in auctores scripta abolita q̃muis probarent ante aliq̃t annos et augusto audiente recitata quibus custodie traditis non solum studendi solacium ademptum sed etiam colloquij vsus Citati ad causam dicendã partim se domi vul nerauerunt · certi dãnationis et ad ignominiã vexationẽq vitandam · partim in media cura venenum hauserũt · et tñ colligatis vulneri? ac semianimes palpitantesq adhuc in carcere rapti · Mori volenti? vis adhibita est viuẽ=ti · Nam mortem adeo leue supplicij putabat vt cum audisset vnum e reis carnifici nomine eam anticipasse exclamauerit · Carnifex me euasit percontanti etiam cuidam pene matura=tem respondit · Nondũ tecũ in gratiã redij ·

De Forma et gestib? eius · Capitulũ · iij ·

ORPORE fuit amplo atq ro busto ita vt staturam iustã excede=ret · Lat? ab humeris et pectore ce teriscq membris vsq ad imos pedes equalis · et

cõgruens/ sinistra manu agliore ⁊ validio=
re. Articulis ita firmis vt recens ⁊ integrum
malum digito terebrasset. Oculis pregrandi=
bus ⁊ quicqd mꝛ esset noctu etiã ⁊ i tenebris
viderent. sed ad breue ⁊ cũ ꝑmuꝛ e somno pa
ruissent. demde rursum hebescebãt. Incedebat
ceruice rigida et obstipa/ abducto fere vultu
plerunqꝫ tacitus. Nullo aut rarissimo etiã cũ
pximis sermone eoqꝫ tardissimo/ nec sine mol
li quadam digitorum gesticulatione/ que om
nia ingrata erant. atqꝫ arrogantia plena/ va=
lituine ꝑsperna vsus est. Circa deos ac re
ligiones negligentior/ plenus persuasionis ma
thematice/ cuncta agi fato putans. Comitua
tamẽ preter modum expauescebat. ⁊ turbati=
one celo nunqꝫ nisi coronam lauream capite
gestabat. eo ꝙ fulmine afflatu negetur io ge=
nus frondis. Artes liberales studiosissime co
luit. affectatione ⁊ morositate nimia stilũ ob=
scurabat in oratione/ vt aliquãdo tam ex tem
pore quam a cura prestantior haberetur.:

De Samoso paulino ludibrio in templo isi=
dis. Egisipꝰ in libro scõdo. Ca. iiij.

EMPORIBUS huiꝰ tiberij
sub qꝫ passus est dominus/ famosum
ludibrium paulini spectatissimi gene
us femine rome percelebratum est. Que cum
prestantissimi esset decus et emnẽtis gratie/
temptata mũdi militie duds ꝓbus nec infle=
xa vicio supstitionis patuit errou. Nam sub
ornatis isidis sacerdotibꝰ qui velut anubis ad
eam mandata perferẽt. qd eam ad templum
inuitarent. delectataqꝫ se eiꝰ sedulitate ⁊ pu
dicicie/ habere qd ei secreta nocte committere
vellet/ hec illa leta accipiens ad marituꝫ detulit
deum suis adesse votis/ ab eo suam posci ꝑsenti
am/ negare se non posse obediẽtiam. Itaqꝫ ex
sua ⁊ mariti sententia pergit ad templũ isidis/
noctem exigit. Remotisqꝫ ꝓcul arbitris qua
si sacu misterij cognitionem ꝓceptura/ sese stra
tis suis composuit. estimãs ꝙ ad eam deus su=
us veniret i somnis. Verum vbi aliqd nocti
processit. quo facili⁹ somno plena decipere tur
mundus/ assumpto anubis vultu atqꝫ habitu
aduemit:⁊ i oscula eiꝰ ruit. Expergefacta mu
liere/ anubem se esse dicit. illa deum esse credẽs
⁊ se beatam asserens/ ꝙ eam visitare dignatus
sit. amplexum petenti nõ negauit. puus tñ re
ferens vtrum deus homini misceri possit. Ille
promit exempla/ qd ⁊ iouem summum deorũ
alcmena suscepisse ⁊ ꝑles alie deos peperisse
de se quoqꝫ ⁊ illa suadet deum esse generãdum
Mulier itaqꝫ post concubitum redit ad mari=
tum letior/ dicens. qd deo sit mixta ⁊ eiꝰ pro=
missio deum generatura. Fit ingens in stupro
mulieris mariti gaudiũ. Postea occurrit mu=
lieri mũdus et ait. Beata paulina concubitu
dei. Magnus deus anubis/ ſ discite te sicut dys
ita ⁊ hominibus nõ negare. quibus dy tribus=
unt. qd tu negaueris/ qꝛ nec formas suas no
bis dare nec nomina designant. Ecce ad sa=
cra sua deus anubis te vocauit. ⁊ mundum vt
tibi iũgeret. Quid ergo tibi ꝓfuit diuicia tua
misi vt te. xx. milium que tibi obtuleram com
pendio defraudaret? Mulier se illusam intelli=
gens ⁊ dolens miuriã pudicicie, fraudem ma=
to cõfessa est. ⁊ ille principi querelam detulit
Qui motꝰ potentis viri contumelia atqꝫ atro
cis flagicij commento: sacerdotes e templo ra
pit. questiõi subijcit. confessos necat. simula
crum isidis tiberij demergit. Mundo aũt fugi=
endi potestas permissa est. eo qd vi amoris ⁊
forme gratia superatus/ leuius estimaret mul=
tandus. Qd igit ludibrium licet imperante
tiberio acciderit. ꝓtereũdum nõ putaui. vt ex
eo colligatur deformitas imperatoris. Sicut
enĩ boni principis vita quedam bonitatis pre
scriptio ⁊ viuendi forma est. Sic eiꝰ colluuio
lex flagitiorum est.

De Herode tetrarcha ⁊ ꝓcuratore iudee va=
leuio ⁊ post de pilato. Eusebiꝰ ex cronicis.
Capitulum. Quintum.

NO tiberij primo regnauit hero
des tetrarcha pꝰ archelaum annis vi
ginti quatuor. Gaius asiniꝰ orator/
asinij pollionis filius/ cuius etiã virgilius me=
minit obiit a tiberio supplicijs enecat. Anno
eiusdem tercio liuiꝰ historiographus patauij
moritur Ouidiꝰ poeta in exilio periit. ⁊ iuxta
oppidum thomas sepelit. Anno eiusdem quin
to tredecim vrbes terremotu corruerũt. Ephe
sus magnesia. Sardis/ monestene/ hiero. Ce=
sarea/ philadelphia/ thimoliꝰ. thmꝰ. Cime ⁊
smirna. Apollinaria/ hircania. Comestor.

Porro tiberiꝰ nero augusti successor/ vxo
ris eiꝰ iulie filius valeriũ grecũ ꝓcuratorẽ mi
sit in iudeam ꝙ questũ putans pietatem/ palã
dentebat sacerdotij principatũ. Qui amoues
annam ismahelem pontificem declarauit. Sed
⁊ hunc nõ post multo abijciens eleazarũ anne

filium subrogauit· Post annū ⁊ hunc arcens symonem mstituit· Et ⁊ post annum iosippū qui ⁊ cayphas apposuit· Tamen post annos xi· relmquēs iudeā romam reuersus est· Cui⁹ successor missus est a tiberio pondus pylatus sub quo herodes in honorem tiberij tiberiadem edificauit·

De Odio iudeorum in pylatum· Ca·vi·

IS tempoub⁹ tiberius multos reges ad se vocatos non remisit inter quos archelaum capadocem retinēs regnum eius in pumdam vertit· Et masachā caput regni cesaream noiauit· Sane pylat⁹ ihrusalem venīēs ⁊ statuas cesaris que et in signis militaribus merant secum ferens ignorantibus iudeis eas in ciuitate cōstituit cesareāq; redijt· Cū aūt pluuni de ihrosolimis ad eum descendissent supplicantes de signis amouendis· Nam ob legem iudeorum qui preesserant iudee procuratores ingredi absq; signis consueuerant· Sedit p tribunali pylat⁹ militesq; armatos circumponens mortem eis minabatur· si non acquieuissent· Nt illi potiꝰ mortem eligebant q̄s vt patuas leges prophanarent· Mirans ergo pylat⁹ constantiam iudeoꝝ in legalib⁹ mstitutis auferri precepit imagines· Iterum pylatus ihrusalē veniens vidensq; vrbē aque penurie laborantē· aperuit gazophilacia templi ⁊ ex operib⁹ templo dicatis aqueductū cepit edificare suscipiens inicium torrētis qđ stadioꝝ duū mliū in circuitu distabat· Judei vero acclamabant vt ab illo opere cessaret· Ob hoc pylat⁹ multos iudeoꝝ occidit pluresq; fugauit· interrmissum est aūt opus quia iudei legationē accusationis in pylatum ad tiberium direxerunt·

De Predicatione baptismi· Capitu·vij

ANNO·xv· mperij tiberij factum est verbum domini super iohannem in deserto vt baptizans ⁊ predicās solacium redemptoris anūciaret· Et venit in regionem iordanis baptizans baptizmo pmitentie quia ad pmitentiā baptizādo monebat Et non mſi q̄s pmitētes videbat· baptizabat predicans futurum baptizmum in remissionē peccatoꝝ p cui⁹ assuefactiōe etiā baptizabat Eodem anno dicunt quidam sextam etatem incepisse· quoꝝ ratio hec est· quia in hoc anno terminata est circūcisio ⁊ inchoatus baptizm⁹ Quidā ab incarnatione ponunt· alij a passiōe domini eam inchoasse testantur· dicētes sextā ⁊ septimam quiescentiū simul incepisse· Vtebatur iohānes alicio de pilis camelorꝝ ⁊ zona pellicea· ⁊ quodam locustarꝝ genere vescibili vtebatur· ⁊ melle silvestri· Tunc venit ihesus a galilea in iordanem vt baptizaretur ab eo·

Mador· Licet enī non haberet peccatū originale· tamē· vij· de causis voluit baptizari scōm glosam· Primo scilicet vt babtizmum iohannis comprobaret· Secundo vt omnem iustitiam legis impleret nolens scilicet legem alijs imponere quam ipse non seruaret· Ideo etiam voluit circumcidi ⁊ in templo offerri et comedere tipicum pasca· Tercio vt exemplū nobis humilitatis preberet scilicet in hoc q̄ a seruo baptizari dignat⁹ est· Quarto vt tactu sui sacri corporis aquas sanctificaret· id est vī regnatiuam sibi conferret· Quinto vt per visibilem colūbe aduentū spirit⁹ sancti aduentū inuisibilem in lauacro baptizmi ostenderet· Sexto vt nemo quantūlibet sanct⁹ baptizmi gratiam superfluam iudicaret· Septimo vt p hoc q̄ baptizat filius dei omnes renatos filios dei fratres sibi faceret siue ostenderet· Comestor· Et ipse ihesus erat mapiens quasi annorum· xxx· id est tricesimū annum incepat xiij· tantum diebus eiusdem anni transactis· Et scōm hoc vixit ihesus tātum· xxxij· annis ⁊ dimidio· Nam eadē die revoluto anno cōuertit aquam in vinum· ⁊ in sequēti pasca sc̄z xxxi· anni incarceratus est iohannes baptista In pasca sequēti scilicet· xxxij· anni decollat⁹ est· In tercio pasca· id est· xxxiij· anni passus est dominꝰ· Et ita vixit· xxxij· āis integus· ⁊ de· xxxiij· quantum fluxit tempus a natali vsq; ad pasca qđ p anno dimidio computat Crisostimus tamē dicit eum iam compleuisse xxx· annum· ⁊ scōm hanc opinionē vixit dns xxxiij· annis integus ⁊ tātum de· iiij· quantū est a natali vsq; ad pasca·

De Columba ⁊ voce patus· Capi·viij·

IESV baptizato ⁊ orāte p baptizandis vt acciperēt spiritū sanctum confestim ascēdit de aqua· Et ecce aperti sunt celi· id est mestimabilis splendor fact⁹ est circa eum ac si celo aperto ⁊ sidereo reserato· Splēdor celi empirrei terras infunderet· ⁊ spūs sanct⁹ corporali spē colūbe venit ⁊ sedit sup caput ei⁹· Mador

Dicit glosa/ꝙ vera fuit columba id est ve
rum corpus columbe formatum ad horam ha=
buit·nō qr spiritus sanct9 illud corpus assum
pserit in vmonē sicut filius carnem/sed tantū
ad demonstrationē scz vt videri inuisibilis pos
set ⁊ hoc vt spiritū sanctum in baptismo nob
dari ostenderet·Qr enī celi aperti sunt/ꝙ spiri
tus sanctus venit· ꝙ vox patris insonuit·hec
omnia mistica sunt nobis·Sed quare potiꝰ in
columba venit? ꝙ ī alia specie? Vt ⁊ nate sue
simplicitatem/⁊ eum in quē descendebat mitem
⁊ misericordie ꝓconem ostenderet·Columba
enī simplex est ⁊ mansueta· Item qr baptisa
tos replet septem donis que signant in colum
ba·Quibꝰ contraria sunt septem vicia capi=
talia Columba enim gemitū pro cantu habet
Ecce spiritus timoris contra superbiam· Ali
enos pullos tanq̄ suos nutrit·Ecce spūs pie=
tatis contra inuidiā·Super aquas sedet vt ac
cipitrem ꝓuisa in aquis vmbra declinet·Ecce
spiritus scientie cōtra iram· Ira enī mentem
perturbat vt nō preuideat insidias diaboli/⁊
ideo non caueat·Unde dicit· Janua omīm vi
diorum ḳa impedit ira animū ne ⁊ ceteza· Itē
mdificat ī petra/ecce donum fortitudinis con=
tra accidiā·Nō viuit de rapina sicut alie aues
que minimas auiculas inuadūt quibus sese et
pullos suos nutriunt·ecce spiritꝰ consilij con=
tra auaritiam Visum recuperat·ecce spiritus
intellectus contra luxuriā que hominē facit bru
talem sicut equū ⁊ mulum quibꝰ non est intel
lectus·Puro grano vescit·ecce spiritus sapi=
entie contra gulam/dicit enim sapiētia a sapo
re· Sed dicit glosa ꝙ ideo sup dominum in co
lumbe specie spiritꝰ apparuit·qr nos per māsue
tudinem colligere venit· Sup discipulos autē
in igne/qr eos ad consumendam peccati rubi=
ginem in se ⁊ alijs contra seipsos accendere de
mebat· Sed queri de columba ista quid fa=
ctum sit Et dicat glosa ꝙ ita ꝺ illa sentit sicut
de alijs figuris in quibꝰ deus apparuit·que ex
pleto officio suo resoluebant in preiacentem
materiam· Comestor· Tunc cognouit
baptista qꝺ dixit se ante nescire qꝺ scz christꝰ
solus baptisaret id est potestatem baptismi si=
bi retineret· Sed potestatem baptisandi mini
sterio scz alijs daret· Qui enī miserat eum ba
ptisare cum solitaria duceret vitam/hic etiaz
dixerat ei quasi mistos baptisabis·sed mt illos
sup quem videris spūm descendentē ⁊ manentē?
Ꝟ solus est qui baptisat in spū sancto Et ecce
vox patris audita ē ꝺ sublimi/ tu es filiꝰ meus·

De Jeiunio ⁊ temptatione domini Et prima
vocatione discipulorum. Rector ex glosis.

Capitulum·ix.

HIC scilicet post baptismum sine
mora ductus est a spū sancto qui eū
designauerat in baptismo/ qui quos
replet? mittit ad pugnam/⁊ prebet eis fortis=
tudinem· In desertum qꝺ est inter hierusalem
⁊ iericho·vbi figuraliter dicit adam maluisse i la
trones/⁊ reuera latrones ibi habitasse ad lite
ram probat· Ipe locus qui dicitur domyn io
est sanguis ꝓpter effusionez sanguinis que ibi
fiebat· Jōo autem dicit ꝙ samaritanꝰ eadem
via descendit qr carne mortꝰ filius dei qui est
custes hominum/ eadem temptationes ibi susti
nuit Ideo aūt in desertū duci voluit·id ē in lo
cum certaminis/qr in deserto pugnat asperis/
quoniā adam in paradiso delicijs affluens/vi=
ctus est oblectamentis Ductꝰ ergo in desertum
vt temptaret a diabolo· Ideo temptari vo=
luit vt temptationes superando nobis potesta
tem superādi tribueret·sicut etiā mortē·vt mor
te sua nostram destrueret ⁊ hoc statim post ba
ptismum/per hoc nobis insinuans? ꝙ post per
ceptionem gratie statim seqtur temptatio· Il=
los enī pulsare negligit? Ꝟm Gregorium/quos
quieto iure possidere se sentit· Comestor·

Cum aūt ieiunasset quadraginta diebꝰ et
quadraginta noctibꝰ postea esurijt· Exem
plo sane ipius? hic numerꝰ in ecclesia permēsi
alis est·unde ⁊ post epyphaniam nō statim ie
iunat ecclesia/sed dicit post quadragesimam dies
quasi ipo tempe ieiuniorum suum? consecutiuū/
ieiunij dominica signans·Ob hoc quoq̄ vt per
penitētiam ostendamur ascendere ad requiem
Sicut enim·xl·ascendit ad·l· Est enī numer=
us superabūdans ⁊ congregatis omnibꝰ par=
tibus suis aliquotties ad·l·ascendit·Mouebā
tur aūt diabolus·xl·dierū ieiunio/sciebat eni
tot diebus moysi legem datā fuisse·tot annis
filios israhel in heremo pane angelorū vixisse·
Cum vero sensit dominū esurire qꝺ non legit
de moyse ⁊ helya· Accessit vt temptaret si eū
posset deijcere in peccatum? ⁊ vt exploraret·
si esset dei filius? qr audierat vocem hanc Hic
est filius meꝰ/ quem sciebat quādoq̄ venturū
et se per eum potestatez amissurum·Sed vsq̄
ad iudicium futurum non expectabat· Tem=
ptauit aūt eum ī eisdem tribꝰ quibus adam de
ceperat·sed non ordine eodem· Primo in gu=
la/ vt esurīēs panem videns immoderato ibi

appetitu accenderetur. Secūdo de auaricia vbi super montem ostendit ei omnia regna mūdi Tertio per superbiam vt iactanter ostenderet se filium dei. Tunc abiecit eum dominus ⁊ cō sumata omni temptatione ad quam venerat recessit lucifer a domino ad temp⁹. Tempore passionis redijt timore mortis putans eum de ijcere. Tunc autem omnino victus religatus est in inferno in die⁹ antixpi soluēdus scōm apocalipsim iohannis. Credendus autem est hominis assumpsisse formam in qua dominum circumducere ⁊ colloqui posset ei.

De Puma discipulorū vocatione. Ca. x.

IOANN aūt die stabat ihēs ⁊ ex discipulis eius duo quorū vn⁹ erat andreas. Et videns ihesum ambulantem dixit ei. Ecce agn⁹ dei. Ob hoc illi duo ei⁹ discipuli secuti sunt ihesum. ⁊ viderūt vbi maneret. Inuenīs aūt andreas symonē fratrem suum dixit ei. Inuenimus messiam q̄ dicitur xp̄us ⁊ duxit eum ad ihesum. Intuitus autem eum ihesus dixit. Tu es symon bauona tu vocaberis cephas quod est interpretatum petrus. bauona hebreū est ⁊ sonat filius iohanna compositum ex integro ⁊ corrupto. Cephas hebreum est ⁊ syrum. petr⁹ grecum ⁊ latinum. In crastino volens ihesus redire in galileam. inuenit philipū ⁊ dixit ei sequere me. inueniens hic nathanaelem fratrē suum adduxit eum ad ihesum. Quo veniente ad se ait ihesus. Ecce vere israhelita in q̄ dol⁹ non est. Ex glosa. Ueruntamen quia doctissimus erat in lege noluit eum dominus in apostolū eligere cum alijs quia oēs apostolos voluit eligere de ydiotis vt cōfunderet mundi sapientes.

De Ordine histoue ab hinc vsq̄ ad incarceratione iohannis. Comestor. Ca. xi.

Et regressus ē ihs galileā. Ducusq̄ est idē ordo histoue euangelice apud oēs incipiens vsque ad incarcerationem iohānis. Habet aūt ecclesia q̄ eadem die. sed revolutis annis hec tua facta sunt. Nouentus magorum. xiij. die puri anni. Baptizmus eadem die. xxx. anni vel xxxi. Mutatio aque in vinū eadem die revoluto anno. Notula. Beda q̄q̄ dicit ea post āno revoluto eadē die fecit miraculū de quinq̄ panibus ⁊ duobus piscibus. Unde ⁊ dies illa dicī solet ephyphaniorum pluraliter id est illustrationū xp̄i. q̄ plures eo die facte sunt. Quas etiam quidam p̄prijs nominibus distinguunt epyphaniam vocantes illam que per stellam facta est in celo aeuo. theophaniā illam que in baptizmo. betphaniam aūt illam que in domo. phagiphaniam illam que in cibo phage nanq̄ dicitur comedere. Comestor.

Cōmunior aūt est opinio dum post illud miraculum in domo factum discipulos vocasse ⁊ occulte predicasse vsq̄ ad iohānis carcerē

Actor. Itaq̄ ipsa die epyphanie in chana galilee viculo ad nuptias inuitatus cū matre virgine aquā in vinum cōuertit. Quas enim autumant quidā fuisse iohis euangeliste quem etiā vt aiunt volentē nubere reuocauit Ambulās autem iuxta stagnum genazareth quod ⁊ mare galilee vel locus tiberiadis dicit iterum petrum ⁊ andreā simulq̄ duos zebedei filios iacobum ⁊ iohānem ad se vocauit vt de captura piscium transirent ad piscaturā hoīm Qui ambab⁹ nauibus in verbo ipsi⁹ repletis piscibus aliquantulum eum secuti sunt. ꝑ itez ad sua redierūt demde in nazareth. venit ⁊ die sabbati synagogam ingressus prophetiā ysaie legit quam in seipso impletā ostendit. Post hoc in iudeā. id est in regnum duarum tribuū pertexit ibiq̄ cum discipulis suis moram fecit Quibus etiam discipulis baptizantib⁹ iohes etiā in hermō iuxta salim baptizabat ⁊ multos ad se venientes ad ihesum admittebat. vnde iohannis discipuli murmurabant quia magistru sui glouam zelabant. iohannes autem eorum inuidiam retundebat. seq̄ non xp̄m sed eius nuncium. nec sponsum sed eius paranymphū esse dicebat. Dominus etiam eorum inuidiam cognoscens ad diem festum pasce ihrosolimā ascendit. ibiq̄ tunc puma vice de tēplo vendentes ⁊ emētes eiecit. Comestor. Ibidem quoq̄ p̄sentiens ortā cōtra se phariseorū inuidiā ⁊ maxime cum audisset postea traditū iohannem reliquit iudeam. ⁊ abijt iterum in galileam. Arguebat enim iohannes herodem propter herodiadem quia scōm legem quam receperat non liceret fratrem habere vxorem fratris sui eo viuente super matheum legitur. q̄ herodias filia fuit regis arethe. Quam auferens philipo. ortis inter eos quibusdā simultatibus in odium philipi dederat herodi quia ⁊ fratres inuicem inimici erant. Super quo cū argueret eum iohānes suggestiōe herodiadis

mſit eum in carcerem.

De Aperta predicatione domini & electione duodecim apostolorum. Capitl'm. xij.

IHESUS cum audisset hiesus venit: et habitauit caphanaum in finib9 zabulon & neptalim et aperte predicabat: dicens. Penitẽtiam agite: appinquabit enim regnum celorum. Et circuibat totam galileam docens in synagogis eor/& sanans omnem languorẽ in populo. Et abijt opinio ei9 in totam syriam. Ex glosa sup Matheum

Et secuti sunt eum turbe multe quadrupertite/scz alij ꝓpter celeste misterium: vt discipuli. Alij ꝓpter curationez infirmorum. Alij sola fama & curiositate experiri volẽtes: si vera essent que de illo dicebant. Alij per muidiam volentes eum cape in aliquo verbo vel facto & accusare. Alij etiã post miracula panum sequebantur eum ꝓpter cibum corporalem. Comestor. Dicens ergo hiesus ihas ascendit in montem & cum sedisset: vocauit ad se qs voluit ipe & fecit vt essent cum illo duodecim quos & apostolos id est missos nominauit. Quare vero iacob9 alphei posterior & in catalogo numeretur iacobo zebedei: & minor dicat. et ille maior cum ꝓrogatiua sanctitatis sue fact9 sit ab apostolis postea archiepyscop9 hierosolimorũ/& senior illo fuerit: merito queunt. Ad quod melius videndũ: dicimus q anna mortuo ioachim: de quo susceperat vginem mariam/data est in vxorẽ a ioseph genero suo: cleophe fratri ipius ioseph: de quo susceptam filiam vocatamq; mariã/dedit vxorem alphẽo: qua nati sunt quatuor consobrini: iacob9/symon/& iudas apostoli: et ioseph qui & barsabas: qui ꝓ iuda post cum mathia electus fuit & hi quatuor pre ceteris consanguineis dicti sunt fratres domini/qr non solum cognati: sed etiã putabant agnati ei9 tanq; ex duobus fratribus ioseph & cleopha descendentes. Inter quos tñ quasi antonomafice iacob9 dict9 est frater domini qr quasi similim9 ei fuit in facie Item mortuo cleopha anna nupsit viro tertio scilicet salome: suscepitq; ex eo filiã vocauit mariam sicut & alias pri9/et hanc duxit zebedeus/habuitq; ex ea filios iacobum maiorem & iohannẽ. Qui licet posterior natus/tñ maior dictus est. qr pri9 vocatus est a domino & pri9 adhesit ei qđ & romana fuat eccl'ia vt singuli in ordib9 suis: pores sint pri9 ordinati. Ita dicit hieronim9. Alij vo videntes mulieres agnominari solere nomibus virorum vt maria catonis/dixerunt poubus virus mortuis: has duas marias nupsisse cleophe & salome/vel pores viros fuisse binomios. et dicunt zebedeum cleopham. alpheum salomam.

Nota. Sentẽtia hieronimi notat in his versibus. Anna viros habuit: ioachim/cleophe. salomeq;. Tres patet: has dicũt. ioseph alpheus/zebedeꝰ. Christum puma: ioseph iacobum cum symone iudam Altera que restat iacobum patet atq; iohannem.

De Sermone domini in monte. Ca. xiij.

LEVITIS vero hiesus oculis docebat eos: dicens. Beati pauperes spiritu & ceteria. De hoc sermone videt dissonantia esse inter matheũ & lucam. Matheus enim dicit eum factum in monte. Lucas vo post descensum montis in loco campestri. Itẽ matheꝰ tantũ discipulis. Lucas discipulis sil' & turbis Item matheꝰ sedendo/lucas stando. Beo respondit augustinus in glosa/qr potuit esse q in monte duodecim apostolis electis sermõz hũc ꝓmo faceret. & post descensum mõtis alium similem turbis simul & discipulis. Vel etiam vt dominꝰ electis duodecim in superiori montis. postea descendens in aliquã planitiem que tñ esset in monte sermonem faceret omnicũ turbis simul & discipulis. In hoc sermone perfecte exprimitur doctrina noui testamenti quantum ad mores. Et sicut vet9 testamentũ datum est in monte. sic & nouũ. Et vt dicit glosa/sicut i veteri testamento primo ꝓponuntur decem precepta in quib9 consistit summa oim preceptorum. Et postea p partes id est particularia ꝑcepta explicantur. Ita dominꝰ in principio sermonis sui septem virtutes ꝓponit ex quibus pendent omnia q̃ in monte docuit. Sic enim & quilibet predicator in principio sermonis ꝓponit thema. In quo breuiter cõprehendunt omnia que p singulas partes sunt explicanda. Dis etiaz virtutibus addit ꝑmia procompetẽtia singularum singulas premij differentias ꝓponens. quibus scz septem virtutib9 ꝓpositis addit etiã octauaz que nõ tã singularis virtus est q̃ꝑ probatio. vel etiã perfectio aliarum ommium scz patientia. Nam patiẽtia opus perfectum habet. Ideo nec ei ꝓponitur premium singulare sicut alijs/sed omune scz regnum celorũ/qđ etiã pri9 pauperum adiecerat

Onde dicit glosa q octaua redit ad caput. Sciendum autem q sicut in ordine sermonis scom matheum ponuntur. vij. virtutes. ita t scom lucam proponuntur quatuor ad quas simiter oia que secutur referri possunt. Qui? aut differentie ratio mistica est scom glosam. Matheus enim refert sermonem factum discipulis in summitate montis. Lucas vero turbis in loco campestri. Onde ille refert scom q perfectos. iste vero scom q ad imperfectos. Octonarius enim pertinet ad perfectionem propter octauam etatem in qua erit summa perfectio. Quaternarius ad imperfectionem pertinet. propter quatuor elementa. quibus homines carnales subiecti sunt. Licet ergo eadem misinuent scom matheum t scom lucam. Ibi tamen sub octonario. hic aut sub quaternario Mansuetudo eni t pax referunt ad patientiam. mundicia cordis ad paupertatem spiritus. misericordia ad esurim iustitie. Hec etiam quatuor possunt aptari quatuor virtutib9 caromalib9 Nam pauptas spiritus ad temperantiam ptinet esuries ad iustitiam. luctus ad prudentiam. patientia ad fortitudinem. hec scom glosam ieronimi etiam scom glosam. Math9 describit tantum beatitudines electorum. Lucas vero etiam reprobor. quia rudes auditores adhuc minis t terroribus ad bona compellendi sunt Perfectis autem satis est premijs inuitatis.

De Conuenientia. vij. virtutum cum. vij. donis Capitulum decimumquartum.

HIC videndum est de ordine et numero harum septem virtutum. Et nota q sicut in candelabro erant. vij lucerne. vij. infusoria. t. vij. emunctoria et hec sibi inuicem deseruiebant. Ita in hoc sermone dominico distinguuntur tres septenarij scilicet septem petitiones orationis dominice quibus petuntur. vij. dona spiritus sancti vt dicetur infra. vij. q virtutes t. vij. beatitudines. Q vij. lampades intelliguntur. vij. virtutes que lucent in tabernaculo ecclesie sancte coram dño vij. infusoria quib9 replentur lampades oleo sunt. vij. petitiones orationis dominice quib9 impetrantur. vij. dona. vt ex eis repleant. vij virtutes vt plen9 fulgeat in patria. In hac eni vita quantumcunq; proficiant. plene fulgere non valent. sed multas sordes t multa impedimenta contrahut ex licinula. id est ex carne que igne spiritus sancti paulatim consumitur

Et hec omnia purgabuntur per illas septem beatitudines. De ergo vt dictum est sibi inuicem subseruiunt. Onde dicit glosa q singule virtutes vt impleantur postulant suffragia. vij. donorum spiritus sancti que scilicet. vij. dona vij. petitionib9 dominice orationis impetrant Pauptas quidem spiritus dono timoris replet contra superbiam. Mansuetudo dono pietatis contra inuidiam. Luct9 dono scientie illustrat vt sciat homo quibus malis inuoluatur. Hec contra ira que sensum mentis turbat. Esuries iustitie spu fortitudinis fulciatur ne in via lasse scat. Hec contra accidiam. Misericordia spu consilij regitur vt sciat homo cui vel quando miserendum sit. Hec contra auaritiam que sibi oia retinet. Munditia cordis spiritu intellect9 repletur contra luxuriam que hominem facit brutum vt sit sicut equus t mulus quib9 non est intellectus. Paci respondet donum sapientie homo enim nisi pacatus sit totus in se t erga proximum non potest celestia sapere t contemplari. Sed qn pax est inter animam t carnem tunc spiritus sapientie erigit animam ad contemplationem ipse etiam spirit9 sapientie pfecte subdit carnem spiritui vt fiat pax. quia vt dicit gregor9. Gustato spiritu desipit omnis caro Hec contra gulam que tantum terrena sapit Et nota q ysaias. vij. dona spus sancti enumerat descendendo. Dic autem t. vij. virtutes t. vij. dona siue donor petitiones enumerant ascendendo quoniam ysaias ibi agit de incarnatione per quam descendit ad nos. Dic autem traditur doctrina virtutum per quam debem9 ad deum ascendere.

De Oratione dominica. Capitulum. xv.

ORRO huic sermoni inter alia multa interseritur oratio dominica. Cui dominus etiam elemosinam ac ieiunium adiunxit. quia vt dicit glosa. oratio auicula est que celum penetrat t duas habet alas. scz elemosinam t ieiunium. Ideo primo agit de elemosina que prepollet ieiunio. t magis ad caritatem pertinet. magisq; deo placet sicut ipse dicit. Misericordiam volui t non sacrificium. Postea vero de ieiunio t medio loco de oratione. quia ipsa oratio his quasi duab9 pennis a terrenis t fimistus subleuata celum penetrat. Porro de oratione tagit tua. locum cum dicit intra in cubiculum tuum. Et modum cum dicit nolite multum loqui. Et materiam

cũ doc3 · vij · petitiões dicẽs · Pat noſter ⁊ cetera · Formã aũt orandi nob̃ tradit ꝓpter tua ſc3 vt p hanc deũ honoremus · ⁊ vt ab eo ſolo petamus ⁊ vt quid petendum ſit inſtruamur · Porro hec oratio ſup omnes alias priuilegiata eſt in tub9 / ſc3 in dignitate / in breuitate / in fecunditate · In dignitate q3 a chriſto edita · Unde dicit gloſa q̃ nulla oratio magis ſpiritualis eſt q̃ illa q̃ ex ore veritatis ꝓceſſit In breuitate ꝓpter ſeptem : ſc3 vt dito ſciatur · vt meli9 memorie commẽdetur · vt frequenti9 dicatur · vt dicens tedio nõ afficiat̃ · vt nemo de ignorantia excuſet̃ · vt dominus dito exaudire oſtendatur · vt magis affectu q̃ voce rogetur In fecunditate q3 omnia petenda in ea continẽtur · Omnis enĩ petitio aut eſt de bonis adipiſcendis / aut de malis amouẽdis · Omia mala aut preſentia ſunt · ⁊ hec petunt̃ amoueri ibi Libera nos a malo / aut futa · ⁊ hec ibi · Et ne nos inducas in temptatiõ3 / aut ꝑterita : ⁊ hec ibi · Dimitte nob̃ debita noſtra · Item omnia bona aut ſunt ſpalia : ⁊ hec ibi petunt̃ · Panez noſtr̃ quotidianum da nobis hodie / aut ſpiritualia ſiue gratuita : ⁊ hec ibi · Fiat voluntas tua / aut eterna : ⁊ hec ibi · Aduemat regnũ tuum · Huic aũt orationi premittit̃ captatio benuolentie : ſm gloſam / ⁊ hoc a quatuor · ſc3 a perſona rogati : cum dicit̃ · pater / a perſona rogantis : cum dicitur · noſter / a ꝑſona aſſeſſoruz cum dicit̃ · in celis id eſt in ſanctis hominib9 ⁊ angelis · Ab ipo negocio : cum dicitur · ſanctificetur nomen tuum ·

De Adaptatiõe ſeptem petitionum ad ſeptẽ dona ſpiritꝰ ſancti. Capitulum · xvi ·

Hec igit̃ ſeptem petitionib9 ſeptez dona ſpũs ſancti petuntur · quibus etiã congruunt ſeptem virtutes ſupradicte / q̃bus ſeptem beatitudines ꝓmittuntur : hoc modo · Sanctificetur nomẽ tuum / id eſt da nobis ſpiritũ ſapientie / quo iocundati tibi firmiſſime adhereamus · ne a ſanctitate tui nominis diſcrepemus in aliquo / ⁊ hec eſt perfecta pax · Aduemat regnum tuum / id eſt da nobis ſpũm intellectus quo mundat̃ cor : vt deꝰ videatur ⁊ per hoc regnare intelligat̃ · Fiat voluntas tua / id eſt da ſpiritum conſilij q̃ impleamus voluntatem tuam que maxie perficitur ĩ miſericordia · Juxta illud / miſericordiã volui ⁊ non ſacrificiũ · Panem noſtr̃ quotidianum da nobis hodie / id eſt da ſpũm fortitudinis ne deficiamus in via / ſed ſemp magis ac magis eſuriam9 iuſtitiam · Et dimitte nobis debita noſtra / id eſt da ſpũm ſapientie : quo peccata noſtra cognoſcẽtes lugeamus ⁊ ſic nobis dimittãtur · Et ne nos inducas in temptationez / id eſt da ſpũm pietatis : quo ſpiritu manſuefacti nec iracundem9 nec irritemur ⁊ ſic in temptatiõz non inducamur · Sed libera nos a malo / id eſt da ſpũm timoris : quo in ſpiritu humiliati a peccato liberemur · q3 timor domini expellit peccatũ · Alia tamen gloſa : adaptat ordine retrogrado · Amẽ id eſt fiat · vel amẽ id eſt vere vel fidelit̃ · Oñ dicit gloſa q̃ per hoc ſignatur in omibus his petitionibus indubitanter a deo tibui q̃ petitur · ſi tñ predicte conditionis pactũ ſuare non negligim9 ſc3 vt debitor9 noſtri debita dimittã9 ·

De Coniũctionib9 illic inſertis · Et de poſſeſſiuis. Capitulum · xvij ·

HUNC poteſt queri cur iſte q̃tuor vltime petitiones coniunctionib9 copulentur ⁊ non tres ſme · Item cur in tribus primis fit mentio tãtum de ꝑſona rogati / vbiq̃ dicendo tuum · In quatuor aũt vltimis tantũ expriml̃ ꝑſona rogantis · Obiq̃ enim pertinet nos vel noſtrum · Reſpondeo ad ꝑmum · Quia ſm gloſam / tres prime ꝑtinent ad ſtatum future glorie / cum enĩ dicit̃ · ſanctificetur nomen tuũ / id eſt ſicut eſt ſanctũ : nobis oſtendatur · petit̃ dei viſio vel fruitio qua ꝑficiatur vis rationalis · Cum dicit̃ · adueniat regnum tuũ : petitur ſecuritas qua ꝑficiatur ira ſibilis · Cum dicitur · fiat voluntas tua / petitur dilectionis conſumatio : qua concupiſcibilis · Prima tñdet fidei / ſecũda ſpei / tertia caritati · Et quia tũc erit deꝰ omnia in omibus ſc3 / in rationabili veritas / in irraſcibili ſecuritas / in cõcupiſcibili bonitas · Idem in creaturis ꝑ iſtas tres poſtulatur · Ideo inter eas coniunctio nulla interuenit · Sed tãtum inter quatuor vltimas que pertinent ad ſtatũ vie : vbi multis indigemus · Ideoq̃ plura petunt̃ · ⁊ omnino diuerſa Luce · x · Martha martha ſollicita es ⁊ turbaris erga pluruma Sed vnũ eſt neceſſarium q̃ erit in patria · Ro ſecundum rñdeo · q̃ ea que petũtur in tribus primis : omnino ꝑfecta ſunt · q3 in futuro erit plena ꝑfectio / et hoc ĩ deo vt dictum eſt · Ideo fit in eis mentio tãtum de ꝑſona ipius in quo ſolũ eſt perfectio · Que aũt petuntur in quatuor ceteris imꝑfecta ſunt · q̃a nihil in via perfectum · Imperfectio autẽ ipſa

a nobis est ⁊ in nobis. Ideo ibi faamus mentionem tantum de psona nostra. vel ideo quia tres pume nobis cōmunes sunt cum angelis quatuor autem vltime nobis solum necessarie non angelis iam deo fruentib9. Nota tamen q̄ media petitio sālicet panē nostrū ⁊ cetera. Ideo ponitur tanq̄ confinis precedentium ⁊ sequentium quia communicat cum vtrusq̄ in reb9 petitis. Ibi enī petitur panis qui de celo descendit sālicet xp̄s qui scōm humanitatem viaticum est. ⁊ sumit in sacramento et nobis solis cōuenit. scōm deitatē vero nobis premiū est. ⁊ panis angelorum. et ita cōuenit nobis ⁊ illis. Ideo hec petitio absq̄ coniunctiōe additur ad tres primas. tribus aūt sequentibus intercedente coniunctione copulatur.

De Ordine historie post sermonem dominī vsq̄ ad questionem iohannis. Ca. xviij.

IN ILLO sermone dominus discipulos ad predicandum misit cum potestate curādi. vt ipa miraculoz̄ operatio fidem faceret eoz̄ sermoni. instruēs eos quo pgerent ⁊ quid facerent et a quo abstinerent ⁊ a quibus cauerent et a quibus nō timerent. Ipse q̄q̄ de monte descēdens tactu sanauit leprosum non solum propter occultū rei misterium sed vt nobis formā humilitatis preberet. ne quis hoīem p̄ quatunq̄ corporis maculatione spernerez̄ vel abhorreret. ⁊ vt se non esse sub lege qua leprosum tangere phibuerat sed potius dominum legis ostenderet ⁊ etiam vt gratiam euāgelij supra legem esse doceret. Ingressus autem capharnaū curauit seruum cēturionis ⁊ petri socrum. ante portā vero naym suscitauit vidue filiū. Porro scibam volentē eū sequi vt signa facere disceret ad lucrum ⁊ vanam gloriā repulit. aliū vero absq̄ dilatione sequi se iubens. nec patrem sepelire permisit. transiens aūt lacū genazareth ventis ⁊ mari seuientibus imperauit ⁊ in terra gerasenoz̄um transuectus. ibi duos obsessos a legione demonū curauit. Qui videlicet demones vt ab hominibus eiecti sunt eis saltem in rebus suis nocere voluerunt. Et ob hoc porcoz̄ gregē muadentes duo milia submerserūt Quod vtiq̄ permisit dominus non vt eorum impie voluntati cederet sed vt ipsa interfectio porcoz̄um. esset occasio salutis hominum. huiꝰ enim occasione pastores fugerūt ⁊ hominib9 in vrbe nunciauerunt. Item vt ostenderet q̄ digniorz̄ sit homo bestijs cum propter salutem duorum hoīm peire permiserit. ij. milia porcoz̄. Et etiam ꝓpter misterium quia nisi qui more pcōrum vixerit dyabolus in eo potestatē non accipit. Reuersus autem capharnaum curauit in domo paraliticum ante se per tegulas submissum. primo quidem remittēs peccata que fuerant morbi causa quia causa cessante debet effect9 cessare. Transiens autem per samarie regionē cum venisset in agrū sichen sup puteū iacob fatigatus sedit. Ibiq̄ samaritanam ac p eam ceteros samaritanos plures conuertit. In galileam vero rediēs filium reguli verbo absens sanauit ⁊ in domo leui sedens ad conuiuium cōtra querelas phariseoz̄um ⁊ seipm de eo q̄ peccatorez̄ recipet. ⁊ discipulos de hoc q̄ non ieiunabant excusauit. Item iayri filiā suscitauit ad quā dū iret emorroissam sanauit Duos quoq̄ cecos illuminauit. ⁊ demoniacū cecum surdum ac mutum sanauit. seq̄ non in potestate beelzebub hoc facere ostēdit. Post hec vt quidam dicunt vocatus in nazareth ad prandiū in domo phariseī magdalene dimisit peccata qō plures factum dicunt in bethania sed nec loc9 nec tēpus in euangelio expumit Sane maria remissis peccatis secuta est eum ⁊ audiebat ei9 verbū. Itaq̄ cum ei in domo sua suscepto martha ministraret male pars. id est contemplationis odium eius ministerio prelata est non quia maioris sit meriti sed q̄a tutioz̄ ⁊ iocundioz̄ et quia diuturnioz̄. Nam ⁊ actio marthe in quibusdam alijs prefertur odio male quia sālicet huic vite in qua homo ad laborem nascitur est congruentioz̄ ⁊ quia pluribus vtilioz̄.

De Questione iohānis ⁊ testimonijs xp̄i de ipso. Capitulum decimumnonum.

OMNES aūt vinctus cum audisset miracula que faciebat xp̄s dubitātes discipulos misit ad eum interrogandum an ipse esset xp̄s. non enī ipe iohes dubitauit qui dixerat ecce agnus dei. videtur tamen velle gregoriꝰ q̄ dubitauit an per se an per alium spoliatur9 esset infernū. Et ideo quesiuit tu es qui venturus es an alium expectam9 ? Quasi diceret prope est vt descendam ad populum meum. Qui ergo te nunciaui superus. vis vt nunciem inferis. Ihesus aūt amouit eoz̄ dubitationē ostendens certa signa sui aduentus. ⁊ illis abeuntib9 cōmendauit iohem turbis multiplicāt

ne turbe suspicarentur eum liuore motum fuisse. ⁊ vt sarent eū non sibi sed discipulis hoc quesisse. Unde primo cōmendauit eum a constantia fidei. deinde a victus asperitate. ab excellentia persone. a mittentis auctoritate. ab officij dignitate. a vite puritate. ab maiorum sanctorū cōparatione. a temporis comoditate Nttñ vbi dicit q̄ inter natos mulierū non surrexit maior iohanne baptista: mulier non tantū sexum mulieb̄re: sed etiā fragilitatem exp̄mit. Ideo christ9 excluditur. q̄ scōm hunc modū beata virgo mulier nō fuit: unde subiūgitur. Qui aūt minor est in regno celorū: maior est illo. Q̄ de ipō christo recte ꝑm glosam accipitur qui tunc in eccl'ia militante minor a multis reputabatur. Alitet quoq; ꝑm glosam: nouissimus angel9 celi vl' minim9 sanctorū: qui iam in ecclesia triumphāte regnat cum deo / maior est in caritate q̄libet homine adhuc peregrinante in mundo.

De Multiplici laude Johannis baptiste. Capitulum. xx.

ANE baptista dom̄i sicut ex euangelica hist'oria colligi potest cōmendabilis fuit in tribus / p̄mo in natiuitate in qua sanctitati ei9 attestāt̄ur septem miracula. Primum q̄ angel9 visibiliter apparēs eū nascit̄urum nunciauit. Secūdum q̄ linguas incredouli ligauit. Tertium q̄ infecundos ⁊ senes parentes fecūdauit. Quartū q̄ eum spūs in vtero sanctificauit ⁊ repleuit. Quintum q̄ saluatori nō dum nat9 exultauit. Sextum q̄ ei9 spiritu repleta mater maria dei genitricem ꝓphetauit. Septimū q̄ iam natus loquelā recedenti reformauit. Item secūdo mirabilis fuit eius vita. et hoc in trib9. Primo in humilitate quia cum tam famosus esset vt posset putari christ9 / si vellet: negauit se non solū non esse christum: sed helyam ⁊ ꝓphetam. et hoc cōtra eos qui se iactant de genere / vita / sciencia. Item in abstinētia non solum cibi / pot9 / ⁊ vestis. Sed etiā solacij humane societatis q̄a in desertis habitabat. Unde Antra deserti ⁊ cetera Item in patientia vt contra phariseos qui dicebant demonium habet. ⁊ fecerūt in eum quecunq; voluerūt. ⁊ tandem contra herodem qui eum ad vocem lecatricis decollocauit. Item in tercio mirabilis fuit ei9 doctrina ⁊ hoc similiter in trib9 / scilicet in ꝓphetia quia sol9 inter ꝓphetas quem pronunciauit: digito ostendit. Item in predicatione / quia neminē palpauit Quinetiā ipsum regem scz herodem arguebat in facie ꝓpter herodiadem. Item in consilijs / prudenter enī consulebat singulis ad se venientibus ꝑm status in quib9 erant vt turbis publicanis ⁊ militib9 / ꝓpter hec tua dicitur fuisse mirabilis in p̄ñti vita. Quibus c̄ñdent alia tua quibus mirabilis apparebit in gloria scili cet tuplex aureola. Prima quia a natiuitate virginitatē conseruauit. Secunda q̄a predicator fuit. Tercia q̄ martir. Hec tua laus sil'm alijs sanctis reperum9. Non Berta tercia et ceteras. In trib9 ergo apparet mirabilis in terra / ⁊ in tribus in celo. Unde ⁊ huic testimonium perhibent tres de celo / tres de terra / de celo pater mittens: spūs sanctus instruens: filius cōmendans. Tres in terra scz spiritus ei9 ardens. ⁊ lucēs aq̄ baptismi. ⁊ sanguis martirij.

De Ordine historie post questionem iohannis vsq; ad eius decollationem. Ca. xxi.

POST hec domin9 septuaginta duos discipulos scz alios a p̄dictis duodecim designauit / id est designāter instituit vt sicut duodecim apostoli duodecim tribubus destinati fuerant. sic et hi septuaginta duo totidem linguarū gentibus euāgelium predicarent. ⁊ sicut in apostolis forma fuit episcoporum / sic ⁊ in istis forma secūdi ordinis p̄ soiterorū qui missi bini ⁊ bini cū gaudio sunt reuersi gloriātes sibi in nomine christi etiā demonia subijci Joq; sathane p superbiam corruentis exemplo deterrent. ⁊ ad humilitatem a domino reuocant. Qui cum transiret sabbato per sata / discipuli ei9 esurientes vt homines grana confricata manib9 edebant. Unde pharisei eos de sabbati solutione redarguentibus excusabat eos dom̄in9 / tum quia necessitatē famis sustinebāt. sicut dauid q̄n panes ꝓpositionis comedit. tum quia p̄ñte ⁊ auctoritatē p̄sente / ipso domino sabbati hoc faciebant. In alio quoq; sabbato synagogam intrauit. ⁊ coram ipis mīnuātibus mutum sanauit. Quadam die cum in monte pernoctasset in oratiōe ascendens in nauiculam vocebat turbas stantes in littore / ꝓposuitq; eis quatuor parabolas Primā de semine / q̄d in quatuor cecidit locis. Secūdam de zizanijs bono semini supsemiatis Tertiā de grano sinapis. Quartā de fermento absc̄ondito in trib9 faune satis. In scda q̄dem q̄ dicit. simite vtraq; crescere vsq; ad messem

videtur esse contrarium paulo qui ait· auferte malũ ex vobisipsis· sed quoniam inter triticũ anteq̃ veniat ad spicam ⁊ lolium grandis similitudo est ⁊ vix distingui possunt· hoc intelligitur de ambiguis· illud autem pauli de manifestis· Tũc dimissis turbis in domum venit ⁊ quia primam parabolam exposuerat eis in naui· secundam eis petentibus illis exposuit· Insuper ⁊ alias tres illis proposuit· primam scilicet de thesauro abscondito in agro· scdam de bona margarita inuenta ⁊ empta· tertiam de sagena in mare missa· Demẽs aũt in patriã suam docebat in synagogis iudeorum· unde ⁊ mirabantur putantes eum esse fabrum· quia ioseph fabri filiũ· Ideoq̃ non nisi paucos ibi curauit propter incredulitatem eorum· Unde cum diceret nemo propheta acceptus est in patria sua repleti sunt ira· Et eijcientes eum de urbe duxerunt ad superciliũ montis vt p̃cipitarent· Sed ipse per mediũ illorũ transiit tũc enim euadere voluit· quia penitentie locũ adhuc illis reseruabat· ⁊ quia nondum hora passionis venerat· ⁊ quia illud mortis genus nõ elegerat· Adhuc scdm matheum ostendit ibi locꝰ qui dicitur saltus domini scz miliario a nazareth contra meridiem vbi dominus descendens impressit se rupi· Et cedens ei rupes fecit ei quasi locum latibuli· in quo adhuc vestigia rugarum vestimentorum eius ⁊ omnia immamẽta q̃ a tergo dñi fuerãt impssa notant·

De Collatiõe iohis baptiste· Comestor
Capitulum vicesimumsecundum·

ILLO tempore herodes tetrarcha diẽ natal̃ sui celebrauit corã prĩcipibꝰ ⁊ primis galilee vbi puelle saltanti datum est caput iohannis in disco p̃ munere· Est autem vas rotundũ desup valde extẽsum· Credibile est q̃ herodes cum uxore de nece iohannis sub tali occasiõe faciendo prius secreto tractauerat· Actor

Notatur in iohanne fiducia corrupiendi quã facũt tua· Primũ immunitas a peccato quia turpe est doctou ⁊ cetera· Secundũ cõtemptus terrenoꝝ q̃a exenia ⁊ dona et cetera ⁊ ipse· nec etiã de cibo curauit· Tertium zelus ⁊ ipe erat ardens· Herodes aũt septẽ modis peccauit· Primo quia adulterium cum uxore fratris sui cõmisit· Secundo quia correctionẽ non sustinuit· Tertio quia diem natalis sui superbiendo celebrauit· Quarto quia saltatricẽ dedit· Quinto q̃a iuramento iurauit· Sexto quia impietatem sub specie pietatis palliauit· Septimo quia innocentẽ interfecit· Comestor· Tradũt iohem in castello arabie dicto macheronta vinctum ⁊ truncatũ· corpꝰ vero in sebaste urbe palestie sepultũ· Caput autem ihrusalem humatum est iuxta herodis habitaculũ· Ossa eius tpe iuliani a potestate sparserunt gentiles inuidentes miraculis que fiebant ad eius monumentũ· Que rursus collecta ab eisdẽ cremata sunt ⁊ puluis ventilatꝰ Quod quasi scdm martirium in iam mortuo quidã representant nescientes dñi in natiuitate eius ossa collecta cremant· Dum autem colligerentur ossa quidam monachi ihrosolimis mixti latenter colligentibus magnam eorum partẽ tulerũt· Tpe vero martiani pontifis duobꝰ monachis oriẽtalibꝰ qui ob orationẽ venerãt ihrosolimam iohes reuelauit caput suum· sed non multum post in curia pretoritum platum est ab alijs in emissam urbem phemice ⁊ in quodã specu in urna sub terra non paruo tempore ignobiliter reconditum donec denuo idem iohannes caput suum ostendit marcello religioso abbati ⁊ p̃spitero dñi in eodẽ specu habitaret· Quod cum ille viliorano eiusdem urbis episcopo indicasset eleuatum est· Ex q̃ tpe in eadem urbe· decollatio iohis celebrari cepit ipsa die vt arbitramur qua caput inuẽtum est siue eleuatum· Alij tradunt non esse festum decollationis sed de collectione ossium eius prius facta ⁊ combusta·

De Testimonio iosephi ⁊ de iohe baptista ⁊ de domino ihesu et eius facie corporali·
Comestor· Capitulum vicesimumtertiũ·

OSEPHOS aliam causam tradit nedis baptiste dicens eum predicasse hoĩbus iustitiã ⁊ obtẽtu baptismi multos congregasse in vnũ Timẽsq̃ herodes dispendiũ populi sui se q̃ntis iohem occidit eum· Et refert ioseph̃ iudeos tradidisse herodẽ ob hoc miserabilit̃ in primo victum ab exercitu aretḥe regis· Idem quoq̃ ioseph̃ dominũ ihesu commendationem ponit in hunc modum· Josephus in libro antiquitatum· xviij· Fuit his temporib̃ ihs sapiens vir si tamẽ eum virum nominare fas est· Erat enim mirabilium operum effector ⁊ doctor eorum qui libenter/ que sunt vera/ audiunt· Multosq̃ sibi iudeorum ⁊ multos ad iunxit ex gentilibus xp̃s hic erat· hunc ad accusationem primorũ nostre gentis cum pilat̃

in cruce agendum decreuisset non deseruerunt eum. hi qui ab inicio eum dilexerãt. apparuit enim eis iterum viuus scõm qđ prophete vel hec vel alia de ipso futura predixerant sed et vsq; in hodiernum diem xpianorum qui ab eo dicti sunt ⁊ nomen perseuerat et genus.

Johannes damascenus libro quarto.

Ipse quoq; iosephus vt aiunt in hystoria tradit dominũ hiesum visum fuisse consupalia tum / id est coniuncta supercilia habentem: bene oculatũ / longum hñtem vultum. Hieronimus in expositione psalmi q̃dragesimiquarti ad pancratiam virginem. Queut quomodo sit speciosus forma p̃ filijs hoim / de quo in ysaia legimus. non est ei species neq; decor. Sed ibi qdem ignobilitas corporis ppter flagella ⁊ sputa: et alapas: ⁊ clauos: ⁊ minuas patibuli commemorat. hic aũt pulcritudo virtutum in sacro ⁊ venerãdo corpore: non q̃ diuinitas christi hominib9 comparata speciosior sit. hic enĩ non habet comparationem / ꝑ absq; passionibus crucis pulcrior fuit omnibus visago de virgine qui non ex voluntate viri: sed ex deo natus est. nisi enĩ habuisset ⁊ in vultu oculisq; quiddam fulgureũ: nunq; eum statim secuti fuissent apostoli / nec illi qui ad comprehendendum eũ venerãt: corruissent. Idem super mattheũ libro p̃mo. Frustra igit argu it hic porphirius ⁊ iulianus augustus / vel imperitiam hystorici mẽtientis vel stulticiam eorum qui statim secuti sunt saluatorem q̃si irrationabiliter quẽlibet homiem vocãtem sint secuti / cũ tante virtutes: tantaq; signa p̃cesserunt. que apostolos anteq; crederent: vidisse non dubiũ est. ⁊ certe fulgor ipse et maiestas diuinitatis occulte que etiã in humana facie relucebat. ex ipo primo aspectu eos ad se trahere poterat sicut magnes lapis anulos ⁊ stipulam et festucas sibi copulat.

Historie seues post iohannis decollationem: vsq; ad dominĩ transfigurationem. Comestor. Capitulum. xxiiij.

HERODES aũt herodes famam hiesu: ⁊ ait. Johãnem ego decollaui. Quis aũt est iste ỏ quo audio talia? ⁊ querebat videre eum. Qỏ cum audisset hiesus: secessit in desertum locum / vt suis daret formã vitande temeritatis / ⁊ etiã vt parceret inmicis ne scz homicidium homicidio iungerent. Illuc turbas multas eum sequẽtes curauit. ⁊ de quinq; panib9 et duobus pisib9 aliter quinq; milia hominum satiauit. de fragmẽtis quoq; duodecim cophinis repletis. Ob hoc cum turbe vellent eum ĩ regem rapere. quia sub tali rege videbant̃ se non posse egere: ascendit in montem solus orare. Porro nauicula in q̃ discipulos eum p̃cedere trãs fretum iusserat. iactabatur fluctib9 / vnde videns eos laborantes quarta vigilia noctis ambulans sup aquas ad eos venit. ⁊ petrum dum mergeretur: erexit tuncq; vent9 cessauit. Altera die turbe dubie quem eis domin9 dederat commendabãt manna tamen qđ patres comederant: p̃ferebant. Et tũc dixit eis verba spũalia de corpore suo que quidam carnaliter accipientes ⁊ abhorrẽtes abierunt retro. Quidam phariseus eum ad prãdium inuitauit. ⁊ sup hoc q̃ non lotis manibus mãducaret: increpauit. quem dominus econtra de ypocrisi / ⁊ quia traditiões suas seruabat. etiam contra mandatũ dei redarguit. Ibiens aũt in fines tyri ydumis cananeã humiliter ac fideliter ad se clamãtem exaudiuit. ⁊ filiam ei9 a demonis vexatione curauit. Iñ ad locum maris contra decapolim / id est regionem decem vrbium venit. ibiq; surdum ⁊ mutum sanauit. Post hoc ascendens hierosolimã ad diem festum in probatica pisina languidũ sanauit. ac videns murmurãtes q̃ operaret in sabbato rationabiliter instruxit: dicens patrẽ suum nõ tantum sex p̃mis diebus vt putabãt operatum fuisse. sed etiã operatur vsq; modo seq; operatur cum illo. Dedidit ⁊ de potestate sibi data a patre mortuos scz suscitandi ⁊ iudicandi. Predixit ⁊ de antichristo / q̃ eum receptum essent: vemẽtẽ. non in nomine patris / sed suo. Relictis illis iterũ secus mare galilee in ỏ sertum abijt. Ibiq; de septem panib9 ⁊ paucis piscibus quatuor milia virorũ absq; mulieribus ⁊ paruulis satiauit. Statimq; nauigio trãsiens in partes magedan: qui ⁊ dalmanuta / cecum ibidem sanauit. veniens autẽ in partes cesaree philippi fidei confessionẽ a petro p̃ omnibus accepit. ⁊ ei claues ecclie se daturũ promisit. ⁊ tũc forte ei soli vel post resurrectionem cum alijs dedit. tunc discipulis passionẽ suaz p̃dixit eosq; ad eius imitatiõz inuitauit.

Ordo historie ab hinc vsq; ad scenophegiã. Capitulum. xxv.

OST dies sex petrũ ⁊ iacobum ⁊ iohannem in montem thabor secum

ducens coram eis se transfigurauit ⁊ in carne
mortali glouã immortalitatis sue sicut voluit
ostendit· sequenti vero die lunaticum quem
discipuli sanare non poterant ad ꝑces patris
sanauit· Et cum venissent capharnaum acce-
dentibus questoribus census capitis petrum
ad mare misit· qui stateram in ore pisces mue-
tum pro se ⁊ pro domino soluit· Licet enim
iudas haberet loculos ea tamen que sibi data
erant ad vsus pauperum in proprium vsum
expendere noluit· Cum autẽ quesissent in via
quis eorum maior esset accesserunt ad ihesum
querẽtes vt hanc eis questionẽ determinaret·
Et ille vt eos ad humilitatem reuocaret· in
huius rei exemplum ostendit eis paruulum
amplexans eum quem traduntquidam fuisse
matdalem lemonitarum apostolum· Porro
scandalizatores pusillorum eruendos ⁊ proij-
ciendos ostendit per methaphoram membrorꝝ
Et ad ostendendum quanti sint pusilli apud
deum· proposuit eis parabolas tres· scilicet de
oue perdita ⁊ inuenta· de dragma similiter· ⁊
de filio prodigo· addidit etiam de modo corru-
pendi fratrẽ secreto peccantẽ· ⁊ de remittẽdo
peccanti vsqꝫ septuagesies septies· id est· cccc
xcix· vicibus· Qꝫ autem petenti dimittendum
sit per parabolã serui subostendit cuiꝰ debitũ
reuocauit dñs· quia conserui misereu noluit
Post hoc in iudeam veniens phariseis querẽ-
tibus de causa dimittende vxoris· Respondit
sola causa fornicatiõis eam dimittendã· legẽ
vero de libello repudij ob duriciã cordis eorũ
fuisse concessam· Ad hoc dicentibꝰ discipulis
non expedit nubere· ne omnem continentiam
putarent meritoriam distinxit eam tuplicem
scz natiuã ⁊ factiuã siue coactã et voluntariã
que dicit victoriosa· ⁊ hec sola est meritoria·
Post hoc ambulabat in galileã quia in iudea
querebãt eum interficere· aderant eo tempore
quidam nunciantes eis de galileis quoꝝ san-
guinem miscuerat pilatꝰ cum sacrificijs eorũ·
Quidam enim iudas dicẽs se dei filiũ multos
seduxerat de galileis· Quos cũ duxisset in ga-
zam vbi dixerat se ascensurum in celum coram
eis dum sacrificarent ei· superuenit pylatus·
ipsumqꝫ cum omnibus occidit· Timuit enim
ne ⁊ iudeos seduceret· Cunqꝫ putarent eos pe
risse ideo quia neqores essent ceteris galileis·
ait dominus iudeos non minꝰ his sceleratos ⁊
similiter nisi penitentiã peritoros super quo dixit
eis similitudinem ficulnee non facientis fructũ
Cũ doceret sabbatis in synagoga sanauit ibi
mulierem a sathana· xviij· annis incuruatam·

De scenophegia vsqꝫ ad encenia· Ca· xxvi

IMMINENTE scenophegia consan-
guinei eius ipsum vt ad diem festum ihrusalẽ
ascenderet· ibiqꝫ glouã miraculoꝝ ostenderet
multitudo glouã eiꝰ q̃rentes vt eiꝰ participes
fierent· Quibus ille non acquieuit sed postea
latenter ascendit· Et alij quidem dicebant eũ
esse bonum· alij vero seductorem· facta vero
dissensione in turba de eo missi a principibus
⁊ phariseis ministri vt apprehenderẽt eum ser-
monibus eius capti redierunt dicentes quia
nunqꝫ sic locutus est homo· Cum aũt venisset
in templũ diluculo absoluit mulierẽ accusatã
de adulterio· vbi erectꝰ quidẽ dedit sententiã
iustitie ⁊ iterum erectus misericordie quoniã
eque vtrunqꝫ proprium est ei misereri scilicet ⁊
punire· Tunc cauere docens ab auaricia quia
breuis est hominis vita· proposuit ei similitudinẽ
de diuite qui pre fructuũ vbertate deliberarat
horrea sua ampliare· Cum autem inter ceta
se esse lucem mundi ⁊ filiũ dei diceret ac se esse
prius qꝫ abraham fieret volentibus illis eum
lapidare se abscondit ac de templo exiuit pre
teriens nate cecum natum illuminauit ⁊ ado-
lescentem querentem de via salutis signa pfe-
ctionis docuit· Oiaqꝫ pro xpo relinquentibꝰ
premiũ duplex promisit· phariseis vero sup
his eũ arguentibus eo q eoꝝ lex bona terrena
promitteret contra eorum auaricia proposuit
eis exemplum de diuite purpurato· discipulis
autem parabolam de villico· aliam quoqꝫ de
denario diurno· Cum aũt sabbato manducа-
ret in domo cuiusdam principis phariseorum
coram phariseis insidiantibus sibi sanauit ydro
picũ· simulqꝫ probauit eis hoc licere in sabbato
quoniam ea die licebat etiam pecus extrahere
si lapsum esset in puteo· Habent enim in suis
traditionibus operũ genera determinata arc-
cter· lxx· a quibus vacandum est in sabbato
sed inter illa non est curatio maxime que fit
solo verbo· Preterea contra phariseorum su
perbiam hortabatur imitatos ad discubitus
humilitatem· ipsumqꝫ imitatorẽ ad paupertũ
potius qꝫ diuitum imitationem· Tunc dicẽte
quodam ex discumbentibus beatum fore qui
panem in regno dei manducabit parabolam
de cena proposuit·

De Encenijs· Capitulum· xxvij·

ACTA sunt enceenia in hierosolimis/id est festa dedicationis et hiems erat. Siquidem hoc festum nō ad primam vel secūdam dedicationez spectabat. sed ad tertiam. Puma enī fuit in autumno: quia salomon dedicauit templū deima die septembus/et vsq; ad illius templi euersiōz. fiebant singulis annis festa duo eadē die dedicatio scz et expiatio. Cum vero reedificatum fuit templum a redeuntib9 de babilone dedicatū est in vere duodecimo die marcij/id ē duodecima luna. Cum aūt antiochus epyphanes polluisset templū sordibus ydolorum/et apphanasset vtē filia eius. Judas machabeus filius sinamonei als assomonei de genere sacerdotali mundauit templū et restituit vtenfilia in locis suis/et q̄si dedicauit illud quinta die decembus. Tunc hiesus in templo in porticu salomonis ambulabat/id est in porticu tēpli vbi salomon ad orā dū stare solebat. Cunq; iudei insidiose ab eo quererent an ipe esset christus/responsum tēperauit: dicens. Opera que ego facio testimonium perhibent de me. Et cum vellent eū lapidare. q̄si blasphemum q; vnum esse cum patre se asserens. innuebat se esse deū/etiā scripturaz sacrā hoies deos vocare respondit. Dicq; ambiguitate nomis iram eorum mitigauit: et trās iordanem abijt. Cum aūt accepisset lazar infirmau per nunciū sororum mansit adhuc in loco vbi erat duobus dieb9 vt compleret mortis illi9 quadriduum. Tūc in bethaniam abijt eumq; vocis sue virtute suscitauit.

De Lazari suscitatione et iudeorū contra hiesum conspiratiōe. Petrus Rauanēsis episcopus. Capitulum. xxviij.

AZARE inquit veni foras/vbi christ9 cepit infeu foras pulsare/et animā lazari reposcere occurrit ei tartari tota furcus potestas pferens edictum superni regis/antiquam de iure penaz et latā totseculis a deo sentēciam/et videns hoīem suscitatur quis esset cur sol9 aut sine tremore tremendos mortis accessus lacesseze auderet. Cui rñderunt ministru resurrectionis angeli. Ipse est rex glorie fortis in ptio. Adhuc tartarus ego regem glorie sdo cunctis in celo presidere cuius nutum tota creatura nō potest sufferre. Dunc aūt video hominez de terreno limo cōcretum et mortalem: habitu quoq; hoibus vilicrem/atoq; sepelicōdum et mee dicioni subdum. Angelis aūt perristentib9 ac dicentibus Ipse est domin9 virtutum et redemptor oīm ipe est caput tuum calcatur9: et impiorum cōtuturus: teq; iudicio suo pditurus: qui reos capere iussus: attrahis innocētes: sanctos dei dapis: et ipsi filio dei comminaris. Redde igitur puus vnum q̄ multos exoluere cogaris. Adhuc tartar9 ista non credens p nuncios recurrit ad celum hec inuidiosa interpellatiōe deplorans. Ego domine et si creatura tua tustiq; seruicio mancipat9 precepta tua seruo puigilo ne sentencie tue vetustū ius quis immutet. Ecce apparuit homo qui dicit christus/ tuū se filium iactans: sacerdotes tuos notans: et scribas arguens: sabbata tua violat: et legē soluit. Tantisq; quottidie ꝓcedit ausibus vt lazarum iam in iure nostro manentē effractis infeu claustus conetur erueze. aut cito subueni aut si semel patefecerit ianuas omēs quos totseculis suauimus amittes. Ad hec fili9 dei de sinu patris rñdit. Pater iustū est vt carcer et pena nocentes teneat: non innocētes. Quamdiu aūt ꝓter acie solius culpam patriarchas/ꝓphetas/virgines: castos/cōiuges/et etiā paruulos. bonum et malū ignorantes/carnifex iste crudeliter ad se trahere non cessat. Pater ego moueat ne moueantur omnes. Ego debitū adsoluam et ꝓter sentēciam tuam sanguinez meum fundam vt ad te tua cretura redeat et pcium cari sanguinis mei redemptio sit mortuorum. Ad hec tota turmas lazarū precepit exire. et tartarus ad reddendū omnes pie mortuos christo iussus est obedire. Tunc christ9 aduocatione pacta clamauit voce magna. Lazare veni foras. Mox tartar9 lazarum ad superna retulit. timens ne dum tard9 vnum referret. omnes cogeretur afferre. Sic fact9 est visuorum relator: qui raptor mortuoz esse consueuerat. Comestor. Credit hoc factū fuisse ea die qua legitur in q̄dragesima hoc est sexta feria ante. Isti sunt dies/puma scz diemensis primi ꝟm legem/ multiq; iam ascendebant ad diem festū pasce/vt sanctificarent se. Hoc itaq; miraculo diuulgato: pontifices et phariseī collegerūt consilium contra hiesum: timentes p ipsum amittere gentē et locum/eo q; omnis turba post eum iret. eiq; crederet: et ipse sacra eorum vana et abolenda esse doceret Tunc caiphas pontifex licet nesciens prophetauit q; mors eius humano generi expediret. Diesus ergo palam apud eos ambulare desijt et in desertum iuxta ciuitatem effrem secessit.

De Mutuis epistolis domini ihesu ⁊ abagari regis edisse aduanus papa ad karolum.
Capitulum vicesimumnonum.

RESCELINGIONE quidem fidelium de partibus orientis sepe agnouimus ꝙ redemptor humani generis appinquante die passionis cuidam regi edissene ciuitatis desiderati eum corporaliter cernere. illumqꝫ ad se cõuocanti vt ⁊ persecutiones iudeorum aufugeret. ⁊ auditas miraculorum operatiões ⁊ sanitatum curationes illi ⁊ populo suo impertiretur. Respondit si faciẽ meã corporaliter cernere cupis en tibi vultus mei speciem transformatam in linteo dirigo p quam desiderij tui feruorẽ refugeres. ⁊ qđ de me audisti neqqꝫ impossibile fieri existimes postqꝫ tamẽ compleuero ea que de me scripta sunt dirigam tibi vnum ex discipulis meis qui tibi ⁊ populo tuo sanitates impertiatur ⁊ ad sublimitatem fidei vos perducat. Actor.

Nlibi quoqꝫ legit ꝙ legati regis abagari ad eum reuertentes cum sindone in qua facies saluatoris tersa emicuit cũ appropinquassent eius palacio absconderunt eam subtus tegulã in qua itidẽ imago eadẽ apparuit ⁊ ipsa quidẽ sindo romam perlata est. vbi ⁊ vsqꝫ hodie esse videt. Tegula vero in ciuitate remansit ⁊ vsqꝫ ad presens ibi honoratur. Eusebius in hystoria ecclesiastica libro primo. Ipse quidem rex abagarus noie gentis vltra eufraten posite principatũ nobiliter tenens morbo qđã corporis insanabili inter homines tenebat. Qui cũ de noie ihesu ⁊ de mirabilib⁹ virtutũ ei⁹ audisset supplex ei p epistolã fact⁹ exorat misso in tempore diuini morbi vinculis qbus tenebat absolui. sed ad psens quidem a dño corporis eius cura differtur. dignus tñ effici tẽ rescripte epistole saluatoris in qua simul ⁊ promittitur ei ꝙ non multum post desierij sui cõsequeretur effectum. Hec igit in archiuis publicis edisse descripta reperimus in his cartis que gesta regis abagari seruata antiquit⁹ continebãt. Abagarus euchame filio⁹ thopartha ihu saluatori bono q̣ apparuit in loco ierosolimorum salutem. Audiui de te quia sine medicamentis ⁊ herbis. et ꝙ verbo tantum cecos facis videre. claudos ãbulare. leprosos mũdas ⁊ immundos spiritus ac demones eijcis et eos qui longis egritudinib⁹ affligebantur curas mortuosqꝫ suscitas. Quibus omnib⁹ auditis de te statui in animo meo vnum esse e duob⁹. aut quia tu sis deus ⁊ de celo descendisti. aut filio⁹ dei sis qui hoc facis. propterea ergo scribẽs rogaui te vt digneris vsqꝫ ad me fatigari ⁊ egritudinẽ meam qua iam diu laboro curare. Nam ⁊ illud compertum ꝙ iudei murmurant ad uersum te ⁊ volunt tibi insidiari. Est autem mihi ciuitas parua quidẽ ꝑ honesta q̃ sufficiat vtrisqꝫ. Exemplũ rescripti a ihesu p anaiã cursorẽ ad abagarũ thoparthum. Beatus es qui credidisti in me cũ me ipse non viderus Scriptum est enim de me. ꝙ hi qui vident me nõ credent in me. ⁊ q̣ non vidẽt me ipi credẽt ⁊ viuent. de eo aũt ꝙ scripsisti mihi vt venã ad te. oportet me omnia propter que missus sum hic implere ⁊ posteaquam compleuero tradi me ad eũ a quo missus sum. Cum ergo fuero assumpt⁹ mittã tibi aliquẽ ex discipulis meis vt curet egritudinem tuam. ⁊ vitã tibi atqꝫ his qui tecum sunt prestet ⁊ ciuitati tue prestet vt nullus aduersariorum vnq̃m vos exuperare possit.

De Thathco apostolo post dñi assumptionẽ ad eundem regem misso. Capitulum. xxx

RRG aũt his epistolis adiunctũ etiã hoc lingua syrorum quod infra scriptum est. Postea vero quã ihs assumpt⁹ est misit ei iudas qui ⁊ thomas thathcum apostolum vnum ex septuaginta. Qui cum venisset abagar⁹ consideratis mirabilib⁹ que faciebat recordat⁹ est ꝙ ipse esset de quo ihesus scripserat sibi dicens. Cũ autem fuero assumptus mittam tibi aliquem de discipulis meis qui egritudinem tuam sanet. ⁊ vocans ad se thobiam apud quem manebat ait ad eũ Audiui ꝙ vir quidem potens venit ⁊ manet in domo tua. Adduc eũ ad me. Cũqꝫ rediisset thobias veniam inquit thathe⁹ quoniã maxie propter ipsum missus sum. Postera igit die statim ei⁹ ingressu visum est abagaro diuini nescio q̣d splendorus in vultu apostoli thathei Quod cum vidisset abagarus adorauit eum super quod amirati sunt omnes qui assistebãt regi. Ipsi enim nihil horum videbãt quia soli abagaro fuerat ostẽsum. Qui ⁊ dicere cepit ad thathcũ vere discipul⁹ es ihesu filij dei. Et thathe⁹ respondit. Quia magnifice credidisti in eum qui me misit ꝓptera missus sum ad te. Tunc ⁊ abagar⁹ ad eũ vsqꝫ adeo inquit credidi ei vt ⁊ iudeos qui eũ crucifixerunt. velim

si olla mihi adesset exercitus tanta copia tru-
cidare. Et si nō romani regni auctoritas impe-
diret. Et ait thathe⁹ ad hec omn⁹ noster vo-
luntatē patus sui ipleuit. qua impleta assum-
ptus est rursus ad patrem. Dixit ei abagar⁹
Et ego scio & credo in eum & in patrem eius.
Et tatheus ꝓterea inquit pono manum meā
sup te in nomine ei⁹. & cum hoc dixisset: sta-
tim omni egritudinis morbo quo tenebat: ab
soluitur. Non solū illum/sed & aliorum quen-
dam alie filium podagra laborātem/multosq;
alios orbis illius ciues variis obsessos sanauit
incommodis/ & sic opera magna et admirāda
p fidem: ꝓdicabat verbum dei. Post hec aūt
abagarus ait ad tathēū. Tu quidem cum vir-
tute dei hec facis. Verū queso te enarra mihi
de aduentu hiesu quomō factus sit & de virtu-
te eius in qua faciebat hec q̄ audiui. Et tathe
us crastino congrega mihi omēs ciues tuos &
semimabo i eis verbum vite vel aduentum hie
su quomodo fuit & cur vel q̄ de causa. Qui de
scendit solus/ascendit cū grandi multitudine
ad patrē suū. Jussit ergo abagarus vt omēs
ciues conuenirēt. & audirent ꝓdicationem ta-
thei/ & post hoc iussit ei dari aurū & argentum.
Sed ille nō accepit: dicens. Si nos nostra de
relinquim⁹. quomodo accipiemus aliena

De Vltimo aduentu hiesu domini in hierusa-
lem. Eusebi⁹ in cronicis. Ca. xxxi.

ANNO itaq; tiberij imperij decimo-
octauo hiesus christus ſm ꝓphetias
que de eo fuerant ꝓlocute: ad passi-
onez venit anno scz etatis sue tricesimo tertio.
Comestor. Factum est aūt dum com
plerētur dies assumptionis ei⁹ firmauit faciez
suam vt iret in hierusalē. Assumptionem hie
su dixit lucas: nō solum temp⁹ quo assumi de
bebat de mundo ad patrem. Sed etiā ſm pre
ceptum de agno paschali qui decima die mensis
ſmi assumebatur de grege/ & seruabatur usq;
ad decimam quartā. In hunc modū hiesus de
cima die/id est i ramis palmarū venit ad locū
passionis: & mansit in eo usq; dum passus est
Mag. Ipse ergo hiesus faciem suā fir-
mauit. id est imperterrita mente locum q̄ pati
decreuerat: petijt. Sicut in persona ei⁹ dicit
ysaias. Posui faciez meā vt petram durissimā
Comestor. Et in ingressu cuiusdam ca
stelli occurrerūt ei decem viri leprosi. Qui cū
eius iussu sacerdotes peterent mundati sunt.

Quorum vn⁹ qui samaritanus erat: rediit et
gratias egit. Ceteri vero qui iudei ꝓmanserūt
ingrati. Porro samarite/quia inuidebāt eunti
bus in hierusalem adorare. eum noluerūt ho-
spicio recipere. vnde irati iohannes & iacobus
voluerunt ignē e celo ad consumēdum eos im
petrare. At huiusmodi vindicta q̄ laudata est
in helya: in istis est a domino reprobata qui nō
hoc expetebant ex caritate sicut ille/sed ex ira
Tunc iterū predixit eis secreto se mortem cru
cis passurum/ & tertia die resurrecturū. Unde
filij zebedei putantes eum in hierusalem carna
liter in proximo regnaturū. Suggerūt matu
sue vt peteret un⁹ sine nomine quo concesso
peteret ꝓ eis confessionem in ei⁹ regno. Co-
gnoscens hiesus eorū temeritatem/ reuocauit
eos ad humilitatem/ostendens p hanc eos ven-
turos ad sublimitatez potiꝰ q̄ per honoris am
bitionem. Unus aūt q̄ ingrediebat hiericho ce
cum natum illuminauit. & eādem viam pam-
bulans: in domum zachei diuertit. In egressu
vero hiericho duos cecos secus viā sedentes q̄-
rum vnus erat barchimeus: sanauit. Igit an
te sex dies pasche venit in bethaniā sabbato scz
ante ramos palmarum: qui dies sext⁹ erat an
te pascha si numerem⁹ ipsum & diez pasche cum
quatuor interpositis & erat in domo simonis q̄⁹
fuit leprosus & a domino sanatus. Sed tamē
adhuc pusillum nomez manebat ficut adhuc
matheus dicit publican⁹. Multiq; iudeorū ve-
nerunt illuc q̄ conuenerant ad diem festū non
ꝓpter hiesum tantum: sed vt viderent lazarū.
Cogitauerūt ergo principes sacerdotum vt et
lazarum interficerent. Fecerunt aūt ei cenam
& martha ministrabat: & lazar⁹ vnus erat di-
scumbentium. Qui vt ait augustin⁹ de verbis
domini conuiuis interrogantib⁹ loca penarū &
sedes infernī/diligenti narratione monstrauit. et
ita inferi longis temporib⁹/ ignorati tācm in
uenerunt ꝓditorem. Maria ergo alabastrū ap
periuit: & effudit vnguentū sup caput hiesu/et
etiā vnxit pedes eius: & extersit capillis suis.
In memoriam rei hui⁹ eodem sabbato domi
nus papa debet erogare pauperibus. Di enim
sunt pedes domini sedentis in celo & adhuc am
bulantes in terra. Cui⁹ largitionis occupati-
one eo die non egredietur ad aliquam eccliam
cum ceteris diebꝰ q̄dragesime stationem faci-
at ad celebrādum missam. Indignabatur aūt
iudas scarioth/quasi de pretio unguento q̄
fur erat & loculos domini habens vxou et fi-
lijs dabat que furabatur.

De Suſceptione eius in ramis palmarum.
Capitulum tuceſimum ſecundum.

NE aũt facto · aſcendebat ihesus ihĕroſolimam ⁊ diſcipuli ei⁹ · et cum venissĕt bethphage · qui erat vicus sacerdotum in latere mõtis oliueti · misit duos de discipulis in castellum quod cõtra eis erat · id est in ihĕrusalem · vt adducerent ei asinam ⁊ pullũ · qui erant alligati in biuio · asina dicĕt communis fuisse pauperibus · qui propria iumenta non habebãt · Cuiꝰ in ea q̃s operat⁹ fuerat · pabulum dabat ei ⁊ pullo · qui paulĕ ad opera communia nutriebatur · Nondum enim quisq̃ ascẽderat eum · In hoc itinere dñi ascenderet in ihĕrusalem · putant quidam eum esuisse · ⁊ accessisse ad ficum · Et cum non inuenisset in ea nisi folia ait · Nunq̃ ex te amplius exeat fructus · ⁊ statim aruit · Quod licet apud mathæum legatur sequenti die factum · putamus recapitulando dictum · Et cum appropinquaret ihesus ad descensum mõtis oliueti multi descendentium cum eo substernebant vestimenta sua in via · alij cedebant ramos de arboribus ⁊ sternebãt in via · Turba aũt multa que venerat ad diẽ festũ ⁊ pueri et plebecula ihĕrosolimorum tollentes ramos oliuarum · processerunt ei obuiam · ⁊ qui precedebant et qui sequebanĕ clamabãt · osanna · id est salua obsecro · Et quidam phariseorum de turba dicebant ei · vt increparet discipulos · Quib⁹ respondit · si hi tacuerint · lapides clamabunt · Quia his in passione tacentibus · petre fiĕt clamauerunt eum fore dominum mundi · Et vt appropinquauit fleuit sup ciuitatẽ dicens · quia si cognouisses ⁊ tu subaudi fleres · si cognosceres ruinam tuam futuram ⁊ causas ei⁹ ·

De Secunda eiectiõe vendentium ⁊ ementiũ de templo · Capitulum · xxxiij ·

Q intrauit ihesus in templum ꝓter tua · Prio scõm glosam vt doceret nos formam religionis · scz vt quocunq̃ pergimus · primo domũ orationis si ibi est adeamus · ⁊ per orationes deo commendati sic ad agenda negocia secedamus · Item scõz glosam quia locus public⁹ erat vbi posset inuenu · ostendens se non inuitũ sed sponte pati Item scõm mathæum · vt ostenderet ruinam vrbis pro qua fleuerat · maxime ex sacerdotũ culpa ꝓcessuram · Sacerdotes enim auaricie sue consulentes · in portidibus templi hostias vendebant cuiuscunq̃ generis · ne venientes de longinquo nihil offerrent · si hostias presto non inuenirẽt · Et ne etiã pauperes qui nihil secum portulerant · excusationem pretenderẽt pecunie non habite · posuerant ibidem numinulanos · qui sub cautiõe mutuã darent pecuniã · Sed quia lex non patiebatur vt a fratribus suis vsuras acciperent · excogitauerũt vt collibistas facerent · Colibia enim apud eos dicunt vilia munuscula · vt aceus ⁊ vue passe · ⁊ pomorũ diuersi generis · Quasi q̃ in nũmo non licebat · in talibus liceret · quod phibuit ezechiel dicens · Vsurã ⁊ omnem superabundantiam non accipietis · Sic ⁊ hodie quidam sub nomine cautatis · vsurã palliant · Ihesus vero facto flagello de funiculis · eijciebat emẽtes ⁊ vendentes dicens · ne domum orationis facerent spelunca latronum · Nec sinebat vas aliquod deo non dicatũ transferri per templũ Tradunt quidam q̃ quidam fulgor radiosus egrediebatur ex oculis ipsius · quo terrũ sacerdotes ⁊ leuite · non poterant ei resistere ·

Jeronimus super mathæum libro tercio ·

Inter signa oia q̃ fecit · hoc mihi mirabili⁹ esse videtur · q̃ vnus homo in illo tempore cõtemptibilis ⁊ intantum vilis · vt postea crucifigerẽt · scubis ⁊ phariseis cõtra se seuientib⁹ ⁊ lucra sua vidẽtibus destrui · potuerit ad vnius flagelli verbera tantã multitudinẽ eijcere mensasq̃ subuertere · ⁊ cathedras cõfungere atq̃ alia facere q̃ infinitus nõ fecisset exercit⁹ Igneum enim quiddã atq̃ fidereũ ex oculis eius radiabat · ⁊ diuina maiestas in facie lucebat · Comestor · Et accesserunt ad eũ ceci ⁊ claudi in templo · ⁊ sanauit eos · Et admirantes pueri pontifices sacerdotũ ⁊ scribe dixerũt ei · Qd̃ signũ ostendis nobis · quia hec facis · Quasi dicerent · non credim⁹ tibi licere · ergo ostende nobis signum quo credamus · Et respondit · soluite templũ hoc · ⁊ in trib⁹ diebus excitabo illud · Hoc autem dixit ihesus nõ imperando · vel consulendo · vel hortando · sed p̃dicendo · Et respiciebat diuites qui mittebãt munera sua in gazophilacium · Vidit autem ⁊ quandam viduam pauperculam · mittẽtem duos ereos nummulos · valentes quartã partẽ sicli · scilicet obulos quinq̃ · ⁊ dixit eam misisse plus q̃ omnes · quia totũ victum suũ miserat Alij vero ex abundanti sibi partẽ · non totũ Dixit aũt ad quosdam qui in se confidebant tanq̃ iusti · pro operibus suis extenuoubus ·

⁊ aspernabantur ceteros parabolam de pha-
riseo ⁊ publicano. Et infert. quia omnis qui
se exaltat humiliabitur. Mox. Et cū
vesperascet iam esset hora circumspectis omnibus
rediit in bethaniam: ⁊ ibi mānsit. quia vt dicit
glosa. Pauper ⁊ nulli adulatus, nullū in tan-
ta vrbe inuenit: qui hospitium ei daret. Erat
ergo dies docens in templo: noctibus exiens:
morabatur in bethania. Ideo tota illa sep-
mana penosa dicitur. quia per totam illam la-
borauit dominꝰ recreando, sicut ⁊ per primam
mundi ebdomadam operatus est creando. Et
omnis populus veniebat ⁊ mane ad eum
in templo. Vt princeps nicodemꝰ pre timore
populi vel verecūdia discēdi, q magister erat:
non dicit. ſ nocte docendus ad eum venit. quē
dns interrogatꝰ de introitu regni dei instruxit.

De Dis q gessit in scōa feria. Ca. xxxiiij.

IESUS aūt iterū diluculo venit
in templum ⁊ sedens docebat plm.
Pharisei enī murmurantes dño ⁊ mino-
rantes ei, quia sciebant eum esse mansuetū: mi-
sericordie ꝓpicatorem: ⁊ ob hoc habere grati-
am ⁊ fauorem populi, adduxerūt ei mulierem
lapidandā ꝑm legem, vt si iudicaret eam lapi
dari quasi crudelez eum inuenirent. ⁊ nō haben
tem misericordiam quā populo ꝓpicabat. Si
aūt dimitti: quasi hostem legis condemnarēt.
Ipse aūt vtrangꝫ calumniā euitauit prudēn-
ter, quia iustitiam ⁊ misericordiā in iudicio ser
uauit. Protulit enī iustum iudicū salua mise
ricordia, puus tñ digito scripsit in terra Qui
sine peccato vestrū est inquit et cetera. Quid
aūt scripsit ad literam incertū est. Quidam di
cunt q id quod rñdebat eis. Hieronimꝰ vide
tur velle in quadā epystola eū scripsisse. Ter
ra terra absorbe istos abiudicatos. Vel scōm
glosam. Terra terram accusas. vel forte pec-
cata eorū scribebat. Mulier inquit vbi sunt q
te accusauerūt? quasi diceret: qui venerāt ad
querendam iustitiā fugati sunt iudicio iustitie
Nemo te condemnauit mulier, qa quilibet eo
rum sciebat se similiter inquinatum, nec ego te
condemnabo. quasi diceret: illi dimiserūt te in
demnatam: ꝓpter peccata sua: ⁊ ego te absol-
uo ex misericordia mea. vade ⁊ amplius noli
peccare. Sicut supꝰ protulit iudicū iustitie sal
ua misericordia, ita ⁊ hic ꝓfert iudicū miseri-
cordie salua iustitia, ꝑm glosam scz, vt miseri
cors ꝓteruta dimittens: ⁊ vt iustꝰ ne amplꝰ
peccaret interdicens. Vñ psalmista. Miseri-
se vie domini misericordia ⁊ veritas Et notā
tur hic in summa quinq̄ q obseruanda sunt iu
dicibus in sententia ꝓferenda. Primū est ma
tura ⁊ discreta deliberatio, scz vt non ꝓpite
tur sententia: sed diligenter examinet. ꝑm il-
lud iob. Causam quā nescebam: diligenter in-
uestigabam. vnde ⁊ dominꝰ audita causa: nō
statim ꝓtulit sentēciam: sed tacuit ꝑmo ⁊ scri
bebat in terra, nō quia ignoraret: ſ vt nos in-
strueret. ipsa etiam discretio notat in digito.
Secundum est proximi compassio qua debet
iudex se inclinare vel curuare ad exemplum
christi, scz vt non sine dolore compassionis ꝓ
ferat sentēciam ⁊ inuitus. Tertiū est iudicij re
ctitudo scz vt non flectatur ꝓcibus vel muner
bus vel aliq̄ tali. Unde xps sententiaz platu
rus erexit se. Quartum vite ꝓprie purgatio:
sine qua nemo potest digne aliū iudicare: ꝑm
illud qui sine peccato ⁊ cetera. Quintum mise-
ricordie cum iustitie annexio, ad exemplū chri
sti qui vtrangꝫ seruauit vt dictum est. Nec de
bet homo hominem iudicare sine misericordia,
quia iudicū sine misericordia est crudelitas ⁊
ceterea. Venerāt aūt quidam gentiles vt ado-
rarent in die festo: ⁊ dixerūt philippo. Domi
ne volumus iesum videre. Qui assumpto an
drea dixit iesu hoc. Et respondit iesus: ve-
nit hora vt clarificet filius hominis, quasi dice
ret. Plenitudo gentiū creditura est. quod tñ
post passionem futuꝝ insinuauit: dicens. Nisi
granum frumēti ⁊ cetera. Pater clarifica no-
men tuū. Et venit vox de celo dicens. ⁊ clarifi
cauī: ⁊ iterū clarificabo, id est clarum genui:
nec desistam. vel ꝑm hominem, clarificaui in ba
ptismo, ⁊ in transfiguratione, et clarificabo in
resurrectione ⁊ ascensione, et iudico. ⁊ dicebāt
quidam tonitruū factum fuisse. alij, qz angelꝰ
locutꝰ est ei. Et ait iesus: ꝓpter vos hec vox
facta est. Nunc princeps mundi huius eijcet
foras, id est princeps amatorū mundi ꝑet po
testatez, homīes post se trahendi. Et ego si ex
altatus fuero ⁊ cetera. Et cum vespa esset fa
cta redibat in bethaniam.

De Gestis tercie ferie. Capitlm. xxxv.

IN IERICHO rediens diluculo tercia sabbati ī templum docebat
populū. Et accesserūt ad eum prin-
cipes sacerdotum: dicentes. in qua potestate
hec facis? quasi dicerent. quid est quod eijcis

de templo quos vis·cum non es hostiarus·⁊ voces nobis inconsultis? Jhesus autem oppositionem reddit oppositionē·non solutionem· quasi clauum clauo retundens· Qz autem apparenda esset veritas alijs ⁊ nō ipsis· et q̄re moicauit per parabolā duorum filiorū· quorum dixit pater vade in vineā meā· Et rñdit nolo· Postea tamen iuit·alij vero dixit vade Et respondit vado·sed non iuit· Ad idem p posuit parabolam de cultoribus vinee sanguinarijs·⁊ post hoc aliā de inuitatis ad nuptias regales nō habentib9 vestes nuptiales· Tūc phariseī volētes eū capere in verbo· ꝓponunt ei questionē apud iudeos ortā· de tributo cesari soluēdo·vel nō soluendo· dicentib9 quibusdā soluendum esse·quasi pro securitate ⁊ quiete eo q̄ romani pro omnibus militarent·Pharisei aūt ecōtra intentib9·tanq̄ qui decimas ⁊ oblationes·⁊ vota scōm legē dei soluebāt· humanis legib9 subiacere non deberent· Jp̄e vero sic respondit· vt ⁊ deo et cesari iura sua seruaret·⁊ eoz calumnias prudenter euaderet De muliere quoq̄ septem virorum questionē a saduceis propositam soluit·⁊ quia ꝓphetas non recipiebant·auctoritate exodi mortuoz resurrectionem probauit· Sed ⁊ phariseum temptando interrogantem· de mandato legis primo ⁊ secundo instruxit· et quis esset vere proximus noster per parabolam sanciati a samaritano curati· ostendit q̄ ⁊ esset dei filius per auctoritatem dauid probauit· Tunc etiam docuit scribarum quidem ⁊ phariseorum doctrinam audiendam·sed ⁊ eorum vitam nō imitandam· de multis crimibus eos acuter arguens·sālicet de ambitiōe·de incredulitate ⁊ peruersa doctrina·de gula·de superstitiōe·⁊ auaricia·⁊ ypocrisi·et crudelitate· Egressus aūt de templo predixit discipulis euersionem templi·signaq̄ euersionis urbis·⁊ signa aduentus sui·quedā quidem vtriusq̄ licet ꝓpria quedam vtriusq̄ communia·Predixit etiam ipsius aduentus incertitudinem tribus similitudinibus·eius terrorem introducens·sālicet fulguris·⁊ diluuij·et furis·Porro in illa die de quolibet hominum genere· dixit quosdam assumendos in regnū·⁊ quosdā relinquendos ad supplicium sālicet·⁊ de agro predicatiōis· qui pertinet ad prelatos·⁊ de mola actionis· quantum ad coniugatos·⁊ de quiete contemplationis·quantum ad continentes·scōm hec tria genera·tres parabolas proponit· Primam de vigilia patrisfamilias vel iamtoris· quantum ad prelatos· Secundam de decem virginib9·quantū ad contemplatiuos· Tertiam de talentis multiplicandis· quantum ad actiuos· Tandem vero discubit ventilatiōem aree·q̄ fiet in extremo iudicio· Comestor

Finitis autem sermonib9 his· eadem die sālicet tercia feria dixit discipulis suis· Scitis q̄ post biduum·id est quinta feria ad vesperā agnus paschalis immolabitur·⁊ tunc etiā filius hominis tradetur vt crucifigatur·

De Operibus quarte ferie· Ca·xxxvi·

TUNC sālicet quarta feria·principes sacerdotū videtes ihesum abijsse ⁊ dixisse non me videbitis amodo· congregati sunt cū senioribus populi in atriū cayphe·⁊ q̄rebant vt eū tenerent et occiderēt non tamē in die festo·ne forte tumult9 fieret in populo·Audiens autem iudas eos congregatos abijt ad eos· ⁊ pepigit cum eis de ihesu tradendo pro·xxx·argenteis·forte quia tunc audierat dñm tercia die moriturū·⁊ putauit eum in morte detineri·mortem imminentē sibi lucratiuam facere voluit· Actor ex glosa

Premissa est enī superius causa·q̄ cōpulit iudam ad vendendum dominum· Cum enim esset fur ⁊ loculos habens·et videret vnguentum super caput ⁊ pedes domini effusum· qđ putauerat esse vendendum· ⁊ sibi tradendum preciū·vt aliquid inde furaretur·qđ ꝓpterat in effusione vnguenti·voluit recompensare in venditione magistri· Et forte hec fuit causa quare matheus hoc factum mane recitauit·scz vt congruenter subiungeret factum iude·quo vendidit dominum tanq̄ continuās effectum ad causam· Quid vultis mihi inquit dare· ⁊ ego eum vobis tradā? gloſa q̄si vile mancipium venale exponens·ponit in eoz potestate quantum velint dare. Cum enim vilia exponunt· solet quereri venditor ab emptore·quantum dabis? Cum autem cara econuerso· Nota tula super historiam· Qz aūt quarta feria ante passionem venditus fuerit dñs·ostendit ea die ecclesia ysaie lectionē ꝓmittēs epistole in qua legitur·Ecce merces eius cum eo·In memoriam quoq̄ venditionis huius· ꝑ totū annū in ieuniis pœnitendalib9· hec feria scōm tenet locum post sextā feriam· Comestor·

Facta itaq̄ hac pactione·querebat oportunitatem tradendi eum sine turbis·

De Cena dñi ⁊ institutione eucaristie.
Capitulum.xxxvij.

RIMA aũt die azimorum/id est in eadem die cui⁹ vespera erat agn⁹ immolãdus cum azimis ⁊ edendus. Premisit discipulos vt pararent. Et ita ꝑm iohannez venit illuc/⁊ discubuit ad cenã cum discipulis ante diem festum pasce/ id est ante ꝑmum diem azimoꝝ qui celebrarumus inter septem dies paschales erat. Sciendum enī ꝙ hoc nomen pasca equiuocũ est ad tria. Aliquãdo enī pasca dicebatur vespa: qua agnus immolabatur: vt ibi. Scitis quia post biduũ pasca fiet ⁊ cetera. Aliqñ autem ipse agnus: vt ibi Vbi vis parem⁹ tibi comedere pasca. Aliqñ vero septẽ dies sequentes in q̃bus edebantur azima/vel etiã azima ipsa: vt ibi. Non introierunt pretoriũ ne contaminarentur: ꝫ comederent pasca. Hac equiuocatiõe decepti greci ofidũt de fermẽtato/dicũt enī in pasceue lunã fuisse decimã quartam/⁊ in vespera illi⁹ fuisse pasca iudeorum. Sed domin⁹ inquiunt: sciens se illa die passurum/antiçpauit comedere pasca in die ꝓcedenti scz qumta feria/⁊ tunc fuit luna tredecima. Unde qz tunc licite vt dicunt potuit comedere fermentatũ. Ideo ⁊ ipsi confidunt de fermentato. Prouenit aũt error eorum ex hoc loco/quia putant hic accipi pasca ꝙ die immolatiois/sed accipit pro prima die azimorum vt dictum est. Et etiaz si verꝝ esset qđ dicunt de die pasce: nichilomin⁹ erant/qz quacunq; die domin⁹ comedit pasca: id est agnum/credibile est eum comedisse cũ azimis �littera ꝑm legem. Preterea dies ipa ꝓcedens vesperam immolationis/nec dicebat pasca nec erat solennis/ ⁊ ita tredecima luna nõ fuit ꝓxima diesañ festũ pasce. Et nota ꝙ nusq; legit comedisse ihm carnes: nisi agm paschalis. Surgens aũt a cena: lauit pedes discipulorum. Ex eo vero ꝙ dixit. Qui lotus est nõ indiget nisi vt pedes lauet. perpendit a quibusdaz qđ apostoli baptisati erant. Et cũ recubuisset: iterũ docuit eos quare hoc fecerat. in exemplum scz mutuo sibi subsequiendi: ⁊ subueniret peccantibus oratio ꝙ eis/unde ⁊ domin⁹ subdit. Beati eritis: si feceritis ea/que de sola pdum ablutione non dixisset.

De Traditione domini. Ca.xxxviij.

IESUS aũt turbatus spũ dixit Amen dico vobis: ꝙ vn⁹ ex vobis me tradet. Turbat⁹ est hiesus misericorditer compatiens iude: quẽ notabat. Sic ⁊ sancti miseri corditer turbãtur. cũ vrget eos causa. a zizania seperare triticum ante messem Mentitur ergo philosoph⁹: qui dicit. Animi pturbationem nõ cadere in sapiẽtem. Et dicebant singillatim. Nunquit ego sum dñe? Qui intingit ait mecum manuz ⁊ cetera. duodecim in eodem catino cum dño edebant. ⁊ alij non/ quasi diceret: vn⁹ vestruz de duodecim me tradet. Forte ideo dixit: intingit: qa succ⁹ agrestium lactucarũ necessarius erat ad esum agni. Recumbebat aũt discipulus quem diligebat hiesus in sinu ei⁹ non aliter vt creditur. nisi qz discumbebat inclinat⁹ ante pectus domini/hoc submissa voce querenti / dñs submissa voce expressit proditorez/ cui scz panem intinctum porrigeret. ⁊ tunc intrroiuit sathanas in iudaz nõ tunc prius: sed vt quasi ꝑpriu possideret Tũc iudas ne videretur tacendo se ꝓdere: ait. Nunquit ego sum rabi? Et ille. Tu dixisti. Non dum coram exprimit eum. Potest enim sic intelligi. Non dico: sed tu dicis. vel qz latenter notatus/non resipiscebat. manifesti⁹ eum notabat: quasi diceret. Tu teipm prodidisti: non ego. Et exiuit iudas statim. Erat aũt nox. Tunc ait hiesus: Nũc clarificat⁹ est fili⁹ homis id est eiecto tenebroso remãserunt soli mundi cũ suo mundatore. Et addidit cõtinuo. Clarificauit eum de⁹: id est clarificabit qđ potest intelligi de resurrectione/⁊ de imminente traditione ꝙ quam christ⁹ mortuus apparuit his qui in inferno eũ expectabant. Cenantibus aũt eis benedixit panem: ⁊ fregit. Ordo verborum mistic⁹ est ꝑm glosam. Benedixit qz natam humanam quã assumpsit: gratia diuine virtutis impleuit. fregit: vt ostenderet corpus sui fractionem/nõ sine sponte sua forte. Accipite inquit ⁊ comedite. Non enī hoc intelligendum est ꝙ discipuli sumptũ corpus de manu domini sibi ministrarent. sed ipemet ministrauit: qui ⁊ consecrauit. Et est sensus Accipite ⁊ comedite. id ẽ comedite sacramẽtaliter: ⁊ comedite spiritualiter. Hoc est corpus meũ. Et nota ꝙ in canone quãdo proferuntur hec verba. hoc est corp⁹ meum: hic est sanguis meus: ex virtute horum verborum fit transubstantiatio. Non credibile est dominum cum eadem verba dixit. mutasse panez ⁊ vinũ in carnem et sanguinem/ et tunc eandem vim

contulit illis in posterū. Onde luras dicit eum addidisse. hoc facite in meā cōmemorationem Quibus scz verbis instituit hoc sacramētum. ⁊ tacite premissum destituit.

De Predicatiōe negatiōis petri ⁊ tuna oratione dominī. Capitulum. xxxix.

DIC illis ait ihs. Oēs scandalū patiemī in me in ista nocte. Scriptum est enim percutiam pastorem ⁊ cetera. Et tunc dixit petrus. Et si oēs scandalizati fuerint in te. ego nunq̄ scādalizabor. Respondit ihesus. Priusq̄ gallus bis vocem dederit ter es me negaturus. Sed marcus hic plenius expressit ceteris. Post primam enim negationem petri gallus statim cantauit. sed ante galli secundum cantum iterꝫ bis negauit Et ita tuna negatio petri. ante primū galli cantum inchoata est. ante secundum impleta Alij vero euangeliste dicentes. priusq̄ gallꝰ cāt ter. ter me negabis. de inceptiōe agūt. id est tunam inchoabis negationem. Marcus vero de cōpletione eius scripsit. Et ait petrꝰ Et si oportuerit me mori tecū non te negabo Non mentitur. quia credit verum esse quod promittit. Tunc subdidit ihesus eos consolādo longum sermonē. quem scripsit iohes dicens non turbet cor vestrum ⁊ cetera. Tunc venit cum illis in villam que dicitur gethsamam. q̄ est ad radicē montis oliueti. Et introiuit ihs in ortum cū discipulis suis. Et cum introisset dixit eis. Sedete donec vadā ⁊ orem. et etiā vos orate ne succūbatis temptationi. Et assumpto petro ⁊ duobus filijs zebedei. tanq̄ cū secretarijs suis. vt q̄bus ostenderat glorią sue maiestatis. eisdem reuelaret etiam tristitiā passionis. Cepit contristari. vt veritatem p̄ beret hominis assumpti. Et bene dicit cepit. quia ipe motus tristicie non ei dominatꝰ est. sed subiecit eum voluntati diuine. Danc autē tristitiam scōm glosam passus est. non solum timore mortis quam ipsa natura abhorret. sed p̄ter infelicitatem iudē ⁊ scandalū apostolorꝫ ⁊ eiectiōem iudeorum et euersionem ihrusalē Demens autem ad discipulos reuenit eos dormientes. Et dicit petro. quia pre ceteris erat gloriatus sic yronice quasi diceret. Sic erat faciendum. vel sic imples quod promiseras c̄ Vigilate ⁊ orate. q̄a spiritꝰ quidem p̄ptus est ad confitendum. caro aūt infirma ad tolerandum. Tunc abijt secundo ⁊ orauit. Et apparuit ei angelus confortans in eo motum sensualitatis. scōm quam minoratus est paulo minꝰ ab angelis. illum scilicet motum quo exhorrebat mortem. sicut etiā ipse xp̄us cōne confortabat eam dicens ad patrē. Non sicut ego volo. sed sicut tu. prohibebat etiam eum angelꝰ a vexatione corporali prout oportunū erat. Onde est illud angelis suis deus mandauit ⁊ cetera. Q3 de toto xp̄o bene accipit scōm glosam. id est de capite ⁊ de membris. Et factus est in agonia. qua mortē iam q̄si vincebat in anio. quā post vicit actu ipso scz resurgēdo Et factꝰ est sudor eius sicut gutte sanguinis decurrentis in terram. Et rediit ad discipulos ⁊ inuenit eos dormientes. Terdio abijt ⁊ orauit scōm glosam. vt etiam nos de peccatis preteritis veniam. ⁊ a presentibus malis tutelā. ⁊ a futuris malis cautelam a deo postulemus ⁊ vt ac tumitatem orationem diligamus. vel vt contra tunā temptationē orationis clipeis tueamur. Tunc venit ad discipulos ⁊ ait illis dormite. Et cū paululū dormissent ait. Sufficit. surgite eamus. ecce p̄pe est qui me tradet.

De Ligatione dominī ⁊ eius contemnatione coram caypha ⁊ suspendio iude. Comestor. Capitulum quadragesimum.

DIC eo loquente venit iudas cum cohorte militū. accepta a p̄sidē. ⁊ turba ministrorꝫ. accepta a principibus sacerdotum. ⁊ armis. dato eis signo p̄ditionis. Et suscepto osculo. Cum dixisset ihesus q̄rentibus. ego sum. abierunt retrorsū ⁊ ceciderunt in terram. Postea tenuerūt eum ⁊ ligauerunt. et adduxerunt eum ad annam primū. non quia collega cayphe. sed q̄a socer eius. Adolescens aūt sequebat eum. amictus sindone super nudo corpore. Aliud enim non habebat indumentū. Qui relicta sindone aufugit ab eis. Tradūt q̄dam hūc fuisse iohem quem tunc fuisse adolescentem longa post eiꝰ vita meritio est. Sequebatur aūt eum petrus alonge. Johannes notus pontifici introduxit petrum. Interrogabat autē ihesum pontifex de doctrina eius. Et cum dixisset ihesus palā locutus sum. interroga eos q̄ audierūt. Onꝰ ministrorum dedit alapam ihesu. Erat autem petrꝰ stans in atrio ⁊ calefaciēs se. Qui post tunā negationē recordatus verbi q3 dixerat dominꝰ. egressus fleuit amare. fugiens scilicet in caueam. que modo gallicantus appellatur.

Manē facto conuenerūt apud caipham sacer
dotes ⁊ seniores populi: et scribe ⁊ phariſei/⁊
querebant falſum teſtimoniū contra hieſum.
Et dixerūt duo falſi teſtes. Nos audiuimus
eum dicentem. Poſſum destruere templū hoc
manufactum: ⁊ poſt triduū non manufactum
edificare. Cumq; non rñderet hieſus: exurgēs
cayphas: dixit ad hieſum. Adiuro te p deum
viuū vt dicas nobis ſi tu es xp̄s filiꝰ dei bñdi
ctⁱ? Et rñdit hieſus: Tu dixiſti. Tunc prin
ceps sacerdotū ſcidit veſtimenta ſua: dicens.
Blaſphemauit. Quid vobis videt? Et rñde
runt dicentes. Reus eſt mortis. Tūc expue
runt in faciez eiꝰ. Et hoc etiā erat ꝓpriū iude
orum ſpuere in faciem eiꝰ quem abijciebāt. Et
adduxerūt eum vinctum ad p̄torium ⁊ tradi
derunt eum pontio pylato p̄ſidi qui nō erat iu
deus ſed gentilis: vt patet. Et non intro iue
runt ne contaminarentur intrando domum gē
tilis. Tunc iudas penitentia ductꝰ: retulit tri
ginta argenteos: dicens principibꝰ sacerdotū
Peccaui. Sorte ſathanas qui poſſederat eum
poſtq̄ fecit q̄d voluit: receſſit ab eo/⁊ ideo po
tuit iudas dolere q̄d fecerat. vt ex dolore ite
rum intraret in eum ſathanas: ⁊ faceret eū ſi
bi manum mittere. Nam proiectis argenteis in
templo/abiēs laqueo ſe ſuſpendit. Actor
ex gloſa. Vt oſtenderet eū peroſum celi et
terre. Item vt in aere cum demonib⁹ habita
ret. Item vt arcere ſtrangerent laqueo: que
vocem potionis ꝓtulerant. Dicit hieronimꝰ
ſuper pſalmū. cviij. q magis iudas deum offen
dit quādo ſe ſuſpendit: q̄m in hoc q̄d eum pro
dit. Et crepuit medius effuſis viſceribꝰ. In
hoc q ammō delatū eſt ou q̄ oſculatꝰ erat do
minum ne p os ſcz effunderentur. Vtrum aūt
ea die ſe ſuſpenderit/an diſtulerit dubium eſt.
Sed q ante reſurrectionem domini ſup pſal
mos legit. Quidam tñ dicunt: q audita reſur
rectione quam non ſperabat: ſe ſuſpendit.

De Diſcuſſione cauſe eius coram pylato. Capitulum. xli.

IM aūt hieſus eſſet in p̄torio exiit
ad iudeos pilatus querens quā accu
ſationem afferrent aduerſus hominem
hunc. Et p̄mum eum accuſabant in duobus:
q̄a prohibebat tributa dari ceſari/⁊ quia dice
bat ſe chriſtum regem eſſe. Intrans ergo pi
latus in pretoriū ū p̄mam cauſam nullam repu
tans: q̄r forte audierat hieſum dixiſſe. Reddi
te que ſunt ceſaris ceſari/⁊ q̄ ſunt dei deo. De
ſecunda dixit ad hieſum. Tu es rex iudeorū?
Qui rñdit. Regnum meū non eſt ex hoc mū
do. Cui pylatus. Ergo rex es tu? Rñdit hie
ſus. Tu dicis: quia rex ego ſum. Ad hoc veni
in mundum vt teſtimoniū p̄hibeā veritati. Cui
pylatꝰ. Quid eſt veritas? Ex euangelio
nicodemi ⁊ ioſeph. Rñdit hieſus. Veri
tas de terra orta. Dixit pylatꝰ. In terris ve
ritas non eſt. Rñdit hieſus. Intende veritā
tem deſcēdiſſe in terram: ⁊ nūc iudicat ab his
qui in terris poteſtatem habent. Intuitꝰ pre
ſes i populo: vidit pluuimos ex iudeis lacrimā
tes: ⁊ ait. Non omnis multitudo vult eū mo
ri. dicunt ei ſeniores iudei. Ideo venimꝰ om
nis multitudo vt moriatur. Stans aūt vir qui
dam iudeus nicodemus ante p̄ſidem pronunci
abat hieſum multa mirabilia feciſſe in populo
ſuadens eū dimitti. Alius etiā quidam iudeus
exiliens dixit. Ego p triginta octo annos ia
cebam in lecto: ⁊ quidam portauerūt me in le
cto ante eum ⁊ ad vocem eiꝰ ſine mora ſana
tus ſum. Et aliꝰ dixit. Cecus natꝰ ſum ⁊ mi
ſertus mihi: poſuit manꝰ ſuas ſup oculos me
os: ⁊ ſtatim vidi. Aliꝰ inquit: curuus erā. et
erexit me. Alius quoq; dixit: leproſus eram
⁊ mundauit me. Mulier etiā quedam veroni
ca nomine: dixit: Sanguine fluens eram duo
decim annis: ⁊ tetigi fimbriā veſtimenti eiꝰ/⁊
ſtetit fluxus. Dicunt iudei: legemꝰ habemꝰ mu
lierem in teſtimonio nō recipere. Dicunt alij.
Iſte homo ꝓpheta eſt. demonia enim ſubiecta
ſunt ⁊ ceſa. Pilatꝰ igitur facta ſeditiōe in po
pulo: neſciebat quid faceret. ⁊ querebat occa
ſiones dimittendi eum. Comeſtor. Et
iterum exiens: dixit iudeis. Nullam in eo inue
nio cauſam. At illi clamabant. Cōmouit to
tum populum ſapiens a galilea uſq; huc.

De Illuſione herodis. ⁊ iudicio pylati. Capitulum. xlij.

IN q̄ accepiſſet pylatus: q̄ homo
galileꝰ eſſet quia herodes erat hieroſo
limis his diebus/volens ei deferre
miſit eū ad illum vt diſs galilee homi⁹ galileā
vel abſolueret: vel damnaret. ⁊ ideo reconcili
atus eſt pilato ſup nece galileorū quam p̄oxi
mus. qui cum interrogaſſet hieſum in multis
nec accepiſſet reſponſum/ſpreuit eum ⁊ illuſit
ei: eſtimans eum fatuū/ac remiſit mutatum ve
ſte alba. Tūc pylatus dixit iudeis: q̄r nec ip̄e

nec herodes inuenebnat causam in eo. ⁊ ideo correptum flagellis dimitteret. Turba autē vniuersa clamauit crucifige eū. Cumq; pylatꝰ renuisset. accusabāt eum in terdo. quia filium dei se fecit. clamabant etiam. si hunc dimittis. non es amicus cesaris. Omnis qui se regem facit contradicit cesari. Audiens hec pylatus eduxit eū. ⁊ sedit p tubunali in loco golgota Erat aūt parasceue quasi hora sexta. Cumq; accusaretur ihesus in multis nihil respondit. p diem autem festum paschę cōsueuerat presses introducta consuetudine. dimittere vnum de vinctis quemcunq; petissent. in memoriam eo q eadem die egressi erant de seruitute pharaonis. Cumq; optionē dedisset eligendi ihesum innocentem. aut latronem barrabam. elegerūt barrabam. Tunc misit ad pylatum vxor sua. Jam enī dei nutu poterat dyabolꝰ cognoscere signum crucis. ⁊ ideo laborabat ne xp̄us moreretur. forte vero sancti gaudebāt in inferno vnde hoc notauit. Ex euangelio nicodemi ⁊ ioseph. Cogitante pylato quid ageret de ihesu. misit ad eum vxor eiꝰ nomine p̄cula dicens. Nihil tibi ⁊ iusto illi ⁊ cetera. Respondentes iudei dicentes pylato. Nunq̄d nō diximus tibi q̄ maleficus est? Ecce sommium immisit ad vxorem tuā. Comestor. Videns autem pylatus q̄ nihil proficeret lauit manus. ⁊ ihesum flagellis cesum tradidit eis vt crucifigeretur. Forte ideo cesum vt satiati flagellis a morte desisterent. Adhuc columna cui alligatus fuit. vestigia cruoris ostendit.

De Illusione militum ⁊ crucifixione domini Capitulum quadragesimumtertium.

ILLIGES ergo presidis susdipientes ihesum. exuentes eum circūdederunt ei clamidem coccineam. ad similitudinem purpure qua reges vtebantur. pro dyademate autem amplectētes coronam de spinis. imposuerūt capiti eiꝰ. Credibile aūt est acculeos corone. cruorē de capite extraxisse Sed ⁊ flagellis cruor dorsi extractus est. et sanguinis sudor. Alias partes corpous vnxit vt non tantū manus ⁊ pedes et latus dicamꝰ aspersa sangume. sed tota veste tincta xp̄um ascendisse de bosra. Pro sceptro aūt dederunt in manu eius arundinem. ⁊ illudebāt ei tanq̄ regnare volenti nec valēti. Et flexo genu dixerunt. Aue rex iudeorū. Ideo in parasceue cum orat p perfidis iudeis genua nō flectimꝰ ⁊ expuentes. arundine percutiebant caput eiꝰ Exuentes eum purpura reinduerunt eū veste sua. ⁊ duxerūt eum vt crucifigeret. baiolantē sibi crucem. Sequebant aūt ihesum mulieres plangentes eū. Quibꝰ ipse ait. Nolite flere super me. sed super imminenti exidio gentis vestre. Et venerunt in locū caluarie sic dictū. quia ibi decollabātur rei. ⁊ multa ossa capitū ibi sparsa erant. cum autem crucifigerent eum dicebat. Pater dimitte illis. quia nesciunt q̄d faciūt. Tunc fecerūt de vestibꝰ eius excepta tunica quatuor partes. quia quatuor erant milites qui crucifixerāt eum. Tunica erat inconsutilis. reticulato opere facta. ⁊ ideo non potuit scindi. ⁊ sortiti sunt de ea cuius esset. Scripsit autem pylatus titulum cause eius. Ihesus nazarenus rex iudeorꝫ. Quasi diceret ideo crucifixꝰ est. quia rex erat iudeorum. Et scripsit eum hebraice. grece. ⁊ latine. vt diuersarum linguarum homines. qui conuenerant ad diem festum legere possent ⁊ intelligere. Dixerunt autem iudei vt mutaret titulum. ⁊ noluit. crux vero non habebat super lignum transuersum aliq̄d. habens formā thau sic. T Sed pylatus superposuit cauillam. ⁊ tabulā affixam ei. ⁊ in tabula erat titulꝰ sic. ✝ Dicuntur autem in domini cruce fuisse quatuor diuersa ligna. ⁊ forte in totidem diuersis generibus. lignum erectum transuersum. tabula superposita. Truncus etiam quidā. cui infixa erat crux. qui in cuppe fuit defossus. inuenīt enim lignū dñice crucis. ⁊ palme et cypressi. ⁊ vt quidam tradunt oliue et cedri.

De Susceptione latronis ⁊ commendatione virginis matris. Capitulum. xliiij.

REGREDIENTES autem blasphemabant eum dicētes. Vach qui destruis templum dei. Similiter ⁊ sacerdotes illudebāt ei dicētes. alios saluos fecit. seipsum non potest saluū facere. Quasi diceret. Nunc apparet quia non in se sed in beelzebub sanabat. alioquin potius se sanaret Demones enī sentientes vires suas esse fractas hoc agebant vt descenderet de cruce. Tamē in thobia legīt sup exenterationē pisis. demonē stetisse. id est sup brachiū crucis. ⁊ cōsideraſſe an xp̄us aliquā maculam haberet peccati. Et iam vnus de pendentibus simul blasphemabat eum. Miles increpans blasphemantē ait. Memento mei dñe dū veneris in regnū tuū. Et

audiuit a dño: hodie mecum eris in paradiso Non intellige de terreno vñ expulsus est adã Neq; de angelico: quia ad illum ante xp̃m nemo ascendit. Sed in requie qđ est esse cũ hiesu: vel hodie eris mecũ: qđ est esse in paradiso. Forte fuit anima hui9 cum anima christi in sinu abrahe/ & cum illo regressa. Et q̃a non tunc penetrauit latro celos/etiaz ex alijs locis scripturaz̃ extraxerunt quidam dicentes esse multa loca beatorum p̃ter celum: paradisum scz ade & loca in aere et in terra vbi beate viuent nec tñ deum videbunt. Stabat aũt iuxta crucez mater hiesu: & maria cleophe: et maria magdalena & iohannes. Ambrosius sup lucam. Fugientib9 apostolis maria añ crucem stabat & pijs spectabat oculis/ filijs vulnera spectabat: nõ pignora mortez: sed mũdi salutem. Aut fortasse cognouerat p filij mortem mundi redemptionem. Nula regalis putabat se suo morte publico munere aliq̃d adiuturam. Sed hiesus qui fact9 est sicut homo sine adiutorio inter mortuos liber. Suscepit quidem matus affectũ non quesiuit ad oĩm redemptionem homis auxilium. Comestor.

Tunc dixit matri de iohãne. Mulier ecce filius tu9/ & iohanni ait. Ecce mater tua. Et ex illa hora cum esset beata virgo cũ apostolis Iste iohannes specialem ei9 curam habebat.

Hieronim9. Pudicissima virginitas nulli discipulorz potius q̃ virgini commẽdata est. vt esset admuicem grata societas: & floridus aspect9 nec nõ & venustus cõuersandi veranas altrinatim pudicicia splendore decorat9.

De Tenebris vniuersalib9 aeris & consummatione dñice passionis. Comestor. Ca. xlv.

SEXTA aũt hora tenebre facte sunt ꝑm glosam. Ne sol pendentẽ deum suum videret. Juxta illud ysaie xxiiij. Erubescet luna & confundet sol. Nec mirum quia ver9 sol patiebat eclipsim vel ne impij luce illius fruerentur et hoc sup vniuersam terram. Unde legit q̃ tunc athenis vigebat studium. Et cum philosophi inquisissent causam tenebraz̃/nec inuenire possent. dixit dionisius areopagita q̃ deus nate patiebat. Et fecerunt ei ara´ & supscripserũt ignoto deo de quo legitur in actib9 apostolorum. Dicit glosa Ne putetur sicut consueta eclipsis per tres horas tenebre facte sunt scz a sexta vsq; ad nonam. Nec poterat etiã tũc esse eclipsis quia luna erat decimaquarta: & ideo plena. Tũc aũt est in oriente quãdo sol in occidente. Propter istas aũt tres horas nos ter celebramus tenebras & etiã vt tuane mortis domini quasi tuanas faciam9 exequias. Eusebi9 in cronicis. In ethnicorum quoq; cõmentarijs hoc ad verbum scripta reperum9 qđ eo tempore solis facta est defectio Bithinia terremotu concussa: & in vrbe nicena edes plurime corruerunt. Scribit sup his & flegon olimpiadarum egregi9 supputator dicens. Quarto anno ducenteſime scde olimpiadis magna & excellẽs inter omnes: qui ante eam acciderãt. defectio solis facta est. hora diei sexta. Ita vt in tenebrosaz̃ versus sit nocte & stelle in celo vise sint que omnia his congruũt que in passione domini acciderant. Comestor. Et circa horã nonã hiesus clamabat eloy lamasabatani Et dixerunt quidam helyam vocat iste/hi romani erant non intelligentes hebreũ. Clamabat aũt se derelictuz a patre qz traditus calamitatibus videbat derelictus. vel quia fere mutilis videbatur eius passio q̃a de toto genere hoĩm non videbatur quis redimi nisi latro/qui fere solus credebat in eum. Unde dicit in psalmo. Singulariter sum ego donec transeam: excepta beata virgine quã tunc etiã credidisse credimus. in huiusmodi eni semp ipsa excipitur. Postea dicit hiesus: Sitio. Et vnus ex milib9 impleuit spongiam aceto & imposuit eam arundini superpositam ysopo & circumligatã & dabat ei bibere. Potuit esse q̃ vile vinũ secũ tulerant ad bibendum: & ex calore quasi acetum factum est. Unde ad notandũ eius acredinem. Alib9 euangelista dicit vinũ mirratum Alib9 cum felle mixtum. Cũq; libasset hiesus acetum: dixit. Consummatum est quicq̃d scz fieri oportebat: anteq̃ moreretur.

De Morte domini & signis in elementis ostensis. ex glosa sup Mathm. Capitlm. xlvi.

JESUS circa horã nonam cum clamasset ad patrem emisit spiritũ.

Sic & adaz̃ post meridiez cũ peccasset: vocem dñi audiuit. Et est ordo rationis q̃ tempore clausit ade p̃uaricanti: eo tempe pẽitenti latroni ianuã reseraret paradisi. Actor.

Et nota q̃ bene dicit mathe9: emisit spiritum scz tanq̃ columbam ex arca que ramum olive tulit. id est reconciliationẽ nostram deo patri. Juxta illud. Ro. quito. Reconciliati

sumus deo per mortem filij eius. Johes dicit tradidit scz quasi precium nostre redemptionis soluens. marcus ⁊ lucas dicunt expirauit Passus est aũt dñs vt dicit hugo floriacensis eodem ãno quo iohãnes capite cesus est. viij kalendas apulis in quo adam formatus est. Et dicit glosa super matheum q̄ oĩa elemẽta cõditori suo mouenti compatiebant. Comestor. Et ecce velum templi quod erat ante sanctasanctorũ sissum est a summo vsq̄ deorsum. Scripte etiam velum appensum ante fores templi qđ ad tegendas fores appositũ dicit iosephus cum interuoll sissum est. Nam ⁊ in euangelio nazareor̄ super limmare tẽpli infinite magnitudinis fractum esse legitur audita sq̄ voces in aere. Transeamus ab his sedibus. Terra quoq̄ mota est. petre sisse. monumenta aperta. ⁊ quidam sancti surrexerũt a mortuis ⁊ venerunt in hierusalem et apparuerunt multis. Scripte hi fuerunt de quibus sup epistolam ad hebreos legitur q̄ multi affectauerunt sepelitu in hierusalem vt cum domino resurgente resurgerent. Utrum autem aliqui eorum sic pmanserunt ⁊ cum dño ascenderunt nesciũ. Q̄ autem aliqui mortui sunt iterum postq̄ dñm resurrexisse testificati sunt sanctus quia corpora quorundam adhuc quiescunt in hierusalem ⁊ sanctus scaroth vnus eor̄ fuisse perhibetur. Dis visis centurio ⁊ qui cum eo custodiebant ihesum timuerunt ⁊ dicebant. Vere filius dei erat iste.

De Vulnere dominia latens ⁊ illuminatione percussoris. Capitulum. xlvij.

IDEJ autem ne remanerẽt pendentes in cruce in magna die sabbati rogauerũt pylatũ vt frangerentur eorum crura ⁊ tollerentur ne festum horrore cruciat9 fedaretur. Cunq̄ milites primi fregissent crura ⁊ venissent ad ih̃m inuemẽtes eum mortuũ. os non cõminuerunt ex eo. Sed vnus militum lancea latus eius aperuit. Actor. Vigilantes scõm glosam dicit iohannes aperuit non percussit vel vulnerauit vt innuat q̄ ibi quodamodo ostiũ vite apertum est. quia inde sacramẽta ecclesie manauerunt sine quibus ad vitã non intrat. Unde sequitur. Et continuo exiuit sanguis ⁊ aqua. Sanguis in remissionem peccatorum Et aqua in lauacrum baptisms sanctificandũ Juxta illud zacharie. Erit fons patens domui dei ⁊ cetera. Et hoc factum est ad literã miraculose. id est supra virtutem nate. Quia de corpore mortui non solet exire sanguis nec aqua. Hoc autem prefiguratum est. quando facta est mulier de latere viri dormientis.

Comestor. Et qui lanceauit eũ vt traditur quidam cum vere caligassent oculi ei9 ⁊ casu tetigisset oculos eius sanguine clare vidit.

Ex gestis eiusdem. Protinus illumnat9 in x̄pm credidit. Unde militie cedẽs instruct9 ab apostolis in cesarea capadocie. xxxviij. annis monachicã vitam duxit ⁊ in oĩ sanctitate pmanens verbo ⁊ exemplo pluumos ad x̄pm conuertit.

De Martino longini militis. Capi. xlviij

OC cũ preses octonius cognouisset exhibeu sibi eũ iussit ⁊ ait illi. Quis vocaris? Respõdit x̄pian9. oportet enim vt donum gratie x̄pi puus confiteatur. Preses dixit. Qui ante fuerunt mihil de hoc noĩe lucrati sunt. Nomen tuum edicto. Qui respondit. Longin9 vocor. Cui pses. Cuius prouincie es? Rñdit. Jsaurie. Preses dixit seru9 es an ingenu9? Respondit curialis fui ⁊ diu seculo militaui. et omnia que habebam fratribus meis dimisi ⁊ illi mihi inde dabant singulis annis centum solidos quos semp pauperibus erogaui. Preses dixit. Ergo tanq̄ ingenuus sacrifica dijs vt quiete viuas ⁊ non penis deficias. Lõginus rñdit. Nemo potest duob9 dominis seruire. Dñ deus meus docet ⁊ iubet omne bonum. dij vestu contrarium. Preses dixit. Nimium loqueus sed sacrifica dijs ⁊ indulgebit tibi deus tu9. qa necessitate regali coactus hoc facis. Unde enim q̄ pre abstinentia tua penas tollerare non poteus. Qui respondit. imo tu efficere x̄pianus ⁊ indulgebit tibi rex tu9 cum ver̄ deũ cognoueus Iratus preses iussit ei omnes dentes auferu ⁊ linguam abscidi. Longinus tamen loquelã nõ perdens dixit. Si credis veros deos esse qs colis fine me vt confungam illos. ⁊ defendãt se si possunt. Et si mihi nocuerunt credam q̄ veri dij sint. Si autem mihil nocuerunt crede deo meo. Preses dixit de potestatẽ. Et accipiens secum omnia ydola ⁊ quicqd erat in templo confregit ⁊ comminuit. Et omnes demones de ydolis exeũtes in presidẽ ⁊ in socios eius protinus intrauerũt ⁊ simul insanientes ⁊ latrantes se eius pedibus prstrauerunt. Et ait illis longin9. Cur habitatis in ydolis.

Rſderunt vbi chriſtus non nſciatur: ⁊ eius ſi
gnum non eſt poſitū: ibi eſt habitatio noſtra.
Longinus vero aſtanti populo dixit. Oultis
hos habere deos ⁊ colere: an vt effugez eos im
nomine dominꝰ Ecce videtis ꝓfidem veſtrum
ſub pedibꝰ meis ſpumantē. Popul⁹ ergo cla
mabat dicēs. Rogamus te ſanctū dei ne ſinas
dmones ḣ vlterꝰ habitare. Et cū oraſſet lon
ginus exclamantes demones exierūt: ⁊ multi
hoc videntes crediderunt. Poſt paucum tem
pus ipſe ꝓſes a dyabolo inſtigatꝰ dixit longi
no Ciuitas iſta diſceſſit a ſacrificijs deorū per
magicas artes chriſtianorum. Di hoc audiens
imperator omnes pcubinꝰ. Affrodiſiꝰ com
mentarienſis dixit ꝓfidi. Eum qui nos ſanauit
⁊ ciuitatez liberauit torquere vis Preſes di
xit. Fantaſma fuit: ⁊ illuſit ſenſus noſtros.
Affrodiſius dixit: Nihil facies ſeruo dei ne de
terius contingat tibi. Tunc iratus ꝓſes iuſſit
affrodiſio linguam abſcidi: ⁊ ſtatim orāte ſan
cto longino pꝛeſes cecatꝰ eſt. Tunc dixit pre
ſes affrodiſio. Grater ora dominum longinū
vt oret ꝓ me quia ſtulte egi in eū. Qui rñdit
Nonne dixi tibi noli nocere ſeruo dei Non
ne vides q̄ ego lingua abſciſa loquor Preſes
ait. Nō ſolum oculos perdidi: ſed ⁊ totū cor
pus meum grauiſſime cruciatur. Longinꝰ di
xit. Si vis ſanari occide me citꝰ ⁊ tunc orabo
ꝓ te ⁊ ſanaberis. Et ſtatim iuſſit eum decolla
ri. Abijtq̄ ad corpus eiꝰ ⁊ ꝓſtratus cum la
crimis pmittētiam egit: ⁊ continuo viſum rece
pit. ⁊ honeſte ſepeliens eum in fide xp̄i permā
ſit. Huius paſſio celebratur vous marcij.

De Sepultura dñi. Comeſtor Ca. xlviiij

POST die paraſceue cū ſero factū eſſet: Jo
ſeph de cuius / id eſt vnus de ordine curie vēit
ab arimathia: que eſt ramata / diues ⁊ iuſtus
de quo etiā quidam putant conſcriptum eſſe.
Pſalmiſta. Beatꝰ vir qui nō conſenſit actibꝰ
⁊ conſilijs alioꝝ: petijt a pylato corpꝰ hieſu
venit ⁊ cum eo nicodemꝰ ferens mirre et alo
es quaſi libras centū / ⁊ acceperunt corpꝰ hie
ſu ⁊ inuolutum ſindone quā emerat ioſeph: li
gauerunt etiā lintheis alijs. Et quia in ſimpli
ci ſindone inuolutum eſt corpꝰ hieſu: inſtituit
ſilueſter papa: vt ſacrificiū altaris in lineo tā
tum panno celebretur. De monumento domi
ni dicit beda ſup marcum / q̄ domus fuit totū
da de ſubiacente rupe exciſa tante altitudis vt
vix homo manu extenſa culmen poſſit attinge
re / introitum habens ab oriente / cui magnus
lapis appoſitꝰ erat ꝓ oſtio: in p̄te eiꝰ aqui
lonari. Locus dominici corporis de eadem pe
tra factus eſt ſeptez pedes hūs longitudinis.
Color vero monumenti ⁊ loculi: cubicundo ⁊
albo dicit eſſe pmixtus. Ex euāgelio nico
demi. Cum aūt petiſſet ioſeph corpꝰ hie
ſu ⁊ ſepeliſſet. Audientes hoc iudei querebāt
illum. Sed ⁊ nicodemum ⁊ alios qui ſteterant
coram ꝓfide ⁊ opera eius manifeſtauerant ei.
Omnibꝰ aūt ſe occultantibꝰ ſolus nicodemꝰ
oſtendit ſe eis: qꝛ princeps erat iudeoꝝ. Sed
⁊ ioſeph ſe oſtēdit. Quem apprehendentes iu
dei iuſſerūt cuſtodire: vſq̄ poſt ſabbatū dicen
tes ſe daturos carnes eiꝰ volatilibꝰ ⁊ beſtijs.
Incluſerunt ergo eum in cubiculo vbi nō erat
feneſtra / ⁊ oſtiū cubiculi ſignauerūt claue an
nas ⁊ cayphas ⁊ cuſtodes poſuerūt. Co
meſtor. Ecce aūt maria magdalena: ⁊ al
tera maria conſiderātes vbi poſitum erat cor
pus hieſu: ⁊ reuertentes parauerūt vngenta
quādiu licuit eis operari. ſabbato enī quieue
runt. Et poſuerunt iudei cuſtodes ſepulcro ⁊
ſignauerunt lapidem.

De Triduo mortis eius. Rabꝰ Ca. l.

NOTEM dicit auguſtinꝰ cō
tra felicianum. Sic in ſepulcro filiꝰ
dei carnem ſuā mouendo non deſeruit. ſicut in
vtero virginis cōnaſcendo formauit. Mortu
us eſt ergo nō diſcedente vita: ſicut paſſus ē
non pereunte potentia. Qđ autē aliqui obija
unt aīam tanq̄ mediam diuinitatem ⁊ carnē
vniuiſſe: ⁊ ideo diuiſa carne ab anima: deita
tem quoq̄ a carne ſeparatā fuiſſe: ſoluitur p
hoc qđ multiplex eſt medium / participationis
vt in coloub⁹: aſſimulationis hoc mō mediuꝫ
eſt anima inter carnem ⁊ deū ſiue diuinitatem
Eſt enī ſimilior diuinitati q̄ caro quia ſimpli
cior. Item ſimilior carni q̄ diuinitati: qꝛ mi
nus ſimplex. Item medium ꝓbationis vt in
ſilogiſmo. Itē continuatiōis vt in linea. Itē
coniunctionis vt glutinum: ⁊ amor inter amā
tes. De hoc medio verum eſt q̄ eo diuiſo: ſe
quitur diuiſio extremorum. Dic aūt non ſic.
Anima igit chriſti ad infernum deſcendit: ca
ro in ſepulcro iacuit: ſapientia cū vtroq̄ per
manſit: que in inferno vt ait ambroſiꝰ: lumen
vite fundebat eterne. Notādum ergo q̄ ani
ma xp̄i in triduo mortis eiꝰ: licet a carne ſe
parata / multū vtilitatis habuit: ex vnione ſui

ad verbum. Nam omnia sciebat que deus fac
etiã actualiter ⁊ gratiã habuit nõ mensuratã
⁊ potentiam spoliandi infernum. Quoꝝ nullũ
habuisset si separata esset. Caro etiã ex vnõe
sui ad verbũ hoc habuit. q̃ si in eo statu aĩa
infundceretur infirmitas eius non grauaret ani
mam nec scientiam nec alios habitus minus
intensos haberet. neq; lesio eius vsum virtutũ
aut viuum retardaret. ⁊ q̃ putrescere nõ po
terat. Vnde psalmista. Non dabis sanctum
tuum videre corruptionem. Notãdum vero
q̃ opinio magistri petri que dicit xp̃um fuisse
hoiem in illo triduo iã reprobata est a doc
toribus. Tres enim opiniones sunt circa verbi
incarnationẽ. Pria dicit q̃ filius dei assumpsit
hominem ꝓpue ⁊ qđ est quid. scd q̃ homo. et
q̃ xp̃us est duo. Secũda dicit q̃ filius dei nõ
assumpsit hominem ꝓpue sed naturam hois
⁊ qđ est quid ꝑ q̃ homo et q̃ xp̃us est vnum
solũ. Tercia dicit q̃ assumpsit corp9 ⁊ animã
vt habitũ. Due prime dicũt q̃ xp̃9 in triduo
non fuit homo quia tunc non fuit vnio anime
ad carnem que sola facit hoiem. Tercia dicit
q̃ xp̃us fuit homo in triduo eo modo quo cõ
cedit q̃ filius dei homo est. id est humanatus
Ista opinio reprobata est. Tamen dicere q̃
xp̃us in triduo fuit homo nõ est hereticum eo
modo quo ipsi dicebãt sed falsum vt credim9
Nam illa susceptio triplicem comprehendit
vnionem. scilicet verbi ad carnem. verbi ad
animam. anime ad carnem. sed hoc nõ fuit in
triduo quare nec illa susceptio fuit in triduo.
Qđ autem in illo triduo spoliauerit infernum
dicit apostolus ad colosenses. ij. Expolians
inquit principat9 ⁊ potestates scz infernales.
abraham auferendo. ⁊ ysaac. et ceteros iustos
in inferno detentos traduxit scz quasi victor
predam ꝑ medios raptores. vel traduxit. id
est longe traduxit scz in celum qñ ascendens
in altum captiuam duxit captiuitatem. Ipse
inquam pius triumphans. id est expugnans
eosdem principes per seipsum. Item in actib9
apostolorum dicit petrus de ipso. Quem deus
suscitauit solutis doloribus inferni. vel quantũ
ad ipsum quẽ dolores inferni nullaten9 leserũt
vel quantum ad alios qui per eum ab inferni
doloribus soluti sunt. Licet enim essent in cõ
solatione quietis in sinu abrahe non tñ perit9
a dolore inferni erãt soluti scõm glosam. Nõ
enim sine dolore sustinebant dilationem sue li
berationis ⁊ ingressus regni de quo zacharias
Tu quoq; in sanguine testamenti tui ⁊ cetera

In huius rei signum ioseph missus est in lacũ
a fratribus. Jeremias a iudeis. Daniel a cal
deis. Banaias quoq; descẽdit in lacũ in die9
nuis vt leonem interficeret. Tunc impletum
est qđ dixerat dominus de seipso. Sicut fuit
ionas in ventre ceti ⁊ cetera. Qđ intelligendũ
est sinodochice scõm ieronimum. Quit enim
dominus in sepulcro ꝑ partem parasceue scz
ab hora nona ⁊ deinceps. et per integrum sab
batum ⁊ per partem diei dominice scilicet per
totam noctem sequentẽ sabbatũ que deputat
diei dominice scõm nouam computationem.
Et ita per synodochen fuit ibi tribus diebus
naturalibus qui comprehendunt tres noctes
⁊ tres dies vsuales.

De Aduentu mulierum ad sepulcrum ⁊ re surrectione dominica. Capitulum. li.

VESPERE autẽ sabbati. id est
sequenti sabbatum. id est in nocte q̃
sequitur diem sabbati ⁊ pertinet ad
diem dominicum scõm nouam computationẽ
⁊ hec est que scilicet nox lucescat. id est transit
in lucem vel luce terminat. In prima sabbati
venit maria ⁊ cetera. Et est idem modus lo
quendi vespere sabbati. Et prima sabbati. id
est post sabbatum. Vel potest dici q̃ venerũt
ad litterã. ⁊ vespere sabbati vt dicit matheus
⁊ postea in mane vt dicit marcus. ꝙa sepe ibãt
⁊ redibant. Vnde glosa. Qđ diuersa tempora
aduentus istarum mulierum in euangelijs de
scribuntur non est mẽdacij signum sed sedule
visitatiõis officiũ dũ crebro abeũt ⁊ occurrũt
⁊ non patiunt̃ a sepulcro dominj se diu abesse
vel longi9. Venit ergo maria ⁊ cetera. Marc9
sic habet. Maria magdalẽa ⁊ maria iacobi et
salome emerunt aromata ⁊ cetera. Propter
hoc quidã dicunt nõ fuisse ibi nisi duas. quidã
tres. ꝑ q̃ tres magis tenet ecclesia. Qui aũt
dicũt duas sic exponũt verba marci. q̃ salome
expositio est alterius marie cuius nomẽ tacet̃
Et dicit iohannes custos tmus q̃ hec fuit mat̃
filiorum zebedei ⁊ vocata est saloma quasi bi
nomia. Posset etiã dici q̃ in principio quãdo
venerũt non erant nisi due. postea aũt plures

Comestor. Et dicebant ad inuicem
quis reuoluit nobis lapidem ab ostio monu
menti? Et respicientes viderunt reuolutum
lapidem ⁊ angelum sedentem super eum. Jam
enim terremot9 factus fuerat a dño resurgẽte
⁊ clauso sepulcro egressus erat ihesus. Vnde

cuidam monacho sancti laurencij extra muros ab incarnatione dñi anno millesimo centesimo vndecimo miranti de angulo suo q̄ dict⁹ erat in soluto ⁊ proiecto ante eum vox ī aere facta est. Sic potuit xp̄us clauso pcipue sepulcro. Angelus aūt post tulerat lapidem: vt egressum iam factum indicaret. Pre timore aūt ei⁹ exterriti sunt custodes: ⁊ iacebant velut mortui Dicit glosa sup matheum. Sepulto domino in sexta sabbati quandiu licuit operari. id est vsq; ad occasum solis vngenta parabant. hec ſm lucā. Et quia p̄ angustia tempis op⁹ illud explere non potuerunt. transacto sabbato/id est decidente sole vbi licentia operandi recedijt emerunt aromata/et quia nocte p̄occupāte sepulcrum adire nō potuerunt. mane adierunt. Unde marcus habet valde mane. Math aūt a p̄ma parte noctis: id est a vespa noctis signat a cui⁹ fine venerunt ad monumentum Ideo aūt eam sic noīat. quia ab illa hora ex q̄ sabbatum transactū erat. Licebat eis facere qđ volebāt: scz vngēta parare. ⁊ vngere corpus hiesu: ⁊ tunc etiā ſm glosam ceperūt preparare: sed vt dictum est nox ipa retardauit eas ne possent habere accessum ad monumentum vsq; mane.:.

Qualiter chust⁹ glorificationem suam meruit. Mdor. Capitl̄m. lij.

OTN q̄ chustus humilitate passionis meruit sibi tua: scz accelleratonem gl̄iose resurrectionis/q; non excauit generalem. Hoc notat ab apostolo cum dicitur. Propter qđ exaltauit illū in resurrectione ſm glosam. Item glorificationes sui nominis qđ notatur cum subdit. Et donauit illi nomen ⁊ cetera. Item potestatem iudicij: ⁊ hoc notat cum subditur: vt in noie hiesu omne genu flectatur. Veruntamen in omnibus operib⁹ suis meruit sibi vitā eternaz iam habitam a die conceptionis ad similitudinem angelorū. Nā ex pau cautate fecit opera sua ⁊ omnia fuerunt eque meritoria sibi/q̄a vno quoq; opere suo meruit totū premium. Unde sicut dicit apostol⁹. Chustus fact⁹ est p nob obediens ⁊ cet̄a. pter quod de⁹ ⁊ cetera/ita potuit vere dixisse: sanauit paraliticum. vel locutus est samaritane vel qđlibet aliud op⁹ rationis fecit: pter qđ de⁹ exaltauit illū ⁊ cet̄a hoc tñ potius dixit de humilitate passionis propter quandam coaptationem q̄ fit per contra tū inter meritum ⁊ p̄mium/scz vt ostenderet humilitati passionis. Rñdere per contrarium exaltationem resurrectionis: sicut cum dñs vere posset dicere. Beati qui lugent: quoniā ipi possidebunt terram. maluit tamē dicere pter quandam cōtrarij coaptationē/ quō ipsi consolabāt. neq; conueniens est si chustus pumo opere qđ fecit: meruit totū premium suum q̄ ideo sequentia eius opera superflua fuerunt: q̄ illis operibus plenius meruit: q̄ ante meruerat ⁊ si non quantū ad vim merendi q̄ attenditur penes cautatem que nunq̄ creuit in eo: tamen quātum ad numerū meritorum: qui attenditur penes opera. nō est remuneratus sup̄ merita sicut alij sancti. Ipe enī inter homines est excepte excellētie/quia ab ipo instanti cōceptionis eius data sunt ei caulmata non ad mensuram. unde q; summā cautatem habuit. summū premium meruit: ⁊ ita nō potuit remunerari sup̄ meritum/ fuit tñ in premio eius misericordia dei non quantū ad essentiā ipsius p̄mij sed quantū ad radicem meriti: id est quātum ad superfluentiam gratie operantis/que sibi data est non ad mensuram. Hec enī gratia fuit radix meriti: ⁊ p hoc premij que data est ei ex sola misericordia dei/ ⁊ sic etiā in premio xp̄i locum habet qđ dicit: vniuerse vie domini misericordia ⁊ veritas. Q; aūt dicitur donauit illi nomen: honorificentiam sup̄ omne nomen: id est sup̄ omne nomiabile. Hoc nomen est qđ vocatur de⁹. Sed nonne etiā ante resurrectionē habuit hoc nomen: vtiq;. Sed hoc dicitur quātum ad ostensionem/quia qđ ante resurrectionem occultum erat: ſm illud ysaie xlv. vere tu es deus absconditus. Et hieremie xvij. ⁊ homo est qui cognoscet eū. post resurrectionem in euidenti positū est scz vt sciarent homines ⁊ demones ip̄m esse deū. Qđ ergo a conceptione acceperat. ſm glosam dicit ei donatum post resurrectionem p̄pter manifestationē Preterea p̄pue loquēdo xp̄s non fuit beatus post resurrectionem: q̄ ante. Beatitudo enī nō consistit in duplici stola. Sed tantum in stola anime/q; sola anima cognoscit: diligit: ⁊ fruitur deo. qđ est beatitudo eterna/ſm illud ioh. xvij. Hec autē est vita eterna ⁊ cet̄a. Et hanc xp̄s habuit p̄fectam ab instanti conceptionis sue. Nec habuit aliqđ admixtū de suo contrario: id est de vera misera/q̄a vera misera est solum peccatū. Et potuit q̄dem ad illam venire sine merito passionis/quia potuit consumpta mortalitate immortalitatis gloria vestiu

ꝫ non ſine merito iuſtiçe ⁊ cautatis · aliarū ꝙꝫ virtutum · Non enim xp̄us homo eſſe potuit in quo plenitudo virtutum ⁊ gratie nō fuerunt nec virtutes ei meſſe potuerunt ad ho mortalitatis modo quim per eas mereretur ·

Q ſola humilitate paſſiōis meruit nobis paradiſum · Capitulum · liij ·

Quid ergo voluit pati et mori ſi ei virtutes ad merendum illa ſufficiebant ⁊ ꝙ te non ꝙ ſe vt ipſi⁹ paſſio ⁊ mors tibi eſſet forma et cauſa · forma virtutis ⁊ humilitatis · cauſa gloriē et libertatis · Meruit enim nobis ꝙ mortis ac paſſionis tolerantiam qđ per precedentia non meruerat ſcz aditum paradiſi ⁊ redemptionē a peccato a pena ⁊ dyabolo · Item nota ꝙ xp̄us humilitate ſola paſſionis meruit etiam nobis tua ſalicet a peccato liberationē · ⁊ ianue paradiſi apertionē · ⁊ vitā eternā · Nam et ſi omnibus operibus ſuis equaliter ſibi meruit non tamē oibus equaliter nobis · Nam ſibi nhil meruit quod ad peccatum pertineret vt remiſſionem vel ſatiſfactionē · Quedam autem ſunt opera cautatis meritoria tantum vt ipſum diligere ex cautate · Quedā meritoria ⁊ ſatiſfactoria vt elemoſina ieiumū martirium · Unde dicim⁹ ꝙ humilitas paſſionis xp̄i non tantū fuit meritoria vite eterne ⁊ ſibi et nobis · ſed etiam ſatiſfactoria pro peccatis primorum parentū Et ideo ꝙ eam meruit nobis apertionem · qa per eam ſolam datum eſt predū redemptionis noſtre · Tanta enim fuit humilitas in redemptione · quanta ſuperbia in preuaricatione · Et ſi ante meruerit alijs operibus nobis vitam eternam · quantum erat ex vi merendi · id eſt ex natura cautatis · non tñ ianue apertionem quia in hoc ſolo opere ſolutum eſt debitū ade · ꝙ quo excludebamur a paradiſo · Et quidem abrahā ⁊ alij ſancti antiqui meruerūt introitū paradiſi quantum fuit ex ſe · ſed tamen illam hereditatem non potuerunt intrare · licet promeritam ⁊ etiam ſibi ꝓmiſſam · quia obligati erant debitis · ſicut contingit in hereditatibus naturalibus · vnde oportebat ꝙ debitū peccati primus ſolueretur quod factum eſt in paſſione xp̄i · Item dicit apoſtolus ad thimotheum ꝙ xp̄us deſtruxit mortem vtrangꝫ ſcōm gloſam ſalicet anie ⁊ corporis · Unde qui mortem moriendo deſtruxit ⁊ cetera · Licet enim omnes adhuc filij ire naſcamur ⁊ omnes moriamur · tamen mors corporis dupliciter deſtructa eſt · ſalicet ⁊ quantum ad certam ſpem reſurgendi quā habem⁹ ex reſurrectiōe xp̄i capitis noſtri ⁊ etiam quantum ad timoris remotionem ſcz quia modo apta eſt ianua non ita timet mors corporis a ſanctis viis ſicut olim quando oēs deſcendebant in infernū · Similiter mors anie dupliciter · ſalicet qa in baptiſmo virtute xp̄i conſecrato omnis reatus originalis peccati ⁊ actualis abolet · ⁊ etiā ipſe fomes qui in carne remanet debilitatur · Neutra tñ mors adhuc penit⁹ deſtructa eſt · ſed in futura reſurrectiōe penit⁹ abſorpta erit ſcōm illud apoſtoli prīa corinthios · iij · Cum aūt mortale hoc induerit incorruptionem tunc fiet ſermo qui ⁊ cetera

De Hora dominice reſurrectionis · Comeſtor · Capitulum · liiij ·

Et hora quidem reſurrectionis diuerſe locūtur auctores · Jeronim⁹ enim libro · xij · queſtionum dicit ꝙ reſurrexerit veſpere ſabbati · Ambroſi⁹ in fine expoſitionis luce dicit ꝙ ꝓfunda nocte · Unde mulieres potuerūt ad monumentū accedere cuſtodib⁹ quieſcentib⁹ · ⁊ pontifex ſacerdotū dixerūt · ꝙ diſcipuli eius nocte venerunt · Auguſtinus aūt dicit ꝙ diluculo cui conſentiunt qui dicunt dominum · xl · horis mortuum fuiſſe ſcz · iiij · horis veſpertinis peraſceues ⁊ · xxxvi · duarum noctium · Unde ⁊ poſt reſurrectionē totidē diebus ante aſcenſionē in terra morat⁹ eſt · ⁊ hoc etiam magis approbat · Unde dicit ſurgens ihēſus mane prima ſabbati ⁊ cetera · Eccleſia quoqꝫ aſſentire videtur in hoc ꝙ matutinas laudes ꝓ domin reſurrectiōe celebrat pro predicta vero ſententia ambroſii facit ꝙ ſampſon in typo reſurrectionis media nocte ſurgēs tulit portas gaze · Sic ergo anima xp̄i rediit ab inferis ⁊ reddita ē corpori facto impaſſibili · Petrus lambard⁹ · Habuit quidem ⁊ anima illa bonum aliquod in ſe poſt mortem ꝙ non ante ſalicet impaſſibilitatem Nec tamen beatior fuit qꝫ ante vel melior qa non ſanctior · Comeſtor · Utrum aūt tunc facta eſt impaſſibilis cū egreſſa eſt a corpore aut tūc demū cum reddita eſt corpori ne ſine corpore glorificaret · non memini me legiſſe de ſanctis qs eduxit · De inferno ſi queret vbi fuerunt poſt reſurrectionem de⁹ nouit vel ſicut dicitur de dño fuerunt in extremis maris id eſt ſuper ampliſſimos fines orbis ·

De diuersitate aduentus mulierū: ⁊ numero angelorum. Rubr. Capitū. lv.

VERITVR aūt de diuersitate aduentus mulierū ad sepulcrum: q̄ vidēt esse in euāgelistis ⁊ etiā de diuersis apparitionibus ⁊ numero angelorū. Nā de maria magdalena dicit mathē⁹ ꝙ cognouit resurrectionē angelo reuelante. Ideo dicit eā ignorasse ⁊ dixisse. Tulerūt dominum ⁊ cetā Item mathē⁹ dicit eā pedes dñi tenuisse. Johānes dominum eam ꝓhibuisse ne eum tangeret. Mathē⁹ dicit eam gauisaz fuisse. Joh̄ fleuisse. Itez mathē⁹ dicit eam vnum angelū vidisse. Lucas ⁊ iohes duos. Hec omia soluūtur ꝑ ordinationem histoue: quā hic ponit augustin⁹ in glosa. Dicit enī ꝙ p̄ma sabbati diluculo venerūt ad monumentū vt omnes euāgeliste consentiunt. Jam aūt factum erat qđ hic dicitur ō terremotu ⁊ reuolutione lapidis ⁊ terrore custodum. Hemit aūt maria magdalena que ceteris feruētior erat/ vnde iohānes eam solam commemorat tacitis alijs q̄ cum illa erant: ⁊ videns lapidem sublatū anteq̄ diligentius inspiceret credens sublatum corp⁹/ cucurrit ⁊ nūciauit petro ⁊ iohanni: ꝑm iohānem/qui etiā currentes ad monumentū ⁊ non inuementes corp⁹ crediderunt qđ dixerat eis maria: scz corp⁹ esse sublatū/ ⁊ abierunt. maria aūt stetit ante monumētum fons plorans scz in orto: ⁊ tunc viderūt angelum sedentem sup lapidem reuolutū de quo mathē⁹ ⁊ marc⁹ Ad cuius verba maria dum fleret: inclinauit se ⁊ inspexit in monumentū: ⁊ tunc vidit duos angelos sedentes/ vnū ad caput: alium ad pedes. de quib⁹ lucas ⁊ iohes: qui dixerūt ei ꝑm iohm. Mulier quid plorasz Et intelligūtur hic surrexisse angeli vt ⁊ stantes viderent̄ vt dicit lucas: ⁊ dixerunt ꝑm lucam Quid q̄ vtis viuētem cum mortuis ⁊ cetā. Post hoc conuersa maria retro vidit hiesum stantē ꝑm iohem ⁊ non cognoscens eū putabat ortolanum/ sed notata ab eo cognouit eum: qui ⁊ dixit ei. Noli me tangere/ non dū enim ascendi ad patrem meū in corde tuo qz me non credis equalem patri: sed sublatū tanq̄ purum cadauer/ quasi diceret: quia non tātum mortuū queris viuētem tangere non meruis. Tunc egressa est de monumento: id est de loco ante lapidez effossum/ ⁊ cum ea alie mulieres quas ꝑm marcū timor muaserat ⁊ nemmi quicq̄ dicebant: ⁊ tunc hiesus occurrit eis ꝑm mathēū ⁊ salutauit eas et tenuerūt pedes ei⁹. Sic colligitur angelorz locutionem bis eas habuisse: vementes ad monumentū ⁊ etiā ipsius dominum bis: scz semel quādo maria eum ortolanum putauit. Et nūc itez cum eis occurrat vt eas ipsa repetitio in fide confirmaret. Hemit ergo maria magdalena annūcians discipulis: ⁊ alie que cum ea erant ꝑm lucam. Sed ob hoc obiicitur de angelo quē dicunt mathē⁹ ⁊ marcus eis apparuisse. qz mathē⁹ dicit eum sedisse supra lapidem reuolutū. Marcus vero intus/ dicit enim ꝙ introeūtes in monumentum viderūt iuuenē sedentem in dextris ⁊ cetā. Et hoc potest solui dupliciter ꝑm glosam: scz sic dicendo ꝙ duo fuerūt angeli vnus intus: alius extra Vel qđ est ꝓbabilius qđ dicat marcus ꝙ introierunt in monumētum: nō est intelligendum ꝙ intrauerunt in ipm lapidem exalsum: in quo fuerat corp⁹ positū. Sed in aliqua septa quib⁹ ambiebat̄ ⁊ ibi viderunt alium angelū in alio spacio ante petram sedentem super lapidem reuolutum. ⁊..

De Argumentis dominice resurrectionis Et numero apparitionū. Comestor Ca. lvi.

ANNO igit̄ decimonono imperij tiberij cesaris adhuc ꝓcuratore iudee pylato mortu⁹ est dñs ⁊ resurrexit. Resurgens aūt veritatem resurrectionis multis comprobauit argumētis multa in corpore suo ostendens ꝓter naturā corpous immortalis vt sic veritatem astrueret. ⁊ ab apīs ⁊ eorum posteris omēm ommino causam hesitationis amoueret. Comedit enim ⁊ bibit cum eis cum corpus spūale aborum alimonia nō indiget: in corpore ꝓprio cicatrices ostendit. cum a natura corpous immortalis pemt⁹ aliena sit omis defortmitas cicatricis. Rubr. Sed queritur de cibo isto quē comedit: quid factū sit nō enim in nutumētum corpous ei⁹ cessit: cum esset glorificatum. Rñdit Comestor

Qz cibi ab eo sumpti añ mortē cesserunt corpori ei⁹ in alimoniā. Post resurrectionem vero sumpti absumpti sunt sicut aq̄ missa in igne consumit. Unde glosa ibidez Aliter absorbet aquā terra sitiens: alius radius solis calēs. Illa indigentia: ille potestate. Comestor. Preter hec argumeta: lucas scribens historiā Actuū apostorum ponit alia. Cuit enī argumētum resurrectionis: ꝙ ꝑ dies quadraginta apparuit eis loquens de regno dei. Non est aūt

intelligendum ꝙ singulis .xl. diebꝫ apparuerat apostolis. Sed infra numerū tot diebꝫ decies apparuit eis vt ex euāgelica hystoria colligit̄ Ipsa enī die resurrectiōis quīq̄es apparuisse legitur. Primo mane magdalene. Secundo mulieribus redeuntib9 de monumento quādo tenuerūt pedes ei9 ⁊ adorauerunt eū. Tertio petro. Quarto duobus euntibus in emaus. Quīto decē apostolis absente thoma. Sexto post dies octo apparuit eis presente thoma. Septimo. vij. discipulis apparuit in piscatiōe ad mare tyberiadis. Octauo in monte thabor quando conuenerant in galilea. ita ante diem ascensionis apparuit octies. Ipsa vero die ascensionis apparuit bis. semel. xi. apostolis discumbentibus in cenaculo. Ecce nona apparitio. statimq̄ post comestionem apostoli. xi. ⁊ alij discipuli ⁊ mulieres de ciuitate vnanimiter egressi iuxta dñi preceptū venerunt in montē oliueti. ⁊ statim dominus apparuit eis. Ecce decima. Octo. Primo igit̄ iuxta marcum apparuit dominus mane magdalene vbi dicit glosa bede. Ideo prio mulieri apparuit vt que prima gustauit mortē. prima gustaret resurrectionem. Item ne ppetui reat9 apud viros obprobriū sustineret que in virū culpā transfuderat trāsfudit ⁊ gratiam. Item ideo peccatrici ⁊ tāte peccatrici apparuit primo vt ostēderet ꝙ vbi abundaret delictum. plerūq̄ superabundaret ⁊ gratia. ne scz aliquis digne penitēs de venia desperet. Videns eā quondā tot vicijs subditā nunc adeo a domino dilectā vt ipsis euangelistis ⁊ apostolis domini resurrectionem euāgelizaret. Vt autem ostendat euāgelista q̄s magna peccatrix fuerat ⁊ p̄ hoc in ea gratia dei euidentior fiat. Addit de qua eiecerat septē demonia. Vt enī ait gregorius in omelia super lucā. Septem demonia mala habuit que vniuersis vicijs plena fuit. Septenarius enim numerus vniuersitatis est.

De Appatitione facta ioseph ⁊ atucatione iudeorum cum custodibus. Capitulū. lvij

REGER ea que in euangelijs leguntur. de apparitione domini post resurrectionē. Legitur etiam in apostolo ꝙ visus est iacobo ⁊ quingētis fratrib9 simul. sed nec tempus nec modum determinat Quidam dicunt ꝙ iacobus mortuo domino vouit se non comestura donec xp̄us resurgeret ⁊ ideo dicūt ꝙ eadē die resurrectiōis apparuit illi. Querūt ⁊ qui dicerent ioseph eadem vesperа qua sepeliuit dñm a iudeis incarceratum ⁊ nicodemum latuisse ac demde factū discipulū Et ideo ante alios statim apparuit ioseph in carcere ad consolandū eum. Ex euāgelio nicodemi. Post sabbatum itaq̄ iudei qui incluserant ioseph iusserunt eum presentari. ⁊ apperientes per clauem signa ostij non inuenerunt eum. stupentibus autem omnibus sup hoc. Ecce quidā de militibus qui sepulcrū custodiebāt intrauit synagogā dicens. nobis custodientibus monumentum factus est terremotus ⁊ vidimus angelum domini quomā reuoluit lapidem monumenti ⁊ sedit sup eum pre cui9 timore facti sum9 quasi mortui. Et audium9 eum dicentē mulieb9 que venerāt ad sepulcrū ꝙ surrexit ihesus ⁊ precederet eas in galileam. Conuocātes autem iudei omnes milites custodes sepulcri dixerunt eis q̄ sunt mulieres ille ad quas angelus locutus est. ⁊ quare non tenuistis eas? Qui respondentes Mulieres que fuerunt nescim9. ⁊ nos p̄ timore angeli quasi mortui fuim9. quomō ergo illas apprehendere potuimus? dixerunt iudei viuit dominus qa non credimus vobis. Rñdentes milites quāta miracula faciente ihesu vidistis ⁊ nō credidistis. quomō ergo nobis credetis. Et vere vt dixistis viuit dominus sc̄z quem vos crucifixistis. Date nobis ioseph quē inclusistis in cubiculo ⁊ nos dabim9 vobis ih̄m quem custodium9 in sepulcro. Respondērūt iudei. Ecce damus ioseph. in arimathia est. Respondentes milites si ioseph in arimathia est ⁊ ihesus est in galilea. Sicut audium9 ab angelo dicente mulieribus. Hec audientes iudei timuerunt valde ne si hoc audiretur a populo oēs crederēt in ihesum. Et congregātes pecuniam multam dederunt militibus dicētes ⁊ cetera. Tres autem viri venerūt de galilea in ierusalē. scilicet phinees sacerdos. ⁊ adda preceptor. ⁊ ageus leuita. et dixerunt principibus sacerdotum ⁊ omnibus iudeis qui in synagoga erant. Ihesum quem crucifixistis vidimus cum. xi. discipulis loquentē in mōte oliueti ⁊ post hoc in celum ascendentem. Hec audientes principes sacerdotum ⁊ seniores dixerunt illis viris. date gloriam deo israhel. ⁊ date confessionem si vera sunt que dixistis. Respondērūt illi. Viuit deus abraham ysaac ⁊ iacob. quia sic vidimus vt locuti sumus et exurgentes principes sacerdotum tenentes legem in manib9 dixerunt eis. Noiuram9 vos

p deū israhel vt amplius non ānuncietis verba hec que locuti estis nobis de ihesu. Et dederūt eis pecuniam multam ⁊ miserūt cum eis tres viros vt deducerent eos in regionib⁹ suis vt nullo modo starent in ierusalem.

De Relatione Joseph super liberatione sua de carcere. Capitm. lviij.

CONGREGATIq; omnes iu dei fecerūt inter se lamentationē magnam dicentes Qđ est hoc signum quod factū est in israhel? Et tollentes thomū carte scripserunt ad ioseph dicentes. Pax te cum ⁊ omibus qui tecū sunt. Quia⁹ quia pec cauimus in deum ⁊ in te. Dignare ergo venire ad filios tuos/ qz mirati sum⁹ de assumptione tua/ dominus enī liberauit te de maligno cōsilio nostro. Pax tibi dñe ioseph honorabilis ab omni plebe. Miserūtq; septē viros amicos ioseph. Quos ille osculat⁹ suscepit in domuz suam. Alia aūt die ascendit sup asinum suū ⁊ venit cum illis in hierusalem: ⁊ occurrentes ei uidei salutauerūt ⁊ osculati sunt eū omēs. Suscepitq; eum nicodem⁹ in domum suā: ⁊ fecit ei conuiuium. Alia aūt die cōuenientes iudei: dixerunt ad eum. Da confessionem deo israhel. Quia enī contristati sum⁹ de eo qđ sepelisti corpus hiesu: includentes te in cubiculo p ptez diem sabbati posteza die querentes te nō inuenim⁹ ⁊ admirati sum⁹ nimis: ⁊ pauor apprehendit nos vsq; nunc. Et nūc pnite te coraz deo manifesta nobis: qđ de te actum sit. Respondit ioseph. Quādo me reclusistis i die parasceue: ad vesperam/ dum starem ad orationē die sabbati nocte media suspensa est dom⁹ in q̄ eram a quatuor angulis: et vidi hiesum sicut fulgorem lucis: ⁊ p timore cecidi in terrā. Et tenēs manum meā: eleuauit me de terra/ rosq; pfudit me ⁊ extergens faciem meā osculatus est me: ⁊ dixit mihi. Noli timere ioseph Respice in me ego sum hiesus quē tu sepelisti ⁊ tenens manum meā deduxit me ad locū vbi sepeliui eum: ⁊ ostendit mihi sindonem ⁊ fasciale in q̄ caput ei⁹ inuolui Tunc cognoui quia hiesus est ⁊ adoraui eum: ⁊ dixi. Benedictus qui venit in nomine dñi: ⁊ tenens manum meam duxit me i arumathiā dicens. Pax tibi vsq; ad q̄dragesimum diem non exeas de domo tua/ ego aūt vadaz ad discipulos meos. Cum hoc audissent principes sacerdotum ⁊ iudei stupefacti sunt ⁊ velut mortui ceciderunt sup faties suas in terrā. Et exclamantes dixerunt. Qđ est hoc signum quod factū est in israhel? Quidam aūt nomine leui dixit Ego cognoui de cognatione ei⁹ timentes deum: q̄ cum oratiomibus suis semp in templo offerebāt deo israhel. Sed ⁊ simeon sacerdos qñ oblat⁹ est puer in templo: suscepit eū in manibus suis: ⁊ ait Nunc dimittis seruum tuum dñe ⁊ cetera.

De Illis qui cum domino resurrexerāt. Et de coniuratione caum ⁊ leuncij. Ca. lix.

DRGENS aūt ioseph in medio dixit: bene admiramini quōz audistis qz hiesus visus est a morte resurgens ⁊ in celum ascendens. Qui⁹ aūt admiratio est qz nō resurrexit: ꝯ multos alios mortuos suscitauit/ qui ⁊ a multis visi sunt in hierusm Et nunc q̄a scimus omēs beatum simeonez sacerdotem magnum: q̄ suscepit hiesum infantē in manibus in templo habuisse duos filios fratres germanos ac nos in dormitiōe ac sepultura eoz in tumul⁹ Ite ⁊ videte monumēta/ apta enī sunt: quia resurrexerūt. ⁊ ecce in aumatia sunt viuentes in orationib⁹. Et q̄dam audiuntur clamātes: nemini aūt loquentes/ ꝯ sunt vt mortui silentes. Eamus igit ad eos cū omni reuerentia ⁊ coniurem⁹ eos forsitan loquētur nobis de resurrectione sua ⁊ de misterio. Hoc audientes omēs gauisi sunt. Et euntes annas ⁊ cayphas: nicodem⁹ et ioseph ⁊ gamaliel/ nō inuenerunt eos in sepulcris: sed ambulantes in arumathia: inuenerunt eos in orationе flexis genib⁹: ⁊ osculātes eos cum omni veneratiōe ⁊ timore dei: duxerunt eos hierusalem in sinagogam. Clausisq; ianuis tollētes legem domini posuerunt i manibus eoz coniurantes eos p deum adonay/ qui p legem ⁊ prophetas locut⁹ est: dicentes. Dicite si creditis q̄ ipe sit chustus q̄ vos suscitauit a mortuis: ⁊ enarrate nob quomō resurrexistis. Hanc ergo coniuratiōz audientes caun⁹ ⁊ leuncius contremuerunt corpore ⁊ gemuerunt corde. simulq; in celum respicientes fecerūt digitis suis sil signaculū crucis sup linguas suas: ⁊ statim locuti sunt: dicentes. Date nob singulos thomos carte: et scribem⁹ qđ vidimus ⁊ audiuimus. Et sedentes scripserūt singuli: sic dicentes. Hiesu chuste dñe deus resurrectio ⁊ vita mortuoz p̄mitte nobis loqui misteria que p mortem crucis tue opat⁹ es/ quia coniurati sumus p nomen tuū. Tu enī iussisti suis tuis

nemini referre tue maiestatis secreta que in in
feris feasti.

Relatio eorundem de illustratione inferni in
aduentu xpi. Capitulum sexagesimum..

OS cū essem⁹ cum patrib⁹ nostris
positi in caligine tenebrarum subito
factus est aure⁹ solis color purpu-
reaq; lux regalis illustrans super nos. statimq;
humanū genus pater adā cū omnib⁹ sanctis
patriarchis & prophetis exultauerunt dicētes
Lux ista actor est lumis eterni qui nobis p-
misit coeternū lumen suum transmittere. Et
exclamauit ysaias pphet' & ait. Dic est fili⁹
dei. lux patris sicut predixi cum adhuc viuerē
in terris. popul⁹ qui sedebat in tenebris vidit
lucem magnam & cetera. Cunq; exultarem⁹
omnes in lumine qđ supluxit nobis supuenit
genitor noster symeon. & exultans dixit oīb⁹
Glorificate filiū dei xpm. quia ego eū suscepi
infantem natum in manibus meis in templo
& spiritu sancto cōpulsus dixi. Nunc domine
viderunt oculi mei salutare tuū & cetera. Post
hoc superuenit heremicula. Et interrogat⁹ ab
omnib⁹ quis esset? respondit. Ego sum iohes
& pphēta vox altissimi preiui ante faciem eius
parare vias eius ad dandam scientiam salutis
plebi ei⁹ & cetera. Et baptizaui eum in flumīe
iordanis. Ipse fili⁹ dei ex alto veniens sedēn-
tibus nobis in tenebris ouetur. Cum autem
audisset adam q fili⁹ dei in iordane baptizat⁹
esset exclamauit ad filiū suū seth? & ait. Enar
ra fili patriarchis & prophetis que a michaele
audisti quando misi te ad portas paradisi vt
ibi dominū rogares tibi dare oleum de arbore
misericordie quo corpus meū pungeres cum
essem infirmus. Tunc seth appropinquās ait
cum orarem ad portas paradisi apparuit mihi
angelus domini michael dicēs. Noli laborare
lacrimis orando p oleo ligni misericordie vt
pungas patrē tuum pro dolore sui corporis
quia nunc nullo modo poteris ex eo acipere.
Sed in nouissimis diebus qñ completi erunt
anni. v. milia. d. tunc veniet sup terrā aman-
tissimus dei filius xpus qui resuscitabit corp⁹
ade & aliorū corpora mortuorū cum eo. Ipse
venēs in iordanis aqua baptizabitur. & oleo
misericordie sue vnget omnes credentes in se
qui renascendi sunt ex aqua & spiritu sancto
scilicet in vitam eternam. Tunc dei filius xp⁹
introducet patrem tuum adam ad arborem
misericordie in paradisum. Hec audiētes pa-
triarche & prophete exultauerunt valde.

De Xpi descensu ad inferos. Capitulū. lxi

Tecce sathan princeps & dux mor
tis aduenīs dixit ad infernū. Pre-
para temetipm suscipere ihm qui se
gloriat xpm filium dei esse & homo est timens
mortem & dicēs. Tristis est anima mea vsq;
ad mortem. Multaq; aduersatus est mihi ma
leficijs suis & quos ego mortuos ad te perduxi
ipse viuos a te abstraxit. Respondens infern⁹
ait. Multi sunt qui a me detenti sunt qui dum
vixerunt in terris mortuos a me tulerunt non
suis potentijs sed predic⁹ diuinis & oīpotens
deus eos a me abstraxit. Quis est autem iste
ihesus qui verbo suo sine predic⁹ mortuos vt
dias a me traxit. fortitan ipse est qui lazarū
iam fetentem quem ego tenebam mortuū per
verbū imperij sui reddidit viuū? Respondit
sathan. Ipse est ille ihesus. Ait infern⁹. No
iuro te per virtutes tuas & meas ne illum ad
me perducas. Ego enī quando verbū imperij
eius tunc audiui pauore contremui. Et oīa
officia mea simul mecum turbata sunt. Nec
ipsum lazarū potuimus tenere. Sed excutiēs
se vt aquila per omnē agilitatem & celeritatē
salijt exiens a nobis & ipsa terra que corpus
eius tenebat mortuum statim reddidit viuū.
Ita & nunc scio q si illum ad me perduxeris
Omnes hic in carcere crudelitatis clausos &
vinctos soluet & ad vitam diuinitatis ducet
Cunq; ad inuicē hic loquerent̄ facta est vox
vt tonitruum & spiritualis clamor. Tollite
portas principes vestras. Et dixit infern⁹ ad
impia sua officia. Claudite portas ereas & ve
ctes supponite & fortiter resistite ne captiue-
mur tenentes captiuitatem. Clamauit autem
dauid dicens. Nonne cum adhuc in terris vi
uerem predixi. Confiteant̄ dño misericordie
eius & mirabilia eius filijs hominum quia con
teret portas ereas & cetera. Et facta est iter̄
vox magna cū tonitruo dicēs. Tollite portas
principes vestras & cetera. Respondit infern⁹
quasi ignorās. qs est iste rex gloue? Dauid
autem dixit. Dominus fortis & potens dñs
potens in prelio ipse est rex gloue. Hoc eo
dicēte supuenit rex gloue domin⁹ maiestatis
in forma hois & eternas tenebras illustrauit.
& insoluta vincula disrupit. & inuicte virtutis
auxilio sedētes nos ī tenebris visitauit. Hoc

videns infern9 ⁊ impia eius officia expauerũt ⁊ in pprijs regms agnita claritate tanti lumi nis dum chustum repente viderunt in sedibus suis. Exclamauerunt dicentes victi sumus. Quis es tu tã magnus fact9? puus? excelsus? impator in forma serui apparens? admirabilis ꝑliator? mortu9 in sepulcro iacuisti? ⁊ viuus ad nos descendisti? ⁊ in tua morte omnes tra uita est creatura? oĩa commota sunt sidera? ⁊ nũc fact9 es int̃ mortuos liber? ⁊ legiones no stras pturbas? Quis es tu? qui istos origina li peccato astrictos tua potẽtia captiuos absol uis? quiq; peccator̃ tenebris excecatos diui na ⁊ splendida luce pfundis? Unde es tu hie su? homo tam fortis? tam splendid9 ⁊ a cunc ne mund9? Ille enĩ mund9 terrenus qui nob̃ vsq; nunc subiectus fuit? ⁊ nostus vsib9 tri buta psoluit/talia nunq; munera infernus trãs misit. Quis ergo es qui intrepid9 nostros fi nes ingressus es? nec solũ nostra supplicia nõ verens? insuper ⁊ de nostus vinculis omnes auferre conaris?

De Religatione Sathane. Et infernj spolia tione. Capitm. lxij.

HIC rex glorie domin9 maiesta te sua mortem cõculcans? comprẽ dens sathan primcipem? igneis cathe nis constrictũ? tradidit in infern potestatem? ⁊ traxit adam ad suã claritatẽ. Infernus aũt susdpiens sathan cum mira increpatione di xit ad eum. O primceps peritionis beelzebub derisio angelorũ? ⁊ sputa iustorum? quid hic facere voluisti. Regem glorie crucifigere? in cui9 mortis ex itu? tãta nobis spolia prrisisti? Ecce ipe hiesus? firma carceris ostia cõfregit mortis captiuos eiecit? vinctos soluit? qui sub nostus solebant suspirare tormentis. O prin ceps sathan diuitias quas acqsieras p lignu ꝓuaricationis/ nunc per lignũ saluationis ꝓdi disti? dum hiesum xp̃m regem glorie suspen disti. O primceps ⁊ auctor mortis? ingo sup bie? debueras p̃mo hiesu isti9 causam malam requirere? ⁊ in quo nullã culpam inuenisti? nec cognouisti. Quare sine ratiõe eum crucifigere ausus fuisti? ⁊ ad regionem nostrã innocentẽ ⁊ iustum ꝓduxisti? ac totius mundi noxios ⁊ iniustos perdidisti? ⁊ aduersum me ⁊ te egisti? Immo do enĩ cognosces quanta torment̃a? ⁊ infinita supplicia in meam sempiternã custodi am passur9 es. Hoc eo loquente? ait ad eum rex glorie. Eut sathan primceps sub tua po testate in loco ade ⁊ filiorũ eius? omnimq; iu storum? ⁊ extendens manũ suam dixit. Oem te ad me sancti mei ⁊ omnes qui habetis meã imaginem atq; similitudinẽ. deinde magna vo ce dixit. Exaltabo te domĩe quoniam suscepi sti me ⁊ cetera. Et tenẽs manum dexterã ade ascendit ab infernis? ⁊ omnes sancti secuti sunt eum. Tũc exclamauit dauid. Cantate domi no canticũ nouum? qr mirabilia fecit. Et om nis multitudo sanctorum rndit. Gloria hec est omnib9 sanctis eius. Amen. Alleluia. Post hoc clamauit abacuc. Egressus es in salutem populi tui ⁊ cetra. Et omnes sancti dixerunt. Benedict9 qui venit in nole domini/deus dñs ⁊ illuxit nob̃. Micheas quoq; clamauit? dicẽs Quis est de9 sicut tu domine? auferens iniqui tates? ⁊ transferens peccata? ⁊ cetra. Rñde runt omnes sancti. Dic est de9 noster meter num ⁊ in seculũ seculi? ipe reget nos in secula Sic ⁊ omnes sancti pphete de suis poictis lau dibus sacra referebãt. ⁊ omẽs Amen ⁊ Alle luia clamantes sequebant̃ dominũ? qui intro duxit eos in paradisum.

De Occursu Enoch et Helye ⁊ latronis de xpi ingressu paradisi. Capitm. lxiij.

IN occurrerũt eis duo viri vetusti di erum. Quos interrogauerunt. Qui estis vos? qui nobiscum ĩ infernis nõ dum mortui fuistis? sed in paradiso cum cor poribus collocati estis? Respondit vn9 ex eis Ego sum enoch qui verbo dei huc translatus sum? ⁊ iste est helias qui huc in curru igneo as sumptus est. ⁊ vsq; huc mortem nõ gustaui mus. sed in aduẽtu antichristi reseruati sum9 diuinis signis ⁊ prodigijs? cum eo preliatur ⁊ ab eo in hierusalem occidendi. Post tridduum vero ⁊ dimidiũ dierum ite⁊ in nubibus assu mendi sum9. Dum hoc loq̃rentur? ecce supue nit alius vir miserum9 portans in humeris su is signum crucis vidntes aũt eum omẽs san cti dixerũt ei. Quis es tu? ⁊ qd est signu qd portas in humeris? Qui respondit? latro fui q cum hiesu crucifix9? vidi mirabilia creatura⁊ que facta sunt p crucem ei9/⁊ credidi eũ oĩm creatorem. regemq; omnipotẽtem/depcatus q sum eũ dicens. Memento mei dñe dum ve neris in regnum tuũ. Qui statim depcationẽ meam susdpiens? dixit mihi. Amen dico tibi hodie mecum eris in paradiso. Et dedit mihi

signum crucis dicens. hoc portans vade in paradisum. Et si nō dimiserit te ingredi angelus custos paradisi. ostende ei hoc signum dicens xp̄s filius dei nunc crucifixus huc me transmisit Qō cum fecissem statim angelus mihi apparēs me introduxit ⁊ collocauit ad dexterā partē paradisi dicens. Ecce modicum sustine ⁊ videbis ingredi omnis humana generis patrem adam cum filijs suis sanctis xp̄i dñi crucifixi. Audientes sancti verba latronis vna voce dixerunt. Benedictus dominus omnipotens deus misericordiarum qui talem gratiam peccatoribus dedit. ⁊ eos ad paradisi gloriā deduxit vitāq; certissimam amen.

De fine narrationis ⁊ eius descriptione. Capitulum sexagesimumquartum.

HEC sunt misteria q̄ vidimus cetera amplius enarrare permissi nō sumus sicut contestatus est nobis michael archangelus. Qui etiam nobis iussit ire transiordanem in locum optimum ⁊ pinguem. vbi sunt multi qui nobiscum resurrexerunt. quia tantum tribus diebus permissi sumus in illūm celebrare pascha dñi cum viuentibus parentibus nostris in testimonium resurrectionis domini nostri ihesu xp̄i. Post q̄s tres dies rapti sunt in nubibus omnes qui nobiscū resurrexerunt ⁊ trans iordanem perducti sunt. atq; amplius a nemine visi sunt. Igitur postq̄s scripserunt hec omnia singuli in thomo carthee. kaym qō scripserat dedit in manus anne ⁊ cayphe et gamalielis. Leuncius autem qō scripserat dedit in manus nichodemi ⁊ ioseph. Et subito trāsfigurati sunt ⁊ candidati nimis. et nō sunt visi amplius. Scripta autem eorum inuenta sunt eq̄lia nihil magis vel minus litera vna. Dec igit̄ admiranda kaym ⁊ leuncij dicta audiens omnis synagoga iudeorum dixerunt ad inuicē vere a domino facta sunt ista. Et exeūtes de synagoga cum magna solliciturdine ⁊ tremore percutientes pectora sua abierunt vnusquisq; in propria. Dec autem omnia statim ioseph ⁊ nicodemus annūciauerunt pylato prefecto. Qui scripsit oia ⁊ posuit in codicibus publicis pretorij sui.

De Ascensiōe dñi. Comestor. Ca. lxv

ANTE diem igitur ascensionis apparuit dñs octies vt supra dictū est

Ipso vero die bis. semel scilicet. xi. apostolis comedentibus in cenaculo. omnes siquidem tā apostoli q̄ alij discipuli nec nō ⁊ mulieres habitabant in illa parte ihrusalem que dicitur mello scz in monte syon. vbi dauid construxerat sibi pallacium. Et erat ibi cenaculū illud grande stratum in quo p̄cepit dominus parari sibi pascha. vbi tunc habitabant apostoli. xi. Ceteri autem discipuli ⁊ mulieres habitabāt circunquaq; per diuersa hospicia. Et dum comederent. xi. in cenaculo apparuit eis dominus ⁊ exprobrauit incredulitatē eorum et duriciā cordis. Et comedit cum eis. Et conuescens precepit a ihrosolimis ne discederent sed expectarent promissionem patris. Hoc dicto p̄cepit eis vt egrederent de ciuitate ⁊ euanuit ex oculis eorum. ecce nona apparitio. Statiq; post comestionem apostoli. xi. ⁊ alij discipuli ⁊ mulieres de ciuitate vnanimit̄ egressi iuxta domini preceptum venerunt in montē oliueti ⁊ statim dominus iterum apparuit eis. Tunc q̄ conuenerāt ceperunt eū interrogare dicētes domine si in tempore hoc restitues regnū isrl̄. Temporale scz quantum ad quosdā impios ⁊ carnaliter sapiētes qui videntes alienigenā regnare. ⁊ iudeos esse sub prefide querebāt de restitutione regni tēporalis. Alij vero magis instructi de dilatatione ecclesie. Non est inq̄t vestrum nosse tempora vel momenta. Sed de his que ad vos spectāt estote solliciti. q̄a vos re vera acipietis virtutem superuenientis spūs sancti cuius virtute roborati eritis mihi testes resurrectionis mee. primo in ihrusalem. scō in iudea. postea in samaria. tandem vsq; ad vltimū terre. acsi tacite diceret ante regni illius restitutionem non solum ihrosolimā sed oēs iudee fines ⁊ samarie. mundi etiam terminos euangelij fama per circuitū percurret. Primo siquidem predicatum est in ihrusalē. sed ꝓpter lapidationē steffani ⁊ mortem iacobi gladio ocāsi egressi sunt de ihrusalem predicantes in finibus terre iudee. Postea transierunt ad samaritanos ⁊ inde processerunt per vniuersum orbem. ⁊ cum hoc dixisset eleuatis manibus post benedictionē videntibus illis eleuatus est. Et q̄si in quodā globo baiule nubis ascendit vt per hoc ostēderet quia ois creatura parata est obsequi creatori suo. De loco ascensionis dicit sulpicius episcopus ihrosolimitanus q̄a cum ibi postea edificata esset ecclesia locus ille in quo mstituerunt vestigia xp̄i ascendentis nunq̄s potuit sterni pauimento imo resiliebāt

marmora in ora collocantium. Calcati etiam pulueris a domino: hoc dicit documentum esse q̄ vestigia impressa cernuntur ⁊ ad eandem adhuc speciem velut expressis vestigijs terra custodit. Cumq̄ iam dominus raptus esset a conspectu eor̄ adhuc tamen suspensis vultib⁹ aspicientes in celū: missi sunt angeli vt mestos de absentia dñi confortarēt: ⁊ vt dñm in celum ascendisse demonstrarent: id est in regionem angelor̄/ non sicut helyas qui raptus in curru igneo ascendit vsq̄ ad sublimiorē regionem/ nec eam transcēdit: seo tātum translatus est in paradisum terrestrem/ qui adeo eminet vt pingat ad sublimiorem regionem.

De Reditu discipulor̄ in hierusalē ⁊ electiōe Mathie ⁊ cōmendatiōe ioseph. Ca. lxvi.

OSTQ̄ vero ascēdit hiesus reuersi sunt discipuli a monte qui vocatur oliueti p̄ter copiam oliuar̄ sabbati habens iter: id est itinere sabbati distans a hierusalem scz spacio miliarij quia nō amplius spacio licebat iudeis in sabbato p̄gredi de ciuitate vel de villa in qua erāt scz per mille passus poterant circa deambulare. vet⁹ editio habet a monte tuum luminū. Sic aūt dictus est mons oliueti/ q̄r de nocte ex parte occidentis illuminabatur igne templi: qui erat iugis in altari/ mane ex parte orientali: p̄mo recipiebat radios solis anteq̄ illustrarent ciuitatē/ habebat etiā copiam olei: qō est fomentū luminis. Cumq̄ regressi essent in hierusalē omēs vnanimit̄ apostoloe vsq̄ ad eor̄ hospicia cōduxerūt deinde ad p̄pria redierūt Tunc accesserūt apostoli in cenaculū vbi manebant ip̄i. In dieb⁹ illis id est in ipo meditullio temporis mt̄ ascēsionem ⁊ spūs sancti missionem/ loco iude electus est in ap̄lm mathias vn⁹ ex septuaginta discipulis qui ⁊ dñi miracula viderūt: ⁊ doctrinam audierūt. Nam statuerunt apostoli duos illos alijs p̄ferentes. Joseph qui dicebat̄ barsabas qui cognoīatus est iust⁹ ⁊ mathiā. De cuius laude subticet̄ quia p laude suffiat ei in apostolatum eligi Joseph vero cōmendat̄ ne tanq̄ indign⁹ respui videret̄ Iste ioseph fuit frater tuum apostolorum filiorum alphei/ nec fuit apostolus. Exmartirologio. Dic ioseph p̄dicationis ⁊ sanctitatis inseruiēs officio multāq̄ p fide christi persecutionem a iudeis sustinēs victoriosissimo fine in iudea quieuit De quo refert̄ q̄ venenum biberut ⁊ nihil ex hoc tuste ptuleut. p̄pter dominicam. Dui⁹ natale recolit̄ tercio kalēdas augusti. Co mestor. Et dederūt eis sortes ⁊ cecidit sors sup mathiam: ⁊ ānumerat⁹ est cum vndecim. Non est mō vtendū sortibus vt tradit hieronimus p hac auctoritate q̄r puuilegia pauco rum cōmunem legem nō faciunt. Non dū enī figure legales cessauerant. Ideo adhuc posite sunt sortes sicut in veteri testamēto sepe factū legitur. Si quis tamē compellatur vū sortib⁹ apostolos imitet̄ scz premissa oratiōe ad dñm.

De Mouentu spūs sancti. Capitlm. lxvij

RIMA vero die penthecostes dū essent in p̄fato cenaculo discipuli fere centum vigīti vtriusq̄ sexus p̄missionem spūs sancti expectantes: ⁊ in oratione p̄seuerātes/ fragor quidā msonuit in aere tanq̄ aduentus spūs: id est sonus vehemētis tñ vere spiritus sanct⁹ dicitur vehemēs: quasi vehens a mente: id est a mentis affectib⁹ alienans/ vel iuxta q̄d ait ille clareuallensis. Merito dicit̄ vehemens quasi ve admēs: id est etenim damnatiōr/ ⁊ repleuit son⁹ ille vel spūs sanctus omēs in domo sedentes. Et apparuerunt illis dispartite lingue tanq̄ ignis: id est radioli ignei in modū linguarum msidentes capitibus singulor̄. Ipsa aūt species creature qua spūs sanctus visibiliter descēdit ad quem vsum tūc descenderut in apostolos exp̄ssit. Species enī ignis ostendit spūm sanctum: tunt eis datum esse ad robur: species linguar̄ ad scientiam/ lingua enī scientiā explicat. Ignis vero testam roborat Dat⁹ est etiā spiritus sanctus apostolis ante passionem q̄n missi sunt ad predicandū ⁊ dictum est eis: egros sanate/ demones eijcite. Post resurrectionem etiā dat⁹ est eis ad alium vsum q̄n insufflauit: ⁊ dixit eis. Accipite spūm sanctum ⁊ cet̄a. Et tunc ceperunt loqui varijs linguis. Erant aūt in hierusalem iudei viri religiosi ⁊ in iudea habitantes ⁊ p̄ter illos multi alij supuemētes fere ex omni natione que sub celo est. q̄a multis captiuitatibus dispersi fuerāt iudei p̄cipue sub antiocho epyphane/ que captiuitas fuerat vicinior huic facto: ⁊ mō ad diem festū omnes conuenerant. Audito aūt fragore qui insonuerat in aere conuenerūt omnes ad discipulos loquētes ⁊ mirati sunt: quomā audiebāt lingua sua illos loquentes. Alij aūt irridebant eos dicentes q̄r musto plem sunt: id est vehemēt ebrij

quia vehementior est ebuetas de musto q̄ de vino defecato. Actor. Dicit glosa bede q̄ q̄uis hoc dicerent irridendo. mistice tamen verū erat. quia non vino veteri qđ in nuptijs deficit sed musto gratie spūalis erant impleti de quo dominꝰ in matheo. Nemo mittit vinū nouum ⁊ cetera. Comparatur enim spiritus sanctus musto propter plures proprietates. Comparatur etiam igni vt supra dictum est. quia sicut ignis in sua natura est inuisibilis. ſ assumpto alio corpore videt̄ ⁊ diuersi colores apparet. propter materias in quibus ardet. sic spiritus sanctus videri non potest. nisi per creaturas in quibꝰ operat̄. Item quia exurit peccata. purgat corda. accendit affectum. illuminat intellectū. Vel in igne possunt notari septem dona spiritus sancti. ideo igni spiritus sanctus comparatur. quia purgat per donum timoris. Timor enim dominꝰ expellit peccatū Item liquefacit per donū pietatis. sicut ignis metalla ceram ⁊ pinguia. Item congregat p donū scientie sicut ignis ethrogenia. vt diuersa metalla in vnam massam. Sic enim ⁊ spiritꝰ scientie. qui docet bene conuersari inter malos coniungit etiam malos bonis scđm illud. Habitabit lupus cum agno ⁊ cetera. Quia impleta est terra scientia dominꝰ. Hic est ergo q̄ habitare facit vnius moris in domo. Itē cōsolidat p donum fortitudinis. Hinc apostoli repleto igne spiritus sancti ita fuerūt robusti q̄ qui puus cedebant etiam modico timori iam ibant gaudētes a cōspectu concilij ⁊ cetera quoniam aruit tang̃ testa. virtꝰ eorum igne spiritus sancti ⁊ cetera. Item eleuat p donū cōsilij scilicet vsq̄ ad celum scđm illud. Hinc ⁊ venite et cetera. Et habebis thesaurꝫ in celis. Item illuminat p donū intellectus scđm illud Docebit vos omnem veritatem ⁊ cetera. Itē accendit per donum sapientie quo gustantur celestia. ⁊ quanto plus gustantur. tanto feruentiꝰ desiderant̄ scđm illud ecclesiastici. Qui me edunt ⁊ cetera. Hic est ignis qui iugiter debet ardere in altari cordis scđm legē de quo dicitur. Concaluit cor meum ⁊ cetera. Ignē venī mittere ⁊ cetera.

De Predicatiõe petri ⁊ conuersione octo milium iudeorum. Comestor. Ca. lxviij

HINC surrexit petrus cū. xi. ostēdens eos non esse ebrios. sed spiritu sancto repletos. ab illo missos quem ipsi interemerant scđm prophetias ⁊ de ipso predictas. his auditis compuncti sunt corde. Et ita completa est prophetia iohelis. quia post ignem spiritus sancti. secutus est fumus cōpunctionis. Ad quos petrꝰ. Penitentiā in q̄t agite ⁊ baptizemī. et accipietis donū spūs sancti. vt loquamī variis linguis sicut ⁊ nos. Hoc enim erat signum familiare in primitiua ecclesia. quia fere oēs ascendentes de lauacro loquebantur variis linguis. Et apposite sunt numero fidelium die illa. scz ipsa die pentheco stes. anime circiter tria milia. Erat aūt quidā claudus a natiuitate qui in glosa paraliticus dicitur. iuxta portā templi que dicit̄ speciosa. a speciali quodam ornamento quod apposuit ei alexander hyrcanus. Ibidem etiam posuit herodes aquilā aureā. ⁊ erat porta atrij viroꝝ mundorum. Iste rogabat petrum ⁊ iohannē vt elemosinā acciperet cū ascendissent in templum. Ad quem petrus. argentum inquit ⁊ aurum non est mihi. quod aūt habeo hoc tibi do. ⁊ apprehensa manu eiꝰ dexteram eleuauit eū ⁊ ptinus sanatus est. Videns petrus populū admirantem super hoc miraculo. locutus est ad eos. Quid mirami nos q̄si virtute nostra hoc fecerimus. sed deus patrum nostroꝝ glorificauit filiū suum quē tradidistis ⁊ negastis nomen eius. cuiꝰ nomini inuocatio dedit isti sanitatē. tunc superuenerunt sacerdotes ⁊ magistratꝰ tēpli ⁊ moignati sunt oēs cōmuniter q̄a ita magnificabāt eum quē ipsi dānauerant quasi reum. ⁊ saducei specialiter dolentes. q̄a predicabant resurrectionē quā ipsi negabāt. Et miserunt manus in eos. ⁊ posuerūt in carcerem. Multi autem qui audierunt verbū hoc crediderunt. ⁊ fuerunt qui eadem die conuersi sunt ad fidem. v. milia. Altera autem die cōgregati sunt principes sacerdotum. id est qui principatum habebant inter. xxiiij. animas qui oībus pēminebat. ⁊ cayphas et alexāder ⁊ iohannes qui post eum erant excellentiores ⁊ quotq̄t erant de genere sacerdotali. et seniores ⁊ phariſei traditionū inuētores. et scribe legis expositores euocātes eos. denunciauerūt ne omnino loquerentur. nec docerent in noīe ihesu. Ad quos illi. Non possumus inquiunt que vidimus ⁊ audiuimus non loqui. At illi comminantes dimiserūt eos. non audentes in eos manus mittere propter populum. Dimissi aūt redierunt ad suos in syon. ⁊ nunciauerunt eis. Qui cum orassent motꝰ est locus in quo erāt cōgregati. Et in terremotu iterꝫ missus

est spūs sanctus · ⁊ loquebant varijs linguis verbum dei cum fiducia·

De Communitate vite in primitiua ecclesia. Capitulum sexagesimumnonum·

OLUTUDINIS vero credentium erat cor vnum ⁊ aīa vna ⁊ erant illis omnia cōmunia· Tunc ioseph leuites: ap̄us genere cū haberet agruz vendidit illuz ⁊ posuit p̄cium ad pedes apostolorum· Unde quia cum dixisset leuites· additum est apuus genere/ vt ostenderet nat9 m dispersione ⁊ inter gentiles licebat ꝑpuum ei habere· Et est ad hērēdum verbo Bede super hunc locum/ ⁊ tenendū hunc fuisse sociū pauli: non illū qui cum mathia statut9 est· qa hic barnabas ille barsabas appellabat· Oñ lucas interp̄tationem noīs scienter addidit vt hui9 ad illum differentiā faceret· Dixit aūt quidam ananias cū saphira vxore sua voluit esse in collegio iustor: vt haberet necessaria vite sine labore/ ⁊ cum vouisset nō soluens: votū defraudauit de p̄cio agri sui conscia vxore· Qō statim preuidens petr9 in spū ait· Non es mentitus hominib9: sed deo qui scrutat corda· Audiens ananias hec verba cecidit: ⁊ expirauit· Quando enī primo ꝑmulgantur leges solent ad eas sanciendas graues vindicte exerceu· vt rigorem legis ꝑmulgate: sanciat seuerit⁹ vindicte· Unde ī initio legis nascentis p collectione lignor in sabbato lapidatur homo In initio sacerdocij duo filij aaron igne cōsumpti sunt p oblato igne alieno· Factus est aūt timor magnus in omnes qui audierūt· Similе accidit ⁊ vxori ei9 et sepelierūt eam: iuxta virum suum· Fuit enī hec consuetudo hebreorū vt coniūctionem carnis: sequeret coniunctio pulueris· Et q mulier formata ē de costa viri

De Constanti p̄dicatione· Et miraculis apostolorum ⁊ gamaliele· Capitlm· lxx·:·

ER manus aūt apostolorū fiebant signa ⁊ ꝑodigia et augebat in domo credentium multitudo ⁊ ponebant in plateis infirmos ⁊ lectulis ⁊ grabatis: vt veniente petro vmbra corpus illius obumbrati liberarent ab infirmitatib9 suis/ qa petrus priuilegiatus est in miraculis ⁊ maiora legit fecisse q̄ chustus Exurgens aūt primceps sacerdotum: ⁊ saducei repleti sunt zelo ⁊ miecerūt manus in apostolos et posuerūt eos in publica custodia· Angelus aūt domini p noctem aperiens ianuas carceris ⁊ educens eos· Intrauerunt apostoli diluculo in templū: ⁊ docebant plebem· Tūc abijt magistrat9 cum ministris ⁊ adduxit eos sine vi: nō audens facere eis violentiam ꝑpter populū qui fauebat eis: ⁊ statuerunt eos i conalio: ⁊ ait eis pontifex· Precepimus vobis ne doceretis in noīe isto saluez hiesu/ ⁊ ecce replestis hierusalem doctrina vestra· Et rñderūt· Obedire oportet deo magis q̄ hominibus· Hec audientes dissecabant cordibus suis· Tunc surgens phariseus gamaliel legisdoctor honorabilis/ omni plebi p̄cepit vt ad breue āmouerent· Iste gamaliel vt dicit clemens in quadā epla sua fuit discipulus apostolor ficut nicodem9/ ⁊ de consilio aplor erant inter iudeos vt sepe mitigarent furorem eorū aduersus eos· Mit ergo viri israhelite attendite vobis· quid actur estis super homib9 istis: quasi diceret· non debetis subito iudicare: sed expectare/ quia si op9 eorū tantum est opus hoīm per se destruetur· Si aūt opus dei stabit ⁊ non poterut destrui· Et hoc oñdit exemplo duorum scz theodē ⁊ iude galilei· Theodas magus vt dicit ioseph9 dicebat se ꝑphetam: ad cuius psuasionem multi vendidis omibus suis ⁊ sublatis ex vrbe facultatibus venerunt ad ripam iordanis/ ⁊ p̄misit se facturum post triduū vt diuideretur iordanis: ⁊ transirent sicco pede sicut transierunt filij israhel· et dum expectarent in tuduo illo: supueniens p curator p̄sidis sive cum multitudine equitū multos ex eis occidit· ⁊ caput ipsi9 theodē hie rosolimā reportauit· Post hunc extitit iudas galileus in diebus ꝑfessionis scilicet descriptionis vniuersalis ab augusto facte quādo vnusq̄sq̄ soluens censum capitis ꝑfitebatur se subditum romano imperio Iste iudas galile9 fuit esseus genere· Et vt tradit ioseph9 persuadebat iudeis vt negarent tributa romanis/ asserens eos qui decimas ⁊ p̄mitias deo soluebāt non debere soluere tributa hominibus/ ⁊ in tantum p̄ualuit hec ei9 doctrina vt phariseī ⁊ magna pars populi quereret ab ipso dño: an soluendum esset tributū cesari· Postea perijt ipe ⁊ quotq̄t ei cōsenserūt· Consenserūt ergo exhortationi gamalielis: ⁊ flagellatos dimiserūt

De Septem diaconis ad ministerium electis Capitulum· lxxi·:··

RESCENTE numero discipulorum. id est xp̃ianorum factum est murmur grecorũ. id est aduenarum gentilium in ciuitate conuersantium. vel iudeorũ qui fuerunt in dispersione nati. & inter grecos nutriti aduersus hebreos. vel q̃a viduae grecorum in cottidiano ministerio nõ admittebant. vel quia in ministerio cottidiano grauabantur. Dixerunt aũt apostoli conuocãtes multitudinẽ dixerunt. Considerate inter vos fratres viros ex vobis bonũ testimoniũ. vt ip̃i ministrẽt. vel presint ministrantib9. nos vero orationi & p̃dicationi vacabim9. Elegerũtq; septẽ. stephanum scz & philipum. et procorum & michanorem et ethymonem & permenam et nicolaũ aduenam antiocenũ. Hos statuerũt illi qui elegerant ante conspectum apostolorũ Et orantes apostoli & imposuerunt eis manũ Horum vicẽ habent in ecclesia archidyaconi ꝓterea instituti vt portent ponderus negociorũ vt episcopi liberius vacent oratiõi Sed episcopi nostri tẽpore qui cõprehendunt archidyaconos in huiusmodi administratione minus circumspectos. prouida quadã cautela dant operã huic administrationi. Et vide q̃a leguntur apostoli orantes imposuisse manus. ideo fiunt orationes in ordinibus. Hac etiam auctoritate in quibusdam ecclesiis manus imponuntur dyacomb9 in ordinatione. Qui aũt manus eis non imponunt secũ hñt auctoritatẽ bene. Q̃d enĩ dictũ est. & orantes imposuerũt eis manus. dicit intelligendum esse factũ post quia postea eosdẽ ordinauerũt ministros sacri altaris & omnimodi sanguinis. & tunc manũ eis imposuerunt. Unde & sacerdotibus cum ordinantur. manus imponuntur. Verbum autem domini crescebat & multiplicabatur numerus apostolorum in ierusalem. Multa etiã turba sacerdotum obediebat fidei.

De Lapidatione steffani & prima dispersiõe ecclesie. Capitulum. lxxij.

STEPHANUS plenus gratia & fortitudine. faciẽs ꝓdigia et signa magna in populo. Surrexerunt aũt quidã de synagoga. disputantes cũ stephano & non poterãt resistere sapiẽtie et spũi sancto qui in eo loquebat. Tunc introduxerũt duos falsos testes. qui testificarent eum dixisse blasphemiam in deũ & in moysen. Et dixit ad eũ princeps sacerdotũ. Nunquid hec ita se hñt? Tunc aggressus est stephanus facere grandẽ sermonẽ. in quo quia arguebat de blasphemia in deum & moysen. premittit commendationẽ dei dicens. deum qui locutus est in patribus & prophetis. esse deum maiestatis & gloue. Et statim ascendit ad commendationem moysi. inchoans ab altiori scilicet a commendatione patrum. a quibus descendit moyses. Postea quia dicebant eum deprauare locum sanctum Subdit de cõmendatione tabernaculi & tẽpli Tabernaculũ mãt testimonij fuit cũ patribus nostris in deserto. Sicut disposuit deus ad moysen loquens vt faceret illud scõm formã quã viderat in monte. qd habuerũt patres nostri vsq; in diebus dauid. In diebus autem salomonis templum tabernaculo successit. postea incepit eos arguere postq̃ purgauit se a cunctis obiecto. Dura mãt ceruice & incircũcisis cordibus & auribus. vos semper spũi sancto restitistis sicut & patres vestri. q & studebãt dentib9 in eum. Intuẽs in celum vidit gloriã dei. Ecce inquit video celos apertos & cetera. Tunc exclamantes clauserunt aures suas. q̃si abhorrentes audire blasphemiam. Et impetũ fecerunt vnanimiter in eum & eijcientes eum extra ciuitatem lapidabant. & testes duo scz falsi. quia dictũ est in lege. de blasphemo pria manus testium lapidabat eum. deposuerunt vestimenta sua ne inquinarentur tactu illius. secus pedes adolescẽtis sauli positis ante genib9 clamauit dicens. Domine ne statuas illis hoc peccatũ. quia nesciunt quid faciunt. Multi enĩ ex eis ipsum occidendo estimabant se implere legẽ. Et facta est persecutio magna in ecclesia que erat ierosolimis. ita q̃ omnes discipuli ꝓter apostolos qui vt pastores gregis ceteris erant constantiores dispersi sunt per regiones iudee & samarie. Actor. In hac dispersione leguntur etiam discipulorum multi exisse fines iudee. inter q̃s fuit beata maria magdalena & soror eius martha cum beato maximo postmodũ in aquẽsi episcopo. & alijs pluribus de quibus dicetur infrus. Comestor.

Tunc preuidentes apostoli q̃ ad gẽtes in posterum essent trãsituri. puidenteq; fidelib9 qui erant in ierusalẽ remansuri. ordinauerũt iacobum alphei episcopum ierosolimorum. Et imposuerunt ei manus petrus iacobus & iohannes. Ideo non a paucioribus q̃ tribus episcopis. episcopus hodie consecrat. Saul9 vero deuastabat ecclesiam discurrẽs p domos trahẽs viros ac mulieres & detrudẽs in carcerẽ

Neminẽ tamen occidebat dominꝰ custodiẽte manꝰ eius· ne sanguine innocentũ polluerent Qui autem dispersi fuerant· pertransibant de loco ad locum euangelizantes·

De Gestis philippi diaconi ꝑmi· Et de symone mago· Capitꝫm·lxxiij·

PHILIPPUS aũt diaconus scꝰus a stephano discẽdens i ciuitatẽ samarie ꝓdicabat ibi xp̃m· Et intẽdebãt turbe unanimiter his que a philippo dicebantur· uidentes miracula q̃ faciebat· Erat aũt ibi symon magus seducens gẽtem· cui auscultabant omnes estimantes eum esse ꝓphetã uel angelum uel dei filiũ· quia mentes eoꝝ dementauerat· id est magicis artib9 subuerterat Cunctis credentibus philippo euangelizanti ð regno dei in noĩe hiesu christi baptizabant· Symon quoq; uidens philippum facere miracula qualia & quãta ipse facere nõ poterat· fide baptizatus est· ut familiar9 ei adhereret & addi sceret autem qua similia posset faceret· Cũ aũtem audissent apostoli qꝝ receperant uerbũ dei samaria misert aũt ad eos petrũ & iohẽm qui orauerunt ꝑ ipsis ut acciperent spũm sanctum· Nondum enim quisquam eorum baptizatus erat· tantummodo autem baptizati erant in noĩe dñi iesu Tunc imponebant manus super illos & accipiebant spũm sanctum· Dixit autem symon ad petrum & ad reliquos apostolos· Date & mihi hanc potestatem ut cui imposuero manus accipiat spũm sanctum· Petrus autem dixit ad eum· Pecunia tua tecum sit in perditionem· quoniam donum dei existimasti pecunia possideri· Non est tibi pars neq; sors in sermone isto· Non enim est recta cor tuum coram deo· Pœnitere ergo a nequitia tua hac· & roga deum si forte dimittatur tibi cogitatio cordis tui· In fele enim amaritudinis & obligatione iniquitatis te uideo esse· Respondens autem symon dixit· Deprecamini pro me ad dominum uestrum ut nihil ueniat super me horum quæ dixistis· Et illi quidem testificati & locuti uerbum dei reuertebantur hierusalem· & multis ciuitatibus samaritanorum euangelizabant

Actor Ab hoc symone mitiũ & nomẽ habuit simoniaca hæresis· quia huius sceleris actor primus fuit in nouo testamẽto· sicut iesi in ueteri testamento dñi pene iesite uenditores spiritualium· simoniaci aũt emptores eoꝝ· Osu

aliter tamẽ utrique dicunt sine causa· Est enim simonia studiosa uoluptas emendi uel uendendi spũale uel annexũ spirituali· Comestor

Angelus aũt domini locutus est ad philippum dicens· Surge & uade contra meridianũ ad uiam que descendit ab hierusalem in gazã· Et surgẽs abiit· & ecce uir ethiops eunuchus potens i domo candacis regine qui erat super omnes gazas eius· Erat enim consuetudo eunuchorũ custodire thesauros potentium· Uenerat adorare in hierusalem· & ut tradit in alijs historijs ꝑ eum miserat multa dona in templo in hierusalem regina candacis· Nam omnes regine ethiopum dicebant candaces sicut roma in imperatores cesares· nec habebat regimen regio illa· nisi a feminis· Cunctis reuertereturethiops ille sedens super curruum· & legens ysaiam· rogauit philippũ ut ascenderet & sederet· Qui euangelizabat illi iesum· & baptizabat eum· Et cum ascendisset ð aqua spũs domini rapuit philippum & inuentus est in azoto·

De Transitu eiusdem philippi ceterorũq; diaconorum· Ex martirologio· Ca·lxxiiij·

IC Philippus diaconus signis & prodigijs inclitus apud cesaream requieuit· iuxta quem tres filie ipius uirgines prophetisse iacent tumulate· Cuius natale celebrat octauo kl9 iunij· Item quarto kl9 ianuarij apud aprũ natale beate nicanoris diaconi de septem primis qui gratia fidei & uirtute admiranda gloriosissime est coronat9· Item decimo kalendas februarij philippis natale beati permene de septez diaconib9· Hic quoq; traditus gratia dei a fratrib9 miundũ officiuz predicationis plena fide consumas martirij gloriam adeptus est· Item quito nous aprilis natalis sancti prochori diaconi de illis septez· Hic etiã fide & miraculis clarus apud antiochiam martirio est consumat9· Item tertio decimo Kalendas maij natalis beati timonis diaconi de septem primis qui primus apud heroã doctor resedit· ac deinde uerbuz dñi disseminãs uenit corinthum· ibiq; a iudeis & grecis ut traditur primo flãmis iectus· sed nihil lesus est deinde cruci affixus martirium impleuit· Eusebius in historia ecclesiastica libro tertio·

Porro nicolaum unũ ex illis septem nicolaite hæresis fuisse auctorem se habere iactabãt· Sz clemens alexandrin9 in tertio stromatũ libro hec de eo scribit· Pulcram habet uxorẽ

hic habuit· Et post ascensionem xpi cum increparetur ab apostolis tanq̄ de iniuria zelotipie· productam in medio uxorem suā si quis eam vellet habere permisit· Ex qua occasione isti qui sub eius nōie sectā sibi ꝓpue libidinis assumpserunt· promiscuos nunc t illicitos cōcubitos appetunt· Mihi autem compertū est· nicolaum nullam prorsus agnouisse mulierē· preter eam quam in uxorem acceperat· cuius etiam liberi femine quidem vsq̄ ad vltimā senectutem virgines permanserunt· filius etiam ipse sanctitatē incorrupti corporis custodiuit Que cum ita se habeant· constat illud quod in medio apostolorum pro zelotipie suspitiōe uxorē ꝓduxit· ex contēptu vicij vel libidinis gestū· quo p hoc continentē se esse ostenderet· eius rei q̄ minime videbatur expetere· contemnendam magis q̄ expetendam carnis edocēs voluptatem·

De Conuersione pauli t initio predicatiōis eius· Capitulum· lxxv·

NOLIOS adhuc spirās minarū t cedis in discipulos domini· id ē ad cedē eor aspirans· accessit ad principem sacerdotum· t petijt ab eo litteras ad synagogas que erāt damasci· vt ei⁹ auctoritate siqs inuenisset damasci huius vie viros ac mulieres· vinctos duceret in ierusalem· Et cū appropinquaret damasco· subito circumfulsit eum lux de celo· Et cadens in terram audiuit Saule saule quid me persequeris in membris scilicet meis? Durum est tibi contra stimulum calcitrare· id est potentiori rebellare· Viri aūt qui comitabantur cum eo· stabant stupefacti audientes quidem vocem ipsius pauli· nō ei⁹ qui loquebatur cum eo· Et surrexit de terra factusq̄ est cec⁹ corpore· qui prīo fuerat cec⁹ mente· Ad manus aūt illū trahentes manib⁹ scilicet suis manus eius tenētes· t quasi cecū ducentes· introduxerunt eum damascum· Et erat tribus dieb⁹ non videns neq̄ manducās neq̄ bibens· In quo triduo credit a spiritu sancto didicisse euangelium· vt glorietur ad galathas· Nec te moueat si quādoq̄ legatur conuersio eius facta prīo anno dñice passiōis qñq̄ secundo· Alterum enim de anno vsuali· qui incipit a kalendis ianuarij· alterū de anno emergenti dicitur· Erat aūt damasci xpianus nomine ananias· t dixit ad illum in visu dñs· Vade in vicū qui vocat rectus t quere saulū· Ecce enim orat acsi diceret· Nō est timend⁹ quia factus est de saulo paulus· de lupo agn⁹ t ego etiā reuelaui ei aduentū tuum· Ingressus ananias introuit ad eum imponens ei manum Confestim ceciderūt ab oculis eius q̄si squame t visum recepit· Et surgens baptizatus est· Et continuo ingressus per synagogas predicabat t confundebat iudeos· affirmans quia hic ē xpus· Post hoc notificate sunt ei insidie iudeorum· quia custodiebant portas ciuitatis die ac nocte· vt eū dolo interficerent nō iudei· sed ciues damasci prepositusq̄ gētis aretheq̄ regis ad petitionem iudeorum· Discipuli autē eius nocte dimiserunt eum in sporta p murū·

Beda super actus apostolorum· Non autem statim post baptizmum suum venit in ierusalem ad apostolos· sed vt ipse galathis scribit· prīo abijt in arabiā· t inde est reuersus damascum· Utrum autem prima vel secūda vice pertulerit insidias non facile patet·

De Historia assumptiōis beate virginis marie t qualit apostolis reuelata est· Ador Capitulum septuagesimumsextum·

ANTUM vero dei genitrice marie· quedam scripture dicūt· scīlicet anno post ascensionem dñi migrasse a corpore· t eodem anno resurrexisse· atq̄ in celū corporaliter assumptā fuisse· Dā miletus smirne episcop⁹ hec de ordinatiōe eius scribit que a iohāne apostolo cui cōmendata fuerat audisse se asserit in hunc modum· Milet⁹

Leucadius qui nobiscum t cum apostolis conuersatus est· animo temerario discedens a via iustitie· De virtutibus quidem apostolor multa vera dixit· De doctrina autem eorum multa mentitus est· Sed t transitum beate virginis marie· ita impio deprauauit stilo· vt ecclesia dei non solum legere noluerit· sed etiā audire nephariū sit· Nos ergo vobis que ab apostolo iohanne audiuimus· hec simpliciter scribentes vestre fraternitati direximus· Cū dominus ihesus in cruce pendens· matrem suā iohāni quem pre ceteris diligebat discipulis commendauit· ex illa hora in iohannis cura p mansit· q̄diu vite huius incolatum transegit· t dum apostoli mundum sortibus suis in predicationem sumpsissent· ipsa in domo parentū illius iuxta montem oliueti consedit· Secūdo igitur anno postq̄ xpus celum conscenderat· dū die quadā desiderio xpi succēsa lacumaret·

ecce angelus dñi aſſ eam aſtãs ſalutauit eã· ⁊ addidit· Ecce ramum palme de paradiſo dei attuli tibi· quẽ portau facias ante feretrũ tuũ cũ in die tua fueris aſſumpta de corpe· Ecce enĩ expectat te filiꝰ dei cũ omnibus virtutibꝰ celi· Cui maria dixit· Rogo te vt cõgregent ad me omẽs apoſtoli domini mei/qõ annuens angelus cum magna claritate diſceſſit·

Qualiter ad eam apoſtolis congregatis filius ſuus ei apparuit· ⁊ animam eius in celum premiſit· Capitulum·lxxvij·

CCIPIENS virgo palmaꝫ illam que minima claritate fulgebat· egreſſa in montẽ oliueti· orauit ⁊ rediit· Et ecce dum ſubito ꝓdicaret iohãnes in epheſo hora tertia die dñica/terremotus factꝰ eſt magnus· ⁊ nubes eleuãs eum adduxit ante oſtium vbi erat maria· Que videns exultauit· dicens ſe tertia die diſceſſurã· Oſtenditq; ei veſtimẽta ſepulture ſue· ⁊ palmam luminis quã acceperat· monens vt illam ferru ante lectum ſuũ faceret cum ad monumẽtum pergeret· Cui ille Quomõ ait ego ſolus parabo exequias· niſi veniant fratres ⁊ coapoſtoli mei ad reddendũ honorem corpuſculo tuo· Ecce aũt ſubito per impetum dei omnes apoſtoli ꝺ locis in quibus ꝓdicabant· in nube rapti ſunt ⁊ depoſiti ante oſtium domus· vbi erat maria Inter quos ⁊ paulus qui aſſumptꝰ erat cum barnaba in miniſterio gentium· ⁊ ſalutãtes ſe inuicem mirabant· cur eos dominꝰ illic congregaſſet· Cũq; vnanimiter oraſſent dñm vt cauſam conuentꝰ ſui oſtenderet ſibi· ecce ſubito venit ad eos iohãnes ⁊ indicauit eis omnia hec· Ingreſſi aũt domum ſalutauerũt mariam omnes· Quibus ipa ſalutatis· dixit· Nõ me defraudauit deus conſpectu veſtro· Nũc vos deprecor vt omẽs vigilemꝰ vnanimiter vſq; in horam illam in qua dñs venet· ⁊ ego ſum receſſura de corpore· Cunq; conſenſiſſent· ⁊ cõſolantes eam tuduo in die laudibꝰ vacarent die tertia circa horam tertiam· ſup omnes qui erant in domo illa/ſopor irruit nec vllꝰ vigilare potuit· niſi ſoli apoſtoli/⁊ tres virgines q̃ ibi erãt· Et ecce ſubito deſcendit dominꝰ hieſus cum multitudine angelorꝫ ⁊ ſplendore magno· Et angeli hymnũ dicebant laudantes deum· Tunc ait dñs veni electa mea ⁊ intra receptaculum vite eterne· Tũc illa proſtrauit ſe in pauimento adorans dñm ⁊ ait· Benedictum nomen gloie tue domine/qꝫ dignatꝰ es me humillimam ancillã tuam eligere ⁊ arcanũ tuum mihi commẽdare· Memor eſto igit mei rex glorie· tu scis qa in toto corde dilexi te· ⁊ theſaurum mihi creditũ cuſtodiui· Quapropter ita qꝫ me ⁊ libera de poteſtate tenebrarũ· vt nullus ſathane impetus mihi occurrat· ne videaꝫ thetros ſpũs obuiam mihi venientes· Cui ſaluator rñdit· Cum ego miſſus a patre ꝓ ſalute mũdi fuiſſem ſuſpenſus ĩ cruce ad me pinceps tenebrarũ venit· ſed nullum in me ſui operis ĩuenire valens· victus abſceſſit· Tu ergo qui dem videbis eum lege humana geneus· ꝓ quã ſortitura es finem mortis/ ſed non poteut tibi nocere· quia ego tecum ſum vt eruã te· Dem igit qa expectat te celeſtis milicia vt introducat te in paradiſi gaudia· Hec dicente dñio Illa ſup lectum ſuũ decubuit· ⁊ gratias agẽs deo· ſpũm emiſit· Dixeruntq; apoſtoli aiam eius tanti candoris eſſe· vt nulla mortalis lingua poſſit enarrare· Tũc ait dominus apoſtolis· Accipite corpꝰ ⁊ deferte in dextram partem ciuitatis ad orientem· ⁊ ibi inuenietis monumentũ in quod ponẽtes illud· expectate donec veniã ad vos· Hec dicens· tradidit aiam michaeli preposito paradiſi· ⁊ ſtatim diſcedẽs cum angelis aſcendit ad celos·

De exequijs eiuſdem virginis Et miraculis ꝓ eam tunc oſtenſis· Capitulum·lxxviij·

RES aũt virgines que ibidem erãt euigilizantes ſuſceperũt corpus ⁊ laueruntmore funereo· Cunq; ſpoliaſſent illud veſtibꝰ· tanta claritate reſplenduit vt tangi quidem poſſet ꝓ obſequio· videre autem ꝓ nimia luce coruſcante· nõ poſſet· Cunq; veſtiſſent illud lithis· paulatim lux illa ſubtracta eſt· Erat aũt facies marie lilij floribus ſimilis· ⁊ odor ſuauitatis magne egrediebatur ex ea· Tũc igit ſanctum corpꝰ impoſuerũt feretro· eleuanſq; petrus feretrũ a capite· cantare cepit· Exijt iſrael de egipto· Portabat autem paulus cũ eo corpus· ⁊ iohãnes palmaꝫ luminis ante feretrum· Ceteu vero apoſtoli cantabant voce ſuauiſſima· Apparuit etiã corona nubis ſup feretrum magna valde· ſicut arcus iuxta ſplendorem lune ⁊ angelorũ exercitus erat in nube ſuauitatis cantum emittens Reſonabatq; terra magne dulcedinis ſomitu Tunc egreſſus de vrbe popul9 fere quinquagin milia hoim mirabãtur· dicentes· Quis eſt hic

sonus tante suauitatis. Dictūq; est illis. ma-
ua mater ihesu exiuit modo de corpore. ⁊ discipuli ihesu laudes dicta eā dicūt. Et respiciētes viderunt feretrum gloua magna circūdatum Onus aūt ex illis qui erat princeps sacerdotū in suo ordine. furore ⁊ ira repletus dixit ad reliquos. Ecce tabernaculum illius. qui nos ⁊ omne genus nostrū turbauit. qualem gloriā accepit. Accedensq; voluit lectum euertere ⁊ corpus ad terram deijcere. Statimq; manus eius aruerūt ab ipsis cubitis. ⁊ lecto adhesērūt Et eleuantibus apostolis feretrū. pars ipsius pendens ibat. ⁊ pars ad lectū adheserat. torquebaq; supplicio vehementi. Angeli quoq; qui erant in nube. percusserūt populū cecitate Tunc princeps ille clamabat. Deprecor te sancte petre. ne despicias me in tanta necessitate. quia crudor valde. Qui respondit. Dñō est meum tibi dare auxilium. si autem credis ex toto corde in dominū ihesum. accede ad corpus ⁊ osculare lectum et dic. Credo in deum et in dei filium. quem ista portauit in vtero. Et sic larga pietas eius qui saluat indignos. dabit tibi salutē. Quod cum ille fecisset. statim oīs dolor recessit ab illo ⁊ sanatus est. Tunc cepit deum large benedicere. ⁊ de libris moysi testimonium in laudes xpi reddere. ita etiā vt apostoli mirarent. ⁊ fierent pre gaudio nomnis domni. Petrus vero dixit ei. accipe palmam de manu iohannis. ⁊ ingrediens ciuitatem. in uenies populum multum cecatum. ⁊ annūcia eis magnalia dei. Qui autem crediderunt pone palmā super oculos eorum ⁊ videbunt. Erat enim populus multus plangens ⁊ dicens. ve nobis qa similes facti sumus sodomitis ciuitate percussis. Cumq; ille mandatum petri compleuisset. qui crediderūt/visum receperūt. Quīq; tñ ex eis in duricia cordis pmanentes mortui sunt. Regressus autem princeps sacerdotum ad apostolos. retulit palmam enarrās omnia que facta fuerant.

De Sepultura eius ⁊ assumptione corpous in celum. Capitulum septuagesimūnonū

POSTOLI vero portantes corpus ad locū estimatū. posuerūt in monumentum nouum. Clausoq; sepulcro. expectabant sedentes ante ostium. sicut preceperat dñs. Et ecce subito aduenit dñs ihus cum innumerabili exercitu angelorū ⁊ clarutate magna. Et ait ad apostolos. pax vobiscū fratres. At illi respondentes dixerūt Fiat misericordia tua domine super nos. quēadmodum speramus in te. Tunc saluator ait. antequ ad patrē ascenderem vobis pollicitus sum. qd vos qui secuti estis me in reg. ⁊ cetera Dānc aūt ex tribu israhel elegit iussio patris mei. vt habitarem in ea. Quid ergo vultis vt faciā ei. Respōderunt apostoli. Si placeret ante potentiam maiestatis tue. visum fuerat nobis seruis tuis. vt sicut tu deuicta morte regnas in gloria tua. hoc corpusculū resuscitans tecum eam duceres in celū. Tunc dixit ihus. Fiat iuxta vestram sentenciā. Precepit ergo michaeli vt deferret animā virginis. Et paulo post. ecce gabriel reuoluit lapidē ab ostio monumenti. Et ait dominus. Surge amica mea ⁊ proxima. que non sensisti per coitum corruptionē. nō patiaris in sepulcro corpous resolutionem. Statimq; surrexit maria de tumulo. Et prouoluta ad pedes domini orauit eum dicens. Non possum domine dignas tibi gratias rependere pro beneficijs que conferre dignatus es mihi anille tue. Sit nomē tuum benedictum in secula. Dominus aūt osculatis apostolis ⁊ salutatis. eleuatus in nube receptus est in celum. ⁊ angeli eius cum eo beatā mariā in paradisum deferentes. apostoli q̄q; nubibus suscepti. reuersi sunt vnusquisq; in sortem predicationis sue.

Quid de prefata historia sentire liceat.
Actor. Capitulum octuagesimum.

EC historia licet inter apocrifas scripturas reputetur. pia tñ videtur esse ad credendū. ⁊ credentibus vtilis ad legendum. Hoc aūt solum ibi videri potest a veritate dissonū. q̄ apostoli tam diu dispersi fuerunt post passionem domini. Cum eusebius in historia ecclesiastica dicere videat. eos lōge post fuisse dispersos. scz imminente captiuitate que facta est per romanos. Sed forte primo dispersi sunt per loca vicina. ⁊ ad extremum transierunt in regiones longinquas. Nam et hugo floriacensis dicit. q̄ primo dispersi sunt per regiones iudee ⁊ samarie. ac demū abierūt ad gentes. vel forte q̄ prius factum erat. eusebius longe post recapitulat. Nam q̄ longe ante captiuitatem dispersi sint. liquet ex hoc. q̄ paulus p tres annos a conuersione sua vemens ihersolimā. neminem apostolorum vidit misi petrum ⁊ iacobum episcopum. ⁊ forsitan

de assumptiõe barnabe ⁊ pauli · vel hec histoꝛia loquit̃ p anticipatiõz · vel histoꝛia actuũ per recapitulationẽ · Cetez q̃ beata virgo coꝛporaliter in celũ assumpta sit vt p̃dicta histoꝛia refert: ecclesia quidẽ nõ asseꝛit · N pleruscz tñ magnis ⁊ oꝛtodoxis viris pie creditũ est: ⁊ fideliter predicatũ · Nam etiã aug9 in sermõe de assumptione eiusdem virginis ita loquit̃ · Qui mariam in vita p̃ ceteris gratia sui honoꝛauit: pium est credere q̃ in moꝛte speciali eam gratia honoꝛauit · Putꝛedo aũt ⁊ vermis obpꝛobꝛium est humane conditioꝭ · N quo obpꝛobꝛio cum hiesus sit alienus natura marie excipitur: quã hiesus de ea suscepisse p̃batur · Caro enim hiesu: caro marie ·

De Reuelatiõe super facta sanctimoniali Elisabeth · : · Capitm · lxxxi: ·

ET HOC etiã erat visio cuiusdam sancte elisabeth: in qua sic legit̃ · In anno quo mihi per angelum dñi annũciabat̃ liber viarũ dei: in octauo assumptionis marie matus domini in hoꝛa diurni sacrificij fui in excessu mentis: ⁊ appaꝛuit mihi illa consolatuꝛ mea domina celoꝛũ moꝛe suo · Tũc sicut ab vno ex seniorib9 nostris p̃monita fueram: rogaui eam dicens · Domina mea placeat benignitati tue vt de hoc nos certificare digneris: vtrũ solo spiritu in celũ assumpta sis an etiã carne · Et dixit · Quod inquius: nondum scire potes · futurum tñ est vt p te reueletur · Ego itaq̃ toto illo anno mihil de hoc vel de angelo qui mihi familiaris erat: vel ab ipa cum se mihi p̃sentaret: amplius interꝛogare audebam · Sed iniunxit mihi frateꝛ ille aliqs oꝛationes quib9 hoc impetrarem ab ea · Euoluto aũt anno: cum adesset rursum festiuitas assumptionis eius erã languens egritudine dierum multoꝛum · Et vt erã iacens in lectulo in tempoꝛe diurni sacrificij vem in mẽtis excessum: ⁊ vidi in loco valde remoto sepulcrũ multo lumine circumfusum: ⁊ quasi speciem mulieris circumstante angeloꝛũ multitudine · Et post pusillum erecta de sepulcro pauter cũ illa multitudine astãtium eleuata est in sublime ⁊ in celũ recepta · Post modicũ vero tempoꝛis quãdo hec vidi: pgressa est domina mea ad ostiũ luminis in quo eã videre consueui: ⁊ stans ostẽdit mihi gloꝛiam suã · In eadez quoq̃ hoꝛa assistebat mihi angelus dñi qui venerat mihi annũciare decimum quintum libꝝ sermonez · Et quem

sui ab eo que esset visio quã videraz · Qui respondit Ostensum est tibi hac visione quomõdo tam carne q̃ spiritu dña nostra in celũ assumpta sit · Post hoc iterũ ab eo sciscitata sum qñto die a dormitione ei9: resurrectio coꝛporalis eius acciderit · ⁊ de hoc me rursum benigne certificauit dicens Eo die quo nũc celebrat̃ eius assumptio: de hac vita migrauit · quadragesimo aũt post illum: id est nono kalẽdas octobꝛis: resurrexit · Sancti vero patres / qz nullã certitudinem coꝛporalis ei9 assumptiõis habuerũt ideo diem tãtum dormitionis ei9 solennem statuerunt: quẽ ⁊ assumptionem appellauerũt illi: qui etiã carne assumptam indubitãter credidꝛerunt · Expletis aũt duobus annis rursum mea dña appaꝛuit · Dumq̃ mecũ conferret sermones pluꝛimos · interꝛogaui eam: quãto tẽpoꝛe post ascensionem dñi vixerit sup terram · Quibus verbis meis placide rñdit: se superuixisse anno integro ⁊ tot diebus quot sunt a festiuitate ascensionis domince: vsq̃ ad diem assumptionis marie · Et nunquit aio: affuerunt sepulture tue apostoli domini? Respondit / omnes affuerũt: ⁊ cum magna veneratione coꝛpus meũ terre commendauerunt · Quadam aũt die annũciationis dominice cũ iterum mihi dña mea appaꝛeret ausa sum / ⁊ hec ab ea sciscitari: cuius etatis fuerit quãdo annũciante angelo verbũ dei concepit · Quic quoq̃ mee interꝛogationi sic rñdere dignata est · Quidam inquit annos tũc habui: atq̃ insup tantũ temporis: quãtum est a commemoꝛatiõe mee natiuitatis vsq̃ ad festum dñice annũciationis ·

De Miraculis post eius assumptionem p eam gestis · Actoꝛ · Capitm · lxxxij ·

POST assumptionem vero suã beatissima virgo multis miraculis p diuersas oꝛbis partes claruit: diuersis quoq̃ temporib9 clarificata est · ex quibusquedam fide digna: ⁊ a religiosis viris approbata: ad ipius honoꝛem: ⁊ legẽtium edificationem huic opeꝛi inseꝛere volumus bꝛeuiter in hunc modũ · Ex maziali magno · Beate marie basilica a constantino mirabili opeꝛe fabꝛicata remitet: ad quã adducte columne cum p̃ magnitudine lauari nõ possent: ac diebus singulis casso laboꝛe fatigarẽtur / apparuit beata virgo p visum dicens · Noli molest9 esse / coniũge tibi tꝛes pueꝛos de scolis: qꝛum adiutoꝛio qõ vis: implere possis · Quod ⁊ factũ

est· presatumq; est populis spectare mirandū spectaculum vt q multitudo virorum fortium leuare nequiuerat·tres pueu absq; virtute p fecti corporis summa velocitate subleuarent· In vrbe toletana cū ab archiepiscopo m die assumptiōis beate virginis marie misse solēnia agerentur·ꝛ a populo preces domino deuote funderentur inter ipsius misse secreta quedam vox querula· de celo elapsa est in hunc modū heu heu q̄s dira calamitas q intra filij mei saluatoris mundi salutifere crucis signaculo signati gregis ouilia manet ꝛ regnat iudaice gētis insania que filium meum vnicum lumen·ꝛ salutem fideliū iam secundo conuicaā·ꝛ crucis supplicio mortificare conatur·hoc cū intentiōe sedula popul9 precepisset archipresulis ꝛ plebis cōmuni cōsilio decretum est· vt ad domos iudeoꝝ eiusdem ciuitatis accederent ꝛ pgerent ꝛ q virginali voce conquestum est solicite et prudenter p quirerent·ommibus itaq; domoꝝ abditis perscrutantibus ·inuenta est quedam imago cerea· quam quasi viuētem ad xp̄iane fidei ꝛ professionis dedec9 sputis colaphis ac morte crucis pecunie deficerabant· Hac igit̄ inuenta xp̄iani dolum ꝛ pfidiam iudeorum doluerunt·ipsoq; mox nec tradiderunt·

De Illo qui filium virginis pro se fideiussorē iudeo tradidit· Capitulum·lxxxiij·

In vrbe byzancia fuit quidam qui nominis sui famā volens extendere largas q̄s habebat opes largos in sumpt9 cepit expendere· Cūq; in largiendis deficeret·opibus pprijs sumpto ab amicis mutuo ere· multo etiā illud expendit· Et cum iam nec pecunias nec amicū vel etiā xp̄ianum a quo mutuaret̄·inuenire posset iudeum quendā adijt obnixe rogans vt ei mutuo aliquid daret· Qui cum vadem aliquem peteret·ꝛ ille pmt9 non haberet quid ei traderet·quia inquit alium vadem inuenire neḡo velles ne pro vade acipere dn̄m meum ihesum xp̄um quem colo·At ille ihesum xp̄um deum esse non credo· Sed quia eum hominem iustū ꝛ prophetam esse non dubito hunc mihi si p vade dederis mdubitanter acipio·At ille inquit ipsum·quia tibi presentem dare nequeo per imaginē suam vadem pro me ꝛ fideiussorē tribuo· Qō si ante constitutū diem p̄teriero seruus tuus in posterū fiam ꝛ mihilominus tn̄ tuam tibi pecuniam post terminum reddam· Ille rn̄dit̄ Fiat vt dicis·ambo ergo pauter amboq; anima cōuenientes ad ecclesiā beate marie virginis astiterūt eius imagini imaginē filij sui in gremio suo tenēti·Manū ergo ipsi9 imaginis xp̄ianus tenēs·ꝛ ipsam paul̄ iudeo tenendam tradens vadem pro pecunia dedit· Quid plura xp̄ianus accepta pecunia nauem parat merce multiplici onerat· ꝛ per equora fertur· ꝛ vsq; ad barbaras nationes longe a byzancia effertur·Venditis mercimonijs suis ditatur naues nouas multiplicat ꝛ pegrinis mercib9 onustat· Dūq; per singulos dies negocia meditaī dies pecunie reddēde a memoria elabit̄· Cunq; iam non nisi vnus dies superesset·repente ei in mentē venit q dies reddende pecunie tam prope instaret· cum locus eiusdem reddende valde longe distaret· Tunc stupore percussus terre collabitur ꝛ ex animis fere p eo q acciderat redditur· Concurrunt famuli contristantur cuncti· Causas doloris requirūt·Rnsum nullum accipiunt· Tandē ad se reuersus ait· Quid mania meditaris· Nomine dominum tuum ihesum xp̄um pro te fideiussorem dedisti· Ipsi ergo pecuniam trade vt eā creditori tuo restituat quomodo velit cōmitte·Confestim igitur scrinium fieri fecit pecuniam iudeo debitā iusto pondere appēsam inclusit manu· ꝛ ei qui mare fecit gubernandā cōmisit· Mirum dictu q̄ deo mihil impossibile factu sub vna nocte per multa equoris spacia scrinium bizancie illabitur vrbi ꝛ iudei supra mare habitantis inter vndas mane astitit domui de qua scilicet domo mane mancipiū forte egressum inter vndas scrinū conspexit manu attingere misus est sed eius manu scrinium se subtrahere visum est· Ille domū recurrit dño quod viderat nunciauit· Judeus ergo exiens conspectum scrinium protensa manu arripuit secum delatum in domum aperuit· ꝛ vacuatū pecunia lecto suo supposuit·Post aliquantulum vero tēporis audiens q xp̄ianus ille esset regressus ꝛ peregrinis mercibus ad modum multiplicat9 more impatiens ad eum accessit Et premissis gratulabundis aliquib9 verbis improperādo sic intulit· O veraces chustiani Ille autem· Cur ait ista prosequeris· Qui inquit ille pecuniā a me accepisti·ꝛ eam mihi die statuto non reddidisti·At ille ait· Omne ait qō mihi prestiteras tibi reddidi· Qui ait habeo testes multos prestite pecunie·tu vero nullū reddite·At ille·ip̄m inquit habeo testē quem ꝛ fideiussorē· Mecū ergo veni ꝛ ei9 ip̄e testimoniū audi· Ambo igit̄ eccleſiā pauter

adeunt: ⁊ imagim saluatoris cum multis assistunt. Tunc xpianus. Domine inquit hiesu christe: sicut dei ⁊ homis verus es filiꝰ testimonium perhibe veritati. vtꝝ scz huic iudeo redderem quicquid pstiterat mihi. Tunc audientibus cunctis: imago rndit. Testimonium phibeo tibi qꝝ die constituto: omne prestituz ei reddidisti: his indicijs qꝝ scrutum quo pecunia clausa fuerat sub lecto ipius iacet. Audiens iudeus stupuit Signa cognouit ⁊ horruit: ⁊ relicto iudeismo christiane fidei cum omni domo sua: colla submisit.

De Illo ꝑ quo virginis imago se obijciens: iaculum excepit. Capitm. lxxxiiij.

STi qdam mundapiꝰ aurelianensi ciuitati proximꝰ quod auenon nꝰ cupatur vbi ecclesiam i honorem beate virginis mane ciues edificauerūt. Qui cū aliquādo ab hostibus obsessi intra oppidum gemerent. magis dei gemitus manet: qꝝ in viribus ꝓprijs confidentes: cum paruulis ⁊ mulieribus cum eis confugerunt: ⁊ imagim sancte virginis deuote assistentes: ois clamoris eius auxilium deposcunt. Completisqꝝ precibus lacrimosis redeūtes imaginem secū deferunt: ⁊ ad tutelam sui ac terrorem hostiū in porta statuerunt. Quidam aūt e ciuibus stans in porte custodia post imaginem mittēs in aduersarios iaculum: magnam de hostibus stragem faciebat. Dunc latētem quidam hostium aspitiens nequissime inquit: mortem nō effugies/nec iam tibi subueīre poterit effigies: nisi portā deserēs vrbem appetere festines. Cūqꝝ vibrasset hostis iaculum in ciuem illū sagittarium: mirabile dictu imago genu exerit: ⁊ iaculo se obijciens illud excepit. Sicqꝝ homiem sibi deuotū: ab imminenti periculo defendit. Qui gaudens ꝑ virginem se mirabiliter liberatum: statim sagittā in aduersarium dirigit: ⁊ blasphemum deijcit. Dispersus ꝑ ora populi rumor facti miraculi: ad hostes quoqꝝ puenit. Cōclamatur ab omnibus: qꝝ sancti dei genitrix pugnet ꝑ ciuibus loci illius. Audiētes hoc hostes/stupore simul ⁊ terrore permoti: arma ꝓijciūt. pacē annuūt: ecclesiam dñe nostre adeunt: ⁊ magna donaria offerentes: de cetero se nihil loco illi nocituros: sub testificatiōe ꝓmittunt: vbi vsqꝝ in hodiernum diem imago illa ꝓmanet/in eodem loco: iaculum adhuc gerens in publice erecto.

De Cleruco cui virgo lac infundens: linguam restaurauit. Capitulum. lxxxv.

LERICUS quidam suppetēte rerum facultate seculo deditꝰ/matus domini amorē ⁊ reuerendam eiꝰ memoriam: inoleuerat animo: vt qñcunqꝝ ingressus vel ꝑ ecclesiam contingeret ei trānitus nulla seculi sollicitudo: nulla surrupꝫ posset obliuio: quin cum omni deuotione ⁊ humilitate genu flexo illa angelica salutatiōe eam honoraret dicens. Aue gratia plena dominus tecū Rursumqꝝ genu flexo Beatꝰ venter q te portauit christe: ⁊ beata vbera que te lactaueūt dominū ⁊ saluatorem nostrum. Dic aliqñ morbi lastia corpus tactus: desperatus est/tantumqꝝ dolor inualuit vt linguam ⁊ labia sua dentibꝰ comanducaret: idipsum de membris suis facturus si ꝓmitteretur. Cūqꝝ iam lingua ⁊ labijs penitus consumptis vehementer a suis in alijs membris teneretur: iaceretqꝝ horrendꝰ aspectu: sensibus corporis exemptꝰ: vidit iuxta lectuli sui caput assistere ꝑsonam pulcram facie ⁊ reuerendo aspectu quantū datur intelligi: angelus eiꝰ erat. Dic egroti sui erumnas deplorans in hunc modū lamētabiliter vigebant. Quid est o domina misericordie: fons pietatis/hec ne est gratie ⁊ gloie salutatorū. Dic ne ē lingua in beatificationem ventris ⁊ vberū: et partus tui longo vsu: ⁊ ardenti affectu sic assuefacta: vt pene nihil sonare nouerit in ecclesia dei. Domina dña. si tu dees tuis: quis adeuit suis? Non sic domina non sic: ad nihilum deuenient spes hominū: si in te mundi nō inuenire refugium. Dec cū in auribus ille tantum egri declamaret: ⁊ in eiꝰ tantum oculis deploraret: apparuit virgo mater dñi ⁊ quasi de negligentia satisfaciens in seruulum suū de qua insimilabatur ad lectulum egri ꝓpius accedit. extractaqꝝ vbera: visa est ꝓtinus immittere in os egri ⁊ sancti lactis sui rore infuso/subito sigue integritatem: ⁊ labijs antiquum decorem ⁊ in toto eiꝰ corpore pristinam restaurauit sanitatem: redditusqꝝ sensibꝰ continuo surrexit: sanus ⁊ incolomis/⁊ factam circa se misericordiam/etiā si lingua taceret repentina vita ⁊ morum mutatione omnibꝰ cepit predicare. Ete mim se ⁊ sua dei seruitio mancipans deceto vitam duxit religiosam.

De Muliere quam inter manus undas ꝓtexit pauentem. Capitulum. lxxxvi.

IN LOCO qui dicitur tumba·est in honore ecclesia sancti michaelis archangeli honorifice constructa· Qui locus occeano circundatus·ipsi9 estu terribilis ꝓpter accessum ⁊ recessum maris·aduenientibus omnib9·⁊ limina sancti michaelis archangeli petere desiderantibus· bis in die sinum protendit· non autem vt cetera maria gradati·verum ꝓcipiti cursu actrifico fomitu accurrens· sepe interrapit iter agentes Quadam igitur festiuitate ipsius archangeli turbis ad eius limina properantib9· ecce iam in medio arene positis· Erat autem inter eos quedā paupercula mulier vidua partui·oino iam grauida· fomitus terribilis maris subito intonuit· Et cunctis prepeti cursu amentium more fugientibus. Illa mulier sola remansit· vsu etiam pedum pre nimio terrore ⁊ dolore atq; labore destituta·irruerāt enim in eam dolores subiti·Clamabat cū eiulatu miserabilīe auxiliū petens·Sed vnusquisq; seipsum tueri cupiēs audire dissimulabat· Igitur humano deficiente auxilio·recurrit ad diuinū/deum lacrimabili voce inuocās·⁊ ei9 gemitucē manū sanctumq; archangelum michaelem·populus quoq; omnis ad hoc spectaculum consistens· manus ad sidera tendens·dei ⁊ matris eius auxiliū flebiliter inuocabat· vnuersis ergo xp̄i auxiliū implorantib9 aduenit pia dei genitrix ⁊ vt ipsi mulieri videbatur manica super eam proiecta·ita intactā a terrisono impetu maris reddidit· vt nec minima etiā gutta tori9 abyssi vestimenta illius contingeret·ibi enim q̄si in tutissimo habitaculo posita· filium pepert· sine timore vllo permanens·donec itercū mare fluctus suos retrahens in se liberum iter eundi mulieri preberet· Itaq; cum puero ad littus venit·⁊ que sola in mari relicta erat·exies iā nō sola miraculi spectaculū oī popło tradidit

De Abbatissa pregnante quam dei mater ab infamia liberauit. Capitulum·lxxxvij·

DAM quedā sanctimonialiū noīe ⁊ actiōe abbatissa·strenue sancti regiminis curam exequens· ⁊ spūali zelo subiectam sibi congregationē ⁊ sacri ordinis custodiam pio vigore constringens·Ꝫ quia bonorum ꝓfectus prauis animis liuoris ingerit penas·ceperunt ei monales mala pro bonis rependere· ⁊ ꝓ impensa minima cura regiminis· odiorum studia exercere· Sodauit quoq; se liuor eas·insidiatoris antiqui semp infesta malignitas· Nā eius suppātata fraudibus· illa pia mater cū sacrifero suo incesti crimine mouetur ⁊ concepit· Nec tamē destitit regulari vigore subiectum sibi gregem ad obseruantiā ordinis coartare· ⁊ mutiles vagādi licentias singulis denegare· Instante autem tempore partus· tam per incessum q̄ per dīū a monialium mulierū sagacitate deprehendit̄ res que singularum relatu in noticiam omniū perducitur· Ossq; se in ea causam accusatiōis muenisse exultant·quā suis voluptatibus aduersam iudicabant·Sculbuntur litere accusatrices cunctis deprehensi episcopo·in cuius illa loco erat dyocesi· Imminebat aūt illa nefande pontificis aduentus·⁊ ipsa onere suo qō studiose celauerat· iam grauis sibimet quid ageret ignorabat·Erat autem ei priuata capella· vbi cottidiano vsu solebat horas beate virgini deuotius quo poterat affectu decantare Hanc ingrediens· laudes solitas deuotissime persoluit· finitis horis toto corde ⁊ corpore se in oratione prosternens· precibus lacrimosis ac profundis suspirijs pijssimam dei genitricē mariam obnixius exorabat· eius interuentu ⁊ reatus sui veniam obtinere·et horrenda ob probria imminentis sibi confusionis euadere· Inter hec subitaneo depssa somno·in silentiū cōmutatis clamoribus obdormiuit·Cui dormienti·pia virgo duob9 comitantib9 angelis apparuit· ⁊ mestam clementer alloquens ait Audiui orationem tuam· Doleus me tibi a filio meo dulcissimo impetrasse·⁊ peccati venia·⁊ a confusione quam times liberationem plenissimam·Tunc duob9 astantib9 angelis precepit eam prolis onere quo grauabatur exonerare·⁊ cuidam heremite in vicino posito deferre·Cui ⁊ mandauit eius curam per·vij· annos gerere·Quod ⁊ fecerunt·Demq; abbatissa euigilans· omni quo puus crucibat̄ onere· carere se sensit· ⁊ deo ac liberatrici sue incessabiles gratias egit· Interim inuitatus antistes veniens·capitulum intrauit·⁊ abbatissam vocari cepit· Que ingressa in loco sibi solito·presuli consedere festinauit·Quam accedentem antistes obprobrijs aggreditur· ⁊ iniurijs fatigatā citius exire compellit· Duos quoq; clericos· qui diuulgatū cunctis explorēt post eā mittit·Qui accedentes ⁊ attendentes nullūq; in ea signū veteris pregnātis deprehendētes·innocentiā ei9 ꝓsuli renunciāt· Ꝫ illos ipse pecunia corruptos estimās:ꝓ semetipꝫ rei veritatem curiosius explorat· Nullūq; in ea

cumimis obiecti signū inueniens: ad pedes ei⁹ corruit: ⁊ uemiā de illatis iniurijs expostat: omnibusq; que ei cumen obiecerāt: uehementer iratus/ p̄cepit vt de monasterio citius exirēt. Abbatissa uero eas licet maliuolo animo: tñ uera dixisse perpendens/ ad honorem liberatuis sue: maluit peccatum qō fecerat epyscopo reuelare/ quā cumminatuces suas aduersa pati pmittere. itaq; coram eo se humiliter pstrauit: ei omnem rei ordinem pandit. Mirat ille ⁊ deum de immensa gloriose genitricis sue pietate benedicens: duos ex clericis ad heremitaz p causa pueri sollicitus inquirēda transmittit Qui eūtes ⁊ de puero sāsitantes: edocti sunt ab homie: puerū eo die natum: ⁊ a duob⁹ iuuenibus ad eū paulo ante delatum: ⁊ ex parte beate marie sibi ab eis cōmendatum cōspiciunt. Et reuertentes omia pontifici referunt. Letus igit puerū vt mater dei p̄ceperat cum homine dei septem annis pmisit nutriendum: quē post m sui curam susceptū: ad literas posuit: ac religione ⁊ scientia clarum educauit. Ipo quoq; tādem in dño requiescente in episcopatu ei⁹ successit: ⁊ beate genitricis marie gloriam/ vita ⁊ verbis magnifice p̄dicauit.

De Puero qui virginis imaginem anulo sub arrauit.. Capitlm. lxxxviij.

IOANNM pueru clerici ante quādam ecclesiā ludū pile exercebant. Quorum vn⁹ qui habebat in manu anulum: quē ei puella quedam donauerat carnali amore ducta. timens ne forte assidua pile p̄cussione frangeret: diuertit ad ecclesiam vt alicubi eum reponeret: donec post ludum eum recip̄eret. Ingressus itaq; añ imaginem beate virginis marie: intuit⁹ eam: ⁊ admirans ei⁹ pulcritudīnē genu flexo: salutauit deuote ōgnem/ ⁊ addidit dere ī omnib⁹ ⁊ p̄ omībus ⁊ oib⁹ formosior/ ⁊ illa etiā q̄ mihi hunc anulū amoris munere dedonauit. Idcoq; ei renūcioteq; deinceps amare ⁊ tibi seruire decerno: itadumtaxat vt ego vice reddita amore tuo dign⁹ inueiar. Sic igit p̄fatus puer anulū suū digito imaginis quē sursum hēbat erectū indidit. Quo accepto q̄si condictū approbās ⁊ fidem adhibens mirabile dictu digitū suum imago constrinxit. Quo viso puer stupore pmotus: circumstātes aduocat: ⁊ rei nouitatē mirantibus salutationis ordinem ⁊ voti conditionem enarrat. Qō illi audientes eū seculo renunciare: ⁊ votum p̄soluere hortabātur: quatenus genitricis dei seru⁹ ⁊ amicus sicut dixerat: haberet. At ille spinis diuitiaz obstantibus egre q̄ monebatur audiens: ingrat⁹ extitit. ⁊ post modicum imaginī mentit⁹: uxorē ducere non expauit. Sed p̄ma nocte nuptiarum beata virgo maria/ quasi inter ipm ⁊ uxorem ei⁹ media recumbens apparuit anulū digito p̄tendens: ⁊ infidelitatis eum arguens. Exātatus ille de somno circa se palpitās querebat imaginem: ⁊ nō inuenīs eam: credidit esse fantasma. Iterum aūt somno detent⁹: uidit eam sibi assistere. non sicut pri⁹ alloquentem blande/ sed cum indignatiōe vultum auertentem: ⁊ tormenta durissima p̄ contemptu sui ⁊ voto irrito cōminantem Guiglans igit ⁊ iterata ammonitiōe perterritus: relictis omnibus q̄ habebat: eadem nocte in heremū clam secessit. vbi habitum monachi: vitamq; p̄fessus domine ⁊ amice sue cunctis diebus vite sue deuoto animo deseruiuit.

De Illo quem sub aquis protectum ad litus ōgo dei genitrix maria duxit. Ca. lxxxix

RAT nauis in medio maris peregrinis onusta quoz deuotio orationum gratia partes hierosolimitanas adibat. Dui⁹ nauta cum sensisset nauem hiare inferius ⁊ aquas irrumpe: ⁊ se nullatenus subuenire posse. festim⁹ cymbam q̄ intus ferebatur in mare deposuit. ⁊ cum epyscopo quodam ⁊ alijs quibusdam nobilioub⁹ in eam descendit. Onus tñ cum descendere vellet: in mare cecidit: pelagiq; statim ad ima mersus: nusq; p̄ comparuit. Nauta vero q̄s in naui relinquerat: alloquens mortis omnib⁹ imminere discumen non euitādum innotuit: ⁊ vt peccata sua confitentes: animas suas deuote deo commendarēt: admonuit. Qui ⁊ ita fecerūt. Nec longa interfuit mora: illis in celū clamātibus: ⁊ ecce nauim subintrātib⁹ aquis hiatu maris pmitus absorpta ē. Epyscop⁹ vero cū cetis lacrimosa suspiria funderis sociorz animas commendo commēdabat. quorum corpora tam horrēdo discumine perire videbat. Cunq; p equoreas vndas oculoz aciem circumuolueret. si forte aliqua suffocatorū corporum indicium videre posset/ ecce marinis e fluctib⁹ columbas speciosas alibi quidem vnā/ alibi duas vel plures subito vidit emergere. celiq; secreta celeri sub uolatu penetrare. Quas cum sociorū animas

anias aduerteret esse: quãtum fleuerat puus
qa socios ꝓfocau videret. Tanto tunc magis
ꝛflebat. quia cũ socijs prefocatus non erat.
Qui cum tandem cymba ꝛuectus: terram cũ
socijs applicuisset. ecce socium quem cecidisse
mt duas naues in mau dixim9: ꝛ de mau illico
viuum ꝫ incolomem vident exire. Querunt
stupentes ꝫ ꝛ recepto socio exultãtes quod
ei acꝺerit: quomõ a maunis fluctib9 liberau
fic potuit. Qui ait beate genitricis dei cum in
aquam caderem nomen exclamaui. ficq; eius
ꝫ memouã habendo et nomen ꝛclamãdo: ad
ima pelagi ꝛuem. Mt ipsa misericordie mater
virgo maua que memorum suorum immemor
esse nullatenus potest. mihi sub vnois astitit:
pallioq; suo me clemẽt contexit: ꝫ contectũ
sub aqs vsq; ad litt9 ꝓuxit. Dec eo dicẽte
laudes deo referũtur: ꝫ mater misericordie ab
ommbus predicatur.

De Illis quos de tempestate maris eripuit ꝫ
puella cui9 lingue vinculũ soluit. Ca. xc

BBAS quidam aliqñ in medio
maris butanmi cũ alijs minia mul=
tis oppressus est tempestate: adeo
vt omnes de vita cogerentur desperare. Alij
itaq; beatum nicolaum. alij sanctum petrum:
alij pium andreã. vel quẽlibet aliũ inuocabãt
vnusquisq; enĩ quẽ familiarẽ sanctũ habuerat
eum in necessitate sua familiarius inuocabat.
aliqua etiam offerebant munuscula: vt mous
est tempestate: mauna deprehensis. Cunq; vi
deret abbas oẽs istos vel alios min9 potentes
sanctos inuocare. neminem autem matrem mi
sericordie pius maunũ ceterus oĩbus miserere
potentiorẽ mauam nominare: quid est inquit
quod agitis fratres. Quid ceteros qui minus
possunt tantum inuocatis: ꝫ ipsam que plus
ommbus potest reliquistis. Bonum quidem
est quod facitis. sed multo melius esset: si oẽs
vna voce matrem misericordie acclamaretis.
Quo illi percepto omnes vna voce matrem
dei noiant. ꝫ vt sui miserearur: oẽs ꝓclamant
Ipse quoq; abbas qui preter vnum pomum
nil comederat. quiq; per duos dies ac nocles
ita afflict9 erat. ꝙ vix respirare poterat illud
responsouũ. Felix nãq; es cum suo verficulo
Ora ꝓ populo deuotissime cũ monachis suis
cantare cepit. vixq; finierant popul9 precem
cum lamentatione: ꝫ monachi cantum cum de
uotione. Et ecce in sũmitate mali lux magna
instar cerei apparuit. que noctis tenebras fu=
gans omnes qui erant in naui sua clauitate ꝓ
fudit. Totaq; pelagi cessauit tẽpestas ꝫ celi
regina iubente facta ẽ trãquillitas. Nec mul=
tum post dies serenus illuxit. ꝫ terre ad quas
tendebant nauis applicuit. In suburbio no=
uiomensi quedam puella paup victum manu
ꝫ arte querens cum in die festo anũciationis
dominice prout nendo mous est mulieribus
filum saliua madefaceret. idem filũ lingue eius
adhesit. ꝫ labijs vtraq; quasi cõuinculata di=
storsit. labioq; intumescente pene lingua ob=
mutuit. pre nimioq; dolore os ei9 dẽpauerat
saliua coagulata: in spumã ꝫ labia lingue cõ=
nexa vim naturaliter expuendi amserãt. puella
flebat: ꝫ quid ageret/ ignorabat. viam eam
ad impetrandam celitus indulgentiam sancto
presentauerãt eligio. sed redierunt infecto ne
gocio. Itur postmodum ad sancte marie mo
nasterium pontificale: id est ad pontificalẽ sedẽ
nouiomẽsis ecclesie. ibiq; in cõspectu astantiũ
ꝫ pro ea rogantiũ gratia diuina labellulo vin
culum excussit ꝫ populum ad gratiarũ actionẽ
prouocauit.

De Imperatrice cuius castitatem eripuit a
violentia seruorum. Capitulum. xci.

DIU quidam romanus impator
cui prouidit dei clementia vxorem
genere ꝫ moribus nobilissimam ac
pulcritudine honestissimã: nec turpis aut car=
nalis delectatio illos captiuabat. sed mutuo
sobue ꝫ iuste sub legali coniugio se nõ medio=
criter diligebant. Venit autem in mentem
imperatoris vt perageret longe lateq; ꝓ orbẽ
visitare loca sanctorũ. Accepto itaq; assensu
a coniuge ꝫ regnum et quendam fratrẽ suum
adolescentẽ attentius ei cõmendans digressus
est. Ipse aũt dictus adolescens specie decept9
imperatricis in amorẽ eius vehementer exarsit
ꝫ tandẽ etiã quo stimulo vrgeret ei apperuit.
Cunq; ei pluries molestus esset. ꝫ illa perit9
renueret. tandẽ muerni cecato ad ei9 amplex9
se venturam simulate ꝓmisit. Interim vero
turrim quandam parare non distulit. in qua
duos adolescentes ꝫ duas puellas ad seruien=
dum iuueni mittere curauit vt necessaria ꝫ
illi sursum cũ funibus traherent. Determinato
aũt die quo impatrix ꝫ iuuenis turrim illam
prefatam conscenderẽt: vt ille qõ desiderabat
expleret: gauisus ẽ. Qz illo ꝑeunte ꝫ intrãte

pudica dña in domũ rediit retẽto iuuene i tu
Sedit aũt sub imperatuce roma pacifica: do-
nec imperator rediret ad ꝑpua/post quĩq; an
nos. audiens aduentum eius: gauisa est valde
Jussitq; nobiles ⁊ maiores cleri in occursum
eius secum exire: ⁊ vicos ciuitatis ornari decẽ
ter/fratrem quoq; imperatoris mconsulte de
turu emisit: vt fratu obuiꝰ exiret. Qui in oc
cursu illius regnum ꝑuenit: ⁊ vice versa ma
le eam infamauit. Requisitus enĩ a fratre cur
tam afflictꝰ ⁊ pallidus ⁊ cune deformis esset.
Respondit cũ lacumis. Mi frater kaussime:
meretux pessima coniunx tua: sicut cũ multis
formicari consueuit: meiꝑm in scelus precipi-
tare secum temptauit. Nullus enĩ ab eiꝰ im-
pudico amplexu ex q̃ recessisti prohibitꝰ est.
Quod ego ferre nõ potui: sed ab ea recedens
in quadã turre me vsq; nunc incluſi. Audiens
imperator quas nõ sperauerat in vxore contu-
melias nũciari: dolore cordis ꝑcussus pene ex
animis in terrã corruit. Post spaciũ vmꝰ ho-
re surrexit: ⁊ confortatꝰ astantiũ consolatio-
nibus equũ ascendit. In crastino aũt impera
tur cum multo comitatu ciuitatis: ꝑuenit ad
virum suum. Que cũ illum vt dignũ erat am
plecti vellet: ꝑcussa ab eo grauit in facie cõfu
sa cecidit. Vocatis quoq; duobꝰ seruis impa
tor ait. Quia nõ est cum meretrice certandũ
ite in siluã profundam ⁊ ducite eã ad decollã-
dum. Qui cũ ad locum vbi decollãda erat per
uenissent: admirantes eiꝰ pulcritudinem: di-
xerunt ad inuicem. Puuſq; interficiat: cogno
scamus eã/ quia nõ est in mundo pulcrior illa
Irruentibꝰ illis in eam: illa suspiciens in celũ
voce lacrumabili dei respectum ⁊ virginis san-
cte mare efflagitabat auxilium Quidam aũt
nobilis heros nõ longe iter faciẽs cũ comitatu
multoꝝ: qui limina apostolorum ⁊ loca san-
ctorum rome visitauerãt. audiẽtes clamorꝰ
resonare siluã/ primo putauerũt aliquam fe-
ram in retibꝰ corruisse. ⁊ veloci cursu illuc ve
nerunt: vicentesq; tam venerabilem ꝑsonam
seruos impudicos distrahere: morti eos cona-
te tradiderunt.

De Alio casu consimili circa eandem imperatricem. Capitm. xcij.

EQUIRITUR mulier que esset: ⁊ cur illi talia contigerãt. Ut illa celata dignitatis altitudine: sup plici vultu ⁊ humili voce rogauit: vt eam do minus eorũ secum duceret: ⁊ ab ea ancillare obsequiũ saluo honore pudicicie reciper. Qui petitioni eiꝰ libenter annuens: illam ad ꝑpua pduxit. Quam vxor eius honorifice suscipiẽs vnicum ei filium educãdum commisit. Puerulo aũt illa suscepto maiorem adhibuit diligen tiam q̃ si ipa eum genuisset. Fugiebat lasciui am: frequentabat ecclesiam/ sed nec ibi mali-gnus spũs temptare desijt: quam tñ vincere nõ valuit. Erat quidam miles in curia qui amorem eius ptingere cupiens: blandis ꝓmo nibus ac multis ꝓmissionibus eã vt sibi in cõ iugium copularet: temptauit. Illa vero ca-ste se eũ diligere rñdens: amore domini sui cu ius erat frater: nubere ei omĩo negauit. Quã ob rem cepit miser tractare in animo q̃d muli eri que eum in tanta vilitate habebat pacaret vt occideret: vel fugaretur. Itaq; in tempe-sta noctis hora ductu dyabolico: venit vbi il-la dormiebat: ⁊ infans in sinu eiꝰ sibi commẽ datus: gutturq; pueri filij fratris sui ꝑ medi-um secauit: ⁊ gladium in manu mulieris dor mientis: relinquens recessit. Cũ ergo sanguis occisi pueri ꝑ lectulum decurreret: ⁊ latꝰ mu lieris inficeret: exclamata vehementer expauit. Et cum se miserã exclamasset: sollicita mater ⁊ pater de filio: surgẽtes comite de lecto: ve nerũt cũ lumine ad filium: quẽ iugulatum vi dentes: ⁊ cultrũ in manu mulieris/ quãtus do lor eos inuaserit: ⁊ omẽm familiam explicare vix potest. Demit demiq; sceleratissimꝰ homi da: fictas lacumas fundens: ⁊ voluit occidere tãti sceleris ignarã: dicens fratri suo. Nonne dixisti huc meretricem ĩ multis cumĩbus alia patua iudicatam interfici/iã vt igni traderet dignam eã facit mors filij tui. At ille heros no bilis ⁊ vxor eiꝰ eam interfici ꝓhibentes: mã dauerunt nautis ad portum ꝓximi maris: vt eam in alienã terram ducerent. Demit ergo ꝑ fusa lacrimis: ⁊ comas decerpens: cum seruis ad mare ⁊ intrauit nauem. Cumq; naute ꝑ al tum nauigassent: cõsiderata eiꝰ specie: allocu ti sunt eam vt eis assentiret. Resistentiq; ob amorem pudicicie: dixerũt/ vnum e duobꝰ eli ge: aut nobis commisceri: aut in mari ꝑcipita ri. Rñdit illa se libentius inter fluctus deficere q̃ eorum libidinosis petitionibꝰ assentire. Qui mutato consilio in q̃dam alta rupe que añ eos i mari eminebat deo ꝓuidente eam reliq̃runt.

De Medicina quam ei beata virgo inuotuit. Capitulum. xciij.

BJ cum totã noctem duxisset in somnem summo diluculo mane et tuduano ieiunio afflicta parum obdormiuit. Apparuitq; ei sancta virgo maria regina glorie: admirabili facie stellãti oculoz ace dicẽs ei. Quia multa propter ficem casti coniugij seruandã sustinuisti aduersa. omnis ãmodo temptatio impioz a te expellenda est et quas passa es iniurie manifestabunt. Collige herbam que est sub capite tuo. et quibuscunq; leprosis dabis bibere in nomine domini sanabuntur. Exãtata igit mulier: et de visiõe letificata cum deuotis orãib9 herbam collegit cui similẽ añ non viderat: et cyrotheras de manibus suis extrahens impleuit. Dora aũt ĉda naute a deo missi iter facientes iuxta ripem illã vocati ab ea applicuerunt. Qui videntes eam tam venerabilem esse personam cõdolentes ei receptã in naui duxerũt ad portum. Egressa aũt de naui inuenit leprosum vultu miserabilẽ Attrutãq; herbe portiunculam cum vino dedit ei bibere. Et confesti sanat9 est. Exijt fama eius longe lateq;: et venit ad ciuitatem illam in qua erat impius ille leprosus effectus qui fratris filium in finu huius domine occiderat. ad hunc multis precibus adducta: sed nec ab ipso: nec ab vllo de familia domus cognita rogatur obmixe a fratre illius leprosi vt ei subueniat. et quicqd mercedis inde velit: recipiat Illa se subuenire ei promittit: si de ommibus peccatis coram ea et septem personis cõfessus fuit. At ille quidem confitẽs multa dixit: sed celabat scelus quod in ea cõmisit. Respondit ei mulier nil ei proficere mendacium suam abscondito vllo criminali. Tunc ait frater suus cuius filium interfecerat. Apeu frater cor tuũ et mũda ab omni peccato: et si quid aduersum me male egisti totũ tibi dimittat. Resolutus itaq; in lacumas qualit egerat: manifestauit. Audiens heros expauit vehementer dicens se pl9 de amissiõe nobilissime mulieris q; de morte filij tuste esse. At illa respondit: domine mi ego sum mulier illa que malum pro malo nõ reddam: sed bonum pro malo retribuam. Restituto illo sanitati rogabant eã vt ibi maneret. et quem sanauerat: in sponsum acciperet quibus non acquiescens recessit. et sananda leprosos nonnullos roma incognita petijt. Ibi q; pluimos a lepra mundauit. Bz et fratrẽ impatous vlciscẽte deo muasit lepra grauissima vsq; ad mortẽ ad quem curandũ adducta sed a nullo agnita simili mõ. et hũc peccatum suum quod in eam commiserat cõfiteri cora papa et senatu romano fecit. Quo audito imperator flẽs et pugnis facie pectusq; percutiens se miserum exclamauit. flebant quoq; omnes qui aderant: et audierant recordationem imperatoris egregie. At illa fletus eorum non sustinens. sanato puer iuuene dixit: quia ego sum illa. Tunc quanta letitia populũ romanũ impleuerit: non est facile dictu. voluitq; eam imperator quasi a deo resuscitatam in vxorem et populus in dominam accipere: sed illa intra se aliter agens dixit ad papam. Votum feci in tribulationibus meis dño me nulli vlteri9 viro coniungere: sed in monachali veste sanctimoniam seruare. Requiratur ergo anima mea de manu tua: si timẽs vel diligens hoiem plus q; deum: veste sancta non velauerus me. Tunc ille mox eam benedixit et mouit.

De Muliere que conceptum ex filio puerum interfecit. Capitulum. xciiij.

DIT quidam diues rome cũ vxore sua vetq; genere nobilis. morib9 laudabilis sola eis ples deerat cum ad votũ cetera cederent vniuersa. Conuersiq; ad dominum postulabant filium effusi in misericordijs pauperum commendantes se ad omnem consuetiam scõm deum: qui videns afflictionem eorum dedit mulieri conceptum et peperit filiũ. Quo nato regales preparant delicie: sonãt organa: chori ordinant. Interea dum de caro filio pater minus cauto amore gratulat cautate a carnalitate aliquantisper suffocata: non ita deuote vt puer in datous giouam assurgit vel gratiã queut. Aliqtiens tamen ad se reuersus compungebat. nec illi9 carnalitatis impunitatẽ ferebat esse impunitã Tandem pepigit fedus cũ deo vt sumptis pennis columbe in peregrinã regionem vel in viã solitudinem auolaret. vbi ignot9 et ignobilis viueret. vbi puritatis vel pacis interne solidi tatem seruaret. Sed quia alligat9 erat vxori cor eius ad sui propositum inclinauit assensum Que quidẽ querulos gemit9 ingemiare cepit et singultibus concusso pectore cum lacrimis dixit. Quamuis moleste dulcissim vultus tui sustineam absentiam. hoc solũ tamẽ amaritati cordis habeo solacium et giouandi priuilegiũ q; amori meo solum video preponi xpm. Et quia vo tũ hoc sanctissimũ scio libez te dimitto tantum vt amore casto me corde retineas

illo exultante: sed in gaudio victrix consci-
entie exultãte matrisfamilias soluta a lege vi-
ru iam licentius que chusti erant cogitabat &
libralitatem in pauperes exercebat. Interea
paruulum suum a lacte suspensum: a cunis ab
stractum propensius nutriebat. & delicijs resi-
diebat. Omni die: aut matris herebat gremio
aut pendebat collo. Omni nocte inter matris
vbera morabatur. Omni in loco in memoria
versabat. Sicq; succedentib9 infãtie puericia
et pueritie adolescentia. & tunc mater non eũ
ab amplexu artabat: nõ ab osculo repellebat
non etiam a lecto. Quid plura? Carnalis a-
mor: quia non mutuauit cautele se inclinauit
corruptele/filius p manuto admittitur. Con
ceptoq; fetu mater misera corde & corpe an-
gustiat. & impellente hinc mœ verecũdie & do
lous estu: pene in despationem labitura. Spe
aũt vemie ducta & animata: nõ desistebat a ie-
iunijs: & orationib9 vigilijs & elemosinis. In
terim veste ad hoc congrua ventris celato tu
more/& p falsam hilaritatem: vultus cordis
dissimulato dolore: ventũ est ad diem part9 &
tunc magna velut mare contutio eius. Hinc
enĩ suadebat dolou silentium timor & verecũ-
dia/hinc impellebant ad planctum dolor & an
gustia. Sicq; nascitur infelix puer: sumptur9
de ortu occasum: de initio finem. Nã seua ti-
gris vix bene natum arripiẽs suffocauit: & suf
focatum in latrine ima pijciens: preppera se
pultura damnauit. Et tunc quidem hommes
tam grande piaculum latuit.

Qualiter eam demon apud regem accusauit. Capitulum. xcv.

SED mũdi princeps cũ in anima ca
ptiuam mulierem teneret: cogitauit
tropheum de ipsa carne statuere vo
lens etiã in eam seuire flagellis q̃ sibi seruierat
in flagicijs. Sumpto igit̃ demon scolaris cle-
rici schemate romam venit. & curiã intrauit: p
ceres salutauit. Interrogat9 quis esset: cle-
ricus inquit. sum potens in scripturis: nullus
mihi secũdus in q̃onibus soluendis in secretis
edicendis. Et vt peritie mee certam habeatis
experientiam: dicat quisq; quicq̃d poscit: et
ego illi manifestabo furti actorẽ. Auditisq; om
nium causis certo veritatis responso: singulis
satisfaciebat. & furti reum fugam etiã si fur au
fugisset: palabat. Ad noui famã coniecto-
ris tam exteri q̃ indigene conuenebãt. latro
nes diffugiebant: aut esse quales fuerãt: desi
nebant. Interea dum sic placet regi & opti-
matib9 ei9 plebi sua damna resarcit de ore suo
pendentem: rege ipso p̃nte turbam circũstan-
tem sic allocutus est. Si vos credulos & attẽ
tos pollicerer mihi auditores: mira loq̃rer. & q̃d
dam vix credibile auditu: horribile dictu: cru
dele actu vobis enarrarem. Misericordie domi
q̃ nõ estis consumpti: q̃ roma funditus non
corruit: cum facin9 in omnibus detestabile in
ea patratum sit. Mulier enĩ illa quam sanctis-
simam dicitis: que i vrbis vestre plateis ex an
gulis sibi p ypocrisim fame titulum erexit: sce
leratissima est: & omĩm crudelissima feminarũ
Nam de p̃prio filio conceptum filium: p̃prijs
manibus trucidauit. ac ne videret: in latrinaz
p̃iecit. Ad hanc vocem omẽs consternati: no
li inquiunt blasphemare mundicie sacrauũ: pi
etatis templũ: multe femine congregauerunt
diuitias: sed hec supgressa est vniuersas. Doc
est inquit ille q̃d dixi: quia difficile credere tis
mihi. Veniat vt examinet̃: & interim rogus
in media platea paretur. in quo si confessa vel
conuicta fuerit: viuens incendat̃. Si autem
ego: ligatis manibus a tergo mediis mittar
flãmis. Placuit regi & satrapis ei9: & missis
satellitib9: iussit eã honorifice introduci. Cui
intranti palladium: omnes assurrexerũt. Rex
etiã ipse sedem ei parari iussit: & sibi consedere
fecit. Factoq; silentio: ait ei. Nõ te latet no-
ui fama vatis: quem suscitauit de9 in salutẽ ro
mane gentis? Quod aũt non parum dolem9:
in multis te accusat. & nõ satis credibilia nob
contra te dicit testimonia. Confitere ergo si
q̃d fecisti peccatum/& da gloriã deo: & purga
te a crimine obiecto. Illa aũt vnctiõe que de
omnibus docet inspirãte respondit. Quamo-
do grauis est causa: & nil sine cõsilio facere do
cet sapiens/nec ego tutũ fore credo coram re
ge & p̃ceribus eius sine consilij patrocinio al
legatioz exercere. Sic acceptis moucijs egres
sa non est confisa in homine: sed toto confu-
git corde ad chustum.

Qualiter beata dei genitrix: eam liberauit ab obprobrio:. Capitulum. xcvi.

IR aũt vite venerabilis: Iudamus
nomie tunc temporis romanã crna
bat kathedram. Cui9 pedibus p̃uo
luta cum gemitu cordis & lacrumarũ torrente
calamitate sue retexuit historiam. Ruptisq;

vestibus: ⁊ euulsis cumbus/requisiuit ab eo
vtrū per quodcūq; malagma pēitentie curari
posset vulnus peccatricis cōsciētie. At ille
vidēs compūctionem in ea esse vehementem
⁊ totus sup eam pietatis viscerubus affluens
confisus de dei misericordia reatus veniam. ⁊
vite remedium promisit dicēs. Animequior
esto filia: quia maior est dei pietas q̄ queuis
iniquitas. Nam ⁊ petrus p lacrimas nō solū
reatus sui veniam: sed ⁊ apostolici principat⁹
obtinuit dignitatem. Sic maria magdalena
per satisfactionē lacrimar⁹ de vase contumelie
meruit effici vas gloue. Matrem vero ihesu
mariam consulo vt pre omnib⁹ inuoces: eāq;
assiduis precibus frequentes. Ipsa enī vnica
spes humane reconciliationis: ipsa precipua
causa eterne salutis. Nolo autem tibi multa
iniungere: qa tempus habes breue. Sz dīica
oratio tibi sit absolutio pro peccato. his ser-
monibus animata mulier manus in celum cor
ad mariam leuabat: orans eam in multo fletu
vt eius liberaretur intercessu ab impeditione
aduersarij: ⁊ a confusione commun. Statuta
itaq; die cum familiaribus p̄rexit ad ciuitatem
⁊ erat eius spes de celesti adiutorio pendens:
⁊ cor maxime in maria fiducia habens. Nec
deesse potuit mater misericordie tam miserabi
libus suspiciis penitentis: sed inuisibiliter eam
protegens presentia sue maiestatis iudicande
astitit ante tribunal terrem iudicis. Hac igit
beata comite mulier munita intrauit consisto
rium: ⁊ a rege et populo reuerenter excepta
consedit in medio omnibus facta spectaculū.
Tunc omni ore clauso: ⁊ aure apta. Rex ait
cleuco. En quam accusasti domnā. presens
narra si quid habes. At ille intuitus mulierē
mirabat: que hec esset. re vera enim non ipsa
erat que pu⁹: sed altera. quia p gratiā sancti
spiritus alterata. Cunq; omnes mirarent vt
loqueretur! non est inquit hec incestuosa ⁊ ho
micida illa quā accusaui. Hec enim est sancta
hec speciosa inter filias ihrusalē. Hec est que
ascendit de deserto delicijs affluens innixa sup
dilectum suum. Quod enim dicere timeo. ⁊
tacere non possum. Maria mat ihesu ei assistit
eamq; confouet ⁊ custodit. Ad hanc vocem
omnes in stuporem versi: frontes suas vexillo
crucis armauerunt. ⁊ diabolus virtute signi
salutatus non sustinens: quasi fumus euanuit
ex oculis eor. Omnisq; cōcio gaudēs mane
iuxta gratiarum persoluit. ⁊ mulier sic liberata
a macula consciētie ⁊ fame coram pplo muerit
grande nomen iuxta nomen magnor⁹ qui sunt
in terra.

De Vidua paupere quā in morte honorauit
Capitulum nonagesimumseptimum.

IOANNM parrochie preerat p̄-
spiter in seculo potens ⁊ glorioſus
sed nō min⁹ vicijs q̄ diuitijs plen⁹
Hic sub cura sua habebat diuitem nobilem ⁊
pauperculam viduam. Qui vno tempore de-
cumbentes responsum mortis acceperunt in se
metipsis vocatus est presbiter: vt morientem
diuitē visitaret. ⁊ accepta confessiōe: data q̄
cōmunione exiturā animam deo cōmendaret
Qui de rapienda solummodo lana non de oue
curanda sollicitus: vt diuitis nundū vidit ire
festinauit. Intrauit palacium: penetrauit cu-
biculum: vbi iacebat diues purpura ⁊ serico
circundatus auro: ⁊ gemmis ornatus/ super
plumar⁹ mollicie resupinatus. Ibi inuenit
circūstantium multitudinem seductoria adula
tione diuiti solacia persoluentem. Coniunx ⁊
filij atq; omnis familia domin⁹ lamentabant.
Sed ⁊ q̄ plures ex ipsis ad rapinam hereditatis suspensi: licet verbotenus mortē audacie
⁊ presumptionum damnarent. Eam tamen
tacito cogitationum estu precabantur citius
euenire: ⁊ hominem de medio tollere. Itaq;
presbiter secretum petijt. ⁊ qualemcunq; con
fessionē extorsit. Demde sessione firmata num
mi captatoru cautatis affectū simulās cōpati
cepit. ⁊ condolere q̄rere quid vellet: que pars
corpus grauius se haberet. Inter anceps
gladios securitatem ⁊ pacem falsus prophēta
pollicebatur. verbisq; mendacibus lenie bat pa
rietem cui domus ruinam minabatur. Interī
superuenit quidam ex parte vidue qui diceret
eam in extremis agentē xp̄iane salutis reme-
dia postulantem: sed presbiter dum se totum
daret ad lactandū peccatorem nihil respondit
At diaconus prope assistens: pro muliere de
solata ad cor eius loquens ait. Grande nobis
piaculū: ⁊ femie periculū/ si nostra negligētia
sine confessionis ⁊ sacri misterij participatiōe
eam migrare contigerit. Cui felle commoto
presbiter ait. O parum sanī capitis consiliū
pro vili vidua: nobilem relinquere patronū.
Ne turbeus inquit diaconus. Ego si iubes
infirmam visitabo: ⁊ cōmunione sacramentor⁹
xp̄i exiturum spiritū confirmabo: his fauente
presbitero diaconus cito discessit. sumptaq;

salutau hostia ad vidue tuguuum peruenit. Que rebus quidem erat vacua: sed bonis operibus plena: super humū durā/ꝛ paruo stramine constratam collidebat membra ieiunijs exesa. Ille itaq; interno limie: vix bene tacto oculos leuans famule christi in sceno iacente vidit assistere excubias de celo. Mater enim hiesu maria assistebat cū choro virginali que preferebat intheolum ꝛ vultum egrotantis a suoribus mundans satagebat circa frequens ministerium. Dis visis dyaconus stetit stupens eminus: sed celi regina ei administranti multum affabilis: viso dei suoq; filio toto corpore in terraz pstrato: adorauit eum cum suis virginibus Quib9 erectis tota fiducia vir dei intrauit. Maria etiā sedem pante ꝛ ne timeret adhortāte: sedit. vidue confessiōz accepit: cōmumōz dedit: ꝛ psalmis obitū ei9 p̄munuit. Deinde cum gaudio ad domum diuitis ꝑperauit: astansq; in limine vidit nigros cattos circumuallantes lectum diuitis. Quos miser ille videns ꝛ nimis infestos sentiens: rugiebat clamans. Tollite cattos tollite: misero subuenite. Onus tandem ethiops voce minax vultu terribilis: vncum quē manibus gestabat faucibus immersit peccatoris. Infelix anima nullum in tota conuersatione sua refugiuū consentie reperies: pauet ꝛ trepidat. mors miserum paulatim occupat. Demq; ethiops ille furēs vncum violenter de palpitātibus faucibus extrahit: ꝛ ille horribilem dans vocē infelicem spūm reddit. Irruūt ceteri malicie cōplices: ꝛ peccatricem animā flagris ꝛ verberibus affligebant: ꝛ immergebant in locū tenebrarum: ꝛ in lacum mortis eterne. Cum hoc aspiceret dyacon9: tenuit eum tremor: ꝛ cadens factus est in mentis excessu. Sed mox ei apparēs mater regis glorie: ne timeas inquit karissime: nō tibi dyabolica nocebit malignitas cui parata est beatitudo celestis. His blādicijs recreatus: postq; ad se rediit: ꝛ consolatui sue gratias rependit: ꝛ ex his reuelationibus non parum profecit.

De Veste quam sancto Bonito presuli post missam dedit. Capitlm. xcviij.

NICIUS bonitus p̄sul aluernensis cum cor suum perfecte dediisset vt pfecte hiesum ꝛ ei9 matrem diligeret: quadā die templum beati michaelis cū turba intrauit: ꝛ in angulo basilice licet inte ꝛ multos solitudinem cordis sibi fecit. Cōsumatis misterijs quiq; ad sua redierūt: ꝛ ipe sol9 in latibulo suo remānsit. Et custodes q̄dem nequis remānsisset: pscrutati sunt ecclesiam. sed dei nutu sancti viri nō potuerunt inuenire latebram. Qui obseratis iam ecclesie foribus: eo secuius quo secreti9 effudit in se aiam suam factusq; in agonia plixius ꝛ emixi9 orans vidit huiusmodi visiones. Ecce repente de celo sonuit quasi vox dulcis cantilene ꝛ incantib9 luminarib9 limen templi cepit fremere ꝛ fervere tanq; intrante multitudine Aspiciebat virsanct9/ꝛ ecce vgo maria intrabat cū candidato sanctoz angelorum ꝛ animarum ceteri/sicut regina circūstāte exercitu. Chorus ille celestis decantabat laudes dñe eiusq; filio. Ipa quoq; vocem suam exercebat: in xp̄i preconio per medium chori facta est illa ꝓcessio. Cumq; vētum fuisset ante altare: q̄situm est a quibusdā sanctorū: quis haberet missam celebrare. Enquit beata virgo adest. bonit9 presul vere bonus ꝛ satis dignus: cui hoc officiū debeat committi. Audiēs hoc ille pauebat: ꝛ retrahebat se. cui9 rei lapis qui ei cessit: adhuc seruat indicium. Tandem quesit9 ꝛ inuentus dedit9 est ꝛ p̄tatus illi beate congregationi/ꝛ ministrantib9 sanctis veste nuptiali ornatus est: ac diuino altari applicat9. Et postq; dedit in celebratione sancti operis decus ac decentez cōsumauit beata virgo valefaciens dilecto suo: p munere celestē vestem ei dedit. Res est nota satis ꝛ apud aluernēsem ad modū celebris maxime aūt in ciuitate aluernensi: que dicitur mons clar9: ꝛ vsq; hodie monstratur ꝑplis vestimentū illud celeste. Cui9 matie ꝛ texture mod9 a nullo hoīm dinosci potest. ꝛ est eximij candoris: nitoq; leuitatis ac lenitatis. Alter vero quidā post prefatum sanctū sortitus kathedram honoris: sed nō sic castificationez honestatis. sine quo se ꝓmereri posse mētitus est si in p̄fati archangeli basilica sommasset. Demt igit procax p̄sumtuosus intrauit illā officinam sobrietatis cibo ꝛ potu ingurgitatus. Et quia laborabat ebrietate subito: sepultus est graui sopore/ꝛ tamē in omnib9 his nō est conuersus in sacrilegū furor dñi: sed flagiciosum sine flagello dimittens miraculose a sanctificationis sue domo lōge fecit. Cacto enim mane rediit se homo in domo sua ꝛ in lecto suo. Demhinc exiens ad famulos suos confessus est mentis sue insanam p̄sumptionez: nec celauit quā portabat celestis repulse confusiōz. Scienq;

se esse stultum pphetam: ⁊ insanum virum sim plicem humlius iam de se sensit· ⁊ in simplici tate cordis deum quere cautus fuit·

De Pauperculo viro quem a plaga demonis liberauit· Capitulum· xcix·

¶ IDEM pauperculus homūcio in vicinia aquicinensi habitans cum quadam die p villam deambularet lapidis offensiōe: pedem quē nudum habebat sibi lesit· Et vi doloris substomachans dyabolum nominauit dicēs: lapidem illum in noīe dyaboli ibi fuisse positum· Et ecce vix sermōe finito repente quasi violenta iniectione aque feruentis totā faciem perfundi sentiens statim substitit· ⁊ se de loco mouere non potuit· Ex oculis eius multa aque abundantia guttatim defluere cepit· ita ꝙ nihil oīno videre potuit: sed ad domū suā reduct⁹ cecitate oculi dextri pdurante lumē sinistri recepit· Et ecce tota facie eius in tumorem conuersa oculi nasus os ita tumore excrescente disparuerunt· vt non nisi monstrū informe videretur· Quatuor aūt diebus euolutis inflatio illa paululū eximiri cepit· Et tota facies eius ita ignitis pustulis ⁊ vesicis turgentibus oppleta est· vt ab oībus elephantico morbo percussus diceretur· Post hoc morbus ad inferiora descendens a renibus vsq; ad summos pedum articulos tam miserabiliter occupauit· vt curuatis poplitibus tali natibus adhererent ad eo: vt horrenda contractione totus quodammodo in globum vnum redigeretur· Sicq; tota illa infelicis corporis pars insensibilis manfit· ac si igne adureretur aliqd quidem posset· sed omnino sentire non posset· Nunq; de lecto per se surgere· Nunq; se ad sedendum erigere: vel in quodlibet latꝰ reclinare: sed semper resupinus iacere· Per fenestrellam vero que lecto eius contigua erat a transeuntibus sibi elemosinam intti miserabiliter voce ferēdo implorabat· vnde se suosq; sustentabat· Quamuis aūt eum ⁊ pauptatis inopia: ⁊ infirmitatis angustia grauiter affligeret· studebat tñ in doloribus suis deo semp gratias agere· ⁊ p benefactorib⁹ suis assidue orare· ieiunijs quoq; operā dare: peccata sua semper pre oculis habere· ⁊ pro eis humiliter deo supplicare· Appropinquante aūt tempore inferendi eius quo deus eum liberandū prouiderat· quadam die resurrectionis dominice cum longa fatigatus media peruigil iaceret ·

⁊ apud aquicinctū ad nocturnas laudes signa pulsari audiret· caput erigens: ⁊ versus prefatum locum protensis manibus reuerenter inclinans saluatoris clementiam exorabat· ⁊ ecce subito cernit sibi quandam in specie muli eris pulcerrimam· ac reuerendi aspectus: ⁊ habitus personam assistere· que cōmemorans ei patientiam quam in dolore habuerat· ⁊ bona que fecerat· addidit/noueris preces tuas esse exauditas a domino· Hac ergo qō moneo: ⁊ aquicinctū te deferri facito: atq; in ecclesia beate virginis ⁊ matris dei marie corā ipsi⁹ imagine pro salute tua interuenī· ⁊ virtutē diuini sentiens auxilij· Quod cum ille fecisset· dei auxilio ⁊ matris eius pie suffragio ad plenum curatus est·

De Judea quam a labore partus liberauit ⁊ puero qui panem imagini christi porrexit· Capitulum centesimum·

¶ IDEM mulier iudea in partu laborans ⁊ clamās pene vsq; ad exitum anime angustiabatur· Obstetricū q̄q; obstupuerat solertia· solāq; mortē tanti doloris finem prestolabantur· Interea dū inter angustias anie ⁊ corporis anhelaret· subito lux celitus emissa super eam emicuit· ⁊ vox pauter cum luce intonuit dicens: inuoca matrē ihesu ⁊ liberaberis· inuoca nomē marie ⁊ salua eris· luce foueris subtracta: ⁊ virtute verbi salutaris int⁹ radicata mulier toto cor de fidelis ⁊ fidens in dño marie nomen inuocauit magna voce· ⁊ statim felici partu filiū edidit· carēs omni dolore· Audientes aūt femine que aderant inusum sibi nomen turbabantur ⁊ studebant dentib⁹ in eam· Et nisi e celo ei oculus respexisset· fortassis in eodem loco earu trucidata manibus animam exalasset· Itaq; manu suffragante seuientium etiam mulierum cruentas manus euasit· Et post dies purificationis sue assumptis filijs suis ad ecclesiam cōfugit· ac legalib⁹ institutis ⁊ iustificationib⁹ carnis abrenūdās iugum xp̄i suaue suscepit

Spius locus est supra renū famosus: vbi adoratur imago sancte dei genitricis marie cū infante suo: huc quidē parvulus matre emin⁹ orante imassuram panis manu tenens accessit frangensq; micam vagientis xp̄i imagini porrexit· Dixq; verbis qualia theutonici pueri balbutire solent implorare cepit pupe papa· Cumq; imago non moueretur: cepit ille am-

plexibus ⁊ anxijs ploratibus cõuiuã vigere ⁊ crebro mgẽmnare pupe pape· Tãdem ma go cunctipotentis mstantem sibi reamplecti: ⁊ his verbis videtur affari· Pupe noli flere: p9 tuduum mecũ papabis· Audiuit mater ⁊ in tremuit supuementiq; semou canonico: mira culum retulit· Qui prudenter rem intelligens obserua inquit iam infantem: a die p̃dicto nõ habebis· Protinus infans febre corrept9: in tuduo defungitur: vt inter bethleemitas in nocentes conuiuari non dubitetur

De Adultera ⁊ eius emula: quas ad pacem conuertit·:· Capitulum·Ci·

OLIGER q̃dam que alienũ vir a: ppue vxoris latere illecebrosissime subtrahebat· quotiens tñ ibat ad ec clesiam: anteq; quippiam predis exp̃meret: q̃ cunq; beate virginis naue imaginem pu9 vi dere cõtingeret: angelicam salutationẽ ei reue rentia qua poterat: exhibebat· Coniunx itaq; viu q̃ sibi adulterinos p̃ferri volebat amplex us: acerbissimis in emulam strudebat ardoub9 ⁊ cum mariti timore nihil in eã auderet· nec in publico quidem grunnire fas esset: ad beatam mariam virginem totã se conuertit: orans vt illi muliercule que se suo fraudabat coniugio celestes imprecaret iras ei9 spurcissimas tua litates non diu pateret multas· Cunq; regi ne celestis affectus: contra eã lamentis lugi bus se irritasse putaret· Ip̃a benedicta virgo eidem m visu dignanter apparuit: ⁊ ait· Qua re sup illa muliere vltiões expetis a me? Ego plane mihil aduersus eam possum: q; quottidi ana sedulitate illud mihi meũ nunciat gaudiũ. Quo grati9 aliud ab vlla creatura audire nõ possum· Ex quo dicto cũ animus femine a so litis in precationib9 desidisset· contigit emulã suam quadam die sibi occurrere: quã cepit in hunc modum vicijs lacescere· O turpissima: q̃t mihi angores infligis: q̃t ⁊ lenocinijs car nem meã a me diuinis: ⁊ p̃tiam quam incom perabiliter odi: mihi obuiando opponis· Quã libenter imo q̃ debite corpori tuo mala infer rem que quottidianũ menti ⁊ auribus ⁊ ocu lis meis irrogas dolorem· Restabat vnicũ il lud spei: q̃d virgo dei mater in te vltricem ia culabitur: sententiã: sed ab hoc omnino deadi Ip̃a enim mihi dixit: q; ip̃m aue quod sibi pro mere quaq; die p̃occupas in tantum eã demul ceat: vt nullum inconuenies tibi inferre p̃ua leat· Quod illa audiens: ait· Nimmdd nouc us q; mantus tu9 me nunq; contetur ad tui i iuuam: sed ⁊ insup illi meam deuoueo pudici tiam: que meo tam paruo obsequio tantã pre stitit indulgentiam· Unde factũ est: vt ex eo tempore illa castitati se redderet· ista simulta tem deponeret: ⁊ hoc totum ad salutem vtu usq; mater dei disponeret:·

De Illo a quo per illam orationem· O inte merata ⁊ cetera: demonẽ fugauit Ca·Cij·

OMO quidam erat nobilis: diui tijs potens ⁊ honoribus/nec tñ rerũ affluentia bonis operib9 minus intẽ tus· Dyabolus aũt qui mentes fidelium a san cto p̃posito conatur euertere: assumpto cuius dam nup damnati corpore ad domũ eius veni ens: obsequium suum ei sub mercede obtulit· Quẽ ille rei ignar9 secũ manere p̃misit· Age bat ille callidus quo sibi amplius credetur: opus mundũ curiosius exercere: ⁊ alios ob sequio p̃emere· vnde valde dño suo acceptus ab eo constitutus est ī domo infirmor; vt eis ministraret: ⁊ necessaria queq; puideret· vbi nõ paruo tempore seruiuit: ficta humilitate: sperans opportunũ tempus acape: quando ma lide sue laqueos aperiret· Quadam aũt die cõ uenit dominũ suum dicens/infirmos sibi cõmi sos pisces ab eo postulare· Ascendit igit ipse dominus nauem solus cũ solo: vt ad opus in firmorũ piscandi p̃prijs manibus impleret of ficium· Tunc dyabol9 congruam deceptionis horam arbitrat9 est· nauem in qua ambo erãt subuertere conabat· Sed dei protegente gra tia: conatus ei9 ad nihilum redact9 est· Alias quoq; cum ambo venationi insisterẽt· mite batur ille contra dñm suum ex aduerso sagit tam diugere/sed dei repulsus auxilio: in nul lo ei p̃ualuit nocere· Perseuerãte igitur in bo nis viro/odor fame ei9 vsq; quaq; diffusus ad videndum eũ: multos ex longinquo adduxit· Inter quos et quidã episcop9 religiosus ad uenies: benigne est suscept9 ab eo hospicio· Cui dyabolus p̃tiam suam ostendere nolens in diuersorio se abscondit· Cunq; ad cenã in ter alios minime videret: sepe requisit9 a dño suo vix adducitur· Quẽ sanctus episcop9 in tuens: ⁊ per spiritum quis esset agnoscẽs: inter rogauit hominem: quanto tempore vernaculus talẽ habuisset· ⁊ q̃d in domo sua opis egisset· Qui respondit· Multo tpe astitit mihi: eiusq;

operam in multis exptus sum illum valde ne-
cessauum cõprobaui ad hunc episcop9. Nõ
est inquit bon9 domesticus: sed demon pessim9
& aduocãs illum in medium in nomine chusti
adiurans pcepit: vt quis esset diceret: & qre
tamdiu cum hoie habitasset. Tunc ille videns
se vlteruus non posse latere totã machinatiõis
sue causam apperuit. Ego sum inquit vnus de
spiritibus tenebrarum: & ad hoc dem ad hunc
hoiem: vt eũ a via veritatis auertere frequentẽ
illũ tẽptare aggressus sum: sed oratione nescio
qua singulis diebus premunitus omnem mihi
nocendi potestatẽ eripuit. His dictis demon
euanuit. & relicto corpore in medio omni spe
deceptiõis frustratus abscessit. Interrogauit
episcopus hominem/que esset illa oratio: que
sic euacuauerat demonis virtutem affirmabat
ille: vt laycus se literas penitus ignorare. sed
solam orationẽ puer didicerat: quã in honore
dei genitricis marie cottidie frequẽtabat. Et
erat oratio illa: que de beata virgine & euange
lista iohe cõmuni laude dicẽ. O intemerata.

De Milite qui virgini parcẽs ea monasterio
tradidit. & in torneamẽto occubuit. Ca. Ciij

RAT miles quidã diues & in bel
lis famosus: qui matumonium odiũ
reputabat. licet in concupiscentijs
feminarum esset totus. Hic ad quoddã tor-
neamentũ in normannie partibus celebrandũ
cum multo apparatu pergens. cum p quoddã
castellum tam oculis qꝫ corde vagus transiret
iuuenculam quandã in itinere vidit: cui9 pul-
critudine captus: cuidam famulo & familiari
suo dixit. vade curre interroga patrẽ & matrẽ
puelle. Et si eam mihi consenserint vna nocte
dabo eis. x. libras: & insuper vnam vestem ad
opus & ornatum filie sue. Qui cum iussa com
plesset. illa mutatorijs inducta: & ad patris sui
imperium & iuuenem sequeretur. inducta ipso
duce ad militis diuersoriũ venit. Et post cibũ
& potũ cõmunis lect9 ambos recepit. Cunqꝫ
ille congressum cũ pudica virginitate para ret
& illa suspiriosa corde sue virginitatis captiuita
tem deploraret. Erat aũt nox sabbati: quam
deuotio fidelium memorie virginis matris cõ-
secrauit. miles ait. caussima quod nomen est
tibi? Cur tale super me assumpsisti lamentũ?
Cur me sic accipis quasi hostem: & nõ amicũ.
An diligis qui tradidit te mihi patrem tuũ.
Cui illa voce tremula respõdit. Maria voco:
digneqꝫ lacrimis affidor: & planctũ facio. qa
melius est mihi mori qꝫ turpiter viuere cum
virginitatis detrimento: maxime cum marie
continentiam vouerim: & despondrim me vni
viro virginem castam exhibere xpo. Mouerã
quidem mores & habitum sanctimonialiũ im-
mitari. nisi patris mei paupertas reclamaret:
Nam & agnosco literas: & de sancta maria di
dici horas a quodam pauperculo clerico. qui
apud patrem meum diuersoriũ habet. Tunc
spiritus domini descendit in mentem militis: &
excussit de cogitatione eius flãmam libidinis.
ita vt diceret: quia nox sabbati est. & quia tu
vocaris maria. id ẽ stella maris: propter nocti
& nominis huius honorabile sacramentum. iã
nũc cessent: & cor meũ in quietudine/et corp9
a tua inquisitione. De operor in te opera te-
nebrarum. sed nox hec quam dei eterni mater
sibi dicauit. mihi sicut dies illuminabitur ad
morum conuersionem. & nox illu. m. in de me
spiritalibus. Et quia vt dixisti voluntarium
est tibi xpo seruire in cetu sanctimonialium.
teste deo promitto q satisfaciam desiderio tuo
si deus mecum. Tunc illa sub hac pactiõis
et pacis forma. dormiuit tota nocte secura.
Quã mane facto militis familiares equo im-
positam furtim asportauerunt. Milesqꝫ eam in
monasterio qđ iuxta torneamenti locum erat
contubernio sanctimonialium tradidit. pro-
mittens sub iureiurando: q pro mercede eius
locum multis donarijs honoraret. & si vita co-
mes esset eam singulis annis visitaret. sed po-
stea non regressus: ferua quinta in torneamẽti
cõgressu occasus est. & in eodem loco sicut tũc
mos erat glorie seculaus: ad titulum sui no
minis sepultus.

De exequijs ei9 & miraculo supueum ostenso
Capitulum centesimumquartum.

NGEREN virgo xpi virgini matu cui
se probauerat placere contendens. & ad spi-
ritualis illi9 dilecti sui reditum pendens: cum
gemitu & lacrimis illum xpo & marie cõmen-
dabat. Sed ceteris militibus sine illo redeun
tibus: iamqꝫ spe reuersionis penitus amissa/cũ
abbatissa penitẽs eius sub fallaci mercedis p-
missione. turpẽ virginis intrusionẽ accusaret
illa beatam mariam lacrimosis interpellebat
precibus: vt de militis statu reuelationem ali-
quam: vel modicam tanto dolori procuraret
Cui ipa beata virgo maria seipsam p visionẽ

exhibuit: dicens. Parce caussima parce fletibus ⁊ suspirijs: ego sum mater hiesu maua cõsolatux tua. Sato quia q̃p dto recessit a te ille tuus in chusto dilect⁹ in torneamenti congressu occubuit: eodemq̃ in loco sepulturam accepit. Qui quomã mihi retulit in te ⁊ bona tibi contulit ꝓpter me veraciter in morte compunctus eternã meruit salutem. Ibis ergo ad abbatissaz ⁊ annũciabis ei ex me q̃tenus illuc citius pergat: ⁊ corp⁹ huc translatum in ami tetuo reponat. vt p ecclesiasticorum suffragio rum communionẽ adiuuetur. Hoc aũt grande signum qõ tibi locuta sum: rosam super sepulcrum vernãtem reperies: in supficie cuius radix de ore sepulcu pullulat in viscerib⁹ terre. Illa igit gaudens domine celestis impetrũ abbatisse retulit. sed ab ea ypocusis ⁊ cõuicte visionis impetrũ recipiens: cũ lacrymis ad beatam virginem recurrit. Cui illa sicut pi⁹ apparens: mãdatum ad abbatissam iniunxit. Et addidit de quodã peccato occulto ei⁹ qõ ipsa deberet confiteri: ⁊ cum lacrymis punire: ⁊ sic cum suo conuẽtu nudis pedibus ad faciẽdum puro corde qõ iubebat: ⁊ prompto gressu ire. Quod abbatissa audiens: ⁊ signũ recognoscens: confessione data: ⁊ satisfactione indicta: ad locum ꝓperauit. ⁊ inuido rose corp⁹ militis inuentum: ad monasterũ suum translatum honorifice ibidem sepeliuit.

De Pictore quẽ imago beate virginis iniecta manu ne caderet: retinuit. ⁊ de intentu blasphemi. Rubrica. Capitlm. Cv.

IGITOR quidam p vite sue meruto domine nostre familiaus in patibus flandue fecerat sibi nomen de te manus artifido. Dic quoq̃ quotienscunq̃ pingere dyabolũ: necesse habebat turpem turpiter sicut ars ei suggere poterat: expressi⁹ figurabat. Cui ille in visione nodis apparuit: ⁊ cur eũ sic irritaret: ac de eo usum populo suscitaret: cum furore ⁊ ira quesiuit. Pictor respondit. Bñ hoc ago/qz semper te passus sum omnium que fedi malorz intentorem: ⁊ adhuc turpium cogitationũ molius insidias/quibus emolimentam anime mee demoliaus constãtiam ⁊ sathan graues minas intentãs monebat vt a sua lesione cessaret. Sed ille ex hoc ipo animat⁹ est: ⁊ magis q̃p ante suscitare leuiatan Postmodum vero vna diez ipse ī porticu cuiusdam ecclesie beate virginis manue imagine z pinxit. ⁊ iuxta artificij possibilitatem sicut decebat opere vacuo picture eisdem glouã ⁊ honorem dedit. Sz iuxta illud quod serpenti dictum est. ipsa conteret caput tuum subtus pedes imagmis dyabolum figurauit. migus coloribus tpem ⁊ tenebrosum: sicut decebat amatorem turpitudinis: ⁊ primcipem tenebrarum: qõ ille non equis oculis aspicẽs: malignandi potestatem a deo expetijt: ⁊ accepit. Sed sibi ad contumeliam: chusto ⁊ matu ei⁹ ad gloriam. Adhuc enī suspensis trocheis: ⁊ supposito firmiter tabulatu: monstrũ illud pingebat. Et ecce turbo illa vehemens: omẽs illas artis pictorie machinas concussit: ⁊ in terram excussit. Quod vt persensit homo stupidus: ad imaginem domie leuauit cor: pauter ⁊ man⁹ quem mirũ dictu: donec venirent homĩes qui ei subuenirẽt: manu iecta retinuit: ⁊ seruauit illesum. Tũc omnes qui aderant: chustũ in matre sua glorificabãt: dyabolũ in fraudis sue frustratione cũ risu ⁊ cachinno blasphemabant. Apud leusennam quidã in taberna cum theseera ludens: ⁊ male sibi cedere videns: cuz quicqd de deo ẽ: ⁊ de⁹ est blasphemasset. Reginam quoq̃ celi mariam: iaculis detractionũ lacessere cepit. ⁊ cum spũm habens a naue⁹ vsq̃ ad pectus singula carpendo deuenisset male dicitur⁹ ventrem illũ qui benedictũ in nomine venientem suscipere meruit: subita ⁊ horrenda morte defunct⁹ est. Duius pater fama exitatus: veniebat vt filio suo lamentabiles exequias exhiberet. Cui in itinere quidã vian⁹ suus paulo ante mortu⁹ occurrit: ⁊ ait. Durum tibi apporto nunciũ: qz filius tuus sempiterna morte mortu⁹ est: quia chustũ blasphemauit: ⁊ matu ei⁹ detraxit: ⁊ hoc tibi sibi signum inueniens: cadauer eius a ceruice vsq̃ ad nates p mediam dorsi spinaz quasi sectũ ⁊ cor in duas partes dissiluisse tabefactũ. Hoc dicto disparuit: ⁊ pater pgens hec signa inuenit.

De Juuene illo qui abnegato xp̃o matrem eius abnegare noluit. Capitulum. Cvi.

IN QUODAM castello aquitanie: milites duo principabant/sed vnus sub altero vicabat: ⁊ terrã suam de ei⁹ feudo possidebat. Dorum maior cũ moreretur filium suũ adhuc paruulũ manu tenens: ⁊ militem illum sibi in principatu scõm alloquens ait. Esto huic in patrem: ⁊ ipe sit tibi in filiũ. Nutu istũ hereditatis mee successorem: ⁊ domĩm reipublice

patrem ⁊ magistrum. Igitur ille puerū post
mortē patris in domo sua receptū nutriebat
⁊ affectu paterno fouebat. ac religiose in mo
ribus informare satagebat. Ez puer coeuor
suorum lenociniis seductus: ⁊ in tabernas in
troductus bibendi fecit consuetudinem: ⁊ per
hoc despumans in libidinem pudicicie frena la
xabat. ⁊ a milite quidē sollicite monebatur.
sed frustra: quia monitis non monebat. De
mū iuuencul⁹ omnia abrupit. manumissionē
petijt ⁊ accepit. Jām in matura etate potit⁹
sicut equus in fremis: cursu rapido fertur in
preceps. totū se malicie exponit: omnia sua
luxuriose viuendo consumit. Miles autem ille
simplici intentione possessiones eius dū distra
herent emebat. aut distractas redimendo sibi
attrahebat. vt si eas quādoq redimere posset
facilioꝛem redemptionis accessum apud ipsum
inueniret. Interea dū ille impudorate peccās
publice mendicaret. ⁊ quasi vas perditum vi
tuperationem oīm commorantium in circuitu
audiret. eiusdem ville prefectus: ⁊ ipse mag⁹
ac maleficus: eum ad se vocans: dixit se eius
miserie condolere: ⁊ tante calamitati velle cō
sulere. Jpmq mutatoꝛijs mouens ac delicijs
aboꝛum ⁊ potuū secum residēs: promisit multo
melius ei fore: si eius consultationibus vellet
obedire. Quo oīmodam obedientiā pollicēte
eq̄s ascenderunt. ⁊ crepusculo ciuitatē egressi
quasi spaciatum longius processerunt. Tunc
prefect⁹ iuuenem alloquens ait. quid putas
q miles ille possessiones tuas emit. ⁊ distra
ctas etiā redimit. vt tu nudus ex omnib⁹ fias
⁊ ipse totum diripiat? Sed non turbetur coꝛ
tuum: quia duco te ad patronum meum cui si
consenseris: statim te restituet in gradum pu
stinum. Dunq fabulaꝛent. Ecce q̄si exercit⁹
magn⁹ turba malignoꝛ spiritū: ⁊ punceps
dyabolus in medio eoꝛ: expauescente iuuene
ad subitam ⁊ horrendam visionem: prefectus
ne timeret hortabatur. Patronum suum de q̄
dixerat: hunc esse contestans. Dyabolus illos
primare videns dicebat. frustra frustra hunc
adduxisti: qa falsi ⁊ fallaces sunt oēs xp̄iani.
Deruntamen si voluerit xp̄m ⁊ mariam ab
negare. quicqt voluerit a me poterit impetra
re. Qui cum post multos cogitationum estus
xp̄m negasset. sed nullaten⁹ mariā cōsentiret
negare: dyabolus eum cū indignatiōe repulit
Sed ⁊ p̄fectus eum in ira ⁊ furoꝛe festinanter
reduxit. Et cū se in sua recepisset: eum de eq̄
turpiter deiecit. ⁊ ablata veste quam dederat:
proprijs reinoutum panniculis: de domo sua
nulla sup eum miseꝛicoꝛdia mot⁹ deturbauit.

Qualiter dei genitrix eū honoꝛauit ⁊ exaltauit Capitulum centesimumseptimum.

ILLE vero perambulās ciuitatem foꝛtuitu
ad ecclesiā deuolut⁹ est. vbi tūc noctis assum
ptiōis beate marie festiuitas agebatur. Illic
igit̄ post nocturnas vigilias captato angulo
stabat desolatus ⁊ solus ploꝛans ploꝛabat in
nocte illa gloriose assumptiōis noctem quam
incurꝛerat dyabolice factionis. Matrem mise
ricoꝛdie cuius imago presens erat cū lacrimis
implorabat. Cumq tota nocte coꝛ eius dolor
perforaret. ⁊ se iam consumptū putaret ora
ebatur vt lucifer lux. Nam quotiēs supplicās
matu virgini marie veniam petebat imago sa
cra ipsi nescienti capite flexo supplex econtra
concurꝛebat. Quem supradict⁹ miles ad eam
dem ecclesiam oratōi gratia matutinū se agens
cum in angulo stantem videret indignat⁹ est
⁊ ypocrisim reputabat q peccatoꝛ tot⁹ fabu
la ciuitatis locum sacrum presentia sua conta
minare p̄sumpsisset. Ez postq̄ vidit q factū
est cū eo signū in bonoꝛ: confusus ē a cogitatu
suo. Confertoq cum eo prefatim colloquio
contestatus est eum vehementissime: vt quid
boni egisset: ⁊ omnia que in coꝛde haberet sibi
fideliter ⁊ fiducialiter ei enarꝛaret. At ille la
crimis suffusus verecūdia cōfusus: quid inq̄t
de mea bonitate queris cum non sit in me: nisi
malum? imo malicia ipsa sum. sicut nouerunt
omnes qui in circuitu meo sunt. quibus fact⁹
sum in derisum. Et q̄d dicā cum etiā peccatū
in hac nocte peccaueri: q humane aures ex
pauescant audire? Ingressusq narꝛationem
explicauit. qualiter deceptus decerat manum
dyabolo propter questum glorie secularis: ⁊
qualiter negato chriſto timuerat blasphemare
nomen virginis matris. Audiēs ille gauisus
est. ⁊ complexus iuuenem dixit. Quia fecisti
verbum hoc beatus es ⁊ bene tibi erit. Et si
nescis tibi dedit maria signum p̄dicationis in
imagine sua p̄cibus tuis annuens: ⁊ inclinato
capite visibiliter occurrēs quādo supplicabas
ei. Confoꝛtare ergo. tu enim p hac re genet
meus eris ⁊ non solum paterna hereditas tibi
quā dilapidasti redderetur. sed omnis possessio
mea post decessum meū ad te spectabit. Dedit
ergo ei vnicam filiam suam. scripsitq eum in
p̄senti participem: ⁊ in futuro punipem oīm

possessionum suarum ad laudem ihesu ⁊ marie

De Gene dísterciensi quẽ ad amorem ordinis prouocauit. Capitulum. Cviij.

IOIDAM miles nobilis deposito cingulo militari: iam senex christi militiã intra monachos: in claraualle professus est. Qui quãuis minus hẽret literaꝝ scientiam pro posse suo: tñ sectabatur bonitatẽ emulabatur regule disciplinaꝝ. Quadam aũt die tempore messionis: cũ post fratres suos exisset ad laborẽ iussus est secure sibi ⁊ quiescere: eo ꝙ manus delicatas ac semiles non admittebat labor tante difficultatis. Gemens aũt percutiebat pectus suũ ⁊ egreferens: qõ non laborabat ceteus laborãtib9 ita loquebaꝫ apud se. O miser homuncio: quanti nobiles: quãti sapientes ꝑm carnem hic laborant. qui si vias seculi ingredi voluissent: grande nomẽ habituri essent. Quante etiã hic quasi lampades cõtempte etiã sub modio abscõdite tempore statuto dau habent in lucem gentiũ. Alij quidez priores: alij abbates: alij epyscopi/⁊ tu hic sedes tota die ocioſus mueterate diez malorꝝ cũ ante te portent pondus diei: ⁊ est9 delicati iuuenculi: qui in gloria pudice conſãtie non dederunt maculã peccati. Dec loquens apud se vidit in visu de colle supiore: q̃ in loco metẽtium: imminebat descendere candidã turbam: cui ꝑerat mulier quedam pulcerrima: ⁊ ante eam alie due que in manibus suis manutergia portabãt. Dec domina venies cum cuneo suo salutauit fratres i osculo sancto: ⁊ suscepit in amplexibus caritatis sue: duabusq; comitib9 imtheolo ptendentibus extergebat puluerem ⁊ sudorem de monachoꝝ frontibus ⁊ duu9 laborantes dulcius corisolabatur. Senex hoc videns: ⁊ ꝙ mater dei maria in sanctũ conuẽtum venisset nesciens: dantib9 suis in fratres fremebat. dicebatq; apud se non sicut putabãt homines seculi sinceriam ⁊ seuerã religionem esse que feminas recipet non solum ad cõspectum ⁊ colloquium sed etiã ad complexũ ⁊ osculũ. Cui talit cogitanti vn9 de candidata illa multitudine approprians dixit. Quid imprudentez cogitas o homo? Domina hec quã cernis: est maria mater hiesu: que venit videre messores suos. Dec q; enī cõtinere se potest multitudo viscerum ei9: quin compatiatur eis in laborib9 suis. Et vere felices qui hic laborãtes ꝙ christo in sudore vult9 sui vescunt pane suo/ quia in futuro ad requiem mense plenã pmptuarie peruentuu sunt: vbi erit sabbatũ ex sabbato. In reuelationis hui9 consolatione ⁊ dbi spiritualis fortitudine ambulauit: ille senex reliquum iter cõuersationis sue curreꝝ: ⁊ alios prouocans.

De Electuario quo pauperes fratres dbauit ⁊ superstitioso denegauit. Capitlm. Cix.

IOD claramuallem quidam cũ se promisit monachũ: subito fecit medicum abstinẽs notabiliter: ⁊ cum fratrũ scandalo a dbis quos ceteu manducabant. Igit quadã die dũ fratres gratias refectiuu ad ecclias ꝓcederẽt per clausturũ cantucũ letide resonãtes ille amar9 ⁊ raudo9/eo ꝙ nl la deliciarũ appositione: superstitionis sue libidinem fratrũ cura refocillasset in auribus dñi saboath: licet ore tacens: corde tñ importune loquebaꝫ. Nperti;q; oculis spiritualib9 vidit in introitu ecclesie mulierem mestimabilis pulcitudinis: que in manu sua pixidẽ optimo electuario plenam tenebat. ⁊ fratres qui sapide olera comederant: ⁊ deuote cantabãt ꝑm ordinem suũ intrantes cõmunicabant. Cui appropinquans cũ fortiter hiaret: vt quemadmodum ceteu de illo antidoto celesti acciperet audiuit eam dicentem sibi. Dõ debeo frater dare tibi. Cib9 iste mediocris cõmũis est pauperũ istorum qui monachi sunt nõ medici/nec delicias regũ querunt: sed panem comedũt. Tu aũt non es sicut ceteu hominũ: sed diues vt princeps fratrꝝ/vnde circuire mare ⁊ aridaꝝ debem9: vt delicias conducias ⁊ decentes palato tuo conquiram9. Qõ si a dbis communib9 abstines/ qa tibi videnꝫ caput turbare: ventrẽ inflare: saltem ol9 cõmodum esse posset. de quo consulit apostolus vt qui infirmus est: olus manducet. Quomã igit i galilei sacra iurat9 galiem nescio cui9 satis acute profitetis discipulũ: dico tibi sapiẽs homo ⁊ subtilis medice cura: cura teipm. Et vt noueris q̃ sim ego: maria mater misericordie dico: vnde veni hanc familiam meã consolari vt epulent in cõspectu meo: ⁊ delectent in leticia qui volũtatem ꝓpriam non habent. nec monasteriũ pturbant singularitate sua. Quo verbo ille percussus ⁊ confusus: cũ se iuramẽto constringeret: dicẽs. si amplius taliter abstinuero nõ mueiaz in parte sortis sanctoꝝ/ quoniam parũ comederat: ⁊ tot9 in dbi desiderio

erat: fortiter hiare cepit. ⁊ dña miseu corditer in ce eius buccellam immittẽte: celestis epuli dulcedinẽ gustauit. que dulcedo tantũ sapuit plato cordis ei9: vt extunc vsq; in finem vite sue auidius q̃; ceteu comederet panẽ grossum ⁊ olera herbarum.

De Visionibus ostensis monacho infirmo. Capitulum centesimumdecimum.

IN quodã monach9 asteracẽsis ordinis bene religiosus scõz data sibi gratiam in beate marie seruitio valde deuotus. huic vt in calore religiosi ꝓpositi eo vtili9 quo humili9 refudaret. suscitauit xp̃us emulum vnum de conclaustralibus suis qui in omnib9 q̃ ageret calumniã ei statuens verbis ⁊ factis eum mseclaretur. Nec in hoc solũ manus dñi super eum extenta: sed adhuc in flagellis duob9 vno corporali: altero spũali Quotiẽs enim tonabat auditũ tonitrui ferre non valens fere vsq; ad exitũ anie turbabat, sed ⁊ gutta quam roseam vocant. certis temporibus ita faciem eius exulcerabat. vt ꝓter aspect9 fedritatem infirmitoriũ sepius ⁊ diut9 tenere cogeretur. Cunq; ibi positus quadam nocte post matutinas isset cubitũ increpabat animam suam per dolorem compunctionis in lectulo corporee quietis. Dauid autem dieb9 ante euolutis breui temporis interuallo monasterij patrẽ cũ monachis q̃si fere e corpore xp̃us vocauerat. Dum ergo ille in orationib9 vigilaret. in extasi factus: vidit per medium infirmitoriuum transire exercitum monachorũ. Inter quos abbatem suum ⁊ monachos illos qui paulo ante obierant cognouit. quoz vn9 ad eum diuertens: ⁊ ante lectũ eius subsistẽs ait. frater carissime: nos qui hic transimus ⁊ in hoc monasterio dum in corpore viueremus conuersati sumus: omnes quidem glouiamur in spe filioz dei. Sz differimur adhuc a regni introitu: ꝓter quorũdam fratrũ negligentiã quorum alij tarde. alij tepide: omnes ingrate persoluunt psalmos ⁊ orationes quas debent pro animabus nostris: nec solũmodo rei sunt apud nos. Sz xp̃9 ipe multa habet aduersus eos. Ipm enim ꝓuocant ⁊ excitant ad votiuũ dum tepide votum vite pruous emulantur. ⁊ sancte precepta regule non sine scrupulo cõscientie transgredimur. Ipsis siquidem conuenientibus in vnum tempore ⁊ loco orationis ⁊ psalmodie iã non ẽ spũalem escã mãducare dum vnusquisq; p̃sumit corde vanitatem ad delectandum anima eorum nauseat sup mãna celesti: quasi leui cibo ⁊ cõtemptibili. hoc aũt iram dei maxime ꝓuocat q̃ in illa hora in qua fratres ob reuerentiã tumitatis inclinant aliq; cachinant: ⁊ de oculis occulte significant. alij corde ⁊ corpe vigili vix postq; Gloria patri dictum est incuruant. ⁊ nec dum prolato spũi sancto: erectis oculis notabiliter curiosis per pauetes vagantur. Alij in modum statuarũ ad adorandum stantes sic somno sepulti sunt. vt nesciant quid agatur circa se: ⁊ nichilomin9 tñ incuruant se ⁊ erigũt. sicut ⁊ ceteu misera quadã consuetudine. Date ergo ⁊ dic abbati ex pte nostra: vt corrigere satagat huiusmõi negligẽtias fratrum: quib9 ad hoc speculator a dño dat9 est. vt ãnunciat eis peccata ipsoz. Hic disparente defuncto: monachus latenter surgens ad ecclesiam perrexit. ⁊ ante q̃dam altare puuatũ toto affectu cordis orare cepit Statiq; fuit in spũ. Et respiciẽs ad fenestrã que super altare erat vidit incandescere radiũ lucis. Et ecce mire pulcritudinis mulier per ipsam fenestram introiuit que stans iuxta eũ dixit ei. Nosti q̃ sum ego. Quo respondente nesdo domina. Illa ait. ego sum mater ihesu: q̃ veni vt consoler gemit9 tuos/ ⁊ leuiã dolores tuos. Vidi enĩ lacrimas tuas ⁊ orões tuas. Et factum est: cum hec diceret fratrib9 in choro ad glouã patri more suo se incuruantibus ipsa cancellatis manibus reuerenter et profunde vsq; dum diceretur. Sicut erat in principio incuruauit se: ⁊ sursum erecta dixit ei. Monachus ille mortu9 qui persequebatur te multipliciter scõz multitudinẽ maligmitatis sue: qua te persecutus est/pnas recepit ⁊ vt verũ me dicere credas: esto sanus ab hac duplici quã sustines infirmitatis peste. ⁊ tergẽs manica vestimenti sui faciem eius: euanuit ab oculis ipsius. In crastino vero rem abbati secrete referens de miraculo facti mutate indicio fidem ipsi ⁊ fratribus fecit ad honorem regine angelorum ⁊ domine celorum.

De Imagine que percussa sanguinẽ reddidit ⁊ de alia que frangi non potuit a sarracenis. Capitulum centesimumundecimum.

IN castrum radulfi est quedam abbatia que lisis vocat. Sup quãdam columnam ecclesie illi9: est exteu9 imago lapidea ad honorẽ beate marie

virginis sculpta. Ad quam cum quedaz mulier paupercula veniret oraci gratia accrant: ibi in atrio duo brebantiones qui improperã tes mulieu blasphemabãt imaginẽ. vnus etiã lapides in imaginem ꝓiciens: vno lapide percussit: ⁊ confregit brachium pueu hiesu. Et cum manꝰ illa lapidea cecidisset: exierũt gutte sanguinis a brachio acsi esset homis viuentis. Statimqꝫ in eodem loco ille qui lapidez ꝓ iecerat: exspirauit. Alter vero cũ mouentez vellet inter brachia sua colligere: vt ei aliqꝺ ꝓberet adiutoriũ, statim arreptus est a demonio. ⁊ in sequenti die defunctꝰ est. Eadem etiã sequẽti die cũ multa turba conueniret vt imaginem ⁊ sanguinem de lapide fluxum videret: ipsis vidcntibꝰ: predicta imago scidit vestimẽta sua: scz ornatum qui circa eã erat lapideum ⁊ collum suũ qꝺ firmatum erat monili lapideo ⁊ pectꝰ denudauit vsqꝫ ad mamillas: propter ignominiam ⁊ iniuriã que illata fuerat sibi ⁊ paruulo suo. Hoc contigit anno domini. M. c. lxxxvij. tempore quo guerra erat inter philippum regem frãcie: ⁊ hamucũ regem anglie altero constituto apud castrum dolis: altero cum exercitibꝰ suis. Et ego qui scripsi sanguinem illũ: vidi oculis meis ⁊ imaginem nudatã: ⁊ vestitũ reuulsum. Qui aũt viderant eaz ante perpetratũ miraculum testantur qꝺ prꝰ erat rubicunda ⁊ colorata bñ. Modo stat tãqꝫ exanguis ⁊ pallida. Ibi ꝓcerto ceci illuminantur: claudi curant: ⁊ multa fiunt miracula. Quandã sancte marie basilicam: ingressi sarracem in omĩm sanctorum imagines que in macerua erant depicte: hastiliũ suorum cuspides vibrauerũt. Quic oculos eruerũt: illi nasum vel pedes truncauerũt: omnes prorsus terebratis aculeis dissulcauerũt: ad imaginẽ vero sancte marie titubauit ĩsania. Nihil ibi omnes quamuis sepe temptãtes: turbare potuerunt. Sed cũ maxime intemptarent viribus infusis inuentũ: manus erant aut tremore iracute aut alio delate.

De Judeo quẽ beata virgo tormentis ⁊ gaudijs ostensis cõuertit. Capitulum. Cxij.

IOHANN iudeus nomine iacobꝰ a lundonia ciuitate anglie apud winchomã pergens in via: predonũ manꝰ incurrens captus est: plagis afflictus: atqꝫ in domum vetustã casum iam minãtem tractus: post multas iniurias ommibꝰ rebus suis spoliatur: ligatisqꝫ ad postẽ pedibꝰ: ⁊ vmbris post tergum manibus ibidem relinquit solitarius. Verum ne pernꝰ deficeret modico pane ⁊ aq̃ ꝓ tuendum sustentat. Sperabant enĩ pro sui redemptione magnã pecuniam accipe. Sed tercia nocte cũ ex lassitudine paululum obdormisset: astitit ei in somnis femina mestmabili decore reuerenda: ⁊ mueo habitu amicta. Que ꝓpius accendens vincula quibꝰ miser constringebatur: potenter diruprt: eũqꝫ soluit. Qui ꝑ gaudio ⁊ admiratione euigilãs cuuoso mtuitu circumspexit. si forte aduertezet ꝓsonam q̃ illum restituerat libertati. Qꝺ intentꝰ agens vidit repente: nõ iam in spũ vt prius, sed corporeo visu manam dñam celi sibi assistere: et ex eiꝰ claritate totum illud diuersoriũ resplẽdere. In quã oculos meticulosus defigens: sic eam alloquitur. Que es dña: vel vnde tibi pectus tam benignũ: vt mihi misero subuenires in tanta angustia? At illa Ego sum mr̃ matua cui tu ⁊ genꝰ tuum malo vestro insultatis meqꝫ redemptorẽ mundi edidisse ꝓtinaciter negatis. Veni tñ ad te: vt more meo tibi ꝓ malis bona rependam: ⁊ ab errore te ad cognitionem veritatis reducã. atqꝫ ꝗ periculose hucusqꝫ vixeris tibi insinuem. Qꝺ ut euidentꝰ cognoscas: egrediamur foras. Ille ꝓcedentem secutus: iubetur sup eminentem petraz que in promptu erat ascendere ⁊ intento animo deorsum aspicere. Qui iubenti obtemperans: attendit hiatu terre vallez tenebrosam ipo aspectu horribilem: flãmas sulphureas exalãtem fetore intollerabilem: omniqꝫ genere tormentoꝝ horrendã ⁊ asperam. Cernit etiã in his crudelibus damnatorũ animas torqri: ⁊ miserume a carnificibus torq̃ri. Quoꝝ lacrimabiles eiulatus attonitis auribꝰ exaudiens. pene vsqꝫ ad aiam exterritus est. His visis ⁊ auditis: ait illi beata virgo. Hic carcer: hec incendia: hec ommimoda tormenta te tuosqꝫ sequaces expectant. nisi iudicem impietatẽ celerius dimiseritis: ⁊ ad fidei christiane sacramẽta confugeritis. Nunc aũt sequere me vt etiã ostendam tibi quid etiã bonꝰ ꝓ vestra cecitate perdiderit. Cunqꝫ sup collem excelsum cũ statuisset. aspicit eminus mansionem pulcerrimam. Ex qua tãta optimi odoris fragrantia naubus intuentis infusa est. acsi illum omĩm suauitas aromatũ resparsisset. Ibi vidit cetus bonorum splendido vultu solennes. omni gaudio tripudiãtes. ⁊ melos dulcissimũ concinentes. Quibus studiose inspectis ait.

maua ad eum. Dec est hereditas aiarum sanguine filij mei redemptaꝝ quam ⁊ tu possi debis si illum ex me veram carnem assumpsisse credideus. Sed iam hinc recede ⁊ misterium licet tibi indigno reuelatū memouter retine. ⁊ post hec quid tibi agendū sit sollicite ppende Timens iudeus ne denuo hostibus suis occurrere ibat densissima nocte quo impetus illum ducebat quousq; diluceſceret. Diluculo aūt pergens ad vrbem que bacha dicitur quoddā monasterium quod ibi erat. adijt priou ⁊ fratrib⁹ quicquid viderat ⁊ audierat. totum ex ordine exposuit. baptismū petijt ⁊ accepit iohannes vocatus est ⁊ cetera.

De Fratre carthusiensi quem a demonum insultibus liberauit. Capitulum. Cxiij.

IOHANNEM fratru carthusiensi in cella sua nocte iacenti. sed adhuc vigilanti ⁊ celestia meditanti demonū turba in specie porcorum agrestium apparuit. furebant undiq; per totā cellulam ⁊ discursu in sono uictu horrendo dentibus longissimis ac velut in necem eius ex acutis pauefactum ac trementem hominem. nichilq; nisi mortem prestolanti circumstabant. Talia eo patiente ad auctus est metus cum quendā enormis magnitudinis hominem eandem cellā conspicit intrantem. Qui primo ingressu suo conuersus ad porcos. Quid inquit segnes facitis cur iam hūc nō rapuistis. cur nō discerpsistis. Quid dicis inquiūt magno conatu facere. nisi sum⁹ sed nil facere potum⁹. at ille. Ego inq̄t faciā quo dicto uncum ferreum longis ac recuruis ungulis terribilem minaci manu pretendens. atq; ad virum dei rapiendū imo discerpendū adaptans eum nimio terrore pene mentem excedere coegit. sed statim maua mater misericordie in qua ille spem suam totam post deum posuerat visibiliter affuit. ac virga leui manu ptensa quomō inquit huc venire ausi fuistis. Non est hic vester nec iam cōtra eum in aliq̄ prevalere poteritis. Doc dicto velocius totū illud nephandū collegium vt fumus euanuit substitit illa post demonum fugam cum homie adhuc tremente. eumq; his verbis consolata est. placet inq̄t qđ facis tuiq; animi deuotionē deo mihiq; gratam esse noueris. fac ergo qđ facis. ⁊ ad meliora pficere studeas. et vt aliqđ singulare in mādatis tibi tradam studeas vilibus easq; abiectas vestes amplecterere opeu manuū. deuot⁹ insiste. Dis animatū hoiem relinquēs diſparuit. Eadē virgo maua cuidā seruo suo in extremis laborāti apparens quesiuit. si eā cognosceret. at ille minime. illa dixit. ego sum mater misericordie. Sanctus dunstānus cū cantuarie morareť. mos erat ei loca sancta nocte pagrare. Quadam autem nocte beata virgo maua ei venienti occurrit. ⁊ summo cū honore susceptū ad ecclesiā suam quo tendebat ducere cepit precinentibus de choro duabus puellis illuo seduliꝰ carmē ac dicentib⁹. Cantemus domino sodie cantem⁹ honorem: dulcis amor xp̄i personet ore pio. q̄s versus virginū chorus resumendo pcantauit. predicteq; bine cantuces binos qui secuntur in ordine versus subsecute sunt primus ad ima ruit ⁊ cetera. Sicq; donec vir dei in oratoriuum peroductus esset virgineus chorus binos. ⁊ virgines bine binos iuxta q̄ seues imi se hēret versus modulate sunt.

Explicit de manuali magno. Item alia.

IOHANNEM ecclesie vel parrochie sacerdos erat optimis studijs preditus. sed literarum scientia nō plene imbutus vnam tantum missam sciebat. quā deuotissime in honorē dei genitricis marie cottidie decantabat. Cuius introitus Salue sancta parēs est. Ob hoc a clericis apud epm accusatus ⁊ acerbitus insup ab episcopo correptus. Rndit se aliam missam nescire. Episcopus furore cōmotus eum officio misse priuauit. Qui reuersus in domum suam tristat⁹ est propter misse priuationem. Nocte vero sequenti apparuit beata virgo epo in visione dicens ei aliquantulū seuera voce vt quid ita meum capellanū tractasti vt prohibens seruicū dei ⁊ meū ab eo fieri. Procerto igit̄ noueris quia nisi dig⁹ vt agat diuinum officium sicuti solebat iusseris die. xxx. moueris. Dac visione cōtremefactus episcop⁹ surrexit condig⁹ Et mittēs presbiterū ad se vocauit. ad pedes eius prodens vt ei indulgeret humiliter poposcit. Deinde precepit vt vltra nullā missam aliam celebraret. nisi quam missam de sancta maua decantare solitus esset. Extunc ⁊ ipm presbiterū magnifice honorauit. ac p dei amore ⁊ sancte maue q̄diu vixit vestiuit ⁊ aluit.

De Visione ostensa sancto hugoni cluniacensi in natali domini. Capitulum. Cxiiij.

OS est cluniacensis monasterij ce-
teus solenmitatibus natiuitatem oñi
quodam singulau affectu deuoti9 p
agere: ⁊ cantātium melodijs cereorū accensi-
ombus: qō⁹ longe prestantius est spirituali
deuotione: multaq; lacuma rū perfusione cum
angelis solenmizare. Dac igit mstanti festiui-
tate fratres more solito se suaq; omnia prepa
rauerunt. Denerabilis ille pater hugo qui ad
huc senex superat capitulū vbi fratres conue
nerant: mgressus hec ad omnes verba ptulit
Nouerus fratres benignū hiesum disposuisse
nostus solēnijs interesse: ac contra hostem ne
quam muidia laborātem: vt aliquas tenebra-
rum suarū nebulas tanto splendou immiscere
valeat. Grater enī ait quidā se vtiq; dans in-
telligi. hac nocte vidit matrē miseucordie ip-
sum filium quem pñti genuit nocte dulcissimo
gremio continere: eiq; sanctorū angelorū mul
titudinem cū immēso lumine astare. Idem de-
us puer exultabat: ⁊ cordis letidā gestu cor-
poris ⁊ plausu manuū demonstrabat. Et con
uersus ad matrē aiebat. Certis mater noctez
natiuitatis mee que imminet gaudijs illustrā-
dam. In qua ⁊ pphetarum oracula: ⁊ ange-
lorum pconia renouabunt: ⁊ de meo ex te or-
tu omnia simul celestia ⁊ terrestua letabunt.
Vbi est nunc hostis mei damnati pfidia: vbi
ei9 potestas: qua ante hoc singulare gaudiuz
mundo domīabatur. Quo ille impudens audi
to de latibulo suo egressus: a longe p̄sentabat
se ⁊ ignominiose deturpat9 cum multo plan-
ctu ⁊ eiulatu vt admitteret: orabat. Et si ait
in nulla parte ecclesie admittor. tñ aliquo sal
tem reliquarū officinarum loco susapiat. Et
virginis filio inqt: vade furacem: ⁊ ne te mea
potentia p̄iudicatum lamenteus: tempta qō
poteus. Vt ille solut9 arcum capituli petijt:
⁊ intrare conatus nō potuit In tantum enim
se tumidū ⁊ introitum capituli angustū inue-
nit: vt intrare nullaten9 valeret Dere inflat9
superbie vetusta peste p humilem aditū nō po
tuit trāsire. Inde ad dormitoriū fratrum gres
sum conuertit: ⁊ fantasijs solitis se eos inquie
tare posse confidens: intrroire temptauit. Bz
eadem grossitudine sua ab ostio repulsus re-
cessit. Postremo ad refectoriuum nocēdi spe se
contulit. vbi pter aliquantulā corporis cuiā
maiorem suspicat9 mentium incuriā. Ibi etiā
tot obices diuinoz ex lectione verborum. tot
trabes ex deuotione auditorū: tot repent re-
pagula ex caritate sibi mutuo fuientium: vt
nullo modo vltra valens predere: cogeret re-
trocedere. Sic ab omnib9 officinijs monaste-
rij reiectus a cōspectu pijssimi redemptous: ⁊
glorioſe mane virginis matus cū ea qua di-
gnus est: confusione pestifer ille recessit. Cau
ti igit o fratres estote: ac imensas gratias om
nipotenti ac miseucordissimo saluatou agite.
qui ⁊ nequissimum hostem a nobis expulit ⁊
ipe nobiscum festum celebratur9 remansit.

De Puero in vigilia pasce concepto: quem
dei genitux de inferno liberauit. Ca. Cxv

OMG quidam vir nobilis ⁊ diues
⁊ vxor sua nobilissima. Quorū ma-
nus erga paupes semp erat largissi-
ma. Cunq; filios procreassent: iam ad etatis sue
prouectionem peruenerant: celibemq; vitā de-
inde seruare pmiserant. Et hostis inuidus eo
rum castimonie ppositum non ferens: animū
viri vxoris sue illicitum amore compulit: vt
qui ob amorem pudicie se ab inuicem separa
uerāt in nocte oñice resurrectionis operarētur
qō non debuerant. Dixit itaq; successus face li-
bidinis: accessit ad mulierem ei9 recordās pu
oris pulcritudinis. Obstupefacta mulier mul
tis eum increpauit ꝓmonibus: ⁊ bonoz ope-
rum allocuta est recordationib9: sed nihil p-
fidens ad vicū ait. Quicqd in hac nocte a no
bis fuerit operatū: sit maledictum ⁊ diabolo
mancipatū. Concepit ⁊ peperit. Natusq; est
infans visu mirabilis: crescebat decore specta-
bilis: in literis docilis: in eloquētia laudabilis
Pater nō attendebat qd fecerat: mater scie-
bat quod dixerat Puer ergo cū ad annum du
odecimum puenisset: ⁊ tenere a parentib9 dili
geretur. apparuit matu ei9 fallax inimicus cui
votū temere de puero fecerat: dicēs. Esto mi
hi parata promissum anno tertio reddere. In-
de mulier in quottidianos flet9 immersa pmis
sionis infelicis recordatione: posuit se in cogi-
tatione diuersa. Mirabat iuuenis q populus
de puetu eius gaudebat: solaq; misera mater
sup illo indesinenter eū aspiciens flebat. Req̄
sita igitur ab ea causa: diu quidem dicere dis-
tulit/sed tandem interrogāti ait: q eum in cō
ceptiōe diabolo in ꝓpriuum obtulit. Tūc ado
lescens nocte surgens: que patus fuerant: re
liquit. petijtq; anxius non nullos sapientū: vt
ei de suo tam periculoso negocio darent consi-
lium. Peragratis vero multis ꝓuincijs: nō in
ueniens qd querebat. venit romā: ⁊ inde cum

literis domini pape ad iherosolimitanum epm itinere longo fatigat9 accessit· qui audiēs ab eo rem ⁊ omnes qui cum eo erant resoluti in fletibus adolescentis gemitibus mimiū condolebant· Igitur epūs religionis ⁊ sanctitatis maiores quos potuit cōgregauit·⁊ de iuuenis liberatiōe cum eis condonau cepit· Quidam aūt vir sanctissimus in heremo longe a iherosolimis eidem episcopo notus erat·qui fugiēs visus hoīm corporales etiam cibos reliquerat· Dic angelicis cottidie potiebatur loquelis·⁊ toto anno conuersabatur in celis·huic ab angelo diuine celebrationis necessariū ministrabat· Duic de celo sicut nix candidus mundie panis quo reficeretur mittebatur· Pontifice ergo de pueri salute sollicito venit in mentem eius diuina reuelatione q̄ vir ille sanct9 apud deum posset succurrere puero· Quo accersito mīsit per eum interfigma sancto viro quatin9 adolescēti succurreret dyabolo a matre donato Accepto igitur longo itinere solus discessit· quem ante sanctum senem angel9 duos panes deferens precessit· tunc intelligens vir dei q̄ aliq̄s volente deo veniret ad prandiū gratias egit dominator oīm·⁊ venientemq̄ suscipiens iuuenem miratus est eius pulcritudinē ⁊ eloquentiam perlectis literis ab episcopo missis· ait ad iuuenem attende frater pietatis dei cōsilium·⁊ gemitus eius auxilium· Dabet enī virgo maria dominium super omnes spiritus malignos·et potest infernī serras apire ⁊ frangere interiores aditus· Obmixe igitur eam deprecemur·vt tibi subueniat· Itaq̄ die dñico resurrectionis quando iam rapiendi puerum terminus impletus erat· Dir dei pro iuuenis liberatione quē inuanū dyabolus expectauerat cum lacrimis ⁊ cordis contritione salutarem hostiam vt solit9 erat obtulit· Dimentē vero puerum inter se ⁊ altare constituit quem de loco illo dyabolus parum ante pacem fugiēs ad infernum rapuit· Dentiēs igitur sacerdos iuuenem sibi ab hoste sublatū ingemuit· ⁊ vt virgo virginum mater adolescenti succurreret fiducā in mente habuit· Itaq̄ pia virgo maria subuenire non distulit· sed corp9 ⁊ animā pueri de inferno īferiori liberauit·restituēsq̄ eū in loco vnde sublat9 fuerat viu dei merori satisfecit·Cūq̄ pax vobiscū diceret vir beat9 ⁊ cum spiritu tuo respondit iuuenis a dēmōe liberatus·acceptaq̄ de manu eius cōmunione sancta narrauit ei quicquid de sua liberatione nouerat·⁊ q̄ multa mlia in inferno reliq̄rat· Demiq̄ accepta ei9 licētia ⁊ benedictiōe let9 abijt·⁊ ad iherosolimitanum episcopum· ac parentes suos consolandum redijt·

De Cure suspenso quem ipsa sustentauit ⁊ monacho de cuius ore post mortē rosa ꝓcessit

Capitulum·Cxvi·

DIR quidam elbo vocatus·qui frequēter res alienas rapiebat·quib9 se ⁊ alios suos alebat· Qui tamen sanctam genitricem dei venerabatur ex corde·eamq̄ etiā cū ad latrocinandū iret exorabat· ⁊ salutabat deuotissime· Quadā die in furto deprehensus·sine vlla miseratiōe ad suspendiū ductus est· Cunq̄ eo suspenso iam pedes eius penderēt in aere·sancta maria virgo mater in auxilium eius veniens·per biduum vt sibi videbatur eum suis sanctis manibus sustentauit nec aliquam lesionem pati permisit· Illi vero qui eum suspenderunt·cū ad locū illū rediissent videntes eum viuentem·vultu hilari q̄si nihil mali patientem·putauerunt eum non plene laqueo innexum· Et dum accedentes guttur eius transfigere vellent· iterum sancta maria man9 suas gutturi eius apposuit·nec trāsfigi permisit·Cognoscentes igitur eo referente q̄ sancta virgo auxiliaretur ei·dimiserunt eum abire·Qui factus monachus·q̄diu vixit deo ⁊ sanctissime matri ei9 postea seruiuit· Quidam archiepiscop9 cantuariēsis ecclesie·olim a curia romana reuertēs·⁊ in monasterio sancti bertini quod est apud sanctum audomarū hospitatus est·Et die crastina ductus ad capitulum·sermonē edificationis cum fratribus habuit·Quo finito indicauit eis q̄ cum esset apud beneuentū·audisset a quodam viro religioso·qui de partibus iherosolimitanis erat· q̄ in terra illa quinq̄ psalmos inapiētes a singulis literis nominis beate marie in honore ⁊ memoria ipsi9 frequētare multi consueuerāt· scilicet·Magnificat·Ad dñm cum tribularer Retribue·In cōuertendo·Ad te leuaui·singulis aue maria premittens·Erat autem ibi in conuentu sancti bertini monachus quidam iosdo nomine·qui hec vigilanter audiuit·⁊ cottidie post matutinas predictos psalmos in honore beate marie decantare cepit· Accidit igitur vt quadam nocte surgentibus fratrib9 ad vigilias·ille frater iosdo nō interesset choro psallentium· Superior vero chorum circuiēs cum lucerna·vbi eum non inueniens·ad lectū

eius ditius pertexit·ibiq; eum defunctū repit· Conuocati igitur fratres: accurūt stupentes ac lugentes: vultumq; eiꝰ discoopeuētes: inuenerunt quinq; flores rosarū·vnus egrediebat de ore & lingua eiꝰ: duo de oculis: & duo de auribus·Letātes pro tali miraculo: detulerunt ipm in chorum: & facie discoopta recētes rosas diligentiꝰ intuentes: in rosa que de ore exibat: inuenerūt scriptum: Maria·Tenuerūt igitur illum p septem dies: donec episcopi tres conuenirent·Quoꝝ vnus fuit attrebacensis episcopꝰ: q̄ fuerat abbas alterdensis: & multi alij cleri & laici qui viderunt magnalia dei·

De Muliere quā a morte suscitauit donec peccatum suum confiteret· Capitlm·Cxvij·

In TERRITORIO lingonicēsi erat quedam mulier: beatā virginem mariam valde amans ipi & filio eiꝰ in sanctitate & iustitia seruiens·Que cū adhuc iuuēcula esset: quoddam perpetrauit peccatū, qō non tam suo pondere q̄ dictu horribile menti eius naturaliter & verecunde portentuosum videbat· Alias igit strenue in bonis opibꝰ potens: & de ceteris excessibus p annum more christiano sacerdoti suo confessionē faciens: hoc solū peccatum dicere subterfugiebat: ꝓpter pudoris confusiōz In fine tñ illud ofiteri intendens: nō manifeste sed quasi occulte audebat de consuetudine·De his & alijs siqua sunt in me de quibꝰ confessa non sum dei misericordiā ac vestram absolutionem postulo pater sancte·Crequentiꝰ quoq; ad ecclesiam ꝓcedens: & ante quandā beate virginis imaginem toto corpore ꝓuoluta iacens in amaritudine anime sue: illū quem celauerat reatum loquebat: fundens quoq; lacrimarum diluuiū, xp̄o faciente: & maria fauēte· Tādem animaduertit versutiā confitentis sollertia confessoris·etenī frons: gene color eiꝰ: subito mutatus & tremule sonꝰ vocis animū eius estuantem loquebat·Cepit pius pastor peccatucem suauibꝰ verbis & suasilibꝰ allicere: vt ab ea exigeret tāti gemitus noticiam p confessionis veritatē·Cepit bruto pectori differere peccatorū diuersitates: & circūstātias demonum peruersitates: & mstantias, vt illa cōscientie domum euertens·pura confessione expumeret: siqō delictum deliquisset vel suppressisset·Sed ligante os eiꝰ dyabolo: non potuit confiteri, nec vires habuit parturiens·licet ei cura obstetricis assisteret vigilans·Ipe verō quendaz de clarissimis pontificibꝰ pontificem: cōsuluit & ei de mulieris fictitia confessionis admonito & premonito ipsam vt eiꝰ consilio confiteretur destinauit·Qui etiā confitentis audita confidentia: & in suspirando modo notata illa versutia, sategit vt tortuosus colubri de cordis eiꝰ latebra educeretur·Sed qz serpens momorderat non in sibilo: scientia non fuit incantatoribus humanis exempta: & iudiciarie potestati ꝓpitiata: tristem excepit sententiā·Sed maria ꝓ supplice sua postulante: & hiesu adiudicāte: perpendit in celesti curia edictum: vt ad corpus rediret anima peccatricis Et quoniā sine confessione nō constat salus: viuens sacerdoti confiteretur·& sic denuo morti qō suum est soluens: beatorum cetui sociaretur·Interim positum in medio flebili ꝓpinquorum frequentia fluabatur corpus exanime, & ecce anima subito reuertente: feretrū contremuit: corpusq; infremēs: & in vocem planctꝰ erumpens: fragoso sonitu domum ꝓcussit·precipitabant fugam circumstātes: & ꝓoccupabant iter ad portam, sed qui artius eā dilexerant: sustinuerūt· & licet trepidi ꝓpius accesserunt·Colligētes itaq; vite certitudinem ex motu & voce, solutis fasciis erexerunt: christi laudes & marie ꝓcomia incultantem·Erecta ergo vocato sacerdoti de peccato illo cum ceteris fecit confessionem: ac communiōe accepta: aliquantis per allocuta circumstātes: suam ꝓdicauit liberatiōz Continuoq; oculos clausit in morte: & suffragantibꝰ virgis marie meritis: redeuit in pace·

De Subdyacono toletano quem iniuste degradatum restituit· Item aliud ex eodem· Capitulum·Cxviij·

In CIVITATE toletana fuit quidaz subdyaconꝰ: qui a ꝑmeua etate christū secutus: sanctamq; matrē eius mariam speciali amplectabatur affectu: & assiduo venerabat famulatu·Qui cū quadam die solenni: archyp̄ suli sacra celebranti ꝓ ministro assisteret· venit hora vt legeret euangelium iuxta morem: modulatione solenni: in loco ediditu·& ille veste nuptiali indutus: & legenti dyacono assistens·raptus est in spū: vidit q; in mentis excessu sup̄ fenestram in fronte ecclesie: illic quoq; sedentem demonem in specie simie horrida & deformi: & in collo eius cornu scriptorius erat

thomus in sinistra: calamus in dextra. Cunqꝫ tam oculis directis qꝫ auribus suspensis: quasi cuiuosum spectatorem ⁊ sedulum pollicēs auditorem: foribus ecclesie frequentiꝰ ⁊ diutiꝰ inhesisset: subtrahere sculptitabat. Ibidem siquidem due mulierculē consederant: que secreta ad inuicem suarum traiectiaꝝ ⁊ impudicias euomebant. Reuelante ergo spū: intellexit subdyaconus eum qui in synaxi latebat esse accusatorem fratrum: qui etiam nunc assumpta ex mulierū turpiloquio: accusationis materia/ damnationis eterne antiquū reparare temptaret cyrographū. Jam sculptum erat intus ⁊ foris. Sed cum multiloquiū locus angustꝰ non caperet: apprehensam cum dentibus ⁊ in unguibus pelliculam pestifer sculpa detrahere cepit ⁊ dilatare: dunqꝫ fortiter faciens sibi nō pcaueret: lapsu cadens repentino: tantū visus est fragorē dedisse: vt subdyaconus estimaret ecclesiā funditus corruisse: qui solus cernebat visionem. Risit ergo: ⁊ letatus est cum vidit ruinam. Manus etiam leuans in precipitatiōe pestilētis cadentem: pcutiens est plausu castomimus tamen castigato. Mirari ceperunt circumstantes ⁊ stupere: ab hominaruqꝫ nec leuiter ferre: stulte vt sibi visum est in constantiā leuitatis in dei hoīe altaris ministro: ⁊ pīsertim pīsentibus vniuersis. Sublato aūt spectaculo spiritualis: ad se reuertitur homo/ ⁊ recogitās quis quid vbi qñ quibus astantibus fecerit: repletur amaritudine: ⁊ mouitur confusione. Reliquū exequit ministerij sui cum modesta compositione corporis: ⁊ cōpunctione cordis. Missis aūt salutaribus misterijs: insalutatꝰ relinquitur. ceteruqꝫ ad conuiuium ⁊ letitie domū inuitatis: obprobrio ⁊ despectione amaricatus abiicitur. Nec veretur archiepiscopꝰ suspendere a carnali beneficio: quē pauloante ad spiritualia contemplanda suspenderat. dei benignitas admiserat. Migrat ergo degradatus vagus ⁊ profugus declinando obprobriū solitariā que in itinere occurrebat hospes non accedens intrat ecclesiā: ibi humiliter ad beatam mariam accedens: ac diutius in oratione cū gemitu ⁊ lacrimis laborans: accessit ad coraltū: ⁊ excessit semetipm. Et ecce stetit iuxta illum beata virgo maria in maiestate ⁊ decore apparēs. Que dyabolice accusatiōis conscriptionem pectoris eius supponens: postqꝫ diutius tustem delmiuit. tam vultꝰ qꝫ melliflue vocis blandicijs in alta se recepit. Et doctus homo in silencio quid facto opus sit sublata visione

reddit sibi: gratias agit xpō ⁊ beate virgini/ venit ad episcopū: cōceps cui ⁊ duplicate reuelationis cōmittitur archanū. Conuocate etiam mulierculē diffitent primo. Et ostensi cyrographi conuicte testimonio cum minis epō ⁊ laudes deo dant confessionem/ et hinc indē remissionis ⁊ gratie recipiūt largitatē. Sicqꝫ minister beate virginis amissum recepit beneficium: insuper etiam in episcopi specialē gratiā recipitur. ⁊ singulariter mirabilis de ceteris in eius oculis habetur.

De Solennizatione natiuitatis virginis gloriose ⁊ quarundam imaginum eius.

Capitulum. Cxix.

NATE dei genitricis marie natiuitas que ignorabat: diu in ecclesia nō celebrabatur. sed sic diuinitꝰ reuelata est solitariꝰ: quidam sancte vite fuit qui singulis annis armoniam in celo nocte natiuitatis eius audiuit. Qui cum miraretur qd hoc alio tempore nō audiret. rogauit dominū vt sibi ostenderet qd hoc significaret. Cui angelus dñi apparēs talia retulit. virgo ppetua que deum genuit hac nocte nata fuit. Quod licet ab hoībus ignoretur. ab angelis celebre habetur. Qua reuelatione diuulgata eius natiuitas celebrari ab ecclesia instituta est. Sarracenꝰ quidā habebat imaginē beate virginis in tabula depictā: cui assidue ⁊ humiliter supplicabat valde secum admirans ⁊ pertractās quomō contigisse potuerit virgo parere: filiū lactaret. Dū aūt hec cogitaret ad excudendā de corde eius incarnationis xpi dubietatem: ⁊ confirmandā partus virginei: veritatē subito ceperunt de pectore illius imaginis carnee mamille erūpere: ⁊ ex ipsis oleum cepit emanare. Quod videns ille sarracenꝰ credidit in deum ⁊ sanctam matrem eius: ⁊ baptizatꝰ est. In vrbe constantinopolitana videns iudeꝰ quidā imaginē beate marie virginis in tabula breui figuratam: ⁊ pauperi domus cuiusdam affixam conspicīs interrogauit cuiꝰ esset figura. Audiensqꝫ qꝫ esset beate marie virginis iratꝰ valde tulit eam de pariete: ⁊ ad vicinam currens domū: vbi humana stercora egeri solent/ illuc eiecit eā. Statimqꝫ digna ⁊ ignominiosa morte consumptus: postea nusqꝫ comparuit. Sed manupatus vt credit iuu maligni spūs: hoīm substractus est aspectib⁹. Quidam aūt xpianoꝝ imaginem sanctam requirēs inter sordes

abſconditã repert· ſubleuans eam ⁊ diligẽter abſtergens ac lauans ſecũ honorifice in domo collocatã habuit· ⁊ ad honorem dei gemitricis ex eadem tabula in qua imago ſancta depicta erat: oleum ebuliẽs diſtillare cepit· ⁊ vſq; hodie miraculum perſeuerat·

De Miraculis eiuſdem arca Sanctum Hilde fonſum toletanum oſtenſis. Ca·Cxx·

HILDEFONSUS hildefonſus toletanus epiſcopꝰ fuit· Hic ſub rudimẽtis adhuc infantie degens/diuino tadꝰ ſpiritu contemptis parentũ ac rerum affectibus agalienſe monaſteriũ petijt: monachũ q; ſe in eo multis annis exhibuit· Tandem pꝰ obitũ toletani archiepyſcopi hic pontifex ſubrogatur· Inter cetera bonoꝝ operum ſtudia ſanctam dei genitricem valde familiariter diligebat· In cuiꝰ laudem de eiꝰ ſanctiſſima virginitate: compoſuit inſigne volumen· Quo ita ſancte dei genitrici complacuit: vt ei ipm libꝝ manutenens appareret/ ⁊ p tali opere gratias offerret· Scripſit aũt ⁊ contra illos q; de eiuſdem virginitate vel partuitione diſputãt vt hereticũ· Alium libꝝ vnum de aſſumptione eiꝰ ſermones vel tractatus quatuor· De eodem: omeliam euangelij vnã· De purificatiõe eiuſdem omeliam vnaz· Scripſit ⁊ opuſculum de ꝑpetuitate perſonarũ patris ⁊ filij et ſpũs ſancti· Opuſculum aduocationũ diuine actionis· Aduocationũ in ſacris· Libꝝ vnum de cognitione baptiſmi· ⁊ alium de ꝓgreſſione ſpũalis deſerti: ⁊ multa alia· Volens aũt beatam virginem altius honorare· conſtituit vt eiꝰ ſolennitas celebraret ſingulis annis octauo die ante natalem dñicum vt pius eiꝰ ageret feſtũ: ꝑ quam deꝰ homo natus venit in mundũ· Que rurſum ei apparuit: ſedens in kathedra ꝓpe altare poſita· ⁊ albam ſacerdotalem attulit ei dicens· Hoc veſtimentũ de paradiſo filij mei attuli· Quo in dei ⁊ mea ſolennitate veſtieris: ⁊ in hac kathedra ſedebis q̃n tibi libuerit Scito q; certiſſime q̃ nemo preter te in hac kathedra ſedebit vel hoc veſtimentũ induere impune valebit His dictis receſſit· Poſt obitũ vero ſancti hildefonſi ſiaguus qui ei in archiepatu ſucceſſit: paruipendens p̃deceſſoris ſui deuotionẽ m p̃dicta kathedra contra ꝓhibitionez ſancte virginis conſedit· ſanctũ quoq; veſtimentum induere volens: dixit· Sicut ego homo ſum: ſic ſdo hoiem fuiſſe predeceſſorem meũ· Cur ergo non veſtiar eo: quo induebat veſtimento· cum eodem q̃ ipſe functus eſt: fungar officio· Hec dicens illo ſacro veſtimẽto ſe induit· ſed deo vlciſcente: ſtatim p̃ſumptionem eiꝰ in terram cum eodem veſtimẽto artius conſtrictus: mortuus cecidit· Qd̃ videntes qui illic aderãt magno pauore ꝓterriti: ſacrũ veſtimẽtum qd̃ moigne acceperat tulerunt· ⁊ i theſauro eccleſie vbi hactenus ſeruatur: repoſuerunt·

De Dictis eiuſdem preſulis in laudem ipſius virginis. Capitulum·Cxxi·

GIGNOR ex libris ⁊ ſermonibꝰ quos idez beatus vir hildefonſus de beata virgine luculenter edidit: hec pauca excerpſi· Hildefonſus contra eos qui diſputant de virginitate eiꝰ ⁊ partuitione· Beata virgo maria niſi in vtero matris ſanctificata eſſet: minime eiꝰ natiuitas colenda eſt· Nunc aũt quia auctoritate totiꝰ eccleſie venerat cõſtat eam ab omni peccato originali in munem fuiſſe ꝓ quã non ſolũ maledictio eue matris ſoluta eſt: verum etiã benedictio omnibꝰ condonata· Nullis ergo quãdo nata eſt: ſubiacuit delictis/ nec originale peccatũ in vtero ſanctificata contraxit· Idem in ſmone de aſſumptione eiꝰ Deſcendit ſicut pluuia in vellꝰ/ quia celeſtis imber: id eſt vnda diuinitatis: virgineo velle te placido ſe infudit illapſu: qñ verbum caro factum eſt· Idem de eodem· Cũ clauſtrum matris: ⁊ gemitale virginis eſſet clauſum: ⁊ ſignatũ ſigillo pudoris· non potuit obſtare partui integritas corporis: nec eguit reſerari/ quia fieri nõ potuit: vt eſſet ei tormentum qui erat honor matris ⁊ gaudiũ/ ſed totum ei erat peruiũ in ea quicq̃d erat clauſum quia totum erat deificũ quod natum· Idem de eodem· Infans parvuꝰ ⁊ maximus: mẽbris ſcz exiguis: diuinitate p̃celſus: ſuperhoſpitalis templi: ſincerã defluens caſtitatem: non leſit corpus abſcedens: qd̃ non leſerat cũ veniſſet· Melius eſt vt in ſmone ſit verecundia: q̃ in fide periculum· Da mihi ergo veniã chriſte: ⁊ parce ou meo qd̃ incarnationis tue miſterium narrator temerarius attingo· Quia licet tu clauſum dimiſeris vterũ nobis/ tñ permiſiſti aperire incredulis euangelium· Imitamini matrẽ virginem: ⁊ omẽs ſanctos quos laudatis/ quia non tantum illis ꝓeſt noſtra laudatio: quantũ nobis eorum imitatio· Vnde ſponſo magis placet imitator deuotus: q̃

laudator odiosus: vere aluus ille tornalis fuit quia in eo sapientia se influxit: que in crathere illo vinum suū miscuit. In quo scilicet vtero virginis et aceruum tutie: et flores lilij christi gratia germinauit. quia xp̄us et aceruꝰ tutia et lilū fuit. Nāt. Hec de beato hildefonso et dictis eius: ac de miraculis circa eū et circa alios per beatam virginem ostensis: ad presens dicta sufficiant. Extant et alia eiusdē virginis miracula dicta et scripta: quoꝝ multa in hoc eodem opere inseruis per diuersa loca: pro diuersitate temporum quibus acta sunt breuiter inseruimus. Nunc ad historiā vnde digressi sumus reuertamur.

De primo aduentu pauli in ierusalem et miraculis beati petri et primitijs gentium ex historia sacra. Capitulum. Cxxij.

NOLIOS autem post tres ānos a conuersione sua venit in ierusalē videre petrum. Cumq; vellet se iungere discipulis: oēs timebāt eū/non credētes q̄ esset discipul9: sed adhuc persecutor. Tunc barnabas cypriꝰ duxit eum ad apostolos petrum scilicet et iacobum episcopū: et narrauit eis modum sue cōuersionis: mansitq; cum eis diebus. xv. Deinde venit in partes syrie et cilicie. et ibi loquebatur gentib9: disputabatq; cum iudeis inter grecos dispersis. Qui cū vellent eum occidere fratres hoc cognito: deduxerūt eum in cesareā palestinā: et inde dimiserūt eū tharsum: vnde ipse oriundus erat. Petrꝰ vero dū predicando discurreret venit ad littā ibiq; sanauit paraliticum nomine eneam. In ioppe vero suscitauit a morte thabitam: vbi multis diebꝰ moratus apud symonē coriarū: tandem iuxta preceptum et reuelationem dñi transiens in cesaream: baptizauit cornelium cum suis tanq̄ primitias gentium. Inter hec illi qui dispersi erāt a tribulatiōe que incepat a morte stephani: perambulauerunt vsq; ad phenicem prouinciam syrie: nemini loquentes verbum: nisi solis iudeis. Erant autem quidā ex eis de cypro et cyrene: qui cum introissent anthiochiam: loquebātur ad grecos/et multi crediderūt. Delatum est aūt ad aures ecclesie que erat ierosolimis: de conuersione anthiochenorum: et volētes plene certificari/miserūt barnabam in anthiochiam. Qui cum venisset exhortatus est oēs: vt in p̄posito p̄manerent. Videns autem barnabas q; non sufficeret ad eruditionem tantā multitudinē: venit tharsum vt quereret paulum: et inuentum perduxit anthiochiam. Et per annum conuersati sunt ibi Et docuerūt turbam multam. Et tunc p̄mo a xp̄o capite denominati sunt xp̄iani: qui priꝰ dicebant discipuli. Nāt. In diebꝰ illis superuenerūt prophete a ierosolimis anthiochiā: et surgens vnus ex eis agabus noīe prophetauit per spiritum scilicet famē futurā in vniuerso orbe: et maxie in iudea. Tūc p̄mo facta est collecta in vsus pauperum: que missa est per barnabam et paulum in ierusalem.

De Epistola pilati tyberio missa super crucifixione domini. Eusebius. Ca. Cxxiij.

ANNO dñi. xxxvi. Imperij vero tyberij. xxi. pilato de xp̄iano dogmate ad tyberium referente: tyberiꝰ retulit ad senatum: vt inter cetera sacramēta reciperetur. Richardus de sancto victore in libro excerptionū. Mos enim erat romanis: vt prouincia q; iudices senatui scripto renunciarent. si quid noui in his q̄s regebant primcijs acciderisset. Pilatus ergo scripsit epistolam ad tyberiū: de his que p̄petrata fuerāt in dominum ihesum: designans etiam ei q̄ esset ipse vere saluator mūdi. Nāt. Epistolam quidem pilati sub hac forma descriptā reperi. Pontius pilatus claudio salutē. Nup accidit q̄ ipse probaui: iudeos per inuidiam se suosq; posteros: crudeli damnatione peremisse. Cum enim promissum patres haberent eoꝝ q̄ deus eorum mitteret eis per virginē sanctū suum: qui rex eorum merito diceret/hunc me p̄sente misit in iudeā. Quem cū vidissent cecos illuminasse: leprosos mūdasse/paraliticos curasse demones effugasse: mortuos suscitasse/ ventis imperasse. pedibusq; siccis super undas maris ambulasse/et alia multa miracula fecisse: et cōis populꝰ iudeoꝝ diceret eū esse dei filiū: principes sacerdotū inuidiā passi sunt contra eum. Dunc itaq; michi tradiderūt. et alia pro alijs mentientes eum magum esse: et contra legem eoꝝ agere dixerunt. Ego aūt ita esse credidi ipsumq; flagellatum eorum arbitrio tradidi. Qui eum crucifixerunt. et sepulcro custodes adhibuerunt. Vt ille militibus meis custodientibus die tercio resurrexit. Intātum vero nequicia iudeorum cōtra eum exarsit. vt ipis custodib9 pecuniā darent. quatinꝰ discipulos eius corpꝰ rapuisse dicerēt. Sed illi q̄ factū

erat tacere non valentes: testati sunt cum r
surrexisse: seqꝫ visionem angelorum vidisse/ꝛ
a iudeis pecuniam accepisse. Hoc autem ideo
scripsi: ne quis aliter estimet credendum men-
dacijs iudeorum. Richardus de sancto vi
dore in libro excerptionũ. Tũc tyberius
cum suffragio magni fauoris: retulit ad sena
tum: postulans vt christus deus haberetur.
Ut senatus recusauit: indignans qꝺ non sibi
sũm morem epystola primo fuisset delata.
Ab illa itaqꝫ die cepit immutari laudatissima
pu9 modestia cesaris in penã senatus contra-
dictoris. Eusebius vbi supꝫ. Verum cũ
ex consulto patrũ xpianos eliminari vrbe pla
cuisset. tiberius ꝑ edictum accusatoribus chu
stianorum comminat9 est mortem. vt scribit
tertullianus in apologetico.

De Exilio ꝛ morte pilati Et eius successore Comestor Capitulum. Cxxiiij.

IC quidem pylatus cũ esset procura
tor iudee/vitellio ꝓside sive accusat9
est in multis apud tiberium. Accusa
tus est enĩ a iudeis de violenta interfectiõe in-
nocentum. Accusatus est etiã qꝺ iudeis clamã
tibus ponebat imaginem gentilium in templo
Et quia pecuniam repositã in corbinam: redu-
gerat in suos vsus. immo faciẽs aqueductum in
domum suam. ꝑ his omnibus deportatus est ĩ
exilium lugdum: vnde oriund9 erat. vt ibi in
obprobrium generis sui moreret. Eusebi9
Itaqꝫ pondus pylatus in multas indens
calamitates: ꝓpria manu se interemit. Co
mestor. Mortuo pilato substituit vitelli9
fratrem suũ procuratorem iudee. Et volẽs pla
cere iudeis. satisfecit eorũ voluntati in quibus-
dam/quia scz ad eorum petitionem. caypham
a sacerdotio amouit/ꝛ filium anne qui iã mor
tuus erat: substituit. Reddiditqꝫ ei stolã su-
am illam solennem ꝛ antiquã: quam sacerdos
in sua potestate debebat habere: vt ea festiuis
diebus vteretur. Pilatus enĩ eam in domũ su
am transtulerat. Et qñ diebus festiuis erat
necessaria sacerdoti/nõ poterat eam habere ni
si predo precedente.

De Paupertate ꝛ ambitiõe Herodis agrippe. Capitũ. Cxxv.

EMPORE tiberij mortuus est
philippus tetrarcha ituree ꝛ traco-
nitidis regionis frater herodis tetrar
che. Mortuus est etiã lisanias tetrarcha abili-
ne: ꝛ ita vacabãt due tetrarchie: ꝛ aspirauit
herodes agrippa ad alterã earum. Erat hic he
rodes vir magnanim9 ꝛ bellicosus/sed paup
rus eius herodiadis. Fuit enĩ filius aristoboli
filij magni herodis: ꝛ ipa filia eius. Disposuit
ergo venire romam si forte posset impetrare a
tiberio alterã tetrarchiarum vacantiũ. Cumqꝫ
venisset romã: videns eum tiberi9 militem stre
nuissimum: retinuit eũ secum/ꝛ fecit vt adhe-
reret druso: cui iã in vita sua imperiũ tradide
rat. Erat aũt herodes vir magne liberalitatis
ꝛ vt sibi conciliaret aias romanoꝝ: multa expẽ
debat multumqꝫ debitis se obligauerat. ꝛ vt tra
dit iosephus: nõ fuit hõ in q̃ mutabilitas for
tune adeo posset deprehendi. Primo in hoc ma-
le contigit ei/quia mortu9 est drusus filius ti-
berij: de cuius morte adeo inconsolabiter do-
luit tiberius: vt omnes a pristia sua amoueret
qui familiariter adheserãt druso: ne reducerẽt
ei ad memoriam mortem ei9. Et compulsus
est herodes agrippa redire in iudeã: ꝛ desperãs
pre inma pauptate: intrauit turrim vt ibi af-
ficeretur fame: ꝛ ita moreret. qđ signauit vx
or sua sororis eius herodiadis: vxoris herodis te
trarche. Que supplicauit viro suo: vt reuoca
ret eum a turre: ꝛ daret ei necessaria vite: et
acquieuit ei: ꝛ statuit eũ in tiberiade/et ibi as-
signauit ei domum: ꝛ dedit ei necessaria vite.
Quadam vero die cũ esset herodes tetrarcha
in tiberiade ꝛ epularetur. fact9 hilaror solito
inproperauit ei beneficia sua que cõtulerat ei
scilicet qꝺ liberauerat eum a peste famis: ꝛ do
luit inde agrippa vltra modũ/ꝛ disposuit ite-
rum redire ad tiberium: si forte inueniret ani-
mum ei9 immutatũ: ꝛ honorifice fuit recept9
ab eo. Et cũ hẽret tiber9 duos nepotes/alte-
rum de filio drusi scz tiberium: ꝛ alterũ de fra
tre germanico: scilicet gaiũ/voluit sibi substi-
tuere filium filij. qa magis diligebat eum.

De Mutua inuidia Tyberij ꝛ herodis agrippe Et de morositate tiberij. Capũ. Cxxvi.

HERODES autẽ agrippa magis
diligebat gaium: ꝛ familiar9 ei ad
herebat: vnde sibi suscitauit moigna
tionem tiberij latẽtem. Quadam aũt die cum

sederet aguppa in curru cum gaio. leuatis ma-
nib9 in celū dicebat. Otinam viderem mortē
importum semis: et te gaium dñm totius orbis
Hoc audiuit quispiam scilicet auruga ipsius
aguppe: qui postea cum reb9 dñi sui aufugiēs
captus est: et vinculatus. Et cum traheretur
ad carcerē: petijt se duci ad imperatorē dicēs/
quia in aure loqueretur ei qđ esset ad ei9 vti-
litatem: et presentat9 est impatori. Et dixit
inconsulte: quia sic optauerat aguppa mortē
eius et domimū gaij. Tyberi9 vero nō multū
curabat verba vinculatorum: et detrusus est
ille in carcerem. Et cum sepe instaret aguppa
vt iudicaretur et occideretur. rñdebat tyberi9:
frater sufficiat tibi q vinculat9 est. Et ita dif
ferebat. quia vt refert iosephus: in omnibus
negocijs suis morosus erat. Unde cum statu-
eret procuratores in pumcijs: vix aut nunq̄
mutabat eos. Quod cum sepius quesitum es-
set ab eo: quare scilicet non mutaret procura-
tores. Respondit se in hoc parcere plebecule
Scientes enim procuratores se ad modicum
habere procurationē: emungunt vsq̄ ad san-
gumem: et tanto dominantur graui9/quanto
breui9. Et qui recentes supueniunt dissipāt
quicquid inuenerint. Qō ostendit p exemplū
cuiusdam vulnerati: qui cum iaceret in via/et
non amoueret multitudinē muscaꝝ a vulnere
superueniens alter putauit q hoc omitteret
ex imbecillitate: et abegit muscas/q̄ opuerant
vulnus: ad quem ille male inquit fecisti mihi.
quia muscę q̄s amouisti iam plene erant san-
gume: et part9 molestabant me. Que autem
supuenient recentes acrius pungent me. Sic
et procuratores vel officiales recentes substi-
tuti acrius in subiectos deseuiunt.

De Incarceratiōe ipsius herodis et augurio bubonis. Capitulum. Cxxvij.

IOM autem quadā die more solito
imitaret aguppa tyberium: vt extra
heret auriga suum de carcere: rñdit
idipsum ei nō expedire: cum in presentia ipsi9
vellet eū vinculatus accusare. Et cū in nullo
sibi consciꝰ esset aguppa: testat9 est se velle
vt extraheret: et accusaret eum. Eductus ille
de carcere: arguit eū de crimine lese maiestatis
quia orauerat mortem imperatoris. Tunc ait
tyberi9 carcerario: liga hunc. Intellexit car-
cerarius preceptum de eo qui eductus fuerat
et ligatum remisit in carcerem. Quadā autem
die cum ambularet tyberius in ypodromo. id
est in curru equorum: et teneret aguppam per
manum: vocato carcerario dixit ei liga hunc.
Et miratus est ille et omnes: q̄ precideret li
gau aguppam: cum purpuratus incederet. qđ
erat de regio semine. Cum autem duceretur
aguppa in carcerem: patiebatur intollerabilē
sitim: quia splendide comederat. Et forte oc-
currerat ei portitator aq̄: et dedit ei bibere. Et
post q̄ reuocatus est. p̄misit ei q in p̄ximo
remunerauit eum in regno gaij. Confidens q
in proximo esset gaius regnaturus: et posit9
est in carcere. Quadam autem die dum staret
inixus arbori: cuius frondib9 insidebat bubo
accessit ad eum vnus de captiuis locut9 est ei
Noli inquit estimare q adulando loquar tibi
cum sis concaptiuus meus: volo enī indicare
tibi: quid moicauerunt mihi dij. Erat hic pe-
ritus in augurijs. Cito inquit liberaberis: qđ
etiam tunc ibi muidebant omnes amici tui: et in
hac p̄speritate moueris: relinquens tua bona
filijs tuis. Quādo aūt huius generis alitem
videris: ampli9 super te fato/quia quinta die
moueris. Cum autem esset herodes in carcere
deferebat ei comin9 carceris: sciens eum virū
nobilem ac familiarem gaio. Et sustinebat
tanq̄ ignorans multas comoditates sibi fieri
ab amicis suis in carcere: et fuit in carcere per
sex menses.

De Morte tyberij et substitutione gaij et sub limatione herodis. Capitulum. Cxxviij.

OSTEA cū esset tyberi9 apud
campas cepit infirmari. videns aūt
se morturum: conuocatis nobilib9
imperij sui: et duobus nepotibus suis gaio et
tyberio: statuit vt in crastino substitueret sibi
successorem: et orauit deos suos/vt intimarent
ei mentem suam: quem nepotum suoꝝ vellent
substitui in imperio. Et statuit apud semet-
ipsum: vt illum qui primus veniret ad eum in
crastino: constitueret imperatorem/vt ita q̄si
per sortem eligeret. Qđ figmificabāt tyberio
vt prior veniret. Qui mane noluit venire nō
prandens. Et venit prior gaius. Quē videns
tyberius fleuit amare volens: quia alter non
venerat. quē volebat substituere. Et locut9
est ad eum: fili tu succedis mihi in impio/qō
post debebatur tyberio: quasi hereditario iure
tanq̄ filio filij. Sed ego video te vtilē impio:
et noui mentes deoꝝ. Et cōuocatis nobilib9

instituit· In templo simulacrum stabat au-
reum: amicebaturq; quottidie veste qua ipe
uteretur· Magisteria sacerdotij ditissimꝰ quis
q; ꝛ ambitione: et luctatione maxima viribus
comparabat· ꝛ noctibꝰ quidem plenã fulgen-
temq; lunam mutabat assidue in amplexus at
q; concubitum· Interdũ vero cum capitoli-
no ioue secreto fabulabat· modo susurrans ac
prebens invicem aurem modo clavus nec sine
iurgijs· Nam vox comminãtis audita est: do
nec exoratus vt referebat: ꝛ contubernio vl-
tro invitatus est·

De Crudelitate eiusdem· Cap·Cxxxiij·

IDEM Antonie p indignitates et
tedia causa extitit mortis: dato ta-
men vt quidam putant ei veneno·
Nec defuncte vllum honorem habuit: ꝓspex-
itq; e triclinio ardentem rogũ fratrem tiberiũ
imperatorem immisso repente tribuno militum
interemit· sillanum socrũ ad necem secandasq;
novacula fauces compulit· Juliam filiam in-
fantem nullo firmiorem indicio sui seminis esse
credebat· qđ feritatis que illa tanta iam tunc
erat: vt infestis digitis ora ꝛ oculos simul lude
ntium infãtium appeteret horreis preclusis non
nunq; famem ꝓclo indixit· parentes supplicijs
filiorũ interesse cogebat· Quorum vni valitu-
dinem excusanti lecticam suã misit· Revocatũ
quendam ab exilio revertentem salutatumq; đ
nam ibi facere consuesceret· ridente eo p adu
lationez deos semper oravi· vt qđ evenit pire
tiberius: ꝛ tu imperares· Optimans quoq; ex-
ules suos mortem imprecatus· misit circum in-
sulas qui omnes trucidarẽt· nihil magis in
natura sua laudare se ac probare dicebat· q;
in verecundiã· Nõ temere m quenq; nisi cre-
bris ꝛ minutis ictibꝰ animadvertit passus est
perpetuo notoq; ꝓcepto ira fieri vt se sentiat
Queri etiã palam de conditione temporũ suo-
rum solebat qđ nullis publicis calamitatibus
insignirentur· sui obliuione imminere ꝓspe-
ritate rerum atq; identidem exercituũ tedere· fa
mem: pestilentiã: incendia/hiatũ aliquem ter-
re optabat· animum quoq; remittendi: ludo-
q; ꝛ epulis dedito eadem factorũ: dictorumq;
feritas aderat Quoties vxoris ꝛ avunculi col
lum oscularet: aiebat· Tã bona ceruix: amo
ri fil' ac iusserio debet· pulcros ꝛ conatos quoti
ens sibi occurrerent: occipitio raso detrabat·

De impudicicia eius ꝛ prodigalitate et rapi-
na·:· Capitulum· Cxxxiiij·

IDEM neq; aliene ne-
q; sue pepercit· cum omnibus sorori-
bus suis consuetudinem stupri fecit·
Easdem sepe exoletis suis prostravit: postremo
contemnavit· quasi adulteras ꝛ insidiarũ ad-
versus se consias· Prodigorum omnũ imagi-
nia superavit· commentus novum balnearum
usum portentissima aborum atq; cenarum: vt ca
lidis frigidisq; unguẽtis lavaret· Preciosissi-
mas margaritas aceto liquefactas sorberet·
cõviviis ex auro panes ꝛ obsonia apponeret·
aut frugi hominem esse oportere dictitãs· Aut
cesarem fabricavit· ꝛ de cedris liburnicas gẽ-
matis puppibus versicoloribꝰ velis· Magna
rumarum ꝛ porticuũ et tricliniorum laxitate·
magnaq; etiã vitiferis ꝛ pomiferarum arborũ
varietate· Quibus discũbens de die inter cho
ros ac symphonias littora campanie peragra-
ret· Exhaustꝰ atq; egens ad rapinas conver
tit animum vario ꝛ exquisitissimo calumniarum
ꝛ exactionum et vectigalium genere· vectiga-
lia nova atq; maudita excercuit· nullo rerũ aut
hominum genere misso: cui nõ tributi aliquid
imponeret· Novissime contractãe pecunie cu
pidine incensus: sepe sup immensos aureorum
acervos patentissimo distensos i loco nudis pe
dibus spaciatꝰ: ꝛ toto corpore aliquandiu vo
lutatus est· Militias resq; bellicas semel attri-
git· Diversissima in eo vicia erant summa cõ-
fidentia ꝛ nimius metus· Nam qui deos tanto
pere contemneret· ad minima etiã fulgura to-
nitrui connivere caput obvolvere: ad maiora
vero ꝓpere se e strato sub lectumq; solebat
condere· In sicilia irrisis multis locorum mira
culis repente amessiam profugit nocturnei
vertigis fumo ac murmure pavefactus·

De Statua gaij quam in templo hierusalem
mãdavit erigi· Comestor· Ca·Cxxxv

IBIT ergo imaginem suam per
omnem imperiũ suum: vt omnes
adorarent eam· Et sic fecerũt omẽs
exceptis iudeis· Unde cum in alexandria civi-
tate orta esset sedicio inter iudeos ꝛ gentiles:
et venisset utraq; pars ad gaium: vt discu-
teretur· controversia inter ceteras allegatio-
nes quas habuerũt gentiles contra iudeos ob
jecerũt eis/q; deum suũ quem omẽs cõmuniter

gentiles receperant: ipi inhonorabãt. quia sc̃z imaginẽ gaij nolebãt adorare. Et tunc p̃mo sauit gaius: quia iudei non adorarent imaginẽ eius. Significauit ergo petronio prefidi syrie vt statuam suam poneret in templo iherusalẽ vt facilius reciperent eam in circumstantibus ciuitatibus. Quod si forte iudei reclamarent collectis romanis legationibus intraret in iudeam: ⁊ nemini parceret manꝰ eiꝰ. Collecto ergo exercitu intrauit petronius iudeam. Et venerũt ad eum iudei de iherusalem cũ amicis herodis aguppe: qui erat precordialis gaio/⁊ supplicauerunt ei ne ad hoc hortaretur eos: qa prius p̃mitterent se occidi ⁊ parabãt iugulos Dicebant etiã q̃ nunq̃ ampliꝰ colerent terrã vt sic media afflicti morerẽtur. Et respondit petronius non de consilio suo hoc processisse. Sc̃z non audebat resistere mãdato imperatoris Videns tamen quia grauẽ iacturã incurreret gaius si amitteret tributa totius iudee p̃mis quia opponeret se gaio pro eis. Et misit epistolam suam gaio per viros honoratos vt desisteret ab hoc mandato. Qui cum venissent ad gaiũ non ausi sunt in conspectu eius se p̃tare Sed accesserunt ad herodem aguppam vt subueniret iudeis: quia vna de tetrarchijs suis sc̃z galilea erat in iudea. Tunc herodes gaium inuitauit in crastino vt comederet cum eo. Et cum in crastino esset in conuiuio: admiratus est delicias cõuiuij. Et cepit memorare gaiꝰ quanta fuerat herodes passus pro eo scilicet vincula tyberij ⁊ alia multa. Et precepit vt peteret quicquid vellet ⁊ daret ei. At ille respondit sibi sufficere gratiam eius: ⁊ cum ille instaret vt aliquid peteret: petijt ne poneret statuã suam in iherusalẽ in templo. Et iratus est gaius. Tantem confidẽs animositatem aguppe: qa noluerat opes vel honores petere acquieuit ei: ⁊ scripsit petronio in hunc modũ Si nondum posita est statua in templo: non est necesse vt ponat. Et sic non est posita statua eius in templo.

De Nece eiusdẽ imperatoris. Ca. Cxxxvi

OBTEM respipiscens gaius: scripsit petronio in hũc modum. Quia contempsisti mãdatum imperatoris: ⁊ potius dilexisti munera iudeorũ/elige tibi genus mortis quod vis: vt discãt omẽs non esse tutum obuiare mãdatis imperatoris. Sed deo procurante ita factũ est: vt puꝰ audiret famam mortis eius: q̃ videret nuncios huius legationis. Suetonius. Petijt enĩ gaius ingentia facinora ausus: et aliqua maiora moliens. Siquidem proposuerat alexandriam cõmigrare: interempto puꝰ vtriusq̃ ordinis electissimo quoq̃ q̃ ne cui dubium videatur: in secretis eiꝰ reperti sunt duo libelli diuerso titulo. alteri gladius: alteri pugio iudex erat. Vtrumbo nomina ⁊ notas continebãt: morti destinatorum. Inuenta est ⁊ arca ingens vario cum venenorũ plena: quibus diuersis infecta mana traduntur. non sine pisarum exitio: que euectos estus in p̃xima littora eiecit. Ita bachantem atq̃ grassantem: cũ placuisset palatinis aggredi p̃mas sibi partes cassius/cherei tribunꝰ cohortis pretorie depoposcit. Quẽ seniorem iã mollem: ⁊ effeminatum gaius omni p̃bro denotare consueuerat. ⁊ modo signũ petenti priapuꝫ ac venerem dare: mõ ex aliqua causa gratias agenti: manũ osculandã offerre formatam in obscenum motũ primus a tergo ceruicem gladio cesum grauiter percussit. Deinde cornelius sabinꝰ alter e coniuratis ex aduerso pectus traiecit. Jacentem contractisq̃ membris clamitãtem seuire ceteri ⁊ vulneribꝰ xxx. confecerunt. Nã signum erat omnĩ repente. Quidã etiam p obscena ferrum abegerunt. Cadauer eiꝰ clam asportatum i ortos ⁊ tumultuario rogo semiambustum leui cespite obrutũ est. Satis constat ortoꝝ custodes omnibus inquietatos/in ea quoq̃ domo: in qua occubuerut. nullã noctem sine aliq̃ terrore transactam: donec ipa domus incendio consumpta sit. Perijt vna ⁊ vxor gladio cõfossa: ⁊ filia pauenti illisa. Proxie q̃ puer somniauit consistere se in celo iuxta solium iouis/impulsum q̃ ab eo dextro pedis pollice in terram p̃cipitatum. Eodem tempore olimpie simulacrũ iouis: qd̃ dissolui transferriq̃ romam iusserat. tantum cachinnum repente edidit: vt machinis labefactis opifices diffugerunt.

Explicit liber sextus Speculi hystorialis fratris vincentij. Sequitur liber septimus De promotione Claudij ad imperium.

De promotione Claudij adimperuū Comestor. Capitulum primum.

AVO IGITVR cum esset rome. et rediret a ludis circēsibus cōsilio senatorum mīfecto orta est mouitate dissensio inter curiam et milites et populum. Curia dicebatur senatores et viri cōsulares. Quia igitur viderunt senatores seuiciam imperatorum. et incomoda que inde cōtigerant rei publice. voluerunt penitus extirpare impiū ab vrbe. et voluerunt eam redigere ad antiquū statum. in q̄ erat ante iulium cesarē ut esset regimen ciuitatis in arbitrio consulum et senatorum. Econtra milites et populus timentes auariciam senatorum. et amantes donatiua imperatorum. constituerūt imperatorem claudium auunculum gaij. virum mansuetum et pium. Tunc venit herodes agrippa ad senatores. ducēs secū de nobilioribꝰ q̄ erant in curia. simulans se fauere pti eorum cum haberet eos exosos ꝓpter mortem gaij Cōsuluit ergo eis ut ānuerēt claudio ne moueret scisma in ciuitate. sed desisteret ab hoc incepto Et senatores rogauerūt herodē ut p̄geret cū eis ad claudiū Et pfessus ē se libēt fūgi hac legacione. et missus ē cū alijs ad claudium. et eis audientibus dixit ei. q̄ dixerat coram senatoribus. In aure autē dixit claudio. ut non desisteret ab incepto. quia ipe sataget. ut maior pars nobilium faueret pti eius. Et renunciauit senatoribus q̄ nollet claudius desistere ab incepto. Et cepit eis psuadere ne contrairent. quia non possent impedire et allexit quosdam. et tandem omnes et ita fine contradictione factus est claudius impator. et psuasione herodis omnes occisi sunt. qui consenserant in morte gaij. Et petijt herodes ab eo. ut decretum gaij de statua sua adorāda reuocaret irritum. quia impium erat. Et acquieuit ei. Et precepit ut epistola reuocationis psingulas ciuitates iudee deponeretur in loco eminenti ut videret ab omnibus. Excronicis. Romanorum igitur claudius quintus. cepit anno domini xliij. Mundi vero MMMM vi. et impauit annis fere xiiij.

De vita et moribus eiusdem Suetonij.

libro v Capitulum secundum.

IC IMPERIO stabilito omnium factorum atq̄ dictorum ī eum veniam et obliuionem imperpetuum sanxit ac p̄stitit insemz augendo parcus et ciuilis. p̄nomine imp̄atoris abstinuit nimios honores recusauit. In cognoscendo ac decernendo mira varietate animi fuit: modo circumspectus et sagax interdum inconsultus ac preceps. ac non nunquam furiosus amenti similis. Seuū et sanguinariū naturā fuisse magnis minimisq̄ apparuit apium sillanum consocerum suum iuliasq̄ neptes. alteram drusi. alteram germanici fratrum. et filiam cuminē incerto nec defensione ulla data occidit. Item gneum pompeium maioris filie virū ꝛ l'sillanum minoris spōsum ī xxxv. senatores. trecentosq̄ equites tanta facilitate animadvertit. ut cum de nece ipsorum renunciante centurione factum esse quod imp̄asset. negaret se non quicquā imp̄asse. michi hominus tamē rem comp̄baret. affirmātibꝰ libertis milites officio functos. q̄ ad ultionem imp̄atoris vltro p̄curriſſent. idem tormenta questionum penasq̄ priuatarum representabat. exigebatq̄ coram quocunq̄ gladiatorio munere ul'suo ul'alieno. etiam forte p̄lapsos iugulari iubebat. ut expirantium facies videret. Bestiarijs meridiamsq̄ adeo delectabatur. ut et prima luce ad spectaculum descenderet. et meridie dimisso adprandium populo p̄sedere. p̄terq̄ destinatos etiā leui subitaq̄ ō causa quosdam committeret Sed michil eque q̄ timidꝰ et diffidēs fuit p̄mis imperij diebus neq̄ cōuiuia mire ausus est. nisi speculatores cum lanceis circumstarēt. militesq̄ ministrorum vice fungerent neq̄ egrū quenquā visitauit. nisi explorato prius cubiculo. culcitaq̄ et stragulis p̄temptatis et excussis. Reliquo autem tempore salutatoribus p̄scrutatores semper apposuit. etiam quidem omnibus et acerbissimos. quosdam ī sidias temere delatas adeo expauit ut deponere imperium temptauerit. Quodam cum ferro circa sacrificantem se deprehenso. senatum p̄ precones p̄pe conuocauit. lacrimis et deliberatione miseratus est conditionē suam cum michil usquam tuti esset. ac diu publico abstinuit. Nulla a deo suspicio. nullus tam leuis auctor extitit. a q̄ nō vel mediocꝰ scrupulo metu. admouendum vigilandum q̄ cōpelleretur.

Jtem de eodem et forma ipsius. Ca iij.

NGER cetera in eo mirati sunt homines obliuionem et inconsiderationē. Occisa mes=salina uxore. paulo post tuclinio decubuit. cur domina non veniret requisiuit. multos quos capite damnauerat. postero statim die ꝙ inconsiliū et ad alee ludū admouen iussit ꝙ morarēt ut sōniculosos ꝑ nūciū increpauit Ducturus cōtra fas fratus filiā. aguppinā uxorem non cessauit omni oratione filiam ꝙ alumnam et in gremio suo natam atq; educa tam predicare Sermonis vero rerumq; tā tam sepe negligentiam ostendit ut nec quis nec inter quos qua ue tēpore aut loco uerba faceret. sāre aut cogitare existimaret. Cibi vinicq; quocūq; ꝙ tempore ꝙ loco appetenti ssim⁹ fuit Cōuiuia agitauit ampla ꝙ assidua ac fere patentissimis locis. vt plerunq; sex=centeni simul discumberent. nec temere vn=q; tuclinio abscessit nisi distentus ac madens Conuiue qui pudie aphum aureū subrupui sse existimabantur. reuocato in diem posterū fictilem apposuit. Dicitur etiam meditatus edictum quo veniam daret. flatum crepitūq; vētus in conuiuio emittendi cum pueritatū quēdam pre pudore ex continētia repperussет Somni breuissimi erat. Nam ante mediam noctem pluumumq; vigilauit. cum tamē nō nūq; in iure dicendo obdormiscеret. vixq; ab aduocatis de industria vocem augescentibus excitaret. Auctoritas dignitasq; forme nō defuit stanti vel sedenti. ac pāpue quiescenti. Nā ꝙ prolixo nec exili corpore erat ꝙ spe=cie candidaq; pulcra. optimis ceruicib⁹. ꝙ mce dentem destituebant pōblites minus firmi. ꝙ remisse quid vel seue agentem multa de ho nestabant Risus immodicus. ira turpior spu=mante tractu humētibus naribus. capite vero curto. semper tamen in quantulocumq; actu vel maxime tremulo.

De Jacobo zebedeo ꝙ hermogene mago. Comestor. Capitulum. iiij.

OM aūt voluit herodes licentiam acipere a claudio ꝙ redire ad propria. et tunc claudius dedit ei quartam tetrachiam scilicet iudeam. ꝙ subli matus est rediens ad ꝓpria. Oenit autē pri mo in iudeam. et honorifice suscep⁹ est a iu=deis. quia in multis iuuerat eos. Et cum ꝑpe esset dies azimorum. venit ierusalē ante diē festum vt puuificaretur ꝙ mund⁹ interesset diei festo Et ante diem azimorū occidit ia=cobum fratrem iohannis de quo refert cle mens alexandrinus. quia cum detrusus esset in carcerem. nocte conuertit ad fidem custo dem suum. ꝙ simul ambo capite truncati sunt

Ex gestis eius. Dic itaq; iacobus apl⁹ cum omnem iudeam ꝙ samariam visita ret. per sinogogas ingrediens. et omnia que a ꝓphis predicta sunt in xp̄o impleta osten dens. hermogenes magus philetum discipulū suum ad eum misit. Qui cum venisset cū phi seis ad eum. conabatur asserere ꝙ non esset verus dei filius ihesus. iacobus autē in spiritu sancto confidenter agens. omnes assertiones ei⁹ euacuauit ostēdens eis ex scripturis hūc esse verum dei filiū. Ille reuersus ad hermo=genem dixit iacobum xp̄i apostolum sanas su perari nō posse. Nam in nomine xp̄i vidi eū demones eijcientē cecos illuminantem. lepsos mundantem. Omnes scripturas sanctas me moriter tenet. ex quibus ostendit non alterū esse dei filium nisi hunc quē iudei crucifixerunt Oem ergo ad ipm ꝙ postula tibi ab eo indul gentiam. Qō si nō feceris scito me ad ipsum reuerti ꝙ petere vt eius merear esse discipu=lus Audiens autē hermogenes hec replet⁹ ē zelo ꝙ vinxit philetum. ita vt se mouere non posset. dixitq; ei. Videbimus si iacobus tu⁹ soluent te ab his vinculis. Tunc philetus misit puerum suum ad iacobum. Qui cum nunciasset ei ille sudarium suum misit ei dicēs Accipiat eum ꝙ dicat. Dominꝰ ihesus xp̄s erigit elisos et ipe soluit compeditos Statim autem vt de sudario eius tetigit eum is q̄ eū attulerat. resolutus est vinculo magi. Et curens venit ad iacobū insultans maleficijs Unde dolens magus arte sua excitauit de=mones quibus dixit. Ite ꝙ iacobum michi adducite. simul etiam ꝙ philetū. vt vindicer in eo ne mihi ceteri discipuli mei taliter inpi ant insultare.

De conuersione hermogenis et passione iaco bi. Capitulum. v.

NIENTES ergo demo=nes vbi iacobꝰ orabat. vlulare ce perunt in aere dicentes. iacobe apo stole miserere nostri. qa anteq; veniat tēp⁹ incendij nostri iam ardemus. Quibus ille. Quid venistis ad me iacobum At illi. Misit

nos hermogenes vt te ⁊ philetum pducerē⁹
ad ipsum. Mox autem vt mgressi sumus. an
gel⁹ dnīi sanct⁹ cathenis igneis religauit
nos et cruciamur. Dixit eis iacobus In no
mine patris ⁊ filij ⁊ spiritus sancti absoluat
vos angelus dnī. ita vt reuertentes ad her=
mogenem non eum leuatis. sed vinctum huc
illū pducatis. Qui cum abissent. ligauerūt
eū restib⁹ a tergo man⁹ et ita adduxerūt eū
Cui dixit iacobus Stultissime hominū q̄re
non considerabas quem rogasti. ut mitteret an
gelos suos ad lesionē meam Clamabāt autē
demones ad iacobū Dimitte nos ut possim⁹
⁊ tuas minuas vindicare. ⁊ nostra mendacia
At ille. Ecce philetus ante vos stat cur nō
eum tenetis? Dicunt illi. Non possumus nec
formicam contingere. que incubiculo tuo ē
Tunc ait iacobus ad philetū. vt discant ho=
mines iuxta scolam dnīi ihesu pro malis
bona reddere. ille te ligauit tu eū solue. Qđ
cum fecisset confusus ⁊ humilis hermogenes
cepit stare? Cui iacobus. vade liber vbi vo=
luerīs. nō ē discipline nostre vt inuit⁹ aliquis
conuertatur. Qui ait. Ego noui iras demo
num. nisi detrus michi aliquid quod mecum
habeam. tenebunt me. et diuersis penis inter
fident. Accipe inquit baculum itineris mei et
cum eo perge securus quocunq; volueris.
Qui accipiens eum abijt. et posuit super cer=
uices suas. et discipulorum suorū zabernas
plenas codicib⁹ cepit ignibus cremare. De=
inde reuertsus tenere cepit plantas apostoli
rogans eum et dicens. Animarum liberator
accipe penitentem quem hactenus sustinuisti
inuitentem et detrahentem. Cui apostolus.
Si veram penitentiam deo obtuleris. indul=
gentiam consequeris. Vade ergo per domos
eorum quos puertisti. ut per te reuoces q̄s
tu elisisti. ydolum quoq; quod adorabas con
funge. et pecunias quas de malo ope acqui=
sisti. in opibus bonis expende. In omnib⁹ au
tem obtempauit hermogenes. et ita cepit in
timore dī pfect⁹ eē ut etiā p eū virtutes fie=
rēt a dnīno plurime Post aliquātum vero
tempus. abyathar pontifex videns populum
multum p doctrinam iacobi ī xp̄m credidisse
p pecunias excitauit seditiones grauissimas.
ita ut vnus ex scribis mitteret funem ī collo
eius. ⁊ perduceret eum ad pretorium regis
herodis. herodes autem filius archelai regis
iussit eum decollari. Cumq; duceretur ad de=
collationem. in via paliticum iacentem ad se
clamantem sanauit. Tunc ille scriba qui funē
miserat in collo eius. et eum tenuerat nomi=
ne iosias. misit se ad pedes eius dicens. Obse
cro te ut des indulgentiam mihi. et ptinpē
me facias nominis sancti/credo enim ihm esse
filium dei. Tunc abiathar pontifex iussit os
eius pugnis cedi. ⁊ missa de eo relatione ad
herodem / impetrauit ut simul cum apostolo
decollaretur. Jacobus autem petita aq̄ bap
tisauit eum. et sic vna hora simul cum ipso
effectus martir/prexit ad dominum.

De discipulis eiusdem apostoli et libello
translationis eiusdem Calixtus papa.

Capitulum sextum.

JC itaq; beatus iacobus plures
discipulos habuit / sed vij speciales
tres in iherosolimitanis oris elegis
se legitur. quorum hermogenes presul effec
tus. ⁊ philetus archidyaconus post eius pas
sionem apud antiochiam multis miraculis de
corati sacra vita in domino quieuerunt. ⁊ be
atus iosias herodis dapifer. vna cum ipo a=
postolo martirio laureatus est. Nouem ve=
ro ī galicia cum adhuc viueret apostolus ele
gisse dicitur. Quorum vij. alijs duobus in
galicia predicandi causa remanentibus. cum
eo ihrosolimis prexerunt. eiusq; corpus p⁹
passionem ī galiciam per mare depertauerūt
De quibus beatus ieronimus in martirolo=
gio suo scripsit. sicut a beato cromacō didicit
q; sepulto in galicia beati iacobi corpore/ ab
apostolis petro ⁊ paulo missis episcopalib⁹
apud romam ordinantur. et ad p̄dicandum
dei verbum ad hyspanos adhuc gentili erro=
re implicitos diriguntur. Quibus p̄dicatio
ne sua illustratis/torquat⁹ acti. tysephons
uergij. secundus abula. indaledus vrci. cecī
lius hesibu. yschi⁹ carcere eufrasi⁹ eburgi scz
yoibus marij quieuerunt. Extat usq; hodie
optimum miraculum in testimonium p̄dicto
rum eorum. Nam ut quidam tradunt in
prefata solemnitate eorū. vigilia s. apud ac=
cidituam. vrbem ad sepulcrum torquati re=
tro ecclesiam annuatim arbor oliue diuinit⁹
florens matuus fructib⁹ onustatur. e quib⁹
oleum ilico eliatur/ vnde lampades ante alta
re eius accendountur. Alij vero duo discipu=
li scilicz atthanasius et theodorus. ut in epis=
tola beati leonis describit/ iuxta corp⁹ apli
sepulti sūt/ vn⁹ ad dexterā ali⁹ ad sinistram
Porro de libello translationis apostoli. q̄

circa quendam eius peregrinum temporibus
nostus acciderit. vobis dicendum ē Cleric⁹
quidam mihi notus amator ⁊ peregrinus eius
hanc translationem cum quibusdā alijs apo=
stoli miraculis volens secum ad patriam suā
deferre cuidam vernanco sculptori in vrbe
eiusdem apostoli scribere fecit. et eidem .xx.
nūmos ī predā dedit Qui cū libellū dato pre
dio acciperet. ⁊ in basilica apostoli in angulo
quodam solus legeret. super gremium suum
tot nummos quot scriptori dederat reppexit
q̄s a nullo mortali: sed ab apostolo diuinit⁹
impositos credidit Danc itaq; beati iacobi
translationem a nostro codice excludere no
lui. cum ī ea tanta scribantur miracula. que
etiam a beati leonis minime discordāt episto
la Dec autem celebratur. iij. kl'. ianuarij.

De continentia eiusdem libelli. Ca. vij.

POSTQUAM itaq; diuersa
cosmi climata adeuntibus. nutu dei
iacob⁹ hibernie ous appulsus. ver
bum dei predicauit intrepidus. Obi septem
elegisse discipulos fertur scilicet torquatum.
secundum. indaledum. tysefontem. eufrasium
cedlium. ysichium. quorū collegio extirpa=
ret lolium ac telluri diu sterili semina verbi
dei cōmitteret. Cumq; dies imineret supre
mus. ierosolimam cū eis perrexit. ibiq; mar
tirium subijt. Cuius corpus discipuli eius
nocte rapientes. pre timore iudeorum naui
imposuerunt. ⁊ sepulturam eius diuine pro
uidentie committentes. duce angelo galitiā
appulerunt Et exeuntes de portu. posuerunt
corpus in quodā loco. ⁊ pergentes ad quā
dam feminam viduam. dominam loci illi⁹ no
bilem. sed paganā. dixerunt ei dominus ihs
xp̄us mittit ante corpus discipuli sui: vt quē
noluisti viuū suscipere. suscipias vel defunctū
Et narrantes miraculum qualiter sine regi
mine illuc venissent/locum illū vbi prius eū
posuerant/ad eius sepulturam petebant: At
illa dolosi animi ⁊ ferocis/dixit eis. si libenter
concederet quod petebant. si tamen prius re
gis hyspanie assensum haberent. Legentes
ergo ad regem benigne obtinent. Sed post
paululum irat⁹ ⁊ promissi penitens/iussit ab
euntes īsequi et necari Et cum iam pontem
transissent insequentes eos milites/ruente
sub eis ponte ī flumine submersi sunt Quod
audiēs rex vt dicit magister iohānes beleth
sibi suis q̄ timens/misit ad eos rogans ut se
curi venirent. ⁊ quod promiserat obtinerēt
illi ergo redierunt. et ad fidem xp̄i regem cū
populo conuerterunt hec audiens predicta
domina ⁊ de submersione militum valde do=
lens/redeuntibus ad se discipulis/et ex pte
regis prefatum locum petentibus. habeo in
quit in illo monte duos boues quos euntes
assumite. ⁊ plaustro iungentes que nece=
saria sunt deferte. ⁊ locum sicut volueritis
edificate. hec autem dolose dicebat. Videbat
enim boues thauros ⁊ indomitos esse ⁊ silue
stres. ⁊ ideo putauit q̄ nō possent iungi nec
applicari. vel si applicarent curarent hac vel
illac. curtum q̄ dissiparent. ⁊ eos occiderent
⁊ corpus deijcerent. Sed non est sapientia
contra dominum. illi enim malitiam eius nō
aduertētes/montem adeunt. ⁊ statim draco
nem flammiuomum inuenientes/cum in eos ir
rueret virtute crucis opposite/per medium
ventrem findunt. indeq; thauros aspiciunt.
⁊ eis virtute dei mitigatis sācti iacobi corp⁹
imponūt. ⁊ sic nullo duce palacium mulieris
intrant Ea stupente ⁊ cōuersa ad fidem/gra
tanter obtinēt quicq̄d volūt Sepulto ergo
corpore/⁊ de sumptibus illius domine fabri=
cata super illud ecclesia/discipuli eius ad pre
dicandum dispersi sunt. Duo tamē ex eis ex
cubantes ad eius tumulum remanserunt. ⁊
post mortem suam iuxta eum se tumulari fe
cerunt. Nātor. Cum ergo .viij. ka=
lendas aprilis sc̄z in annunciatiōe dominica
fuerit decollat⁹. ⁊ viij. k. augusti compostel
lam translatus. ⁊ iij. k. ianuarij sepultus. qa
mora sepulture ab augusto vsq; ad ianuariū
perdurauit. statuerūt sancti ut ecclesia festū
eius. viij. k. augusti sc̄z ī tempore magis con
gruo celebraret.

De carcere petri ⁊ interitu herodis. ⁊ succes
sione aggrippe. Comestor. Ca. viij.

ETRUM quoq; herodes appre
hensum misit ī carcerem: quia in di
ebus azimorum non licebat aliquē
occidere. ⁊ p̄ter custodes carceris tradidit
custodiendum quatuor quaternionibus mi
litum. volens post pascha producere eum po=
pulo/ut ipse populus occideret eum. nō ipse
herodes vt iacobum quia magis videbatur
eis gloriosum/si ipsi occiderēt eū: quia prin
ceps erat apostolorum. Cum aūt in crastino

producturꝰ eum esset herodes/ in ipsa nocte per angelum a domino liberatꝰ. venit ad fratres. et narrauit quomõ eduxit eum dominꝰ Alia nocte abijt in alium locum pre timore herodis et iudeorum. Herodes autem cum requisisset eum et non inuenisset/ diligenter inquirens de custodibꝰ. utrum nouissent quid nam factum esset de eo. iussit eos adduci ad se ut vindicaret in eos. Non tamen vindicauit domino pcurante. ut solutio petri nulli noceret Imminente enim negocio/ desceudit herodes a iudea in cesaream palestine. propinqnã tyro et sydoni ut noceret tyrijs et sydonijs quibus iratus erat. Quod audientes tyrij et sydonij venerunt ad bastrum qui erat cubiculauus herodis/ & custos thesaurorũ eius quia erat amicus eorum et patronus. et eo interprete reconciliati sunt herodi. Non enĩ poterant sustinere minacias regis tam viam Sequenti vero die herodes vestitus veste regali sedebat pro tubunali apud eos et concionabatur ad eos blandiens eis. populus autez exhibebat ei laudes deo debitas et non hominꝰ Et dum adulatorijs fauoribus demulceret et oblatos sibi diuinos honores non respueret. respiciens supra se/ vidit imminentem et insistentem capiti suo in funiculo angelum. i. bubonem mortis eius proxime nunciam. et tunc ut tradit iosephus inclinauit se ad eos q̃ sibi applaudebant/ et dixit eis. En ego deus vester morior Sciebat enim iuxta quod dixerat ei augur se infra quinq; dies post visionem bubonis esse morturum. Et confestim vt habetur ī hystoria percussit eum angelus domini. i. facta est super eum vindicta domini quia per quinq; dies ventus dolore cruciatus est. et corrodebant vermes viscera eius. et ita paulatim consumptus a vermibus expirauit. Reliquit ergo filium qui dictus est agrippa/ sed non cognominatus herodes. qui ad huc erat rome. nec habuit totum regnũ patris. habuit enim terram duarum tribuũ et dimidie vltra iordanem. Unde legitur q̃ fideles de iudea imminente euersione iherusalẽ p admonitionem angeli secesserunt ad terram agrippe.

De ordinatione pauli et barnabe et qualiter dictus est Paulus.

Capitulum Nonum.

IC redit hystoria ad ordinẽ suũ et cõtinuatur ei id quod supra dictum est. collectã factam a fidelibus antiochie missam pauperibus in iherusalem per barnabam et paulum. Barnabas igitur et paulus reuersi sunt a ierosolimis assumpto secum iohanne. qui cognominatur marcus post expletum ministerium Erant autem in ecclesia que erat antiochie. pret̃ eos qui venerant a ierosolimis pphete et doctores Qui audito consilio spiritus sci remiserunt paulum et barnabam in ierusalem ad petrum et iacobum et iohannem/ qui erant ibi. Et gauisi sunt audito mãdato angeli vel spiritus sancti. Et ieiunantes et orantes imposuerunt eis manus in modum ordinãtorum. nec de ordinatione apostolorum aliquid legitur. ul' quod dominꝰ imposuerit eis manus. De petro tamẽ certũ habetur q̃ antiochie missam celebrauerit. sed apostolis potuit pro ordinatione sufficere quod dictum ẽ a domino eis. hoc facite in meam cõmemorationem. Et illi quidem missi a spiritu sancto eodem duce itineris qui sepauerat eos a cetera/ abierunt seleuciam. et inde nauigauerunt cyprum. habebant autem secum in ministerio predicationis iohannem qui cognominatur marcus. et cum pambulassent vniuersam insulam cyprum usq; ad paphum inuenerunt pseudo pphetam iudeum nomine barieu. qui erat cum sergio paulo proconsule. Traditur autem sancti q̃ a sergio paulo ad fidem conuerso dictus est paulus. Unde hic primo fit in hystoria mendo de hoc nomine paulus. Solus Eugenes dicit q̃a semper fuit binomius dictus scilicet saulus et paulus. uel ī acceptione apostolatus primo sortitus est hoc nomen. ut qui primo a saulo persecutore dicebatur saulus. de superbo factus humilis/ p̃ saulo diceretur paulus/ quasi humilis & modicus. Unde quasi nomen suum int̃pretando dicit se minimum apostolorum. Dicetur autem xiij anno a passione domini promotꝰ ad apstatum cum barnaba. et sortitus pauli vocabulum. et q̃rtodecimo profectus ad magisterium gentium. Cui consonat ecclesiastica hystoria/ ubi legitur p̃ceptum apostolis vt post passionem per xij. annos predicarent ī iudea. terciodecimo autem anno ceperũt paulatim transire ad gentes. non tum tamen ex toto postea omĩno exierunt de finibꝰ iudee.

De itinere eorum predicationis causa donec redierunt antiochiam. Ca. x.

IM autem a papho nauigassent venerunt pergem ad ciuitaē pamphilie. ⁊ tunc iohannes discedens ab eis/reuersꝰ est ierosolimā. paulꝰ vero ⁊ barnabas venerūt ātyochiā pisidie que est m grecia: Et ingressi synagogam die sabbati sederunt quasi audituri legē .non predicaturi Post lectionē aūt surgēs paulus ⁊ manu silentium indicens/agressus ē facere grandem sermonem. inchoans a patribus descendens ad xp̄m ac dicēs. Notum sit vobis viri fratres.quia per hunc vobis remissio peccatorū ānuntiat ⁊ q̄ credit ī hūc iustificabit.q̄ nō potuistis ī lege moysi iustificari. Sequēti vero sabbato pene vniuersa ciuitas cōuenerunt ut audirent verbum dei. Quod videntes iudei repleti sunt zelo inuidie quo cōmoti ceperūt contradicere his q̄ dicebantur a paulo blasphemantes.blasphemus est enim qui ex inuidia obloquit veritati. Tunc repleti zelo dei paulus ⁊ barnabas constanter dixerunt/ vobis oportebat primum loqui verbum dei. iuxta verbū domini dicentis Nō sum missus nisi ad oues q̄ perierunt domus israhel. Sed q̄a repellitis illud ⁊ indignos facitis vos/ecce conuertemur ad gentes. Audientes autē gentes mendonem de salute sua gauise sunt. ⁊ glorificabant deum. ⁊ crediderunt multi ex eis. Iudei tamen concitabant mulieres religiosas/ ⁊ primarios ciuitatis. ⁊ eiecerūt eos de finibus suis At illi excusso puluere pedum in eos/venerunt ycomum.ibiq̄ predicationi eorum credidit copiosa multitudo iudeorum ⁊ grecorum. ⁊ demorati sunt multo tempore ibi fiducialiter predicantes: domino predicationem eorum miraculis confirmāte. Et cū factus esset impetus gentilium ⁊ iudeorum cum principibus suis/vt contumelijs afficerent apostolos/et lapidib9 fugarent eos .cō fugerunt ad ciuitates licaonie scilicet listram et derben. Et erat vir quidam listus claud9 ex vtero matris sue.qui nec ābulare nec stare poterat.iussusq̄ a paulo ī nomine xp̄i vt surgeret/statim exilijt ⁊ ambulabat. Turbe autem cum viderent paulum ⁊ barnabam putabant deos esse. ⁊ in forma humana eos apparuisse. ⁊ vocabant barnabā iouem.qui prior esse videbatur.paulum vero mercurium/ qui semper iuxta eorum opinionem iouem comitabatur . qui eloquens ⁊ literatus fuisse traditur.facundiam hominibus prestare putabatur. Unde mercurius quasi medius curzens inter auzes ⁊ linguas a latinis a grecis vero hermes quasi interpres dicitur De quibus postq̄ supervenerunt a bycomio ⁊ antiochia iudei. ⁊ concitatis turbis in persecutionē pauli lapidabant eum ⁊ eiecerunt eum quasi vide cadauer estimantes esse mortuum. De q̄ lapidatione ad corinthios ait semel lapidatus sum. Postea discipuli eiꝰ circundederunt eum assistentes ei/ ⁊ respirauit. ⁊ nescientibꝰ iudeis reportauerunt eum in ciuitatem/ ⁊ cō ualuit. Postera die profectus est cum barnaba in derben ⁊ predicauit ibi Postea redierunt per easdem ciuitates per quas venerāt confirmantes fratres in fide . ⁊ constituebāt pro se episcopos.quia erant migraturi ⁊ incerti vtrum ad eos amplius essent reuersuri Nauigauerūt antyochiā vnde prius exierāt . ⁊ morati sunt ibi non modico tēpore cum discipulis.

De primo concilio ierusalem celebrato super questione legalium. Ca.xi.

1 IN descenderūt quidā de iudea xp̄iani quidem.ad huc tamen iudaizantes.qui fuerant de secta phariseorū Facta est autem non minima seditio inter eos ⁊ paulum ⁊ barnabam.quia predicabant fidem absq̄ legalibus ad salutem non sufficere. ⁊ consentiebāt eis multi veteri consuetudine imbuti. ⁊ statuerunt vt pro hac litedirimenda ascenderent in ierusalem ad maiores apostolos.scilicet petrum ⁊ iacobum episcopum ierosolimorū Anno itaq̄ claudij.iiij ascendit paulꝰ cum barnaba assumpto tyto sicut ipse refert in epistola ad galathas. Et qui descenderant de iudea ascenderunt cōtra eos.quidā scilicet de hereti pharisseorum ad fidem conuersi .Qui cum venissent ierosolimam . ⁊ essent in presētia apostolorum petri ⁊ iacobi seniorum.surrexerunt contra paulum ⁊ barnabam dicentes. Oportet circundidi fideles ⁊ seruare legē moysi Et auditis vtriusq̄ partis sententia cōuenerunt apostoli seniores vt iudicarent super hoc Et post multam disceptationem/surgens petrus rationabiliter ostendit/ non esse imponendum fidelibus iugum legis.quia ipse consilio dei baptizauerat cornelium . ⁊ predicauerat

gētibus euangelium · ⁊ deus p̄dicationē eius confirmauerat · fide mundans corda eorū ⁊ antequam baptisarentur visibiliter mittēs super eos spiritum sanctum · nec indicens eis obseruantiam legalium · Et statim ceperunt paulus et barnabas narrare quanta signa ⁊ prodigia deus fecerat in gentibus per eos ·

Actor· Post hec iacobus auctoritate pontificali protulit diffinitiuam sententiam · quia questio ista mota est in ecclesia ierosolimitanacuius episcopus erat · nec poterat ad alium transferri nisi per appellationem · Petrus etiam nondum erat constitutus in cathedra pontificali · sed paulo post scilicz eodem anno quando ascendit romam ·

De diffinitiua sententia Jacobi super p̄dicta questione · Capitulum xij ·

Co mpuit iacobus iudico eos qui de gentibus conuertuntur non cogi ad grauitatem legalium · sed consulo ut dirigamus ad eos epistolā ut abstineant se ab immundicia ydolatrie · ut vere dei cultores sint · et a fornicatōe / ut sint casti · et a suffocatis ne carnes eorum comedant · ⁊ a sanguine ne illum bibant Ideo hec quatuor specialiter decreuit gentilibus conuersis prohiberi ut ab usu male consuetudinis reuocarentur · ydolatria enim maxime in gentibus pullulauerat · fornicatio quoq; q̄si naturale quiddam et nullius reatus reputabatur inter gentes · Erant autem proni ad effundendum sanguinem īmolatum diis suis ideo prohibiti sunt ab ydolatria et fornicatione / et etiam a sanguine fundendo uel bibendo Sed ō tūc id est de suffocato magna ē questio cur eis prohibitum sit · Et dicunt quidā q̄ duo prima prohibita fuerunt simpliciter et ad semper scz ydolatria et fornicatio · alia vero duo non nisi ad tempus scz donec confirmati essent gentiles in euangelio · quia enim p̄ni erant quidam eorum ad suffocandum homines ut sanguinem comederent humanum · et etiam consueuerant bibere sanguinem ydolis ymolatum uel hostium a se effusum · ideo prohibitum est eis ad tempus omne suffocatum ⁊ omnis sanguis donec a pristina consuetudine reuocarentur · uel ideo hec eis in p̄mitiua ecclesia p̄hibita sunt / q̄a iudei huiꝰmodi edulia abhominabantur p̄ cōsuetudine legis Ideo etiā eis ad fidem cristi cōuersis cōcessū est ab huiusmodi abstinere / ne fidem cristi abhorrerent · et quia mater synagoga uel lex cū honore deducenda erat ad sepulcrum · Unde si gentiles non abstinerent ab huiusmodi iudei societatem eorum abhorrerent nec habitarēt vnius mous in domo · Consimili causa circūcidit paulus thymotheum · et etiam sanctificauit se secundum legē · Sed postea retractatum est ab apostolo ad tytum / scilicet omia ubi dicit munda mundis · Alij dicunt q̄ omia ista simpliciter prohibita sunt et ad semper ꝯ ibi nō accipitur suffocatum pro quolibet suffocato · et quilibet sanguis pro quolibet sanguine · sed restringitur suffocatio ad oppressionem que fit inter homines scz quia maior oppremit minorem · fortior debiliorē / quod maxime solet fieri inter gentiles · Sanguis etiam restringitur ad humanum sanguinē qui prohibetur effundi · Sanguis enim in scriptura signare solet homicidium · unde dauid p̄t homicidium rue dicatur vir sanguinum · Huic sententie consonat glosa que dicit vir sanguinum hec necessaria sunt sine quibus non est salus Preterea noluerunt apostoli de ēminare hoc nomen suffocatum ut haberet locū mistetum · per suffocatum enim simpliciter sumptum intelligitur peccatum non confessum · aliquando autem minus p̄prie sumitur textꝰ vt locum habeat spiritualis sensus · Ad auctoritatem ieronim super ezecchielē que solet hic obijci potest dici · q̄ nō contemnantur sacerdotes qui comedunt suffocatum de transgressione / quasi a suffocato teneantur abstinere · sed tantum de gula et leccaritate · solent enim volatilia occidere suffocando siue iugulando itaq; sanguis non effunditur sed remanet mistus / q̄a sicut dicitur ex hoc teneriores ⁊ dulciores sunt carnes · et sic est ibi lecaritas que non conuenit sacerdotibus ·

De impletione totius legis per custum Capitulum xiij ·

POSTOLI Jhec igitur scripserūt eis · non q̄a hec sola sufficerēt ad perfectam circumcisionem spiritualem · sed quia in his maxime peccabant ut supra dictum est · ideo ab his specialiter et precipue eos abstinere preceperunt · Ceteras autem prohibitiones et precepta legis moralia voluerunt eos audire in synagogis p̄ singula sabba · ut paulatim in cognitioē

et obseruantia diuine legis ꝓficerent· Nam illuc etiam conueniebant conuersi ex gentib9 cum iudeis conuersis ad audiendam legem· Unde post predicta verba subdidit iacobus· Moyses enim in synagogis per omne sabbatum legitur· ac si diceret secundum vedam preceptorum acerbitate/et multitudine nolumus eos ad presens grauare et deterrere· Sed procedente tempore dum frequentius ad lectionē legis ⁊ ꝓphetarum conueniunt· paulatim vite instituta susꝯipient moralia/ scilicet ad obseruandum/cerimonialia ad spiritualiter intelligēdum· Augustinus cō tra faustum libro primo· Sunt etenim precepta vite agende·vt illud/non concupisces· ⁊ precepta vite significande·vt illud· circundides omne masculinum·viij·die·que omnia per xp̄um adimpleta sunt Lex enim per moysen data est· gratia ⁊ veritas per iesum xp̄um facta est· Que enim lex superbos etiam reatu preuaricationis deiunxit augendo peccatum·iubens quod implere non poterant·ipsius legis impletur iustitia per gratiā spiritus in eos qui discunt a xp̄o esse mites ⁊ humiles corde Prophetias aūt adimpleuit cum in eo facta est veritas promissio dei·quotquot enim promissiones dei in illo sunt vt ait apostolus· Item ipsa legis vniuersa ꝓphetia que non tantum verbis sed etiam quarundā actionum figuris saluatoris promittebat adventum ·veritas facta est per iheſum xp̄um· ex cuius aduentu iam regnum dei cepit annunciari·quia lex ⁊ ꝓphete vsꝯ ad iohannē· lex vt reos faceret qui deficerarent salutē· ꝓphete vt promitterent saluatorem·

Q̄ ideo legis vmbre cessauerunt quia veritas impleta est· Ca·xiiij·

ROINDE cum queris cur iā non circundidit xp̄ianus/si xp̄us non venit legem soluere sed adimplere·respondeo imo ideo iam non circundiditur xp̄ianus/quia expoliatio carnalis generationis que in illo facto figurabatur iā xp̄i resurrectione adimpleta est· ⁊ qđ in nostra resurrectione futurum est baptizmi sacrmēto commendatur·Nam neꝯ penitus auferri debuit vite noue sacramentū· quia restat adhuc in nobis futura resurrectio mortuoꝝ ⁊ in melius tamen id est succedente baptismo debuit commutari· qa iam factum est quod nunꝯ factum erat vt future vite eterne in resurrectione xp̄i nobis preberet exemplum Sabbati odium non obseruat xp̄ianus·quia iam in illo perpetuum habemus sabbatum q̄ dicit· Uenite ad me omnes qui laboratis ⁊ onera portatis ⁊ inuenietis requiem animabus vestris· Differentiam diorum iam non obseruat xp̄ian9·qa quod illis figuris ꝓphetabatur xp̄us impleuit· non admittens ad corp9 suū qđ in sanctis suis ad vitam eternā predestinauit ·quicquid per ista animalia in moribus hominum singnificatum ē· Animalium sacrificia iam nō offeruntur·quia q̄ taliū rerum figuris ꝓphetabantur īmolatione carnis ⁊ sanguīs sui xp̄s īpleuit ·Azima iā nō obseruat xp̄ian9· quia qđ ista figura ꝓphetabatur/expurgato veteris vite fermento/ nouam vitam xp̄us demonstrans impleuit· De carne agni iam nō celebratur pasca· qa qđ ista figura prenunciabat xp̄s agnus immolatus sua passione īpleuit · Neomenias nō celebrat·quia celebratio noue lune nouā creaturam singnificabat ·de qua dicit apostolus Ecce facta sunt omīa noua· Immundiciarum baptismata non obseruat· quia iā venit xp̄us consepelire nos sibi per baptismum in mortem ⁊ cetera· Scenophagiam non celebrat quia tabernaculum dei fideles ei9 sūt/ in quibus caritate sociatis ⁊ quodammodo compactis habitare dignatur·qđ illa figura promittebatur ita fuit vt omnia que ex illa scripta ꝓterea putatis nō obseruari a xp̄ianis qa ea xp̄us impleuerit· Ipsa quippe talium figurarum obseruatio·prenunciatio xp̄i fuit·

De impletione cerimonialium· Actor· Capitulum·xv·

QUOD quicquid in lege cerimonialium precipitur·in xp̄o spiritualiter impletur·aut in capite aut in membris unde iam veritate ꝓpalata literalis eorum obseruantia reputatur ydolatria dicente apostolo· ad galathas Ecce ego paulus dico vobis· quia si circūcidamini xps nichil vobis prodest· vbi etiam dicit glosa q̄ nō est leuior seruitus legis quam ydolatria Hoc autem ideo quia tempus eoꝝ transierat quo deus per ea se colendum statuerat Unde deceteto iam cassa ⁊ vana penitus in

nullo iuuare poterãt suos obseruatores/sicut nec ydola suos cultores defendere ⁊ ob hoc omi no nulla spes ī eis erat ponenda• sed tanq̄ sup stitiosa ac per hoc etiam pernitiosa ꝓcul erãt abijcienda Preterea dicit ibidem apostolus• Testificor omni homini circuncidenti se ꝙ debitor est vniuerse legis faciende Quod intel ligitur de illis qui ideo circuncidebant se/qa spem ponebant m circuncisione • quib9 etiã dictabat consciencia ꝙ omnia legalia integra liter erant seruanda • Unde consciencia licet erronea ligabat eos • ita ꝙ si hec aliqua ob mitterent peccarent ꝓpter consciencia • simi liter etiam obseruando ea peccabant• et ita p plexi erant• sed tenebantur deponere errorẽ sicut illi qui non eximuidia/ sed ex ignorantia custum crucifixerunt • putantes se obsequm prestare deo• Tempore vero medio inter le gem et gratie reuelationem / licitum erat ea seruare ꝓpter vitare scandalum iudeorũ/ vt superi9 dictum est• hec de ceremonijs legalib9 dicta sunt/ qne neminem iustificabant qa nec ad hoc instituite sunt• sed date sunt iudeis du us in flagellum• rudibus in pedagogum/per fectis autem in signum•

De completione moralium in euangelio• Capitulum xvi•

PORRO de moralibus preceptis que semper iustificant/et imutabi liter permanent/dicit dominꝰ ī euã gelio Nisi abundauerit iustcia urã Nec ideo manus custi grauiores sunt quam manus moysi• qm̃iam etsi difficili9 sit ī se/ non iratsi/quam non occidere • non concupiscere quam non mechari• tamen iugum custi leui9 est quam onus moysi ꝓpter septem scz ꝓpter fomitis debilitationem• ꝓpter gratiam conco mitantem/ꝓpter auxilium sacramentorum• ꝓpter aptam doctrinam• ꝓpter promissorum eternitatem• ꝓpter exempla custi et sanctorũ ꝓpter hostis alligationem• Manus autẽ moy si dicimus graues/non tantum ꝓpter defectũ horum auxiliorum/ sed etiam ꝓpter pene cru delitatem et acceleratiõe• quia statim absq̄ misericordia punebatur transgressor• et etiã ꝓpter ceremonialium multitudinem/ et ꝺ hac dicit petrus in actibus• Quid temptatis impo nere iugum• Et nota ꝙ eadem est pfectio m lege que in euangelio ut dicit augustinus• sed multa que in lege obscure p̃cepta sunt• ꝓpter impfectionem populi cui dabat• quia nõ subi to poterant ascendere ad pfectionem iustcie• in euangelio explanantur/et gracia reuelata lex spiritualiter intellecta cohibebat manum et animum• Sed ideo dicitur cohibuisse tan tum manum quia moyses ut purꝰ homo pu niebat manum quam videbat• nõ animũ quẽ non videbat• custus autem deus est/⁊ ideo in euangelio tam de exterioribus quam de inte rioribus peccatis penam determinauit • Ideo dicit glosa• ꝙ mandatum custi nõ est contra rium legi• sed latius legem in se continens• scz q̄ intelligerent eam ꝓhei• quia non intellige bant ibi prohibita nisi opera homicidij• uꝰ for nicationis/ vel huiusmodi• Unde et dominus ait• Non veni soluere legem sed adimplere In sũma vero nota ꝙ xp̃s legem impleuit vij modis• primo moralia seruando sicut ipse met ī euangelio dicit• Ego ei que placita sũt facio semper• et etiam ceremonialia/quia cir cumcisus est/baptisatus/oblatus ī templo/et huiusmodi • Item moralia explanando que ꝓhei male intelligebant• Item consilia p̃cep tis addendo Item umbras legales cessare fa iendo/et veritatem exhibendo quam promit tebant Item nobis gratiam cõferendo/qua moralia possumus implere/ que non poterãt impleri timore• ꝓpter hec omnia dicitur lex per moysen data est• Gratia secundum Au stinum ꝓtinet ad moralia id est ad caritatis plenitudinem• veritas ad umbrarum ceremo nialium reuelationem• Impletur autem lex utroq̄ mõ scz ut cũ fiũt q̃ ibi p̃cepta sunt scz moralia grãm • ⁊ cũ exhibent̃ q̃ ibi ꝓfetata sunt scz ceremoniarum significata/ per veritatem euangelicam • Item septimo modo im pleuit xp̃s legem ⁊ implet quottidie ut dicit Augustinus contra faustum•Quia enim in quit etiam sub gratia positis ī hac mortali vi ta difficile est omnimode implere quedam le gis p̃cepta/ut est illud•Non cõcupisces ipe per carnis sue sacuficium sacerdos factus im petrauit nobis indulgentiam• etiam hanc le gem adimplens•ut qõ ex nostra infirmitate minus implere possumus /eius pfectione re cupemus/cuius capiti membra facti sumus• Est itaq̄ rota in medio rote id est vetꝰ tes tamentum in nouo•et econuerso nouum ī ve teri=quantum ad p̃figurationem siue p̃nunci ationem/et intellectum spiritualem•vetus in nouo quantum ad exp̃sitionem•

De mutatione veterum sacramẽtorũ in nouа. Augustinus contra faustum. libro pumo Capitulum. xvij.

Nullum autem nomen religionis siue verum siue falsum coagulari possunt homines nisi aliq̃ signaculorum vel sacramentorum visibilium colligantur Quorum sᷣlicet sacramentorũ vis valet pluumum. ⁊ ideo contempta sacrilegos facit Impie quippe contemnitur/ sine qua nõ potest perfecta pietas Prio mœ prima sacramenta q̃ obseruant ⁊ celebrantur ex lege prenunciatiua erant xp̃i venturi: que cum suo aduentu xp̃s adimpleuisset/ ablata sunt. ⁊ ideo ablata quia impleta. ⁊ alia sunt instituta virtute maiora /utilitate meliora/ actu facliora/ numero paucora/ tanq̃ iustitia fidei reuelata. ⁊ in libertatem vocatis filijs dei iugo seruitutis ablato/ quod duro ⁊ carnali debito populo congruebat. Wilhelmus anthisiodorẽsis. Ecclesia tamẽ quedã legalia retinuit vt thurificationem/ quia nõ tã tũ quia significat quod semper faciendum ẽ. pau nanq̃ ratione ⁊ illud de carne porcina non comedenda retinuisset. sed quoniã ipsa literalis obseruantia moralis est. quod iuemire nõ est in porcina carne. vel in suffocato ⁊ sanguĩe In thurificatiõe nanq̃ deꝰ honorat. sicut in magnitudine ac pulcritudine templi materialis/ per quam singnificat magnitudo ⁊ pulcritudo templi spiritualis id est regni celestis. vel anime etiã iusti que maior est vt ait Augustinus toto mundo. non corporis distinctiõe sed potestate ⁊ virtute. Thimiama vero non. retinuit ne iudaisare videatur. ⁊ quia facilius incẽsum/ quod idem significat reperitur q̃ ille species aromatice de quibus thimiama confidebatur. Unctiõem quoq̃ retinuit ꝛ non eo modo q̃ lex vtebat Illic enim oleo sancto materiale tabernaculum vngebatur. hic autem crismate sancto. xp̃i tabernaculum spirituale inungitur. sᷣlicet homo ipse cum baptizatur.

De numero sacramentorum noue legis. Capitulum. xviij.

Et Ita ergo ille magnus medicus sᷣlicet per samaritanũ designatus ad genus humanum: qõ vbiq̃ acebat egrotum. eiq̃ oleum ⁊ vinum id est austeritatem comminationum. ac blandimẽta promissionum infudit. ⁊ eius vulnera p̃ ceptis ⁊ sacramẽtis salutarib9 alligauit. Inseptem nanq̃ sacramẽtis noue legis/ omnes nobis attulit causas salutis Cause enim sanitatis spiritualis non sunt nisi quatuor sicut ⁊ quatuor corporalis scz curatiua cõseruatiua. preseruatiua. melioratiua Curatiua duplex est. Quedam enim totaliter ⁊ simul curat. vt baptismus sᷣlicet culpam ⁊ penam omnino delens quãtum in se est Quedam vero paulatim vt penitentia Conseruatiua est confirmatio in hac enim datur spiritus ad robur ⁊ conseruationem gratie que data ẽ in baptismo Preseruatiua est matrimoniũ/ in qua concupiscentia carnalis ĩ ruinam p̃na turpitudinis exc̃pit honestate nuptiarum/ ne ruat in mortale peccatum Melioratiua ẽ ordo in quo gratia melioratur ⁊ augmentatur. ⁊ etiam extrema vnctio quia hominem in meliori statu ponit ⁊ securiorem reddit Est etiam medicina quedam predicta quatuor sola faciens sᷣlicet eucharistia quoniã ⁊ venialia curat ⁊ ab eis animam preseruat gratiam quoq̃ conseruat. quia panis cor hominis confirmat ⁊ etiam gratiam augmentat Potest etiam dici q̃ ẽ medicina resumptiua que baptisatis datur ad residendam animam. sicut corporaliter curatis datur electuarium confortatiuum. Unde ⁊ reducitur ad curatiuam. Sciendum autem q̃ cũ sacramẽta iustificare dicuntur. quod contenti est continenti attribuitur Gratia nanq̃ in eis contenta iustificat Non ergo iustificant tanq̃ causa efficiẽs sed tanq̃ materialis. Sunt enim quinq̃ que diuersimode animam sanãt. sicut ⁊ quinq̃ que corpus Nam corp9 sanat de9 auctoritate. medicina effectiue/ dicta cõseruatiue. vas medici sicut pixis contentiue. medicus autem ministerio. Sic ⁊ deus animam iustificat auctoritate/ gratia vero vt medicina morbum expellẽs. impletio mandatorum tãquã dicta. sacramẽta quoq̃ tãquam vasa medicinalia. sacerdos aũt tãq̃ minister Nõ ẽ tamẽ omĩno simile de sacramẽto ⁊ de pixide. sed simile penit9 esset/ si vna tãtũ pixis esset in qua daret medicina vel si daret ĩ alia nõ prodesset. sicut baptismus si daretur ĩ alio liquore quã in aqua non prodesset. Ex sũma de casibus. Quid autem sit sacramẽtum ostendit augustinus dicens Sacramentum est sacre rei signum idem. Sacramentum est

inuisibilis gratie uisibilis forma ut species panis et vini·que sunt sacrificium visibile signāt mvisibile corpus cristi quod est sacramentū ecclesie· Quedam sacramenta sunt necessitatis et quedam voluntatis· Necessitatis sunt hec v· Baptismus Confirmatio Eukaristia Penitētia Extrema vnctio·Voluntatis vero hec duo ordo et matrimonium· Item quedam sunt in quibus confert gratia ut predicta necessitatis et ordinis·Alia in quibus non ut matrimonium · Effectus sacramentorum est ut talia sunt cuilibet qualis ipe accedit·bonis bona et malis et fictis mala sc3 occōnalit bonis sunt ad salutem malis ad iudicium· Ideo dicit canon q sacramenta nō dēbent cōferri peccatorib9 hec autem intelligas de peccatis manifestis·Nam ꝓpter occulta nō pfit alicui negari sacramenta nisi p ammonitionē secretam uel publice in genere factam··

De Institutione et potestate baptismi Petrus lambardus· Capitulum xix·

Et institutione baptismi cristi quādo cepit dari sunt opiniones· alij dicunt tunc institutum esse cum nicodemo dominus ait··Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto ⁊ cetā·Alij cū apostolis dixit· Ite docete omnes gentes baptisantes in nomine patris ⁊ filij ⁊ spūs sancti Sed hoc dixit post resurrectionē eis quos añ passionem binos miserat ad predicandum in iudea et ad baptisandum dicens in uiam gentium ne abieritis · Jam ergo institutus erat baptismus quia baptisabant simul et predicabant·Si vero queritur ī qua forma tūc baptisauerint sane dici potest ī nomine trinitatis sc3 in ea forma in qua baptisauerunt postea gentes·que ante passionem potest intelligi fuisse tradita licet non sit scriptum · Cōmodi9 ergo dicitur institutio facta · quando cristus a iohanne baptisatus est in iordane non quia mundari voluerit cū sine peccato fuerit·sed quia contactu munde carnis sue vim regenerativam contulit aquis·ut qui postea immergeretur inuocato nomine trinitatis a peccatis purgaretur· Tunc institutus est baptismus cristi in quo trinitas cuius misteriū tūc innotuit interius hominem baptisat·Celebratur autem hoc sacramentum tantum in aqua vt intelligat quod sicut aqua sordes corporis ac vestes abluit ita baptismus maculas animorum abstergit·vel ideo ut nullum inopia excusaret·qō posset si in vino vel oleo fieret Quod aqua signauit que de latere xpi manauit sicut sanguis alterius sacramenti signum fuit· Successit igitur baptismus xpi circumcisioni duabus de causis · Prima est quia maior cumulus gratie significatur ⁊ datur ꝑ baptismum quam ꝑ circumcisionem· Circumcisio enim inquantum circumcisio nō signat nisi remissionem peccati/ sed baptismus signat et remissionem peccatorum ⁊ infusionem gratie et extinctionem mundane et humane cupiditatis·Aqua enim abluit ⁊ reficit ⁊ extinguit Secunda causa est quia cōmunior est· baptisantur enim tam mares quam femine et non circumcidebantur nisi mares·Multiplex autē est potestas baptismi sc3 potestas ministerij excellentie inuocationis auctoritatis coopationis· potestatem ministerij dedit deus sacerdotibus/et etiam omnibus hominibus in articulo necessitatis· potestas excellentie intelligitur qua secundum meliorem baptistam melius daretur baptisma· et de hac intelligūt q̄dam q dominus potuit eam dare seruis / sed non dedit ne spes poneretur in homine· et ne tot essent baptism quot homines uel serui· Alij uero hanc intelligunt de potestate īuocationis · potuit enim dominus dare petro vt ad inuocationem nominis petri fieret baptismus hoc enim esset contra maiestatem diuinam·

De essentia et nomine baptismi·· Capitulum vigesimum·

Et essentia vero baptismi nobis videtur q nec sola aqua abluens vel aque ablutio est baptismus nec solus caracter sed illa duo·ita q vtrūq; sit vn9 baptismus et vnum sacramentum ab vnitate gratie signate·licet diuersa sint secundū essentiam sicut in sacramento eukaristie forma panis et vini et ipsum verum corpus xpi Nec ualet hec argumentatio aqua abluens transit ergo nō est baptismus/ licet enim trāseat inquantum aqua abluens tamen manet inquantum caracter· Si obijcitur q caracter·non est baptismus cum non sit visibilis forma/ dicimus quod non oportet quicquid est in sacramento esse visibilem formā sed sufficit q secundum aliquid sui sit uisibilis forma sic baptismus secundum aquam abluentem

Queritur autem cui est signum caracter Di
cimus q̄ hominibus et angelis sed hominibus
est intelligibile non visibile · Dicimus autem
q̄ angeli indigēt illo signo non enim vident
omnia in speculo eternitatis sed uident ibi
omnia sibi subiecta scz celum ⁊ ter̄am ⁊ similia
Ea vero que sunt in libertate nostu arbitrij
non vident nisi eis ostendantur per gratiam
quia anima humana quantum ad liberum
arbituum non est subiecta angelo · sed equa-
liter ⁊ quasi immediate se habent ad deum
Caracter ille cum sit illuminatio sicut dicit io
hannes damascenus passibilis est qualitas
anime sinderesim illuminans · ⁊ est causa mate
rialis gratie · preparat enim ⁊ habilitat ani
mam ad susceptionem · ⁊ per hoc q̄ est sigillū
est certitudo q̄ anima habebit gratiā nisi per
ipsam steterit · sicut sigillum episcopi est cer-
titudo clerico cui datum est · q̄ habebit pre-
bendam · Sciendum autem q̄ tupler est bap
tismus flumnis scilicet qui fit in aqua · flam-
mis qui fit per fidem purificantem · sanguinis
qui fit in sanguie p̄ martiriū Scz p̄prie baptis
mꝰ ē tinctio in aq̄ verbo vite sanctificata · Si
cut enim pannus tinctus in aliquo preciosо
colore preciosior redditur quā prius esset ·
sic anima in baptismo flumnis tincta per ca-
ractarem vel gratiam · Hac similitudine vo-
cauit dominus passionem suam baptismū · tin
cta enim fuit eius caro in sanguine suo · ⁊ per
hoc fuit pretium nostre redemptiōis · per hoc
venit ad gloriam nostre resurrectiōis · Cum
ergo baptismus flamnis ⁊ sanguinis nō sint
baptismi nisi per similitudinem · solus baptis-
mus flumnis imprimit caractarem ·

De forma baptismi · Ca · xxi ·

DFORMAM baptismi exigū
tur tua forma verborum ⁊ inten-
tio baptisantis · ⁊ elemētum aque ·
Forma verborum hec est Ego baptiso te i
nomne patris ⁊ filij ⁊ spirtꝰ sancti · Queritꝫ
vtrum verbum baptisandi sit de essentia ver
borum que exiguntur · Verba enim ista
in nomine patris et filij ⁊ spiritus sancti ad
multa se habent scilicz ad signandum ad bene
dicendum ad baptisandum · baptismus autē
sacramentum necessitatis est · ⁊ p̄pter hoc
necesse ē baptisantem determinatam intenti
onem habere ⁊ expressam · ne euagetur ani-
mus ad alia · Sed intentionē baptisandi quā
habet verbo exprimat · dicēdo baptiso te De
quantitate aque dicunt magistu q̄ in necessi
tatis articulo suffiat aqua tanta in qua po-
sset attingi pars principalior corporis scz ca
put · Quo abluto in tali articulo si puer nō
sit totꝰ natꝰ baptisatꝰ · ⁊ baptisatꝰ reputaꝫ
Vel si postea totus nascatur viuꝰ ⁊ dubite-
tur an sit baptisatus · remedium habemus ·
baptisandus enim est quia non dicitur itera
tum qđ dubitaꝫ esse factū · Queritur postea
de subtractione verborum · vtrum baptismꝰ
scilicet sit si tantum sic dicatur · baptiso te in
nomine patris · Videtur q̄ sic quia in prima-
tiua ecclesia fiebat sic · baptiso te in nomine
x̄pi · vt habetur in actibus · soluđo · Non est
baptismus si tantum dicatur sic · baptiso te i
nomine patris · baptismus tamē olim fiebat
in nomine x̄pi duabus de causis · Prima est
vt nomē x̄pi qđ erat incongnitum hominibꝰ
fieret celebre ⁊ amicum · Secunda est · quia
hoc nomen x̄pus dat intelligere totam trini
tatem · x̄pus enim interpretaꝫ vnctus · Onc
tus autem dat intelligere vnctam personam
id ē filium ⁊ personam vngentem id ē patrē
⁊ ipsam ūctionem id ē spiritum sanctū · Sed
hoc nomen pater non sic · p̄pter hoc non est
simile · Tamē si sacerdos ficte ita dicat · bap-
tiso te i nomine patris ⁊ hoc dicto obmutes
cat vel puer moriatur tunc fit verum baptis
ma · Summus enī sacerdos supplet qđ pie in
ceptum ē a minore sacerdote · Queritur po-
stea de additione vtrum scilicet sit baptisatꝰ
si dicatur sic baptiso te in nomine patris ⁊
filij ⁊ spiritus sancti ⁊ beati petri · ⁊ dicit ma
gistu q̄ si vltimum addat aliquis ex sola de-
uotione · nō intendens illud esse de essentia for
me verborum ē baptismus · Si vero credat
illud esse de essentia forme ⁊ p̄pter hoc illud
agat non est baptismus De corruptione ver-
borum similiter queritꝫ vtrum sit baptismus
si aliqs dicat ita baptiso te in nomne patris
⁊ filia ⁊ spiritus sancta · Videtꝫ q̄ sic · quia si
aliqua vetula ex simplicitate corrumpit for-
mam verborum corruptio huius nō impedit
quin sit baptismus · qđ concedunt magistu ·
si retineantur syllabe principales · Proquan
ta autem corruptione impediu incipiat · non
est hominis determinare · Sed si ille qui cor-
rumpit verba intendit introducere hresim
non est baptismus non p̄pter corruptionem
verborum sed quia non habet intentionem
baptisandi que necessaria est ad baptismum ·

De intencione baptisantis. Ca.xxij.

¶ INTENCIONe baptisantis dicamus q̄ si dubitat an factum sit mimice. an ex intencione baptisandi. tunc īuocandū est diuinū auxiliū secundum Augustinum. Si certum sit q̄ totum mimice factum ē baptizando9 est. Porro si patrinus nō credat nec sacerdos/ cum constet de paruulo q̄ non credit/tamē sacerdos intendit facere quod facit ecclia. ⁊ utitur forma debita/baptisatus est. quia fit in fide ecclesie. Unde sic intelligendum est quod ait Augustinus. non quia dicitur sed quia creditur id est quia fit in fide credentium Iterū etiam si nullus crederet et tamē aliquis uteretur debita forma verborum et haberet intentionem faciendi quod consueuit ecclesia baptismus ē Intelligendum est ergo verbum confuse qō sic fit quia creditur id est quia fit in fide credentium id est in tali fide quā solet habere ecclesia uel haberet si esset. Nobis vero videt quia nec duo nec tres nec plures possunt destruere fidem vniuersaliter. sed tota ecclesia potest fidem destruere per libertatem arbitrij Unde non est necessarium militantem ecclesiā forte necessitate totali sine necessitate rei. et ē simile in vniuersalibus dicitur enim q̄ necessarium est vniuersalia esse sicut hominē. sed nō necessitate pticulari. Nullus enim specialiter potest facere q̄ nullus homo sit. Omnes tamen ī simul sumpti possunt facere q̄ nullus homo sit. possunt enī omnes se obligare ad hoc vt nullus generet de cetero.

De baptismo paruulorum. Ca.xxiij.

¶ BAPTISMO paruulorum consideranda sunt tria. scz antecedentia q̄ sunt orationes quas dicit sacerdos. ⁊ exorcismus ⁊ cathecismus. Est autem exorcismus idem qd adiuratio/qua sacerdos adiurat demones dicēs exi ab eo spiritus immunde. et dicunt multi q̄ per exorcismum expellitur diabolus: nō quantum ad peccatum/ sed quantum ad hoc q̄ nō habet potestatem nocendi paruulo corporaliter. Alij dicunt sicut prepositiuus/ q̄ quantum ad diminutionem peccati. Unde dicebat q̄ si puulus decederet statim post exorcismum minores tenebras pateretur q̄ si non esset exorcisatus. et magis peroperet de luce spirituali. Nobis autem videtur q̄ exorcismus et cathecismus et salis limitio duabus de causis fiunt. Prima est ꝓpter honorem et solemnitatem baptismi. Secunda est ad intelligentiā eorū que fiunt baptismus Salis enim limitio signat discretiones que dantur in baptismo. Unde sicut lumīe cum ponitur in manu puuli non illuminatur ꝓpter hoc anima. sed per hoc significatur q̄ anima illuminatur spiritu aliter in baptismo. sic ꝑ exorcismum nō expellitur diabolus sed significatur expellendus. Est autem cathecismus idem q̄ īstructio baptizandi de articulis fidei. Nam in primitiua ecclesia adulti baptizabantur. sed ante īstruebantur in fide. Et baptizabantur sabbo pasche/ ad signādum q̄ per baptismum resurgūt baptizati a morte peccati. vel in sabbato penthecostes ad signandum q̄ per baptismum datur spiritus sanctus. Igitur ut ostendatur vnus esse baptismus / fit etiam modo sic in puulis. licet quandiu sint puuli nō sunt susceptibiles disapline. et cum patrinus respondet credo et volo baptizari/ respondet ꝑ paruulo. sed īmꝓprie loquitur. et est sensus iste paruulus est patus suscipere fidem et baptismum Obligat enī se patrinus ad hoc / ut cum ad adultam etatem puenerit paruulus/īstruat ipsum de articulis fidei. et qualiter abrenūciare debet diabolo et omnibus pompis eius. Dicimus ergo q̄ licet non credat tamen baptizatur in fide patrini uel ecclesie. Sicut peccatum enim non habet a se sed ab alio: sic nō mundatur per fidem ꝓpriam. fidem dico notam. sed per fidem alterius. Cathecismus ergo non est ꝓprie sacramentum sed sacramentale. nec exorcismus. sed exufflatio quā facit sacerdos sacramentalis est. ⁊ significat quod per spiritus sancti flatum exufflatur potestas diaboli. Similiter saliua sacramentalis est ⁊ significat sapientiam diuinam.

De effectu baptismi. Ca.xxiiij.

¶ PROCEDIMUS autem q̄ puulis in baptismo dantur virtutes ⁊ q̄ adultus cooperatur ad sui mūdationē. Credit enim primo libero arbitrio vt postea credat ꝑ fidē. ⁊ sic mūdat Paruulo autem nihil cooperatur. sed ꝑ solum baptismum recipit fidē/ꝑ quā mundat. Habet autem fidem in habitu. sed est habitus quidam ꝓpinquior actui / et quidam remotus /et quidam explicitus. et quidam implicitus.

Itaq; sicut simplex vetula fidē habet implicitam de quibusdam articulis· sic iste cum venerit ad annos discretionis fidem habebit·sed in habitu implicito ⁊ remoto ab actu sed aliqua leui explicatione crederet in actu· Baptizmus autē quidem actuale peccatum tollit totaliter· non tamen originale totaliter quia non quantum ad penam· Aliquādo enim cōminus est·maiorus ē coherentie· sicut gratia mortalia peccata expellit ·nō tamen venialia que difficillime separantur·cum quibus etiā decidit homo iustus Itaq; baptizm⁹ non aufert mortem corporalem ⁊ alias huiusmodi penas quinq; de causis ·quarum · prima est humiliatio scilicet vt per miseriam humilietur qui per superbiam cecidit vnde iob· Sagitte domini in me sunt quarum indig·e·s·m·io ē superbiam · Secunda causa est incussio timoris·vt homo attendens seueritatem vindicte domini· caueat sibi a gladio io ē a pena inferni· vnde sequitur· Terrores domini militant contra me· Tercia causa est stimulatio vnde in osee ·in funiculis ade traham vos ⁊ in vinculis caritatis · Quarta vt homo attendens huius vite miseriam conetur querere meliorem · Quinta ne homines magis appetent baptizari ꝓpter vitam corporalem q̄ ꝓpter spiritualem· Dicit autem apostolus q̄ sine pēnitentia sunt dona dei scilicet que donat spiritus sanctus in baptizmo· Sed contra dicit auctoritas·aut homo punit aut de⁹ punit Ideo dicendum ē q̄ baptizmus per locum a maiori efficaciam suam habuit a passiōe xp̄i· Deus enim puniuit xp̄um in passione ꝓ omnibus baptizandis·quia vt dicit ysaias· Disciplina pacis nostre super eum·⁊ ipe peccata nostra io ē penam pro peccatis nostris ptulit in corpore suo super lignum·sicut dicit beatus petrus·Si ergo decedat iste statim post baptizmum euolabit· quia per contritionem precedentem baptizmum/ cum passiōe domini sufficienter punitus iudicat a bonitate dei No secundum obiectum dicimus q̄ corpus xp̄i in se dignius ⁊ efficacius ē q̄ baptizmus sed non sequitur q̄ sit efficacius inquantū sacramentum·nec etiam eucharistia ē instituta ad tollendam penam·sed est sacramentū vnionis·baptizmus vero sacramentum renouationis Vnde aufert omnem vetustatem tam culpe q̄ pene quod non facit eucharistia Nota qđ passio xp̄i aperuit ianuam paradisi per satisfactionem ⁊ per causam meritoriam ⁊ vniuersalem omnibus baptizādis·baptizm⁹ autem aperit per causam efficientem singulariter· iustum enim hominem singularem facit euolare· Ascensio vero aperuit per effectum ·

De baptizmo etiam hereticorum non iterando· Capitulum·xxv·

SACRAMENTO quidem facit iniuriam qui dicit ipsum pollui per pollutionem ministrorum· Dicimus tamen q̄ baptizma hereticorum facit quosdam filios dei/vt paruulos· quosdā vero non/vt adultos qui imbuti sunt errore hereticorum· tamen verum baptizma accipiunt · vnde si veniant ad vnitatem ecclesie nō sunt rebaptizandi·quia vt dicit augustinus·Sanādum ē quod vulneratum ē· non curandū quod sanum est Sani autem sunt huiusmodi quantum ad illud in quo cōmunicant cum ecclesia scilicet quantū ad baptizmum· Si vero hereticī paruulos baptizent dicuntur illi filij ecclesie·non q̄ eos dominus genuerit de ecclesia que est legitima sua sponsa · ꝛ q̄ de heresi tanq; de ancilla ad op⁹ ecclesie· Ecclesia eniuos reputat quoscunq; generat domin⁹·siue per illos qui sunt de ecclesia siue per hereticos/ siue per paganos·quod signatum fuit per hoc quod dixit· Ingredere inquit ad ancillā meam ⁊ cetera· Baptizma ergo hereticorum facit remissionem peccatorum · ⁊ ibi spiritus sanctus non ī hereticis sed in sacramento suo io ē spiritus sanctus quantum ē in se/parat⁹ est dare gratiam suam per baptizmum · nisi per recipientem steterit ·Multiplex aūt assignatur causa quare baptizmus non iteratur· Prima enim est· quia cum baptismus deleat culpam · ⁊ omnimodam penam·si iteraretur homines per campos licencie discurrerent vsq; ad extremam necessitatem ·in qua facerēt se rebaptizari·⁊ sic statim euolarent ·⁊ ꝓpter hoc instituit dominus vt vnicus esset baptizmus ·Secūda causa est allegorica baptizm⁹ enim habet efficaciam suam a morte xp̄i que vnica est · Tercia ne fiat iniuria baptizmo Caracter enim baptizmatis perpetuus est · remanet enim in hereticis ⁊ etiam in damnatis in inferno ·Oñ non est simile de eucharistia quia corpus xp̄i non remanet perpetuo in homine nisi quan diu forma panis durat · Ideo non fit iniuria eucharistie si iteretur ·

De accedentibus ad baptismum recte uel ficte
Capitulum xxvi.

Non est autem necesse q̄ adultus accedat ad baptismum contritus.. Potest enim accedere attrit⁹ et dolens de peccatis.et tunc per virtutem baptismi ei dimittuntur.Si vero accedat contrit⁹ tunc iam habet fidem spem et caritatem.et dimissa sunt ei peccata quantum ad culpā. baptismus autem sequens augmentat in ipso gratiam.et tollit penam omnem id est omnem satisfactionem exteriorem. interiorem tamē nō

Petr⁹ lumbard⁹ Sacramentū igit̄ et rē simul suscipiūt omnes pueri.qui baptismo aboriginali mundantur peccato.Adulti quoq̄ qui cum fide baptizant̄. qui vero sine fide accedunt uel ficte sacramentum non rem suscipiunt.Qui autem effundunt sanguinem pro nomine ihū.etsi non sacramentum/rem tamē recipiunt. Nec tantum passio vim baptismi implet/sed etiam fides et contritio.ubi necessitas excludit sacramentum. Guillus antisiodorus. Ficte accedens suscipit baptismum sed non effectum baptismi/ quandiu durat fictio.Recedente vero fictione/baptismus effectum suum habz.id est facit quod pr⁹ fecisset si fictio non impediuisset.Unde delet totaliter omnia peccata que habebat iste ante baptismum.sed non delet illa que facit post.nisi quātum ad culpam.quia non est institut⁹ ad delendum peccata futura/sed tantum preterita et presentia.et etiam si ita esset.dolus fictionis videretur isti patrocinari. Constat enim quia si non ficte accessisset/penitentia sequens peccata post facta nequaq̄ in eo totaliter delet Itaq̄ de illis que facit ante baptismum non est iniungenda penitentia exterior/ baptismus enim nō exigit gemitum neq̄ planctū. exteriorem intellige.Nullus enim adult⁹ saluatur etiam baptizatus/ nisi habeat penitētiā interiorem scz cōtritione. Sed de alijs que fecit post baptismum iniungenda est ei penitentia exterior. et etiam de ipsa fictione secundū modum unum. Est enim duplex fictio.una secundum quam aliquis credit baptismū non prodesse.que ē fictio incredulitatis/istam nō delet baptismus cum sit contraria baptismo. Unde de ista iniungenda est penitentia Est ¶ alia fictio secundum quā aliquis non contritus recipit baptismū.et hoc est peccatū omissionis uel negligentie. ista deletur totaliter p baptismum.Baptismus enim non solum gratiam confert.sed etiam cumulum gratie.Est caracter illuminans animam/ad sciendum q̄d faciendum et quid non. magis q̄ sanatur per sola naturalia et debilitat fomitē ac remittit

De sacramento confirmationis Petr⁹ lumbardus. Capitulum xxvij.

Hic de sacramento confirmationis dicendum est.q̄ tempore apostolorum non ab alijs q̄ ab ipsis legitur peractum. nec ab alijs q̄ qui locum tenent eorum pfici potest aut debet.licet autem pspiteus baptizatos tangere in pectore.sed ñ crismate signare in fronte.. Circa essentiam huius sacramēti quinq̄ exiguntur Primum est forma verborum. secundum intentio cōfirmantis. tercium dignitas confirmatoris. Oportet enim q̄ sit episcop⁹. quartum ē ipa materia scz crisma.quintum est locus in quo crismatur scz frons. Forma verborū talis ē Confirmo te signo crucis et crismate salutis in noīe patris ¶ filij ¶ spiritus scti.Datur autem hoc sacramentum ad robur ut ydonei simus pugnare et portare nomen cristi coram regibus. Et hoc significat ipe locus et materia. locus quia confirmatio fit in fronte. ne videlicet erubescamus confiteri nomen cristi coram hominibus. Corde enim creditur ad iustitiam ¶ ceta Hoc sacramentum non habuit petrus quando ad vocem ancille erubuit nomen xpi Idem etiā significat ipa materia scz crisma. Inungūtur enim pugiles ut difficilius possint capi ab inimicis. Conficitur enī crisma ex oleo et balsamo.Oleum enim significat mitorem conscientie ¶ letitiam spiritualem p quam spiritualia bella superant̄. Balsamū autem significat odorem bone vite/per quem interficiuntur serpentes id ē demones Itaq̄ quando cristus insufflauit in discipulos dicēs Accipite spiritum sanctum ¶ ceta. hec datio significauit gratiam que datur in baptismo. Semel autē iterū dedit spiritū sanctū de celo i die pēthecostes ad robur ¶ hoc significauit robur grē.qđ dat̄ i sacramēto confirmationis Unde urbanus papa. Spiritus sancti septiformis gratia cum plenitudine sanctitatis scie ¶ virtutis.in confirmatione confertur.¶ iterum Omnes fideles per impositionem manus episcoporum post baptismum debent recipere spiritum sanctum vt plenī inueniantur

xpiani· Sed distinguitur duplex plenitudo scilicet suffiçientie· ⁊ hec datur in baptizmo· copie/⁊ hec datur in confirmatione· Igit in sacramento confirmationis non datur alia res vel alia gratia q̄ in baptizmo·sed que data est in baptizmo confirmatur ⁊ roboratur Unde dicimus sine preiudicio· q̄ idem est caracter baptizmi ⁊ confirmationis in essencia· differentia tamen ē secundum rationem· Differunt etiam in materia ·cum in baptizmo sit aqua·in confirmatione crisma·differunt etiā secundum statum: quia alius ē status inpiētium alius proficientium ⁊ pugnantium Nō autem prespiteri dare possunt hoc sacramentum quamuis possint dare baptizmum·quod vno modo maius ē ·quia sacramentum dicit magnum quatuor modis·Primo quantum ad efficaciam·⁊ hoc modo dicitur baptismus magnum sacramentum· inquantum enim homnē totaliter·Secundo quātum ad essenciam suā ⁊ hoc modo sacramentum eucharistie dicitur magnum ꝓpter dignitatem essencie corporis xpi·Tertio quātum ad signatum·sicut dicit apostolus matrimonium esse magnum sacramentum in xpo ⁊ ecclesia·signat enim matrimonium spirituale qđ ē inter deum ⁊ ecclesiā Quarto quantum ad effectus prerogatiuā ⁊ dignitatē·⁊ hoc modo confirmatio ⁊ ordo sunt magna sacramenta·dignior ē enim gratia confirmata/q̄ gratia simplex Nō potest autem confirmatio si detur non baptizato· quia confirmatio ē dispositio baptizmi·Unde non potest esse sine baptizmo· maxime cū baptizmus sit ianua sacramentorum·Nec ē simle de ordine·vbi si quis maiorem ordinē pretermisso minore receperit·sufficit supplere quod ommissum ē · quia vnus ordo non est dispositio alterius·imo diuersi ordines diuersa habent officia distincta a se inuicē·Nō est autem iterandum confirmationis sacramētum cum habeat caracterem· Petrꝰ lumbardus· Hoc sacramentum a ieiunis tradi debet sicut baptizmus·nisi aliter cogat necessitas·

De institutione eucharistie· Capitulum vicesimumnonum·

Et institutione eucharistie dictum est superius suo loco·Hoc sacramentum excellenter dicitur eucharistia id ē bona gratia·quia in hoc non modo est augmentum virtutis ⁊ gratie·sed ille totus sumitur qui ē fons ⁊ origo totiꝰ gratie Cuius figura preessit/ quando manna deus pluuit in deserto·vñ psalmista· Panem angelorum manducauit homo· Dominus igit ihesus ad inuisibilia paterne maiestatis migraturus/celebrato cum discipulis typico pasca/ quoddam memorabile eis commendare volens/sub specie panis ⁊ vini corpus ⁊ sanguinem suum eis tradidit :vt ostenderet sacramenta legis veteris inter que precipuū erat agni pascalis sacrificium/in morte sua terminabus·ac noue legis sacramenta substituit·in q̄ bus excellit misterium eucharistie · Ideo ⁊ post alia dedit·vt hoc vnum artius memoue discipulorum infigeret ⁊ ab ecclesia deinceps frequentaretur· Sed non ex inde disciplinā sanxit imposterum/ vt post alios cibos sumat potius a ieiunis sumi oportet/sicut apostolus docet·vt singulari reuerentia diiudicetur id est discernatur ab alijs cibis·quod dominus apostolis disponēdum reliquit·Sub alia aūt forma sumendum instituit · vt fides haberet meritum /que ē de his que non videntur · ⁊ etiam ne abhorrent animus quod cerneret oculus·quia non habemus in vsu carnem crudam ⁊ sanguinem comedere·Panis enim ad carnem refertur vinum ad animam · quia vinum operatur sanguineum in quo sedes anime a phis esse ostenditur · Ideo ergo in duabus speciebus celebratur· vt anime ⁊ carnis susceptio in xpo/⁊ vtriusq̄ liberatio significetur·quia caro xpi pro salute corporis/sanguis vero pro anima nostra offertur Sub vtraq̄ tamē specie sumitur totus xps· nec plus sub vtraq̄ ·nec minus sub altera tātum sumitur·tamen non fit conuersio panis nisi in carnem nec vini nisi in sanguinem· Nec debent dici duo sacramenta sed vnum · quia sub vtraq̄ specie idem sumitur·Nec iteratur sacram ntum·quia benedictio non repetitur super eandem speciem· Aqua vero admiscenda ē vino quia populum aqua significat· qui per xpi passionem redemptus ē· Cum ergo in calice vino aqua miscetur·xpo populꝰ adunatur ⁊ credentium plebs ei in quem credit copulatur·Quibusdam etiam auctoritatibꝰ colligitur· quia xps vinum ⁊ aqam mixtum dedit discipulis Si quis tamen non intendat introducere hęresim/obliuione uł ignorantia aquam pretermiserit non videtur esse irritum sacramentum·Nam et grecorum ecclesia nō

apponere aquam dicitur apponenda est in tã parua quantitate· ꝙ possit absorbeu a vmo· quia xp̃us non mutatur m ecclesiam· sed ecclesia mutatur in xp̃um·

De forma ⁊ re sacramenti· Ca·xxx·

FORMA ergo panis vel vini que ibi videtur sacramentum est id est signũ sacre rei Huius autẽ sacramenti gemina est res· Res contenta ⁊ significata est caro xp̃i quam de virgine traxit ⁊ sanguis quem pro nobis fudit· Res autem signficata ⁊ non contenta ẽ vnitas ecclesie· Sunt ergo tua hic distinguenda· Sacramẽtum ⁊ nõ res· ẽ species visibilis vel panis vel vini· Sacramentum ⁊ res ẽ caro ꝓpua ⁊ sãguis· Res ⁊ non sacramentum mistica eius caro· Porro species illa visibilis sacramentũ est gemine rei· quia vtrãq; figmficat· ⁊ vtru usq; similitudinem geut expressam· Nam sicut panis pre ceteris cibis corpus refidt ⁊ sustẽtat· ⁊ vnum hominẽ letificat ac mebuat· sic caro xp̃i intevorem hominem pl9 ceteus gratijs· Et sicut ex multis granis confidtur vnus panis· ⁊ ex pluribus acinis vinum cõfluit m vnum· sic ex multis fidelibus persomis vnitas ecclesiastica constat· vnde apostolus· Hnus panis ⁊ vnum corp9 multi sum9 Ad hoc est simlitudo quia sicut panis tuticeus ex puussimis granis constat· ita corp9 xp̃i verum qõ traxit de virgie ex puussimis membus puuficatis operatione spiritus sancti Et sicut vinum ex puus vuis puuficatis constat· ita sanguis xp̃i ex puussimis sanguimb9· ita societas ecclesiastica ex multis personis a criminali macula liberus cõfistit· In cuius rei typs facta ẽ arca de ligmis sethim· q̃ sunt imputubilia· Forma panis dicitur habere cum corpore xp̃i simlitudinem non gratia sui sed gratia panis cui9 fuit forma· Efficit autem qõ figurat vnit enĩ recipiẽtem corpou xp̃i mistico· Efficit autem nõ per modũ cause efficientis sed per modũ materue· Sicut enim in alio ꝙ̃ in aque liquore non datur gratia baptizmal· ita sub alia forma ꝙ̃ substa non datur corpus xp̃i· licet autem signficatum melius ⁊ dignius sit ꝙ̃ significans· tamen hoc habet calumniam Hnitas ecclesie dignior est ꝙ̃ corpus xp̃i· quia corpus xp̃i habet quãdam dignitatem· scilicet ꝙ ẽ vnitũ verbo· quod nullam habet comperationem ad aliquam dignitatem ecclesie· Nec au tem vera ẽ ecclesia siue vnitas ecclesie melior est ꝙ̃ corpus xp̃i· Sed hoc ẽ falsa· min us bonũ non facit maius bonum· quia enim intelligi tur facere per modũ cause materialis· Aqua enim baptizmi minus bona ẽ ꝙ̃ mundida anime facit tamen per modum sacrcamenti siue materue mundidam anime· Similiter corp9 xp̃i per modum sacramenti ⁊ materue facit vnitatem ecclesie· ⁊ puuficat ⁊ mundificat· sed per modũ cause effidentis solus deus mũdat ⁊ dimittit peccata·

De transsubstantione panis ⁊ vini· Capitulum·xxxi·

DICITUR autem sacerdotes conficere corpus xp̃i ⁊ sanguinem· quia eorum mnisteuo substãtia panis fit caro ⁊ substãtia vini fit sanguis xp̃i· nec tamen aliquid additur corpou vel sanguini· nec auget corpus xp̃i· vel sangnis xp̃i· Nec concedtur ꝙ substantia panis aliquando sit caro xp̃i ⁊ si fiat caro xp̃i· Dicut farina facta ẽ panis· ⁊ aqua facta ẽ vinum· Nec tamen dicitur farina ẽ panis· ⁊ aqua ẽ vmum· Nec dicimus substantiam panis vel vini materiam esse corpous vel sanguinis domni· quia non de ea materia formatur corpus sed ipsa formatur in illud ⁊ efficitur illud· Guilhelmus anthisiodor· Dicit autem damascenus ꝙ ex operatione spiutus sancti fit ille transitus sicut conceptio filij dei Itaq; panis vere transit ĩ corpus xp̃i· Oñ omnes locutiones que significant transitum/ cõcedente sũt Sicut hẽ· panis trãsit ĩ corp9 xp̃i· vel transfertur· vel transsubstantiatur vel mutatur· vel panis fit corpus xp̃i· Et omnes ille negande sunt· ĩ quibus non signatur transitus· sicut iste· panis ẽ corpus xp̃i· panis est corpus xp̃i· panis potest esse corpus xp̃i· De tempore autem transsubstantiationis dicimus ꝙ in finali instanti ꝓlationis horum verborum hoc est corpus meum fit transsubstandatio panis in corpus xp̃i ⁊ hoc pronomem hoc vagam ⁊ simplicem demonstratiõem habet· sicut tu/cum quis dicit Tu apeu· ⁊ nesat quis sit intus· Vel demonstrat corpus xp̃i ad intellectũ· corpus scilicet xp̃i quod non ẽ ibi sed erit· Dicetur autem dicẽdum ꝙ panis non transit in aliquo instanti ĩ corpus xp̃i· sed in tẽpore· tñ non successiue

quia non puus transit vna pars panis ī cor pus xp̄i q̄ alia· ⁊ ꝓpter hoc non potest dicī· q̄ in aliquanto tēpore ⁊ toto transeat· Vel potest dici q̄ transit in illo totali tempore in quo ꝓferuntur hec verba· hoc ē corp9 meū· Vnde tantum tempus exigitur et non min9 Itaq̄ successio est in transitu non ex pte pa nis/sed ex parte prolationis verborum· De puoris autem substantia quedam remanent· scz color/sapor forma pond9/que puoris sub stantie fuerunt· que nec ipm corpus xp̄i affi ciunt nec in eo fundantur· Remanent ergo p se subsistētia ad ministerij utum et ad gustus fidei q̄ suffragium·

De his que supra naturam uel intellectū ibi fiunt· Caqitulum xxxij·

GITVR in hoc sacramento quedam sūt secundum naturam quedam supra naturam sed non supra intellectum· Quedam sup̄ na turam ⁊ supra intellectum· Supra naturam sunt ibi accidentia sine subiecto ut color sapor rotunditas ⁊ huiusmodi/sed non supra intel lectū quia itellectus bene intelligit accidentia sine subiecto per abstractionem Deus autem potentior est in operando q̄ intellectus in intelligēdo· Supra naturam vero ⁊ intellec tum ē ibi custus etiam in tanta quantitate in quanta est in celo et nō excedit termios illi9 parue forme· Vnde dicit damascenus q̄ fit ibi operatio supra naturam et intelligentiam Dicimus ergo q̄ sub illa totali forma est xp̄s ita q̄ sub nulla pte per se· Tamen cū frangit hostia est xp̄s integer sub qualibet pte et hoc est non tantum ex consecratione/sed e xfracti one ⁊ consecratione· Consecrata enī fuit q̄ libet pars in suo toto· Et est simile in speculo· sicut enī i speculo itegro ē sola vna ymago tñ ipso fracto ī q̄libz pte resultat ymago ita sub totali forma est cust9 / qui est ymago dei patus· tñ fracta hostia in q̄libet pte resultat ymago immo veritas ipius ymaginis qne ē filius dei· Vnde sicut ex oppositione rei ad di uersas partes speculi resultant diuerse yma gines ita ex prolatione verborum que precef fit et fractione forme cōsecrate resultat xp̄s in diuersis ptibus hostie· Et accidentia que videntur sunt ibi sine subiecto· nec sunt in cor pore xp̄i sed assistunt ei et velant ipsum ut fi des habeat meritum· Vnde fallit ibi locus a coniugatis· ibi enim est albedo et tamē nihil est ea albū· Sed cōtra ibi est fractio igit̄ et aliqd ī ea fractū Solutio quedā sunt accidēn tia que quasi p alia accidentia insunt substan tijs/quedam que non per alia· verbi gratia· Albedo inest corpori non per aliud accidens dispregatio vero inest corpori per albedinem Vnde cum ibi non sit substantia panis albedo ibi ē/et tamē nihil ē ea album/ quia nulla sub stantia· sed ibi est dispregatio et aliquid est ea dispregans scz albedo· Eodem mō ibi ē frac tio et aliquid ē ea fractū quia fractio est sub stancie mediante continuitate· Vnde cum ibi sit continuitas vere dicitur q̄ aliquid est frac tum illa fractione· Et sic patet q̄ non est fal se de albedine et fractione· Iterum corpus xp̄i in forma ꝓpria non videt· videt tamē secūdū quid/ quia videtur velatum· Sed non sequit ergo videt· sicut nō sequitur· iste videt manū dextram catam illius ergo videt manum illius· Nec valet hec sacerdos tenet corpus cristi ergo tangit Nam hoc verbum tenet non im portat aliquam mediationem· sed hoc verbū tangit importat·

De quorūdam intelligentia que dicuntur uel aguntur in missa· Ca xxxiij·

QERITVR de his verbis q̄ sunt in canone misse· Jube hec pferri per m· Quid demōstretur p hoc pronomen hec· Postea de hac auctoritate· gregorij vno eodemq̄ momento transit in celum ministerio angelorum consociandū cor pori xp̄i et ante oculos sacerdotis videt· Que ritur quid est illud de quo fit ibi sermo· Ad primum dicimus· q̄ per hoc pronomen hec ō monstrātur forme significantes sed pro vlti mo suo signato scz p corpore xp̄i mistico/fre quent enī i sacra scriptura ponitur signans p signato· Est ergo sensus iube hec perferri id est iube corpus tuum misticum scz ecclesiam militantem pferri per manum id est per ope rationem sanctorum angelorum/qui assistunt sacrificio altaris in sublime altare tuum id est ad ecclesiam triumphantem que est in celis hoc est iube iungi ecclesiam militātem eccle sie triumphanti Et hoc est regnū venire ad reg num et sic cessat obiectio· Per sacramentum enim eukaristie assimulatur magis eccleſia mi litans ecclesie triumphanti Ad auctoritatem gregorij dicimus q̄ impropria est /et gratia di uersorū significantur transitus et consocatio

et visio. Unde fit ibi sermo quantum ad illa tua. de pane ⁊ de corpore xp̄i ⁊ de forma. Quantum ad trāsitum fit ibi sermo de pane/ quia panis transit in celum id ē in celeste corpus xp̄i ministerio angelorum/qui assistunt officio misse: vt dicunt sancti. Quantum ad consociationem fit ibi sermo de corpore xp̄i/ quod traxit de virgine. quia per virtutem eucharistie associatur magis ac magis verū corpus xp̄i corpori xp̄i mistico. Quantum ad visionem fit ibi sermo de forma que videtur. In huius autem misterij expletione sicut formam oportet seruari ita ordinem habere. scilicet vt sit sacerdos. ⁊ intentionē oportet habere/ vt illud facere intendat. Aliqui dicunt etiam nō recte de illo ministerio sentientem posse intendere/non quidem illud conficere qđ iam esset recte celebre. sed id agere qđ geritur ab alijs dum illud conficitur. ⁊ sic adhibetur intentio ⁊ impletur misterium. Illud etiam sane potest dici q̄ a brutis animalibus corpus xp̄i non sumit. ⁊ si videatur. Ex hoc autem dividitur forma panis in tres partes Una mittitur in calicem. ⁊ signat partem illā ecclesie que ad huc viuit in terra. Unde ponitur in calice. quia vita cuiuslibet ē in sanguine Calix signat passiones huius seculi. unde in euāgelio. Potestis bibere ⁊ cetera. Alie due signant duas partes bonorum qui mortui sunt. quidā enim sūt in paradiso. alij sunt in purgatorio. Una ergo pars earum que in calice nō ponuntur offertur ad liberationem eorum qui sunt in purgatorio. Alia vero ad gratiarum actionem quantū ad illos qui sunt in paradiso. Sicut autem in manducatione corporali quatuor sunt. ita ⁊ in spirituali. Primum ē masticatio spiritualis. que ē diiudicatio corporis xp̄i. quale sit/ q̄ nobile/ q̄ viuificum ⁊ huiusmodi. Secundum ē delectatio. qua delectamur in xp̄o. Dolum enim dulce ⁊ conueniens nutrit. Tertium ē assimulatio spiritualis. Quartum ē incorporatio spiritualis Diiudicatio autem illa ē p̄p̄ue per fidem/similiter ⁊ delectatio. xp̄us autem manducat nos quia assimulat nos sibiipsi. ⁊ unit per gratiam quā infundit.

Utrum eucharistie alq̄s satiet vel nutriat corpus. Capitulum. xxxiiij.

UNDE dicit augustinus q̄ cibus ille non transit in ventrem sed in mentē. Si aūt querit vtrū forme ille euanescāt vel resoluant in aliquos humores. potest dici q̄ vtroq̄ modo. Nam potest esse si deus vult q̄ alq̄s ille nutrit ⁊ satiat corporaliť quantū ad formas nō ad corpus xp̄i. quia potius ē cibus mētis q̄ ventris Et hoc dicit augustinus q̄ quidam satiantur ⁊ inebriantur tali cibo. super illum locum epistole ad Corinthios. Alter quidem esurit alius quidem ebrius ē. Dicit etiam innocentius papa i tractatu quem de officio misse composuit q̄ forme ille resoluuntur in eosdem humores in quos resolueretur panis si ibi esset. Corpus vero xp̄i non nutrit corporaliter. Desinit aūt ibi esse corpus xp̄i q̄ cito desinit forma panis esse. Nec ē dicendum q̄ desinente forma panis esse/ascendat corpus xp̄i in celum. aut sacerdote proferente hec verba. hoc est corpus meum descendat corpus xp̄i de celo. Sed sicut diceretur secundum vnam opinionem. q̄ ex sola oppositiōe colorati ad visum/ sine aliqua immutatione medij aeris fit ymago aliqua colorati i oculo. ita explatione horum verborum. hoc est corpus meū debito modo facta a sacerdote/sine aliq̄ descensu vel motu est corpus xp̄i in altari. ⁊ sine aliquo ascensu forma panis desinente esse. ē corpus xp̄i in celo. quod prius erat sub illa forma. ⁊ modo non ē. Modo quidem sub formis p̄p̄ijs corpus xp̄i ē in celo primo ⁊ per se. ⁊ in altari ē verum corpus xp̄i. tamen per quandam resultationem/sicut superius dictū est. Absit enim vt inhonestam corporis egestionem cibus ille sustineat/qui corpus ⁊ animam ad honestatem eternam parat. De quibusdam patrib9 sanctis legimus qui ex sola communione dominica/diebus tantum dominicis saginati plurubus annis vixerunt. Hoc ergo concedere possumus/posse scilicet aliquē ex virtute dominici corporis per diuinum miraculum longo tempore viuere. secessum autem ei fieri extra tempore omnio non posse Quod si fiat secessus eo tempore aut ex reliquijs aliorum preteritorum/aut ex defectu sui corporis id esse necesse est.

De indigne sumentibus et tangentibus. Capitulum xxxv.

HOMERE quidem corpus cristi in peccato mortali non est malum in genere. quia si aliquis probabiliter credat se non habere peccatum mortale licet

habeat sumere corpus xp̃i non est peccatū ei Et hec auctoritas si desit fides uel caritas/iudicium sibi manducat et bibit intelligenda est si desit in conscientia id est si credat se habere mortale. Sed queritur utrum illi sacerdos debeat dare corpus xp̃i quem scit esse in mortali peccato. Et dicit q̃ si notorius peccator sit vt publicus usurarius non debet ei dare/nec in occulto/nec in publico. Si non sit notorius non debet ei negare in publico. exemplo dñi qui dedit corpus suum iude qui nō erat notorius. Dicimus autem q̃ aspicere corpus xp̃i non est peccatum etiam maignis/imo bonum est. quia cum caritas vt dicit augustinus. sit idem quod desiderium videndi deum et fruēdi deo/ aspicere corpus xp̃i ꝓuocatiuum est ad dilectionem dei. et multorum petitiones exaudiunt in ipsa visione corporis xp̃i. Unde multis infunditur tunc gratia. qđ significatum ē in libro numerorum. vbi illi qui aspiciebāt serpentem eneum liberabantur a morsibus serpentum ignitorum. Qui vero viri bethsamite percussi fuerunt quia viderūt arcam domini/hoc non fuit ex indignitate eorum. sed quia prohibitum erat eis ne viderent. Tamē tangere corpus xp̃i/ maignis peccatum est duplici ratione Puma ē quia deus iniquos habet odio Unde sicut caritas exigit coniunctionem/ ita odium separationem et elongationem. et ꝓpter hoc dicitur publicanus a longe stans ⁊ cetera. Presumit ergo q̃ ei adeo ꝓpinquat vt ipm tangat cum sit indignus. Alia est ratio quia ut dicit Jeronim⁹ super malachiam panem pollutum comedit qui ad altare dei indignus accedit. Unde qui pollutus est et tangit corp⁹ xp̃i/quantum in ipo est ipsum polluit. Qui vero ex sola reuerentia tangit sicut ille q̃ subleuat de terra non peccat quamuis sit indign⁹ Sed sacerdotes indigni qui celebrant peccāt mortaliter. quia uel celebrant ut habeant oblationes/uel ne incurrant infamiā/uel ex aliq̃ alia libidine. De sacerdotib⁹ vero qui nocturnam patiuntur pollutionem dicitur generalit. q̃ nō debent celebrare nisi cōfessi fuerunt pu⁹ nisi necessitas cogat. et tunc confiteri debent et volere. Huiusmodi enim pollutio semp habet causam inhonestam. aut enim est ex turpi imaginatione p̃cedēte. aut ex crapula/aut ex natura uolente se exonerare. et tūc etiam nō est ex natura indita/sed ex natura corrupta Unde ibi habet locū illa auctoritas Bonauentura

mentium est ibi culpam cognoscere/ubi culpa non est.

De causis institutionis huius sacramenti et quale datum sit tunc corpus cristi.

Capitulum xxxvi.

QUAntem multiplex causa institutionis huius sacramenti Puma est cōmemoratio passionis cristi. sicut ipse dicit Que tuplex ē Puma ē cōmemoratio amoris quē ostendit nobis in cruce. quia maiorem caritatē nemo ⁊ cetera. Secunda ē liberationis. quia per passionem suam liberauit nos a seruitute dyaboli et carcere inferni et mortis. Tertia imitationis xp̃i/ ut scz imitemur patientiam et humilitatem. et alias virtutes quas ostendit nobis in cruce. Secūda causa est meritum fidei/quia meritum fidei est et laus/credere quod non vides. et maxime illud qđ est supra rationem. Tercia est subleuatio spei Vult enim dominus quottidie presentialiter et corporaliter esse int̃ nos. vt magis speremus obtinere petitiones nr̃as Quarta est vt epulemur in azimis sinceritatis et veritatis. Quinta et ultima ad remedium peccatorum venialium que quottidie facim⁹. Dicit autē quedam glosa super leuiticum/ q̃ xp̃s puus suum sumpsit corpus ⁊ postea dedit discipulis. Porro tale dedit quale tunc habuit id est mortale et passibile. Nunc vero sumit a nobis imortale et impassibile. nec tñ maiorem habet efficaciā Eukaristia vero intincta non debet dari populo pro supplemento communionis. quia nō legitur xp̃m alicui discipulorum tradidisse panem intinctum *nisi iude*. Tunc vero non accepit iudas corpus cristi sed tantum panem. Corpus vero et sanguinem xp̃i cum alijs discipulis ante perceperat Et nota q̃ lucas dicit dominū addidisse hoc facite in meam cōmemorationem. quibus scz verbis instituit hoc sacramentum/ et tacite p̃ missum destituit Quasi diceret sicut vet⁹ pascha celebrastis in memoriam liberationis populi de egipto/⁊ manu pharaonis. sic de cetero hoc sacramentum frequentate uos et successores vestri in memoriam mei/ qui libero uos de tenebris peccati et inferni et de manu dyaboli.⁘

De Sacramento penitentie.⁘

Capitulum xxxvij.

TNOTANDUM dicit ieronimus. Penitentia est secunda tabula post naufragium. Item ambrosius Penitentia ē mala preterita plangere ⁊ plangēda iterum non committere Item ambrosius Inanis ē penitentia quā sequens culpa coinquinat. Nihil prosunt lamenta si replicantur peccata. ideo sane ita diffiniri potest. Penitentia est virtus vel gratia qua commissa mala cum emendationis ꝓposito plangimus ⁊ odimus ⁊ plangenda vltezius committere nolumus. Sic ergo in verbis predictis intelligitur nō committere id ē nolle committere.

Ex summa fratris hugōis. Potest etiam dici ꝙ descriptio illa ambrosij data est secundum optimum esse pēntentie secundum ꝙ est/quando pēnitens finaliter perseuerat. Penitentia quidem non ē virtus specialis sed communiter omnium. nec ē in alqua vi sed in qualibet. id ē in anima secundum quālibet vim. Nam ⁊ ꝓprie loquēdo luctus non ē virtus sed status virtutis sicut pax. Porro sicut in alijs quibusꝙ sacramentis tria sunt. Onum quod ē sacramentum tantum. aliud quod res tantum. aliud qđ ē sacramentum ⁊ res. ita ⁊ hic. Sacramentum tātum ē confessio cum absolutiōe sacerdotis. Sicut enim sacramentū baptism in duobus consistit scz elemento ⁊ verbo/⁊ confirmatio in duobus scilicet crismate ⁊ forma verborum. ita in pēnitentia sacramentum consistit in cōfessione peccatoris. ⁊ absolutione sacerdotis. sicut in sacramento baptizm elementum aque ē materiale respectu verbi. ita confessio respectu absolutionis. Et sicut elementum sine verbo non ē sacramentum/nec verbum sine elemento ita confessio sine absolutione vel econtrario. Unde confessio que fit non sacerdoti vel non suo sacerdoti. non est sacramentum quia illi non habent potestatem absoluendi. Res tantum/est remissio peccati. Sacramentum ⁊ res ē contritio cordis. Res respectu cōfessionis. ⁊ sacramentum respectu remissionis peccati. Quidam autem dicunt ꝙ confessio efficit qnod figurat scilicet peccati remissionē Sed non omne quod figurat. quia non efficit cōtritionem. cum ipsa posterior sit natura ⁊ tempore. Nec ē necesse vt dicunt ꝙ sacramentum noue legis efficiat omne qđ figurat sicut in sacramento altaris forma panis figurat corpus xpi nec tamē efficit. Sed reuera forma panis cū forma verborū efficit corpus simpliciter. Itaꝙ dicimus ꝙ sicut baptizm efficit gratiam in anima baptizati. quantum in se est. ita confessio ꝙd sacramentum ē cōtritionem efficit nisi impediatur vel quantum ad esse vel quantum ad augmentum. Virtute enim confessionis ⁊ absolutionis. vel dat vel augmentatur dolor ⁊ detestatio peccati. ⁊ datur gratia qua de attritione fit cōtritio. ⁊ ita patet ꝙ confessio sacramentum ē. pro ꝙ contritio. Cōn contritio secundū quid prior ē. quo ad attritionē scilicet In diffinitiōe quidem sacramenti ponitur visibilis communiter ad omnem sensum. Unde confessio est visibilis id ē sensibilis scilicet auditu. Dicunt autem magistri ꝙ satisfactio ⁊ confessio sunt vnum sacramentū contritionis ⁊ remissionis peccati. ⁊ dicuntur vnum sicut species panis ⁊ vini ab vnitate principalis significati. qđ ē peccati remissio. Et sicut absolutio forma ē confessionis: ita iniunctio sui sacerdotis informat satisfactionem. aliter enim neutrum esset sacramentum.

De effectu eiusdem sacramenti. Capitulum. xxxviij.

NPECCATO quidem duo sunt. ipsum peccatum id ē macula anime. sequela peccati scilicet obligatio pene. Similiter in contritione duo sunt/gratia scilicet ⁊ dolor qui est sequela gratie. In conuersione peccatoris ad deum tria sūt scilicet peccati detestatio. ꝓpositum non peccandi de cetero. dolor pro peccato preterito. Hec omnia possunt fieri per timorem informem vel timorem seruilem. vel etiam solo libero arbitrio absq; gratia de nouo infusa. non tamen sine deo principaliter operante. quia vt ipse dicit. sine me nihil potestis facere. Quādo autem homo hec habet. tunc conuertitur ad deum. ⁊ ideo tunc deus cōuertitur ad peccatorem/gratiam infundendo. secundū illud. conuertimini ad me ⁊ ego conuertar ad vos Gratia vero sua presentia expellit peccatū ⁊ sequelam peccati expellit per motus quos eliat ex libero arbitrio. Sed triplex ē sequela peccati. q̄ remanet etiam post remissiōem culpe. Prima est obscuritas visus spiritualis ꝓpt quā non potest videre clare quid faciendum quid fugiendum Hec signata fuit in ceco illuminatio. quia primo vidit homines q̄si arbores ābulantes. Secunda est. difficultas.

bene agendi · que signata ẽ in institis lazari · quibus ligatus prodijt de sepulcro Tercia est pena temporalis · Duas primas expellit gratia suis motibus per modum cause efficientis · terciam vero per modũ meriti · Ideo q̃ oportet q̃ ꝓportionetur debite pene qđ fit per mundationem satisfactionis · licet ergo gratia sua presentia expellat peccatum · tamẽ sequela gratie que ẽ in confessione ⁊ contritione non expellit omnino sequelam peccati · ad minus quo ad terciam · que per satisfactionẽ recte expellit · ⁊ ita nõ superfluit satisfactio que valet etiam ad multa alia scilicet ad gratie conseruationem ⁊ augmentum eiusdem / ad plenariam absolutionem ad fomitis debilitationem · ⁊ ad uitandum recidiuationem · vñ vers⁹ Seruat ꝑ op⁹ ac crescit grã plẽa Soluit atq̃ fomes lãguet · fugit recidiuum Deus autem qui nullum malum vult esse impunitum ex mia mutat illam magnam penam in hanc mimam · Tamen quidam dicunt q̃ peccato mortali meretur quis penam eternã et tempalem · sed eternam absolute et recte tempalem condicionaliter · Preterea quãdo quis mchoata penitentia sed nõdum completa decedit / non est mcõueniens nec cõtra misericordiam dei minorem penam mutari in maiorem · quia minor pena in pñti magis efficax et satisfactoria est / et magis grata deo / q̃ longe maior in purgatorio · Huius ratio est qa pena presens pure voluntaria est : pena vero purgatorij de necessitate · Demq̃ cũ exit hõ de hac uita exit forum ecclesie et intrat forũ dei / vbi grauius puniuntur malefia · exit forũ misericordie / et intrat forum iustitie · Tunc enim mia conuertitur in iudicium ·

De tribus partibus penitentie · ⁊ ·
Capitulum xxxix ·

EXIGENTIOR enim ad perfectam penitẽtiam tua scz contritio cordis / cõfessio oris / satisfactio operis · Tribus enim modis deũ offendimus / cõsensu / verbo / opere · et ideo tribus modis eidẽ reconciliamur · Hec est via tuum dictum in exodo ỏ qua ꝑ moysen datum est preceptum israhelitico populo · Cui etiam respondet abraham tribuum · qui ꝓgens ad immolandum filiũ die tercia eleuatis oculis vidit procul locum Tribuum quoq̃ ysaie ꝓphete ỏi / quo nud⁹ ⁊ discalciatus iuit plangens pcã populi · Hinc etiam per osee ỏ domino dicitur · visitabit nos post dies duos / et in die tercia suscitabit nos Jonas quoq̃ ỏ niniue que significat mundũ dicit · q̃ erat ciuitas itinere dierum trium Mox quoq̃ ab eodem iuxta lxx dicit Ad huc tres dies et niniue subuertetur · Triduum quippe deambulationis referitur ad peccata cordis ⁊ oris et operis · cui triduum conuersionis opponitur scz contritionis confessionis satisfactionis · Hoc triduo debem⁹ expectare dominum iuxta illud euangelicum / miseror inquit turbe quia iam triduo sustinẽt me · Ideo quoq̃ ter in canticis dicit sponse uem veni inquit sponsa veni de libano · hec ẽ enim triplex suscitatio trium mortuorum a domino facta in euangelio · Sed quales ptes penitentie sunt ista tua ? Dicimus q̃ dupliciter potest sumi penitẽtia Uno modo ut est punitio uel vindicta puniens · et hoc modo sunt partes subiectiue · Alio modo vt est vnum sacramẽtum de septem · et sic cõplectitur ista tua que sunt eius ptes integrales · Est autem triplex forum · dei / ecclesie / hominis · Forum dei est diuina sentencia / forum ecclesie sacerdotis arbitrium / forum hominis ꝓpria conscientia · qui iudicatur in foro ꝓprio non iudicat in foro dei · forum dei est iustitie · forum ecclesie misericordie / forum hominis cõscientie · Primum magnum / secundum minus terciam minimum · his visis dicendum est de singulis tribus · ⁊ ·

De contritione Exsumma de casibus · ⁊ ·
Capitulum xl ·

ET itaq̃ contritio dolor pro peccatis assumptus / cum ꝓposito confitendi et satisfaciendi · hec precipitur a domino ꝑ ꝓphetam vbi dicit Scindite corda vestra ⁊ cetera Iste dolor debet esse triplex ut ait bernhardus Acer quia offendim⁹ dominum · acuor quia patrem nostrum · acerrimus quia redemptorẽ · Cause mouctiue sunt sex · Cogitatio et ex ea pudor de peccatis cõmissis Detestatio vilitatis ipius peccati · Timor de die iudicij / et pena gehenne · Dolor de amissione patrie celestis / et multiplici offensa creatoris · Et spes triplex scz gratie / venie ⁊ gloue · Patet autem effectus eius in parte exui ipius hominis / dicitur enim cõtritio quasi simul ex toto tritio · Quod passiue intelligendum est et actiue · Passiue quia totum cor ad literam quasi teritur et scinditur / pre nimia

angustia et dolore. Natiue quia tanquã fortissima machina conteuit congeriem peccatorũ q̃ q̃si quidam murus separabat nos a deo Item hec laqueos conterit ⁊ cathenas diaboli. hec destruit carcerem infernalem quem demones parauerant in inferno anime peccatrici. ⁊ vires demonum enervat. quia contritum brachium peccatoris ⁊ maligni. Ex summa fratris hugonis. Quia vero septem dona spiritus sancti contra septem capitalia vicia distinguuntur per oppositum: ⁊ dolor de peccato non ẽ ꝓprie contra aliquod vicium sed contra omnia. ideo non distinguit inter dona. Item dicimus ꝙ sicut delectatio aliquando dicitur motus quo inheremus rei delectabili cui annexa est quedam passio mulcebris. sic dolor quãdoq; dicitur motus quo abhorretur peccatum. cui annexa est tristicia quedam que quãdoq; dicitur illa passio. Cõtritio dicitur dolor primo modo. ⁊ sic est meritoria quia non est pura passio sed motus. ⁊ est sensus rei nociue licz absentis. Nam sẽsus quidem carnalis exigit rem presẽtialiter. spiritualis non. sed tantum secundum apprehensionem vel memoriam. Unde cum in memoria est peccatum. potest anima dolere de ipso. ⁊ etiam melius de preterito q̃ presenti. quia peccatum presens delectationem carnalem habet que retardat dolorem. Anima quoq; peccato dimisso melius potest sentire fetorem peccati. quia odoratus spiritualis tunc melius disponitus est. De quantitate cõtritiõis dicitur Iudum vnigeniti fac tibi plãctum amarum. Unde potest dici ꝙ quilibet vere penitens. magis dolet de peccatis suis q̃ de morte filij. ⁊ si non sentiat. nec tamen oportet ꝙ fleat corpaliter. ꝗa huiusmodi lacrime sunt a natura vel a gratia vel a libero arbitrio sed spiritualiter quod est tantum a gratia. Tantaq; potest esse contritio. ꝙ pena dimittatur omnino.

Qualiter contritio sit pars iustificationis impij. Capitulum. xli.

IGITUR autem doctrinaliter a magistris. ꝙ in iustificatione impij quatuor concurrũt tempore simul nõ natura scilicet infusio gratie. motꝰ liberi arbitrij. contritio. remissio peccati. Dicitur aũt impius peccator adultꝰ. Primum non meremur ꝗa non subest libero arbitrio

Neq; secundũ meremur cũ alius motꝰ nõ ꝓcedat. sed eo meremur duo sequentia cum sit motꝰ liberi arbitrij informatus gratia. Tertium meremur per secundum. ⁊ eo meremur quartum. secundum hanc assignationem infusio gratie puor ẽ q̃ remissio peccati. Super hoc autem duplex est opinio Quidam dicũt ꝙ deus seipso non mediante gratia expellat peccatum ab anima. secundum illos puor est remissio peccati. q̃ infusio gratie. Et ꝙ obiicitur fide mundatur cor a peccatis. debet intelligi id ẽ a reliquijs peccatorum. Alia opinio dicit. ꝙ deus mediante gratia expellit peccatũ sicut ꝓ lumen solis fugantur tenebre. secundum istos infusio gratie puor est q̃ remissio peccati Sed remissio peccati tripliciter dicit. scilicet actus peccandi / desertio macule / siue culpe deletio. reatus solutio Et reatus duplex est scilicet temporalis ⁊ eternus. Nuditas illa ambrosij. egressus vicij / virtutis operatur. ingressum intelligi debet de actus peccandi desertione tantum. ⁊ ponitur consequẽs ꝓ antecedente Et ẽ sensꝰ desertio actꝰ peccãdi habilitat hominem. quo facto ingreditur gratia. Actus enim peccandi obstaculum gratie est. ⁊ loquitur ambrosiꝰ sicut cõmuniter dicitur. ꝙ ille qui aperit fenestram intromittit solem id ẽ facit aliq̃d / quo facto sol ingreditur. Nobis aũt videtur ꝙ infusio gratie vno modo priuor est naturaliter q̃ remissio id est culpe deletio. Potest autem dici ꝙ ꝓpositum emendandi se id est abstinendi ⁊ satisfaciendi ẽ motus liberi arbitrij. ⁊ iste potest esse ⁊ ante infusionem gratie ⁊ in ipsa infusione ⁊ post. Contritio est motus vltꝰ quo quis atterit ⁊ punit se de hoc qđ offendit deum / ⁊ potest esse similiter iste motus ⁊ ante infusionem gratie ⁊ in ipsa ⁊ post Sed ante infusionem est attritio tantũ. post infusam est cõtritio quasi cum gratia tritio. Et si queratur quis istorũ duorum motuũ est prior. Unde qđ dictum ẽ supra ꝙ secundo meremur tercium. tercio quartum credimus ꝙ est falsum. neutrum enim istorum rationabile est ꝓprie loquendo. Duplex ẽ autẽ peccati remissio scz quantũ ad culpam ⁊ quãtum ad penam. et hoc dupliciter scz quantũ ad penam eternam et etiam temporalem. Dicimꝰ ergo ꝙ remissio peccati quantum ad culpam et penam eternam. siue quo ad maculã est immediatus effectꝰ gratie in iustificatiõe impij / et debet poni loco secundo. Remissio

vero quantum ad penam tempalem ē ex me
uto hominis. et quinto loco debet poni. Ō
primo est gratie infusio. secundo peccati re=
missio quo ad culpam et penam eternā. siue
quo ad maculam et reatū. Tertio loco mo
tus liberi arbitrij secundum q̄ meritoriꝰ est
q̄a motꝰ liberi arbitrij simpliciter secūdū se pri
or potest esse q̄ gratie infusio. Sed prout est
meritorius sequitur tertio loco. quarto lo=
co contritio. quinto peccati remissio quo ad
penam temporalem.

De confessione ex summa de casibus.

Capitulum xlij.

CONFESSIO est legitima
coram sacerdote peccatorum decla
ratio. Et dicit confessio q̄si simul
uel ex toto/uel undiq̄ fassio. nam ille con=
fitetur qui totum fatetur. Ex sūma fra=
tris hugonis. Confessio utilis est ad septē
scz ad peccati cognitionem. sacerdos enim de
bet notificare peccatori confitenti peccatum
et quātitatem peccati. iuxta illud leuitici iz.
homo in cuiꝰ cute et carne ⁊ ceta. Item ad
satisfactionem. erubescētia enim confessionis
magna ps ē penitentie Item ad peccati cer=
tam dimissionem/ad dei glorificationem. ad
mentis iocunditatem. ad diminutionem pene
ex ui clauium. ad multiplicationē intercesso=
rum. Debet autem confessio simplex esse et
humilis/secreta/frequens/et prompta/siue
obediens. precipue quoq̄ debet esse amara.
Juxta illud statue tibi spē. po. t. a. Duius
amaritudinis signa sunt. verecundia humili
tas/lacume/ fortitudo vincens pudorem et
promtas obedientie. Item debet esse festina
propter quatuor/primum propter incertitudinē
hore mortis. secundū ē q̄ morans in peccato
semper acumulat peccatū peccato. Tertium
est q̄ quanto maiorem moram fecerit in pec
cato/tanto magis elongabitur a domino. ⁊
per consequens tanto difficilior erit conuer=
sio. unde principijs obsta ⁊ cetā. Quartum
quia in extrema egritudine/vix potest aliq̄s
penitere vere. quia illuc rapitur intentio mē
tis ubi est uis dolous. Multa enim ut ait au
gustinus occurrunt tunc impedimenta. Nā
morbꝰ urget/pena terret. filij quos illicite di
lexit et uxor. et mundus eum ad se vocant.
Tene ergo certum et dimitte incertum io ē
age penitentiam dum sanus es. Item debet
esse integra secundū illud augustini Caueas
ne verecundia ductus dividas confessionem
Ad hoc autem q̄ integra sit. nouem exigūt
scz q̄ sit voluntaria. fidelis. ꝓpria. accusatoria
vera. nuda. discreta/pura/morosa.

Quando ⁊ de quibus oporteat confiteri.

Capitulum xliij.

CIENDUM vero q̄ saltem
semel in anno tenetur quilibet post
quam ad annos discretionis pueni
ut cōfiteri omnia peccata sua. et suscipere re
uerenter/ad minus in pascha eucharistie sa=
cramentum. nisi forte de consilio ꝓprij sacer
dotis ob aliquam rationabilem causam ad tē
pus ab eius perceptione duxerit abstinendū
Ex summa fratris hugonis. Itaq̄ cō
fessio potest differri usq̄ ad tempus determina
tum ab ecclesia. qđ est quadragesima. Nec
est simile de alijs. quia confessio ꝑceptum ē
ecclesie/et iđo potuit determinare tempꝰ huiꝰ
precepti. tamē quāto citius fit/tanto melior
est. Magister autem gerardus de uico dicit
q̄ tantū illas circumstantias que trahunt in
aliud genus peccati tenemur cōfiteri. Alias
autem non nisi uelimus Alij dicūt q̄ omnes
illas que grauiter et apte aggrauant pecca
tum confiteri tenemur. sed alias minutas nō
Unde cōcedunt q̄ quando tales redeant ad
memoriam/debemus redire ad confessionem
Tamen penitens non debet confiteri circum
stantiam ex qua scit uel credit probabiliter
sacerdotem scandalizari. sed debet petere licē
tiam eundi ad aliū. et si nō vult ei dare con=
fiteatur summo sacerdoti id ē deo ⁊ suffiat ei
In tali enī cau dicit nō hrē copiā sacerdotis
Sicut aūt confitens circumstantias aliquan
do dimittit ne scandalizet cōfessorem. ita cō
fessor non debet inquirere aliquas circumstā
tias ⁊ modos peccati. ut non scandalizet cō
fitētē. Sic ergo circumstantie aliquando om
nio taceri debent i confessione. sed peccati ge
nus non debet taceri. Ex summa de ca=
sibus. Debz etiam peccator dolere ⁊ cō
fiteri de bonis omissis que scilicet potuit fa=
cere et non fecit. De tpe quoq̄ malo expen
so ⁊ quia proximorum animas deo eripuit
vel in malo cōfirmauit Item de tristicia quā
intulit bonis peccādo. ⁊ ō leticia quā eis non
adhibuit Item non solum cogitet q̄d ⁊ qua
liter fecerit sed q̄ iniuste deum offenderit.

Ex ſumma fratus hugonis. Porro venialia non tenemur ex precepto confiteri licet bonum ſit. Auctoritas autem iacobi de cõſtituendo alterutrũ quãtum ad mortalia eſt in precepto. quantum ad venialia conſilium datur. Item quod dicit gloſa q̃ cottidiana & leuia coequalibus ſacerdotibus ſunt pãtenda intelligitur de generali confeſſione que fit in prima & in completorio. Et verum ẽ q̃ qui cunq̃ offendit tenetur ſatiſfacere & confiteri ſpeciali vel generali confeſſione. Dñã qui non confitetur ſe eſſe peccatorem. eoipſo peccator efficitur. vnde iohannes. ſi dixerimus q̃a peccatum & cetera. Et quia quilibet tenetur ad minus ſemel in anno confiteri qui non habet miſi venialia tenetur confiteri illa. & ita per accidens & in caſu verum eſt. q̃ aliquis tenetur confiteri venialia ꝓpter bonum obtinendum. Porro vtrum veniale requirat contritionem. dicimus q̃ non miſi generalem. q̃a per penitentias & elimoſinas & alijs pluribus modis dimittuntur venialia: & etiam in purgatorio.

Quibus perſonis aut cui confitendum ſit. Capitulum. xliiij.

DEBET autem quilibet regulariter confiteri ſacerdoti. non tamen cuilibet. licet enim eque omnes in ordinatione recipiant hanc poteſtatem. ligata tamen eſt. ita q̃ non poſſunt eam exequi miſi data ſibi auctoritate ab epiſcopo dyoceſano vel apoſtolica ſede. hoc etiam intelligas de ſacerdotib9 religioſis ac recluſis. quia nec illi poſſunt iniungere penitentias. nec baptizare. nec predicare & ſimilia que pertinent ad curam animarum. miſi fuerint electi a populo & ab epiſcopo cum cõſenſu ſui abbatis vel alterius prelati inſtituti. Item poſito q̃ alicui data eſt poteſtas ab epiſcopo. non poteſt ꝓpter hoc iudicare parrochianos alienos. Tenetur ergo penitens confiteri ꝓprio ſacerdoti qui tenetur ei tradere ſacramenta. quorum collatione vertitur ſibi periculũ. miſi faciat poſſe ſuum. vt ſciat cui det. Callit regula ſupra dicta in quinq̃ caſibus. in quibus poteſt cui data eſt poteſtas imponendi penitẽtias. in alia parrochia ab epiſcopo audire confeſſionem alterius parrochiani. videlicet cum ille extraneus peccauit in parrochia ſua. Item ſi mutauit ibi domicilium. Itẽ ſi ibi ẽ vagabũd9

Item ſi petijt & obtinuit licentiam a ſacerdote ſuo quem videbat impetutum & inſufficientem. volens ire ad alium diſcretum. vel quia longum iter arripiebat petijt licẽtiam vt poſſit in itinere confiteri. Item in articulo neceſſitatis. Sed nunquid in his caſibus poterint audire confeſſionem illi quibus non eſt data poteſtas ab epiſcopo. reſpondet q̃d non miſi in primis quatuor caſibus. quia licet ipſi peccantes ſint abſoluti q̃ poſſint cõfiteri. non tamen ſunt illi abſoluti q̃ poſſint audire. Item ꝓprius ſacerdos non potuit dare talibus iuriſdictionem ſiue poteſtatem talem. ſed epiſcop9 ſolus poteſt illis qui ſunt in ſuo epiſcopatu nõ alijs. In quinto vero caſu ſecus dico q̃a vt ait auguſtinus. tanta eſt vis confeſſionis vt ſi imminneat articul9 neceſſitatis. ſicut quãdo quis infirmatur ad mortem. vel debet intrare ad bellum iuſtum. & deeſt ſacerdos confiteatur proximo. & ita non ſolum clerico ſ̃ etiam layco licet tunc confiteri. Item licz nõ poſſint audire ſacerdotes ꝓchianos alienos miſi in caſibus predictis. poſſunt tamen dare eis conſilium. & etiam dare penitentiam ꝑnentes ſpem in rati habitione ipſius & tunc debent dicere penitenti vt q̃dto poterit prelato ſuo confiteatur. dicatq̃ ei penitentiam quam iſte impoſuit ſub ſpe premiſſa. Si habuerit ratum bene eſt. Sm autem accipiat ab illo quod ſibi conſultius eſt. Sed nunquid in articulo neceſſitatis tenetur. quis cõfiteri hereticо. ſciſmatico vel ſimili ſi nõ poteſt inuenire catholicum. Credo q̃ non ꝓpter periculum deceptionis. Sed doleat de peccatis. & quia tantum diſtulit confeſſionem & confiteatur tantum in corde deo. idem credo de excommunicato.

No huc de confeſſoribus. Ca. xlv.

ARROCHIALIS ſacerdos vel alius cui epiſcopus dederit poteſtatem audiendi confeſſiones. poterit imponere penitentiam ſubditis de omi crimine. niſi in caſibus quorum onus eſt de his quibus ẽ ſolemnis penitentia imponenda. Ali9 de excommunicatis. quos poteſt aliquãdo abſoluere & aliquando non. Tercius vbicunq̃ inuenerit irregularitatem contractam quia ꝓpter illam debet penitentem remittere ad epiſcopum vt ipſe diſpenſet cum eo ſi poteſt. vel cum literis ſuis mittat eũ ad papã.

Quartus ē de incendiarijs. Quintꝰ si sit cō
suetudo in aliquo episcopatu ꝙ aliquorum
certa crimina ad episcopum referantur.
Nam horum etiam aliqui mittuntur ab epis
copis ad sedem apostolicam ꝓpter enormita
tem criminum ⁊ ad terrorem. ⁊ credo ꝙ epis
copus non intelligitur delegare huiusmodi
maiora in simplici delagatione nisi expresse
dictum sit cum ad ipsius correctionem vide
antur specialiter spectare. Nec videtur ꝙ
debeat delegare precipue dispensationes ⁊
absolutiones ex consummatione ex quibus
interuenunt iuramenta ⁊ restitutiones /
nisi forte ipe esset impeditus. et tunc commit
teret alicui discreto ⁊ perito. Potest autē
episcopꝰ uel superior pret sui superioris licē
tiam eligere sibi confessorē. dum tamē discre
tum Item dico de alijs ꝑlatis exemptis qui
subsūt immediate dño pape. ne ꝓt dilationē
penitentie piculum immineat animarū. Hoc
autem intelligo nisi sit excōmunicatus maio
ri excōmunicatione.

De modo audiendi confessiones et faciendi interrogationes Exsumma fratis Hugois Capitulum xlvi.

DEBET autem confessor humi
liter se habere et deuote audire to
tum / non respicere vultum confitē
tis. et maxime mulieris / ne confundatur con
fitens. ne capiatur confessor. Non debet ab
horrere peccata quantūcunq; magna. de pec
catis incognitis non debet expresse interro=
gare. sed sapiēter alonge ita ut si fecerit sta
tim cognoscat confitens quid interrogat cō
fessor. Si non fecit nesciat quid dicit cōfessor
Debet consolari ne desperet / ꝓmittere dem=
am si desistat a peccato. docere ꝙ modum cō
fitendi. et ostendere genera peccatorū. Pri
mo currens ꝑ septē criminalia pꝰea ꝑ quīq;
sensꝰ. postea ꝑ cogitationes. et ꝑ concupiscē
tias cordis / postea per loca ⁊ tempora. Ex
summa de casibus. In primis debet con=
fessor interrogare penitentem utꝝ sciat pa=
ter noster. credo in deum. aue maria. et si nes
cit instruat eum. uel moneat ut addiscat. do=
ceat etiam eum de forma confessionis ꝙ sede
at humiliter ad pedes sacerdotis. Si femina
est instruat eam ꝙ semp sedeat ex transuerso
Item nō respiciat faciem mulieris sacerdos
in cōfessione. quia facies mulieris vehemꝰ uīēs
est. Eximde debet pro modulo suo ac suauī
alloquio inducere ipm ad compunctionem
et confessionem. ꝓponens ei beneficia que cō
tulit sibi deus. et pape passionem. quia non
venit ꝓpter iustos sed ꝓpter peccatores. Ex
emplis etiā in petro paulo latrone. et multis
alijs ꝓmittat veniam Item suadeat ei ꝙ nō
verecundetur cofiteri quia non homini con=
fitetur sed deo. et quia in penitentia cōfessus
pro absoluto habet Si vero nō vult cōfiteri
ꝓponat ei terrores iudicij. et penas inferni.
Post hoc audiat simpliciter confessionē ipiꝰ
qua audita incipiat interrogare ordinate. dis
crete et caute. uel quasi astute interroget a
patrone qđ forsitan ignoret. uel verecundia de
lit occultare. assit benivolꝰ patus eugere. et
secum onus portare. Debeat dulcedinem in
affectione. pietatem in alterius crimine. dis=
cretionem in veritate. adiuuet confitentem
orando. cōsulendo. spem ꝓmittendo. et cum
opus fuerit etiā increpando. Circūstantias
autem quas precipue debet attendere. nota
in hijs versiculis. Quis quid ubi per quos.
quotiens cur quomodo quando. Presbiter
inquirat animē medicamina dando.
Item notandum ꝙ sicut penitens nō debet
nominatim specificare personam cum qua pec
cauit. nec circumstantias per quas intelligi
possit / nisi esset forte notorium / uel aliter non
posset ute cōfiteri. ita non debet sacerdos ꝑso
nam specificare in interrogatione. sed uterq;
insistat caute circa qualitatem persone sālicz
ut si erat virgo / uel corrupta vidua / uel me
retrix / uel coniugata consanguinea / uel sanc
timonialis ⁊ similia.

De his qui tepide et ficte confitentur. Capitulum xlvij.

ITEM aliquis penitet de
peccatis uel dicat se penitere nō ta
men vult onus assumere penitētie.
dicens se tenerum inualidum. uel male com
plexionatum. vel simile. Huic sacerdos im=
ponat talem satisfactionem cum volūtate sua
quā verisimiliter possit portare. ne postea fran
gendo deteriꝰ peccet. Inuitat nos ad hoc ex
emplum domini. qui nunq; legitur grauem
penitentiam iniunxisse. ideo iohannes cusoꝰ
super illum locū alligāt onera grauia. Si et
tamꝰ modicam penitentiam imponentes non
ne melius est ꝓpter misericordiā rōnem dare
q; ꝓpter crudelitatem. Ad hoc autem pāpue

laboret vt peccator causas et radices ⁊ oēm occasionem peccandi pro posse tollat. Et si non potest gaudere sacerdos de omīmoda eius purgatione. gaudeat saltem quia ipsum liberatū a gehenna: ad purgatoriū possit trās mittere. Postea siquis vult cōfiteri. nec tamen peccata relinquere. uel vnū vult dimittere et aliud retinere. debet sacerdos etiam istorum cōfessionē recipere. ⁊ eis de cumib9 consilium exhibere. crebus ac salububus monitis pemtentiam indicere. Nam ⁊ talib9 cōfessiones. ieiunia. elemosine/peregrinatiōes ⁊ cetera. que consilio sacerdotis isti facāt/quā uis non valeant directe ad vitam eternā optinendam tamen valebunt eis ad extremi iudicij supplicū tollerabili9 subeundum/ vel ad temporalem prosperitatem optinendā. vel tamen valebunt eis ad extremum vel ad hoc vt citius illustretur cor eorum ad pemtētiam Item ad assuefactionem bonorum operum. sicut dictum in baptizmo iohānis. Item credendum est q̄ dyabolus non habeat in eis tātam potestatem. quantam si cotinue mala exercerēt. qō patet ex dyalogo de iudeo q̄ murmurat se signo crucis. ⁊ ideo demones nō potuerunt ei nocere. Itaq̄ secundum hoc exponende sunt auctoritates de hac materia loquentes Augustinus. Pium est credere ⁊ nostra fides hoc expostulat vt cum gratia cuiusti i homine destruxerit mala puora ⁊ remanerit bona. vt cum destruit quod suum non inuenit. amat ⁊ diligit qō in peccante plantauit. Item iohannes. non est tam iniustus deus. vt p̄ter multa mala obliuiscatur pauca eorum bonorum.

De sigillo cofessionis cōseruando. ex summa fratris hugonis. Ca. xlviij.

NORO neq̄ verbo neq̄ facto neq̄ signo debet sacerdos revelare peccatoris cōfessionem. Legitur enim de quodam in mari. qui cum videret periculum imminere coram omnibus confessus est peccata sua satis grauia Tandem naui veniente ad portum null9 potuit recordari peccata illius. nisi vnus sacerdos qui iniunxerat ei penitentiam. Unde patet q̄ maxime diligit de9 integritatē figilli confessionis. Itaq̄ si episcopus precepit sacerdoti qui audiuit confessionem mortui. vt celebret nuptias inter fratrem ipsi9 ⁊ mulierem cum qua iacuit. debet rogare episcopū vt alij iniungat vel absentare se vel in aliud se occupare. et si episcopus instanter precipiat vt ipse matrimonium faciat. debet facere. et si episcopus excōmunicat illos omnes qui sciunt aliquod impedimentū nisi dicant. nullo modo debet dicere. nec est excommunicatus quia nescit impedimentum illud vt homo sed vt deus. quia loco dei positus. Similiter cū decanus scit p confessiōem aliquem canonicum suum irregularem. ⁊ tamen ille ⁊ capitulū instantes petunt vt decan9 presentet eum episcopo ordinandi causa debet eum secrete monere et si non vult acquiescere. nec decanus potest euadere. debet alij cōmittere vices suas quo ad hoc. In nullo ergo casu debet reuelari confessio nisi in vno scilicet quando aliquis confitetur hęresim suam ⁊ multos corrumpit nec vult aliquo modo resipiscere. tunc sacerdos debet dicere omnibus vt vitent illum tanq̄ hereticum. ipso p̄monito ⁊ per se ⁊ per episcopum si opus est vnde versus. Est hęresis crimen quod nec confessio celat.

De satisfactione. Capitulum. xlviiij.

IGNIM ait gregorius satisfactio ē causas peccatorum excidere ⁊ eorum suggestionibus aditū nō indulgere. Duplex est autem excisio peccati. quedam enim ē simplex que fit per fugam ⁊ abstinentiam a peccato. Quedam violēta q̄ fit per contrarium. vt ieiunium per qō excidit causa luxurie. datio elemosine. per quam causa auaricie. vti vilib9 per quod superbie ⁊ huiusmodi. Et sic sumit excidere a gregorio. Itaq̄ sacerdotes semper debent aliquam satisfactionem iniungere licet in cōtutiōe aliquā do omnino tollatur peccatum. quia ipsi non vident hoc. sed xp̄s cui patent corda ipse videt contutionem mulieris. ⁊ ideo nullam aliā iniunxit mulieri satisfactionem. Notandum tamen q̄ confessores quedam iniungunt ad fundamentum satisfactionis. vt abstinere a peccato ⁊ restituere ablatum sine quibus nō potest esse satisfactio. Quedam ad expeditionem satisfactionis vt vitare loca viciosa. mala consortia. Quedam ad substātiam satisfactionis vt ieiunare. peregrinari. Quedam ad perfectionem ⁊ securitatem satisfactionis vt opera supererogatiōis. Quedam ad p̄fectionem. vt aliquando abstinere a carnibus a

forti vino ⁊ huiusmoi · Quedam etiam ad maius meritū·Quedā ad exemplū ꝓximoꝝ Et dicimus ꝙ cōtritio quantūcunq; parua sit/omīno tollit peccatum · quo ad culpam ⁊ penam eternam·sed non quo ad penā temporalem· Item magis satisfacit ꝯ quantacunq; datio elemosine·et magis placet deo · Non tamen cessare debet datio elemosine · quia penam tpalem minuit ·et meritū auget ⁊ aliquando oīōmibus pauperum quibus datur elemosina·confertur gratia/uel sanitas uel deuotio/uel ꝓsperitas/et augmentū vite tpalis sicut dicit apostolus· Ex sūma de casibus· Consistit autem satisfactio in tribus scz oratione·ieiunio·⁊ elemosina·ut iste ternariꝰ cōtra illum nepharium dyaboli ternarium opponatur · Oratio cōtra superbiā ieiunium contra carnis cōcupiscentiā/elimosina contra auaritiam·Elemosina autem est triplex Prima cōsistit in cordis contritione iuxta illud miserere mihi deus p/d· secunda in compassione proximi·tercia in largitione manuali·cura corpali et spirituali·et breuit inquocunq; consilio et subsidio qō impendimus proximo·Oratio quoq; triplex est scz vocalis/realis/mentalis·Et ut ait augustinus ipm deuerum bom oratio est·⁊ si continuum est desiderium/cōtinua est oratio Est autem oratio pius affectus mentis in deum tendens plerumq; ne pigriteꝫ m uocē prorumpens/uel sic·Oratio ē congeries uocum ad aliquid impetrandum/in deū tendentium· Exiguntꝫ in oīōne·xiij scz ꝙ sit fidelis/secura/humilis/discreta/deuota/verecunda /secreta/pura /lacrimosa/attenta/ fecunda/et operosa/et assidua·Jeiuniū etiam triplex est primum est corpis a cibo materiali· secundū afflictionis a gaudio tpali· tercium spirituale a peccato mortali Dominꝰ īstituit prīo ieiunium in paradiso et postea sanctificauit cū ieiunauit in deserto· Jeiunium debent semper hec q̄tuor comitari scz largitas/letitia/hora et mensura· Jeiunio autē ad carnis macerationem ānexa sunt duo scz vigilie ⁊ flagella que etiam quadruplicata sunt·prima consistūt in armis penitentialibus · scz cinere cilicio et lacrimis·secunda in pectoris tunsione/genuflexione/et disciplinis· tercia in afflictione peregrinationis·quarta in tribulatione et cuiuslibet egritudinis afflictione· Unde sacerdos debet dicere penitenti ꝙ omnia ista satisfactionis opa sint ei ꝓ parte penitentie· et valebunt ei omnia si assit deuota penitentia··

Ex summa fratris hugonis· Opus exercitate factū inquantū penale/est satisfactiuū ī se:⁊ quāto magis pēale tāto magis satisfactiuū est Unde dare·c·magis satisfactiuum est ꝯ dare ⁊ ·alijs paruum·amē dare ⁊·paupi est magis satisfactiuum ꝯ dare c· diuiti/alijs paruꝰ·quia dare ⁊·respectu pauperis plus ⁊ magis penale ꝯ dare c·respectu diuitis·Unde dominꝰ dixit vere uidua hec ⁊ ceta Sed cū dilectio dei nō sit penalis/illa locutio · dimissa sunt ei peccata multa ⁊ ceta· per accidens vera est·Nam ḋa dilexit multū fleuit multum/ dimissa sunt ei peccata multa io ē pena multoꝝ peccatorum·

De penitentia et operibus nō satisfactorijs· Capitulum l·

JN vero opa facta extra caritatem nō sunt satisfactoria/dicimꝰ ꝙ penitentia facta ī mortali iterāda est/uel iuxta sacerdotis arbitrium recompensanda· Item penitentia quedā est continua secundū tempus·ut ieiunium diurnum· celebratio misse·talis iterāda est a capite si imtrupta fuerit·Quo ad tales penitētias uita nazareorum figurat uitam penitentium· Item alia ē penitentia imꝑpolata ut quando ꝓcipitur alicui ut ieiunet decē dies nō continuos · si ieiunet quinq; in caritate·quinq; in mortali/ non tenetur omnes iterū ieiunare· sed sufficit ieiunare quinq; quos ieiunauit in mortali·Si penitēs in bono ꝓposito facit penitentiam sibi iniunctam non consequitꝰ alicuius mortalis absolutus est Unde si facta penitentia/recolat aliquod mortale·sufficit illud confiteri · et dabitur illi penitentia pro illo tantum· Igitur ille qui ī mortali fecit penitentiam digne sibi iniunctam nō est absolutꝰ a pena·quia non erat debitor pene ut pene· sed ut emende siue pene satisfactorie· tamen absoluitur a precepto sacerdotis·unde non tenetur/eandem iterare·sed quia non satisfecit ·tenetur ad huc satisfacere· Nam iuxta ieremiam super spinas serunt/qui bona opa in mortali faciunt · Item gregoriꝰ·interim fac quicquid boni potes ut deus illustret cor tuū ad penitentiā ·Unde patet ꝙ illud non est penitentia/ sed prepatio ad penitentiam· Sciendum autem ꝙ opa mortificata reuiuiscunt·sed nō mortua opa·Mortua sunt que

fiunt in mortali·bona tamē sunt Mortificata sunt illa que fiunt in caritate·⁊ postea moriuntur per mortale· Licet autem peccatum sequens mortificet opera prius viua· non tñ sequitur ꝙ caritas sequens viuificet opera prius mortua ·quia opera mortificare viua ⁊ viuificare mortua non sunt cōtraria quia non sunt respectu eiusdem Quod patet quia mortificare opera viua est mortificare opera facta ī caritate·viuificare aūt mortua ē viuificare opera facta in mortali que constat nō esse eadem·Porro opera mortificata dicunt reuiuiscere · non quia valeant ad substantiā premij sed quia redeunt in statum sue origis scilicet caritatis ⁊ etiam dicuntur reuiuiscere quia valent ad multa scilicet ad maiorem radicationem caritatis·ad augmentum caritatis·ad facilius operandum·ad diminutionem pene purgatorij·ad iocunditatem mētis·ad vitandum casum·ad expellendum hostes·ad efficacius merendum·ad securius epulandū· ad spei roborationem·ad satisfactionis absolutionem·Similiter etiam valēt opera facta in mortali ad multa scilicet ad temporalium bonorum multiplicationem ·ad pene temporalis dilationem vel dimissionem · ad gratie habilitatiōem· ad assuefactionem bene operādi · Nam licet nullius premij sint meritoria ꝓprie/tamē dominus remunerat ea tanq̄ meritoria ex sua liberalitate· intantum enim diligit bonum ⁊ odit malum · vt nullum bonū irremuneratum ⁊ nullum malum impunitū esse patiatur· Interpretatiue ergo op⁹ factum extra caritatem est meritorium premij temporalis· Nec valet hec argumētatio qđlibet malum opus est meritorium alicuius pene/ergo quodlibet opus bonum est meritorium alicuius premij·Malū enim ex se ⁊ ex voluntate habet ꝙ sit meritorium pene·bonum vero ex sola caritate que est principium omnis meriti habet ꝙ sit meritoriū alicuius premij·

De tuplici penitentia· Ex summa de casibus· Capitulum·li·

PECIES penitentie sunt tres Nam alia est solemnis·alia publica/alia priuata· Solemnis est que fit in capite quatragesime cum solemnitate· Dicitur etiam solemnis alia publica·licz nō ita ꝓprie·quādo aliquis iniustus ad pēnitētiā agendam mittit in monasterium·Nec debet impōi ab episcopo tantum vel de mandato eius a sacerdote ·⁊ pro crimine publico qđ totā cōmouerit urbem · Neq̄ debet impōi clerico nisi deposito· Qui semel egit eam non debet postea promoueri nec ministrare in ordine suscepto· Itē non debet contrahere matrimoniū si tamen contraxerit tenebit·Publica ꝓprie dicitur illa que fit in facie ecclesie / non cum predicta solemnitate ·vt cum iniungitur peregrinatio per mūdum cum baculo cubitali ⁊ scapulari vel veste aliqua ad hoc consueta·Hanc posset īponere quilibet sacerdos suo parrochiano· quia non inuenio sibi prohibitum nisi consuetudo esset contraria ī aliqua ecclesia· Itē non debet impōi clerico nisi deposito· nec debet impōi nisi pro crimine enorm ⁊ manifesto· Solemnis penitētia nō debet iterari ·sed alia quelibet potest ⁊ debet quotiēs homo peccat· Priuata dicitur illa q̄ singulariter fit cottidie cum quis peccata sua secrete sacerdoti confitetur· Est autem falsa penitentia/cum sic agitur de vno vt non discedatur ab alio · Vel cū penitens ab officio curiali vel negociali nō recedit·quod sine peccato nullatenus agi preualet/aut si odium īcorde gesserit/aut si offenso cuilibet non satisfaciat/aut si offensus offendenti nō indulgeat aut si arma contra iusticiam gerat·

De numero ⁊ vsu clauium· Ex summa fratris hugonis· Ca·lij·

NUMERO clauium quidā dicunt · ꝙ duplex est clauis scilicet scientia discernendi·⁊ potestas ligādi ⁊ soluendi·⁊ dicunt ꝙ per scientiam soluit intellectus penitentis/per potestatem affectus Non tamen omnino aperit scientia·sed potestas perfecte aperit ⁊ claudit·vnde sicut in aliqua arca quandoq̄ sunt due claues· Vna q̄ imperfecte aperit ⁊ dicit anticlauis· Altera que perfecte aperit ⁊ dicitur maior clauis ita est hic · Sed si scientia est clauis·quomodo dantur claues in ordine· Ob hoc dicunt alij ꝙ non scientia discernendi·sed officium clauis est quod datur in susceptione ordinum· Unde dicunt ꝙ sacerdos ydiota clauem utranq̄ habet·sed non cōsiliarium alterius scilicet scientiam·⁊ ideo quandoq̄ errat· alij dicunt ꝙ auctoritas discernendi est clauis · ⁊ differt ab altera claue scilicet a potestate ligandi

ꝛ ſoluendi· ſicut iudicium ꝛ iuſticiam· Nudo
utas etiam diſcernendi ſoluit et ligat per dif
finitionem ſentencie/poteſtas vero per execu
tionem · Vnde dare ſententiam eſt primus
uſus clauium/exequi ſecꝰus· ſecundum hanc
opinionē quā credimus eſſe veram in gloſa
ſuper matheū· ſumitur ſcientia diſcernendi p
auctoritate diſcernendi· Diam⁹ ergo q̄ ſcā
tia non eſt clauis· ſed annexa clauī tanq̄ cō=
ſiliarius Et poteſt dici q̄ apire regnum celo
rum nihil aliud eſt q̄ excluſum reconciliare
eccleſie et introducere· Claudere vero ē ex
cludere ab eccleſia· et hoc facit deus auctori=
tate ſacerdos miniſterio· peccator vero uite
merito Patet igit̄ q̄o eſt clauis ſcz poteſtas
ſiue dignitas diſcernēdi aut exequēdi decre
tū· qđ dat̄ i ordiatioē tā yoiotis q̄ ſapiētib⁹
Qđ autē dñs ait apoſtolis ſic intelligimus·
Quecūq̄ ſoluerutis ſup tr̄ā io ē cuiuſcūq̄ ab
ſolutionē conſumauerutis · conſumatio autē
dicitur reſpectu inchoationis· quia deus incho
at ſolutionem dimittendo culpam et penam
eternam/ꝛ ſacerdos conſumat dimittendo ali
quid de pena tpali ex ui clauium/p impoſitio
nem manuum/et hoc patet in ſuſcitatione la=
zari· Dixit enim dominꝰ/lazare veni foras·
poſtea dixit diſcipulis · ſoluite eum/ et ſinite
abire· Igit̄ q̄n ſacerdos iniungit alicui pēi=
tentiam inmorem condigna · ſi deceat illa
incōpleta /reſiduū ſine dubio ſoluet i purga
torio ·quia ſacerdos non penit⁹ conſumauit
abſolutionem ſed i pte· Vnde ſecundū illam
partem/ quā cōſumauit abſolutus eſt ille in
celo Porro in fide confitente quē ſacerdos
abſoluit errat clauis quo ad q̄o/ et quo ad
quid non· Errat quidem ſecūdum veritatē·
quia nō ſoluit cum tamē credat ſoluere ·nō
errat ſecundum iudicij equitatem / quia
ſecundum exteriora oportet eum iudicare/ſi
cut iudex qui punit innocentem ſecundū alle
gata iuſte iudicat ſecundum iudicij equitatē
ſed non ſecundum rei veritatem· Alij expo=
nunt ſic Quodcunq̄ ligaueritis ꝛ cetera iuſte
ſcz· ꝛ dicunt iuſte quantum ad utrumq̄· ſcz
quantum ad illum qui ligat/et ad illum qui
ligatur· Sed hec expoſitio equipollet priori
Cūc enim iuſte ligatur aliquis/ quando deꝰ
inchoat ligationē/et ſacerdos conſumat· Di
cimus ergo q̄ dominus et tota celeſtis curia
approbat iuſtam excoicationem· Sed quan
do p̄latus iniuſte excōmunicat non tunc ap
probat actionem excoicationis· quia pecca=
tum eſt ſed paſſionem excōmunicati· Q̄ autē
ſuper illud mathei· tibi dabo claues· dicit glo
quas ſi tūc habuiſſet error poſt in eo locum
non inueniſſet· ſic exponit· Quas ſi habuiſſet
ita plene ſicut poſtea quando fuit confirma
tus virtute ex alto· poſtea nō inueniſſet in eo
locum error mortalis·

De perſonis habentibus claues·
Capitulum liij·

MNES ſacerdotes habent cla=
ues et illi ſoli Claues enim annexe
ſunt ordini ſacerdotali ·ſed liberas
habent ſacerdotes curati/ligatas hereticī/ex
cōmunicati/ſuſpenſi religioſi/nō curati· Sed
tamen differenti modo· hereticī enim habent
ligatas io ē mortuas ſicut paraliticus ma=
num· Excōmunicati et ſuſpenſi ſimiliter liga
tas habent ·vinculo ſcz excōmunicationis et
ſuſpenſionis·ſicut q̄ habent pedes ligatos/pe=
des quidem habent/ ſed nō poſſunt uti eis ad
ambulandum· Seculares ſacerdotes non cu
rati/dicunt̄ habere ligatas im̄ppue·ſcz quia
nō habent materiam io eſt ſubditos in quos
poſſint exercere uſum clauium · Religioſi
quoq̄ clauſtrales · quia non habent ſubdi=
tos ꝛ quia nihil poſſunt niſi de licentia prelati
ſui · Sed queritur · ſi religioſus aliquis
ſacerdos non petita licentia ſui prelati ·abſol
uat aliquem de licentia prelati illius· vtrum
ſit abſolutus· Quidam dicunt q̄ nō· quia re
ligioſus ille habet ligatas claues Alij dicunt
q̄ abſolutus eſt· quia ligatio qua ligate ſunt
claues ex parte ſua nihil aliud eſt q̄ q̄ non
eſt ſui iuris· hoc autem non impedit/quin poſ
ſit abſoluere ſibi ſubditum/ ſed non debet ab
ſoluere ſine licentia ſui prelati Vnde male fa
cit abſoluendo· tamen abſolutus eſt· Archi
diyaconi non habent claues niſi ſint ſacerdo=
tes/habent tamen poteſtatem ligandi et ſol=
uendi p excōmunicationem·et dicunt q̄ hāc
poteſtatem habent per demandationem/non
officio ſue dignitatis·quia epiſcopus deman
dauit eis uſum clauium quo ad hoc·Alij di=
cunt q̄ hanc poteſtatē habent archidyaconi
ex officio et dignitate ſua/ quia dicit decretū
q̄ ad officium archidyaconi pertinet cura
eccleſiarum/ꝛ ordinatio et iurgia ꝛ conten
tioſa iuriſdictio · que penitus inutilis eſſet/niſi
haberet poteſtatem cohercendi rebelles per
cenſuram eccleſiaſticam · et ita ſicut habent

contentiosam iurisdictionem ex officio ꝛ dig
nitate sua. ita ꝛ potestatē cohercendi per cēsu
ram ecclesiasticam id est potestatem ligandi
ꝛ soluendi per excommunicationem. Nec tñ
habent claues / quia excōmunicare ꝛ absol=
uere non est principalis et substantialis vsus
clauis. sed soluere ꝛ ligare in foro spirituali
Hic est principalis ꝛ substantialis vsus cla=
uis qui tantum sacerdotibus conuenit.

De mensura penarum cōmuni. Ex sum
ma de casibus. Ca. lijij.

EMENSORA penarum vi
detur per multas auctoritates dicē
dū. q arbitrio sacerdotis pene om=
nes taxantur consideratis circumstantijs cri
minis / quātitate. qualitate. dignitate. Item
persone dignitate / officio. paupertate / infirmi
tate / siue debilitate. cōplexione / consuetudie
societate. lacrimis. ꝛ deuotione. Item religi
onis ꝛ temporis qualitate / nec nō ꝛ alijs cir
cūstantijs supra positis. vnde leo papa. Tē=
pora penitudinis habita moderatione consti
tuenda tuo sunt iudicio ꝓut conuersorum
animos ꝓspexeris esse deuotos ꝛ cetera. Itē
in octaua synodo. hoc sit positū i iudicio eoꝝ
qui presunt. vel quanto tempore. vel quali
modo penitere debeant qui delinquūt. Verū
tamen regulariter ꝓ periurio adulterio forni
catione. homicidio voluntario. ꝛ ceteris cri=
minalibus vicijs. septennis penitentia est im
ponenda. sicut dominus precepit mauam sep
tem diebus egredi. Et vt sicut ꝓpter pecca
tum septiformem spiritus sancti gratiā amisit
ita per penitētiā septemem recuperet. Verū
tamen vel magis vel min9 aspera debet impo=
ni. ꝓut maioritas vel minoritas crimīs cum
ceteris circumstantijs exposcit hoc. vt patet
in sequentibus.

De quibusdam maiorib9 penis in canone ex
pressis. Capitulum. lv.

EXCIPIENTIOR ab ista
regula pleriꝙ casus. ī quibus ꝓpt̄
peccantis dignitatem. vel criminū
enormitatem / imponit maior penitētia. Nā
presbiter si fecerit fornicatiōem debet agere
penitentiam. x. annorum. Item si cognoscat
filiam suam spiritualem quam baptizauit / vel
de sacro fonte leuauit. vel in confirmatione
susceperit. vel que peccata sibi confessa fuerit /
penitētiam debet agere. xij. annorum. ꝛ debet
deponi. ꝛ hoc si crimen manifestum est. Si est
episcop9 / peniteat. xv. annis. Ipsa vero mu
lier debet omia derelinquere. res suas pauperi
bus tradere. ꝛ conuersa in monasterio deo
vsq; ad mortem seruire. Item qui cognouit
monialem. agat penitētiam. x. annorum. De
vicio sodomitico. patet per auctoritatem au
gustini q longe maius crimen est. q̄ cognos
cere matrem. Quocunq; autem modo tale
factum exerceatur. preterq̄ inter hominem
ꝛ feminam ordinate. ꝛ in vase debito vicium
contra naturam ē ꝛ sodomiticum iudicatur.
Item matricida debet penitere. x. annis. Et
dixit hugo. q maius est peccatum vxoricidi=
um q̄ matricidium. alij vero communiter
dicunt contrauium. Imponitur tamē maior
penitentia vxoricide q̄ matricide. quia homi=
nes promptiores sunt ad occidendū vxores
quā matres. Item pro homicidio casuali est
imponenda penitentia. v. annorum si culpa p̄
cessit casum. alias nulla nisi forte ad cautelā.
Si quis per ebrietatem vel voracitatem eu=
caristiā euomuerit. xl. dies peniteat si layc9
est. Clerici monachi. siue dyconi. presbiteri.
lxx. dies peniteant. episcopi. xc. Si pre infir
mitatis causa euomuerit. vij. diebus. debet
etiā sum in hoc vltimo casu diligenter ꝛ cre
mari ꝛ cineres iuxta altare recōdi. Ex diligē
ti inspectione predicte regule / cum exceptio=
nibus suis. poterit diligens intuagator inueni
re processum ad satisfactionem pro diuersis
criminibus secundum canones imponendam.
Neq; debet sacerdos a forma predicta rece
dere nisi ꝓpter casum. alij vero dicunt indi=
stincte omnes penitentias arbitratas. ꝛ hanc
opinionem videtur amplecti consuetudo. pri=
ma tamen est tutior sed difficilior.

De qualitate penarum ꝛ vi clauium.
Capitulum. lvi.

ITEM quedam crimina sunt de quibus nō
potest quis agere penitentiam nisi restituat
vel renuncet. si tamen potest quod male ac=
cepit. videlicet symonia rapina ꝛ huiusmo=
di. Item semper debet sacerdos iniungere pe
nitentiam per contrauium respondentem ipsi
peccato. vt puta superbo orationem ꝛ humi
litatem. auaro largitatem. glutoso abstineti
am ꝛ ceteris. Item circa personas obnoxias

alijs aliquo vinculo sezuitutis / caueat posse ne imponat eis talem penitentiam·per quam fiezet p iudicium illis quibus tenentur astuti ꝛ precipue circa coniugatos Item nota q m foro penitentiali appellantur legitime fe ue tres dies septimane scilicet feria·ij·iiij·ꝛ vi·Puze vero ac ꝑprie sol⁹ de⁹ dimittit pec cata ꝛ debitū eterne pene·dicunt aūt sacerdo tes ligare ꝛ soluere trib⁹ modis·ligāt enī vel soluūt id ē ostendunt aliquē ligatū ul' solutū Unde dominus leprosos per se purus testituit sanitati·deinde ad sacerdotes misit quoꝝ iudicio ostenderētur mūdati· Item lazarum pumo resuscitauit · deinde mandauit discipulis soluere suscitatū · nam et si aliquis apud deum sit solutus : non tamen in facie ecclesie solutus habetur·misi per iudicium sacerdotis Secund⁹ modus ligandi est·cum satisfactionem penitentie cōfitentib⁹ imponunt uel soluendi cum de ea aliqd dimittunt · uel p eam purgatos ad sacramentorum cōmunionem admittunt· Tert⁹ modus est·qui fit per excōmunicationē· Juxta omnes modos est auctoritas illa exponēda · quodcunqꝫ solueris super terram ꝛ cetꝛa· Non tamen simpliciter quia interdum sacerdos immerutos damnat ꝛ iuste ligatos absoluit Unde distingue quātum ad hoc tuplex iudicium·pumum dei·secundum petu in ecclesia militanti·terciū surssum ī curia celesti· pumum est quo deus mūdat animam in contritione· et hoc precedit· reliqua duo tpe dignitate ꝛ effectu Est enī eius qui claudit/et nemo aperit ꝛ cetꝛa· Secūdum est iudicium sacerdotis q̄ auctoritate clauium ligat uel soluit in terris id est ostendit esse ligatum uel solutum a deo·ꝛ post hoc sequitur tertiū qđ est approbationis scz celestis curie et angelorū·Scōm hunc ergo ordinem sic expone· Qđcūqꝫ ligaueris sup terram·iudicio petri uel iuste vel claue non errante/ erit ligatum et in celis scz p approbationem celestis curie·quia qđ in his paxs ecclesie militantis facit in terris / approbat ps eiusdem triumphans in celis · Utrum autem remissio fiat per malum sicut et p bonū ministrum· dico q̄ boni remittunt ex officio et uite merito/sed mali tantū ex officio·

De pena excōmunicationis Ex summa fratris Hugonis· Capitulum lviij·

Est autem excōmunicatio a cōmunione ecclesie separatio / et fit ꝑpter contumaciam uel aliam manifestā offensam· Consistit autem hec separatio in sacramentis et orationibus ecclesie / et mensa corpali ī collocutione cōmuni/et salutatione Excommunicationū alia maior/alia minor· Illa ē maior que ꝓmulgatur in aliquos ut cum dicit· Excōmunicam⁹ petrum uel martinum uel omnes usurarios·hec arcet a sacramentis·et ab ingressu ecclesie·et cōmunione fidelium·que est in tribus ꝓdictis·Minor est que contrahitur ex participatione cum illis qui sunt in maiori hec separat a perceptione sacramentorum· nō a cōmunione fidelium·nō enī transit excōmunicatio in tertiam personam· nec etiam in quosdam qui excipiunt in decretis· De hac potest absoluere q̄libet sacerdos de priori tantū ille qui tulit uel superior Itē excōmunicationū quedam est iusta quedam iniusta Justa q̄ fit animo corripiendi·ꝛ ꝑter culpam debitam/et iuris ordine seruato In iusta est in qua ꝓdicta omittuntur·Habuit autē ortum excōmunicatio ab apostolo qui excōmunicauit fornicarium/ tradens eum sathane ut spiritus eius saluus fieret·Habuit etiam ortū a ueteri lege ab illa maledictione que facta est super non obseruātibus carnalem legē·Aliter etiā discubitur Ex summa de casibus hoc modo· Excommunicatio est a qualibet licita cōmunione ul' legitimo actu separatio·Hazum una ē que separat a sacris ab ingressu ecclesie /et a fidelium cōmunione et hec dicitur maior·Alia q̄ separat a sacris et hec dicitur minor·

De inflicta a iure et a iudice· Ca lviij·

TRaq̄ autem infligitur q̄nq̄ a iure/q̄nq̄ a iudice·a iure infligitur maior in xviij casibus·Minor autē excōmunicatio siue suspensio infligitur ipso iure uel ipso actu· Quo ad deū statim cū quis peccat mortaliter · quo ad deum et quo ad ecclesiam/cum quis cōmunicat cum excōmunicatis/cum cōmittit sacrilegium· Item q̄ncunqꝫ quis est in notorio cumīe: quia repellitur a sacramentis viuus et mortuus nisi pēituerit· Infligitur similiter a iudice utraq̄ maior quidem secundū hugonem et quosdā alios tantum ab episcopo · sed hoc intellige cū solemnitate expressa in iure· hec est enim

ſpiritualis mucro episcopi. Alij vero prelati qui p̄sunt ecclesijs collegiatis et habent iurisdictionem sup subditos suos. ut abbates archipresbiteri ⁊ plebani/possunt excommunicare etiam maiori excōmunicatione. sed nō cum pōdicta solemnitate. Inferiores vero sacerdotes prochialium ecclesiarū. qui nō habent iurisdictionem in subditos/ut possint inter eos cognoscere uel iudicare potestate ordinaria nō possunt excōmunicare maiori. nisi ubi hoc obtinent de consuetudine. Nam in talibus consuetudo dat iurisdictionem. Minor autem ab episcopis ⁊ aliarum ecclesiarum prelatis infligi potest secundū omnes. Potest autem prelatus penam istam infligere subdito suo tantū. ⁊ ei qui committit crimē in parrochia sua. Maior infligi debet pro contumacia tantum. que triplex est. Nam alia est in non veniendo ad iudicium. siue quia peremptoria citatione recepta venire contemnit. siue quia malitiose seipsum occultat siue q̄a impedit ne possit ad eum citatio peruenire. Alia/quando citatus venit ad iudicium. sed non vult stare iuri. vel ante finitā cause examinationem cōtumaciter ⁊ illicenciatus recedit. Alia vero quando offensa eius est manifesta ⁊ iussus a iudice non vult emēdare. Quādocunq; ergo aliquis fuerit vocatus. vel admonitus tribꝰ edictis vel uno peremptorio pro omnibus potest si contumax fuerit excommunicari nō distincto vtrum p̄ modica vel magna causa fiebat vocatio vel admonitio quia semper est ibi contumacia que ē maximū crimen. Minor autem excommunicatio potest etiam imponi pro alijs culpis.

De absolutione vinculi excommunicationis. Capitulum. lviiij.

BOMO vero excōmunicati dē maiori siue mīori lata a iure potest excommunicatus absolui a suo episcopo. vel p̄pio sacerdote nisi conditor canonis reseruauerit sibi specialiter absolutionem. Reseruauit autem papa sibi absolutionē talium in sex casibus. Onus est de illo qui verberat clericum quem nullus potest absoluere nisi papa exceptis casibus scilicet si sit in articulo mortis. si hostiarius alicuius potestatis sub pretextu officij sui malignatus clericum leserit dum tamen grauiter non vulnauerit. Si monachus verberat mōachum vel regularem. vel etiam secundū quosdam seculares secularem dum tamen viuant in cōmuni. si sit mulier. si sit seruus. ⁊ hoc si verberauit clericū in fraudem domini. vt sic se subtraheret illius obsequio. si dominus hoc sine culpa sua factum non faceret graue damnum sustineret. Et hos duos casus intellige. nisi esset grauis ⁊ enormis excessus. Itē si fuerit leuis iniuria quā intulit clerico. si sit infirmꝰ vel pauper impubes vel senex. vel valitudinarius si habet iiimadas capitales. In istis octo casibus potest verberās clericū absolui a suo episcopo. in primo tamen casu ⁊ duobus vltimis excepto impubere debet eis q̄s absoluit iniungere sub debito iuramēti q̄ cessante impedimento ad romanam ecclesiam vel eius legatum accedant. mandatum super talibus recepturi. Sed communis est opinio q̄ nō reincidat excōmunicatio semel extincta. tamē si nollet adimplere mandatum impedimento cessante deberet excommunicari. Secundus casus in quo nō potest episcopus p̄pius absoluere. est de illo qui incendit ecclesiam ⁊ ē denunciatus excōmunicatꝰ ab episcopo. Nā ante denunciationem ab episcopo potest absolui. Tertius est de illo qui frangit ecclesiā. ⁊ similiter est denunciatus excommunicatus. Quartus est de illo qui scienter ⁊ sponte participat excommunicatis a papa ⁊ eos recipit in officijs. Quintus de illo qui falsat literas apostolice sedis. Sextus est de eo qui cōmunicat excommunicato in crimine. Talis enim quia ratione criminis damnati videt in eum delinquere qui damnauit. ab ipso excommunicatore vel eius superiori. licet non sit alias subditus eius merito delicti est absolutio requirenda. quia facientem ⁊ consentientem pari pena constringit. Verū si difficile sit ex aliq̄ causa iusta q̄ ad ipsum excommunicatorem absoluēdus accedat. concedituꝝ indulgentia iuris vt prestita iuxta formam ecclesie iuratoria cautione q̄ excōmunicatus mandato parebit. a suo absoluatur episcopo vel sacerdote p̄pio. In finia vero iudicis nō potest absolui excommunicatus excepto mortis articulo nisi a suo excōmunicatore vel etiam ab eius superiore. si ad illum fuerit appellatum. Vel si excommunicator negligenter vel malitiose differat absolutionem. ⁊ in alijs casibus in quibus potest iudicare de subditis suffraganeorum suorum. Excommunicatus maiori excommunicatione pro contumacia

id est quia nolebat venire ad iudicium vel stare iuu debet absolui · recepto ab eo prius iuramento ·qō stabit mandato ecclesie · Debet autem mandatum fieu ut pareat iuu Cū vero p offensa est excoicatus aut offensa est manifesta p sententiam uel facti euidētiam ita q non est locus mficiationi aut est dubia· In pmo casu debet ante absolutionē sufficiens pstari emenda·in secundo vero sufficit ad relaxandam sententiā /si parendi mandato competens satisfactio pbeatur· Debet etiam mandari sibi pmissa emenda uel satisfactio debita p offensa· q de cetero similia nō cōmittat/msi quantum a iure est sibi pmissū Item debet dicere iudex hec verba ul equipollentia auctoritate qua fungor absoluo te·

De generalibus remissionib9 uel indulgentijs· Capitulum lx·

IOM autem papa facit generalem remissionem p subsidio tre sancte uel simili·t aliquis contritus t cōfessus sic fecerit elemosinam/habens piam t catholicam deuotionem/credēs simpliciter ac pure illud·qōcunq; soluerit sup trā et ceta valet sibi elemosina ad onus penitentie subleuandum· Et hoc ppt duo·scz ppter deuotā erogationem · et quia obligat eum qui facit remissionē/ imo et totam ecclesiam ut suffragetur ei· Dicendū tamen q maioritas et minoritas remissionis pene attenditur secundū tua·scz maiorem ul minorem deuotionē ipi9 penitentis et eorum qui suffragantur · scōm maiorem uel minorem numeꝝ et deuotionē eorundem suffragantium·valet etiam ad demalium deletionē· Item valet peccatori offerenti ex pia deuotione licet informi ad gratie impetrationem· Guill9 antisiodoren·

Ad hoc autem q huiusmodi relaxatioēs tantum valeant quantū pmittit ecclesia exiguntur sex · primū est potestas ligandi at q soluendi scz ut absoluatur ille qui absoluit a prelato/uel ab alio de plati precepto· scōm est necessitas loti et illius cui fit relaxatio · ut quādo non potest ieiunare p debilitate ul per egunationes imundas facere· tertium est deuotio fieri ut scz credat ecclesiam talem potestatem habere·quartum est status illi9 cui datur·ut scz sit in statu caritatis· oportet enī q habeat caritatem · quintum est discretio ut scz discernat apud se / pro quanto uellet exonerari· uel quātum uellet dedisse ut absolutus esset a tanta pēitentia·sextum est iusta estimatio ut secundū q ei dimittit ipse recōpenset Sed ecclia tacet illa duabus de causis Prima ē quia si determinarentur non essent fideles ita prompti ad dandum·sicut si poicaretur laycis/q tantū valet vnum opus meritorium in caritate factum ad vitam eternam quantū mille facta extra caritatē/non essent ita prompti ad faciendum opa bona ·secunda est quia si caritatem habet ille cui fit relaxatio/cum caritas non sit sine fide/habebit iustam estimationem de ommibus his · fides enim adiuncta caritati ē iusta estimatur opum spiritualium·Ad illam auctoritatē qōcunq; solueris t cetā· dicimus q intelligendum est iuste · Et p iuste intelliguntur illa septem que dicta sunt Et dicim9 quia ppter hoc q alienatio pecunie satisfactoria est cum sit penalis· et ideo quantū ad relaxationē pene/ peioris conditionis est pauper q̄s diues· sed simpliciter est melioris scz quātum ad relaxationem que fit p contritionem Citi9 enī et efficacius cōteritur pauper q̄s diues alijs paribus·et p cōtritionem efficacius dimittit pena peccati q̄s p elemosinarum largitionem Si autem obijciatur voluntas p facto reputatur·intelligendum est quātum ad meritū vite eterne/non quātum ad relaxationē pene Hec valet hec argumentatio·velle mereri ē mereri·uelle seruire deo est seruire deo·ergo uelle satisfacere est satisfacere·quia ad hoc q aliquod opus sit meritorium uel dei seruicii sufficit/q sit ex caritate·sed ad hoc q sit satisfactorium sufficit uel exigitur q sit in caritate et q sit penale·et quia voluntas satisfaciendi non est penalis non est satisfactoria·

Ad huc de eodem· Capitulum lxi·

ORRO in relaxationibus peccatorum oblitorum/et votorum fractorum· cum iusta estimatio nō possit fieri de his sic est intelligendum·q dimittuntur uel in toto uel in parte· De cruce signatis dicimus q non est necesse q assumpta cruce statim euolent si decedant · sed illa relaxatio intelligitur ut in pluribus·frequenter enim illi qui accipiunt crucem pati sunt mortem pro xpo·et in hoc ppositio augmentat eorū caritas et per hoc contritio · Hicq; dimittit eis pena sicut dicitur de maria magdalena· qa

dilexit multum fleuit multum· et quia fleuit multū dimissa sunt ei peccata multa Ad illud ergo q̄ dominus papa habet plenitudinem potestatis dicimus q̄ habet vt faciat cruce signatos participes omnium suffragiorū eccle sie· Sed non vt illum qui est debitor pene fa ciat euolare sine solutione pene· imo necesse ē vt faciat dignos fructus penitentie: sicut etiā non potest facere quin usurarius cruce signa tus restituat q̄ habet de usura ad hoc q̄ pere grinatio sit ei utilis· Ex summa de casi= bus· De remissionibus autē quas faciūt episcopi· idem dico quo ad subditos eorundē quo ad alios vero valebit tanq̄ simplex ele= mosina non plus nisi quibus vt prodesse pos sent ꝑtij iudices spiritualiter mulserunt· Nunquid ergo poterit penitens post collati= onem talis elemosine cessare ab executione satisfactionis sibi ab ecclesia impposite non de bo· tum quia non est certus vtrum sit ad huc tota pena remissa· tum quia saltem ex ho nestate debet per ieiunia ⁊ alia bona opa satis facere ecclesie quā lesit scādalizādo eā· si fuit peccatū manifestum· Vel etiam si fuit occul= tum subtrahēdo seipsum· cum ꝑpter peccatū dedidit se inutilē· Quid si cleuci qui suffra gantur p̄ isto offerente sunt in mortali: Nūquid valebunt isti suffragia eorum: Non vi detur· quia peccatores non exaudit de⁹· Ex dicendum est q̄ valent quia tua dicunt esse in ecclesia que semper inuariabilem retinent efficaciam scilicet virtus verborum virtus sa cramentorum ⁊ desiderium ecclesie· Nā etiā si tota ecclesia militans esset in mortali· tamē ista valerent his pro quibus fierent· Vtrū autem sacerdotes possint facere commutatio nes ieiuniorum ⁊ satisfactiones/ ad petitionē ipsorum penitentium: Credo breuiter q̄ fic= dum tamen discrete ⁊ ꝑpter causam ⁊ circa subditos suos/ nō tamen hoc extēdendo ad vo ta in quibus structius proceditur·

De reditu peccatorum ⁊ de purgatiōe veni alium· Capitulum·lxij·

IOHAM autem dicunt peccata dimissa per recidiuum simpliciter re dire ⁊ quo ad reatū et quo ad pe= nam ⁊ quo ad omnia· Isti muniunt se testi= monijs euangelij· Serue nequā omne debi· ⁊ ceteza· alij dicunt q̄ non· Sed ideo dicunt remissa redire ⁊ imputari· quia ꝑpter mag= nitudinem ira dei ⁊ peccator constituitur vt ante fuerat· Isti mouent illud p̄ se nā Non iudicabit deus bis ⁊ cetera· Tercij di cunt q̄ non redeunt sed cum cōmittimus pec cata eiusdem generis· dicuntur redire quadā similitudine sicut flores redeūt i vere Quarti dicunt q̄ redeunt in quatuor casibus tātum Onus ꝑpter fraternum odium· vt i euange lio· serue nequam ⁊ cetera· Secundus ꝑpter crimen apostasie vel hereſis· Tercius ꝑpt pe nitentiā penitētie· Quartus si contemnit q̄s penitentiā sibi iniunctam adimplere· due p̄me opimiões sunt magis sollemnes· Sed nunq̄d peccata semel confessa / tenetur quis iterum confiteri· Dicas q̄ non regulariter· Solent tamen excipi quatuor casus· Onus: cum sa= cerdos suus cui est confessus est impotē⁹· q̄a tunc debet cum illius licentia iterum confiteri peruto· Alius pro contemptu satisfactionis· Tercius cum pro enormitate delicti sacerdos audito crimine remittit eum ad superiorem qui iterum sibi crimine exposito penitentiam imponat· Quartus si quādo confessus est nō ꝑponebat abstinere a peccato· vel confessus est de vno ⁊ non de alio· Ab infirmis in pe= culo mortis positis pura est confessio pecca= torum inquirenda· non tamē illis imponēda est quantitas penitentie: sed inoteſcenda· et amicorum orationibus ⁊ ecclesiarū studijs pondus penitentie subleuandū si forte migra uerint· Nam vt ait gregorius· anime defunc torum quatuor modis abluuntur aut abso= lutionibus sacerdotum aut precibus sanctoꝝ aut carorum elemosinis aut ieiunijs cognato rum· Venialia delētur sex modis scilicz per dignā eucharistie sumptionē p̄ aque benedic= te a sperſionem· per elemosinarum largitionē per orationem precipue dominicam · Item per generalem confessionem que fit cottidie i ecclesia vbi nō solum venialia sed etiam mor talia oblita credendum est deleri · Item per episcopalem vel sacerdotalem benedictionem Et hoc intellige circa eū qui facit vel accipit ista vel eorum aliqua cum deuotione· Item dicetur q̄ p̄ quodlibet bonum opus deleant·

De sacramento extreme vnctionis· Capitulum·lxiij·

VNCTIONIS extreme sa= cramētum ab apostolis institutum legit· Dit enim iacobus· infirmat

quis in vobis ⁊ cetera. In quo ostenditur duplici ex causa sacramentū hoc institutū scz ad peccatorem remissionem ⁊ ad corporalis infirmitatis alleuiationem/ si tamē expedit vt in vtroq; alleuietur. Et sicut in alijs sacramentis. ita ⁊ in isto. aliud est res. aliud est sacramentum. Sacramentū est ipsa vnctio exteuor. Res sacramenti vnctio interior que peccatorū remissione ⁊ virtutum ampliatōe ꝓficit Et si ex contēptu vel negligētia hoc sacramentū obmittit piculosum ē vt dānabile. Ex summa magistri hērici. Materia igit extreme vnctionis est oleum ab episcopo cōsecratū qō dicit oleum ad infirmos. In isto sacramento nō impunit caracter quoniam est ad cōplementū pnitentie que non habet caracterem. ⁊ ille multe vnctiones cū in significando sint vnū sunt vnū sacramentū / sicut panis ⁊ vini. ꝓprius autē effectus huiꝰ sacramenti ē remissio peccatorū/ quē semp consequit digne recipiens/ sed non semp cōsequit corpalem sanitatem quia nec expedit. Item cū sacramentū illud sit cōsummationis et quātum ad hoc sit dignius q̄ baptismus et confirmatio qui sunt initiationis cū non apponitur ibi balsamū quā exeuntibus suffiat ibi mitor cōscientie Itē in articulo necessitatis nūquid potest alius q̄ sacerdos mungere sicut ⁊ baptisare. responsio. Non. nam solus deus baptismalem infundit gratiā / ꝓpterea a quocunq; detur valet. sed ad remissionem peccati opatur clauis. Vnde cū hoc sacramentum ad remissionem peccati sit annexa ē ei clauis sacerdotij ordo igitur et oratio fidei et oleū de essencia huiꝰ sacramēti sunt. sicut ⁊ de essencia baptismi sunt aqua et forma verborum et intentio baptisandi/ ideo vero est oratio ꝺ essencia quia p ipsam habet vnctio q̄ sit sacramentum. Est autē talis oratio. per istam suauissimā vnctionem ⁊ suam pissimam misericordiam dimittat tibi deꝰ quicquid peccasti per uisum per auditum et sic de alijs. datur autem adultis tantū q̄m ā actualia cōmisertūt et infirmis quia eius effectus sanitas est.

De sacramento ordinis. Ca lxiiij.

RDO ē signaculum sacrum quo spiritualis potestas traditur ⁊ officium Dicunt autem ordines sacramenta quia in eorum ꝓceptione res sacra et gratia confert. quam figurant ea que ibi geruntur. tales autem decet esse ministros xp̄i qui septiformi gratia spiritꝰ sancti sint decori quorū doctrina ⁊ conuersationis forma eadē gratia in alijs transformat. Igitur in sacramento septiformis spiritus sancti. septē sunt gradus ecclesiastici scz hostiarij/ lectores/ exorciste acoliti/ subdyaconi/ dyaconi/ sacerdotes. omnes tamē clerici vocant id est sortiti. Corona enī signaculum est quo signātur/ in ꝓtem sortis ministerij diuini. Corona regale decꝰ significat et seruire dō regnare ē Vnde minister ecclesie reges esse debent / ut se ⁊ alios regant quibus petrꝰ ait /vos estis genus electum regale sacerdotiū ⁊ cetera. summitas capitis desup nudatur ut eorū mens ad dominum libera monstretur/ que reuelata facie gloriam dei cōtempletur. Clericꝰ enī secretorum dei non ignarus debet esse. tondētur et capilli usq; ad reuelationem sensuum id ē oculorum et auriū/ ut vana in corde et opere pullulantia doceantur predicenda/ ne audiendum ⁊ intelligendum verbum dei ꝓphetur pro quo seruato reddat in excelsis corona Cōsurge autē ecclesiastice usus a nazareis exortus videtur qui puer cum seruato deiq; ob vite continentiam caput radebant et capillos in igne sacrificij ponebant. Exsūma magistri hērici. Dumū igitur ordinem habet hostiarius cuiꝰ officium ē ecclesiam custodire. quē assumpsit dominus eijciendo de templo vendētes ⁊ cetera Scdm habet lector cuius ē ꝓnunciare recte lectiones ue. testa. ⁊ dicta ꝓphetarum ꝓdicare/ hunc assumpsit dominꝰ in medio synagoge ubi legit illud ysaie spiritus domini sup me. Exorcista ē exorcistarum. quorum est obsessos a demonibus liberare/ in cuius signum ipsi accipiunt de manibus episcopi librum exorcismorū hoc officiū assumpsit dominꝰ demoniacos liberādo Quartus est accolitorū id ē ceroferariorum qui ferunt duos cereos in festiuis diebus q̄n legit euangelium in signū duoꝝ ꝓconum/ helye et enoch qui precedunt scdm aduentū. In nō festiuis diebus nō ferunt nisi vnus in signum pumi in quo solus iohannes fuit precursor. hunc assumpsit dominꝰ dicens. ego sum lux mundi. Quintꝰ ē subdyaconorum quorū est ministrare dyaconis. qō fecit dominus cum lintheo se precingens lauit pedes discipulorū Sextꝰ est dyaconorum id ē leuitarū quorū est predicare et sacerdoti ministrare q̄ usus est dominꝰ ꝓdicando et sanguinem et carnē

suum discipulis ministrando. Septimus est ordo presbiterorum id est seniorum quorum est corpus domini consecrare. q̄ facit dominus in cena. Corona vero nō est sacramentum sed sacramentale Est enī p̄patio materialis ad suscipiendos ordines sicut p̄patio materialis. p̄signatio ī baptizmo. Et nota q̄ p̄patī ptem domini. vñ illud dicitur. domin⁹ ps ꝛ cetera. Dorto quidam dicunt qō supra sacerdotium non est ordo q̄niā iste excellentissimus est. et alij qui videntes superiores ad istum reducuntur. Alij vero dicunt quibus non consentimus q̄ episcopatus ꝛ archiepiscopat⁹ ordines sunt ꝛ ita sunt. ix. Licz enī sacrdotium dignissimum sit quantū ad dignitatem rei consecrate: tamen episcopat⁹ dignior est quantum ad qualitatem quia dat potestatem consecrandi. Archiepiscopus autē episcopum consecrat de officio hoc tamen ꝛ aliquando episcopus facit. Primatus aūt ꝛ patuarchatus ab his non differunt. nisi secūdum maiorem ꝛ minorem potestatem. Dya conatus ꝛ archydiaconatus non habent sacrum signaculum sed sunt dignitates animiculantes ad ordines iuuant enim episcopos.

De impedimentis ordinandorum ꝛ primo de crimine ꝛ bigamia. Ca. lxo.

MPEDIMENTA promouēdorum siue quales debeant esse promouēdi: ostendit apostolus. Continentur etiam his verbibus Primo precipitur q̄ sit sine crimine presul. Monogamus sobrius prudens ornat⁹. ꝛ hospes. Casta id est castus. docens: non percussor: nō litigiosus: nō cupidus: bene disposit⁹ nō neophitusue. Talia apostolica qui presit regula iussit licet autem videatur regulā in episcopo possuisse tantum: tamen vt ait augustinus. ꝛ ambrosius. inducens ad hoc probandum auctoritatē. Hicem cōdilj. extendenda est etiam ad alios ordinandos. Debet ergo ordinandus esse irreprehensibilius ꝛ a p̄pria cōscientia ꝛ a publica fama ꝛ ab eo qui ī ei⁹ electione vel ordinatione consentit. Oportet etiā eum esse virum vxorus et vnius id ē monogamium post baptizmū secundū. ieronimū Dicit enim q̄ post baptizmum hominī prorsus innouato nec stupia. nec alia que ānte baptizmum fecerut obsunt: Onde si ante baptizmū habuerut vxorem que obierut. ꝛ postea aliam duxerut non est irregularis. quia non fuit bigamus post baptizmum. Dic tamen non adheremus. ieronimus. sed augustin⁹. qui dicit contrauum super epistolam ad tytum. Et si enim baptizm⁹ tollat peccatum et penam p̄ peccato debitam. non tamen irregularitatem quem hoc non est peccatum vel pena peccati: sed tantum tollit quandam formam sacramēti ecclesiastice ordinationi necessariam. verbi gratia. Dicit aug⁹. q̄ sicut plures antiquorum patrum vxores signauerint diuersas ex ominibus gētibus ecclesias futuras vni viro scz xp̄o subditas. sic noster antistes id ē episcopus siue sacerdos euangelicus vnus vxorus vir signat vnitatem ecclesie. ex omnibus gētibus vni viro subditam id est xp̄o. Onde si desit alicui hec forma sacramenti. non potest promoueri in episcopum siue prepspiterum Licet tamē non peccauerit in bigamia. nec baptizmus eum ab hac irregularitate absoluit. sicut nec feminam. que ꝛ si cathecumina primo corrupta fuerit absoluit baptizm⁹ vt possit inter virgines dei consecrari. Et nota q̄ etiam si tātum vnam vxorem habuerit. q̄ fuerit bigama reputabitur bigamus. Similiter si formicata est mulier cum alio antequā duceret eam in cōiugium. Vel etiā vt quidā dicunt cum eo ipso. oportet enim q̄ virginē duxerit. Alter reputabitur bigama. ꝛ p cōsequēs ipse bigamus Onde q̄ dicit vnius vxorus virum. debet intelligi cum tuplici exclusione sic virum vxorus tātum/singulariter scz id est vnius non pluriū vxorum. Item tantum vxorus non concubine id est que fuerit tantum vxor eius ꝛ nunq̄ cōcubina. Item vxorus in quā tantum vnus hominis scilicet transitiue non pluribus.

Ad hoc de impedimento bigamie. Capitulum. lxvi.

CIENDUM vero q̄ alia est ratio in coniugio q̄ in formicatiōe quia ī pluralitate nuptiarum fit trānsitus a viro in virum/vel ab vxore in vxorē quod non fit in pluralitate formicationum. Onde cum vna sit ecclesia sponsa xp̄i tanquā vnius viri. debet sacerdos vel episcopus qui typū gerit ecclesie esse vni⁹ vxorus vir Formicatio aūt vna. vl multiplex nō impedit p̄motionem. q̄a ibi nō deperit forma sacramenti. Et quia etiā ipa ecclesia cuius gerit typum sacerdos quottidie formicat in membris suis.

per peccata mortalia licet tamē semper xp̄o adhereat· ideo vero uxorem prius oportet esse virginem q̄ virum·quia in tali matrimonio·per virum significatur ecclesia que non semp fuit casta·sed ab adultero id ē dyabolo transiuit ad xp̄m·Mulier autem typum gerit xp̄i qui semper omnipotem habuit integritatē·Sed cū ī cereus actib9 suis gerat epūs uel sacerdos typū xp̄i Cur ī matrimonio gerat typū ecclie ⁊ uxor ei9 typū xp̄i Quia sicut ī matrimonio carnali quātū ad plē procreandā emittendā/ propagandā/nutriendā/principalis psona est mulier · unde ab ea denominatur matrimonium q̄si matris munus id est officium ita et xp̄us in ple spirituali ·unde nūquid potest mulier obliuisci ⁊ ceta Jtē nō ualz hoc argumentatio baptismus tollit omē peccatū et sequelam peccati/ergo tollit hanc irregularitatē/ que peccando contracta est· Quia non est contracta ex peccato inquātū peccatum est·sed inquātum est actio· Nam michi lomin9 cōtracta esset etiam si cōtrahendo cū neutra peccasset· Exsumma de casibus libro tercio · Sunt autem cause tres q̄re nō debet bigamus promoueri/una p̄t irregularitatem/siue defectum sacramenti unitatis/cum nō sit un9 um9 · exquo carnē suam diuisit in duas·Alia p̄ter p̄rogatiuam ordinum/tercia p̄ter in continentie p̄sumptionem·Queri autem cum cōsecratio episcopi maior sit et dignior q̄ consecratio virginū· quare potest consecrari in episcopū/qui etiā post uxorem habuit concubinā· et siqua fuit corrupta uel ante baptismum uel post sponte uel vi cum peccato uel sine peccato nō potest inter sacras virgines consecrari· No hoc respondeo/q̄ sacra virgo significat triumphantem ecclesiam/que sine macula et ruga ē·sed epūs ecclesiam militātem in qua sunt boni et mali· Jtem si credit aliquis se cōtrahere cū virgine et inuenit eam corruptam nō debet promoueri·nam in tali casu non excusat error nec violentia· Jtem siquis post votū castitatis emissum professione cōtempta p̄uaricetur contrahendo matrimoniū de facto inter bigamos iudicatur et irregularis efficit·

De solemniter penitentibus et curialibus nō ordinandis· Capitulum lxvij·

RETER JLLia vero que continentur in regula apostolica

sunt et alia que similiter requiruntur in ordinando uel eligendo ·videlicet q̄ non sit solemniter penitens/non curialis/non seruus/ nō corpore uiciatus/non ilegitime natus/ nō adultus in egritudine/baptisatus/nō pegnus/uel ignotus/non minorus etatis/non femina· Solemnit penitens non potest promoueri·licet enim peccatum sit deletum per penitentiam/remanet tamē aliqua cicatrix sue irregularitatis·que ipm impedit Secūda causa est timor labendi ex pristina consuetudine surgens· Tercia est scandalū populi·cū talis penitentia non imponat nisi pro crimine publico ⁊ uulgatissimo/qđ totam cōmouerit urbem· Quarta q̄a nō haberet frontē redarguendi alios· Dispensat autem cum tali ī minoribus ordinibus/ p̄ter necessitatē uel utilitatem ecclesie· Dicunt autem curiales large omnes/ qui inquacunq̄ cōditione sunt curie alicuius publice potestatis obligati· siue sint milites siue aduocati/siue iudices siue officiales/siue etiam hystriones/ et breuiter quocunq̄ officium habentes honestum uel inhonestum prohibent omēs inferiores ordinari nisi primo sint absoluti a curia·primo q̄a quidam eorum sunt uiles persone et frequenter contrahunt irregularitates ex officio suo · Secundo quia molestat ecclesia multū·et incōmoda patitur p̄ter tales q̄ recipiuntur Tercio quia p̄sumuntur contra eos q̄ nō trahant ad clericatum voto religionis/ sed fugiant rationia dominoz suorum·Pone aliquē iuramento mihi obligatum in c· libris ad certum t̄minum soluendis/ uel ad scribendum librum/uel ad seruiendum in p̄pria persona ad tempus /uel ad aliud simile · Nam q̄d iste potest intrare monasterium uel recipere ordinem· No hoc dicas q̄ potest intrare religionem non obstante tali obligatione uel iuramento· dūmodo non ex leuitate uel voluntate subtrahendi debitū hoc faciat/sed caritatis feruore et spiritus sancti in terna inspiratione·nec facit iniuriam iste creditori· Excusatur autem auctoritate spiritus sancti cui nemo potest resistere·Monasteriū autem tenetur satisfacere de his que ipe contulit monasterio· si uero nihil contulit monasterio· quia nihil habebat manus eius/ īanis ē actio quā ī opia debitoris excludit· Si tamē post ingressum occasione eius monasteriū aliqua acquireret puta per successiōem hereditariā· uel alio modo teneret monasteriū ī quātum

illud esset. Poterit etiam existens i monaste
uo scubere librum vel aliud honestum facere
opus ad liberandum se/dummodo non negli
gat diuinum officium. ⁊ deducantur expense
ne sit oneros9 monasterio Credo etiã q9 po
test sicut clericus. qa potest cedere bonis. Re
manet tamen obligatus postea sicut ante. ⁊
potest scubere ⁊ alia honesta facere dum ta=
men non negligat officium ecclesie.

De seruis ⁊ corpore viciatis. Ca. lxviij.

OLLUS seruus debet ordinari
nisi prius manumittat. Distingue
aut sunt liberti ecclesie aut priuati.
In primo casu possunt ordinari etiã retento
iure patronatus. quo ad hoc vt non minuẽ
tur ecclesie nec accusent illam nec testificent
contra illam. alias reuocentur in seruitutem
In secũdo casu nõ debet promoueri nisi pri9
fuerit a domino consecutus plenissimam liber
tatem. q9 non teneatur prestare patrono
operas fabules que cõsistunt in faciendo/nec
obsequiales que consistunt in non faciendo.
Sed nunquid potest patronus in liberto quẽ
petit ordinari. retinere saltem operas spiritu
ales puta vt i capella sua ministret ei diuina
vel similes. Ad hoc dicit alm. q9 sic/de cõsen
su episcopi. ⁊ mihi videt9 probabile. Et nota
q9 dominus in casibus in quibus habet ius re
uocandi seruũ ordinatũ. potest ipsa animum
tantum ⁊ non vitra. Et cõputat9 ille ann9
a tempore scientie domini. Sed quare seruus
alienus consecratus restituitur domino ⁊ nõ
res aliena consecrata: Respondeo. quia in re
bus inanimatis non perpenditur dolus. Itẽ
quia in rebus inanimatis cõsecratio est in su
perficie ⁊ ideo non debet a manu p9hana trac
tari. sed in homine est anima que tangi non
potest. De corpore viciatis collige breui
iter tenorem omnium in vna regula. Qui=
cunq9 culpa sua est viciatus in corpore repel
litur. qui vero sine culpa non repellitur nisi
scandalũ timeatur ex nimia deformitate: vel
periculum ex nimia debilitate.

De illegitime natis ⁊ iegrotudine baptizatis
⁊ peregrinis ⁊ ignotis. Ca. lxviiij.

ILLEGITIME natis
Causa huius prohibitionis est tu=
plex scilicet dignitas clericalis. de
testatio paterni crimini. item quia tales
filij solent esse imitatores paterni sceleris.
Si tamen intrant monasterium ⁊ ibi canoni
ce conuersantur de iure communi promouẽ
tur ad omnes ordines. si alias sint yconei
quia ⁊ monachatus omnem maculam abster
git. Tamen ad prelationem non possunt pro
moueri absq9 dispensatione. Porro in seculo
remanentibus episcopus dispensare potest in
ordinibus. Expressum est autẽ iure nouo q9
nec ad personatum nec ad dignitatem nec ad
beneficia curam animarum habentia potest cũ
talibus nisi per sedem apostolicam dispensari.
Talis etiam nec prelatus nec canonicus po
test esse de iure in ecclesia in qua pater suus
est canonicus vel prelatus. Pone q9 aliquis
sacerdos generat filium de legitima vxore cũ
qua contraxerat laycus vel in minoribus or
dinibus constitutus: nunquid erit legitimus
filius: Credo q9 sic: quia culpa parentum nõ
debet nocere huiusmodi filijs de legitio matri
monio procreatis. Si adultus dũ tamẽ sanus
esset distulit baptizari. ⁊ postea timore mor
tis constitut9 in egritudine fecit se baptizari
non potest promoueri. quia presumitur non
vere penitens. nisi post baptismum fides eius
⁊ vita probabilis apparuerit. si rantas cleri
cum exigerit. Peregrini possunt large appel
lari omnes qui non sunt de episcopatu ordi=
nantis quia nulli debent recipi ab alio episco=
po ad dignitates vel ordines vel alia sacra=
menta. Ignoti dicũtur quorum origo. vita
⁊ regularitas sunt ignota episcopo nõ distinc
to an sint de eodẽ episcopatu vel de alio Ad
mittũtur clerici peregrini cum quibusq9 sigillis
episcoporum. si sigilla sint ignota. alias suffi
ceret sigillum episcopi sui tãtum. si esset notũ
Item hoc intelligas. quando volunt publice
populo celebrare. alias si vellent in secreto
ex deuotiõe celebrare sustineri possent. Quid
si amiserint literas. dicas q9 si probet p duos
testes de ordinatione ⁊ cõuersatione honesta
post ordinationem ⁊ de absolutione p9rij epi
scopi. quod totum debuit in literis contineri
recipientur aliter. non etiam si p9uo iuramẽ
to firmarent:..

De ipedimentis etatis ⁊ sexus. Ca. lxx.

IRCA etatem ordinandi distin
gue. quia aut ab infantia traditur
aliqs militie clericali. aut ẽ grãdeu9

quãdo petit ordinari. In primo casu a .xij. ãno vsq; ad .xij. potest recipere omnes minores ordines vsq; ad acolitatu. a xij. ãno vsq; ad .xxi. acolitatũ ⁊ subdyaconatũ ita q; ī xxi recipiat subdyaconatũ xxvi. ãno diaconatũ ī xxxi. ꝑspiterat̃. postea si meruerit ep̃atum. In secundo casu scz cum grandæuus est qui petit ordinari/per septem annos potest recipere omnes ordines hoc modo. In duobus primis annis recipiat q̃tuor minores/in reli quis quinq; ãnis omnes alios di. lxxviij. Quicũq; dispensatiue tamẽ ꝓp̃ necessitatem posset laycus grandæuus omnes ordines recipere p annum et dimidium monachus vero p ãnũ. Licet autẽ huiꝰmodi etates ac temporum interstitia taliter essent seruanda. plerusq; tamen episcoporum in turba clericorum plus q; in sanctitate forsitan gloriantes pueros promouere ad sacros ordines non verẽtur Hoc etiam nota q; hodie tempꝰ ẽ in aliquibus actatum Nã de iure commuꝝ potest quis ordinari. presbiter ex quo habet xxv. ãnos Q; ex eo patz. q; q̃s p̃t eligi ad decanatũ ad regnum ecclesie prochialis et ad alia q̃ habent ordinem p̃sbiteralem annexum. Est etiam firmiter tenendum q; in vna die nõ cõferantur omnes ordines minores vni nisi hoc obtineat de consuetudine ecclesie. Item vnꝰ sacer ordo cũ minoribꝰ/ut duo sacri nullomõ conferantur eadem die vni persone Femina non potest caracterem alicuius clericalis ordinis recipere impediente sexu/et cõstitutioẽ ecclesie Unde nec possunt etiam abbatisse predicare/nec benedicere/nec excõmunicare/nec absoluere/nec pœnitentias dare/nec iudicare nec officium aliquorũ ordinum exercere quã tuncunq; sint religiose uel docte. licet igitur beatissima virgo maria dignior ⁊ excellentior fuerit omnibus apostolis non tamen illi sed istis dominus claues regni celorum cõmisit. Quidam tamen mentiuntur ad huc cum cathafugis femnam recipere caracterem. etiã dyaconalem uel presbiteralem. Inducũt autem pro se xxvij q. id est Dyacomissam/et si quis rapuerit in fi. sed illa capitula vocant dyaconissam illam super quã forte fundebat aliqua benedictio ratione cuius conseq̃batur aliqd̃ spirituale officium forte legendi omeliam in matutinis uel aliud qd̃ non licebat aliis monialibus. In illo autem capitulo presbiter appellatur presbitera. quia erat uxor presbiteri. uel etiam vidua/ uel matricula id est de rebus ecclesie curam habens ad instar matris familias. ⁊ ita exponit concilii laudicense in sequenti capitulo.

De ordine et tempore et forma consecrationis. Capitulum lxxi.

ORDINES debent recipi per ordinem secundũ qd̃ supra numerati sunt. si tamen per saltum aliquis promoueatur id est vno uel pluribus ordinibus ꝓtermissis aliquem ordinem superiorẽ recipiat. recipit caracterem nisi aliud impedimentũ ponat. licet autẽ debet deponi/sed ex dispensatione episcopi imposita ei penitentia p eo qd̃ sic ignorant uel negligent medium ordinẽ ꝓtermisit/ad ordinẽ ꝓtermissum promoueri ꝓt. iterum a superioris ordinis executioẽ suspensꝰ. Quid si aliquis promouetur in episcopum ꝓtermisso aliquo alio ordine a sacerdotali/⁊ ordinet aliquos Nunquid confert ordinem. potest dici q; sic. et ita sentiunt omnes fere excepto illo ordine/quẽ non accepit. quẽ quia nõ habet dare non potest Ordo sacerdotalis et omnes inferiores possunt conferri tantũ in sex temporibus anni scz in sabbatis ieiuniorũ q̃tuor temporũ/ et in sabbato qd̃ precedit dominicam de passione et in sabbato sancte pasche. Fallit hoc ī duobꝰ casibus Unus ẽ q; papa potest conferre ordinem etiam subdyaconalem in diebus dominicis ut alijs ꝓpriis festiuitatibus. Alius est q; quilibet episcopꝰ potest conferre alios minores/ vnum videlicet aut duos in diebꝰ dominicis. et alijs ꝓpriis festis/sed ordinem subdyaconalem nunquã nisi in sex temporibus ꝓdictis. Dicunt etiam quidam quibꝰ assendo omnes ordines in sabbato conferendos. ⁊ etiam in mane diei dominice/ continuato ieiunio tam ab ordinatore q; ab ordinando. et secundum istos mane diei dominice sequentis trahitur ad vesperã sabbati precedentis et ita siue conferantur ī vespera sabbati siue in mane diei dominice sequentis semper fictione canonica iuris in sabbato conferuntur. Ordo vero episcopalis semper debet conferri die dominica/et hora tertia. Item potest electus in episcopum ordinari in presbiterum ī die sabbati et in sequẽti dominica consecrari in episcopum. licet non possit fieri in alijs ordinibus. nam qui recipit vnum ordinem in sabbato non potest alium recipere in dominica quia non intelligerent esse collati in vna die qd̃ omnio probatũ est

De forma cõsecrationis· nota q̃ si aliquod tale de quo dubitatur vtrum sit ỏ substantia fuerit omissum potest ordinatio iterari· Non enim intelligitur iteratum quod nesci tur esse factũ· Si autem fuerit omissum id de quo est expressum qỏ nõ est ỏ substantia non debet iterari ordinatio sed qỏ omissum ẽ caute suppleri statuto tẽpore· ad huiusmodi ordines conferendos· Est autem expressum in iure quedam non esse de substantia scz tempus/etatem· vnctionem Item q̃ ordinandꝰ a ꝓprio episcopo recipiat ordines vel q̃ recipiat singulos ordines· seruatis debitis intersticijs ꝛ non simul non est de substantia· Sũt ꝛ alia de quibus nescitur vtrũ sint de substantia vel non· vt missa· ꝛ q̃ sint ieiuni tam ordinans q̃ ordinandus ꝛ similia que· omnia intelligas esse de substantia· nisi expressum inueniretur contrarium· Itẽ si episcopus ordinans non suum subditum /ponit spem in ratione habitione illius cuius subditum ordinare potest ut episcopus ꝓprius confirmare qỏ factũ est

De sacramento coniugij Ex summa magistri herberti· Capitulum· lxxij·

MATRIMONIUM est legitima coniunctio maris ꝛ femine· individuam vite consuetudinem retinens id est retinendã quantũ est in se exigẽs Hoc autem dico quia contumelia creatoris soluit matrimonium infidelium· quoniam nõ est ratum· Dicit etiam hoc ꝓpter matrimoniũ spirituale· quia ante carnalem copulam licet alter ad religiõem transire· Finalis causa matrimonij est proles· Similiter autẽ ꝛ fornicationis euitatio Et ante culpam quidem institutum est tantum ad officium prolis procreãde· post vero ad officium ꝛ remediũ· Rationes autẽ finales matrimonij sunt caritatis dilatatio· inimicorum reconciliatio· bellorum sedatio· Cause materiales sunt legitime ꝑsone· formales sunt solemnitates que adhibent matrimonio· Efficiens autẽ est consensus per verba de presenti in copulã coniugalem: Hec autem cõprehendit cohabitationem· carnalẽ copulã· mutuum obsequium· mutuam potestatem corporis quã habet alter in alterum ꝛ econuerso· Beata autẽ virgo consensit in cõiugalem copulam in vniuersali· Et nota q̃ matrimoniũ ante carnalem copulã significat coniunctionem xp̃i ad fidelem animam que ẽ seperabilis· Post significat vnionẽ filij dei ad humanam naturam que est indissolubilis· ꝛ ideo matrimonium consumatum per carnalẽ copulam indissolubile est· ante vero solubile est: quia spirituale tantũ Unde dissoluitur per mortem spiritualem cum alter intrat religionem· Post vero quia cõsumatum est ꝛ corporale· non dissoluitur nisi per mortem corporalem ꝛ temporalem· Preterea vbi est consensus per verba de futuro ꝛ sequitur carnalis copula ecclesia reputat matrimonium consumatum· Dum enim coeunt ipsi interpretantur illud esse tempus· pro quo vt dictum erant verba de futuro· Unde verba de presenti per equipollentiam ibi sunt· fallitur autẽ ibi quandoq̃ ecclesia· vt quando nunquã cõsentiunt de presenti· Ex summa fratris raymundi· Dicitur autem matrimonium quasi matris munium id est officium: quia officium mulieris ꝓprium apparet in matrimonio· q̃ officium viri· Contrahitur autẽ solo consensu· qui solus si defuerit cetera etiam cum ipso coitu celebrata frustrantur· Ex quo enim vir consensit de presenti in mulierem mutuali affectu ꝛ mulier in virum· siue verbis vel etiã signis exprimatur cõsensus/statim matrimonium est· Signis ideo dico· quia surdi ꝛ muti possunt contrahere matrimonium· Uerũ tamen si loqui possunt contrahentes· necessaria sunt verba quantum ad ecclesiam mutuũ consensum exprimentia Ex hoc cõsensu oportet eos cohabitare· ꝛ in individuam vite cõsuetudinem obseruare Hoc sacramentũ verbis ante ore ꝓphetico prelatis· institutum primo ad officium fuit cum dixit hoc nunc os ex ossibus· ꝛ cetera· Post peccatum vero ꝛ extra paradisum fuit institutum ad remedium ne carnis vicium cohiberetur·

Q̃ vnica debet vnius esse de iure naturali vxor· Ex summa magistri herberti·

Capitulum· lxxiij·

CIENDUM q̃ vnicam esse vnius est de iure naturali sed pro tempore exigentia omnis dispensauit cum patribus: quia pauci erant dei cultores ꝛ quia moderate et spe ꝓlis· appetebãt antiqui patres coitum· ꝓpter has causas ꝛ alias fuit dispensatum cum illis Unde quãdo mos erat peccatum non erat· non ꝓpter mo tem sed ꝓpter dispensationem· Cum lamech

autem qui introduxit bigamiam ex libidine non fuit dispensatum / habere quidem plures sicut occidere non secundum se sed in se malū vnde ex causa fit meritorū. Notandū vero q̄ ius naturale dicitur qđ ī omnibus est scz in concordia omnium rerum. Item dicitur ius naturale . qđ natura omnia animalia docuit Item ius naturale qđ dictat naturalis ratio et de isto est matrimonium. tamen coniunctio maris ⁊ femine est de iure naturali sed cūdo modo dicto. Sed fidelitas quā debet vir vxori est de vltimo dicto . ⁊ vnam esse vnius istud dei dispensationem recipit. Sed etiam propter cultum dei augendum potest cum duus dispensari. nūquid ⁊ cum mulieribꝰ Respondeo nō ē simile. quia vir ē caput mulieris. preterea magis pacifice potest domina vnus plurubus / q̄ duo vm. preterea plus potest vnus fecundare q̄ due uel tres parere. preterea vnus verus sponsus est sanctarū animarum. Unde vnū habere plures non interimit sacramentum / qđ facit plures habere vnam. Itaq̄ fornicatio ē contra ius naturale speciale / id est cōtra ius qđ racio naturalis dictat . Coniunctio autē maris et femine est natura communi animalium non a naturali racione.

De sponsalibus qualiter contrahuntur Ex summa Raymūdi. Capitulum lxxiiij.

PONSALIA sunt futurarum nuptiarum promissio a spondendo id est promittendo dicta . Cōtrahuntur autem quatuor modis. Aliquando nuda promissione. aliquādo datis arris spōsalicijs. aliquādo interuemēte anuli subarratione. aliquando intuemente iuramēto. Nuda promissione per verba de futuro. Si vero p verba presentis tēporis contrahunt vere est matrimonium. ita q̄ etiam si eam carnaliter non cognoscat. non licet alicui eorum alij nubere. et si nupserit quāuis secundā carnaliter cognoscat. ē separandꝰ ab ea ⁊ cōpellēdꝰ redire ad p̄mā Itē cōtrahunt arris datis spōsalicijs scz aliqua pecunia uel alijs rebꝰ . Possunt autem cōtrahi post septēnium / quoniam tunc debent habere discretionem tam pueri q̄ puelle / et ex tunc placere eis consueuerūt p̄ spōsalia. Sed licet ante septēnū cōtrahant uel in cunabulis . si cum venerint ad septennium inuenient eis placere / ex tunc valēt . q̄ quāuis sponsus eam non cognoscat carnaliter tamen cōsanguineam eius non potest habere in uxorem / nec econuerso. Etas ad contrahendum matrimoniū apta ē in puella xij. annorum. in puero xiiij. Licet autem sponsalia possint contrahi sub condicione promisse pecunie / non tamē in modum pene potest pecunia promitti. et si promissa fuerit non tenet promissio pene . nec potest peti . ut si ita dicat / nisi tecū cōtraxero dabo tibi cētum marcas. quoniam adiectio pene non ualet cū libera debent esse coniugia.

De casibus in quibus soluuntur sponsalia. Ex Summa magistri Herberti.

Capitulum lxxvi.

PONSALIA semel contracta semper tenent et ligant. nisi qa soluuntur in viij casibus. Primus est si alter sponsorū transeat ad religionem quod potest facere etiam altero inuito ante carnalem copulam. et ille qui remanet in seculo absoluitur a vinculo sponsalium / etiam si fuerunt sponsalia de p̄senti. Secundus ē qñ sponsus non inuenitur . quia transfert se ad aliam regionem. recepto tamē de priuio uel de promissione. non seruata penitentia / si per eam steterit quo minus matrimonium fuerit consumatum. Tercius est si alter sponsorum incurrit lepram / aut palisim / aut oculos aut nasum amisit / uel quicquā ei turpius eueīt Quartus si superueniat affinitas puta quia sponsus cognouit consanguineam sponse uel econuerso. Et ad hoc suffidit probare solam famā. Quintus si mutuo se absoluerunt. quidam tamē casum istum nō recipiunt. Sextꝰ ē si alter eorum fuerit fornicatus. Septimꝰ est qñ sponsus cum alia / uel sponsa cum alio contrahit et sequitur carnalis copula. Debet autem agere penitentiam de fide / uel de promissione mentita. Sed quid si cum prima cōtraxerit sponsa de futuro simpliciter / cum secunda sponsa similiter de futuro . sed interposito iuramento? credo q̄ debet redire ad primam et agere penitentiam ō priuio. qđ commisit iurando illicitum. Juramentū enim nō potest esse vinculum iniquitatis. Octauus casus est qñ minor venit ad etatem adultam ⁊ petit absolui a vinculo sponsalium / et dari sibi licentiam nubendi alij. Et nota q̄ omnes isti casus p̄ter primum scz qñ vult transire

ad religionem / intelligendi sunt tantum de sponsalibus de futuro. q̃m̃ã tunc vere et pure dicuntur sponsalia. Item in duobus casibus de predictis ipso iure soluuntur sponsalia. scz qñ alter intrat religionem / et quando contrahit matrimonium cum altero vel cum altera In ceteris vero casibus soluenda sunt per iudicium ecclesie.

De triplici bono coniugij. Ca lxxvi.

JCIT autem augustin⁹ q̃ tria sunt bona matrimonij scz fides ꝓles ⁊ sacramentum. fides id est fidelitas que duplex est. Una vt neuter transeat ad alia vota. vel alij commisceatur. Secunda ē vt reddant sibi inuicem debitum Bonū autē prolis est: vt ipsa proles religiose educetur ad cultum dei. in matrimonio enim gētilium est proles / sed non bonum prolis. Quandoq̃ bonum est sacramētum supra expressum. qđ saltez excusat a culpa coitū. Sciendum tamē q̃ quatuor de causis finalibus cognoscāt vxor scilicet causa prolis vel reddendi debiti. vel vitande incōtinentie vel libidinis explende Quibus primis modis potest esse meritorium vxorem cognoscere ⁊ sine omni peccato. Quarto modo peccatum est veniale. si cōiugali eā affectu cognoscat nec eam cognosceret nisi sua esset. Si autem ex tam feruēti libidine q̃ etiā si non sua esset tamen eam cognosceret mortale est. vehemens enim amator vxoris adulter est. Sicut autē cum predicatione apostolorum meritoria / erat pluuis manus gloue ⁊ erat veniale. sic cum vir sanctus meritorie cognoscit vxorem ⁊ ei placet delectatio. peccatum veniale est cū opere meritorio. Si vero displiceat sine omni peccato est. debet tñ lauare vt intret ecclesiam: quia bonarum mentium ē ibi culpam cog. ⁊ cetera. Illud autē grego. Concubitus coniugalis non potest fieri sine culpa. sic exponitur id est vix potest. Non ē autem in omni coitu coniugali libido: quia libido est voluntarius appetitus delectandi. ⁊ licet delectatio moueat ad illicitum non tamē ad illicitum sensualitatis sed rationis cui ꝺa eam refutat non est peccatum. Preterea illa delectatio que caret modo ⁊ ordine malum q̃dem est sed non culpe imo pene. Pena enim ē rationis q̃ non obedit ei suum inferius Item si aliqua ante carnalem copulam vouet q̃ intrabit claustrum. cum teneatur non coire i huiusmodi nō videtur bonum prolis Contra. bonum prolis ē de essencia matrimonij. quia ad hoc est institutū. ergo sine hoc non est matrimonium. item ibi non est fides thori. Nos autem dicimus q̃ ibi sint omnia bona matrimonij. secundū exigentiā matrimonij. Unde hec tenetur reddere debitum nō absolute sed saluo iure superioris. ideoq̃ non est ꝓplexa si vir petat debitum: quia debet adherere mandato superioris: cui tenetur absolute Si aūt per violentiam corrumpatur iam non potest intrare religionē nisi de consensu mariti. sicut nec consecrari potest. ⁊ licet priuus deberetur ei aureola ⁊ post non. tamen non punitur in hoc in q̃ non deliquit. q̃m̃ã aureola nō est ꝑs premij. Ex summa fratris raymundi

Nota q̃ bonum prolis nō dicitur ipsa ꝓles que quādoq̃ queunt ꝓpter hereditariam successionem. sed spes vel desiderium quo proles ad hoc queritur. vt religione informet. Nōn multi habent prolem qui non habent bonum prolis. nec ideo tamen desinit esse coniugium Itaq̃ duo prima bona quādoq̃ committant̃ interdum quandoq̃ non. Tertiū vero inseparabiliter adheret q̃ diu durat matrimonium.

De his qui contrahere possunt ⁊ de effectu coniugij. Capitulum. lxxvij.

QUESTU aūt contrahere matrimoniū ois homo q̃ cōsentire potest in coniugalē affectum ⁊ carnis copulam nisi prohibeat̃ expresse Hoc ideo dixi: quia ille qui caret vtroq̃ testiculo consentire non potest. similiter furiosus q̃diu est in furore constitut⁹. Nam si habet dilucida intervalla. ⁊ aliquādo redit ad sanam mentem ⁊ nubere potest. ⁊ testari ⁊ omnia que alij possunt. Sed ⁊ inter absentes potest per procuratores contrahi matrimonium. Effectus vero matrimonij est q̃ ex quo semel est inter aliquos nunq̃ desinit esse. etiam si alter coniugum efficiatur hereticus. Nec potest alter alterum dimittere nisi causa fornicationis. Sed si tunc dimittit. maneat sine cōiuge vel reconcilietur. Item alius effectus est quia mulier potestatem sui corporis non habet sed vir ⁊ ecōuerso. Unde postquā est inter illos secuta carnal̃ copula nec religionē potest alt̃ eligere altero inuito. nec contrā etiam ꝓfiteri Est et alius effectus quia cōpellendus ē vir reddere debitū vxori. licet nunq̃ cognouerit

eam · et econuerso non obstante affinitate
vndecunq; superueniente·

De speciebus coniugij· Ca lxxviij·

MATRIMONIJOM aliud legitimum est · aliud clandestinum legitimum est quando ab his qui ī femīnam potestatem habere videntur vxor petitur et a parentibus sponsatur·et legibus dotatur a sacerdotibus ut mos est benedicit & a panimphis custoditur et solemnitez acā pitur· Si aliter p̄sumitur non coniugū· sed adulteruum uel fornicatio dicitur/et tunc di citur clandestinum · non tamen intelligas q̄ non possit sine solemnitatibus huiusmoī·verū esse matumonium Sed loquit canon secūdū id qđ ecclesia p̄sumit·eo q̄ probau non po test· ul' dic q̄ in hoc sacramento sicut m alijs quedam sunt ptinentia ad substantiā· ut con sensus de p̄senti qui solus suffiat· Quedā ve ro ad ōcorem & honestatem ut solemnitates predicte sine quibus verum est coniugum & legitimum quantū ad virtutem·sed non quā tum ad honestatē·Unde cōsulendum est tali bus in foro penitentie·ut de nouo consentiāt uel recognoscant et approbent publice in fa ce ecclesie qđ occulte fecerūt·et faciant peni tentiam·quia scandalisauerūt ecclesiam·& ex posuerunt se magno piculo·Posset enim alt alterum dimittere quando vellet·et de facto cum alio contrahere·et sic in adulterio ꝓpter defectum probationis impune quantum ad ecclesiam militantem manere · Item matu monium dicitur initiatum p consensum de p senti·pfectum autem siue consumatum p car nis copulam· Inter beatam virginem et io seph verum fuit matumoniū · quia secundū augustinum ꝓposiut se pseueraturam virgi nem·nisi deus ei aliter reuelaret· cōmittens ergo virginitatem suam diuine dispensatio ni consensit in carnalem copulam·non illam ap petendo/sed diuini inspirationi in utroq; obe diendo Postea simul cum viro labijs votum expressit/et uteroq; in virginitate permansit· Fuit etiam illud coniugum pfectum ꝓpter triplex bonum nuptiarū · Unde augustinus prolem cognoscimus xp̄m dominū·fidem qa nullum adulterium·sacramentū quia nullum diuorciū·Bolus ibi nuptialis concubitus nō fuit·quia in carne peccati sicu nō poterat sine pudenda concupiscentia carnis · que accidit ex peccato·sine qua conćpi uoluit qui futu rus erat sine peccato·Quidam etiam dicunt matumonium initiatum p sponsalia de futu ro·ratum p consensum ō p̄senti·consumatū p carnis copulam· Item matumoniū aliud legitimum et non ratum/ aliud ratum et nō legitimum/aliud legitimum et ratum·Legi timum non ratum est qđ legali institutione et prouide moubus non contra iussionem domini contrahitur·et hoc etiam inter infide les inter quos non est matumonium ratum· quia sine fide fit· Et sic intelligitur quod ait augustinus·non est ratum coniugum quod sine deo est·Ratum & non legitimum est qđ inter fideles legitimas tamen psonas·sed sine legitima solemnitate contrahitur·hoc est ra tum·quia indissolubile · Legitimum autem et ratum est inter fideles si tamē sit debita so lemnitate contractum·

De his qui impediunt et dirimunt matri monium et primo de errore persone·
Capitulum lxxix·

NODECIM tamen sunt im pedimenta que impediunt matrimo nium cōtrahendū/ et dirimunt iam contractum · si tamen precedunt matumo nium· quoniam consensum cōiugalem exclu dunt· si vero sequantur non dirimunt· Hec autem his quatuor versiculis continent· Er ror condicio/votum/cognatio/crimen· Cul tus disparitas/ius ordo/ligamen/honestas· Si sis affinis si forte coire neqbis· Hec socia anda vetant cōnubia iuncta retractant· Pre ter ista vero xij·que impediunt *et dirimunt* matrimonium· alia duo sunt que *impediunt* contrahendum·sed non dirimunt contractū· scz tempus feriarum·interdictū ecclesie·In de versus ecclesie vetitum nec nō tempus feri arum·impediunt fieri p̄mittunt facta teneri· Error persone ex sui natura non ex consti tutione ecclesie sicut pleraq; matumonialem consensum excludit·quoniam qui errat non consentit·et errantis voluntas nulla ē· Sed ad hoc qđ erret aliquis ul' aliqua cōsentiendo. in vnum/quem putat alterum·necessarium ē· q̄ p uisum/ uel auditum / uel famam habeat aliquam noticiam illius absentis p̄sone·quā credit istam p̄sentem· quia in mentus ignō tum / nec affectum/ nec consensum dirigere possumus · Itaq; non consentit in p̄sentem

seo in illam quã presentẽ esse putat. ⁊ sic non est matumonium. quõz in persona erratur. Si vero nullam noticiam habeat mulier de persona absente. non erat in ea seo decipit. vbi gratia. Si aliquis anglicus veniat ad nobilẽ mulierem. dicens se filium regis anglie cuius noticiam nullam habeat. ⁊ contrahit illa cum eo credens eum esse filium regis. nõ impedit matumonium quia non fuit error persone. seo potius qualitatis que non impedit sicut error persone. Siquidem vna persona melius seruat bonum matumonij. quod est fides q̃ alia. Seo q̃ pulcra melius seruet q̃ turpis vel diues q̃ pauper rarissime contingit. Preterea vbi est error persone non est consensꝰ nisi sub condicione. vnde nec fuit matumoniũ inter lyam ⁊ iacob in primo concubitu Nec fuit peccatum: quia ignorantia excusauit peccatum a toto. Nec etiã peccauit lya q̃mã instinctu spiritus sancti sic primo tradita est. Et nota q̃ licz error psone non impediat benedictiõem vt patet in benedictione iacob tñ impedit matumonium: quia ꝓpue benedicat deus qui non erat. vnde scriptum est Inuocabunt nomẽ meum super filios israhel. ⁊ ego benedicam eis. matumonium aũt est opus hominis.

De impedimento condicionis. Ex summa fratris raymundi. Capitulum. lxxx.

IMPEDIMENTUM conditionis introductum est ab ecclesia. in fauorem libertatis. De quo breuiter sciendum q̃ si libera mulier contrahit cum seruo vel liber cum ancilla scienter tenet matumonium. Si vero ignoranter nullum est matumonium nisi postq̃ cognouit eius condicionem consensit in eam verbo vel facto scilicet per carnalem copulam Item nota q̃ error dicti uoluntatis cõdicionis seruilis scilicet impedit matumonium contrahendũ ⁊ diuimit cõtractum vt dictum est sed non error patris vel melioris. Nam quia nõ decipit nõ habet qõd ei obsistat. Et si omnis contradicentibus ⁊ inuitis inter seruos contracta sunt matumonia non sunt propter hoc dissoluenda/ debita tñ ⁊ consueta seruicia nõ minus debent adhiberi. Ex summa magistri herberti. Quia seruus non habet potestatem sui corporis impedit ideo seruitus matumonium. quia sine voluntate omnimodi nõ potest transferre omnimodũ sui corporis in mulierem. Ex summa fratris raymundi.

Circa condicones autem que apponuntur in desponsationibus est distinguendum. quoniã aut condicio est honesta. aut inhonesta. Itẽ si honesta aut necessaria aut voluntaria. Si vero est turpis siue inhonesta aut est contra substantiam siue naturam matumonij aut nõ Condicio honesta ⁊ necessaria est que si non apponatur nihil agitur/ vt quando fidelis cũ infideli contrahit ea condicione vt conuertat ad fidem. Honesta ⁊ voluntaria est q̃ honeste potest appon ⁊ non appon vt contraham tecũ si pater meꝰ voluerit. vel si deus mihi centum libras. Hec si apponatur suspendit sponsalia vsq̃ in euentum condicionis etiam si interuenerit iuramentum. nisi interim consensus de presenti vel carnalis copula fuerit subsecuta. quoniam tunc dicitur verum matumonium esse inter eos. eo q̃ videntur a cõdicione ꝓposita recessisse Condicio inhonesta contra naturam seu substantiam matumonij est cum dicit. Contrahe tecũ si generatiões prolis euites vel donec inuenias aliam honore vel facultatibus digniorem. aut si p̃ q̃stu aduulterãdam te tradas. hec si apponat nihil agitur. inhonesta condicio. vero contra naturam matumonij est cũ dicit. Contrahã tecũ si furtum feceris vel si hominem interfeceris Hec si apponat infringenda est vel pronon adiecta habenda. ⁊ tenent sponsalia siue matumonium.

De impedimento voti. Ca. lxxxi.

VOTUM est alicuius bonj cum deliberatione facta promissio vel sic Votum est conceptio bonj ꝓpositi cum deliberatiõe firmata. qua quis ad aliq̃o faciendum vel non faciendum se deo obligat. Et licet diuersa sint vota secundum diuersitatem eorum que vouentur. Votũ tamẽ cõtinentie impedit matumoniũ ⁊ diuimit Quis autem vouere possit. sciendum q̃ quilibet sane mentis nisi expresse prohibeatur. quoniã votum lege sancti spiritus inspiratur Prohibẽtur autem coniuges votum continentie emittere nisi pari consensu. ⁊ si alter vouit sine cõsensu alterius. vel etiam intrat monasteriũ reuocari potest ab altero coniuge. qõd locum habet post carnalem copulam. Nam ãte licz sit matumoniũ p̃ verba de p̃senti inter eos cõtractũ. potest alt̃ alto inuito ⁊ renitẽte intrare

religionē·⁊ alt remanēs in seculo cōtrahere
Item seruus inuito domino vouere non po
test nec monasticam vitam eligere· Itē pue
ri siue puelle si votum emiserunt ante temp9
pubertatis/qō est in puero xiiij annorum in
puella xij· pater et tutor revocare possunt
absq; peccato · Alioquin si non revocaue =
runt cum ad legitimam etatem venerunt/post
ea firmum manebat et ratum·Votum sim=
plex est qō simpliciter emittitur · professio
vera uel p̄sumpta monachatus/votum facit
solemne· Item solemnisatur votum p sacu
ordinis susceptionem· Simplex votum impe
dit matrimonium contrahendum tantū ·vo
tum vero solemne impedit contrahendum ⁊
diuunt iam contractum·

De cognatione carnali Ex summa fratris
Raymundi· Capitulum lxxxij·

COGNATIO triplex est car
nalis sc̄z et spūalis et legalis· Car
nalis alias duas p̄cedit naturalit·
et consanguinitas appellatur· Consanguini
tas est vinculum p̄sonarum ab eodem stipi=
te descendentium carnali ꝓpagatione contra
ctum· Stipitem dico illam p̄sonā a qua ali
qui duxerunt originem· sicut adam fuit sti=
pes chaym et abel/et filiorum qui ab eis pro
cesserunt· Linea est ordinata collectio per=
sonarum consanguinitate coniunctarum/ab
eodem stipite descendentium/diuersos grad9
continens· Linee sunt tres/prima est ascen=
dentiū a quibus originē traximus/ sicut pat
mater·auus/auia·pauus ꝓauia·abau9 ab=
auia· Secunda descendentium/qui duxerunt
originem a nobis sicut filius filia/ nepos nep
tis/pronepos proneptis/abnepos abneptis
Alia est transuersalium seu a latere venien=
tium · a quibus non duximus originem/nec
ipi a nobis·ut frater sororꝰ filij duorum fra
trum/qui dicuntur patrueles·Vel duarum
sororum/qui dicuntur consobrini·et eorun=
dem filij et nepotes · Due linee descendentes
vnam faciunt transuersalem·ut apparet ī hoc
exemplo·Filij duorum fratrum attinent sibi
linea transuersali· et quilibet eorum recta li=
nea descendit ab auo eorum cōmuni· Secun
dum leges autem quelibet persona facit gra
dum · sed secundū canones in transuersali li=
nea due persone faciūt gradum· vtputa duo
fratres sunt in primo gradu secundū cano=
nes·qui sunt in secūdo secundum leges·Filij
duorum fratrum in secundo·qui sunt secun=
dum leges in quarto·et sic de singulis· Sed
quantum ad p̄sentem materiam/sufficiat hec
diffinitio· Gradus est habitudo distantium
p̄sonarū qua cognoscitur quota generatio=
nis distantia due persone inter se differunt·
Gradus ita computantur in linea ascendenti
pater et mater sunt in primo gradu·auus ⁊
auia in secūdo/ ꝓauus et ꝓauia in tercio/ab
auus et abauia in quarto· Indescendenti ve
ro hoc modo computantur·filius et filia sūt
in primo gradu·nepos et neptis in secūdo
ꝓnepos et ꝓneptis in tercio · abnepos ⁊ ab
neptis in quarto · In transuersali linea ita
computantur secundū canones·duo fratres
in primo gradu/ filij duorum fratrum in se=
cundo/nepotes eorum in tercio/ꝓnepotes in
quarto·Ultra quē gradum nulla hodie con
sanguinitas/sicut nec olim ultra septimū gra
dum ꝓgreditur· Verū si alique p̄sone attī=
nent sibi in vna p̄te in secundo uel tercio gra
du·in alia vero in quinto/poterunt contra=
here·quia semper standum est remotioni per
sone in cōsanguinitate· In hoc enim casu re
motior persona extra metam consanguinita
tis existit · Unde iam non attinet illi· deniq;
regulariter semper debet iudicari pro matri
monio nisi contra matrimonium ius inuenia
tur expressum·

De cognatione spirituali· Ca lxxxiij·

COGNATIO spiritualis est
ꝓximitas proueniens ex sacra=
menti datione uł ad id tentione·ut
ecce baptizat sacerdos puerum·tu eum susci
pis·uterq; vestrū est eius pater spiritualis·
Species cognationis spūalis sunt tres / vna
dicitur compaternitas·que attenditur inter
patrem spiritualem pueri et carnalem·Alia
dicitur paternitas·que est mē illum qui susci
pitur/et eum qui suscipit· Tercia fraterni=
tas·que est inter filium tuum spiritualem et
filios tuos carnales Due sunt species cōpater
nitatis· vna directa· scz cum ego suscipio de
sacro fonte filium tuum·uel ipsa meum· Et
istam nunquā potero in uxorem habere Alia
indirecta·quando vnus coniugum postquā
sunt vna caro effecti/filium alioꝝ suscipit·
In hoc enim casu ambo parentes infantis
compatres efficiuntur·etiam alterꝰ cōiugum

qui non suscipit·quoniam communicant sibi coniuges actiones· Tã directa compaternitas q̃ꝑ in directa matrimonium impedit contrahendum ⁊ diumt iam cõtractũ· Dolet autem queri an aliquis duas commatres habere possit in uxores unam post aliam· Deo refert utrum compaternitas precedat matrimonium uel sequatur· Si precedit matrimonium uel saltem carnalem copulam licite potest: quia per unionem carnis sequentem· non transitur ad unionem spiritus precedentem · Si uero sequitur/distinguitur·⁊ ipsa distinctio quatuor his uersibus cõprehenditur· Que mihi uel cuius mea natum fonte leuauit· Dec mea cõmater fieri mea non ualz uxor· Siqua mee natum non ex me fonte leuauit· Danc post fata mee non mee uetabor habere· Nunc uidendum est de paternitate que attenditur inter suscipientem ⁊ susceptũ nunquam potest esse matrimonium inẽ tales Similiter nec potest laycus uel cleric9 in minoribus ordinibus constitutus matrimoniũ contrahere cum illa q̃ꝑ suis manibus baptizauit · De fraternitate spirituali sciendum q̃ omnes filij duorum compatrum·siue ante cõpaternitatem geniti sint siue postea · possunt legitime matrimonialiter copulari ·excepta illa persona·qua mediante compaternitas ẽ contracta· Nam illa persona nunquã potest copulari alicui filiorum patris sui spiritualis Queritur si filius sacerdotis uel alterius uiri qui baptizauit puellam possit cõtrahere cum ea quã pat eius baptizauit· Respondeo neq̃ quam·imo etiam si contractum fuerit matrimonium separandum est· Ex summa magistri herberti· De tribus ergo speciebus cognationis spiritualis dantur tres regule · Prima est·q̃ uir ⁊ mulier spirituali proximitate sibi coniuncti·non possunt inter se contrahere· Secunda est·compater uel commater cum filijs commatris ⁊ cõpatris possunt contrahere·excepta illa psona ꝓpter quã cõtracta est spiritualis proximitas·Tercia est filij uel filie compatrum uel commatrum possunt inter se cõtrahere exceptis personis illis ꝓpter quas contracta est spiritualis proximitas· Ex summa fratris raymundi· Pertua uero sacramenta tantum contrahit spiritualis cognatio scilicet per catheclsmum baptizmum ⁊ confirmationem· Illa tamen que contrahitur per catheclsmum adeo exilis ẽ ⁊ inualida q̃ uix impedit matrimoniũ contrahendum·nunquam autem diumt contractũ·

De cognatione legali· Ca·lxxxiiij·

COGNATIO legalis ẽ q̃dam proximitas ex adoptione puenies Adoptio est extranee persone in filium uel nepotem uel deinceps assumptio legitima Species eius sunt due·una dicit arrogatio/alia simplex adoptio ·Arrogatur ille qui sui iuris est id est qui non habet patrem· uel si habet·emancipatus est·⁊ transit in potestatem arrogantis ⁊ ista fieri debet auctoritate principis·Adoptat ille qui est in potestate sui patris· ⁊ ideo nõ transit in potestatẽ adoptãtis·hoc fit ipero magistratus·Adoptare potest paterfamilias qui sui iuris est·⁊ qui generare potest·Nam qui generare nõ potest ut spado uel frigidus non potest adoptare· Item nec ille qui minor est·xx· annis· misi iusta causa intueniẽte·Mulier uero adoptare non potest nisi ex rescripto principis in solacio filiorum amissorum ei concedat·Do test adoptari quilibet tam masculus q̃ꝑ femina dummodo sit minoris etatis patre adoptiuo ita q̃ filius eius naturalis esse possit·Effect9 adoptionis est ut ille qui adoptatur·p omia quasi filius habeatur· ita etiam ut ab intesta to succedat· Item arrogatus ⁊ eius filij uel nepotes·si quos in potestate habet·transeunt in potestatem arrogantis qđ nõ est in eo qui adoptatur· Item arrogator tenet reliquere filio arrogato quartam partem omnium bonorum que habet siue in testamento ·siue eũ uelit emancipare· Sed adoptator adoptiuo nihil tenetur relinquere nisi uelit· Species adoptionis sunt tres·Prima quasi descendẽtium attenditur inter me ⁊ patrem adoptatorem ⁊ filiam meam uel neptem adoptatã· Secunda quasi ex latere uenientium inter filium meum naturalem ⁊ filiam meã adoptiuã· Tercia scz legalis affinitas inter me ⁊ uxorẽ filij mei adoptiui·similiter inter filium meum adoptiuum ⁊ uxorem meam·Cognatio legalis in secunda specie impedit matrimoniũ quã diu sũt i eiusdem patris potestate· In prima uero ⁊ tercia omni tẽpore impedit idistincte

De impedimento cumunis· Capitulum·lxxxv·

RIMIN multa sūt que impediunt matumonium contrahendū ꝓpter eoꝝ enormitatē sicut est incestus. Item ille qui uxorem suam interfecit aliam acapere nō debet. item ille qui rapuit sponsam alterius. Item q̄ infidiando matumonio ꝓpuum filium de sacro fonte suscepit. vt possit puuare coniugem carnali debito et copia sui. Item ille qui interfecit prebiterꝝ Itē solēnit penitens. Generaliter tñ si huiꝰmodi adolescētes sunt ⁊ timeāt de incōtinentia eorum. ecclesia eis debet concedere nubendi licentiam et quāuis multa sint cumina que impediunt matumonium contrahendū/nulla tñ sunt q̄ cōtractū diuimāt nisi tua. Primū ē q̄ si aliquis adulterat cū aliqua cōiugata. et ipsa uel ipse machinatus fuerit in mortē viu ipiꝰ adultere uel in mortē uxoris ipiꝰ adulterii. cū effectu ut simul cōtrahāt pꝰ ea cōtrahere nō debēt. ⁊ si cōtraxerit separāde sunt. Secūs si p̄stat fidē adultere q̄ ducet eā post mortem legitimi eius maruti uel uxoris eius adulteri. Tertius ē qñ presentialit eā ducit et cum ea contrahit. qđ plus ē q̄ fidē dare. deducēdo itaq; debent separari. qđ intelligendum est cum ambo sciebant impedimentū quando sic contraxerunt. Si enim alter ignoret. tunc credens illum cum quo contraxit esse solutum / posset cum illo esse post mortem legitimi ? et hoc ꝓpter bonam fidem quā habuit. Determinatū ē autē iure nouo q̄ siue añ fidem data/fuerit matumoniū de facto contractum/siue postea. legitima tamen supstite cognouerit eam/debent omnio separari.

Ex summa magistri Verberi. Illis ergo qui peccant contra bonum matumonij. et non contra essentiam potest infligi pena ne contrahant. si tamen contrahunt contractū est. Illi vero qui peccant contra essentiam matumonij in eodem debēt pmiri. Unde qui sua viuente cum alia cōtraxit/mortua p̄ma cogitur remanere cum secunda si ipa velit. Tunc enim primus consensus habet effectū Si vero ipsa non vult/nō est matumoniū.

De dispari cultu Ex summa fratris Raymundi. Capitulum lxxxvi.

E DISpari cultu distingue. q̄ aut fidelis contrahit cum infideli/iudeo scz pagano uel heretico. aut infideles inter se. aut fideles/et postea labitur alter eorum in heresim. in primo casu nullum est matumonium. Sponsalia tamen potest fidelis cum infideli contrahere. sub condicione ut infidelis conuertatur ad fidem. In secūdo casu scz cum coniuges sunt infideles verum ē matumoniū. Sed si alter cōuertatur ad fidē alter remaneat in iudaismo uel in gentilitatis errore. si infidelis non vult cohabitare fideli. uel si vult cohabitare non tamen sine iniuria uel blasphemia nominis xp̄i. uel ut eū pertrahat ad infidelitatem. uel ad aliud mortale peccatum. In istis tribus casibus/contumelia creatoris soluit ius matumonij circa fidelem/et ideo potest contrahere fidelis. Si vero infidelis vult cohabitare fideli sine aliquo predictorum. fidelis si vult ei cohabitare bene facit. quia hoc monet aplus ad corinthios. si autē nō vult nō est cōpellendꝰ. Tamē illa viuente non potest contrahere. quoniam durat matumoniū. Quid si iudei uel pagani cōtraxerunt cum consanguineis secundum utꝰ suos. nūq̄d pꝰ cōuersionē remanebūt talit copulati Dicas q̄ sic. nisi cōtraxerit in gradibꝰ diuina lege phibitis Et si infidelis plures habens simul uxores conuertitur. prima tantū est uxor eius. et ideo illam solam potest retinere. Actor. Quod autē dicat apostolꝰ q̄ siquis fratrum in ē fidelis habet uxorem infidelem. et hec consentit habitare cum illo/non dimittat illam. non est p̄ceptū sed consilium scōm glo. posset eam enim licite dimittere ꝓpter fornicationem spiritualem. Sed apostolus consuluit non dimittere ꝓpter duo. scz ut p uirum fidelem mulier infidelis lucrifieret. et ne gentiles ꝓpter separationem coniugij vocatum cristi abhorrerēt Esdras etiam iussit iudeis uxores alienigenas dimittere quas duxerant. Responsio quod autē dicit hic / et hic consentit habitare cum illa. intellige cū suppletione. scz sine iniuria et blasphema xp̄i. nec ut eam trahat ad infidelitatem uel mortale peccatum. In tali enim casu debet eam dimittere. et potest etiam contrahere cum alia. quia ut dicit ambrosius/non debetur reuerentia coniugij ei qui abhorret auctorem coniugij. Contumelia inquit creatoris soluit ius matumonij/circa eum qui relinquitur vt non possit accusari si alij copuletur. Infidelis autem discedens et in deum et in matumonium peccat Itaq; non ē fides seruanda coniugij ei qui a deo recessit/ne audiret nomen xp̄i. Si vero ambo crediderunt

per cognitionē dei confirmatur matrimoniū
siue coniugium. Ex summa fratus rayamundi. In tertio casu scilicet quādo fideles contrahunt inter se. ⁊ postea alter labit in hereſim. vel infidelitatis errorem. nō potest contrahere qui relinquitur. non distincto an interuenerit carnalis copula vel. nō quia matrimoniū fidelium est ratū. ⁊ ideo nullo casu superueniente potest dissolui.

De metu vel coactione. Ca. lxxxvij.

METUS vl coactio intercedit. non potest consensus locum habere. ⁊ per consequens nec matrimonium. Vis est maior rei impetus qui repelli nō potest. Metus est instantis vel futuri periculi mentis trepidatio. Coactio seu vis. alia leuis alia violenta. Leuis non excludit consensum matrimonialem ſ violēta. scilicet cum quis capitur vel trahitur multis duāt vel ligatur. Item metus alius cadit in constantem virum alius non. Ille qui cadit in constantem virum excusat ⁊ excludit consensum matrimonij. vt metus mortis ⁊ corporis cruciatus. Item metus stupri ⁊ seruitutis. Istos quatuor duobus versibus comprehendas. Excusare metus hos posse puta quia nesās. Stupri siue status verberis atq; necis. Item nota q talis metus caderet in virum qui non diceretur cadere in alium: qa non est ueri simile hominem clare dignitatis in vrbe timuisse. vel q rex parui militis metum timeat. Tamen si apertissimas ꝓbationes habeat. repellitur presumptio que contra eum est. ⁊ sic iudex secūdum diuersitatem ꝑsonarū ⁊ locorum iudicabit qualis sit metus. ⁊ iudicabit matrimonium aliquod vl nullū. Item mulier que stetit per annum ⁊ diuidium cū marito. cum consensit in carnalem copulam non debet postea audiri si allegat metum. vel violentiam. Cleuci m quatuor minoub9 ordinibus constituti nisi sint in aliqua religiōe que continentiam profitetur licite possunt cōtrahere. Si vero in sacris ordinibus: non possunt. ⁊ si contraxerint separabitur.

De ligatione ⁊ publica honestate. Capitulum. lxxxviij.

INQUAM DERO alliga tus vxori. potest vel potuit accipere aliam nisi cui diuina reuelatione ⁊ instinctu spūs sancti reuelatū fuerit sicut patriarchis. Cū si vxor credit virum mortuum ⁊ contrahit cum alio. dic q quādiu ita credit nec ille reuertit excusat ab adultерio ⁊ fornicatiōe ꝓpter ignorantiam facti. ⁊ filij si quos ex secū do suscepit iudicantur legitimi. Sed statim cum reuertitur primus debet recedere a secū do ⁊ redire ad primum. Q; si non reuertitur credit tamen eum viuere non exigat debitum a marito quem accepit: sed ei exigēti reddat. Item pone q vir iuit in exercitu contra sarracenos vel in regiōem longinquā nec reuertitur ⁊ nescitur vtrum sit viuus vel mortuus quid faciet vxor: dic q quantuncunq; iuuencula sit contrahere non potest donec sit certa de morte mariti. Sed qualiter certificabitur. Respondeo q per iuramentum illius sub quo militauit. Vel etiā sociorum qui mortem eius bene nouerunt. Cum autē vt dicit apostolus mortuo viro liberata sit mulier a lege viri. videtur q vxor lazari non tenebat ei quādo fuit resuscitatus. sed cōtra. ad hebreos ix. Ne ceperunt mulieres de resurrectione mortuos suos. Respondeo non tenebat. quia solutum fuit in morte vinculum matrimonij. Q; autē dicitur acceperunt ⁊ cetera Hoc factū est de honestate non de necessitate. ⁊ oportebat interuenire nouum consensum. ⁊ sic nouum erat matrimonium Sed secundum hoc videtur q si aliquis religiosus qui fecit professionē vsq; ad mortem. suscitaretur absolueretur a professione ⁊ posset manere in seculo. Cōtra. donum gratie debet prouocare ad melius. Respondeo non est simile quia vinculum matrimonij est ad homines sed vinculū professiōis ad deū. Est enī spiritus creati ad priatum in creatum. ⁊ quia extrema indissolubilia sunt. ideo ⁊ vinculum indissolubile. Unde tenetur ad illud religiosus quandiu potest. Ex summa fratus ryamūdi. Publice honestatis iustica contrahit ex desponsatione. Puta si aliquis desponsauit puellam. vij. annoꝝ vel vltra. ⁊ licet eam non cognoscat tamen nullus de consanguinitate eius potest eā habere in vxorem nec ipse aliquam eius consanguineam.

De affinitate. Capitulum. lxxxviij.

AFFINITAS est proximitas personarum ex carnali copula veniens · omni carens parentela·

Ex copula carnali ideo dixi· quoniã tam p fornicariam copulam q̃ p legitimam contrahit affinitas Ex psona igit̃ addita cõsanguinitati per carnis copulam contrahitur· quia omnes mariti consanguineariũ mearum sunt mihi affines · in primo genere affinitatis ⁊ in illis gradibus in quibus uxores eor̃ attinent mihi· quia siqua est mihi in secundo gradu consanguinitatis / maritus eius est in primo genere affinitatis et in secundo gradu · Et si qua est mihi in tercio gradu / maritus eius est mihi in primo genere affinitatis / et in tercio gradu ⁊ sic de ceteris gradib9· quoniam gradus cõputantur inter affines· respectu consanguinitatis tantũ· Et qõ dicitur de maritis consanguinearum mearum· idem per omnia intelligas de uxoribus cõsanguineor̃ q̃ ego similiter sum eis affinis in eodem genere et in eisdem gradibus· Item omnes consanguinei uxoris mee sunt mihi affines in primo genere affinitatis· et in eisdem gradibus in quib9 sunt cõsanguinei uxoris· et omnes mei cõsanguinei simili modo sunt affines uxoris mee in primo genere affinitatis ⁊ in eisdem gradib9 in quib9 sũt mihi cõsanguinei· Dabebat autẽ olim ꝓhibitionẽ usq̃ ad septimũ gradũ· hodie vero usq̃ ad q̃rtũ gradũ inclusiue· sicut ipa cõsanguinitas· Nota q̃ si psona q̃ tibi est affinis per appositionem generat filiũ de cõsanguineo tuo· filius ille est tibi cõsanguineus et non affinis · Si vero de extraneo nihil tibi attinebit· Per appositionẽ tibi ideo dixi · quoniam si tibi est aliq̃is affinis p tui appositionem· id est qõ tu appositus sis consanguinitati ei9· si generat filium / ille erit tibi affinis sicut parens suus in eodẽ genere / sed in alio gradu· Item nota q̃ licet moriatur cõsanguine9 q̃ mediãte cõtrahit affinitas / p sona que supviuit remanet affinis· Itẽ cõtrahitur affinitas ut dictum est non solum p matrimonialem sed etiam p fornicarium coitũ· dum tñ ordine nature· Secus autem si extra ordinem· hoc est extra uel circa vas debitum aliquis poluerit aliquã· quia talis pollutio criminosa sit et damnabilis· nisi facta fuerit matrimoniali consensu· Ratio autẽ huius nec facit sanguinis commixtionem / nec carnis unitatem p quã contrahitur affinitas· Idẽ credo si inuasit clastrum puerus / nõ tamen pertenit ad consumationem operis·

De impotentia coeundi. Ca xc.

INTER impedimenta matrimonij impossibilitas coeundi maxime obtinet locum· quoniã ex sui natura potius q̃ ex constitutione ecclesie impedit matrimonium· et est vicium animi uel corpis vel utriusq̃ quo quis impeditur alij carnaliter cõmiscere· Species ei9 sunt plures · nam alia est naturalis impotentia ut est frigiditas in viro / artatio ĩ muliere / defectus etatis ĩ puero· Alia accidentalis ut castratio / maleficiũ· Itẽ naturalis alia tpalis / alia perpetua Tẽporalis est que in puero impedit· quia quãdiu inest ei / non potest contrahere· Perpetua vero que est in frigido / impedit matrimonium contrahendum / et dirimit iam contractũ De artatione mulieris dic / q̃ licet fit a natura / si tamẽ potest ei subueniri beneficio medicine / ul̃ p assiduũ vsum cum homine conuenientis state / non impedit matrimonium aliter autem et impedit et dirimit· De accidentali dicendum / q̃ castrati quia inepti sũt ad reddendum debitum / matrimonium contrahere non possunt· sicut nec pueri· et si contraxerunt diuidendi sunt · Maleficium si est tpale nullum prestat impedimentum matrimonio· si vero perpetuũ impedit et dirimit·

Frigidus quidem nullam mulierem potest cognoscere· nec mouetur ad voluntatem coeundi· sed maleficiatus potest alias cognoscere / preter illam cum qua maleficiatus ẽ· Et ideo cum celebratur diuortium racione frigiditatis non datur licentia viro q̃ ducat aliã Et si duxerit scõm matrimonium separatur· et restituit̃ primũ· quoniam apparet decepcionem fuisse ecclesiam· Idem est si separat̃ ꝓpter artationem mulieris· et ipa nubit alij· si vero ꝓpter maleficium sepatur utriq̃ datur licentia nubendi· Si autem mulier ꝓclamat et dicit q̃ vir eam cognoscere non potest · et vir dicat q̃ sic · et iuramento firmauerit q̃ eam cognouerit· standum est iuramento viri / ꝙa caput ẽ mulieris / nisi mulier ostendat se virginem p aspectum corporis· Porro deficientibus ꝓbationibus / si etiam ambo coniuges ꝓfiterentur contra matrimonium / non esset ꝓpter hoc ab ecclesia separandum· tum quia non nulli inter se cõtra matrimonium vellẽt colludere · si sue confessioni crederent esse

ſtandum tum ꝓpter fauorem matrimonij.

De his que matrimonium impediunt ſed non diuumunt. Ca.xci.

MOX vero impedimenta ſupi9 numerata ātequam matrimonium cōtrahatur interuemētia ſeruatis diſtinctionibus ſuper quolibet impedimento pertractatis.impediunt matrimonium cōtrahendum ⁊ diuumunt iam contractum. Sed ſi poſtea ſequantur.non impediunt nec diuidūt Cetera vero impediūt contrahendum ſed nō diuumūt contractum.que ſunt tēpus feriaꝝ ⁊ interdictum eccleſie. In tēpore quidem feriarum cōtrahi poſſunt ſponſalia ⁊ etiam matrimoniū ſolo conſenſu ſed traductio vxoris nuptiarum ſolemnitas.⁊ carnalis copula prohibentur. Tempus illud taxatum eſt ab aduentu domini vſq; ad octauam epiphanie.⁊ a.lxx.vſq; ad octauam paſce.⁊ tribus ſeptimanis ante feſtum iahānis baptiſte de quib9 determinatum eſt hodie ꝙ inūpiunt tribus diebus ante aſcenſionē ⁊ protenduntur vſq; ad octauam penthecoſtes Sequitur de interdicto eccleſie quando ſcilicet aliquis ꝓhibet contrahere cum aliqua:quia forte dicatur ei9 conſanguinea vel affinis vel ſponſa alterius vel ꝓter aliud.illi quorum matrimoniū mt dicitur non debent contrahere.Sed ſi contrahunt niſi aliud impedimentum perpetuum impediat poſſunt ſimul permanere. ⁊ non ſunt ſeparandi niſi ad temp9 vt agant pēnitentiā quia mandatum eccleſie contēpſerunt.Hanc vt diuerſa circa matrimonium pericula euitētur ſtatutum fuit in cōcilio generali vt cum matrimonia fuerunt contrahenda in eccleſijs per preſpiteros publice ꝓponatur.cōpetenti termino pfīito. vt infra illum qui noluerit ⁊ valuerit legitimum impedimentū apponat. ⁊ ipſi preſpiteri nihilominus inueſtigent. vtrum aliquod impedimentum obſiſtat.Cū autem apparuerit probabilis coniectura cōtra copulam contrahendam.contractus indicatur expreſſe. donec quid fieri debeat ſuper eo.manifeſtis conſtituerit documentis.

De diuortio. Capitulum.xcij.

EC IERO coniunctio nec ſeparatio matrimonij facēda eſt/niſi aliquibus agentibus ⁊ teſtificātib9

Nota ꝙ ſi quis cōfeſſus fuerit in iudicio qđ actor proponit/ſtandum eſt confeſſioni eius/ niſi per confeſſionem illam fieret preiudiciū matrimonio de quo agitur vt. etiā alteri matrimonio timetur tunc colludium. Si vero interogatus in iure negat qđ ꝓponitur.probare debet qui ꝓponit.⁊ ſi non probat ſuccūbit. Item ad omnia quis reſtituendus eſt de quib9 probauit ſe ſpoliatum. Item ſi mulier dicat ſe habere virum ſuſpectum ꝙ eam ledat.⁊ veriſimilem cauſam ſuſpicionis oſtendat. ad officium iudicis ſpectat iubere cauere ſibi ſufficienti cautione. ꝙ mautus tractabit eam in lecto.in menſa ⁊ in ommibus ſicut vir tractare debet vxorem.⁊ ꝙ non ledat eam i perſona ⁊ vel in rebus. nec aliquo modo dehoneſtabit eam ſalua tamē correctione honeſta mautali. Et ſi mulier non confidit de iuramento viri cautionē debet pſtare quā magis timet ſcilicet pignoraticiam vel fideiuſſoriam ſub promiſſa pena. Quilibet poteſt accuſare matrimonium ad plenum diuorcium celebrādum qui non prohibetur. Cum autem iam vſq; ad gradum quartum prohibitio coniugalis copule ſit reſtricta. ſi quis contra prohibitiōem huiuſmodi preſumpſerit copulari nulla longinquitate defendatur amor.cum diuturnitas temporis non minuat peccatum. ſꝫ augeat. Mautus poteſt accuſare vxorem ⁊. dimittere propter formicationem. ⁊ econuerſo. Iſta cauſa extenditur ad formicationis ſuſpicionem violentam. verbi gratia. Si probatum eſt ꝙ fuit ſolus cum ſola/nudus cum nuda in eodem loco iacens et hora ſecreta. Item credo ꝙ extenditur ad cumē ſodomiticum.intelligendum eſt etiam idem ꝺ ſpirituali formicatione. Sed propter carnalem ſemel commiſſam poteſt vir dimittere vxorem/et vxor virum / ꝓpter ſpiritualem vero/non ſi velit ſe corrigere. Sunt tamen quidam caſus in quibus adultera non poteſt accuſari a viro. Primus ſi etiam ipe conuincitur formicari. Secūs ſi ipe proſtituit eam Tertiꝰ eſt cū ipa credebat virum defunctum et nupſit alij. Nam mart9 rediens tenet eā recipere/non obſtante tali adulterio.niſi ſteterit ſcienter cum ſecundo mauto poſtq̄ primus venit. Quart9 ſi cognita fuerit latenter ab aliquo quē credebat eſſe ꝓpriū. Quint9 eſt ſi fuerit vi oppreſſa. hoc autem intelligo de vi abſoluta. Sext9 ē quādo reconciliauit eam ſibi poſt adulterium cōmiſſum. uel eam

publice adulterantem retinet ī consortio ma
trimonii. Septimus ē q̄ si aliquis infidelis con=
iugem infidelem dimittat/dato sibi libello re
pudij·et illa nubat alij secundū votum suum·
si ipe conuertatur ad fidem ipe tenetur eam
recipere non obstante q̄ ab alio cognita sit
cui se coniunxerat·nisi aliter fuerit fornicata
Effectus huius accusationis est/q̄ si mariꝰ
probat qđ intendit·uel mulier hoc confiteat
nisi mulier replicet cōtra eum aliquē de pre
dictis septem casibus/ absoluitur ab eius co
habitatione·⁊ a seruitute qua sibi tenebatur
et habitū religionis ea multa sumere potest
et in seculo sine ea viuere potest·Sed tñ cō=
tinere tenetur quādiu illa viuit·

De filijs legitimis et illegitimis·:·
Capitulum xciij·

LEGITIMOS filius est qui
de legitimo matrimonio natus est
uel de eo qđ in facie ecclesie legiti=
mum reputatur·quāuis ī veritate matrimo
nium non fuerit· Quando scz ambo cōiuncti
sunt bona fide credentes se legitime copulatos
uel dūmodo alter eorum tantum hoc credat
Nam si mulier alicui coniugato nubat bona
fide/credens eum solutum·et ex eo filios susci
piat legitimi iudicantur·et utriq̄ parenti suc
cedunt· Siquis autē clandestina uel interdi
cta coniugia inite p̄sumpserint in gradu pro
hibito·etiam ignoranter·soboles de tali con=
iunctione suscepta prorsus illegitima censen=
da est· de parentum ignorantia nullum habi
tura subsidium·cum illi taliter contrahendo
non exptes scientie uel saltem affectatores
ignorantie vicentur· Dau modo proles il
legitima est censenda si ambo parentes impe
dimentum scientes legitimum· p̄ter omne mē
dictum/etiam si inconspectu ecclesie contrahe
re p̄sumpserunt· Item nota q̄ quadruplex
ē status filioꝝ Alij sunt naturales et legitimi
ut sunt illi qui de vxoribus procreant· Alij
naturales tantum ut filij concubine scz qui ō
soluto et soluta nascuntur/que posset esse vx
or· et alij sunt legitimi tantum ut adoptiui·
Alij nec legitimi nec naturales qui spurij di
cuntur ut illi qui de adultezio uel incestu nati
sunt· Sequitur qualit̄ non legitimi legitimā
tur·Primus modus ē p̄ subsequens matri=
monium·Nam siquis habet naturales filios
de aliqua·et postea cōtrahit cum ipa· filij i ā
nati legitimantur·sed si spurios habet nō effi
cuntur legitimi· Secundo fit p̄ specialem in=
dulgentiam domini pape· hi duo modi secun
dum canones reperiuntur·Sunt et alij q̄dē
secundum leges·vnus est: si pater offerat fi
lium naturalem cure impatoris ⁊ fiat curia
lis · Scōus si pater decedens in testamento
eum nominat legitimum hꝛedem · et ipse
postea offerat principi testamentum · Ter
cius ē si nullo filio legitimo existente patre
defuncto ipse naturalis filiꝰ se ipsum offert·
Quartus si pater in publico instrumento uel
cum tribus testium subscriptione scripto ·
nominet eum filium nec adiecerit naturalem
Prodest autem filios esse legitimos·: qui suc
cedunt in omnibus bonis parentum·Natu=
rales autē filij in sexta p̄te hꝛeditatis patris
succedere possunt· Spurij vero ⁊ qui ex dam
nato sunt coitu omni prorsus benefitio exclu
duntur·Dec de sacramentis veteris ac noue
legis p̄pter illam iacobi sententiam qua lega
lia reuocata sunt breuiter huic hystorie inter
serui·Nunc ad ipsam hystoriam redeamus·

De epistola apostolorum ⁊ cronica annoꝝ
p̄tri ⁊ pauli·Comestor· Ca·lxxxxiiij·

LITIGIT ergo consilium iaco
bi apostolis ⁊ seniorib9· ⁊ cōmuni
consensu elegerunt viros per quos
mitterent epistolam cum paulo ⁊ barnaba
iudam scilicet ⁊ syleam· Cunq̄ descendissent
antyochiam·cōgregata multitudine dederūt
eis epistolam Et audita consolatiōe de iugo
legis non imponendo sibi gauisi sunt fratres
de gentibus·Non est autem hic pretereun=
dum quia de prefato ascensu suo in ihꝛusa=
lem pro dirimenda lite pretaxata scribit apo
stolus ad galathas in hunc modum·Deinde
post annos xiiij·scz a conuersione mea ascen=
di ihꝛosolimam cum barnaba assumpto tito
et contuli cum eis euangelium qđ p̄dico in=
gentibus·Ex quo anno numero colligitur
quia eodem anno quo paulus ascendit ihꝛo
solimam ·scz quartodecimo a cōuersione sua
petrus ascendit romam·et eodem anno sedit
in cathedra episcopali in qua sedit xxv· ānis
xiiij vero·et xxv·xxxix dedunt·xx autem
quinto a promotione beati petri in sedem ro
manam / scz vltimo anno neronis passi sunt
petrus et paulus et sic xxxix a conuersione
pauli Unde colligit paulū ad fidē cōuersum

eodem anno quo passus est dominus/cū con
stet petrum ⁊ paulum xxx·a passione dom̄i
m̄ anno: qui fuit vltimus nerom̄s·passos esse
martirum· Si autē quādoq; legatur paul9
conuersus ad fidem ij·anno a passiōe domm̄
intelligendum est·ij· emergenti·tamen eodē
vsuali sicut alibi determinatum est·xijij·ergo
anno a passione domm̄ sālicz ijij·āno· Clau
dij·ascēdit petrus romā ⁊ sedit in kathedra
episcopali x·anm̄s sub claudio qui regnauit
xiiij·anm̄s·⁊ Nero post eum totidem anm̄s
Primo quidem sedit in antyochia vij·anm̄s
in sede episcopali·qō necessario de vij illorū
xiiij· oportet mtelligi: qui a passione domm̄i
fluxerunt vsq; ad eius promotionem in sedē
romanam Post vij·aūt ānos q̄b9 sedit i sede
antyochena ·consilio domm̄i de iherosolima
ascendit romam: sed in ascensu transijt per an
tyochiam·vt confirmaret subditos suos ī fide
⁊ vt haberet in cromis substituit euodium
in sede anthyocena·

De hoc q̄ paulus petrum corripuit·
Capitulum·xcv·

In HOC transitu per antyochiam petrus
redargutus est a paulo: quia comedens cum
quibusdam fratribus de iudea/timens eos mo
lestare discernebat ab eos·⁊ ita cogebat gētes
exēplo suo iudaizare Actor · In hac aūt
reprehensione secundum glosā augustini cō
mendatur firmitas ⁊ cautas pauli· ⁊ humi
litas petri: qui cum primus pastor ecclesie a
domino mstitutus sit/talem obiurgationem
a posteriore pastore sālicet paulo pro salute
gregis libenter sustinuit· ⁊ m hoc exemplum
posteris prebuit/laus itaq; iuste libertatis m
paulo·⁊ sancte humilitatis in petro emituit ·
De hac autem reprehensione dissentiunt·au
gustinus ⁊· ieronimus sicut ⁊ de legaliū post
xp̄m obseruatione·ihero m̄mus enm dicit le
galia post resurrectiōem xp̄i non debuisse ab
aliquo ob iudeos seruari·sed petrum multum
hoc fecisse ne iudeos āmitteret·nec m hoc di
cit eum peccasse: quia bona mtētione hoc age
bat/licet illi peccarent qui quasi eius exēplo
iudaizabant·Nec veram illam fuisse repre
hensionem: sed simulatoriam·⁊ dispensatoriā
sālicet vt per hoc scirent gentes non esse iu
daizandum videntes tātum m hoc apostolum
reprehendi·Augustinus autem dicit petrum
seruasse illa legalia/non dispensatorie·ꝫ vere
⁊ licere: quia tam sibi q̄ alijs conseruis ex iu
deis licebat ea tunc seruare ita tamen vt spes
m eis non ponerent Distinguit enim tuplicē
statum legalium ·Onum m quo fuerunt q̄si
viua sālicet ante passiōem domm̄· Tunc enī
omnes iudei tenebātur ea seruare ex p̄cepto
Secundum m quo fuerunt quasi mortua/ꝫ
nondum sepulta sālicz a passione domm̄·ex
quo dictum a domino fuit consumatum est
iohanm̄s xxix vsq; ad fidei reuelationem ma
nifestam·Hoc enim tempore permissum erat
ea obseruare iudeis: quia mater mortua cum
honore erat ad tumulum deducenda·⁊ sepe
lienda ·non tamen erat sub precepto·nec iā
aliqua veritas futura subesse credebatur q̄a
iam erat exhibita·Veraū ī quo fuerūt mor
tua ⁊ sepulta sālicet post fidem reuelatam·ex
tunc enim neq; precepta sunt neq; permissa
sed omnio prohibita·ne cineres matris sepul
te de tumulo eruantur quod esset fedum ⁊
horribile·Q ergo petrus habuit discretionem
in cibis·non fecit dispensatione secundū augu
stinum: quia hoc licebat ei simpliciter tunc·⁊
etiam ommbus iudeis cōuersis· Similiter re
prehensio ista petri secundum augustinū non
fuit dispensatoria sed vera· Peccabat enī pe
trus in caute vitando minus scandalum ⁊ di
mittendo maius·⁊ dicitur q̄ peccauit venīali
ter sālicz ex ignorantia quia simplici mtentio
ne hoc agebat Videt autem augustin9 veru9
sentire quā ihero m̄mus ad minus de hac re
prehensione sālicet q̄ fuerit vera non simula
toria nec dispēsatoria Hoc enim dicit text9
aperte q̄ reprehensibilis erat ⁊ q̄ non recte
ambulabat ad veritatem euangelij ·nec cre
dendum est hic aliquo modo apostolum mē
titum fuisse·maxime cum ī doctrina religiōis
secundum augustinum nullo modo mentien
dum sit·

De euangelio petri qō marcus conscripsit·
Eusebi9 de hystoria ecclesiastica libro secūdo
Capitulum·xcvi·

EJTOR cum rome urbi clarum ver
bi dei lumen fuisset exortum· symom̄s magi
tenebre cum suo auctore restincte sunt· Ser
mo aūt veritatis ⁊ lucis qui p petrum predi
cabatur·vniuersoz mentes placido illustra
uit auditu ·ita vt cottidie audiētib9 eū nulla
vnquam satietas fieret Onde nec auditio ei9
ola suffecit: sed marcū discipulū eius omib9

precibus exorauerunt vt ea que ille verbo p̃
dicabat ad perpetuam eor̃ communicatiõem
habẽdã scripture traxeret q̃ dñs fouscp hui9
cemodi vbi meditatiõib9 pmanezet·nec pu9
obsecrando resistũt· q̃p q̃ orauerãt ipetrarẽt
Et hec fuit causa scribendi·et secundum mar
cum dicitur euangelium·Petrus vero vt p
spiritum sanctum religiose se spoliatum com=
perit/furto delectatus ẽ/fidẽ eor̃ p hoc deuo
tionem q̃p considerans/ factum q̃p cõsumauit
et imperpetuum legendam scripturam eccle=
sijs tradidit. Jeronimus in libro de illus
trib9 vius. Assumpto itaq̃p marcus euã
gelio qđ ipe confecerat pzexit ad egiptum
Et primus allexandrie xp̃m annuncians/cõ
stituit ecclesiam tante doctrine et vite conti=
nentia · vt omnes sectatores custi ad exem=
plum sui cogeret·demq̃p philo dissertissimus
iudeorum/ videns allexandrie primam eccle=
siam adhuc iudaizantem·quasi in laudem gen
tis sue librum super eorũ conuersatione scu=
psit·et quomõ lucas narrat ihersolime cre
dẽtes omia habuisse cõmuia·sic ille qđ alex
andrie sub marco ficu doctore cernebat me=
morie tradidit.

De Romanis pontificib9 a Petro usq̃p ad silvestrũ Ex cronicis Romanor̃ pontificũ. Capitulum xcvij.

ETRVS igitur apostolus fili9
iohannis de bethsaida galilee/ post
passionem domini ante episcopatũ
sedit ecclesie primceps quatuor annis·postea
tenuit episcopatum antiochie septem annis
deinde venit romam ibiq̃p xxv annis ponti=
ficatum tenuit · et papa esse cepit anno dnī
xlo· Sedit autẽ impante tyberio/post gaio
caligula/ post claudio / post nerone sub quo
martirium passus est· Linus cepit anno do
mini lxx · sedit annis xij · impante galba/p9
vespasiono/post tyto· Cletus cepit anno do
mini lxxxij sedit annis xij · impante domici=
ano· Clemens cepit anno domni xciiij·sedit
annis ix · imperante domiciano/post nerua ·
Anaclet9 cepit anno domini cij· sedit annis
ix imperante traiano·De isto tacet· Euse=
bius in cronicis · et dicit q̃p anacletus ipe est
cletus· Sed damasus papa in cronica roma
norum pontificũ quã scribit Jeronimo ponit
eor̃ pro duobus· et dicit q̃p cletus fuit natio
ne romanus·anacletus autem grecus· Hõ
solum autem in hoc sed in alijs plurubus cro
nica eusebij ab aliorum cronicis videtur dis=
crepare·Euaristus sedit annis ix · Alexan
der ãnis x· Sixtus x· Telesforus xi· Ygin9
quatuor·Pius xi·Anicetus xi·Soter ix·
Eleuther xv·Victor x·Zepherin9 viij·Ca
lixtus vi·Orbanus iiij·Pontianus vi·An=
ter9 trib9· Stephanus vij·Sixtus ij·Dyoni
sius vi·Felix iij·Eutician9 vno· Gaius xi·
Marcellinus viij·Quo martirum passo int
persecutiones dyocleciani et maximiani vaca
uit·pontificatus annis septem·Postea sedit
Marcellus v·Eusebius vij ·Melchiades iiij·
Silvester xxiij·Hic constantinum impato=
rem baptisauit qui et pacem ecclesie reddi=
dit· Nam ante vigente psecutione pene om
nes pontifices qui in sede romana prefuerũt
martirum subierunt.

Cathalogus ceterorum vsq̃p ad innocentiũ quartum. Capitulum xcviij.

OST beatum silvestrũ sedit mar
cus annis ij· Julius xv· Liberius
vi· Felix i· Damasus xviij· Siri=
cius xv · Anastasius iij · Innocencius xij ·
Zosimus i·Bonefacius iij·Celestinus viij·
Sixtus ix·Leo xxi·Hylarius vi· Simpli=
cius xv Felix viij·Gelasius iiij·Anastasius
vno·Symachus xvi·Hormisda xviij·Jo=
hannes ij·Felix iiij·Bonefacius ij· Johan
nes ij·Agapitus mensibus xi·Silverius mẽ
sibus v · Vigilius annis vi · Pelagius iiij·
Johannes xij·Benedictus iiij·Pelagius x
Gregorius dyalogus xiij·Sauinianus vno
Bonefacius mensibus viij Bonefacius ãnis
vi·Deusdedit iij·Bonefacius vi Honorius
xij·Severinus duobus·Bonefacius vi. Jo
hannes vno·Theodorus vi·Martinus sex·
Eugenius tribus· Vitalian9 xij Adeodat9
iiij·Donus vno·Agato ij Leo mensibus x
Benedictus mensibus x· Johannes anno i·
Conon mensibus xi·Sergius ãnis xiij·Jo
hannes iij· Johannes ij · Sisinnius diebus
xxv·Constantinus annis vij·Gregorius xv
Gregorius x·Zacharias x·Stephanus v
Paulus x·Stephanus iiij·Adrianus xxiij
Leo xx·Stephanus vi·Paschalis vij Eu=
genius iij·Valentinus xi· Gregorius annis
xvi·Sergius iij·Leo viij· Benedictus an=
nis ij·Nycolaus ix·Adrianus iiij· Johs x

Marinus i· Anduanus i· Stephanus xiiij·
Formosus iiij·Bonefacius diebus xv· Ste
phanus i·Romanus mẽsibus iiij·Theodor9
diebus xx· Johannes anms ij· Benedictus
iiij·Leo mensibus i·Xpofor9 mensibus vi
Sergius anms vij·Anastasi9 ij·Dando mẽ
sibus iiij·Johãnes anms xiiij·Leo mensib9
vi·Stephanus anms ij· Johãnes iiij· Leo
ij·Stephanus iij· Marinus iij· Agapit9 ix
Johãnes viij·Leo i·Benedict9 ij·Domn9
de suu i·Johannes v· Benedict9 i·Benedi
ct9 anms viij· Johannes mensibus viij· Jo
hãnes mensibus iiij·Johãnes anms x·Gre
gorius i· Johannes mensibns x· Silvester
anms iiij·Johannes qui vocatur sygo men=
sibus v·Johãnes qui vocatur fanassus ãno
i·Sergius qui vocatur osporo iij·Bñdictus
frater alberici maior anms xi·Johãnes fra
ter eius ix·Benedictus qui vocatur theophi
latus xiij· Silvester sauimensis episcop9 die
bus lv·Gregorius qui vocatur iohãnes gra
tianus anms ij· Clemẽs qui vocatur sugeu9
mẽsibus ix·Damasus qui vocatur pops xxiij
Victor ij·diebus Leo sanctissimus qui voca
tur brunus anms v· Victor ij·Stephanus
qui vocatur fredericus mensibus vij·Bene=
dictus bellioznẽsis episcop9 mensibus ix·Ni
colaus qui vocatur gerardus anms ij·Alex
ander qui vocatur anshelmus anms·xi·Gre
gorius qui ꝯ hildebrandus anms xij·Victor
qui ꝯ desiderius cassinensis abbas mensib9 iiij
Vrbanus iiij·diebus·Calixtus secundus an
ms xi·Paschalis secund9 xix·Gelasius secun
dus xiij·Celestin9 ij9 mensibus v Luci9 iij9
mensibus xij·Eugemus vij·Anastasius iiij·
i· Adrianus quartus vi· Alexander ter =
cius xxij·Lucí9 terci9 iiij·Vrbanus terci9 i·
Gregorius octauus mẽsibus ij9·Clemẽs iij9
anms ij·Celestin9 tercius anms vij Innocẽ
cius tercius ix·Honorius tercius xi·Grego
rius nonus anms·xiiij·Post hoc dissensione
facta in ecclesia romana vacauit sedes anms
xij· Celestinus tercius diebus xvi· Porro
innocentius quart9 ad huc sedet in cathedra
qui iam sedit anms ij Nunc ad beati petri tẽ
pora redeamus·

De quodam miraculo mare magdalene·
Capitulum·xcix·

INTER CETERA sanctorum mira
cula legitur ꝙ cum beata maria magdalene
ballatam venisset·ꝯ maximam gratiam pre=
dicationis haberet: interrogauit eam quidã
nobilis: si fides quã ꝓdicabat firma esset Cui
illa vere inquit firma est cottidianis miracul
ꝯ predicatiõe nostri magistri petri apostoli:
qui rome presidet roborata· Tũc ille ꝓmisit
ꝙ crederet ꝯ baptizari se faceret ·si ei filium
a deo impetraret· Non ꝓpter hoc inquit re=
manebit In ipso autẽ tempore vxor eius cõ
cepit · ꝯ ille gaudens consilio magdalene ad
sanctum petrum cum vxore iter aggressus ẽ
Sed cum erat in mari: ipsa partu peruclitãs
defuncta est quã cum naute ꝓicere in mare
vellent· vir ab eis extorsit vt ad vicinũ saxũ
nauigantes eam sibi sepelire ꝓmitterent· Cũ
ergo puerum viuentem cum matre defuncta
opertos pallio reliquisset· ꝯ cum dolore maxi
mo transfretãs sancto petro qõ acciderat re
tulisset· respondit ei petrus: nil tibi deus ab=
stulit qõ restaurare nõ possit· Tũc ille ĩ ver
bis huiusmodi plurimum confortatus· dod9
in fide ꝯ baptizatus· post annum redire disp
suit ꝯ nauigans permittentibus nautis ad ꝑ
dictũ saxum diuertit· Et statim vidit puerũ
cum lapillis ludentẽ ·ꝯ ad matrem quasi ter
rorem fugientem· Igitur gaudens pater ad
matrem cucurrit·ꝯ eam veste sua optime or
natam inuemens quasi de somno excitatam ·
quomodo ei fuerit iquisiuit· cui illa ·Optime
inquit mihi semꝑ fuit Nam ꝯ vobiscũ vbiꝙ
ꝓrexi·ꝯ doctrinam apostoli vobiscum audiui
ꝯ sic admuicem mirati sunt · ꝯ gaudentes ad
ꝓria redierunt·

De aguppa filio herodis aguppe ꝯ dissẽsiõe
pauli ꝯ barnabe· Comestor Ca·c·

INO quo ascendit petrus ab
antyochia romam scilicet quarto
anno claudij erat quidã ꝓcurator
in iudea volens sibi vsurpare per violentiam
potestatem constituendi summum pontificem
ꝯ mutandi pro arbitrio suo·Videntes iudei
ꝙ non possent ei resistere cum missent nun
cios romam · erat ibi aguppa filius herodis
aguppe: quem pater discedens in manu gaij
dimiserat· Iste audiens ꝙ causa populi age
ret·iterscessit pro eis ꝯ obtinuit Tũc rescrip
sit gai9 ꝓcuratori ·vt ab hui9 ex actio ne de
sisteret·ꝯ iudei significauerũt ei vt mitteret
eis aguppã·ꝯ faceret eũ tanquã regẽ domi·
Ipse autem misit eum in iudeam non tamen

reddidit ei totam terram patus· qui totum
regnum auitum obtinuerat sed dedit ei gala
aditdem regionem et potestatem constituēdi
summū sacerdotem in ihrusalem p arbituo
suo quā negauerat pcuratou· Iste fuit a=
guppa m cuius regnū de iudea imminente ex
ddio ihrusalem ab āgelo pmoniti secesserūt
sicut habemus super mathæum· Sed nunc p
sequamur de paulo et barnaba· qui adhuc de
morabantur ī antiochia euangelizantes p9
aliquot dies visum est eis comodum reuerti
p duitates in quibus predicauerant verbū
dei · et visitare fratres et confirmare eos in
fide· Barnabas quidem voluit habere in co=
mitatu suo iohannem qui cognominat mar=
cus· Paulus autem noluit dicens quia ī fō
te adei constitutus nimis tepide steterat· et
quia timore mortis a pdicatione destiterat
quando sc3 a pamphilia descendens reuersus
ē in ihrusalem· Idcoq3 non erat assumend9
ad pdicationem ne alios malo exemplo lede
ret · Et facta est dissensio ita ut discederent
abinuicē Et excusant eos sancti quia non dis
senserunt odio commoti· sed a spiritu sancto
ad hoc excitati· ut diuisi in pluubus locis pre
dicarent· et plures lucufacerent· Barnabas
autem assumpto marco nauigauit cyprum·
Ex eo quidem q noluit eū dimittere perpen
ditur fuisse eius cognatus· leguntur autem
fuisse consobrini· Paulus autem profectus
est assumpto sylea et pambulabat dliciam et
syriam· et postea venit in derben et lystram ·
vbi erat xpianus nomine thymotheus filius
mulieris vidue uel iudee natus de patre gen
tili · cui phibebant testimoniū religionis om
nes fideles qui erant lystus/ hunc constituit
paulus episcopum eoz Sed circundidit eum
pro tollendo scandalo iudeorum· ne sc3 scan=
dalizarentur q habberent episcopū in circun
cisum · nō q legalia post veritatem euangelij
essent necessaria· paulatim tamen non subito
iudeis erant tollenda·

De prouincijs a quibus prohibiti sunt a spi
ritu sancto et de helena regina· Ca ci·

ORTEA duxit secum paulus
thimotheum· et ptranseuntes per
duitates pdpiebant obseruan de=
creta apostolorum et seniorum/qui erant in
ihrusalem· et ecclesie confirmabant et multi
plicabantur · Transeuntes autem frygiā et
galacie regionem· volentes ire i asiam mino
rem/prohibiti sunt a spiritu sancto· qui scie=
bat corda hominū qui tunc non essent credi=
tuu· Noluit ergo spiritus sanctus sanctum
dari canibus· et impios de contemptu pre=
dicationis grauius damnari · Voluit etiam
has puincias alijs apostolis reseruari Phi=
lippus nanq3 et iohannes pdicauerunt i asia
mnou· Lucas ī bithinia· a qua simlit a spi
ritu sancto sunt prohibiti · Eugenes etiam
reddit terciam causam· dicit enī quia deus p
uidens seruis alimoniam corpalem ab huius
modi prouincijs discipulos prohibuit· ppter
illam sc3 maximam famem· in qua helena sus
tentauit fratres pauperes qui erant in ihru
salem· que facta ē quarto anno claudij Hec
fuit hec mater constantini· sed regna abige=
norum · cui9 amore captus rex abigenorū
frater eius duxit eam in vxorem· et cōcepit
ex eo· Et cum nocte dormiret cum ea/et po
suisset manum suam super uterum pregnan=
tis/ab eo audita est vox in hunc modum· vi
de ne ledas puerum/quia magnus ventурus
est in mundū· Qui natus et diligenter nutu
tus/mortuo patre adhuc puer/factus ē rex
Cōmendatur ī multis· quoniam audiēs vnū
deum coli a iudeis/coluit eundem· et suscepit
circundsionem et ritus iudeorum· Dui9 ma
ter helena veniēs ihrusalem/inuenit fratres
fideles media laborantes · quia erat tempus
famis/& emit granum vndequaq3· quia attu
lerat argenti copiam ad emendum et susten
tauit eos· Que dum adhuc esset in iudea/nū
ciatum est ei q mortuus est filius eius· & sta
tim redijt· et fecit extrahi cadauer filij de se=
pulcro· et reportauit in iudeam· et fecit non
longe a ihrusalē extrui duo mausolea · In
altero reposuit corpus filij· et precepit cum
mortua esset in altero corpus suum reponi·
et sic factum est· et adhuc apparent vestigia
mausoleorum · et putant multi decepti/ esse
mausoleum helene matris cōstantini·

De transitu Pauli in macedoniam·
Capitulum cij·

OM autem pertransissent misiam
paulus et socij eius venerunt tro=
adem· et ostensa est paulo visio per
noctem· apparuit enim ei vir macedo io ē an
gelus illius gentis assimulat9 viro macedoni
puetate lingue uel forma speciali · stans et

ꝛpꝛecans eum ⁊ dicens. Transiens in mace
doniam adiuua nos. hoc ait angel9. assumpta
persona macedonum. vt autem visum vidit.
statim quesiuimus ait lucas illuc ꝓficisci Dic
enim primo ostendit lucas se fuisse comitem
pauli. forte nunc primo adhesit ei. Nauigã
tes autem a troade recto cursu venimus sa
mothracham ⁊ sequenti die philippis que est
prima ciuitas macedonie: que ⁊ metib9 amau
quot. Et exeuntibus nobis ad orationem.
obuiauit nobis quedã puella habens spiritũ
phytonicum questuosa dominis suis: qa mul
tum pꝛestabiebant emolimentum ex diuinatio
ne ipsius. Et hec subsecuta clamabat dicens
Isti homines sunt serui excelsi dei: qui ãnun
ciant nobis viã salutis. ⁊ sic clamabat multis
diebus forte spiritu sancto. spiritum phyto
nicum vt per eam verum loqueretur vrgẽte
Conuersus aũt paul9 expulit eum dꝛ puella
videntes hoc dominii eius apprehenderũt syleã
⁊ paulum. et offerentes eos magistratibus
dixerunt. Isti conturbant ciuitatem nostrã
cum sint iudei. predicantes nouam quandam
religionem quã non licꝛ nobis suscipere. cum
simus romani. Jam enim decretum erat a ro
manis. vt nullus deus de nouo coleret/ nisi
approbante senatu. Et cucurrit aduersꝰ eos
magistratus. scissisq; eorũ tunicas flagellatos
miserunt in carcerem. Sed ꝓ dei prudentiam
liberati sunt ⁊ custodem carceris cum omni
domo sua conuerterunt. sicut in actibus ple
nius legitur. Et exeuntes transierunt per ly
diã. ⁊ visis fratribus cõsolati sunt eos ⁊ mꝛe
profecti venerunt thessolonicam. ibiq; cõuer
sa est dꝛ iudeis ⁊ gentibus multitudo magna.
Zelantes autẽ iudei assumẽtes quosdam ma
los de vulgo cõgregauerunt ciuitatem aduersus
eos. fratres vero per noctẽ dimiserũt paulũ
⁊ syleam in beroam. ⁊ multi de beroensibus
crediderunt. Audientes iudei qui erant thes
salonice. ꝙ a paulo predicaretur in beroe.
venerunt illuc conturbantes multitudinẽ ⁊ statim
dimiserũt paulũ fratres vt iret vsq; athenas

De conuersione anthenensium. Ca. ciij.

IBI DISPUTABAT cum
paulo epicurꝰ ꝙ ponebãt felicitatem hominis
in sola corporis voluptate. ⁊ stoyci ꝙ in sola
animi virtute. Itaq; inter se dissentientes. in
impugnatione apostoli vnanimiter consentie
bant. Et apprehensum deduxerunt ad aryo
pagum id est ad vicum martis in quo scilicet
erat templũ martis. quam anthenenses singu
los vicos denominauerant adijs quos ibi cole
bant. ⁊ aryoth dicitur mars. Erat aũt vicꝰ
excellentior aryopagus: quia ibi erat curia
magistratuũ ⁊ scole liberalium artium. Stãs
ergo paul9 in medio aropagi dixit/ viri anthe
nienses. per omnia vos iudico superstitiosos.
Pretereuens enim ⁊ videns simulacra vestra.
inter ceteras vidi aram cuius supscriptio erat
hec. ignoto deo. Cui enĩ aris supponeba
tur tytulus. indicãs cui essent dedicatẽ. hunc
inquit deum ignotum annuncio vobis Dic ẽ
deus qui fecit mundũ ⁊ omnia que in eo sunt
in quo viuimus mouemur ⁊ sum9. quomodo
autem hec ara illi deo consecrata est. nostrũ
est supplere. Die enim dominice passionis vi
dentes philosophi qui athenis erãt tenebras
factas supra vniuersam superficiem terre/ nõ
potuerunt causam earum inuenire in natura
libus causis. Tandem ad hoc inducti sunt vt
dicerẽt. ꝙ deꝰ nature patiebatur. ⁊ dixerũt
athenienses. Constituamus aram illi deo. ⁊
dedicata est ara ⁊ superpositus est tytul9 ig
noto deo. Et cum vellent offerre holocausta
⁊ victimas illi deo ignoto. dixerunt philoso
phi. Bonorum nostrorum non eget sed fa
cietis genuflexiões ante ipsius aram. ⁊ suppli
cabitis ei: quia non querit oblationem pecca
torum. sed deuotionem animarum. Dunc
deum ignotum annunciabat eis paulus asse
rẽs eum mortuum fuisse. ⁊ resurrexisse ascẽ
disse in celum ⁊ in fine orbem iudicaturum.
Et cum predicaret resurrectionem mor
tuorum quidam irridebant. quidam vero di
cebant Audiemus te de hoc iterum. quidam
etiam adherentes ei crediderunt.

De conuersione sancti dyonisij et libris eius Capitulum ciiij.

NTER hos etiam fuit aropagita dyoni
sius Nam dũ adhuc cum eo disceptauerant
forte transit cecus coram eis. et ait dyonisi9
paulo. Si dixeris huic in nomine dei tui vi
de/ et viderit/ statim credam. Sed ne utaris
verbis magicis ego tibi ꝓscribebam formam
verborum hanc. In nomine ihu xꝓi nati de
virgine crucifixi/ mortui/ qui resurrexit/ ascẽ
dit in celum vide. Et ut tolleretur omnis su
spicio/ precepit paulus dyonisio ut ipe eadẽ

verba proferret. Qđ cũ fecisset statim cecꝰ vidit. et dyonisius se credere confessus est. Quem postea paulus ordinauit episcopum counthiorum. Actor. Hoc idem dicit beda. Sed alij verius dicũt ꝙ athenensiũ Nam alius fuit counthiorũ ut postea patebit. Iste ergo dyonisius ex phō custianus effectus et paulum super astra secutus audiuit. et ipe de celestibus archana verba/silendo ꝙ proxima/ que nobis in quatuor libus dimsit scripta. In phemio super ierarchiam. Primus liber dyonisij qui de celesti ierarchia inscribitur/diuidit eam in tertias celestium virtutũ dispositiones. Prima itaq; ierarchia continet seraphim/cherubim/thronos. Secunda dnationes/virtutes potestates. Vltima principatus/archangelos et angelos. Secundus qui ẽ de ierarchia ecclesiastica similiter diuidit eã in tres. Prima est legalis iam preterita. que pertinet ad sacerdotium veteris testamenti. qđ in varijs et valde obscurus symbolis / a moyse carnali populo distributum est. Secunda ẽ ecclesia noui testamenti. ptim symbolis visibilium sacramentorum dispsita/ptim veritatis cõtemplatione perfecta. et est finis ptrite/mitium vero future. que est tertia scz nunc inchoata ex pte in quibusdam contemplationis. perfidẽ da vero post glorian resurrectionis. quãdo visibilium sacramentorũ velaminibꝰ sublatis ipsam veritatem pspicua claritate cõtemplabimur. Tertius qui de diuinis nominibꝰ vocatur/diuinarum nominationũ virtutes cõtinet. Quartus inscribitur de mistica theologia. Actor. Ex his ergo pauca ad eius sapientie ⁊ eloquij cõmendationem. hic etiam inserere volui.

De Jerarchia celesti id est angelica Dyonisius in libus de celestij Jerarchia. ⁊. Capitulum cv.

SIc quidem secundũ me ierarchia ordo diuinus. ⁊ scientia et actio/dei forme quantum possibile simulans. et ad inditas ei diuinitꝰ illuminationes ꝓportionaliter in dei similitudinẽ ascendens. Ipm autem diuinum lumen/diuina pcussit specula clarissima et munda. receptiua primapalis luminis. Joq; itez copiose in ea que secuntur declarantia/scõm diuinas leges. Non enim hbas est sanctorum perfectionibus aut sande pfectis/opari aliquid omnio preter propria hostiarum misteria. aut sacras ordinationes. Est autem vnicuiq; ierarchiam sorti entium perfectio. scõm ꝓpriam analogiam in dei imitatione ascendere. ⁊ omniũ diuinꝰ cooperatorem dei fieri. et diuinam in seipo actionem quantum possibile est relucentem ostendere. Ordo ierarchie est quosdam purgare. quosdam illuminare. quosdam pficere/quosdã perficere. Diuina tantum beatitudo pura quidem est omni perfectione purgans/illuminans et perficiens. Omnium quidẽ cause et sup omia bonitatis ꝓprium ẽ / ad cõmunionem suam ea que sunt vocare. ut vnicuiq; eorum que sunt ex ꝓpria diffinitur analogia. Existentia igitur omnia esse eius ptipant. Sãt autem celestium essentiarum dispositiones et sup ea q̃ tantũ sunt. et sup irrõnabilit viuentia. ⁊ sup rationalia que sumus nos. Primo quidem in seipsas eorum diuinam illuminationem. et ꝓ se in nos deferunt. que supra nos sunt manifestationes Deo illi specialiter angeli dicunt qui hoc faciunt Siquis autem dixerit ex ipo increato lumine / immediate fuisse quasdam sanctorum theofanias. discat ex sacro eloq̃o quia dei occultum nemo vidit No has itaq; diuinas visiones glorioси patres nostu protecerunt ꝓ medias celestes virtutes. Onde docet sapienũ theologia / sacram legislationẽ ꝓ angelos in nos ꝓuenisse. tanquã diuino ordine hoc legaliter dsponente. ut per prima secunda in diuinum reducantur. Excellentes quidem ordines habent. et inferiorum illuminationes et virtutes. non autẽ ptipantes excellentium se sunt vltim.

De epiphania. Capitulum. cvi. ⁊

OLIGRE ergo prima ierarchia omnibus altior circa deum immediate collocatur. ⁊ primo operantes theofanie ⁊ perfectiores in eam tanquam proximam primapalius deferuntur. Nominantur autem singuli ordinum manifestatiua deiformium habituum suaq; nomine. Mobile enim eorum semper circa diuina. ⁊ incessabile ⁊ calidum ⁊ acutum ⁊ superferuidum intente ⁊ forsan intime et inflexibilis semper motiõis et suppositorum reductiue et actiue exemplatiuum tanquam recalificans. illa et resuscitans in similem calliditatem et ignem

celicum· et holocausti purgatiuum et incircũ
uelatum et ī extīguibile habentēq; sic semp
lucaformem et illuminatiuam ꝑpuetatē· omis
tenebrose obscuuficationis persequentem et
manifestatricem seraphim nominatio docet·
Ipsa vero cherubim cognoscibile eorum ꝛ de
nuō ꝛ altissime luminum dationis acceptiuū
ꝛ contemplatiuum in prima operatuce vir-
tute diume pulcutudinis ꝛ sapientissime tra
ditionis repletum· ꝛ conmunicatiuum copio
se ad secunda· ad secundam fusiom donate sa
sapientie· Ipsa autē altissmarū ꝛ cōpadaꝛ
se deum omm diligenter exaltau ignominia
subiectionis ꝛ ad summum superꝛ mundāe sur
sum ferens ꝛ omm extramitate meffabiliter
in sublimissmum ꝛ circa vero excelsum totis
virtutibus incomutabilitez ꝛ stabilitez collo
catam· ꝛ diumum super aduentus in omm ī-
passibilitate acceptiuum ꝛ deifezū ꝛ familiau
ter in diumas susceptiones apertum· Omnis
quidem iherarchie actio diuidit in partipa
tionem sacram ꝛ traditionem purgationis·
illuminationis ꝛ pfectionis· Dec ante excel
lentissme essendie que post substātificam eoꝛ
deitatem collocate ·ꝛ quasi iestmabilis ipi9
ordmate sunt non per alias sanctas essendas
sed ab ipsa deitate sanctificate in ipsam imme
diate exiguntur ommbus superemmenti vir
tute ꝛ ordme/ab his autem suppositе erudiū
tur· sicut he ab ipsa deitate· Dec ē ergo pma
celestium essendarum dispositio in circuitu dei
immediate stās· ꝛ incessanter circuiens etnā
eius scientiam·

De yperphamia· Ca·cvij·

NECTARUM autem domi-
nationum manifestatiuam domna
tionem declarare estmo· absolutā
quidem ꝛ omm pedestu dominatione liberam
anagogem nullaq; tyrannicarum dissmilitu
dmum nullo modo vmuersaliter eā in clama
tam ·liberaliter seruam domnationem et do
mnationis incessantez appetentem· et ad ipi9
naturaliter subsistentis virtutis simlitudmē
quantum possibile est seipsam et que post eā
sunt optme et speciose formantē· Ipsa vero
sanctarum virtutum fortem quandam et im
cōmutabilem viulitatem ·in omnes secundū
eorum deiformitatem operationes ad malam
susceptiōem diumarum illuminationum ei in
ditatum imbecilliter ifirmata potenter in mu
tationem dei reducta·non relīquentem sui-
met imbecallitate deiformem motum· ꝛ firmē
ferentem insuper essendalem et potentificam
virtutem et ipius ymagmem simlem virtuti
iuxta quodlibet factam· et ad ipsam quidem
vt principalē virtutem potenter conuersam
ad secundā vero virtutem dans et deiformē
prouementem · Ipsam autem sanctarum po
testatum equipotentem diumarum illumina-
tionum et virtutum· bene ornatam et incon
fusam circa diumas susceptiões ordmationū
et ordmatum super mundane et mtellectuaꝛ
potestatis non tyranmice in ea que infeuora
sunt potestatis virtutibus precipitare·/sed po
tenter in diuma post bene ordmatas reducte
et post eam deiformiter reducentis· et ad po
tentificam causalem potentiam quantum fas
est assimulate· et eam vt possibile angelis re-
uelantis in bene ornatis per ipsam ordmibus
potestatiua virtute· Dec autem media iher
archia per primam purgatur· illuminatur et
perficitur· inuemes enī hoc multociens at heo
logis expressum· Adppinquante enim tem
no captiuitatis iherusalem· vidit zacharias
vnum primorum vt estimo angelorum qui
circa deum stant ab ipo discentem de hoc ver
ba cōsolatoua· alterum vero subiectorum an
gelorum in occursum primi vemētē tanquā
ad illuminationis susceptionem· et ab ipo tā
quā a summo sacerdote eruditū docere ꝑpīā
absq; muro habi· iherusalem· Similiter in vi
sione ezechielis· angelos qui secures habebāt
diuina ordmatio imperat a puore doceu diui
num iudiciū dicens ei signa ☩ et ceta· Illis
autem Exite post eum ꝛ ceteza· Alibi etiam
dicituz· Gabuel fac istum intelligere visionē
et alibi· ingredere in medio rotarum et ceta

De yperphamia· Ca·cviij·

POST DERO celestium principū nomi
natio manifestat illud deiformiter principale
et ductiuum cum ordine sacro et principali-
bus decentissmis virtutibus· et ad superpun
cipale principium eas vniuersaliter conuerti
et alias ierarchice ducere ·ad ipm principiū
puncificum quantum possibile formau· mani
festare q; superessencialem eius ordmationē
ornatumq; puncipalium virtutum· Archan
gelorum autem ordo medius est inter punci
patus et angelos ꝛ vtrusq; communicat prin
cipatib9 quidē quia ad supessendale principiū

pmdpaliter conuertitur · ⁊ ad ipsum vt ꝑ ſ
ſibile eſt reformatur · Angelis vero: quia di
uinas illuminationes iherarchice per primas
virtutes ſuſcipiens ⁊ eas angelis deiformiter
annuncians · ⁊ per angelos nobis manifestãs
Angeli autem in celestibus essencijs · habent
angelicam ꝓpietatem et aptius q̃ꝑ puores
apud nos angeli vocantur · Iis tribus ordi
nibus tercia iherarchia consumatur · Sicut
autem primã medie preesse diximꝰ ita ⁊ hãc
terciã secunde subesse dicimus ⁊ humanis ihe
rarchijs per consequentia predicere · vt sit per
ordinem ad deum ascensus · ⁊ cõuersio · com
municatio ⁊ vnitas · Inde theologia nostrã
iherarchiam angelis distribuit · primipem po
puli iudeorum michahel nominãs · ⁊ alios gẽ
tium diuersos · Statuit enim deus terminos
gentium numerum ãgelorum dei · Vnusquisq̃
etiam ⁊ celestis ⁊ humanus animus secundũ
seipsum spirituales habet primam ⁊ medias
⁊ vltimas virtutes · omnesq̃ diuini intellectꝰ
secundum se super mundana ratiõe in tua di
uiditur silicet in essenciam virtutem ⁊ opera
tionem · Ideo omnes communi nomine ali
quando essentie aliquãdo virtutes nominant

De thearhia · Ca · cix ·

IDEARCIDIN est archanũ
bonum · rationẽ ommiũ super ratio
nabile vnitas vnifica omnis vnita
tis super essencialis essencia intellectus inuisi
bilis inscrutabilis tanquã non ente vestigio
ullo in occultam eius multitudinem puenẽ
tium · Non tamen i cõmunicabile est bonũ ulli
eorũ que sunt · sed in seipso manens sup essen
cialem collocatum · radium vniꝰ cuiusq̃ eorꝝ
que sunt ꝓportionabiliter illuminationibus
optime super manifestat · et ad possibilem sui
contemplationẽ / societatem et similitudinem
extendit · sacros ordines quantum fas est sic
diuinitꝰ desiderantes · Sed et bene ponderate
et erectum in radium eis super lucentem ex
tentos / et cõmensurabili iustarũ illumnatio
num amore cum reuerentia sacra et tpate et
sancte reuelantes ipsa sequentes thearchica
iuga · que etiam totas gubernant celestium
essenciarum sanctas dispositiones · Hec archa
na temporali silentio honorantes · et ad lucen
tes nobis in sacras eloquijs splendores inten
damus · et ab ipis in lucem ducamur ad the
archicos ymnos · In omni fere theologica
actione videmus thearchicam diuinibus lau
datam · ut monadem quidẽ / et vnum ꝓpt̃ sim
plicitatem et vnitatem supernaturalis impti
bilitatis · ex qua tanquã viuifica virtute vni
mur et ptis nostus alteritatibꝰ super mũ =
dane cõplicatis in deiformẽ monadem con=
gregamur · et deum imitantem ut trinitatem
non ꝓpter vt sussistentem tibi superessencialis
fecunditatis expressionem · ut causam eorũ
que sunt sapientẽ et bonam · quia existentia
omnia que ꝓpria natura incorruptibilia sal
ua sunt / omni armonia diuina / et sacra pul
critudine sunt repleta · Cum autem incor=
ruptibiles facti fuerimꝰ et custiformi ac bea
tissima quiete semp cum deo eamus · visibilis
quidem ipius diuine manifestationis in castis
simis cõtemplationibus repleti manifestissi=
mis splendoribꝰ nos circũlatrãtis / i visibilem
ipi9 illuiationẽ impassibili ⁊ immateriali itel
lectu ptcipantes / ⁊ super intellectum vnitatẽ
insuper apparentiũ radiorum in notis et bea=
tis experimentis ·

De amore dei= Capitulum cx ·

IDEC Hoc dicere vera ratio
quia omni ipe causalis per bonita=
tis excellentiã omia que fecit amat
et continet et conuertit · Est etiam diuinus
amor optimus / optimi per optimũ · Ipe enim
benefactor existentium amor in optimo · per
excellentiam ante subsistens non finit ipm in
fecundum in seipso manere · Mouit autem
ipm in augendum iuxta omnium genituram
excellentiam · Et ne quis vos arbitret amo
ris vocabm inogrue ad diuina trãsferre · Est
enim rõnabile et nõ stultũ virtuti intentionis
attendere · non dictionibus · nec est diuina in
telligere volentium ꝓprium · Scribit enim di
uinus ignaciꝰ · amor meus crucifixus ẽ · Mul
titudines autem non capientes vniforme di
uine et ꝓprie et vere amatorie nominationis
semetipsos impartibile et corporale et diui=
duum labefecerunt · cum non sit verus amor
sed vmbra · uel magis casus a vero amore ·
Remotum est enim multitudine singulare di=
uini et vnius amoris in quẽ cum restituitur
animꝰ absoluitur in ipso difficultas Est enim
extaticus amor diuinus · non sinens seipsos
esse amãtes · dicẽdũ ẽ excellẽtis vnitatis ama
torium motum esse simplum per seipm acti=
uum preexistẽtem in optimo et ex optimo

existentibus emanantē ·et iterū ī optīmum
conuertentem se·et infinitum seipso et carēs
principio·Diuinus amor ostenditur sicut q̄
dam eternus ciclus per optimum menarubili
conuersione circuiens ⁊ in eodem·⁊ p idipm
⁊ proueniens semper immanens ⁊ reuolutus
Hec ⁊ communis noster sanctus perfectior
io est ierotheus ex amatorijs ymnis intro
duxit·Amorem inquit siue diuinum siue an
gelicum· siue intellectualem siue animalē siue
naturalem·dicam9 ymitatiuam quandam ⁊
continuatiuam virtutem intelligimus supio
ra quidem mouētem ī prouidentiam inferio
rum ⁊ equiforma in sociabilem vicissitudinē·
⁊ nouissima ⁊ subiecta ad meliorum ⁊ super
positorum conuersionē· Iterū ait·dicamus
q̄ vna quedā virtus est simplex seipsam mo
uens ad ymitatiuam quandam tēperantiam
ex optimo vsq̄ ad existentium nouissimum·
⁊ ab illo iterum cōsequenter per omnia vsq̄
ad optimum·ex seipsa ⁊ per seipsam seipsam
reuoluens· Ipsa itaq̄ per omnia veniens ⁊
perfectissima bonitas non solas implet circa
se optimas essencias/ sed extenditur vsq̄ ad
nouissimas·his q̄dem vniuersaliter aduenēs
his autem minus·alijs vero nouissime·

De malo quid sit ⁊ vnde· Ca·cxi·

MOD per omnem modum bono
priuatū est·neq̄ est neq̄ erat neq̄
esse potest·Quod autem priuatur
bono per irrationabilem concupiscentiam·in
hoc quidem neq̄ est neq̄ existentia concupi
scit participat tamen bonum secundum ipam
vnitatis ⁊ amicicie obscuram consonantiam·
Egritudo etiam corpus defectus ē ordinis
ꝫ nō omnis·ia enī nec esset egritudo Demo
nes mali esse dicuntur eo q̄ infirmātur circa
naturalem operationem·falsa ergo conuersio
est eis malum·⁊ a connaturalibus suis egres
sio ⁊ informitas·⁊ imperfectio·⁊ impotentia
⁊ saluante eis perfectionē·virtute infirmitas
⁊ fuga ⁊ casus Quid itaq̄ est in demonibus
malum furor irrationabilis·amens concupis
centia fantasia proterua·que tamē in anima
libus nō sunt mala sed naturalia· Non ergo
malum est demonica gens quātum est iuxta
naturam·sed quantum non est·Et non mu
tatum est in eis totum datum bonum sed ipi
dato cedderunt toto bono·⁊ datas ei angeli
cas donationes / nunquam commotas fuisse
dicimus·/sed sunt ⁊ integri et clarissimi· Ita
q̄ sunt·⁊ ex optimo sūt·⁊ bonum ⁊ optimū
concupisat esse viuere ⁊ intelligere existentiū
apprentes ⁊ priuatione ⁊ fuga· ⁊ casu a cō
naturalibus sibi optimis·Dicuntur mali se
cundum q̄ non sunt · ⁊ q̄ non est appetunt·/
nihil est vniuersaliter nature contrauum ei9
aut per singula· quasi diceret ꝑm glo: Nihil
est in existētib9 qō totum totis obsistat·/qa
q̄ vnī preter naturam est alij naturale est·
Non est ergo in tota natura malum·ꝫ neq̄
in corporalibus malum est ·Oile enī ⁊ infir
mum in eis est defectus forme ⁊ priuatio or
dinis · Hoc autem non omnino malum sed
min9 bonū · si enim omnio fiat solutio bonī ⁊
forme ordinis · perubit corpus·fugit autem
optimi natura malum·⁊ secundum q̄ malum
nullius est genitiuum aut nutritiuum aut fa
ctiuū aut saluatiuū·Non autem omnia om
nibus ⁊ omuio eadem ꝑm idipsum mala sunt
Demoni enim malum est contra deiformem
intellectum esse·anime autem cōtra ratiōem
corpori vero contra naturam·

De sapientia ⁊ pace dei· Cā·cxij·

GNOMON ex natura sua cog
noscimus·/ꝫ ex omnium existentiū
ordinatione·ex ipso pretenta yma
gines quasdam diuinorum eius habente om
nimoq̄ via ⁊ ordine in ipum reducendum est
omnium oblatiōe ⁊ eminentia·in omnīū cau
sa·proinde ⁊ in omnibus deus cognoscitur ⁊
sine omnibus per scientiā ⁊ sine scientia·Cog
noscitur autem secūdum super omnem animi
vnitatem·/ cui animus existentibus omnibus
recedens deinde ⁊ seipum relinquens·vnitur
super apparentibus radijs/inde inscrutabilis
profundo sapientie illuminatus·/quia ex om
nibus cognoscenda est vt dictū est·Ipsa enī
est omnium fractur ⁊ semper omnia compa
ginans ⁊ insolubilis omnī congruentie ⁊ or
dinationis causa ⁊ semper fines priorum con
nectens principijs seculorum · vniuersitatis
conspirantiam ⁊ armoniam pulcram facīs·
Deus est ratio simpla ⁊ vere existens veri
tas ·circa quā vt puram et non errantem sci
entiam·diuina fides est vnicum credentiū fun
damētū eos collocās veritati et eis veritatē·
Ipa est scientia adunatur cognoscentium et
cognitorum·restituens a malo magis autem
statuēs in bono·ordinās ⁊ ornās ⁊ itgutatē

pfidens· ⁊ oīum maculas soluens· Dicitur autem omnipotens tharchia vt omnipotēs Jpa est ⁊ amabilis omnibus immittens om nibus voluntarias copulationes ⁊ dulces p t9 diuini ⁊ omnipotētis ⁊ immaterialis boni tatis ipsius amous· Jpsa est edificatio fun dans ⁊ constungēs ⁊ ambiens tota· Diuina ⁊ archisinagoga pax omnium adunatux est· et omniū consensus et connaturalitatis gem tux et opatux· Proinde ⁊ ipam omnia ap petunt partibilem eorū multitudinem cōuer tentem in totam vnitatem et duile vniuersi tatis bellum adunantem informē cohabita tionem ptcipatione diuine pacis· pumores congregatarum virtutum et ipe ad seipsas et ad se inuicem imittitur et ad vnam oīm pacē q̄ sibi subiecta viuunt· Jpa itaq; copu lat omnes sibi et sibimetipis et adinuicē om nia cognata facit vnitatibus naturalibus et immutabilibus societatibus omnia terminat consumat ⁊ tutificat· Omnibus amabilis est pax et nihil existentium est ab omni penitus pacis vnitate cedit· Q non omīo instabile et incollocatū et infinitum est neq; ou neq; in existentibus est Si autem quis dicat paci infestos esse eos qui contentionibus et furo ribus alienationib9 et instabilitatib9 gaudēt et ipi quidem obscurissime vmbus pacis cō cupie detinentur· ad quas passionibus tur bati multum mobilibus et eas sistere indis plimate apparētes estimant· plenitudine sp refluentium pacificare seipsos tenentium vo luptatum defraudatione pturbatos· Jpsa vero scōm xp̄m pacifua humanitas angelo rum sedau bellum· Actor· Dec ad pīs de libris illis sufficiant eo q̄ ex maiou p te et alia multa ex eisdem excerpta in puma huius operis pte sub diuersis titulis redacta ptinenter inserui· Scripsit autem et epistolas x· ad diuersas personas ex quibus et hec pauca inserere volui·

De Epistolis sancti dyonisij Dyonisius in epistola ad policarpum presbiterum·:·

Capitulum·cxiij·:

IJD dicis de ipsa insalutau cru ce facta eclypsi· Nam uterq; tunc iuxta solis cuitatem simul adueni entes et consistentes mirabiliter soli lunam mdentem vidimus· Non enim erat coitus temp9· Jterq; autem ipsam a nona hora usq; ad vesperas in solis dyametr̄ supernaturalit et econtrauo consistentem· Idem adde mofilum· Dere optimus et suboptimus ihs custus qui omnia ad esse adduxit· et oīa semper vult sibi fieu adiacentia et cōmuī cantia eorum que sunt eius scōm singulorum optunitatem· qui et redeuntibus amabilem se exhibet contendit et desiderat non dignan tes amantes et delicatos ipsos et inuanum accusātes sustinet et defendit ipsos magnaq; curare permittit· accedentibus quoq; occurrit et obuiat et totus totos amplectens salutat et in humeros tollit quos vix ab errore con uertit· nec de prioribus accusat/sed diem fes tum agit et amicos conuocat ut ficut omniū letantium habitudo optimos quoq; angelos in leticiam suscitat· Si sacerdotum dispositio illuminatux est oīno dedit et sacerdotali or dine et virtute· qui nō ē illuminator· magis autem qui nec est illuminatus et non metuit nec erubescit diuinam ultra dignitatem· per sequens et arbitrans se deum tanquā ignorā tem seducere falsi voce a se reuocatum patrē et audet pollutas suas blasphemias· nō enim dicerem orationes et diuina symbola custi formi superiorare· Non est ipe sacerdos sed inimicus dolosus illusor suimet et lupus in diuinam plebem ouina pelle armatus· sed non tibi demofile hoc iustum corrigere· Nō enim iubet theologia iniuste et inordinate iu stificationes persequi sed vnicuiq; scōm ppriā dignitatem· Sanctus vir carpus dicebat se aliquādo contustatū a quodam infideliū qui quēdam bonū ab ecclesia seduxerat· Cunq; staret in diuino colloquio indignat9 nō esse iustū dicēs si viuerēt impij subuertētes vias domini rectas· petijt a dō igne celesti vtrūq; immiserecorditer consumi· Et vidit subito in visione ihm humaniformiter in dorso celi ipsi a stantibus angelis dicentem sibi Carpe carpe patus sum p hominib9 resaluandis iterum pati et hoc mhi amabile est non peccantibus alijs hominibus sed crucifigentib9 secundum glo· Idem in epistola ad Johannē euā gelistam dum esset in exilio· Aue vere amabili et desiderabili et dilecto ualde dilectis sime· Saluto te sacram animam· adhuc in asyacam terrā reuertens et opabens ibi op timi di imitationes· ⁊ his qui tecum sunt tra des· Actor· Dec ergo pauca ad ei9 sapientie et eloquij cōmēdationē hic inserere volui·:·

De vltimo aduentu pauli in ierusalem ⁊ vin
culis eius. Comestor. Ca.cxiiij.

FOLIOS igit athenis morat⁹
est tubus mensibus ⁊ postea factis
ei insidijs a iudeis sc̃ib⁹ q̃ deferẽ
collectas. habito consilio vt vitaret eoꝝ insi
dias non recta via iuit ierusalem/sed arcueũ
do per macedoniam per quam venerat. qui=
busdam fratribus recta via precedentibus ⁊
expectantibus eum troade donec veniret ad
eos. ⁊ illuc veniens moratus est septẽ dieb⁹
Vltima die scilicet die dominico cum profe=
cturus esset in crastinum disputante illo ⁊ p
trahente sermonem vsq; ad mediam noctem.
quidam adolescens grauatus somno qui sede
bat super fenestram cenaculi cecidit in terrã.
⁊ oblatus paulo mortu⁹. suscitatus ẽ ab eo.
Qui transiens per diuersa loca cum fratib⁹
venit miletum. ⁊ ibi conuocans presbiteros
ecclesie que erat epheси. fecit eis sermonem
de cura pastorali. seipsum ꝓponens in exẽplũ
humilitatis ⁊ patientie. ⁊ circa subditos ad=
hibende diligentie. Inde pertransiens plura
loca nauigio deuenit tyrum vbi dissuadebant
ei fratres qui ibi erant ne ascenderet in ieru
salem. predicentes spiritu ꝓphetico que ibi
debeant ei euenire si ascenderet. Ex ipse nihil
omnus pfectus a tyro transiit nauigio ptho
lomaidam. Vbi salutatis fratribus alia die
per terram venit cesaream palestine cum so
cijs suis. ⁊ ibi apud philippũ diaconum mã=
serunt diebus aliquot. Cuius philippi scilicet
quatuor filie ꝓphetabãt paulo qõ euenturũ
erat ei in ierusalem. ⁊ similiter quidam ꝓpha
ta iudea superueniens. nomine agabus. Vnde
discipuli rogabant ne iret illuc sed ipe nolens
eis consentire ascendit cum socijs suis ⁊ iaso
ne hospite suo de cesarea in ierusalem. Cum
autem intrasset ad iacobum. collecti sunt seni
ores: quibus salutatis. narrabat per singula
que ⁊ quanta fecerat deus p eius mi̇nisteriũ
Qui cum audissent magnificabant deum. ⁊
dixerunt paulo. Vides frat. q̃t milia sunt in
iudeis qui crediderunt omnes tamen adhuc
sunt emulatores legis. volentes pariter cum
fide suscepta obseruare legalia. Et audierũt
de te q̃ predices abolitionem legis. Vnde cõ
silium tibi. vt sanctifices te ꝑm legem scilicz
nazareorum cum quatuor qui habent votũ
super se. vt appareat sic falsa opinio q̃ incre
puit de te. Et statuerunt de eius consensu vt
iudeis ad fidem conuersis non prohiberetur
seruatio legalium. ita duntaxat vt non pone=
rent spem in eis. Et sic distingue quatuor sy
nodos in primatiua ecclesia ierusolimis cele=
bratas. Primam. de substitutione mathie lo
co iude. Secundam de electione septem dya=
conorum. Tertiam. quando statutum est cõ
uersis ad fidem ex gentibus non esse imponẽ=
dum onus legalium. cum ascenderunt petrus
⁊ paulus de antyochia in ierusalem Quartã
de qua hic agitur. Postera die purificatus
paulus cum quatuor viris intrauit templũ
cum eis. ⁊ obtulit oblationẽ suam sicut ⁊ alij
Consummatis autem quinq; dieb⁹ iudei qui
venerunt de asya persequentes paulum. con
citauerũt omnem populum contra eum. Et
querentibus eum occidere nunciatum est tu=
buno cohortis scilicet claudio lysie qui missus
fuerat a felice p̃side ⁊ iussit eũ ligari cathenis
duabus donec de causa eius cognouisset. Q9
autem cause ventilationem ⁊ ipsius appellati
onem quomodo aperte satis actuum liber p=
sequitur ad presens pretermitto. illucq; le=
ctorem remitto.

De multipici calamitate iudeorum. Euse
bius in hystoria ecclesiastica.
Capitulum. cxv.

LIBODJO vero adhuc in im
perio perdurante in ipsa sollemnita
te pasce tanta iudeis perturbatio
⁊ vastitas ierusolimis accidit seditiõe cõmo
ta. vt illi soli qui in foribus templi constipa
tiõe populi necati sunt. xxx milia virorũ nume
rarentur. Et conuersus est dies festus eoꝝ
in luctum. Sed ⁊ alia q̃ plurima iudeis mala
irrogata. etiã iosephus per hec verba designat
inflammatur inquit seditio acerbissima a põ
tificibus aduersum sacerdotes et primos ple
bis ierusolimorum quorum singuli conquirẽ
tes sibimet perditorum iuuenum et nouis re
b⁹ gaudentium manũ duces semetip̃os ꝓpre
factionis instituebant. Qui confligentes ad
inuicem p̃mo conuicijs lacessere. tum deinde
et saxis inuicem sternere. nec quisquam erat
qui coherceret. sed agebãtur omnia tanquã
in vrbe non habente rectorem. Igitur ponti
fices ĩ tantam venere proteruiam vt seruis
suis ad areas missis. inuaderent decimas que
sacerdotibus debeantur. Et accidebat vt nõ
nulli ex minoribus sacerdotibus quorum

alimonie vi fuerant direpte media expirent Ita sedicionum violentia ius phas q̄ confu derat. Non nunquam vero in media ci= uitate occurrentes sibi trucidabant preci pue q̄ in diebus festis sicarij plebib9 admixti occultatis pugionib9 oberrantes / ut quisq̄ designatis eis cominus inderet p̄mebant. ⁊ arte nephanda cum corruisset is quē occulto vulnere strauerāt. tamē idem ipi p̄cussores veluti indignati se simulabant aduersum eos. qui hec in media vrbe cōmitterent. atq̄ hoc modo occulta eorū facinora p̄manebāt ⁊ pri mus omniū ab his ionathas pontifex interfi= citur post illum q̄plurimi iugulantur ita vt iam ipis mortibus esset grauior metus mor tis / dū vnusquisq̄ q̄si in p̄cinctu semp positꝰ p momenta singula speraret interfici. Post hoc autem interiectis quibusdā / addit etiam ista. Grauius vero hac vastacione omni af= flixit iudeos egiptius quidam falsus pphe ta. qui cum venisset ad iudeam homo magus fi= dem sibi pphie magica arte confauit. et con= tinuo ad triginta milia virorū cōgregans / ⁊ ducens eos p desertum peruenit cum ipis ad montem qui vocatur oliueti. paratus inde in truere iherosolimā. et vi ac potestate vrbem tenere. simulq̄ romanorū presidia ac plebē tyrannidi sue subiugare. fretus p omnia his quos secum eduxerat satellitibus. Sed cona tus eius p̄uenit felix. Cōfestim q̄ cū arma= tis obuiam pgens / secum etiā plebe reliqua conspirante / congressione facta egiptium q̄= dem cum paucis in fugam vertit. plemptis ve ro alijs etiam ⁊ captis temere cepta facile de= struxit Hec in secundo hystoriarū libro io= sephus refert.

De seneca et libris eius ⁊ floscul̄is moralib9 Actor. Capitulum cxvi.

NERO Claudius ut in cronicis legitur / anno etatis sue lxiiij. in pa lacio moritur. De cuius sc3 morte seneca successor eius neronis p̄ceptor / ele= ganti metro lusisse reperitur. Preter hunc autem librum qui dicit ludus senece de mor= te claudij / scripsit etiā idem seneca libros mo rales putiles ad ebuthum liberalem de bene= ficijs libros tres. Ad neronem de clementia libros ij. Ad paulum vero de quatuor vir= tutibus li i. Scripsit quoq̄ librum de mori= bus. et de remedijs fortuitorū. libros quoq̄ de immatura morte. et de causis de naturali= bus q̄stionibus li viij. Libros quoq̄ decla= mationū quinq̄. de sentēcijs diuersorum ora torum li i. Tragedias quoq̄ decē. Episto= las autē ad lucillum balbum pluuimas et ad paulum apostolum nōnullas. Ex his igitur hec pauca hic inserere volui. Seneca in li bro de moribus. Educatio et disciplina mores facit. et id sapit quisq̄ qđ didicit. bo= na itaq̄ consuetudo excutiat quod mala in= struxit. Nichil interest quo animo facias qđ vicioſum est fecisse. multos vitam differentes mors incerta p̄uenit. Omnis itaq̄ dies ve= lut vltimus ordinandus est. Verba reb9 nō personis estimanda sunt. Oratorem te puta si tibi ante omnes qđ optet p̄suaserit. Mā= stro similis est auaricia senilis. Quid enī stul tius est q̄ via deficiente viaticum agere. Pa cem habeto cum hominib9 / cum vicijs bellū. Hoc habet omnis affectus ut in quo ipse in sanit in idem putat omnes furere. Nullum peccatorum tuorū cōscium magis timueris q̄ teip̄m. alium enim effugere potes / te autem nūquam. Vires tuas magis amica beneficijs q̄ inimica iniurijs sentiant. Alteri semper ig= noscito tibiipsi nunq̄. Facilius est paupi cō= temptum effugere q̄ diuiti inuidiam.

Flores eiusdem de virtutibus libro quarto. Capitulum cxvij.

IN Prudentiam sequi desiderat tunc recte viuit si omnia prius esti met si dignitatem rebus nō ex o= pinione multorum / sed ex eorū natura consti tuat. Prudens pruum est examinare con silia et non ato facili credulitate ad falsa pro labi. Cogitationes vagas ⁊ velut somno si miles non recipias quibus si animū oblecta= ueris cum omnia dispositus tristis remanē bis. Parce laudi / parcius vitupa similiter reprehensibilis est nimia laudatio ut immo= derata vituperatio / illa siquidem adulatione ista malignitate suspecta est. Testimoniū ve ritati non amicicie reddas. Cubus tempo= bus animus tuus dispensetur presentia ordi na futura p̄uide. preterita recordare / pone animo tuo / et mala futura / et bona. illa ut su stinere possis / ista ut moderau. Prudens nū quā ocio marcet aliquando animū remissum habet solutum nunquam. Tarda accelerat perplexa expedit / dura mollit / aspera leuat

arduа exequat · ex paruus magna/ex aptis obscura/ex pximis remota existimat· Non te moueat dicentis auctoritas ·nec quis sed quid dicat attendas·nec ꝙ multis/ sed quib9 placeas cogites· Nec ī re alitou te ponas. in qua stanti tremēdum/ descendenti cadendū est· Sato honestum ⁊ magnum esse omnide genus ignoscere· Eus magnanimus si pecula non appetas vt temeravus/nec formides vt timidus· Timidum non facit animum nisi reprehensibilis vite consciencia· Ede cū mensura contra cupiditatem/⁊ cum sobrietate bibe contra ebrietatem· Victus tibi sit ex facili/nec ad voluptatem sed ad cibum accede· Palatum tuum fames exatet non sapores. Desidera paruo redime quia hoc tātum curare debes vt desinant· Salubriter habita nec dominum velis esse notum a domo/ꝝ domum a domino Nec paupertas tibi immūda sit/nec parsimonia sordida nec simplicitas neglecta/nec leuitas lāguida· Qe si res tibi exigue sint/non sint tamen angustę· Nec tua. defleas nec alia mireris·

De eodem· Ca·cxviij·

SERMONES vtiles magis ꝙ facetos ama· Reprehensibilis est usus si est immoderatus/si puerilit er effussus·si muliebrit er fract9·Odibilē quoq; facit hominem usus aut superbus ⁊ elat9/aut malignus· aut ⁊ furtiuus aut malis alienis euocatus· Non sit scurrilis sed grata urbanitas· Sales tui fine dente sint ioci sine vilitate·usus sine cachinno /vox sine clamore·incessus sine tumultu· Quies tibi nō desidia sit ⁊ dum ab alijs luditur tu aliquid sancti honesti ꝙ tractaueris· Tam tibi tuste sit laudari a turpibus·ꝙ si laudēris ob turpia· Difficillimum contimentie opus est ostentationes adulatorum repellere· quorum sermones animum quadam voluptate resoluunt· Nulli9 per ostentatiōem amicicias merearis nec ad tuā ꝓmercēdā per hanc aditum pandas· Nō sis arrogans non audax summitas te nō · ꝓ ijciat grauitate seruata· Admone libent· reprehende patienter· Non acerba sed blanda verba timeas· Alienorum vicioꝝ nec curiosus sis explorator/nec acerb9 reprehensor nec cum exprobatione corrector·ita vt ammonitionē hylaritate ꝓueniās· Dicenti esto tacitus auditor· Requirenti facile respondeto contendenti facile cede· Omnes tibi pares feceris si nec inferiores superbiendo contemnas nec superiores recte viuendo timeas· Cunctis esto benignus nemini blandus/pauds familiaris ommibus equus· Severior esto iudicio ꝙ sermone· vita ꝙ vultu· Nec tue bone fame seminator sis/nec inuidus aliene· Que nosti sine arrogantia postulanti impitias· que autem nescis sine occultatione ignorantie postula tibi impertiri· Justicia est nature tacita conuentio ima diuitum multorum inuenta.

Flores eiusdem de clemencia in libro primo.

Capitulum·cxix·

RECTE factorum verus fruct9 in ipis est· Nec vllum premium vitutum dignum illis extra ipas est· Demencias hominum ⁊ contumacia sepe trāquillissimis quoq; peccatorib9 patientiam extorsit· Nemo potest diu personam ferre fictā Cito in naturam suam redeunt quibus veritas non subest· Que aūt ex solido nascuntur tempore in melius proficiunt· Tam omnib9 ignoscere crudelitas est ꝙ nulli/modū tenere debemus· Sed quia difficile temperamentum est/quicquid equo plus futurum est· in ptē humaniorem prependeret· Nullum ex ommibus clemencia magis ꝙ regem aut principem decet· Magni animi ꝓprium est placidum esse tranquillumq;/⁊ iniurias atq; offensiones despicere · muliebre autem litigare· ⁊ morem ire sue gerere· Iracundissime ac ꝓ corpis captu pugnacissime sunt apes / ⁊ aculeos in vulnere relinquunt· Rex ipse sine aculeo est natura ei telum detraxit/⁊ iram eius mecrmē reliquit· Exemplar hoc magnis regibus imgens· Pudeat exiguis animalibus non trahere mores·cum tanto hominum moderatior esse animus debeat quāto vehementius nocz Errat si quis existimat ibi tutū esse regem vbi nihil tutum ē a rege· Securitas secuuta te mutua pascenda est· Non est opus altas edes struere ⁊ multiplicib9 muris turribusq; sepire· Saluum regem clemencia in aperto monstrabit·vnum est inexpugnabile munimētum amor ciuium· Quid pulcrius est ꝙ viuere cūctis optātib9·Rex lesꝰ animū i potesta te habeat/⁊ pnā si tute poterit donet si minꝰ tēperz·longeq; sit i suis ꝙ i alieis exorabliorz iniurijs Nam quēadmodū magni animi nō est q̄ de alieno liberalē· sed ille qui qō alteri

donat sibi detrahit· ita clementē voco non in alieno dolore facilem / sed eum qui cum suis stimulis agitetur non pfilit · Qui intelligit magni animi esse minuas in sūma potētia pati·nec quicquā gloriosius esse putape impune leso· Verecundiam peccandi facit ipa clementia regentis·et grauior multo pena videtur que a miti viro constituitur · Non minus punapi tpia sunt multa supplicia/ qp me dico multa vulnera· Remissius imperanti melius petur·natura enim cōtumax est·aīm9 humanus et in contrariū atq; arduum mitēs sequiturq; facilius qp ducatur· Ferina ista rabies est sanguine gaudere ac vulneribus · et abiecto homine in silueste animal transire·

Idem in secundo libro· Malo veris offendere / qp adulando placere· Clementia est tpantia animi in potestate vlciscendi·uel lenitas superiors ad inferiorem in penis constituendis·:·

Gloscli ipius de beneficijs libro primo· Capitulum·cxx·:

INGER plura maxima vicia nihil est frequentius qp ingratitudo anim · Non facile dixerim vtrum turpius sit inficiari an repetere beneficium·Multos expimur īgratos/plures facimus · quia alias graues exprobratores exactores qp sumus alias leues· et qs paulo p9 numerū peniteat·alias querulī· et minima momēta calumniantes/omnem gratiam corrumpim9·nec tantum postq; beneficium dedimus sed etiam cū damus·Quis enī nostrum contentus fuit aut leuiter rogatu aut semel· quis cum non aliquid a se peti suspicat9 est/frontem abduxit·vultum auertit occupationes simulauit/longis sermonibus et de industria exitum non inuenientibus occasiones petendi abstulit · et varijs artibus petentes delusit· In angusto vero positus ul' cōprehēsus / aut distulit/aut tumide negauit aut promisit difficulter· sed superductis supaliciis/sed malignis t vix exeuntibus verbis An gratus esse quisquā ad eum potest · qui beneficium aut superbe abiecit· aut iratus impēdit/aut fatigat9 ut molestia careret dedit Qui utiq; tarde fecit diu noluit· Ita a natura compatum est ut altius minus qp merita descendant·t illa cito defluant/has tenax memoria custodiat · Is perdidit beneficia/ qui se perdidisse cito credidit·at qui instat et oportunitatem exorat petenti/ etiam exacturo et ex immemori pdore gratiam extundit· Docendi sunt qui libenter accipiunt libentes reddere·et eos quibus obligati sunt re animo qp nō tantū equare sed etiam vincere·Beneficium est beniuola actio tribuens·gaudiumq; capiens tribuendo·et in id qd fiat prona ac sponte sua parata · Itaq; non qd detur refert·sed qua mente· Animo est enim qui pena et sordida illustrat·magna et precio habita dehonestat· Non nunquam magis nos obligat qui pua dedit magnifice · quia regū opes equant animo·qui exiguum tribuit sed libenter/ qui pauptatis sue oblitus est/dum in eam respicit qui accipere se putauit cū daret beneficium/ qui dedit tanquā non recepturus/recepit tanquā non dediset·qui occasionem qua prodesset et occupauit et quesiuit · Econtra ingrata sunt licet re et spe videantur magna / que danti extorquentur aut exciunt·Multo gratius venit qd facili· qp qd plena manu datur·

De eodem in libro secundo· Ca xxi·

INGRATUM est beneficium quod diu inter manus dantis hesit Gratissima sunt beneficia pata occurrentia ubi nulla interuenit mora/nisi in accipientis verecūdia·Gratissimus vir nullas cauus constat qp que precibus empta ē Molestum enim verbū est et onerosum / demissoq; vultu dicendum rogo· Nihil acerbius est qp ubi impetrasti rogandū esse· Eq; ore animo quidam ferunt spem suam precidi qp trahi·Quemadmodū acerbissima crudelitas est que penam trahit/et mīe genus ē dato occidere/quia tormentum vltimum finem sui secum affert·ita maiorus gratie munus est q; mnus diu pependit· Omnis benignitas pperat·et pruum ē libenter facientis dato facere Interdum etiam ille qui iuuatur fallendus est·vt habeat nec a quo acceperit sciat·Dec beneficij inter duos lex est·alter statim obliuisci debet dati/alter memor esse accepti·Taceat qui beneficium dedit· narret qui accepit Detrahenda est manis iactatio·res loquent nobis tacentibus· Sunt quedam nocua nob impetrantibus/que non dare sed negare beneficium est·Estimemus itaq; vtilitatem potius qp voluntatem petentium·sepe enī noxia queq; cōcupiscim9· nec despicere qp pnicōsa

sint· licet quia iudicium interpellat affectus· Sed cum succedit subsedit cupiditas/cū impetus ille flagrantis animi: qui consiliū fugat cecidit detestamur pmiosos malorum munerum actores· Quidam furtiue gratias agūt ⁊ in angulo ⁊ ad aurem· Non est ista verecundia/sed inficiandi genus· Ingratus est q̄ remotis arbitris gratias agit· Nunquam improbe spei quod datur satis est· nullumq̄ est tam plenum beneficium· quod non vellicare malignitas possit: nullum tam angustum qō non bonus interpres extendat·

De eodem Idem in libro tercio· Capituium·cxxij·

IUDEX beneficia deum imitatur: qui repetit feneratores· Quod rem tollit multitudo peccantium· ⁊ desinit esse probri loco commune maledictū· Regnum est nolle regnare cū possis· Rerū honestarum precium in ipsis ē· Turpissimū damni genus ē inconsulta donatio/grauiq̄ est beneficium male dedisse q̄ non recepisse· Idem in libro quarto· Sanctiq̄ est malis pdesse ppter bonos· q̄ bonis deesse ppter malos· Non est leuitas a cogito ⁊ damnato errore discedere· ⁊ ingenue aliud fatendum est· aliud putaui deceptus sum· hic vero supbe stultide pseuerantia ē· Qō semel dixi qualecunq̄ est· fixum rarumq̄ sit· Non ē turpe cum re mutare consilium· Quidam cum aliqō sibi missum est munusculum subinde aliud intempestiue remittunt· ⁊ nihil se debere testantur· Reijciendi signum est protinus aliud vicem mittere/⁊ munq̄ munere expugnare Qui nimis dto soluere cupit/ muitus debet: ⁊ qui muitus debet ingratus ē· Idem in libro quinto· Gaulius est barbaras gentes impatientes alieni arbitrij regere· q̄ animum suum cōtinere ⁊ sibi tradere· Idē in libro sexto· Queris quomodo ea que habes tua facias dando· Consule rebus tuis ⁊ earum certam atq̄ inexpugnabilem possessionem para: nō solum honestiores illas facturus sed etiam tutiores· Illud quo te diuitē putas· q̄ diu possides cum sordido nomine iaces/domus est· seruus ē· nūm sunt· cum aūt donasti beneficium ē· Summe malignitatis ē non vocare beneficium nisi q̄ dantem aliquo affidat in commodo· Neminem tam alte secula posuerūt· vt non illi amicus eo magis desit quo nihil absit· Nescis quantum sit amicicie precium si non intelligis te ei daturū cui amicum deerus rem seculis rarā que non alicubi magis deest· q̄ vbi creditur abundare·

Idem in libro septimo· Voluptas fragilis ē· breuis· fastidio obiecta quo auidiq̄ hausta ē citius in contrarium redens ē cuius subinde necesse ē /vt aut pmiteat aut pudeat Non ē magni animi beneficium dare ⁊ perdere/sed hoc ē magni animi perdere ⁊ dare·

Glosculi eius de remedijs fortuitorum· Idem de remedijs fortuitorum· Capitulum·cxxiij·

VOLUIOM ē timere qō vitare non possis Optimū est mori cum iuuat viuere· Malis displicere laudari ē· Dolor exiguus leuis ē pacientia· Si grauis non leuis ē gloria· Pauptas tibi grauis ē· imo tu paupertati Illa enim expedita est· hylarus tuta tu· opinione laborās non re Multi aliquem comitantur / ⁊ mel muscę secuntur/cadauera lupi· frumenta formice· predam sequitur turba ista non hominem· Pecuniam si perdidisti / eius nunc in via expeditior· domi tutior· Qō damnū putas remedium ē· Desles genus/miserū te clamitas q̄ opibq̄ excussus es· Tuo vicio ista iacturā tibi tristis ē· Non tam moleste perditas feres· si tanquam perdituras habuisses· Intelligendum ē partem esse innocentie cecitatem Oculi enim sunt instrumenta vitiorum duces scelerum· Stultus ē qui deflet mortem mortaliū: nihil hoc nouum aut mirum ē· Naufragiū feisti cogita non quid perdideris ⁊ q̄ eua seus Quere amicū mī recta ⁊ honesta officia quere in laboribus· ad mensam res ista non queritur·

Glosculi naturalium questionum eius· De naturalibus questionibus libro primo· Capitulum·cxxiiij·

ACIE ē extinguere sitim sanam· Inter nullos magis q̄ inter philosophos· esse debet equa libertas· Quis non intelligit omnia consuetudinem suam perdere· Idem in libro secūdo Non ideo aliqua sunt minq̄ natura bona si vicio male utentium nocent· Si beneficia nature utentium prauitate ppendimus: nihil

non malo nostro accepímus. Nihil enim in uenies tam manifeste vtilitatis. qō non incō trauum transeat culpa. Idem in libro tercio. Hoc habet inter cetera iusticie sue precipuum natura. ꝙ cum ad exitum vē tum ē: omnis in equo sumus: Nihil interest vtrum me lapis vnus elidat/an totus mons premat. Egregie vagellius ī illo inclito car mine si cadendū mihi ē/e celo cecidisse velim.

Idem in libro quarto. Humano ani mo a bonis artibus robur venit et a confir matione nature. Quid est enim cur ego homi nem aut feram/aut sagittam/aut lanceā tre mam. maiora me pericula expectant fulminib9 et magnis nature partibus. Pusilla res est hominis vita. sed ingens res est contempt9 vite. Hanc qui cōtempserit securus videbit mana turbaru. securus aspicet horridam fa diem fulminantis celi. Quid ad me ꝙ magna sint quibus pereo. ipsum pire non magnum est. Proinde si volumus esse felices. si nec re rum nec hominū timore versam/anima in ex pedito habenda est. Eluit tempus ꝙ auidissi mos sui deserut. pendeo ꝙ magni est modicum fuisse. Elegantez lelius cuidam dicenti sexa ginta ānos habeo. hos inquit sexaginta dies quos non habes. Mors nature lex est tribu tum officiumq; mortalium. malorum ꝙ oīm remedium est. optauit illam quisquis timet. Mortis nomen ne formides. effice illam cogi tatione multa tibi familiarem. ut si ita tulerit possis ei in obuiam exire. Quandiu decurrūt solita/magnitudinem eorū consuetudo sub ducit. Ita enim a natura cōpositi sumus/vt nos quotidiana etiam si admiratione digna sunt transeant. et minima quoq; rerum si in solite prodierunt dulce spectaculum fiant.

Idem libro quinto. Nulla tempestas magna durat. procelle quanto plus habēt virium/tanto minus temporis.

Adhuc de eodem Idem in sexto libro.

Capitulum cxxv.

CONTEMNE mortē. ꝫ om nia que ad mortem ducūt cōtempta sunt. siue bella/siue naufragia/si ue ruinarum pondera. Nunquid amplius fa cere possunt/q̄ vt corpus ab anima resoluāt Hoc nulla diligētia euitat. nulla felicitas do nat. nulla potentia euincit. O te demētem ꝫ oblitum fragilitatis tue. si tunc mortem tan tum times cum tonat/vives si fulmen effuge rus. Repetet te gladius/petet lapis/petet bi lis. Non maximum ex periculis sed speciosissi mum fulmen est tecum. si sensum mortis tue celeritas infinita preuenit Iratis dijs ꝑicijs q̄ morendū est. animus ex ipsa desperatiōe sumat. Idem in septimo libro. Quid precipuum rebus humanis ē eugere animū supra minas. et promissa fortune quicquid acciderit sic ferre. quasi voluerus tibi accidere Debuisses enim velle si sapisses omnia ex decre tis dei fieri. flere autem queri et gemere de sipiscere est. Quid est ꝑcipuum animus cōtra calamitates fortis/et contumax. luxurie nō aduersus tantum sed infestus. nec auidus pi culi. nec fugax qui spat fortunam non expe ctare sed facere. et aduersus vtrancq; intre pidus inconfususq; prodire. Nec illius tu multu/ nec huius fulgore percussus/puras ad celum eleuare manus. nullum bonum petere q̄ vt ad te transeat aliquis debet dare/ali quis amittere. optare q̄ sine aduersario op tatur bonam mentem. Difficilis inuentu est virtus. ducem rectorem q̄ desiderat/sed sine magistro vitia discuntur. Quottidie aliquid subtilius/aliquid elegantius excogitat luxu rie furor/visitata contemnens. Jam nō sunt homines ad popinam dentibus et ventre et ore contenti etiā oculis gulosi sunt. Idē in libro octauo. Turbam rerum hoīm q̄ desiderent. qui se pati nescunt. Sapienti secum optime conuenit. nobis autem nosipi molesti sumus. modo amore nostri modo te dio laboram9. Infelicem animū nunc sup bia inflamus. nunc cupiditate distendimus. et q̄ miserrimum est nunquam singuli sum9 Adulatoribus latus ne ꝑbeas. artifices sunt ad captandos sapientes. et alius quidem adu latione clam utitur parce. ali9 ex aperto ru sticitate simulata. quasi simplicitas illa/et nō ars sit.

Glozes declamationū eius Idem in declama tionibus libro primo. Capitulū cxxvi.

OCIANDUM est redire ad antiqua stu dia. meliores q̄ ad annos respicere. Nihil est tam mortiferum ingenijs vt luxuria. Tor pent ingenia desidiose iuuentutis. nec vnius honeste rei labore uigilatur. cantandi/saltan di/obscenaq; studia effeminatos tenent. Ca pillum frangere. et ad muliebres blandicias

vocem extenuare · mollicie corporis certare cum feminis · et imundissimis se excolere mũ dicijs nostrox adolescentiũ specimen ẽ · Mol les enerueſq; nati in vicio manent · expugna tores aliene pudicicie negligẽtes sue Joẽ in libro secundo · Que malam faciem ha bent sepe impudice sunt · non enim deest illis animus sed corruptor · Adolescens luxurio sus peccat · senex luxuriosus insanit · Efferat matrona oculos iacentes in terra ⁊ aduersus officiosum salutatorem inhumana potius q̃ inverecunda sit · longe ante pudicitiam suam ore q̃ verbo neget · Nemo fortiter negantẽ iterum rogauit · Idem in libro tercio · Muliebrium vitiorum fundamentum ẽ auari cia · Nec inter se raro coeunt vc eadem vox sit dulcis ⁊ solida · Crudelius est q̃ mori sem per timere mortem · Eius debet esse damnũ/ cuius est premium · Misero si flere non licet · magis flendum ẽ · Dolori silentium imperari nõ potest · Etiam vbi remedium ẽ mori scelꝰ est occidere · Idem in libro quarto · Acuor ẽ cupiditas cognoscẽdi ignota q̃ no ta repetendi · Nulla flendi maior est causa q̃ flere non posse · Necessitas nauigia iactu exonerat rumis incendia oppumit · Necessitas est lex temporis · Nemo quicquam facile cre dit/quo credito dolendũ sit · Nec infelix vir tus amittit titulum glorie nec virtutis glori am intercipit fortuita felicitas · Illudit ꝛ suis fortuna muneribus · que dedit aufert que ab stulit reddit · Nec unquam tutius ẽ illam ex petiri q̃ cum locum iniurie non habet ·
Idem in libro quinto · Hoc equale om nium est/ vt vita sua excusare malit q̃ effu gere · Nihil est puero teste certius · Nã ad eos annos peruenit ut intelligat ⁊ non ad eos q̃bus fingat · ·

Liber tragediarum eius · Ca · cxxvij ·

HOGNILE vitium est regere nõ pos se impetum · Quo plura possis plura patient feras violenta imperia nemo diu continuit · moderata vero durant · Qui non vetat pec care cum possit iubet · Minimũ decet libere cui multum licet · Optanda mors est sine metu mortis mori · Item in alia q̃ vocat tyes tem · Leue est miseras ferre perferre grae ue · Nescitis cupidi regnum quo iacet loco · Regnum non faciunt opes non vestes tyre color/non auro nitide trabes · Rex ẽ qui po fuit metus ⁊ diu mala pectora : quem non ambitio impotens ⁊ nunquam stabilis vulgi fauor mouet/qui est in tuto positus loco · ⁊ omia infra se videt · Mihi credc falsis magna nominibus placent · Frustra timentur dura dum excelsus steti/ nunquam pauere desiti · atq; ipsum timere ferum est latebris mei · O quantum bonum ẽ obstare nulli capere secu ras dapes humi iacentem · Sceleta nõ mirãt gasas tutusq; mensa capitur angusta cibus · Venenum in auro bibitur/malam bone for tunam prefere licet · Peior ẽ bello timor ipe belli · Nulla vis maior ẽ pietate vera · Quos ver amor tenuit tenebit · Res deus nostras celeri citatas turbine versat · Abeant queſt diſcedat timor · Dite nimis auidus ẽ quisq; non vult mundo secum pereunte mori ·
Idem in octauia · Luxuria blanda pestis victrix orbis immensas opes auarus mand vt perdat rapit · Inhercule ethco · Nunquam ẽ ille miser cui facile ẽ mori · Illi cita amantur/excidit quicquid licet · ·

De eodem · Capitulum · cxxviij ·

ORTONA amorem peior in flammat · magis quod nimis miseri volunt hoc facile credunt · Prona est timori semper in pemis fides · Nullo pmet onere qui celum tulit Virtutis ẽ domare que cuncti pauẽt · Nemo se tuto diu periculis of ferre tam crebris potest · Quem sepe transit casus aliquando inueniet · Non est ad astra mollis e terris via post multa opera virtus laxari solet · Quencunq; miserum videris ho minẽ scias Que fuit durũ pati nemimsse dul ce ẽ · Odit verus amor nec patitur moras · ·
Idem in thebayde · Regna cũ scele re ommibus sunt exilijs grauiora · Qui vult amari lãguida regat manu · Idem in ypoli te · Contemne famam vir vero fauet · In trepida constẽt verba: qui timide rogat doc negare · hostes amantium credula res ẽ for ma fugax · Celo iupiter alto vicia petit · Nõ capit vnquam magnos metus humilis tecti plebeia · domus dira regna tonat · Omesta q̃ dã scelera succeſſꝰ facit aliũ sileri qõ uis ꝑmꝰ sile · In ediippo · Nescisse cupies nosse q̃ nimium expetis · mens remedium malorũ ig norantia est Obi turpis est medicina/sanari piget · Volent extrema facere securos mala Qõ verba q̃s veritas odit moras · Quid

sepe fieu non potest fiat diu. In medea.
Leuior est dolor qui capere consilium ꝑt libet ire contra suspecta Ne sint longa colloquia amputa. In agamennone. Pe uere mores/ius pietas/fides . et qui redire cum peut nesat pudor . Per scelera semper sceleubus tutum est iter . Remeemus illuc unde non decuit abire. Non intrat unquam regium limen fides. predo parata ꝑdo uindicatur fides. Deu ꝙ dulce malum mortalibus additū vite dirus amor. Quem penitet peccasse pene est innocens. O ꝙ miserum est nescire mori. Rudis ē tyrannus morte qui penam exigit. set ille uemā cui uema facile opꝰ est. De immatura morte. Una res est virtus que nos immortalitate donare possit et pares dijs facere.

Epistolarum eiusdem Idem in epistola prima ad lucillum. Capitulum cxxix.

TANTAC mi lucille. uendica te tibi et tē pus. qd aut auferebatur/aut exdebat/aut subripiebatur collige et serua. Turpissima enim iactura est que p negligentiam fit Quē mihi dabis q aliquod ꝑdum tempus ponat? qui diem estimat/ qui intelligat se quottidie mori. In hoc omnes fallimur ꝙ mortem nō ꝓspicimus. Magna pars eius iam preterijt quicquid etatis retro ē mors tenet. dum differtur vita transcurrit. Reliqua omnia nobis aliena sunt tempus nostrum est tantum. In huius rei vnius fugacis ac lubrice possessionem natura nos misit. Non puto pauperem cui quantuluncunq; superest sat est. Vera parsimonia infundo est. non enim tantum minimū i imo/sed pessimū remanet. Idē in secunda. Primum argumentum compposite mentis existimo posse consistere et secū morari. Illud autem vide ne lectio auctorū multorum/et diuersi generis volnminum habeat aliquid vagum & instabile. Certis ingenijs immorari et inuitum oportet. si vis aliquid trahere qd in animo fixerit sedeat. Nusquam est qui ubiq; est Non ꝓdest labus nec corpori accedit/qui statim sumptus emittit. Nihil ꝙ tam utile est qd in transitu profit Nihil eque sanitatem impedit. ut remediorꝝ crebra mutatio. Distringit librorum multitudo. Itaq; cum legere non possis quantum habueris/sat ē habere quantū legas Fastidientis stomachi est multa degustare . Cui eū paupertate bene conuenit diues est. Nec q̄ parum habet/sed qui plus cupit pauper est. quid enim refert quantū illi in arca quātum in orreis iaceat. si non acquisita sed acquirē da computat . Quis sit diuitiarum modus queris. primus habere quod necesse est. proximus habere qd satis est.

Idem in tertia. Capitulum. cxxx.

IN LIQUEM amicum existimas cui non tātundē credis quātum tibi/vehementer erras. Erat & ille qui amicum in atrio queut in conuiuio probat. Nullum habet maius malum occupatus homo et bonis suis obsessus. ꝙ q̄ amicos sibi putat quibus ipse non est. Tu vero omnia cum amico deliberа/sed de ipso prius Post amicitiam credendum est/ ante iudicandum. Ipsi vero preposteра permiscent officia qui contra precepta theofrasti alias theopastu cum amauerint iudicant/et nō amant cū iudicauerint. Tam audacter cum amico loquere ꝙ tecū Et tu quidem ita viue ut nihil tibi cōmittas nisi qd cōmittere inimico tuo possis. Utrunq; vitium est/ & omnibus credere & nulli. sed alterum dixerim honestius vitium/alterum tutius. Sic etiam utrosq; reprehendas et eos qui semper inquieti sunt. et eos qui semper quiescunt. Nam illa tumultuosa gaudens non est moustua/sed exagitate mētis concursatio. et hec non est quies que motum omēm molestiam iudicat. sed dissolutio et languor. Itaq; int̄ se ista miscenda sunt & quiescenti agendum est/ & agenti quiescendū Cum natura rerum deliberа ipa dicet tibi & diem se fecisse & noctem. Idem in quarta

Tenes utiq; memoria quantum sensus gaudium cū ꝓtexta posita sumpsisti viriles togam. et in forum deductus es. Maius expectа cum puerilem animū deposueris . et te m viros phya transcupsere. Nohuc enim non puerilia/ sed quod est grauius puerilitas remanet. Et hoc quidem peius est q̄ habemus auctoritatem senum/ sed vicia puerorū. nec puerorū tantum sed infantium. Illi leuia hi falsa formidant/nos utraq;. Pleriq; int̄ mortis metum et vite tormenta miseri fluctuant et viuere nolūt. et mori nescunt. Hac itaq; tibi iocundam vitam omnem pro illa solicitudinē deponendo. Nullum bonū adiuuat habentem nisi ad cuius amissionē preparatus est

animus. Ergo aduersus omnia que accidere possunt te adhortare & in dura. Neminē enī eo fortuna prouexit/vt non tantum illi minaretur/quantū promiserat. Noli huic trā quillitati confidere momento mare concutit. Magne diuitie sunt / lege nature composita paupertas. Lex autem illa nature scis quos nobis terminos statuat. Nō esurire/non sitire/nō algere vt famem sitimq; depellas. Nō est necesse maua temptare nec castra sequi. ad manum est quod satis ē.

De eodem. Idem in quinta.
Capitulum.cxxxi.

DIGNAMOS vt meliorem viā sequamur q̄ vulgus non vt contrauā. Alioquin quos emendare volumus fugam⁹ a nobis & auertim⁹. Illud quoq; facimus vt nichil velit imitari nostru/ dū timent ne imitanda sint omnia. Contra naturam est torquere corp⁹ suum/& faciles odisse mūdicias/& squalorem appetere/ abis non tantum uilib⁹ vti sed horridis. Quemadmodum deficerare delicatas res luxurie est. ita visitatas & nō magno pabiles fugere dementie. Frugalitatem exigit philosophia nō penā. Temperetur vita mē bonos mores & publicos. Qui domum intrauerit nos potius miretur q̄ suppellectilem nostram. Magnus est ille qui fictilib⁹ sic vtitur quemadmodum argēto. Nec ille minor est qui sic argento vtitur quemadmodum fictilibus. Infirmi animi est diuitias nō posse pati Apud ecathonem nostrum inuenī cupiditatum finem/etiā ad timorus remedia ꝓficere. Desines timere si sperare desieris. Fere pecula que vident fugiunt. & cum effugerunt secure sunt Nos autem & venturo torquemur & preterito. Timorus enim tormentum memoria reducit. prouidentia antidpat. Nemo tantum presentibus miser est. Idem in sexta. Hoc ipsum argumentum est animi in melius translati. q̄ vicia sua que prius ignorabat videt. Nullius bonī sine socio iocunda est possessio Plus tibi & viua vox & conuictus q̄ oratio prodest. Onde in rem p̄sentem venias oportz primum/quia homines amplius oculis q̄ auribus credunt. Deinde quia longum iter est per precepta. breue & efficax per exempla. Idem in septima. Inimica est multorū conuersatio. & vtiq; quo maior est populus cui miscemur hoc plus periculi ē. Nam & auarior redeo & ambitiosior & luxuriosior/quam etiam crudeli or & inhumanior quia inē homines fui. Ortū q̄ deuitādum est. ne vel similis malis fias q̄a multi sunt. ne ve inimicus multis quia dissimiles sunt. Recede in te quantum potes cū his versare qui te meliorem facturi sunt illos admitte quos tu potes facere meliores. Mutuo ista fiunt. & homines dum docent discunt.

Ad huc de eodem idem in octaua.
Capitulum.cxxxij.

IGNAVE quecunq; vulgo placent. ad omnem fortuitum bonum suspicaci pauidiq; subsistite. Nam & fera & pisces aliqua spe oblectante decipitur Munera ista putatis insidie sunt. Quis ergo tutam agere vitā volet viscata beneficia ista deuitet. Inprecipitia cursus iste deducit hui⁹ eminentis vite exitus cadere ē. Satiate tam bene hominem culmo tegi q̄ auro. Alienum est quicquid optando euenit. Cogitate nichil preter animū esse magnum/cui magno nichil magnum est. Mihi crede qui nichil agere videntur maiora agūt/humana diuinaq; simul tractāt. Non est tuum fortuna qđ fecit tuū

Idem in nona. Qui vtilitatis causa assumptus est tamdiu placebit quādiu vtil fuerit Dat re florentes amicorum turba discūsiet Circa euersos solitudo est. & inde amici fugiunt vbi ꝓbantur. Necesse est enim in ida inter se exitus q̄ cōueniant. Qui amic⁹ esse cepit quia expedit placebit aliqđ precidium contra amicidam. si ullum in illa placet preter ipam. Negociatio est ista non amicidia que ad cōmodum accedit. Nit crisippus sapientē nulla re egere. et tñ multis illi reb⁹ opus esse. econtra stulto nulla re opus est nulla enī re vti scit. Quid refert q̄lis sit status tuus. si tibi videtur malus. Nisi sapienti sua non placent. ommisq; stultitia laborat fastidio sui. Idem in decima. Non inuenio cum quo te malim esse q̄ tecū. sic est fuge multitudinem fuge paucitatem fuge et vnum. Sic viue cum hominibus tanquā de⁹ videat. sic loquere cum deo tanquā homines audiant. Idem in undecima. Verecundia bonum in adolescente signum ē. Magna ꝑs peccatorū tollitur/ si peccaturus testis assistit. O felicem qui sic vereri aliquē potest vt ad memoriam quoq; eius se componat et

ordinat· qui sic aliquem ꝛetur dto eut ꝛe
tendus/elige ergo illum cuius tibi placet vi
ta et oratio· ilium tibi semper ostende vel cu
stodem uel exemplum·opus est enim aliquo
ad quē mores nostu se erigant·nisi ad regu=
lam praua non corriges·

De eodem Idem· Capitulū cxxxiij·

RATISSIMA sunt poma
cum fugiunt· Ille beatissima est et
securus sui possessor/qui crastinum
sine solicitudine expectat· Idem in tudea
ma· Non potest magnos spiritus atleta
ad certamen afferre/qui nunquā sugillatus
est· Ille qui sanguinem suum vidit/cuiꝰ den
tes crepuerunt sub pugno·nec pectus ani=
mum proiecit/sed quotiens cecidit contuma
cior resurrexit / cum magna spe descendit ad
pugnam· multum enim adiect sibi virtus la
cessita·Plura sunt que nos terrent ꝙ que p
munt·t sepius opinione ꝙ re laboramꝰ· Il
luo tibi ꝓpio ne sis miser ante tempus · cū
iam velut imminētia expauisti· forte nunquā
ventura sint certe nō venerunt·Quedam nos
torquent magis ꝙ debeant· quedā antequā
debeant/quedā cum oīno non debeant · Hic
ꝙ aut augemus dolorem aut fugimus aut p
occupamus · Quā multa expectata nunquā
cōparuerūt/etiam si futurum est quid iuuat
dolou suo occurrere · satis dto dolebit cum
venerit·Nihil tam certum est ex his que ti=
mentur/ut non certius sit et formidata sub=
sidere et desperata decidere· Quid turpius ē
ꝙ senex viuere insipiens· Idem in quar
tadecima· Multis seruiet qui corpi seruit
qui p eo nimium timet qui ad illud omīa re
fert · Sic agere nos debemus non tanquam
ꝓpter corpus viuere debeamus/ sed tanquā
non possimus sine corpore·Quius nos mimꝰ
amor timoribꝰ inquietat/solicitudinibꝰ one=
rat/contumelijs obiicit/honestum ei vile est
cui corpus nimis carum est·Agatur eius cu
ra diligentissime·ita tamen vt cum exiget ra
tio uel fides etiam in ignem mittendū sit·Et
iam in obsessa via pauperu pax est Nunquā
intantum conualesce nequicia / nunquam sic
contra virtutes coniurabitur/ vt non phie
nomē venerabile et sacrum maneat· Nemo
solicito bono fruitur·Adijcere diues aliquid
diuitijs studet·dū de incremento cogitat·ob
litus est usus/rationes accipit/forum conte=
ret/fit ex domino procurator·

De eodem inquindecima idem· Ca cxxxiiij

DIGNUM fac dto redi
a corpore ad animum · illū nocturnꝰ
ac diebus exerce· Id bonum cura
ꝙ vetustate fit melius·Quam iocundum est
michil poscere ꝙ magnificum ē plenū esse nec
ex fortuna pendere·Discedant aliquādo ista
insidiosa bona t sperantibus meliora ꝙ osse=
cutis·Si quid in illis esset solidi aliquādo im
plerent·Nunc autem hauriendum sitim con
dicant· Idem in decimasexta· Plus
opis est in eo vt ꝓposita custodias ꝙ vt ho=
nesta ꝓponas·Perseuerandum est t assiduo
studio robur addendum/donec bona mēs sit
qđ bona voluntas ē Naturalia desideria finita
sunt · ex falsa autem opinione nascentia vbi
definant non habent· Nullus enim terminus
falso ē·Nam viā eunti aliquid extremum est
error autem immensus ē·Retrahe ergo te a
vanis· Et cū vis scire qđ petis vtrum natu
ralem habeat an cecam cupiditatem consi=
ra si non possit alicubi consistere· Nam si lō
ge progresso semper aliquid longius restat·
sato id naturale nō esse· Idem in decima
septia· Proijce ista oīa ista si sapis imo vt
sapias ad bonam mentem magno cursu ac to
tis viribus tende·Si quid ē quo teneris aut
expedi aut inde·Multis ad philosophandū
obstitere diuitie paupertas expedita ē secura
est Non circumstat illam turba seruorum ad
quos pascendos transmarinarū regionum ē
optanda fertilitas· Facile est pascere pau=
cos vētres·et bene instructos/t nihil aliud de=
siderantes/ꝙ impleri· Paruo fames constat
magno fastidium· Paupertas contempta ē
instantibus desiderijs satisfacere· Cur ergo
hanc contubernalem recuses cuius mores sa
nus diues id est sapiens imitatur· Si uis va
care animo aut pauper fis oportet aut pau=
peri similis· Non potest studiū salutare fieri
sine frugalitatis cura/frugalitas autem pau
pertas voluntaria est· Multas parasse diui=
tias non fuit miseriarum finis· sed mutatio·
Nec hoc miror· non est enim in rebus vicii
sed in ipso animo · Illud qđ pauptatē nob
grauem fecerat/etiam diuitias graues facit·
Quemadmodū enim nihil differt/vtrū egrū
in lecto ligneo aut in aureo colloces · quo=
cunq; enim illum transtuleris morbum suum

secum trāsfert. Sic mihil refert vtrum eger animus in diuicijs aut in paupertate ponat. malum enim suum illum vbiq; sequitur.

De eodem Idem in decimaoctaua. Capitulum. cxxxv.

ESTIS maxime dieb9 animo imperandum est. vt tunc voluptatibus solus abstineat. cum in illas omnis turba procubuit. In ipsa securitate animus ad difficilia se preparet & contra iniuias fortune inter beneficia firmetur. Exerceamur ad paululum & ne imparatos fortuna deprehēdat. Fiat nobis familiaris paupertas. Securus diuites eamus/si saeuum9 quia non sit graue pauperes esse. Quanta ē animi magnitudo ad id sua sponte descendere quod ne adextrema quidem decretis timendum sit. hoc est preoccupare tela fortune. Non est iocunda res a qua & polenta/aut frustū ordeacei panis/sed summa voluptas est posse capere etiam ex his voluptatem: & ad id se deduxisse/quod eripere nulla fortune iniquitas possit. Diuitiarum possessionem tibi non interdico/sed efficere volo vt illas intrepidus possideas. Quod vno modo consequere/si te etiam sine illis bene victurum tibi persuaseris. si illas tanquam ituras aspexeris.

Idem in decimanona. Si potes subduc te istis occupationibus. si minus eripe. In freto viximus in portu mouamur. Idem in vicesima. Tacere decet philosophia non dicere. & hoc exigit vt ad legem suam quisq; viuat/ne orationi vita dissentiat. Vt ipsa inter se vita vnius sine omni actionum dissensione concors sit. Maximum hoc est officium sapientie & indiuiū/vt verbis opera cōcordent vt ipe vbiq; par sibi idēq; sit. Quid est enī sapientia. Semper idem velle atq; idē nolle. licz illam exceptiunculam non adijcias vt rectum sit quod velis. Non potest enim cuiquam idem semper placere nisi rectū. Mutatur autē cottidie iudicium hominum. & in contrarium vertitur. ac plerusq; agitur vita plusum. Quod tuo beneficio fiere non potes/ paupertatis scies. Illa enim veros certosq; amicos retinebit. Discedit quis/non te/sed aliud sequebatur. Nomine vel ob hoc vnū amanda est paupertas. q̄ a quib9 ameris ostendat. O quādo ille veniet dies quo nemo in honorem tuum mentiatur. Duc ergo cogitationes tue tendant. hoc cura hoc opta. Redige te ad parua ex quibus cadere non possis. Non licet diuitias in sinu positas cōtemnere. Ille ingentis animi est/qui illas circumfusas sibi diu multumq; miratus q̄ ad se venerint uidet suasq; audit magis esse q̄ sentit. Magnū est non corrumpi diuitiarum contubernio Pauperibus mest sine qua nihil est iocundum securitas. Quia delicijs permouimur/omnia dura ac difficilia iudicamus.

De eodem. Idem in vicesima secunda. Capitulum. cxxxvi.

QOD male implicuisti soluas potius q̄ abrumpas. Nemo tam timidus est/vt malit semper pendere q̄ semel cadere. Turpe est cedere oneri/luctari cum officio quod semel recepisti. Non ē vir fortis ac strenuus qui laborem fugit. nisi etiā illi crescit animus ex ipsa rerum difficultate Peiores mouemur q̄ nascimur. nostrum hoc non nature vicium est. Nemo q̄ bene viuat sed quamdiu curat. qō cum omnib9 cōtingere possit vt bene viuant vt diu nulli.

Idem in tricesimatertia. Fundamentum bone mentis est: nō gaudere vanis. Mihi credere verum gaudium res seuera est. an tu existimas aliquem soluto vultu/hilari oculo mortem contemnere/ paupertati domum aperire voluptates tenere sub sereno/meditari dolori patientiam. Hec qui apud se versat in magno gaudio est. sed parum blando. Hec aūt quibus delectatur vulgus/tenuem habent ac perfusoriam voluptatem. & quodcunq; inventicium gaudium est/fundamento caret. Corpusculū etiā si nihil sine illo fieri potest/magis necessariam rem credere q̄ magnā/ vanas suggerit voluptates. breues pententias. & nisi magna moderatione temperetur. in contrarium abituras. ita dico. In precipiti voluptas ad dolorem vergit. nisi modum tenuerit. Modum autem tenere in eo difficile est quod bonum esse credideris. Diu bonā auiditas tuta est. que subit ex bona conscientia. ex honestis consilijs. ex contemptu fortuitorū Pauci sunt qui consilio se suaq; regant. Ceteri eorum more que fluminibus innatāt nō eunt sed feruntur. Quidam tunc viuere incipiunt cum desinendum est. quidam ante desierunt q̄ inciperent.

De eodem Idem in vigesimaquarta.
Capitulum.cxxxvij.

NID necesse est mala accersiu.
satis cito patienda cum veneunt.
Presumere / ac presens tempus
futuri metu perdere stultum ē: quia quando
futur9 sis miser esse iam miserum. Sed ego
alia te ad securitatē via ducam. Si vis om-
nem solicitudinem exuere quicquid vereris
ne eueniat / venturum vtiq; pone. & quod-
cunq; illud est malum tecum ipse metire & ti
morem tuum taxa. Acuor est virtus ad oc
cupanda pericula. q; crudelitas ad irrogãda
Multum fuit carthaginē vincere. sed amplius
mortem. Meo mors timenda non est. ut be-
nefi.o eius mihil anteferendum sit aut timen
dum. Ante omnia memento demere rebus
tumultū ac videre quid ī quaq; re sit. Scies
nihil esse in istis terribile nisi ipsum timorem
Qđ vides accidere pueris / hoc nobis quoq;
maiusculis euenit. Illos quos amant quibus
assueuerunt. cum quibus ludunt si persona-
tos vident extimescunt. Non hominibus tan
tum / sed rebus psona demenda est. et reddē
da facies sua. Dolor quidem leuis est si ferre
possum. breuis si ferre nō possum. Hoc tur-
pissimum est qđ nobis obijci solet. verba no-
phie / non tractare opera. Ipse voluptates
in tormēta vertuntur. epule crudilatem ge
nerant. ebuetates neruorum torporem ac tre
morem. libidines manuum et pedum et artis
culorū deprauationem. Pauper fiam / inter
plures ero. exul fiam / ibi me natum putabo
quo mittar alligabor. Quid enim nunc solu
tus sum. ad hoc me natura graui corpis mei
ponere astrinxit. moueor desinam egrotare
posse / alligari posse / moui posse. Turpe est ali
ud loqui / aliud sentire. quanto turpi9 / aliud
simulare / aliud sentire. Quottidie morimur /
quottidie enim demitur aliqua pars vite. et
tunc qq; cū crescim9 vita decrescit. Ridiculū
autem est curtere ad mortem tedio. Vir
fortis ac sapiens non debet e vita fugere sed
exire. Idem ī vigesimaquinta. Qđ
ad duos amicos ptinet diuersa via eundum ē
Alterius enim vicia emēdanda sunt / alteri9
frangenda. vtar libertate tota. Non amo
illum nisi offendero. an pfecturus sim nescio
malo mihi successum q; fidem deesse. Nutuē-
dus est pudor. qui quādiu in animo durauit
aliquis erit bone spei locus. Panem et aquā
natura desiderat. nemo ad hec pauper ē. In
tra que quisquis desiderium suum clausert.
cum ipso ioue de felicitate cōtendat. Sic fac
omnia tanquam spectet aliquis. prodest fine
dubio custodem sibi imposuisse et habere quē
respicias. quem interesse cogitationib9 tuis
iudices. omnia enim nobis mala solitudo per
suadet Cū autē iam tantū pfectus / vt sit tibi
etiam tui reuerentia / licebit dimittere peda-
gogum. Multis autem dissimilē te fieri opor-
tet dum tibi tutum non sit a te recedere.

Iterum de eodem In vigesimasexta.
Capitulum cxxxviij.

DE QUERELA est / quod
incomodum / si quicquid debeat de-
finere desinat. et quis exitus melior
q; in finem suum natura soluente dilabi. Re
moue existimationē hominū. dubia semper ē
et in partē vtranq; diuiditur. Remoue stu
dia. tota vita mors de te pnunciatura est.
Ita dico disputationes et literata colloq.
et ex preceptis sapientum verba colleda / et
eruditus sermo non ostendunt verum robur
animi. est enim oratio etiam timidissimis au-
dax. Quid egerus tunc apparebit cum animā
ages. Junior es quid refert. nō dinumerāt
anni. incertū est quo loco te mors expectet
Itaq; tu illam omni loco expecta Qui mori
didicit seruire didicit. supra omnem / potes-
tiam est certe extra omnem. Quid ad illum
carcer et custodia et claustra. liberum ostiū
habet. vna ē cathena que nos alligatos tenet
amor vite. Idem in vigesimaseptima.

Numera annos tuos / et pudebit eadem
velle que volueras puer. hec veniq; tibi circa
diem mortis presta Mouantur ante te vicia
bona mens nec comodatur nec emit. et pu-
to si venalis esset / non haberet emptorem. at
mala quottidie emitur. Idem in vigesi-
maoctaua. Animum debes mutare nō ue-
lum. licet enim vastū traiecerus mare sequēt
te vicia quocunq; pueneris. Queris quare
te fuga ista non adiuuet. Tecū fugis / onus
animi deponendum est. nō ante tibi ullus pla
cebit locus. imo quicquid facis cōtra teipm
facis. et motu ipso noces tibi. Egrum enim
concutis. at cum istud exemeris malum / cis
loci mutatio iocunda fiet. In vltimas licet te
tras expellaris / in quolibet barbare angulo
collocetis / hospitalis illa tibi qualiscūq; sedes

erit. Magis quis venerus q̄ quo interest ⁊ ideo nulli loco addicere debemus animū. Cū hac persuasione viuendum est. non sum vn̄ angulo natus/⁊ patria mea totus mund⁹ ē Quid tam turbidum fieri potest q̄ forū. ibi licet quoq̄ quiete viuere si necesse sit. sed si liceat disponere se/quid interest quot omī. sint. Seruitus vna ē. hanc qui contempserit in quantalibet turba dominantium liber est. Initium salutis est uotida peccati Nam qui peccare se nesciat/corrigi non vult. ideo quantum potes teipse coargue. inquire in te/accusatorius primum partib⁹ fungere. deinde iudicis tandem deprecatorius. Idem in viceſimanona. Multo magis ad rem pertinet qualis tibi videaris q̄ qualis alijs. Cōtinuam nisi turpi ratione amor turpium non potest

De eodem Idem in tuceſima. Capitulum. cxxxix.

ENIG aliquis ad mortē irat⁹ morti. Dementem illam nemo hilarius exapit/ nisi qui se ad illā diu cōposuerit. Idem in tuceſimaprima. Generosos animos labor nutrit. Non ē viuere sudorē. Idem in tuceſimaquarta

Pars magna benignitatis est velle ſieri bonum. Omnia dicta ⁊ facta tua inter se congruant. ac respondeant sibi. ⁊ vna forma percussa sint Non ē huius animus in recto cui⁹ acta discordāt. Idem in tuceſimaquinta

Conſpectus ⁊ presentia ⁊ conuersatio habet aliquid viue voluptatis. vtiq̄ si non tātum quem velis/ sed etiam qualem vel videas. Idem in tuceſimaſexta. Turpis ⁊ ridiculosa res est/dementatus senex. Iuuenē parendum/ senī vtendū est. In mores fortuna ius non habet. Animus ille trāquilliſſim⁹ ad perfectum venīat/qui in eodem habitu est quocūq̄ modo res cedat. cui siue aggerentur vulgata bona / supra res suas emnia. siue aliquid ex his vel omnia casus excusserit/minor non sit. Mors quā timemus interēpit vitam/non eripit. Deinet iterum qui nos ī lucem reponat dies. equo ergo animo debet rediturus exire. Obserua ordinem rerum in se remeantium/videbis nihil in hoc mundo etiam gui. sed viribus descendere ac surgere. Si vis omia tibi subijcere te subijce rationi. Multos reges. si te illa rexerit. ⁊ ab illa diſces quēadmodum ⁊ quid aggredi debeas

Turpe est non ire sed fere. ⁊ subito ī medio turbine rerum stupentem querere. huc ego quemadmodum ven̄. Idem in tuceſima septima. Pluurmum proficit sermo quia minutatim irrepit animo. nec multis opus ē sed efficacibus. Idem in tuceſimaoctaua

Habet hoc optimum in se generosus animus q̄ conitatur ad honesta. magnaq̄ rerū speries ad se vocat ⁊ attollit. Animus enim noster ad modum flamme in motu ē. ⁊ mobilior ⁊ actuosior quo vehementior fuerit. Sed felix qui ad meliora hunc impetū dedit ponet se extra ius ditionemq̄. Secunda tēperabit/aduersa comminuet. ⁊ alijs ammirāda despiciet. Magni animi est magna cōtemnere ⁊ mediocria malle q̄ mīma. Necesse est enim in immensum exeat cupiditas. quae naturalem modum transilit. Desinit esse remedij locus vbi que fuerāt vicia mores sunt

Idem in tuceſimanona. Inopia verborum ⁊ exilitas rerum intentum auditorē facit/tedio interrupte tarditatis. facilius tñ inuidit quod expectatur/q̄ quod pret̄ volat Illa quidem que veritati operam dat oratio incōposita esse debet ⁊ simplex hec populares nihil habet veri. mouere vult turbam. ⁊ incōsultas aures impetu rapere. Remedia nō prosunt nisi immorent̄. Quis medic⁹ egros in transitu curat. Quemadmodum sapienti viro incessus modestior conuenit. ita oratio pressa non audax. Itaq̄ tardiloquū te esse iubeo.

De eodem Idem in quadrageſima. Capitulum. cxl.

ACER intra nos spiritus sedet. malorum bonorumq̄ nostrorū obseruator ⁊ custos. hic put a nobis tractatus est ita nos tractat. Idem in quadrageſimaprima. Multa tibi possem ostendere. que acquisita acceptaq̄ libertatē nobis extorquent. Nostra enim essemus. si ista nostra non essent. Circumspice ista que nos agunt in insaniam. ⁊ que cum plurimis lacrimis amittimus. scias ī his non damnum esse molestum sed opinionem damni. Nemo illa perisse sentit ⁊ cogitat Qui se habet nihil perdidit. Idem in quadrageſimasecūda

Dix quenquā inuenies. qui possit aperto ostio viuere. Bona conscientia turbam advocat mala etiam insolitudine anxia est atq̄

solicita. Si honesta sunt q̄ facis omnes sciāt si turpia quid refert nemnem scire cum tu scias. O te miserum si contemnis huiusmodi testem. Idem m quadragesimatercia. Nō refert q̄ multos libros/ sed q̄ bonos habeas lectio certa prodest/ vana delectat. Oi dia nobis sub virtutum nomine irrepūt. Te meritas sub titulo fortitudinis latet. mode ratio vocatur ignauia prouido timidus ac cipitur. in his magno periculo erramus. Idem in quadragesimaquarta. Iam etiā vbi causa sublata est mentimur cōsuetudinis causa. Idem in quadragesimaquinta. Illos video qui turpe existimant cum seruo suo cenare. Quare. nisi quia superbissima cō suetudo cenanti domino/ stantium seruorum turbam se circumdedit. Ille quidem ingenti auiditate distētum ventrē onerat. serui aūt tota nocte ieiuni mutiq̄ pstāt. sicq̄ fit vt isti de domio loquant̄/ q̄bus cora dño loq̄ non licz Tu aūt sic cum infelicore viue quēadmo dum tecum supiorem vel viuere. et quocies in mentem venerit quantum tibi in seruū li ceat. in mentem etiam veniet tantundem inte domino tuo licere. Quomō stultus est qui equum empturus non ipm inspicit sed stra tum eius et frenos/ sic qui hominem ex veste aut ex conditione estimat.

Idem in quadragesimasexta Epistola. Capitulum cxli.

ONSORTIUM verū oīm inter nos/ facit amicicia. Omnia cū amico cōmunia habebit qui multa cum homine. Nisi interrogationes miserimas struxero/ et conclusione falsa a vero nascens mendacium astruxero/ non potero a fugien dis petenda secernere. Pudet me in re tam seua senes ludimus. mus syllaba est/ mus au tem caseum rodit. syllaba ergo caseum rodit puta me nunc istud non posse soluere Quod mihi ex ista scētia periculum imminet/ qō m cō modum est. O puerules meptias. q̄d mihi lu soria ista cōponis? Non ē iocandi locꝰ. Ap ta dicent et simplicia bonitate. etiam si multū superesset etatis parce dispensandum erat/ ut sufficeret necessarijs. Nunc vero que demen tia est superuacua discere/ in tanta temporis egestate. Idem in q̄dragesimaseptima.

Quod non didisti habes. cornua nō pe didisti. ergo cornua habes Nō vaco ad istas meptias. ingens negociū in manibus ē Quid agam mors me sequitur. vita fugit. aduersꝰ hoc me doce aliquid. docilem natura nos edi dit. et rationem dedit imperfectam sed que pfici posset. Idem in q̄dragesimaoctava epla. Quando fatuo delectari volo. non est enī mihi longe querendus. me video. Ce ci ducem querunt. nos autem sine duce erra mus. et ideo difficulter ad sanitatem puem mus. quia nos egrotare nesamus. Initium eundi ad virtutes ardui est. quia hoc primū imbecille atq̄ egre mentis est formidare mer certa. Ita cogenda est ut inapiat. demde nō est acerba medicina. protinus enim delectat dum sanat. Idem in q̄dragesimanona.

Id agere debemus vt irritamenta vicio rum q̄ longissime pfugamus. Indurandꝰ est animus/ et debellande voluptates/ que se ua quoq̄ ad se ingenia rapuerunt. Vida si ne modo sine fine psequere. Nam illis quoq̄ nec finis nec modus est. Proijce quecunq̄ cor tuum dilaniant. que si aliter extrahi neq̄ rent cor ipm cum illis euellendum erat. vo luptates papue exturba/ que latronum mo re in hoc nos amplectunt̄ vt strangulent.

Idem in Epistola Quinquagesima. Capitulum cxlij.

IAMBIS ad eūdem finē duo pereueneunt/ maior tamē ē laus idē effecisse in difficiliori materia Illū elige adiutorem/ quē magis admireris cum videris quā cū audieris. Quid letaris q̄ ab hominibus his laudatus es quos ipse lauda re nō potes. Laudatio aliquid exhortatiois affert ipsis audientibus et animos adolescen tium extimulat. Idem in quinq̄gesimatertia. In illis morbis in quibus affligiuntur animi/ quo quis peius se habet minus sentit. Omnium narrare vigilantis est. et vicia sua confiteri sanitatis indicium est. Omia impedi mēta dimitte et vaca bone menti. Nemo ad illam venit occupatus. Magni artificis est clausisse totum in exiguo. Idem in quinq̄ gesimaquarta. In hoc nō fallor eramꝰ q̄ mortem sequi iudicamus/ cum illa et prece cesserit et secutura sit. quicquid enī ante nos fuit mors est. Illum laudа et imitare quem nō piget morī cum iuuet viuere. que est vir tus cum eundum exire. Sapiens nil inuitus facit. necessitatē effugit. q̄a vult qō coactura

est. Idem in quinq̃gesimaquinta. De bilitatem nobis moxere delide. et qđ diu vo luimus posse desinimus. Idem in quinq̃gesimasexta. Nulla placida est quies nisi quã ratio composuit. Omia vicia ad modũ morbi in aperto leuiora sunt. tunc autem pernicio sissima cum simulata sanitate subsidunt. Nulla res animũ sapientis auocat. nullus hominum auium q̃ concentus interrumpit cogitationes bonas. solidas q̃ iã et certas. Leue illud ingeniũ ẽ. nec sese adhuc reduxit introrsus. quod ad vocem ex accidenti erigit.

Idem in quinq̃gesimaoctaua. Nemo nostrum idem est qui fuit pridie. Quicquid vitæ curut cum tempore. nihil ortum stabile uel solidum ẽ. ⁊ nos tñ ea cupim⁹ tanquã aut semper futura aut semp habituru.

Idem in quinq̃gesimanona. Ca. cxliij

Liliod precipue in nobis philosophiam impedit q̃ dicto nobis placemus. ⁊ quicquid in nos adulatio congerit tanquã debitum pñ dim⁹ optimos nos ac sapientissimos affirmãtibus assentim⁹. Sequitur itaq̃ vt ideo mutari non velimus. quia nos optimos esse credimus. Omnes tendunt ad gaudiũ. sed vnde stabile magnumq̃ consequantur ignorãt ⁊ sapiens quidem nũquã sine gaudio est. Gaudium autem hoc non nascitur nisi ex virtutũ cõscientia. nec interrumpitur nec desinit. Qđ enim non dedit fortuna non eripit. Idẽ in sexagesima. Thaurus pauissimorum ingerum pascuo impletur. vna silua elephantis pluribus sufficit. homo vero. ⁊ terra pascitur ⁊ mari. verumtamen non fames ventris magno cõstat sed ambitio. Idem in sexagesimaprima. Ante senectutem curaui ut bene viuerem. in illa vt bene moriar. Da operam ne quid vnquam inuitus facias. Qui imperia libens excipit. partem acerbissimam seruitutis effugit facere q̃ nolit. Nec qui iuss⁹ aliquid facit miser est. sed qui inuit⁹. Itaq̃ sic animum cõponamus. vt quicquid res exigit vt velimus. Idem in sexagesimasecũda. Contemnere aliquis omnia potest. habere omia nemo potest. Itaq̃ breuissima ad diuitias per contemptum diuitiarum via est. Idem in sexagesimatercia. Nec sicci sint oculi amico amisso. nec fluant. lacrimandum est. non plorandum. Jo agamus vt iocunda nobis fiat amicorum recordatio amissorum. Nemo libenter ad id redit. quod non sine tormẽto cogitaturus est. Mihi amicorum defunctorum cogitatio dulcis ac blanda est. habui enim illos tanquam amissurus. amisi tanquam habeam. Quis ferat hos. qui negligentissime cum amicos habeant miserrime lugent. nec amant quempiam nisi perditæ rint. Ideoq̃ tunc effusius merent. quia verentur ne dubium sit an amauerint. Sera iudicia affectus sui querunt. Que deo faciendi mundũ causa fuit? Bon⁹ est. nulla cuiusquã bonã inuidia est. fecit itaq̃ q̃ optimum potuit. Aetas me celo interesse id est iubes me capite demisso viuere. Maior sum ⁊ ad maiora genitus q̃ vt corporis mei sim mancipium. Quod equidem non aliter aspicio q̃ vinculum aliquod libertati mee circumdatum. cuius contemptus certa libertas est. Serui ant deteriora melioub⁹. fortes simus aduersus fortuita.

Idem in sexagesimasexta. Ca. cxliiij.

Cato ex casa magnus vir exire. potest ⁊ ex deformi humilique corpusculo formosus animus ac magnus. Nec deformitate corporis animus fedatur. sed pulcritudine animi corpus ornatur. Animus intuens naturã peritus fugiẽdorum ac petendorum non ex opinione. sed natura. preda rebus imponens. neutri fortune se subiectẽs. supra omnia que contingũt eminẽs. hic est facies virtutis. Omnis in modo est virtus. Crescere posse imperfecte rei signum est. Omne honestum voluntarium ẽ. Non enim potest honestum esse quod non ẽ liberum. Maius est difficilia perstringere q̃ leta moderari. ⁊ hec magis laudauerim bona que exercitata sunt ac fortia ⁊ cum fortuna luxata. Idem in sexagesimaseptima. Non sum tam demens vt egrotare cupiam sed si egrotandum fuerit. vt nihil effeminate faciam. Non enim pati tormenta optabile est. sed pati fortiter. Glouau odio meus ambitio est. Multi aperta transeunt. condita ⁊ obstrusa rimantur. Curẽ signata solidant. Vile videtur quicquid patet. aperta effracta⁹ preterut. Dos mores habet. impitissimus quisq̃. in secreta irrumpere cupit. Fatãtie genus est nimis latere. ⁊ a conspectu hominum secedere. Conuocat turbam quis quis odo suo aliquam fabulam imposuit.

Non est autem agendum hoc vt de te homines loquantur / sed ut ipse tecum loquaris. Quid autem loqueris / q̄ homines de alijs libentissime faciunt / de te apud te male estima et id maxime tracta qđ in te infirmissimū esse sentieris. Idem in sexagesimanona. Frequens de loco ad locum migratio instabilis animi est. Vt animum possis continere primum corpus tui fugam fiste. Nihil facilius q̄ amor recruduerit. Itaq̄ qui deponere vult desiderua rerum omniū / quarum cupiditate flagrauit. et oculos / et aures ab his que reliquit auertat. dito enim affectus quocunq̄ se vertit rebellat. Nullum sine adiutorio malum est. Auaricia pecuniā p̄mittit luxuria voluptatem / ambitio potentiam. mercede te vitia solicitant. Vix efficit toto seculo poterit ut vitia longa licentia tumida subigantur et iugum accipiant. Idem in septuagesima. Vis aduersus hoc corpus liber esse / tanquā migraturꝰ habita. Quomō veniet in mentem finis suus. omnia sine fine cupientibus? Nemo nisi vitio suo miser est.

Idem de eodem in septuagesimapuma. ℣. Capitulum cxiv.

DEO Peccamus quia de ptibus vite oēs deliberamus. nemo de tota deliberat. Eadē virtute et mala fortuna vincitur et bona ornatur. Virtutem intelligo animosam et excelsam / quā mutat quicquid infestat. Nō mirum est in tranquilitate non concuti. illud mirare ubi omnes iacent aliquē stare. Imperfecta necesse est labent. et modo proficiant modo subsidant. Sed magna est pars profectus velle proficere. Id agamus ut omne tempus nostrum sit. qđ nō eut nisi puus nostrum esse cepimus. Idem in septuagesimasecunda. Vidisti aliquādo canē missa a domino frusta panis uel carnis aperto ore captantem. quicquid excepit protinus integrum deuorat. et semp ad spem futuri hyat. idem euenit nobis. Quicquid enim expectantibus fortuna proiecit. id sine ulla voluptate dimittimus / statim ad rapinam alterius erecti / et attoniti. Hoc sapienti non euenit plenus ē / et si quid obuenit securus excipit ac reponit. Impitis autem ac rudibus nullus finis rapitationis est. In epicureum chaos illud cadunt. inane qđ sine termino est.

Idem in septuagesimatercia. Quisquis de acipiendo cogitat oblitus est accepti. nec vllum habet maius malum cupiditas q̄ qđ ingrata est. Ambitiosis non tam iocundum est / multos post se videre / q̄ graue aliquem ante se. Nec ambitio tantum instabilis ē / verum etiā omnis cupiditas. quia incipit semper a fine. Stulta auaricia mortalium p̄uetatē discernit. nec quicquam suum esse credit. qđ publicum est. At sapiens nihil magis suum iudicat / q̄ cuius illi cum humano genere cōsortium est. Docet phia precipue debere beneficia bene soluere / interdum autem solutio est ipsa confessio. Miratus homines ad deos ire / deus ad homines venit. imo in homines. nulla enim bona mens sine deo est. Idem in septuagesimaquarta. Nulli etiam cui rapina feliciter cessit / gaudium rapti durauit in posterum. Aut ista bona non sunt que vocantur. aut homo felicior deo est. quoniā que pata sunt nobis deus non habet in usu. Neq̄ enim opes nec epularū letitia / nec quicquam ex his hominem mescantib9 ad eum pertinet. Placeāt homni quecunq̄ deo placent ob hoc ipm q̄ deo placent. Quamdiu virtus salua fuerit. nō senties quid abscesserit. Nō affligitur sapiens liberorum amissione / non amicorum. eodem animo fert illorum mortē quo suam expectat. Idem in septuagesimaquinta. Concordet sermo cum vita Ille promissum impleuit qui et cum videas illum et cum audias idem est. Nec delectent verba nostra sed prosint.

Idem in Epistola Septuagesimasexta. ℣. Capitulum. cxlvi.

LOID Stultius est q̄ qđ nō discimus nō discere. Quādiu viuas tamdiu discendum est quemadmodum viuas. Eq̄ animo audienda sunt improborum conuicia. et ad honesta vadenti cōtemnendus est ipse contemptus. Optimū in homine ratio ē. hac antecedit animalia. sequit deum. Amor ira cupiditas pricula depulerūt Qđ ergo potest breuis obstinatio animi aliq̄ stimulo excitata. quanto magis virtus que nō ex impetu nec subito / sed equaliter valet cui perpetuū robur est. Unum bonum ē virtus. que inter hanc fortunam et illam superba incedit. cum magno vtrunq̄ contemptu Vir bonus quicquid ei acciderit equo animo sustinebit. Scit enim hec accidisse lege diuina

qua vniuersa procedunt. Nemo ex istis qs purpuratos videt felix est. non magisq; ex illis quib9 sceptrum ⁊ clamidem in scena fabule assignant. Cum presente populo elati incesserunt. ⁊ coturnati simul exierunt excalceatur ⁊ ad staturam suā redēūt. Nemo istoꝝ qs diuitie ⁊ honores in fastigio ponunt/magnus est. Quare ergo magnus videtur/ cum basi sua illum metius. Hoc laboramus errore/ q; neminem estimamus eo quod est. sed addicimus illi ⁊ ea quibus adornatus ē. At quicūq; voles verā hoīs estimationē mire/inspice nudum. ponat patrimonium. ponat honores. ⁊ alia fortune mendacia. corpus etiā ipsum exuat. Animum intuere qualis sit ⁊ quantus. alieno an suo magn9. Precogitati mali mollis ictus venit. at stultis ⁊ fortune credentib9 omnis videtur noua rerum ⁊ nō opinata facies. Magna autem pars ē apud imperitos mali nouitas. Ideo sapiens assuescat se malis futurus ⁊ que alij diu patiēdo faciunt leuia. hic leuia facit diu cogitando.

Idem in septuagesimaseptima Vita nō ē imperfecta si honesta est. Obicunq; desines fi bene desines tota est. Nemo tam imperit9 ē/ vt nescat quandoq; morīēdum sibi esse. ⁊ tñ cum ipe accesserit terguersat. ⁊ tremit plorat. Nonne tibi videtur stultissimus qui fleuerit q; ante mille annos non vixerit? Eque stultus est qui flet q; post annos mille non viuet. hec parua sunt. non eris nō fuisti. vtriusq; tempus alienum est. Quid fles? Ad hanc legem natus es. Quid noui est hoc omnib9 accidit Quomodo/fabula sic vita Non quam diu sed quambene acta sit refert. Quocunq; voles desine. tantum bonā clausulam impone

Idem in septuagesimaoctaua.
Capitulum. cxlviij.

REMEDIA cedunt honesta sodalicia. ⁊ quicquid animum erexerit etiam corpori prodest. Tua in omni morbo grauia sunt. metus mortis. dolor corporis. intermissio voluptatis. De morte satis dictum ē Dolere nemo potest valde ⁊ diu. Sic enim nos amantissima nostri natura dispposuit vt dolorem aut tollerabilem aut breuē faceret. Nō est autem acerbū carere eo quod cupere desieris. Demq; tollerabilis ē morbi patientia. si contempseris io qō extremum minat. Noli mala tua tibiipsi facere grauiora. ⁊ te q̄relis onerare. leuis est dolor si nihil illi opimio adiecerit leuem illum dum leuem putas facies. Tam miser est enim quisq; qꝝ credidit. Qd acerbum fuit pati. retulisse iocundum ē. Naturale est mali sui fine gaudere. Quomodo pmodosior est hostis fugientibus/sic omne fortuitum incommodum magis instat cedenti ⁊ auerso. Nec vita sit tedio/nec mors timori. Vitā in odium sui adducere solet iners odiū. his q; necesse est omnem vitam breuē videri qui illam voluptatibus vanis ⁊ ideo infinitis metiūtur. Interim hoc tene/hoc morte. adversis non succumbere. letis non credere. omnem fortune licentiā in oculis habere. Quicquid enim expectatum est diu/leui9 accedit.

Idem in septuagesimanona. Non ē bonitas pessimus esse meliorem. Nulla virtus latz ⁊ latuisse non est ipsius damnum vemet qui conditam/⁊ seculi sui malignitate cōpressam dies publicz. Veritas in omni sui parte eadem est. Que decipiunt nihil habent solidi. Mendacium tenue est. perlucet si diligenter inspexeris.

Idem in octuagesima.
Cogito mecum quant9 ad spectaculū iusq; fiat concursus. quanta sit circa bonas artes solitudo. q; imbecilli animo sint/quoq; lacertos humeroso; miramur. Compara inter se pauperum ⁊ diuitum vultus/pauper sepi9 ⁊ fidelius videt? quia nulla ei9 solicitudo in alto est. Horum autem qui felices vocantur hylaritas ficta ē ⁊ grauis/⁊ supputata tristicia. Omnū istorum quos supra capita hominū/ suptaq; turbam delicatos lectica suspendit/ p sonata felicitas est contemne illos si despoliaueris equum empturus solui iubes stratum. vestimenta venalibus detrahis/ ne qua corporis vicia lateāt. hominem vero inuolutum estimas. Quod de alijs loquor si perpendere te vis sepone pecuniam/domum/dignitatem. Intus teipsum considera.

Idem in octuagesimaprima.
Capitulum. cxviij.

IOCERIS te inuidisse inhumanum ingratum. Si periculum vitare voluerus beneficia non dabis. Ita ne apud alium pareant/apud te perībūt Non respondeant potiusq; non dentur. Cito mortī odio vita torpebit/si relinquendum est quicquid offendit. ⁊ post malam segētem serendum est. Cuius euentus incertus est io

vt aliquando procedat sepe temptandum ē. Cui etiam si meritata nō precessissent/oportebat ignosci Post beneficia lezenti plusq; venia debetur. Plurus enim estimo beneficium quam miuiā. At non omnes grati sciunt debere beneficium. Diu sapienti notum ē. quāti res queq; taxāda sit & omia secum examinabit quantū accepit a quo. qñ vbi & quēadmodū. Oñ methodo9 ait solū sapientē referre gradam sare. Beneficia crescunt mora. & tanto plus soluendum est quanto tardius. Ingratus est qui beneficia reddit sine usura Sepe qđ datur exiguum est. quod sequitur ex eo magnum est. Nemo mihi videtur plus estimare virtutem. nemo illi magis vicet esse deuotus / q̄ qui bonī viu famam poidit ne conscientiam pozet. Torquet mgratus se et macerat. odit que accepit. quia redditur9 est. et extenuat/minuas vero dilatat et auget. Quid eo miserius cui beneficia exadunt herent minue. At contra sapiens exornat omne beneficium. et sibiipsa cōmendat. et se assidua ei9 cōmemoratione delectat. Illa cō temnit quibus lesus est. nec vertit omma in peius. nec queut cui casum imputet. ad fortunam potius refert. et quicquid accidit benigne inter̄ptando leuat Non offense potius q̄ officij memmit. quantum potest in pruore ac melioze memoua se detinet. nec mutat animum aduersus bene meritos. Semper enim quicquid dubium est humanitas inclinat ad melius. Nemo autem gratus esse potest nisi contempserit ista ꝓpter que vulgus insanit. Nihil cazius estimamus q̄ beneficium quod diu petim9. nihil vilius cū accepim9. Queris quid nobis faciat obliuionem acceptorū: cupiditas accipiendorum. Abstrahunt a recto diuitie/honores/potentia/et ceteza que opinione nostra cara sunt/precio suo uilia. Nescimus estimare res de quibus non cum fama sed cum rerum natura deliberandum est. Nihil habent ista magnificum quo mentes in se trahant preter hoc qđ mirari illa consueuimus.

Idem de eodem in Octuagesimasecunda. Capitulum cxlix.

CIOM Sine literis moz est & hominis viui sepultura. Non habet fortuna longas manus. neminē occupat nisi sibi hezentem/itaq; quantum possumus ab illa resiliamus. Non est moz gloziosa/sed fozsitez mou gloziosum ē. Que demencia est fugere cum retroire non possis. Omnis res que non habuit dec9/virtute adita sumit. Idem in octuagesimatercia.

Sic cezte viuendum est tanquam in conspectu alicuius viuamus. sic cogitandum tanquam aliquis ī pectus intimū ꝓspicere possit Quid prodest ab homine aliquid esse secretū mihil deo clausum ē. Nihil aliud est ebuetas q̄ voluntaria insania. omne vicium incendit et detegit. et obstantem malis. verecundiam remouet. Plures enim pudore peccandi q̄ bona voluntate ꝓhibitis abstinent. Adijce illum ignozatione sui dubia/ et parum explanata/voluentem verba/incertos oculos/gradum errantem/vertiginem capitis et ceteza huiusmodi. Rebus itaq; non verbis probastas que dicuntur voluptates ubi modū excesserint penas esse. Alit lectio ingenium. et studio fatigatum non tamen sine studio refizit. nec scubere tantū/nec tantū legere debemus. Altera res cōtristabit vires et exhauriet. de stilo dico altera soluet ac diluet. Inuicem hoc et illo cōmeandum est et alterum altro tempandum. vt quicquid lectione collectum est stilus redigat in corpus Apes enim imitari debemus que vagantur. et flozes ad mel faciendum ydoneos carpunt. deinde quicquid attulerunt disponant. ac per fauos digerunt. Sic et nos debem9 quecunq; ex diuersa lectione congessimus separare. deinde adhibita ingenij nostri facultate in vnum saporem vana illa libamenta confundere. Talem animum nostrum esse volo vt multe ī illo artes multa ꝓcepta/multazū etatum exempla sint in vnum conspirata. Relinque diuitias aut piculum aut onus possidentiū. Relinque voluptates. molliunt et eneruāt. Relinque ambitum. tumda res est vana et ventosa. nullum habet firmum. laborat duplici inuidia. cui inuidetur et inuidet.

De eodem in Octuagesimaquinta epistola. Capitulum cl.

ON EST bona valitudo mediocritas morbi. facilius ē vicioz̄um initia prohibere q̄ impetum regere. Non enim recipiunt mala animi temperamentū. facilius sustuleris illa q̄ rexeris. Tēpestas non opus gubernatoris impedit sed

ſucceſſum· Non ex ebore tantum ſimulacra
facit ſtatuarius ſed ex ere vel marmore ſi a=
ſit · ſic ſapiens virtutem ſi licebit in diuitijs
explicabit ſi minus in paupertate· ſi poterit i
patria/ſi minus in exilio· ſi poterit integer/ſi
mnus debilis· Quamcunq; fortunam accepe
rit/aliquid ex illa memorabile effiget· Sapi
ens eſt artifex domãdi mala· Dolor egeſtas
ignominia carcer exilium vbiq; horrenda ad
hunc peruenerunt manſueta ſunt· Idem
in octuageſimaſeptima· Nunquam mai
or eſt animus quam aliena ſepoſuit· ⁊ fecit ſi
pacem mĩl timendo· fecit ſibi diuitias mĩl con
cupiſcendo· Quod contemptiſſimo cuiq; cõ=
tingere ac turpiſſimo poteſt bonum non eſt
Opes autem ⁊ lenoni et lamſte contingunt
ergo bona nõ ſunt· In octuageſimaoctaua·
Fides ſanctiſſimum humanũ pectoris bonum
eſt nulla neceſſitate adfallẽdum cogit nullo
primo corrumpitur· Temperantia volupta
tib9 imperat· alias odit ⁊ abigit · alias diſpẽ
ſat ⁊ ad ſanũ modum redigit· nec vnquã ad
illas ꝓpter ipas venit· Dat optimum eſſe mo
dum cupitorum· non quantum velis ſed quã
tum debeas ſumere· Poteſt ſine liberalibus
ſtudijs venire ad ſapientiam· Quancunq; pe=
tẽ rerum humanarum diuinarumq; compre
hendere· ingenti copia querẽdorum ac diſcẽ
dorum fatigabere· Dec tam multa tam ma
gna vt habere poſſint liberum hoſpitium ſupe=
uacua ex animo tollenda ſunt· laxum ſpaciũ
res magna deſiderat ⁊ pl9 ſcire velle q̃ ſatis
eſt i tempãtie genus eſt· Quid q̃ iſta libera
lium artium conſectatio moleſtos/ verboſos/
intempeſtiuos/ſibi placentes facit ⁊ ideo non
diſcẽtes neceſſaria· quia ſupuacua didicerũt
quatuor milia librorum diomus gramatic9
ſcripſit· miſer eſſet /ſi tam multa ſuperuacua
etiã legiſſz· In his libris de patria homeri q̃
ritur de enee matre ⁊ alia que erant dediſcen
da ſi ſcires·

De poetis illius temporis· Et floſculis perſii
Flacci· Ca·cli·

EC deſcriptis ſenece moralibus
ad preſens excerpta ſufficiant· Eo
quoq; tempore floruiſſe leguntur
poete ſatyrici· Perſius ⁊ iuuenalis/⁊ etiam
alij poete· lucanus ſenece fratris fili9 et ouidi
us de cuius scz ouidij libris excerptos mora
les flocuſculos ſuprapoſuimus· Ex libro pſij
metuco paucas has ſententias morales ex=
cerptas hic inſerui· Perſius· Nec te
quaeſiueris extra· Scire tuum nihil ẽ · niſi te
ſcire hoc ſcat alter· O curue m terris anime
⁊ celeſtiũ manes· Quid iuuat in templis noſ
tros immittere mores · Dicite pontifices in
ſancto quid facit aurum· Quim damus id su
peris de magna quod dare lance Non poſſit
magni meſſale lippa ꝓpago· Cõpoſitum iuſq;
animi ſanctosq; receſſus· Mentis ⁊ in coctũ
generoſo pectus honeſto· Mille hominum· ſpe
cies ⁊ rerum diſcolor vſus· velle ſuum cuiq;
eſt· nec voto viuitur vno· Pelliculam vete=
rem retines· ſed fronte politus Aſtutam va
pido ſeruas ſubpectore vulpem· Mane piger
ſtertis ſurge inquit auarida eya· Surge· ne
gas inſtat ſurge inquis nõ queo· ſurge viue
memor leti· fugit hora hoc loquor· Inde eſt
meſſe tenus ꝓpria viue ⁊ grauiora fas ẽ emo
le quid metuas ſeges altera in herba ẽ· Pos
ro de oratio ſatyra ⁊ dictis eius ſuperuus di=
ximus· Extat etiam terẽtius ſatyricus· Juue
nalis· qui ipſe perſii contemporaneus fuiſſe le
gitur· Ex libro autem eius metuco paucos
hos flores excerptos· hic inſerere volumus·

De floſculis Juuenalis· Juuenalis ꝑmo
libro· Capitulum· clij·

IBPIDN membra quidem ⁊
dura per brachia ſete promittunt
attrocem animum· Louperem te
dius deridet/ethyopem alb9 Nemo repente
fuit turpiſſimus· De moribus vltimo fiet q̃
ſtio· Quantum quiſque ſua nummorum ſer
uat in arca· tãtum habet ⁊ fidei · Nil habet
infelix paupertas durius in ſe· q̃ ꝙ ridiculos
homines facit· Commune hoc vicium· hic vi
tium ambitioſa pauptate omnes· Idẽ
in libro ſecundo· Sortem animum ꝓſtãt
rebus quas turpiter audent· Nihil eſt audaci
dius illis depreſſis· Iram atq; animos a crimi
ne ſumunt· Prima peregrinos obſcena pecu=
nia mores· Intulit· ⁊ turpi fregerunt ſecula
luxu diuitie molles· Et eadem ſummis paulũ
mmmmsq; libido· Sic volo ſic iubeo ſit ꝓ ra
tiõe voluntas· Cognoſat mulier q̃ toto fiat
in orbe· Prima videt famam· rumoreſq; illa
recentes· Excipit ad portam· intollerabilius
nihil eſt q̃ femina diues· que non faciat q̃
ꝑnapis vxor· Idẽ in libro tercio· No
bilitas anim ſola ẽ atq; vnica virt9 · demet

de plebe togata q̄ iuris nodos⁊ legū enigmata soluat Sūmū crede nephas animū p̄ferre pudori et p̄ter vitā viuendi petere causas Furor est post omnia pene naulum. omne animi vicium tanto conspectius in se cumen habet quanto maior qui peccat habet Lingua mali pars pessima serui. festinat enim decurrere velox. Gloscul⁹ anguste miserecq̄ breuissima vite est pars. Idem in libro quarto. Torrens dicendi copia multis et sua mortifera est facundiam. Quā plures nimia congesta pecunia cura strangulat. Cātabit vacuus coetā latrone uiator. Pauca licet portes argēti vascula puri. nocte iter agressus. gladium contum q̄ timebis. et nocte ad lunam trepidabis harundinis vmbrā Quis enim virtutem cōplectitur ipsam. premia si tollas Mors sola fatet Quātula sunt hominum corpuscula. Rara ē adeo cōcordia forme: atq̄ pudicie. Orandū est ut sit mēs sana in corpore sano. Mortem pasce animum mortis terrore carentem. Magis illa iuuant que plus eripiunt/et voluptates cōmendat rarior usus Quia tu galline filius albe nos vilis populus nati in felicibus ouis. Idem in libro quinto. Maiore tumultu plangunt nūmi q̄ funera. Emgit in occasu summam deducere vestē. Cōtentus vexare oculos humore coacto. ploratur lacrimis amissa pecunia veris. Fallit enim vicium specie virtutis et vmbra. Seruorū ventres modio castigat iniquo. Ipe quoq̄ esuriens. nec enim omnia sustinet in qua. Musida cerulei panis consumere frusta / hesternum medio solitus seruare minutas septembri/nec non differre in tempora cene. cum furor haud dubi⁹ cum sit manifesta frenesis. vt locuples moueatur egenti viuere fato. Interea pleno cum turget sacculus ore. crescit amor nūmi/quantū ipsa pecunia crescit. Magnis parca malis cura maiore metuq̄ seruant. misera est magni custodia census.:.

Explicat liber septimus.

Incipit liber octauus De bonis initijs neronis Hugo flouacensis secundo libro.
Capitulum primū.

CLAUDIUS Imperator libertorum et coniugis imperijs subiectis cum deficeret butānicum filium suum vxoris aggruppine persuasionibus/exortem romani faciens imperij neronem octauie sue filie maritum designauit impatorem. Sic q̄ prelatus est gener filio ordine preposterо. Ex cronica Eusebij. Nero igit̄ quint⁹ ab augusto romani adept⁹ imperij dignitatē Anno domini lvij. mūdi vero MMMM. xx impauit ānis xiij. et mensibus octo. Iste quinquē nio valde modestus extitit. Suetonius libro sexto. Hic fuit statura pene iusta/corpore maculoso et fetido/capillo sufflauo/vultu pulchro magis q̄ venusto/oculis cesis et hebetioribus/ceruice obesa/ventre proiecto gracillimis cruribus/liberales disciplinas oēs fere puer attigit. auersus a philosophia ad poeticam pronus. Carmina libenter/ac sine labore composuit. habuit et pingendi fingendiq̄ maxime non mediocre studium. Orsus imperium a pietatis ostentatione ex augusti p̄cepto impaturum. sed p̄fessus nec libertatis/nec clementie/nec comitatis quicquem exhibende ullam occasionem omittit. grauiora vectigalia abolevit aut minuit. Senatorū nobilissimo cuiq̄ sed refamliau destituto annua salaria constituit. Cunq̄ de supplicio cuiusdā capite damnati / vt ex more subscriberet admoneretur. q̄ vellem inquit nescire literas Agenti gratias senatui. respondit cum meruero. interdictū ē/ne quid in popinis pret legumina aut olera veniret cum antea nullū non obsonij genus p̄poneretur.

Qualiter festus felix succedens Paulum misit ad cesaream Comestor. Ca secundū.

RTA EST autem dissensio inter iudeos et gentiles in cesarea de honore ciuitatis. Judei enim se p̄ferebant gentilibus/ quia herodes ascalonita qui circūcisionem suscepit/ fuerat conditor ciuitatis. et appellauit cesaream in honorem cesaris. Gentiles se preferebant iudeis dicentes q̄ a gentib⁹ est facta primaria edificatio.

uitatis·que antequã reedificatur ab herode
dicta ẽ pirgostratonis· Felix autem primo
fouit partem iudeorum·donec exhausit mar
supia eorum·Postea fouit partem gentiliũ
intantum q̃ militibus gentilium licentiam de
dit domos intrandi iudeoꝝ·ꝛ diripiẽdi bona
eorum·unde accusatus est a iudeis apud Ne
ronem·ꝛ biennio ab accusatione amot9 est
a presidatu ꝛ substitut9 est ei festus· Dolés
autem in fine presidat9 sui placere iudeis·re
liquit paulum vinctum· Festus autem cum
venisset in prouinciam paulus a iudeis corã
eo conuentus appellauit cesarem·Descendit
autem rex agrippa in cesaream· audito q̃ ibi
esset festus vt accusaret iudeos apud eum·
Iste namq̃ agrippa ifestus erat iudeis quia
cum accepisset potestatem a romano impe
store constituendi summum sacerdotem·con
stituebat eos qui non erant aaronite·fecerat
etiam fenestram in palacio suo eminentẽ·vñ
poterat videre quecunq̃ fiebãt in templo sa
crificia scz·Qđ moleste ferẽtes iudei·fecerũt
murum oppositum fenestre eminentiorem fe
nestra·Venerat autem specialiter agrippa ro
gaturus festum vt murum illum obrueret·
Cum autem descendisset·honorifice recept9
est a festo ꝛ exposita ei accusatione iudeorũ
contra paulum: respondit agrippa se velle vi
dere eum·altera autem die iubente festo ad
ductus est paulus cepitq̃ de omnibus rede
re rationem·Et decreuit agrippa q̃ quia ap
pellauerat mittendus est ad cesarem·Et tra
ditus est paulus iulio centurioni cohortis au
guste militum scilicet qui missi fuerant ab au
gusto·:·

De ysmahele pontifice ꝛ cathalago pontificũ: Capitulum·iij·

IGNORIGER miserunt ro
mam nuncios iudei cõtra agrippam
aduersus quem multas habebant q̃
relas·quia vt supra pretaximus constitu
erat ysmahelem summum sucerdotem·cũ non
esset degenere aaron· Ponit hic ioseph9 ca
thalogum sacerdotum qui fuerunt ab institu
tione tuum temporum·Ab aaron enim vsq̃
ad tempus dauid fuerunt·xiij·vn9 post aliũ
in sexcentis·xij·annis ꝛ succedebãt filij patri
bus· Primogenitus namq̃ filius aaron fuit
eleasar·qui patri successit in summum sacer
dotem·Et phinees filius eleasar succussit ei
ꝛ sic in posterum· Nam de ythamar nõ erãt
summi sacerdotes/ sed minores·nisi pauci de
ea tempora dauid· Nam in hely translatum
est sacerdotiũ ad filios ythamar· Abyathar
quoq̃ erat de ythamar·quẽ deposuit salomõ
ꝛ eius loco statuit sadoch qui de eleasar· Da
uid autem volens ampliare cultum dei videns
q̃ non sufficeret vnus summus sacerdos ad
ministrationi quia si infirmaretur non erat
interim qui incẽsum poneret qđ necesse erat
singulis diebus offertu·instituit·xxiiij· sum
mos sacerdotes· Quorũ xvi· de genere elea
sar·viij· de ythamar· Onus tamen illorum
erat summus qui dicebatur princeps sacerdo
tum· Administrabant autem per septimanas
q̃ hereditario iure deuolute sunt ad posteros
eorum· ꝛ vnus quisq̃ cum administrabat·
xxiiij· secum habebat minores sacerdotes·ꝛ
totidem leuitas·ꝛ totidem ianitores duplica
to numero nathineorũ·Fuerunt aũt·xviij·
principes sacerdotum a tpe dauid vsq̃ ad
transmigrationem babilonis in quadringen
tis·lx·annis· A transmigratione autem ba
bilonis cessauit sacerdotium vsq̃ adreditum
de captiuitate sub zorobabel ꝛ iesu magno sa
cerdote· Et inde vsq̃ ad tempus machabeo
rum fuit tempus sacerdotij· Temp9 autem
machabeorum non deputatur sacerdotio·qa
idem erãt duces ꝛ sacerdotes· Et sic vsq̃ ad
herodem qui fecit occidi quotq̃ de genere
sacerdotum muliebat/ ne iterum ad eos de
uoluceretur regnum·ꝛ vendebat summum sa
cerdotium quandoq̃ vni qnandoq̃ pluribus
simul· Et fuerunt omnino vsq̃ ad euersionẽ
iherusalem·xviij·summi sacerdotes· In tem
pore autem herodis vsq̃ ad euersiõem iheru
salem non ponit iosephus summam annorũ
sed constat fuisse·cv·cum herodes ante nati
uitatem domini·xxx·annis regnauerit· ꝛ do
minus·xxxiij· annis vixerit ꝛ a morte domi
vsq̃ ad euersionem iherusalem·xlij anni flux
erunt Sed de his actentus·

De vita Jacobi fratris domini et eius passi one· Capitulum quartum· Eusebi9 Libro secundo·:·

IGITUR Iudei postquam paulus ad ce
sarẽ quẽ appellauerat a festo transmissus ẽ
et frustratas insidias quas ei intenderant vi
derent/ in iacobum fratrem domini immani
tatem nequicie sue verterunt/ cui episcop alis ĩ

ihꝛosolimis ꝛelata ab apostolis fuerut sedes· quēꝙ hoc modo adꝛti sunt productū m me= dium abnegare fidem xpi coram omnī popu lo expetiuit· Nt ille contra omniū opinionē coꝛam vniuerso populo cum omnī fiducia ꝓ fitetur filium dei esse saluatoꝛem/ et domnū ihesum xp̄m· Tum illi non ferentes in necem eius vertuntur fauente sibi occasione tpis ex morte rectoꝛis· Contigit enim festum p idē tempus obire apud iudeam / et sine rectoꝛe ac pncipe esse ꝓuinciam· Dic iacobus pro incredibili continentia et sūma iustitia cogno minatus est iustus · Ex vtero enim matris sue sanctus fuit / vinum et siceram non bibit animal non manducauit· ferꝛum in caput ei9 nō ascendit· oleo non est vnctus/balneo nō est usus· Huic soli licitum erat ingredi in scā sanctoꝛum· neꝙ laneo mouebatur vestimēto sed sindone sola· Ingrediebatur autem tem plum et fixis genibus oꝛabat ꝓ moulgentia populi/ita vt oꝛando calos faceꝛet in genib9 in modum cameli· Cum autem multi ꝓ eum credidissent in ihm de populo iudeoꝛum/ per turbati phariſei et scribe accesserunt ad eum dicentes · q̄mā ad diem festū pasce cōuenit multitudo populi israhel · et de te tam nos q̄ populus phibemus testimonium quia iustus es· ascende in excelsum locum pinne templi· et suade populo de ihu ne erret · quia omnis populus erꝛat post eum· omnesꝙ tibi obedi= emus viroꝛum iustissime· Tunc iacobus ac= cepta hoꝛtatioē voce magna clamauit ad po pulum/ostendēs ihm dei filium ante tempoꝛa de patre natum esse· ex virgine carnē assum psisse/ crucem sustinuisse/resurrexisse/ascen= disse/spiritum sanctum misisse· Quem libenti animo multi audierūt· Scribe autem et pha risei volentes quia de ihu phibuisset testimo= nium ascenderunt ad eum dicentes · Nos te rogauimus vt erꝛoꝛem tolleres a populo de ihu/tu autem ampliasti· Quibus ille ait ego erroꝛem tuli et veritatem ostendi· tunc pre cipitauerunt eum exalto /ceperunt quoꝙ eū vrgere lapidibus/ quia non solum mori de= iectus non potuit/sed super genua sua ꝓcum bens oꝛabat dicens· Rogo te domine· remit te illis quia nesciunt quid faciunt· Cunꝙ eū sic erantem desuper lapidibus vrgerent/ vn9 sacerdotum de filijs rechab exclamauit dicēs parate queso parate· Quid facitis· ꝓ nobis oꝛat hic iustus quem vos lapidatis· tunc ira tus quidā ex phariseis perticam fullonis arri= puit et dedit foꝛtiter in caput eius / eiecit q̄ cerebrum eius Tali martirio cōsumatus/ se pultus est in eodem loco ꝓpe templū· Ege= sippus retulit q̄ ita mirus quidē et apud om nes homines optimatissimus in obseruatione totius iustitie iacobus habebatur· vt et iude oꝛum prudentes quiq̄ crederēt hanc esse cau sam statim consecute oppugnationis ihroso limoꝛum· quod in illum rursus sceleratas ma nus miecerunt· et iosephus ita sibi videꝛi eui denter indicat ꝓ hec· Que omnia inquit acci deꝛunt iudeis ꝓ vindicta iacobi iusti· qui erat frater ihu qui dicitur xp̄us· quem iustissimū et pijssimum omni confessione virum iudei in terfeceruntꝛ.

Comestor qualiter Paulus puenit romam et de libera eius custodia· Ca v.

RADJTUS Est itaq̄ pau= lus iulio centurioni ut pretaxatum est· et dedit domin9 gratiam paulo in oculis eius vt humane tractaret eum· nec prohiberet amicos ei9 in ciuitatibus ꝓ quas transibant ei ministrare· Prosequitur autē plane lucas de progressu itineris/ in quo pau lum cum socijs suis / domnus ipsius meritis a piculo naufragij conseruauit· Ipse quoq̄ paulus patrem publij pncipis msule mi= lene febribus et dissenteria laborantē oꝛando et manus imponendo sanauit· Omnes quoq̄ infirmos accedentes ad se ibidem ab incōmo= dis liberauit· et viperā m manu eius pendē= tem in ignem excutiens illesus euasit · Cum autem audissent aduentum eoꝛum fratres q̄ erant rome occurreꝛunt ei vsq̄ ad foꝛū apij id est ab apio in litoꝛe maris constitutū· ibi victualia venalia/vt de nocte applicantes in= uenirent · vbi constituerant tres tabernas tres scz domos in litoꝛe · in quibus expone = rentur ibi venales Et qnia ante aduentum pauli iam rome erant xp̄iani/patet ex hoc lo co petrum et paulum non primo predicasse romanis· Quod sicubi legatur de confirma= tione fidei intelligendum est· non de primaria instructione· Cum autem venissent romam/ nondū erat nero confirmatus in regno nec inualuerat nequicia eius· Et audiens contro uersiam esse de lege iudeoꝛum ꝛ xp̄ianoꝛum· vilipendit ꝛ permissus est paulus libere ire p ciuitatem· cum vno tātum milite eum custo diente· Timuit autem ne forte iudei qui

persecuti erant eum in iudea misissent literas
ad iudeos qui erant rome vt dolo occiderent
eum. Ideoq; post tertium diem conuocauit
primos iudeorum. Et cum venissent dicebat
eis. Ego fratres non vem gentem accusare
sed coactus sum ad cesarem appellare quia i
iuste traditus sum a iudeis in manus roma
norum eo q predico resurrectionem mortu
orum. Mansit autem paulus toto biennio i
hospitio quod ipe conduxerat in libera custo
dia t suscipiebat omnes qui ingrediebantur
ad eum. predicas cum omni fiducia sine pro
hibitione. t inde quia ante aduentum pauli
romam iam regnauerat nero duobus annis
Et veniens romam per biennium fuit in libe
ra custodia t postea per decennium in magis
libera. quia nondum nero confirmatus sali
cet in malicia / dabat ei liberam licentiam de
ambulandi t circumeundi per partes occide
tis t predicandi.

De cantibus ac lusibus t iactantia Neronis
Suetonius. Ca. vi.

NERO nero inter ceteras disci
plinas puericie tempore imbutus est
musica/nihil eorum omittens que
generis eius artifices vel conseruande vel age
de vocis causa faciitarent. Nam t plumbea
cartam supinus pectore sustinere t forsan eli
cere vomitu; purgari voluit t abstinere po
mis abisq; offidentibus Ac ne concusso qui
dem repente terremotu theatro. ante cantare
destitit. q; inchoatum soluerat actoama No
dubitauit etiam priuatis spectaculis operam
inter scenicos dare tragediasq; cantauit perso
natus. Mimos circenses secessu comeabat.
primo clam deinde palam t ipse aurigare
atq; etiam spectari sepius voluit. Nec conte
tus harum artium experimenta rome dedisse
aachyam petijt. hinc maxime motus institue
rant ciuitates apud quas musici agones edi
solent omnes cytharedorum coronas ad ipm
mittere eas adeo grate recipiebat vt legatos
qui pertulissent non modo primos admitteret
sed in familiaribus epulis interponeret. Can
tante eo ne necessaria quidem causa excedere
theatro licitum erat. Itaq; t emixe quedam
in spectaculis dicuntur t multi tedio audiendi
laudandiq; clausis oppidorum portis aut
furtim desiluisse de muro. aut morte similata
funere elati. Reuersus a grecia romam albis
equis. eoq; curru quo augustus triumpha
uerat introijt. in veste purpurea/distincta stel
lis aureis clamide/ coronaq; capite gerens
olimpiacam dextera pithicam peunte pom
pa cytharedorum cum titulis. vbi t quo ca
donum que de fabularum argumento dicatq;
sequentibus curzum quantum utu plausoru
bus. Augustianos militesq; se eius triumphi
clamitantibus incedenti passim victime cese.
sparso per vias croco. Statuas suas cythare
dico habitu exculpsit. qua nota etiam num
mum percussit. Ac post hec ita nunquam ab
fuit a remittendo laxandoq; studio vt confes
tim de vocis gratia. neque milites vnquam mi
si absens aut alio verba pronunciante appellare
neq; quicquam seno ioco de egerit. nisi assiste
te phonasco qui moneret. vt parceret arte
rijs multisq; vel amicciam offerret vel simulta
tem indiceret. aut quisquam magis parcius
laudasset.

De luxuria t prodigalitate eius.
Capitulum. vij.

EGOLANTIAM libidi
nem luxuriam auaritiam. sensim qui
dem primo t occulte t velut iuue
nili errore exercuit. Sed vt tunc dubium ne
mini foret nature illa vitia non etatis esse. p9
crepusculum statim arrepto pilleo vel galero
popinas imbat circumq; vicos vagabatur lu
dibundus nec sine multorum tamen permitie.
Siquidem redeuntes a cena verberare ac re
pugnantes vulnerare. cloacisq; demergere
consueuerat. Tabernas etiam effringere t
expilare ac sepe in huiusmodi rixis oculorum
t vite periculum adijt. A quo cuius uxorem
attrectauerat ad necem cesus est. Quare nun
quam postea publico se illud bore sine tubu
mis commisit procul t occulte subsequentib9
Paulatim vero invalescentibus vicijs iocu
laria t latebras omisit nullaq; dissimulandi
causa ad maiora palam erupit. Epulas a me
dio die vsq; ad mediam noctem protrahebat
refotus sepius calidis piscinis. ac tempore
estiuo diuarijs Comitabatq; no nunquam t
in publico inter scortorum totius vrbis t
ambubaiarum ministeria. Natus concubitum
appetisse sed ne ferox atq; ipotes mulier etiam
hoc de genere gratie preualeret deterritum
nemo dubitauit. Ideoq; meretricem quam
fama erat matu simillimam inter cocubinas

recepit· Persuasissmũ habuit neminem pu
dicum·aut vlla corpous parte purum esse·
verũ plerosq; dissmulare vicũ ꝛ callide ob
tegere Ideoq; pfessis apud se/obsceitatẽ ce
tera quoq; delicta concedebat·diuitiarum et
pecuṁe fructũ non alium putabat q̃ pfusio
nem·sordidos ac deparcos esse quibus impen
sarum ratio obstaret· plautos vere q; mag=
ṁificos qui abuterent̃ ac perderent·quare nec
largiendi/nec assumendi modũ tenuit· nullã
vestem bis mouit· Quadringentis sestercijs
alea lusit·piscatus est reti aureo · purpura
et cocco fumibus nexis·Nunquã min9 mille
carnis iter fecisse traditur · soleis mularum
argenteis·Non in alia tamen re damnosior
q; in edificando· Domũ fecit de cuius spacio
atq; cultu hoc sufficerut retulisse·Tanta ei9
laxitas ut portic9 tuplices miliarias haberet
Item stagnum maris instar circumseptũ edi
ficijs ad urbium speciem·curia insup aruis at
q; vinetis ꝛ pascuis siluisq;·uaua cum multi
tudine omnis generis pecudum ac ferarum·
In ceteris ptib9 auro cuncta lita/distincta
gẽmis/vnionunq; conchis erant· Cenatio=
nes laqueate tabulis eburneis vt vnguenta
fistulis desuper spargerent̃·Precipua cena=
tionum rotunda/que perpetuo diebus ac no
ctibus vite mundi circũageretur·

De Rapina eius Et crudelitate .·.
Capitulum Octauum·

XIMOSTUOS et egens ca=
lumnijs rapinis q; intendit animũ
templis cõpluribus dona detraxit·
simulacra q; ex auro et argẽto fabricata cõ
flauit·Patricidia et cedes a claudio exorsus
est·cuius medis etsi non est auctor at certe cõ
scius fuit Octauiam vxorem sepe frustra stri=
gulare meditatus·primo dimisit ut sterilem
sed impbante diuortium populo/nec pcente
conuicijs etiam relegauit·demq; occidit sub=
falso crimine adulteriorum· Pompeiam p9
diuortium octauie/immatum omũ acceptam
dilexit vnice· et tamen ipam quoq; grauidã
et egram ictu calcis occidit·Nullum adeo ne
cessitudinis genus est qđ non scelere pertulit
Antoniam claudij filiam post pompeie mor
tem nuptias suas recusantem/quasi molitri=
cem nouarũ rerum interemit · Duuignum
adhuc impuberem q; ferebatur ducatus et
imperia lucere/ mari mergendũ seruis ipsius
dum piscaretur demandauit·Matrem
relegauit·q; balneis in aduentũ suum extru=
dis lauisset·Senecam preceptorẽ ad necem
compulit· prefecto remedio ad fauces polli
cens venenum misit·libertos diuites et senes
olim adoptionis/mox domiationis sue facto
res atq; rectores· veneno/partim cibis/par
tim potionibus inuito intercepit · Matrem
dicta facta q; sua acerbius exquirentẽ et cor
rigentem/ primum omni honore et potestate
priuauit · contubernio quoq; et palacio ex=
pulit·neq; inde vexando quicquam pensi ha=
buit· et mox etiã minis eius ac violentia ter
rutus perdere statuit · et cum ter temptasset
veneno·sentiret q; antidotis pmonitam/lacu
naria q; nocte super dormientẽ dederent pa
rauit·hoc consilio parum per consios celato
tandem interfici iussit·Certur etiam ad uisen
dum interfecte cadauer accurusse / contre=
ctasse membra·alia laudasse/alia vituperasse
Patricidio matus amice necem iunxit · nec
dum defuncte bona inuasit · suppresso testa=
mento ne quid abscederet·Nec minore seui=
cia etiam in exteros grassatus nobilissimo cui
q; exitium destimauit· damnatorũ libeu vrbe
pulsi eiectiq; veneno ac fame·Creditur etiã
cuidam egiptij generis / crudam carnem et
quicquid daretur manducare assueto/viuos
homines concupisse laniandos absumendosq;
abijcere·Sed nec populo ac menibus pepat
Nam quasi offensus deformitate veterũ edi
ficiorum et angustijs flexuris q; vicorum pa
lam incendit urbem p sex dies/septem q; no
ctes ea clades seuit·Cunq; ad monumentor̃
diuersoria plebe cõpulsa medium e terre p=
spectans/ letusq; flamme vt aiebat pulcritu=
dine · in illo suo scenico habitu decantauit
et ut hinc quoq; quantũ posset prede et ma=
nubiarum inuaderet nemini ad rerũ reliquas
suas adire permisit·

De Seneca et Libus eius· Capitulũ
Nonum· Nctor·

ORRODE hoc quod dictum
est q; senecam pceptorem suum ad
necem compulit· In cronicis legit̃
q; idem seneca venarum mansione·hausto ve=
neni perijt· Certur autẽ relatio q; ipe nero
senecam aliquando respiciens·ꝛ verbera que
sibi a puericia intulerat ad memoriã reducẽs
infremuerit· ac tanquã iniuriarum vltionem

expetere de illo cupiens. sed tanquam p̄cep-
tou vtcūq; deferēs. vt qōvis mortis genꝰ
sibi eligeret optionem concesserut. Ipse aūt
seneca q̄si suaue genus arbitrans. in balneo
mou mansione vene elegerut. Quius autem
familiaritatem. paulus dum rome esset in cu
stodia publica sibi comparauit. licet Comes
tor contrauū dicere videatur sālicet q; viiij.
Neronis anno cum iam nequicia eius inua-
luisset ⁊ iam in iudeos conspirasset. positus ē
paulus rome in carcere. vbi multos de fami
lia neronis conuertit ⁊ familiaritatem senece
magistri Neronis sibi cōparauit. Quic enī
contradicit Jeronimus dicens in libro de il
lustribus viris q; xiiij. Neronis anno paul9
eodem die quo ⁊ petrus pro xp̄o capite trū
catur. seneca vero ante bienniū a nerone i
terficitur Ex gestis sancti pauli Cōsu
erat ergo vt dictū est sibi paul9 extra vrbē
ostium publicum vbi cum fratribus de ver-
bo vite tractauit/ ⁊ admodum innotuit vrbi
romane signis ⁊ prodigijs doctrina ac sancti
tate. Concursus quoq; multus de domo ce
saris fiebat ad eum credentium in xp̄m. Sed
⁊instituor cesaris seneca. adeo illi amicicia
copulatus est. videns in eo diuinam sciētiā/
vt se ab eius colloquio temperare vix possꝫ
⁊ si eum ore ad os alloqui non valeret fre-
quentib9 datis ⁊ acceptis epistol' eius collo
quio amicabili/ ac consilio frueretur. Scrip
ta quoq; ipsius quedam coram cesare legit.
⁊ in cunctis eū admirabilē reddidit. Senat9
aūt d̄ illo alta sentiebat. Jeonim9 in libro
de illustribus viris Lucius seneca corду
bensis. sodalis stoyci discipulus/ ⁊ patruus.
Lucani poete contimentissime fuit vite Quē
non ponerem in cathalogo sanctorum nisi me
ille epistole prouocarēt. que leguntur a plu
rimis pauli ad senecam ⁊ senece ad paulum
in quibus cum essꝫ Neronis magister ⁊ illi9
temporis potentissimus optare se dicit eius
esse loci apud suos cuius sit paulus iter xp̄ia
nos. Dic ante bienniū q̄ petrus ⁊ paulus
martirio coronantur a nerone interfactus ē

Actor. Scripsit autem seneca libros
morales potiles ad ebuthiū. librum de bene
ficijs. Ad neronem de clementia ad paulum
de quatuor virtutibus. Scripsit quoq; librū
de morbus. librum de remedijs fortuitorum
libros quoq; de immatura morte ⁊ de causis
de naturalibus questiomb9/ libros quoq; de
clamationum de sententijs diuersor̄ oratorꝝ
scripsit ⁊ ludum de morte claudij metucum.
tragedias quoq; decem/ epistolas autem ad
lucillum balbum plurimas ⁊ ad paulum apos
tolum non nullas.

De libertate eius in reprehensione vrolature
Augustinus de ciuitate dei libro sexto.

Capitulum decimum

LIBERTAS sane que varro
nī defuit/ ne vrbanam theologiam
theatrice simillimam aperte repre-
hendere auderet. anneo senece non quidem ex
toto verum aliqua parte non defuit. Affuit
enim scribenti uiuēti defuit. Nam in eo libro
quem contra superstitiones condidit multo
copiosius atq; vehementius reprehendit ip̄e
ciuilem istam ⁊ vrbanam theologiam. q̄ var
ro theatricam atq; fabulosam. Cum enim
de simulacris ageret. Sacros inquit immor-
tales inviolabiles in materia vilissima atq; i
mobili dedicant. habit9 illis hominum fera
q; ⁊ piscium. Quedā vero mixto sexu diuer
sis corporibus mouunt ⁊ numia vocant. que
si spiritu accepto subito occurrerent. mons-
tra haberentur. De ipsis vero vtibus. crude
liter turpibus q; liber scripsit. Ille inquit vi
rules sibi partes amputat. ille lacertos secat.
Obi iratos deos timent/ qui sic p̄picios merē
tur. Danc libertatem varro non habuit tan
tūmodo poeticam theologiam reprehendere
ausus est. ciuilem non. Sed iste quem philo
sophi quasi liberum fecerunt tum quia illus
tris populi romani senator erat. colebat qō
reprehendebat. agebat quod arguebat quia
videlicet magnum aliquid eum philosophia
docuerat. ne superstitiosus esset in mundo ſ
p̄ter leges ciuium moresq; hominum non q̄
dem ageret fingentem scenicum in theatro ſ
imitaret in templo. eo damnabilius quo illa
que mendaciter agebat. sic ageret. vt eum po
pulus veraciter agere existimaret. Scenī-
cus autem potius ludendo delectaret q̄ fal-
lendo deciperet. Dic etiam inter alias ciuilis
theologie superstitiones. reprehendit etiam
sacramēta iudeorum ⁊ maxime sabbata eos
inutiliter facere affirmans q; septimam fere
partem etatis sue perdant vacando. ⁊ multa
in tempore vrgentia non agendo lendant. xp̄ia
nos iam tunc iudeis inimicissimos in neutrā p
tem commemorare ausus est/ ne vel laudarꝫ
contra sue patrie veterem consuetudinem.

vel reprehenderet contra ꝑpuam forsitan voluntatē De illis sane iudeis cum loquerer ait cum interum eo usq; sceleratissime gentis cōsuetudo conualuerit vt p omnes iam terras recepta sit. Dicti victoribus leges dederunt Mirabatur hoc dicens et quid diuinit9 ageretur ignorās subiecit plane sententiam qua significaret quid de illoꝝ sacramentorum ratione sentiret. Nit enim illi tantum causas ut tus fui nouerunt. et maior pars populi facit qō cur faciat ignorat.

De duodecim persecutionibus ecclesie quarū prima cepit a Nerone Nctor.⁊.

Capitulum vndecimum.

ENIQue nero āno xiij imperij sui primus impatorum contra xp̄i ecclesiam legitur insurrexisse. Multi siquidem leguntur ꝑsecutiones ecclesie. sed inter has tantum duodecim p̄apue iuxta sanctorum traditionem inueniuntur famose. prima sc3 sub nerone in qua passi sunt petrus ⁊ paulus principes ecclesie. Secunda sub domiciano in qua iohannes euangelista relegat9 est in pathmos. Tercia sub traiano in qua passi sunt sancti Ignacius Nereus ⁊ Nchilleus. Quarta sub marco antonino fero. in qua sancti policarpus ⁊ fontin9. Quinta sub alexandro mamee filio. In qua calixtus papa beata cecilia cū papa vrbano. Sexta sub maximino. in qua passus legitur papa ponicianus alij q; plurim. Septima sub decio i qua sixtus papa cū beato laurencio. Octaua sub valeriano et galieno. in qua stephanus papa et eugenia virgo cum patre suo philippo Nona sub aureliano in qua sanctus agapitus et simphorianus et columba virgo. Decima vero sub dyocleciano et maximano. in qua sancti vincencius/ georgi9/ cosma et damianus/ceteriq; plurimi. quorū non est numerus. Dec enim ante tpa constantini fuit vltima persecutio. et quasi ommū p̄cedentiū consumatio et plenitudo. Postq; vero constantinus ille magnus a beato siluestro baptisatus pacem ecclesie reddidit/ constancius iterum eius filius arrianus vndecimā aduersus ecclesiam persecutionē cōtauit. In qua passus est sanctus presbiter eusebius. athanasius toto orbe profugus. et hilarius in exilium relegatus. Duodecimam vero iulianus apostata. in qua passi sunt sancti iohannes et paulus/ quiriacus et donatus. Ille autem q que constantini tempa p̄cesserunt singule fere p plures imperatores ptelate sunt. vt illā quā nero incepit vespasian9 cōsumauit. Et illam quā domicianus excitauit etiā nerua exercuit. Et illam quā traian9 nihilominus ⁊ adrianus/ antoninus quoq; pius. Quā vero cepit antoninus verus ꝑsecuti sunt etiam commodus et seuerus. Et illa que cepit per valerium ⁊ galienum mualuit etiam p claudiū. Illa quoq; que per aurelianū consumata ē per numerianum. Et illa que p dyocleianū et maximianum/ mualuit etiam per maximianum galerium/ p maxendium quoq; et licinū Merito igitur secundū apostolum nero antixp̄i tipum tenuit. qui ommū malorum istoꝝ principium et caput extitit. Eusebius in hystoria ecclesiastica libro quinto. Igit nero vt aptissime hostem diuinitatis pietatis q; professus est. ipsorū primus apostolorum quippe qui duces et signifer erant in populo dei expetit neces. et paulum quidem capite in ipsa vrbe roma. petrum vero crucis patibulo contempnat.

De conflictu Petri cum Symone mago et morte illius ex passione Sancti Petri.⁊.

Capitulum duodecimum.

NM CIOM essent rome fidem p̄dicantes/ eiusdem neronis animum symon magus diuersis illusionibus demonū sic obtinuerat/ vt eum salutis sue p̄sulem ac vite custodem esse ꝑcerto confideret. Nam et bellorum victorias/ et subiectionem gentium/ et ꝓsperitatem rerum se preeum i omnibus habiturū esse credebat. Sed petrus vniuersas eius vanitates et flagicia detexit quippe qui iam in iudea per ipsum petrum de his que gerebat sceleribus confutatus/ transmarinam aggressus fuerat fugam et qui in alijs terrarum partibus erat expertus potenciam/ tamen romam veniens iactare se ausus est q; posset mortuos suscitare.

Ex passione sancti pauli. Cunq; maxima pars populorum credidisset/ symon i zelum excitatus dicebat petrum esse magum et seductorem. Cui credebant qui signa eius admirabantur. Faciebat enim serpentē ereū se mouere. et lapideas statuas videre et mouere. et seipm currere ac subito videri i aere.

Ex passione sancti Petri. Quodam

adolescente nobili ꝓpinquo cesarus defuncto vocati sunt ambo. Symon cōditionem ꝓpo suit/vt si ipse mortuum suscitaret petrus oc diceretur quia tante potestati verbis audaci bus irrogasset iniuriam. Si autem illo nhil agente petrus mortuum suscitasset magus eidem sententie subiaceret. Acquieuit petrꝰ Acedens magua ad lectulum uiuentis defun cti incantare ac murmurare dira clam carmi na cepit. Visus ē circumstantibus caput agi tare defunctus. Clamor gentium attollitur q̄ iam viueret ⁊ cum symone loqueretur. Mira indignatio omnium in petrum eo q̄ au sus esset tante potestati se conferre. Tunc pe trus postulato silentio ait. Cātasma est/non ueritas quod cernitis. Si viuit defunctꝰ sur gat ambulet loquatur. Demq̄ separetur ma gua a lectulo vt ad plenum figmenta dya boli denudentur. Abducitur itaq̄ magus a lectulo ⁊ sine vlla spe vite defunctus manet i mobilis. Petrus autē a longe stetit. ⁊ intra se oratiom paulisper intentus ait cum ma gna voce. Adolescens surge sanet te dominꝰ ihesus xp̄s. Qui statim surrexit ⁊ locutꝰ est ambulauit ⁊ cibum sumpsit. Cunq̄ populus vellet magum lapidare ait petrus Satis est ad penam suam. q̄ artes suas nil valere cog noscit. Viuat ⁊ regnum xp̄i vel inuitus cre scere videat. Torquebatur magus aposto li gloria. ⁊ congregās populum dicit se a ga lileis offensum seq̄ vrbem quā tueri solebat relicturum. Diem statuit i quo volatum pol liceretur. quo superuis sedibus inueheret. cui quando vellet celum pateret. Statuto die montem capitolinum cōscendit. ac se desupe dijciens volare cepit Miratur populus ac ve neratur quasi dei potentiam non hominem dicentes plerumq̄ nhil tale xp̄um fecisse. Tūc petrꝰ in medio stans ait. Domine ihesu ostē de ei artes suas vanas esse/ ne hac specie po pulus iste qui credituruus est decipiatur. De dcat domine. sic tamen vt nhil se potuisse vi uens recognoscat. Et statim ille implicatis alarū remigijs quas sumpserat corruit. nec exanimatus est sed fracto ac debilitato cruce arenam secessit atq̄ ibi mortuꝰ est. Quo cō perto nero deceptum se ⁊ destitutum dolens tanti amici casu. sublatumq̄ sibi virum utilē ⁊ reipublice necessarium indignatus p̄ceptū dedit vt comprehenderetur petrus.

Linus papa Q̄ petrꝰ ifidias albini declinās

a xp̄o monitus redijt.

Capitulum. tredecimum

GEDⁱ ⁊ albinus quidem cesarus amicissimus consiliatus est q̄tinus vna cum aguppe manu quasi auem laq̄o petrum apostolum caperet. ⁊ vt maleficum pessundaret. Cuius scz aguppe p̄fecti q̄tuor concubinas ab eius thoro libidinoso idē apo stolus predicatione sua retraxerat. Horū ergo consilium vxor albini cum per nuncium fidelem petro ac fratribus innotuisset p̄cabā tur eum fratres vt secederet. Tunc petrus ait fugiendū suadetis ⁊ iuuenum infirmorum q̄ cordibus metum incutere passioms. fugiē dum putatis/vt mortē declinemus quā mul tis suspirijs ⁊ gemitibus diuturnis vt ingres sum vite expetimus. qua etiam secundum do mini reuelationem eum clarificare debemus At illi cum magno fletu dixerunt. Miserere pater misericors iuuenum. ⁊ eorum qui sunt infide rudes/ne nos ⁊ illos inf infidelium tur bines destitutos relinq̄s. Vbi sunt nunc ver ba quibus dicebas q̄ pro vita nostra patus esses morti succumbere. ⁊ nunc impetrare nō possumus vt pro salute nostra donec corro boremur patiaris aliquantulum viuere. Tā dem petrus qui vltra humanum modum mi sericors lacrimas afflictorum sine lacrimis vnquam preterire non poterat devictus tā tis fletibus. proxima nocte celebrata oratio ne valedicens fratribus profectus est solus Vt autem portam ciuitatis voluit egredi vi dit sibi xp̄m occurre ⁊ adorans eum ait. Do mine quo vadis? Qui respondit venio romā iterum crucifigi. Cui petrus. domine iterum crucifigeus. At ille etiam Petrꝰ vero Do mine inquit reuertar ⁊ sequar te. His dictis ascendit dominus in celum. ⁊ petrus p̄secutꝰ est multo intuitu ⁊ dulcissimis lacrimis. Qꝰ hoc in se rediens intellexit de sua passione di ctum. q̄ in eo dominus esset passurus. Con uersusq̄ i vrbem redijt qō viderat ⁊ audie rat fratribus enarrauit.

Qualiter captus ⁊ crucifixus est. Capitulum. xiiij.

IMq̄ multis verbis eorū animos consolaretur. ⁊ illi lacrimas tenere non possent frater venit sacerdos dorū cum. iiij. apparitoribꝰ. ⁊ alijs. x. viris

Qui rapientes eum de medio fratrum statu
erunt vinctum coram pfecto aguppa. qui ar
guens eum de crucifixi doctrina et deorum in
iuria iussit crucifigi. et ecce ingens subito cō=
cursus factus est diuerse etatis et sexus/cla=
mantium voce summa. vt quid occiditur pe=
trus? in quo lesit vrbem? Nonne timendum
est ne tanti viri necem deus vindicet. et nos
omnes pire pāpiat. Et ceperunt in aguppā
seuire molientes illesum rapere et cōseruare
petrum. & inconditis vocibus plebis inume
re confundebatur roma. Tunc petrus ascen
dens i editiorem locum/ nutu qs ad silentium
ꝓuocans populum ait. o viri fideles qui xp̄o
militatis. o omnes qui in xp̄o speratis si cau
tas vestra in me vera est. et integra in me vi
scera pietatis ostenditis/nolite impedire pro
perantem ad xp̄m. state quieti et leti vt ho=
stiam meam cum hylaritate domino offeram
Dis dictis vix sedata est seditio et prefecti
discerptio. poterant enim et inhyanter opta
bant eum euertere. sed timebant apostolum
contristare. qui magistru sui sequebatur ex=
emplum dicētis. possum mihi nūc si volo duo
decī legiones angelorꝝ et ceta. Deinde igit
simul ad locum naumachie vbi posita erat
crux. Accedens petrꝰ et astans cruci dixit.
O crux que hominem do cōiunxisti et a dya
boli dominio magnifice segregasti O crux q̄
quottidie carnes agni immaculati fidelibꝰ po
pulis diuidis. et serpentis dira venena pocu=
lo salutari depellis. ac triumphalem paradisi ig
nitam credentibus sine intermissione restitu=
guis. O crux que pacē cottidie terremis cū
celestibus operatus. vim patior tui causa/im
plete carnifices q̄d vobis iussum est. Exui=
te me mortali tunica ut spiritu adhuc liberam do=
mino. petijt sane a ministris carnificum et ait
precor vos bone salutis mee ministri/vt cru
cifigētes me caput deorsum ponatis. et pedes
sursum. Non enim decet me seruū vltimum
ita crucifigi vt dominū vniuersitatis. q̄ passꝰ
est ꝓ salute mundi Cumq̄ hoc factum fuisset
adorsus est petrus populum flentem de cruce
consolari/et mirabiliter alloqui dicens. Gran
de et profundū est crucis misterium. in effa=
bile atq̄ inseperabile caritatis vinculum. hoc
est uite lignum per q̄d destructum est mortis
imperium/hoc tu mihi aperuisti domine. aperi
et oculos istorum vt videant consolationem
vite eterne. Tunc aperuit dominus oculos
eorum qui lugebant. et viderunt angelos stā
tes cum coronis de floribus rosarū et liliorū
et in virtute crucis erecte stantem petrum &
librum a xp̄o accipientem / et ea verba que
loquebatur mox legentem. Quod videntes
ita ceperunt gaudere i domino/vt illusi incre
duli & carnifices videtes eos letari quos pu9
tustes viderant subito delitescerent. et velut
fumus euanescerent. Tunc petrus gratias a
gens et oues sibi traditas xp̄o cōmendans.
cum omnis populus respondisset amen mag
na voce tradidit spiritum.

De exequijs eius et coronatione Neronis. Capitulum quinquagesimū.

MARCELLUS autem quidā
frater statim corpus sanctū ꝓprijs
manibus de cruce deposuit. et lacte
ac vino optimo lotum atq̄ aromatibus con
ditum diligentissime sepeliuit. In ipsa autem
nocte cum ad sepulcrum eius vigilaret/et ar
denti ipsius desiderio fleret/statuerat enim in
vita sua non separari a doctoris sui sepultu=
ra/ stetit ante eum beatus petrus et ait frat̄
marcelle non audisti vocem domini dicentis
relinque mortuos sepelire mortuos suos. Ne
ergo quasi mortuum videaris sepelisse et flere
sed quesi viuus viuenti et gaudenti congau=
dere/relinque mortuos sepelire mortuos suos
tu autem ut per me didicisti vade et annūcia
resurrectionem dei. Nero autem cōperiens
beatū obisse petrum quē artius non interfici
iusserat/aguppam iussit cōprehendi. quia eū
non cum sua sententia interfecerat. quem per
uana punire supplicia disponebat. ꝑter sy=
monem magum de cuius casu dolebat. Agup
pa vero interuenientibus amicis obtinuit ut
pfectura carens domo ꝓpria degeret. Demꝝ
conuertit nero animū ad pſecutionē eorū
quos didicit beato petro familiarꝰ adhesisse
vt vel eorum penis de petro satiaretur. At
beatus petrus apostolus fratribus hoc per re
uelationem innotuit. et qualiter feram bestiā
declinarent insinuauit. Nero quoq̄ per visi=
sum sibi sanctum astare petrum vidit. et diuī
sime a quodam iussu ipsius flagellatus audi=
uit. Contine manus impijssime a domini no=
stri ihu xp̄i seruis quos nunc tenere non po=
teris Unde parū pauefactus quieuit. Erāt
q̄ fratres simul exultantes in domino sepe cō
fortati visione beati petri. Actor. Eo
dem autem anno / et eodem die quo petrus

passus est ⁊ paulus vt ait ieronimus in ea=
dem vrbe ⁊ sub eodem persecutore.

De paulo qualiter patroclo suscitato comp
hensus est Ex gestis eius.
Capitulum.xvi.

IN DIEM die cum paul9 circa
vesperam in cenaculo editiou tur=
bas doceret. Patrocl9 quidam de
lidosus ⁊ pincerna regis .ipsius se subducēs
aspectibus.abijt ad ozreum vbi paul9 hospi=
tabatur/vt audiret vite perpetue documēta
inuitatus ad hoc a consodalibus suis.qui fa
miliari obsequio pauli momita sectabant Ex
cum pre multitudine populi eum adire non
posset ad fenestram excelsiorem ascendit.ac
secus eum sedit.vt verbum dei commodius
audire posset. Sed cum paulus sermonē ita
longum protraxisset ⁊ iuuenis somno fatiga
retur cadens de fenestra spiritum exalauit.
Qd paulus statim per spiritum agnoscens.
dixit ad plebem vt sibi afferrent cesarus de li=
catum iuuenem.iacētem fous exammē. Qd
cum fecissent ait. Accedite plena fide ad do=
minū ⁊ deprecemur illum vt restituatur aīa
in istud iuuenile cadauer .viuatq melius q̄
vixerit.Cumq ingemuissent omnes procum
bentes orationi.ait paulus.Adolescens sur
ge ⁊ narra quanta tibi fecerit dominus.Ad
hāc vocem ille quasi de somno surrexit ⁊ glo
rificauit deum . Cumq lamentaretur nero
patroclum ⁊ immensitate absorberetur tri=
stitie dixerunt circumstantes ad cesarem pa
troclū viuere eumq pre foub9 adesse. Qd
ille audiens expauit corde ⁊ recusabat eum
introire.⁊ conspectui suo astare. Sed cum
illi fuisset ab annis persuasum iussit introire
eum.Et videns eum uegetum nullaq signa
mortis habentem obstupuit ⁊ ait.Patrocle
quis te fecit viuere.Cui ille corde exhilerat9
⁊ calore fidei accensus ait . Dominus ihesus
xp̄us rex omnium seculorum.Tunc contur
bat9 nero de nomine virtutis dei dixit. Ille
ergo debet regnare in secula ⁊ resoluere oīa
regna. Qui respondit etiam ⁊ ipse est solus
rex regum ⁊ domin9 dominantiū Nero aūt
dedit ei alapam dicēs.Ergo militas illi regi
Respondit ille etiā/nam excitauit me a mor=
tuis Tunc barnabas ⁊ iustus ⁊ quidam alij
ministru cesaris qui ei iugiter assistebant dix
erunt.Cur cesar recta sapientem ⁊ veraci=
sime respondentem iuuenem percutis Nam ⁊
nos militamus illi regi īvicto ihesu xp̄o.Qd
audiens nero retrusit eos in carcerem.vt mi
nimum torqueret.quos ante minus amauerat
Et iussit inquiri milites illi9 magni regis ut
puniretur. Inter quos ⁊ paulus adducitur
vinctus.

De constanti eius confessione coram cesare
Capitulum.xvij.

DIXIT cesar.O inquit ho=
mo magni regis seruus.mihi autē
vinctus quid tibi visum ē romanū
regnum latenter introire.⁊ mihi subtrahere
illiq colligere milites de militie mee principa
tu .Paulus vero repletus spiritu sancto cō
stanter respondit.nezo non solum de tuo an=
gulo colligim9 milites sz de toto orbe.Hoc
enim mihi preceptum est vt neminē ex omni
gente militare volentem eterno regi meo re
pellam. Ceterum noli putare q̄ diuitie hui9
seculi aut gloria saluare te debeant.sed si sub
iectus illi fueris imperpetuum salu9 eris.Cū
enim venerint iudicare viuos ⁊ mortuos.va
stabit figuram mundi per ignem ⁊ militibus
suis bona indeficientia largietur Nezo ergo
ira successus quia dixerat paul9 figuram mū
di per ignem resoluendam. iussit omnes xp̄i
milites igne cremari.paulum vero tanquam
maiestatis reum . secundum humanas leges
capite truncari. Tradiditq illum ministris
vt eum extra vrbem ducentes spectaculū po
pulo de eius occisione preberent . Quibus
ille sine intermissione verbum salutis predica
bat.Apparitores quoq per omnem circa re
gionem nero direxit qui ⁊ latitantes scruta
rentur ⁊ manifestos simul interficerent xp̄ia
nos.Unde tā multiplex occisa est turba xp̄ia
norum vt romanus populus paladium virtu
te irrumperet.⁊ seditionem contra cesarem
excitare moliens proclamaret.Pone modū
cesar iniustissime iussioni.Tempera furorem
irrationabilem.nostrates sunt homines quos
perdis.romanum tuentur imperium. Tunc
nero clamores populi expauescens.aliud edi
dū proposuit vt nemo autez xp̄iani quicquā
molestie inferre/donec ex delatione cuiusquā
relatio plenissime cognitioni referretur ad
cesarem.Unde factum est.vt iterum paulus
offerret eius conspectib9 Quē nero ut vidit
vehementissime exclamauit Tollite tollite

maleficum·decollate impostorem· perdite sen
suum alienatorem·Nit paulus nero tempore
modico patiar ego· sed viuam imperpetuum
deo ⁊ regi meo eterno Nero dixit·longino
megesto ⁊ cesto· Nuferte celerus ab illo ca
put· ⁊ sic sibi de vita eterna blandiatur ·sa
tiatq; me regem inuictū·qui eum vinxi ⁊ oc
cidendo deuici· Paul⁹ vero ait vt scias nero
me post decollationem invicto regi eternali
ter viuere/ te autem victum qui nunc putas
te vincere cum mihi caput absciśum fuerit vi
uus tibi apparebo·⁊ cognoscere poteris quia
mors ⁊ vita famulantur domīo nostro ihesu
xpō · cuius est omne regnum et cui voluerit
dabit illud·

Qualiter ad supplicium pergens eductores
conuertit· Capitulum decimūoctauū·

IS DICTIS ductus est ad
supplicium·et cum duceretur dixe=
runt illi tres viri·Obi ē paule rex
ille / ⁊ vbi apparuit vobis et quid vobis cō=
tulit vt sic artissime xp̄iam̄ eū diligatis Mag
nus nobis videtur error iocūditatem odisse
ac vitam et toto desiderio penas amplecti et
mortem· Paulus ait O viri corditi/ac bo=
no sensu vigentes relinquite tenebras igno=
rantie quibus obnubilatur intelligentie ve=
stre nobilitas · ne verum qō in vobis lumen
latet videre possitis · et mentis oculos ad ve=
ram et eternam lucem conuertite · vt puus
vos ip̄os valeatis cognoscere/et sic ad cog=
nitionem illius regis cum letitia p̄uenire · at
q; ab igne toti orbi superuenturo et salui et
et illesi p̄manere· Non enī ut putatis alicui
terreno regi militamus·sed deo viuo regi ce
lorum et omniū seculorum· qui p̄pter hoc fa
ctus est homo vt homo ab iniquitate reuers⁹
relinquens simulacra vana que nephandissi
me colit/seruiat illi qui eum fecit· Qui etiam
p̄pter iniquitates que in mundo fiunt/venie
iudex et iudicabit illum p̄ ignem· Ad hec tur
be audientium leuauerunt vocem in planctū
dicentes· errauimus doctor salutis miserere
nostri· Longinus quoq; megestus ⁊ cestus
alloquentes secretius apostolum dixerunt
Rogamus te domine fac nos ascribi in mili=
tia eterni regis· vt possimus venturum ignē
euadere·et p̄ticipes regni eterni fieri·⁊ dimit
temus te vel potius quo decreueris pergere
eximus tibi itineris comites·et vsq; ad mor=
tem parentes· Quibus respondit paulus fra
tres mei non sum profugus·sed miles regis
mei legitim⁹·nec sine causa patiar· Nam re
posita est mihi corona victorie·quam reddet
mihi cui credidi· Ideo mortem hanc contem
no et vestram petitionem vt abscedam non
facio· Nt illi flentes dixerunt quomō te pu=
nito viuemus·et ad illū in quem nos credere
suades p̄uenire vltra valebimus· Cum hec
inter se loquerentur/et populus multus vo
ces in altum ederet/ misit nero parthenium
⁊ feritam ut viderent si iam paulus esset occi
sus· Qui inuenerunt eum viuentē adhuc et
turbas diutissime docentem· Qui etiam illos
ad se vocans dixit/viri credite in deum viuū
qui me ⁊ omnes in se credentes a mortuis su
scitabit· Nt illi dixerunt ad cesarem pu⁹ re
nuntiantes ibimus cum p̄fectum fuerit pro=
quo missi sumus·et cum mortu⁹ fuerit et re
surrexerit tunc regi tuo credemus· Paulus
ait cōmoratione mea in carne vos plus moli=
getis·si credere vultis q̄ ego qui ad vitam p
mortem vado· Sed iam pergamus exultan=
tes in nomine domini·

Qualiter decollatus est ⁊ maphora plautille
restituta est· Capitulum xix·

IN QUE pergerent ad portā
urbis / obuiam habuit nobilissimā
matronam nomine plautillam/reli
gionis diuine cultricem/ et apostolorum fer
uentissimam dilectricem que flens eius ora=
tionibus cōmendare se cepit · ad quā paulus
ait vale plautilla eterne salutis filia· Cōmoda
mihi pannum quo caput tegis·et sedere pau
lulum hic me expectans donec reuertar ad te
et tibi restituam beneficium Ligabo enim mi
hi oculos vice sudarij·et tue dilectioni p̄ xp̄i
nomine pignus ad illum pergens relinquam·
Qua festinato pannū porrigente insultabant
ei parthenius et feritas dicentes· Quid cre
dis impostori et mago· cur perdis pannū op
timum non tantum per eum in seculo lucra=
tum· Paulus vero ait ad eam·etiā filia hic
prestolare aduentum meum·et signa mortis
mee in panniculo tibi afferam cum custo vi=
dueris· Interea longinus megestus et ceste
dum instarent p̄ salute sua modum inquiren
tes quomodo ad veram vitam possent attin
gere·audierūt ab apostolo fratres mei· vos
et ceteri ministri interfectionis mee/ mox vt

a loco decollationis mee receſſeritis/viu fie
les rapiēt ⁊ ſepelient corpus meū. Hoc autē
notate locum ſepulcu. et cras diluculo veni
te ibiq; inuenietis duos viros orantes Tytū
⁊ lucam qui dabunt vobis ſignum ſalutis ſta
timq; ab ommibus peccatorū contagijs ⁊ ab
hoc etiam q; reuerentim ī me ſcelere perpetra
to incunctanter purgati eritis. ⁊ ſuper muem
dealbati in ſeue xp̄i militū deſcripti ⁊ celeſtis
regni coheredes effecti. His dictis puenit ad
locum paſſionis vbi ad orientē verſus tenſis
in celum manibus diutiſſime orauit cum lacry
mis hebrayce ⁊ gratias egit deo. Deinde va
ledicens fratribus benedixit eis. Et ligans
ſibi de plautille maphora oculos. ī terra vtrū
q; genu fixit ⁊ collum tetendit. Speculator
vero brachium in altum eleuans. cum virtu
te p̄cuſſit. ⁊ caput ei9 abſcidit. Qō poſtquā
a corpore preciſum fuit. nomen ihesu xp̄i he ⁊
braice clara voce perſonuit. ſtatimq; de cor=
pore eius vnda lactis in eius veſtimenta exili
uit. ⁊ poſt eam ſanguis effluxit. Stola vero
qua ſibi ligauerat oculos cum quidam vellēt
eam rapere non comparuit. Tanta etiam lu
cis immenſitas ⁊ odorus ſuauitas. in momen
to decollationis celitus ibi emicuit vt morta
lium oculi ſplendorem illum ſuffere ⁊ huma
na lingua narrare odorem nequiuerit. Qō
videntes qui aderant. laudabant deum quem
paulus predicabat. ⁊.

Qualiter poſt mortem apparuit plautille ⁊
poſt ceſau et poſt miniſtus.

Capitulum. xx.

EGERTENTES vero q
miſſi fuerant vt interfectionē eius
acceleraret inuenerunt ad portā
ciuitatis plautillam laudantem deum in his q̄
viderat ⁊ audierat per eius apoſtolum. Et i
terrogauerunt eam cum irriſione cur caput
ſuum non operiret maphora quā paulo ſuo
preſtauerat. Que accēſa calore fidei/reſpon
dit O vani ⁊ incredduli. Vere habeo eundem
quem illi porrexeram pannum. de infuſiōe ſui
glorioſi ſanguinis precioſum. Nam de celo
veniens innumerabili candidatorum caterua
comitatus illum mihi veraciſſime retulit ⁊ di
xit. Tu mihi plautilla in terris obſequium p̄
ſtitiſti. ego te quantocius ad celeſtia regna
pergētem deuotiſſime obſequar. In p̄ximo
namq; p̄ te reuertar ⁊ tibi regis inuicti glo
riam demōſtrabo. Et extrahens plautilla pā
num roſeo ſanguine perfuſum. oſtendit illis.
Qui timore correpti dato pererexerunt ad ce
ſarem que viderant ⁊ audierant nunciantes.
At ille hoc audiens ingenti ſtupore attonit9
cepit de his cū philoſophis ⁊ amicis ſermo=
nem habere. Cumq; hoc invicem mirarētur
⁊ ſecum quererent venit paulus circa horam
nonam ianuis clauſis ſtetit q; ante ceſarem ⁊
ait. Ceſar ecce ego paulus regis eterni ⁊ in
uicti miles non ſum mortu9 ſz viuo deo meo.
tibi autem miſer mala ineffabilia imminent p
eo q; inter alia flagicia peſtima multū ſangui
nem iuſtorum effudiſti iniuſte. Hec dicens
repente diſparuit. Nero his auditis vltra q̄
dici poſſit timore percuſſus ⁊ velut amens ef
fectus ignorabat quid agere poſſet. Suadenti
bus vero amicis iuſſit patroclum ⁊ barnabā
et alios cum eis vinctos ſolvere. ⁊ quo vellēt
abire. Longinus demq; megeſtus et ceſtus
ſicut eis conſtituerat paulus diluculo venie
tes ad ſepulcrum eius. duos viderunt viros
orantes. ⁊ in medio eorum ſtantem paulum
Horrētes autem in viſu reuerti ſunt ꝓpius
accedere. Et tytus ⁊ lucas in ſe ab extaſi re
uerſi. videntes illos qui miniſtu fuerant nefa
pauli. humano timore ſubrepti fugerunt. ⁊
paulus euanuit ex oculis eorum. Illis vero
clamātibus p9 eos. non ideo venim9 vt vos
perſequamur/ſed vt nos credentes per aquā
baptiſmatis. ſicut promiſit nobis paulus ad
vitam eternā tranſferamur. Tytus ⁊ lucas
cum multo gaudio ſteterunt. ⁊ imponentes
eis manus ſignaculum eis ſanctificationis p̄=
buerunt.

De miraculo pauli in eo qui voluit ſe ſuſpen
dere.

Capitulum. xxi

OMO quidam ſibi laqueū ad ex=
torquendam vitam inſtigante dya=
bolo preparans. cum ſecretum cel
lule in qua hoc ageret reperiſſet funem trabi
tranſmiſſum collum cepit innectere. nomen
tamē pauli apoſtoli ſemper invocabat dicēs
Adiuua mee ſctē paule. et ecce umbra ſqua=
lida et funeſta que nihil magis vultu q̄ dya
bolum ſimulabat apparuit hortans et dicens
Eya celerius exple qō cepiſti. Et ille cū hoc
opus id eſt vite extroquendē pararet/ſem=
per beatum paulum adiutorem invocabat.

demq; expedito iam loqueo cū vehementius
vrgeretur ab vmbra ut collum mmitteret
subito affuit alia vmbra huic simlis dicēs ei
que cū homīe erat. Fuge mīserime. en pau
lum apostolum huc vementem. muocatq; enī
ab homine ecce adest. Tunc euanescentibus
vmbus homo ad sensum suum reuersus est.
et crucē virtutis dnice pctou nutanti cepm
gens. pmtentiam agens lacumazum ymbre
pfusus aiebat. cur istud temptasset. Igit
de pauli virtutibus multa audiuimus. sed de
plurimis vnum tantum mizaculum declaraze
studuimus.

De pumatu Romane ecclesie ratione Petru et successous eiq; Clementis Gelasius papa in decretis. Capitulum xxij.

IN CTA igitur romana ecclesia nullis synodicis constitutis ceterus ecclesijs plata est. sed euangelica voce domim et saluatous nostu pumatū obtinuit dicentis. Tu es petrus et super hāc petram edificabo ecclesiam meam. Cui data est etiā societas beati pauli apostoli vasis electionis. qui non diuerso vt hereticī garuunt sed vno tpe eodem die gloza moze cū petro vrbe roma sub cesaze nezone agonizans cozonatus est. Et piter supradictā romanam ecclesiam xpo domino consecrazunt. ac ceteus vrbibus in vniuerso mundo sua presentia ac venerando tuumpho ptulezunt. Eusebiq; in cronicis. Post petrum vero pumus romanam ecclesiam tenuit lynus. Dayamo i xpianozū rerum memoua libro tercio

Niunt autem qui de cathedra romane ecclesie diligentiq; pscrutati sunt. q lmus et cletus non sederunt vt pontifices sed ut summ pontificis coadiutozes. quibus in vita sua beatus petrus vnam credidit ecclesiasticarum rerum disp̄nsationem. ipe vero tantū oratiom et p̄dicatiom vacabat. Unde tanta audoutate donati/meruezunt in cathalago pō tificum repom. Clementem vero ipse beatq; petrus sibi successorem instituit. sicut ex ipiq; verb ad clementem prolatis vt canones habent accepimus. Ador. Nam qualiter petro adhesezit et qualiter ab eo pontificatum accepit ipius clementis opuscula continent in hunc modum.

Qualiter idem Clemens adhesit pumo do=

dune barnabe Clemens in itinerauo Petru
libro pumo. Capitulum xxiij.

GO INQUIT clemens in
vrbe roma natus. ex puma etate
pudicie studium gessi. Inerat q
mihi cogitatio vnde mitiū sumpserim. et utq
sit mihi aliqua vita post mozte an mihil oio
et vtrum factus sit mundus an fuerit semper
Nam certum videbatuz q si esset factus esset
profecto soluendus. et si soluatuz quid iteq
erit. Dec et his simlia mihi mesinenter aio
reuoluenti. inerat comes optima/ que me q
escere nō sineret imoztalitatis cupido. Cunq; cogitationis mee estib9 agitarez/fama q=
dam puenit ad nos que etiam vniuersum or
bem replebat. q esset quidā in iudea qui regnum dei euangelisaret iudeis. id q eos pcep=
turos diceret / qui doctune sue mstituta set=
uassent. et vt fidelis sermo eius esse crederet
virtutes multas et signa efficere sola iussione dicebatur. Deniq; in vrbe p loca conuentus fieu/et de hoc sermone tractau atq; i admizationem/res habeu cepit. donec sub eodē
anno vir quidā nomine barnabas ex orientis partibus. qui se vnum ex eius disapulis
diceret stans m vrbis celebezimo loco / ad
populum pclamaret. Audite dues romani
filius dei adest in partibus iudee/promittens
omnib9 volentibus audire se vitam eternam
pter quod conuertimni a malis ad bona/a
tpalibus ad eterna. Intelligebam sane q nihil dyaletice artis esset in homne. sed simpliciter et absq; vllo dicendi fuco que audisset
a filio dei vel vidisset exponeret. Et quidem
libenter annuere populus et simplicem amplecti sermonem cepit At hi qui sibi eruditi
videbantur irridere hominē ceperunt ac spernere. et silogismozum in eum tendiculas proferze. At ille velut deliramenta eozum argudias ducens/ea que posuerat exequebatur
intrepidq;. deniq; cum ei loquenti quidam p
posuisset cur ita factus sit culex/vt cū sit exiguum animal et sex habeat pdes/insuper sūt
ei addite ale. Elephas vero cum sit animal
imane neq; alas habet. quatuoz tantū pdes
habet. Ille ait Stultis posidonibus vris
respondere perfacile possem/ si veritatis discē
de causa quereretis. Sed nunc de creatuus
aliquid dicere vobis absurdum est cum ipse
creator ommum ignoretur a vobis. Tunc
moisaplmato oze simul omnes risum dederut

barbarum eum / ⁊ minus sane mentis acclamantes. Ego vero hoc cernēs. zelo repletꝰ silere non potui. Rectissime inquam ommipotens deus abscondit a vobis voluntatē suam quos agnitiōe sui preuidit indignos. Ridetis enim salutis vestre ministros ⁊ nuncios / ignorantes quia vestra qui vobis petuli ⁊ eloquentes videmini condemnatio est / ꝙ apud agrestes ⁊ barbaros habetur veritatis agnitio. q̄ cum ad vos venerit nec quasi hospita suscipitur que si me intemperātia vestra ⁊ libido obsisteret. duis esse ⁊ vernacula debuissz. Quid putatis futurum si vobis erit iudicū dei sicut iste dicit. Hec ⁊ his similia cum prosequerer astantis populi fremitus concitabatur / dum alij velut erga hospitem miseratione cōmoti sermonem meum probarent. alij petulantes ⁊ stolidi. in me quoq; velut in barnabam effrenati amni iracundiam concitarent.

Qualiter postmodum adhesit petro. Capitulum. xxiiij.

Die autem perascente autem die apprehensa manu barnabe ad domū meā eum duxi. ⁊ aliquantis diebꝰ pacis ⁊ veritatis sermonem ab eo libenter audiui. Cumq; profectio eum urgeret dicens se religioms sue festum imminens apud iudeā celebraturum. ego quidem nauigaturꝰ post eū sed necessarium habens prius a debitoribus aliquantum pecunie reposcendum remansi. ⁊ signa habitationis eius ab eo accepi. Dieb9 ergo paucis remoratus. plura enim festinādi studio neglexi. ne a ꝓposito rediremi nauigaui iudeam / ⁊ cesareā palestine urbem maximam appulsus sum. Vbi cum hospitium quererem rumorem populi comperi / ꝙ petrus quidam illius qui i iudea apparuerat discipulus probatissimus in crastino cum symone q̄dam samaritano habiturus esset questionum certamē. Ego autem inquisito eius hospitio ⁊ inuento / cum ante fores consisterem / ⁊ a iamtore interrogaret quis essem ⁊ unde venirem. ecce barnabas procedens statim ut me vidit gaudio lacrimans in amplexꝰ meos cucurrit Et apprehensum me manu introducēs ad petrū cum quo iam antea de me incessanter locutus fuerat. Dic est inquit clemēs petre Qui benignissimus audito nomine accurrēs protinus meis osculis inhesit. Et cum sedere me fecisset ait. Sicut tu legatū veritatis omni honore dignū duxisti nihil veritus furorē insanientis populi. sic te quoq; peregrinantē veritas ipsa suscipiet. ⁊ diuē ꝓpitia urbis ascendet. Et nunc si nihil est quod te impediat. ite age nobiscum. ⁊ audi sermones nostros per singula loca. donec ad ipsam peruenianꝰ romanam urbem. Cumq; ego ei exposuissem. quid ex mitio ꝓpositi gesserim. ⁊ quomodo per manes questiones effusus sim. libenter ꝓmisi me cum ipso iter acturum. Hoc est aio quod cupidissime expetebā. purus tamē mihi expedire cupio. vtrum mortalis an immortalis sit anima. ⁊ si immortalis vtrum pro his q̄ hic agit ducatur ad iudicium ⁊ que sit iusticia que deo placeat. Cumq; mihi breuiter rem scientiam tradidisset. Ago hoc inquā deo gratias ago. quia vt optaui instructus sum intātum. vt tuipe si velis aliquando fidem meam a vero ꝓpha transferre omnino non possis.

Qualiter res circa se gestas narrauit petro. Capitulum. xxv.

Dum autem diuersa loca peragrātes. venissemꝰ antiochiam / multiq; credentium qui a petro diuelli neq bāt commitarentur nos. ait petrus ad michaēta ⁊ aquilam qui ex discipulis symōis magi discipuli eius effecti fuerant. Quoniam turbe plurime fratrum nobiscum sunt. ⁊ ingredientes singulas urbes. non parum inuidie contrahimus / censeo vos cum ipis precedere nos ita vt in duas partes diuisam multitudinem ducatis Sed quidem quia vobis tuste videt q̄ saltem duorum dierū spacio seperati a me videmini. Credite autem mihi quia qua mēsura diligitis me. decuplo āplior quoq; mihi erga vos affectꝰ est. Sed si pro affectu quē adinuicem gerimus non faciamus q̄ conuenientia ⁊ honesta sunt. irrationabil' huiusmodi amor videbitur. Cumq; processissent ego clemēs valde gauisus. ꝙ secum me esse fecit. aio ad eum. Gratias ago deo ꝙ me non premisisti cum alijs. nam tristicia interuissem. Tum petrus. Et quid fiet inquit si necessitas mitte aliq̄ / doctune causa exegerit. An ignoras quia amici simul sunt semper. ⁊ licz corporibꝰ seperentur memoria tamē iungunt. sicut ecōtra non nulli corporibꝰ una positi. animis diuidentur. Ego aūt respondi. Ne putes me domine hoc irrationabiliter pati Gratias enī ago prouidentie dei. quia ꝓ patre ꝓ matre

ꝓ fratrib⁹ ⁊ ꝓ omnib⁹ affinib⁹ meis habere te merui. Tunc petr⁹ Nemo inquit tibi ve re ex genere supē. Respondi sunt ꝙdem mul ti viri potentes. ex cesaris ꝓsapia venientes Nam patri meo utpote ꝓpinquo suo/⁊ vna educato nobilis eque familie/ cesar ipe iūxit vxorem. ex qua duos gemios ante me filios suscepit. Que cum ego quinq; vix essem an norum sicut a patre divisa sommū vidit. ꝙ mi si cū duob⁹ filijs gemis mox urbē egressa fu isset. et decem annis abfuisset ipsa pariter exi cialiter inteuret. tunc pater filios quos tene re diligebat cum matre naui impositos adiū ctis seruis et ancillis ac sumptib⁹ sufficienter ꝓbitis athenas misit eruditos. me soiū sibi ad solaciū retinens. et in hoc quidem gracias agens quia non etiam me sommium illud im perasset piter cū matre discedere. Anno aūt completo misit ad eos pater athenas homies et sumptus/scire cupiens quid agerent. nec redierunt qui missi sunt. Tercio rursus ānō mestus misit alios cum pecunijs. qui quarto anno regressi dixerunt se nec matrem nec fi lios vidisse. sed nec eos athenas omnio peruc misse. nec saltem alicuius eor⁹ qui cum ipis fu erant vestigium reptū fuisse. Pater hoc au diens tristicia stupefact⁹ mecum descendit ad portum. et querere cepit a nautis. sicubi ali quis eorū vidisset vel audisset corpus muli eris ante quatuor annos cum duob⁹ puulis iectum. Cunq; multi multa dicerent/nec ali ꝙd nobis certi elucesceret tandē visū ē pri ut iā me duodennē rome sub curatorib⁹ ordina tū relinqueret. et ipse ad requirēdū ꝓgeret Igitur flens descendit ad portum et nauem conscendens ꝓfectus est. ex tunc vsq; hodie neq; ei⁹ literas accepi/neq; si viuit noui. sed magis suspicor ꝙ ⁊ ipse obierit vel tristicia victus vel naufragio. Anni viginti enim ela psi sunt ex quo hec gesta sunt. Audiens hec petrus ex affectu lacumas fudit. et his qui aderant ait. Dec siquis in dei cultu positus pertulisset que pater eius pertulit statim ho mines religioni ascriberent erumnarum cau sam.⁊.

Qualiter Petrus matrem illius mendican tem inuemt. Capitulum xxvi.

OST DEC autem dicta vn⁹ ex astantibus cepit rogare petrū. vt die crastina ꝓgeremus ad insu lam ꝓximam que sex miliarubus tantum ab erat/videndi gracia mirum opus/calumnas vitreas immense magnitudinis. Cui petrus vt erat clementissimus acquieuerat. sed mo nuit nos vt cum nauem descendissemus/ non omnes vna cōcurreremus ad videndū. No lo autem inquit vos notari a turba Cū ergo venissemus ad insulam mox ad locum colum narum mirabilium permagnificam picturam habentium ꝓpauimus. in quibus vnusquisq; nostrum intento detinebatur aspectu. Petr⁹ vero ubi solas columnas miratus ē vitreas nequaquā raptus picture gratia/egressus ꝓ foribus vidit mulierculam stipem ab intro euntibus depscentem. quā attentius consi derans ait. dic mulier qō tibi membrum deest quia stipem petis. ⁊ nō potius manibus tuis operans cibum queris. At illa suspirans ait vtinam mihi man⁹ essent que moueri possent nunc autem mortue sunt ⁊ moribus meis de biles ⁊ sine sensu reddite. Et petr⁹ que fuit causa vt hec tibi ipsa conferres. Ignauia in quit nec aliud quicquā. si enī in me fuisset ali quid virtutis potui vel precipitio vti/vel ꝓ fundo maris meipam inijcere et finem dolo ribus dare. Cui petrus. putas quia qui seipos ꝓimunt a doloribus liberantur. et non post maioribus penis subiacēt anime eorum. At illa vtinam hoc mihi certum fieret qō viuunt anime in inferno. libenter enim amplecterer etiam penas mortis illate tantū ut dulces mi hi natos vna saltem hora videre possem. Nit petrus scire vellem cur te tam grauis tristicia affecit. si enim causam doceres me/possem ti bi euidenter ostendere ꝙ in inferno viuant ani me. Mulier autem ꝓmissione gratanter ac cepta/cepit dicere. ego generosis orta pen tibus. potentis quoq; viri matrimoniū sortita duos suscepi liberos geminos. et post hoc vnū alium. Sed viri mei frater illicito in me amo re exarsit. ⁊ cum mihi super omnia cure esset pudicicia/nec tāto sceleri vellem acquiescere nec viro flagicium fratris innotescere/cogi taui a patria et vrbe cum duobus geminis meis discedere donec incestus amor conqui esceret/quē forte ꝑsentie mee aspectus inflam marat. Quod ut ita facere possem somnium finxi. quasi assistente mihi per visum quoda in itinere et dicente vt confestim cum gemis meis ex vrbe discederem/aut cum eis pari pirem/et ita factum est. Interea nauigans cum nautis meis/ventorum violentia ad hec

loca de pulsa sum. Et cum omnes intrassent arreptã me supra saxum quoddam vehemẽtior fluctus eiecit. Ibi cum sederẽ ea sola spe nõ me precipitaui in profundum. qua natos meos fortassis inuenire possem. Obi aũt dies exortus est. ego cum clamore & vlulatu circumspiciebam sicubi vel eiecta possem videre cadauera filiorum. Sed vbi nullus inuentus est miserãtes me mulieres loci. consolatu me ceperunt enarrantes & ipse suas quoq; miseras vt ex earum similitudine caperem solacium Et cum me multe hospitio susipere vellent. quedam paupercula hic habitans extorsit a me. vt tuguuo eius succederem. dicens fuisse sibi virum nautam qui in mari defunctus est adolescens. sibiq; cum multi eam in coniugiũ accipere cuperent amore viri viduitatẽ fuisse cariorem. Erunt ergo inquit nobis commu nia. quecumq; manibus nostris operãtes ac quirere poterimus. Itaq; libenter habitaui cum ea ꝓpter affectus fidem. quã seruauerat viro. Sed nõ multo post mihi infelici lacerate duorum morsibus resolute sunt mihi manꝰ & illa que me susceperat incurrit paralasim. & in lecto iacet domi. Illarum autem mulierũ que puꝰ miserabant refuguit affectꝰ. Hos ambe debiles Ego vt vides sedeo stipẽ petẽs & siquid forte quesiero fit vnus duarum infelicium cibus.

Qualiter eadem clementi innotuit. Capitulum. xxvij.

Cum petrus hoc audiẽs multa cogitatione distractꝰ & quasi attonitus staret. ego clemens supervenI. Duduum inquam per omnia discurrens querebam te. Et nunc quid facimꝰ? At ille precepit mihi vt ad nauiculam precederem & ibi eum expectarem. Qui cum iussa implesem ille quadam suspitione pulsatus requirebat a muliere genus ac patriam. & nomina filiorum. At illa quasi vim sustinens. quia nec ꝙ hoc statim volebat. nomen suum & nomẽ viri & nomina filiorum mutauit. Et petrus eam vere respondere putans ait. Putabam grande gaudium hodie nobis oriturum Suspicabar te enim esse quandam de qua similia nuper audiui matre scilicet cuiusdam adolescẽtis qui sequitur nos. At illa adiurabat eum dicens. Rogo te vt dicas mihi que ista sit. vt sciam si est vlla inter mulieres me infelicior Tunc petrus miseratione commotus narrauit ei que a me audierat. Quibꝰ auditis illa stupore percussa corruit. Tunc petrus eam contrectare & consolari cepit. ac requirere ꝙd pateretur. illa vix spiritum aliquando reuocans. hunc inquit adolescẽtem videre vellem ego enim sum mater eius. Cui petrus ait qd ei nomen est. At illa clemens Nit petrꝰ ipse erat qui paulo ante mecum loquebatur Et tenens manum eius petrus deducebat eã ad nauem. Quem ego clemens videns manũ dãtem mulieri videre cepit. Accedens tamen honoris eius gratia pro ipso cepi velle subijcere manum meam & sustentare mulierẽ. simul autem vt eiꝰ manum contigi. vlulatu mgẽti reddito in amplexus meos ruit. & maternis me consecrari osculis cepit. At ego ignorãs omne negocium. quasi insanientem mulierem repellebam simul etiã indignãs quodãmodo licet cum verecundia aduersus petrum. At ille. Quid agis inquit o fili clemẽs noli repellere matrem tuam. Ego vere vbi hoc audiui paulatim vultum eius ad memoriã reuocãs continuo lacrimis suffusus. supra iacentem matrem cecidi & osculari eam cepi. Interim autẽ conueniebat plurima multitudo. audiẽs ꝙ mulier que ad stipem petendam sederat. a filio suo recognita est. Et cum vellemus ex insula nauigare. mater ait ad me fili dulasime. rectum est. vt valedicam muliercule que me suscepit. Est enim egens & paralitica iacens in lectulo. Qd audiẽtes omnes admirati sunt prudentiam & bonitatem femine. Petrus autẽ iussit abire quosdam & afferre mulierem in lectulo vbi iacebat eam ꝙ in medio turbe astantis collocatam. ad confirmandã eorum fidem in conspectu omnium sanitati restituit. Cui etiã ego clemens mille dragmas donaui. & cuidã bono viro primo illius opidi commendaui. Cum autem vna cũ matre nauigantes antharadũ venissemus ad hospitium. mater requirere cepit a me quomodo valeret pater. Cui ego ad te requirendam profectus est & vltra non rediit. Quod audiens illa suspirauit tantum. Grande etnim gaudium pro me habens. reliquos consolabatur merores.

Qualiter agnita est a nyceta & aquila. Capitulum. xxviij.

IE autem postera sedens vna cū vxore petru iter agebat nobiscum. Et cum peruemssemus laodiciam. ibi ãte portas occurerũt nobis Niceta ⁊ aq̀la qui osculantes nos ad hospitiũ adduxerũt Cunq; requirerent a me que esset hec mulier ignota respondi. mater mea quã mihi reddo nauit deus per dominũ meum petrum. Tunc petrus cepit eis p ordinem cuncta exponere qualiter apud antharadum ego clemens genus meum ei exposuissem. et p gentibus orbatus essem. deinde qualiter aput insulã aradum mulierem stipem querentem muenísset. que sibi enarrasset qualiter e patria discedẽs naufragiũ passa duos filios suos geminos faustum et faustinum amisisset. eosq; planctibus et vlulatibus lugens/omẽ corpus suum dentibus laniasset. Et cũ hoc diceret petrus/niceta et aquila subito assurgunt et stupefacti pturbati cepерunt dicentes domine deus oĩa vera ne sunt hec an somnium est qõ agitur? tũc petrus misi inquit nos insanim⁹ vera sunt At illi paululum remorati et cõfucantes faciem aiunt. Nos sumus faustus ⁊ faustinus. et lacrumantes ingrediebantur ad matrem. Quã cum quiescentem reppissent ⁊ compleri vellent prohibuit petrus dicens. simite me puus matus animos prepare. et ita vos ei offerre ne subito et multo gaudio mentẽ excedat. et sensus eius conturbetur. quia nunc etiam somno occupata stupet. Igitur cum illa de somno surrexisset petrus cepit ei dñm cultum dei et religionis xp̃iane obseruantiã exponere. Quibus illa auditis ait et quid vetat hodie me baptisari. que etiam priusq; te vixerem illos quos dicunt deos penitus aduersata sum. quomã mihi frequenter eis sacrificanti mihil p̃stare potuerunt. Puto autem satis tibi innotuisse quantus fuerat mihi amor pudicie. que vt euaderem illiciti amoris insidias sommium finxi. vt cum duob⁹ gemmis meis faustino et fausto pegunarer solo clemente ad solacium patru relicto. Dec cũ illa diceret vltra nõ ferentes fratres mei irruũt in amplexus matris cum multis lacrimis et osculabantur eam. At illa quid vult inquit hoc esse? Tunc petrus nolo turberis. mulier constans esto Isti sunt faustinus et faustus filij tui quos in pfundo pisse dicebas. hec cũ dixisset mater immo gaudio intercepta corruit. tandem ad se reuersa ait. Obsecro vos dilectissimi filij dicite mihi que vobis acciderunt post illam feralem et crudelissimam noctem. Niceta ait. in illa nocte o mater cum nauis resoluta fuisset. et nos imitentes fragmento cuidam tabularum per pelagus iactaremur. viri quidam quibus in pfundo latrocinari artificium est reptos nos imposuerunt nauicule sue. et remis supantes vndaq; vertices cesaream stratonis pduxerunt. fame ac verberibus afflixerunt. ne quod esset in vero p̃remus. Immutatis etiam nominibus nostris vendiderunt nos cuidam iudee admodum honeste famie iuste nomine. Que loco filiorum nos habuit et grecis literis liberales artes erudiuit. Obi autem adoleuimus etiã phiorum studijs opam dedimus. vt possem⁹ religionis diuine dogmata phicis disputationibus asserentes confutare gentiles. Symoni autem cuidam mago qui vna nobiscũ eruditus est. p amicicijs ⁊ puerili consuetudine adhesimus. Certum enim in religione nostra de pphia quodam cui⁹ aduentus speratur ab omnibus/per quẽ beata vita credentibus dãda pmittitur. et hunc esse symonem putabamus. Cunq; pene iam ab eo decideremur/quidam collega domini mei petri zacheus nomine monuit nos ne falleremur a mago/sed obtulit nos domino meo petro. vt ab ipso que sana erant et pfecta doceremur. qõ et tibi mater euenire optamus. Doc cum dixisset niceta mater nostra p̃cens ad pedes petri baptismum obsecrando petijt ⁊ obtinuit.

Qualiter Faustinianus eos ad disputandũ prouocauit. Capitulum xxix.

OSTERA die petrus mane assumptis fratribus meis ⁊ me descendit ad portum/ vt in mari lauaremur. et post hoc ad locum quendam orationis gratia secessimus. Senex autem quidã pauper curiose obseruare nos cepit. quid ageremus in secreto positi. Et cum nos orantes vidisset expectauit donec exiremus. ⁊ salutãs nos ait. Si nõ egre accipitis velim vobis cõferre sermonem. quia vestra miserationẽ habens sub specie veritatis errare vos nollem. vt habere metum de his que non sunt. aut siputatis aliquid esse veru tradite etiam mihi. Cui petr⁹ respondit. dic age qõd tibi videtur bonũ et libẽt accipiẽ⁹. Tunc senex ait in mari lauisse vos vidi. et post hoc in secreto loco orantes vos inspexi. miseratusq; errorem

vestrum expectaui donec egressos alloquerer
⁊ docerem ne erretis in huiusmodi observan
tia. quia neq; deus est. neq; cultus hic ali ⁊
quid est. neq; in mundo ꝓuidencia sed fortuiti
casus genesis agunt omnia. sicut ex meipso
cōperi in disciplina mathesis preceteris erudi
tus. Nolite ergo errare quia siue ozetis siue
non. genesis qđ continet erit vobis hoc. Et
ego clemens nescio quid corde pulsatus cepi
querere ab eo quis ⁊ vnde essz. At ille quid
inquit hoc pertinet ad ea que dixi vobis. Sz
pu9 sermo de his habeatur. ⁊ post hoc si res
poposcerit nomen ⁊ genus et patriam inuicē
vt amici poterimus aperire. Mirabamur om
nes eloquentiam viri ⁊ grauitatem morum
tranquillitatem q; sermonum. Petrus autē
recessum quendam secretum adcolloquendū
aptum prospiciens. illic residere nos fecit nec
senem pro uili ⁊ sordido amictu despiciens ita
primus loqui cepit. Quoniam mihi vir eru
ditus esse videris ⁊ misericors ex eo q; adisti
nos. ⁊ qđ tibi bonum videbatur celatū nobis
esse noluisti. Volum9 ⁊ nos tibi ea que bona
nobis ⁊ recta credimus exponere Que si tibi
minus vera videbuntur etiam tu nostra erga
te bonum ꝓpositum liteñ̄ suscipe sicut et nos
tuum. Cum hoc diceret petrus conuenit plu
rima multitudo. Tunc senex fortassis inquit
contristet vos presentia multitudinis. Et pe
trus. Nequaquam inquit. nisi hoc solū vere
oz ne forte disputantibus nobis cum palam
facta fuerit veritas. tu erubescas pro presen
tia multitudinis cedere. ⁊ his que vere dici i
tellexeris acquiescere. At hec senex ait Ego
non ita stultus consensi/ vt diligens qđ ver
est. abnuam id ob vulgi gratiam. Dico aūt
non gubernari mundum secundum dei proui
dentiam. quia multa in eo iniuste ⁊ inordina
te geri videmus. sed genesim dico esse. q̄ om
nia agit ⁊ continet At hoc cum petr9 respō
dere vellet. nyceta ꝑueniens ait. Indulgeat
mihi dominus meus petr9 ad hoc respondere
nec videatur pro teruum q; iuuenis cū sene.
sed vt filius cum patre colloquar. Tunc se
nex. Non solum inquit tu fili q; tibi videtur
vt prosequaris volo. sed de sodalibus tuis q̄
cumq; volueris. Collatio enim plurimorum
facilius ea que ignorant inuenīet. Post hoc
respiciens ad nycetam ait. expedi quod ꝓpo
suisti.

Assertio Nyc ete de ꝓuidentia. Ca. xxx.

HEC nyceta ita exorsus est. om
ne qđ ē aut est simplex aut compo
situm. Qđ simplex est caret nume
ro ponere diuisione. qualitate quantitate ⁊
ob hoc etiam fine. Que autem cōposita sunt.
necessario etiam diuidi possunt. Illud ergo
qđ simplex ē. ⁊ his omnibus carz q̄bus solui
potest qđ ⁊ sine actore subsistit sine dubio in
comprehensibile ⁊ immensum est. neq; initiū.
neq; finem sciens ⁊ ideo vnum ⁊ solum ē sine
actore subsistens. Quod autem compositum
est ⁊ numero ac diuisiom subiacet necessario
actore aliquo compositum est. ⁊ in vnam spe
ciem diuersitas congregata. Qđ ergo mmē
sum est/ bonitate pater est. virtute conditor
Neq; enim contendi virtus immēso cessare
potuit sed ad substituenda ea que sunt bonis
tate/ ad componenda ⁊ firmanda virtute ꝓ
uocatur. De mundi ergo ratione nunc pro
sequendum est cuius prima questio in duas
partes diuiditur. Queritur vtrum fact9 sit
an non. Et quidem si non est factus erit ipse
illud ingenitum ex quo omnia. Si vero fact9
est rursum queritur vtrū a seipo an ab alio
Si a seipso. excluditur sine dubio prouiden
tia. Sed si prouidentia non recipitur. frustra
animus ad virtutem prouocatur frustra iusti
tia custoditur si non est qui iusto pro meri
tis aliqnādo restituat. Sz nec anima immor
talis videbitur si eam post absolutionem cor
poris nullius prouidentie dispensatio excipiat
Si autem doceatur esse prouidentia. ⁊ per
ipsam factus est mundus. Adhuc queritur
quomodo prouidentia sit an generaliter erga
omnia quasi sūlicz deus ab initio mundum fa
ciens ordinem rebus dederit ⁊ cursum statue
rit ⁊ vltra eorum curam que geruntur ha
bere cessauerit. an specialiter erga partes sz
vt quorundam vel hominum vel locorum ꝓ
uidentiam gerat quorundam non. an ⁊ gene
raliter omnium ⁊ specialiter partium quasi ⁊
ab initio omnia fecerit de9 ⁊ vsq; ad finem ꝓ
singulos prouidentiam gerat. vt vnicuiq; ꝓ
actib9 suis reddat. Prima ergo illa ꝓpositio
que dicit q; de9 fecit ab initio omnia ⁊ cursu
atq; ordine rebus impositio de reliquo nichil
ad se revocet secundum genesim cuncta geri
confirmat. At quam primo respondebimus
⁊ his precipue qui deos colunt ⁊ genesim de
fendunt qui vtiq; cum immolant diis ⁊ eos
exorant. sine dubio contra genesim se impe
traturos aliquid sperant. ⁊ per hoc genesim

soluunt·Ego igit mundū dico a deo factum
t ab ipso quādoq; esse soluendū vt ille appa
reat qui eternꝰ ē·Et quidē qa factꝰ sit mū=
dus iste visibil·testantur etiā phi plurimi
Sed ne videamur quasi indigentes assertio=
nibus vti voluisse testibꝰ· de principijs eius
queramus· Ipm enim esse corporeū eoipso
q visibilis est constat· omne autem corpus
aut connexum est et solidū aut diuisum· Si
solidum fuit corpus ex quo factus est mun=
dus necesse est intelligi fuisse aliquē qui illud
connexū diuemeret et in ptes multas duceret
formasq; diuersas· Aut si ex diuersis corpm
ptibus omnis hec mundi moles cōpagnata
est necesse est etiam sic fuisse aliquem· qui in
vnum dispersa colligeret/ et diuersas rebus
species induceret·Dunc igitur nos conditō=
rem mundi dicimus deum·et ꝓbatur per hoc
non potuisse machinam mundi sine opifice et
ꝓuisore cōstare Sed t ex hoc ipso q in com
mixtione elementorum deficiente altero aut
habundāte cetera resoluuntur et condunt
ostenditur ea ex nihilo habuisse principium·
Nam verbi gracia deficiat in aliquo humor
nec aridum stabit· Dumore enī pascitur ari
dum sicut et fugus calido· Q si materia mū
di ꝓbatur esse facta et ex nihilo·quomō par
tes eius et species eiꝰ videbunt infecte· Ipe
quoq; forme ac mensure date corpibus mo=
dulatione sui manum testantur artifids· Q
si vtonei tibi testes videntur philosophi·pla
to de his in thymeo testatur· vbi de mundi
discutiens factura requirit/ vtrum sempr fu
erit an initium sumpserit· visibilis inquit est
mundus palpabilis et corporeus/ omnia au=
tem que huiusmodi sunt facta esse constat·
Quod autem factum est aliquem habet au=
ctorem· hunc autem factorem inquit paren=
temq; omnium/ et inuenire difficile est·et in=
uentum vulgo enarrare impossibile est· Sed
etsi ipe plato alijq; philosophi ō factura mū
di fuissent·quis est saltem exigui sensus ho=
mo qui cum cernat domum omnia que neces
saria sunt habentem/ cuius cameram in spere
gitum videat collocatam / eam q splendore
vario depictam/ luminaribꝰ preapuis ador
natam/ nō statim pronuncet a sapientissimo
artifice esse constructam·

Responsiones patus ad verba nicete t aqle

Capitulum xxxi·

EC ET multa alia cum niceta
dixisset·senex ita respōdit·Tu qui
dem fili prudenter et fortiter pro se
cutus es in tantum vt melius dici posse de p=
videntia non putem· Sed quoniam hora iam
multa est·cras ad hoc respondere aliqua vo=
lo de quibus si mihi satisfeceris gratie me fa=
cturꝰ debitorem· Dunc surrexit petrus·qui=
dam vero de astantibus rogabat petrum et
nos/ vt vestimenta semis que habebat sordi=
da et sissa mutaret·quem petrus et nos pro
optima et honesta sua voluntate collaudan=
tes dicebamus / quia nec nos ita insipientes
et impij sumus·vt cui tam preciosa verba cō
cedimus / non multomagis etiam corporis
necessaria prebeamus· Dunq; ille summa vi
a nobis senem auellere niteretur/et nos eum
vehementius retineremus / senex iuramento
preuenit dicens·hodie apud nullum manebo
nec ab aliquo quicquam susapiam·ne alterius
delectatio/alterius tristicia fit· Erat autem
ille primarius ciuitatis laodicie/discessit ergo
senex/ et postera die petrus mature surgens
excitauit nos/et pergentes ad locum oratio=
nis secretum / inde post orationem venimus
ad domum prefati primarij prudie constitu=
tam ad disputandum· Itaq; medium haben
tes petrum ingredimur et nos· et circumspi=
cientes sicubi videremus senem·Quem prior
videns petrus in medio turbe latitantem ad
se euocauit dicēs· clamorem multis animam
possidens·cur in occulto lates et verecundia
cōtegeris? Accede huc/et que tibi videntur
exequere· Statim q dantibus ei locum tur
bis accessit et ita cepit·Dic fuit hesterne dis
putationis sensus·q omnia que vident/certa
mensura/et arte/forma q et specie constāt
sine dubio sapientie virtute facta esse credēn=
da sunt·Q si mens et ratio est que hec condi
dit/ consequens est vt rationis prouidentia
mundus regatur·etiam si nobis ea que gerū
tur in mūdo minus recte geri videantur·Cō
sequitur autem vt si creator omnium deus ē
ac mens/sit etiam iustus· Q si iustus est ne=
cessario iudicat·et si iudicat necesse est vt ho
mines de suis actibus iudicentur·erit ergo in
ter iustos et peccatores iustum/quando q dis
cremen· Dec fuit vt opinor totius verbi cō
tinentia· Si ergo ostendi potest q mens et
ratio cuncta condiderit·consequens est ea q̄
secuntur ratione et prouidentia geri· Si ve
ro natura imprudens et ceca gignit diuersa

mittur iudicij ratio·quia igitur in hoc oīa pendent/ non moignemm si hoc paulo latius discuti ꝛ pertractau voluero·Cumqꝫ ꝛ aḋla multa proposuissꝫ·ait senex/fili sermones tui quamuis valiḋi sint·non possunt tamē flecte re me vt aliquiḋ credam extra genesim fieri posse·Dao enim·mihi omnia ī necessitate ge nesis acciḋisse ꝛ ideo suaderi mihi nō potest qꝫ vel bene vel male agere in nostra potestate sit·ꝛ si actus nostros in potestate non habe mus·non potest credi futurum iuḋicium per quoḋ vel malis pene vel bonis premia tribuā tur·

Verba clementis ꝛ responsio patris·
Capitulum·xxxij·

EQUENTI die cōgregatis iterum nobis ego ita ḋicere cepi· Deus per filium suum creauit mun ḋum tanquam ḋuplicem ḋomū interiectu firmamenti huius ḋistinctum·Insuperiori qui ḋem angelicas habitare virtutes·in isto aūt visibili mundo nasci hominum multitudinē de ḋit/exquibus eligeret amicos filio suo cum q bus letaretur nec tales eos vtique esse voluit qui necessitate nature aliuḋ quiḋ esse nō pos sent·seḋ qui arbitrio suo ꝛ voluntate boni esse desiderarent·quia nec laudabile est quoḋ nō est desiderabile/nec bonum iuḋicatur qḋ non proposito expetitur· Et vt breuiter ḋicam quo debeant cuncta concluḋi/cum deus iustꝰ sit qui hominum naturā fecit· quomoḋo fieri poterat vt ipse poneret genesim nobis cōtra riam que nos cogeret ad peccatum·ꝛ rursus vlisceretur ipse peccantes? Certum ergo est qꝫ non ob aliam causam deus peccatorem pu nit·nisi quia scit eum potuisse vincere seḋ ne glexisse victoriam· Infert autem ꝛ in p̄senti seculo vindictam in homines vt in eos fecit q diluuio perierunt qui vtiqꝫ omnes vna hora extincti sunt·cum certum sit non eos secundū genesis ordinem vna hora natos· Ad hoc se nex·plenissime ostēḋisti fili·seḋ ego vt ab initio ḋixi·huic incomperabili assertioni tue a propria conscientia prohibeor acommodare cōsensum·Noui enim ꝛ genesim meam ꝛ cō iugis mee·ꝛ scio vnicuiqꝫ nostrum ea que di ctabat genesis acciḋisse·ꝛ ab his que rebus mihi comparata sunt·verbis transferri non possum· Denicqꝫ quoniam te imbutum vide o huiusmoḋi disciplinis· audi coniugis mee scē ma·Habuit martem cum venere super cen trum·lunam vero in domo matris in occasu ꝛ finibus saturni·Qḋ scema adulteras facit ꝛ seruos pprios amare in peregre ꝛ in aquis defungi qḋ ꝛ ita factū est inḋoit enim in amo rem serui·ꝛ periculum simul oppriumqꝫ me tuens·cum ipso fugit ꝛ vt amori suo satisfe ciat·ī mari periit·Cui ego respondi·Onde sas quia peregre seruo sociata est·Certissime in quit scio·postquam enim profecta est·frater meus enarrauit mihi ḋicens·qꝫ primo quiḋē ipsum adamasset·seḋ ille qui erat honestꝰ vt pote frater noluit fratris thorum incesti ma cula polluere·At illa ꝛ me verens·ꝛ oppro brium non ferens infelix/neqꝫ enim imputā ḋum est ei quoḋ eam genesis facere cōpulit finxit somnium ꝛ ait ad me·Astitit mihi qui ḋam per visum·qui iussit me cum duobus ge minis meis sine mora ex vrbe profiscī·Qḋ ego audiens pro salute eius filiorumqꝫ solici tus mox eam cum liberis exire feci vnum qui iumor erat mihi retinui·

Qualiter omnes mutuo se agnouerunt·
Capitulum·xxxiij·

UNC EGO clemēs intelligēs qꝫ ipse fortassis esset patet meꝰ la cumns repletus sum·fratres quo qꝫ meos volentes prosilire ꝛ aperire rem·p hibuit petrus ꝛ ait ad senē·Qḋ nomen erat minori filio·Qui respondit Clemēs·ꝛ petrꝰ Si tibi inquit coniugem tuam castissimam hodie consignauero cum tribus filijs tuis credis quia potest pudica mens motus irra tionabiles superare·ꝛ qꝫ omnia que a nobis ḋicta sunt vera sunt·ꝛ genesis nichil sit·Re sponḋit senex· Sicut impossibile est te exhibe re quoḋ promisisti ita impossibile est extra ge nesim aliquiḋ fieri·Tunc petrus Testes in quit volo habere omnes qui presentes sunt me tibi hodie traditurum eos·ꝛ nunc accipe fidem rerum ex eo qꝫ omnem causam diligen tius scio qꝫ tu·cunctaqꝫ p ordinem enarrabo Et conuersus ad turbas ita cepit·hic quem videtis in hac veste pauperuma duis roma nus est ex genere cesarus· Nomen ei fausti manus· vxorem quoqꝫ nobilissimam mathi ḋiam omne sortitus est·ex qua tres filios suscepit quorum duo gemini· vnus qui erat iumor cui nomē clemens/hic est· Gemini ve ro sunt isti/miceta et aquila quoꝝ vnus pu

vocabaꝫ faustinꝰ ⁊ aliꝰ faustus Ot autē hec nomina nostra petrus enunciauit senex reso lutis ommbus membus quasi intercepꝰ cō cidit · nos autē filij irruentes super eum am= plectabamur osculantes eum·⁊ populus qui cem admiratione stupefactus est·Petrus au tem a complexibus patus ne eum necaremꝰ surgere iubet·et ipse apprehensa manu eius· quasi de profundo somno eū eleuans ac pau lulum recreans/omnia que gesta erant cepit exponere· quomodo frater eius in amorem mathidie mutuit/et illa viro indicare nōlēs somnium finxerut·et cetera que supuus tam matu q̄ filijs euemisse narrata sunt· Sed cū hec in auditu semis narratione gratissima tur bis petrus exponeret·ita vt audientes gesto rum miraculis/et humanitatis misertatione lacumarentur·nescio vnde audiens mater de recognitione patus/ cursu concito irruit in medium nostru cum clamore·vbi est vir meꝰ ⁊ dominus faustinianus·qui tam multis tem poribus affligitur·per singulas vrbes ambu lans et me querens? Hec cū illa quasi amēs clamaret et circumspiceret·senex accurrens cum multis lacumis amplecti eā cepit Tunc petrus rogauit turbas ut discederent·et da rent eis locum familiarius inuicem se vi = dendi·⁊·

Q̄ Petrus noluit faustinianum statim bap tisare· Capitulum xxxiiij·

IN NOTEM Sequenti die mane ad locum in quo pater cum matre quiescebat· vna cū petro ve nissemus·⁊ eos adhuc dormientes reppertsse mus/pre foribus consedimus·vbi petrus ita nos allocutus est Audite me dilectissimi con serui · scio quia grandē habetis affectū erga patrē vestꝝ/vereor ergo ne ante tps purge atis eū iugū religionis nrē susipe· nōdū ad id paratū/ad qđ forte vestu gratia videaꝫ ac quiescere·sed hoc non est firmum·Quod enī pter homnes sit probabile non est· et ato dilabitur·Ideoq̄ mihi videtur vt concedaꝫ ei adhuc pro arbitruo viuere · et iter agens nobiscum dum alios doceamus audiat · cum enim veritatem cognouerit· cuius agnoscen de studium gerit·ipse rogabit vt iugum reli gionis susipiat· aut si ei recipere non placet amicus permaneat· Qui enim id non ex cor de susipiunt/cum ceperunt ferre non posse/so lent non solum abijcere qđ susceperunt· sed quasi pre excusatione infirmitatis sue impi= unt viam religionis blasphemare· et male lo qui de his quos imitari non possunt· Ad hoc miceta respōdit·quid si interim dum eum dif ferri iubes pater noster moriatur·descendet in infernum vacuus·et in eternum cruciabit Cui petrus · putas quia siquis iuste vixisse putatur·iste continuo saluabitur? Non pu tas ab eo discutiēdum qui occulta hominum nouit/quomodo iuste vixerit? ne forte pro amicicijs hominum · aut pro sola consuetu = dine vel necessitate·aut qualibet alia ex cau= sa·et nō propter ipsam iusticiam·neq̄ prop ter deum? Non vi sed libertate salus acqui= rutur·nec per homnum gratiam/ sed per dei ficem·Preterea cogitare debes/quia deus p scius est·et nouit si hic suus est·Si ergo dig num est vt ingrediatur ianuam vite/deus oc casionem competentem dabit·erit q̄ initium ex deo et non ex homine·Post hec verba pa ter egressus ad nos/ et osculo nos salutans/ cum resedissemus ait·licet ne percontari ali= quid · an secundum pytagoricos tacendum semper est? Et petrus·nos inquit nequ silere semper/ neq̄ percontari aliquid cogimus ac cedentes ad nos· quamobrem si quid dicere vis require· Tunc senex questionem propo suit de bono et malo·vtrum aliquid sit in sub stantia et actibus · cui questiom noluit a me respondere/petrum vero nobis quasi arbitrū seruau· vt sicubi disputatio nostra exitū nō inueniret· ipse quod sibi videretur pronun= ciaret·et indubitatum finem rebus dubijs in terponeret·⁊·

De mutatione vultꝰ eiꝰ dolo symonis magi Capitulum xxxv·

ORTA disputatiōem cum iam do mi essemus preparantes ad edendū ingressus quidam nunciat appiōem cum anubione nuper venisse ab anthyochia ⁊ hospitari cum symone mago·Quod audi= ens patet gauisus est·⁊ ait petro·Si permit tis volo ire ⁊ salutare appionem ⁊ anubionē quia valde amici mihi sunt·Fortassis autem anubionem suadere potero disputare cum cle mente de genesi· etiam petrus permitto inq̄t et laudo q̄ amicos colis·considera tamē quo modo per prouidentiam dei omnia tibi ex sen tencia concurrunt·ecce enī nō solum affectio

ubi propria deo prestante reparata est· sed
etiam amicorum presentia procuratur· Et
pater vere inquit aduerto ita esse vt dicis·
Abijt ergo ad anubionem· Nos autem cum
petro positi per totam noctem interrogando
de diuersis questionibus/ & discendo ab eo/de
lectatõe ipsius doctrine peruigiles mansim9
Et cum iam auroraſcer3·petrus intuens me
& fratres meos ait·Miror quid visum sit pa
tri vestro·Cum hec diceret supervenit pater
& inuenit petrum nobis de se loquentem Cũ
q9 salutasset satisfacere cepit & causam expo=
nere ob quam foris mansisset· Nos autẽ ad
eum respicientes expauimus vultum in eo sy
monis vidntes vocem tamen patris nostri
audiebam9· Cumq9 refugeremus eum & ex
ecraremur stupebat q9 tam austere erga eũ
ageremus & barbare·Petrus autẽ qui vul
tum naturalem solus videbat ait ad nos·cur
execramini patrem vestrum Cui nos vna cũ
matre respondimus· Dic nobis videt symõ
vocem habens patris nostri Et petr9 vobis
quidem vox eius que maleficijs mutata non
est sola nota est·mihi autem etiam vult9 ei9
notus est·qui alijs arte symonis mutat9 ap
paret·Ecce autem vnus ex his qui anthio=
chiam precesserãt regressus ait ad petrum·
Domine mi symõ apud anthiochiam multa
prodigia faciens·nihil aliud populo persua=
det·nisi que ad odium tui pertinẽt magum te
nominans & homicidam ita vt desiderent si te
vsquam inuenire queant etiam carnes tuas
deuorare·Nos ergo videntes commotam ci
uitatem considerabamus quid fieri oporteret
Superuenit autem cornelius cẽturio missus
a cesare ad presidem cesaree publici negocij
gratia·Dunc accersientes clam causam ei ex
posuimus & vt iuuaret siquid posset rogaba=
m9· Qui ait·cesar maleficos per prouincias
inquiri iussit & perimi· ex quibus iam plu=
mi perempti sunt Ego ergo diuulgabo me ad
hoc missum a cesare vt istum magum capiẽ·
& cum socijs suis puniatur·& sic metu pulsꝰ
fugabitur· Igitur hec audiens symon ·disce
dens ex anthiochia·huc venit sicut audiuimꝰ
Cumq9 hec ille dixisset petrus respiciens ad
patrem nostrum ait·A symone mago trans
formatus est vultus tuus sicut apparet·Du
tans enim q9 a cesare quereretur ad penam·
terrutus fugit & vultum suum tibi imposuit·
si forte pro ipso capi & ad mortem dari pos
sis·vt filijs tuis tristiciam moueret·Dec au
diens pater cum lacrimis se infelicem excla=
mare cepit·Mater quoq9 sparsis & laceratis
crinibus plangebat· et nos stupentes quasi
amentes eramus· Anubion autem venit ad
nos·indicans nobis symonem fugisse per nos=
tem versus iudeam Dicam inquit quomodo
res gesta est·vbi venit faustinianus adsalu=
tandum nos·contigit vt ipsa hora circumsta
remus symonem dicentẽ q9 fugere vellet ipa
nocte·eo q9 quosdam venire audisset·qui ex
precepto imperatoris eum comprehenderẽt
omnem autem furorem vellet in faustinianũ
conuertere· Tantum inquit vos facite eum
cenare nobiscum & ego quosdam ingentũ
componam quo cenatus perungat faciẽ suam
& ex eo vultum meum habere videat· Vos
autem herbe cuiusdam suco perungimi puus
vt non fallamini de immutatione vultus ei9
Volo enim vt comprehendatur ab his qui
me querunt & luctum habeant filij eius q9 me
derelicto confugerunt ad petrum·Ego autẽ
anubion timui tunc faustiniano indicare hec
Sed nec ipse symon spacium nobis dedit vt
possemus ei secretius loqui·& cõsilium symo
nis aperire· Interea nocte symon iudeam pe
tens fugit cum appione & athenodoro· Ego
autem simulaui inequalitatẽ corporis vt do
mi remanens·facerem hunc velocius ad vos
redire si forte possit aliquo modo occultari
apud vos/ne ab his qui symonem querunt
comprehensus gratis pereat·

Qualiter dolus magi anthiochie profecit in
gloriam petri· Ca·xxxvi·

LEGIBOS ergo patre
& matre ac nobis omnib9 pro his
que acciderant petrus miseratione
permot9 ait· Audi faustiniane· Cum nobis
aliquid puri vtilitatis contulerit error iste
transformationis·tunc ego veram tibi vult9
tui ymaginem reddam Precede nos in anthi
ochiam·& in loco publico stans denuncia pe=
nitentiam tuam & dic· Ego symon denuncio
vobis & cõfiteor me omnia fefellisse de petro
Neq9 enim seductor est·neq9 homicida·sed
omnia illa dixi furore commotus·Obsecro
ergo vos ego qui dudum causas odij vobis
cõtra eum dederam·vt nihil tale de eo senti=
tis·sed ipsi credatis vt p̃dicatori vere a deo
misso & veri pphete discipulo· & si etiam ego
ipse post hoc veniens ad vos aliquid dicere

contra eum temptauero ne credatis michi. Cum autē videris populum ex sermone tuo conuerti/et depositis odijs recipere desiderium nostru. manda mihi et statim veniam. vultū q̄ propium qui tuis omnib⁹ notus est tibi reddam. Profectus est igitur pater meus cum matre. et duobus fratibus meis. et quibusdam ex familiaribus. Interea dum petr⁹ populum quottidie doceret. et virtutes multas faceret. post dies decem venit quidā missus a patre annuncians nobis. q̄ publice staret pater. symonem qui vultu eius videbat accusans. petrum vero immensis laudibus efferens/ita ut omnes desiderarent eum videre multos quoq̄ in tantum ei⁹ venisse amorem vt seuirent in patrem quasi in symonem/et manus ei vellent injcere. velut qui tantum mali cōmisisset in petrum. propter quod inquit in timore magno positus. misit me ut velociter venias et viuentem eum occupes. simul et crescenti erga tui desiderium ciuitati appareas. Quibus cognitis petrus conuenire populos iubet. et ordinato eis episcopo ac p̄sbitero. cunctis q̄ rite compositis profectus est a laodicia. vt veniret antiochiam. Cui occurrit faustinianus. eadem autē die ad vesperam restituta est in faustiniano facies p̄pria. et recessit ab eo aspectus symonis magi. Audiens autē symon vultum suum in eo ad petru glouam profecisse. festinus preuenit petrum. et cepit occulte per amicos suos amplius derogare q̄ fecerat. Tunc omnes expuentes in faciem eius. expulerunt eum de ciuitate dicentes. Reus es mortis tue. si vltra locuturus cōtra petrū huc tibi credideris esse veniendum. Omnis autem antiochie populus audiens venire petrum occurrit ei. et nobiles ac maiores natu cinere aspersi capita. penitentiam agentes/q̄ contra dicta eius magum symonem suscepissent. Ascendens autē petrus in eminentiori loco. iussit ante se poni omnem multitudinē egrotantium. quos omnes ī nomine ih̄u custi sanauit. ita vt omnes vna voce confiterentur deum. et intra septē dies plusq̄ decem milia hominū baptisati sunt ita vt omni auiditatis desiderio/theophilus qui erat cunctis potentibus in ciuitate sublimior. ingentem domus sue basilicam ecclesie nomine cōsecraret. in qua petro apostolo cathedra constituta est ab omni populo. Ego autem clemens cum fratribus meis et matre patrem allocutus sum. vtrum aliquid infidelitatis in eo remansisset. Tunc enim ille accedens prodidit ad petri pedes/petens vt diuine mense participem eum faceret. Petrus vero cum omni alacritate manum eius apprehendens. tradidit eum mihi et fratribus meis dicens. sicut tibi patru filios deus restituit. ita te patrem filij restituant deo. Indixitq̄ ieiunium oī plebi. et veniente die dominico baptisauit eum/atq̄ in medio populi ex conuersione eius materiam sumens/omnes casus eius exposuit. ita vt omnis ciuitas quasi angelum eum aspiceret/ac non minorem ei gratiam q̄ petro exhiberet.

Qualiter Petrus Rome sibi Clementem substituit et de regimine docuit. Actor. Capitulum xxxvij.

DALIGER Autem beatus petrus sanctum clementem in cathedra pontificali sibi substituerūt. idē clemens in epistola ad sanctum iacobum ihrosolimitanum ostendit dicens. symon petr⁹ qui vere fidei merito ⁊ integre predicationis obtentu. fundamentum esse ecclesie definitus est. tempore quo finem vite sibi imminere p̄sensit. inconuentu fratrum positus/apprehensa manu mea. in auribus totius ecclesie hec p̄tulit verba. Fratres et conserui mei clementem hunc vobis episcopum ordino. qui mihi ab initio usq̄ ad finem comes in omnib⁹ fuit ⁊ per hoc veritatem tot⁹ predicationis mee agnouit. quem pre ceteris expertus sum deū colentem. homines diligētem. castum. disciplinis studijs deditum. sobrium. patientem. Cunq̄ ego prodiens ad pedes ei⁹ rogarem excusans me. et declinans cathedre honorem ille respondens. pro hoc inquit ne rogaueris hoc enim fieri statutum est mihi. et eo magis quo excusas. quia hec cathedra eum qui eam cupit et audacter expetit non requirit. sed ornatum moribus/et in verbis eruditum. ⁊ si aliquis alius mihi tam sedulus adiutor astitisset. tam plene doctrine mee rationem cepisset. et ecclesiasticas dispositiones a me tam plene didicisset. habens alium talem non te cogerem bonum opus suscipere nolentem. Sed et aliud mouere/quia peccati periculum timens. suscipere refugis ecclesie gubernacula. certus esto quia amplius peccas. qui populum dei velut in fluctibus positum ⁊ periclitantem. cum possis iuuare subterfugis

rai tantūmodo consideratione habens · et nō quod in commune omnibus expedit pro uidens· Te igitur necessario suscipiētem libē ter episcopatus officium oportz quidem ire prehensibilit viuere ⁊ summo studio mīi vt omnes vite huius occupatiōes abijcias ne si deiussor existas / ne aduocatus litium fias·ne ve in villa prorsus inueniaris mundial negocij occupatione perplexus·ne verbo dei vacare non possis presentibus hominum cuus prefocatus· Ista autem aperta que tibi minus congruere exposui·sibi muicem exhibeant laydi·qui sicut tibi impietatis cumē est neglectis verbi dei studijs / solicitudines suscipere seculares·ita omcuiqz laycorum peccatum est·misi muicem sibi etiam in his que ad communem vite vsum pertinent operam fideliter dederint· Vo prespiteros vero sint ista·cauere ⁊ antequā necessarium ē·ne qō ī vobis adulterij occultum calescat incendium· Quid enim in omnibus peccatis adulterio graui9·secundū namqz in penis obtinet locum qō plurimūqz illi habent qui aberrant a deo· Sane sicut adulterij venenum cunctis malis permaosi9 est ita amor fratn9 ⁊ caritas totius bonī fastigium tenet· ⁊ ideo omnes diligite atqz cum religione ⁊ misericordia ad omnes respicite·pegrinos satis prompte in domibus vestris suscipite· Et ne omnia nunc sigillatim dicam· omne bonum ipsa per se si in vobis fuerit caritas facere vos docebit· Diacon. ecclesie tanquam oculi sunt episcopi cum verecūdia circumlustrantes actus totius ecclesie·⁊ perscrutantes si quem viderint vicinum suum pre dipitio·vt hec referant episcopo· Negligentiores ⁊ eos qui ad verbum dei audiendum tardius vel tanus accedunt hortentur ⁊ cōmoneant· quia si multo tempore auditum a verbo dei subtrahant·⁊ remaneāt inculti·sine dubio spinis ⁊ sentibus erunt occupati·⁊ p hoc ad ignem preparati· Eos quoqz qui fm carnem egrotant solicite perquirant·⁊ plebi indicent de his vt visitent eos·⁊ que necessaria sunt prebeant· Sed et de peregrinis refouendis simliter episcopo suggerant ⁊ ceteras his similia que ad cultum ⁊ disciplinā ecclesie pertinent· Et ego hanc o clemens tibi dispensationem iniungens·scio quia accipio gratiā magis q̄ presto· Sed confide quia premia p omnium salute suscipies· si hic pro omnium salute migiles· Deprecor autē te vt cum p̄sentis vite finem fecero iacobo fratu domini

descripta breuiter qualit mihi ab initio vsqz ad finem comes itineris ⁊ actuum sueris·que persingulas ciuitates me disputante vel predicante solicit9 auditor excepeus·⁊ quis me finis ī hac vrbe reppeuit estimare nō pigeat ⁊ ego quidem mi domine iacobe tibi iam pluriuma de his ipso iubente descripta transmisi· sub eo titulo quem ipse precepit affigi io est clementis itinerarium predicationis petri· Actor· Scripsit ⁊ clemens alias quatuor epistolas doctrinā petri continentes· Hec de actibus ipsius ⁊ doctrina ac morte sufficiāt

De filia eius petronella ⁊ sancta felicula exgestis eius· Ca·xxxviij·

IOHS filia fuit sancta petronella· Que cum aliquādo presente patre febribus laboraret discumbentibus apud eum discipulis·dixit ei titus Cum omnes a te sanentur infirmi· cur petronellā iacere permittis· Qui respondit· Sic expedit ei· sed ne putetur impossibilitas eius infirmitatis meis sermonibus excusari ait ad eam· Surge petronella ⁊ ministra nobis· ⁊ statim sana surrexit· Ministerio cōpleto iussit eam redire ad lectum· Ut vbi in dei timore cepit esse perfecta non solum ipsa sanata ē sed etiam plurimis dedit orando salutem Et quia nimis speciosa erat· venit ad eam flacc9 comes cum militibus vt eam haberz vxorem Cui illa respondit· Si me vis habere vxorē fac matronas virgines ad me venire vt cum ipsis vadam ad domum tuam· Post tuoū ergo petronella ieiunijs ⁊ orationib9 vacās cum virgine felicula collectanea sua communicans per manus sancti nycomedis prespiteri reclinans se in lectulum migrauit ad deum Flaccus ergo comes animum suum ad feliculam vertēs dixit ei·vt vnum eligeret· aut ei nubere aut ydolis immolare· Ut illa vtrū q̄ renuens septē dieb9 in carcere clausa fuit Vbi cum sepe admonita mutari non posset· septem alijs diebus sine cibo permansit·ac p inde torta est in eculeo et in cloacam proiecta·Quam sanctus nicomedes presbiter eleuans sepeliuit Qō audiens flaccus comes fecit nicomedem teneri·et ad sacrificandum cōpelli· Qui cum diceret ego non sacrifico nisi deo omnipotenti qui regnat in celis / plumbatis diutissime cesus migrauit ad dominū· cui9 corpus in tybericm proiectum sanctus iustus

clericus/eiusdem sancti corpus collegit·et in suo oratulo sepeliuit·

De sancto marciale lemouicensi ex gestis eius Capitulum xxxix·

IDEM Apostolo silicet beato petro sanctus marcialis adhesserat· beati stephani prothomartiris consanguineus· qui olim cū esset quindecem annorum cum parentibus suis venit ad ihesum in tribu beniamin predicantem · qui iubente domino baptisati sunt a sancto petro apostolo·Parentibus ergo ad propria redeuntib9 marcialis remansit cum domino/et semper ei adhesens/ factus ē vn9 de septuagintaduob9 xpi discipulis· Post autem ascensionem domini semper adhesit sancto petro·cui etiā carne propinquus erat· Cum ergo beatus petrus diu rome predicasset/apparuit ei dominus dicens·ut mitteret ad gallias marcialem Vocans itaq; petrus marcialem narrauit ei visionem·et sic ab eo bene instructus profectus est cum duobus presbiteris·Cunq; iam diu processissent· vnus ex presbiteris mortuus est·Tunc marcialis ato romam redijt & hoc beato petro apostolo nunciauit·At ille vade inquit ato · et tolle bacculum meum in manu tua/ & cum corpus eius tetigeris resurget·et sic fecit·Dementes ergo in prouincia lemouicinam dominum predicabant· et multa miracula facientes/et multos mortuos suscitantes·infinitos populos conuertebant·Ingressi autem vrbem lemouicinam·a quadam matrona nobilissima benigne suscepti sunt · In cuius domo cum quendam freneticum sanasset·baptisauit matronam nomine susannā et totam eius familiam· tunc etiam perrexit ad theatrū/vbi a sacerdotibus ydolorum graiter verberatus· et missus est in carcerem· Qui cum sequenti die oraret · lux immensa carcerem illustrauit · et cathenis confractis et hostijs apertis·omnes qui ibi aderant prostrati baptisma petebant· Sacerdotes vero qui eum percusserāt·ictu fulminis extincti sunt Tunc omnes curentes ad carcerem eduxerunt eum promittentes q̄ crederent si illos sacerdotes mortuos suscitatos viderent. Qđ & factum est/ & baptisauit ex eis vigintiduo milia hominum· Susanna vero migrans ad dominum reliqut sancto marciali valeuam suam filiam que statim promisit virginem se permansuram· Audiens autem q̄ stephan9 dominus totius prouincie/a rodano vsq; ad mare veniret ad vrbem lemouicinam· sciens q̄ ipse moleste ferret votum quod fecerat· omnes interim diuitias suas pauperibus erogabat· Cum ergo veniisset/eam venire ad se precepit· quam videns nolle sibi cōiungi/ira tus iussit eam citius decollari· Armiger autē qui eam decollauit·audiens angelos cum laudibus eius animam deferentes· reuersus ad dominum suum · cum illi narrasset cecidit ad pedes eius/et mortuus est · Tunc cepit dux cum toto exercitu nimis timere · et mutus alicio/ rogauit sanctum marcialem ad se ato venire·et penitens promisit q̄ crederet si suū armigerum suscitaret·Qui statim suscitatus pedibus eius aduoluitur·et penitens cum duce et cum quindecim milibus·de exercitu baptisatur · Interea dux ille iussu neronis perrexit in ytaliam cum immenso exercitu bellatorum· et cum perfecissent neronis impium· perrexerunt romam videre sanctum petrum Quem inueniunt loquentem ad populum·& nudis pedibus in alicio coram eo prostrati· petebant suorum veniam delictorum · Tunc petrus videns tam pulcram gentem interrogauit qui & vnde essent·tunc dux narrauit ei per ordinem qualiter conuersi essent per beatum marcialem·

De quibusdā eius miraculis et obitu eiusdē· Capitulum xl·

EDENTES igit̄ posuerūt pius videre sanctū marcialem q̄s ad propria remearent · et cum iuxta quendam fluuium logiassent·filius archadij comitis pictauensis· propter estum i fluuio se balneans · a dyabolo suffocatus interijt·Quem cum nusquam exercitus reperiret·pater eius cum nimio luctu venit ad sanctum marcialem·rogans vt ei filium suum suscitaret·Pergens ergo ad locum adiurauit demones· vt corpus de flumine *eijcerent*· et ipsi in specie visibili astantibus apparerent · Et protinus exierunt tres demones quasi ethiopes fuligine niguores·pedibus magnis oculis terribilibus· et cruentatis capillis totum corpus tegentes·et per os et nares ignem sulphureum emittentes·loquendo vero vocem coruinam imitantes·Et cum iussi dixissent nomina et officia sua·misit eos in terrā

ɒefertam·preᵹipiens eis ꝟt nullam creaturᾶ
ledɒrent·Commotuſqꝫ lacrymis rogantium·
ſuſcitauit protinus hildebertū·Qui narrauit
coram ommibus quomodo a ɒemonibus ſuf=
focatus eſt· ⁊ cum cathenis conſtringere eū
vellent eupuit eum angelus ⁊ oſtēdens ei ig
nem purgatorium duxit eum ad ianuam pa
radiſi·Obi cum diſceptarent ɒemones ꝑ eo
venit vox ɒ celo iubēs ut ille reſurgēs·xxvi
annis viueret·Et his dictis totondit ſe ⁊ fi
cut eum angelus docuerat in mirabili abſtin
entia cum ſancto marcialj permanſit·Sanct9
autem marcialis tantis miraculis floruit qꝺ
mulier etiam quedam marutum ſuum parali
ticum baculo illius ſibi ſuperpoſito ſanauit ⁊
eodem baculo oppoſito incendium burdegale
ciuitatis extinxit· In lemouicina autem ciui
tate·cum quandam eccleſiam dedicare vellet
predictus dux ɒ toto regno ſuo diuites ⁊
pauperes ad dedicationem baſilice inuitauit·
Quos omnes cum ſanctus marcialis propter
feſtum in caſtitate eſſe premonuiſſet· quidā
miles intra miſſam cum vxore ſua a ɒemoni
bus arrepti vexabantur·Et cū adducti eſſēt
ad preſulem · interrogauit ɒemones cur hoc
feciſſent·Qui reſponderunt·Quia heu prece
peras ommibus vt ſe caſte tenerent·iſti totā
noctem in libidinem dedurerunt ideo ingreſſi
ſumus in eos Sed tamen tandem ſanauit eos
ſanctus marcialis precibus ducis ⁊ populi cir
cumſtātis ·Tandem anno a paſſione domini
xl·apparuit ei dominus · predicens ei huius
vite exitum·⁊ regni celeſtis ingreſſum·Qui
ſtatim conuocatis omnib9 quos conuerterat
xp̄ianis·omnibus poſt predicationem vale=
faciens·febre corripitur·⁊ aduenīente domi
no ab angelis in celum ɒefertur·

De ſanctis Sauiniano ⁊ potēciano et altimo.
Ex geſtis eorundem·. Ca·xli·

X HOMERO quoqꝫ ·lxxij·
xp̄i diſcipulorum fuerūt ſancti·Sa
uiniānus ⁊ potenciānus et altimus·
Qui cū multos infirmos ſanitati reſtituerent
⁊ non tam verbo qꝫ ſignis et virtutibus quoſ
cunqꝫ poſſent aberrore reuocarent a beato
petro miſſi ſunt vt galliam vcolatue deditam
dyabolo auferrēt·xp̄oqꝫ munus acceptabile
offerrent·qui etiam ſauinianum primatē cō=
ſtituit gallie Dementes ergo ad vrbem ſeno
nis tunc famoſiſſimam ac populoſiſſmā·non
ceſſabant populum a cultura ɒemonū ad deū
reuocare· Illic beatus ſauinianus pontificalē
quā a beato petro illuc deſtinat9 accepat cō
tra incredulos ſtrenue ⁊ conſtanter poteſta
tem exercebat· Tantaqꝫ ſpiritus ſanct9 gra
tia in corde eius perfuſa erat ·vt quos ſermo
ne tangeret ad ardorem celeſtis deſiderij vehe
menter accenderet· Dumqꝫ celeſtib9 ſanctio
nibus inſiſteret·dyabolus quoſdam ſecte ſue
viros contra eum excitauit·Qui dum cerne
rent ſimulacrorum ſuorum cultum caſſari·⁊
ritus gentilitatis ac venefica ſperni·ɒorum
ſuorum contemptum beati viri ludibrijs ⁊
leto ſanxerunt vlciſcendum·Dūc ergo in me
dio peſtilentis conciliabuli ſiſtunt·⁊ aliquāti
ſper ɒe altercationibus fidei conueniunt· Ꝺ3
ueritatis aſſertionī cordis aures obturātes
ſeqꝫ cum porrētis ſuis execrari gemētes·mox
eum capitali vltione plectendum cenſuerunt
Duic mox potenciano in epiſcopatu ſucceſ
ſit·Qui dum predicationi ardenter inſiſterꝫ
nulloqꝫ tempore ceſſaret contra hunc quoqꝫ
dyabolus incredulorum animos ſuſcitauit ·⁊
famulum dei quāta potuit celeritate extinxit
Cuius corpus pridie kalendas ianuarij ex
anime factum·ab infidelibus quidem auib9 ⁊
beſtijs proiectum eſt ad deuorandum·ſed dei
prouidentia permanſit illeſum·a fidelib9 vero
occulte collectum ⁊ in ſuburbio ſenonis vbi
predeceſſor eius quieſcebat ſepultum· Nec
minus carne ſolutus qꝫ antea viuens in car
ne virtutibus claruit· Nam ɒemones ɒ ob
ſeſſis corporibus effugauit cecos illuminauit
ſurdis auditum reſtituit claudis greſſum·in
firmis ſanitatem · Demqꝫ bonum paſtorem
ſauinianum·vias martirij ꝑeuntem proſecu
ta eſt grata amicorum clientela ſanctus ſcꝫ
potenianus ⁊ ſanctus eodalo9 altimus et ſero
timus· Di nanqꝫ per iter magiſtu gradiētes
⁊ in fide xp̄i credentium cuneos propagantes
martirij gloriam aſſequi meruerunt ⁊ iuxta
monumentum eiuſdem humati ſunt·Dorum
cineres poſtmodum ab eiuſdem vrbis antiſti
te werulone in beati petri baſilicam contiguā
tranſlati ſunt·Anno ſcꝫ ab incarnatione do=
minī octīgēteſimo quadrageſimoſeptimo re
gnantibus·Lothario ⁊ Ludewico ⁊ Ka=
rolo auguſtis ſeptimo kalendas ſeptembus
Nocte autem precedenti venerabilis weru=
lo ad celebrandum vigiliarum ſolemnia illuc
cum frequentia cleri proceſſerat·Quib9 ſup
pletis cum archiepiſcopo ad vrbem regreſſo

celestes exequie id est voces angelice velut chou psallentes. ibidem per noctis spacia sub secute sunt. cuius modulationis armoniam non tantum monachos. sed et quosdam vulgi ibidem excubantes audisse perspicuum est.

De sancto Clemente metensi ex gestis eius. Capitulum xlij.

IDEM etiam sanctus clemens qui cognominat9 est flauius consul romanorum patruus clementis pape hic a beato petro euangelisandi gratia cū ceteris missus. apud galiam belgicam metis ciuitatem peruenit. ibi q̄ a quodam hospite susceptus est officiosissime. a quo interrogatus humlit̄ qui essent. et unde vel quare venissēt respondit. servi sumus ih̄u crusti/ex deo patre ante tempora/ ex virgine maria sub tempore nati/pro salute generis humani. Hec et alia peregrinorum sanctorum susceptor. audiens ac suspirans. bona inquit sunt valde que per oratis. sed si que dictis factis vera esse ostendetis/ fateor deum vestrum vos hac causa nostre salutis transmisisse. vobis etiam aptissimum tempus et locum prouidisse. Est enī hec patria ꝛ maxime urbs ista robore fortissima. bellis et armis semper assuета. rerū opulentia ditissima. sed heu/clade pessima sic detuta. vt pene iam medietas hominum/ꝛ omniū animalium humano usui deseruientium/ huiꝰ pestis immanitate mortua videantur. Est enī hic arenarium ab imperatore octauiano nobiliter constructum. et amphiteatrum decenter formatum. in quo draco indicibilis magnitudinis cum pestifera sua prole inhabitat. quorum flatus ipsum aerem circunquaq̄ corrumpens. etiam aues quascunq̄ supra volitantes contigerit perimit. Siqua ergo virtus dei vestri/ si qua vestre predicationis veritas est/ecce magnum et euidens ostium p̄dicandi. et paratissimus aditus in deum vestrum credendi/tantum vis pessime necis extinguatur. et morbidis sanitas pristina restituatur. Ad hec sancti confessores crusti leti effecti. in lacrimis pre gaudio resoluti sunt. Cucurrit hospes ad primores ciuitatis. et eos ad audienda ea que nunquam audierant inuitauit. Tunc omnes qui audierunt nobiles et ignobiles. ad videndum viros properare ceperunt. quorum plurimos iam dicti morbi vis sic inuaserat/ vt vix pedibus nitentes

Quorum doloribus compatiens sanctus clemens. primum hospitem suum/deinde cunctū populum baptisauit. et ipse sacri fontis desc̄ sus. non minus corporum q̄ animarum sanitatem reddidit. ita ut incolumes ad propria remearent. Sequenti die celebratis missarū solemnijs. et cunctis sacra cōmunione imbutis. sequente plebē multitudine amphiteatri cauernas adijt. Ipso q̄ cum socijs psallente/et populo qui doctus erat kyrieleyson lacrimose conclamante. inter psallentiū et orātium/inter q̄ strepitū pedum. ferales illa multitudo bestiarum crustata capita eugit. colla tumentia pretendit. sibilos emittit. et velut vim diuine virtutis sentiens/ superba quondam colla deponit. et sancti clementis adiuratione mansuescit. In nomine inquit ih̄u xp̄i crucifixi. precipio tibi draco funestissime. omnem feritatem depone. et cum omni tua sobole pessima/deserta hominibus et ignota adeas loca. nulli hominum nocens aut bestiarum. Respondentibus omnibus amen/ sanctus clemens stolam quam in collo gerebat deponit maximūq̄ alligauit illorum. ꝛ usq̄ ad flumē contiguum qō salia dicitur/ vinctum manib9 propijs adducens. dum stolam recepit/serpens nusquam cōparuit. ꝛ quo diuertit usq̄ hodie ignoratur. Prefatus exinde locus ab omni immundicia serpentum ita mundat9 est ut vix aliquando ibi paruissimus vermiculus reperiatur. omnio enim noxie pestes locum illum refugiunt. Cepit ab hinc beatus pontifex clericos instituere. et ipsos institutos ecclesiasticis gradibus promouere. ecclesias construere. et constructas omnipotentis dei et sancti petri magistri sui nomine consecrare. Obijt autem nono kl̄ decembris.

De sancto Frontone petragoricensi ex gestis eius. Capitulum xliij.

IDEM etiam sanctus fronto qui a puma etate deo deuotus/et a beato petro apostolo rome ordinatus atq̄ in urbem petragoricam in qua natus primus destinatus episcopus. septuaginta monachos ibidem ad seruiendum domino cōgregauit. dumq̄ cum eis habitans in opere dei creseceret. a squino ciuitatis illius presule persecutionem patiebatur. Nam quos episcop9 pro crusti nomine baptisabat. ille gladio decapitabat Tandem relicta ciuitate cū nobilib9

heremum decreuit petere nudus • vocatis q̄s fratribus ommib9 ait eis• Quid nobis cum mundo quem crucifiximus nobis ꝯ Magnum geremus anime detrimentum inter homines habitantes• Cumq̄ placuisset fratribus •ccc bisacutis ⁊ seminib9 olerū acceptis exeuntes de ciuitate xp̄o duce per desertum venerunt ad quendam locum super fluuium dordonie vbi draco magnus habitabat cum serpentiū multitudine• Quos videntes hi qui episcopū secuti fuerāt metu ducti ceperunt retroduce re • At ille in domino confidens /orationi se prostrauit•non baculum terrestrem sed vir tutem celestem inter eos ostendens ⁊ nusq̄ comparuerunt• Illic ergo tabernacula fixe= runt• Conuersantibus autem in eodem loco ceperunt fratres murmurare dicentes• Nū quid sola in heremo castitas est• que in vrbi bus non est • an in heremo sola deus exaudit orantes ꝯ Quem feratum delectat solacium ꝯ Cur itaq̄ non regressi in locum nostrū bene dicimus deum ꝯ Audiens vir sanctus murmu ra eorum estuabat ⁊ pro eis orabat• Nun quam tamen inter eos diuinorum canticorū vacauit officium /neq̄ in penuria lassi vigilijs defuerunt• Quadā ergo die post vigilias vo cauit ad se omnes ⁊ ait •filioli •si regnum dei querimus• quid de esis corporalibus cogita mus /nec oportet carnem fragilem pinguem vermibus exhibere• Onere ieiuniorum asel lus grauand9 est/ne gestire incipiat quando ordeo pascitur• Comedat ergo paleas ne re calcitret ⁊ creatorem suum ad iracundiā cō ditet• Quid nos cura carnis torquet mouitu re post modicum ꝯ Curam ergo nostru deo di mittamus ⁊ ei9 testamentum teneamus dicē tis• Non derelinquam te•

Qualiter eum dominus in deserto visitauit• Capitulum•xliij•

RNTE ergo eo pro illis in= desinenter dominus precē serui sui. non oblitus•sed prerangelum suum prefidem spiritum visitauit •eiq̄ dixit• Exu laris in diuitijs splendide• ⁊ serui mei pereūt in deserto fame•festina ergo diluculo ex do= mis que tibi dedi/ seruis meis escas mittere• Quod si distuleris furorem dei in te exitabis Hec vt audiuit ille cor ei9 consternatum est in se tota nocte• Mane aūt consurgēs mest9 amicos suos ⁊ domesticos vocauit visum expo suit ⁊ siquis viam nosset vbi famuli xp̄i in he remo habitarēt interrogauit•sed nullum qui se nosse diceret inuenit• Alia vero nocte a p̄ dicto angelo visitatus graui plagarum cede percussus mane iterum amicos adduxit /cau sam exposuit/plagas ostēdit/ ⁊ q̄d faciendū esset consilium requisiuit• Tandem vn9 eorū cunctis sapientior respondit• Multitudo tibi camelorum abundat • onera eos his esus q̄= bus heremite vtuntur• ⁊ diuge eos per viam onustos absq̄ homie ductore• Et si tibi a deo celi visitatio est •ipse ad cuneum puerorum suorum eos deducet• ⁊ depositis oneribus am malia tua reuocabit illesa• Quod et factū ē Fuerunt autem•lxx•cameli cum onerib9 di recti• factum est ergo dum hora •ix•fratres imnos omnes in vnum celebrarent •primus ante fores excubabat camelus Quem videns episcop9•letus deum laudauit ⁊ precepit di cens• Camelis nobis alimoniam ferentibus pedes lauate eisq̄ cibaria date• Quod ⁊ fece runt•en inquit omnipotēs deus nostu recor datus nobis almoniam per gratiam suam di rexit• nobisq̄ sedentibus angelus eius came los perduxit • Non hec omnia tollamus sed diuinium onerū eulogias domino reuocem9 Quod cum placuisset omnibus•xxxv•saccos in horreum reclusēdos abstulit Aliorū vero camelorum•xxxv•onera ī ommū saccos resu dit/ne aliqui portare viderentur aliqui leues abirent• Et benedicens eos dimisit absq̄ mo dio vie• Qui per viam qua venerant regressi sunt• Tunc spiritus exultatiōe fret9 q̄a came los omnes suscepit illesos exclamauit Magn9 es deus xp̄ianor• rogo te vt ostendas mihi viam qua ambulem vbi famuli tui habitant ⁊ mihi baptism gratiam prebeant• Tunc p fectus ad locum peruenit ⁊ a sancto episcopo baptismum petens obtinuit ⁊ vocauit nomē eius georgium• Et exinde qui prudem seruis dei pabula miserat•anniuersario tēpore one= ra hisdem camelis imposita diuigebat•

De sancto Memmio cathalanensi Ex gestis eius• Capitulum•xlv•

NCTOS quoq̄ memmius de nobili genere oppido rome or unous•cum a sancto petro apostō= lo in episcopum benedictus fuisset • ⁊ parti= bus galliarum verbum domini predicando vna cum fratribus sancto dyonisio parisius

futuro episcopo/et sancto euchario treuetis ciuitatis episcopo/et sancto sauiniano ciuitatis senonis futuro episcopo/et sancto fuscio episcopo ciuitatis suessionis/ et alijs sex episimul etiam donaciano dyacono/ et domiciano subdyacono/ qui quasi ex vtero vno fratres in custo esse noscuntur/domino imperante fuissent directi. Cunqꝫ a roma in demio octauo miliario ad mansionē diuertissent/cōtigit domicianum defunctum fuisse Cum autē beatus memmius de ipso subdyacono ad solacium ꝛ officium occurrenti transitum cognouisset. memorato sepulto subdyacono/ cōtinuo ad sanctum petrum reuersus lacumabiliter ita suggessit. Domine sanctissime magister cognoscat sanctitas tua/domicianum subdyaconum quem mecum ad officium implendum . et verbum dei gentibus predicandum iussisti dirigere / in itinere modo fuisse defunctum. Cum hoc beatissimus petrus audisset/ cui potestas ligandi et soluendi data esse dinoscitur. diuina inspiratione permotus/beato memmio episcopo fiducialiter ita respondit. Accipe fimbriam vestimenti mei/et reuertere ad locum sepulture sue/et ea super corpusculum eius imposita ita dices . Imperat tibi dominus ihūs custus et magister noster petrus/vt qualiter tibi ore suo ī presenti verbo demandauit. ita mecum ad verbum domī gentibus predicandum ambulare nō tardes et lumen domini quod est incorruptum et incognitum omnibus patescat . Accepta igit ordinatione beati petri apostoli/cum ad locū ipsum vbi defunctus fuerat peruenisset. et super corpusculum eius vestimentum sancti pōtificis imposuisset/auxiliante domino cōtinuo surrexit incolumis / qui mortuus videbatur iacere in puluere. Tunc ait ad eum sanctus memmius. surge frater domiciane. ꝛ noli tardare/eamꝫ ad locum quo a sancto magistro nostro fuimus destinati/ ad ciuitatem videlicet cathalanensem . que a gentibus ad integrum tenetur/recto itinere ꝓperemus. Multas etiam virtutes per seruos suos dominus eo tempore in itinere dignabatur ostendere. vbi recipiebant debiles gressum. ceci visum/ surdi auditum. vel in qualibet infirmitate qs quis positus fuisset / beati memmij pontificis auxilium si fide integra quis postulasset continuo ad pristinam sanitatem noscitur peruenisse. ⁊.

De miraculis eiusdem et bonis operibus .⁊.
Capitulum xlvi.

IN QUOD ad iam dictam ciuitatem cathalanis peruenissent/vbi directi fuerant. et ipsum propter gentilitatis errorem/vel iugum durum de cordis eorum/qō premere videbatur noluissent recipere/ diuina inspiratione permotus vir sanctus/cum consilio ministrorum i oppido ipīꝫ ciuitatis. spelunca inuerso loco qui vocabat burgaua/ fere miliario vno destimauit facere mansionem. vbi die noctuqꝫ vigilijs et orationibus vacabat. impleuitqꝫ ibidem circulum anni. Contigit autem vt puer nobilis in fluuiolo qui ē ad portam ciuitatis nomine nautam gurgite fati munus impleuisset. Quod cū parentibus nunciatum fuisset/et super corpusculum ipsius planctum validissimum exitarent. cognitis virtutibus quas sanctus memmus in spelunca residens ostendebat. deuote et lacumabiliter ad eum venerunt. postulantes vt filium eorum orationibus suis redderet incolumen. Quibus genibus in terra deuolutis domino fusis precibus supplicauit. ⁊. antequam manus imposuisset puer surrexit. Quem parentibus astantibus incolumē reddidit. eum qꝫ continuo baptisauit Dum igit parentes eius tantam virtutem per seruum dei factam vidissent/postulabant sacerdotem vt eum dignis honoribus ad ciuitatem cathalanensem/ubi ipm antea propter gentilitatis errorem recipere noluerunt/ad pontificalem cathedram residendo accederet. Et dum ipm cum sūma diligentia congregata multitudo populi/ad ipsam ciuitatem adduceret. ad portam ipsius loci obuios habuit leprosos tres/ et cecos similiter. in nomine tumtatis imposuit vexillum crucis. ⁊ ad pristinam sanitatē ipsos perduxit . Ingressus autem ciuitatem occurrit ei quidam homo demonium habens quem continuo ad sanitatem pristinam reuocauit. Postea omni tempore vite sue pauperes veste induit. et elemosinam dedit. Et dū ieiunijs vigilijsqꝫ assidue insisteret. omni populo ad ipsam cathalanicam ciuitatem aspicienti/baptismi gratiā donauit. et diuinis eos eruditionibus/ vt bonus pastor assidue gubernauit annis lxxx. Actor. Dec de beato petro apostolo / et eius discipulis quelegimus excerpsimꝫ. nunc ad discipulos pauli stilum conuertamus.

De sancto Tecla pauli discipula eius. Ex gestis Ca. xlviij.

IN NOTEM paulus apostolus de anthiochia yconium venisz ⁊ secum comites demam hermagoram ⁊ alexandrum erarium discipulos simulatos haberet/audiens onesiferus aduentum eius ei cum familia sua obuiauit. ⁊ ad signa que titus ei predixerat. videns eum inter ceteros statura breuē. naso aquilino vultu angelicum. ipm solum humiliter salutauit. Et cum indignati essent predicti comites cur ⁊ ipsos minime salutasset. respondit onesiferus q̄ in eis fructum iustitie non videret. Itaq̄ cum in eius hospitium introisset ⁊ semper decunctis virtutum fructibus predicaret/tecla virgo thamiro desponsata. sedens ad fenestrā semper paulum predicantem audiuit. ⁊ de sermone eius quem facie non noscebat. ita deuicta est. q̄ a fenestra per totum triduum non recessit. Tunc mater eius theoclia misit ad thamirum ⁊ lugens filiam sic seductam accusauit grauissime sanctum paulum. Cum ergo thamirus vxorem/theoclia filiam. ancille dominam/perdere se viderent ⁊ eam cum luctu magno vocantes nihil proficerent paul9 interim raptus est ad carcerem. ⁊ tecla secuta est eum Quā alij sequentē ⁊ quodam affectu ei copulatam videntes. seditionem exitāt. ⁊ paulum ⁊ teclam ad iudicem tractor vociferantes accusant. Unde paulus flagellat9 de urbe expellitur. tecla vero incendio iudicata sponte in ignem prosilijt sed protinus ita pluuit ⁊ terre motus tant9 fuit. vt ymber ignē extinguerz. ⁊ terre motu plurimi morerent. Tecla ergo sic euasit ⁊ ad locum vbi paulus cum onesifero in domo eius absconditus erat latenter deuenit. Cum enim paulus iam sex diebus ieiunasset. ⁊ tunicam suam pro emendis pannis puero tradidisset/vidit eam puer venientem. ⁊ perduxit eam ad paulum adhuc pro ipsa orantem. Cumq̄ se inuicem videntes gauderent tecla ad habitum viri se tōdere voluit. vt paulum libere sequeretur sed paulus non permisit. verens ne ipsa aliqua temptatiōe subita turbaretur Jubens ergo onesiferum cum domo sua redire yconiū cū tecla in anthiochiam profectus est. Tunc q̄dam nomine alexander anthiocensium p̄mus pulcritudine tecle allectus est. ⁊ cepit paulo pluruma pollicer si eam sue traderz voluptati

Quam cū paulus nesire se diceret ⁊ ille eam publice amplexatus fuisset. illa non ferēs iniuriam yconiorz nobilem se esse dixit. ⁊ ipm accipiens ipsius clamidem laniauit ⁊ coronā de capite quā portabat excussit. Tunc alexā der erubescens quasi sacrilegam iudici presentauit. ⁊ confitētem se io feisse ad bestias cōdemnauit. Tecla autem obtinēs a iudice ne vsq̄ quo contra bestias pugnaret. eius castitas violaretur. Tradita est autem cuidam diuiti femine cuius filia nuper defuncta fuerat vt ab ea inieum seruaretur.

Qualiter bestiarum seuiciam fide superauit. Capitulum. xlviij.

ONGREGATIS ferus tecla sup caueam leene maxime collocatur. seo leena pedes eius lingente popul9 hoc videns minium mirabatur. Tūc tufena rursus eam accepit ⁊ filia eius defuncta ei in somnis apparens. vt teclam peregrinam loco filie custodiret. quatenus ⁊ ipa p̄ se defuncta orarz admonuit. Cumq̄ tecla p filia eius orasset sequenti die alexander venit vt teclam expectanti p̄consuli ⁊ populo pugnaturam contra bestias presentarz. Sed tufena ita lugendo contra eum vociferata est. vt etiam alexander fugeret. Stratocles igitur exi ussu proconsulis eam perduxit. ⁊ tufena tenens manum eius cum illa prexit. vt sicut ad sepulcrum prosecuta fuerat filiā fassimillam ita ⁊ teclam sequeretur ad bestias pugnaturam. Tecla igitur amarissime flens ⁊ pro tufena supplicans. certum clamante populo ⁊ frementibus ferus de manu tufene rapitur ⁊ bestijs applicatur. Inter quas p̄dicta leena currens ad pedes eius recubuit/⁊ venientem vrsum obuiās ei cum impetu strāgulauit. Rursus quidam leo seuissimus alexandru dimittitur ⁊ obuiante sibi leena ambo diutius confligentes pauter mouunt. Tūc mulieres flere ceperunt eo q̄ leenam que teclam adiuuerat defunctam viderunt. Tecla autem videns fossam aqua ⁊ marinis beluis repletam. signans se ⁊ orans licet cunctis p̄hibentibus introiuit. ⁊ beluis super aquā natantibus/quedam clara nebula teclam texit ita q̄ nec ab hominibus nuda videri nec a ferus contingi potuit. Mulieres autem circum flentes. ⁊ ne a beluis voraretur timentes ad eas diuersa aromata iactauerunt. ⁊ statim

telue pre odous abundantia dormierunt.
Tunc iratus alexander p̄missu iudicis/duos
tauros fortissimos quos habebat protulit.et
laminas ignitas cumb9 eorum applicans/ad
eos tecla per manus et pedes ligauit. Sed
statim flamma funes combussit.⁊ fugientib9
tauus tecla soluta remansit. Cunq̄ tufena
hec videns/pre timore semi animis in extasim
prodidisset/alexander sibi timens/pro consu
lem prostratus rogauit/vt teclam solueret
ne forte cesar hoc audiens/pro tufena cog=
nata sua totam ciuitatem deleret. Tecla ita
q̄ sic soluta dimittitur.et tufena ad clamo=
rem populi susitata/teclam amplectens/re=
surrectionem mortuorum se credere confitet
Tunc ergo tecla tufenam cum multis alijs
catheczans/apud eam diebus octo fuisset.⁊
desiderans paulum videre/pro eo querendo
tonsuram et viulem habitum sumpsisset/ cū
quibusdam iuuenibus ad eum pertexit.qui ti
muit ne aliqua temptatio accidisset. Qđ illa
intelligens vt eum confortaret/ baptisatam
se esse dixit. et sic cum paulo eius hospitium
introiuit.de hinc ex licentia pauli ycoīum p̄
gens/⁊ defuncto thamiro matrem viuentem
inueniens/ei quidem diuī9 predicauit. Sed
cum cōuerti non posset/tecla in seleuciam abi
ens/ et multos predicando conuertens/tan=
dem in pace quieuit.

De quibusdam pauli discipulis alijs Actor. Capitulum xlix.

DERIVT etiā discipuli pauli
apostoli viri plures egregij et illu
stres in ecclesia dei.vt thimotheus
cuius vitam inferi9 inserere proposui/ceteri
quoq̄ quorum gesta ad plenum scripta non
reperi.sed ex martirologio breuiter sumpta
hic inserui. Nam quarto kl̄ ianuarij apud
arelatum celebratur natale sancti trophimi
cui9 meminit paulus scribens ad thimothēū
Qui ab eodem apostolo episcopus ordinat9
prefate vrbi primus ob custi euangelium p̄
dicandum directus est.ex cuius fonte vt pa
pa zosimus scribit/tota gallia ficei riuulos ac
cepit. Item pridie nonas ianuarij natale be
ati titi.qui ordinatus ab apostolo paulo cre
tensium episcop9/ ac predicationis officium
fidelissime complens. beatum finem acceptus
est/ibi q̄ sepultus apud ecclesiam vbi fuerat
dignus minister constitutus. Item quarto
decimo kl̄ marcij natale honesti.de q̄ sanctus
paul9 scribit philemoī Quē idē apostol9 epi
scopum ordinans/predicationis q̄ verbum
ei cōmittens/ apud ephesiorum ciuitatem re
liquit.Dic romam perductus/ atq̄ ibi pro
fide custi lapidatus est. et inde ad locum vbi
fuerat ordinatus/corpus eius delatum est.
Item decimoquarto kl̄ iunij rome sancte po
tenciane virginis. que post innumeros ago=
nes.post multorum martirum venerabiliter
exhibitas sepulturas/post omnes facultates
suas pauperibus pro xp̄o erogatas.tandem
ad celos migrauit. Ipso die beati prudentis
patus supradicte virginis. qui ab apostolis
custi in baptismo vestitus.innocentem tum=
ca vsq̄ ad coronam vite immaculatam cu
stodiuit et seruauit. Itē quinto kl̄ iulij apō
galaciam beati crescentis discipuli sancti pauli
apostoli.qui in galliam transitū faciens/ver=
bo predicationis multos ad fidem custi con=
uertit.deniq̄ vero ad gentem cuius specia=
liter episcopus fuerat datus/galathas vsq̄
ad beatum finem vite sue in opere domini cō
fortauit. Item decimoquarto kl̄ augusti na=
tale sancti epafre/ qui a beato paulo colosis
ordinatus episcopus/clarus virtutibus ibi=
dem martirij palmam pro quibus sibi com=
mendatis/viuli agone percepit. Item pridie
yo9 decembris apud narbonam natale sancti
pauli confessoris.quem beatus paulus apo=
stolus ordinatum eidem vrbi estimauit epi=
scopum. Quicq̄ cum eodem apostolo ad his=
panias predicandi gratia pergens/ibidem re
lictus est.vbi predicationis officio non segni
ter impleto clarus miraculis coronatus qui
euit. Actor. Dec de principibus eccle
sie petro et paulo qui sub nerone passi sunt
ac de eorum discipulis.quorū tempora quib9
vel mortem pro custi sibi illatam sustulerunt
vel i pace quieuerunt.nobis incerta sunt/ hic
inserere noluimus. Nunc ad persecutionem
neronis vnde digressi sumus reuertamus Sub
hoc passi sunt sancti gerualius et prothasius
filij sanctorum vitalis et valerie vxoris eius
de quorum passione primo dicemus.

Passio sanctorū vitalis ⁊ valerie vxoris eiꝰ Capitulum l.

NICIOS vitalis miles cum
paulino iudice rauennam ytalie ur
bem ingressus/cum videret quenda

medicum xp̃ianū post mīma tormēta iussum decollari in loco qui dicitur ad palmam · qa arbor palme antiqua ibi erat · ⁊ ille medicus expauisset · exclamauit ad eum dicens · Noli frater a tibi siue vrāsine medice qui alios curare consueuisti teipsum eterna morte occidere · ⁊ qui per passiones mīmas venīsti ad palmam / ne perdas coronam tibi a domino preparatam · Qō vrāsinus audiens genu flexit ⁊ pemitēs pauous sui · martirium libenter excepit Sanctus autem vitalis fecit cum hono rifice sepelir · ⁊ post hoc noluit venire vltra ad paulmum dominum suum · At ille iratus tum quia ad eum venire contempsit / tum qa ita xp̃ianus erat detectus · q etiam vrāsinum volētem sacrificare retraxit · iussit eum in eculeum leuari Tunc ait ad eum sanctus vitalis Stultissimus es qui putas me decipere · qui semper studui alios liberare · Et ait paulmus mīnistus · Ducite eum ad palmam · etsi sacrificare noluerit · facite foueam in terra · donec perueniatis ad aquam eumq supinum depōnite · ⁊ terra ac lapidibus obruentes dimittite Qō cum factum fuisset · sacerdos appollinis q hoc consilium dederat · statim arrept⁹ a demone · per septem dies insanīs in illo loco ⁊ clamans dicebat · Incendis me sancte vitalis ⁊ die septimo p̄cipitatus in flumine expirauit Valeria autem vxor sancti vitalis cum vellz corpus eius afferre custianis / ab ipso vitale in somnis prohibita est · Que cum rediz ad mediolanum · mirarut homines ydolis immolātes · Que cum hortaretur vt ydolis immolata comederet · Respondit custiana sum · nō licz mihi de vestus sacrificijs mādurare · Qō illi audientes · tantum eam verberauerūt · q eam sui homines vix vsq ad mediolanū semi necem perduxerunt · ⁊ sic intra tuduū ingrauit ad dominum ·

De filijs eorum Geruasio ⁊ prothasio et de sanctis Nazario ⁊ Celso Ex gestis eorum · Capitulum · li ·

OST mortem itaq parentū suorum · Geruasius ⁊ prothasius omnia sua pauperibus erogantes / ⁊ familiam suam ingenuam facientes · manebant cum sāto nazario / qui oratorium edificabat ⁊ ei celsus puer lapides porrigebat · Nazarius iste filius affricani iudei / natus perpetuis romane / nobilis custiane / symone magoiam deuicto a petro apostolo baptisatus cum esset annorum nouem valde infirmabatur q mater sua legem baptismi / et pater suus legem sabbati sequebatur · Nutu tamē dei adherēs matri sue · sequebatur studia discipline romane · Quem cum pater diligeret ⁊ ad vtum iudeorum trahere interetur / ne forte postea paganorum ritibus inhereret · intellexit eum velle sequi custum · Et perterritus nimis cepit ei obsistere p̄tendens ei ea que custianis ingerebantur genera tormentorum · Sed cū eum flectere non valeret permittente patre ad limum papam cucurrit / ⁊ continuo baptisatus se fecit · Cumq constanter demceps cultum predicaret timentes ei parentes / rogauerunt vt inde discederet / ne quandoq pro tali confessione supplicijs interiret · Quibus annuēs septem summarios plenos de diuitijs parentum assumpsit · ⁊ profectus per ciuitates ytalie eas pauperibus erogans decimo anno digressionis sue a roma ad vrbem placentiam deinde ad mediolanum deuenit · ibi predicans ⁊ custianos inquirens inuenit Gerualium et prothasium sub anolino prefecto custodie mancipatos quos nec dum vtpote generosos tormentis affecerat · quia se eos a suo ꝓposito p diutinā carceris macerationē reuocarz putabat Audito aūt q nazarius p̄dictos martres animaret ito ad prefectum pertrahitur · ⁊ in confessione custi perdurans · fustibus verberatur · Et sic ex vrbe proiect⁹ · dū de loco in locum pergeret apparente sibi matre que iam obierat ab ea monit⁹ est vt causa predicandi ad gallias properaret · Cūq venisset ad vrbem gallie que dicitur mellis · baptisatis ab eo pluuimis / matrona quedam celsum filium suum ei detulit · rogans vt baptisatum instrueret · ⁊ secum deducerz · Quod audiens denab⁹ preses galliarum eum cū celso puero vinctis retro manibus et catenis astrictis · in carcerem recluſit / vt eos in crastino tormentaret · Tunc vxor sua misit ad eum detestans iudeum dolo plenum / ne innocentes occideret · ⁊ eos impotentes vinculare presumeret · Quibus verbis correptus preses sanctos absoluit / sed ne ibi predicare presumerent imperauit ·

De constantia sanctorum Nazarij ⁊ celsi coram Nerone · ⁊ Ca · lij ·

GEXJEN Sinde venit ad vr
bem treuerus / ⁊ ibi primus xp̃m
predicans ⁊ multos conuertens ec
clesiã ibi fundauit ⁊ cõsecrauit· Bz corneli9
vicarius hoc non ferens ·missis literis mtima
uit neron̄· at ille misit centũ militem cũ alijs
militibus / vt quererent eum· sibi q̃ adduce=
rent puniendum· Quem in predicta ecclesia
inuenientes / ad neronem vinctum ducebant
et celsum puerum plorantẽ alapis cedentes
vt sequeretur vrgebant· Quos cum nero vi
disset iussit eos recludi / donec eos ex cogita=
tis supplicijs consumaret· et cum ad capien=
das feras venatores misisset / subito ferarum
multitudo viuarũ neronis irrupit· et mul
tos armigerorum eius occidens / alios lacera=
uit· m tantum vt nero turbatus defugeret·
et vulnerato pede vix ad palatiũ peruenīret
Cuius vulnus dolore decumbens / tandem
nazarij memmit· et putauit deos sibi iratos /
quia eum viuere tam diu permisit · Statuit
ergo nazarius ante eum / et videns nero facẽ
eius instar solis / putans fantastice se deludi
iussit vt deos adoraret· ne horrenda morte cõ
sumptus / omnibus alijs in exemplũ veniret·
Adduct9 igitur ad templum / impetrauit ab
omnibus vt exirent· et sic eo orante omnia
ydola confracta sunt· Querente autẽ nerone
quid nazarius i templo faceret / responsum ẽ
q̃ magicis artib9 ydola confregisset· Quis au
ditis reductus de templo in carcerem reclu=
ditur· et sequenti die in mari precipitari iu=
betur · imperante nautis nerone / vt si forte
euaderet consequentes eum igni comburerẽt
et cineres eius in mare proijcerent· Nazar9
ergo cum celso puero sublati in nauem· cum
essent in medio pelagi iactantur in aquam· ⁊
statim mari pacato circa eos / cum immensa
tempestas desperantes nautas oppumeret / et
quemlibet eorum perpetrati in sanctos flagicij
peniteret· ecce nazar9 hylari facie cum celso
puero super aquas apparuit· et cum abrenũ
cassent ydolis ad eos in nauem ascendit · et
sedato mari ad vrbem gennensem peruenit
cum eis· ℣·

De passione omnium quatuor predictorum·
Capitulum liij·

NAZARIOS Vero et celsus
postquam ibi predicauerunt· medio
lanum ad sanctum gerualium et p
thasium quos ibi reliquerant redierunt· Q̃
cum audisset / eum remanente celso
in domo cuiusdã matrone / in exilium direxit
et hoc ipm neroni per literas intimauit· Na=
zarius vero romam venit · et patrem suum
iam senem et xp̃ianum inueniens · quomodo
conuersus fuerit inquisiuit· At ille respondit
petrum apostolum sibi apparuisse· et vt seque
retur precedentes se ad cultum vxorem et
filium monuisse· Sic ergo nazarius cultum
ibi predicans / mnis et debilibus propulsa=
t9 / iterum animo presidi presentatur· edu
ctus q̃ extra vrbem occulte ꝓpter populum
cum celso puero decollatur· Quos cum culti
ani in hortis suis posuissent / ipsa nocte appar̃
tes cuidam nomine ceraco / dixerunt ei · vt
eos in domo propter neronem profundius
sepeliret· Quibus ille · queso domini sanate fi
liam meam paraliticam· Constans inquiunt
esto quia saluabitur· Surgens ergo et filiam
suam sanam inueniens / cum ipsa et vxore sua
pertexit· et sanctos sicut premonuerant sepe
liuit· ⁊ post longum tempus deus eos sancto
ambrosio reuelauit· Nam nazarium inueni=
ens quasi eadem hora sepultum· mire odore
fragrantem / integrum et incorruptum cum
capillis capitis et barba / ad vrbem in eccle=
siam apostolorum transtulit· et ibi honorifice
tumulauit· Deniente autem astasio comite /
occurrerunt ei templorum pontifices · gerua
sium et prothasium accusantes · Cum ergo
presence eius sisterentur / hortatus est eos ad
sacrificandum· Cum ergo gerualius contra
ria omio responderet / tam diu plumbatis ce
sus est / donec spiritũ exalaret· Quo mortuo
iussit ad esse prothasium· monens eũ ne simi
lem sortiretur interitum· At ille renuens fu
stibus cedit̃· et adhuc in eodem proposito
permanens decollatur · Quos quidam phs
cum filio suo sepeliuit· et deus eos beato am=
brosio circa annum domini ccc octuagesimo=
septimo reuelauit·

Passio sanctorum processi et martiniani ex
gestis eorum· Capitulum liiij·

EDES cum post mortem symo
nis magi / petrus et paulus in vno
carcere conclusi essent / et omnes ad
se venientes a varijs infirmitatibus liberarẽt
processus et martinianus milites custodie=
bant eos· et videntes miracula eor̃ dixerunt

eis·viu nostis ꝙ nero imperator vos tradi=
dit obliuiom Jam enim nouem menses sunt
ꝙ in custodia estis · Rogamus ergo vos vt
nos baptisetis ⁊ libeu abeatis· Tunc baptisa
ti sunt cum xlviij·qui erant in carcere ⁊ sic ex
ierunt moe petrus et paulus Petrus autem
veńt ad portam appiam · Et cum demolitā
haberet tibiam de compedib9·cecidit ei fasdo
la ante sepem·Procedens autem vidit domi
num ihesum/quem cognoscēs dixit ei·domine
quo vadis? Et dominus·romam redeo iter⁊
crucifigi/tu autem redi romā·⁊ redijt petr9
romam·Paulmus vero magister officij au=
diens processum ⁊ martimanū esse custianos
misit ⁊ tenuit eos et in carcerem recluśit·Se
quenti die cum ei assisterent/monuit eos mul
tis modis·vt sacuficijs consentirent Sed cū
monitis eius penitus obuiarent·iussit os eo⁊
lapidibus tundi/⁊ in eculeis suspensos neruis
attrahi·⁊ fustib9 cedi et eorum latera flam
mis vri·Et cum gaudentes psallerent/⁊ ille
iussisset eos scorpiombus castigari ipe vnum
oculum perdidit·⁊ reclusis in carcerem san=
ctis/ipse post tuduum arreptus a demone ex
pirauit· Tunc filius eius pompimius intima
uit cesaro prefecto ⁊ ille nerom·Nero aūt
iussit eos velociter decollari···

Passio Thymothei ⁊ appollinaris Ex ges=
tis eorum· Capitulum·lv·

IOB NERONE quoq; thy
motheus lampadio presidi presen=
tatus cum sacuficare nollet ⁊ gra
uiter torqueretur calx viua ⁊ acetum plagis
eius infigitur · At ille gratias agebat quasi
nil patiens vngeretur·Onus autem de astā
tib9 nomine appollinaris vidit duos angelos
stantes ad latera eius et dicētes ei·Confor
tare thimothee·quia missi sumus ad te vt vi
deas que aguntur in celis·euge caput tuum
⁊ vide·Et aspiciens vidit celos apertos·⁊ ihe
sum stantem ad dextram patris/coronam te
nentem ex gemmis ⁊ dicentem sibi·Thymo
thee hec corona tibi preparata est·⁊ accipies
eam die tercia de manibus meis·Et post hoc
angeli confortantes eum abierunt in celum·
Appollinaris vero hoc videns ⁊ audiens p=
cidit ad pedes eius rogans vt pro se oraret·
eo ꝙ hoc vidisz et audisset· Tunc preses cō
fusus ·cum in os appollinaris plumbum bulli
ens infudisset· factum est fugidum tanꝙ gla
dies·Quo miraculo cum multi crederent·mis
si sunt thymotheus et appollinaris in carcerē
vt excogitatis supplicijs deperirent· At illos
plurim sunt secuti ⁊ in eadem nocte a mauro
presbitero baptisati·Appollinaris tunc bap
tisatus vidit celos apertos et angelum dei di
centem sibi cunctis audientibus · Beatus es
appollinaris ⁊ qui tecū baptisanē· quia cras
in celum susapientur· Altera igitur die om
nes qui credierant presidi statuuntur ⁊ no
lentes sacuficare pariter decollātur·Sequē
ti die thymotheus ⁊ appollinaris cōtradicē
tes presidi capite puniuntur·Statim autem
iaculus igneus e celo cadens dextrum hume
rum presidis intoiuit· ⁊ protinus a demo=
nio captus·mala morte vitam finuit·

De quibusdam alijs sub Nerone passis·
Actor· Capitulum·lvi·

IOHANN etiam alij sub nerone
passi sunt quorum gesta ad plenū
nō reperi·sed ex martirologio ab
breuiata accepi·Nam secundo yous marcij
celebratur rome natalis sanctorum martirū ·
xlvij·qui baptisati sunt a beato petro aposto
lo·cum teneretur in custodia mamurtinī cū
coapostolo suo paulo·vbi nouem menses de
tēti sunt·Qui omnes sub deuotissima fidei cō
fessione gladio neroniano consumpti sunt·
Itē·xvi·kalendas iunij·in tuscia sancti tor=
petis martius·Hic primo in officio neronis
magnus fuit·sed postea pro fide custi iuben=
te eodem cesare alapis ceditur · verberibus
diutissime affligitur·ac bestijs deuorandus tra
ditur ꝙ minime leditur·Tandem vero decol
latione martirium suum tercio kalēdas maij
compleuit·Item apud miceuam natalis san
ctorum martirum felicis ⁊ constantie qui sub
nerone passi sunt · Sanctus quoq; marcus
euangelista passus est ⁊ mortu9 neronis an
no octauo vt dicit ihero*mus in libro de illu
stribus viris·

De gestis sancti Marci euangeliste·
Capitulum·lvij·

JC primus in tota egypti regio
ne et in libya predicauit euangeliū
Cū aūt venisz alexandriā·mox ut
vrbem ingressus ē calciamentū ei9 disruptū ē
Quod ipe intelligens ait·vere iter meum ex

peditum est. Quendam vero conspiciens qui
fuere vetera solitus erat calciamenta/tradi=
dit corrugendum. Qui cum faceret/ finistram
manum vulnerauit/ et exclamauit vnus de9
Audiens marcus q̄ ille dixerat vnus deus.
ait intra se gaudens / scilicet prosperum fecit
deus iter meum/et expuens in terram vnxit
manum vizi dicens/in nomine ihu xp̄i filij dei
⁊ confestim sanata est manus eius. Qui con
fidens tantam viu potentiam/ et verbi ei9
efficaciam/ac vite cōtinentiam/rogauit eum
et coegit vt declinaret in domum eius. et co=
mederet panem. Ingressus autem marcus
benedixit domui eius. et orauit/et euangeli=
zauit illi hiesum. Credidit ergo ille ⁊ domus
eius. et magna multitudo loci illius. marco
docente/et signa et prodigia faciente Audiē
tes autem viu ciuitatis / q̄ galileus quidam
illuc venisset. qui deorum sacrificia destrueret
et eorum ceremonias prohiberet. querebāt
eum interficere/ponentes ei insidias. Qui ag
noscens eorum consilia/ordinauit sibi episco
pum prefatum hospitem suum nomine mar=
anum. et presbiteros et clericos. Perrexitq̄
pentapolim. et ibi cōmoratus duobus annis
confortatis fratribus et ordinatis episcopis
et clericis/per regiones illas alexandriam re
diit. Vbi fratres reperit cōfortatos in gra
tia. ⁊ ecclesiam ab eis in loco qui vocatur bu
culi id est bubuli iuxta mare sub rupib9 edi
ficatā Cognoscentes autem prophetam san
ctum aduenisse / repleti sunt liuore propter
miracula que eum facere compererant. fre=
mebant q̄ dentibus in spectaculis vvolorum
suorum.⁊.

De Passione eiusdem. Ca lviij.

ACTVM est autem vt paschalis
nostra festiuitas occurreret viij kl
maij. quo tempore serapiaca eorū
agebat celebritas. Hac igitur oportunitate
adunati insidiatores protinus duguntur.
qui reperiunt eum orationis oblationem di=
uine maiestati sacratissime celebrantem. mise
runtq̄ funem in collo eius/ et trahentes di=
cebant. Trahamus bubalum ad locum bu=
culi. qui cum traheretur custo gratias age=
bat. q̄ pro eius nomine hoc pati dignus ha=
bitus erat. Erantq̄ carnes eius defluentes
in terram/et saxa infidebantur sanguine ei9.
Cunq̄ vespere factum esset/miserunt eum in
carcerem. vsq̄ dum pertractarent quali eum
eum morte disperderent. Circa mediam ve=
ro noctem clausis hostijs/et custodibus ante
fores dormientibus / terremotus factus est
magn9. et angelus domini tetigit eum dicēs
Famule dei marce propagator sanctissimo=
rum per egiptum decretorū/ecce nomen tuū
in libro viteceles̄tis ascriptum est. socius q̄
factus es̄t supnarum virtutum. que in celis
spiritum tuum susc̄ipient. Tunc beatus mar
cus gratias egit domino ihu custo. Qui et
ipse venit ad eū in ipso habitu et forma. qua
fuerat cum discipulis suis anteq̄ pateretur.
et ait pax tibi marce. deinde abiit. Mane aūt
facto eijciens eum de custodia miserunt itez̄
funem in collo eius/et trahebant eum dicen=
tes. trahamus bubalum ad locum buculi.
Qui cum traheretur gratias agens deo ait.
In manus tuas domine commendo spiritum
meum. hec dicens tradidit spiritum. Imma
nis autem multitudo gentilium ignem succen
dentes/ voluerunt reliquias sanctas combu=
rere. tunc prouidentia dei valida tempestas
exorta est. et procella venti vehemens facta
est. Sol quoq̄ subtraxit radios suos. et toni
trua grauia fuerūt. ymbresq̄ plurimi a ma
ne vsq̄ ad vesperam. ita vt habitacula mul=
torum corruerent. plurimi q̄ morerentur.
Quod videntes custodes metuentes dimise=
runt sanctum corpus et fugerunt. Viri autē
religiosi collegerunt illud et detulerunt. vbi
orationes soliti erant domino celebrare/de=
diuit autem beatus marcus primus domini
nostri hiesu christi martir apud alexandriam
egipti.⁊.

De Causis et signis euersionis iherusalem. Hugo Floriacensis Libro tercio.⁊. Capitulum lix.

ERAT Idem tempus festo procu=
ratori iudee successit albinus/et al=
bino florus. Qui presente veroni=
ca regis agrippe sorore/ que ad templum re
ligionis causa venerat Honorabiles viros
iherosolimis die solemni flagris verberauit.
et patibulis affixit. vt iudeorum pertinaciam
hac contumelia penitus annihilaret. Quod
non ferentes iudei contra romanos rebellare
ceperunt. Ad quos romanos mittitur a ce=
sare vespasianus magister milicie romanorū
tytum filium suū maiorē habens mē legatos

Nam cesar nero in remilitari nihil auxebat· celitijs luxu lasciuiaq; resolutus· Eusebi us in hiſtoria eccleſiaſtica libro secundo· Josephus quoq; scribens quante clades iu deorum gentem persuaerunt /per omnem syri am in sedicioſos iudeorum atrociſſimā refert exercitatam fuiſſe seuiciam·ita vt etiam illi q̄ per vrbes ſingulas admixti gentibus comma nebant in hoſtium numero computarēt̄ & videre repletas esse inhumatis corporib9 ciuitates iacentes mortuos simul cum paruul ſenes· feminarumq; absque vlla sexus reuer entia nudata in publico reiecta q; cadauera atq; vniuersam prouinciam inumeris malis refertam ·Sed tamen tam viro hoc & atro ci ſpectaculo·multo grauius eos futurorum & per dies augescentium malorum metus & formido terrebat· Josephus de bello iu daico libro septimo· Certa quoq; pro digia futuram iudeorum ſolitudinem pronū ciantia preceſſerunt · Nam ſupra ciuitatem syrus ſtetit gladio ſimile ·& per annum perſe uerauit cometes · Et octauo die apulis ad feſtum azimorum populo conuenīente hora nona noctis /circa aram et circa templum tā tum lumen effulſit vt clauſſimus dies puta retur & hoc vſq; ad dimidiam permāſit horā Eodem quoq; feſto die cum ad hoſtiam du ceretur bos agnum in medio phano peperit· Sed et orientalis porta templi cum eſſz enea atq; grauiſſima & poſt meridiem vix a vig ti hominib9 clauderetur seruſq; ferro iūctis ob ſeraretur·peſſulosq; altos haberet in ſaxeum limē dimiſſos /uno perpetuo lapide fabricatū viſa ē hora noctis ſexta ſponte patescere Dis autem per cuſtodes templi magiſtratui nun ciatis·aſcēdit ille vixq; illam potuit claudere Sed hoc monſtra imperitis boni auguriū esse videbantur·prudentioribus vero mali futuri Preter hec/ante ſolis occaſum viſi ſunt per aerem feri curſus totis regionib9/et armate acies tranantes nubila/& ciuitatibus circūfuſe· Die autem feſto penthecoſtes nocte ſa cerdotes intimum templum more ſuo ad di uinas res ingreſſi celebrandas· primum qui dem motum quēdam ac ſtrepitum ſenſerunt poſtea vero ſubitam vocem audierunt · que diceret migremus hinc·:

De ihesu filio anani· Capitulum·lx·

Iesus autem his horribilius fuit
q iheſus quidam filius anani plebei9 & ruſticus·quadrienmio antequam bellum gereret̄ in ſumma pace ciuitatis atq; opulentia/cum ad diem feſtum veniſſz excla mare cepit·vox ab oriente/vox ab occidente vox a quatuor ventis / vox in iheroſolimā & templum·vox in omnem hunc populum·Et hoc interdiu noctuq; per omnes vicos ciuita tis clamitans·dircuibat· Nonnulli aūt viro rum infignium aduerſus omen indigne ferē tes/hominem corripuerunt/multisq; verbe bus affecerunt· Ille tamen eadem que pri9 vociferans perſeuerabat·Ductuſq; ad prefe ctum romanum· atq; ibi plagis vſq; ad oſſa laceratus nec ſupplex fuit nec lacrumauit·ſed vt poterat inclinās maxime flebiliter vocem ad ſingulos ictus reſpondebat·ve ve iheroſoli mis·Prefecto autem interroganti quis eſſet vel vnde eſſz aut cur iſta diceret nihil retulit Nec ceſſauit a luctu miſere ciuitatis donec eū prefectus furere iudicatum dimiſit· Ille aūt vſq; ad belli tempus vociferans nec imprecatus eſt cuiquam·cum in dies ſingulos multa retur/nec verberāti conuiciabatur nec victū offerentibus benedicebat / ſed ſola reſponſio ad omnes erat truſte preſagiū ·Maxime aūt diebus feſtis vociferabatur idq; p annos·vij et·v·menſes continuos facēs neq; voce rau cior fuit in qua laborauerat donec obſidiōis tempore ipa re perſpectis augurijs requieuit Supra murum enim circuiens iterum ve ve ciuitati & populo & fano voce magna clama bat·Cum autem ad extremum addidiſſz ve etiam mihi·lapis tormento miſſus eum ſtati percuſſit animamq; adhuc illa omnia lugentē dimiſit·:·

De vltima diſperſione apoſtolorum ceteroꝝ rumq; diſcipulorum Euſebius in hiſtoria ec cleſiaſtica libro tercio· Ca·lxi·

GITUR·xl· annis poſt admiſſum piacu lum iudeorum impiorum dilata eſt vlcio in quibus apoſtoli omnes/precipue tamen iaco bus frater domini iheroſolimitan9 epiſcop9 conſtitutus /imo ſinenter populum commiſſe impietatis admonebat ſi forte poſſent peni te re pro ſcelere & virtutes flammas lacuma ri vbertate reſtinguere · Cumq; iuxta debitis clacibus vrgerentur ·ſancti apoſtoli domini ceteriq; diſcipuli ad predicandū verbū dei p

singulas q̃sq; orbis terre p uincias diuunt Thomas sicut nobis tradit/sortitus est parthos·matheus ethiopiam·bartholomeus indiam citeriorem·andreas scithiam·iohannes asiam·Unde apud ephesum et cõmoratꝰ est et defunctus·petrus pontum et galatiam/bithiniam/capadociam/ceteras q; confines p uincias · iudeis duntaxat predicans discuisse deprehenditur/et ad vltimum in vrbe roma cõmoratus·vbi et crucifixus est deorsum capite demerso· Quod ipsum ita fieri deprecatus ẽ/ne equari domino videretur·De paulo autem quid dicam? quia ab ierusalem vsq; ad illiricum repleuit euangelium cristi · et ad vltimum sub nerone roma martirium duxit Hec itaq; per ordinem i tercio libro explanationũ geneſis diligenes exposuit·ecclesia quoq; que ierosolimis fuerat congregata · responso a deo accepto emigrare iubet· et trãsire ad oppidum quoddã bellam nomine trãsiordanẽ·quo ablatis ex vrbe sanctis et iustis viris· vindicte celesti fieret locus/tam de vrbe sacrilega· q; de populo impio· per exercitũ patrie euersionem q; sumende· Actor·

De gestis petri et pauli apostolorum/et beati marci iã supra diximus Nunc de ceteris sermonem ordiamur·

De Aduentu sancti Thome in andronopolim Ex gestis eius· Capitulum lxij·

IOMAS igitur qui et didimꝰ cum esset apud cesaream/apparuit ei dominus ihesus dicens ei Rex indorum gundoforus misit prepositum suum ad syriam/querere hominem arte architectonia eruditum · vade cum eo/quia ego tecum sum· et cum mros mihi acquisieris/cum corona martirij veries ad me . Cui thomas· deus meus es tu/et ego seruus tuus· fiat voluntas tua·hoc eo dicente prepositus ille nomine abbanes alꝰ albanes descendens de nauiambulabat iuxta mare in foro rerum venalium · dominꝰ autem accessit ad eum & ait Quid comparare vis o iuuenis? qui respondit·dominus deus misit me huc vt cõducam artifices/qui romano opere sibi palacium cõstruant· Cui dominus habeo inquit mihi seruum fidelem et ydoneum · quem ad ciuitates diuersas iam misi· et quicquid laborat mihi· laborum suorum mercedem apportat·hunc ergo tecum mittam·vt expletis omnibus eum

faciias ad me cum honore remeare · Qõ ille audiens gauisus est valde·et conuocans dominus thomam tradidit eum in manu abbanis·& abscessit· Et cum nauigarent ait abbanes ad thomam · quid scire potes de artibus his? qui respondit·colloco fundamenta que nunquam veterascunt · exttuo parietes qui nunquam ruunt · facio exedras et fenestras et eugo fabricas · omniaq; que instructura necessaria esse possunt ego facio · et quantos volueris mihi dare discipulos ego docebo · Cui respondit abbanes · magnus est vir iste qui tales habet seruos·et melior quouis rege· Cui thomas·filius vnicus regis est·qui tenet imperium patris eius i montibus superis · vbi hostis intrare nunquam potest·vbi nullus demtus muenitur infirmus·nullus aliquo indigẽs· Cum hec & his similia loquerẽt plenis ventis et prospeus/septimo die venerũt andronopolim ciuitatem/ cuiꝰ rex filiam suã nuptui tradebat·Precones quoq; clamabãt per ciuitatem· vt omnes interessent nuptiali et regali conuiuio/ diues/pauper/nobilis et ignobilis/ciuis et peregrinus/et quicunq; nõ venirent regem offenderent·

Qualiter eũ cantatrix in cõuiuio manifestauit Capitulum lxiij·

ONTIGit ergo et abbanẽ alꝰ albanem cum thoma intrroisse conuiuium· Interea cantatrix cum tybia circuibat·& circa singulos vnicuiq; laudẽ canebat Ut vbi venit ad thomam diutius immorata est·stupens hominem non manducantem/neq; bibentẽ · sed oculos ad celum fixos habentem· intellexit q; hunc hebreum esse/et deum celi orare·Erat enim & ipsa hebrea·& cepit hebraice canere/vnus est deus hebreorꝫ qui creauit omnia·ipse fecit celum et terram & fundauit maria·audiens hec apostolus plꝰ orabat·et attentius puellam hebream verba veritatis canentem/eadem repetere admonebat · Tunc pincerna increpans apostolum q; neq; manducaret neq; biberet/palmam dedit in faciem eius · Cui dixit apostolus·melius est vt tibi quã in futuro seculo detur indulgentia / vbi nullus finis plage occurrit · Ista autem tibi redderetur pena vt tuipse intereas·manus vero que me percussit· a canibus rosa huc apportetur· hoc autẽ hebraico sermone dixit·nullꝰ q; excepta puella hebrea

intellexit. Pincerna igitur egressus est. vt aquam deferret a fonte. Quem leo muasit & bibens sanguinem eius abijt. Canes vero comederunt membra eius e quibus miger canis vnus dextram manum eius in ore suo ferens in medio conuiuij apportabat. Quod videntes conuiue stupuerūt. ipsa autem cantatrix iactauit tibias suas/et curzens cepit osculari pedes apostoli & dicere omnibus. Dic homo aut propheta aut apostolus dei est. Nam q̄ hora pincerna dedit palmam in faciem eius dixit hebraice hoc quod euemit.

De filia regis & eius sponso quos ad fidem et castitatem conuertit. Ca. lxiiij.

IOM q̄ de strepitu hominum rex inquireret. & quid euemisset audiret fecit ad se vocare apostolū rogauit q̄ eum vt benediceret filiam suam vna cum sponso suo. Qui ingressus regis thalamum posuit manum super capita amborum et ait. Deus abrahā ysaac & iacob benedic adolescentes istos. & semina semē vite eterne in mētib9 eorum. Post hoc cum sponsus deduceret apostolum. ramus palme plenus dactilis in manu ipsi9 apparuit. & gaudens intro occurrit ad spōsam. dedit q̄ ei & gustauit de fructu eius. Cum q̄ gustasset ambo subito soporati somnium viderunt huiusmodi q̄ quasi rex gēmatus in medio eorum stans amplecteretur vtrosq̄ dicēs Apostol9 meus benedixit vos vt eterne vite participes efficiamini. Euigilātes autem cum sibi hec narrarent que viderāt apparuit eis thomas dicens. Rex meus vobis in visione locut9 est. & me huc clausis ianuis introduxit/vt benedictio mea super vos fructificet. Habetis enim integritatem que ē omnium regina virtutum et fructus salutis perpetue. Virginitas est soror angelorū vidoua libidinum/et omnium bonorum possessio. Cum q̄ hec & alia que ab apostolo docebantur gratanter accepissēt baptismatis vnda sanctificans eos nauigauit. Q9 hoc misit vnū ex discipulis eius ut in eadē ciuitate consistēs ordinaret ecclesiam in qua multus populus deo acquisit9 est. & est ibi sedes thome apostoli & fides catholica vsq̄ hodie. Ipse aūt puer dyomisius nomine factus episcopus sponsam suam nomine pelagiam sacro velamine consecrauit. Que post obitum eius duplex martirium ī se tenuit vnum quia virum habere cō

tempsit. alterum quia sacrificare ydolis noluit & his duabus de causis sentēciam decollationis accepit.

De palacio spirituali q̄ regi indie cōstruxit. Capitulum. lxv.

IOM NOTEM venissz apostolus hyrofolym yndie ciuitatem. ingressi9 abbanes ad regem nunciauit ei. Rex autem vt vidit eum ait illi Dic mihi quo ordine potes hoc palacium construere. Thomas autem apprehensa arundine metiri cepit & dicere. Primo proaulium/secūdo salutatorium. tercio consistorium/quarto triclinium & cetera. Rex autem considerans ait. Vere artifex es/et decet te ministrare regibus. Relinquens autem illi pecunias infinitas abijt. Apostolus autem cepit circuire per vicinas ciuitates & predicare verbum dei baptisare credentes abundanter largiri dona paupribus / sic q̄ per biennium quo rex gundoforus absens fuit innumerabilem populum deo acquisiuit/ clericos ordinauit/ecclesias fabricauit Cum autem venisset rex & q̄d factum erat deprehendissz iussit apostolū simul cum abbane ferro vinctos. in yma carcere trudi. & quia frater ipsius regis in extremitate vite languebat interfectionē eorz distulit. Cumq̄ cogitaret eos viuos excoriare. & sic eos flammis tradere mortui frater eius gad. et factus est luctus intolerabilis. Cumq̄ byssо et purpura gēmisq̄ regalibus ornassent corpus/iussit ex purpureis lapidibus memoriam extrui. ipsum quoq̄ in labro purpureo pōni. Et dū moras sepulture ei9 traderent ipe quarto die hora prima surrexit omnibusq̄ admiratione in pauorem & silentium conuersis ait regi. Audi frat. iste homo quem disponebas excoriare et incendere amicus dei est. & omnes angeli dei famulantur ei. Nam anima mea ab angelis in celum ducta est et ostēsum est mihi ab eis palaciū q̄d ille tibi fabricauit eo ordine quo tibi instructurū se disposuit. Ego autem considerās eius pulcritudinem dixi. vtinam mererer in eo ostiarius fieri. Respondentes angeli dixerunt frater tuus indignum se illo facit. si uis in eo manere rogamus dominum ihesum xp̄m & iubz te resuscitari. Vade ergo et vendat tibi frat tu9 illud vt recipiat pecunia quā se estimat perdidisse. hec dicēs cepit ire festinant ad carcerē

Ingressusq; misit se ad pedes apostoli plo
rans/et postulans veniam fratu suo. et abie
ctis statim vinculis eduxit eum de carcere.
Cui egredienti occurrit rex. qui et ipse ad
volutus pedibus eiꝰ veniã postulabat. Dixit
ei apostolus. multum vobis prestitit dominꝰ
meus iesus custus. vt ostenderet vobis secre
ta sua. ecce et prouincie vestre et ciuitates ec
clesijs plene sunt. parati igitur estote vt san
ctificemini. et loti aqua fontis eterni/regni
perpetui participes efficiamini. Dixit ei gad.
Paladium qõ fratu meo fabricasti conspexi
et petentibus angelis dei vt illud emerem me
rui. Cui thomas. hoc in potestate fratris tui
est. Cui rex ait. Quod mihi fabricatum est
credo qõ meam erit. tibi vero fabricet alte
rum apostolus. Qꝫ si non potuerit aliud fabri
care/istud vnũ ãbobꝰ sufficiet. Nit apostolꝰ
hoc vos scire volo q; innumerabilia pallacia
in celo sunt instructa. que predo fidei compa
rãtur. Cumq; exisset fama apostoli per mꝰ
venit ad eum multitudo cum varijs egritudi
nibus laborantibus. quos omnes in vnum cõ
gregans apostolus precipiens. ipse in medio
eorum stans/et manus suas ad celos expan
dens orauit pro eis. Et cum illi qui iam vo
cati erant respondissent amen / venit corruscus
super eos/ ita vt omnes se putarent ictu ful
guris interisse. Jacuerunt autem prostrati
simul cum apostolo per mediam fere horam.
Exurgens autem se apostolus clamauit dicẽs
omnibus Surgite quia dominus meus iesus
custus sicut fulgur venit. et ipse vos saluta
uit. Qui omnes exurgentes sani glorificabãt
deum. Ascendens autem apostolus supra pe
tram/vt a cunctis videri posset/facto silentio
docuit eos viam salutis/et baptisati sunt sep
tem milia virorum exceptis mulieribus et
paruulis.:.

De Nouentu eius in Jndiam superiorem
In qua pro custo Passus est.:.
Capitulum lxvi.

ROGECTUS est autem apo
stolus ad superiorem indiam per re
uelationẽ. et ad opinionẽ eius om
nes populi festinabant. vidẽtes quoq; signa
et prodigia que faciebat/predicationem eiꝰ
contemnere non poterant. Caucus autem
regis migdei cognatus. iratus cõtra apostolum
propter vxorem suam migdoniam/que
dudum illius adherebat. impetrauit a rege
ipso vt tentus apostolus mitteretur in car
cerem. et tandem eodem caudo regem insti
gante contra eum. rex iussit lances ferreas
igniu. et precepit excaldari apostolum/vt
pedibus nudis supra stans hoc dolore defice
ret. statim q; prorupit aqua. et extincte sunt
lances. et ait apostolus. hoc non propter me
sed propter te fecit deus/ vt vel sic credas.
Dixit ei caucus. iube eum in fornacem ter
marũ mitti. Qõ cum fieri iussisset rex. terme
ultra calere non potuerunt. Onde apostolus
altera die egressus est incolumis. Tunc cau
cius dixit regi. fac ipsum deo solis sacrificare
et iram incurrat dei sui. qui liberat eum ab his
que inferuntur ei. Erat autem statua solis
facta ex auro habens quadrugam equorum
auream/et currum habens effusum quasi cur
su rapido agebatur ad celos. Introduxerũt
ergo apostolum in templum ducentes choros
utu suo / et virgines cantantes cum liris et
tibijs et tympanis et thuribulis. Et cum in
troisset ait ad simulacrum. Adiuro te demõ
qui ĩ isto simulacro lates in nomine domini
nostri iesu custi/quem iudei crucifixerunt. vt
exeas et stes ante me. Egressus demon ste
tit ante eum / ita vt solus apostolus videret
eum. et dixit ei. Ego corde colo dominum ie
sum custum. mox autem vt posuero genua
mea in terra. et dixero tibi vt cõfungas ydo
lum. non solum istud simulacrum comminue
sed et templum ipsum euerte. dixit ei demon
Rogo te apostole dei ne me religes in abissũ
permitte me et omẽs istos interficio. Cui apo
stolus. Jmpero tibi in nomine domini nostri
iesu custi ut nulli hominum noceas. nisi hoc so
lum simulacrum mox vt genua mea flexero
cõminuas. Loquebatur autẽ apostolus he
braice cum demonio/nullus q; sciebat cui vel
quid loqueretur. Dixit ei rex/modo faciam
arteuas tuas tundi si non adorauerus et sacri
ficaueris deo solis Nit apostolus ecce adoro
sed non ydolum. adoro autem dominum meũ
iesum custum. in cuius nomine impero tibi de
mon qui in eo lates. vt neminem ledens/me
tallum simulacri cõminuas. Statimq; quasi
cera iuxta ignem posita liquefactum est ydo
lum et resolutum. Tunc omnes sacerdotes
mugitum leuauerunt. pontifex autem templi
eleuans gladium transuerberauit apostolum
dicens. Ego vindicabo iniurias dei mei Rex
autem fugit cum caudo. et facta est grandis

sedicio· maior q̄ pars populi clamabat pro apostolo/ ita vt pontificem qui eum percussit quererent vt viuus incenderetur· Corpus autē apostoli cum honore ⁊ laudibus transla tum ē ad ecclesiam ·vbi et signa magna ac p digia facta sunt Post hoc supplicātes syu ab alexandro imperatore romano/vemente vi ctore de persice rege xerse devicto impetraue runt hoc vt mitterent ad regulos ynocrum· ut revocarent defunctum quibus· Sicq̄ transf latum est de yndia corpus apostoli /et positū in ciuitate edyssa in locello argenteo in qua ciuitate nullꝰ hereticus potest viuere nullꝰ iu deus/nullꝰ ydolorum cultor·sed nec barbari muadere aliquando eam potuerunt·Ex quo abagarus rex eiusdem ciuitatis meruit epistō lam manu saluatoris scriptam acapere Dāc enim legit infans baptisatus stans supra por tam ciuitatis si quādo gens aliqua venerit cō tra eam et ea die aut pacantur barbari aut fugiunt tam scriptis saluatoris q̄ orationi= bus apostoli·

De gestis sancti Andree in mirmidonia Ex gestis eius· Capitulum·lxvij·

a ANDREAS vero apostolus pꝰ disperssionem apostolorū p achayā prouinciam verbum domini predi= care exorsus est Matheus autem euangelista cum et ipse in mirmidonensi vrbe verbum sa lutis annunciaret · incole ciuitatis moigne fe rentes/ac sua templa destruere nolētes·ipm comprehensum erutis oculis circundatumq̄ cathenis/in carcerem detruserunt·vt interpo sitis diebus pauis interficeretur·Venit aūt angelus domi ad andream dicens· Surge ⁊ vade in mirmidoniam ciuitatē / et erue fra trem tuū matheum de squalore carceris quo tenetur·Qui nauigio illuc pergens/vt vidit matheum ī squalore carceris cum alijs vinctis residentem amarissime fleuit· ⁊ oratione simꝰ facta·ait andreas·Domine iesu xp̄e quem fi deliter predicamus et ob cuius nomen tāta perseumꝰ aperu queso oculos serui tui vt eat ad annunciandum verbum tuum· Et statim locꝰ ille contremuit·⁊ lux magna in carcere refulsit · oculi quoq̄ beati mathei restaurati sunt·et cunctorum cathene relaxate sunt· et neruus in quo pedes eoꝝ coartati erant sās= sus·et omnes deum magnificauerūt·Eductiq̄ per beatum andream decarcere abierunt quisq̄ ad propria · Puer aūt q̄am sostratus nomine xp̄ianus venit ad apostolum secretiꝰ dicens · Ora pro me dominum ne innocens occidar· quia mater mea iugiter insectat me vt ei commiscear·Quod quia ego execrans refugio/illa felle commota abijt ad procōsu lem·vt crimen suum in me promat · Et sic quia accusatus non respondebo/quia sanctius duco vitam amittere q̄ crimen matris de= tegere· Illo loquente venerunt ministri pro consulis accersientes eum Beatus autem an dreas facta oratione abijt cum puero quem instanter accusabat mater dicens· Dic dñe proconsul oblitus materne pietatis affectus stupro me impudenter compellauit·vixq̄ ne ab eo violarer me eripere potui Interrogatꝰ autem puer a proconsule si hec vera essent ta cuit· Iterum atq̄ iterum interrogatꝰ ab eo non respondit· Tunc proconsul habuit con silium cum suis quid ageret·Apostolus autē mulierem arguere cepit qō in filium agere stuprum volens ipsum sibi vincum libidine inflammante perdere non timuit · At illa ad pconsulem ait·Postq̄ filius meus hoc age= re voluit huic homini adhesit et ab eo nec ad huc discedit·Tunc pconsul iratus iussit pue rum in culleum idest saccum patricide includi ⁊ in flumen proijci·Andream vero in carce rem retrudi donec excogitarz quo supplicio eum perderet·Orante autem apostolo·terre motus factus est cum tonitruo graui·⁊ pro consul de sede cecidit ⁊ omnes terre decubue= runt·mat vero ⁊ percussa aruit puer mortua ē Tunc proconsul pedibꝰ apostoli prostratꝰ ait·Miserere pereuntibus famule dei/ne nos terra deglutiat·Orāte itez apostolo cessauit terremotus·fulgura quoq̄ et tonitrua quie uerunt· Ipse autē circuiens eos qui iacebāt conturbati·reddidit sanos· Proconsul autē verbum dei susapiēs/cum omni domo sua cre didit et baptisatus est·

De his que gessit apud Nycheam et Nico mediam· Capitulum·lxviij·

p POST hoc ad nicheam vrbem pro fectus est·vbi erant septem demo= nes inter monumenta sec9 viam cō morantes·Qui homines meridie pretereun= tes lapidabant/⁊ multos iam nece affecerāt Demēte aūt apostolo exijt ei tota ciuitas ob uiam cū ramis palmaz ⁊ laudibus dicentes

Salus nostra in manu tua ē homo dei. quib9 exponentibus rem ait apostolus. Si credideritis in filium dei. eius auxilio ab hac infestatione dæmonū liberabimini. Qui respondērūt quecunq; predicaueris credemus. et iussioni tue obediem9. Ille gratias agens deo/iussit dæmones in aspectu omnis populi assistere. et cum venissent in similitudine canum. impauit eis dicens. Ite ad loca auida et instructuosa nulli homini nocentes. nec accessum habentes. ubi nomē custi fuerit inuocatum. donec accipiatis debitū vobis eterni ignis supplicii. Tunc dæmones dato rugitu euanuerunt ex oculis eorum. baptisauit autem eos apls/ et instituit eis epūm nomie celestiū. Post hoc appropinquans porte incomedie. vidit mortuum ferru in gabato/ et condolens lacrimis ,psequētium funus ait. Dicite queso q̄d huic puero contigit. vt ab hac luce migraret. at illis pre dolore nihil respondentib9/a famulis hoc audiuit responsum. dū esset inquiunt iste iuuenis in cubiculo solus. aduenerunt subito septem canes et irruerunt in eū. ab his ergo miserume discerptus cecidit et mortuus est. Tunc apostol9 suspirans et oculos in celum erigens cū lacrimis ait. Dño domine quia dæmonū infidie sunt quos expulisti a nichea vrbe. et ait ad patrem pueri. Quid dabis mihi si restituero tibi filium tuum? Qui respondit ipm dabo tibi. quia nihil eo amplius habeo p̄dilosum. Tunc apostolus facta oratione suscitauit eum. et secū ad macedoniā duxit. ⁊ verbis fidei instruxit.

De aduentu eius thessalonicā et certamie in stadio. Capitulum lxix.

IRTG quidam iuuenis in thessalonica nobilis et diues. qui nescientibus pentibus suis venit ad apostolum. rogans eum vt ei ostenderet viā salutis qui cum predicasset ei ihm et ille credidisset pentes requirentes eū audierūt/ q̄ philipis cum apso morarēt. et venientes cum muneribus rogabant vt ab eo separēt. sed nolebat dicens. vtinā nec vos opes haberetis/vt mōi cognoscentes auctorē/animas vestras a vera tura ira eruueretis. Apostol9 quoq; de tuste ga descendit et p̄dicabat eis. sed illis non audientibus rediit ad puerū. et clausit ostium domus. At illi conuocata cohorte/ adhibentes faces carecti et scyrpi et faculatū. cepe-

runt incendere domum. Cunq; flamma iam fecisset in altum. adolescens arrepta ampulla aque ait Domine ihu xpe in cui9 manu natura omniū elementorū consistit. extingue hos ignes ne tui tepescant. sed magis accendant ad fidem. Hoc dicens sparsit aquam desuper de ampulla. et statim incendiū omne ita subito extinctū est/ ac si non fuisset. Quod videntes parentes pueri dicebant. filius noster magus effectus est. ⁊ admouentes scalas voluerūt ascendere in tustega ut eos gladio mē ficerent. Domin9 autem excecauit eos ne viderent ascensum scalarū. Deniq; plures compuncti corde dixernnt. verus ē deus quē isti colunt. ⁊ quē psequi temptam9 Hec illis dicentibus cū iam tenebre noctis aduenissent. subito lumen effulsit et oim oculi illumiati sūt. Ascendentes autē vbi erat apls inuenerunt eum orantē/et ,pstrati petierunt orationū ei9 suffragium. atq; ab eo erecti et correcti/in fide corroborati sunt. tantum pentes pueri nō credidērunt. qui regressi in patriam suā/post dies quadraginta simul expirauerūt vnius hore momento. Puero autē ,pter bonitatē eius et mansuetudinē/omne patrimoniū suū concessum ē a publico/eo q̄ ab omnib9 conciuibus suis diligerēt. Nam pentes eius execrantes eum publicis dicionib9 illud subdicerant. manens ergo cum apso omnia possidebat/sed fructum p̄dioꝝ in paupum necessitatibus expendebat/eratq; nomen ei9 exous. Rogauit autē apstum vt irent in thessalonicā vbi cum venissent congregati sunt omnes ad eum gaudentes se videre puerū. Tunc cōgregatis omnib9 in theatrum/p̄dicabat eis puer verbum dei ita vt fileret apls/ et admiraret prudentiam ei9. Diunus autē ,pconsul dicebat auream arte magica illudere populum. et introductis feris in stadium/iussit illuc trahi apostolū. quē apprehensum trahebant per capillos impellentes fustibus. ,pectoq; eo in arenam dimiserunt aprū ferocem et terribilē qui ter circuiens sanctum dei/nihil ei nocuit. Proconsul vero iussit dimitti aprum/ qui a triginta militibus adductus/et a duobus venatoribus impulsus/ Andream non tetigit. sed venatores in frusta discerpsit. ⁊ dans mugitum cecidit et expirauit. et statim acclamauit popul9/verus deus xps Dumq; hec agerent/ visus est angelus dñi de celo descēdisse qui apostolū in stadio confortabat. deniq; ,pconsul feruēs ira iussit/leopardū ferocissimū

dimitti·qui dimissus apostolū reliquit/ꝛ ascē
dens ad sedem proconsulis arripuit eius filiū
ꝛ suffocauit Sed tanta mfamia proconsulem
obtmuerat/vt mihil super hoc doleret aut di
ceret· Apostolus vero in oratione prostra
tus·filium ei9 suscitauit Hec uidentes populi
glorificauerunt deum/ꝛ volentes virimum in
terficere non sunt permissi ab apostolo·

De serpente quem occidit ꝛ ·xl·mortuis ꝗs
fusitauit· Capitulum·lxx·

q IODEM mulier cū audisset ab
apostolo verbum dei rogauit eū vt
accederet ad agrum ei9 in quo ser
pens mire magnitudinis erat ·i·scilicet cubi=
torum longitudinis/qui totam regionem de
uastabat· Proppinquante igitur apostolo si=
bilos magnos emittens erecto capite venit ei
obuiam· Quem videntes omnes qui aderant
metu nimio pallebant/terre ꝙ decubabant·
Tunc apostolus ad eum abdc inquit caput
funestum quod erexisti inprimdpio ad necē
humani generis·ꝛ subdere famul'di/ et mor
ere· Statimꝙ serpens grauem rugitum emit
tens circumdedit magnam quercum que pri
ma erat·et obligans se circa illam euomensꝙ
virus cum sanguine expirauit· Aliquādo cū
sederet in litore maris· sederunt et qui cū eo
erant super arenam audientes verbū dei·Et
ecce cadauer eiectū est a mari ante pedes apo
stoli·qui exultans in domino ait Oportz hūc
suscitau vt sciamus que in eum operatus est
aduersarius·Et fusa oratione tenēs mortui
manū erexit eum· statimꝙ reuixit ꝛ loq̄bat
Cui dixit apostol9·dic nobis qd tibi cōtigit
Qui respondit / ego sum sostrati macedonis
fili9 qui nuper ab ytalia aduenī· Sed cum ve
nissem ad ppria audiui surrexisse doctrinā no
uam et maudicam/signa quoꝙ magna ꝛ pdi
gia fieri a quodam doctore qui se viū dei af
firmat esse discipulum · Ego autem cum hec
audiuissem ppetaui vt eū videre possem· Cū
ꝙ nauigassemus fluctib9 oppressi sumus Oti
nam et alij resuscitati essent a te sicut et ego ·
Tunc apostolus repletus spiritu sancto pre
dicabat ei verbum dei· Expansisꝙ mambus
ait·Ostende queso domine et reliquoꝝ cada
uera mortuorum/vt et ipi cognoscant te deū
verum ꝛ solum·Hec eo dicente statim appa
ruerunt·xxxix· corpora vnda famulante de=
uecta·Tunc flente iuuene omnes simul flere
ceperunt·prostratiꝙ rogabant apostolum ut
ꝛ isti suscitarentur·Orauit autem apostolus
vt congregarētur simul corpora sparsim enī
erāt proiecta·Congregatis autem omnib9
apostolus fundens orationem per singulos ius
sit fratribus vt vnusquisꝙ tenens mortuum
diceret· Resuscitet te dominus iesus custus
filius dei viui · qđ cum factum fuisset omnes
suscitati sunt·xxxix Et glorificabant deum q̄
derant dicentes·Non est similis tibi dñe·

De his que gessit apud patras et macedom̄
am· Capitulum·lxxi·

c IOM MOTEM venisset in pa=
tras ciuitatem in qua erat ꝓconsul
egeas · mulier quedam eius pedes
ampledens ait·Sancte andrea rogat te dña
mea maximila que febribus magnis tenetur
ut accedas ad eam quia uult audire doctrinā
tuam/et proconsul vir eius stat ante lectum
flens/gladiumꝙ in manu tenens vt cum illa
spiritum exalauerit ipse quoꝙ se mucrone
perfodiat·Veniens igitur apostolus ad cubi
culum ꝛ videns stantem proconsulem euagi=
nato gladio ait· Nihil tibi nunc mali feceris
sed reconde gladium tuum/ et facta oratiōe
apprehendit manum maximille ·Que statim
sudore perfusa est/et dimsit eam febris·Pro
cōsul autem apostolo centum argenteos ob=
tulit quos ille nec respicere voluit·sed p9mo
dum idem proconsul indignatiōe magna suc
cēsus est contra apostolum ꝓpter maxmillā
que doctrine eius adherebat·Cūꝙ a patras
abissz in macedoniam omni die maximilla ad
pretorium venies vocabat apostolum·ꝛ au=
diebat salutis verbum· Proconsule autē re
deunte/cum omnes in pretorio audiētes ver
bum domini residerent turbati sunt valde ti=
mentes ne inferret eis vim aliquam · Tunc
apostol9 rogauit dominum ne pateretur eū
illuc ingredi·donec omnes egressi essent·Ex
templo volūtas affuit ꝓconsuli ventus pur
gandi·Cumꝙ secessum peteret ꝛ moras in=
necteret apostolus singulis manus imponens
et eos signans abire permisit·Nouissime aūt
se signans ipse discessit·

De agone eius cum egea proconsule·
Capitulum·lxxij·

c IOM q̄ autem egeas cristianos ad
sacrificia ydolorum compelleret oc-
curut ei sanctus andreas et dixit.
Oportebat vt tu qui iudex hominum esse me
ruisti iudicem tuum qui est in celo cognosce
res.et eum verum deum colendo ab his qui
non sunt veri dij animum reuocares. Cui
dixit egas. tu es andreas qui destruis tem-
pla deorum/ et suades hominibus ad sectam
quā nuper romanī principes exterminari iusse-
runt. Ille respondit/romanī principes non
dum cognouerunt hoc. quod pro salute ho-
minum veniens dei filius docuerit ista ydola
deos non esse. sed demonia pessima et huma
no generi inimica. que tandiu homines delu-
dant.quo vsq̄ de corpore rei & nudi exeant.
nihil secū preter peccata portantes.Cui ege
as. ista superstitiosa et vana dum predicaret
iesus vester/ iudei illum patibulo crucis affix
erunt. Andreas respondit.o si velis scire mi
sterium crucis. quā rōnabili caritate auctor
humanī generis pro nostra reparatione nō in
uitus suscepit. Post hec verba et altercatio
nes multas/egeas iussit eum in carcerem tru
di.Vbi cum esset clausus venit ad eum pene
multitudo totius principe. ita vt egeam vellēt
occidere/ et andream fractis ianuis carcere
liberare. Quos sanctus andreas his verbis
admonuit. nolite quietem domini iesu xp̄i in
seditionem diabolicam excitare. Nam tradi
tus dominus omnem p̄buit patientiā.habete
ergo silentium/et pacem. nec solum martirū
meū nolite impedire/ verū etiam vosipos q̄si
athletas domini ad vincendum prepate In
crastino autem dum lux diei prorumpet.mi
sit egeas et adduxit andream. Et sedens p
tribunali dixit. existimaui te nocturna cogi-
tatione animū tuum a stultitia reuocare. vt
posses nobiscum gaudia vite non amittere.
Qui respondit.audi fili mortis & stipula eter
nis prepata incendijs.nunc vsq̄ tecum mitis
egi censura ficei.vt racionis capax ydola va
na cōtemneres.& deum qui in celis est adora
res Sed quia īpudētia tua pertransas.quic
quid videtur in supplicijs excogita.tanto enī
ero regi meo acceptior/quanto pro eius no
mine p̄manebo inter tormenta cōfessor.Tūc
egeas iussit eū flagellis cedi extensum. Qui
cū septē t̄miones transissent.eleuatus ē & ad
ductus ante eum.cui dixit egeas.audi me an
drea/ et ab effusione tui sanguinis consilium
reuoca.Qui respondit.ego de interitu tuo ti
meo. non de mea passione conturbor.passio
mea modicū tpis occupat spacium.tuus aūt
cruciatus non finiet in eternum.

De crucifixione eiꝰ et morte turpi p̄cōsulis
Capitulum lxxiij.

t IONC indignatus egeas iussit eū
crucifigi/ mandans hec questiona-
rijs/ vt ligatis pedibus manibusq̄
in eculeo tenderet.ne clauis affixus cito defi-
ceret/sed longo cruciatu potius cruciaretur.
Cunq̄ ducerent eum carnifices/factꝰ est cō
cursus populorū clamantium/iustus homo/et
amicus dei quid fecit vt ducatur ad crucem.
Et andreas rogabat eos vt non impedirent
eius passionem. Ibat igitur exultans & a do
cturna non cessans. Cunq̄ puenisset ad lo-
cum vbi crux pata erat. videns eam alonge
clamauit. Salue crux que in corpore xp̄i de-
dicata es.et ex membris illiꝰ tanquā ex mar
garitis ornata.securus et gaudens venio ad
te.quia amator tuus semper fui.et desiderauī
amplecti te. O bona crux diu desiderata/ et
aliquando iam diu concupiscenti animo pre-
parata/accipe me ab hominibus /et redde me
magistro meo.vt per te me recipiat qui p te
me redemit.Tunc expoliauit se/et vestimen-
ta sua tradidit carnificibus.qui leuauerūt eū
in crucem. et extendentes funibus totū cor-
pus eius vt iussum fuerat suspenderūt. Stā-
tes igitur turbe ad viginti milia hominū cla-
mabant. iniusto iudicio sanctum virum pati
Sanctus vero apostolus cōfortabat mentes
credentium in xp̄um. Interea vadit omnis
populus ad domum egee. omnesq̄ pariter
clamabant.virum sanctum pium racionabilē
nō debere hoc pati/sed de cruce deponi.quia iā
secunda die in cruce positus.veritatem predi
care non cessat.Tunc egeas expauescens po
pulum/ p̄mittens se eum deponere cepit ire.
Quē videns apostolus dixit.quid tu ad nos
venisti egea.si vis in xp̄um credere aperitur
tibi ianua indulgentie Si autē venisti ad hoc
tantum vt me soluas/ego penitus de hac cru
ce viuens in corpore deponi non potero Jam
enim regem meum video et adoro.iam in eiꝰ
conspectu assisto/vbi sunt angelorū concor-
die.vbi lux sine nocte.vbi dolor nunquā na-
scitur. Sed de tuis egea miserijs multum do
leo.quia patus te expectat eternus interitus
Mittentes autem carnifices manus ad crucē

non poterant eum penitus contingere·et sub
inde alij ꝛ alij se ingerentes vt soluerent eũ/
non poterant ad eũ attingere·quia stupebãt
brachia eorum quicunqꝫ se extendebãt adsol
uendum eum· Tandem cum apostolus cum i
genti clamore fudisset orationem ad dominũ
iesum·vicentibus cunctis splendor nimius si=
cut fulgur de celo veniens emicuit/et ita de=
cundedit eum vt penitus oculi humani non
possent eum aspicere·Et post fere dimidiam
horam abscedente lumine emisit spiritum·simꝫ
cum ipso lumine pergens ad dominum· Qõ
vt audiuit maximilla matrona ad crucem ac
cessit et suorum solacio cum omni reuerentia
corpus deposuit·ꝛ in loco quo se sepeliẽdum
constituerat sepeliuit·Egeas autem cum ad
cesarem accusationem contra maximillam et
populum destmare disponeret a dyabolo ar=
reptus est et in medio ciuitatis foro volu=
tatus expirauit·hec gesta sunt apud patras
ciuitatem achaie · De sepulcro autem sancti
andree manna in modum faune·et oleum cũ
odore suauissimo manat a quo que sit anni
futuri fertilitas ·incolis regionis ostenditur
Si exiguum profluit exiguum terra exhibet
fructum/si copiose copiosum·:

De predicatione sancti Mathei et lucta cõtra
magos Eusebius in historia ecclesiastica li=
bro tercio· Capitulum·lxxiiij·

ANTIOCHOS primo hebreis p=
m dicauerat·verum cum paratꝫ trãs
ire ad gẽtes patria lingua scriptu
ram composuit/et ea que predicauerat com
prehendens dereliquit his ad memoriam a q̃
bus profisciscebatur vt gentibus predicarꝫ
Ex gestis eius· Erant autem duo
magi zaroes et arfaxat apud ethiopes in ci
uitate que dicitur waldab·ludificantes pplm
ꝛ regem eiꝰ nomine egippum· Dicentes enĩ
se esse deos faciebant gressus hominum subito
figi·et immobiles stare quãdiu volebãt ·Oi
sus hominum ꝛ auditus ab officio suo refre=
nabant· Impabant serpentibus ut pcuterẽt
et ipsi incantando sanabãt ·ideoqꝫ curare pu
tabantur quia a lesione cessabant Cuzã ergo
deus hominum gerens ·matheum apostolum
contra hos misit·Qui ingressus urbem cepit
detegere prestigia eorum·Quos illi figebant
hic in nomine xpi soluebat /quos illi cecabãt
hic illuminabat·Serpentes quos illi ad per=cu
tiendum homines excitabant· hic in somnum
conuertebat/ et percussiões eoꝝ facto signo
omnĩ curabat· Dũc cum vidisset ethiops
eunuchꝰ candacis nomine q̃ baptisatꝰ fuerat
a philippo dyacono prodidit ad pedes eius
gratias agens deo de ipsiꝰ aduentu/suscepit
qꝫ eum in domum suam· Et vementes animi
eius audiebãt verbum veritatis ab apostolo
Predicante autem illo venit qui diceret ma
gos illos cum singulis draconibus aduenire·
Erant aũt dracones galeati ·flatus qꝫ eoꝝ
flammifero ardore emanabat · Sulphureas
spargebant auras nubibus· quarum ardor ho=
mines interficiebat· Tunc consignans se apo
stolus cepit exire securꝰ · Mox aũt vt vene
runt ambo dracones ante pedes apostoli ob=
dormierunt·Et ait apostolus magis/vbi est
ars vestra · Si potestis exitate eos/ego aũt
nisi rogassem dominum iesum xp̃m·omnẽ fu=
rorem quem in me exacuistis·in uos retorq̃
rent · Conabantur illi arte magica exitare
eos/nec poterant ommino · Tunc apostolus
ad dracones cõuersus ait· In nomine ꝛ vir
tute iesu custi ·adiuro te spiritus cui omnes
dracones deus in potestatem dedit·ut exites
eos/et cum omni mansuetudine faciis redire
ad locum suum·ita vt nullũ leuant· Ad hãc
vocem eleuantes caput serpentes ire ceperũt
ꝛ apertis portis urbem egressi nusquam com
paruerunt·Tunc apostolus allocutꝰ est om
nem populũ de felicitate paradisi de lapsu ge
neris humani/ꝛ de eius reapratione p iesum
custum·:·

De filio regis quem suscitauit Matheus apo
stolus· Capitulum·lxxv·

TUDOM loqueretur tumultus
e luctuosus subito exortꝰ est ·in quo
regis filius mortuus plangebat̃ ad
cuius funus stabant magi·Qui cum eum sus
citare non possent·suadebant regi hunc a dijs
raptum in collegio / vt sit unus ex dijs · cui
oportet et simulacrum fabricare ꝛ templum
Tunc ingressus candacis eunuchus ad regi
nam dixit · Istos magos iubete custodire et
rogate vt veniat apostolus dei matheus· Et
si ipse vobis eũ suscitauerit istos iubete viuos
incendi · quia omnia mala per eos in ciuita=
tem nostram veniunt· Accersitus ergo apo
stolus ꝛ ingressus extendit manus ad celũ ꝛ
orauit · Apprehendens qꝫ manum defu nc̃i ·

In nomine ieſu chriſti eum ſuſcitauit. Ad quod factum expauit cor regis. et ſtatim iuſſit ei deferri coronas/ et purpuram. miſitq; precones per diuerſas ethiopie ꝓuincias ire dicentes. Omite ad ciuitatem/et videte deum in hominis effigie latitantem. Cunq; veniſſet omnis multitudo cum cereis et thimiamate. cum diuerſo ſacrificiorum ritu. apoſtolus ſic omnes allocutꝰ eſt. Ego non ſum deus/ſed dei omnipotentis ſeruus. qui miſit me ad vos vt relicto errore ſimulacroꝝ/ conuertamini ad deum verꝝ. in cuius nomine hunc filium regis ſuſcitaui. Ite igitur et templum domino fabricate. ibiq; congregamini ad audiendum verbū dei. Quo audito. intra triginta dies fabricantes ſanctam eccleſiam cōſummauerūt et vocauit matheus nomē eccleſie reſurrectio quia per reſurrectionē occaſio edificationis eiꝰ extiterat. Seditq; in ea annis viginti tribꝰ multasq; eccleſias per ciuitates fabricauit. et multos preſbiteros et epiſcopos conſtituit. Baptiſatus autē rex egeſippus alꝰ egyppus cum regina et familia. tandem ſenectute expleta pertexit ad dominū. et accepit hirtacꝰ eius imperium.

De furore regis Hyrtaci contra apoſtolum propter Ephigeniam. .i.
Capitulum lxxvi.

q HJ Cum vellet vxorem accipere ephigeniam filiam defuncti regis. q̄ virgo iam xp̄o dicata erat. et de manu apoſtoli ſacrum velamē acceperat. et iam virginum amplius q̄ ducentarum prepoſita erat. ſperabat q̄ p̄ apoſtolum poſſet eius animum cōmouere. cepitq; cum eo agere dicēs dimidium regnū meum accipe. tantū vt ephigeniam poſſis coniugio meo copulare. Cui apoſtolus ait. iuxta bonum ꝓpoſitum predeceſſoris tui regis. qui omni die ſabbati conueniebat vbi verbum domini p̄dicabam/illuc iube congregare vniuerſas virgines. que cū ea ſunt ſimul cū ipa. et audies m populo quāta bona loquar de bono coniugio. Quo audito hirtacus gratulatus eſt. et congregatioē facta/rex clamoſis laudibus perſtrepebat cū ſuis comitibus. exiſtimans apoſtolum ita diturum/vt animum ephigenie ad eius coniugium mclinaret Facto autē ſilentio dixit apoſtolus. matrimonia boni operis honeſtate ornantur. ſi ſancte et iuſte copulentur. verum ſi ſponſam regis ſeruus eiuſdem accipiat. tam grande crimen incurriſſe dinoſcitur. vt meruerit viuens flammarū incendijs tradari. quia domini ſui ſponſam vſurpare ſtuduit Ita etiā tu fili cauſſime hirtace rex. ſciens ephigeniā ſponſam regis celeſtis effectam/quomodo turpetur eam tollere. et tuo coniugio copulare. Ad hunc ſermonem hyrtacus qui prius apoſtoli laudator p̄ ſingulas dictiones extitat. iratus abſceſſit. Sed apoſtolus cōſtans et intrepidus. hortatus eſt populum fidelium vt iram terreni regis non timeret. que ſiue igne ſiue ferro coherceat. intra momenta tēporum definit. ſed iram ſolius dei que peccantib9 eterne gehenne flāmas accendit. Tunc benedixit chorum virginum vt nō timeret hirtacum. Cunq; miſterua domini celebrata et miſſas ſuſcepiſſet omnis eccleſia/retinuit apoſtolus ſe. vt iuxta altare vbi corpus xp̄i ab eo confectum fuerat. illic martirium aſpicum expectaret. Itaq; expanſis manibus crantē ſpiculatoꝝ ab hirtaco miſſus. a tergo punctū ictu gladij ferentis apoſtolum dei xp̄i martirē fecit. Quo audito omnis populus ad palacium pergebat cum igne. Sed furenti populo occurrerūt omēs p̄ſbiteri diaconi et viri religioſi dicentes. Nolite fratres agere cōtra p̄ceptum domini. ſed celebremus omnes cum gaudio martirū apoſtoli. et quid deꝰ ordinauerit expectemus.

De certamine Ephigenie cū rege et mortepi regis. Capitulum lxxvij.

e PHIGENIA autem quicquid in auro et argento et gēmis habere potuit/contulit ſacerdotibꝰ et clero dicens. Poſtquā dignam apoſtolo xp̄i baſilicam fabricaueritis. quicquid ſuperfuerit pauperibꝰ erogabitis. me autem oportet habere certamen cum hirtaco. Poſt hoc iuxta verbum eius hirtacus omniū nobilium vxores ad eam venire fecit. ſperans q̄ aliqua ratione poſſet ad eius penire conſenſum. vt eius coniunx fieret. Quod cum penitus non poſſet. conuocauit magos vt illam demonum miniſterio raperent. Qō cum nulla ratione facere poſſent circundari fecit omne pretoriū in quo illa cum virginibus xp̄i manens/ deo ſuo die ac nocte famulabatur. Sed cum per circuitum arder et ignis/apparuit ei angelus domini cum matheo apl̄o dicens. Ephigenia

esto firma et noli hos ignes expauescere. ad illū enim a quo tibi sunt positi reuertent. Ex itauit igitur dominus ventum validissimum mundauit qꝫ a domo virginis omne illud in centoium . et ita consumpsit domum hyrtaci vt inde nihil ex facultatibus potuerit liberare sed ipse cum vnico filio suo vix euasit/ melius tamen ei fuerat in incendio interisse. Nam filium eius vehementissimus demon impleuit . qui illū cursu rapidissimo ad apostoli mathei sepulcrum adducens a tergo manibus ab ipso diabolo colligatis confiteri paterna cuncta compulit. Ipsum autem hirtacum elefantie vulnera a capite vsqꝫ ad vltima pedū replerunt. sed cum eum medici curare nō possēt ipse se in gladio ponens incubuit . vt quod a tergo apostolo dominī patefecit/ ipse recte sibi ipsum stomacho perforaret. Omnis autē populus morti eius exultans fratrē ephigenie nomine deos . q̄ de manu apostoli mathei gratiam dominī fuerat consecutus/ in regnum cōstituit.

De apostolis Symone et Juda et waradach duce Affricanus. Ca. lxxviij.

IMON chananeus et iudas zelotes apostoli iesu cristi. cum per reuelationem spiritus sancti regionē persidis fuissent ingressi. inuenerunt ibi duos magos zaroen et arfaxat / qui a facie sancti mathei apostoli fugerant de ethiopia quorū doctrina erat praua . Occurrit autē apostol' prefatus waradach . dux regis babiloniorū hic contra istos qui fines persidis inuaserāt bella susceperat in cuius comitatu erāt auoli ⁊ magi qui per singulas mansiones demonijs sacrificantes dabāt fallacie sue responsa. Illa autem die condemnantes se et sanguinem suum effundentes nullum penitus dedere responsum Pertexerunt autem ad vicinas ciuitates. et illic consulentibus eis demonia/ dedit mugitū demon ⁊ ait. Dij qui vobiscum comitabātur euntes ad prelium nō possunt vobis dare responsum quia apostoli dei ibi sunt symon et iudas qui tantam virtutem a deo cōsecuti sunt ut nullus audeat illis p̄sentibus eloqui. Tūc waradach dux fecit eos inquiri. Quos cū inuenissent . cepit ab eis inquirere vnde essent aut qui vel quare venissent. Cui respondit symon. Si genus queris hebrei sumus/ si condicionem/ serui iesu xp̄i sumus . si causam / causa salutis vestre venimus/ ut relicto errore simulacrorum deum qui in celis est possitis agnoscere. Cui dux respondit. Nūc interim vade ad prelium deorum ⁊ nō est mihi opportunū vt de his discutiam Dum felix fuerit iter tendo successus/ audiam vos . Dixit ei iudas. Modo magis congruum est te illū agnoscere cuius ope possis victor existere/ vel eos qui rebelles sunt pacatos inuenire. Nit dux Quomam audio deos nostros coram vobis non esse ausos nobis dare responsum. vos nobis futura p̄dicite/ ut quos belli exitus habiturus sim possim scire. Dixit ei symon. vt agnoscas errorē illorum quos putas tibi futura predicere/ damus illis potestatē respondendi tibi vt dū dixerint q̄ ignorant. p̄bemus eos per omnia esse mentitos Tunc cepunt phanatici eorum arripi / ⁊ dicere grande bellū esse futurū ⁊ ex utraqꝫ pte posse interfici p̄liantes . Apostolis aūt in usum exercitatis. ait dux. Me timor mus sit ⁊ vos audetis. Dicunt apli. Cesset timor tuus. quia nobiscū pax interuenit istā p̄nocte hodie intermitte p̄fectionē/ et cras hora tertia venient qꝫ p̄misisti cū legatis inimicorum qui pacem vestre ad q̄scunqꝫ conditiones gratanter cōsentientes. pactū vobis fremissimū stabilietis. simili modo pontifices leuauerūt usum dicētes duci. Noli dñe hominibus his credere mendacibus aduenis ⁊ ignotis q̄ ideo aliq̄ locunt̄ vt non q̄si exploratores teneant̄. Isti dij qui nunqꝫ fallunt dederūt tibi responsum. ut cautus atqꝫ solicitus sis. Nos aūt pānosos ⁊ p̄sonā nullā habentes qꝫ videre vel audire iniuria est/ ad iniuriam deorum nō punis. Respōdit dux. hoc magnū ē qō aduene papes et ignoti cū tāta constantia asseuerant qō deorum nostrorum testimonijs videt̄ esse contrauū. Dicunt ei pontifices. iube eos custodiri ne fugiant. Respōdit dux. Non illi solū ꝫ etiā vos in custodia eritis/ vt rex exitus doceat qui merito debeāt honorari quiqꝫ condemnari. Factū est aūt in crastino/ venerunt nuncij qui missi fuerāt. et nunciauerunt omnia ita esse sicut apostoli p̄dixerāt. Tunc iratus pōtificibus dux iussit ignem copiosum accendi ibiqꝫ eos p̄cipitari. et omnes q̄ dei apl'os obfuscare nitebant. Apli vero p̄strauerunt se ei dicētes. Obsecramus domine ne efficiamur causa interitus eorum et qui pro vita et salute mortuorum huc

missi sumus videamur occidere viuentes. Mi ror ait dux vos ita pro his interuenire qui nihil aliud egerunt per omnes comites meos et tribunos et satrapas. et premia contule= runt ingentia q̄s vt uos viuos incenderent. Dicunt ei apostoli. diligentissima magistru nostru hanc regulam tenet. vt non solum pro ma= lo malum non reddat. sed etiam bona p̄ ma= lis quis restituat Mit dux/hoc sal̄tē p̄mittite vt omnia bona eor̄ vobis tradant̄. Non li= cet inquiūt nobis aliquid possidere in terra. quia nostra possessio ē in celo eterna.

De certamine eorum contra magos. ⁊. Capitulum lxxix.

a IDIENTES hec zaroe et arfaxat qui cum rege erant quan do dux hec regi nunciabat. exitati zelo dixerunt. Isti homines maligni sunt et contra deos et regnum tuum subtiliter agūt Dicit eis dux. si ausi estis habete cum eis cō= flictum/et si vicerutis eos/abiciēt̄. Respon= derunt magi. vt probes quia nobis p̄sentibus non potuerunt loqui. iube hic astare aliquos eloquentissimos. et in argumentis acutissi= mos vt habeant nobiscū conflictum. et si ausi fuerunt loqui presentib⁹ nobis. impiissimos nos esse probabis. Tunc iussu regis et ducis omnes aduocati presto facti sunt. Cunq; in presentia regis cunctorum sublimiū magi lo cuti essent. omnis illa cōuocatio ita muta est facta/vt nec nutibus q̄d loqui non poterant indicarent. Postea dixerunt magi ad regem vt scias nos ex deorū numero esse. permitte= mus eos loqui quidem/sed ambulare nō posse Q̄d cum fecissent addiderūt. ecce reddimus eis gressum. sed faciemus eos aptis oculis nil videre. Cunq; et hoc fecissent. expauit cor re gis et duds. dicentibus amicis eorum nō de= bere magos illos contemni. Tandē aduocati meroze confecti ad sua reuersi sunt. Dux ve ro cū haberet amicos apostolos et narrasset eis omnia que dicta uel facta fuerant. dixerūt ei apostoli. Jube aduocatos venire ad nos primo. et tunc iterū ingrediantur ad regem similem habituri conflictum. Q̄d cum fecisset videntes aduocati apostolos viliissima veste indutos. quasi in despectu eorū personas ha= buerunt/facto tamen silentio. sic eos allocut⁹ est symon Non offendat aspect⁹ vestros iste noster habitus vilis Intus enī latent ea que eternam glouā et vitam inuenire vos faciāt Nos enim omēs homines de vno patre et de vna matre nati sumus. qui cum facti essent ⁊ in regione viuorū positi. suadente angelo mui die p̄uaricati sunt legem/quā a creatore suo acceperant. ⁊ serui facti sunt eius cui suadenti obtempauerant. Ideo angelus pessim⁹ fecit de hominib⁹ quos in errore tenet q̄d ipe vo= luerut. quia deus versu quem ille timet nō est cum eis. hac de causa vos p̄ magos suos quā diu voluit fecit tacere/ et iterum non videre iterūq; immobiles permanere. Unde et pro betis ita esse p̄mittite vos ab vanorum cul= tura discedere/⁊ solum deū inuisibilem colere Q̄d cum feceritis imponem⁹ manus nostras super capita vestra/ et signum xp̄i faciemus in frontibus vestris. et si non eos confutaue rit is/credite nos fallere in omnibus quecūq; asserimus. Tunc illi rationem veram consi= derantes p̄straverūt se apostolis dicētes. vos facite vt non nobis possint impedire officium lingue. nec aliqua membris impedimenta in= ferre. et sit super nos ira dei/si vltra vanis credidérimus. Tunc apostoli orauerunt do= minū vt magica figmenta eximeret. et istos fortes ac stabiles contra magos faceret con stant̄ insurgere. Qui cū respondissent amen signati sunt in frontib⁹ suis. ⁊ abierunt ad re gem. et cū duce ingressi sunt. Magi quoq; af fuerunt volentes facere ea que fecerant. et nulla ratione poterant.

De serpentibus Magorū quor̄ morsibus af flicti fugerunt. Capitulum lxxx.

a DIOCATG autem insistebāt eis dicentes. si potestis agite que heu gessistis. Illi autē irati multi= tudinē serpentū fecerunt. Tunc dicunt oēs regi ut vocarent̄ apostoli. venientes ergo ap̄li impleuerūt pallia sua de serpentib⁹. et mise= runt in magos dicentes. In noīe dñi nostri ihesu xp̄i nō mouemī. sed morsibus eor̄ attre ctati mugitū dabitis dolor̄ vrōrum. Q̄d et factū est. ceperunt magi vlulare sicut lupi. Rex autē omēs dicebāt ap̄lis. p̄mittite eos vt mouant̄ ab eis. et illi responderūt. Nos missi sumus a morte ad vitā reducere/non a vita in mortē p̄cipitare. Oratione autē facta

dixerunt serpentib9. in nomine dñi nostri
ihesu christi ad loca vestra redite. et omne
venenum quod in his magis effudistis vobis
cum auferte. Maiores autem cruciat9 passi
sunt. cum vniuersi serpentes iterum morsib9
edebant carnes eorum. vt venena sua tolle-
rent/sugẽtes sanguẽ eor. Cunct abissent
serpentes. dixerũt apostoli magis. Per tres
dies permittimus vobis dolores dñi nri ut
de his erroribus vestris pniteamini. Jusse-
runt autem in manibus tolli. et ad hospitia
sua sua. Per triduum autem nec edere nec
bibere/nec dormire illis possibile fuit. sed sola
vociferatio doloub9 extorta icessabilis extitit
Sed cum iam in eo essent/vt pauter expira
rent venerunt apostoli ad eos et dixerunt.
Non dignatur deus habere coacta seruicia.
Ideo surgite iam. et habete liberam faculta
tem conuertendi a malo ad bonum/et ad lu
cem de tenebris exeũdi. Illi autem permanẽ
tes in perfidia sua/sicut a facie mathei aposto
li fugerant. sic et ab his fugientes simulacro
rum cultores per totam perfidem commoue
runt. vt apostolorum inimicias exitarent
dicentes. Veniunt ad vos inimici deorum ves
trorum/si vultis deos habere propicios. com
pellite eos sacrificare eis. Si autem noluerint
interfidite eos.

De ceteris apostolorum gestis in babilonia Capitulum. lxxxi.

a POSTOLI autem morãtes
in babilonia faciebãt mirabilia mag
na. habebant q̃ discipulos multos
ex quibus ordinabant presbiteros et diaco
nes/ecclesias ordinantes. Factum est autem
vt vnus e diacombus cumen incesti diceret
commisisse. Erat enim vicin9 filie satrape. que
perdita virginitate partum edens periclita-
batur. Interrogata a parẽtibus. virum san
ctum eufrosinum diaconem impetebat. Qui
tentus a parentib9 puelle vrgebatur subire
vindictam. Quod audientes apostoli. vene-
runt ad parentes puelle. Quos illi videntes
clamare ceperunt/et diaconum huius cumi
nis accusare. Apostoli autem dixerunt. quã
do natus est puer? Respondẽrũt. hodie hora
prima. At illi producite huc infantem. et
diaconem quem accusatis huc adducite. Cũ
q̃ in presenti essent dicunt ad infantẽ. In no
mine dñi nri ihesu christi loquere et dic si iste
diaconus presumpsit hanc iniquitatem. In
fans absolutissimo sermone respondit. Dic
diaconus vir sanctus et castus est/et nunq̃
carnem suam maculauit. Insistebant paren
tes vt de persona incesti interrogarent. Qui
dixerunt. nos innocentes absoluere decet. no
centes prodere non decet. Post hoc euenit
vt due tigrides ferocissime que in singulis fo
ueis erant incluse aufugerent. & quicquid in
uenire poterant deuorarent Tunc omnis po
pulus confugit ad apostolos dei. Qui inuo-
cantes nomen dñi ihesu iusserunt vt seque
rentur eos ad domum in qua manebant. et p
triduum ibi manserunt. et conuocantes om-
nem populum dixerunt Ecce fere audito no
mine christi in agnos conuerse sunt/et hoies
ad imaginem dei facti i stolidit̃ate tanta pdu
rant vt creatorem suum non intelligãt. Vt
autem sciatis quia ipse est verus deus. erunt
vobis in testimonium tigrides iste/que in no
mine eius mansuefacte. in medio vestru con-
uersabantur. Vespere autem facto in nostrã
cellam reuertentes manebunt. Nos autem
oportet alia loca peragrare et predicare no
men dñi. Circuierunt igitur duodecim
perfidis prouincias in quibus multa egerũt
et multa passi sunt per annos tredecim Magi
autem supra memorati facientes scelera per
ciuitates & dicentes se esse ex genere deorum
semper a facie apostolorum fugientes tandiu
erant in quacunq̃ ciuitate. donec agnoscerẽt
apostolos aduenire. Apostoli autem vbicũq̃
veniebant detegebant facta eorum/et doctu
nam a diabolo inuentam.

De passione eorundem. Ca. lxxxij.

c OM MOTEM ingressi in ciui-
tatem suam mãsissent apud discipu
lum suum nomine Sennem eiusdem
ciuitatis virum/septuaginta templorum pon
tifices qui in vrbe erãt et a magis premoniti
fuerant. circa horam primam venerunt cum
innumerabili populo clamantes ad sennem.
Produc ad nos inimicos deorum nostrorũ
cum quibus si non sacrificaueris dijs nostris
incendemus te et domum tuã cum ipsis. Igi
tur tenentur apostoli/& ducũtur ad templũ
solis. Ingredientibus illis templum ceperũt

dæmones clamare per energuminos. Quid nobis et vobis apostoli dei viui. In ingressu vestro flammis exurimur. Stabat autem in vna ede templi ab oriente quadriga equorũ fusilis ex auro/ in qua radiatus sol eque ex auro fusili consistebat. In alia ede luna fusilis ex argento habens quadrigam bonum fusilem similiter ex argẽto. Ceperunt ergo põtifices cum populo vim facere apostolis dei/ ut adorarent eos mibi. et illi duo magi q̃ hãc violentiam excitarunt. Tunc ait iudas ad symonem. Video dominum iesum vocantẽ nos Cui symon. diu est qõ intueor dominũ mei aspectum in medio angelorum/ dixitq; mihi angelus dominũ cum orarem. faciam vos egredi de templo/ & templum ruere sup eos. & dixi Nequaquam fiat hoc domine. fortasse erunt aliqui ex his qui conuertantur ad te. Cumq; hec secum hebraico sermone loquerentur apparuit eis angelus dominũ dicẽs. Confortamini et vnum de duobus eligite. aut repentinum istorum interitũ/ aut ad palmam martirij cum fiducia properate. qui respondẽrũt. Oranda est misericordia domi vt et istis propitietur & nos adiuuet/ vt possimus pertingere ad coronam. Hoc soli apostoli videntes et audientes compellebãtur a pontifice9 adorare simulacra solis et lune. Facto autẽ silentio dixerunt audite omnes & videte solẽ et lunam. scimus p̃cepto creatoris subiectos esse/ et in firmamento consistentes. non sine iniuria sua templis includuntur / qui in celo omni seculo patere noscuntur. Et vt sciatis eorum simulacra nõ sole neq; luna sed demonijs esse plena. precipio ego symon demoni q̃ in solis simulacro latet/ et frater me9 iudas ei qui in simulacro lune nos ludificat ut egrediãtur ex eis/ et ipsi ea comminuant. Et cũ hec dixisset visi sunt ab omni populo duo ethiopes nigri/ nudi/ horribili vultu egredi et cõfungentes ea vlulãdo diras voces emittentes abscedunt. Irruentes q; pontifices ĩ apostolos interfecerunt eos. Dennes quoq; passus est cum eis hospes eorum. quia et ipse sacrificare volis contempsit. In ipa autem hora cum nimia esset celi serenitas / fulgura nimia extiterũt/ ita vt truphauam templum scinderetur a summo tecti fastigio. vsq; ad p fundius fundamẽtum. Duo aũt magi supradicti ictu coruscationis adusti ĩ carbones vi sunt Post menses autem tres misit rex & cõ

fiscauit omnes pontifices / corpora vero apostolorum cum ingenti honore transtulit in ciuitatem suam. In qua construxit basilicã admiratione digna/ cuius structura p gradus habet pedes octies. lxxx. In altum aũt. cxx. Hec gesta. craton discipulus apostolorum eorundem scilicet symonis et iude scripsit in libris. x. quos affricanus historiograph9 in latinam linguam transtulit ex quibus hec pauca excerpta sunt.

De sancto Bartholomeo et de Nscaroth. Theodorus. Capitulum lxxxiij.

b ENTOS autem bartholomeus vt legitur in gestis eius antiquioribus/ licaonie verbum dominĩ predicauit. de hinc inde/ ad vltimum in albano ariemie maioris vrbe. postquam multa & itolerabilia tormenta subijt decoriatus ab impijs in modum follis postmodum capite plexus est. Ex gestis eius Nã cũ aliquãdo ingressus fuisset templum in quo erat ydolũ ascaroth quasi peregrinus ibi manere cepit. In hoc autẽ ydolo talis erat demon. qui hominnes deum verum non colentes ita ludificaret. vt faceret in eis dolores et infirmitates damna et pericula. et dans responsa vt ei sacrificarent / dum ab eorum lesione cessabat curasse putabatur. Apostolo autem ibi manente. nulla responsa dabat/ nec illi poterat ex his quos leserat subuenire. Cumq; iam impletum esset languentibus templum et quotidie sacrificantibus nullum daret responsum prexerunt in aliam ciuitatem vbi et aliud demonium colebatur/ cui nomen beruth. et illic sacrificantes inquirebant cur deus eorum ascaroth non daret eis responsa Quib9 respõdit beruth. Deus vester sic captiuus et religatus/ cathenis igneis structus tenetur. vt nec suspirare audeat /nec loqui ex illa hora qua apostolus dei bartholomeus illic ingress9 est Et quis est inquiunt iste bartholome9 & Respondit Amicus est omnipotentis dei/ et ideo venit huc ut omnia numina que colunt ydoli euacuet. Dicunt illi Dic nobis signa quibus eum inuenire possim9 inter tot milia hominũ Qui respondit. capilli nigri & cuspi / caro cãdida oculi grandes/ barba prolixa/ nares eq̃les/ et directe aures cune capitis coopartes/ statura equalis Induitur autem pallio albo

per singulos angulos gemmas purpureas/vi
gnti ꝛ sex anñ sunt ꝙ nunquam vestimenta
eius sordidata sunt nunquam veteraſcunt si
militer nec sandalia. Centies flexis genibus
per diem/centies per noctem orat dominum.
Vox eius quasi tuba vehemens est. ambulãt
cum eo angeli dei qui non permittunt eum fa
tigari nec esurire. Semper eodem vultu eodẽ
animo perseverat. Omñ hora hylarus et leꝰ
permanet. omnia prouidet. omnia nouit/om
nium gentium linguã et loquitur et intelligit
Ecce etiam hoc quod interrogatis / et quod
ego do responsum de eo iã nouit. Angeli enī
dei famulantur ei ꝛ ipsi nunciant. Et cum ce
perutis eum querere si vult ostendet se vobis
si non vult/non poteritis eum videre. Rogo
autem vos vt dum mueneritis eum / rogetis
eum vt huc non veniat ne hoc mihi faciãt an
geli qui cum eo sunt quod fecerunt collega
meo ascaroth. His dictis conticuit. Reuer
tentes autem ceperunt circuire omnium pere
grinorum vultus et habitus/ per duos dies
nec inuenerunt eum.

De quibusdam signis et confessione demõis
Capitulum. lxxxiiij.

ACTUM est autem ut quidam
f demonio plenus clamaret. Aposto
le dei bartholomee incendunt me
orationes tue. Cui apostolꝰ ait. Obmutesce
et exi ab eo. Et statim liberatus est homo.
Quod audiens polimius rex prouincie / cum
haberet filiam lunaticam rogauit eum ꝓ nun
cium vt similiter curaꝛ eam. Qui cũ venissꝫ
illuc videns eam cathenis ligatam. eo ꝙ om
nes quos poterat morsu attrectabat et cede
bat/iussit eam solui. Dicũt ei ministru Et qs
audet manum mittere ad eam. ait apostolus
Jam ego vinctum teneo inimicum qui ī ipsa
erat/ꝛ vos eam timetis adhuc. ite soluite eã
Quod cũ fecissent nõ potuit eam vltra vexa
dem. Tunc rex onerauit camelos auro et
argento. gemmis et vestibus ꝛ cepit quere
re apostolum sed penitus non inuenit. Cum
autem transisset nox et aurora inciperet. ap
paruit apostolus solus cum rege in cubiculo
eius ꝛ ait. Vt quid quesisti me tota die cum
munerib9 ? Ego nihil terrenum nihil carnale
requiro. sed filius dei qui dignatus est homo
nasci de virgine misit nos discipulos suos/ī om
nes prouincias/ vt expellam9 ministros dya
boli qui per templa in statuis habitant. et ho
mines qui eos colunt de potestate eiꝰ aufera
mus qui victus est. Inde est ꝙ templum ve
strum ingressus demonẽ qui in ydolo vestro
dabat responsa. ab angelis eius qui me misit
religatum teneo. facit enim arte sua homines
egrotare/ꝛ suadet eos ydolis credere. ꝛ cum
ea adorauerint cessat eos ledere. Et si vis ꝓ
bare ut ita sit/iubeo illi ꝛ ingredietur statuã
suam/et faciam eum hec cõfiteri. ait rex. Cra
stina die hora diei prima parati erunt ponti
fices sacrificare ei/ et ego ibi superueniam vt
videam hoc factum mirabile. Altera autẽ die
sacrificantibus eis hora prima. cepit clamare
demon. Cessate misere sacrificare mihi ne pe
iora ꝙ ego patiamini. quia cathenis igneis
religatus sum ab angelis iesu crucifixi/quem iu
dei crucifixerunt putantes eum a morte dei
neri. Ipe autem mortem captiuauit. ꝛ prin
cipem nostrum mortis/vinculis igneis vinxit
et tercia die victor dyaboli ꝛ mortis resurre
xit/ꝛ dedit signum crucis sue apostolis. quos
per vniuersas seculi partes misit ex quibus
vnus est hic qui me vinctum tenꝫ Peto vos
vt rogetis eum ꝓ me/vt dimittat me ire ad
aliam prouinciam. Cui apostolus. confitere
inquit quis istos ledat. qui egrotationes va
rias patiuntur. at ille. Princeps noster dya
bolus mittit nos ad homines vt eos ledamus
primo quidem carnes eorum. quia in animas
potestatem non habemus. misi sacrificauerint
At vbi pro salute corpus sui nobis sacrifi
cauerint cessamus eis nocere. et per hoc vide
mur eos curare et colimur quasi dij.

De confractione ydoli et effigie demonis.
Capitulum. lxxxv.

HIC AIT apostolus ad ple
t bem. Ecce quem vt deum vos cu
rare putabatis. Audite ergo nunc
verum deum creatorem vestrum qui habitat
in celis. Et si vultis vt orẽ pro vobis ꝛ om
nes hi sanitatem recipiãt depone ydolũ hoc
et confringite/ꝛ tunc templum hoc xpi noie
cõsecrabo. vosq; omnes in eo xpi baptismate
consecrabo. Tunc iussu regis omnis populꝰ
misit funes ꝛ trocleas ad simulacrum/nec po
tuerunt euertere. Et ait apostolus. soluite
vincula eius. Quod cum fecissent dixit ad de
monem qui in eo erat. Si vis vt non faciam
te in abyssum mitti. exi de isto simulacro et

confringe illud/ ⁊ vade in terrã desertã vbi/
nec auis volat·nec arator arat/nec vox hoīs
resonat·Ht ille statim egrediēs cōminuit oia
genera ydolo⁊·nec solū illud maius ydolū/ ſ
etiam minora vbicunq; p ornatu templi erāt
posita figillatim minutauit·ita vt omnē pictu
ram deleret· Tunc omnes vna voce clamaue=
runt/vnus deus omnipotēs quē p̄dicat apo
stolus· Tunc apls expandēs manꝰ ad dñm/
orauit p̄ saluatione totiꝰ populi· Et cū om=
nes respōdissent amen / apparuit angelus dñi
splendidus vt sol habens alas· et p quatuor
angulos templi circūuolans/ digito suo ī qua
dratis saxis exculpsit signū crucis et ait. Hec
dicit dñs qui misit me·sicut vos omnes ab in
firmitate vestra mūdaui/ita ⁊ templū hoc ab
omni sorde mūdaui/et ab immūdo habitato=
re eius· quē iussit apls dei ire in desertū locū·
Sed prius ostēdam vobis illū/ quē videntes
nolite expauescere· sed quale signū in his sax
is exculpsi/tale vos in frōtibus vestris signū
facte digito vestro·⁊ omnia mala a vobis fu
gient· Tunc ostēdit eis ingentē ethiopem mi
guorem fuligine/facie acuta/plixa barba cu
nes vsq; ad pedes/oculis igneis sicut ferrum
ignitū scintillas emicantibus·ex ore eius et ex
naubus egrediebatur flāma sulphurea·penna
rum eque habebat alas spineas sicut strux/ et
erat vinctus a tergo manibus cathenis igneis
structus·et dixit ei angelus·Quōz audisti vo
cem apli et omniū pollutionum genera de isto
templo emundasti/sm p̄missum apli soluam
te vt vadas vbi cōuersatio nulla hominū esse
potest·et sis ibi vsq; ad diem iudicij· Et cum
exoluisset eum ille vllulatum teterume vocis
emittens/euolauit ⁊ nusq; comparuit· Ange
lus aūt dñi cunctis videntibꝰ ad celū euolauit
Tunc rex polimiꝰ ⁊ cum vxore sua et filijs et
exercitu et populo regni sui credens bapti sa=
tus est·et depposito dyademate ⁊ purpura ce=
pit non deserere apostolum·

De passione apostoli ⁊ turpi morte hostiū
et miraculo lampadis. Capitulū·lxxxvi

NTERIM colligētes se omnes templo
rū pontifices abierunt ad astragem regez fra=
trem eius et dixerunt· Frater tuus disapuiꝰ
factus est hominis magi· qui templa nostra si
bi vendicat·et deos cōfingit· Tunc rex indi
gnatꝰ misit cū eis mille viros armatos vt apo
stolum vinctum ad eum p̄ducerent· Qō cū se
dissent ait ad illum· Tu es qui euertisti fratrē
meum·Respondit apls· Non euerti eum sed
conuerti·Cui rex· Sicut fecisti fratrem me
um relinquere deum suum et credere tuum·
sic ⁊ ego faciam tibi Dicit ei apostolus·Ego
deum quem colebat frater tuꝰ religatū ostē
di ei/et ipsum feci frangere simulacrum suū·
si potueris hoc facere deo meo/poteris me ad
sacrificandum vocare·Si autem nihil po=
teris facere deo meo ego omnes deos tuos cō
minuam/et tu crede deo meo· Hec cum dice
ret nunciatum est regi p̄ deus eius cecidisset
nomine waldach·⁊ minutatim abisset Tunc
iussit rex purpureā vestem qua erat indutus
et fecit fustibus cedi apostolum· Cesum aūt
iussit in modum follis excoriari ac demum de
collari·Dementes autem fidelium populi in=
numerabiles·abstulerunt cum immis ⁊ omni
gloua corpus eius/ et construxerūt basilicā
mire magnitudinis ī qua illud posuerūt·xxx
autem die depositionis eius·arreptus est a=
strages a demone /et venit ad templum eius
omnes q; pontifices pleni demonio· Et passi
sunt ibi cōfitentes apostolatū eius·et sic mor
tui sunt·multiq; infidelium baptisati conuersi
sunt Oniuerso autem clero et populo accla
mante polimius rex ordinatus est episcopus
Qui et cepit in nomine apostoli signa facere
et cum viginti annis episcopatum tenuisset·
migrauit ad dominum· Post multos autem
annos corpus apostoli delatum est inde ad li=
paum que est vna ex nouē insulis sicilie q;
eloias siue vulcanias antiqui vocauerunt eo
q; sicut ethnas sicilie mons/sic et iste subter=
raneo igni et flammarum ppetuis globis ex
estuare videntur· Postmodum translatum
est beneuentum·vbi ⁊ multis miraculis refulsit·Quadam autem die cum mulier quedam
attulisset vas fictile plenū oleo·petens vt ex
eo mitteretur ī lampadem que ardebat iuxta
corpus apostoli·sumētes ministri inclinabāt
vas illud vt ex eo in lampadem mitterent ⁊
penitus nil exibat de vase·Aspicientes aūt ⁊
digitos suos mittentes in uas videbant et pal
pabant illud plenum esse liquato oleo·et tñ
cum inclinarent super lampadem nil decurre=
bat ex eo Quidam vero ex eis·ait Puto nō
est acceptum beato bartholomeo de hoc oleo
in suam lampadem fundi·euacuetur in aliud
uas· Inclinatum autē in aliud vas sub omni
celeritate vt olei liquati mos est euacuatum
est vas/de q̄ sup lampadē exire nil valebat·

De translatione sacu corpous et theodoro eius sculptore. Theodorus. Capitulum·lxxxvij·

POST obitum itaq; magn9 dei p̃ dicato: apparuit miraculis ꝓitos muitans ad fidem· sed bestialem mẽ tem et inhumanum co: mi erat quod compe sceret · Insaniunt itaq; contra illud sacrum corpus·ꝯ proijciunt in pelagus ipsam qua te gebatur lapideam arcam/ vt in profundum dimersa vlterius non compareret · Sed ob miraculum et opus magnificum · mota est impetu ipsa arca de regione armenie cũ qua tuo: aliorum martirum arcis/ que simiit dñi signa oparentur in mare cũ ea ꝓiecte fuerãt et per tantum spacium maris quatuo: his p̃ cedentibus/ et quodammodo obsequentibus venerunt in vlteriores partes sicilie in insulã que lipparis vocatur·facta reuelatione ad sã ctum agatõem qui illic erat hostiensis episco pus·Post hec quasi quosdam ministros suos alium martirem/hic aliũ vero illic relinquẽs apostol9 retrorsum papirum quidem reliqt in mila ciuitate sicilie· lucianum destinauit me sinam Reliquos duos calabrudem direxit gre gorium scz i ciuitate columna acacij in chale ut vnusquisq; eo:um in vnaquaq; ciuitate p tect:o: esset habitato:um/ qui etiã vsq; hodie splendent suffragijs suis· Ipse interea prose c9 ad ciuitatem ad quam celitus vocabatur p̃clare susceptus est/cum multis luminaribus ordinibus ꝯ armis·Decetero autem dum p̃ uentum esset ad vrbem non progrediebatur arca sed stabat immobilis · Deinde ad litus tracta ꝯ super duas castas vitulas assumpta reposita est vbi sacrum eius templum proti nus locatum est·Mons autem vulcanus qui pene contiguus erat insule/ꝯ nocuus his qui circũquaq; morabãtur tunc recessu inuisibili motus est/quasi stadijs septem circa mare su spensus·ita ut vsq; hodie appareat videntib9 quasi figuratio tract9 fugientis·Porro mul ta mira circa eos hactenus operatur deus ·

Huc vsq; theodorus· Actor· Hic theodorus sacerdos fuit apud cõstantinopoli temporibus adriani et leonis romanor̃ pon tificum· qui fidei constantia et scientie gratia signo:um quoq; virtutibus pollens·duorum imperialium et insignium cenobiorũ· studijs scz sacciodiorum abbas constitutus est·Hic semper in apostolice sedis cõmunione p̃sistẽs hereticorum nenias ꝯ imperatorum verbã etiam tormentis affectus/mentis virtute re= pressit·Nec non ꝯ spiritus sancti gratia ple nus opuscula non nulla composuit inter que et sermonem de beato bartholomeo apostolo satis vtilem/ translationem corpous eius de armenia inde prouincia in lipparim insulam contimentem·Quem anastasius sedis apos tolice bibliotecarius de greco transtulit· Qua liter autem idem sacrum corpus de eadem in sula lipparitana postea transfectum sit·cũ ibi dem usq; ad annum dominice·ccc· viij· ab incar natiõe domini fuerit·postea suo loco dicendũ est·Nunc ad reliquos apl̃os transeam9·

De vita sancti Philippi apostoli· Ex ge= stis eius· Capitulum·lxxxviij·

NITIDUS philipp9 post ascẽ= sionem domini per annos·xx· istan ter predicauit per satiam euangeli um·Vbi cum tentus esset a gentib9 et duct9 ad statuam martis compelleretur ad sacrifi candũ·exijt desubtus basim in qua statua illa stabat ingens draco/et percussit filium ponti fids qui ministrabat ignem sacrificij·Percus sit etiam duos tribunos qui preerant pumde cuius officiales tenebãt in vinculis apostolũ· De flatu autem dracõis omnes morbidi ve hementer egrotare ceperunt·Tunc dixit a= postolus omnibus·Audite consilium meum et recuperabitis sanitatem·mortui quoq; re susitabuntur/et draco fugabitur·Dicũt illi omnes·Dic nobis quid faciemus Quib9 ille Deijcite martem hunc/ꝯ loco eius crucẽ dñi nostri iesu christi affigite eã q; adorate·Tũc illi qui crucibabantur clamare ceperunt·Re= cuperetur in nobis virtus et deijciemus mar tem hunc · Facto itaq; silentio apostolus in nomine iesu xp̃i draconem fugauit· itaq; fe= stinantissime exiens vltra nusquam compuit Tres quoq; p̃dictos mortuos suscitauit ·om nem turbam flatu dracomis morbidatam sa= nitati restituit·ita vt omnes qui prius p̃seq̃ bantur eum penitentiam agentes ·deum hũc estimantes adorarent·Ipse autem per vnũ annum iugiter docuit eos ea que de xp̃o sunt et multa milia hominum credentes baptisati sunt Ordinatis autem clericis et episcopis ꝯ multis ecclesijs instructis·ipse per relationem ad asyam reuersus ierapolim commoratus heresim malignam hebionitarum extinxit·

Erant quoq; due eius filie sacratissime/p q̃s deus virginum lucrat9 est multitudinẽ. Ante septem vero dies obitus sui exhortat9 est clerum ⁊ omnẽ populũ. p̃dicens vite sue terminum. Annoꝝ aũt. lxxxvij. prexit ad dominũ et in ea ciuitate corpus eius positum est.

De sancto Barnaba apostolo Ex gestis eius. Capitulum lxxxix.

IOSEPH vero barnabas genere cipruus. qui vnus ex. lxxij. xp̃i discipulis erat/sanctũ nuper pauluꝫ conuersum apprehenderat. et ducens ad apostolos narrauerat eis quomõ conuersus fuerat. Tantamq; gratiã habuit q̃ a spiritu sancto electus apls cum beato paulo gentib9 p̃dicauit/⁊ multa miracula fecit. Cum esset autem barnabas in ycomio ciuitate/visio apparuit iohanni discipulo. ⁊ cõsobrino eius. Apparuit enim vir splendidus dicens. Cõstans esto iohannes/quia ammodo nõ iohes sed excelsus vocaberis. Quod cum euigilãs sancto barnabe indicasset/respondit ei. Caue diligenter ne quod vidisti alicui dicas. nam et mihi simliter hac nocte dñs apparuit dicens. Cõstans esto barnaba. quia eterna p̃mia p̃pies eo q̃ gentem tuã reliquisti. ⁊ animã tuã pro meo nomine tradidisti. Cũ ergo sanct9 paulus barnabe dixisset respondit. fiat volũtas dei. Nũc aũt cyprum vado. et ibi vitam finiẽs te amplius non videbo. tamẽ ora p̃ me ad dominũ vt ei placeat ministeriũ meum. Et cũ flẽs ad pedes eius se volueret/cõpatiens ei paul9 dixit. noli flere frater quia sic est voluntas dei. nam et mihi apparuit hac nocte dñs dicens. Ne phibeas barnabam ire cyprũ. quia multos ibi illuminabit et martirium ibi cõsummabit. Et cum sic ab inuicez discessissent. barnabas ⁊ iohannes discipulus ei9 ꝑgerantes cyprum/multos in itinere cõuerterunt. Secum aũt ferens euangeliũ sancti mathei/sup egros illud ponebat ⁊ cõtinuo sanabant. De cypro aũt exeuntes inuenerũt bauen maleficũ/ quẽ sanctus paulus dudũ ad tempus lumine priuauerat. sed p̃cibus sergij pauli proconsulis sanauerat/et ab eo prohibiti intrare paphũ venerunt ad locum ubi gentiles viu ⁊ femie nudi curzendo ludebãt. Oñ indignat9 sanct9 barnabas maledixit templum ⁊ statim pars templi cecidit et occidit pluumos paganorũ Cum ergo inde exissent. ⁊ i salamina multos predicando conuerterent. compreẽs hoc baruen. seditiõem excitauit/et comp̃hensum multisq; afflictum iniurijs q̃rebant trahere iudicio ciuitatis. Cognito autem q̃ eusebi9 vir magnus et p̃potens de genere Neronis impatoris illuc aduenerat. timuerunt ne eum eripet de manib9 eorum et ligantes funem in collo eius. nocte dilaceratum penis. a synogoga in yppodromum p̃traxerunt/et demde fouis portam. ⁊ ibi circundãtes eum crudeliter cõbusserunt Impij aũt iudei nec sic satiati de nece eius tulerunt ossa eius. ⁊ in scamno plumbeo recludentes in mare p̃cipitare volebant. Interim iohannes discipulus eius cum duobus alijs nocte rapuerunt ea. et sepelierunt in q̃dam cupta ⁊ ibi latuerunt vsq; ad tempora Zenonis impatoris ⁊ gelasij pape scz vsq; ad annũ dñi. d. ⁊ tunc ipo reuelãte repta sunt

De sancto Luca euangelista. Jeronim9 de illustribus viris. Capitulum. xc.

LOCAS vero medicus anthiocẽsis/vt eius scripta indicant greci sermonis non ignarus fuit. qui sectator pauli apostoli et omnis ei9 peregrinationis comes scripsit euãgelium. De q̃ idem apostolus. Misimus inquit cum illo fratrem cuius laus est in euangelio per omnes ecclesias Ad colosenses. salutat vos lucas medicus carissimus. Et ad thimotheum. Lucas est mecum sol9. Aliud quoq; edidit volumẽ egregium qđ titulo apostolicarum actionũ p̃notatur Cuius hystoria vsq; ad biennium rome commorantis pauli pertinet. id est vsq; ad quartum Neronis annũ. ex quo intelligimus in eadem vrbe libr̃ esse compositum. Igitur periodos pauli et tecle ⁊ totam baptisati leonis fabulam inter scripturas apocryphas computemus. Quale enĩ est vt individuus comes apostoli inter ceteras ei9 res hoc solum ignorauerit. Quidã suspicantur quodcunq; in epistolis suis dicat iuxta euangelium meum de luce significare volumne. et

lucam nō solum ab apostolo paulo didicisse
euāgelium qui cum dño in carne non fuerat
sed a ceteris aplis. Quod ipe quoq; in pun
cipio voluminis sui declarat dicēs. Sicut tra
diderunt nobis qui a principio ipi viderunt
et ministri fuerunt sermonis. Igitur euange
lium sicut audierat scripsit. acta apostolorū
sicut ipe viderat composuit. Ex prologo i
euangelium eius. Lucas paulū secutus. usq;
ad confessionem eius seruiuit dño sine cumu
ne. Nam neq; uxorem unq; habens neq; fili
os. lxxiiij. annor obijt in bithinia plenus spū
sancto Qui cum iam scripta essent euangelia
p matheum quidem in iudea. p marcū autem
in ytalia sancto instigante spiritu in achaie p
tibus hoc euangelium scripsit. significās etiā
ipe in principio ante alia esse descripta. Je
rommus ubi supra. Sepultus est aūt con
stantinopoli. ad quā urbem. xx. anno constā
tij ossa eius cū reliquijs sancti andree aposto
li translata sunt.

De ceteris apostolor discipulis. Actor. Capitulum. xci.

f IERONY et multi sanctorū
apostolor discipuli viri egregij. q̄
rum gesta ad plenum non reperi
sed ex martirologio breuiter collegi. Nam
iij. kal. maij celebratur apud paphū natale
sancti tytici uyacōi. discipuli beati pauli. cuius
in epl̄is suis meminit pnuncians eū fratrē ca
ussimū ac cōseruū suū fore in dño. Itē pri
die nonas maij antyochie sācti euodij episco
pi. Qui ut beatus Ignatius scribit pmus ibidē
episcopus ab aplis ordinatus est. hic quoq;
glorioso martirio apud eādem urbem vitam
finiuit. Item. v. kalñ. iulij apud galadam
beati crescentis discipuli sancti pauli apostoli
qui in gallias transitum faciens. verbo p̄dica
tionis multos ad fidem conuertit. Rediens
vero ad gentem cui specialit episcopus fuerat
datus. galathas usq; ad beatū finem vite sue
in ope dñi confortauit Item. iij. nous iulij
apud macedoniā beati Silee apli. Qui cum
esset unus de primis fratribus et apostolis
ad ecclesias gētium estimatus predicationis
officium gratia dñi plenus instanter consum
mauit. et in passionibus suis xp̄m glorificās
postmodum requieuit. Item pridie nonas
augusti natale beati aristarchi discipuli pauli
apli. Item kalñ. septembus apud capuam
via aquaria sancti pusi martiris q̄ fuit unus
de antiquis xp̄i discipulis. Item xij. kalen.
iulij rome depositio sancti nouati fratris thi
mothei presbiteri qui ab aplis in fide eruditi
sunt. Hor sorores fuerunt beata potentiana
et praxedis sacre virgines xp̄i. Hec de aplis
et eor discipulis dicta sufficiunt. nunc aūt de
beatis mulieribus martha scz et Maria q̄ et
ipe xp̄i discipule et apl̄or contubernales fue
runt. hystoriam ex gestis earum collectam
ab inicio prosequamur.

De vita sancte marthe. Ex gestis eius. Capitulum. xcij.

b ERTA igit martha genere no
bilis. orta pago ierosolimitano op
pido bethanico fuit. cuius ultimi fue
re maria et lazarus. Hec ab infantia dñi val
de dilexit. hebraicis apicibus docta. legis pre
ceptis subdita. corpore venusta. facie decora
eloquijs luculenta muliebribus opibus con
uenienter erudita. int̄ omnes matronas pijs
moribus excellens. caritate redundans. ca
stitate pollens. virules contactus omnio vita
bat. Nusq; legit̄ hanc aut virū habuisse aut
hominis contubernium subisse quāuis pat eius
syrie et maritime multar q̄ orarum extitisset
egregius. qui post discipulor. dominicor dis
persionem athenensium ciuiū p̄dicator fuit fi
delissimus. Hec aūt cum p̄fato fratre et sore
re tua oppida. Magdalum scz et bethaniam
utrunq; et ierosolimitane urbis ptem. iure
hereditatis materne possidebat. et pr ecunctis
parentibus dñm habebat. quor sensu et pro
bitate abundantior et potentior erat. gazis
opimis referta. Hñ militibus et familijs suis
stipendia larga manu distribuebat. Conuiua
famosa. in administratione dapū valde peruta
quoniā ut sacra asserunt euangelia ubicunq;
muitatus ad conuiuia esset dominus. et illa i
teresset. martha ministrabat ex more omniū
sedula hospitatrix pissima. omnis tam dome
sticus q̄ aliengena supueniens ad domum
eius. quicquid petebat accipiebat. Unde con
tigit ut ipsum dominum hec agendo diligere
ceperit. et illum hospitio susceperit. Ipe vero
qui verus amator imo omnium verus amor
est. eam intantum dilexit ut magis in eius do
mum q̄ alibi declinaret. impleta prophetia q̄

dicit· Quasi colonus venturus es in terra et quasi viator declinans ad manendum· O ve re felix que tantum hospitem habere meruit· et pane illū dbauit· Magnū hospitē suscepit· q̄ angelor̄ ⁊ hominū est susceptor ⁊ pastor· Illum pauit qui omnes creaturas pasc̄t· illum magnum regem et dn̄m/qui solo palmo omnia cōcludit/quē multi reges et pphete voluerunt videre ⁊ non viderūt/ipm hospitio suscepit et pauit· Res gratiosa et laude digna Suscepto dn̄o vnaquaq̄ duarū soror̄/martha sc̄z et maria ppriū sibi ministeriū agendū̄ q̄ magis deo placeret elegit· Maria sedēs secus pedes dn̄i audiebat v̄ba ei9· q̄si pasci q̄ pascere malēs· Marta aūt satagebat circa frequēs ministeriū dnor̄· Ideoq̄ q̄ talē ac tā tū hospitē domo suscepat cura cū sūma studuit illi seruire· lare mūdare· accubit9 ornare/dapa p̄parare· Bz videbat̄ ei q̄ tota etiā dom9 familia sufficere nō posset illi tāto heroi ad seruiendum · nisi ei9 soror ad domesticā curā supplendā ei subueniret· Volebat enī vt vniuersaliter omis cōdio dom9 dapes p̄pararet· ideo circo stetit añ dn̄m stupefacta/ ⁊ ei sup hac re coquerēs ait· Dñe nō est tibi cure q̄ soror mea reliq̄t me solam mīstrare · dic ergo illi vt me adiuuet· At ipe q̄ nō est pson̄ acceptor diuersor̄ seruientiū diuersa sibi oblata seruicia amat ⁊ recipit· sic vn9 officiū laudat vt alteru9 nō vituperet· Ab hinc ex more saluator ī diuersorio beate marthe sibi gratū suscepit hospitiū· quāta remuneratō p hospitalitatis beneficio hilari aīo cuiq̄ pauperib9 ⁊ indigētib9 mīsteriāti/apud deū reposita sit· ex huius sancte mulieris hospitalitate cōprbaī· Nā p amicicā hospitalitatis beate marthe suscitauit dominus lazarum fratrem eius a morte· Diligebat enī inquit euangelista dominus hiesus martham et mariam sororem eius et lazarum· quem scilicet lazarum suscitauit ad preces sororum·

De vita sancte marie Magdalene· Ex gestis eius· Capitulum·lxxxxiij·

MARIA ipsa est ilp la mulier que a magdalo castro nūcupata est magdalena· Quam non solum sui germinis dignitas/verum etiam patrimonij iura/parentumq̄ successus splendidam reddiderant · adeo q̄ duplicatus honor nominis excellentiam circunquaq̄ diffunderet

Sed quia rerum affluentiam interdum voluptas comes sequitur/adolescentiores vite tēpora lubricis disposuit regenda discursibus/ soluto pudicicie freno· Sed postmodum diuino afflata spiritu/mentis intuitum in sese reuerberans·ac pustime vite detrimenta non sustimens·vt comperit dominum et creatorem totius humanī generis in domum venisse hyemōis/qui nō venerat vocare iustos sed peccatores ad pēnitentiam/non ob suorum scelerum enormitatem de sui conditoris diffidens clementia preciosi accepto vngento ad ipm misericordie fontem cōcito properauit gradu· corruens ante clementie dominī vestigia· amaritudinem cordis per vberem lacrimarū exaggerans fōtem ·mox demq̄ compunctionis fletibus sui plasmatoris pedes cepit rigare· capillisq̄ sue deuotionis tergere· et indesinenter osculis vere humilitatis confouere· ac mundissimo sue dilectionis vngento pungere Que cū in tali deuotionis famulatu nō esset repudiata· sed poti9 misericorditer suscepta ausu familiaritatis confisa· etiam super sanctissimum domini caput p̄ciosum liquorem effudit odoris intantum vt tota dom9 ex odoris fragrantia more aromatum redoleret ·nichil ore depromens· sed per exteriores obsequij beneficia sue compunctionis flammam ac dilectionis feruorem intimans ac si ipsi loqueretur verbis dicens· O domine iesu benignissime tu qui omnia scis· et cordiū inspector es verus ·qui non vis mortem peccatoris /sed magis ut conuertatur et viuat· tuipse intelligis quid mei deposcūt gemitus quid lacume ab mio erupte flagitent· quid meus amarus exoret singultus ·Peccatrix sum immunda sum· omnium cuminum labe polluta Sed q̄a meam ab annis puoribus contaminaui vitam· ad te dominum meū qui es vita eterna confugio· vt male perditam restituas vitā· et me de faucibus baratu clementer eripias misericorditer liberes potenter abstrahas· q̄ solus laborem et dolorem consideras· Quid enim ex huiusmodi professione dilectionis cōsecuta sit· ipse dominus manifestat qui symōi indignanti cur ad se mulierem peccatricem p̄mitteret accedere· conuersus ad illam respondit inter cetera· Amen dico tibi quia dilexit multum dimissa sunt ei peccata multa · Que adepta clementiam domini ut lucas euangelista describit ilico post habitis omnibus ita

familiaus effecta est·vt ipm dominum non solum mente sed ⁊ corpore sequeretur·de p prijs facultatibus· vtpote valde locuples ui dum et vestitum ei ministrans·implens bifa rie domini preceptum dicentis·Qui mhi mi nistrat me sequatur·

De dispersione earum cum quibusdam discipulis· Ex gestis sancte Marthe·
Capitulum·xciiij·

DENIQUE sanctissima martha precordialiter audita·et percepta sententia domini dicentis· Omnis qui reliquerit patrem et matrem ⁊ cetera· omnes facultates suas tupertita partitione diuisit·Primam sororu sue maue magdalene dedit·ex qua ipa domino et apostolis eius vi dum et vestitum illis annexa prebuit·Secũ dam partem fratu suo lazaro dedit·Terdã vero partem sibi retinuit ad subsidium suum de qua saluatorem et eius discipulos dum ad eam diuerterent pascebat· Quicquid vero residui fuit post chusti ascensionem ad celos dum multitudmis credentium erat cor vnum et anima vna·⁊ nemo dicebat sibi aliquid p priuum·sed erant illis omnia communia/detu lit ad pedes apostolorum vt communi necessi tati proficeret·et sic efficitur martha discipu lorum condiscipula·Tunc crescente numero credentium· creuit aduersus eos persecutio iudeorum·intantum vt a finibus suis eos ex pellerent·et quosdam vt petrum ⁊ alios apo stolos custodie publice mancipatent·quosdã ut stephanum lapidauerunt·alios etiam sicut iacobum gladio premerũt·Quosdam vero ratibus impositos·arcẽtes a litore remis ab latis velis gubernacul' et huiusmodi nauticis armamentis et ommb9 copijs ⁊ subsidijs de solatos·pelagi fluctibus exposuerũt·Sed qs dira seuicia iudeorum a finb9 suis eliminauit hos diuina prouidentia melioub9 locis hono rauit·ditauit uillis castellis vrbibus·locuple tauit gazis opimis·Dotauit ecclesijs·quos et nunc ⁊ imperpetuum celestibus donat mã sionibus·et vnicuiq; prout diuina disposuit prouidentia propruus et speualis assignatus est locus·Siquidem arelatem deputauit tro phimo Narbonã paulo Tolosam ⁊ wasco nam saturnino Lemouicas maruali·San ctonas et aquitaniam eutropio Cenomãnũ ⁊ butamam Juliano Biturucas austregisilo Turonum cadano Lugdunum hyreneo· Desunctionem ferrudo· Nurasicam alij eu tropio Petragoucas frontom·Uellaicum georgio·Totam galliam dyomisio·Singul' itaq; regiomb9 singuli donati sunt a domino patrom·quas viuentes miraculis et virtuti bus ornauerunt· Exardescente igitur sicut premisimus iudeorum persecutione contra fi deles ab ipsis beata martha cum alijs chusto credentibus a propzijs finibus exterminata est·et facultatibus puuata·Quã sancto ma ximino vm scz ex lxxij·chusti discipulis cum sorore sua maria spiritus sanctus sociauit / vt qui eas olim baptisauerat ipse bone con uersationis exemplo ad regnum celorũ eas perduceret· Igitur nauim ingresse cum mul tis alijs·prspero cursu ad portũ marsilie perue nerunt·Tunc terrutorium aquense adeunt·⁊ ieiunijs ac predibus insistẽtes populum incre dulum miraculorum signis ac predicationi bus ad chusti fidem conuertunt· Dominus autem dedit sancte marthe super egros sanita tum gratiam·et diuine predicationis facun diam·Predicantibus ergo beato maximino et martha ⁊ maria maxima pars populorũ ad chustum est conuersa·:

Qualiter maria ducem marsilie conuertit ⁊ ei filium a domno impetrauit·
Capitulum·xcv·

EGREDIENTES na e uim villam ingressi sunt·Cunq; ne minem inuenissent qui eos hospitio reciperet in porticu fani gentis illius terre/la pidibus accubantes ieiunijs et orationibus insistentes pernoctauerunt·Mane facto con uenit illa generatio praua vt ydolis more so lito sacrificaret·Cui maria magdalena assur gens vultu placido/lingua disserta/verba sa lutis predicauit·et admirati sunt omnes pre illius specie/⁊ eloquẽtie dulcedine· Sequenti vero die quidam nobilissim9 aduenit cũ vxo re sua·qui vniuerse prouincie preerat·vt ibi dem sacrificaret sicut consueuerat·erat enim non modico dolore afflictus eo q; spe prolis diu desiderate frustraretur· Cui maria spiri tu sancto plena custum predicauit·ideoq; sa crificia dissuasit· Omnes igitur ad eam con fluebant·⁊ eam attentius audiebant· Jamq;

matrona prepotens compati cepit impie ac
p satellites suos et familiares iussit eis victu
alia erogari occulte. timebat enim viri sui se=
uiciam et gentium vicinarum perfidiam. Qua
dam vero nocte cum illa cum viro suo quie=
sceret/apparuit ei beata maria magdalena in
somnis/querens cum tantas diuitias possi=
ret cur sanctos dei fame/et siti fugore ⁊ nudi
tate perire permitteret? addidit et minas si
mariti suo suadere contemneret/vt in breui
sanctorum inopias curaret subleuare. Matro
na euigilans nequaquam viro suo ausa est vi
sionem indicare. Sequenti die iterato/eun=
dem visum aspexit quem secundo enucleare di
stulit. Tercio igitur noctis silentio apparuit
vtique fremens et irata/ vultu igneo ac si co
mus mecum retur tota. et ait. Dormis ne tyr
anne cum vipera tua coniuge. que verba mea
de christi pauperibus reficiendis et operibus
tibi postposuit euoluere. Immice crudis xpi
variis aborum potuum q generibus/ventus
tui referta ingluuie /sanctos dei permittis siti
ac fame perire. iacens in palacio pannis inuo
lut9 seruas. Vides eos desolatos et inhospites
ac preterus. nec in aliquo eis compateris Nō
sic inique non sic euades nec q tanutm eis di
stulisti benefacere in pune feres. His dictis
euanuit. Tunc euigilans matrona ingemuit
⁊ ab ymo pectore suspiria ducens/viro eadē
suspiranti ait. Domine vir vidisti ne sommū
quod mihi apparuit. Vidi inquit. vidi et nō
desino admirari quid inde faciemus? existimo
ait melius esse per suasionibus eius obtempe
rare q iram dei sui quem predicat incurrere
Itaq benefaciamus eis et rogemus mariam
magdalenam deum suum orare vt possim cō
querere. Acquieuit ergo vir vtili consilio mu=
lieris. sanctos dei precipiens hospitari. et omi
bus his necessaria erogari. et sic factum est.
Euoluto itaq breui tempore cognouit se ma
trona beate marie magdalene precibus con
cepisse et gauisi sunt vniuersi.

Qualiter idem dux Jerosolimam et loca
sancta visitauit. Capitulum. xcvi.

ONSEQUENTER autē
c vir itineri suo disponere cepit. vt
experiri posset si verum esset quod
beata maria magdalena de christo iesu domi
no predicauit. Qđ cum attenderz matrona

dixit ei. putas ne dñe mi sine me quoq p r o
asi. absit. te recedente recedam. te veniente
veniam. te quiescente quiescaz. Cui iussit vt
domi remanens curam possessionibus impen=
deret. addens etiam qa imbecillis esset et gra
uida de facili periculum maris incurrere posset
Econtra mulier anxia institit. ⁊ femineo mo
re nitens in fetitum pedibus illius prouoluta
cum lacumis tandem obtinuit. Dementes igi
tur ad mariam magdalenam terras ⁊ possessi=
siones suas eius tutele commiserunt. Maria
vero signa sancte crucis eoz humeris impositi
it. prouide / ne callidus ille temptator iter
quod ceperant posset diuertere. sufficienter il
los edocuit / q duce petro apostoloz principe
omnia que predixerat eis de domino iesu in
notidam cederent. Sicq illi pleusq et auro
⁊ argento ac vestimentorum mutatorijs one
rati/nauem ingressi sunt. et naute carbasa vē
tis exponunt. Orta vero in mari tempestate/
omnibus in angustia constitutis. Matrona
imbecillis et grauida tantum aggrauata est q
partus sui tempora explere/et inter dolores
ventus atq pressuras expirare coacta est.
Puerulus itaq palpitabat / et mammarum
matris solacia querens/lamentabiles vagitus
edebat. Prochdolor et natus est infans viuꝰ
⁊ matricida effectus. et eum mori conuenit.
cum qui alimenta vite tribuat nō sit. No hoc
etiam clamabant naute/procella seuiente/ ei=
ciatur corpus anteq mouamur. Nunquam
enim quassatio cessabit q diu intus fuerit. eo
q mare nihil in se sustinet quod mortuū sit.
Cunq vellent corpus eijcere. Parate inquit
peregrinus parate. ⁊ si nec matri adhuc tepi
de nec mihi parcere voluerutis/miseremini sal
tem pueruli vagientis. Inhumanū est enim
corpus seminiuum fluctibus injcere. et abso
num in tam tenero puerulo tam subitum ho=
micidium perpetrare. Sinite inquit modicum
⁊ sustinete. si forte mulier in angustijs in ex=
tasi posita possit adhuc respirare. ⁊ ecce non
procul a naui quidaz collis ei apparuit. quo
viso ait. Sinite paulisp naute. ⁊ accepto q̄n
tum voluerutis pecunie ponere /corpus cum
puerulo ad collem istum deducite/vt ibi sal=
tem possit tumulari. Itaq naute auidi pecu=
nie petitioni eius paruere. eductaq scapha
corpus cum puero illuc delatum est. Et cum
pre loci duricia foueam nequiuissent fodere/
i secretiori pte collis suppositi clamide corpꝰ

collocauit et puerulum mammis eius appo=
nens effusis lacrimis ait. O maria magdalēa
cur ad perditionis mee cumulum portubus
marsilie applicuisti? Nunquid petijsti deū vt
vxor mea conciperet hac de causa vt per con
ceptum pereret. Ecce perijt concipiēs. perijt
et conceptum. quia natum est vt pereat cū
non sit qui enutriat. Sed ecce qđ prece tua
obtinui/tibi deo ꝙ tuo commendo. cui omia
mea cōmendaui. Dis dictis clamide sua cor=
pus cum puero circunquaq; operuit ac per
scapham ad nauem redijt.

Qualiter in regressu puerum suum miracu=
lose nutritum inuenit. Capitulū. xcvij.

t RONCHOTEM naute remis
incumbunt. et iter inceptum arri=
piunt. Et cū impellente vento gra
tiore/nauis optato portui applicuisset. dato
naulo peregrinus egressus est. Emersoq; ali
quot dierum itinere obuiauit ei beat9 petr9
apostolus. qui scisitans peregrinum qua de
causa illuc venisset. viso signo crucis eius hu
meris affixo/gauisus est. Nouit enim ꝙ in
partibus unde venit verbum dei predicatum
est. Cui peregrinus diligēter explicuit totū
quod sibi tam in terra ꝙ in mari acciderat. ꝛ
cuius hortamine/qua de causa illuc venerat.
Quo audito petrus ait. Pax tibi frater bñ
venisti. vtili consilio credidisti. perseuera in
bono/et bene erit tibi. Nec moleste feras si
vxor tua dormiat. si puerulus cum ea quies
cat. potens est enim dominus. cui vult dona
dare/data aufferre/ablata restituere/et me=
rorem tuum in gaudiū conuertere. Ego sum
petrus ero ꝙ dux et comes tu9. Tunc intro
duxit eum ierosolimis vbi passus et mortu9
ac sepultus fuerat dominus. et ad alia plura
loca duxit eum ostendens ei virtutes ac pro
digia que fecit in cōspectu discipulorum ieſus
Sed sic euolutis biennij vel amplius tem=
porus curriculis/tandem ille accepta beati pe=
tri licentia repatriare curauit. Vt autem na
uim ascendit/deo disponente nautis velifican
tibus/ad collem vbi corpus mulieris cū pue
ro collocauerat peruenit. Quem cum vidisset
dedit precium nautis/vt cursum sisterent. eū
ꝙ illuc deferrent. Quo facto. vt applicare de
buit/puerū qui more solito secus litus lusum
venerat/harena inuolutū/lapillulos conchis
immiscentem vidit. et quid nam esset admira
ri non desinēs scapha exiliuit. Quem cum at
tenderat puerulus qui nunquam tale quid vi
derat expauit. et more catulino palmulis of
fido pedum fugentib9/ad solita matris vbe
ra recurrit. ac sub clamide occulte latitauit.
Tunc peregrinus vt apertius videret quid
esset accessit. et puerulum stature pulcerrime
viuum/mammillas ꝙ matris sugentem inue
nit. pannosq; quos suppositerat corpori adeo
recentes atq; fragrantes/ac si in pertica vel
in arca ex die qua ibi positi fuerant diligēter
fuissent collocati. Considerauit etiam ita odo
rum et adeo coloratum corpus matrōe sicut
fuerat cū vegetaretur spiraculo vite. Quo
viso gauisus est. et prodiens in terram gra
tias agens domino ieſu christo ꝛ beate marie
magdalene. cuius meritis ac precibus talia si
bi nouerat contigisse.

Qualiter dux vxorem defunctam per beatā
mariam recuperauit. Capitulum. xcviij

e TAcipiens ipsum puerum ait. O
beata maria magdalēa ꝙ letus essē
ꝙ prospere mihi cuncta euenissent
si mulier respirasset. si mecum repatriare va
luisset. Equidem scio quia tu que puerum de
disti/et in hac rupe per biennium pauisti ma
trem quoq; poteris restituere pristine sanita
ti. Et hec respirauit et quasi a somno euigi=
lans ait. Magni es meriti beata et gloriosa
maria magdalena. que in part9 mei pressuris
impleisti obstetricis officium et in omnib9 ne
cessitatib9 meis intuitu pietatis/adille exple
uisti seruicium. Quo audito peregrinus ad=
mirans ait. Diuis ne mulier dilecta. cui illa
ait equidem viuo. et nunc primo de peregri=
natiōe de qua et tu venisti venio. et sicut bea
tum petrum apostolum ꝛ ducem ꝛ comitem
omnibus locis habuisti/sic et ego vna vobis=
cum cum beata maria magdalena. duce et co
mite ubiq; fui. singulaq; perspexi. et conspecta
memorie commendaui. Et insipiens omnia
loca et miracula q̄ vir peragrarat ꝛ viderat
adeo plane et euolute explicuit/ꝙ nec in
vno articulo deuiauit Quid plura? peregrin9
recepta cōiuge sua sana ꝛ incolumi cū puero
nauem letus conscendit Et nautis omnibus
qui aderant cuncta que sibi contigerant enu=
cleauit paulo post marsilie leti applicuerunt.

Et ingressi beatam mariam magdalenam cũ discipulis suis magne gentium multitudini p dicantem inuenerunt·ac pedibus eius pro uoluti dixerunt·O beata maria magdalena magnus est ille quem interus predicas dñs tuus·credimus et confitemur q̃ preter ipm non est alius deus·Ecce nos & omnia nostra in manu tua sumus·fiat de omnibus sicut vis·Et narrantes astantibus omnia que ac ciderant a beato maximino baptisati sunt·sic q̃ ydolorum edificia diruentes in nomine do mini nostri iesu christi ecclesias statuerunt·

Ex gestis sancte Marthe· Tunc terra totium aquense accunt/et ieiunijs ac predicb9 insistentes populum incredulum miraculorũ signis et predicationibus ad fidem christi cõ uertunt·Dominꝰ autem dedit sancte marthe super egros sanitatis gratiam et diuine predi cationis facundiam·predicantibus ergo btõ Maximmo martha et maria maxima pars populorum ad christum conuersa est·

De dracone quem Martha ligauit et popu lus occidit· Capitulum·xcviiij·

IN tunc super rodanum inter e arelatem et auimõem ingens dra co·cuius prime partes vsq̃ ad me dium animalis formam pretendebant·reliq̃ corpus in piscẽ desinebat·Hic multos trãse untes et superuenientes occidebat·asinos etiã et equos perimebat·naues etiam que per ro danum transibant subuertebat· Veniebant ibi sepe populi cum armis·nec illum perimere valebant quoniam proiectꝰ a nemore·in flu mine latebat·Erat grossior boue· longior equo·sed et caput habens leoninum· dentes vt gladius acutos· comas equinas dorsum acutum vt dolabrum·squamas irsutas·& vt tarabus scindentes·senos pedes·vngues vrsi nos·caudã vipeream·bimis alis·parmis vtra q̃ parte muniebat·vnde nec iaculis·nec ullis quibus impetebatur armis cedebat·Tanta ferebatur fortitudinis·vt duodecim leones aut totidem vrsos immanis belua crudelitate vel equaret vel superaret· Cum autem eam incole regionis illius aliquatenus euadere uel superare nequissent audierunt fama p̃tonan te virtutum insignia· que p̃ beatam marthã dominus operabatur· et festinato venerunt ad eam humiliter rogantes·vt fines eorum visitaret·& a pernicioso dracõe qui inimicos eos infestabat liberaret·Quibus sancta compati ens ad locum designatum de xp̃i domini virtu te confidens profisitur·et exterminantẽ ex terminatura draconem·reperit eum in nemo re/cuiusdam hominis cadauer quez recens de derat denorantem·Tunc hospita xp̃i mil per territa propius accessit·et aspersione sacrate quam secum tulerat aque malignam bestiam perfundens·& signum sancte crucis quam pre ferebat obijciens/draconem adeo reddidit in ualidum & stupidum·vt nec valeret p̃cedere nec seuicie quicq̃ exercere·Perstitit itaq̃ vi dus instar ouis/nil virium habens·et sancta mil morata p̃uo angulo cunctis admiranti bus eius triumphum hostem quez ceperat col ligauit·Qui protinus ab omni populo lance is et lapidibus est attritus·Nuncupatur aũt ille draco ab incolis tarascurus·Unde locus ille deinceps vocatus est tarascon9·qui ante vocabatur nerluc id est niger lucus·eo q̃ ibi essent condensa et opaca et nigra· Erat autẽ draco de quo diximus vt putabatur ex gene re illius qui vocabatur in iob leuiathan·& de scenderat per mare de galathia asye·generat9 a leuiathan·qui est serpens aquosus & ferocis simus et a bonacho animali·Bonachum enim animal galathie gignit regio·quod stercore feruente & vrente suos insectatores submouet quod p̃ spacium iugeris velut spiculum diu gitt·& quicquid tetigerit velut incendiũ puri

De austeritate vite illius· Cap̃·C

POstea vero multis petitionibus no bilium & populanum eiusq̃ patrie acquiescens·ex voluntate magistri sui sancti maximini & licentia sororis sue ma rie magdalene beata martha mansit ibi·sacris oratõnibus et vigilijs q̃diu vixit ibidem per sistens·Quot labores·quot angustias· quot egritudines·quantas persecutiones·quantaz famis inediam ibi sustinuerit quis valeat ex plicare? Nam in primis septem annis glandi bus et radicibus/herbisq̃ crudis & pomis sil uestribus corpusculum sustentans poti9 q̃ re ficiens victitauit·Postea coadunato fratrum et sororum conuentu· et edificata in honore sancti nominis domini nostri ihesu xp̃i & beate

marie semper virginis maxima basilica / satis
mibi duram et austeram duxit vitam. hyemis
tempore pelle contegebatur ouina subiecto
vili palliolo. Inestate tunica et birro indue
batur. dilicio ad carnem ex more cohrente.
nudis pedibus incedens. albam ex pilis came
lorum mitram capiti superponens. cingulo
nodoso de setis equinis facto mediam aluum
intantum coartans. vt vermes ex corrupta
et putrefacta carne profluerent. Extensis
solo ramis arboreis aut viteis. lapide pro
creuicali capiti subposito. sub iecto sago dilid
no tantum incumbebat. nunquam a precib9
et obsecrationibus vacans. Bonis itaq; sem
per opibus occupata. et hospitalitate quam
apud bethaniā specialiť exercuerat / deo et hoī
nibus intantum placuit. ut multa milia popu
lorum per eius laudabilem predicationem et
sanctam conuersationem qua mirabilis omni
bus apparebat. fidem christiane religionis su
sciperent. et baptismi sacu gratiam conseque
rentur.

De suscitatione iuuenis et conuersione aque
in vinum. Capitulum. ci.

GITOR cū apud aurionum ante fores
vrbanas. in quodam loco ameno. inter flu=
uium rodani egregia christi discipula sanarz
egros sibi oblatos et predicaret. ecce iuuenis
qui erat vltra flumen. vidit citra / gētium ca
teruas sanctam auscultantes. et animatus eā
videre et audire. nauigio carens. fluuiū trās
meare cupiens natare nudatus cepit. Qui
cum iam medium tenuisset aluei. subito velo
ci cursu ferocissimi fluminis interceptus sub=
mergitur raptus in profundum. Quid plu=
ra? Concurrunt multi nec succurrunt. et to
ta die illa cum a quibus cum nauibus quere
retur. nec reperiretur. sequenti die circa no
nam inuentū examinati iuuenis corpus. ante
pedes beate marthe cū luctu exponitur. Mox
famula christi compuncta corde super his ad
monuit populum. vt solo prostratus deum
exoraret. quatenus omnipotenti virtute sua
puerum a mortuis dignaretur exitare. Bz
et ipsa iuxta defunctum in modum cruds in
oratione prosternitur deprecans et dicens.
Adonay iesu christe. qui tua sancta ineffabili
clementia. fratrem meum lazarum dilectum
tuum olim a mortuis suscitasti qui tenes cla
ues mortis et vite. qui morti imperas et a fa
cie tua fugit. qui mortuos reuocas ad vitam
respice benignissime domine ad precē et sup
plicationem ancille tue et circumstantium. et
animā in hoc iuuenile reuerti iubeas cadauer
quatenus p̄sentes et futuru videntes ⁊ audiē
tes magnalia tua / perfecto corde credant in
te. teq; saluatorem suum sequentur. Hac
oratione completa. famula christi de terra
consurgens. pueru manū apprehendit et dixit
In nomine domini nostri iesu xp̄i. o iuuenis
a morte qua detineris viuus assurge Statim
q; puer sanus et incolumis surrexit. ⁊ baptis
matis donum in nomine sancte trinitatis con
secutus est. Eodem tēpore maximinus aquē
sis episcopus. et trophimus arelatensis. et
eutropius auraicensis. tres isti religiosi sa=
cerdotes domini. visitationis causa commōti
sic tamen vt alterutrum sese ignorarent ad
eam venerunt et sanctis eius petitionibus an
nuētes ecclesiā quā in nomine iesu christi ei9
q; genitricis honore construxerat. xvi. kalē
das ianuarij deuotissime consecrauerūt. Cō
pleta sancte dedicationis vt solemne est con=
secratione. ventum est ad refectionis horā. ſ
inter prandendum vinum defecit. ad quorum
presentiam diuina virtus aquam in vinum
conuertit.

De conuersatione marie Magdalene in dese=
to. Ex gestis eius. Capitulum. cij.

NTERIM sancta maria cum diuti9 ver
bum domini predicasset. maxime q; ad eius
noticiam peruenisset. q apostolus mulieres i
ecclesijs tacere precepisset. contemplationi
artius vacare desiderans. monēte domino ad
heremum asperrimam se contulit. et in loco
angelicis sibi manib9 preparato per lustra
annos omnibus hominibus incognita et cele
stibus tantum fomentis refecta i dei laudib9
et orationibus permansit. Erat autem spelū
ca in qua manebat super cuiusdam asperri
montis radices. cui nec aquarum fluēta. nec
herbarum vel arborum solacium erat. vt per
hoc christus ostenderet q dilectricem suam
non terrenis sed celestibus epulis satiaret.
In hac igitur cupta permanens. quaq; die
septies canonicis horis. angelorum manibus

in ethera leuabat. ⁊ celestiũ agminũ cõcentꝰ dulcissimos corporeis etiaꝫ auribus audiebat Quis qꝫ suauissimis dapibꝰ satiata per manus angelicas ad eũdem reuocata locellum in dei laudibus persistens corporeis alimentis non indigebat. Sacerdos quidam religiosus singulis annis quadragesimam in solitudine perficiebat ymnis qꝫ et orationibus in multa corporis abstinentia vacabat. Hic ad duodecim stadia prefate spelunce vicinam sibi cellam iuxta fontem modicum construxerat. miraculum prorsus ignorans quod de beata dilectuce sua christꝰ dominus faciebat Quadam vero die dominus oculos eius apperuit. viditqꝫ qualiter angeli descendentes super locum in quo beata maria morabat consistebant. et eam in sublime eleuantes pꝰ hore spacium ad eundem locum cũ diuinis laudibꝰ reuocabant. verum quia longiꝰ distabat qd angeli ferrent fare non poterat. Tunc cepit orationi insistere. et vt sibi tante visionis veritas plenius innotesceret/dei clementiam cũ lacrimis inuocare. Mane autem sequẽtis diei audaci deuotione ad locum pperabat. Cunqꝫ ad vnius lapidis iactum appinquaret / ceperunt ei crura cum pedibus hebescere. et timore valido eius precordia anhelare. Cunqꝫ retro rediret vsum ambulandi crura cum pedibus prebebant. et si verso tramite ad locum procedere conaretur/languor corporis eum et hebetudo prohibebant. Tunc intelligens illic esse secretum celeste ministerium stetit/et invocato saluatoris nomine clamauit. Adiuro te per deum viuũ vt si homo es vel aliqua rationalis creatura que in illa spelunca habitas mihi cõtinuo respondeas. ⁊ status tui mihi veritatem edisseras. Hac adiuratione terdo repetita ilico beata de spelunca respondens/ eum ppius accedere fecit. eiqꝫ manum illam in euãgelio famosissimam peccatricem se esse dixit. factiqꝫ sui hystoriam quam quesierat ei explicauit. et addidit. Quia a domino meo michi reuelatum est / qꝫ inter homines de hoc seculo migratura sum/rogo vt beatum maximinum mox adeas. et omnia que vidisti vel audisti ex ordine illi nunciare studeas. Proximo igitur die pasce tempore matutinoꝝ oratorium suum ingressus quod ipse sibi construxit solꝰ ingrediatur. et me in dei laudibus illuc subuectam per angelicum ministerium inueniet persistentem.

De transitu eiusdem et sepulcro. Ca. ciij.

ACCEDOS itaqꝫ neminẽ prius videns audiebat vocem talia resonantem. et angelum potius audire videbatur qꝫ hominẽ. Cunqꝫ plura loquẽs et interrogans nullum vlterius responsum accipere posset/mox beatum maximinum adijt. ei qꝫ omnia ex ordine nunciauit. qui deo gratias immensas agẽs ante illucescentẽ domini ce resurrectionis/aurorã oratorii suum ingressus vidit beatam mariam in choro angelorũ qui eam adduxerant ad huc stantem tanto splendore circundatam. vt totum oratorium lux luce diei clarior illustraret. Cunqꝫ virtus dei circa ianuam subsisteret vidit chorum angelicum ascendere. et solam in medio stantẽ expãsis manibus orare. sicqꝫ a terra eleuatã in aera. vt duo cubiti inter terrã et eius corpusculum interesse viderentur. Cunqꝫ ppius accedere trepidaret. illa cuius vultus ex cõtinua visione angelorum vltra radios solis radiabat leniter eum vocans. et sacerdotes omnem qꝫ clerum conuocare rogauit. Quibus presentibus corpus et sanguinem domini ab antistite porrectum cum maxima lacrimarum inundatione suscepit et omnes circũstantes attentius orare commonuit. Deinde toto corpusculo ante cepidinem altaris prostrato/sancta illa anima ipa die resurrectõis ad dominum migrauit. Post cuius exitum tante suauitatis odor efferbuit. vt per septẽ fere dies sequentes. ab ingredientibus oratorium sẽtiretur Transijt autem vndecimo kalendas augustij. Cuius sacrum corpus beatus Maximinus assumẽs diuersis conditum aromatibus. in honorifico collocauit mausoleo. construens super ea membra beata mirabilis architecture basilicam Monstratur aũt sepulcrum eius ex candido marmore. habens ⁊ sculptum in ipso qualiter ad dominum in domum symonis venerit. et officium humilitatis. vngentiqꝫ quod ei inter conuiuantes flere non erubescens obtulerit.

De anima eius qꝫ vidit martha soror eius. Capitulum. ciiij.

MIRABATUR autem maria per beatum maximinum martham sororem sue. quoniam eam in proximo

visitaret·quod quidem promissum non super
stes in corpore/ sed iam defuncta compleuit·
Euoluto postea breui spacio beatus fronto
petragoricensis·et sanctus geruus velliacēsis
ille scilicet qui mortuus fuerat et reuixit a p
prijs locis et sedibus quibus eorum predica
tionem respuentibus tunc eiecti·ad eius pre
sidium cum accessissent·⁊ per aliquot dies cū
ea morarentur eius precibus deo fusis·recō
diati sunt quibus suis · Illa autem sanctum
frontonem secretius alloquens·habito cum
eo de quibus voluit et in quibus excessisse se
meminerat confessionis sacramento·transit9
sui diem imminere nichilominus p̄dixit· San
ctus autem presul ei sese promisit affuturum
ad euocationis eius diem·si sic placeret diui
ne ordinationi· Ex gestis sancte marie ·

Appropinquāte igitur tempore quo bea
ta maria magdalena carnis ergastulo solue
retur vidit christum cui se omni deuotionis
studio mācipauerat ad celestis gloriam regi=
ni miserocorditer vocantem·vt cui temporal'
vite interdum in figura nostri corporis appa
rēti subsidium fideliter ministrauerat·ab ipo
celestis uite pabulum sine fine gratulabunda
perciperet· Ex gestis sancte marthe·

Beata quoq; martha cum hospiti suo custo
pter omnia placeret·ille meritorū ei stipendia
reddere volens innotuit ei spacio vnius anni
ante diem sui exitus imminere·Cunq; per to
tum fere annū febribus agitaretur ·ante diē
octauum sue resolutionis angelicos choros ·
sororis sue marie magdalene migrantis ani=
mam ferentes in celum audiuit ·quod omni
conuentui suo statim patefecit dicens· Con
gratulemur omnes in domino gratias agen
tes dignationi diuine·que marie mee sororis
animam per angelicum ministerium ad pollici
tas sedes transtulit·Recordare dulcissima so
ror promissionis tue qua te spopondisti me
visitaturam·et viuas in eternum cū domino
ieſu christo· Sed non fefellit maria martham
Nā post octauū diem vt ita dicam/ad para
disi felicitatem attraxit eam·Siquidem octa
ua die a transitu beate marie · martha cepit
plus solito grauari languore·lectoq; procū
bens / fratres et sorores de sancta religione
christiane professionis tenenda commonens
⁊ exhortans·coram ipis res ecclesie disponēs
et assignans·⁊ vt secum pervigilarēt vsq; ad
exitus horam·precib9 et orationibus insistēs
et obsecrans·sicut ⁊ fecerunt·post sancta col
locutionis verba dominici sacramenti commu
nione sese munivit·

De felici eius transitu·
Capitulum·cv·

OCTE vero media ante sui trā
n situs horam/somno depressis fratru
b9 et his qui circa illam excubabāt
cum luminaribus et personis·turbo vehemēs
exortatus ab eo qui sanctis omnibus inuidet
hoste maligno violenter actus septem cereos
non modicos ⁊ tres lampades intus dependē
tes extinxit · Ilico famula christi turbam
terribilem/ malignorum spirituum ante se cer
nens· orare cepit · Mi pater inquit hely mi
hospes karissime/congregati sunt ad deuoran
dum me seductores mei·scripta tenentes ma
lorum que gessi vociferantes atq; dicentes ·
Deus dereliquit eam persequimini et compre
hendite eam·quia nō est qui liberet eam·Ne
ly ne elongeris a me Dely in adiutoriū meū
intende·Delicta iuuentutis mee et ignorātias
meas ne memineris Adonay·Et ne auertas
faciem tuam a me q·t·vel ex m·Adonay·ad
cuius sonitum voces qui dormiebant excutiū
tur somno·Volentesq; luminaria que mira
bantur extincta rursus accendere·dum de do
mo transeunt ad domum proximiorē et inde
ad remotiorem /ignē petituri morasq; faciūt
in eundo· vidit beata martha sororem suam
mariam magdalenam occurrentem sibi ·facē
igneam manu tenētem ex qua lampades om
nes et cerei mox accenduntur·Et dum alta
propria nomine vocarz alterā·ecce dominꝰ
christus adest·ille qui nusquam abest·ille piꝰ
hospes martha dicens·Nemi electa quondam
hospita mea·nunc te de carnis ergastulo trās
feram ad celi palacium ·vt ibi cū sanctis gau
deas eternaliter·non sicut hospita uel aduena
sed sicut domestica fidei ·sicut conciuis sancto
rum·Solicite mihi meis q; ministrasti in ter
ris·hospicio me suscepisti·refecisti·reddam ti
bi pro temporali ministratione·modum om
nem excedentem beatitudinem vt ubi sum ego
et illic sis mecū·que mihi ministrasti/ que me
secuta es· Consolationis vero gratiam quā
tibi dederam ad eorum salutem quos erudie=
ras non auferam a te/ nec imminuam · quin
potius multiplicabo ·deuote q; clementes ad

sepulcrum tuū amore tui clementer exaudiā iustis eorum petitionibus effectum tribuens Expecta nunc modicum quoniam in ꝓximo venies ad me. Interea reuertentibus qui p luminaribus accendendis egressi fuerāt erat miraculum videre lucernas quas extinctas reliquerant succensas inuenisse. Mirantibus qꝫ cunctis /et qualiter id accidisset inter se cō ferentibus/sancta dei pandit ordinem rei. qꝫ sanctioris vite cognouerat fratrib⁹ diuinam patefaciens visitationem. Tunc referri se ꝑ cepit retro basilicam sub arbore quadam .et substerni sibi cinerem sparsim instar crucis cum paucis paleis. et recūbens dilicto sancte cruce lignum pre oculis habens horam exit⁹ intenta celo prestolabatur. Cunctis itaqꝫ circumstantibus sanctis orationibus occupatis dominicam passiōem precepit recitari. quam hebraice scriptā de partibus ierosolimitanis secum attulerat. Qua secundo perlecta/lectore pater in manus tuas commendo spiritum meum ex euangelica narratione prosequente christi famula dormiuit in domino decimosexto kalendas ianuarij sexta feria hora diei nona peracto etatis anno septuagesimo.

De gloriosis eiusdem exequijs. Capitulum. cvi.

h IOHS exequias cum omni deuotione procurauerunt ipsi⁹ comites ⁊ alumni viri religiosi scilicet famosi atqꝫ domestici eius euchodius ⁊ synther et germanus ⁊ epaphras et sostenes pauli ⁊ trophimi comites/et parmenas qui fuerat vnus ex septem diaconibus ecclesie primitiue. Sed et marcilla beate marthe pedissequa quam de sacro fonte susceperit. mulier scilicet illa que extollens vocem de turba dixerat ad dominum iesum. Beatus venter qui te portauit et vbera que suxisti. Isti cum multis alijs qui cognito transitu sancte femine superuenerant/cum ibi triduo cum cereis et luminaribus perstitissent. die dominica dum eius corpori funeris obsequium prebere vellēt/⁊ alij psalmis et alij lamentis intenderent/ecce hora tercia apud petragoricas sacrarum missarū solemnia celebrāti/iam lecta epistola in cathedra ante altare dormitanti in ecclesia sua beato frontoni episcopo apparuit dominꝰ dicēs ei. Dilecte mi fronto si vis implere q̄ hospite nostre marthe pollicitus es. veni festinanter ad eius exequias complendas et sequere me. Quo dicto momentaneo raptu tharasconuz ambo transuecti. diue hospite ingressi basilicā cum alijs circa sanctum corpus psallentibus psallere ceperunt. et totum obsequium tenentes in manibus codices a principio vsqꝫ ad finem. alijs respondentibus et succinentibus peregerunt. et ambo sancte mulieris glebam baiulantes in sepulcro deposuerunt. Dum hec aguntur ecce diaconus petragoricensis ecclesie finitis cantibus cleroqꝫ ad pnunciandum euangelium paratus. sanctum antistitem quē in cathedra perspicit dormitantem pulsat. benedictionem legendi ab eo petens. sed sanctꝰ adhuc somno depressus nullum dat responsuz Mirantibus cunctis cur sanctus eps tantas moras faceret. iterata vice pulsatus. tandem quasi de dulci somno euigilans ait. O fratres quid egistis/quid me sic exagastis? Res mira nobis accidit quam vestre dilectioni confiteor. Dominus noster ihesus xpus perduxit me de presenti loco ad exequias hospite sue. quam et sepulture tradidimus. sicut illi viuenti quondaz promisimus. Et vt me sancte mulieris exequijs interfuisse cognoscatis. mittite qui afferant anulum aureum et cyrothecas aureas. quas dum ad deponendū in sepulcro sanctum corpusculum me coaptarem/illius ecclesie sacriste cōmendaui. sed dum exirem de ecclesia nec anulum nec cyrotheas obliuione peruentus ab eo cui cōmiseram repetij nec recepi vobis exultantibus euigilans. Missi sine dilatione nuncij sicut sanctus predixerat rem seriatim accidisse cognouerunt. ⁊ anulum ⁊ vnam de cyrotheis attulerunt. nam alteram sacristanus ob testimonium tante rei retinuit. Referebat beatus fronto fratribus. cum ō beate mulieris mirabili sepultura faceret mentionē postꝫ inquit eam sepulcro condidimus ab ecclesia iam exeuntes nos insecutus est quidā frater eiusdem loci literatus. ⁊ interrogauit dominum quis esset vel vnde vel quo nomine censeretur. Cui mi ille respondens ostendit codicem. quem manu tenebat apertum/ in quo nihil aliud erat scriptum nisi versiculus iste. In memoria eterna erit iusta hospita mea ab auditu malo non timebit in die nouissimo. Cum vero codicem reuoluisset cunctis folijs idem reperit inscriptum. Vnde satis patet quia merito in memoria eterna angelorum ⁊

hominum est iusta hospitata christi ⁊ ab audi
tu malo non timebit · quando maledictione
dign̄ audient discedite a me maledicti·

De loco sepulcu et comitibus ei9. Ca·cvij

q IONGI vero beata martha
sit meriti·miracula comprobāt que
super infirmos extunc et de inceps
ad eius venerabile sunt exhibita sepulcrum·
Nam et de multis pauca referamus·Clodo
neus qui primus de regibus francorum et
theutumicorum per beati remigij predicatio=
nem christo credidit·et baptism̄ sacramentū
suscepit · cum grauiter renum vexaretur in
commodo/comperto fama vulgante ꝙ qui=
buscunq; morbis oppressi sanarentur·ad fa=
mule christi mausoleum festinus eo pertēdit
et salutem ibidem se recepisse gauisus locum
illum regia munificentia ditauit ·et terras ⁊
villas et castra perambitum tuum miliario=
ex utraq; parte rodan̄·p testamēti conscrip
tionem anulo suo roboratam eidem loco de=
legauit ·et eccles̄iā ⁊ locum ab omni subiecti
one laycalis et secularis potestatis liberū esse
constituit· Isdem autem locus tante venera
tionis et religionis est habitus·ut non impu
ne ferret quis si aliquam ibidem violentiam
aut minuam furti·periurij/commaculationis
illicite rapine ve·seu fraudis admiserit diuina
protegente defensione locum q̄ sanctum cō
seruante · Marcilla autem et synthex ⁊ epa=
phras castissimi et apostolici viri Sclauoni=
perrexerunt et predicantes euangeliū christi
perseuerauarunt in bonis operibus·Marcilla
autem post excessum beate marthe decē ān̄is
superuixit·cuius vitam non paruo volumine
conscripsit hebraice quā ego synthex multa p̄
termittens latine transscripsi·Euchodi9 aūt
et germanus ⁊ permenas et sostenes beate
marthe comites et alumn̄i · quoad uixerunt
ad sanctissimam eius sepulturam pervigilan
tes ibidem beato fine quieuerunt·

De Sacerdote non credenti miracula bea
te marie· Ex gestis eius· Ca·cviij

POST transitum vero multis bea
p ta peccatrix claruit miraculis·On
de vidimus quendam sacerdotem
Cesar Auguste paulum nomine qui non
solum beate marie magdalene precibus se cō
mendare/sed etiam his omnibus que de ipsa
veraciter referebantur instinctu diabolico fi
dem adhibere non poterat· Dic itaq; cum q̄
dam die super equum quem satis quietum ha
bebat pro suis negocijs equitaret·more rabi
di animalis equus per diuersa currere /insa=
nire/et per scopulos ⁊ acuta frutecta/foueas
⁊ dumeta/stagna ⁊ flumina ⁊ incognitas ho
minibus semitas/paruipensis habenis et fre=
no/se et sessorem suū abducere cepit· Sacer
dos autem in incerto versabat·utrū de equo
desilire aut super eum sese firmare debuisset ·
Cum utrunq; periculosum sibi dubitabat·cū
sic iam de vita diffidens duceretur/recorda=
tus est non sine beate marie magdalene mise=
ricordia et meritis·ꝙ relationes miraculorū
eius non crederet/et eis multociens pertinaci
ter obuiasset· Ad cordis itaq; sui secreta cō
uersus hoc mtra se flebiliter aiebat ·mea culpa
beata maria magdalena mater misericordie ·
ꝙ tua sancta miracula nō credidi ·ꝙ eis mul
tociens obuiaui· Sed si precibus tuis domi=
na mea karissima de instāti exitio me indignū
famulum tuum liberaueris/magnalia que per
te dominus operatur fideliter referam·⁊ me
sanctissimo presidio tuo speciali voto et deuo
tione committam·Dix adhuc verba comple
uerat·⁊ equus sanguineas spumas reijciens
plus solito cepit mansuescere· et omnia pre
cipitia ⁊ loca aspera ad sui voluntatem domi
nicare · Mox sacerdos deo et beate marie
magdalene gratias agēs/ad iter quod cepit
redijt·sed vix per vnam dietam repetijt· a q̄
hora prima vsq; ad tertiam equo precipitan
te diuertat·Dunc ad beate dei dilectricis tu
mulum/ hec omnia cum lacrimis vidimus re
ferentem · et super his omnibus que in ipsa
deliquerat cum summa cordis compunctione
penitentiam agentem·

De cleuco desperato per eam consolato·
Capitulum·cix·

CLERICOS quidam de flan=
c drua Stephanus nomine/claus o=
rus natalibus /diuitijs locuples/se
culari sapientia preditus/ ab ordine suo apo
statatus/adeo in omnium vitiorum profun
dum et omnium iniquitatum immane precipi
tium suadente diabolo ceciderat · vt nullius

flagicij vl' impietatis aliquid ab humana fragilitate committi potuisset/quod ipe vel ope vel consensu vel voluntate pōptissima non perpetrasset. Dic ob innumeraz suorū cumi num multitudinem / in desperationis foueam mersus/ facta omnia religiosa vel honesta et animarum saluti vtilia tanquam prophana prorsus abhominabatur. et ea non solum facere sed etiā audire scelus esse putabat. omnes delicias et illicitas voluptates corpus cuno sissime sectabatur. et omnium penarum atrocitatē ferre se velle asserens in futo seculo/ p sentis seculi se nolle amittere delicias referebat. Inter vniuersa tamē cuiinum genera diem vigiliarum eius ieiunans. festum q̄ deuote celebrans/ea saltem die a vicijs abstinebat. Quodam etiam die iter ceteros qui orationis causa eiusdem domine tumulum visitabant/et ipse profectus est. hoc in cordis sui archano sepe reuoluens/scio mariā magdalenam plurimum peccatricem fuisse. et tamen dimissis eius peccatis multam sanctitatis obtinere virtutem. Ibo igit ad sepulcrū ipi9. et si qua reuelatione eius meritis mihi ostensum fuerit / q̄ vllum valeam habere remedium per eius donum libenter suscipiam. Alioquin ad desidia corpus mei perficienda redeam. Cunq̄ ad ipsius ecclesiam per tres continuas ebdomodas constitisset/ nullius quod quere bat reuelationis accepit solacium. Omnes igitur que ad commeatum necessaria fuerāt preparatis/ sequenti die sine intermissione reditum preparabat. in desperationis puteum constanter immersus. Eadem die beatissima maria magdalena / eidem clerico nec penitus dormienti nec ex toto vigilanti apparuit. tanquam mulier formosa crinibus decenter expāsis/lugubres gerens oculos/et duorum insignium angelor̄ dextra leuaq̄ honorifice sustentata presidio. et prefatum intuens iuuenem taliter exorsa est. Cur queso stephane indigna meritis meis facta rependis? cur labiorum meor̄ instantiam nulla cōpassione solaris? ex quo enim in me et festum migrationis mee de seculo deuotionem aliquaz habere cepisti. pro remedio delictorum tuor̄ domini misericordiam incessanter exorare non desisti. Surge igitur et peccata tua humiliter confitere. certus q̄ si mihi credideris diuinum te sequetur auxilium. Nec ego te vlterius deseram quousq̄ animam tuam a peccatorum so

dibus liberatam suo creatori restituaz. Hec dixit et ab oculis eius elapsa est. Clericus ergo ille continuo surgens intantum corde contritus et compunct9 est. q̄ mox beate media trinitatis sue basilicam adiens/conuocato eiusdē loci patre et fratribus. confessionem sceleruz suor̄ reuerenter aperuit. et canonicam satisfactionem accepit. Sequenti vero die monachicum habitum induit. et renuncians seculo et illecebus eius religioni se applicuit. Et sicut ab his qui nouerunt accepimus angelice vite conuersationem quousq̄ migrauit a seculo largiente domino fideliter obseruauit. Nam religiosis etiam et deum timentib9 vius nobis significatum est. q̄ eadem hora qua de corpore ipsius anima elapsa est. visa est beata maria magdalena iuxta ipsius feretrum cum angelis astitisse. et ex corpore eius animam quasi columbam candidissimam cum laudib9 sustulisse. Non defuit.

De butone a uaufragio liberato. Capitulum. C.x..

OBIIT vir butro quidã/terremis facultatib9 latus/ita circa beate marie magdalene obsequia deuote et stabilis erat/vt eam cũ vxore ⁊ famulis et filijs et tota familia precipuo veneraret affectu/et eam quottidiams p̃cibus ad suum p̃fidium flagitabat. Dic itaq; diem vigilia festiuitatis ei9 cum tota domo sua deuotissime semper ieiunabat. et eiusdem festiuitatis diem magnam paupibus et pegrinis refectionẽ p̃parare consueuerat. Eadem quoq; die debitoribus debita dimittebat/veniam dabat offensis/et p̃ cunctis sanctor solenmitatib9 illaꝫ celebrem et p̃cipuam recolebat. Inter p̃ces aũt continuas hoc p̃cipue a dño precabat/vt nunq; eum p̃mitteret de ista luce sine vera penitẽtia et peccatorꝫ suorꝫ cõfessione migrare. Contigit ergo vt in angliam p̃fiscens naufragium pateret/et cum omnes comites suos fluctus inuolueret. ipe quoq; marinos versabatur in fluctus. Cunq; mox supuenture mortis p̃stolaretur aduentum/hoc ex intimo dolore pauido vertebat in animo. O beata maria nõne sanctitatem tuã sepi9 exoraui: vt nunq; me sine vera penitentia et peccatorꝫ meorꝫ vera cõfessione de hoc seculo migrare p̃mitteres ecce nunc mouor et peccata mea cõfiteri non possum. Tali cordis ipius gemitu nondũ expleto/formosa quedã et expedite p̃dicta mulier dexteram ipius tenuit. et q̃uis fretũ vndis tumentib9 estuaret: ipm tamen solum ex omnibus/natatu leuissimo vsq; ad ripam ex qua ingressus fuerat. que a loco naufragij q̃ dragmta fere stadijs distabat incolumem perduxit. qui a die natiuitatis sue nunq; amplius se natasse memminerat. Ad se igit reuersus homo p totam terraꝫ illam sancte adiutricis sue magnalia p̃dicabat. et decez tantũ dieb9 sicut ab eadem sibi nunciatũ fuerat viuens in corpore/veram sicut postulauerat pẽtentiã acceperat. et reb9 ac facultatib9 suis caute disposuit

De sancto maximmo aquensi epo et socijs eius. Capitulũ. C xi.

EXIT autem beatus maximm9 aquensis ecclesie cõfessor ⁊ põtifex diebus multis/p̃dicationis verbo inserendo/demones pellendo/mortuos suscitando/ceds lumen reddẽdo/claudis gressum restituendo/ommũ infirmitatũ languores curãdo Imminẽte autẽ tempore quo sancto sibi reuelante spiritu ab hac luce se subtrahi cognouit mercedem laborꝫ suorũ a pio iudice receptur9 infra p̃dictam ecclesiam iussit locum sepulture sue p̃parari/ac iuxta beate marie magdalene sarcophagum suũ collocari/in quo post sãctum ei9 transitũ a fidelibus honorifice deposit9 est. Magnisq; miraculorꝫ ambo decorant locum vtutibus/suorꝫ interuentu meritorum petẽtibus/anime ⁊ corporis p̃stando salubria Qui locus tante religionis postea est habit9 vt nullus regum ac principũ/nec aliquis seculari pompa preditus/ecclesiam illorꝫ beneficia petiturus ingredi audeat: donec pri9 deposit9 armis/animiq; beluina postposita ferocitate/ac demum cum omni deuotõne humilitatis introeat. Actor. Dec de gestis beati maximini aquensis epi/ sanctarꝫq; mulierꝫ marthe et marie a spiritu sancto eidem viro sancto associatarꝫ excerpta sufficiant. Sanctorꝫ autem ceterorꝫ qui cum eis in disp̃sione discipulorũ a iudea iuxta prefataꝫ hystoriã nominati sunt nõ omnium gesta ad plenum reperi. Quorũdam tamẽ vt beati marcialis et beati frõtonis iam supra posui. quorundam vero vt hyrenij eutropij/dyonisij inferius locis cõgruis ponere disposui. Dic aũt beati saturnini et beati iuliani gesta breuiter excerpta inserere volui.

De sancto saturnino tholosane epo primo ex gestis eius. Capitulũ. C xij.

SANCTVS IGNQ; Saturninus primus et summus tholosane ciuitatis antistes/cum iuxta capitolium quod inter domum suam et ecclesiã tunc temporis paruulam medium erat crebro transiret atq; rediret. eius frequentiaꝫ pcax demonũ turba sustinere non potuit. et vt erãt muta simulacra inter sacrilega obsequia et solita consultantium vota patuerunt. ob quam causam comprehensus/et ad capitolium tractus cum immolare cogeretur/ clara voce testatus est/vni deo vero laudis hostias immolo. deos autem vestros demones esse scio/quos incassum non tam pecudum q̃ animarꝫ vestrarũ mortibus honoratis. Quomõ autez vultis ut ego timeam eos a quibus dicitis me timeri. Ad hanc vocem effrenatus sacrilege multitudinis tumult9 incandunt thauroq; q. vidunc

fuerat ꝑparatꝰ. fune lateribꝰ eius circuma=
cto. ⁊ post ꝥga demisso ad mimsterium sue cru
delitatis vtuntur ꝓstrema ꝑte fumis qui ad
thaum posteriora defluebat sancti viri pedes il
ligauit, adamq; stimulis pecudem acuoubus
de supiori capitolij parte in plana ꝓcipitant.
Nec mora inter pumos descensus ipiꝰ gradꝰ
capite collisso cerebroq; excusso. totoq; corpo
re omni membroꝝ ꝑte q̃ssato dignam sibi am
mam xp̃us excepit. Multis aũt virtutibꝰ idē
sanctus post obitum floruit. Quidam vero
diues iniquus ⁊ ꝑpotens anathema antonius
ex hac vita migrans ad inferos. in hui⁹ eccle=
sia sepelm se ꝑcepit qđ ⁊ a parentibꝰ eiꝰ factū
est. Nocte vero sequente sarcofagꝰ eius cum
corpore virtutedium̃a per fenestram in medio
atrij ꝓijcit. Quem mane facto parentes eius
inuenientes rursus in loco de quo eiectꝰ fue=
rat altius tumulare curauerunt. altera vero
die vt puus eiectum reppererunt. ⁊ ex hoc a
nullo tactus. super terram expositus i testimo=
mum reseruat.

De sancto iuliano cenomanensi ex gestis eius Capitulum. Cxiij.

NACTUS autē Julianus ro=
mana generositate clarissimꝰ meri=
to fidei ꝓcelebris ⁊ lingua facundꝰ
extra vrbem cenomanicam paruo tectus ho=
spicio. die noctuq; in sancto pstabat ꝓposito.
Cunq; iam multi luce fidei radiati eius contu=
bermio mhererent essetq; eis de conuehende aq̃
penuria q̃monia? vir dei cuspidem baculi sui
humi defigens. audientibus cunctis eum qui si
tienti populo de silice in heremo potum tubuit
humiliter exorauit. ⁊ cum fideles respondissēt
amē. subito fons viuacissimꝰ erupit. Hoc au
dito punceps ciuitatis defensor nomine ꝓ nū=
cios eum ad se supplicter euocauit. Qui cum
ad eum accederet quendam cecum sibi obuiuꝫ
vexillo crucis impresso illuminauit. Hec audi
ens punceps festmus accurut. ⁊ cum tota fa
milia multaq; nobilium turba baptismi gra=
am ab eo accepit atq; ī tanto ardore pietatis
excreuit. vt domū suam viro sancto ad extru
endam ibi ecclesiam traderet ⁊ vt lucrandis
xp̃o animabus. absq; vllo incommodo inugi
laret. Quadam die diuertente eo ad ꝑdium.
cui nomen ē piliacus puer filius eiusdem fundi
possessous qui infirmabat mortuꝰ est. Quod
vbi vir dei cōpit. miserecordia totus affluens
domum luctus introiuit. nocteq; peruigilem
ducens tanta instātia precum celi pulsauit se=
cretum. vt pauter surgerēt. ⁊ pontifex a pul=
uere ⁊ puer a morte. Mox parentes ⁊ vicini
xp̃iane fidei colla supponunt ⁊ infantem cū he=
reditate tota beatissimo magistro tradūt. Cū
aūt vrbis a dño sibi cōmendate portam sub=
iret. carcerali custodie mācipati clamātes vt
sui miserereť exorabant. Et ille benigmssimꝰ
ad eos q̃bus id officij cōmissum erat supplex
accessit. ꝑcans vt aduentꝰ sui gratia redderēt
absolutos. quos miquitas ꝓpua fecerat reos.
Spretis vero eius ꝑcibus. ꝓpuo hospitio se
recepit. ⁊ tactus ac gemens. dei miserecordiā
exorare cepit. Mox ãgelico mimsterio hostia
carcerus aperta sunt. ⁊ illi egredientes sancti
viu conspectibꝰ se obtulerūt. At ille gaudēs
in dño. iam letus cibum accepit ⁊ quos meru=
to soluerat. sancti cōuiuij etiam participatio=
ne donauit.

De obitu eiusdem ⁊ miraculis post obitum. Ca. Cxiiij.

IS ET multis alijs miraculis cla
rus appropinquante die vocationis
sue discessit ad uicū in quo postmo=
dum ecclesia beati marcialis sita est. In qua le
ui tactus in cōmodo/ sedem sibi a deo cōmen=
datam cōmuni cleru plebisq; consilio cōmisit
sancto tymbio. Deinde oculis ⁊ manib⁹ ele=
uatis dīm collaudans. eiq; oues acq̃sitas per
se cōmendans celo spiritum reddidit. Quez
defensor cum tubꝰ dyacombus ⁊ tubꝰ cereis
eadem hora ad se uementem diuinitus agno=
uit. qui cereos quos portabant posuerūt super
mensam ante eum ⁊ abierunt Qui rem tantā
admirans ad consedentes dixit. Nunq̃d non
hic vidistis patrem nostrum Julianum. qui
hic cum tubus cereis aduenit. ⁊ nobis bene=
dictis cereis derelictis abscessit. Surgamꝰ er
go ⁊ ad sepeliendum eum ꝓperemꝰ. Tunc ad
mirati omnes ad exequias festinarunt. Cun=
q; corpus ad vrbem deportaret ⁊ ad alueum
forte fluuij veniret. viri qui lectcam gesta=
bant. equis suis enatantibꝰ inter vndas vali
das ⁊ ꝓfundas. nec genibus aqua tactis litꝰ
alterum cunctis admirantibus subierunt. Cū
vero tota vrbs obuiam exiret. quedam mu=
lier paruulum filium caldario impposuerat sup
positoq; igne membra infantuli aqua tepenti
lauabat Que voce psallentium attonita offi=
um ceptū deseruit/ oblitaq; infantuli cū ce=

ſancto obuiam occurrit. Sed ardore ficei que illam exire cõpulit reſtincta eſt flamma ardentis cannĩ. reuertenſq; filium incolumẽ recepit

Ex geſtis ſanctoꝝ. Iſte iulianus ſymon ille leproſus aſſeuerãt fuiſſe/ qui dñm ĩ carne hoſpitio ſimul et cõuiuio ſuſcepit. Vnde et pro iſto iuliano aiunt iter agentibus ꝓeſſe/ ad hoc vt bonum hoſpitiũ habeant/ ſi orationẽ dominicam dicant. eoq; in domo eius domin⁹ hoſpitatus eſt. ſed ſi hoc/ etiaꝫ multo meli⁹ in honore beate marthe dicenda eſſet/ apud quã frequentiſſime hoſpitari dignatus eſt. Dicẽt ergo melior cõmunis opinio vt non pro iſto iuliano ſ; ꝓ parentib⁹ cuiuſdam alteri⁹ iuliani dicenda ſit/ cuius hic hyſtoriam ſubdimus que a pluribus ignoratur.

De alio iuliano ꝓ quo dicẽt oratio. Ca C xv.

IULIANUS iſte iuuenis et nobilis q̃dam die cum venationi inſiſteret/ quidã ceru⁹ ei dixit/ q; dies futura eſſet in qua parẽtes ſuos occideret. Ad hoc exterritus timens ne in hoc incideret/ relictis omĩbus clam diſceſſit/ et longe ꝓfectus tam ſtrẽnue cuidam caſtellano ſeruiuit vt eum militem faceret. et ei quandã caſtellanam viduã deſponſaret. Interea parẽtes iuliani eum in locis plurimis ꝓquirentes/ tandem ad caſtrũ cui⁹ erat domin⁹ aduenerũt et ab vxore eius cognitis interſignis tam benigne ſuſcepti ſunt/ vt ſeorſum ipſa iaceret et ꝑ amore viri ſui eos in cubili ꝓpuo collocaret. Facto mane caſtellana ad eccleſiam perrexit et ecce iulianus qui tunc forte abfuerat rediens ad thalamũ ſuũ quaſi eam excitaturus intrauit. et inuenĩs ſimul duos dormiẽtes/ vxorem cũ adultero ſuſpicatus/ eos extracto gladio decollauit. Et exiens de domo vidit vxorem ſuam de eccleſia vemẽtẽ/ et admirans interrogat/ qui nam eſſent qui in ſuo thalamo dormirent? At illa/ parentes inquit veſtri ſũt qui vos diutiſſime queſierunt. Tunc pene pre dolore deficiens Deu inquit impletum eſt verbum cerui/ quia ego meos parentes occidi/ iã nunc vade dulciſſima ſoror quia iam de cetero non quieſcam donec acceptauerit dñs pẽitentiam meam. Cui illa. Abſit inquit dulciſſime frater vt ſine me diſcedas. et que fui ꝑticeps gaudij/ non ſim particeps et dolous/ mecum ergo ſuſtine quicq̃ ſufferre decreueris. Sic abeuntes tandem ad quendam fluuium ꝓuenerunt. et thuguriũ ibi fecerunt vt ibi pẽitẽtiã ſuam facerent. et omnes qui vellent tranſire fluuium ꝓ eo tranſponerent. Poſt longum tempus media nocte hyemis cum dormirent. ecce quidam iulianũ clamabat. et vxor ei⁹ audiens/ vt iret admonuit. qui timens frigus ꝛ noctem ipſa inſtante clamantem tranſpoſuit. et cum algentem accenſo igniculo calefacere non poſſet/ ſicut ille petijt inter ipſos ipſum in lectulo collocauit. Tunc ille/ iuliane inquit/ dominus ad te me miſit mandans tibi q; tuam pẽitentiam acceptauit. et vos poſt modicum migrabitis ad dñm/ et ſic ille diſparuit.

De ſancto hermogora et eius paſſione. Capitulum. C xvi.

IIT ſanctus Hermogoras beati marci diſcipulus/ ab eoꝫ aquilegie ciuitatis ytalie conſtitut⁹ epiſcop⁹ et a beato petro apoſtolo confirmatus. Qui ſpiritu ſancto plenus verbum domini cepit ꝑdicare/ et ꝓ orationẽ demonia ab obſeſſis corporibus eijcere/ infirmos ſanare/ et cecis facto crucis ſignaculo ſup oculos eoꝝ viſum reddere. Currebant ad eum omnes ytalie populi/ videntes eius mirabilia. quia et ꝓ eum ſancta multiplicabatur fides. paganoꝝ autem infamia cõfundebatur. Eodem vero tpe imperãte nerone in vrbe roma et prefecturam agente/ aguppa qui fuit frater herodis tunc in aquilegenſem ciuitatem direxit ꝑfidem ſeuaſtum nomine/ vt in eadem ciuitate vt diximus adminiſtraret. Qui ingreſſus ciuitatẽ ſedit ꝓ tubunali. et audito de ſancto hermogora/ q; tẽpla deoꝝ ꝓ ipſum deſolata eſſent fremuit vt leo. Miſitq; turbam militum/ qui impetũ facientes eum cõprehenderent. ꝛ ferro vinctum ad ipm ꝓduxerunt. A quo interrogatus qua audacia populũ a dijs ſeparet ꝛ crucifixum ꝑdicaret. Eleuans oculos ſuos in celum facto ſignaculo xpi in fronte ſua cõſtanter reſpondit/ ſe ordinatum epiſcopũ ex iuſſione dñi predicãdo nõ quieſcere. vt omẽs a dyabolo detentos ꝓ verbũ dei ad cognitionẽ eius reuocaret. hec ꝛ alia ꝑſes ab eo audiẽs iuſſit eũ extendi et neruis crudis cedi. Cũq; cederet aſpiciẽs in celũ gratias agebat dño. deinde ꝑſes iuſſit eũ ĩ eculeo ſuſpendi. ꝛ pedi⁹ ei⁹ vngulis radi. poſtea ꝑcepit lamminas ferreas calẽtes pectori ei⁹ imꝑmi et lampades ardẽtes eius lateribus applicari. Qd cum fieret ſanctus dei martir canebat ymnum domino pendens in ligno dicens. Deus

in adiutoriū meum intende dñe et cetera
Dicentes autem populi eius magnam constā
tiam exclamauerunt dicentes. Magnus ē de9
xp̄ianoꝝ. sine vlla causa. tormentat vir dei.
Tūc irat9 preses iussit eum de eculeo submit
ti. ⁊ in carcerem recludi. ꝓpter populoruꝫ se
ditionem.

Qualiter cum sancto Fortunato martirium passus est. Capitulum. Cxvij.

Hoc recluderet in carcerem ora=
uit. ⁊ subito lumen nimium reful=
sit. ⁊ odor suauis carcerem reple=
uit. Quo viso custos carcerus nomine ponciā=
nus. aperta interiori carcerus ianua / ipso q̄q̄
orante ꝓdiit ad pedes eius. ⁊ ꝓuolut9 deprecabā eum dicens. Deprecor te ꝑ nomen dei
tui q̄ tantam clautatem tibi concessit in tene=
bris vt misereatur mihi misero. ⁊ ad dei tui
agnitionē ꝓducas me vt ꝑ te liberet de9 aīaz
meam ꝓditam. Qui dixit ad eū Si credis ex
toto corde tuo ⁊ ex tota aīa tua. omnia possi=
bilia sunt que postulas. Qui respondit credo
Baptizato itaq̄ ponciano irruit in eum spiri
tus sanctus ⁊ cepit preconaria voce clamare
ꝑ omnes plateas ⁊ vicos ciuitatis dicēs. Ma
gnus est deus quem predicat sanctus herma=
goras. Ad hanc vocem cucurrit ad carcerem
vniuersus populus. ⁊ multi claussim viu vi=
dentes i carcere tale lumen deo gracias egerūt
Beatus aūt hermagoras confortans animos
cleroꝝ eiusdem pij pastoris amissionem do=
lentium ⁊ plangentiū. iussit eos ordinare for=
tunatum archydiaconem discipulum suum. q̄=
niam i ꝑm ex infantia cū dei enutriebat timore
Post aliquos dies audiens sevast9 preses de
beata alexandria. quia baptizata est a sancto
fortunato archidyacono. iussit eum in carce=
rem duci. Quem cum vidisset sanctus herma=
goras. dño deo egit gratias. quia dignatus ē
eum associare. vt cum eodem martiriū susapet
Q dies autem plurimos multa ꝑ eos mira=
bilia dñs in carcere ostendit. ⁊ cōcurrentes.
ad eos varias infirmitates habētes curabant
ab eis in nomine ihesu xp̄i dñi nostri. Dicen=
tes aūt sacerdotes paganoꝝ / incredulum col
ligentes populum vnanimiter venerunt ad se
uastum p̄sidem cum fustib9 ⁊ lapidib9 clamā=
tes ⁊ dicentes. Ciuitas tota perit. quia facis
vsq̄ nunc viuere hominem q̄ ꝑ magicas artes
populum alienat. ⁊ euertit mentes coꝝ vt se=
pent a viis. Tolle magum. occide maleficum
Sin autem noluerus. tei p̄m interficien9. ⁊ il=
lum igni consumem9. Tunc sevastus p̄ses ti=
mens populum q̄ ꝑ eum crediderūt in nomine
xp̄i. misit nocte spiculatorem ⁊ in carcere de=
collauit sanctos hermagoram ⁊ fortunatum.
Quoꝝ corpora colligens ponian9 custos car=
cerus. ⁊ omnem cruorem sanguinis eoꝝ colli=
gens in vnum collocauit locum. Martirizati
sunt autem quarto idus iulij.

De his que precesserunt mortem Neronis. Eusebius. Capitulum. Cxviij.

Nero neronis sexto fulmen ante
mensam eius cecidit. Suetonius.
Talem itaq̄ principem paulomi
nus xiiij. annos ppessus traꝝ orbis. tandem de
stituit initium faciendi9 gallis. Mox butan=
nia armeniaq̄ amissa. ac rursus vtraq̄ rece=
pta ppetuam singularemq̄ felicitatem conce=
pit. adeo vt amissis naufragio p̄diosissimis re=
bus non dubitauerit inter suos dicere pisces
eas sibi relaturos. Nihil eque doluit q̄ maluz
se cytharedum increpituz. singulos subinde to
gitans nossent ne quenq̄ meliorez. Vbi de mo
tu gallia coꝝ cognouit. adeo lente ac secure tu=
lit. vt gaudentibus etiam suspitionem prebe=
ret tanq̄ occasione nacta spoliandaꝝ iure bel=
li opulentissimaꝝ ꝓuinciaꝝ. statimq̄ in arenā
ꝓgressus vt certantes athletas efussissimo stu
dio spectaret. Postq̄ autem etiam hyspanias
destitisse cognouit. collapsus animo diu sine
voce velut mortuus iacuit. Ut q̄ resipuit ve
ste discussa capite conuerberato / actum de se
pnunciauit. nec eo citius q̄q̄ ex consuetudie
luxus ac desidie omisit vel imminuit. quinimo
cum ꝓspere quidā ex prouincijs nunciatum
esset sup habundantissimam cenam ioculara i
defectionis duces carmina lasciueq̄ modulata
etiā gesticulatus est. ac spectaculis theatri claz
illatus. cuidam scenico placentio misit nunci=
um. abuti eum occupationib9 suis. Initio sta
tim tumult9 multa ⁊ imania verum nō abhor
rentia a natura sua credit destimasse pcussores
scz sub mittere ommibus exeratus. ꝓuinciaſ=
q̄ regentibus quasi conspiratis. idemq̄ senti=
entibus. Quicq̄d vbiq̄ exulum q̄q̄d in urbe
hominum gallicanoꝝ esset contruidare illos.
ne discidentibus aggregarent. hos vt consci=
os populariuum atq̄ fautores. Senatum vni=
uersū veneno ꝑ cōiuia necare. vrbē incendere

eus in populū immissis. sed absterrit⁹ est nō
fam pēitentia q̄ pficiendi despatione. in pre=
parada expditione primam curā habuit di
ligendi vehicula portandis scenis organis
concubinasq̄ quas educeret tondendi ad vi=
rilem modū/et secundis pleusq̄ amazonias
instruendi. Maxima aūt popularitate effere=
batur olim emulus/ qui quodāmodo animum
vulgi mouerent. Sunt qui tradāt paulē hy
struonem ocāsum ab eo/ quasi grauem aduer=
sarium. eratq̄ illi eternitatis perpetueq̄ fame
cupido/ꝫ inconsulta. Ideoq̄ multis rebus et
locis veteri appellatōe detracta/nouā inouxit
ex suo nomine. Mensem quoq̄ apulem nero=
neum/romāq̄ neropolim appellari voluit Re
ligionum omnino cōtemptor fuit. Didit aūt
p quietem nauem sibi regēti exortū guberna=
culū/trahiq̄ se ab interfecta vxore in artissi=
mas tenebras/ et pennatarū formicarū multi=
tudine oppleri. De mausoleo sponte foribus
patefactis exaudita vox est nomine cū dentis

Hugo flouacēsis. iij. libro. Cunq̄ mul
ta mala q̄ recensere p singula nimis longum ē
rei publice irrogaret/ tandem hostis a senatu
iudicatus est. vt qui sacrilegio fidem/parrici=
dio pietatē/incestu pudicitiam violaret/ipaq̄
potestatem romani imperij vel officia seu ne=
gocia impiissimis libertorū cōmiserat. Cum
enim ipe fidem nulli seruaret/omnes suspectos
habebat/ duob⁹ tamen nequissimis nymphi=
dio et gemellio se credendū putauit. quos vi
lis condicio sibi obnoxios fecerat/ verū ipi ex
emplū crudelitatis eius q̄q̄ phorruere. Nā
quia cautissimos viros interemerat/cauere sibi
et p̄uenire voluerunt quod metuebāt. Ambo
igitur facta cū ceteris cōspiratione parricidā
deseruerunt.

De infelici eius morte. Cap. C xix.

TANDEM desertus ab omnibus suis fugit
ex vrbe et seipsum interfecit. Suetonius.

Nundata quidem ceterorū ex exitiū defec
tione literas prādendi traditas cōscripsit/mē
sam subuertit/duos cyphos gratissimi vsus so
lo illisit/assumpto veneno et in auream pixi=
dem condito/p̄missis hostiam libertorū fidissi=
mis ad classem p̄parandam/tribunos centu=
onesq̄ de fuga sollicitare temptauit sed partim
tergiuersantib⁹/partim a parte detrectātibus
vno vero p̄clamāte/vsq̄ adeo ne mora miserū
est varie agitauit partibus. ne supplex peteret
an attractus p̄iret in publicū. quantaq̄ pos
set miseratione p̄teritorū veniam precaretur.
Sed deterritū putant ne prius q̄ in forum p=
ueniret. Sicq̄ cogitatione in posterum dilata
ad mediam fere noctem exitat⁹/ misit qui ad
tarēt amicos/ ꝫ qa nihil a quoq̄ renunciabat
ipse cū paucis hospitia singulorū adijt. verum
clausis ommū foribus/respōdente nullo in cu=
biculū redijt. vnde et iam custodes defugerāt
direptis stragulis. ac statim quēlibet p̄cusso=
rem cui⁹ manu periret requisiuit. et neminē re
perto. ergo inquit nec amicum nec inimicū ha
beo p̄curritq̄ quasi p̄cipitatur⁹ se ī tyberim
sed reuocato rursus impetu aliqd secretious
latebre ad colligendū animū deflorans. nudo
vt erat pede atq̄ tunicatus. penulam obsoleti
supinouit colous. adoptoq̄ capite et añ fa=
cies obtento suburano equum ascendit q̄tuor
comitantibus tantū. Sed vt ad diuerticulum
ventū est/dimisso equo mō fruticta ꝫ vepres
p arundineti semitam egre nec nisi strata pedi
bus veste diuulsa sentibus penula quadrupes
p angustias cauerne recept⁹ in p̄xīmā villaꝫ
decubuit/ super lectū modica culcitra vetere
pallio instratū. Tunc vnoquoq̄ hinc inde hor
tante vt q̄ primū se impendentib⁹ cōtumelijs
eriperet. ferrobam coram se ferri imperauit enī
sus ad corporis sui modulū. et aquā simul et
ligna conferri curando mox cadaueris funeri
fīēs ad singula atq̄ ydentidem dicitans/ q̄lis
artifex pereo. Inter moras plato a cursore nū
cio hostes se a senatu iudicatū/et queri ut mor
te puniret. conterritus duos pugiones quos
secum attulerat arripuit. Temptataq̄ viru=
sq̄ acie rursus cōdidit causat⁹ nōdum adesse
fatalem horam. ac modo comites hortabat
vt lamētari et plangere inciperēt. modo ora=
bat vt se aliquis ad mortē capessendā exem=
plo iuuaret. Interdū etiaꝫ segnitiem suam in
crepabat. Jamq̄ equites appinquabāt/qui=
bus p̄ceptum erat ut viuū attrahrēt. Quod
vt sensit ferrū iugulo adegit/iuuante quodaꝫ
ex stantib⁹. urgentib⁹q̄ oculis vsq̄ ad horro=
rem formidinēq̄ visentiū. Tantū ī morte ei⁹
publice gaudiū fuit vt plebs pilleata tota vr
be discurreret. Eusebi⁹. Anno igitur
dñi. lxx. ipsius neronis. xxxij. cum a senatu q̄
reretur ad penam e palladio fugiens ad quar=
tum vrbis miliarū in suburbano libertini sui
inter salariam et numētanam viam semetipm
interfecit. atq̄ in eo omnis augusti familia cō
sumpta est.

OTiꝰ hoīs lībtas ẽ ocłos ꝓdidisse oculi sūt ꝑ q̄s paupertates ferre nō possumus. oculi tota nostra luxuria hi nos īomnia quottidie vida p̄apitāt mīrā tur adamant concupiscunt facilius impleas satietatem animi Genus infirmissime seruitutis est senex mautus. Nihil difficilius ẽ q̄ꝑ dif ferre gaudium. Idem in scḋa capitulo p̄mo. Demeritas omnis animoꝝ/calamitate corpum frangunt ꝛ fugescūt impetꝰ mētium quos non explicant ministeria membrorum. In tercia causa. No omne votuꝫ fluente fortuna lasciuit odium hec est supuacuꝫ conditio vt quicḋ faciunt preapere videant. ꝛ pmaiosissimus est male rei quisq̄ maximus auctor In quarta causa. Si quis sciat quis sit finis bonoꝝ/que vera felicitas/nūq̄ sibi vixerit p̄natura morte piturus. Necesse est in facinus odiosus ardor erumpat Excedit omnem calamitatem diebꝰ ac noctibus timere. Idem in quinta causa. Voluit nos ille mortalitatis artifex deus in cōmune succurrere. ꝛ p mutuas auxiliorꝝ vices quēq̄ in alteꝝ qḋ p se timeret conferre. In aliena fame sui q̄sq̄ miseret Humāe īfirmitatis ista natura est vt ex ommibus accidentibus grauissimum putet quisq̄ quod patitur. Necesse ẽ apud impatientiam sua infirmiora p̄ualeant. In sexta causa. Labou oportet insistere ī effectus pmittitur. Nam stulta est cura que spē non habet. subit libens pietas penam etiā scelerubus grauem. In septima causa. Nihil in rebus humanis voluit esse reꝝ natura tam simile qḋ non in aliqua ꝓpietate secerneret. Paupertatis ꝓpium est vbi alia deficiunt exercere libertatem.

Idem in octaua causa Capitulum Cxxv.

ON repeuo quid in rebꝰ humanis excogitaret natura prestantius amicicia. Qꝛ concordia contra fortunā maius auxilium. quid enim foret humano genere felitiꝰ si oīs possent esse amici. Non bella non seditiones/non latrocinia/non lites/ ceteraq̄ mala que hominibus ex seipīs nata sunt fortune accessissent. Celestis ꝓuidentia multa varietate pectora nostra distinxit. nec minus vniuersas animoꝝ q̄ corpoꝝ dedit formas.

In decima causa. Nulla pena est misi inuito. Nullum habemus misi in patientia dolorem/et vt aliquid crudele sit metus facit Nō habitant vna pudor ꝛ fames. In undecīa causa. Nihil vnq̄ꝑ grauius q̄ꝑ destituta spes torquet. In duodecima causa. Parum aliquid terre ꝛ humilis tugurij rusticum cumen. equitas animi regnū facit. Qui confessū defendit non absolutionem sceleris petit sed licentiam. In tredecima causa. Non est iustior dolor q̄ꝑ beneficij pdidisse rationem. Nam expectes vt statim gratias agat q̄ sanat inuitus. Non sine aliquo morsu desilit ab illis. que voluptate animum tenuerūt Im probius pauperes amant. In xiiij. causa Animus debet homini qui deo tantū aliquē amat quia necesse est. Nemo an diligat cuiꝰ experimenta non habet misi felicitas facinus est id tantum credere qḋ expedit. ꝛ actum est de rebus humanis si sola seruat vtilitatum fides. In xv. causa. Nihil eque paratum impetu constat q̄ꝑ mou velle nec quicq̄ res humane impedentius habent peuntis affectu. In xvi. causa. Pessimū humanaꝝ reꝝ malum semper est qḋ ouidius nephandа fingunt nec vsq̄ magis ope precium putant maligni facere sermones q̄ꝑ cum incredibilia quasi de prehensa narrant. Necesse est autem contentiosus loquaris quicq̄ ꝓbare nō possis Affirmationem summit ex homine quicq̄ nō habet ex veritate Nullā difficiliorem esse credo quā silencij virtutem adeoq̄ ꝓmptissimo sermone facile delinquimus vt constantiam tacendi nec in alijs ferre possumus. Idem ī xvij. causa. Genus reuerentie est vt tacenda scire minime velis Nō habet causaꝫ loquēdi cui credi non potest ablata est ab eo ommium verboꝝ fides oīs sermonis auctoritas.

De Ottone imperatore ꝛ morte eius Hugo Capitulum. Cxxvi.

IC q̄ꝑ otto inter tumultus ꝛ ceres romanum inuasit imperium ꝛ imperauit mensibꝰ tribus. Suetomꝰ libro octauo. Hic fuisse tradit ꝛ modice stature ꝛ male pedatus ꝛ caluus mundiciaruꝫ vero pene muliebrium. quin ꝛ faciē quottidie raditare. ac pāno madido limire consuetꝰ ideo q̄ꝑ instituisse a puma lanugine ne barbatꝰ vnq̄ꝑ esset. In puma adolescentia sua ꝓdigꝰ fuit ꝛ ꝓcax vagari noctibus solitus. atq̄ mualidum quēq̄ obuioꝝ vel petulantum corrupe. ac distento sago impositum in sublime iactare libertinam aulicam quo efficacius coleret etiā

diligere simulauit q̄uis anū ac pene decrepitā
p hanc insinuatus. Nerom facillime ac sum=
mum inter amicos locum tenuit. Congruētia
morum ommiumq̄ consiliorum secretorumq̄
particeps effectus die quē necāde matu nero
estimarat ad auertēdas suspitiones cenā vtu
q̄ exquisitissime comitatui dedit / qui vt pu=
mum imperij spem cepit/nullo officij aut am=
bitionis in quenq̄ genere obmisso quotiēs ce=
na punctāpē accepet aureos excubanti cohorti
vicium diuidebat/ vt iam vix vllus esset qui
non et sentiret et p̄dicaret solum imperij suc=
cessione dignum. Postq̄ autē a pisone plato
spe decidit/ad vī conuersus est instigante sup
amimi dolorem/etiam magnitudinem eius alie
ni. Neq̄ enim dissimulabat se nisi pūcipē sta
re non posse/nihilq̄ referre an ab hoste m ade
aut in foro sub creditoub⁹ caderet. ergo de=
stimata die p̄monitis cōscijs ut se in foro ope
rirent̄/mane galbam salutauit. utq̄ cōsueue=
rat osculo exceptus / etiam sacrificanti inter=
fuit. deinde quasi venalez domū inspectur⁹ abs
cessit/proripuitq̄ se postica parte palacij. tūc
abditus ppere muliebri sella in castra cōscen=
dit. vbi succollatus et a p̄senti comitatu im=
perator cōsultat⁹ est/missis qui galbā trucida
rent ad cōciliandos pollicitationib⁹ militū ani
mos. nihil magis p condone testat⁹ est/q̄s id
demū se habitur⁹ qō sibi illi reliquissent Deiñ
quasi raptus de publico/et subcipe imperiū vi
coactus/gesturusq̄ cōmuni ommium arbitrio
palatiū petijt. Atq̄ sup ceteras gratulantiū/
adulantiūq̄ blandicias ab infima plebe appel
lat⁹ nero nullū iudiciū recusantis dedit. Imo
etiam vt quidā tradiderūt/ epistolis suis ad
quosdam pumdar⁹ presides neronis cognomē
adiecit. Cunctas ymagines statuasq̄ eius re
poni passus est. & procuratores atq̄ libertos ad
eadem offitia reuocauit. Hugo. Con=
tra hunc tandē veniens vitellius ludo vitellio
tuconsule natus dimicauit. Sed cū aduertis=
set otto suos vinci in prelio seip̄m interfecit.

De vitellio imperatore et eius moribus.
Cap. C xxvij.

IC IGIT̄q̄ vitellius romam vi
ctor intrauit. Et imperauit mensibus
viij. Suetonius li. ix. Hic
puericiam pumamq̄ adolescētiaz egit inter ty
beriana scorta. Sequēti quoq̄ etate omibus
pribus cōtaminat⁹ p̄cipuum in aula locum te=
nuit/gayo p augurandi/ claudio per alee la=
sum familiaris. sed aliquanto nerom accepti
or/tum ppter eadem hec tū peculiari merito q̄
p̄sidens certamini neroneo cupientez inter ci=
tharedos cōtendere/nec q̄uis flagitantib⁹ cū
cis p̄mittere audentē. ideoq̄ egressum thea=
tro reuocauerat q̄si p̄seuerantis ppli legatione
suscepta exorandumq̄ p̄buerat. Deinde cum
galba in inferiorē germaniā ad regendū exer
citū mitteret̄/cōtemptu magis q̄ gratia satis
cōstat exituro viaticū defuisse tanta egestate
rei familiaris / vt vxore et liberis q̄s rome re
linq̄bat merito ina cenaculo abditis domū reli
quā p̄tē anni oblocaret. vtq̄ ex aure matus
detractū vmionē pignoraret ad itineris impen
sas. creditoq̄ quidē p̄stolantiū ac detinentium
turbā nō nisi terrore calumnie amouit. Move
mentē exercitū ad res nouas pron⁹ libens ac
supinis manibus excepit/obuios quoq̄ mul=
tum exosculans. Castra vero ingressus ni=
hil cuiquam poscenti negauit. Atque etiam
vltro ignominiosis nouas rei sordes/damnatis
supplicia dempsit. Quare subito a militibus e
cubiculo raptus/ita vt erat in veste domesti=
ca imperator est cōsalutatus/circūlatusq̄ p ce=
leberrimos vicos i itinere inchoato p media ci
uitates vtu triumphantiū vectus est p que flu
mina delicatissimis nauigijs et varia corona=
rum genere redimit⁹. Inter p̄fusissimos obscęq̄
apparat⁹ nulla familie aut militis disciplina ra
pinas ac petulantiū oīm in iocum vertens. at
q̄ campos in quib⁹ pugnatū est adijt/adhor
rentes quosdā cadaueriū thabē detestabili vo
ce cōfirmare ausus est optime olere occisum ho
stem et melius diuem solēni cōuiuio citharedo
inchoanti neroniana cātica exultans. p̄m⁹ etiā
plausit luxurie/ p̄cipue segnitieq̄ dedit⁹ epu=
las trifariam sp̄ inter dū q̄dfariā dispādebat
et prandia et cenas comesationes facile cum
omnibus sufficiens vomitandi cōsuetudine. In
dicebat aūt aliud alij eodē die nec cuiq̄ singli
apparatus minus q̄dringentis milib⁹ nūmoruz
cōstituerunt. famosissima sup ceteras fuit ce=
na data ei a fratre. in qua duo milia electis=
simoz piscium/septez milia auiū apposita tra
dunt̄. hanc q̄q̄ exuperauit dedicatōe patrue ipe
in hac sacroz generā iocinera fasianoz et pa
uonū cerebella. linguas phenicoptoz. mure=
nazz lactes a parthia vsq̄ fretoq̄ hyspanico
petitazz cōmiscuit. nec in sacrificijs q̄dem vnq̄
aut itinere vllo tempauit quin int̄ altaria mā
deret/ circaq̄ viarum popinas.

De crudelitate & morte eiusdem. Capitulū Cxxviii.

RONOSQUE ad cuiꝰ cūq; vel ad quacunq; de causa necē / atq; supplicium nobiles viros condisq; pulos & equales suos vano genere fraudis occidit. quoꝝ vnum veneno etiam manu sua porrecto in aq̄ fugide potione. quā is affectus febre poposcerat vt quisq; deferret mauoitū capite pumebat. Suspectus etiam in morte matus fuit. Hugo Interea vero Vespasianus debellabat ꝓuinciā iudaice gentis. Cō ualuit itaq; in exercitu rumor ciuilium belloꝝ & de galbe & ottonis nece manifestatuz est. de q; impio vitellij qui nequior superioꝰ quasi fex resederat. Tunc conferre secum viri veteus militie cepere & indigne ferre se p̄mos ad peucula & vltimos ad honorem qui ab infeuoubus dños acipent. Nouebant etiam ibi esse sibi virum strēnuum vespasianum quē legi decuerat imperatorem eui maturū ad cōsulendū & iuuoubus validioubꝰ adp̄lianoū. Nouunt itaq; vespasianum rogantq; vt guberna culum romani susipiat imperij. Ille abnuere ac se indignum dicere illi ꝓmptꝰ instare vrgebant illum milites. instabant duces. Cessit igitur vespasianus muitus. & puus curam q; honorem mouit imperialem. Ipse vero ꝑ capadociam & fugiam iter direxit. Rome vero vitelliꝰ posit⁹ omni magnitudine nois ac maiestatis oblitus cōuiuijs inhiabat. Sed exercitus sinistro nuncio Letmaz quēdam ducē sui exercitus misit eiq; summam sui cōmisit piculi ipe vero luxuria marcidus tabescebat vinoq; sepultus. nihil aliud expectabat nisi cū hostis aduemret ebuus piret sine sensu dolous. Tuno igit arca vrbis mena congressu habito fusi sunt & cesi omnes vitelliani. deficentibꝰ itaq; vitelliam ꝓtibus cum se in quandam proximam palacio cellulaz vitelliꝰ intrusisset turpiter inde protractus & excruciatus in foꝝ deducit & ibidem occidit. Suetonius Itaq; extractus e latebra religatis post tergū manibus. iecto ceruicibus laqueo veste disissa seminudus in foꝝ tractus est. Inter magna rerum verborumq; ludibua reducta a capite coma ceu noxij solent atq; etiam mento mucrone gladij subiecto. vt visendam preberet faciem ne ve subnitteret quibusdam stercore & ceno incessentibus alijs incendiarium & patinarium vociferantibus ꝓte vulgi etiā corpis vicia exprobrante. Erat enim in eo enormis ꝓceritas. facies rubicunda. & plerūq; exumolentia. venter obesus alterum femur subdebile. Tandem minutissimis ictib⁹ excarnificatꝰ atq; confectus est & inde in eq̄ in tyberim tradꝰ.

Explicit liber octauꝰ Incipit nonus de imperio Vespasiani & bonis eius mitijs. Hugo Capitulum. primum.

VESPONSIANUS igit illa turbida tyrannoꝝ turba discussa imperiū adeptus. imperauit annis. viij. mensibꝰ xi. diebꝰ. xiij Hic multis iudeorum oppidis captis sicut superius dictum est audita morte Neronis hortatu militum imperator effectus. reliqt tytum filium suum ad procurationem obsidionis hierosolimoꝝ vt & romanis nō deesset nec iudeis quē filiꝰ repsentaret. Eusebiꝰ in cronicis Impauit aūt vespasianꝰ romanoꝝ vij. āno domini lxxi. mundi vero MMMMM. & xxxiij.

Suetonius. Hic quondam inter comites Neronis cum cantante eo aut descendret sepius. aut p̄sens obdormisceret grauissimam contraxit offensam. Prohibitusq; Nero contubernio modo sed etiam publica salutatione secessit in paruam ac deuiam ciuitatez quo ad latenti & iam extrema metuenti. iudea ꝓuincia cum exercitu oblata est. Perciebuerat oriente toto vetus & constās opinio esse infantis vt eo tempore iudea ꝓfectu rez potiret. suscepta censura ne quā occasionem discipline p̄termitteret. adolescentulum fragrantem vngento cū sibi impetrata p̄fectura gratias ageret. nutu aspernatus voce etiam grauissima increpuit literasq; reuocauit. Imperio adepto amplissimos ordines & exhaustos ere vana & contaminatos veteu negligentia purgauit suppleuit q; recensit. senatu & equite submotis indignissimis. & honestissimo q̄q; allecto vsq; ad exitum vite ciuilis & clemens mediocritatem generis neq; dissimulauit vnq̄. ac frequenter etiam p̄ se tulit nihilq; ornamentoꝝ extrinsecus appetiuit. Contumaciaz leuissime tulit offensaꝝ inimiciaꝝ q; minime memor executor ue. Vt suspitione aliqua vel metu ad pernicem cuiusq; compelleret. tantū abfuit vt manentibus amicis quandā cauēdū

esse/quod vulgo crederet genesim habere im-
patoriam insuper consulem fecerit sponsens
quoq; beneficij memorem futurq;. filiam quoq;
hostis sui vitellij splendidissime maritauit/do
tauit etiã et instruxit. Sola est in qua merito
culpatur pecunie cupiditas.

De Josepho et scriptis eius Eusebius in cronicis. Capitulum.ij.

IOSEPHUS flauius iosephus scriptor hy
storicus dux belli iudaici. Cum a ro
manis interficiendus esset pnuncia-
uit de morte neronis et eius impio. Die-
ronimus de illustribus. Josephus mathei
filius ex hierosolimis sacerdos a vespasiano
captus cũ tyto filio eius relictus est. Dic ro-
mam veniens septẽ libros iudaice captiuitatis
impatoribus patri filioq; obtulit. Qui et bi-
bliotece publice traditi sunt. et ob ingenij glo
riam statuã quoq; rome meruit. Scripsit q̃q;
et alios. xx. antiquitatum libros/ ab exordio
mundi vsq; ad. xiiij. annũ domiciani. et duos
aduersus apionem grãmaticũ alexandrinum/
qui sub caligula legatus missus ex parte gen
tilium /cõtra philonem etiam librum / vitu-
perationem gentis iudaice cõtinentẽ scripse-
rat. Alius quoq; liber eius valde elegans ha
betur/in quo machabeorum sunt digesta marti-
ria. Dic i. xviij. antiquitatũ libro manifestis
sime cõfitetur/pter magnitudinẽ signorum cu
stum a phauseis interfectum. et iohãnem ba-
ptistam vere pphetam fuisse. et pter interfec
tionẽ iacobi apostoli hierosolimã dirutã esse.
Scribit aũt de dño in hunc modũ. Eo tẽpore
fuit hiesus sapiens vir/si tñ virũ eum oportet
dicere. erat enim mirabiliũ patrator operum
et doctor eorum qui libenter vera suscipiũt. plu-
rimos q̃q; tam de gentib9 q̃q; de iudeis habuit
sui sectatores. et credebatur esse cristus. Cun
q; ob inuidiã nostrorum principũ crucifixũ pilat9
addixerat. nichilominꝰ qui pmuꝫ dilexerãt eũ
pseuerauerũt. apparuit enim eis tercia die vi-
uens. Multa hec et alia miracula carminibus
pphetarum de eo vaticinãtibus et vsq; hodie xpi
anorum gens ab hoc sortita vocabulũ nõ defecit.

Actor. De libus huiꝰ iosephi nõnulla
in hoc opere inserui congruis locis.

De obsidione et calamitate hierusalem. Egesippus libro. v. Capitulum. iij.

IGIT primo delati impij ve-
spasiano iudea bellis aspris et seditõ
nibus domesticis lacerabat/tunq;
plio ciuitas intra se pliabat nulla requies/nulle
noctis/momẽtis oibus dimicabat/innumeri
iugulabant/manabat sanguis/vniuersa reple
bat/et q̃si pfluuius etiaꝫ p interiores templi
recessus decurrebat/ita sanguine/incendio/rui
na/fame totius orbis nerui succidebant/ nullꝰ
locus periculo vacabat/nulla fugiendi copia
erat/pauor vbiq; clamor morientiũ gemitus
et despatio viuentiũ ut miserabiles dicerentur eos
qui remanserant/beatos q̃ obierant. quomõ
decepta est ciuitas populis tuis/expugnata ar
mis tuis/q̃ solebas sine armis vincere/ sine p
lio hostem ferire/cum pro te angeli dimicarẽt
et militarent tibi fluctus maris/hyatus terre/
celi fragores/ecce habes qd petisti. Agnosce
tibi hodie barrabam viuere/hiesum vero mor
tuum esse. Iniste enim regnat seditio/pax se-
pulta est/vt crudelius a tuis peas q̃ si timeres
ab alienis. In templo igit ipso p vngentis
bene olentib9/p thimiamaterijs bñ spiranti-
bus/p diuersorum florum odorib9 grauis erat
insepultorum cadauerum vetor quos pluuia dissol
uerat/q̃s flãma cõbusserat/q̃s sol calefecerat
Neq; enim humare cuiq; corpora vacabat eo
rum q̃ vel in templo vel circa plateas necabã
tur/quia bellũ eos inter se occupabat/ feriẽdi
q; magis q̃ humãdi cura vniuersos tenebat.
nihilq; magis in tãtis calamitatib9 q̃ miseri-
cordia pierat / q̃ sola solet alleuare miserias/
solari erumnas. Quidaꝫ tñ latrones in alios
seuientes fetorem occisorum grauiter sustinẽtes
de muro reliquias defunctorum in profunda preci
pitia deijciebãt. Itaq; tytus vespasiani filius
q̃ bellum a patre susceperat aspicies preruptos
specus plenos cadaueꝝ. saniemq; dilaceratis
visceribus innatantẽ alte ingemuit / et manus
ad celum eleuans testabat nequaq; illud sibi
assciscendum q̃ veniam dare voluisset si tedi-
dio precederet. expectasse se vt pacem rogarent
paratus incolumes seruare si bellũ deposuissẽt
Mãneus quoq; lazari asserebat p vnã portam
sibi creditã. xv. milia mortuorum elata/additis
adhuc. dccc. lxxx. funeribus. ideq; solo eorũ
numero collectũ q̃ mercede publica sepulti fo
rent pter eos q̃s sepelierãt sui. que aũt sepultu
ra nisi ut de muro deijcerent cadauera? pleriq;
etiam non ignobiles viri confugientes ad ty
tum sexcenta milia defunctorum que per
portas numerata essent commemorabant/

eoꝝ quoꝙ q̃ ꝓpter multitudinẽz infinitã effer
ri cadauera nequiuerunt numerum fuisse iesti=
mabilem · Nam pleuꝙ etiam de ultimo orbe
ad templum venerãt ad p̃candum i die festo.

De auaricia iudeoꝝ ⁊ extrema fame· Ca=
pitulum·iiii·

LIBER Iꝙ aũt ex his q̃ ad roma=
nos confugerant · cum accepto cibo
aluũ purgarent·egesserant aliqui bi
mones aureos quos absorbuerant cum fugam
adornarent·ne deprehensi non solum dispen=
dio sed etiam periculo forent · quia insidiato
res omnia scrutabant · sceluſꝙ ducebat aurꝝ
quẽ p̃t̃ latrones habere·Hoc itaꝙ iudei post
ea miserabili specie inter mãnamenta alui aurꝝ
legebant·Comperit hoc quidam assyrꝰ ⁊ ab
uno i omnes opinio manauit·q̃ hoc genꝰ ho
minum p̃ceps ad auaritiam ⁊ patũ aduersuti
am·nihil tam atrox sit qđ refugiat nihil tam
turpe qđ studio pecunie erubescat · Assyus
itaꝙ in arabes diffusa est fama quibꝰ nõ mi=
nor ẽ auaricia ⁊ feritas barbarice ꝓior ĩma
nitati·q̃ furti essent auro iudei·Diripiũt i gitt̃
illi quoscunꝙ aduenientes cernũt licet cõtra
fas·contra legem traditionis· contra ꝓmissuꝝ
cesaris quo eos occidi non licebat· Inedunt
autem viuentes adhuc cruentisꝙ manibus eui
scerant ventris secreta·aluũ scrutant̃ ⁊ int̃e=
rius manantia purgamẽta aurum mq̃runt De
miꝙ vna nocte duo milia vere virorꝝ discussa
sunt tali flagitio · Alia q̃ꝙ erumna grauis in
his qui ad romanos transfugerãt accidit Nã
dissuetis edendi officijs vbi data est alimenti
copia·cepit esse abꝰ oneri q̃ puus erat vsui·
Nulla vis erat dentium vt cibum mãducarit
obduruerant interiora viscerꝝ· obstructi erãt
ductus ciborꝝ·aruerant iecoris vene que cibos
attrahunt· Visus pierat auiditas crescebat ·
Ruebant supra cibos miseri ⁊ inualidos mor=
sus more infantium meditabant̃·Pleruꝙ vi=
sis alimentis· ipo gaudio deficiebant atꝙ mt̃
exoptatos sibi cibos mouebant̃· Eratꝙ pom
pa lacrimabilis cum plures a cibo ad periculũ
surgerent q̃ꝙ ad salutem · Inflabant̃ enĩ inso=
lito cibo · quasi quodam ydropis morbo · ⁊ si
edendi auiditas modum nescia supra mensurã
ingerebat·repentino cibo forti disrumpebant̃·
Nihil enim mirum si exhaustis piculo cibus
est· Demiꝙ post biduanum ieiunium si q̃ꝙ aui
dius sumpserus·statim crudescat Nõ nulli aũt
eorum euaserunt quidam arte·pensantes cibi
moderamina·donec dissueta edendi cato ad su=
os vsus rediret· Igitt̃ destructis ⁊ exustis edi=
ficijs templo finitimis ⁊ etiam portici=b9. ptim
a romanis ptim ab ipis iudeis nuda erat iam
templi facies ⁊ seua hominum fames· Insidi=
abant̃ sibi mutuo quis cui raperet cibũ· Obi
alimenti suspicio ibi bellum· Necabant̃ etiam
carissimi discutiebant̃ defuncti·ne quis itra eo
rum amictus cibus lateat· Aperto ore sicut ra
bidi canes auraꝝ captantes spiramina huc ⁊
illuc circumferebant̃ duce inopia· Et cũ alia
famis solacia nõ reperirent·detrahebant cori
scutis·vt cibo sibi essent que p̃sidio nõ essent·
Manebant calcamentum nec pudor erat so=
lutum pedibus ore fusape·⁊ lingua lambere·
Detuste q̃ꝙ palee que olim p̃iecte fuerant·
non mediocri studio requirebant̃· ⁊ si qs reppe
rerat grandi precio mercabat̃.

De muliere que comedit filium suum
Capitulum·v·

RAT quoꝙ mana locuples fe=
mina de regione trans iordanẽ·que
belli terrore orto hierosolimam
se contulerat vt esset tutior·Huius opes pri
ores factionum certatim inuaserant· alimen=
torꝝ etiaꝙ si q̃ꝙ p̃cio quesierat de mancꝰ eru
ebatur· defecerantꝙ omnia· ⁊ delicijs assueta
asperiora palearum vel corioꝝ dura nõ emol
liebat· Seua itaꝙ fames intimis se infudit me
dullis exasperauit humores·mentem exagita=
uit · Habebat aũt infantulum cuius vagitu
excitata cum se ⁊ paruulum macerari videret·
tantis iuncta immanitatibus affectum amisit·
conuersaꝙ ad puulum sic ait· Quid tibi facã
paruule? seua te circumstant omnia/bellum/fa
mes/incendia/latrones/ruine· Cui te moritu
ra credam aut vite tantillum relinq̃·Spera=
ueram q̃ si adoleuisses me pasceres matrẽ aut
sepelires defunctam· Sed q̃d agã misera? Vi=
uendi tibi ac mihi nullum video subsidium ·
Cui te reseruabo vel quo te condam sepulcro
ne canibus alitibus vel feris preda sis · O su
auia mihi viscera artus iocundi· puusq̃ vos
penitus consumat fames reddite mihi matu
q̃d accepisti s Reddite in illud naturale secre
tum m quo sumpsistis spiritum domicilio i eo
tibi parat̃ tumulus defuncto· Exosculabor er
go te ⁊ q̃d non habet in patientia amoris ha=
beat ius necessitatis·vt ipa deuorẽ meos art9

nõn simulatis/ sed impssis morsibus fecimus
quod pietatis fuit faciamus qđ suadet fames
tua tamen causa melior et quedã pietatis spe
cies quia tollerabilius est qđ matu ocreus ui=
bum viscerubus tuis q̃ꝑ q̃ te mater aut occi=
re potest aut deuorare. Hec dicẽs auerso vul
tu gladium dimersit/et in frusta filium secãs
igni imposuit/partẽ comedit/partez operunt
ne quis supueniret. Sed odor incensi puenit
ad principes seditionis/q̃ cõtinuo odorem se
cuti introeunt mulieris hospitiũ/ minantes ne
cem q̃ ausa esset ipsis ieiunantib9 edere / atq̃
exortes facere sibi quẽ repisset. At illa par=
tem inquit vestrã vobis seruaui. nolite indi=
gnari/de meis viscerubus cibum vobis parau
cõfidite cibus mensam apponã. hec dicens dis
cooperuit cõbusta mẽbra/ & epulãda obtulit cũ
adhortatione hui9modi. Hoc est pretium
meũ/hec vestra portio. videte diligẽti9 an vos
fraudaueru? ecce pueri man9 vna? ecce pes?
ecce diuidiũ reliqui corporis. et ne alienũ pu
tetis filius me9 est. Nunq̃ fuisti mihi dulcior
fili. tibi debeo q̃ adhuc viuo/tua suauitas ani
mam meã tenuit et produxit matu tue misere
diẽ mortis. venerũt necaturi/ cõiuie facti sũt
habebũt et ipsi qđ tibi debeant cũ epulas me=
as sumpserunt. Sed quid refertis gradum?
quid exhorretis animo? cur nõ epulamini qđ
mater fecit? Gustate & videte quia suauis est
filius meus. Nolite sicut molliores matre/in=
firmiores mulliere. ego quidẽ tales parau epu
las. q̃ vos sic epulari matrẽ fecistis. Et me q̃=
dem tenebat passio q̃ vicit necessitas. Reple=
uit cõtinuo totã vrbem tanti sceleris nephas
et vnusquisq̃ parricidalis conuiuij ministeriũ
exhorrescebat.

De destrucõe templi et vrbis. Capi. vi.

EROGENIT quoq̃ ad roma
nos hui9 facti immanitas Nam ple
ri hoc horrore pterriti ad hostẽ con
fugerunt. Quo compto cesar execratus infe
licis terre contagium/manus ad celũ eleuans
talia ptestabatur. ad bellũ qdem venim9 sed
non cum hominibus quim poti9 aduersus rabiez
beluarum dimicamus. Nam et fer9 suos fere
diligunt/q̃s etiam in fame enutriunt & alieni?
pascuntur corporib9/& a consimiliũ feratum
abstinent cadaueribus/hoc vltra omnẽ acerbi=
tatem est vt membra que genuit mater deuo=
raret. Mundus ego ab hoc contagio cibi. me
absolue quecũq̃ es in celo potestas. Bis sas
pfecto quia intimo affectu pacem frequẽter
obtuli/et qđ non pudet dicere victor rogaui
qđa parcere eis volui Sed quid facerem repu
gnantibus? quid aduersus suos furẽtib9. Naz
et ipsi nos sepe de muris hortati sunt dimicare
ne grauius a suis pirent. et ego positis plerũ
q̃ armis quia illi a suoz cedibus nõ desinerẽt
in bellum redij vt liberarem obsessos nõ prẽ
Dis dictis admoueri templo auetes iubet.
Demiq̃ fugientib9 seditionis auctoribus cum
templum exuritur. romani signa posuerunt
intra circuitum eius et cõtra portam ouẽtalẽ
sacrificauerunt imperatorem tytum summis vo
cib9 prdicantes. Sacerdotes aũt quos & aque
inopia & estus finitimi incendij cõmacerabãt
siti vitam rogauerũt. quos tytus iussit occidi
de generis animi esse respondẽs. vt templo nu
mini cupent supuiuere. Johanni quoq̃ & sy=
moni et ceteris seditionis principib9 indulgen
tiam postulantib9 respõdit. Serui nequissimi
tempus ad misericordiã cũ iam quid reseruet
nihil relictũ sit. pacez offerebam nõ recepistis
parcere volebam nõ sinebatis/prelia suspẽde=
bam et vos irruebatis/et nũc popul9 extinct9
est/templum arcet. quid adhuc statis armati?
ponite arma quasi victi/ viuere vobis donabo
etsi non meremini. Tytus ergo q̃ꝑ uis ad ira=
cundiam excitat9 ꝓpositũ suum nõ solũ contui
tu regalis fastigij/& cõfugientes recepit soli9
pietatis intuitu. Nec romani multa iam ce=
dere fessi abnuebãt vite indulgẽtiã et studio capti
ua mancipia vendẽdi ꝓmptiores erãt ad reser=
uandã salutẽ. pluumi venales & pauci empto
res. qđa et romani habere iudeos in seruitutem
dedignabant. et nec iudei superãt qui suos re=
dimerẽt. Octaua igit die gorpotei mensis cõ
cremata est auitas. Cesa aũt ꝑ omne temp9
obsidionis asserũt cedes centena milia. Ca=
ptiui quoq̃ abducti sunt iudeoꝝ ad nonagita
septẽ milia. Hugo floriacẽsis. Cesi de
mq̃ multa cede romani querebãt qb9 capti=
ua mancipia venderẽt. Sz quia pluum vena
les & pauci inueniebant emptores nõ defuere
q̃ et. xxx. mancipia vno nũmismate mercarẽt
Eusebi9 in cronicis. Hũc regnũ iudeo
rũ defecit. Colliguntur aũt a scdo anno darij
sub q̃ rursus templũ edificatũ est vsq̃ ad hũc
scdm annũ despasiam in quo nouissime hirsm
subuersa est anni quingenti nonaginta.

De passione sancti appollinaris. Ca. vij.

A TEMPESTATE passꝰ est sanctus appollinaris martir qui quondam discipulꝰ sancti petri apostoli iussu eius a roma ad rauennā venit · ⁊ p̄dicans ⁊ miracula faciens tubunum ciuitatis cuius vxorem sanauerat · cum magna eius familia baptizauit · Cuius famam dux audiens eum sibi quantocius fisti fecit · ⁊ cum sacerdotibus ydolo⁊ ducens eum ad templum iouis · cum ille dixisset aurum ⁊ argentū illic appēsū · melius pauperibus dari q̄ ante demones sic appendi · ejicit ⁊ semiuiuus extra vrbem relinquit · ⁊ a discipulis suis in domo cuiusdam vidue vi · mensibus refouet · Inde veniens ad vrbem classem · dum multos conuerteret fustibus cedit · ⁊ nudis pedibus super prunas stare compulsus · xp̄mq̄ amplius confitēs extra vrbem ejicit · Ruffus autem rauenne filiam suam defunctam lamentans appollinari venienti ⁊ eum consolanti respondit Utinam huc non venisses · dij enim irati sunt et filiā meam saluam facere noluerunt Tu vero q̄d potes? Et flentibus cunctis ait appollinaris · Jura mihi q̄ p̄mittes puellam sequi saluatorez suū · Rufus dixit · Scio q̄ mortua est puella tū si vidēro eam viuam faciam q̄d dicis · Et statim cū apprehendisset manum eius erexit eam sanam ⁊ ipa cum matre ⁊ multa familia baptisma suscepit · ⁊ virgo p̄mansit · Ruffus vero timens cesarem occulte diligebat eum Quod audiēs cesar scripsit ad p̄fectū p̄torij vt appollinarē aut dijs iclinaret aut i exiliū mitteret · Messalinus ergo p̄fectus appollinarez sacrificare nolentem fustibus cedi ⁊ in eculeo appensū torqueri p̄cepit vbi dū adhuc dēm p̄dicaret ministru aquam bullientem vulneribus eius immittunt · Et dum vellet p̄fectus eum in exilium mittere xp̄iani irruentes in paganos plus q̄ ducentos occiderunt ex eis · Tunc timēs sibi vicarius appollinarem cathenis onustuz ⁊ ligno extensum iussit recludi · ⁊ vt sic deficeret nihil ei penitus ministrau. Quem quarto die cognoscens ab angelo confortatum cathenatum naui imposuit · ⁊ sequentibus eum tubus cleuis in exilium destinauit Obi cum cleuis ⁊ duob⁹ militibus ceteris peuntib⁹ piculum tempestatis cuadens / milites q̄dem baptizauit ⁊ in exilio p̄dicans a nemine recept⁹ sed grauiter verberatus post tuenniū rauennā redijt Sed a paganis iterum verberatus ad templū apollinis ducit Sed statim facta oratione tēplum corruit · ⁊ tandem iudici p̄sentatus ⁊ de multis inq̄situs filium eius a natiuitate cecum sanauit · sicq̄ multis credentib⁹ a iudice lenit tractatus in p̄dio eius p quatuor annos fuit Cum ergo pontifices accusassent eū apud vespasianuz cesarez / rescripsit vt aut de vrbe exiret aut ydolis consentiret · Non enim dignū est inq̄t vt deos vindicemus sed ipi de inimicis suis se vindicent si possunt · Tunc demostenes patricius nolentem sacrificare cuidam centurio miam xp̄iano eum tradidit · cui⁹ rogatu per gens in uicum leprosoz · vt ibi p̄pter furorez gentilium latitaret a paganis insecutus vsq̄ ad mortem cesus est · ⁊ ibi vij · dies supiuiēs ⁊ xp̄ianos admonens ibidem a discipulis sepultus est ·

De cupiditate vespasiani ⁊ morte eius Suetonius · Capitulum · viij ·

IN VESPASIANO merito culpet pecunie cupiditas · Non enī cōtent⁹ omissa sub galba vectigalia reuocasse · noua ⁊ grauia addidisse · auxisse tributa · puincijs nō nullis etiam duplicasse · negotiationes vel priuato pudenda p̄palam exercuit · Nec candidatis quidem honores reis ue tam noxijs q̄ innocentibus absolutiones vendicare cunctatus ē Credit etiam p̄curatoz rapacissimū quenq̄ ad ampliora officia ex moustria solitus p̄mouere · quo locupletiores mox condemnaret · Quibus q̄dem vulgo p spongijs dicebat vti q̄ quasi ⁊ sic eos madefaceret ⁊ exp̄meret humentes · Quidam natura cupidissimū tradūt sunt contra qui opimēt ad manubias rapinasq̄ necessitate cōpulsuz summa erarij fisiq̄ inopia · Quod ⁊ verisimilius videt qñ ⁊ male p̄tis optime vsus est in omne hominum genus liberalissimus · Expleuit censu senatum · consulares mopes quingenis sexcijs sustentauit · Plurimas p totum orbem terraz ciuitates aut terremotu aut incendio afflictas restituit in melius Ingenia ⁊ artes p̄maxime fouit Primus e fisco latinis grecisq̄ rhetorib⁹ annua centena cōstituit · Prestantes poetas necnō ⁊ artifices magna mercede donauit · Hugo · Vespasianus autem anno vite sue lxx · serijs ioca quibus delectabat admiscens interijt · Nam cum ventus eiimme fessus assurrexisset stantem ait imperatorem excedere terus decet sicq̄ ex animatus ē · Cui successit tytus eius filius ·

De impio tyti et eius morte. Eusebius in cronicis. Capitulum .ix.

ANNO domini. lxxx. mundi vero MMMM. xliij. romanoꝝ octauꝰ Tytus vespasiani filiꝰ regnauit annis duobꝰ/vtraq; lingua disertissimus. Dugo. Fuit enim vir omniū genere virtutum mirabilis. et moꝝ imperalium pauter floribus adornatus. et qui nulli quicq; negaret. Intantum etiam facundissimꝰ extitit. vt causas latino poemate poraret/ et tragedias grece cōponeret. Suetonius libro .xi. Tytus amor et delicie generis humani fuit. in puero statura corporis et animi dotes explenduerunt. magisq; ac magis deinceps ꝓ etatis gradus forma egregia. et cui nō minus auctoritatis messet q; gratie. precipuum robur. memoria singularis/docilitas ad omnes fere tam belli q; pacis artes/armoꝝ et equitandi peritissimus. latine greceq; lingue vel in orādo vt in fingendis poematibus ꝓmptus. nec musice quidem rudis. vt qui cantaret et psalleret iocūde scienterq; in militia summe industrie nec minore modestia. suspecta ꝑinum in eo fuerūt seuicia/luxuria/rapacitas/libido. Demiq; per palam aliū neronem et opinabant̄ et predicabant. At illi ea fama ꝓ bono cessit. cōuersaq; est in maximas laudes. neq; vllo vicio repto ꝛ econtra virtutibꝰ summis. Conuiuia instituit/iocunda magis q; ꝓfusa. amicos elegit. quibus etiā post eum principes vt et sibi et rei publice ac necessarijs acquieuerūt/ precipueq; sunt vsi. Nulli cuiq; quicq; ademit. abstinuit alieno. ac ne cōcessas quidē aut solitas collationes recepit. et tñ nemine añ se munificentia minor. Natura benuolētissimꝰ. in cunctis hominū desiderijs obstinatissime tenuit/ne quē sine spe dimitteret. quin et admonentibꝰ domestricis quasi plura polliceret̄ q; ꝑstare posse non oportere ait quenq; a sermone principis tristem discedere. Atq; etiam recordatus super cenam ꝙ nihil cuiq; tota die ꝑstitisset/ memorabilem illam meritoq; laudatā vocem edidit amici diem perdidi. Populū in primis vniuersum magna ꝓ omnes occasiones comitate tractaunt. Nam neq; negauit quicq; petentibꝰ/ vt q̄ vellēt peterēt vltro adhortatꝰ est. Fratrē insidiari sibi nō desinentē neq; occidere neq; se ponere/ac ne in minore quidē honore habere sustinuit. Sed vt a primo imperij die cōsortem successorēq; testau ꝓseuerauit/ nōnunq; secreto p̄cibus et lacrimis orans/ vt tandem mutuo erga se animo vellet esse. Inter hec morte ꝑuentꝰ est/maiore hoīm damno q; suo Qđ vt palam factū est meritib9 publice cunctis. senatus prouisq; edicto cōuocaret̄/ ad cuiuam cucurrit. obseratisq; adhuc foribꝰ/deinde apertis ianuis mortuo gratias egit. laudesq; cōgessit. quantas ne viuo quidem vnq; atq; ꝑsenti. Eusebius vbi supra. Dic amphiteatrum rome edificauit. et in dedicatōe eius q̄nq; milia ferarū occidit. Decreto aūt senatus int̄ deos relatus est. Dui9 temporibꝰ mōs hebi9 ruptus in vertice tantū ex se ieat incendij/vt regiones et vrbes vicinas cū hominib9 exureret Rome quoq; plures edes incendio crematę sunt.

De domiciano et bonis eius initijs. Capitulum .x.

VTO aūt successit domician9 frat̄ eius iunior. anno domini. lxxxij. mūdi vero. MMMM. xlvi. qui impauit annis. xv. Dugo li. inij. Iste domicianus ꝓmo clemēs visus est. Jus q̄q; porabat equissime. et rome multa cōstruxit edificia. inter q̄ cōstruxit templū miuificum rome. qđ pantheon antiquitꝰ vocabat. Sed nūc in honorē sancte dei genitricis marie et oīm martirum cōsecratū esse dinoscit̄. Suetonius libro .xij. Inter initia principat9 quottidie secretū sibi horaꝝ sumere solebat. nec quicq; amplius q; muscas captare/ac stilo pacuto cōfigere/vt cuidā interrogāti esset ne q̄s intus cū cesare. nō absurde responsum sit ne musca q̄dem. Circa administrationez imperij aliquādiu vanū se ꝑstitit. mixtura q̄q; equali vicioꝝ atq; virtutū donec vtutes q̄q; in vicia deflexit. sup ingenij naturā inopia rapax metu seuus Multa in cōmunes rez vsus nouauit. castrauit mares vetuit. ius diligēter et industrie duxit Stupra famosa vulgoq; edita q̄bus ꝓmoresse viu ac femine notabant̄ aboleuit/nō sine auctoꝝ ignominia. Questoꝝ virū q; gesticulādi saltandiq; studio teneret̄ amouit senatu Prohibrosis femmis lectice vsum ademit. Inter initia vsq; adeo ab omni cede abhorrebat/vt edicere estimauerit ne boues immolarent̄. Cupiditatis q̄q; atq; auaricie vix suspicōz aliquaz dedit. quin etiā liberalitatis experimēto omnes circa se largissime ꝓsecut9/ nihil pri9 aut acuus monuit q; ne quid sordide facerēt. Relictas sibi hereditates ab his q̄bus liberi erāt

nō recepit · fiscales calumnias magna calumni antiū pena repressit · ferebaťq; vox eius pun ceps qui delatores nō castigat irritat.

De crudelitate ipsius. Capitulum · xi.

NEC neq; in clementie · neq; in absti nentie tenore permansit cum plures se natores iniuste aliqt consulares int emit quasi molitores rerum nouaꝝ ceteros le uissima quēq; de causa · discipulum pidis pa tonium puberem adhuc ꝛ tñ maxime egrū · q artes formaq; nō absimilis magistro vidēbať Item saluū cocceianuz q ottonis impatoris patrui sui natalem diem celebrauerat · metuū pomposianū q habere imperatoriā geneziz vul go ferebať · ꝛ q depictum orbem terre ī mem branas · condonesq; regum ac ducum extito li uio circumferret · q q; seruis suis magonis ꝛ hāmbalis nomina mutauisset · Iumum rusticū q petitus thrasee ꝛ heluidij pusā laudes edi disset appellasset q; eos sanctissimos viros Cu ius cummis occasione philosophos omnes ur be ytaliaq; submouit · Occidit ꝛ flauium sabi num · aliqñ post ciuilis belli victoriam semoꝝ pleroſq; ptis aduerse ciuium etiam latentes conscios inuestigato nouo qstionis genere di stozsit / igne p obscena immisso · Nōnullis etiaz manus amputauit · Erat aūt non solum ma gne sed etiaz callide seuide ꝛ inopinate · Mscle tauonem mathematicum sciscitaťq; quis ipsum maneret exitus affirmantem fore vt breui la ceraret a canibus interfici quiō sine mora · sed ad arguendam temeritatem artis sepelitu q; accuratissime imperauit · Quod cum fieret eue nit vt repētina tempestate detecto funere ca dauer discerperent canes · Nihil pensi habuit quin p̄daretur omni modo bona viuorum ac mortuorum · vsq; quaq; quolibet accusatore ꝛ crimine corripiebanť · Satis erat obiici qua lecunq; factum dictumq; aduersus maiestatez principis · Confiscabanť alienissime hereditates vel vno existente qui diceret audisse se ex defuncto cum viueret heredem sibi cesarem esse

Eusebius in cronicis · Iste domicianus plurimos etiam senatoꝝ in exilium misit · pri mus se deum ꝛ dñm appellari iussit · Dui⁹ an no quinto quintilianus ex hyspania caliguta tan⁹ p̄m⁹ rome publicā scolam habuit ꝛ sala rium e fisco accepit ꝛ claruit. Ndor. Iste quintilian⁹ vt legiť precepto⁹ plinij fu it · ꝛ multa scripsit · ex quibus sunt libri insti tutionū oratoriaꝝ ꝛ causarum ꝛ declamatio num quoꝝ flores excerptos superu⁹ inscripsit.

De sancto Clemente papa ꝛ scriptis eius. Eusebius in cronicis. Capitulum · xij.

NONO domiciani xij · tertius toma ne ecclesie prefuit episcop⁹ clemēs annis ix. Ex libro pontificum Dic vij · regiones diuisit notarijs fidelib⁹ eccle sie qui gesta martirum solicite ꝛ curiose inuesti quisq; p regionem suam diligenter p̄quireret Dic fecit duas epistolas que catholice nomi nanť · Dic ex precepto beati petri suscepit ec clesie pontificatum gubernandi / sicut ei fuerat a dño ihu xpo tradita cathedra vel cōmissa. Tamen in epistola que ad iacobum scripta ē q̄liter ei a beato petro cōmissa est ecclesia re perues · Ioco vero linus ꝛ cletus ante eū scri bunť · eo q; ab ipo principe apostoloꝝ ad mi nisterium sacerdotale exhibendum sunt episco pi ordinati · Dic dum multos libros zelo fidei xpiane religionis scribet / martirio coronaťIDieronimus de illustribus viris. Cle mens de quo apostolus paulus ad philipen ses scribens ait · cum clemente ꝛ ceteris coop eratoribus meis quoruz nomina scripta sunt in libro vite quarto post petrū sedit rome episco pus Siquidem secundus linus fuit · tertio⁹ ana clet⁹ · tametsi plerisq; latinoꝝ scriz p⁹ petrū apo stolum putent fuisse clementem Scribit ex p sona romane ecclesie ad ecclesiam corinthioꝝ valde vtilem epistolam / ꝛ que in nō nullis lo cis etiam publice legiť. que mihi videť caracte u epistole que sub noīe pauli ad hebreos ferť conuenire · Sed ꝛ multi eadem epistola nō so lum sensibus · sed iuxta verboꝝ ordinem quo q; abutunť ꝛ omnino grandis in utraq; simi litudo est · Certť ꝛ secunda ex eius noīe epi stola / que a veteribus reprobaťur ꝛ disputatio petri ꝛ appionis lōgo sermone cōscripta quā eusebius in tdo ecclesiastice hystorie volumi ne coarguit · Obiit tdo traiani anno · ꝛ nomi nis eius memoriam vsq; hodie rome extructa ecclesia custodit. Ndor. De scriptis ei⁹ iam supra multa posuimus · de passione autez eius infra suo loco dicemus.

De edicto domiciani contra illos de genere da uid. Capitulum · xiij.

O TEMPORE vt ait egesip pus delati sunt quidã apud domicia num ꝙ essent de genere dauid. et de posteritate iude qui ſm carnẽ frater fuisse di catur saluatoris. Domician⁹ enĩ formidabat de aduentu xp̃i/sicut et herodes in initio. idco ꝙs omnes interfici iusserat q̇ erant de regia stir pe dauid. No quẽ missus quidã nomĩe reuo catus inuenit q̃sdam nepotes iude et adduxit ad domicianũ. Interrogati a domiciano si es sent de familia dauid/cõfessi sunt. Tunc que siunt ab eis quãtis essent facultatib⁹ p̃diti At illi respondert̃ũt ꝙ vtrꝙ nõ amplius essent in bonis ꝙs nouem milibus denarijs. ex quibus singulis pars media proportione deberetur nec hoc sibi in pecunia subsistere. sed in estima tione terre q̃ eis esset in. xl. minus vno iugeri bus cõstituta. quã suis manib⁹ excolẽtes/vel ipsi alerent vectubuta depẽderẽt. simul ⁊ testis ruralis et diurni opis manus labore vgidas/ et callis obduratas p̃ferebant. Interrogati vero de xp̃o quale sit regnũ eius: vel quis ipe aut vnde: vel qñ ventur⁹. Respondert̃ũt ꝙ nõ hui⁹ mundi regnũ/neꝙ hui⁹ terre ei designet imperiũ. sed celeste regnũ ei p angelorꝫ mini steria in cõsumatõe seculi prepararet. quãdo sc̃z aduentans in gloria de viuis ac mortuis iudicabit. et restituet vnicuiꝙ p factis ac me ritis suis No hec domician⁹/cũ neꝙ ĩ eis quic ꝙs cuiuis inuenret. et vilitatẽ ipoꝝ q̃maxi me contemneret/abire eos liberos iubet. Sed et p̃secutionem quam agitari iusserat. datis tursum cõpescit edictis. Illi vero dimissi ab eo vel martirij merito/vel tante ꝓpinquitatis p̃rogatiua. pacis iam tempore duces ecclesie effecti vsꝙ ad traiani tempora ꝓmanserunt.

De dolio iohannis euangeliste et ei⁹ exi lio et apocalipsi. Eusebius in cronicis. Cap. xiij.

NNO imperij sui. xiij. scõs post ne ronez domicianus xp̃ianos p̃sequit et sub eo iohãnes apls in pathmos insulam relegatus/apocalipsim vidit et scrip sit quam hyreneus interp̃tatur. Actor. Legitur ꝙ idem iohãnes apud ephesum a p consule cõprehensus/ cum nollet iuxta edictũ impiale xp̃m negare et a p̃dicatõe cessare di cens. obedire oportet deo magis ꝙs homini b⁹ motus ꝓconsul iussit eum velut rebellem cesa ri in dolio feruentis olei mergi Qui statim ut in eo cõiectus est velut fortis athleta/vnctus non adustus de vase exiuit. No quod miracu lum stupefactus ꝓconsul voluit eum sue liber tati reddere. et fecisset nisi iussiom regie cõtra ire timuisset. Propter p̃fatum ergo miraculũ exire iussus a dolio in tanta reuerẽtia habitus est ab ipso domiciano ꝙ eũ occidere ausus nõ est. Sed ꝓpter odiũ xp̃iani nominis. quod in felix ille de superbia concepat. qui se deũ credi volebat in exilium missus est/ vt sermo domi impleret quem dixit. Sic eum volo manere donec veniam/id est nolo eum materiali gla dio/nec morte ab alio violenter illata vitam finire/ſ in pace viuere donec veniam ꝓpter eũ in pace assumendum. Igit̃ in insulam path mos relegatus in exilium/apocalipsim in exi lij sui solacium vidit/ et vt viderat scripsit. q̃ in hoc alijs ꝓphetijs excellentior est. quia ꝺ cu sto et ecclesia magna ex pte sacramẽta non so lum adimplenda denunciat/ ſ etiam adimple ta demonstrat. et sicut euangeliũ legales ob seruantias/sic et ista respicientes alonge vete res excellit ꝓphetias. que fere tot habet sacra menta quot verba. imo verboꝝ libri numero maior est sensuũ multitudo. sicut in fauo pin guissimo cereas cellulas copia mellis excedit Johannẽ ergo reuelauit de⁹ ibidẽz quãta pas sa sit ecclesia tempore p̃mitiuo. et quanta nũc patiat̃/ ⁊ in nouissimis temporib⁹ antixp̃i pas sura sit. queꝙ pro his et nunc et in futuro p̃ mia sit susceptura/ vt quos denunciata supplici da terrent/promissa premia letificent.

De passione sanctoꝝ Nerey et achillei. ex gestis eorum. Capitulum. xv.

OMICILLIAN aũt neptis do miciani imperatoris habebat nereũ et achilleum eunuchos cubicularios su os/quos sanctus petrus apostolus baptisarat Cum ergo nuptura esset aureliano filio consu lis/nereus et achilleus ei de dono virginitatis luculentissime predicantes/ cõuerterunt eam et pergentes fecerunt ad eam venire sanctum clementẽ episcopũ qui eam deo virginem con secrauit. Qõ audiẽs aurelianus impetrauit a domiciano vt si sacrificare nollet cum nereo et achilleo in exilium insule ponciane subiret/ pu tans se posse p hoc animũ virginis reuocare. Bz post aliquantũ tẽporis ꝓgens ipe ad insu lã cepit sanctos nereũ ⁊ achilleũ ꝰbis ⁊ mune b⁹ attẽptare vt ꝰgini suaderẽt. At illi execrã tes munera ei⁹/magis in dño eã cõfortabant

Unde verberib9 grauissimis attrectati/cũ ecu
leo ⁊ flammis ad sacuficia cõpellerent/⁊ dice
rẽt se a beato petro apostolo baptizatos/nul=
la ratione posse ydolis imolare capite cesi sũt
Quoz corpora rapuit auspicius discipul9 eo
rũ·nututoz sancte virginis domicille· ⁊ dem=
sula nauigio deferens sepeliuit ea iuxta sepul=
crum sancte petronelle·

De sancto dyonisio auopagita ⁊ socijs eius
Ex gestis eoz· Capitulum·xvi

OB DOMICIANO quoq;
passus est sanctus auopagita dyoni
sius qui paulo apostolo predicante
athenis est adiunctus· Nam cum paulus sin=
gula deoz altaria plustraret iter cetera reppe
rit vnum altare cui erat tytul9 supra scupt9
deo ignoto/⁊ ad dyonisium auopagitã q̃ sic
dict9 est a loco ciuitatis vbi mars ⁊ hercules
potissimum colebantur· Mars enim aus grece
nominat vnde locus iste auopagos appellat·
quis est inquit de9 ignot9 ille? No quẽ dyo=
nisius qui ob plemtudinem diuinoz numinũ
scientie theosophos id est deum sapiens dice=
bat·adhuc inquit nõ est ipe deus demonstra=
tus inter deos·sed est ignotus vel incognitus
nobis ⁊ seculo venturo futurus· Ipse enim
est deus qui regnatur9 est in celo ⁊ in terra ⁊
regnum eius non acapiet finẽ· Tunc ait pau
lus quid vobis videt homo erit an spirit9 dei
Et dyonisius respondit ver9 deus ⁊ ver9 ho=
mo ⁊ ipe renouatur9 est mundũ sed adhuc in
cognit9 est hominib9·quoniã apud deum i ce
lo est cõuersatio eius·⁊ ait paul9· Illum deũ
p̃dico vobis quẽ incognitũ appellatis·⁊ sic ce
pit eis p̃dicare de incarnatione ⁊ passione ac
resurrectione dñi· Tunc dyonisius dogma sa=
lutis audiens spretis ydolis paulo cessit·⁊ vi
dens hominem puus cecũ quem paul9 illumi=
nauerat/statim cuz damari vxore sua ⁊ domo
sua baptizari se fecit Dicq; a paulo p̃ tuenni
um instructus/⁊ athenensium ep̃us ordina=
tus/ip̃am ciuitatem ⁊ maximam partem pa=
tue cõuertit ad xp̃m· Demens aũt romã post
passionem petri ⁊ pauli/a sancto clemẽte iam
papa directus in franciam/ cum rustico pre=
spitero ⁊ eleutherio dyacono ad vrbem pari
sius·vbi potissimum colebant ydola ꝓperauit
Ibiq; post multoz conuersionẽ fabricata ec=
clesia/⁊ cleris diuersi ordinis ampliata/ tan
ta in eo gratia celestis emicuit / q̃ cum sepissi
me pontifices ydoloz contra eum seditionem
populi concitarẽt·⁊ plebes inmie cum armis
ad perdendum eum gregatim confluerẽt·moz
illo viso aut se illi omni feritate ꝺposita ꝑster
nebant· aut inmo pauore solute ab ei9 p̃sen=
cia fugiebant · Sed dyabolus videns·⁊ mui=
dens q̃ quottidie sui cultura decresceret ⁊ per
sanctos multiplicatis fidelib9 ecclesia tuũpha=
ret·p̃ relationem maloz domicianum impera
torem ad tantam fidelium p̃secutionem cõmo
uit vt vbicunq; vel p̃ alios xp̃ianum quẽpiaz
reperisset aut eum cogeret sacuficare ydolis
aut exq̃sitis supplicijs tormentaret·

De passione eorundem· Capitulũ·xvij·

REGRESSUS igit quidã fe=
scẽninus ad vrbem parisius contra
xp̃ianos a roma directus/beatũ dyo
nisium populo p̃dicantem inuenit statimq; ca
ptum collaphisatũ consputũ deorsum ⁊ lorus
duussime alligatũ cum sanctis rustico ⁊ eleu=
therio sibi quantotius p̃sentari p̃cepit· Dum
q; ad queq; turpissima fescẽnim cõuicia inno
center ⁊ pie sanctus cum socijs responderet/
ecce quedaz matrona nobilis lisbium a magis
illis seductũ improbe querebat · q̃ statim que
situs ⁊ adductus ad primam fidei confessionẽ
ocasus est Et sancti a tris carnifibus id est a
xij militib9 vicissim grauissime flagellati one=
rati cathenis in obscurum carcerem detrudũt
Sequenti die dyonisius supra cratẽ ferream
suppositis flãmis nudus extendit· Indeq; ad
bestias ferocissimas inedito ieiunio exitatas p
ijcit· Sed cum in eum impetuose curreret si=
gno crucis opposito mansuetissime recedebant
Iterum iactatus i clybanum sed extincto sta
tim incendio nihil passus diutius i cruce tor=
quet· Indeq; depositus cum suis socijs ⁊ mul
tis fidelibus carceri mancipant vbi post longã
populi exhortationem dum ipe missam ad cõ=
municandum populum celebraret apparuit ei
dñs cum imenso lumine· Et acipiens panem
suum dedit ei dicens·acipe hoc care meus q̃a
mecum est maxima merces tua·post hec iudici
presentati nouis iterum supplicijs macerant ⁊
ad huc seinuicem post orationez flexis genib9
adhortantes decollant· Statimq; lux imensa
resplẽduit ⁊ beati dyonisij corpus se erexit·⁊
caput suum inter brachia portauit angelo du
ce ⁊ celesti lumine precedente a loco q̃ vo cat
mons martirum vsq; ad locum vbi nunc sua

electione et ꝓuidentia dei requieſcit · tantamq; in laudibus melodiam angelor̄ ſodetas dicā tauit / q; inter multos qui audierunt et credi= derūt etiam barda vxor p̄fati liſpij xp̄ianaz ſe eſſe clamauit / et mox ab impijs decollata / et in ſuo ſanguine baptiſata occubuit · Cuius fi lius lisbius romam ductus in palacio per tres ceſares militauit · et inde paululum rediens reli gioſor̄ ſe numero ſodauit · Dum ergo gētiles metuerunt ne xp̄iani corpora ſanctorū ruſtici et eleutherij ſepelirent / iuſſerūt vt in fluuio se= cum mergerent̄ · Sed quedam matrona nobi lis ꝓſecutores ad conuiuiū conuocauit · et ſic feſtino gaudio mentes eor̄ detinuit / vt longe in agro ſuo a ſuis familiaub9 occulte ſancto= rum corpora ponerent̄ · que tamē ip̄a matro= na cum xp̄ianis poſtea ſuſtulit / et corpou bea ti dyoniſij iungens honorifice ſepeliuit · Paſſi ſunt autē ſancti Anno dom̄i · xc · vi · etatis ve= ro beati dyoniſij · lxxxx ·

De codice paſſionis ſancti Eutropij · Capitulum · xviij ·

IC BEATOS dyoniſi9 beati eutropij ſocius / ac paululorū preſul paſſionem eius literis grecis ſcup= ſit · et parentibus ſuis in grecia qui iaz in xp̄o credebant p manū beati clementis pape miſit / quā ſcz paſſionē calixt9 papa ſcōs cōſtantino poli in ſcola grecor̄ quodam codice paſſio num pluumor̄ ſanctor̄ martirum olim reppe rit / et ex greco in latinum edidit · ita inquiēs Reuerendiſſimo pape clementi dyoniſi9 anti= ſtes · ꝓſapia grecus ſalutem in xp̄o Eutropiū quē mecū in his ouis ad p̄dicādū nomē xp̄i mi ſiſtis / martirij coronā p manus gentiliū apud xanctonas vrbem vobis notificamus pro fide domini accepiſſe · Quapter paternitatem ve ſtram humiliter exoro / vt hunc paſſionis ei9 codicem cōſanguineis meis et notis amicis fi= delibus in grecie ouis / athenis p̄apue q̄ citius poteritis mittere nō differatis · q̄tenus illi ce= teriq; qui a beato paulo noue regenerationis lauacrum vna mecum acceperunt / cum audie rint glorioſum martirem p fide xp̄i crudelem necē ſubiiſſe gaudeant ſe tribulationes et angu ſtias p xp̄i amore ſuſtuliſſe ·

Qualiter ad fidem conuerſus eſt ſanctus Eutropius · Capitulum · xix ·

IC quondam gentili genere edit9 perſarum excellentiou ꝓſapia toti9 mundi extitit orundus / quem babi lonis admirandus nomine xerxes ex guina re gina generauit humanit9 · Qui dum in pueri cia literis caldaicis et grecis eſſet edoct9 / atq; heroes ſummos toti9 regni prudentia et curio ſitate equiperaret / herodem regem in galilea adiit · ſi forte in eius curia vel curioſior eo vel aliqd barbarum eſſet ꝓſpicere deſiderans · In cui9 curia dum p aliquot dies manſiſſet audi dita ſaluatoris miraculor̄ fama in ciuitate q̄ ſiuit illum · Quez abeuntem trans mare gali= lee cum innumeris turbis que eum ſequeban = tur conſecutus eſt · Contigit die illa q; ſal = uator ſua ineffabili largitate de quinq; pani= bus et duobus piſcibus hominum quinq; mi= lia illo aſtante ſatiauit · Viſo hoc miraculo iu uenis eutropius ac fama ceterorum miraculo rum eius audita in eo aliquantulum iam credens · loqui ei deſiderans non audebat · quia michanoris eius pedagogi diſtinctōem formi= dabat / cui admirandus pater eius ad cuſtodi endum illum tradiderat · ſatiatus tamen pane domínice gratie hieroſolimam ꝓrexit / et ado= rato creatore in templo gentili more remea= uit ad patris ſui domum / et cepit ei narrare cuncta que in patria vnde venerat diligenter viderat · Vidi inquit hominem qui dicitur xp̄s / cui in toto mundo ſimilis nequit inueniri vitam mortuis / leproſis mundationem / cecis viſum / ſurdis auditum / claudis puſtinam vir tutem / omnibusq; generibus infirmor̄ ſani= tatem ipſe prebet · quid plura ? Quinq; homi num milia de quinq; panibus et duobus piſci bus me vidente ſatiauit · Si iam illum celi ter req; creator in noſtra regione mittere digna retur / vtinam tua gratia illi honorificentiaz ex hiberet · Mirandus vero hec et his ſimilia a puero audiens / cogitabat qualiter eum vi= dere poſſet · Nec multo poſt vix impetrata li= centia puer dominum videre denuo deſiderans hieruſalem adiit cum multo comitatu / cauſa adorandi in templo · Obi quadam die domi= no reuertenti a bethania / videns hebreorū pu= eros et turbas obuiam exeuntes / palmarum / oliuarum / ceterarumq; arborum frondes / et flores per viam ſternentes / et oſanna clamantes cepit ante eum et ipſe ſterne= re flores · ſed valde triſtis erat quia ſaluato= rez ad plenum pre turba circumfluentiū vide re non poterat · Erat enī ip̄e cū his gentilib9

qui iuxta euangeliū venerāt / vt adorarent in die festo · ⁊ accedentes dixerunt philippo do = mine volumus ihm videre · Quod philippus andree sociat⁹ dño nundauit · ⁊ statim beatus eutropius vna cum suis assectis / illum palam vidit · ⁊ valde letatus in eum occulte credere cepit · Tandem illi pmit⁹ sociat⁹ est · Sed so dor̄ sententiam quibus pater vltra modū p̄ ceperat vt eum fortiter custodirent ⁊ ad se re ducerent formidabat · Tunc didicit a quibus dam q̄ iudei in proximo saluatorem essent oc cisuu · ⁊ tanti viu necem videre renuēs die cra stina recessit · regressusq̄ in patuam cuncta q̄ de saluatore viderat enarrauit · Nec multo p⁹ reuersus mox vt dñm quez occulte diligebat a iudeis occisum audiuit valde doluit Sed ite tum cum illum resurrexisse ⁊ in celos ascēdisse didicisset letau cepit · ac repletus spiritu san = cto babylonem redijt · ⁊ quos i ea patria inde os reppert · ꝓter illos q̄ in hierosolima nece dñm damnauerant · zelo dilectionis xp̄i fer = uens gladio pemit ·

Qualiter ipe cū patre suscepit apostolos Sy monem ⁊ iudam. Capitulum · xx ·

TEM transacto tempore exiguo dominicis discipulis diuersa cosmi climata adeūtib⁹ duo candelabra aurea fide fulgentia / symon ⁊ tha = theus apostoli in pfidem directi sunt · Qui ba bilonem ingressi electis a finib⁹ illis quibusdā magis zaroē ⁊ arfaxat · q̄ populos suis vanis locutionibus ⁊ signis a fide auertebant · vite eterne semina cunctis erogantes / miraculoruz ommibus generibus corruscare ceperunt · Tūc sanctus puer eutropius de illoz aduentu ga = uisus / regem admonebat · vt errore gentilium ⁊ ydoloz relicto / fidem xp̄iana suscipiret · p qnā poloz regnum adipisci mereret · Quid plura apostolis p̄dicantib⁹ / ilico rex ⁊ filius ei⁹ cū multis ceteb⁹ diuum babylonis p manus eorū dez apostoloz baptismatis gratia regenerant · Demq̄ conuersa tota vrbe ad fidem dñicā / ec clesiam cum ommib⁹ gradib⁹ suis apostoli in stituerunt · ⁊ abdiam virum fidelissimum euan = gelica doctrina imbutū quē secū a hierosolimi tanis ouis adduxerant antistitem super xp̄ia = nam plebem / ⁊ eutropiū archydiaconē ordi = nauerunt · ⁊ pfecti sunt in alijs vrbib⁹ verbū dei p̄dicando · Qui cum non post multos dies p martirij triumphum alibi p̄sentem vitā cō = sumassent / beatus eutropius eoz passionem caldaicis ⁊ grecis literis cōmendauit ·

De legatione eius a beato petro apostolo su = scepta ⁊ eius passione. Capitulū · xxi ·

IDITUR vero fama miraculoz ⁊ virtutum beati petri apostolorum pncipis / qui tunc rome apostolat⁹ officio fungebat · seculo ommno abrenuncīās accepta ab episcopo licentia / patre suo igno = rante romam adijt Qui cum a beato petro di ligenter esset receptus / dñicis p̄ceptis ab eo i butus / cum eo aliquantulum demoratus / iussu ⁊ consilio eius regionem gallicā cum alijs fra tribus predicando aggredit · Cunq̄ vrbez q̄ xanctonas dict intrasset / vidit eā antiqs mu = ris vndiq̄ optime septam excelsis turrib⁹ de coratam / in optimo loco sitam / amplitudine ⁊ latitudine congruam / cunctis felicitatib⁹ ⁊ ferculis affluentem / pratis optimis fontibus ⁊ ludis satiatam / ingenti flumine munitam / or tis ⁊ vineis uberrimam / multisq̄ modis venu stam · Cepit itaq̄ bonus emulator excogitare si tam pulcerrimam ac insignem vrbem ab er = rore gentilium ydolorumq̄ cultura conuerti / legibus q̄ xp̄ianis submitti deus dignaretur · Itaq̄ p plateas ⁊ vicos eius pgens verbuz dei instanter p̄dicabat · Mox vt illū ciues bar barum virum esse cognouerunt / ⁊ sancte trini tatis ⁊ baptismatis verba olim sibi inaudita predicantem audierunt ilico indignantes ex = tra vrbem illum ejecerunt : facibus adustuz · ⁊ pertidis imanissimis verberatū Ille vero hāc psecutionem patienter ferens / quam tuguri um ligneum iuxta vrbem in quodam monte fecit · in quo diu cōmoratus est · Predicabat enim p diem in vrbe ⁊ nocte vigilijs p̄busq̄ ac lacunis in tugurio illo pnoctabat · Qui cū p longissimum temp⁹ nō nisi tarde sua predi catione ad xp̄m conuertere potuisset / romam denuo adijt · in qua passo beato petro in cruce a sancto clemente qui iam papa erat admoni tus est / vt ad p̄fatam vrbem rediret / ⁊ p̄dicās dominica p̄cepta martirij coronam in ea expe daret · Demq̄ ab ipo papa ordine episcopa li suscepto vna cum beato dyonisio / q̄ a gre = cie ouis aduenerat simul cum ceteris fratrib⁹ quos ipse clemens ad p̄dicandum in galliam diuigebat antysiodoz puenit · Inde q̄ diui = ne dilectionis amplexibus / lacrimosis q̄ salu = tationibus discedentes / dyonisius cum socijs suis parisiacā vrbem adijt · ⁊ beatus eutropi⁹

rediens xanctonas fortiter ammat9 ad tolle=
rantiam passionis/zelo xpi plen9 velut ames
oportune importune instans fidem dominicam
ꝓdicabat·Morabat etiam nocte in ꝑfato tu=
gurio sicut prius · Illo itaq; ꝓdicante multi
ab eo baptisabant·inter quos etiã eiusdem ur
bis regis filia nomine eustella fuit · Qđ ut
pater eius agnouit abhominatus est illam/et
extra urbem eiecit·Illa uero eiecta ꝑ nomẽ
xpi cepit iuxta sancti uiri tugurium cõmorari
Pater tñ amore compunctus misit nuncios ſe
pe ad eaz ut domum rediret·Illa uero respõ
dit se malle extra urbem manere ꝑ fidẽ xpi q;
redire et uolis cõtaminari·At ipsius pater
ira cõmot9/conuocatis toti9 urbis carnifici=
bus/centum q̃nquaginta solidos imꝑtiuit il=
lis/ut sanctũ eutropiũ ꝑderẽt /uirgineq; secũ
ad patus thalamum adducerẽt·Illi aũt pri
die kalẽdas maij coadunatis sibi multitudini
bus gentiliũ uenerũt ad ꝑfatum tugurii/san
ctissimũq; dei uirum ꝑmtus lapidauerũt·inue
fustib9 et corrigijs plũbatis nudũ uerberaue
runt·demũ securibus et ascijs illiso capite pe
merunt·Prefata uero puella una cũ quibus
dam xpianis nocte illum in tugurio ipsi9 sepe
liuit/ac uigilijs et lumĩarib9 obsequijs q; di=
uinis obseruauit inꝺesinẽter q; diu uixit Que
cũ ab hac uita fine sacro migraret iuxta ma=
gistu sarcophagũ in libero suo se ꝓdio iussit
sepeliri·Postea uero sup beati eutropij cor=
pus ingens basilica a xpianis miro ope fabri
cat/in qua cunctis morboz generibus detenti
crebro liberant·et cathene ferree ac manice ce
teraq; instrumẽta ferrea diuersa/ex quib9 be=
atus eutropius uinctos liberauit suspendunt·

De uita sanctoz sanctini et antonini Ex
gestis eorum· Capitulum·xxij·

REGNATOS quoq; dyonisius
sanctinum ordinauit episcopũ/q; car
notum misit ad ꝓdicandũ/ ubi eum
aliquandiu cõmorari disposuit·Postea uero
melodensium urbi epm eum esse cõstituit · eius
q; suffragio antonini iumentoz adhibuit·Do
mitianus aũt cesar misit lictores in gallias ad
cõprehendendũ sanctũ dyonisium·cui9 famaz
in destruendis ydolis et conuertendis ad xpm
populis ꝑ multos audierat/quos cũ beat9 dy
onisius fines parisiorum appinquare comperit
sanctinum et antoninum ad se accersiuit/ q̃b9
ꝑcepit ut sermones et agones ipius soleter
intenderent et memorie cõmendarẽt/et quan=
totius romane sedis pontifici q; fidelibus quos
ibidem inuenirent ꝑ ordinẽ nunciare studerent
eosq; obnixe deposcerent ut athenensiũ quib9
ea patefacerent /quatenus et ipsi dño ꝑ cursu
laborũ eius impleto gratias agerent/ et erga
cultum eius bono animo fierent·Consumato
siquidem beato dyonisio ꝑ martirij palmã san
ctinus at antoninus sicut eis ꝑceptum fuerat
romam aggredi maturauerunt· et uementes
in ytaliam antonin9 ualde ualida febre corre
ptus est·In cui9 obsequijs ꝑ aliquãtos dies
sanctinus immorat9 cõsensu eiusdem antonini
ne ꝑceptio beati dyonisij quaq; occasione im
pediret ꝑagere ceptũ iter disposuit/ et suffici=
ter exenijs et honestis limtheis principi dom9
in qua iacebat antoninus cõmissis petijt/ et ꝑ
dominũ obtestatus est eũ/ut si antonin9 con=
ualesceret /extunc illi habundantissime mĩstra
ret·si etiam uita decederet honestissime eum se
peliret/et sic iter quod cepat ꝑagendum arri
puit·Cunq; sanctinus fines romanoz iam at
tigit/antoninus uita decessit/quem princeps
domus retentis omnib9 que sibi in obsequijs
eius cõmendata fuerãt catabuli sui in quo ani
malia eius manebant axes leuauit·et ĩ fossaz
ubi stercora et uruna animaliũ defluebant ꝑ=
iecit et desup axes remisit / que mox omnia
sanctinus ꝑ spiritũ sanctũ cognouit/et cũ max
ima festinatione reuersus ad domũ/ in qua an
tonini iacentẽ dimiserat/flens et dolens per
uenit/et principẽ domus interrogauit. Ubi ẽ
in quiẽs frater meus antonin9 karissim9. Is
autem fictis gemitib9 et suspirijs simulata me
stitia/mortu9 est inquit· quem de mihi a te cõ
missis honestissime sepeliui·Cui sanctin9· men
tius inquit fili dyaboli·in sterquilinio ꝓiecisti
eum uirum sanctũ et iustũ·et nũc uem mecum
ad catabuli locũ in quez ꝓiecisti eũ·Is autẽ
timore pcussus nõ est ausus remiti quin cũ eo
remeret ad locũ ubi ꝓiecerat eum· et leuãtes
inde axes sanctinus cũ lacrimis clamauit uoce
magna dicens·Anthonine frater in nomine
dñi nostri ihesu xpi ꝑ cuius nomine et amore
passus est gloriosissimus martir dyonisius surge
et ꝓficiscamur simul/obedientiã quã idem pa
ter et magister noster cõmuniter nob̃ ꝑcepit
pagentes·et statim anthonin9 stercore obuo
lutus surrexit·quez sanctin9 de catabuli fos=
sa extraxit et mundis ac honestissimis uestib9
induit·sicq; offerentes dño sacrificium laudis
eucaristie corpis xpi et sãguinis ꝓripauerũt

et acipiẽtes cibum cõfortati sunt· et iter cep tũ aggrediẽtes romã auxiliante dño ꝑuene= rũt/et sancto anacleto pape ad⁹ ⁊ martirij sã cti dyonisij sicut eis iusserat ordinẽ narrauerũt ꝓperfecto⁹ negocio ad ciuitatem melẽnsium reuersi sunt·vbi sancte ꝓdicationi ac pijs opi bus insistentes/ scinus plenus fide ac virtuti= bus bonisq; opibus/ad celestia regna transi= uit·Cui antoninus m episcopatu successit· ⁊ ꝑ plures annos in sancto officio regens/cũ mꝫ tiplici bonoꝝ operum fructu ⁊ animaꝝ lucro migrauit ad dominum·

De vita sancti yonij ex gestis eius· Capi= tulum· xxiij·

NICTIOS quoq; yonius cũ be ato dyonisio martire de ꝑtib⁹ athe= niensium aduenit. deinde sancto mar tiu carauno associatus/ urbe roma cum beato dyonisio pariter egressus/ gallias adijt·atq; a beato dyonisio ꝑspiterij officium sumpsit·⁊ castrensium pagum ꝓperans/ euangeliuꝫ pre dicauit· Alius ei cibus non erat assiduus q̃ esus herbarum virentium·⁊ aque viue cali= cem ꝑ potu fesso corpori subuebat xl· vero die⁹ bis i septimana cibum corpori ministra bat· Tres aũt lictores a iuliano ꝓfecto missi vt eum ꝓquirerẽt ꝓpe parisius puenerũt· cui vicinior est pagus castrensis / qui dicit mons sancti ionis. eumq; ibi reppererũt nonas augu sti docentem populum·in quo loco populi ca= terua plurima ꝑ eum ad xp̃m conuersa gaude bat Ot autẽ ꝓsecutores emin⁹ venire cõspe= xit / a ꝓdicatione nõ destitit· sed salubribus populum monitis hortatus est/⁊ puras man⁹ inferens celo totis viub⁹ dixit· Gratias tibi ago domine ihesu custe q̃ me ad tytuluꝫ digni tatis tue vocare dignatus es·⁊ beatoꝝ marti rum tuoꝝ consortem efficere· Egressus igit̃ ab urbe pisiaca intrepidus puenit ad monteꝫ yon·Nouemientes impij sanctumq; virũ app̃ hendentes cũ indignatione allocuti sunt· Quẽ cum nõ possent a fide xp̃i auertere iunctis ma= nibus ceciderunt·Sanctus vir nec terrore cõ= cutit̃ nec dolore corporis supat̃·sed confisus i domino membrilla senectutis membra iuuenili vigore sustentans xp̃i nomen confiteri nõ me tuit· Tunc vn⁹ ex militib⁹ euaginato gladio parata iam sancta ceruice ꝓcisum abscidit ca put·Cunq; sancti viri cadauer iaceret exani= me/ videntibus militib⁹ lux de celo super san= ctum corpus emissa est·⁊ vox pariter cũ luce venit dicens·Euge famule meus yoni q̃ pro me sanguinem tuũ fundere nõ dubitasti i ter= ris/cum sanctis gratulare in astris Dei autem sancto consilio qui sanctos suos cum mensura probat/⁊ sine mensura glorificat/ recedentib⁹ a loco ministus neq;/ eugens se sancti viri cor= pus examine /apprehendens q; manu propria sanctum caput abscissum/ stabili gressu misericordia dñi suffragante mirumimodũ ac si vi uens in corpore iter suum plantis firmissimis carpere cepit·Portansq; illud a monte quasi miliario vno puenit ad locum quem vir san= ct⁹ funeri tradendum elegerat· vbi cũ palma victorie sanctus requieuit in pace·Cunq; san ctũ corp⁹ viri misericordie recõderẽt apte sũt nates eoꝝ senserũt q; aromata angeloꝝ qui a domno ob sãcti viri exeas fuerãt destinati·

De vita sancti caraunj carnocẽsis Ex gestis eius· Capitulum·xxiiij·

NICTIOS autem caraunus ro mano territorio oriund⁹ cum beato dyonisio diutissime fuerat eruditus qui a beato clemente parisius est direct⁹· Qui cum super litora maris graderet̃ nauem one= rariaꝫ repetens in eam ascẽdit· ⁊ ecce ab ori entali plaga dira grando ꝓijt·Nauis autez vndaꝝ ꝓcellis iactabat̃·ita vt omnes q; ade= rant periculum mortis adesse clamarent· Sta timq; vir dei oculos ad celum intendens·cũ si= gnacula crucis contra ventoꝝ rabiem exhibe= ret/magna tranquillitas subito facta est· ita vt ethnici qui aderant acapientes ab eo fidei si gnaculum crederent in xp̃m· Cum aũt pue= nissent ad quandam insulam vbi templum ve neris habebat̃ ⁊ spurcissimo ritu cum multitu dine populi annua festiuitas celebrabat̃·ecce sacerdotis filia grauit̃ a demonio arrepta eiu= lare cepit ⁊ clamare ꝑ cõpita caraunum xp̃i famulum aduenisse·eiusq; se debere occursu ꝓ parare·Et cum ante virum dei veniisset demo maca multitudo ꝑ os eius clamabat·Cur ser= ue dei antiqs sedibus euellere nos venisti·Du ius terre quippe populus fidem nõ habet xp̃i· videns vir dei puellam crudeliter vexari sub tunitatis nomine eam liberauit expulso demo nio·Quod videntes cuncti qui prestigijs de= moniace insultationis detenti erant/festinã ter ad dei famulum conuolabant/xp̃i signacu um postulantes·Preterea ꝑ diuersas maris

ĩsulas q̃cũq̃ a dęmonio vexabantur amentius clamabant famulũ dei aduemsse/eumq̃ festinã ter adiu dębere. Et quicunq̃ accedębãt repa rata sospitate fugatis spiritib9 ad ꝓpua redi bant. Cunq̃ p his signis ab omni ꝓfo hono raretur/ timẽs ne ventus humanꝫ fauorꝫ sub upet quod humilitas in celo collocabat/ p= spero cursu marsiliam petijt vbi paꝛ cõmora tus multos ab ydolorum cultura reuocauit ꝛ m fide xp̃i solidauit. Post hęc ad carnotũ vr bem illustrandam accessit/vbi a paucis xp̃ia= nis qui ibi erant susceptus / multos quoq̃ ab ydolatria conuertit. Cum aũt iter carpet. vi ab vrbe miliario occurrunt ei filij belial arma ti/putantes eum plurimã pecuniaꝫ ferre Sta timq̃ ommib9 suis fugiẽtib9/immicis ꝓsequẽ tibus ipse solus remansit intrepidus. Malẽs q̃ mou q̃ fratres suos ꝓire. altius clamare ce pit. Nolite homines nolite pęre innocentes pecuniam quam queritis en habeꝫ mecũ. Tũc ad eum illi reuersi rogabant vt proderet. qui vnum tantum solidum quem sibi ꝓ viatico re seruauerat eis ostẽdit. Reliqua enim omnia pauperibus erogauerat. Tunc illi putantes se ab eo illusos euaginato gladio ceruice vltro suboita caput eius amputauerunt. Dui9 pas sio celebratur quinto kalendas iunij.

De sancto luciano beluacensi ex gestis eius Capitulum. xxv.

NICIVS quoq̃ lucian9 beati petri apostoli discipulus beato dyo= nisio a beato clemente socius et co= adiutor traditus est. qui eum euangelisandi gratia beluacum misit/ quo custodia romano rum et militaris exerci9 residębat. Qua gẽs beluacensium semꝑ bellicosa fuerat. Vnde ex eodem solũmodo pago sexaginta et eo amplius milia armatoꝝ exisse legunt ad ꝑlium con tra iulium cesarem et cõtra exercitũ romano= rum vna cum reliquis galliaꝝ cõciuib9 Ideo q̃ ꝓter insolentiam eoꝝ/seu ꝓter custodiaꝫ ceteraꝝ ciuitatum his in partib9/tũc roman9 versabatur exercitus. Duc igit lucianus a be ato dyonisio missus/ a quo p̃spiterij sumpsit officium. xp̃m predicare cepit/multosq̃ ad fi deꝫ eius a cultu dęmonum cõuertit. Erat aũt vir mire patientie summe abstinẽtie et omi co pia gratiaꝝ exornat9. Nec alius erat ei cibus assiduus q̃ herbarum virentium esus/ potum aque fugidę corpori fesso tribuebat. quadra= gesime diebus bis in septimana cibum corpo= ri ministrabat. Sustentabat enim eũ celestis alimonie victus. et membra debilia diuina gra tia roborabat. Cum aũt iulianus p̃fectus im pijssimus qui decreta principũ recepꝫ vt in xp̃ianos seuiret/audisset lucianum ab vrbe ro ma egressum/vt alijs ꝓncijs euangeliuꝫ ve ritatis inferret/et ydola conterenda doceret. Furibundus precepit tribus pueris suis for tissimis latino/lario et antro vt sanctũ dei vbi cũq̃ possent ꝓquirerẽt/eumq̃ si reperirẽt au= dientie sue p̃sentarent / vel gladio ferendum tradęrent. Qui cum eũ p diuersas ꝓncias q̃ rerent/audito q̃ in gallia p̃dicaret/ira magis accensi gallias penetrarũt/ eumq̃ sexto ydus ianuarij beluaci populum docentẽ reppererunt Qui cum eos eminus venire ꝓspiceret a p̃di= catõe nõ destitit. ꝫ ꝓfm exhortans ait Ecce frẽs et filij karissimi iam mihi dñs laboꝝ meo rum retributor adesse dignat9 est. et iam cor pus q̃dem minima senectute lassatum ẽ/ꝫ anima cum fructu martirij ad palmaꝫ ꝓuehet. Vos ergo in accepta p̃dicatõe firmissime state/nec terror p̃ncipum nec mala suasio vos a uite mo mitis valeat reuocare. vt ibi sequant̃ merita gregis vbi p̃cessit fortitudo pastoris. Dis di ctis oculis ꝛ manib9 ī celum directis totis viribus cepit xp̃o grãs agere/q̃ sanctoꝝ martiꝝ dyonisij ꝛ quintini dignabatur eum cõsortem efficere.

De martirio ei9 et exequijs. Ca. xxvi

DINC egressus ab vrbe cum duo= b9 pueris maximino alias maximia no et iuliano/ꝓuenit ad montẽ tri= b9 fere milib9 ab vrbe distantem sup fluuium thare. tunc appꝫhendẽtes impij a iuliano dire cti duos p̃fatos pueros gladio interfecerunt. ſã ctum vero lucianũ cũ indignatõe allocuti sunt dicẽtes. Tu ne es ille q̃ maleficijs tuis ꝓfm seduxis vt sacratissimis dijs nõ immolẽt. ꝫ et multissimoꝝ p̃ncipum decreta cõtemnãt. qui resp̃ndit Ego malefic9 nõ sum. ꝫ bñficijs eru dit9 supmis ꝓfo viã veritatis ostẽdo/et dñm ihesũ xp̃m quomõ offenso pede sequant̃ m= notesco. tũc appꝫhendentes eũ vinctis manib9 cecidęrũt. illoq̃ cõstanter pseuerãte vn9 ex mi litib9 euaginato gladio caput ei9 abscidit. cũ q̃ cadauer sancti iaceret exanime /videntibus militib9 ꝛ vulgi multitudĩe lux ō celo sup cor pus sanctũ emissa est/et vox cum luce paren=

venit dicens. Euge bone famule luciane / qui pro me sanguinem tuū fundere non dubitasti m terris / veni ad p̄parata tibi mansionē i celis Recedentibus autez a loco ministris neq̄ . eu gens se sancti viri corpus examine apprehen densq̄ manu ꝓpria caput absciss̄uz stabili gres su quasi viuens iter suum carpere plantis fir missime cepit. Portansq̄ illud a monte quasi tribus miliarib9. thare vado transposito pue nit ad locum in quo se funeu tradendum vir sanct9 elegerat vno ab urbe miliario ibiq̄ re= quieuit. Viri aūt illius loci qui ei9 fuerāt ad monitione conuersi / venerunt deuotissime cuz aromatibus ⁊ sepelierunt sanctum corp9. Cūq̄ illud reconderent / aperte sunt nares eorz. ⁊ senserunt odorem qualem nunq̄ antea sense= rant. aromata scz angelorz qui ob sancti viri exequias a dño fuerant destinati. Et conuer= si sunt eadem hora quasi quingēti viri gratias agentes deo. Jam aūt p eum cōuersi fuerant in gallia pl9 q̄ . xxx. mlia virorz exceptis mu lieribus ⁊ paruulis.

De legatione sancti reguli siluanectensis. Ex gestis eius. Capitulum. xxvij.

Nam9 q̄q̄ regul9 cū beato dyonī sio a beato clemēte in gallias ē dire= ct9 Dic q̄ndaz beato iohāne apostо lo post dispersionem p iudeam vicinasq̄ ꝓuin as p̄dicante: adhuc iuuenis ex grecorz finib9 nobili ꝓsapia exortus. inter confluentiū tur= bas ad eius mellifluam cum summa deuotio = ne p̄dicationē cucurrit. moxq̄ fidelis auditor patrnas possessiones ⁊ diuitias pluuimas qui = bus affluebat distrahens / horz p̄dium manib9 indigentium sagaciter celo condidit. atq̄ cū= ctis adhuc nouus tyro xp̄i / dyabolicis renun= cians pompis / ab hui9 naufragio mundi gau= dens nudus euasit. ⁊ ad magistru documenta mente libera rediit. Sed eo in pathmos in su= lam relegato tanti patroni solacio destitutus fleb9 ⁊ orationi incubuit. Interim auopa = gitam dyonisium athenis cum pluub9 eiusdez vrbis incolis xp̄iane fidei sacramētis imbutuz audiuit. eius q̄ felici cupiens iungi consortio athenas venit. Inde romā ꝓgens a beato cle= mente papa cum sancto dyonisio multisq̄ fide libus qui eum comitati fuerant omni cum ho= nore susceptus est. Cumq̄ sanctorz conuent9 apostolicis informaret sanctionibus / hi sancti viri a beato clemente directi apostolica bene = dictione roborati ⁊ sancti spiritus amore suc = censi. dñicā fideles agricole rurus / barbaris pectoribus verbum dei inserentes. arelatensiū venerunt ad urbem tantamq̄ gratiam sanctis suis largitus est dñs / vt eorz predicationib9 plebs a relatensis nullo modo resisteret. ꝫ euā gelium xp̄i deuotis susc̄piens mentibus condi torem omnium fideliter adoraret. Erat enim ibi maxime venerationis templum quo mar = tis statua ab omnibus colebat. quā beat9 dy onisius nullo hominum labore sed diuini nomi nis inuocatione confregit. ⁊ eliminatis soliti cultus spurcicijs / ad regenerandum populum dei baptisterium ibi fieri precepit. Ipsum ve ro templum sub uenerationе beatorz aposto= lorum petri ⁊ pauli ecclesiam consecrauit. Vi dens autem illi9 regionis populum ydolatrie sacrificijs deseruire: p diuersas ꝓuincias con= mittistros suos diuidens / ⁊ p singulos dilectio nis causa deflens abire ꝓmisit. Beatum vero reguluz pontificali benedictione decoratū are latensi ecclesie p̄esse constituit. Ipse etenim cum sancto rustico ⁊ eleutherio fines gallie pe netrans pisius venit. Vbi multis afflicti tor= mentis laboris sui palmam capitali sententia susceperunt.

Qualiter ei reuelata est passio sancti dyonisij ⁊ sociorum eius. Capitulum. xxviij

CCJDJT vt dum quadam interfectionis ipsorum die beatissi= mus p̄sul regul9 arelatensi populo iam ecclesiam ex more frequentanti publicam missam celebraret dñica oratione iam dicta ⁊ apostolorz nominib9 recitatis adiunxit. ⁊ bea tis martiribus tuis dyonisio rustico ⁊ eleuthe rio. Quo dicto paululum stupefactus secum mirari cepit cur preter solitum hoc dixerit. ⁊ ecce apparuerūt tres columbe sup altaris cru cem residentes. horum martiruz nomina pec toribus sanguine habentes inscripta. Quas be= atus presul diligenter intuitus beatum dyoni sium ⁊ socios eius p coronam martirij celos a= scendisse p spiritum sanctum cognouit. Mox autez columbe ab oculis eius elapse sunt. Ex pleta autem dñica corpus cōsecratione. pau cis secum quos voluit retentis / ceteros discede re fecit. Quibus visionē amarissime flens nar rauit ⁊ ait. Deu q̄ libenter hoc corpus nec traderem vt tantorz virorz societate non care rē. Tunc vocato quodaz felicissimo episcopo

qui a beato Clemente papa illuc forte tunc
venerat plebē sibi traditā illi9 custodie dele=
gauit. Ipse vo iter arripiēs paucis comitat9
sanctor9 psecutus vestigia paulus venit/tūc
diligenti muestigatōe secreta sanctor9 martir9
requirens corpora/locumq9 interfectōis ipso
rum. tandem ad vicum catulliacum puenit/ē
a quadā matrona nomine catulla que ibi mo=
rabat hospitiū sibi p̄stau caritatis gratia pe=
tijt. Ipsa ergo an xp̄ianus esset pquirere ce
pit. fuerat enim a beato dyonisio signo crucis
presignata/ quo se esse xp̄ianum respondente
addidit ipsa. dic queso ex cōsortio istor9 mar
tirum dyonisij et socior9 eius fuisti. Ip̄e vero
hor9 nomina audiens obortis p̄fusus lacrumis
se esse confessus est. Nocte in sequēti nō dum
enī psecutionis pcella quieuerat/sanctū regu
lum ad sepulcra martirum duxit. p tres autē
dies cupiens diuinis instrui disciplinis/ipa ca
tulla beatū regulū secum detinuit. et sup san=
ctorum corpora basilicam edificauit ligneam
p tempore satis honestam/quam sanctus p̄sul
in honore sanctor9 martirum cōsecrauit.

De aduentu eius siluanectēsi. et conuersio
ne vrbis. Capitulum. xxix.

EINDE p hospitalitatis gratia
catulle gratias cōferens siluanecten
sem vrbem ire disposuit. Cum autez
inceptum iterz faceret in villa quā dicunt lauiz
ram alias lauram inuenit nō paruam hominū
multitudinē/volo mercurij sacrificij victimas
offerentem. Quod videns athleta dei ingemu
it/et populo volatue cultui dedito condolēs
ad orationis cōfugium redijt/ et p̄missō san=
cte crucis vexillo cunctis astantib9 pastorali
simulacrum p̄cussit baculo. mox diuino numi
ne et sancti p̄sulis intercessione cōminutuz est
volum et quasi in puluerem redactum. Illa
aūt rustica manus diuine cedens vtuti/nullaz
aduersus eum vt mos est seditionem excitauit
sz iussiom obediens p̄sulis / sacro baptismate
purificari non renuit. In loco vero vbi vo=
lum confregit / in honore dei gemituis altare
cōsecratum atq9 dedicatum statuit. Erat aūt
in ciuitate siluanectensi matrona q̄dam callida
nomine/ p̄dicte catulle cōsanguinea/que beati
viu audiēs famam ad predictā villam occur
rit/vt quantotius ad ciuitatē p̄perare/vnicū
q9 sibi redderet filium a demone possessum la
cumabiliter exorās/qui lacrumis ei9 cōdolēs
p̄cexit et domum ingressus est / et increpato
demone dominicam orationē et symbolū super
caput incepit pueri. mox vero demō hac ora
tione territus/diuino9 verbere tortus in ve=
spertilionem mutatus egreditur. Et quia in
mundissim9 sordidum mouerat animal immū
dum nō immerito voluit q̄rere hospitium. etiā
asinum quo sanctus p̄sul longo labore itine=
ris fessus leuari solebat /cernētibus cunctis q̄
aderant cum assumpti corporis forma ingre=
di voluit. Sed qui quondaz q̄ natura nega
uerat asinam humanis coegit uti loquelis hūc
sancti reguli meritis salutis vexillū q̄ uunq9
nouerat cōponere docuit. Nam p̄ce crucis si=
gnum in terra figurauit/ē quasi deum adiuto
rem sibi inuocaret erecto in celum capite pl9
solito rudere cepit. Sic diuina potentia sancti
p̄sulis asinū ab iniquo hospite liberauit. Tūc
maxima pars illor9 quor9 deus cor tetigit con
fitentes peccata sua/ vt sine dilatōe baptisarē
tur petierunt. Et beatus regul9 puer9 a quo
demonium eiecerat cū maxima populi multitu
dine baptisauit. Q̄d videntes templor9 ponti
fices inuidie facibus accensi vt a finibus suis
deorum suor9 hostes exterminarent/quintilli=
ano vrbis p̄fecto suadere ceperunt. Tunc p̄=
fectus deor9 suor9 contemptu motus / ira di=
cente respondit. Ite et diis nostris ex mo=
libamina p̄parate/vbi supuenies eum ad sa
crificandum cogaz/vel si noluerit diuersis cru
ciatibus afflictum mente nec tradam.

Qualiter in carcere vinctos miraculo libera
uit. Capitulum. xxx.

IM aūt beat9 regul9 baptisata po
puli immensa parte/ad hospitiū q̄d
sibi callida parauerat iam nocte im
minente rediret/demēs ante ostiū carceris in
ipso vrbis introitu/inuenit quosdaz xp̄ianos
p̄dicti carceris ergastulo nexos. qui eius trā=
situm audiētes vt eos respiceret immēsis vo=
cibus clamare ceperunt. ad quor9 voces subsi=
stens/an xp̄iani essent requirere cepit. Illi se
a beato dyonisio sub sancte trinitatis nomine
baptisatos/et p̄pter hui9 nominis cōfessionem
a p̄fecto religatos voce clara respōderūt. tūc
athleta dei nō insani ferocitate cōsularis teru
tus/astantib9 sibi q̄busdam fidelib9. Non est
inquit bonū vt q̄s diuina clemētia spiritalib9
vinculis demonū absoluit/materialibus hoīm
nexib9 detineri. hec dicēs pastorali virga/imo

virtute diuina carcerus ostiū ꝑcutiens fregit ⁊ cum magna constantia illos abire precepit Mox custos carcerus qđ viderat concito ꝑfecto retulit Quem nimio furore accensus ⁊ ad ꝑquirendum sanctum dei iā insurgentē/ uxor eius que fuerat a beato dyonisio baptizata detinuit·⁊ suis ꝑsuasionib⁹ ab incepto desistere fecit· Batus aūt regulus consuetam capiens cenam/ ⁊ cum suis discipulis ꝑ totam noctem in dei laudibus ꝑseuerans pro populi cōuersione deum precabatur·

De cōuersione presidis ⁊ subuersione ydolorum ꝑ ipsum· Capitulum·xxxi·

NTEREA prefecto mani ⁊ puigili meditatione denece ꝑsulis tractanti/xp̄o uero solita pietate fidelis sui salutem disponente iam maxima nocte transacta pte/ apparuit sanct⁹ dyonisius p̄fecto cum suis duob⁹ socijs i uisu dicens·Quintilhane dominus ihesus cust⁹ cuius nos seruos fideli ꝑfessione fatemur/huc salutis tue causa nos misit ut relicto demonū cultu ad eum conuertaris ⁊ postposita tyrannice dñationis prefectura xp̃iane religionis animo do fidelis cultor efficiaris · Sūmo uero mane fratrem nostrum mq̃re regulum·a quo munus petens/ quicqđ dixerit sine contradictione pficias· Pacta uisione ad se reuersus preses q̄ uiderat coniugi sue ꝑ ordinem retulit·⁊ sanctor̄ ymagines euidēti relatione significauit·Illa aūt dixit ei·Noueris esse cautissime hos qui tibi locuti sunt beatum dyonisium ⁊ socios eius·qui a presidē fescēnino pausius martirij palmam susceperunt · Unde bonum ē ⁊ salutare/ut sicut diuinitus ꝑ eos̄ sanctos tibi reuelatum est·sanctū dei pacifice nō ut dispposueras requiras·⁊ quicqđ precepit facias ne omnipotentis xp̃ianor̄ dei iram incurras · Beatus uero regul⁹ facto mane templū quo p̄fectus sacrificium parari dixerat ingressus ē qđ intra muros ciuitatis situm/magno uenerabat cultu · Erat enim mire compositionis ⁊ ornatus·In quo inerant q̄ꝑ pluruma demonum diuersi generis simulacra q̄ cuncta diuini nominis inuocatione athleta dei mo deus ꝑ illum īmomento subuertit · Tunc sacerdotes q̄ iussis insistebant sacrificijs deor̄ suor̄ interitū considerantes/ cum magno ululatu discurrebant·pectora impie tundentes ·⁊ nūq̄ꝑ tantus scelus in seculo fuisse proclamantes· prefecti templum cum magno strepitu ingressi dicebant

Cur maledicte deor̄ sanctuaria destruere pateris· Cur impatous leges euertentē infelix preses non punis·Diuus debet incendi regulus/q̄ sacrilega manu deos nostros urbis protectores tangere non timuit.Et dū talia idiscreto ꝑsequerent̄ luctu quidam ex maioub⁹ populi q̄ obhoc illuc cōuenerāt ut ām iudicis ab insana sacerdotum ꝓclamatione auerterēt uerbum enim uite iam ꝑ beatum uirum suscepant dixerunt·Non est bonum ut hor̄ iniuste accusationis q̄monam aduersus sanctus dei temere suscipias donec discussa ueritate q̄s potiꝰ incendi debeat cognoscas Ille diuine uisionis non immemor/ cum coniuge ⁊ familia ad uirum dei se contulit·⁊ ad pedes eius ꝓdens ꝑ ignorantia sua mulgentiam fusis lacrimis postulauit·Et cum uidisset beatus regulus totius urbis multitudinem cum suo p̄si de omni deuotione confluētē exultauit·⁊ publica uoce xp̃o benedixit · Tercia uero die indicti ieiunij templum in quo simulacra deposuerat/ecclesiam dedicauit·⁊ altare ī honore beate uirginis statuit populumq̄ baptizauit.

Qualiter ranis imposuit silentium ⁊ de morte eius· Capitulum·xxxij·

UM autem iam ordinatis ecclesiasticis rebus/ ecclesijs congruis ī locis ꝑ uicos edificatis/pastorali solicitudine parrochiam ex more ꝑagraret· ut si in officijs diuinis ⁊ ecclesiasticis cultib⁹ aliqđ negligentius fieret/ fidelis xp̃i cultor cognosceret·contigit ut quadam die aduicū iuliacū eiusdem deuotionis gratia ⁊ studio religionis accedens non modicam xp̃icole plebis muene ut multitudinem·Mox presentius consilio ut haberus tanta multitudo foribus inclusa loquentis uerba ꝑciperet/ cathedram pontificalē extra ecclesiam sub diuo ꝑari feat· Cum autē diuinis diutius insisteret ūbis /⁊ ad uesperus usq̄ sermonis ꝓtraheret textum/ecce quedā garrulitas ranarum confuso ⁊ tedioso sonitu ex more uociferantium ab lacu q̄ forte in hyemali ymbre maior solito congestus fuerat exorta est·Cunq̄ sibi loquenti hanc inq̄etudinē obesse/⁊ multitudinis aures inordinatis obstrui uocibus sensisset·tanto motus tedio cōtinuo precepit ut ip̃e ⁊ omnis ip̃a⁹ posteritas fremis ꝓpetui tenerent̄ silencij ꝑter unam que ceteris dampnatis solite uocis semper uteret̄ officio· Quod sancti presulis imperium nulla

seculorum vetustate cõsumptum sicut ꝑuus iusserat adhuc ibi videres obseruatum. Com pletis igitur in regimine ouilis dei. lx. annis/ tercio kalẽdas aꝑilis carnis vinculis absolut9 migrauit ad supos. Et sepelierũt eum ad ou entalẽ partẽ ciuitatis in ecclesia beatoꝝ apso rum ꝑetri et pauli/quã ipe sanct9 ꝑsul in ho nore sanctoꝝ apostoloꝝ consecrauerat.

De ortu sancti Taurini ebroycensis. Capitulum. xxxiij.

EMPORE domiciani regis fu it vir quidam rome nomĩe tarquinus paganus Qui vt seuissimus lup9 ꝑ sequebat xp̃ianos/nescies vxorẽ suam esse dei famulã. Illa aũt sine cessatõe assiduabat do mino orõib9/vt virum suũ cõuerteret ad cu stiamitatis vtũ. Insup etiã talẽ ipsis filiũ da ret q̃ veluti samuel semꝑ dño seruiret. et ecce quadam nocte cũ fessa q̃esceret vidit sibi asta re angelicũ vultũ vteꝝ suũ virga tangentem et post paululũ ꝓcedere virgã instar lilij/cui9 flores mirũ dabant odorẽ. Mouemẽte autez tpe infans nasc̃t/et taurin9 a parentib9 voca tur. Mox aũt vt temp9 sacu baptismatis ad uenit/ad baptisandũ illũ sancto clemẽti aꝑh co tradidit/eiq̃ sommũ qd̃ aliq̃n viderat enar rauit. Qd̃ audiẽs beat9 clemẽs ipe eum de fa cus fontib9 sustulit. Vocãs aũt beatũ dyoni sium auopagitam q̃ cũ eo tunc rome dabat retulit ei somnium euidẽ et ait illi. Suscipe il lum q̃ adusq̃ gratia spirit9 sancti cõfirmem eũ Vt ille gratanter susciꝑs eũ/ fert tali voce erupisse dyonisi9. O fili. multa tibi ꝑ xp̃o de bent certamina/q̃ beat9 dyonisius cũ a beato clemẽte in gallias mitteret secũ filiolum suum thaurinũ ꝑ̃ibus matus vir9 adduxit/ et eũ cum omni diligẽtia spiritali enutriuit. ⁊ ut co gnouit cũ hoste rabido se habere cõflictũ eun dem thaurinum ebroice ciuitati ordinauit epi scopũ. Jam enim ordinauerat in ciuitate ca merata germanum eius gaugericum.

De accessu eius apud ebroicas/et conuer sione vrbis. Capitulum. xxxiiij.

NICTOS aũt thaurin9 a bea to dyonisio cõfortat9 et instructus ebroicas adiens/pruisq̃ appinqua ret porte ciuitatis/in tubus se opposuit figmẽ tis cõtra illum dyrus hostis/vno in specie ursi scõo leonis/tercio bubali. Quibus diuina vir tute supatis ait ad sathan. O miser modo assi mulatus mutis animãtibus/ derelicto cõsortio tui cõditoris/est tibi modo melius aut aliq̃ gaudium. Respõdit sathan et ait. Quale mi hi gaudiũ erit modo/dũ tu huc aduenens po testatem meã euertere cum deo tuo/tantũ mi hi remanserat in hac puincia. Illum enim qui te huc transmisit dto faciã inteire/et ego te cum meam singulare certamẽ. his dictis nusq̃ cõparuit. Tercia die cum vir dei ĩ domo lucij predicaret/ subito demon filiam eiusdem lucij vexare cepit atq̃ in ignem immersit/ q̃ statim mortua est. Tunc beatus vir diutissime ora uit/et infusis lacrimis tenẽs manũ eius dixit. Eufrasia/in nomine dñi mei hiesu xp̃i surge. Que statim surrexit et nullũ signum adustio nis in ea apparuit. Baptizati sunt aũt illa die centũ. xx. homines. octo ceci illuminati. q̃tuor muti sanati. alieq̃ vtutes nõ modice patrate Intrantib9 aũt phanũ dyane dixit beat9 tau rin9/ecce dea vestra rogate illã vt adiuet vos Sacerdotes aũt ꝓstrati ceperunt clamare di centes. Sãcta dyana inuictissima dea vindica nos et te de malefico isto Demon aũt q̃ intus latebat dixit. Cessate miseri cessate me inuo care. Exquo enim vir iste seruus dei altissimi ingressus est hanc ciuitatem ego cathenis igne is ligatus teneor. nec auderem loqui nisi ipse iussisset. Tũc beat9 thaurin9 ait ad illos. vul tis videre deam vestrã. Et ꝑcipiẽs demoni vt exiret de simulacro/apparuit ethiops niger q̃ si fuligo/ꝓlixam barbam habẽs/ex ore sanctil las igneasq̃ emittẽs. Danc effigiem videtes ꝑsi ꝓstrauerũt se ante pedes sancti obsecrãtes vt ab hac eos mortifera bestia liberaret/quos ille cõsolat9 est dicẽs. Nolite timere/tantũ fi dem habete/et ecce angel9 dñi splẽdens vt sol aduenit. omnib9q̃ cernẽtibus a tẽplo ligatis a dorso manib9 eũ abduxit. Et baptizati illa die sunt duo milia virorũ. multiq̃ infirmi cura ti. Inter quos et ego a deodat9 frater eufra sie credidi et baptizat9 ab ipo sum de sacro fõ te leuat9. ac postea ad honorẽ ꝑspiterij ab eo dem ꝓmot9. Tũc expurgauit templũ dyane omi spurcicia ydolorũ et cõsecrauit illud in ho nore sancte dei genitricis marie. tũc cepit circũ quaq̃ ydola destruere et ecclesias cõstruere et cõsecrare. dyocesim circuire et canonice ordi nare.

De sancto eugenio toletano. Ca. xxxv.

ANCTVS quoq; eugenius ex
socijs beati dyonisij fuit vn9 a quo
toletanis ad predicādum æstimat9
Postquā multitudinem populi barbaricā ad
deum conuertit minio ætiæuo videndi beatuz
dyonisium succensus iter arripuit. Cunq; iaz
pene quatuor milib9 ab vrbe pisiox ꝑpinqua
ret/loco nomine dyolio subito rabies ꝑsecu-
toꝛ longe lateq; dispersa inuenit eum cū mul
titudine credentium. Interrogat9 ab eis quē
coleret deum respondit se tota deuotione p co
lere xp̄m. Tunc iubent eum interfici. corpusq;
eius in lacum mercasij iam dicte ville dyolio
viam p̄cipitau occulte. ne forte a xp̄ianis in-
uenirēt & in memoriam ac laudem postmodū
haberetur. Cunq; multis diebus illic sacrum
coꝛpus delituisset nulla tamen quod dictu mi-
rum est corruptionis putredine violatum est
Postq; vero ꝑsecutoꝛum cessauit insania qui
dam illustris & diues nomine ercolous in pre
dicta villa p̄pollens / in somnis a quodam se
ne admonitus/simulq; ab infirmitate qua te-
nebat curat9/diluculo surgēs cum comitatu
multo ad lacū prexit. ibiq; coꝛpus beati mar
tius sicut in uisione didicerat incōuulsum &
nulla coꝛruptione tabefactum/ ac si eodem die
decollatuz fuisset inuenit. Cunq; plaustro im
positum ducere vellet ad sancti dyonisij mona
steruum vt ibi sepelirēt bobus subito gressum
figenāb9/nec vltra ullo modo pgere valenti-
bus/rogauit omnes oꝛare dñm vt ostenderet
q̄ martir sepeliu debet Solutisq; cūctis bobus
p̄ter duos/ erāt enim quīq; iuga illi duo con-
cito cucurrerunt donec ad p̄fatū viu p̄dium p
uenerunt & tunc gradum fixerunt. Obi etiam
modo requiescit. ibiq; multis miraculis claru-
it. Duius natale celebrat. xvij. kalendas de-
cembus.

De edicto domiciani cōtra mathematicos Eu
sebius in cronicis. Capitulum. xxxvi.

NNO imperij sui. xiij. domicianus
rursum pl̄os & mathematicos ab ur
be roma p edictum extrusit. De-
limandus libro xl. Dorum mathematicoꝛ
vnum ascletarionem nomine satisfatus ē. q̄s
eum maneret exitus. Qui respondit vt in bre
ui laceraret a camb9. Quē domician9 statī ius
sit occidi & sepeliu vt quasi mendacij eū argu
eret. Sed repente oꝛta tempestas eundem se-
pultum moꝛ eruit quem statim erutum canes
discerpserunt. Nec est mirandum mathemati-
cum ante mortem potuisse p̄dicare qđ ei euen
turum erat post mortem. qa vt ait papa gre-
gorius solēt dæmones multa vera p̄dicere vt
possint animam ex aliqua falsitate laqare. Et
vt ait augustinus. Quotiens astrologi mira-
biliter vera respondēt nō imerito credit id oc
culto instinctu ficu spiritui nō bonoꝛ. quoꝛ
cura ē has falsas & noxias opiniones de astra
libus fatis inserere humanis mentib9 atq; fir
mare non horoscopi notati & inspecti aliqua
arte que nulla est Si autem querat a me quo
modo vel ipsi dæmones id potuerunt p̄sagire.
Respondeo iam domiciano fortassis occulte
inspirauerant vt ascletarionem occidi & se pe
liu faceret & iam tempestatem in p̄ximo futu
ram tam ipsi quam aerius habitatoꝛes p̄sentirēt & ca-
nes ad eundem locum venturos nouerant aut
etiam ipsi venire fecerunt. Vel fortasse ipsi dæ-
mones in canes transfigurati hoc fecerūt. Nō
enim dixit suetonius hoc narrando vtrum illi
canes fantastici an veri fuerunt. Doc igitur
p̄nunciauerunt quod factuꝛ erant. Certum
est autem q̄ eundem libentius viuū discerpsis-
sent q̄ moꝛtuum si p̄missi fuissent sed tantum
in eum seuire potuerunt quantum p̄missi sunt

De arrogantia & meticulositate & forma & ex
eracijs & morte eius. Dugo. Ca. xxxvij.

ENIq; domicianus in tantam su-
perbiam euasit. vt deum & dñm to
tius orbis se appellari iuberet.
Suetonius. In senatu iactare non dubi-
tauit & patu se & fratu imperium deisse/& il
los sibi reddidisse/Dau arrogantia cum pro-
curatoꝛ suoꝛ nomine formalem dictaret epi
stolam sic cepit. Dominus & deus noster sic fi
eri iubet. Onde institutum est post hoc / vt ne
scripto quidem vel sermone cuiusq; alit appel
laret. Statuas sibi in capitolio non nisi au-
reas & argenteas p̄ponī permisit ac ponderis cer-
ti. Per hec terribilis cunctis & inuisus/tandez
oppressus est amicoꝛ libertoꝛ q̄ intimorum
conspiratione simul & uxoris. An nunq; die
ultimum vite suspectum iam pridem habebat
quare pauidus semper & anxius minimis etiā
suspitionib9 p̄ter modum cōmouebat. Tem
pore vero suspecti piculi adppinquante / soli
tarios porticuum in quibus spaciari consueue-
rat parietes pingite lapide distinxit. e cuius
splendore p ymagines quicqd a tergo fieret p-

uideret. Otq; domesticis ꝑsuaderet/ne bono q̄
dem exemplo audiendam patrom necem nero
nis libertum cuius manu ī adipiscenda morte
adiutus ille estimabat capitali pena condem=
nauit. Deniq; flauium clementem patruelem
suum repente ex tenuissima suspitione intemit
quo maxime facto maturauit sibi exitū. Sta
ta fuit ꝓcera vultu modesto pudoruso; pleno
grandibus oculis verum acie hebetiore calui=
do quoq; deformis ⁊ oīesitate ventus/⁊ cru
rum gracilitate. Caluicio ita offendebat vt ī
contumeliam suam traheret si cui alij ioco vel
iurgio obiectaret/animo; nullo sagitta; vero
ꝑcipuo studio tenebatur/quibus quacunda;
etiam fera; capita etiam ex industria figere a
pleuso; spectatus est/vt duob9 idibus quasi
cornua efficeret. Nonunq; in pueu ꝓcul stan
tis ꝑentisq; ꝓ scopulo dispansam dextre ma
nus palmam sagittas tanta arte direxit / vt
omnes ꝑ intervalla digito; innocue euaderēt

Hugo flouacensis libro. iiij. Sed cum
domicianus in vrbe romana senatū ꝑsimq; la=
niaret et fo⁹ male dispositū exercatū assidua
hostes cede afficerent a senatu est damnat9/et
in palladio interfectus. Hocq; diffinitum est/
omnes q̄ ab eo in exilium intrusi fuerāt decre
to senatus reuocarent/et suas recꝑent facul
tates/corpusq; eius humana caruit sepulta.

Suetonius. Occisum ꝑ⁹ indifferēter
miles grauissime tulit. contra/senat9 adeo le=
tatus est vt repleta certatim curia nō tempa
ret/quin mortuū contumelioſissimo atq; acer
bissimo acclamationū genere laceraret/scalas
etiam inferu/clipeosq; et ymagines eius corā
detrahi/et ibidē; sola affigi iuberet/nouissime
eradendos vbiq; titulos/abolendam omnē me
moriam decerneret.

De impio nerue / et vita sancti timothei
apostoli Hugo flouacēsis Cap̄. xxxviij.

ERON demiq; senex Domiciano
succesſit exiciabili tyranno petronio
ꝑfecto fatore et parthenio spado
ne interfectore domiciani. Eusebi9. Ce=
pitq; anno dñi. xcviij. Mundi vero. MMM
M. lxi. Impauit aūt anno vno et mensib9 q̄
tuor. Actor. Eodem anno vt legit̄ san
ctus thimotheus multa ꝓ veritate passus ad
dominū migrauit/cui9 vitam policrates ꝑspi
ter scripsit. Policrates Hic Thimo=
theus dignitate listus lichaonie ortus/ab apl̄o
paulo edoctus est/et compegunus ei9 factus
discipulus/cum eo ad splendidissimā ephesio;
metropolim/a quo episcopatū ibidem ꝑmus cō
secutus est. regnante apud romanos nerone.
vbi in doctrinis et miraculis et cōuersatōnib9
coruscauit. Non solum vero apl̄i pauli/ sz et
glorioſi theologi iohānis qui supra pcd9 dñi
in cena recubuit/visor et auditor factus est.
Nerone enim principes apl̄oꝝ petrū et paulū
male tractante martirio/conuenit iohānez the
ologum adesse splendide metropoli scaturien
tem de naufragio. vbi etiam q̄ discipulos dñi
secuti fuerant apud se cōstituta differentibus
signis conscripta/de sanctis factis miraculis
a dño nescientes ordinatim componere cōueni
entes ad ephesioꝝ vrbem ꝑm cōmunem sentē
tiam iohannis theologo obtulerunt. Qui oīa
considerās gaudenter motus q̄ ab ipsis dicta
sunt in tubus euangelijs cōstituit ꝑm ordinez
mathei videlicet et marci et luce/eoꝝq; nomi=
natōnes singulas singulis euangelijs suppositu
it. Inueniens aūt eos dispensatōes humanita
tis narrantes ea que de diuino pectore hause=
rat/et ab illis dicta non fuerant ipe plenius
narrauit/supplens etiā que minus ab eis dicta
fuerant diuina miracula. Post neronē autem
impante domiciano iohannes ab ipo de vrbe
ephesioꝝ exul factus est. et in pathmos que ē
vna cicladum insula habitare iussus est. Inte
rea sancto thimotheo episcopatū ephesiorum
metropolis dispēsante. reliquie ꝑme ydolatrie
in his qui tunc ipam vrbem habitabāt remanse
rāt/nec sinebāt frequētissime eos denotante
sancto archiepo thimotheo. In die aūt abho
minabilis eoꝝ festiuitatis/trāscurrens in me=
dium porticus hortabat eos dicēs. Diu ephe
sij nolite ydolatrie inseruire. sz illum qui deus
est plane cognoscite. At oparij diaboli indi=
gnantes in doctrina eius palis et lapidib9 usi
iustum interfecerūt. Deum aūt dei repausaue
rūt eum adhuc spirantē in mōte adiacēte ciui
tati. et ibi cum pace spiritū deo tradidit. hoc
factum est. xxij. die mensis ianuarij imperante
nerua. Hugo. hic disceptator iurgiorum et
scientissimus et frequens fuit.

De reuocatione Johannis ab exilio et su=
scitatione orusione et de cratone philosopho.
Capitulum. xxxix.

IC vero Nerua ꝓmo suo edicto cunctos exules reuocauit/quos domitianus exulauerat. Miletus.

Vnde factum est vt iohannes qui eius voluntate cum iniuria deportatus in exilium fuerat cum honore ephesum remearet. Occurrit aũt ei omnis populus exultans et dicens. Benedictus qui venit in nomine domini. Cum aũt ingrederetur ciuitatẽ drusiana que semp eum secuta fuerat/et aduentꝰ eius desiderio fatigata fuerat efferebatur mortua. Flebant autẽ pauperes et vidue et orphani clamantes. Sancte iohannes apostole ecce drusianaz effertur/ que sanctis monitis tuis obtemperãs omnes nos alebat. & deo in castitate & humilitate seruiens quotidie reditum tuum desiderabat dicens Osi videam apostoluz dei aliqꝫ moriar. ecce venisti & te videre non potuit. Tũc sanctus iohannes iussit feretrum deponi/ & corpus solui/ & clara voce dixit. dñs meꝰ ihesus custus exaltet te drusiana Surge & reuertere ad domum tuam. & ꝑpara mihi illic refectionem. Ad hanc vocem surrexit & iuit solicita de iussione apostoli ita vt sibi videret ꝙa nõ de morte sed desomno excitasset eam. Altera die cratõ phs in foro ꝓposuerat de cõtemptu huius mundi spectaculuz. vt duos ditissimos fratres ꝓduceret quos fecerat distracto patrimonio gẽmas emere singulas. quas in conspectu omnium pueri frangerent. Quod cum facerent contigit transire apostolum. qui conuocans ad se phm ait Stultus est iste mundi cõtemptus/qui hominum ore laudat: ꝙ diuino iudicio contemnit. Magister meus iuuenem cupientem ad vitam eternaz attingere/ his ꝺbis instruxit vt si vellet esse perfectus venderet omnia sua & daret pauperib9. Cui cratõ dixit. Humane cupiditatis fructus in medio hominum positus confractus est. Sed si vere deus est magister tuus/ & hoc fieri vult vt harum gẽmarum ꝑcium pauperibus eroget/ fac gẽmas reintegrari vt qꝺ ego ad famã hoiz fecistu ad gl̃iaz magistri tui facias fieri Tũc apostolꝰ colligẽs fragmẽta gẽmarꝫ in manu sua/ oculos ad celũ leuauit & ait Dñe ihesu xp̃e cui nihil ẽ impossibile adesto nũc super lapides istos quos ignorantes fructꝰ elemosine/ad plausus hominum confregere. tu dñe ꝙ manus angelorum tuorꝫ eas recupa/ vt eorꝫ ꝑcio miserecordie fructus expleat. Cunctꝫ fideles qui cuz eo erant respondissent amẽ/ ita solidata sunt fragmenta gẽmarꝫ/ vt nec signum aliqꝺ fractionis remaneret. Tunc phs cũ his iuuenibus & cum discipulis suis pedibus apostoli ꝙ uolutꝰ cũ omnibus credidit & fidem dñi ihesu xp̃i ꝑdicare cepit. Duo quoq fratres illi vendentes gẽmas quas vendito patrimonio emerant pauperibus tradiderunt.

De duobus qui relictis omnibus penituerunt seo postea resipuerunt. Capitulum. xl.

IN C etiam duo viri honorati ciuitatis ephesiorꝫ sequentes horꝫ exemplum/vendentes omnia sua & dantes egentibus/ sequebant apostolum ꝙ ciuitates euntem/ & verbum dñi ꝑdicantem. Contigit ante vt intrantes pergamum viderent seruos suos in seruis vestibus ꝓcedentes & in gloria seculi refulgentes. Vnde factum est vt sagitta dyaboli ꝓcussi efficerent tristes qꝺ se in pallio vno viderunt egentes seruos autem suos in potentia fulgentes. Sed hos dolos dyaboli intelligens apostolus ait Video vos & animos mutasse & vultus eo qꝺ doctrinam domini secuti estis. & omnia vestra pauperibus contulistis. Vnde si omnia recuperare vultis q̃ in auro & argento & gẽmis habuistis/deferte mihi virgas rectas in singulis fasc̃ibus. Quod cũ fecissent/inuocato nomine dñi conuerse sunt in aurum. Iterum ait. Deferte mihi lapides minutos a littore maris. Quod cum fecissent inuocata maiestate dñi conuersi sunt in gẽmas Tunc dixit eis. Ꝑ vij. dies ite ꝙ aurifices & gẽmarios & dum ꝓbaueritis aurum esse verum et gẽmas veras nunciate mihi. Quod cum fecissent ait. Ite & redmite vobis terras quas vendidistis. quia celorum ꝑmia perdidistis. Emite vobis fericas vestes vt ꝙ tẽpore fulgeatis sicut rosa cuius flos dum odorem ꝓbat rubore ostendat repente marcescat In aspectu seruorꝫ vestrorꝫ suspirastis & vos effectos pauperes genuistis. Estote floridi vt marcescatis estote diuites temporaliter vt imperpetuum mendicetis Ecce vos ipi inuocato nomine dñi ihu xp̃i infirmos sanastis demonia fugastis/cecis lumina reddidistis ablata est hec gratia a vobis & facti estis miseri q̃ eratis fortes & magni & qui terrorem iussu vestro incutiebatis demonijs/ãmodo ipi demonia timebitis. Amator enim pecunie seruus est mãmone Mãmona autem est nomen demonis qui ꝑ est carnalibus lucus & his qui mundum diligunt dñat Hec & alia plura dicẽte apostolo

efferebatur iuuenis mortuus · quem turbe faci
entes exequias cū matre eius vidua iactaue=
runt ante pedes eius / rogantes vt sicut drusia
nam ita et hunc iuuenem suscitaret · Tant9q3
omniū erat fletus vt etiam ipe apls vix a fle=
tu et lacrimis se temperaret · Tunc psternens
se in orationem diutissime fleuit et ait · O iuue
nis stadee lacumas dño et preces simul effu=
di vt exurgas a mortis vinculo resolutus / t
bis duobus attecto et eugenio annūcies quā
tam amiserunt gloriam et quantas incurrerit
penam · Tunc exurgens stadeus adorauit apo
stolum / et cepit increpare discipulos ei9 dicēs
Vidi angelos vestros flentes / et angelos sa=
thane in vestra derectōe gratulantes · Jam re
gnum paratum vobis et zetas plenas epulis
et delicijs et gaudijs amisistis / et loca tenebra
rum vobis acquisiuistis plena draconibus et
flāmis stridentibus / plena cruciatibus / dolou=
bus / fetoribus / terrore et horrore · vbi nō ces
sat vlulatus et luctus · Rogate igitur aposto
lum vt sicut me resuscitauit a mortuis ad vi=
tam / ita et animas vestras q̄ iam de libro vite
delete sunt resuscitet ad salutez · Tunc ipe sta
deus psternens se cum illis et omni populo
omnes pauter orabant apl'm vt intercederet
pro his ad dominum · Quibus apostolus hoc
dedit responsum / vt p tuginta dies penitentiā
deo offerrent · In quo spacio hoc maxime pre
carentur vt virge auree et lapides ad suaz na
turam redirent · Quod cum factum esset flen
tibus et penitentibus illis / et pro eis intercē=
dentibus vniuersis dixit apls · Bene vos / volo
quia dñs suscepit penitentiam eoz · Ad illos
autem conuersus ait Jte et reportate vōgas
ad siluam et lapides ad arenam · quod cum fe
cissent receperunt etiam gratiam curationum
quam amiserunt ·

De cōscriptione euangelij Johannis con
tra hereticos · Hugo vbi supra · Cap̄ · xli ·

IOM aūt fuisset iohannes in exilio
pullulauerūt interea p asyam hereti
coz semina · quedā cherunti scz et he
bionis vel ceteroz qui negant xp̄m venisse in
carne · quos q̄ idem theologus in epla sua anti
xp̄os appellat · mundum ab angelis factū esse
dicentes · et hiesum hominē tantūmodo fuisse /
nec resurrexisse · Jrridebant quoq3 ecclesiasti
ca dogmata / et resurrectionē mortuoz nō cre
debant · Cum rediret ergo ab exilio iam dict9
apostolus / compulsus est ab asye fratrib9 et
multaz legationibus ecclesiaz ꝺ coeterna pa
tris et filij xp̄i diuinitate facere sermonem · q̄
mox in ipo sui sancti euangelij exordio paten
ter ostendit / q̄ in principio erat verbū / et ver
bum erat apud deum / et deus erat verbū Cui9
sermone predicta hereſis abdicat̄ · Euse=
bius in ecclesiastica hystoria li · iij · Johan=
nem tradunt usq3 ad vltimū pene vite sue tē=
pus absq3 vllius scripture inditijs euangeliū
p̄dicasse · Sed cum hoz tuum euangeliorum
etiam ad ip̄m notitia p̄uenisset / pbasse quidez
dict̄ fidem et veritatem dictoz · deesse tñ vidit
aliqua / et ea maxime que p̄mo p̄dicatiōis sue
tempore dñs gesserat descripsit · Helinād9
vbi supra · Sed prius inditxit reliquū omi
bus / vt orarent se digna scriptuz · Cert̄ aūt
illum p illo loco secretissimo in quo diuina scri
ptur9 secesserat orasse / vt nullas huic inferēs
operi ventoz ibi aut imbriū iniurias pateret̄
Hancq3 eidem loco usq3 hodie reuerentiā ele=
menta seruare · Eusebius vbi supra ·
Hyreneus in tercio cōtra hereſim libro · Ec=
clesia inquit que est apud ephesum fundata ē
a paulo · a iohanne vero edificata · Poli=
crates · Nam thimotheus ab eo p̄m9 eius=
dem metropolis episcopatū suscepit · q̄ p9mo
dū ꝺ exilio rediēs ephesum / et eūdē sanctū thi
motheum p̄m supdictum modum finisse vitaz
inueniens · p eoz postulationem qui tunc inuē
ti sunt sanctoz dei / punceps p̄sulatum apl'ci
thronū suscepit et p̄manſit · illā magne metro
polis sedem sacram moderās usq3 ad trayani
imperium ·

De filio eius spirituali quem a latrocinijs
reuocauit · Eusebius · Capitulum · xlij ·

LEMENS alexandrinus audi
inquit fabulaz / non fabulam ſ rem
gestam de iohanne apostolo / et me
morijs omnium traditam · Cum post tyrānī
obitum de pathmos insula ephesum rediret /
rogabatur etiam vicinas lustrare puincias / q̄
vel ecclesias fundaret in quibus nō erāt locis
vel in quib9 erant sacerdotibus vel ministrus
instrueret / p̄m q̄ ei de vnoquoq3 sp̄s sanct9 in
dicasset · Cū igit̄ venisset ad quandaz vrbem
haud lōge positam / omib9 ecclesiasticis solēni
ter adimpletis / vidit quendā iuuenē validuz
corpore et vultu elegantē / ſ animi acrē nimis
quē epo illi9 loci cōmendauit sūmo studio sub
xp̄i et ecclie testimonio · q̄ p9 hec ephesū redijt

Tunc ꝑſpit puer ſuſceptū in domo ſua cū oi
diligētia nutrit ad ultimū etiā ei baptiſmi gra
tiā tradit Poſt hec velut cōfidēs gratie q̄ fue
rat cōmunit⁹ paulo ī dulgēti⁹ iuuenes habere
cepit· Sed ille vbi ī matura etate libtate po=
tit⁹ ē cōtinuo ꝑ eq̄os q̄b⁹ lux⁹ ⁊ desidia cor=
di est· primo quidem cōuiuioꝝ illecebris dedi=
pit· inde nocturnis furtis eum ſocium ſibi par
tiapem q̄ conſciscunt· Tandem ex integro per
ditiom̄ ſe tradēs/nulli inferiorem in flagicijs esse
putāt Demq̄ illos ipos qui puus magistru cu
minum ei fuerant/discipulos facit· ⁊ latronuꝫ
ex his turmā/quib⁹ ipe dux ⁊ princeps pre=
esset instituit ac cū eis omni crudelitate crassa
tur· Tempore autem elapso cū rei popoſciſſet
vtilitas inuitat iterum iohānes ad illam vr=
bez· ⁊ cum cetera ꝑ quib⁹ venerat ordinasset
age inq̄t o episcope depositum representa qđ
tibi ego ⁊ xp̄s cōmendauim⁹· At ille obstu=
puit pecuniaz putans a se repoſci quā nō acce
perat· Quem iohannes herentem videns/iu=
uenem illum inq̄t repeto a te ⁊ animā fratus
Tunc grauiter ſuſpirans ſenior/⁊ ī lacrimas
resolutus/mortuus est inquit· Quomodo in=
q̄t vel quali morte? Deo ait mortuus est· q̄a
pessimus ⁊ flagicioſus euasit· ⁊ nunc montem
quendam cum multa manu latronū occupat
His auditis apl̄s vestem continuo qua erat ī
dutus ſcidit· ⁊ cum ingenti gemitu bonum te ī
quit custodem anime fratus dereliq̄ Sed nūc
iam mihi equus paret ⁊ dux itineris· Confe=
stim igit ab ecclesia conat⁹ ꝑperans/cū pue=
misset ad locum detinet ab his latrombus q̄ cu
stodias obseruabāt Sed ille nec effugere nec
declinare prsus vsq̄ nitens/ingenti tantū vo
ce ꝑclamabat· Quia ad hoc ī̄m veni· ad duci
te mihi principem vestrum· Qui cum vemiret
armatus enim⁹/agnito apostolo pudore ad⁹
in fugam vertit· Ille admisso post eum equo
confestim insequit fugitantem· etiam etatis
oblit⁹ simul ⁊ clamās Quid fugis o fili prez
q̄d fugis inermem senē? Noli timere q̄a adhuc
habes spez vite· Ego xp̄o ꝑ te rationē reddā
certe ⁊ mortem libenter excipiam sicut ⁊ dns
excepit ꝑ nobis· ⁊ animam meam ꝑ tua da=
bo· sta tantum ⁊ crede mihi q̄a xp̄s me misit·
At ille audiens restitit ac vultū in terrā demi
sit· Post hec arma pieat ⁊ tremefact⁹ flebat
amarissime· Accedentiq̄ ad se senis ꝑuolut⁹
est pedib⁹ gemitib⁹ ⁊ vlulatib⁹ q̄b⁹ poterat
satisfaciens· ⁊ vberrimis lacrimaꝝ fontib⁹ ite
rum rebaptizabat· solaz dexterā suā occultās

Apostolus vero iuuisurādi sacramento se ex
a saluatore veniam impetratuꝫ pollicens/si=
mulq̄ gemibus eius ꝑuolut⁹/atq̄ ipaz dexte
ram ex cui⁹ cedis conscientia torquebat tan=
q̄ ꝑ pententiam iam purgatam osculās ad
ecclesiam reuocat ⁊ indesinenter ꝑ eo oratio=
nes ꝑfundens/ac cum ipo crebra ieiunia du=
cens mulgentiam a deo quā ei pollicit⁹ fue=
rat expetebat· sed ⁊ varijs sermonum conso=
lationib⁹ extutos eius animos mitigans· nec
prius abstitit q̄ eum in ommibus emendatum
etiam ecclesie p̄ficeret· ꝑ hec magna exempla
pententie p̄bens· ⁊ in eo trophea visibilis re=
surrectionis ostendens· Eusebius in quar=
to libro· Johannes discipulus dñi apud
ephesum cum balneas lauandi gratia fuisset in
gressus/⁊ vidisset ibi cherintū ferit exiluisse cō
tinuo ⁊ discessisse non lotus dicens/fugiamus
hinc ne balnee ipe corruant ī quib⁹ cherintus
lauat veritatis inimicus·

De ruina ydoloꝝ ⁊ veneno quod sine lesione
bibit· Miletus· Capitulum· xliij·

OM autem omnis asya iohannem
excoleret/⁊ p̄dicaret accidit vt cul=
tores ydoloꝝ excitantes seditionem
traherent eum ad templum dyane· ⁊ vrgerit
vt ei sacrificaret· iohannes autem blande ex=
orabat populum/vt longe se facerent a tem=
plo· Cunq̄ omnes fores exissent voce clara
iohānes coram ommibus orauit/vt templum
⁊ ydola q̄ in eo colebant corruerēt· ita vt ne=
minem lederent· Statimq̄ ad vocem eius oīa
simul cum templo ydola in puluerem redacta
sunt· Eadem die· xij· milia hominum conuersi
sunt baptismo consecrati· Tunc pontifex ydo
loꝝ excitauit seditionem in populo/ita vt po=
pul⁹ contra populum pareat ad bellum· Cui
ait apostolus· Quid tibi faciam austodime/
vt tollam indignationem de animo tuo? Qui
respondit· Dabo tibi venenum bibere· q̄ hau=
sto si mortuus non fuerus apparebit verū esse
deuz tuū· Cui annuente apl̄o ille ait· Prius
est vt videas bibentes ⁊ statim morientes/vt
vel sic possis hoc poculum formidare· Per=
gens q̄q̄ ad proconsulem petijt ab eo duos vi
ros qui ꝑ suis erant sceleri⁹ decollādi· ⁊ sta
tuens eos in medio foro coram apostolo ⁊ o=
mni populo venenuz feat eos bibere qui mox
vt biberunt spiritū exalauerunt Illis q̄q̄ mor
tuis iacentib⁹/iohānes intrepid⁹ et constans

calicem accepit/ factoq; in eo signaculo crucis dixit· Deus cui omnis creatura deseruit/ quē omnis potestas expauescit/ cui9 audito nomi ne serpens cōquiescit/ draco fugit/ rubeta tor pescit/ scorpius extinguit̄/ regulus vinc̄t/ oīa venenata et noxia animalia tere brant̄/ tu ex tingue huius venenū virtutē et op̄ationes ei9 mortiferas/ viresq; eius euacua· et da omib9 his oculos vt videant· et cor vt magnitudinē tuam intelligant· His dictis os suum et se to tum armauit signo crucis/ et totum ebibit qđ erat in calice· Attendens aūt populus p tres horas vultum eius hylarem· nullaq; omnino signa pallous aut trepidationis habentē cla mauit· Unus deus verus est quē iohes colit·

De suscitatione illoz qui a veneno interi erant· Cap·xliij·

RISTODIMOS autē nec sic credens ait iohanni· Inest michi adhuc dubietas/ ꝙ si istos qui hoc ve neno sunt mortui in nomine dei tui exitaueris emundabitur ab omni dubietate cor meū At populi insurgebant in eum dicentes· Incendemus te et domum tuā si ausus fueris apostolū dei vltra in sermone facere laborare· Apostolus aūt videns seditionem fieri/ petito silentio ait· Puma est quā de diuinis virtutibus mitari debetis patientia· si adhuc infidelitate tenet̄ non cessabo ab hoc op̄e/ quo possit medela ei9 vulneribus p̄uenire· et conuocans eum dedit ei tunicam suā dicens· Vade et mitte eam sup corpora mortuoz et dices· Apostolus domi nostri ihesu xp̄i misit me vt in eius nomine exurgatis/ vt cognoscant omnes quia et vita et mors famulant̄ dño ihesu xp̄o· Quod cū ille fecisset et eos exurgere vidisset/ adorans iohānem festinauit ad p̄consulem dicens· Memorem te puto q̄ contra iohannē frequenter iracundiam tuam exitaui/ et multa mala contra eum egi unde vereor ne iram eius experuar· est enī de9 sub specie hominis latens· Nam venenū bibēs incolumis p̄seuerat· et veneno mortuos tactu tunice sue p̄ manus meas resuscitat· Tunc vementes ambo p̄strauerūt se apl̄o scz austodimus et p̄consul/ indulgentiaz flagitantes· q̄s ille sustapiens p̄cepit eis vnius ebdomode ieiunium· quo expleto baptisauit eos· Ipsi autē baptisati cum omni sua parentela et affinitate et famulis suis/ fregerunt omnia simulacra et fabricauerūt basilicā in nomine sancti iohis in qua et assumptus est·

De sancto euthicete ⁊ socijs ei9/ et ceteris huius temporis martiribus ex vita sancti nerei et achillei martirum· Capitulum·xlv·

IODIENS iterum Aurelianus quia domicilia adhuc diligeret euthicetē victorinum/ et maronem plus q̄ fecerat Nereum et achilleum impetrauit a nerua imp̄atore/ vt eos sibi daret si sacrificare volis noluissent· quos fortiter resistentes deposuit de insula· et quasi seruos p̄ singula p̄oia sua diuisit· vt terram quottidie fodereṫ/ et seto cantabrum id est frumenti quisquilias mā ducarent· Sed cum ibi ommibus gratiosi essent et miracula facerēt/ et multos predicādo conuerterēt/ ab aureliano pēnis varijs occasi sunt· Actor· Porro sub p̄fato imp̄atore nonnulli alij etiam pro xp̄o passi legunt̄ quorum ad plenum gesta non repperi/ sed ex martirologio breuit̄ collegi in hunc modū·
Ex martirologio Decimoseptimo kalēdas maij celebratur in ytalia natale beatoz martirum maronis/ euthicetis et victorini· Qui p̄mo apud insulam ponciam in xp̄i confessione longum ducentes exilium· Postmodum sub p̄side nerua cum conuertissent plurimos ad fidem iussi sunt varijs interfici pēnis· Item rome nonis septembus beati victorini martirus/ qui sanctitate et miraculis p̄clar9 sacerdotium amitermine vrbis totius populi electione adipiscitur Inde postmodum sub imperatore nerua iussus est suspendi capite deorsum· in loco vbi putentes et sulfuree emanant aque· Quod cum p̄ tuduū p̄ nomine xp̄i passus fuisset/ gloriose coronatus victor migrauit ad dñm· Hugo vbi sup̄· Nerua demq; cesar afflicte reipublice multū cōsuluit· dū traianū virū strennuū et sapientissimū sibi in filiū anteq; moreret̄ adoptauit· Eusebi9 i cronicis· Ipse aūt nerua morbo affect9 p̄rijt anno etatis sue· lxxij· decreto aūt senat9 inter deos relatus est·

De imperio trayani· Capitulum·xlvi·

ANNO igitur domi centesimo· mūdi vero· MMMMM·lxiij·romanoz·xi9·trayanus regnauit annis·xix· Hugo vbi sup̄· Hic apud aguppinā gallie vrbē insignia imp̄ij suscepit· moxq; germaniā

trās renū sibi subegit ⁊ trās danubiū gētes mꝫ tas supauit barbaras etiā natões trās eufratē ⁊ tigrim sitas. Demꝫ seleuciā ⁊ babilomā oc cupauit ⁊ vsꝫ ad yndie fines post magnū ale xandrum accessit. Hic etiam fuit liberalis in amicos. habens mremlitau diligentiam ī dui lib⁹ lemitatē ⁊ in subleuandis ciuitatib⁹ largi tionem. Demꝫ pstrato ⁊ debilitato statu ro mano in remedium maloꝝ credebaꝫ diuinit⁹ datus. Helmandus. Hic aliqñ cū pro fecturus ad bellum iam equū ascendisset / vi = dua quedam apprehenso pede illius / miserabi= liter lugens iusticiam sibi ficri de his q̄ filiū ei⁹ iustissimum ⁊ innocentissimū occiderant posce bat. Tu inquiens auguste impas. ⁊ ego taꝫ atrocem iniuriam patior. Ego ait ille satisfa ciam tibi cum rediero? Quid si nō redieris ait illa? Successor inqt meus satisfaciet tibi. At illa. Quomodo hoc sciam. Quid ⁊ si satis fa = cturus est. q̄d tibi pderit si alius benefecerit? Tu mihi debitor es / scdm opa tua mercedem recepturꝰ? Graus aūt est nolle reddere qđ de bet. Successor tuus iniuriam patientibus vel passuus p se tenebit. te non liberabit iusticia aliena. Bene aget cum successore tuo si libera uerit seipm His verbis motꝰ traianus de scē = dit de equo ⁊ causam vidue pñtialit examī = nauit. ⁊ condigna satisfactione viduam cōso= latus est.

De plutarcho eius dē pceptore. Ca. xlvij.

IOHIS institutor fuit plutarchꝰ phs. qui habebat seruū hominē neꝯ ⁊ contumacem. ꝫ liberalib⁹ disci pli nis eruditissimū. Contigit autem vt ei / nescio quam obcausam / tunicam detrahi cediꝯ iube ret. Horo cepat ille verberari diuꝰ. qui cum tantum infligeret culpa dicens se nihil deliqsse postremo cum nihil pficeret rogando veniam indiferari cepit. ⁊ inter verba seria ⁊ obiur = gatoria loqui. nō ita se habere plautarchum vt phm deceret. Irasci turpe esse ei presertim q̄ de malo ire sepius disseruauerat. liber pul = cerrimum scripserat de patiētia. adijciebat esse pbrosum q vocturnam morbꝰ impugnabat. qui mentis ab integritate plapsus / effusus ⁊ puolutus in iram / pluuimis plagis multaret innoxium. Ho hec plutarchus lente ⁊ leniter ⁊ summa cum grauitate ait Nunqd q vapu las tibi irasci videor? Est ne ira mea si a me de bitum recipis. Ex vultu ne meo an ex voce an ex colore an saltē ex vbis ira me corruptū intelligis aut correptum Mihi q̄dē neq̄ oculi vt opinor truces sunt. neq̄ os turbidum. ne= q̄ īmaniter clamo. neq̄ in spumam rubor̄eq̄ feruesco. neq̄ puenda dico aut pmitenda. neq̄ omnino trepido ira aut gestio. Hec oia q̄ppe si noscis iraꝝ signa esse solēt Et simul ad eum qui debebat conuersus inquit dum ego ⁊ ꝫ disputamus / tu hec age. ⁊ sine iracun dia mea retunde seruilem contumaciam. ⁊ mi= qm̄ pmitere doceas q̄ iurgare.

De libro plutarchi misso ad traianū. Ca= pitulum. xlviij.

IC scripsit ad traianum libellum pulcerrimum de constitutione politi ca. cuius titulus est traiani institu = tio. in quo qualis debeat esse punceps elegan ter describit. cuiꝰ principiū hoc ē Plutarchꝰ traiano salutem dicit. Modestiam tuam no = ueram non appetere principatum. quem tamē semp moꝝ elegantia merens inuisti. Quo q̄ dem tanto digniꝰ iudicaris / quanto a cumi= ne ambitionis videris esse remotior Hue itaq̄ virtuti cōgratulor ⁊ fortune mee. si tamē re= cte gesseris quem probe meruisti. alioqm pi= culis te ⁊ me detrahentium linguis subiectū in nō dubito. cum ⁊ ignauiaꝫ imperatoꝝ roma nō ferat. ⁊ sermo publicus delicta discipuloꝝ refundere soleat in pceptores. Sic seneca ne= ronis sui merito detrahentium carpit linguis adolescentium suoꝝ temeritas inquintillianuꝫ refundit. ⁊ socrates in pupillum suum fuisse clementior cuminat Tu vero qđ vis rectissi= me geres si nō recesseris a teipo. Si primum te composueris ad virtutem recte pcedēt om ia uersa Politice constitutionis maioꝝ vires ti bi exculpsi. Cui si obtempas plutarchū viuē di habebis auctorem. Alioquin pñtem epi= stolam testem inuoco quia ī pmiaꝫ nō pergis imperij / auctore plutarcho. Idem plutarchus q̄tuor principib⁹ inculcare conat scz reueren= tiaꝫ dei ⁊ cultꝰ sui. disciplinam officialiū. ⁊ po testatum affectū. ⁊ pfectionē subditoꝝ. Idē scripsit libꝝ de magistratuū moderatione qui inscribit archigramaton.

De transitu iohānis euangeliste. Hugo vbi supra. Capitulum. xlix.

RAJAN tempoub⁹ iohānes apls qui quasi vnus de padisi flumi nibus verba sancti euangelij in toto orbe diffudit / cū esset annoꝝ · xcix · migrauit ad dominum · Miletus · Nam cum esset · xcix · annorum apparuit ei dñs hiesus cum discipulis suis et ait · Temp⁹ est vt epuleus in cōuiuio meo cum fratribus tuis · dominica die resurrectōnis mee que post quinq; dies futura est veries ad me · Itaq; dominica die cōuenit omnis multitudo in p̄fatam ecclesiaz · et a primo gallorum cantu agens ministeria oi omnem populū vsq; ad horam tertiam diei allocutus est / hortans eos ad pseuerentiā / et nūdians eis vocationez suam · Post hec iuxta altare iussit foueam fieri · et terram fous ecclesiam pijs descendensq; in eam expandit manus suas ad deum et ait · Inuitat⁹ vemo gratias agens / quia dignatus es dñe hiesu criste ad tuas epulas inuitare me · scies q; ex toto corde meo desiderabam te · Odor tuus concupiscentias in me excitauit eternas. Et nūc domine commendo tibi filios tuos / quos tibi vgo mater ecclesia p aquam et spiritum regenerauit · Aperi mihi ianuam vite vt punceps tenebraz nō occurrat mihi · et manus extranea non cōtingat me · sed suscipe me sm verbū tuū et pduc ad conuiuia epulatum tuaz. Et cum omnis populus respondisset amen / lux tanta apparuit super apostolū vna fere hora / vt nullus sufferret aspectus · Postea inuenta est illa fouea plena / nihil aliud in se habens nisi manna · quod vsq; hodie gignit locus ipe · Ibi homines ab infirmitatibus et piculis liberantur et predium suarum obtinent effectum ·

De virginitate eius et vgous tempie Explogo sup euangelium ei⁹ · Capitulum · Li ·

IC est iohānes virgo electus a deo quem de nuptijs volentez nubere vocauit deus · Cui⁹ virginitatis in hoc duplex testimonium in euangelio dat / q; et p ceteus dilectus a deo dicitur · et huic matrem suam pendens in cruce commendauit deus · vt virginem virgo seruaret · Et hic sciens supue misse diem recessus sui / conuocatis discipulis suis in epheso / p multa signorum experimenta promens xp̄m · descendens in defossum sepulture sue locū · facta oratione positus est ad patres suos · tam extraneus a dolore mortis q; a corruptione carnis alienus inuenit · Cassianus in libro · vij collationū · Vere igit in quit sanct⁹ abraham q; beatissim⁹ iohes euangelista cum puicem molliter demulceret quendā ad se habitu venatorio vementē subito cōspexisse · Qui mirat⁹ q; vir tāte opinionis et fame ad tam parua & humilia oblectamēta se submitteret / tu ne es inquit ille iohes cui⁹ fama insignis ac celeberuma / me q̄q; summo de sacerdotio tue agnitōis illexit · Cur ergo oblecta mētis tam vilib⁹ occupaus ? Cui beat⁹ iohes ait · Quid ē q̄d manu gestas ? at ille arcus inquit · Et cur ait nō eum tentū sp vbiq; circumfers ? Cui ille respondit · non oportet / ne iugi curuamie vigous fortitudo laxata mollescat ac depereat · Et cū oportuerit vt fortiora ī aliquā ferā spicula dirigant / vigore p intermissionis cōtinue tentionis amisso violentior ictus non possit emitti · Nec nostu inq̄t beat⁹ iohannes animi te offendat o iuuenis tā parua hec breuisq; laxatio · qui misi remissione q̄dam vigorē intentionis sue interdū releuet ac relaxet iremisso vigore lentescēs vtuti spiritu⁹ / cū necessitas poscet obsecundare nō posset · Eusebi⁹ in cronicis · Johānez apl̄m vsq; ad tpa traiani hyrene⁹ eps pmansisse scribit Post quē auditores ei⁹ insignes fuerunt Papias ierapolitanus eps · et policarp⁹ smyrne⁹ · et ignatius anthiochenus ·

De crucifixione sancti symeonis epi · Eusebius · iij · libro · Capitulum · li ·

OST neronez domicianum q; sub traiano p singulas ciuitates ex insolentia pp̄i psecutionē in nostras accepim⁹ motā · Quo ī tpe etiā symeon cleope fili⁹ / quē secundū hierosolimis oronatū epm sup docuim⁹ / p martiuū carnis vinculis resolut⁹ est · Dor astipulator ipe est egesippus · Is ergo refert q; a q̄busdam hereticis accusatus sit sup̄dictus vir tanq; xp̄ianus · & multis supplicijs afflictus p multos dies / ita vt etiaz iudex ipe cū amicis suis miraret de ei⁹ patientia & ad vltimū iuberet simili eū quā dñs ptulit passione vitā finire · Bz et ipa vba quib⁹ hec ptestet audire grati⁹ puto · Nit ergo cuz o hereticis diceret · Ex his igit ipis accusaue runt quidā symeonez cleope filiū tanq; q̄ esset ex genere dauid et xp̄ianus · et ita martir effectus est cū esset annoꝝ · cxx · sub traiano cesare apud atticum cōsulazem · Nouit etiā hoc q; accusatores ei⁹ cū ī illis tempib⁹ pquirerent si q̄ ex genere dauid & ex regia tbu descenderet

cõprehensi sunt inter ipos. Qõ autẽ symeon vnus ex ipsis auditoub9 fuerut dñi/ vel lõgeuitas eius indicio est/vel euãgelioꝝ fides vbi etiam mater eius maria cleope vxor referetur. Sed ⁊ alios quosdam idem scriptor refert p̃ter eos de quibus supra dixmus nepotes iude vnius ex fratub9 dñi pcz temp9 supstites inuẽtos ⁊ domitiani tẽpoub9 martires factos hoc modo scribens Demunt igit hi ⁊ presunt omni ecclesie tanq̃ martires ⁊ ꝑmanserunt vsq̃ ad tempora trayani cesaris. vsqueq̃ consobrin9 dñi symeon de quo sup̃ dixim9 fili9 cleope calumniam pateret ab hereticis/ tanq̃ xp̃ianus iudicio delat9. A quo cũ multo tempore supplicijs fuisset affectus/ martirio cõsummatus est omnib9 qui aderant ⁊ ipo iudice mirantibus vt. Cxx. annoꝝ senex crucis supplicium pertulisset.

De vita sancti clementis pape Ex gestis ei9. Capitulum. lij.

IN TEMPO Estate passus est sanctus clemens papa Qui tercio9 post beatum petrum ita mozꝝ ornamẽtis pollebat/ q̃ omnib9 xp̃ianis ⁊ etiam iudeis ⁊ gentilib9 romanis capacib9 cõplaceret. Cũ itaq̃ domicillam neptem domiciam impatoris in virginitate sacro velamine consecrasset/ ⁊ theodoram vxorem sisinnij in castitate manere ꝑmitteret/sisinnius zelo ductus ecclesiam occulte intrauit. scire volens cur illa sic ecclesiaz frequentaret Ut vbi clemẽs orauit ita cecus ⁊ surdus effectus est/ q̃ nil videns nil audiẽs pueris suis dixit vt se foras eijcerẽt. Sed illi gyrantes p totam ecclesiam ianuam eius inuenire nõ poterant. Quos cum vidisset theodora sic errantes/primo quidem declinauit ab eis putans q̃ aptis oculis cognoscere eã possent. Audiens aũt p puerꝝ quẽ ad eos direxit cur ita cecus ⁊ surdus esset. orauit deũ vt eũ exire ꝑmitteret Quo facto cum renunciassent serui theodore/ q̃ adhuc cecus ⁊ surd9 esset illa post missam ꝓstrata cum lacrimis ad pedes sancti clementis/ rogauit eum vt p viro suo cui sic acciderat oraret. Tunc sanctus clemẽs prozumpens in lacrimas/ rogauit omnes qui aderant vt simul omnes p illo dño supplicarent. ⁊ sic profectus cum ipa ad eum/inuenit ipm aptis oculis nil videntem ⁊ nil penit9 audientem. Cumq̃ p eo orasset ⁊ ille videret ⁊ audiret/putans magice se delusum/iussit seruis suis vt clementem ligarent ⁊ traherẽt At illi ligantes ⁊ distrahentes columnas/ putabãt sicut ⁊ sisinnio videbat q̃ sanctũ clemẽtem vinctum traherent ⁊ tenerent. Tunc sanctus clemens abscessit monens theodoram vt p viro suo semp oraret/ donec eum dñs visitaret Lenti itaq̃ theodore ⁊ orãti ad vesperꝝ apparuit ei sanct9 petr9/ cam de venerand9 dicens Te saluus erit sisinnius. vt impleat qõ dixit frater meus paul9 apostolus. Sanctificat vir infidelis p mulierem fidelem. Et hoc dicẽs abscessit. Sisinni9 quoq̃ theodoram ad se vocauit obsecrans vt p se oraret. ⁊ sanctum clementem ad se venire rogaret. Tunc illa ꝑgrãs cũ gaudio sanctũ clementẽ adduxit. Qui sisinnium in fide instruens ipm cum alijs de domo eius numero. CCCC. ⁊ xxiij. in primo pasca baptizauit. Multi etiam nobiles ⁊ anici. Nerue impatous p hũc sisinniũ crediderũt

De exilio ⁊ passione eiusdem. Ca. liij.

ET Ioꝝ comes sacroꝝ publi9 tarquinius pecuniam multis debit ⁊ cõtra sanctum clementem maximã sedicionem cõmouit. Sed mamertinus pfect9 adductum sibi cum multis verbis inclinare temptaret/ ⁊ ille prudenter ⁊ rationabiliter ad omnia respondere t/mandauit traiano impatori/ q̃ clementem episcopum qui nil mali fecerat sic populus accusasset Ut ille remandauit debere eum aut sacrificare aut ire in exiliũ vltra mare. Quod cum fuisset a senatu firmatũ tantam gratiam deus sancto clementi tribuit/ q̃ etiam mamertinus pfectus flens ꝓpter eum ⁊ dans ei naum/ ⁊ omnia necessaria multis de clero ⁊ populo comitantib9 sic eum dimisit. Profect9 aũt in exiliũ venit ⁊ inuenit ibi pl9 q̃ duo milia xp̃ianoꝝ iam dudum ad secanda marmora damnatoꝝ. Qui videntes sanctum clementẽ in fletũ ⁊ lacrimas pruperũt Quos cum ille in dño confortasset. et a vi. milibus aquam de terra audisset/orauit deum/ vt fontem suis confessoub9 aperiret. Et post orationem circumspiciens vidit agnum stantem et erecto pede dextro quasi locum ei ostendentez Tunc clemens intelligens deum esse quẽ sol9 ipe videbat prexit ad locum cum ommb9/ p̃cipiens vt ibi foderent. Sed cum illum locuz in quo agnus stabat non tangerent/ ipe accepto breui sarculo / locũ sub pede agni percussit

et statim aquis exundantibus fons erupit. Ad hanc famā et sancti viu doctunā/ in vna die quingenti et amplius baptizati sunt. et in tra vnum annum. lxxv. ecclesias cōstruxerūt Post tres annos audiens hec trayanus ex ma ligna relatione gentilium quendā ducem illuc misit. qui dum omnes velle mou conspiceret multitudini pepcit. et solum clementez ligata ad collum eius anchora in mare submergi pce pit.

De miraculis eiꝰ post obitū. Capꝰ. iiij.

IOD cum factum fuisset/et popu lus xpianorum in litore simul fleret Cornelius ⁊ febus discipuli eiꝰ mo nuerunt omnes orare deū / vt sibi corpus sui martius demōstraret. Statim mari ꝑ tua mi liaria recedente/ingressi ꝑ siccum inueniunt in modum templi marmorei habitaculum a deo paratum/et ibi in arca saxea corpꝰ sancti cle mentis discipuli petri/et anchoram iuxta eum Reuelatū est aūt discipulis eius vt eum tolle rent. In omni aūt anno passionis eiꝰ die re cedit mare septem diebus. et aduenētibꝰ iux ta ciuitatem tsonam siccum prebet iter ꝑ tua miliaria/⁊ expleto festo regrediunt In vna solēnitatum mulier cum paruulo suo filio ad locum accessit. et post acta solennia dormiente puero repente mare rediens omnes ad litus ꝓperare coegit. Tunc mater oblita filij cum ad litus venisset cū fletu et eiulatu maximo ꝑ litus discurrebat. si quis forte corpus filij sui ad litus eiectum vidisset. ⁊ nihil inueniens/ tā dem cōfortata a ꝓpinquis ad ꝓpria redijt. et totum annum in lamentatōne deduxit. Post annum vero ꝓperauit ad locū/ si forte de filio suo aliquod indicū inueniret. Itaq; recedēn te mari omnes antidpans occurrit ad tumulū Et cum post orationem surgeret subito vidit infantem sicut eum reliquerat dormientē. quē credens mortuū accedens ꝓpius dormientē co gnouit. et exātatū velociter expectantibꝰ po pulis incolumē leuauit in vlnis. et interroga tus vbi ꝑ annum fuisset/respondit se nescire si annus integer ꝑterierit. sed se tantum in vna nocte dormisse suauiter estimabat.

De sancta domicilla et suis sociabus. Ex gestis sanctoꝝ nerei et achillei. Capꝰ. lv.

ORRO Aurelianus reuocās do micillam de exilio / iussit ad eam ire duas virgines/ eufrosinā et theodoram collā ctaneas eius vt ei suaderent. At illa cū eisdez de dño ꝑdicaret/fratrē theodore cecū/ filiolā ꝙ nutricis eufrosine mutam sanauit. Qd ille videntes cū multis alijs pagani baptisate sūt Post hec aurelianus cū duobus sponsis theo dore ⁊ eufrosine/et tubus ioculatoribꝰ venit vt simul nuptias domicille celebraret. Et cū a sulpicio et seruiliano increpareť/verba eoꝝ non curans/iussit includi in thalamo domicil lam vt postmodū violenter oppumeret eam. Et deficientibꝰ in cantando et saltando mimis id est ioculatoribꝰ/ ipse ꝑ duos dies tamdiu saltauit ꝙ saltando deficiens expirauit. quod multi videntes cōuersi sunt. Tunc frater aure liani nomīe luxurius impetrauit a trayano im patore vt omnes ad sacrificandū compelleret aut nolētes occideret. Unde cū occidisset sul picium et seruilianū abijt ad ꝑdictas vrgines ad tracinensem ciuitatem. et cū nollēt sacrifi care suppositi ignē in cubiculo in q̄ simul mo rabantur. Que orantes ꝓstrate in facies su as spiritum emiserūt. Quaꝝ corpora sanctus cesariꝰ diaconꝰ mane illesa repertes sepeliuit

De sancto Ignacio antiocheno epō ex ge stis eius. Capitulum. lvi.

IB eodem passus est beatꝰ ignati us discipulus sancti iohis/episcopꝰ vero antiochie. Qui cū diu ꝑ pace sancte ecclesie dño supplicaret/non suū ꝛ infir moꝝ periculū timens/traiano impatore ꝺ vi dua redeunti/et mortem xpianis omnibus cōminanti occurrit. et se xpianū ꝓfitens ferro vinctus iussus est romam dua. Traditꝰ ergo est. x. militibꝰ/quoꝝ crudelitas erga sanctum nullis bnficijs poterat mitigari. Demēs ergo ꝑsentatur traiano impatori q̄ dixit ei. Igna ci cur antiochiam ciuitatē rebellare facis/et gē tem nostram ad xpiamitatem cōuertis Igna cius respōdit/vtinā et te possem ab ydolatria cōuertere et ducere ad xp̄m/ vt sp obtineres fortissimū principatū. Traianus dixit Sacri fica dijs et eris ꝑnceps sacerdotū meoꝝ ⁊ me cum regnabis. Ignacius respōdit. Nihil esti mo qd̄ ꝓmittis/nec sacrificabo dijs tuis. nec honorē tue cupio dignitatis. facto ꝺ me quic q̄d vis/quia nullo modo me mutare poteris. Traianus dixit. plumbatis scapulas eiꝰ con tundite/et vngulis latera laniate. et duris la pidibus eius vulnera confricate. Et cum in

his constantior permaneret/ ait Traianus. Expandite manus eius ⁊ igne replete. ⁊ super carbones viuos eum nudis plantis. facite ambulare. Respondit ignacius Nec igmis ardens nec aqua bulliens poterut ī me dei extīguere cautatem. Respondit traianꝰ. Maleficia sunt hec ꝙ tanta patiens nō consentis. Respondit ignacius. Nos xp̄iam maleficā nō sumus imo m lege nostra maleficos permittere viuere ꝓhibemur. Malefica vos estis q̄ demones adoratis. Traianus dixit Llamate vngulis dorsum eiꝰ ⁊ aceto ⁊ sale pfundite plagas eius. Respondit ignacius Non sunt cōdigne passiones huius temporis ⁊ ceta. Traianꝰ dixit. Tollite euꝫ ⁊ vinculis ferreis alligate ⁊ ī appo ī imo carcerus custodite ⁊ tubꝰ diebꝰ tubusq; noctibus a nemine videat. ⁊ sine cibo potuq; ꝓmanens post truduū a bestijs devoret Tercia igit die iussu imꝑatoris senatus cepit cum populo cōuenire. vt viderent episcopum antyochie. q̄ cū bestijs habebat pugnare. Et sedens traianus iussit adduci sanctum ignaciuꝫ Quem cum moneret vt vel iam consentiret. cum supari non posset dixit. Quoniam superbus est ⁊ contemptor. Et alligantes eū/ duos leones ad eum laxate qui nec reliquias eiꝰ dimittant. Videns eos sanctus ignacius dixit ad populum /viri romani q̄ hoc certamē aspicitis/ non sine mercede laboraui. quia nō ꝓpter prauitatez hoc patior. sed ꝓpter pietatē. Triticum dei sum. ⁊ dentibꝰ bestiaꝝ molar vt panis eius efficiar. Hoc audiens imperator dixit. Grandis est tollerantia xp̄ianoꝝ. Quis grecoꝝ tanta tolleraret ꝓ deo suo. Respondit ignacius. Non humana virtute hoc tolleraui sed fide ⁊ adiutorio xp̄i. Hoc illo dicente ⁊ leones ꝓuocante accurrerūt duo leones ⁊ p̄focauerunt eū/ tantū carnes eius nō tangentes. Et admirans traianus discessit ⁊ iussit vt siquis vellet tollere corpus eius nō ꝓhiberet. xp̄iam ergo tollentes eū honorifice sepelierunt. Traianus autem cum audisset q̄dā scripta q̄ plimꝰ secundꝰ ei misit in quibꝰ valde laudabant xp̄iam. quos imperator iusserat occidi. pemtuit de his q̄ sancto ignacio intulerat ⁊ decreuit vt nullꝰ xp̄ianus inq̄reret. Si quis tñ inueret puniret.

De scriptis eiusdē hieronimꝰ de illustribꝰ virus Capitulum. lvij.

IGNACIUS antyochene ecclesie tercius post petrum apostolum. episcopꝰ ꝑsecutionē cōmouente traiano damnatus/ad bestias romam vinctus mittit. Cumq; nauigans smirnā venisset vbi policarpꝰ auditor iohānis episcopus erat scripsit vnam epistolam ad ephesios alteram ad magnesianos terciaz ad tablenses alibi traienses. quartā ad romanos. Et inde egrediens. scripsit ad filadelfios ⁊ ad smirnenos ⁊ ꝑticulariter ad policarpum cōmendās antyocē sem illi ecclesiam. ī qua ⁊ de euāgelio qđ nup a me translatum ē sup ꝑsonam xp̄i ponit testimonium dicens. Ego vero ⁊ post resurrectionem in carne eum vidi. ⁊ credo quia sit. ⁊ qñ venit ad petrum ⁊ ad eos qui cum petro erant dixit eis. Ecce palpate me ⁊ videte quia nō sum demonium corporale/ ⁊ statim tetigerunt eum ⁊ crediderunt. Dignum aūt videt q̄a tā ti viri fecim mentionē ⁊ de epistola eius quā ad romanos scripsit pauca ponere. De syria mq̄t vsq; ad romaz pugno ad bestias in mari ⁊ in terra nocte ⁊ die ligatꝰ/ cum decem leopardis hoc est militibꝰ/ q̄ me custodiunt. Quibꝰ ⁊ cum benefecero peiores fiunt. Imq̄tas aūt eoꝝ mea doctrina est. sed nō idarco iustificatus sum. Utinam fruar bestijs que michi parate sunt. quas ⁊ oro veloces mihi esse ad interitum. ⁊ allicam ad comedendū me. ne sicut ⁊ alioꝝ martiꝝ nō audeant corpus meum attingere. Qꝫ si venire noluerūt ego vim faciā vt devorer. Ignoscite mihi filioli. quid mihi ꝓsit sāo ego. Nunc incipio esse discipulus/ nil de his q̄ vident desiderans vt xp̄m ihm inueniam. Ignis/ crux/ bestie/ confractio ossiū/ membroꝝq; diuisio/ ⁊ totius corporis contritio/ ⁊ tormenta dyaboli in me veniant tantū vt xp̄o fruar. Cumq; iam damnatꝰ esset ad bestias ⁊ ardore patiendi rugientes audiret leones/ ait. Frumentum xp̄i sum dentibus bestiaꝝ molar vt panis mundꝰ inueniar. Passus est. xi. anno traiani. Reliquie corpous ī antyochia iacent extra portam damniticam alibi dafniticā in cimiterio. Mitor. Scripsit aūt sanctus ignacius epkas. xij. ex quibꝰ pauca superius excerpsi Duiꝰ cor cum minutatum diuisumq; esset/ nomen dñi nostri ihu xp̄i literis aureis inscriptum/ vt legit in singulis partibus inscriptum est dixerat enim se habere custū ī corde de hoc etiam beatus dyonisiꝰ libro de diuinis nominibus scripsit. inquit diuinus ignacius amor meus est crucifixus.

De sancto eustachio ⁊ conuersione eius. Ex

EUSTACIUS vero cognomēto placidus magister militie tra
yani impatoris paganus erat. ꝙ tñ
opibus misericordie sedulus insistebat. Cum
aūt quotidie cū socijs suis venationi insiste=
ret/quadaꝫ die gregē ceruoꝝ inuenit. ⁊ arca
eos militib⁹ occupatis vidit inter ceruos vnū
maiorem et pulchriorē/quē desiderās capere/
fugientē in nemus secutus est. donec cerꝰ p=
grediens sup altitudinē rupis staret. Dumq;
cogitaret placid⁹ quomō eum capere posset/su
bito vidit inter cornua cerui signum crucis et
ymaginem ihesu xpi/ que sic ei locuta est p os
cerui. O placide quid me insequeris? ego sum
xp̄s quem ignorās colis. Hec audiēs placi=
dus pre timore de equo cecidit. et post horam
ad se rediens et cōsurgēs diligenti⁹ visionem
inspexit. et tūc dixit ei dñs. ꝙ ipse de nihilo cū
cta creasset. et ꝓpter homines ad terrā descen=
dens mortu⁹ et sepultus/die tercia resurrexit
Statim placidus se credere profitet. et iussit ei
dñs vt pgens ad ep̄m baptismo gratie mun=
daretur. Respondit placidus/ dñe vis vt hec
dicam cōiugi mee et filijs meis /vt et ipi cre=
dāt in te. Dixit ei dñs. renuncia illis ut ⁊ ipi
muniant. et tu cras huc veni vt tibi rursus ap
paream/et futura demonstrem. Descendēsq;
eustachius de monte. cum hec cōiugi dixisset i
lecto exclamauit vxor ei⁹ dicēs. Domine me⁹
crucifixum deum vidisti/quē colunt xpiani/ ⁊
ego transacta nocte vidi eum dicentem mihi.
Cras tu et vir tuus et filij tui venite ad me.
Et nunc cognoui ꝙ ipse est ihesus xp̄s. Pro
tinus ergo media nocte ꝓtexerunt ad episco=
pum rome/et petierunt baptismū. ⁊ ille bapti
sans eos cum gaudio. Placidum vocauit eu=
stachium. vxorē eius theospitez. et filios eius
agapitum et theospitum.

De temptationib⁹ eius. Capitulum. lix.

FACTO ergo mane eustachius si=
cut prius ad venationē processit. ⁊
ꝓpe locum veniens diuisit milites
suos quasi sub obtentu inuestigādē venatio=nis
et stans in loco formā p̄me visionis aspexit.
cadensq; in faciem cū postulasset deum dicere
quod ei promiserat. Respōdit ei dñs. Beatus
es eustachi/quia modo superasti diabolū/ ⁊ cō
culcasti eum q̄ te deceperat. modo apparebit
fides tua. Oportet enī te multa pati vt ō alta
vanitate humilieris. et rursus m spiritualib⁹
diuitijs exalteris. Tu ergo noli deficere/ qa
p temptatōes oportet te alteꝫ iob demōstra
ri. sed cū humiliat⁹ fueris veniam ad te /et in
gloriam p̄priam restituā te. Dic ergo si modo
temptationē vis accipe aut in fine vite. Dixit
eustachi⁹. dñe si ita fieri oportet/modo nobis
accidere temptationes iube. et da virtutē pati
entie. Respōdens q̄ dñs. Cōstans inq̄t esto/
qa ego custodiā te. Et sic dño ascendente ad
celos/Eustachius rediēs nunciauit hec vxori
sue. Post paucos aūt dies mortui sunt omēs
famuli et ancille/et omnia pecora quecūq; fue
rant illi⁹. et gratias agēs fugit nocte cū filijs
et vxore i egiptū. et tota eoꝝ possessio ad ni
hilū deducta est p rapinā malorꝝ. Dū vero it
agerēt appinquātes mari intrauerūt nauē. et
cū transfretassent/nec haberent vnde naulum
redderēt. nauclerus retinuit vxorem eius pro
naulo. Dum vero eustachius cōtradicēs pro
ea supplicaret/cōpto q̄ eum p̄cipitare vellēt
in mare/reliquit vxorē suam. ⁊ accipiēs duos
filios suos cū lamentatōe minima puenerunt ad
quendā fluuiū. et ꝓpter inundationē aque/in=
gredi non ausus cū duobus filijs suis/ relicto
vno arca vpam alteꝫ transportauit. Cū aūt
venisset in mediū fluminis vt alteꝫ transferret
ecce leo illū rapiens portauit in siluas. Et de
sperans reuersus ē spem habens alteri⁹. Sed
cū abiret ecce similiter lup⁹ venit et aliū rapu
it et abijt. Unde nō valens cōsequi eū cum e
set in medio fluminis cepit plangere et capil
los suos euellere. Voluitq; se p̄cipere in aquā
sz dñs cōtinuit mentē eius q̄ futura p̄uidebat
Pastores enī cum camb⁹ eruerunt pueꝫ leo
ni. et aratores simliter lupo alteꝫ excusserūt
et sic ambo pueri in vno vico nutriti sunt. hec
vero eustachius nescuit/sz cum luctu et lacri=
mis abijt ad quendam vicum. et ibi agros ho
minū p̄ annos. xv. custodiuit. Post hec mor
tuus est ille nauclerus. et p̄ gratiam dei cogno
scere non potuit vxorem eustachij.

Qualiter a militibus agnitus ad impato=
rem redijt. Capitulum. lx.

IMPERATOR autem grauiter infestē
tus ab hostibus memorat⁹ est placidum/ quē
semp strenue egisse cognouerat in cōflictu bel
loꝝ. et dolens de tanta eius mutatōe/ milites
direxit per mundum/ p̄mittens omnib⁹ q̄ eū

muenirẽt diuitias ⁊ honores · Eustachiꝰ itaq; dũ esset ī agro vidit duos milites a lõge venientes ⁊ ex īcessu eoꝝ eos recognouit · ⁊ venies ī memoriã digmatiſ sue / pr̃bau cepit et dixit Dñe deus ſicut istos p̃ter ſpem vidi qui mecũ aliqñ fuerunt da vt videam coniugem meam Nam ſcio de filijs meis q̃ a feris comesti ſunt Et ecce venit vox ad eum dicẽs · Confide eustachi quia modo recipies honorez tuũ ⁊ vxorem ⁊ filios · Videns ergo milites ꝓpius ad se accedentes · obuiauit eis ⁊ amplius cognouit eos · illi aũt nõ cognouerunt · cũ ⁊ querentes ab eo ſi ſciret hominem noie placidum cũ vxore ⁊ duob⁹ · filijs cum ille ne ſcire se diceret tamen ad p̃ces eius in hoſpitium ipi⁹ diuerterunt · Cunq; dñs domus ꝓpter amorem eustachij alacriter eos reficeret · ⁊ eustachius recolens puſtinam vitam ſuam / lacrimas continere non poſſet · egrediebat plorãs ⁊ lota facie reuerſus miniſtrabat eis · Vt illi conſiderãtes eum / ⁊ paulatim eum ampli⁹ cognoſcentes / ad ſignum dicatuꝰ qõ ex bello habebat ī capite cognouerunt eum · Et exiliẽtes ⁊ oſculantes eum cum lacrimis interrogauerũt eum ſi ipe esset placidus qui dudum magiſter milituꝰ fuerat · ⁊ de vxore ⁊ filijs queſierunt ab eo ⁊ confeſſus q̃ ipe esset / de vxore ⁊ filijs dixit quomodo mortui essent · Hoc audito vidĩ omnes quaſi ad ſpectaculum concurrerũt · dñ milites virtutem eius ⁊ pruinam eiꝰ glouam p̃dicabãt Tunc milites dixerunt ei precept⁹ impatoris · ⁊ eum veſtimentis optimis mouentes / poſt iter · xv · dieꝝ ad impatorez cũ magna letitia deduxerũt · Et occurrẽs ei impator oſculat⁹ est eum · Et interrogatus de cauſa ſue diſceſſionis / expoſuit coram ommb⁹ q̃modo vxorem ⁊ filios p̃diſſet ·

Qualiter vxorem ⁊ filios ſuos cognouit Eustachius · Capitulum · lxi ·

TABTATIM ad magiſterium militie tractus / numeratis militibus paucos contra hoſtes tot esse cognouit · ⁊ iuſſit colligere tyrones p̃ omnes vicos ⁊ ciuitates · Contigit autem vt duo filij eius ſtatu ⁊ ſpecie generoſi / de vico illo inter alios tyrones ad euſtachium ducti ſunt · ⁊ placẽtes ei ex moub⁹ ⁊ naturali affectu puriter cõuiuas eius electi ſunt · Et ſic pfectus ad bellũ ſubiectis hoſtib⁹ repauſauit exercitum ſuũ tub⁹ dieb⁹ / in quodam oꝛtulo vbi vxor pauꝑ ⁊ hoſpita manebat · Cunq; nutu dei illi duo adoleſcentes hoſpitati eſſent ī tabernaculo mãtus neſcientes q̃ mater esset eoꝝ · ſedentes mediꝰ cepерunt colloq̃ de infãtia ſua · Dicebat enim maior iuniou · Ego dum infans erã mihi aliud recolo / niſi q̃ pater meus magiſter militum erat · ⁊ mater mea ſpecioſa valde · Duos filios habebat me ⁊ alium ſpecioſus ⁊ ipe mirus Et acipientes nos de domo exierũt nocte · ⁊ cum traſſretantes egrederent̃ de naui · mater mea neſcio quomodo in mari relicta est · Pater vero portans nos duos flens pgebat · ⁊ peruenies ad quendam fluuium tranſiuit cũ fratre meo minore ⁊ anteq̃ ad me veniret ſubito leo de ſilua exiens rapuit me · ⁊ portauit in ſiluam · Sed a paſtorib⁹ liberat⁹ nutritus ſum in vico illo / quem ⁊ ipe ſcis · ⁊ non potui ſcire quid factum de patre meo ſit · neq; de infante hec audiens minor exilieꝝ cepit flere ⁊ dicere · O deũ vt audio frater tuus ſum ego qui me nutrierũt dicebãt / q̃ de lupo ereptus te · Et amplexi oſculabant̃ ſe inuicem · Audiens hec mater eoꝝ conſiderans q̃ euentũ ſuum ita ſeriatim dixiſſent / diu tractauit apud ſe ſi illi filij ſui essent · ⁊ ſequenti die rogauit magiſtrum militum vt ſe duem romanoꝝ ⁊ captiuam duceret in patriam ſuam · Et conſiderãs ſigna mariti ſui · cum ſe diu cõtinere nõ poſſet p̃uit ante eum dicens · p̃cor te dñe vt digneris mihi exponere vitam tuam · puto enim te esse placidum magiſtrũ militie quẽ ſic ⁊ ſic cõuertit deus · ⁊ qui tantam ⁊ talem ſuſtinuit tẽptationẽ · ⁊ ego hec ſigna dixi tibi tu dic mihi p̃ virtutem ſaluatoris tui · Audiens hoc euſtachius ⁊ vxoris ſue ſpeciẽ recognoſcẽs / lacrimatus pre gaudio oſculatus est eam / glorificans deũ · qui conſolat̃ ſuos in omni tribulatione ſua · Tunc dixit ei vxor ſua · Vbi ſũt filij noſtri · Qui reſpondit a feris capti ſunt · Vt illa dixit · Deus videns in orto audiui duos iuuenes ſic ⁊ ſic ſuã ſibi infantiam exponentes · Et ſtatim vocans eos euſtachius ⁊ audiens ab eis infantiam ſuam / recognouit q̃ filij ſui eſſent · Et amplectens cum matre oſculatus est eos · Congregatus itaq; exercit⁹ gauiſus est nimis · ⁊ de muentione eoꝝ ⁊ de victoria barbarorum ·

De ſancto foca ⁊ eius altercatione cũ affuſcano · Ex geſtis eius · Capitulum · lxij ·

IOB TRAIANO passꝰ ẽ sanctus focas cuius passio non solum ignē etiã in singulis quibusq; tormentis qualis esset ostendit · sed omni vite sue tempore tanto dei amore ardentior fuit / vt non incurrisse martirium ꝙ impetrasse credat̃ · Sic enim infantie tempꝰ exegit vt admirabile ne sciō quid etiam tūc in eo diuine indolis apparere t · Jam vero cum puberubꝰ annis adolescentie primum limen ingressus est / semilem cepit mōstrare sapientiam · accessu placidꝰ · mēte sobrius · castitate glorioſus · amator iustitie · misericordie magister · humilitatis instructor · Itaq; cum singulos xp̃ianos grauis gētilium terror vrgeret · et aliquātos iam diuersarum penarū excrucıarent seua tormēta / alijs latebra fuisset auxiliū · focas ꝓ opinione nominis sui / qua per omnes populos laudabatur indagatōne puigili iubetur ꝙquiri · Tandem inuentus adducitur · Nec enim tante glie vir diutius latere poterat aut volebat · Cui sibi presentato affricanus p̃fectus ait · Quis est qui traianum principem nostrū deum non esse testetur ? qui omnes aduersarios suos vt vidit extinxit · Focas ad ista sic tacuit / q̃si aut non audisset / vel alteri putasset hoc dictum · Quo silente affricanus exclamat · Quid taces ? cur ad interrogata non respondes ? An ignoras apud cuius tribunal assistis ? Respōdit focas Jam traiano non sufficit ꝙ dicitur impator nisi diuinum sibi insuper inuisibile omnibꝰ nomen adiscat Tu me impatoris tui minis a veritate estimas posse subduci / cum tuus ille preceptor / vite sue fine completo / qui est hodie crastino non futurus sit · Desperata sūt in hi supplicia que minaris · festina si consulis · in celeritate gaudium dabis · in dilatione supplicii Affricanus ait · Non est pena q̃ cupitur / paco tibi itaq; quia pie festinas · Respondit focas · si paris interfice · Viuere enim me salute perpetua puto non posse / nisi hic monar Affricanus ait · Ostende nobis deum tuum / et ego ab impatore meo ut ei deseruiat obtinebo Respondit focas · Dominus deus noster regnat in celis · qui magnꝰ est et inuisibilis · At ille Demostenis inquit loquacitatem superasti · sacrifica quod restat ne duro fraus incendio · Aspice quinquaginta milia virorū ad tenorum oculos animosq; dirigere · quos si in pertinacia tua manseris / ad similem huius vane religionis es imitaturus insaniam · Diis aūt et magnis diis sacrificare debꝰ · quos tu sceleratos esse pronunciας · Respondit focas · nō sceleſti solū sed miseri adulteri et sacrilegi ac demones estimandi sunt · Nec illi solum / sed etiam hi qui perditionis huius cultu / dei nomē ignorant · qui regnat in celis / cuius gloria et virtus in secula seculorum · Et omnis turba fratrum circumstans respondit amen ·

De visione terribili circa eum / et consternatione affricani · Capitulum · lxiij ·

HINC tonitrua sonuerunt et immensus imber effusus est · omnisq; terra concussa est / et omnīū vestigia mutare ceperunt · Cadit preses affricanus in faciem · et cum his militibus qui ei circulum faciebant / sine voce sine sensu solo stratus aduolutur · Hec aliquanti vidimus quibus reuelationem voluntas diuina concessit · Tantus enim pauor et tanta reuerentia illius miraculi fuit / vt vix paucis concederetur aspectus · Ignis enim se nimius e celo dum hec agunt ostendit · qui feruendo oculorum aciem occultum faceret esse quod gestum est · Quinquies itaq; splendidior sole illa lux visa est · Astabant enim tres angeli equitum more cōpositi quoꝝ effigiem flamma formabat · Statim tremor omnium mēbra psuasit · Stetimus exanimes et desperata salute · de sola iam morte soliciti · Illi aūt vt erant ignei / et incredibili prouidentate sublimes / latenter se sancti foce libenter associant · et habita cum eo inuicem nō parua confabulatōne / discedunt · petunt itaq; celum volatu · Et ecce post paululum terena ana affricani vxor attonita / sparsis cumibꝰ / vultu lacerato / veste deformi / cū filijs quinq; et omī familia ad foce genua conuolauit / ibi inherēs pedibus venīā tanti sceleris implorat · Hac q̃q; se pactōe cōstringens / si ei donaret̃ marit̃ vt ad xp̃ianam legem cum tota domo filijsq; migraret · Nec fuit illa falsa ꝓmissio · nam q̃c quid spoponderat nō negauit · Duiꝰ lacrimis flexus focas omnes clericos cōuocauit · et facta ꝓ prefecto iugi oratione p̃stitit ei remedium · a quo paulo ante formidarat exitiū · Statim affricanus memor noue salutis et celestis auxilij traianum peruocauit ·

De supplicio eius et carcere Capitulum · lxiiij ·

MPERATOR autez statim focã iussit
accedere. Quo introducto ait. Contemnis re
giam potestatem. quis te ad supbiaz eugit de
us. q tu impatorem spernis? Videam9 quis ẽ
ille cui sacrificas. Respondit focas. Bare ti=
bi non licet. Scriptum est enim/nolite mar=
garitas nostras mittere ante porcos. Traia=
nus ait. Porro ergo tibi videmur vt diis Re
spõdit focas vtinã animalia essetis. dei enī iu
dicium sup vos nõ veniret. ymaginem quod
est scelestius humanam gentis/sensumq3 por=
coz. Traian9 ait. Ecce suspendens ad lignũ
videam9 quid tibi pfit anim9 iste tam ptinax
Respondit focas. Ego suspensus in ligno ad
celestia regna migrabo. tu aũt cum diis ppe=
tuis tenebris inuolutus eterna apud inferos
morte torqberis. Tunc vt erat suspensus im=
presso vngulaz impetu/ p omnia membra tor
quẽt. vt patentib9 umis lata ipa dehiscerent
Sed nullum in hoc sermonem aut victus aut
iratus emisit. tãtum labia cõmouebat. z ora
tiõe tacita agebat gratias predoni suo. Sed
cum venisset in finem/amen clamabat. z e ce=
lo vox sonuit. cum ingenti murmure steep tu
q descendens ait. Placet esto focas ego sum
tecum. ecce paratus est tibi in paradyso loc9
cum o mnibus patriarchis. z cum his qui nec
me nec patrem negauerũt. Traianus vero in
eo in quo voluisti loco z in ea pena cruciabit
Statim impator expauit auferriq3 eũ ab ecu
leo iubet. z quatuor milites a quib9 seruaret
apposuit. centurionem etiam cuspinianum no
mine/ad eius custodiam deputauit. a quibus
susceptus focas ibat letus ad carcerem/ dño
vota psoluens. Et tota nocte iuxta eius fo=
res sedere custodes Sed mox vt mediũ noctis
tempus emersiz est/cepit orare Oratione cõ
pleta carceris claustra resetata sunt. z infuso
desuper lumine lampadaz/ totum repente pa
tefactũ est. mille aut amplius milites quos ha
bebat illa custodia/tanta virtute pterriti z ã
miratione defixi/ad foce genua remedia salu=
tis implorant. populi itaq3 extra muros ad pe
lagi litus accedunt. ibi ab eo gratiam baptis=
mi z signum crucis acipiunt. Et vt mentes
ad huc teneras/ac rudes nouelle credulitatis
instabiles radix firmior miraculi certiores ar
maret/ostendit se omnib9 dñs. z vt morta=
les oculi poterant cernere / maiestas celestis
emicuit. Illi autem vilem ducentes seculi hu
ius vsuram/redẽũt non ignaui diume legis ad
carcerem.

De vltimo eius agone. Capitulum. lxv.

ED nocte depulsa/mox vt lux or=
ta est/omnis ad foz multitudo con=
curruit. futuz foce certamẽ expectãs
Cui ait traianus. Exhibito sacrificia neptu=
no. Respondit focas. Non sacrifico poten=
tis. hanc vocem semp effundam. quis exquire
tormenta xpianus suz sepe iam dixi. Traia=
nus iratus crudelem offert sententiam. Nam
mergi eum in caminuz ardentis calcis ppere iu
bet. z in illum lacum effluentis ardoris papi=
tem pnumq3 trudi. metuẽs. scz ne ad alioq3 mẽ
broz ptem non puenret incendium. Et ait
Videamus quid tibi pfit ille quẽ metuis Im
positus itaq3 flãme quã parau pcepat impa=
tor/continuis tub9 horis in eo igne durauit
Qui ita integus omnib9 membris z vultu i
de poductus est/quasi nõ fuisset in flãma. Su=
peratus itaq3 in hac passione traianus / re=
diuiua itez inflãmat insania dicens. Germe
pter te ante tridiuum sunt subuste/ quas ad
huc nemo patefecit. ibi te iubem9 imoui. Fo
cas vero sibi signum crucis imponens/ quo iu
bebat ingredit Tantus aũt in illis ignis fuit
z tanta vis flãme / vt candescentib9 hinc inde
fornacib9/ipi etiam pauetes colorez ignei tu
bous acipent Ibi stans focas let9/his ver=
bis vota deo reddidit. Gratias tibi ago dñe
q ad hoc decus electus/ ad felicis martirij glo
riam tui fauore puenī. q p confessione nomi=
nis tui carcerem/vincula/crucez/ ignemq3 nõ
timui. Et nũc dñe mitte angelum tuũ z de tra
iam mamb9 eupe me. neqñ dicant gentes vbi
est deus tuus. Mox vt hec toto mentis affe=
ctu deo vota psoluit/z amen in oratione com
pleuit emisit spiritum Patefactis itaq3 post
paululum termis / reliquie composite z nulla
calcis acerbitate fedate inuenĩt intermis
Corpus ipm flatum nardi traxerat. z omne
illud membroz spacium quo iacebat similitu
do recõdiuerat. Balnee vero gelide z glacia=
li quodaz rigore pstricte/quasi nunq3 fuissent
succense. Perspectis traianus sancti foce reli=
quijs miraculo tante nouitatis obstupuit. z
referre patientiã eius militib9 suis cepit Stu
pens q3 virtutem mentis z corporis eius ait.
Vere non est alter deus nisi ille qui regnat in
celis. Hoc dicto ex illis balneis cum timore
discedit. Cui se subito referenti pedem focas
ante ianuã let9 ostendit z ait ei Traiane trai
ane pge ad loca inferiorus abyssi. z ad pa=

tibi tormenta festima·vbi nocte ppetua et se=
uo es exurendus incendio·tuduo hac in luce
versaberis·quo emerso caligo te mortis acci=
piet·Nec enim diuti9 inultus innocentiũ san
guis esse potest·Tunc palacum traian9 ascen
dit·et ex ipo miraculo febrium calore cõstru=
ctus/cedit se statim lecto·et tercia die expira
uit·Dac focas passione glouosus merito in
ponto habetur pmus·que celebrat tercio no=
nas marcij·

De plinio secundo et eius relatõe ad traia
num pro xpianis·Eusebius tercio libro·
Capitulum·lxvi·

IM immense aũt sub traiano cate=
ue martirum quottidie iugulabant/
vt plinius secund9 qui tunc primd
am adminstrabat/multitudine interemptoz
pmotus refert ad imperatorez/q innumera ho
minum milia quottidie obtruncarent/in qui
bus nihil ommino sceleris cepherceret admis=
sum·nec aliquid cõtrauum romanis legibus
gestum·misi q añ lucanos ymnos xpo cuidaz
canerent deo·Moulteria vero vel cetera hui9
modi crimina apud eos et illicita haberi et pe
nitus arceri·cetera vero sm leges eos agere
cõmunes·Tunc traianus rescripti sui auctori
tate decreuit/vt xpiani non quidem requiran
tur·sed si qui tamen inuenti puniant·Per
quod ex parte aliqua psecutõis sedatum pu
tabatur incendium·sed his qui nequidam suã
aduersum nos exercere cupiebãt·legendi occa
sio non videbatur exempta·Interdum enim
populus instigabatur·interdum etiam inde
occasionibus vtebatur·et negabat quesitos
quos puniri voluisset oblatos·Dec tertullia=
nus in apologetico suo dicit·ex quo possint in
strui plenius scire cupientes. Tertulian9

Ob sententiam necessitate confusaz negat
inquirendos vt innocentes·et mandat puni
dos vt nocentes·parcit et seuit·dissimulat et
animaduertit·Quid temetipam cẽsura arcũ
uemis·te damnas cur non inquirus·Si non in
quirus·cur non absoluis·

De libris eiusdem·Cap·lxvij· Mator

GITOR anno traiani·xiiij·plini9 secun
dus vouocomensis orator et hystoricus insi=
gnis habitus est·sm cronicas·cuius pluruma
ingenij extant opera·Dic scripsit de hystoria
naturali libros·xxxvij·quos vespasiano cum
epistola pmissa direxit·De quo ingenti eius
volumine multa excerpta in hoc opere locis cõ
gruis inserui·Eiusdem eplas ad diuersos di=
cter centum reperi·de quib9 pauca excerpsi

Tranquillimus alias tranquillus in cata=
logo viroz illustrium· Plinius scõs eque
stubus militijs moustue functus·pcuratio=
nes quoq splendidissimas et cõtinuas integre
adminstrauit·et tamẽ cum liberalib9 studijs
tantam opam dedit/vt non temere qs in odio
plura scripserit·Itaq bella omnia que vnq
cum romanis gesta sunt·xxxvij·voluminibus
cõprehendit·Item naturalis hystorie·xxx
vij·libros absoluit·Periit autem gades cam
panie Cum enim missenensi classi pesset·et fla
grante vesubio ad explorandas ppius causas
liburnicas pretendisset/nec aduersantib9 ven
tis remeare posset·vi pulueris ac fauille oppr
sus est·vel vt quidam estimãt a seruo suo oc=
casus·quem estu deficiens vt necem sibi matu=
raret orauerat· Mator· De hui9 eplis
hos paucos flores excerpsi· Plini9 ad iu
nium· Docipm amantis est/amatum non
onerare laudibus· Idem ad corneliũ·
Prauum ac malignũ est hominem nõ admira
ri admiratione dignissimũ· Idem ad cor=
nelium tacitũ· Inuentiom sue quisq fauet
et quasi fortissimum cõplectit·cum ab alio di
ctum est quod ipe puidit·est gratior multis
actio breuis· Idem ad catulũ· Animi
magnitudo nihil ad ostentationẽ/omnia vero
ad cõsdentiam refert·rectoq facti mercedem/
non ex populi sermone sed ex facto petit·
Idem ad voconium· Librũ quem misi ti=
bi/ad uota que putaueris corrigenda·sic enĩ
magis credam cetera tibi placere si quedã co
gnouero tibi displicuisse· Idem ad vrsum

Sicut fates ignem assidua concussione cu
stodiũt·demissum egerume reparãt·sic dicẽ=
tis calor et audientis intentio cõtinuatõe ser=
uatur·intercapedine et quasi remissione lan=
guescit· Idem ad arruanũ· Necesse est
vt laudis sue spacio et cursu et pegrinatõne
quisq letetur·etenim nescio quo pacto vl ma
gis homines iuuat gloria lata q magna·
Idem ad fundanũ· Votis suis auidit ple=
rũq pcurrit/et rex quas assequi cupias pre=
sumptio ipa iocũda est· Idem ad vanum
maximũ· Dum vita suppetit euitamur vt
mors quã paucissima q abolere possit muemur

De seditõe iudeoz et fine traiani imperato

NNO traiani·xviij·terremotus i antiochia pene totam subruit ciuitatem Judei quoq; qui in lybia erant aduersum cohabitatores suos alienigenas dimicant· Similiter ⁊ in egypto ⁊ in alexādria apud cyrenē quoq; sebastez magna seditione contendunt· Horum gentilium pars superat i alexandria· Judeis mesopotamie rebellātibꝰ pcepit traianus impator lysie quieto vt eos de puincia exterminaret· aduersum quos quietꝰ adem instruens infinita milia eoꝝ interfecit ⁊ ob hoc procurator iudee ab impatore decernit· Tandem traianus apud sileuciam vrbē ysauie p fluuio ventus extinctus est· anno etatis lxxiij· impij vero· xix· Ossa eius in vrnam aurea collecta ⁊ in foro sub columna posita sūt

Helmandus· Hic solus omnium impatoꝝ intra vrbem sepultus est post iulium cesarem· Quem senatus inter deos anno sequente retulit hac de causa/ quia glouam militarē qua plenus extiterat moderatione supauerat rome· ⁊ p prouincias ommibꝰ se equalem exhibens/ amicos causa salutandi frequentās vt egrotantes festis diebꝰ cum eisdem moiscreta vicissim habens conuiuia/ ⁊ vehiculis eoꝝ ⁊ vestibꝰ indifferenter vtens/ publice ⁊ puatim ditans omnes imunitates ciuitatibꝰ largiens· relaxans tubuta pincijs· carus omnibus nulli grauis adeo vt usq; ad nostram etatem in senatu nō aliter exclamet· Felicior sis augusto ⁊ melior traiano· Statua eius in foro traiani i hoc habitu posita est/ representās quomodo in expeditione positus viduam liberauerit· Qui beatum gregouum postea mouit ad cōpassionem· Unde ⁊ p eo tantū plorasse dicit· vt animam eius ab inferno obtinuerit liberari· Eutropius· Inter alia dicta vlpij cumu traiani hoc ipiꝰ fert egregiuz amicis enim eum culpantibꝰ q minimum ommibus esset cōmunis respondit se talem impatorem esse puuatis/ quales esse imperatores puuatus optasset·

De impio aduiani ⁊ studio ac moubꝰ eius Hugo·iiij·libro· Capitulum·lxix·

GIGOR helius aduianus consobrini traiani filius·xij·ab augusto pncipatum acceptꝰ Anno ab incarnatione dñi·Cxviij·scz ab inicio mundi·MMMM·lxxxij· impauit ānis xxi· Hic fuit grecis liteis impensius eruditꝰ ⁊ non sermone tantum peritus sed ⁊ ceteris disciplinis canēdi medendi q; sciencia pollens Hic enim referebat carmen carmini/ dictū dicui· vt prorsus ad omnia diceres meditatuz

Helmandus·xi·libro· Helius aduianus consobrinus cum rome pfecturam splendidius ageret ex senatore impator creatus est Qui obsecrāte senatu vt filium quem habebat cesarem augustum appellaret/ sufficere miqt debet q; ego inuitus regnauerim cum non mererer· Purpatus enim nō sanguini debet/ sed meritis· ⁊ inutiliter regnat q; rex nascit ⁊ nō meret· ⁊ p cui dubio parentis affectum exuit q; paruulos suos importabili supiecta mole extinguit· Hoc equidem est suffocare liberos nō promouere· Mendi puus sunt ⁊ in virtutibꝰ exercendi/ ⁊ cum in eo pfecerint vt plent illos virtutibꝰ anteceděre quos debent honoribꝰ anteire Inuitati ascendant ⁊ se ciuiuz suoꝝ votis nō subtrahant· Eusebius in cronicis· Hic aduianus ytalice in hyspania natus consobrini traiani filius alexandriam a romanis subuersam publicis instaurauit expensis· Ipe q; q; traiani inuidens glorie de assyria mesopotamia armenia quas ille puincias fecerat reuocauit exercitus Idem eruditissimꝰ in vtraq; lingua· sed in pueroꝝ amorem paꝝ continens· reliq tubutoꝝ vrbibꝰ relaxauit/ cartis publice incensis· Plurimos etiam ipis tubutis liberos prestitit· Ipse etiam iudeos cepit· secūdo contra romanos rebellantes·

De secundo plio ⁊ eius ptinaci filētio· Ex gestis eius· Capitulum·lxx·

EMPORIBOS aduiani floruit scōs phs/ qui phatus est omni tempore vite sue silentiuz conseruās ⁊ pytagoricam vitam ducēs· Hic enim adhuc paruulꝰ ad discendum missus· audiuit in scolis verbum huiusmodi qō omnis mulier fornicatrix esset ⁊ impudica Tandem pfectꝰ in phia remeauit in patuā suam/ cōmunem gerens pegrinationis consuetudinem baculum ⁊ peram circumferens/ coma capitis ⁊ barba plixa· Hospitatus est autem in domo pprua nemine domesticoꝝ eum cognoscente/ neq; pprua matre· volens q; phare de mulieribꝰ si verum esset qō audierat· vocauit vnam ex ancillis pmittens ei· Cl·aureos se daturum si psuaderet matri· At illa consentiens ancille

vespere fecit eum ad se introduci. Cumq illa estimaret se cum illo casualiter cõmisceu debe re/ille velut ppriam matrem amplectens/ mẽ bera illius dormiuit vsq ad mane. Mane au tem cũ vellet egredi et discedere/illa apprehẽ dens eum ait/vt me temptares hoc fecisti. qui dixit. Nequaq domina matar. neq enim di gnum est me illud vas maculare vnde exiui. Illa aũt sasatante quis esset. respondit Ego sum secundus filiꝰ tuꝰ. Illa aũt recogitans ĩ semetipsa/et nõ ferens confusionem examina ta est. Secundus vero scens q per loquelam suam mors matu cõtigisset. hanc in se in poste rum exegit penam/ne ampliꝰ loqueret/ et sic vsq ad mortẽ taciturnitatez cõseruauit. Cir ca vero idem tempꝰ aduanus impator vẽ ens athenas audiuit de illo. eumq ad se vẽ re faciens/primus eũ salutauit. ille aũt tacuit Tunc aduanus ait. loquere philosophe vt a te aliquid addiscamus. Illo aũt m ppositio si lentij pseuerante/impator vocãs quendã spi culatorẽ ait. Hunc nolentem loqui impatou viuere nolumꝰ/abduc eum et torque. Nouus nus demq spiculatorẽ latenter euocans ait. Loquere ei in via et psuade ei vt loquat. et siquidẽ psuasus responderat decolla eũ. si vero non respondeut reduc eũ ad me. Ducebatur aũt secundꝰ a spiculatore ad locum tormen toꝝ. Qui dixit. O secunde quare tacens mo reus/loquere et viues. Sed ille vitam suam paruipendẽs/mortem suam taciꝰ expectabat Spiculator itaq ducẽs eũ ad locum destina tum ait illi. Extende ceruicem et susipe in ea gladiũ. Ille extendens ceruicem silentio vitã postposuit. Apphendens igit eũ venit ad adu anum dicens secundũ vsq ad mortẽ tacuisse.

De his que ad interrogata respõdit scu pto. Capitulum. lxxi.

HNC Aduanus admiratus phi continentiã dixit ei. Quia lex ista si lentij quam tibiipe pposuisti nullo modo solui potest/sumens tabulam istã scribe et saltem manu tua loquere. Accipiens autez secundus tabulã scripsit in hunc modũ. Ego quidem o aduane nihil te timeo. quia pnceps hui tempus videus existere/me quidẽ occi dere potes/ꝫ vocis mee pferendę nulla tibi po testas est. Aduanus itaq legẽs ait. bene ex cusatꝰ es. Sed adhuc quedã tibi pbleumata ppono vt ad hec respondeas. quoꝝ primũ est

Quid est mundꝰ. ille respuit Mundus est incessabilis circuitꝰ/spectabilis suppellex/mul tiformis formatõ/eternus tenor/circuitꝰ sine errore. Quid est occeanus. mundi amplexꝰ terminꝰ coronatꝰ/hospitiũ fluuioꝝ/fons ym buum. Quid est deus. immortalis mẽs/incõ templabilis celsitudo/forma multiformis/ in cogitabilis inquisitio/insopitꝰ oculus/ omia continẽs/lux perenis/summũ bonum. Quid ẽ sol. celi oculus/calorus circuitꝰ/splendoꝝ sine occasu/diei ornatꝰ/horaꝝ distributoꝝ. Quid est luna. celi purpura/solis emula/malefacto rũ inimica/solamen iter agentiũ/directio naui gantium/signũ solennitatũ/larga rorus/presa gium tempestatũ/recirculatio mensiũ/ oculus noctis. Quid ẽ terra. basis celi/ meditullium mundi/fructuũ custos et mater/operculum in feri/mater nascentium/nutrix viuentiũ/deuo ratux ommium/ cellarium vite. Quid ẽ homo mens incarnata/fantasma tpis. speculator vi te. mancipium mortis. transiens viator. hos spes. anĩa laborosa/ parui tpis habitaculũ Quid est pulcritudo. flos marcidus. carnalis felicitas. humana cõcupiscentia. Quid est mu lier. homis confusio. insaturabilis bestia. con tinua solicitudo. indesinens pugna. viu incon tinentis naufragiũ. humanũ mancipiũ. Quid ẽ amicus. desiderabile nomẽ. homo vix appa rens. infelicitatis refugium. indesinẽs felicitas Quid diuitie. auu pondꝰ. curaꝝ minister. de lectatio iniocunda. insatiabilis inuidia. desi derium inexplebile. os excelsum. inuisa cõcupia Quid ẽ pauptas. odibile bonũ. sanitatis ma ter. curaꝝ remotio. sapie reparatux. negociũ sine damno. possessio absq calumnia. sine soli citudine felicitas. Quid senectus. optatum malũ. mors viuentiũ. incolumis languor. spi rans mors. Quid somnus? mortis ymago. la borũ quies. infirmantiũ votũ. miseroꝝ desi derium. Quid ẽ vita? beatoꝝ letitia. miserorum mestitia. expectatio mortis. Quid est mors? eternus somnꝰ. diuitũ pauor. pauperꝝ desi derium. ineuitabilis euentus. latro homis. fuga vite. resolutõ ommiũ. Quid est verbũ? pos tor animi. Quid ẽ corpꝰ? domicilium anime. Quid ẽ barba? sexus discretio. Quid cerebꝝ custos memorie. Quid frons? ymago animi. Quid oculi? duces corporis: vasa lumis: iu dices animi? Quid ẽ cor? receptaculum vite. Quid iecur? custodia calorus. Quid fel. fusi tatio iracundie. Quid splen? risus et letitie ca pax. Quid stomachꝰ? aboꝝ cocꝰ. Quid ossa

robur corpous. Quid pedes: mobile funda=
mentum. Quid ē vent9: aeus pturbatio. mo
bilitas aquaz. ficatas terre. Quid sunt flu=
mina: cursus moeficiens. refectio solis. iruga
tio terre. Quid ē amicicia: equalitas animoz
Quid fides: ignote rei miranda certitudo.
Quid est quod hominez lassum fieu nō simit:
lucrum.

De scuptis quadrati ⁊ austidis pro xp̄ianis
Dieronimus de illustub9 vius. Ca. lxxij.

OTEMPORE Quadratus
apostoloz disapulus/publio athe=
naz episcopo ob xp̄i amorem mar=
tiuo cozonato/m locum eius constituit. ⁊ ec
clesiam grandi terzore dispersam/fide ⁊ mou=
stua sua congregabat. Cunq; aduanus athe
nis exegisset hyemem muisens eleusinam. ⁊ in
omnib9 pene gretie sacus midiat9/dedit occasi
onem his q̄ xp̄ianos oderant/absq; precepto
mpatous vexare credentes. Tunc quadra=
tus porrexit ei librum ꝓ nostra religione cō=
positum/valde vtilem. plenum q; rationis ⁊ fi
dei/apostolica doctuna dignum. In quo ⁊ an
tiquitatem sue etatis ostendens ait. pluumos
a se visos/qui sub dño varijs in iudea oppressi
calamitatib9/sanati fuerant. ⁊ qui a mortuis
resurrexerant. Rustides q̄q; athenensis phis
eloquentissim9. ⁊ sub pustmo habitu disapu
lus xp̄i/volumen nostu dogmatis rationē cō
tinens/eodem tempore quo ⁊ quadratus adu
ano pundpi dedit id est apologeticum ꝓ xp̄i
anis/q̄d vsq; hodie pseuerans apud phisiolo
gos ingenij eius inditio est. Hugo vbi su
pra. Tunc ergo precepit aduanus epi
stolam ad minudum fundanum pro consulem
asye datam vt nemim liceret xp̄ianuz sine ob
iectu cuminis ac ꝓbatione damnare. Eu
sebius. iiij. libro. Hoc est autem exemplū
epistole imperatous aduani ad minudū fun=
danum ꝓconsulem asye. Accepi litteras ad
me scuptas a decessore tuo seremo gradano
clarissimo viro. ⁊ nō placet mihi relationem
silentio pretenire. ne ⁊ innoxij perturbentur.
⁊ calummatoub9 latrodnandi tubuat occa=
sio Itaq; si euidenter pundales hunc petitio
ni sue ad esse volunt aduersum xp̄ianos vt ꝓ
tubunali eos in aliquo arguāt hoc eis exequi
nō phibeo. p̄ab9 autem in hoc solum ⁊ accla
mationibus vti eis nō pmitto. Etemim mul=
to equi9 est/si quis volet accusare/te cogno=
scere de obiectis. Si quis igit̄ accusat ⁊ ꝓbat
aduersum leges quicq; agere memoratos ho=
mines. p meuto peccatoz etiam suppliaa sta=
tues. Illud magnope curabis vt si quis ca=
lumnie gratia quenq; hoz postulaueut reum
in hac ꝓ sui nequicia supplicijs seuioubus vm
dices.

De passione sancti quiuni ⁊ hermetis. Ex ge
stis alexandu pape. Capitulum. lxxiij.

LEXANDER. vi9. p9 beatū
petrum episcop9. cum esset annoruz
xxx. ⁊ iam. viij. annis sedisset/iussu
aureliani sub aduano imperatoze missus est ī
carcerem. ⁊ hermes p̄fectus vrbis qui per eū
crediderat. Dūq; hermes esset ī vinculis apud
quiunum tubunum dixit ei tubunus. Miroz
te pruidentem virum honorem p̄fecture dimit
tere. ⁊ aliam vitam credere. Hermes dixit. ⁊
ego ante hos annos omnia deuidebam. ⁊ hanc
vitam solam esse putabam. Respondit quiu=
n9 fac ergo me cōprobare qd̄ credis ⁊ credā
Hermes dixit. Sanctus alexander qui habet
in vinculis hoc me docuit. Audiens hoc quiu
nus cepit maledicere alexandzo dicens. Ego
tibi dixi fac me ꝓbare. ⁊ tu nominasti hom=
nem quē ego teneo ꝓ sceleub9 suis in vincu=
lis alligatū. Sed tamen si verum dicis vadā
ad eum ⁊ dicam illi. Si vis vt ꝓ te credā fac
vt te cum herme inueniam aut hermem tecum
Hermes dixit. fiat Abijt ergo q̄unus ⁊ tu=
plicauit sup alexandrum custodes ⁊ clausura
⁊ dixit ei cur hoc faceret. Orante ergo sancto
alexandzo/venit angelus ⁊ duxit eum ad her
mem in carcerem. ⁊ inueniens eos quiunus
miratus est. ⁊ cum hermes narrauit q̄uno q̄=
modo alexander filium suū mortuū suscitasset
⁊ ancillam eius cecam illuminasset Dixit ei q̄
unus se habere filiam cecam ⁊ gutturnosam.
⁊ ꝓmisit se credere si illa ꝓ eos recipet sanita=
tem. Dixit ei alexander. Vade ⁊ duc eam ad
carcerem ⁊ boyam meam pone sup collum ei9
⁊ mane inuenies eam sanam. Respondit qui=
unus. Cum tu sis hic quomodo te inuenā in=
carcere. Sanctus alexander respondit. Vade
cito q̄a qui me adduxit. cito me illuc reducet.
Pergens ergo quiunus duxit filiam suam ad
carcerem. ⁊ inueniens eum ibi ꝓstratus ve=
niam postulabat. Tunc dixit alexāder. vt ad
duceret ad se euentium p̄sbiteꝝ ⁊ throdolium
dyaconum ꝓ xp̄o in eodem carcere alligatos
Qui anteq; rediret inuenit filiam suam sanaz

⁊ baptizatus est cum filia sua ⁊ multis alijs.
Audiens hec aurelianus interrogauit quinam
cur se relinqueret sequens alexandrum. Qui
respondit xp̃ianus sum. quicqd vis fac qa ali
us nō ero. Tunc aurelianus iussit vt eius lin
gua abscideret ⁊ in eculeo torqret Qui tñ ad
huc loquens ⁊ aurelianum ꝓuocans iussus ẽ
man9 ⁊ pedes abscidi ⁊ decollat9 camb9 ꝓijci
Filia vero eius ballina in virginitate ꝑman
sit. Cui sepius osculanti boiam ꝑ quam sana
ta fuerat dixit sanctus alexander. Noli boiam
meam osculari/ sz magis osculare vincula san
cti petri. Quod cū diu fecisset tradidit eā the
odore sorori sancti hermetis. Cuius ab aureli
ano decollati corpus ipsa theodora sepeliuit.

Passio sancti Allexandri pape et sociorū
eius. Capitulum. lxxiiij.

IN ergo sanctus allexander mlta
miracula fecisset/et tentus nullomō
mutari posset/pu9 tortus in eculeo
deinde in furnū ardnō accensum missus/ illes9
in eo ꝑmansit/et cū ibi deū laudaret Aurelia
nus dixit. Audiam9 quid miser ille ī medio
fabuletur. Cunqs se applicaret facies eius se
mi usta est/⁊ media pars clamidis ei9 exarsit
multi vero ex militibus inflāmati mortui sunt
Tunc aurelianus iussit eū extrahi et in alium
furnū ardentissimū mitti. Qd dū fieret ꝑdict9
theodolus stās in ꝑsto cepit flere/⁊ aurelianū
de iniusto iudicio increpare. Qd audiēs aure
lianus iussit eū in eundem furnū iactari. et ex
clamans theodolus dixit. sancte allexander ad
iuua me quia peccator sum/et ignem ferre nō
possum. Sanctus allexander dixit. Noli time
re sta et viriliter age. et cū orasset vocauit eū
dicens. Veni huc ad refugiū. quia mecum
est ille q̄ in babilone tres pueros liberauit. et
statim theodolus in furnū exilijt/ et ceperūt si
mul laudare deū. Audiēs aūt aurelian9 theo
dolū cum allexandro loquentem. iratus minis
iussit eos in clibanū ardentē iactari. Tunc ait
allexander ad theodolū. Quid eligis/an san9
euadere: an mecū ad deū pergere: Cui theodo
lus. Ego iam nō te deseraz. quia licet in pun
gendo grauiter sim cruciat9/tamen ex quo pro
me orasti nec dolorem sentio nec ardorē. Tūc
dixit allexander ministris. Cessate a labore qa
anteqs nouos ignes supponatis ambo ꝑeram9
ad dñm. et orantes simul spiritū emiserūt Cū
hec audisset aurelianus/et ꝑgeret insultare de
functis. subito virga ferrea ignea ante pedes
eius apparuit/ et vox audita est ab omnibus
dicens. Aureliane accipe brauiū meritoz tu
orum/cum quo in inferno te scias esse mitten
dum. At ille magicis artibus hoc imputans.
iussit adduci euentū et in furnū ꝓijci in medio
sanctoz Sed anteqs ignis poneret orans emi
sit spiritū. Cunqs et huic aurelian9 insultaret
venit vox dicens illi Aureliane istis quib9 in
sultas celi apti sunt ut illuc ascendant. tibi au
tem tartarus apert9 est vt illuc descēdas Ad
hoc expauit aurelianus/ ⁊ tant9 eum tremor
et pallor arripuit/vt seruoz manib9 ad pala
cium portaret. Quem seuerina vxor eius exci
piens/et ei nequicīā suā imperans ꝓrexit ad
sanctos/et eos honorifice sepeliuit. et ad eū re
diens inuenit eum in doloribus inimijs linguā
suam masticantem et ꝓtinus expirantem.
Ex libro pontificum. Allexander hic nati
one romanus sedit annis. x. Dic passionē do
mini instituit in ꝓfatione sacerdotij qñ misse
celebrant. Idez cōstituit aquā sparsionis cū
sale benedicto in habitaculis hominū aspergi.
martirio coronat9 est. et sepultus via numen
tana. vbi decollatus est quinto nonas maij.

Passio sancti sixti pape. et pegumi antisio
dorēsi. Capitulum. lxxv.

SIC successit sixtus natione ro
manus. qui sedit annis. x. Dic con
stituit vt ministeria sacrata nō tan
gerentur nisi a ministris sacris. Idem etiā cō
stituit vt quicunqs epōz euocatus esset ad se
dem applicans rediens ad parrochiā suam non
suscipetur. nisi cum literis sedis apostolice salutā
toribus plebi/quod est formata. Fuit autez
t̄poribus aduam. et martirio coronat9 sepul
tus est iuxta corp9 beati petri in vaticano ter
cio nonas apulis. Ex gestis sancti pegu
mi. Dum9 aūt sixti tempoub9 dū seuiente
vbiqs xp̃ianoz ꝑsecutione paucissimi inuenirē
tur qui se dicerent esse xp̃ianos. nunciatum est
eidez sancto scz sixto pape a fidelibus xp̃ianis
poscentibus. vt ad gallias talem virū dirige
ret. qui iam extinctam lucernā fidei illumina
ret. et infideles ꝓdicando cōuerteret. Tūc sā
ctus sixtus beatum pegunū p̄spiteꝝ diacon9q
romanū ordinauit epm. Marcū vero p̄spite
rum. et cōcordium dyaconū. et iouianum
subdyaconū. et iouinianū lectorem ad gallias
direxit cū eo causa ꝓdicandi. Qui massiliam

ꝑ̃entes lugdunum vsq; ꝓducti celare se nul
laten⁹ potuer ũt. Oenerũt itaq; ad antucum
qđ nunc antisiodoꝝ dicit. In qua tñ vrbe q=
daz loc⁹ adhuc mõs antuc⁹ appellat. et inue
nerũt gẽtiles deoꝝ suoꝝ excubias obseruãtes
Interrogati qui ⁊ vnde essent respondерũt se
xp̃ianos esse ⁊ ob eoꝝ salutem causa ꝑdican=
di venisse. Tunc sanctus peregrun⁹ ibi constã
ter ꝑdicans plurimos q; loci illi⁹ ad xp̃m con=
uertit ⁊ ibidem paruam ecclesiam consecrauit.
Crescente itaq; numero fidelium ⁊ ad baptis
mum quottidie confluente/ audiens beat⁹ pe
grinus ciuitatem interannum que tunc ciuitas
erat/ sed modo castelli nomen obtinuit/ cultu
re deoꝝ deditam/ prexit illuc. ⁊ paganis fe=
stimantib⁹ mediũ se ingerens/ cepit xp̃z publi
ce ꝑdicare. Unde populus concitat⁹ de eo cõ
querens fecit eum iudicẽ ꝑsentari. Cuius iu=
dex natiuitatem nomen ⁊ officium interrogãs
cum ad deos inclinari nõ posset/ iussit eum ui
co baugiaco q; vulgo boy dicit in carcere⁊ ob
scurissimũ vinctum mitti. ⁊ diuersis supplicijs
attrectari. Ipse vero xp̃m semp ꝑdicãs/ mul
tos in uia conuertit. Diu ergo ibi contentus
aduam cesaris ꝑsentie seruabat Cesar igitur
cum venisset ⁊ rei ordinem a narrantib⁹ didi=
cisset/ educto de carcere beato peregrino diui=
tias ⁊ honores promisit. Sed cum ille vtrunq;
cum deoꝝ execratione respueret / grauissimis
supplicijs afflictus circa annum domini. Cxxx
iussus est decollari. Cum ergo ita ferus exposi
tus remãsisset/ ipa nocte apparuit angel⁹ dñi
cuidam rustico xp̃iano eiusdem vile dicens.
Surge ⁊ iunctis curruculo duob⁹ bob⁹ quos
habes/ accipe corp⁹ serui mei peregrini/ q; illic
iacet. ⁊ apud antisiodoꝝ vnde episcopus fuit
defer. Cunq; ille viam se nescire dixisset/ vade
inquit ego conducam te. Sic fecit ⁊ nutu dei
sic a media nocte vsq; ad auroram ambulauit
qđ summo mane iter agentib⁹ obuians/ q̃re=
bat si bene antysiodoꝝ tenderet. ⁊ illi mirãtes
responderunt q; antysiodoꝝ relinquens iaz ad
sanctum dyonisium ꝑpe parisius ꝑpinquasset
Ad hoc ille vehementer admirans ꝓcessit di=
uinam expectans voluntatem Eadẽ hora vox
in dormitorio monachoꝝ sancti dyonisij inso=
nuit dicens. Surgite ⁊ occurrite seruo meo
peregrino antysiodorẽsi episcopo q; venit Et
statim sponte concrepantibus sigmis ecclesie /
monachi excitati occurrentes sancto peregrino
eum solenniter exceperunt. ⁊ audito rei euen=
tu ip̃m in capsa argentea posuerunt.

Passio sancti thaurini sub licinío ꝑsice. Ex=
gestis eius. Capitulum. lxxvi.

OM autem beatus thaurinus ebro
icensis episcopus dyocesim omnem
circuiret/ ⁊ ydola destruens ecclesias
xp̃o consecraret/ antiqu⁹ hostis inuidus bono
tatis susitauit quendam ꝑfectum licinium no
mine aduersus illum. Interea erant magi cã=
brises ⁊ zaraa q; fuerant sacerdotes templi dy
ane. Qui cõtauerunt. xx. discipulos suos vt
eum interficerent. Quod cernẽs vir dei alon=
ge cognouit nequiaz eoꝝ. porrexit q; illis si
gnum crucis. ⁊ illi steterunt ilico fixi. ⁊ ait ad
illos. Quid statis? facite qđ iussum est vobis
sin autem. abite si vultis Ut aũt cognouerũt
se solutos cecidерunt ad pedes eius ꝑcantes
baptismum consequi imortalem. Qui statim
catheczauit eos Dicentes autez magi sua fi=
gmenta deludi ꝓpris se interemerũt cultus.
Audiens autem licin⁹ beati viri famam gysa
rico villa sibi eum ꝑsentari fecit. Qui cũ trahe
ret obuium habuit vnum paralyticum/ sororẽ
q; eius cecam surdam ⁊ mutam. Accepitq;
aquam ⁊ benedixit ac ꝑfudit illos q; mox ace=
pti sunt sanitatem. Carnifices aũt qui eũ tra
hebant crediderunt in dño. Mox aũt vt vidit
eum licin⁹ ait. Unde es inueterata canicies.
Beatus thaurin⁹ respondit. Patre sum ro=
manus matre vero grecus. Genitor me⁹ tar
quinius mater mea eutidia vocat. Licin⁹ di=
xit. Quanti temporis est ex quo fugisti pa=
trem tuũ. meus aũt auus fuit. Taurin⁹ respõ
dit. Non fugi sed dño meo ih̃u xp̃o ducente
huc aduenі a natiuitate tauromus fidei tñi xp̃ia=
nus. Licinius dixit. Propter hanc dementiã
ante sex annos occidi iussi matrem tuam. Sã
ctus taurinus audiens matrem suam coronа=
tam esse martirio ait. Gratias tibi ago dñe /
quia matrem meam ante me recipe voluisti.
Nudiens itaq; suam irrisu licinius insaniam
iussit eum nudum virgis cedi. Cunq; ꝓcutere
tur ait. Dñe respice in me ⁊ miserere mei iaz
sensis. Et facta est vox ad eum dicens. Noli
timere famule meus quia tecum sum. Statim
autem aruerunt manus carnificuz. Leonilla
vero vxor licinij dixit monita a spiritu sancto
adhuc tñ pagana. Nõne dñe meus ante dixi
sti quia pater isti⁹ senis fuit auus tuus. Cur
tam ferreum habes pectus vt consobrinum tu
um iã pessime iubeas flagellari. Ille vero ira
accensus dixit ad eam. Et tu maga effecta es

lo salutem deoꝝ quia easdē penas sustinebis
Cum ergo traheret dixit · Serue dei si potes
adiuua me ⁊ ego credā in deū tuū · Sanct⁹ tau
rin⁹ dixit · Noli timere mihil mali sustinebis ·

Qualiter idem sanctus filiū eiusdem lidnij
su sanauit. Capitulum · lxxvij ·

Hoc hec agerent nuncius venit di
cens / mortuū esse filium eius / ⁊ vnū
armigeꝝ eius · venationem eius ex
ercentes circa castellū alertij / veloci cursu pā
pitati inteuerant · Quod audiēs hamius oīs
ꝙ exercitus eius minia astructus angustia iusꝫ
sit laxari vxorem · Que veniens cecidit ad pe
des lidnij dicens · precor dñe vt credam⁹ deū
thaurini et reuiuiscat filius noster · Et liam⁹
iussit sibi eum p̄sentari dicens ad illum · Cam
des veternosa potes mihi p tuas artes magi
cas resuscitare filium meū · audierat enī vnum
mortuū iam ab eo resuscitatū · Taurin⁹ dixit
Deus meus / omnia possibilia sunt credēti · tu
ergo tantum fidem habe / et mox recipies filiū
tuum · Vbi vero in fide verbis est cōfirmatus
beatus taurinus duxit omnes ad ciuitatem / ⁊
intrantes ecclesiam sancte dei gemitudis p̄strā
uerunt se ad orationem · Deinde surgētes ve
nerunt ad corpora defunctoꝝ · eleuans autem
sanct⁹ ad celum oculos orauit / et pueꝝ a mor
te reuocauit · Qui quasi a somno surgens / et
a facie sua sanguinez excussit · et p̄cidens ad pe
des ei⁹ petijt sibi dari baptismū / vt sibi ab an
gelo fuerat imperatum · Surgens aūt a fonte
ait ad patrē · heu pater nescis ꝙ miseram vitā
ducimus / quantasꝙ pro hac nostra similes su
stinent penas · et quanta gloria est his qui di
ligunt et seruiunt illi deo / quē colit vir iste cō
sobrinus noster · Vidi eum inter angeloꝝ cho
ros interesse et p nobis deum deprecari · Cumꝙ
hec et alia his similia de vita eterna p̄dicaret /
liam⁹ et vxor eius omēsꝙ optimates p̄cidēn
tes ad pedes eius / postulauerūt sibi dari sacꝝ
baptismatis donū / et baptisati sunt illa die du
centi viri. Maurus aūt p̄strauit se ad pedes
eius et dixit · vir dei altissimi resuscita armige
rum meū ne remaneat in penis in quib⁹ reliq
eum · Quod cum fecisset vir sanctus / pascasi⁹
surgens ait ad eum · Magnas sustinebā penas
vir sancte / qñ nuncius venit ab altissimo defe
rens in mandatis me ad te reduci · et ait ad se
niorem suū maurum · In die octauo cum al
bas deposueris / mādat tibi ille qui me huc ad
duxit vt redeas ad illum · qui mox leui febre
corripitur · et sm mandatū octaua die mortu
us est ·

Qualiter eidem sancto reuelatus est obi
tus ab angelo ꝑpu⁹ · Capitulum · lxxviij ·

NTERIM cum hec agerentur et omnis
plebs esset ouans zabulus inimicus veritatis
iterꝝ vastissimam orientalem cōtra gallos cō
citauit hostem · cum vero cōperunt galli se ca
suros / nec vllomodo quiuissent resistere omēs
vnanimes ad viu deī confugerunt auxilium ·
Dixit aūt domin⁹ turonensium illico indixit ieiu
niū · Quo pacto dixit ad eum angelus domin⁹
Gratias age creatori tuo / quia animas tantū
modo impetrasti · locus vero iste desertus erit
p̄ longum temp⁹ · sed iterꝝ in melius restaura
bitur · tu vero octauo die recipies coronam a
dño laboris tui · Mane aūt facto cōuocato in
ecclesia populo / annunciauit illis quid sibi do
min⁹ ostendere dignat⁹ esset · Audiēs aūt po
pulus valde p̄territus est · sed vir blande cōso
latus eos · nolite inquit diffidere / ꝑperate ro
mam / et nunciate beato sixto pape diem exit⁹
mei / si adhuc non fuerit martirio coronatus ·
Ego aūt deodat⁹ filiolus eius iam ediderā
vnum libellū de sanctis et bonis op̄ib⁹ eius · et
de libris quos exposuerat · longū aūt est narra
re quomō matrē suam ibidem honorifice sepe
liuit · Quomō etiā liam⁹ simil cū vxore sua p
nomīe xp̄i gloriē coronam adepti sunt · et q̄
modo accepta benedictōe sixti ap̄lici remeauit
ad ꝑpria / que omia in libello supeu⁹ memora
to inueniuntur ·

De ꝓphetia eius et exitu · Cap̄. lxxix ·

IN HOTEM aduenit dies do
mīca affuit omis ꝓpls in ecclesia sm
consuetudinē · Dixit aūt dñi post ex
pleta missarum solēnia ait ad omnē populum
Fratres q̄nta die omnes huc cōgregamī · pu
ma igit luce quinta feria affuim⁹ in eccha om
nes · interea exortus est luctus intollerabilis
de excessu patris · Ipse vero inchoato offic̄io
et ex more p̄acto cōsolatus est vehemēter po
pulū / et p̄dixit eis multa ventura / que postea
ꝓbauim⁹ · et post multa p̄dicationis v̄ba resi
dēs in sede epali bñdixit nobis dicēs · Mbite
filioli mei in pace / dñs aūt hiesus xp̄s erit vo
biscū · Nos p̄spicātes ad eam vidim⁹ subito
circa altare innumerabilē multitudinē hominū

cãditatoꝝ · ⁊ audita ẽ vox dicentiũ ab omĩbꝰ nobis · Oem nobiscum sancte dei Thaurune · q̇ multas ꝓ dei amore sustinuisti passiones / et intra in gaudium dominꝫ dei tui · Mox autem vt facta est vox tam expressa nebula implevit domum / vt nullus ibidem potuisset comparem suum aspicere · Transacto vero q̃ si vnius hore spacio / recessit odorifera nebula ⁊ apparuit sedens ī episcopali sede quasi orãs extensas manus oculosq; habens versos ad celum Facta aũt q̃stione in populo quo in loco sepeliret̃ / ne ab hostibꝰ potuisset inveniu / dep̃cati sunt dñm vt dignaret̃ eis ostendere quid facerent de sanctissimi viu corpore Moxq; apparuit eis vir venerabilis vultu candidꝰ velut mix dicens ad illos · fratres sumite corpus patus vestu ⁊ me ꝑeunte sequimini. Consi=dentes ergo de visione mihil hesitantes / sumpsimus corpus · ⁊ ꝓ portam exiumꝰ occidentalẽ sequentes virum vsq; ad tertiam partem miliarij eiusdem occidentis · Et ibidem vir ilico substitit ac ait · Deponite corpꝰ fratres · dem de facta fossa posumꝰ mausoleum ⁊ intꝰ corpus sanctum · Factus q; est fletus ⁊ lucꝰ pertingens vsq; ad celum · Tunc erexit se quasi vivus de fossa ⁊ ait ad nos · Filioli mei quid hoc facitis Nolite timere istum virum audite ⁊ inclinato capite siluit · Nobis aũt aspicientibꝰ ad virum qui nobiscum stabat quid vellet dicere ait · Fratres vos timetis patrẽ vestrum a vobis auferu ab hostibꝰ · Non enim erit hoc · ego nãq; fui custos illius in vita · ero q; custos eius in morte · ⁊ fui memorua multa erit in seculo · Nunc autez civitas quidem ista subvertet̃ sed nullus vestrum ꝓbit Et postq; omnia consumaumꝰ sepulture ornamenta · ait ad nos vir ille / vt credimꝰ angelꝰ eiꝰ · Recedite velociter ne inuoluamur ab hostibꝰ · ꝓ longa autem tempora incognitus erit iste locꝰ Postea nusq; cõpuit · Nos itaq; accepta benedictione angelica / timore gentium iã a ꝓpinquantium aufugimus · Et ego deodatꝰ filiolus eius breviter ista ꝓ cucuru mediolanis consistens febre detentus · huiꝰ natale celebratur tercio idus augusti.

Passio sancte serapie virginis. Ex gestis eiꝰ Capitulum · Lxxx ·

IOBNDRIANO passa ẽ rome beata virgo serapia antiochena genere · iudice bellillo · Cum enim in domo sabine ꝑclarissime femine in vrbe cõmaneret rapta ab officio ꝑsidis / exhibita est ī cõspectu ꝑsidis eiꝰ. Qui dixit ei · Sacrifica dijs imortalibꝰ / quibꝰ sacrificant dñi imperatores Illa respondit · Deum omnipotentem colo q̇ fecit omnia Nam quos iubes adorare nõ sunt dij / sed demonia · ⁊ ideo non licet mihi adorare ea q̇a xp̃iana sum. Cumq; constantissime fidem veritatis ꝓsequeret̃ iussit eam p̃ses duobꝰ iuvenibꝰ lasciuis tradi · vt ei nocturno furto insultarent · A quibꝰ ꝓducta in cubiculum valde obscurissimum / cum vellent eam tangere subito terremotus factus est magnꝰ. ceciderunt q; in terram examines omnibꝰ membris resoluti · Diluculo aũt cũ venissent a p̃side missi q̇ requirerent / seu de iuvenibꝰ / seu de vgine / ingressi invenerunt sanctam orantem iuvenes vero velut ipudicos mortuos terre ꝓstratos · Itaq; ad rei factum cũ plurimi cõcurrerẽt / itez pre ses iussit ꝓ tubunali sibi eam adduci · Et imperante presside deportati sunt idem iuvenes · ⁊ positi ante conspectum p̃sidis · Ad quos beata virgo facta oratione accedens tetigit illos dicens · In nomine dñi mei ihu xp̃i evgite vos in statu vestro · A cui9 vocem mox illi stetere runt super pedes suos · Quos p̃ses interroga=vit · Quid faciendo hec mulier dementes vos fecit ⁊ resolutos · Ingressus est inquiunt quidam iuvenis decorus / miregq; magnitudinis q̇ totꝰ splendebat sicut sol · stans q; inter nos ⁊ puellam hanc / tremore ⁊ defectione claritate sua nos concussit · Preses autem ad beatã serapiam conversus ait · Sacrifica dijs ne morte pledaris · Cui virgo · Non faciam voluntatem patris tui sathane q̇a xp̃iana sum · Tũc p̃ses iussit lampades ardentes latenꝰ ei9 apponi · statimq; qui eas tenebant conversi sunt retrorsum · Cumq; itez suasa a p̃side nollet sacrificare / fustibꝰ cedit̃ · ⁊ ecce subito terremotus factus est magnus · ⁊ excussa de fuste quo cedebat̃ virgo dei ascella / exiliuit in oculũ p̃sidis · quem post dolorem luscum fecit · Et iratus dictavit sententiam Serapiam imperialia precepta cõtemnentem ⁊ in tantis maleficijs deprehensam gladio pcuti iubemus Passa est autem · iij · kl̃ · augusti sepultaq; ī monumentis illustris martius sabine pvie kl̃ · augusti · cõpositum ⁊ ornatum est venerabile sarcofagꝰ ambaz · ⁊ locꝰ orationis dedicatꝰ · iij · nonas septembus · qñ ⁊ memorua passionis eius celebrior agit̃ ·

Passio sancte Sabine virginis ⁊ martiris ex gestis eius. Capitulum·lxxxi.

POST nanq; illustrissima femina sabina colligens reliquias sancte virginis xpi Serapie et ex more celebratis exequijs in monumento suo reposuit · quod ipa sibi cū summo studio et ornatu fecerat·et nō cessabat ex eo die facere multas elemosinas/ pmanens in fide quā ei tradiderat sancta serapia·Studebat quotidie visitare infirmos/et in carcere⁹ reclusos pstans eis necessaria·Demente igit prefecto helpidio rabidissimo cane indicatū ē ei de illa quā sibi exhibitam in ptorio interrogauit dicens·Tu es sabina uxor quondā valētini illustrissime memorie et filia heredis · Sabina respondit ego sum·Prefect⁹ dixit/ quare oblita tui es·et sociasti te xpianis quorum vita mors est·et nō adoras magis deos et honoras quos adorant dñi et augusti nostri · Sabina respondit·ego gratias ago dño ihesu/ qui me peccatricem p sanctā famulā suam serapiaz de multis sordibus ⁊ potestatib⁹ demonū liberare dignatus est·et vt ampli⁹ non errarē sicut et vos errare video adorando demones· Prefectus dixit/vt tu dicis/ergo nō solū nos ß et dñi augusti nostri demones adorāt ⁊ nō deos· Sabina respōdit. Utinā deū adoraretis q fecit omnia/ cui⁹ nutu cūcta regunt visibilia et invisibilia· et nō stulta et insensata simulacra demonū adoraretis/ quia cū ipsis pauter ī iehenna ignis arsuri eritis vos ⁊ impatores vestri·Per deos omnes ait pfectus/ si nō sacrificaueris nō elongabo a te capitalem sententiam subire·sed mox te faciam gladio vita puari· Sabina ita respondit·Nō sacrificabo dyabole insane demonijs tuis quia xpiana sum ⁊ cū sto habeo deū/ et ipsius sum ancilla et cultrix/ et illi soli me oportet sacrificare·Tunc dyabolo minister pfectus ptulit in eam sentēciaz dicens·Sabinā dijs inobedientem/ dños q̄q; et augustos nostros blasphemantē gladio pcuti decreuim⁹·atq; omnes facultates ei⁹ publicas titulis psignau·Amputato igit capite /xpiani corp⁹ ei⁹ sepelierūt cū sancta serapia·Passa est aūt quarto kalendas septembris·

Passio sancti eustachij cū vxore et filijs ei⁹ Ex gestis eor⁹. Capitulum·lxxxij·

OB Adriano quoq; passus est sanctus eustachius de quo iam supra dixi mus·Huic enim reuertēti de plio cōtra barbaros/ vbi miserat eū traianus/occurrit adrianus qui traiano interim defuncto in imperio successerat·et pro victoria festinitatē celebrauit·et interrogās quomō in prelio viuiliter gesserit·et de agnitione vxoris et filior⁹ eius prolixius extendit cōuiuiū. Altera die prexit in templū ydolor⁹ oblatur⁹·Intrante vero imperatore templū appollinis/ nō cum illo est ingressus eustachius·sed retrocedens foris stetit·Impator vero cōuocans eum interroga bat quare nō sacrificaueris dijs pter victoriam·et victimas obtuleris eis/ maxime pter vxoris inuentionē et filior⁹·Qui dixit ad imperatorem Ego supplico xpo dño meo et offero incessanter ei pces/ qui miser⁹ est humilitati mee/et restituit mihi vxorez et filios·aliū vero deū neq; sco neq; colo nisi deum celestez qui facit mirabilia·Tunc ira repletus impator iussit ei solui angulū et velut transgressorem astare pariter cū vxore et filijs·et sic faciebat cōtra eum q̄stionem·Cōsiderans igit immutabilē eius in xpo fidem non mutari·iussit eum cū vxore et filijs introduci in arenā/ et dimitti eis leonem· Accurrens aūt leo et stans pe sanctos/submittens caput et q̄si adorans recessit et cepit egredi ō arena·Qō videns impator iussit boue ereum incendi et ibi sanctos introduci Introducti vero in machinā supplicauerūt carnifab⁹ vt darēt eis orandi spaciū et extendentes man⁹ suas orauerunt dñm vt eos in igne illo vitā finire iuberet · Omnesq; sui memores ⁊ eor⁹ suffragiū inuocātes a periculis et peccatis liberaret·et hec illis dicentibus vox de celo venit dicēs·ita erit vobis sicut supplicastis/ qa p bonam vitam certastis· Tūc sancti alacriter seipos tradiderunt igni·statimq; et cōminatio ignis cōpressa ē·et laudātes deū reddiderūt cū pace anias suas·Tercia vero die coram impatore extracti ō boue ita penit⁹ incorrupti inuenti sunt/ q; nec capillos eor⁹ vapores incendij contigerunt.

Passio sanctor⁹ faustini et iobite et kalocerii Ex gestis eorundem· Cap·lxxxiij·

OB Eodem passi sunt in ytalia ciuitate buxiana Faustin⁹ et iobita

Quor⁹ passio celebrat·xv·kalēdas marcij. Et pmo quidem diuersa genera bestiar⁹ ferocissima⁹ cōtra eos dimissa⁹ nō leserūt eos/ß potiⁿ⁹ in māsuetudinē versa pedib⁹ eor⁹

se pstcauerunt. ita vt videtes clamarẽt ꝓpli Magnus est deus celoꝝ ⁊ crediderũt plus q̃ MMM. In medio quoq; flãme positi deũ be nedixerũt ⁊ pemtus illesi ꝓmanserunt. Dem de excoriari iussi sunt sed mimstru iussa satagẽ tes implere nequerunt. Post hoc etiã pcepit iudex eoꝝ brachia constringi ⁊ ī altum suspẽ sos vehemenler torqueri. Mmistru iussa imple uerunt alij etiam plumbum sup eos solutũ fe= rebãt sed martires deo cõfortante mhil ex his sentiebant In eculeo quoq; suspensi sunt ⁊ lã pedes accense q̃ lateribus eoꝝ appoi iubent extincte sunt. Tandem extra vrbem ducti sũt ⁊ ibi decollati. Passus est etiam cum his san= ctus kalocerus xiiij. kl. apulis qui ingressus ante aduanum vidit eculeos vacuos ⁊ mini= stros torq̃u. clamauit coram ommbus. Vere magnus est deus xpianorum.

De sancta Sophia ⁊ trib9 filiab9 eius. Ex gestis eorum. Capitulum. lxxxiiij.

ODEM quoq; tempore mulier q̃ dam nobilis nomine sophia/cũ tri= bus filiabus suis aduemens romam exemplo sue religionis ⁊ sobrietatis multas ac nobiles feminas conuertit ad fidem. Et ad herentes ei virorꝝ thorus ⁊ sumptuosis conui uijs abstinebant. Unde indignatus quidã pri morꝝ vrbis nomine antyochus/ suggessit adu ano dicens. Mulier quedam ingressa cũ filia bus suis hanc cuitatem/ sepauit a nobis ma= timonia nostra. Docet enim vnum colendũ deum ⁊ xp̃m filium eius. nec aliter quenq; in xp̃i cultu ꝓficere posse/ misi ⁊ coniugio ⁊ deli= tijs abstinuerit. ꝓpterea demq; vxores nostre adherentes illis/ iam nobis nec ad consortiuꝫ nec ad dbum conueniunt Tunc impator adu anus iratus iussit euocari ꝑ ptectores mulie= rem ⁊ filias eius. ⁊ introduci in palacium ei⁹ Erant enim puelle speciose valde. ⁊ in diui= mis sculptuis erudite. Ingressure ergo pala= cii pectus ac frontem xp̃i signaculo mumerũt Et cum eas vidisset aduan⁹/ stupens ad pul critudinem eaꝝ loqui mhil potuit. Post pau lulum aduocãs ꝓximus matrem/ interroga= uit nomen eius. Illa respondit. Quod p̃mũ ⁊ nobile est xp̃iana mihi nomen est. scdꝫ car= nem vero vocor sophia. nobilissima de genere primo ⁊ eminenti existens ytalie. ⁊ veni to= mam causa filiaꝝ / vt eas offerrem in munere xp̃o. Tunc aduanus iussit eam custodiri inte tum cũ filiab9 suis in domo palladij senatoris Morantib9 autem eis ī illa custodia hortabat filias mater ad contemptum vite p̃sentis. ⁊ ad tollerantiam passionum ꝓ xp̃o. Trib9 ita q; dieb9 in domo palladij exactis / iussit impe rator adduci eas matre subsequente. Quibus ait. O infantule miseremini etatis vestre ⁊ se= nectutis matus. Sacrificate dñatorib9 orbis ⁊ adopto vos ī filias sub testimonio sacri se= natus ⁊ militaris exercitus. Si vero audire contempseritis iuro p deos me nec etati pari turum nec generi nec decori/ sed diuersis vos tormentis excruciatas cõsumã. ⁊ membra ve stra particulatim mdsa camib9 ī escam ꝓijciaꝫ Ad hec beate adolescentule quasi ex vno ore dixerunt. Nobis imperator nec ꝓmissiones tue cordi sunt. nec comminationes terrori. Nos habem⁹ patrem q̃ nos adoptauit ad eẽ nam hereditatem. cuius ⁊ cõminationes time mus. quia eterna in illis tormenta sunt. De cetero si qua supplicia te habere estimas/ q̃ fi= dem nostram valeant vincere. admoue ⁊ co= gnosces xp̃ianoꝝ vires tuis cruciatib9 fortio res. Furore repletus aduan⁹ aduocauit ma trem eaꝝ ⁊ dixit. Dcom ordinem etatis edi= cito nomina puellarum. Que respondens ait. Fuma dicit fides. anni vero eius. xij. Secun da spes. que est annoꝝ. x. Tercia caritas an= norum. ix.

De passione earundem. Capitulũ. lxxxv.

UNC imperator aduocans fidem dixit ad eam. Immola dyane ma= gne ⁊ sacre. Aspice q̃ pulcra sit. vi de quanto decore dña vestra subsistat. San= cta vero fides respondit. O msipientia cecita= tis humane/ derelmquere dñm q̃ omma verbo suo ex mhilo fecit ⁊ adorare ligna ⁊ lapides arte hommis ⁊ sculptura decoratos Audiens hos sermones aduanus iussit eam expoliari. ⁊ virgis cedi donec se polliceret dyane sacrifica turam. xij. itaq; centuriomb9 in puelle corpo re mutatis nullus tactus plage apparebat in corpore eius. Iterum iussit ferro mdoi mamil las eius de loco aũt mdsure. lac pro sanguine fluxerat. Tunc sancta virgo ad regẽ hec sunt inquit tote mine tue Jussit iterum imperator eam poni super craticulam ⁊ assari. At illa de quiescebat super eam quasi nauis intrãquill o mari. iussit q; illaꝫ transferri. insartagine ⁊ fugi. pice ⁊ cera ⁊ bitumine in ea fouer trib9

Cunq; nec hoc tormẽto lesa fuisset Novian9 repletus ira q; in nullo potuerut psuadere vir gini vt immolaret/iussit eam gladio percuti. Eximie advocans sequentez blandiebatur ei dicens. Filia acquiesce mihi quasi patu ⁊ sa crifica sacre dyane vt subtrahaus ab imminẽ te pena. Sancta autem puella respondit Sa to impator quia mihil pfiaes inanibus verbis Jussit ergo eam expoliau/et tundi neruiceis taureis. et cum decem fuissent in eius carnem mutati centuriones/nõ potuit a sancta marti re obtinere cõsensum. et cõuersa ad impato rez dicebat. Tyranne inimice pietatis si quid adhuc habes tormentoꝝ adhibe. vt experimẽ to cognoscas in me dei esse virtutem. Iratus Novianus precepit eam viuam incendi. Cũ q; ingrederetur in fornacem statim flamma ex tincta est. Ipsa vero ibi posita cepit orãs lau dare deũ Audiẽs vocẽ orãtis ⁊ cãtãtis adua n9 iussit eã educ de fornace et suspensam torq vi Cunq; torqueretur/de membris eius odor suauissimus exibat. et hilari vultu dicebat ty ranne nõ sentio penã adiuuante domino meo hiesu xp̃o. Tyrannus verbis eius acu9 inflã matus imperauit afferri vas eneum/et mitti i illud picem/adipem/ceram et resinam. et fa ctum est ita. Cunq; feruente eneo vase mini stru leuarent puellam vt eam ibidez mergerẽt resolutum est vas eneum/ et liquor feruẽs ex cussus incendio exussit carnifices vsq; ad ossa Novianus nec tanto miraculo mitigat9 iussit eam decollari. Post hec euocans terciam id ẽ cautatem. cui9 auditis sermonibus magis ac census iussit eam suspendi. et per noua quedã argumenta torqueri ac flagellari. deinde in ig nem mitti. At illa ingressura incendium signa uit se in nomine xp̃i. et cum intrasset erupit subito flamma de camino et percussit grandez turbam virorꝝ. Sancta virgo deambulabat i igne glorificans et laudans deum. Novianus stupefactus erubuit ⁊ precepit eam ò fornace educi p ptectores. Qui cum pximassent ou fornacis/tres cum ea viderunt deambulantes quorum tamen aspectus sole splendidior erat et territi ad visionem cecidẽrũt in faciem. In de recupato spiritu surgentes humili prece ro gabant virginem vt egrederetur. Que egres sa venit cum ptectoribus ad imperatorem/et vt eam vidit ilico iussit occidi. Sancta vero sophia mater puellarum collegit corpora/et condiens ea aromatibus/imposuit vehiculo ⁊ portauit ad decimoctauo miliario ab vrbe roma ibiq; sepeliuit. et cum turbis presentib9 se p iecisset in oratione super sepulcra filiarum. et cum lacrimis diceret. filie accipite me ad vos velut sopore pressa quieuit in pace. Ille ergo mulieres que cum ea venerãt. eam in loco iux ta filias sepelierunt. Tyrannus autem egritu dine coartatus est. Nam eius oculi excecati sunt/carnes liquefacte. de ore quoq; eius ple mitudo putredinis cum vermibus decidebat/ ad vltimum in extremis positus voce magna dixit. Domine deus tuum virginum et earum matus/velocius animam meam educ de cor pore. scio enim q; propter illas hec omnia ma la venerunt super me. Et hoc cum dixisset in magno eiulatu exclamans crepuit. et dispersa viscera eius vix potuerant colligi et sepeliri. Passe sunt autem sancte dei virgines Kalendas fides et cautas Kalendas augusti rome sub im peratore adriano.

De quadã sancta Mauna virgine Ñdor Capitulum. lxxxvi.

Dr Jnnos imperator legit anthoninum sibi adoptasse in filium qui etiam postea successit eidez in im perium. Itaq; sub adriano ⁊ antonino legi tur passa fuisse beata mauna virgo. Ex gestis eius. Hec ancilla quidem terculli pundalis erat. sed nobilitatem domini men tis benignitate vincebat. et xp̃o se probabat ingenuam. Natalem itaq; filij celebrante ter cullo/cum impius vanisq; simulacris hostias immolaret Mauna incumbebat ieiunijs. et so dam suam ne proderetur domine occulta simu latione fallebat. diu tamen insidiante eõseruа latere non potuit. prodita mox vocatur a do mina. dicturq; ei. Que est causa ieiunij tui. An occasio ista tristicie ẽ q; iratum tibi nuper dominũ perhorrescis. Respondit mauna Nũ q; nouuz aliquid nunc vsurpo/semper sunt mi hi hec obseruata ieiunia quia xp̃iana sum. cu stiano nascor ex genere. hereditarius mihi est ille cultus xp̃i. Tunc imperante domina vt si bi aquam hauriret/illa noluit. et domina indi gnata ei verbera grauia et penam etiam mor tis si repugnaret intemptauit. Sed dum al tercatio ista vocez ẽ cogentis dñe ⁊ repugnã tis ãcille pedẽ a fouis referẽs tercull9 ingredit Qui ab vxore reb9 omnib9 q̃sitis maudi tam statim flagellari p̃cepit acillaz. et afflictã diu

tino verbere detrudi in carcerem. ad ministra
to modico & vili cibo quo nõ satiaret fames /
sed deficientis quottidie anime pars extrema
seruaret. Sed deuota mens p xpõ frangi hoc
doloze nõ potuit quinetiã quottidianis orati=
onibus incumbebat vt facultas maioz esse pos
set tollerandi. Emersis vero .xxx. diebꝰ psi=
di nunciat tercullum punapalem illius ciuita
tis occultare in domo sua xpiane religionis an=
cillam. qõ imperatoꝛ pcepta phibebãt. Ste
tit itaqꝫ adducta tandem / & quis contra iudi
cem oculos tenderet animũ tamen habebat ad
xpm. Clamor undiqꝫ populi frementis attol
lit dicentis. Viua diuo cremet incendio. Il=
la vero intrepida qppe que dei sui nosset auxi
lium / celum intuẽs clamauit ad dñm. pses ait
Sacrifica si effugere tormẽta festinas Respõ
dit maua. Supplicia q minaris nec longi tem
poris nec grauis doloris sunt. Queso ergo ne
differas q molius. xpm habeo ideo nihil time=
bo. Tunc iussu psidis applicata tormẽtis / mi=
serationem populi tantam acepta est. vt lacry
me quoqꝫ a circũstantibꝰ funderent. Nec mo
ra clamore summo venia virgini postulat seo
crudelitas iudicis accelerare tormenta manda
uit. Et ecce secunda vox populi iudicium ps
dis castigãtis emergit. Vociferatio nãqꝫ una
pene erat totiꝰ populi iniuste lacerau virginẽ
crudelitate iudicis nõ culpa peccãtis. agi con=
tra leges omnia nec eqtatis iura seruau. Stu
pens vero preses / & sono tanti clamoris addi
ctus / quippe pter humanam vocem / ipa etiã
putasset tecta corruere mox manum relaxau
pcepit. Tunc seruau eam sub custodia libera
preses iubet. Maua vero signo domi se mu=
nit. & leuatis ad celum oculis / post relictũ tri=
bunal orauit ad dominum. Vidit qꝫ acies an
gelorꝫ & multitudinem sanctorꝫ. atqꝫ filiũ dei
sedentem ad dexteraꝫ patris. hinc tanta subi=
to gratulatione pfusa est / vt iam se paradysi
sum putaret ingressam

De petra que se apiens refugium ei prebuit Capitulum. Lxxxvij.

IOERO qui eam fugientem p=
sequebant / subita stupuere virtute
Sed vbi se illa circũdata a psequen
tibus vidit lacrimans clamauit ad dominum.
Ne pmittas inqt dñe tradi ancillam tuam / &
lacerau manibus impiorꝫ. sed ostende miseri=
cordiam tuam. cito exaudi ancillam tuã. exau
di dñe rex celestis. Et dum ita orauit petra
q ante oculos eius iacebat deo iubente patefa
cta / vmam pfugij qua virgo susceptꝫ ostendit
& admistar dulcissime nutuis vel care matris
motu quodam anxiam amplexans / se prebu=
it. moxqꝫ suscepta virgine lata ante apta cõ=
clusit. Hec cum carnifices puiderent oia loca
petre illius pscrutati sunt sicubi erepta subito
preda ex oculis latitaret. Illi ibi adherentes
exuuiaꝫ reliquias / & affixa saxo vestium fru=
sta deprehendunt. atqꝫ incredibili stupore con
fusi confestim presidi gesta cõmemorãt. Ille
vero partim ira ptim ãmiratione cõmotꝰ / ius
sit filocomio punapali neocorensium ciuitatis
vt ad predictum locum festinus accedat. &
ad eruendum lapidem in numerosam secũ mul
titudinem ducat. Statim pcoris voce popu=
lus congregat. Qui vbi primum ad pditum
locum cum eo cui summa huius operis fuerat
assignata puenit. mox iniicere manum lapidi
temptauerunt. Statim ab oriente fulgor mi=
nij splendoris exortus est. Nec mora tonitru
um & fragor quidem. vt sperarent cuncta cor
ruere. Statim terra concussa est. & nutantia
omnium corruere vestigia. Ecce autem duo
eqtes radiantes fulgore magno a celesti sede
venientes / terras volatu nimio petierũt Quo
rum selle frena & omnis ornatꝰ admistar lam=
padaꝫ celesti igne rutilabant. Hec cum om=
nis illa multitudo que cõuenerat conspiceret
ita timore tam presentis virtutis expauit.
vt fugiente sensu piter atqꝫ anima in eternaꝫ
mortem oculi clauderent. Ceteri vero q eua=
serant ad pfana templi simulacra fugientes
cum ad celestia ingrederent altaria / in ipa per
fugij sui sede ceciderũt. Neocoris ad ipaꝫ tem
pli ianuam spiritum fudit. Vbi vero templũ
omne completum est missus e celo est ignis /
qui simul & populum exussit & templum Mul
tifarie itaqꝫ mortis tam a pcussis qꝫ ab incen=
sis numerus fuit. MM. dcc. Pauci vero qui
euaserant ciuitatem petentes / magnis p om=
ne iter vocibus conclamabant. magnus deus
maue. magnus deus xpianorꝫ. Et crediderũt
pterriti eo timore. MMM. ferme anime.

De conuersione decem milium militum. Ex gestis eorum. Capitulum. Lxxxviij.

RETGERA sub adriano & ã
tonino passi sunt vna die decem mi=
lia martirum quorum gesta vidętur

anastasi⁹ aplice sedis bibliothecau⁹ de greco
transtulisse in latinū eloquiū. Igit̄ p̄fati im=
peratores audito q̄ gadarensij et eufratēses re
bellare cepissent·iuati cōtra hostes castrameta
ti sunt/ habentes in exercitu suo·ix·et·vij·io
est·xvi milia militū robustoꝝ· Simulacra q̄
q̄ iouis et appollinis / quib⁹ adipisci se posse
victoriam cōfidebant· Sed cū cerneret hostiū
multitudinē p̄maximā·erant enim cētena mi=
lia·timore p̄cussi cum septez tantū milib⁹ fu=
gam arripiūt·Tunc p̄mirceu⁹ nomie achaic⁹
et heliades dux cōuersi ad nouē milia dixerūt
Demite et sacuficem⁹ dijs nostris ut p eos dē
ō hostibus nostus tuūphemus Quib⁹ eoum
vnū sacuficantib⁹ abundātiou formidine con
sternati sunt·ita vt impetum fuge arriperēt·
Tunc angelus dñi in specie adolescentis ante
faties eoꝝ accurut et dixit eis·cur sacufican=
tes dijs vos pauoꝝ inuasit et fugere compulit
Credite hiesum xp̄m dei filiū immortalē regē
et ip̄e pugnabit p vobis· Cū hec et alia dix=
isset/imito cōsilio vt rationē adolescentis p̄ba
rent omnes exclamauerūt dicētes· Jn te dñe
hiesu credim⁹/et ea q̄ nobis iste iuuenis rese=
rauit ī tuo nomie facturos nos esse p̄mittim⁹
Tunc hostes impetū facientes angelo suis au
xilium ferente cuncti cecidērūt/multiq̄ in lacu
p̄ximo perierunt·alij vero p̄cipitio interierūt
Angelus aūt dñi deduxit sanctos in verticem
montis ararath·qui distat ab alexandria q̄si
stadijs quingētis gloriātes in potētia dei· Se
dente angelo in medio eoꝝ apti sunt celi ⁊ de
scenderūt inter ip̄os septem angeli docētes eos
atq̄ dicentes· Beati estis q̄ credidistis deo vi
uenti·post tercīū diem querem⁹ ⁊ in cōspectu
regum deducem⁹/ne timeatis eos quia deus
vobiscum est·Dis dictis ab oculis eoꝝ abla
ti sunt · At illi timore correpti/ magna voce
peccata sua cōfitebantur· Post tres dies mis
si quidam ab imperatorib⁹ ad p̄quirendū eos/
p̄uenerunt ad montē in quo erāt·et audiētes
eos glorificare deum agnouerūt q̄ xp̄iani essēt
Quod cū imperatorib⁹ renūciassent/illi nimio
dolore cōsternati/sup capita sua cinere impo=
suerunt·et quinq̄ dieb⁹ lugentes/a cibo et po
tu abstinuerunt· Post hec scripserūt epistolā
quinq̄ regib⁹/scz Sapori Maximo Nouia=
no Tyberiano et alij maximo vt ad se ven=
rent·⁊ quid sup huiꝰmodi hominibus agendū
esset secum p̄tractarēt· Tunc illi cōgregātes
exercitū magnū venerūt·et p̄mo quidem vo
lis victimas immolauerūt· Post hec reficiētes
corpora nouos xp̄i milites p̄quirere satage=
bant·Missi itaq̄ quidam mōtis verticem cō
scenderūt/in quo sancti deū colebāt exorātes
Quos vbi illi venientes ad se cōspexerūt/ ach
aius dixit ceteus vt surgerēt/et cōtra dyabo
li exercitū oratiom opam darēt · Illis itaq̄
ceruices inclinantib⁹ et p̄blice flexo deū exo=
rantib⁹/ei laudes ⁊ gratias referētibus/vox e
celo lapsa est dicens·Audiui que petistis/ne
paueatis eos qui occidunt corp⁹·ego enī do=
min⁹ vobiscum sum cōfortans vos·Hec au=
dientes gauisi sunt in dño· Ad quos accedēn=
tes milites regū dixerunt Miserūt nos imp̄a
tores ⁊ reges ad vos vt veniatis ad eos·tūc
omnes de monte descendentes ī cōspectu regū
steterūt/spem integram habētes in xp̄o dño·
Dicentes aūt eos reges lacrimati sunt·

De passione eoꝝ· Capitulū·lxxxix·

DRJANOS vero causam vel
modum quo derelinquentes deos in
crucifixum credidissent interrogauit
et beatus achaius ex ordine rem enarrauit ·
Tunc Novianus furibundus ait· Quia vos
omnes xp̄o creditis/p̄culdubio penas illius
sustinebitis·Ut illis minas eius cōtemnētib⁹
iussit eos lapidib⁹ obrui·Qui cū lapidarent
lapides in faties lapidantū vōtebantur·Post
hec imperator iussit eos flagellari·Qui cum ce
derentur dixit quidam eoꝝ nomine dracona=
tius germanus achaicij et heliadis/ orate pro
nobis viri sancti quia grauia sunt tormenta q̄
patimur·Cui dixit achaius· Perseverate fra
tres in hac confessione·quia qui p̄severaverit
hic saluus erit·Cunq̄ orassent fact⁹ est terre
motus/⁊ mox arefacte sunt manus flagellan=
tium·Erat aūt ibi in exercitu regis Maximi
magister quidam militum nomine theodorus
habens sub se mille milites·qui huius miraculi
stupore p̄cussus exclamauit·Domine deus ce
li ⁊ terre qui opem misericordie tue nouē mi=
libus contulisti·Dignare nos cōnumerare pec
catores cum sanctis martiribus tuis· Hec di
cens et vocem in signum attollens/ cum suis
mille ad sanctos dei transtulit se · Sicq̄ deus
omnipotens palmitum decez milia numero cō
pleuit vineam suam·Maximus itaq̄ dixit O
imp̄atores quantam p̄ vobis patior iniuriaz
Cui adrian⁹ ait·patienter ferre te oportet o
rex·q̄ enī exercitū meū abstulit ⁊ tuum adimit

Maximus aũt conuersus ad sanctos ait audite me decem milia viu. Doctor vos vt sacrificetis. & iram meam effugiatis/ne male pceatis Cui dixit achacius furor pulicinus nõ prevalet aduersus ceruicem thauinam. Deũ habentes viuũ mil tui curamus. Tunc maximus iussit multitudinem clauoꝝ trecentoꝝ accutissimoꝝ fieri et spgi p stadia. xx. vt exercit9 dei super eos nudis plantis incederet. Vt angeli a deo missi ante eos incedebant coacervantes clauos in cumulum vnum ne pedib9 eoꝝ infigerent. Maximo vero iubẽte vt adinstar xpi paterent ministri acutissimis calamis eoꝝ latera apperuerũt & in capitib9 singuloꝝ coronas spineas posuerunt. Tandem data sententia in monte ararach crucifixi sunt. Tunc sanctus helyades puericeuo achacio dixit. vt exponeret crucifixis de fide aliqd. Qui cum fidez sancte trinitatis & verbi incarnati exposuisset. hora sexta diei mota ẽ terra & petre scisse sunt & sancti p his qui memoriam passionis eoruz cum ieiunio & silentio celebrarent orationẽ fuerunt. & respondentib9 omnib9 amen/ facta ẽ vox de celo dicens orationem eoꝝ esse exaudi tam. Igit̃ circa horam nonã anime sanctoruz ad celi palacia translate sunt. & aperti sunt celi. & lumen micuit tunc supra corpora sancta. Mox etenim dñs pmisso lumine celi affuit interus. stipatus ute coreis sanctoꝝ medio pstans in vertice montis. Letant̃ sancti tanto solamine septi. Rursus mons fremuit concussus funditus omnis. & stipiti fixa mox soluuntur. Mamb9 angelicis sinuant̃ terra sepulcus Et cuncti pprijs condunt̃ more locellis.

De quibusdam opib9 aduani & morte eius. Comestor. Capitulum. xC.

POSt quoq; aduanus imperator in hierusalem euersa p tytum / statuam suam posuit vbi arca steterat. quia vestigia ciuitatis quedam adhuc manebant. & iudei qui latentes vndecũ q; remanserant/qsq; ad locum sanctum redibant. & iterum multiplicati amouerũt statuã Ob hoc apposuit aduanus manuz extremam & fundit9 euertit vrbem. & dixit ne quis iudeorum remaneret in terra illa. & de hac vltima euersione vidẽt dicere lucas. Et captiui ducẽtur in omnes gentes. Hugo vbi supra. Demq; aduan9 ipe hierosolimã reedificauit & illam helian suo de nomine appellauit. Cuius ope factuz est vt loca sancta id est domice passionis & resurrectionis quondam extra vrbem iacentia/nunc eiusdem vrbis muro septentrionali arcũdent̃ Demq; pcepit ne cui iudeo introeundi hierosolimam esset licentia. xpianis tantum ciuitate pmissa. Onde pum9 ibidem ex gentib9 marc9 episcop9 cõstitut9 est & ex hoc tempore ac deinceps ibidem assumere episcopos ex circumcisione cessatum est. Eusebius in cronicis. Aduanus in puerorum amorem parũ continens fuit. Onde antinoum puer regium eximie pulcritudinis egypto mortuũ diligenter sepelliens. nam in deliciis eum habuerat in deos retulit. Ex cui9 nomine etiam vrbs appellata est. Tandem & ipe morbo intercutis aque apud baias mortuus ẽ. Hic cum insignes pluuimas edes athenis fecisset/agonem edidit. bibliotecã miru opis extruxit. Hui9 temporib9 basilides hereſiarcha in alexandria cõmorat̃ a quo gnostici. Cothebas dux iudaice factionis nolentes xpianos sibi aduersum romanum militem ferre subsidium/omnimodis cruciatib9 necat. Helynã dus Hic scõs alios barthocabas appellatus qđ nomen signat stellam/p ceteras vir crudelis & sceleſtus. Sed & vocabulo suo velut vilibus mãcipijs psuadebat/se obsalutem eoruz syrus magnum celitus delapsum egus mortalib9. & iõga ob scuritate damnatis ferre luds auxilium. Hic vt ait hieronim9 contra rufinum stipulam in ore succensam anhelitu venti labat/ vt flãmas euomere putaret. Hugo vbi supra. Floruit illis diebus aquila orator genere ponticus/ scõs interpres mosaice legis post. lxx. Sixto pape succeſſit thelesforus. Ex libro pontificum. Hic natione grecus ex anachoretis sedit annis. xi. Qui constituit vt. vij. ebdomada ante pascha ieiunium celebraret̃. & natali dñi nocte tres misse celebrarent̃ Nam omni tempore ãte horã tertie cursum nullus psumebat missas celebrare/ qua hora deus noster ascẽdit crucem. & vt ante sacrificium ymn9 diceret̃ angelicus. hoc est gloria in excelsis deo Hic martino coronat9 est. & sepultus iuxta corpus beati petri in vaticano. iiij. nonas ianuarij.

De imperio ãtonini pij & pio papa & hermagusebius in cronicis. Capitulum. xci.

ROMANORUM. xiij9. imperauit tytus antoninus cognomento pius cum filijs suis aurelio & lucio.

Cepit anno dñi. cẽtesimo. xl. mundi vero. MMMM. cẽtesimo. iij. et impauit anñs. x xij. In papatu vero sedit yginꝰ post theleof forum anñs ꝗtuor. Hugo vbi supra. Anthoninus piꝰ erat vir pꝛudentissimus ⁊ natura benignus. Qui ab aduano in filiũ adoptatus fuerat. cuiꝰ et gener erat / et ita tranquillus extitit vt merito pius appellatus sit. Hac ad illum extere gẽtes legatos misere. inter scz baltruam et hyrcani / iustitia tanti impatoris cõperta. Erat enim carens appetentia gloue et ostentatõe. Ex libro pontificũ. Post yginum papam pius natione ytalus ex patre ruffino. frater pastoris de ciuitate aquileia. sedit annis. xi. Huit aũt temporibꝰ anthonini pij a cõsolatu clari et seueri. Sub huiꝰ epatu hermes libꝝ scripsit. in quo mandatũ cõtinet qõ ei pcepit angelus dñi cũ venit ad eũ in habitu pastoris. et pcepit ei vt pasca die dominico celebraret. Hic cõstituit hereticũ venientem ex iudeoꝝ hereli suscipi et baptisari. et cõstitutum de ecclesia fecit. qui et sepultꝰ est iuxta corpus beati petri in vaticano ꝗnto yous iulij. Hieronimus de illustribꝰ viris. Hermem cuiꝰ apls paulus ad romanos scribens meminit dicẽs. Salutate flegontã hermẽ patrobam hermam et ꝙ cum eis sunt frẽs Asserunt auctorem esse libꝝ ꝙ appellatur pastor et apud quasdam grecie ecclesias etiam publice legit. Est reuera vtilis liber. multiqꝫ de eo scriptorum veteꝝ vsurpauere testimonia. sed apud latinos pene ignotus est. Actor. Hic quoqꝫ liber in manus nostras aliqñ venit. sed eius flores excerpe nõ libuit. sed propter plixitatem ac verboꝝ simplicitatem / seu quia inter scripturas apocrifas numerat. ꝗbus et in hoc opere nõnulla de apocrifis inserui sed ea titulis pprijs annotaui. Ex martirologio. Apud alexandriam metropolim egipti. xiiij kalendas nouẽbris celebrat natale sanctoꝝ martirum ptolomei et lucij sub antonino pio. Quoꝝ prior multo tpe squalore carceris maceratus. ad vltimũ cum de xpi magisterio publica cõfessione tractaret / iussus ẽ duci ad mortem. Sequens quoqꝫ cũ se xpianum libere fateret similem sententiam accepit

De thauro philosopho ⁊ galieno medico Eusebius in cronicis. Capitulum. lxxxxij.

EMPORIBVS Anthonini pij apollonꝰ stoicus / natõe calcedonicus / et basilides satopolitanꝰ philosophi illustres habent / qui veruissimi cesaris pcepto res fuerunt. Thaurꝰ quoqꝫ bireaus platonice secte phꝰ clarus habet. Delmanoꝰ. No istũ phm thaurum legunt aliqñ athenas venisse visendi / cognoscendiqꝫ causa paut ere te pumde pses et pater eius. Sed puuatus muitauit thaurus patrẽ pumo vt sederet Ille de filio sederat hic pumꝰ / qui romani populi magistratus est. Absqꝫ piudicio inquit taurus tu interim sede / dum cõspiamus ꝗmnsqꝫ quid cõueniat. te ne sedere potiꝰ qui pater es an filium qui gerit magistratũ? Cunqꝫ ille recessisset apposita ẽ altera sella filio. Tũc thaurus his qui cõuenerant verbũ fecit de hac re / inter cetera sic dicens. In publicis inquit locis atqꝫ muneribus patrũ iuraqꝫ filioꝝ que in magistratib9 aut potestate sunt collata / interquiescere debent paululũ et cõniuere. Sed cũ extra rempublicam in domestica re atqꝫ vita sedetur / ambulat / in conuiuio quoqꝫ familiaui discumbit. tunc inter filium magistratũ ⁊ patrem priuatũ / honores publicos cessare. naturales aũt et geminos seruari equum est.

Actor. Anthonini pij temporibus floruit galienus insignis medicꝰ / sicut in cronicis scribit eusebius. Hic quidẽ scripsisse reperitur libꝝ de alchimia / cuiꝰ titulꝰ. de ramo pomi cõgelati. De mediana vero libros plurimos scz de complexiombꝰ / de elementis de malicia cõplexionis diuerse / de virtutibus naturalibus / de cõpendiositate pulsuũ / de causis pulsuum ⁊ eoꝝ differentijs. de pulsibus his ꝙ introducũtur. Item librum cõmentatorum super libꝝ suum / de pulsibus his qui intro ducuntur Item libꝝ de anathomia / de iuuamẽto membroꝝ. de morbo et causa accidente. de crisi. de creticis diebꝰ. Item libros dinamidiaꝝ maiorem ⁊ minorẽ. Item de simplici mediana / de pfectis mediciis / de pprietate / de exprimentis Itẽ libꝝ tegni et metategni. Item librum ò ingenio sanitatis qui dicit facultas therapeutica. Item passionariũ Antidotariũ librum secretoꝝ suoꝝ ad monteum. Itẽ ad glaucõnem de pulsibꝰ ⁊ vrinis libꝝ qui dicit achmagoga. Item libꝝ epiaꝝ ad eumdẽ de feb9 qui dicit peuferesees / et ò apostematibꝰ. Itẽ libꝝ epiaꝝ ad patumanũ. Hieronimus cõtra iouinianũ li. ij. Ypocrates mpres athletas / quoꝝ vita et ars sagina est / dicit in exhortatõe medicine / nec posse diu viuere / nec sanos esse / animasqꝫ eoꝝ ita nimio sanguine ⁊

adipibus inuolutas/nihil tenue nihil celeste/ sed semper de carnibus et ructu et ventus im= gluuie cogitare.

De sanctis policarpo ⁊ papia ⁊ scuptis eoꝝ Delimandus. Capitulum. xciij.

LOREBANT eo tēpore po= licarpꝰ smirneus episcopꝰ. ⁊ papi= as hierapolitanꝰ. Dieronimꝰ de illustribꝰ viris. Policarpus iohānis apo= stoli discipulus ⁊ ab eo smirne episcopus or dinatus totius asye princeps fuit. quippe qui nō nullos apostolorꝝ ⁊ eorꝝ q̄ dñm viderāt ma gistros habuerut ⁊ viderut. Dic ꝓpter quasdā sup die pasce q̄stiones/ sub imperatore anto= nino pio ecclesiam ī vrbe regente anacleto ro mam venit vbi plurimos credendum martio = nis. ⁊ valētim psuasione deceptos reduxit ad ficem Cumq; ei fortuitu obuius fuisset mar= con ⁊ diceret cognosis nos. Respondit. Co= gnosco primogenita diaboli Postea vo mar co antonino ⁊ lucio aurelio cōmodo regnante quarta post neronem psecutione smirne secun te ꝓ consule ⁊ vniuerso populo in amphitea= tro aduersum eum psonante/ igni traditus ē Scripsit ad philippēses. valde vtilem epistо lam q̄ vsq; hodierna die in asye cōuentu legit̄ Papias iohānis auditor hierapolitanus asye epūs quiq; tantū scripsit volumina q̄ pnota= uit explanatio sermonū dñi. In quibꝰ cum se in pfatione asserut nō vanas opiniones sequi= sed apostolos habere auctores ait. Considera bam q̄d petrus q̄d andreas dixissent. q̄d phi lippus/ q̄d thomas/ q̄d iacobus/ q̄d iohānes/ matheus/ ⁊ alius q̄libet discipulorꝝ dñi q̄d eti am austion ⁊ senior iohānes discipuli dñi lo= quant̄. Non enim mihi tantū libu ad legen= dum psunt/ quantum viua vox ⁊ vsq; hodie ī suis auctoribꝰ psonās. Ex q̄ apparet ex ipso cathalago nominū/ aliuz esse iohānem q̄ inter apostolos ponit̄. ⁊ aliū seniorem iohānez quē post austionem enumerat. Hoc aūt diamus ꝓpter superiorem opinionez quā a pleusq; re tulimus traditam. duas posteriores epas io hānis nō apostoli esse sed pbi Dic dicit mil le antiochꝝ iudaicam eresim ceuthosin. Quem secuti sunt hyreneus ⁊ appollinaus. ⁊ ceteri qui post resurrectionem aunt in carne domi= num cum sanctis regnaturꝝ Tertullianꝰ quo q; in libro de spe fidelium ⁊ victorinꝰ pictabi= onensis/ ⁊ lactancius in hanc opinionem ducū tur. Delimandus. Igit papias auctor fuit hereticorꝝ qui dicunt̄ cyliaste id est mille narij. Non tñ inter hereticos sed inter sanctos ī martirologio cōputatur. sicut nec hyreneus lugdunensis nec victorinꝰ pictabionēs appel= lant̄ heretici. qui glorosi martires fuerunt tñ in hac opinione papiā secuti sunt. Multi enim sancti simpliciter ī aliq̄bꝰ errasse legunt̄. sicut beatus cyprianus de hereticis rebaptizandis. qui tñ errorꝝ eis non imputat̄ ꝓpter ceteras vi tutes q̄ in eis pcellebant. ⁊ quia nō ex obsti= natione animi sed ex ignorantie simplicitate er= rabant.

De iustino phō ⁊ scuptis eius ⁊ morte anto mini pij. Dugo vbi supra. Ca. xciij.

ORRO iustinꝰ phs ātonino pio librum de xp̄iana religione compos= tum tradidit. ⁊ benignum illum er= ga xp̄ianos homines reddidit. Dieronimꝰ vbi supra. Dic iustinꝰ phs habitu quoq; phorꝝ incedens/ de neapoli vrbe palestine pa= tre cuspobachio. ꝓ religione xp̄i plurimū la= borauit. in tantū vt antonino quoq; pio ⁊ fi= lijs eius ⁊ senatui contra gentes scriptum da ret. ignominiamq; crudis non erubescere. ⁊ alium librꝝ successoribꝰ eiusdē/ antonino ma co vero ⁊ lucio aurelio cōmodo. Extat eiꝰ ⁊ aliud volumen contra gentes. vbi de demonū quoq; natura disputat. ⁊ quantuz aduersum gentes. cui titulum p̄notauit discoos. Sed ⁊ alius de monarchia dei. ⁊ alius quē p̄notauit psaltem. ⁊ alius de anima. ⁊ dyalogus cōtra iudeos quē habuit aduersus truphonem primā tem iudeorꝝ. Sed ⁊ contra marcionē insignia volumina quorꝝ hyreneus quoq; ī quinto ad uersus hereses libro meminit. ⁊ alius liber cō= tra omnes hereses cuius facit mentionē in apo logetico quē dedit antonino pio Dic cum cre scentem cynicum qui multum aduersus xp̄i= anos blasphemabat redarguerat/ gulosum ⁊ mortis timidum/ luxuriosq; ⁊ libidinum secta= torem/ ad extremum studio eius ⁊ insidijs ac cusatus q; xp̄ianus esset ꝓ xp̄o sanguinez fu= dit. Actor. Pompeyꝰ trogꝰ natione hyspanus toti⁹ orbis hystorias a tpe nini re gis assyriorꝝ vsq; ad monarchiam cesaris. la= tino sermone composuit p̄ libros. xliij. quorꝝ epithoma id est abbreuiationem fecit iustinꝰ eius discipulus. de quo multa ⁊ in hoc opere locis congruis inserui. Ceterum vtrum h̄ sit

ille iustimus martir an forsitan alius ignoro. Porro apologetica quem ad antoninū pium misit Justinus p xpianis hoc est initiū. Antonino pio cesari augusto. ⁊ verissimo filio philosopho/et lucio phi cesaris ppio filio/et pio adoptiuo amatori sapientie et senatui sacro. atq; omni ppło romano pro victis ex omni genere hominū congregatis/ et iniuste odio laborantib9 ac non digna patientibus. Justinus pusi filius bachiadis ex urbe neapoli palestine vnus p ommibus hoc oferto postulatum. In sequentib9 aūt dicit. Spero me ab aliquo eoz quibus p veritate obsisto insidias esse passurū. spero baculo aut clava feriendum. certe vel crucē hoc non pio sed philosopho impio dest non amatore sapientie/sed amatore iactantie. Neq; enim dignū est philosophum nominari eum qui de his que nesciat publice pteſtatur. et xpianos sine deo esse et impios dicit ad gratiam et libidinem eoz quos in errore positos ipse maioribus errorus laqueis inuoluit. Hugo vbi supra. Porro antoninus pius decessit anno imperij sui duodecimo. ob cuius honorem templa sacerdotes atq; alia multa honorū insignia rome a senatoribus sunt decreta. Tunc marcus aureli9 antoninus romanum imperiū assecutus imperauit annis. xix. Hic fuit vir tante seueritatis vt ab infantia vultum nec ex letitia neq; ex merore mutauerit. Hic etiam ascuit sibi ad imperij partem aurelium cōmodum ppinquū suū. et hi ambo contra parthos admirabili vtute et felicitate pugnauerunt. et vna de victoria partica triumphauerunt.

Explicat liber Nonus
Incipit liber decimus.

De imperio Anthonini veri et Aurelij commodi/et ꝑsecutione eoz in xpianos Eusebi9 in cronicis. Capitulum primum.

OMANORUM Jgitur. xiiij9. regnauit Marcus antoninus qui et verus. et lucius aurelius comodus anno dñi. clxij. mūdi vero. MMMM. cxxv. Hi primus equo iure imperium administrauerūt. cum vsq; ad hoc temp9 singuli augusti fuerunt. Hugo vbi supra. Hoz imparorū temporib9 ꝑsecutio xpianorum iam post neronem quarta vice exitata ē qua ferente policarpus vir egregi9 iohānis euangeliste et apli discipulus/ smirneoz eps in asia martirio vitam finiuit. Eusebi9. iij libro. De hoc extat epistola ex ꝑsona ecclesie smirneoz ad ponti ecclesias data. que de martirio eius et beato fine designat. Qui etiā describentes ceteroz martirū agones talia q̄dam scribunt. Decrete etenim volētes inspectantem ꝑlm nūc flagris vsq; ad interiora viscerum martires laniabāt. ita vt abdita corporis/et que natura in archanis locauerat nuditatē. nunc aūt marinas cocleas que cōchilia vocabant/et acuta queq; fragmēta in dorsum supinatis martirib9 substernebāt. In quibus omne tormenti gen9 et pene spectē consumentes. ad vltimū deuorandos eos bestijs exponebant. Sed in his ꝑcipue designat vir fortissimus effloruisse germanicus nomīe. qui p gratiā diuine virtutis metū corporee fragilitatis excluſit. Volēte nanq; ꝑconsule ꝑsuasionibus aggredi virū/ et obijcere ei ꝑme etatis florem debere eū suimetipsius miserationē capere. ille nichil morat9 sponte dicit ꝑparatā sibi bestiā ꝑuocasse. veluti tardātes increpans penas. ⁊ mique hui9 vite vltro velocez expetisse discessum. Verum cum ex huius tam insigni morte stuporem cepisset astantis populi multitudo. et toti9 xpianoz gentis mirari virtutem de cōtemnenda morte cepissent. cōclamant omnes tolle impios/policarp9 requiratur. Sed cum ex hac clamatione grauis perturbatio fieret/ cuinthū quendam natōe frygem nup de suis regionib9 aduenientē/ accidit ꝑmo q̄dez bestias/ceteraq; tormenta sponte lacescere. dehinc fractis animis cedere. ad vltimū etiā salutē segnicia pdere. que res eum ad martirū pcacia poti9 ⁊ temeritate q̄ ductione ꝑfluisse declarat. Ipse nanq; se iudicijs in

gesserat · victus itaq; exemplū euidens omib9 dedit/ cautius in reb9 talibus et arcūspectius agendum · qa nō temeritas ſ ñdes et modestia coronant · ſed de his quidē talia gesta sunt ·

Passio sancti policarpi epi· Ca. secundū·

IN SMYRNIS aūt vir policarpus primo quidem cum audiret vulgus in se acclamatio nib9 exactatū in nullo permit9 mot9 est sed mā sit impauidus Tranquillus erat morib9 ⁊ se renus aspectu· Qui cum in eadem ciuitate vellet interitus permanere/ acquiescens tñ depcantib9 se familiarib9 suis/ ad agrum quendā a = uitati pximum secedit atq; ibi cum paucis die noctuq; nihil aliud q; in orationib9 permanet· p pace ecclesiaz q̄ vbiq; sunt supplicans deo qđ ei facere in omni vita sua mos perpetui fuit· Sed is in oratione positus ante triduum q; comprehenderet̄ visionem vidit p noctem ceruical capitis sui flāmis esse consumptum · Cūq; euigilasset/ astantibus somnium suum i terpretat9 est dicēs· pcerto se p xpō p ignē moriturz· Cum aūt comprehensores suos ad esse compellisset in occursum eoz pgressus le tāter eos valde suscepit· ita vt stupērēt omēs ⁊ mirarent̄ q; vir tante honestatis perquiri ⁊ comprehendi iuberet̄· Continuo mensaz hosti b9 quasi hospitibus iubet apponi · eisq; largi9 epulas ministrari vnius hore spacio ab eis im petrato· Demq; memoriaz faciens toti9 eccle sie catholice que p orbez erat/ instante iam ho ra pgredit· ⁊ asino sedens ad ciuitatem ducit̄ Occurrit pfectus pāis herodes no mine ⁊ pater eius· qui leuantes eū in vehicu lum secū psuadere conabant̄ dicentes· Quid enim mali est cesarem dñm dicere ⁊ immola re ⁊ de cetero viuere secuz· At vbi se nihil p ficere senserunt indignati cum contumelia eū vehiculo deturbant· ita vt pedem laederet pre ceps actus Cum vero tumultus ingēs in sta dio ex ingressu eius exortus fuisset/ vox e celo elapsa est· Fortis esto policarpe ⁊ viriliť age sed auctorem quem vocis videre nemo potuit· auditus tñ ad plurimos venit Proconsul eo audito misso curione ad populum/ iubet mag na voce ptestari· policarpū tercio confessum esse se xpianum· Quo audito omnis multitu = do tam gentilium q; iudeoz ciuitatis smirnensi um cum ingenti furore clamabat· Hic est to ti9 asye doctor ⁊ xpianoz paterr/ostroz aūt deoz subuersor vnus ardeat· Tunc ipis po = pulis ligna vel de balneis vt de publicis locis quibuslibet ⁊ sarmenta congregantib9/ velo = citer extructus est rogus· Cum autem eū ro = go impositum vellent etiam clauis affigere ait Smite me · Qui enim dedit mihi ignis feruo re supplicium/ dabit vt ⁊ flāmas imobiliter pfe rā· Tunc omissis clauis solis vinculis vñ sū Quib9 post tergum vinctis manibus/ cum in ipa passione deū bñdixisset / ⁊ subposito igne flāma ingens reluxisset/ visum est miraculum a nobis ommib9· quib9 cā deus videre cōcessit Ex quib9 ⁊ q̄plurimi a deo adhoc reseruati sunt/ vt annunciarent ceteris q; viderunt Flā ma etenim ad modum camere curuata specie quasi velum nauis vento sinuatum supra cor = pus martirs stetit · Quod in medio positum non erat vt caro ardens/ sed tanq; si auz aut argentum in fornace candescceret· Cum prete rea odorem naub9 hausim9 tanq; thuris incē si vel pciosissimi fragantis vngenti· Ad vlti = mum videntes sceleris ministri igne corp9 nō posse cōsumi/ iusserunt pri9 accedere cōfoca = tores ⁊ corpus cui ignis cesserat mucrone trās = fodere· Quo facto tam largus pfusus est san guis vt restingueret rogum· Populus autez mi = raculi stupore discessit attonitus erga ele = ctos dei tam insigni eius fauore pspecto · Cū eo etiam alij· xij· ex filadelfia vementes/ apud smirnam martirio consumati sunt·

Passio sanctorum pionij iustini ⁊ quorundā aliorum· Capitulum· iij·

NGER ceteros aūt qui p idem temp9 mar tires extiterunt/ famosissim9 mihi refert qui = dam pionius nomine· cui9 p singulas interro gationes responsionum constantiam/ ⁊ p fide nostra ad populum orationes q̄q; apud iudi ces intrepidus semp astitit/ docens ⁊ disputans etiam in ipis tribunalib9· vt que his q̄ i psecutione titubauerant cohortationib9 suis ad consurgendum dexteram daret· ⁊ in car = cere positus/ qualiter ingressis ad se fratribus animos ad martirij tolerantiam roborauit · qs ue etiam ipe p martirio ptulerit cruciat9· vt q; sit clauis affixus· ⁊ ardenti rogo supposit9 ⁊ vt in his beatum vite fecerit finem · siquis vult plenius scire ex illa que a nobis de anti = quis martiribus scriptura composita est ple = nius discet· Post hec etiam alioz apud pga = mum asye vrbem martirum gesta referuntur carpi cuiusdam ⁊ papirij ⁊ agathonice optime

femine · aliaꝝ ꝙ multaꝝ q̄ ꝓ beatis cōfessiom
bus martiuo coronate sunt · Cum qnibus et
vir mirabilis / de quo superius fecimus mendo
nem · Justinus cū scōo iam librum ꝓ religio=
nis nostre defensione cōscriptum / tēporis illi9
iudiab9 obtulisset · remuneratione lingue fide
lis et rudite martirij munus accepit · quodaꝫ
philosopho crescente nomine cane / tam ꝓ cō
fessione q̄ moribus dolos viro insidiasq̄ ten=
dente · quomāquidē sepe cū eo disputās audi
toribus medijs nō solum obtinuerat cū / verū
et vehementi9 veritate sibi suffragante confu
derat · Hieronimus de illustrib9 viris ·

Cū ergo in vrbe roma dyatribas haberet / ad
eundem cynicum / qui aduersum xp̄ianos blas=
phemabat / redarguerat gulosū et mortis timi
dum / luxurieq̄ ⁊ libidinū sectatorem ad extre
mū studio eius et insidijs accusat9 ꝙ xp̄ian9
esset / ꝓ xp̄o sanguinem fudit · Eusebius
libro · viij · Idē quoq̄ iustin9 prudēs pro
prium defendebat / alioꝝ qui ante se martires
extiterant describens agones · ⁊ ego inquit spe
ro me ab aliquo horum quib9 ꝓ veritate ob
stiti insidias esse passurum ·

De ꝑsecutione lugdunensis et viennensis
ecclesie · Hugo · Capitulum · iiij ·

GC quoq̄ persecutio durissima lu=
gdunensem atq̄ viennensem vrbes
nobilissimas galliarū / quas ꝓpitii
lapsu rodanus preterfluit submtraunt · Vnde
Cotinus egregius epūs lugdunensis vt iust9
viennēsis in eisdem vrbib9 martirizati sunt cū
multis alijs · Eusebius li · v · Precipue
autem milites purgebant sanctū nomine quē
dam dyaconum viennensem et martirē Neo=
fitum qmdem / sed in fide robustissimum ⁊ pa=
tientia · Sed et attalum pgameum ciuem / qui
columna et fundamentū ecclesie nostre i omi=
bus fuit · et blandinam feminam ꝑ quam xp̄s
ostendit · quia ea que apud homines despecta
sunt et in cōtemptu habent in magna gloria
apud deum ducunt · et quia caritas eius que
fragilia sunt ꝑ naturam / per gratiam facit esse
firmissima · Cum enim nos omnes de ea trepi=
daremus · sed et ipsa eius carnalis dña q̄ erat
vna ex numero martiꝝ vereret ne forte blan=
dima cederet in tormētis · et ꝓ debilitate corpo
ris vix ad prime confessionis tormēta suffice
ret · tanta tolerantie virtute firmata est / vt re
soluerentur pūs et cōdixerent carnificū man9
qui sibi ꝓ contentiosa iudicis animositate mul
cem succedebant · Demq̄ a p̄ma luce vsq̄ ad
vesperam tormēta semp innouantes / ad vlti=
mum victos se pfitentur / stupētes quomodo
in ea spiritꝰ pmaneret cū nihil in illa ex cor=
pore supplicio resedisset · Sed illa vere beata
vt postmodū nobis disseruit ipsa / quotiēs vo
cem cōfessionis emisit et xp̄iana sum ꝓclama
uit / totiens noue vires corpori redebant · et
tanq̄ ablatis ꝓ confessionem doloꝝ restau
rabat recentior ad agones · Dyacon9 quoq̄
sanctus nomine etiam ipe sup q̄ dici potest / ⁊
supra q̄ humanā fas est naturaꝫ ferre / acrius
insistentibus ministris demonum ꝙ aliquid ab
eo elicere possent / confessionis illicite noua pe
naꝝ genera pertulit · et que longe substantiaꝫ
humane condicionis excederēt Nt ille vir deo
plenus intantū crudelitates eoꝝ irrisit / et fe=
runam in questione seuiciam / vt nunq̄ digna=
tus sit · vel quis esset genere vel domo vel pa
tria nomen saltē suum eis fateri · Sed de his
singulis interrogat9 nihil aliud in omīb9 tor
mentis nisi xp̄ianum se esse respōdit · Hoc mi
hi nomen / hoc genus et patria est · aliud inq̄t
omnino nihil sum q̄ xp̄ian9 · Unde ⁊ incredi
bilis eos agitabat insania · ꝙ tantis penarum
generibus cōsumptis extorquere ei ne pfessi
onem quidē ꝓprij vocabuli potuissent · Ad ul
timum candentes lamminas eius et ferru erga in=
guinis loca / et delicatiora que q̄ membroꝝ in
stauratis ignib9 adhibebāt · ex quo carnes q̄
dem eius aduste igni defluebant · Ipse vero ꝑ
manebat immobilis / incōcussus / intrepidus /
celestibus eternisq̄ fōtibus q̄ ꝓcedūt de ven
tre hiesu humanas in se tempans flāmas · He
rūtamen mēbris omībus martir erat · ⁊ totuꝫ
corpore vnū vuln9 horrebat · perijt in eo hu=
mane forme agnitio / et nō solum q̄s esset / sed
etiam quid esset tormentoꝝ crudelitas ne co=
gnosci posset abstulerat · Xp̄s tñ in eo solus ꝑ
martirij gloriā recognoscebat · Sed artifices
scelerꝫ nequaq̄ martirus erubuere virtutem ·
Post paucos etenī dies cōsiderātes qđ si tu=
mētib9 adhuc vulneraib9 q̄ indignarent etiaꝫ
ad mollissimū man9 tactū tormēta rursus in
ferrēt · ⁊ denuo mēbra iaꝫ putrefacta vexarēt
vnū e duob9 fore / aut in sua eū impietatis du
ra cessurū · aut si in tormētis animā posuisset /
terroꝛē crudelitatis et metū ceteris intētando
Sꝫ hoc lōge cōtra q̄ impij cogitauerāt cessit
Nam qđ vix credi ab infidelib9 potest / testi=
tutū ē in p̄maꝫ spēm corp9 ꝑ secūda tormēta

⁊ officia mẽbroꝝ q̃ abstulerat p̃ma crudelitas
scda repauit ut iterata supplicia nõ ei iã pnã
contuleunt sed medelam · Sed et Blandina
quã paulo ãte memoraum⁹ simili exẽplo ad
supplicia secunda reuocat̃ · Que cum semiuiua
pene ⁊ im mortis quodam confinio posita ite=
ratis fuisset pulsata cruciatib⁹ / velut e somp=
no quodam subito euigilans ĩ memoriam fu=
ture beatitudinis venit · ⁊ voce constanti tan=
q̃ de excelso ⁊ edito concionaret̃ ad populuꝫ
Multum mꝫt erratis o viri q̃ putatis infan=
tum viscerib⁹ vesci eos qui nec mutoꝝ quidẽꝫ
animaliũ carnib⁹ vtunt̃ ⁊ sic in confessione
pdurans iteꝝ numero martirum cõsociata re
truduit̃.

Passio sancti sotimi lugdunensis ac sociorum
eius. Capitulum .v.

EXTIVS autem sotinus lugdu=
nensis episcopus / cum nonagenario
maior esset etate / ⁊ corpore vtpote
illius eu infirmitatibus / cetera pene iam mortuus
solo martirij amore viuebat · duct̃ ad tribu=
nalia / imo potius defert̃ / senio ⁊ languore re=
solutus · cuius ad hoc anima solum seruabat /
vt xp̃s p eam magnificentius in fragili corpo
re triumpharet · Statuit̃ interea senior p tri
bunalib⁹ · impie plebis vndiq̃ clamor attol=
lit̃ · hunc ipm esse insonant xp̃m · Tunc vero
a presidẽ interrogatus q̃nam esset xp̃ianoruꝫ
deus · Respondit · Si dign⁹ fueris scies · Hic
vero cunctos velut rabies imensi cuiusdaꝫ fu=
rorus mutasit · ita vt qui ꝓpe astabant pugnis
alij calabus subigerent senẽ · nec etati nec gra
uitati quid reuerentie deferentes · Illi vero q̃
longius erant / q̃quid furẽtib⁹ telis venisset
ĩ manus eminus iacebant · ita vt vnusq̃sq̃ sũ
mi sibi delicti esse duceret / nisi aliq̃d ĩ senẽꝫ sce
leus intulisset · In hoc etenim vindicandos de
os suos esse credebant · Quem cum seminecem
picdissent in carcerem / in cõtaminatum paulo
post spiritum reddidit · Demq̃ maturus /
⁊ sanctus / ac blandina / ⁊ attal⁹ / in illis dieb⁹
innumeris milib⁹ gentiuꝫ diuersaꝝ ad spectа
culum congregatis / statuunt̃ ĩ medio arene ·
⁊ rursum maturus / cum sancto quasi nihil pu
us gestum fuisset ad omnia tormenta ⁊ verbe
rum genera renouant̃ · certãtib⁹ omnimodis
aduersarijs / quatenus eoꝝ patientiam frange
rent · ⁊ ab ipso vt ita dicam vertice coronas
eoꝝ dirupent insanis populi voab⁹ instigati

Sed illis eo magis animos roborabat spes vi
cine iam glorie · quã sibi iam iãq̃ manu conti
gere ⁊ contrectare extus videbant̃ · Cunq̃
⁊ supplicioꝝ genera ⁊ spectaculoꝝ pene iã tẽ=
pus fuisset absumptum · nec mouerũ vllatenꝰ
a sententia valuissent · cũ etiã felle ferree sup=
positi consumptam vberib⁹ carnem / ignis sub
tra ministratus exureret · ad vltimum inuati=
gabiles martirũ spiritus ferro cesis ceruicib⁹
effugarunt · Blandina vero religata ad stipi
tem / atq̃ in crucis modum distenta / bestijs pa
bulum p̃parat̃ · que tamen in ligno pendens
vultu interuto ⁊ satis leto orationẽ fudit ad
deum · Sed cum nulla ex bestijs corpus eiꝰ au
deret attingere depositа de ligno rursus reuo=
cat̃ ad carcerem alijs adhuc agonib⁹ p̃parã=
da · Attalus quoq̃ populi voab⁹ postulat̃ .
Erat enim valde nobilis · ⁊ qõ cunctis nobi=
lius est / vir optime conscientie · ⁊ in fide xp̃i p
omnia exercitia semp̃ martir · Cũq̃ circũad⁹
fuisset ĩ amphiteatro titulo se p̃cedente ĩ quo
scriptum erat Attalus xp̃ianus · fremere ĩ eũ
vulgi insanẽtis furor vehemẽtius cepit · Rur
sum itaq̃ cruces / rursum pene / rursum tormẽ
ta p̃parant̃ · ⁊ siqui romani ciues forte reperti
sunt / hos plecti capite decernit · ceteros vero
bestijs tradi ·

Passio sanctorum alexandri ⁊ attali ·
Capitulum · vi ·

GITVR cũ erga supradictos questio ha=
beret̃ / alexander quidam genere frux / medic⁹
disciplina vir religiosus ⁊ prudens · ⁊ vite ac
morꝫ ꝓbitate cunctis car⁹ acceptusq̃ / amo=
re dei conatatus / cum assisteret tribunali nu=
tib⁹ hortabat̃ ad confessionem eos / in quos q̃=
stio agitabat̃ · ita vt omnib⁹ qui astabant pa
lam q̃d animo gereret fieret · Cunq̃ id popu=
li notauissent / indignantes maxime p his qui
q̃d prius negauerãt redintegra nũc confessione
reuocabant / cõclamabant aduersus alexan=
drum / hoc ipo instigante cõmitti · Qui iussus
a p̃side in medium statui · ⁊ quis esset interro=
gatus xp̃ianum se esse libera pfessione testat̃
Quem continuo p̃parandum bestijs contem=
nauit · ⁊ postera die simul cum attalo ꝓduct̃ ·
quem contra p̃ceptum cesaris gratificare po=
pulis volens / etiam ip̃m bestijs tradi iussit ·
Sed cum feraꝝ nulla sanctoꝝ corpora contĩ=
gisset / omnibus eos vberib⁹ ceteraꝝq̃ penaꝝ
supplicijs cruciatos / ad vltimũ ĩ cõspectu popli

in medio harene iugulari iubet beato alexan=
dro in omnibus que ꝓpessus est pemis · ne vnū
quidem pemt9 ꝓferente sermonem · sed ab mi
tio vsq; ad finem intra semetipm semp cū eo
loquente/et in laudibus ei9 ⁊ precib9 perma
nente · Attalus vero cū prumis subteriectis ī
sella ferrea torreret̄ · cunq; mior adustę car=
nis ad nares et ora inspectantis populi ꝓferre
tur voce magna exclamat ad plebē Ecce hoc
est homines comedere qđ vos facitis · Quid a
nobis velut occultū facinus queritis qđ vos
aperta luce cōmittitis · Nos enim neq; come=
dimus homines/neq; aliud quid mali egimus
Et cū interrogaret̄/quod nomē habet de9 ⁊
Respondit · q plures sunt nominib9 discer=
nuntur · Qui vnus est non indiget nomine ·

Passio sancti pontici et blandine · Ca. vij ·

OST hos nouissimo iam munerū
die blandina rursum inducitur cum
pontico/annoz fere quindecim pue=
ro · quiq; et in priorz cruciatibus iussi sunt sp
astare/quo magis ceterorz vidētes supplicia
terrerent̄ · Statuunt̄ ergo in medio et iubent̄
iurare p deos · illi vero econtrario nullos esse
aiebant istos p quos iurare cogerent̄ · Cumq;
alijs q̄q; plurimis verbis exp̄t̄arent gentium
deos/insanire magis in eos cepit populi multi
tudo · neq; teneram pueri etatem neq; sexum
femine miserantes/sed p omnia tormentorum
genera quasi quodā eos circulo pagentes/ni=
hil deesse penis patiebantur/quod crudelitas
inuenisset Tunc ponticus maximum patientie
robur materna cohortatione susapiens et pse
uerans in cōfessione vere fidei impollutū spiri
tū reddidit · Beata vero blādina vltima oīm
velut omniū nobilis mater/ p̄missos ad marti
rij coronam filios insequi iam secura festinat/
exultans et ouans velut ad thalamū sponsi in
uitata et ad nuptiale cōuiuium · ex quo fiebat
vt in verberibus tripudiaret/⁊ craticulis exu
sta gauderet/ac tam hilaris vixeret̄ ⁊ leta q̄si
inter dapes regias accubaret · Post hec ad be
stias traditur/sed ab his intacta ꝓcurat In
de etiam aliud excogitatur crudelitatis genus
vt reti cōstructa obijceretur tauro ferocitez in
stigato · A quo cū fuisset innumeris ictib9 la
cessita/et toto harene ambitu iactata/nihil pe
nitus leditur · sed ꝓmanebat leto vt sp vultu
mente cōstanti/ spe ipsa et amini p̄sumptione
cum xp̄o colloquens · Ad vltimum iugulari
gladio iubetur/stupentibus etiam impijs ⁊ di
centibus/q nunq; fuerit femina que tanta et
talia ferre potuisset ·

De inmia seuicia gentilium in crustianos ·
Capitulum octauum ·

ED nec sic satietatem quidem aliq;
capere crudelitas quiuit · Antiqui
enim serpentis virulētia concitati fe
ri ac barbari mores mansuescere nesciebant ·
Ex ipsa quippe sanctorū patientia seuior eis
contentionis rabies accendebatur · ⁊ velut pu
dore quodaz fatigabant̄ · Igitur inaudito se
uicie genere eorum qui necabantur in carcere
corpora canibus iubebantur exponi · adhibita
simul custodia die noctuq; ne quis collectas
reliquias humanitatis intuitu traderet sepul=
ture · sed si quid forte vel bestijs vel igni reli
quum ex corpoub9 martirū fuerat/ipsaq; cū
tumulis suis capita pumtorz insepulta p custo
dias militum seruabant̄ · et querebat̄ si quid
vltra posset humana crudelitas/etiam in eos q
iam vite huius limen excesserant · Exultabāt
tamen gentiles magnificantes simulacra sua ·
quorz virtute datam in illos vindictam dice=
bant · Itaq; attente ⁊ solicite curabāt ne da
retur extremis ossibus sepultura · Post aliq̄t
autem dies cū nulla sepeliendi gratiā p̄stitisset
incensa ossa martirz/et in fauillam redacta cū
reliquo terre puluere in rodanū fluuiū disper
sere · ne vsq; eorz reliquie resiterēt/quasi vero
hec agētes eū vincerēt · et sicut dicebant spem
eis p hoc resurrectionis adimerēt · Sperantes
enim aiebant de sepulcris q̄q; se fore resurre
duros · iocarco noua/nesco qua ꝓsuadente sibi
superstitione leti se tormentis mortib9q; subija
unt · Nunc videam9 si resurgēt/et si potest eis
adesse deus eorz/et eripere eos de manibus no
stris · Tanta aūt erat in eis humilitas q cum
rebus ipis essent martires/nomis tñ iactanti
am fugerēt · Quid gentiles vero cū omni fi=
ducia subsistebāt · nobilitatē anie p cōtemptū
iniurie et supplicioz patientiaz demonstrantes
Erant ergo inter fratres humiles/ inter pse
cutores elati/suis mites/aduersarijs tribiles
xp̄o subiecti/diabolo erecti · humiliabant se
sub potentissima manu dei/ per quā nunc sub=
limius exaltati sunt ·

Passio sancte felicitatis cum septem filijs
Ex gestis eius · Capitulum ix ·

EMPORIB⁹ antonini imperatoris felicitas illustris femia cum viij·filijs suis xpianíssimis tenta est q̃ in uiduitate sua pmanẽs/deo suam vouerat castitatẽ·ꝛ die noctuq; oratiomib⁹ vacãs magnam de se edificationem castis mẽtib⁹ dabat Danc itaq; temploꝝ pontifices accusauerunt apud augustum dicentes. Contra salutem vestram hec mulier cũ filijs suis dijs nostris insultat·q̃ si nõ venerata fuerit deos sciat vestra pietas/eos sic itasci vt pmit⁹ placari nõ possint. Tunc imperator miunxit prefecto vrbis publio vt eam compelleret cum filijs suis deoꝝ suoꝝ iras sacrificijs mitigare. Publi⁹ itaq; iussit eam pduatam adduci ꝛ blando collo quio ad sacrificium eam puocãs minabat penaꝝ interitum. Cui felicitas dixit. Nec blandimentis tuis resolui potero nec terroreb⁹ tuis frangi. Habeo enim spiritũ sanctum q̃ non pmittet me a dyabolo vinci. ꝛ ideo secura suq; pte viua supabo. ꝛ si interfecta fuero melius te vincam occisa. Publi⁹ dixit. Misera si tibi suaue est mori/vel filios tuos fac viuere. Felicitas respondit. Viuent filij mei. ꝛ si nõ sacrificauerint ydolis. si vero tantũ scelus admiserint in eternum eunt incendiũ. Alia itaq; die sedens in foro martis iussit eam adduci cũ filijs suis/cui ꝛ dixit. Miserere filijs tuis iuuenib⁹ ꝛ flore pume iuuentutis florentib⁹. Respondit felicitas. Misericordia tua impietas est. ꝛ exhortatio tua crudelitas. ꝛ cõuersa ad filios dixit. Oriente filij celum ꝛ sursum aspicite. ibi vos expectat xp̃s cum sanctis suis/ p anima bus pugnate vestris ꝛ fideles vos exhibete in amore xpi. Audiens hoc publi⁹ iussit eaꝝ alapis cedi dicens. Nusa es presente me ista mimita dare/vt dñoꝝ nostroꝝ statuta contemnant. Tunc vocat primũ filium eius nomine ianuarium. ꝛ infinita illi pmiserat bona psentia. ꝛ mala verberꝝ cõminatus est ei/si sacrificare ydolis cõtemsisset. Januarius respondit Stulta suades Nam sapientia dñi me conseruat. ꝛ faciet me hec omnia superare. Statim iudex iussit eum virgis cedi ꝛ in carcerem recipi scõm vero filium eius adduci felicem. Tercio quoq; tercium nomine philippum. Quartum siluanum. Quintum alexandrum. Sextũ vitalem. Septimuꝫ marcialem. Sicq; singulis sigillatim interrogatis/ac singuloꝝ auditis fideli⁹ respõsis/omnia eoꝝ gesta scripta p ordinem antonino impatori ingessit. Qui mittit eos p varios iudices/ vt varijs supplicijs laniarent. Ex quib⁹ iudex vnus fratrem primuꝫ plumbatis occidit. Alter scõm ꝛ tercium fustib⁹ mactauit. Ali⁹. iiij. precipicio interemit quintũ ꝛ sextũ ꝛ septimũ capitalem sententiam subire fecit Matrem quoq; eorum capite truncare iussit ꝛ sic eos varijs supplicijs interemit.

Passio sancti pondam martius. Ex gestis eius scem. Capitulum. x.

ASSIOS est etiam sanctus pondianus in ciuitate spoletina sub iudice fabiano. Qui ab antonino imperatore illuc directus ei sibi psentato ait. Quis vocaris? Qui respondit qđ a parentib⁹ meis mihi nomen impositum est Pondianus vocor maius autem nomen xpian⁹. Cunq; fabian⁹ ei suadere niteret vt dijs sacrificaret/ꝛ ille nullatenus acqesceret. sed eum poti⁹ dure increparet iussit eum expoliari ꝛ virgis cedi donec sanguis eius vt fluui⁹ in terra manaret. Demiq; pparatis carbonib⁹ duo iudicia pposuit ei dicens. aut thura in istis carbonibus pone. aut nudis pedib⁹ sup eos ambula. Qui signũ xpi sibi in fronte faciens/ nudis pedib⁹ super carbones ambulare cepit dicens. Ecce ego in nomine xpi ambulo super carbones. tu mitte si potes in nomine iouis tui manum tuam in aquam calidam ꝛ liberet te Tunc iratus iudex iussit eculeum pparari. ꝛ vnguis ferreos fieri. eumq; ibi suspendi. Quib⁹ factis mimistri detestantes clamabant. Oe nobis qa magis torquemur q̃ ille detestabilis. man⁹ nostre defecerũt. ꝛ vngui fracti sunt. Tunc iussit iudex eum in ima carcere claudi. ꝛ post hoc in amphiteatro dari. duosq; diros leones ad eũ cõminuendum dimitti. Sed dum ille orationem complesset/leones cum rugitu venientes/ vt viderunt eum ita mansueti facti sunt/vt inclinantes capita adorarent eum. Quod videns omnis populus exclamauit. Magnus est de⁹ xpianoꝝ. dimittat sanctus dei. Tunc fabianus videns seditionem in populo fieri/ iussit eũ iterum in carcerem trudi. Ubi angelica visitatione meruit confortari. post q̃ plũbo feruente pfusus ẽ. Passus ẽ aũt. xiiij. kl. februarij.

Passio sancti flocelli pueri. Ex gestis eius. Capitulum. xi.

EMPORIBIOS quoq; anto
nini passus est sanctus puer flocell9
sub valeriano presidē. Nam cū xpi=
anos in fide cōfortaret dicens. Nolite timere
eos qui occidunt corpus ⁊ ceta. tent9 a pside
iussusq; est in eculeo suspendi. et vehemēt fla
gellari. deniq; cū leone in carcere deuorād9 dimit
ti. Dz illo orante leo cecidit et mortuus est.
Apparuerunt aūt ibi candelabra septē lucidis
sima cū odore incensi/et esca domi refect9 est
Audiens hec quidam de ciuitate qui habebat
filiū surdū cecum ⁊ mutū/ intellexit esse apud
eū gratiā dei/et veniens ad ostiū carceris ro=
gauit eum cū lacrymis ut p puero oraret. qui
ait. Crede in eum quem xpiani credunt ⁊ sa=
nabitur. Tunc ille se credere confessus est. et
orante flocello puer sanatus est. Apparito=
res aūt a presidē missi ad carcerem vt viderēt
si a leone flocellus deuorat9 fuisset/ viderunt
luminaria et leonem mortuū/et audierūt san
ctum psallentem. Quod cū renunciassent pre
sidi ait. O flocelle q̄ p̄ualent malefida tua. et
p̄cepit rogum magnum extra ciuitatem fieri/
eumq; cremandū dari. Qui cū oraret facta ē
vox de celo cōfortans eū. ꝓficientibus autem
eis ad ignem semp ab angelo dextro sanctus
dei ptegebat. Et cum in medio ignis pied9
iaceret ilico tempestas valida de celo veniens
ignem extinxit. ipmq; angel9 illesum ab igne
liberauit. Post hec vocatus malefic9 in pal=
mis et lingua eius clauos cōfixit. Tandē impe
ratori p̄sentatus anthonino/vestib9 spoliat9
⁊ stola linea indutus foras in plateam trahi
tus truncatus est. xv. kalendas octobus.

Passio sancte Braxedis virginis. Ex ge
stis eius. Capitulum. xij.

IRGO aūt venerabilis braxe=
dis habitauit in titulo supradicto.
afflicta ꝓpter transitum germane po
tendane. ad quam multi nobiles xpiani veni
bant. et cōsolabantur eam vna cū sancto pio
epo. Veniebat quoq; ad eam germanus no=
ster nouatus qui est frater noster in dño/et eā
consolabatur. et multos pauꝑes xpianos do=
mis suis reficiebat/et ministrabat omnibus de
facultatibus suis in honorem virginis sancte
braxedis/rogans et petens ab ea vt orationi
bus eius indulgentiam a dño mereret. Qui
etiaz nos frequēter cū beatissimo pio episcopo
ad altare domini cōmemorabat. Post annū
vero et dies. xxviij. egritudine detentus ipse
nouatus absens erat a cōspectu beate virginis
braxedis. Pio aūt epo cogitante de omnib9
xpianis vna cum virgine braxede/requiritur
nouatus vir dei. et dum auditum fuisset quia
egritudine detineretur cōtristati sum9 omnes
factaq; cōstitutione nocte vna cum epo pio ⁊
virgine dei braxede ꝓximo ad eum. Hec cū
audisset nouat9/omnes scz simul cōgregatos
ad se venisse gratias cepit agere deo. quia me
ruit a sanctis cum deuotione visitari. omniq;
substantia sua derelicta. xiij. die transiuit fide=
lis ad dñm. Facta autē p̄secutione virgo dei
braxedis feruens spiritu sancto multos xpia=
nos occultauit in titulo/quem sanctus pi9 epi
scopus ad petitionem eius in terminis nouati
cōstituerat. In quo loco et baptisterium cō
secrauerat. Illic ergo eos occultatos et cibo
pascebat et verbo spiritus sancti. Tunc diuul
gatum est anthonino imperatori q̄ conuent9
fieret in titulo Braxedis/ qui mittens tenuit
multos. inter quos etiam tenuit symunicū pre
spiterq; cum alijs viginti duobus. quos sine in
terrogatione gladio punitu p̄cepit in eod̄ ti
tulo. quoz corpora nocte beata braxedis col
legit et sepeliuit in cimiterio pusille sub die se
ptimo kl. ianuarij. Tunc afflictōne constricta
beata braxedis ingemuit ⁊ orauit ad dominū
vt transiret ex hoc mundo. Cuius orationes et
lacume ad dñm hiesum xpm peruenerūt. pacis
enim. xxxiiij. diebus p̄ necem sup̄dictorum
sanctoz et coronam ingrauit ad dñm virgo
sacra. xij. kalendas augusti. Cui9 corp9 ego
pastor p̄spiter sepeliui iuxta patrē suū in cy=
miterio pusille via salaria. vbi hodie florent
orationes sanctoz.

Passio sanctoz victoris et Corone. Ex
gestis eorundem. Capitulum. xiij.

NICTOS etiam victor miles
a dicia temporibus anthonini/dum
in conspectu Sebastiani ducis custi
militem se esse diceret. et ydolis sacrificare re
nuisset. iussit dux eius digitos confringi ⁊ ner
uos eius euelli. quousq; sanguis de cute eius
exiret. Illoq; grās agēte ⁊ in fide p̄manēte cō
motus iudex iussit eū in caminū ardentē mitti.
Sed illo orante ignis eum nō tetigit neq; fu=
mus ⁊ post triduum inuentus est viuus. Tūc
dux fecit venenum confici mortifer/ ⁊ dari ei
a malefico vt beret ex eo. At ille manduca=

uit ⁊ mhil mali senſit Tunc maleficus alia pe
ora venena obtulit · ⁊ cum ille manducaſſet
⁊ mil mali ſenſiſſet/ maleficus omnes libros ſu
os cōbuſſit· rebuſq; ſuis renuncians in xp̄o cre
didit· Iterum victor cōmonitus cum ſacrifi=
care nollet / iudex iuſſit neruos a corpore eius
euelli· deinde in pudendis eius oleum bulliens
mitti· Itez quoq; illi ſuſpenſo lampades cā=
dentes applicau· ⁊ ad eius latera poni· At il
le mhil dolous ſenſit ſed a deo confortat⁹ eſt
Iratus ergo iudex iuſſit acetum ⁊ calcem ſi=
mul miſceu· ⁊ i ei⁹ gutture dau· poſt hoc ocu
los eius euelli· At illo dicente· noli mihi par
cere· paratus ſum omnia tormenta tua libere
tolerare· iuſſit eum capite deorſum p tuduuz
ſuſpendi quouſq; ſanguis de naub⁹ eius ſtil=
laret in terram· Milites ergo venerūt poſt tu
duū vt viderent ſi adhuc viueret· ⁊ vicentes
eum ceci facti ſunt · ſed ſtatim orante ſancto
martire illuminati ſunt · Qui cum ad ducem
rediſſent ⁊ ei omnia nunciaſſent iuſſit eum ex=
couau· Tunc vxor cuiuſdam militis nomine
corona etatis annoz ꝑcliter· xvi· exclamauit
Beatus es victor ⁊ beata opa tua Suſceptū
eſt ſacrificium tuū ſicut ſacrificium abel qō ob
tuliſti dño in ſinceritate mentis tue· Cum hec
⁊ alia plura loqueretur addidit· Ecce video
duas coronas de celo vementes manib⁹ ange
loz deferu· e quib⁹ dabit tibi maior mihi au
tem breuior· Sed ſi vas infirmū ſum/ ſpero tū
in regem xp̄m/ q̄ habeam hereditatem cū fortib⁹· Dec cum audiſſet dux iuſſit eam vocari
ad ſe ⁊ ſacrificare· At illa reſpondit· Ego co
rona dicor ⁊ tu queris coronam meam p̄cre
Cum ergo nollet acq̄eſcere iuſſit dux militib⁹
ſuis duas palmas admuicez declinare· illucq;
beatam coronam vtruſq; ꝑtibus ligari ⁊ ſubi
to dimitti· Qui vt ſubito dimiſerunt arbores
diuiſa eſt beata corona in duas partes · ſicq;
martirium ſuum confitenter impleuit· Victo=
ri aūt dux caput p̄cidi iuſſit· Qō cū fieret ſan
guis ⁊ lac de collo eius exiuit· Multi ergo mi
racula viderunt multiq; crediderunt·

Paſſio ſancti Concordij. Ex geſtis eius·
Capitulum· xiiij·

OB ANTONINO quoq;
paſſus eſt ſanctus concordius· Oic
rome nobili familia ortus fuit· pa=
tre concordiano qui eum in ſcripturis ſacris
erudiuit · ⁊ a ſancto pio papa ſubdyaconem
ordinari fecit· Di itaq; ſcz pater ⁊ filiꝰ ieiu=
nijs ⁊ orationib⁹ atq; elemoſinis iugiter va=
cabant· ⁊ a dño petebant vt rabiem imperato=
tous euadere poſſent· Porro filius a patre ac
cepta licentia ad ſanctum euticē qui tūc mora
bat in p̄diolo ſuo via ſalaria p̄rexit· a q̄ cum
magno gaudio ⁊ gratiaz actione ſuſceptus/
cū eo ſimul habitauit· Illic ergo cum ieiūnijs
⁊ orationib⁹ inſiſterēt/ multiuarijs vexati lan
guoribꝰ/ ad eos veniebant· quos illi orantes i
nomine dñi ihu xp̄i ſanabant· Tunc audiens
eorum famam torquatus comes tuſcie· q̄ tūc
habitabat in ſpoletana ciuitate/ mittens accer
ſiuit ſanctum concordium ⁊ ait ad eū· Quis
vocaris? Ille reſpondit xp̄ianus ſum · Dixit
ei comes· De nomine tuo requiro nō de xp̄o
tuo· Sacrifica dijs imortalibus ⁊ eſto noſter
amicus· ego quoq; dño meo imperatori ſug=
geram vt faciat te ſacerdotez deoz· At ille tu
mquit magis dño ihu xp̄o ſacrifica/ vt poſſis
euadere tormenta· Nam ſi nō feceris tu ⁊ dij
tui imꝑpetuum ardebitis · Tunc comes iuſſit
eū fuſtib⁹ mactari· ⁊ in cuſtodia publica clau
di· Nocte aūt venit ad eum beatus eutices cū
beato antimo epiſcopo/ qui erat amicus comi
tis· ⁊ rogauerūt comitem vt eum ſibi iuberet
concedere paucis dieb⁹· Qui conceſſit eum be
ato antimo· multiſq; dieb⁹ habitauit cuz eo·
quem etiam conſecrauit p̄ſbrum tempore opor
tuno· ⁊ ceperunt ambo orationibus vacare ·
Poſtea miſit comes ⁊ tulit eum dixitq; ei ·
Quid tractaſti circa ſalutem tuam? Qui re=
ſpondit· Salus mea xp̄s eſt· cui quottidie of
fero ſacrificium laudis· tu vero ⁊ dij tui i in=
ferno ardebitis· Tunc iuſſit eum in eculeo ſu=
ſpendi· ille vero alacer vultu glorificabat deū
Dixit ei comes Sacrifica ioui magno Cui il
le· Non ſacrifico mq̄t lapidi ſurdo ⁊ muto ·
quia xp̄m ih̄m dñm habeo cui ſeruit aīa mea·
Iratus comes iuſſit eum in ima carcere inclu
di ⁊ in collo ac manib⁹ eius ferrum mitti· nul
lumq; ad eum ingredi vt fame deficeret· At
ille gratias agente dñi angelus de media no
cte apparuit ei dicens· Noli timere quia tecū
ego ſum· ſed viriliter age· Poſt tres dies mi
ſit ad eum comes duos ſatellites ſuos / vt aut
ſacrificaret/ aut capitalem ſubiret ſententiam
Quibus auditis beatus concordius deo gra=
tias agens/ ipſumq; glorificans expuit in fa=
em iouis· Tunc vnus ex eis euaginans gladi
um caput eius amputauit et in cōfeſſione dñi

ſpiritum emiſit. Duo vero clerici et quidã re
ligioſi viri vementes tulerunt corp9 eius. et
poſuerunt non lõge a ciuitate ſpoletana. vbi
aque multe emanant. In quo loco precibus
beati cõcordij martiris/ pſtante eo p cui9 no
mĩe paſſus eſt/ ceci illuminant/ infirmi ſanant
dæmones expellunt. Duius natalis dies cele=
bratur kalendas ianuarij.

Paſſio ſancti Marcelli martiris. Ex ge=
ſtis eius. Capitulum xv.

IOM aũt lugdumi ſanctus Gotin9
epiſcop9 cum alijs. xlviij. compre=
henſus eſſet. et ꝙnquaginta aniẽ deũ
confitentes in vnum carcerem retruſe eſſent.
Ex his marcellus et valerianus nocte ab an=
gelo euocati/ pariter & ſoluti/ alter eor ſequa
nor et alter eduor puinicias petierũt Itaq;
teſtis dei marcell9 ad pphanũ cõuiuiũ inuita=
tus/ et hui9modi epulas errore pphano pollu
tas execratus/ conuiuas obiurgandos potius
credidit. q; vitandos. Et cũ ſe xp̃ianum inter
rogatus fideliter profeſſet/ nouis affligen
dum cruciatibus ptinus ſeu preſidis decreuit
impium. Sic ergo cũ vinculis elatus in arbo
rem/ p diſſidentes ramos in omni corpore la=
queis impoſitis tenderet. et membror cõpa=
ge diſtracta/ extenti artus aſtricti nexib9 diſ=
iungerent/ vetuſtum ace terrem patus crumẽ
cõſumpſit in arbore. Celeſtis xp̃i regnatoris
nõ gloriã dñi imitatus/ declarauit in ligno ut
dum ponifex cõtemnit eduliũ inuictus crucis
pcederet ad triumphũ. Dumq; in ꝓpoſito ſã
ctus marcellus viuino mortis rigore/ calore
fidei immobilis ꝓuraret/ pſecutoris nequiſ=
simo tractatu cõpetenti9 viſum eſt. vt in con
ſpectu populi allatis ſupplicijs puniret. Tunc
ait crudeliſſimus preſes. nomẽ tuum marcelle
et errorem tuũ cõperimus. ſacratiſſimi imꝑa=
tores noſtri diu taha p̃cepta cõſtituerũt. vt
qui venerandor numinũ piacipatum/ ſatur=
num patrẽ & iouem omnipotentẽ/ eorq; filios
ac ꝓpinquos adorare detrectant capite puniã
tur. quod ſi non feceris truculabus ſupplicijs pu
nieris. Sanct9 marcellus reſpõdit. Simula=
cra iſta q̃ nominas adeo fuerũt mortalia ac ſu
is polluta cumimib9 duodũ mortua et in infer
nũ ſepulta ceciderunt Qunb9 ſi quis crediderit
omnipotentis q̃ ante ſecula eſt et ſemper eſt/
et ſemper futurus eſt/ eternum ac tremendum
penar iudicium ſuſtinebit. Xp̃ian9 ſum/ xp̃m
dei filium ſancto patri coequalem/ celi & terre
marisq; factorem/ et que ſunt rer omniũ con
ditorem/ me credere libera et irreuocabili deuõ
tione ꝓfiteor. Diſcus vero p̃ſes animi in=
dignatione ſuccenſus ſanctũ marcellũ martirẽ
impijs trucidandum carnificibus aſſignauit.
Quẽ cũ in ſupplicijs diuini fauoris gratia ad=
uerteret fortiorẽ/ maudito crudelitatis exem
plo pluſq; furore ꝓſecutoris inſaniens de fo=
dere erectum cinguloten9 iuſſit. atq; ita medi
us iam ſepultus eſt. ſed tot9 viuus ad celi re
gna. et feſtinans terre ſupplicia non refugit. ſꝫ
tuduo in laudib9 xp̃i ommipotentis dñi ac dei
ſui ore et amore ꝓurans/ terrus interum ter=
rena membra cõmendans ſpiritũ miſit ad ce=
los. Acta ſunt hec in vrbe tabilonenſi ſub An
thonini perſecutione.

Paſſio ſancti valeriani et quorũdaz alior
Capitulum xvi.

IDIOTA aũt puſcus preſes
ſanctum ibidem valerianũ oratõris
ſecretiſſimã cellulã habere. multoq;
xp̃icolas effeciſſe. tunc iuſſit eũ ꝓquiri et ſuis
cõſpectibus p̃ſentari. Ad cuius tuguriuum dũ
milites directi peruenſſent/ ille eſtimãs eos xp̃i
anos gratia caritatis & more hoſpitalitatis in
uitabat. Quem illi p̃mitus intuentes/ ſignum
crucis et intra cellulã ſuam habere et ſuo adhi
buiſſe vultui cõſpexerunt. Itaq; poſt tergus
vinctis manib9 veluti ſcelerati cuiuſdam reus/
p̃ſto p̃fidi ab officio p̃ſentatur. Qui velumo
dore inflãmatus ait. Aut dijs immortalib9
ſacrificabis/ aut longe collega tuo marcello
grauius puniens. Cunq; ille renueret/ p̃ſes
eũ ſtipiti appenſum iuſſit vnguib9 ferreis la=
niari. Qui cũ auxilio dei nullis fatigatus ſup
plicijs ĩ dei laude ꝓuraret/ iuſſit eum gladio
interfici. Tũc ille ꝓthomartirius ſtephani gra
tiam habens/ et gloriã remiſcens/ in celum in=
tuens vidit illũ ſibi offerre coronã. cui morie
do nõ metuit martirij p̃bere victoriaz. Cuius
paſſio recolitur. xvij. kalẽdas octobris.
Ex martirologio. Item. vi. idus marcij
apud ãpamam ſanctor alexandri et gaij qui
ſub antonino vero martirio coronati ſunt.
Itẽ. x kl̃. maij lugduni ſancti epyſcopi/ q̃ ꝑ=
ſecutione anthonini dei poſt illata ſibi tormẽ
ta grauia martirii capitis abſciſione cõpleuit.
Item. viij. kl̃. maij lugduni ſancti alexandri
qui ſub anthonino vero poſt carceris cuſtodiã

ꝑmo ita verberatus est crudelitate verberantium/vt crate soluta costaꝝ patefactis viscerubus interiora corporis panderent. Deinde cruci affixus spiritū emisit. Passi sunt etiam cum eo et alij. xxxiiij.

De lue post ꝓsecutionem ⁊ de miraculo pluuie in exercitu. Hugo vbi supra. Capitulum. xvij.

TANTUM vero ꝓsecutionem secuta est lues magna. q̄ multas late ꝓuincias deuastauit. maximeq; ytaliam adeo contriuit/vt passim ville ⁊ agri sine cultore ⁊ habitatore remanerēt. ab armis demiq; nulla vsq; quies erat/sed ꝑ omnem orientem illicūm ytaliam ⁊ galliam bella ferebant. Terremotus quoq; nō sine interitu ciuitatum. ⁊ mundationes fluminum crebrescebant. lues etiam crebre ⁊ locustaꝝ agmē ꝓrsus agros infestabat. Eusebius. v. libro.

Antonini temporib⁹ quib⁹ hec gesta referunt/marcum aurelium fratrem eius cesarem bella inferentem germanis ac sarmatis tradūt hystorie. cum siti enim pauciclitaret exercit⁹/estuantem ⁊ querentem qd facto opus esset. repisse in legione quadam milites xp̄ianos. q̄bus vt nostus mos est flexis genib⁹ obsecrantibus exaudisse dñm supplicationes eoꝝ. ⁊ subito contra omnium spem largissimis imbubus ꝓfusis exercitus quidem piclitantis ꝑ q̄ orauerant xp̄iam sitim sedatam. hostes vero qui iam euidaliter imminebant fulminib⁹ crebus ⁊ celitus ꝓlapsis igneb⁹ effugatos. Qd factum quidem refert ⁊ ab hystoricis gentilium. sed qa nostroꝝ iō orationib⁹ impetratū sit/non refert qppe apud quos etiam certa miracula que a nostris gesta sunt nō habent fidē. Nostroꝝ vero ⁊ tertullian⁹ hec memorat. ⁊ apud grecos appollinaris. qui etiam ipam legionem ꝓ insignis facti miraculo mutato nomine fulmineā dicit ab imꝑatore.

De egesippo ⁊ ceteris illius temporis Idem in libro. iiij. Capitulum. xviij.

EGESIPPUS in temporE egesipp⁹ in signis habebat. ⁊ dyonisius corinthiorum episcopus. sed primitus nobilissimus apud cretam in episcopis fuit. philippus ⁊ appollinaris ⁊ mineto musanusq; ⁊ modestus ⁊ ꝑpuus hyrenus. quoꝝ ommum ad nos vsq; apostolice fidei ⁊ sane doctrine ꝑclarissima mōmenta ꝓlata sunt. Dicto. Egesippus viginus apostoloꝝ tēporum omnes a passione domini/vsq; ad suam etatem ecclesiasticoꝝ actuum texens hystorias. multaq; ad vtilitatem credentium pertinentia hinc inde congregans/quiq; libros composuit sermone simplici. vt q̄rum vitam sectabat/dicendi quoq; exprimeret caractere. Asserit se venisse sub aniceto romā. q̄ decim⁹ post petrum episcop⁹ fuit. ⁊ ꝑseuerasse ibi vsq; ad eleutherū eiusdē vrbis episcopum. qui aniceti quondam dyaconus fuerat. Preterea aduersum yeola disputās/quo primū errore creuissent subtexit hystoriā.

Dyonisius corinthioꝝ episcopus tāte eloquentie. ⁊ industrie fuit. vt nō solum sue ciuitatis ⁊ ꝓuincie populos/sed ⁊ aliaꝝ ꝓuinciarum ⁊ vrbium epistolis erudiret. Et quib⁹ ē vna ad lacedemonios. alia ad athenienses. tertia ad nicomedenses. quarta ad cretenses. quinta ad ecclesiam amastrenaz. ⁊ ad ecclesias pōti reliquas. sexta ad ignosios. ⁊ ad pinitū eiusdem vrbis episcopum. Qui ⁊ ipe scripsit ei elegantem epistolam. in qua docet non semp lacte populos nutriendos ne quasi paruuli vltimo occupent die. sed ⁊ solido debere vesci cibo/vt in spiritualem ꝓficiant senectutem. Septima ad romanos quā scripsit ad sotherē eoꝝ episcopum. octaua ad crisophoram sanctaz feminam. Claruit sub imperatore marco antonino vero. ⁊ ludo aurelio cōmodo. Eusebius vbi supra. Dicit dyonisius in epistola ad athenienses designat/q; dyonisius areopagites qui ab apostolo paulo instruct⁹/credidit xp̄o scōm ea q̄ i apostoloꝝ actib⁹ designātur primus apud athenas ab eodē paulo apostolo episcopus fuerit ordinatus. Dicto. Theofilus quoq; sext⁹ antyocene ecclesie episopus/ sub imperatore marco antonino vero libꝝ contra marcionem composuit. q̄ vsq; hodie extat. Gerunt eius ⁊ ad autholicum tria volumina. ⁊ cōtra hereſim hermogenis liber vnus. ⁊ alij breues elegantes q; tractatus/ ad edificationem ecclesie ꝓtinentes. Legi sub noīe eius in euāgelium/et ꝓuerbia salomonis cōmentarios. qui mihi cum supervacuoꝝ voluminum elegantia in materia ⁊ frasi nō vident cōgruere. Appollinaris asye. hieropolitanus episcopus sub imperatore marco antonino vero floruit. cui ⁊ insigne volumen ꝓ fide xp̄ianoꝝ edidit ex-

tant eius ⁊ alij quinq; aduersus gentes libu
⁊ de veritate duo· ⁊ aduersus cathafugas ·
tunc primum cum pusca ⁊ maximilla insanis
vatibus insistebant impiente montano· Phi
lippus episcopus cretensis vrbis alibi coun=
thie / gortine· cuius dyonisius in epistola sua
meminit / quam scripsit ad eiusdem auitatis ec
clesiam / pclarum ad marcõnem edidit librum
temporibusq; marci anthonini veri et aurelij
comodi clarunt·

De morte aurelij et anthonini Hugo vbi
supra· Capitulum·xix·

GIGOR Aurelius comodus dñ cum fra
tre i vehiculo veheret vndecimo imperij sui an
no casu morbi quem greci apoplexim vocant
suffocatus est· Quo defuncto marcus antho=
ninus solus pauds diebus reipublice prefuit
Demumq; seuiores leges nouis cõdidonib9
tempauit· Per omnes enim puincias tbuta
donauit· ommaq; viscaliũ negodiorũ calumnio
sa mommẽto simul congesta in foro iussit incẽ
di· Dic·xuij9· ab augusto in pannonia cõsti
tutus repentino morbo obijt· Ob cui9 honorẽ
templa columne ⁊ alia multa condita esse re=
peruntur· Cui successit lucius aurel9 como=
dus filius eius· Tempoub9 anthonini veri flo
ruit theododon tercius diume legis interpres
et atticus philosophus platonicus· Eu=
sebius in cronicis· Dorũ imperatorum tem
poribus fronto orator insignis habet / q mar
cũ anthoninũ veru latinis literis erudiuit· Be
leucia syrie vrbs cũ trecentis mlib9 hominum
a romanis capta est· Apud pysas pegrinus
phs rogo quẽ ex lignis cõposuerat incenso se=
metipm supierat· Eo tempore smyrna vrbs
asie terremotu ruit· ad cui9 instaurationẽ de=
cennalis tributoru immunitas data est· Tan
ta etiã p totum orbẽ pestilentia fuit / qõ pene
vsq; ad interdionẽ roman9 exercit9 delet9 ẽ

De imperio Aurelij comodi Hugo vbi
supra· Capñ·xx·

ORELIOS igitur comodus
patre defuncto imperauit annis ·xiij·

Eusebius in cronicis· Cepit
anno dñi· C lxxxi· mundi vero· MMMMM·
c xliij· Hugo· Dic luxurie et obscenis=
tati deditus interfecit plurimos senatorũ· illos
tñ maxime qs aduertit monstrua vel nobilita
te pcellere· Eusebi9· libro·v· Ea tem
pestate pax ecclesijs p omnẽ terram pagaba
tur· et sermo dñi ex omni genere hominũ ad
agnitionem et pietatem dei summi anias con=
gregabat· Demq; et in vrbe roma multos ex
illis illustribus ⁊ pdiuitib9 virus cum liberis
⁊ coniugibus ⁊ pximquis / atq; omni pariter
familia sodauit ad fidem· Sz nõ hoc equis ocu
lis ille antiquus humane salutis hostis aspexit
Continuo demq; aggredit varijs nostros ma
chinis impugnare· Primo in vrbe roma ap=
pollonium quendã viz in fide nostra / ⁊ in omi
bus phie eruditionib9 illustrem ad iudiciũ per
trahit / accusatore ei suscitato quodaz infelicis
simo et desperate salutis homie· Quiq; quõm
lex que oblatos primu iusserat xpianos / in de
latorem animaduertendũ censebat· a pnmio
iudice vt eius crura cõminuerent sententiaz p
mus excepit· Cum demde exorator beat9 ap
pollon9 martir vti defensionez p fide sua / quã
audiente senatu atq; omni pplo luculenter et
splendide habuerat deret scriptã· et post hoc
pm senatus cõsultum capite plexus est· Ita
enim a prioribus lex iniquissime promulgata
censebat·

De sancta eugenia et ptho ⁊ iacindo Ex
gestis eorundem· Capitulum·xxi·

HILIPPOS aũt illustrissi
mus vir romanus ab imperatore co=
modo ad egiptum direct9 vt alexan
drie pfecturam ageret· filiam suã eugeniã lite
ris liberalib9 pfectissime docuit · que pulcra
erat corpore / sed pulcrior castitate· Cunq; a
multis i cõiugium peteret omnino obsistebat
Jam enī licet sub paganissimis parentib9 de
geret / animo xpiana esse ceperat· et quia xpi
ani iussi fuerant ab alexandria discedere / roga
uit parentes vt in vehiculo permitterent pdia
sua in suburbano posita arcere· Quod cum
statim impetrasset / ⁊ ab vrbe ad villã pera=
ret / instructoz apli tecle virgini factã i baster
na legens / audiuit xpianos psallentes ⁊ dicẽ
tes Omnes dij gentiũ demonia· dñs aũt celos
fecit et cetera· Tũc suspirans et flens ad eunu=
chos suos pthũ ⁊ iacindũ dixit· Philosopho
rũ sillogismos vano labore pscrutati sum9· ari
stotelis argumẽta et platonis ydeas· et quic=
quid poeta cecinit / quicquid orator inuenit· vel
phus cogitauit / cuncta in hac sententia exclu=
dunt· qua turpidiãtes xpianos audim9 dicẽ
tes· Omnes dij gentiũ demonia et cetera· Tũc
vehiculũ stare pcepit / et diutissime vim carmi
num cõsiderãs ait· Si nolumus penire credẽ=

dum est. Dūq; de deo vero mutuo sermõe tra
darent/fit concordia fidei. et ordo queuit quo
possit sancta fuga statui / et fides teneu recta.
Tunc ita dixit. Audio helenuz didi episcopū
cuius est habitatio recta ī qua die noctuq; dei
laudib9 misistit. No congregationis hui9 di=
uersoium nullam feminaz accedere patitur.
Dec ego considerans tondeu me debere existi
mo vt vacua p transeunte: basterna nos viu=
li habitu simul ad dei homines pperem9. Ga=
dum est aūt vt eadem hora qua ad monasteu
um peneruntsanctus helenus pueniret epi=
scopus/z cum eo psallentium multitudo. Cū
q; se iunxissent psallentib9/quesierūt quis es=
set senior / qui solus aselli vehiculo vteret ī
medio populi sequentis z pcedentis. z audie=
runt q; h̄ esset beatus helenus episcopus ab in
fantia xp̄ianus. Qui dum infantulus in mo=
nasteuo crescereti tante sanctitatis virtutib9
dngebat. vt si qñ missus esset ignem e uicino
petere / prunas ardentes vestimēto deferebat
illeso. Demq; inquit z post hos paucos dies
venit hic quidaz magus. qui verboz argumē
tis populum dei conabat euertere/ dicens fal
sum esse episcopum. se aūt a xp̄o missuz ad do
cendum. Tunc omnis turba xp̄ianoz accessit
ad episcopum dicens. Constitue diem ī quo
eum tibi sodium recipias. aut si nō potes/vera
consequentem cōuincas. Constituta igit die
ī medio eliopolis venit zereas magus cum ar
tibus suis. z helenus episcopus cum oratio=
nib9 suis. cepit q; cum eo verboz ingens ha=
bere luctamen. z quia versutus erat nec eum
concludere sermonum ratione poterat. respici
ens populum fortiter ledi/q; zereas quasi su=
peruor ascendebat in verbis. postulato silentio
ait ad populum. Pauli apostoli in hac parte
monita tenenda sunt. Noli inqt verbis con=
tendere z certa. sed accendat ignis in medio ci
uitatis/z īgrediamur flāmas simul. z qui nō
fuerit vstus credamus q; hunc misserit xp̄s.
Qō cum omnib9 placuisset zereas inqt tu in
gredere puus q; hec ppositi. Tunc iste ora=
tionem fundens/segq; consignās/ingentes flā=
mas intrauit. stetitq; in medio ig=
nis fe[illegible] hora dimidia. neq; capillis neq; vesti
mentis ex aliqua parte adustis. Cunque vt
zereas intraret similiter imperaret / iste relu=
ctau cepit z fugere. At vbi illum inuitum.
populus ignib9 tradidit / statim eum flamma
circundans exurere cepit. z īmittens se beat9
helenus licet semiustum viuum tamē cum eu=
puit. quem populus a finib9 eius regionis cū
decore minauit. Dunc ergo sicut videtis q̄t=
idie turba q̄cunq; pertexerit cum dei laudib9
comitatur.

Qz mutato habitu ī monasteuo abbas facta
est. Capitulum. xxij.

IDIENS hec beata eugenia ī
gemuit z patens ad pedes eius qui
hec sibi referebat ait Obsecro vt me
illi cum duob9 fratub9 meis misinues. ex yoo
lis enim conuerti volumus ad xp̄m. At ille.
Bilete inq̄t donec monasteuuz ingressus pau
lulum requescat. z dum opportunum fuerit nun
tiabo ei. Requiescens igit episcopus sommū
vidit. q; ad simulacrum femine ducebat vt ei
sacrificaret. Cui cū loqui pmitteret ait. Co=
gnosce te creaturam dei esse. z discede nec te
adorau pmitte Tunc ista discedens secuta est
eum dicens. Non te deseram donec creatou
meo me restituas. Cum hec in animo episco=
pi volueret/accessit ille qui cum eugenia lo=
cutus fuerat. dicens tres paruulos fratres ad
esse. qui culturas ydoloz relinquentes/ xp̄o
seruire in monasteuo cum fratub9 desiderarēt
Tunc ille xp̄o gracias agens qui hui9 rei no
ticiam eum puenire fecerat/tulit eos seorsum.
z gratissimo vultu qui nam dicerent. vel cui9
nationis essent credidit requirendum. No hec
eugenia. Ciues inqt romam sumus hi duo
fratres mei pthus z iacinctus. ego nuncupor
eugenius. Cui dixit sanctus. Recte te euge=
nū vocas viriliter enim agis tū ī spiritu san=
cto nos eugenam corpore te ante puidim9 q̄li
ter huc veneus z q̄d isti tibi sint inotuit mihi
dns. Scio aūt te p castitate multa passuraz
sed non te deseret ille cui te tradidisti ex inte
gro. No pthum vero z iacinctū ait. In cor=
pore seruitutis positi ingenuam dignitatē vna
mimiter tenuistis victoriam z mercedem xp̄i
contubernium pceptuu. Jussitq; eugeniam
sic in virili habitu pmanere. nec eos deseruit
donec baptismi sanctificatione instructos mo=
nasteuo ad qō festinauerant sociaret Interi
basterna cum iumentis pcedentibus puus per
uenit domum. Quā videntes vacuam omnes
simul mugitum dederunt. lugebant quasi uni=
uersi confuse/parentes filiam/fratres sororez
serui dnam/fit inquisitio p pumdam. interroga
tur aruspices z phitones/demonia sacrificijs
consulunt. vbi deuenisset eugenia. Doc soluz

omnes dicebant/q̄ dij de celo eam rapuissent Tunc pater dat festa responsis/in numero de orū eam cōsecrans/et ex auro puro simulacrū fusile faciens. At illa in predicto viroꝝ monasterio viuli habitu et animo permanens/ in diuinis eruditionibus ita ꝓfecit/ut intra secū dum annum omnes fere scripturas dominicas retineret. Tanta erat ei tranquillitas animi vt vna ex numero angelorꝝ ab omnibus diceretur. erat omnibus omnia. tustem cōsolabatur. leto cōgaudebat. iracundiam mitigabat. Tantamq̄ gratiā a deo cōsecuta erat/vt quē cunq̄ in dolore positū visitaret statim omnis dolor recederet/et salubritas adueniret. Comites aūt eius ꝓtbus et iacintus in omnibus obtemperabant ei. Tercio igitur conuersionis eius anno/abbate monasterij defuncto/visuꝝ est omnibus vt beatā eugeniam vt eis ꝑesset eligerent. Tunc illa metuens se feminā cōtra regulā uiros ꝑponi. Iterūq̄ timens ne omēs vnanimiter deprecantes sperneret ait ad eos. Videamus in hac nostra electōe quid dominꝰ ꝑcipiat. Si quis ait vult esse primus fit oīm nouissimus. ecce igitur et vestris ꝑceptis obtemperans/decreui primatum susceptum. et omnium iussioni obediens/ vltimū me constituo cautati vestre Igit̄ omne opꝰ monasterij qđ infima ꝑsona exercere solet suscepit in oībꝰ. aquam portare/ligna cōcidere/mūdicias adhibere/deoq̄ tam cara esse cepit vt demones de obsessis corporibus eijceret/et cecoꝝ oculos aperiret

De accusatione melanie contra eam. Capitulum xxiij.

NGRONA quedam alexandrina ceteris ꝑstantioꝝ nomine melānia audiens eius opinionē venit ad eaz que a quartano typo grauissime p annū et eo amplius vexabatur. Quam cū illa oleo punxisset/omnem mox abundantiam fellis euomuit/et sanissima reddita tres ciphos argenteos solidis repletos ei ī muneribꝰ misit. q̄ illa gratanter remittēs ait. abūdamꝰ et supabundamꝰ precor aūt vt hec pauperibus largiatur. Cūc illa cōtustata veniens cepit rogare et ampliora ꝓmittere. Et dum dicta ista sit assidua/et in nullo deprehendens q̄ esset femina/iuuētutis elegantia decipitur/et in cōcupiscentiam eius illabitur. et putans eā ampliorus pecunie cupidioreꝝ esse/cepit infinita offerre. copiosa ꝓmittere. Deo videns eam omnia oblata repellere cepit eam his verbis secreto alloqui. q̄o te manibus abstinentijs maceras/et pois florem gratissime iuuentutis. quasi deus tristes diligat/et sua delectamenta cōtemnentes foueat/ac solis hominū crudelibus delectet. videmur eiꝰ comis abuti. et ingrati refundere largitoꝝ quod donat. Igitur his afflictionibus finem ponas/et letiora tempora ac iocūda suscipias. Talia dicēte melania/beata eugenia volens animā eius a dyaboli laqueis liberare/ ostendebat ei desiderua mundi misera esse. et dū teneu putantur effugere. et vnius puncti delectamenta ꝓpetua detrimenta inducere Hec omnia melania surda transibat aure. Dūq̄ solicite ageret/quatenus eugeniam irretiret/ egritudinem simulat/et vt ab eugenia visitaretur rogat. Que cum ad eaz ingressa secreto intra cubiculum/obscenis eam amplexibꝰ infelix melania adire tēptauit. et verbis ꝓcaculis ad crimen hortatur. Tunc eugenia dixit ei Rede melania nomē tuum dicat̄/quia nigredine ꝑfidie plena es. et te habitaculū magnū dyabolo ꝑparasti. Discede a seruis dei decepti et illecebrosa. nos enim aliter militamus. habeant opes tuas tibi similes. nos delectat mē dicare cū xp̄o. affatim diues est qui ꝑ custo paupest. Fugiant a te ymagines cōcupiscentie. non enim ꝓfuit saluti tue ista que te īmua sit audacia. Tunc illa deceptionis sue pudorē nō ferens. secū detegi timens nisi prior ipsa detegeret/alexandrie ꝑfectum adijt dicēs Celestum iuuenem xp̄ianam religionē incuru simulantem. Quē cū medendi gratia eoq̄ infirmitatibus ꝓesse dicebat ad me venire ꝓmitterem/vnam ex illis me estimans de quarum pudore bachatur/ausus est impudenter loqui et verbis ꝓcaculis ad crimen hortatur. Q̄ nisi audissem vocē/et ꝑsentis ancillule mee solacio liberata fuissem. more barbarico sua me libidine captiuasset. Audiēs hec ꝑfectus furens statim iubet ad monasteriū destinari. qui eum ferro vinctū cū omnibus cōmorantibꝰ vīctis deponerēt. Et quia vniꝰ carcerus eos nō fere bat locus/ꝑ diuersas custodias diuidūntur. Impudente fama ꝑ totā egiptū diffusa/omnes credebāt. omneq̄ cōdemnabāt. Omnibꝰ enim videbat̄ verisimile melaniam illustrē feminam mentiri non posse.

De purgatione cuiusdam et pena accusatoris. Capitulum xxiiij.

CONSTITVTO igit die cõ
uemunt ciuitates in viano posite/ vt
viuant feraꝝ traui morsib9 corru=
ptores. Aptant eculei verbera flamme tor=
tores ⁊ cetera. q̃ cordis abscondita solent susci=
pere ꝓparant. Tunc ꝓfectus philippus ait.
Dic sceleratissime xp̃ianoꝝ hoc xp̃s noster vo
bis tradidit vt opaz corruptiom cetis ⁊ frau
dulenta pudorem matronalem astucia capia=
tis. Eugenia capite cemisso ne posset agnosci
respondit Deus meus ihesus custus cui seruio
castitatem docuit. eamq; custodientibus vi=
tam eternam promittit. Ne autem fructus
patientie nostre depereat.. pervidouam pun
dapum ne in hanc falsam testem retorqueatis
sententiam. ⁊ nunc probabimus meam cum
quod nobis obijcit redundare. Quod cum
promisisset ille/ eugenia dixit. O melancia mi
gredimis nomen tenebrosa malicia / feristi ap
plicau eculeos. suspendi papis xp̃ianos. pa=
pe andillam tuaz adduc vt ex ore eius possint
mendacia refutau. Que applicata coram iudi
ce cepit domine sue testimonia contra eugeni
am ꝓferre. Ceteri quoq; de familia testabau
tur sic esse. Tunc vehementer iudex cõmotus
ait. Qd ad hec infauste dicturus es. quẽ tot
reumcunt testes Ro hec eugenia. Tempus i
quit est loquendi quia transijt tempus tacen
di. Tanta siquidem est virtus nominis xp̃i /
vt ⁊ femine in timore eius posite virilem obti
neant dignitatem. Ego igit femina viriliter
gerendo virum gessi. virginitatem que est in
xp̃o fortiter amplectendo. ⁊ hec dicens tuni=
cam qua mouta erat a capite scidit. ⁊ femina
apparuit. statimq; ad ꝓfectum ait. Tu quidẽ
scom carneꝫ pater es mihi. claudia mater. fra
tres mei qui tecum sederat auitus ⁊ sergius.
Ego aũt ꝓ amore xp̃i mundum omnem cum
suis delicijs respui. ⁊ ecce ꝓthus ⁊ iacinctus
eunuchi mei cum quibus ingressa sum scolaꝫ
xp̃i. qui mihi tam yoneus magister extitit. q
me victricem libidinum ⁊ omnis pollutionis
ꝓ mi seuocordiam suam fecit. Agnoscentes ita
q; eam pater fratres ⁊ seruꝰ cũ lacrumis am=
plexibus eius incumbebant i conspectu popu=
li. vestimenta auro texta deferunt. ⁊ licet i vi
ta/ mouit atq; in excelso ꝓ tubunali colloca
tur. ⁊ ab omni populo clamat Onus est xp̃s
deus qui est deus verus xp̃ianoꝝ. ⁊ ne tanto
gaudio populi deesset castitatis ꝓbatio/ visus
est ignis e celo descendens. qui melancie domũ
ita circũdedit. vt nec vestigium alicuꝰ quod
ad eam ptinebat remaneret. Fit ergo gaudi
um populi cum timore dei. baptizat ꝓfectꝰ ⁊
filij ⁊ vxor eius claudia ⁊ omnis familia. ⁊ in
numerabilis paganoꝝ multitudo cõuertit ad
dñm. Susapiunt xp̃iani priuilegia. ⁊ omnis
alexandre ciuitas fit quasi vna ecclesia. Con
spirat omnis ecclesia in episcopatũ philippi.
cepit q; ⁊ sancta ecclesia habere episcopum ⁊
respublica habere prefectum. quia successor
nullus aduenerat.

De predicatione eusebij vincencij pegum po
tendani sanctoꝝ ex gestis eorum. Capitu=
lum. xxv.

IMPORTVNOS cõmodi se=
uiente ꝑsecutione in xp̃ianos/ adue=
niente die natali ipius decretum ab
eo exijt. vt omnis plebs romam orbis i vnũ
aduenirent. ⁊ in laudem herculis ac iouis pom=
patica voce acclamaret. Uentum est/ ⁊ circũ
stat regem pene vniuersus orbis. Ipse autez
deformiter inoutus/ regiam cum mitra ascen=
dit sedem. ac puus thuuficauit auream iouis
statuam. Tante enim superbie erat. tanteq;
iactantie vt moueret se pelle leonis. designau i
monumento volens q; sicut leo bestiaruz/ sic ⁊
ipe esset rex ⁊ magister populoꝝ. Cui omis
populus acclamauit dicẽs. Protector hercu=
les est rei publice. ⁊ defensor libertatis roma
ne audacie. Quod clamatum est sexagies ⁊ se
mel. Eodem tempore morabant in uico qui
appellat canauus xp̃iani nominis cultores. in
ter quos erant viri religiosi. Eusebius vincẽ
dius peregunus atq; potendanus serui dei/ ora
tionib9 instantes/ viglijs insistentes/ mou ꝓ
xp̃o desiderantes. Qui ad imitationem aposto
loꝝ sua omnia vendiderunt/ ⁊ paupib9 ero=
gauerunt. quatenus nudi ab hoc seculo liberi
us soli seruirent deo. Qui cum audissent hui9
scemodi rem a cõmodo gestaz/ rudiculo ac va
ne superstitiosi hec deputantes/ vicos ⁊ vrbes
plustrant vnum ⁊ vnum deũ ꝓdicant dicen=
tes. Recedite fatuissimi a cultura demoniorum
Date honorem deo tno ⁊ vni patri ⁊ filio ⁊
spiritui sancto omnipotenti. ⁊ agite pnitentiã
⁊ baptizemini vt deleant peccata vestra ne si
mul cum cõmodo peatis.

Passio sancti iulij senatoris. Capi
tulum. xxvi.

TRQOS quidam senator iulius audiens monita hui9modi salutaria introduxit eos in domum suam/ et audiens solicite predicationē eoꝝ credidit/et facultates suas varias p ma nus eoꝝ distribuit/accersito quodā pspitero rufino/baptismū cum omni domo sua suscepit Cepitq; ipe public confiteri xpm/ et pro eo mortez cōcupiscenti animo desiderare. Quod cū audisset cesar amaritudinis felle exagitatus iussit eū ad se reduci/ et eū sic cepit affari Juli qualiter amens effectus es vt deserens iouem et herculez sequaris nescio quā amentiā vanā Cui viriliter respōdit iulius dicens. tu simul peas cū dijs tuis/quos vano errore deos esse temerario ore mentius. Cōfusus itaq; cesar et his verbis ac alijs accersiuit quendā virum nomine vitelliū magistrū peditū/animo ferū/ ope crudelē/omībusq; vicijs obsessum. prece pitq; ei dicens Exquire diligenter facultates huius sacrilegi/et cōpelle eū ad sacrificandum inuictissimo herculi. qui nisi acqeuerit nō ptra has ipm diuti9 viuere. Rursapiēs vitellius vi carius fecit eū coartari in custodia. post tridu um iussit sibi tribunal pparari in tellure/et sā ctum iuliū cathenis astrictum exhiberi ante se. Erat enim corpe nud9 q; ex integro fide mun tus. Quē sic alloquit vitellius Audisti quid iussit princeps. depone iam pertinaciam et adora deos p quos omnipotens subsistit orbis roman9 Nam si nō feceris diuersis afflictionē penis pu nieris. Cui sanct9 cōstanter respōdit. O mi ser et miserande simul cū tuo pncipe pfido pe ribis. Ad hec vitellius dixit. O iuli dic mihi in quē cōfidis cū iam damnat9 sis. Juli9 respō dit Christus mea vita eterna ē. spes mea xp̄s est/qui te cū pncipe tuo damnet in eternum interitum. Dec audiēs vitellius iracundie sti mulis instigat9 iussit eū fustib9 cedi. qui dum cederet emittens spiritū celestia petijt. Cui9 corp9 pcepit vitelli9 añ amphiteatrū iactari Quō audiētes eusebi9/vincentius pegun9 at q; potentianus collegerunt corpus sanctissimi martiris xpi/et sepelierūt in amiterno calepo dij. xiij. kalendas septembris.

Passio sancti eusebij pfati cum socijs suis Capitulum. xxvij.

EC audiens vitelli9 pquirit eos fe cit sibiq; psentatis dixit. Manifesta assertio est diripuisse vos facultates iulij/cū et corp9 illi9 collegistis. simulq; etiā sepulture tradidistis. Tūc glorios vir eus sebius locut9 est. Quō inquit nobis obijcis p culdubio fecimus. quicqd meruimus presule xp̄o executi sumus. Jurex nequissimus dixit quiaq; meruistis alienos thesauros diripe dif ficultas nōsit vobis reddere/ne pereatis sicut ille perijt. Respondit eusebi9. hoc omnib9 uotis appetim9. hoc cōmuni anīo cōcupiscim9 Cunq; cōstanter pfisterent. cōfusus vitellius eadem hora iussit vt in eculeo facie ad faciē su spenderent/obtunderent neruis et fustigarēt Quibus suspensis preco etiā clamabat/deos q; principes nolite blasphemare. diuti9 autez eis tortis/iussit cessare paululū a tormētis. quibus dixit. parate vobisipis q; sacrificate dijs Eu sebius ad hec. Miser mqt quod incepisti pfice noli desistere. ante enim tibi deficiet ad torquē dū noc temp9/q; noster deficiat in xp̄o pfistē s anim9 Ne ergo putes nos terreri nec separari nos a fraternitate dñi nostri iulij. Vitellius circūstantib9 ait. Isti securi de arte magica i tormētis gaudēt. Respōdit vincenti9. Nos gaudem9 q; exultamus in dño nostro ihu xp̄o Tyrann9 vero iussit extimplo flāmas applica ri eoꝝ lateribus. illi alacres effecti dicebant Gloria tibi dñe q; nos visitatōe tua circūdas

Passio sancti anthonij. Cap̄. xxviij.

GITUR vn9 carnificum nomie anthoni us intent9 oculis emin9 vidit cū spongia iu uenē stantē/fulgore nimis coruscantē/et eoꝝ latera extergentem. Tunc emissa voce cum in genti gaudio cepit clamare. vn9 ver9 est de9 xpianoꝝ. quem hi euidentissima ratōe p̄dicāt Video enī angelum dñi circūstantem eos. et a pressura flāmaꝝ ptegentē. Tūc velut leo frē dens iudex cū clamore ait. O magica ars. o se ductores qui alienauerūt mēte sua hominē cla ussimū ac pbatissimū in republica. Anthoni us aūt pertētia ductꝰ. deuouit se crediturum xp̄o dño. statim veroanthonius rufinū pspi tez adijt. q; vt ab eo baptisaret humilit impe trauit. Itaq; vitelli9 sanctos martires eculeo dponi iussit. Quib9 dpositis ait. vt quid cru deles estis vobismetipis? Cur nō deponitis in famiam vanam. adorantes deos et glorifican tes. quos iusserunt principes vt nobiscuz frui mereamini vita ista? Beatus Oincentius ait O infelicissime omniuz tu cum sis crudelis q; d

tibi nõ pas·Nos in gloua iam constituti su=
mus tu vero cum pundpe tuo in gehennã pi=
turus·Tunc vitellius iussit pdoi linguã san=
ãi eusebij estimans illi eesse lingue offidũ ĩ cu
ius ore semp xps resonabat· Antonius autẽ
accurrens clamabat· O vitelli miserume qo
tibi ⁊ iustis istis·vt qo eos cruaas? Tunc nu
tu equissimi dei vitellius p os sanguinem euo
mere cepit dei redo sz iudicõ vt q exarsit ad
pumendum os iusti acu doloze torqret in suo
Atleta aũt dñi eusebius sine lingua laudes in
excelso xpo dabat Quic igit lamentabili spe
daculo quidam vir intererat xpianus clausti
mus nomine faust9 qui colligens linguã mar
tius xpi eusebij·reposuit eam sub tunica sua ĩ
sinu suo ⁊ fugiendo latuit· Dehinc iussu vitel
lij antonius a carnifab9 ductus est via aure=
lia iuxta formam trayanam ⁊ capite plex9·xi
kl· septembus·

De fine agonis predictorum sanctorum· Capitulum·xxix·

ORRO eusebium ac socios ei9 di
uidus maceratos supplicijs ĩ ima car
ceris iussit retrudi· Ibi retrusi non
dieb9 neq noctib9 ab oratione cessabãt· Per
curzebat autem eoz opinio drcũquaq· ad
quos veniens nõ minima multitudo xpianoz
⁊ audiens ab eis eterne vite monita nõ medi
ocriter ꝓficiebat Post tuduũ apparuit eis be
atus iulius cunctisq audientib9 ventura ꝓphe
tando hec intulit· Saluate custodem carceris
Doc dicẽs ab oculis eoz euanuit mẽtesq eo
rum sua gratissima visitatione letificauit· Tã
tam vero contulerat dñs vim virtutis sue fi=
delibus·vt undiq illic populoz cõfluentibus
turbis varijs detentis languoub9 nulla diffi=
cultas esset in conferenda eoz sospitate ora
tionibus· Demens itaq quidam sacerdos ca=
pitolij nomine lupulus qui ritu pagamissimo
fungebat illo vamissimo sacerdotali offidio·ro
gauit vt instrueret a sanctis martirib9 ⁊ bap
tizaret· Erat enim cecus· Cui dixerunt. Si
credideris ex toto corde illuminaberis ⁊ vita
eterna nobiscum frueris· Respondit lupulus
sacerdos Ego absq ambiguitate credo ĩ quẽ
vos·creditis nec vllatenus cupio separi a vo
bis·ideo ad vos fugi desiderans vobiscuz ĩ his
vinculis p amore xpi mandpari· Dis audi=
tis confestim miserunt· ⁊ rogauerunt ad se
venerabilem rufinum pbrum venire· Qui de
mens ad carcerem cathecizauit ⁊ baptizauit
eũ· Tunc subito ab oculis ei9 caligo discessit
⁊ lumen xpi in eis emicuit· Tunc accurrens
custos carceris ⁊ videns illustratum supemo
lumine qui annis·iiij·cecus fuerat·misit se ad
pedes sanctoz ⁊ vt baptizaret rogauit· Quẽ
ilico beatus rufinus sacro baptismate purifica
uit eumq armis fidei munuit· Hbiens vitel=
lius intimauit regi omnia que a sanctis erant
gesta qualiterq supassent omnia tormentorũ
genera ⁊ quomodo contempsissent diis libare
sacrificia·qualiter ve eusebius loqueret sine li
gua·Cui ita rex ait· Extingue eos· Qui iu=
bens sibi tribunal pparari ⁊ illos introduci ait
Afferte tupedam vt sacrificent bi At illi ex
puentes cõtempserũt eum. cui9 etiam cor mi=
pemitens ãmirans beatus eusebius ait·O mi=
ser cui9 cor est sedes sathane· Tunc vitellius
fecit eos ante amphiteatruz tam diu plumba
tis acuter cedi donec spiritũ exalarent· Quo
rum corpora beatus rufinus collegit ⁊ nõ lon
ge ab vrbe sepeliuit·viij·kl· septembus·
Ex martirologo· Preterea·xiiij. kl·maij
celebrat rome natale beati appollonij senato=
ris qui sub cõmodo pundpe a seruo ꝓpter
q xpianus esset insigne volumẽ cõposuit qo ĩ
senatu legit ac demde sententia senatus p xpo
capite truncatus est· Item·vij·idus augusti
apud mediolanum sancti faustini tpe aurelij
cõmodi martirizati·

De victore papa ⁊ hyreneo lugdunensis· Dugo Capitulum·xxx·

IN tempestate eleutherio pape ro
me victor successit· In his dieb9 fa=
cta est qstio magna de pasca· Unde
apud cesaream palestine concilium celebratũ
est·vbi statutum fuit vt semp ĩ die dominica
celebremus sicut nunc agimus obseruata·xiiij
luna apulis mensis· Duic conalio interfue=
runt victor papa romanoz ⁊ narcissus patri
arcba hierosolimoz· Theofil9 quoq cesaree
episcopus ⁊ presul lugdunensis hyreneus·
Dieronimus de illustribus vins. Dyrene
us fotini episcopi qui lugdunensem in gallia
regebat eccliã pbr a martirib9 eiusdẽ loci ob
qnoã ei9dẽ ecclesie qonẽ legat9 missus romã
honorificas sup nomine suo ad eleutherũ epi
scopum pfert literas Postea iam fotino ꝓpe
nonagenario ob xpi nomẽ martirio coronato
in locũ eius substituit· Constat aũt policarpi

cuius supra feam⁹ mencionē sacerdotis ⁊ mar
tius hunc fuisse discipulū. Scripsit q̄q; ad
uersus hereses libros. et cōtra gentes volumē
breue. et de discipl'na aliud. ⁊ ad marcianum
fratrē de aplica p̄dicatione. et libū uariorū
tractatuū. ⁊ ad plastū de sasmate. et ad flou
num de monarchia/siue q̄ deus nō sit cōditor
malo⁹. et de egregiū antasma. Cerū
et alie ad victorem ep̄m romanū de questione
pasche epistole. in quib⁹ cōmonet eū nō faci
le debere unitatem collegij sanare. Siquidē
victor multos asie et ouetis episcopos/ qui de
quinta quarta luna cū iudeis pascha celebrabāt/
damnando credidcrat. in quā sentenciā etiam
hi qui discrepabāt ab illis victoru nō dederūt
man⁹. Floruit aūt maxime sub cōmodo prin
cipe. Victor. Q̄ aūt hugo flouacensis
ponit sub cōmodo victorē papatū accepisse.
Eusebi⁹ in cronicis ponit sub helyo pertinace
addens etiā q̄ eiusdem victoris extant medio
cria uolumina de religione. Questiones vero
de pascha dicit sub seuero determinatam fuisse.

De imperio helij ac iuliani/et fine cōmodi
Eusebius in cronicis. Capitulum. xxxi.

ORRO cōmodus impator collo
si capite sblato sue ymagnis caput
iussit imponi. Idem q̄q; cōmodus
multos nobiliū interfecit. et spectacula popu
lo romano p̄buit insignia. Incendio rome fa
cto palacium et edes veste / plurimaq; urbis
pars solo coequat. Hugo ubi supra.
Plagicia itaq; aurelij cōmodi impatoris ur
bis pena p̄secuta est. Nam capitolium fulmi
ne ictum est. ex quo inflamatio facta est/ q̄ ro
manam bibliotecam rapaci turbine cōcrema
uit. Porro cesar cōmod⁹ cūctis incōmodus
in domo vestali strangulat⁹ interijt. Helius
aūt ptinax senex a senatu impator creat⁹ est
Eusebius in cronicis. Dic obsecrante
senatu ut uxorem suā augustam ⁊ filium suū
cesarem appellaret cōtradixit. sufficere testa
tus q̄ ipe regnaret inuit⁹. Erat enim septua
genario maior cum p̄fecturam urbis ageret.
et ex senatus consulto imperare iussus est. sc̄z
anno domini centesimo. xciij. mundi vero. M
MMM. lxiiij. Tandem iuliam iuusperuti sce
lere occisus est. quē postea seuerus apud vul
num pontem interfecit. Hugo Julian⁹
aūt qui ui sibi romanum vendicauit imperiuz
imperauit septē mensibus. Hicq; inter p̄na
cem cesarem et iulianū eius successorem unus
annus assumptus est.

De Clemente alexandrino ac ceteris illi⁹
temporis scriptoribus. Capitulum xxxij.

ER IDEM tempus erant insi
gnes clemens alexandrinus philoso
phus/et panthenus stoycus ⁊ assy
rianus hystoricus et musanus. Hierom⁹
mus de illustribus viris. Panthenus stoy
ce secte philosophus/iuxta quandam veterez
in alexandria cōsuetudinem. ubi a marco euā
gelista semper ecclesiastici doctores fuerunt.
tante prudencie et eruditionis tam in scriptu
ris q̄ in seculari literatura fuit. ut in indiam
quoq; rogatus ab illius gentis legatis a deme
trio alexandre ep̄o mitteret. ubi reperit bar
tholomeum unum de duodecim apostolis/ ad
uentum domini nostri ihesu xp̄i iuxta mathei
euangelium p̄dicasse. quod hebreis scriptū li
teris reuertens ad alexandriam secum detulit
Huius multi quidem in sanctam scripturā ex
tant comentarij. sed magis viua vox eccle
is profuit. docuitq; sub seuero principe et an
thonino cognomēto caracalla. Clemens alex
andri ecclesie presbiter/panthem de quo sup
retulimus auditor. post ei⁹ mortez alexādrie
ecclesiasticā scolam tenuit. Feruntur ei⁹dem
insignia volumina. plenaq; eruditionis ⁊ elo
quētie. tam de scripturis diuinis q̄ d' secularis
literature instrumēto. e quib⁹ illa sunt Stro
matū libri. viij. aduersus gētiles liber unus.
d' pedagogis libri tres. de pascha lib' un⁹. de ie
iunio liber unus. de discreptatione liber unus/
et alius liber qui inscribitur. quis nam di
ues ille sit qui saluetur. de obtrectatōe liber
un⁹. de canonib⁹ ecclesiasticis. et aduersus eos
qui iudeoz sequunt errorem liber un⁹. quem
p̄mo alexandro hierosolimoz ep̄o.

Meminit aūt in stromatibus sui voluminis tatiani contra gētes. extat
alexandri hierosolimoz ep̄i qui cum narcisso
postea rexit ecclesiam epistola super ordi
natōez asclepiadis cōfessoris ad anthiocēses
cōgratulātis eis. in qua ponit i fine sic. Vobis
fratres scripta trāsmisi p̄ beatum clementem
p̄spiterz/virz et illustrē et probatum. quē vos
quoq; scitis et nūc plenius cognoscetis. Qui
cum huc venisset iuxta prudentiam et visitati
onem dei cōfirmauit et auxit ecclesiam dei con
stat origenem hui⁹ fuisse discipulū. Floruit

aũt seueri ⁊ anthonini filij ei⁹ tẽporib⁹ ⁊ certa
De impio seueri ⁊ lomie patre ougenis.
Hugo vbi supra. Capitulum.xxxiij.

EOGENIOS igit genere affer q
se ex nomine imperatous quem occi
sum vultus fuerat/ptinacem volut
appellau/romanum consecutus impeuum im
perauit annis.xviij. Eusebius in cronicis

Cepit autem anno dñi.C.xciiij.mũdi ve
ro.MMMM.lxv. Hugo Dic fuit na
tura seuus.multisq bellis lacessit⁹ / fortissime
quidem rempublicam sed labouosissime rexit
Nam pescennium nigrum qui in egypto ⁊ sy
ria ad tyrannidem aspirauerat interfecit.nec
osq samaritanos rebellare conantes supauit.
parthos quoq ⁊ arabes cohercuit.⁊ ad extre
mum claudio albino qui se in gallia cesarem
fecerat lugduni interfecto in britanniam beliũ
transtulit.ibiq magnis grauibusq plijs sepe
gestis insulam recepit. quam ⁊ vallo ⁊ cre =
bus turrib⁹ p.c.⁊ xxxij.mlia passuũ a mari
vsq ad mare cõmunuit.Dic etiam post nero
nem in xpianos quintam psecutionem exercu
it.qua psecutione pluum sanctoꝝ p diuersas
puincias passi referunt. inter quos leonides
pat ougenis p xpo capite cesus/tenere ad =
huc etatis supradictum ougenem filium dereli
quit.Sed ita erat pfatus ougenes iam grã=
matica eruditꝰ decimũseptimum annuꝫ gerẽs
vt ad docendũ sufficeret. ⁊ q ad victũ ei erãt
necessaria ex hoc parent.Cẽsus qppe lombis
qui maximus fuerat/regio fisco p pscriptio =
nẽ sociatus erat.sub hac etiã psecutione i lug
dunensi ciuitate passus est beatus hyrenes cũ
maxima multitudine cleri sui ⁊ populi.

De feruore ougenis a puerida. Eusebius in
sexto libro.Capitulum.xxxiij.

ORIGENES modum accenso psecuti=
onis incendio/⁊ multis ea tempesta
te martirio coronatis/in tantũ ardo
rem capescendi martirij puerulus tunc adhuc
ougenes exarserat.vt sponte se piculis inge=
reret.⁊ alijs in certamine positis ceps in me=
dio rueret. ita vt insectau ipã mortẽ ⁊ velle
tape viderẽt. Quam adipisci omĩmodis/po =
tuisset/ nisi q dispensatione domini ad vtilita
tem multoꝝ putat p totiꝰ ecclesie edificatio=
ne seruatus/p solicitudinem matus.q glouo
se mortis eius desiderua impediuit.Que cũ pu
mo matemis obsecrationibus supplicaret/ vt
sibi consuleret.vt pceret matu. ⁊ ille ex his
pabus inflãmatioꝝ ad amorem martirij rede
ret.maxime ex eo q patrem iam teneu in vi
culis cognouisset.⁊ ipe ppte sodꝰ effici vin=
culoꝝ eius ac martirij festinaret.arte quadã
materni affectus inhibẽt.Etenim cum matu=
rare eum velle ⁊ ante lucanum prumpere ad
agonum certamina psensisset/ nocu cubiculũ
filij dormientis ingressa/omnia eius mouimen=
ta in quib⁹ pcedi in publicum poterat furata
subtraxit vt p hoc domi necessitate residere co
geret. Ille maternis impedit⁹ dolis/cũ nihil
aliud agere posset/ nec tamen mens quiescere
pateret aucet aliqd sup etatem. Epistolam
scripsit ad patrem se qdem maternis artibus
detineu.sed illum debere tenere qd cepit.⁊ ad
dit etiam hoc vide pater/ne ppter nos aliquid
aliud velis. Demq frequenter dicẽt dormien
ti puero religiosus ⁊ solicitus supueniens pa=
ter/ opimentum pectoris detraxisse. ⁊ velut
dei spiritu intus incluso pectus eius tanq tem
plum qdam veneratus.⁊ demulcens osculis
abscessisse.beatum semetipm adeo effectũ p tã
te prolis felicitate gratulatus Obi vero pate=
mar tiuo consumatus est/puer ipe cum matre
vidua ⁊ sex alijs paruulis fratribus.xvij. an
num agens sue etatis/in summa facultatũ pe =
nuria derelictus est. qmamquidem census pat
nus qui vel maximus fuerat fisco p prscriptio
nem sociatus est.Nec tamen desunt ei omnipo
tentis dei prouidentia.Ob insigne nãq vel lite=
raꝝ vel religionis studium/ a quadam nobili
⁊ locupletissima femina pfamiliariter foueu
cepit.

De passione sancti philippi episcopi. Ex ge=
stis sancte eugenie. Capitulum.xxxv.

PHILIPPOS autem pater
sancte eugenie cum alexãdue episco
patum gereret ⁊ rempublicã amini=
straret misit relationem ad seuerum imperia=
torem. memoratas romane reipublice xpianos
prodesse.⁊ ideo debere eos absq. psecutione i or=
dibus cõmunicare. Imperator autem ei⁹ re=
lationi consensit.⁊ ex hoc dignitas xpi nomi=
nis floresscere incepit. Sed quia semp contra
bonitatem pugnat malicia/ quidam ex honora
tis alexandrie cultores ydoloꝝ egre ferentes
q xpiani priuilegia accepissent abeũtes apud
regem accusauerunt philippum dicentes. q

ceipublice ſtatus ab eo conturbatus ſit· ⁊ ꝓ
deoꝝ ceremonias deferens ad culturam crudi=
fixi totam ciuitatem cõuertit· Tunc cõmotus
ſeuerus auguſtus direxit ad eum decretuz/ vt
aut diis ſolitam culturam exhiberet/ aut de=
ſita dignitate etiã ꝑ̃ijs facultatibus cederet
Qui ſimulata egutudine donec omnia ſua diſ
traherent· et paupibus daret / ipe in cultura
dei et timore xp̃i ꝓfect9 etiã alios cõfortabat
Poſt hoc pennius p̃fect9 alexandriã venies/
dũ eum ꝓcutere quereret et non poſſet/ qa oĩs
ciuitas in amore ei9 ꝓurabat· immiſit ei qui
ſe xp̃ianos fingerẽt· ⁊ ingredientes pcuſſerũt
eũ in oratione dominica cõſtitutũ Pcurauit
aũt in epiſcopatu anno vno et meſib9 tribus
demones effugabat oratiõe· cecos illuminabat
Poſt pcuſſurã aũt tribus diebus a dño ꝓui=
ſus eſt eſſe in corpore / vt corda dubia poſſet
cõfirmare· Poſt hoc vt recepet orauit/ ac iux
ta vituam vbi ſancta eugenia filia ei9 mona=
ſterũ virgiñ collocauerat corpuſculũ ſuum
collocari precepit·

De ſanctis Claudia Eugenia et Baſilla· Capitulum·xxxvi·

BJ Claudia vxor eius xenodochiũ
collocauit· ⁊ predia conſtituit que
peregrinoꝝ ſuſceptionib9 deſeruirẽt· Ipa aũt
cũ filijs ſuis auito et ſergio et eugenia romaz
redijt· Igit filios philippi cũ omi gaudio ſu
ſcepit ſenat9· ita vt vnũ cartaginis pcõſulez
et aliũ vicariũ affuce eſtimarẽt· Dum aũt ad
eugeniã multe matrone cõuenirẽt/ et multas
virgines faceret in xp̃o credere ⁊ in vgnitate
ꝓmanere/ quedã virgo baſilla ex regali genere
ad eã cupiebat ꝓtingere· ꝙ cauſa xp̃iam nois
ad eam ire nõ poterat· rogauit ergo ꝓmit=
nundũ fidelem/ vt eã de religione xp̃iana inſtru
eret· Tũc illa ꝓthum ⁊ iacinctũ cõuocans ait
Dos offerã baſille ſub ſpecie muneris vt eam
xp̃i ancillam faciatis· Baſilla ſuſcepit eos q̃ſi
famulos· quos adorabat ut apoſtolos/ cum eis
omni hora vacabat· ⁊ q̃ſi eunuchos in ſeruicio
habens/ nõ diebus nec noctib9 a colloquijs di
uinis et oratõe ceſſauit· Sanct9 quoq papa
cornel9 ad eam venit/ eãq latẽtes baptizauit
Sed et ꝓcurante dei miſericordia pene omni=
bus noctib9 mutuis fruebant aſpectibus ipſa
⁊ beata eugenia· Omnib9 itaq vidua cõuen
tus erat ad beatã claudiam· et omnib9 virgi=
nib9 ad eugemã· Sanct9 aũt cornelius omni
veſpere ſabbati dabat nocte ymnis ꝓuigilem/
⁊ pullis cantãtib9 / quiete noctis excluſa cõ=
municabat eis ſacra miniſteria·

De hereſi paulianoꝝ et natali confeſſore Euſebius libro·v· Capitulum·xxxvij·

O TEMpore arthemonis hereſis
pullulauerat/ quã poſtmodũ paul9
ſamoteus inſtaurare conat9 eſt· hec
purũ hominem id eſt abſq deo fuiſſe ſaluato=
rem cõfirmat· Pontificante aũt zefirino pa=
pa cõfeſſor quidã erat natalis nomine· hic de
ceptus aliqñ ab aſclepiodoto quodã/ et theo
doto collegarijs· q ambo diſcipuli erãt theodo
ti coriarij illius q prim9 ꝓ hac ſtulta aſſertõe
ab eccleſie ſocietate depulſus eſt· a victore tũc
vrbis rome epo acqeuit/ ut accepto ab eis fa
uore eps illius hereſis nominaret· certa pacti
one id eſt centũ et quinquaginta denarijs men=
ſtrue pſtationis· Quicq natalis cũ ſe in hoc de
cept9 locaſſet/ frequẽter admonebat ĩ ſomnis
a dño· quia miſericors de9 et dñs noſter ihus
xp̃s nolebat martirem ſuũ q ſibi in multis paſ
ſionib9 teſtis extiterat de eccleſia pdere· Sed
cũ negligentius ſuſcepiſſet viſiones pumatus
amore et turpis lucri deuid9 illecebra/ ad vl
timũ a ſanctis angelis ꝓ totã nocte verberat9
⁊ penis grauib9 excruciat9· mane cõſurgens
cilicio ſe induit/ et cinere cõſperſit· ac multis la
crimis errorẽ ſuũ deflens/ ſe añ pdeſ zepherini
epi ꝓſteruit· et veſtigijs ommiũ nõ tantũmo=
do clericoꝝ ſz etiã laycoꝝ cũ multa lamentati
one ꝓuolut9 in lacrimas et miſeratiõe/ omnẽ
ꝓuocauit eccleſiã· ut indulgentiã ſibi a cuſto
dẽ inuis ⁊ iugib9 ꝓ ipo p̃cibus imploraret
oſtendens ſimul in cõſpectu dñi liuores corpo=
ris ei9 et cicatrices· quas ꝓ nomis ipius con
feſſione ſuſcepat· vix aliqñ in cõmunionez ec
cleſiaſtica corpora reuocatus eſt·

Paſſio ſanctoꝝ Anthemi et victoris pape Ex martirologio· Capitulum·xxxviij·

RETERENA kalendas maij
celebrat in gallijs territorio uiuariẽ
ſi natale beati anthemi ſubdiacon·
quem ab oriente miſit ſanctus policarp9 vna
cum alijs ad p̃dicandum verbum dei in galliã
Cui9 predicatõe imperator ſeuerus cõpta/ ſpi
noſis fuſtibus crudeliſſime flagellatum in car=
cerem trudi precepit· et ſic demum enſe li=
gneo in cruce modum caput eius ſcindi·

Item·xij·kł·maij rome natale sancti victo=
ris pape·qui post beatuz petrum. vo. rexit ec
clesiam annis ·x·ꝛ sub seuero principe marti=
rio coronatus est· Ex libro pontificum·
Dic constituit vt sanctum pasca die dñica ce
lebrarē·ꝛ vt necessitate faciente vbicūqꝫ iuē
tum fuisset siue in flumine / siue in mari / siue in
fontibus / tantum xp̃iana confessione credoli
tatis clarificata / quicunqꝫ hominū ex gētili re
niens baptizarē· Item etiam fecit cōstitutū
ad interrogationem sacerdotum de circulo pa
scali / cū p̄sb̄ris ꝛ episcopis facta collatione /
ꝛ accersito theofilo episcopo alexandre / vt a
xiiij luna p̄mi mēsis vsqꝫ ad xxi · die dñica cu
stodiaē sanctum pasca.

De quinto tertulliano ꝛ scuptis eius. Euse=
bius in cronicis· Ca·xxxix·

QVO seueri·xviij · tertullianus
affer / centurionis p consulis filius /
omnium ecclesiaꝝ celebraē sermone
Dieronimus de viris illustribus· Dic
acus ꝛ vehementis ingenij sub seuero punci=
pe ꝛ antonino caracalla maxme floruit· mul=
taqꝫ scripsit volumina· Que qa nota sunt plu
rimis p̄termittimus· vidi ego quendam pau=
lum nomine / concordie oppido ytalie senem· q̄
se beati cypriani iam grādis etatis notarium
cum ipe admodum esset adolescens / rome vi=
disse se diceret· referret qꝫ sibi solitum / nunqꝫ
cypranum absqꝫ tertulliani lectione vnā pre
terisse diem· ac sibi crebro dicere · Da magi=
strum· videlicet tertullianum signans Dic vs
qꝫ ad mediam etatem ecclesie p̄sb̄r manfit· in=
uidia postea ꝛ contumelijs cleucoꝝ romane
ecclesie ad montani dogma delapsus / in mul=
tis libris noue ꝓphetie meminit· Specialiē aūt
aduersum ecclesiam texuit volumina de pudi=
cicia / de p̄secutione· de ieiunijs de monogamia·
de extasi libros·vi·ꝛ·vij·quē aduersū appol=
lonium composuit ferūqꝫ vixisse vsqꝫ ad decre
pitam etatem·ꝛ multa que nō extāt opuscu=
la condidisse· Actor· Dic tertullianus
quintus scripsit apologeticum librum vnum
de quo plura i hoc ope locis cōgruis inseruī·

De studio ꝛ p̄motione origenis·Eusebius i
cronicis· Capitulum·xl·

QVO sequenti origenes alexan=
drie studijs erudit· Dieronimꝰ
de illustribus viris· Origenes qui ꝛ ada=
mantius decimo seueri p̄incipis anno aduersus
xp̃ianos p̄secutione cōmota / ac leonide patre
illiꝰ xp̃i martirio coronato / cum sex fratrib9
ꝛ matre vidua pauper relinquit · ānos natus
circiter·xvij·Rem enim familiarem ob cōfessi=
onem xp̃i fiscus occupauerat Dic alexan=
drie diocesis ecclesie· xviij·etatis sue anno hic
op9 aggressus
postea a demetrio eiusdem vrbis episcopo i lo
cum clementis p̄sb̄ri confirmatus / p multos ā
nos floruit·ꝛ cum iam medie esset etatis / ꝛ p
ter ecclesias achaie que plurimis hęresib9 vex
abantur / sub testimonio epistole ecclesiastice
athenas p palestinam pergeret a theoctisto ꝛ
alexandro cesaree ꝛ hierosolimiorꝫ episcopis
p̄sb̄r ordinat9 demetrij offendit animos· Qui
tanta aduersum eum debachat9 infamiā / vt
p totum orbem sup nomen eius scriberet· Cō
stat eum anteqꝫ cesaream migraret fuisse ro=
me sub zefirino episcopo·ꝛ statim alexandri=
am reuersum haclam p̄sb̄m qui in habitu phi
p̄seuerabat / adiutorem sibi fecisse·

Qui quidem ꝛ post demetriū
alexandrinam tenuit ecclesiam· Quante autē
glorie fuerit · hinc apparet q̄ firmianus ces=
ree episcopus cum omni capadocia eū inuita=
uit ꝛ diu tenuit·ꝛ postea sub occasione sāc=
torum locoꝝ palestinam venies / diu cesaree ab
eo in sanctis scripturis eruditus est Deo ꝛ i
lud qđ ad māmeam matrem alexandri impe=
ratoris religiosam feminam rogatus venit ā=
tyochiam / ꝛ summo honore habitus est·ꝛ ad
philippum imperatorem qui primus de regib9
romanis xp̃ianus fuit·ꝛ ad matrem eius lite
ras fecit q̄ vsqꝫ hodie extant· quis ignorat· ꝛ
q̄ tantum habuerit in scripturis sanctis studi
um / vt etiam hebream linguam contra etatis
gentis qꝫ sue naturam ediscerit· ꝛ exceptis ·
lxx·interp̄tib9 / alias quoqꝫ editiones i vnuz
congregaret· aquile scz pontici p̄seliti·ꝛ theo
dotionis hebionei· ꝛ symachi eiusdem dogma
tis qui in euangelio quoqꝫ catamatheon scri=
psit cōmentariolos· de quo ꝛ suum dogma af
firmare conaē· Preterea quintam ꝛ sextaz ꝛ
septimam editionem quas etiam ꝛ nos de ei9
bibliotheca habem9 / miro labore reperit· ꝛ cū
ceteris editionibus cōparat· Dyaleticā ꝛ ge=
ometriam / ausmetricam / musicam / grāmaticā
rethoricam omniumqꝫ ph̄oꝝ sectas ita didicit
vt studiosos quoqꝫ secularium literaꝝ secta=
tores haberet ꝛ interpretaretur eis quotidie /

ocurſuſq; ad eum mirifici fierẽt/ quos ille ꝑpte
rea rapiebat vt ſub occaſione ſeculares litera
ture m fide xp̃i eos inſtrueret. Qui autem ſup
origenis ſcire ſtatu velit quid actũ ſit/ primuz
de epiſtolis eiꝰ que poſt ꝓſecutionẽ ad diuer-
ſos miſſe ſunt. deinde ⁊ de ſexto euſebij ceſarie
ſis eccleſiaſtice hyſtorie libro/ et ꝑ eodẽ ori-
gene ſex voluminibꝰ poſſit liquide cognoſcere
vixit vſq; ad gallum voluſianũ id eſt vſq; ad
lxix. etatis ſue annum et mortuꝰ eſt tyri.

De laude eiuſdẽ iuxta haymonẽ. Ca. xli.

DIDYMOS Euſebium a quibuſ-
dam eccleſiaſticis virus aliquantulũ
fuiſſe notatũ/ q̃ minus fuerit in lau
de origenis. illud vero de eo breuiter enarra-
mus/ quod etiam orthodoxi quiq; et religioſi
viri diffiteri non poſſunt. Origenes leonidis
martius filius. et ipe fere a puerida volũtate
martir. ⁊ forſitan actu. niſi q̃ a matre ſubrepi
ente noctu veſtes eius pia fraude ꝓpositus ẽ.
Magnã et manifeſtam a deo gratiam ſcientie
conſequitur. potens in grãmatica ⁊ ceteris cõ
munibus literis. et in omni phica eruditione
appme inſtitutus. maxime in lectõe ⁊ doctri-
na divinoꝝ voluminũ potentiſſimus illiꝰ tem
porus ⁊ famoſiſſimus magiſtor. Dic ergo q̃
magna et incredibili ſcientie ꝓgratiua/ doctor
eccleſie apud alexandriam a demetrio ipiꝰ lo
ci epiſcopo cõſtituit. cathedramq; doctoꝝ ter
tius obtinet poſt panthenũ et clementem. cuiꝰ
ſcz clementis/ et ipſe extitit auditor. Vbi diuz
verbum dei docet palam tam viros inſtituens
q̃ feminas. et omnem occaſionem turpis ma
ledicti gratia vult in fidelibꝰ tollere. quidnaz
minus ꝓfecti ſenſus exercet in ꝑpruo corpore.
q̃ feruentis fidei et mirifice caſtitatis opus. Qñ
illud euangelicum attendens/ ſunt eunuchi qui
ſe caſtrauerunt ꝓpter regnum dei/ mox in ſeip
ſum adimpleuit. Tunc ergo nulla aduerſarijs
obtrectandi ſuſpitione derelicta/ maxime do-
ctrine et predicationi inſtitit. oportune ⁊ im-
portune/ q̃ diem et per noctem/ publice ⁊ pri-
uatim/ in abſtinentia pluuma/ in ieiunijs mo-
rantibus/ et vigilijs pene iugibus. ita vt ſi
quando aliquid parum ſomni neceſſitas na
turalis exigeret/ hanc ille non ſupra ſtratum
quo omnino nullo vtebatur/ ſed ſupra nudi
ſoli dependeret ſuꝑficiem. Certus aũt q̃ ex eiꝰ
auditorio plurimi ex vtroq; ſexu martires ef
ecti ſunt. Sed et illud ꝑclarum fertur de eo q̃
nunq̃ permiſit ea que in eccleſijs diſſerebat a
notarijs excipi/ niſi quando iam ſexageſimum
etatis agens annum multo vſu et labore plu-
rimum fiducie in verbo dei acceperat. quando
ſcz iam merat ei vite grauitas. et maturitas
etatis. et multe experientie auctoritas. Inter
cetera quoq; eruditionum ſuaꝝ ſtudia virtu
tem hebree lingue didicit. vt agnoſceret vel ea
que a rudeis leguntur qualia ſint. vel ceteroꝝ
interꝑtum qui preter ſeptuaginta interꝑtati
ſunt/ quanta eſſet diuerſitas. Sed et aduerſũ
hereticos confutandos tam viua voce q̃ libro
rũ diſſertis diſputationibꝰ potenter elaborauit.

De cauſis erroꝝ eiuſdem. Caꝑ. xlij.

NDE plurimũ admiratu non ſuffi
cio. q̃ vir tam illuſtris et tam ap̃te
rebellans et obuians hereſibus/ tam
lutus ſit in nominatiſſimam hereſim et errorẽ
q̃ ſcz ſeraphim in yſaia ſpiritũ ſanctum eſſe ex
poſuerit. et in alio loco de penitentia diyaboli
ſcripſerit. et de abſolutione reprobꝝ poſt mille
annos ⁊ de multis alijs que orthodoxe fidei ad
verſant. maxime cũ abſtinentiſſime ⁊ caſtiſſi-
me vite fuiſſe referatur. et tam ꝑclare doctri-
ne/ tam pure et lucidi ſermonis. Ego ſane de
eo ſalua fide patrũ dixerim/ vel q̃ hec omnino
non ſcripſerit. ſed ab hereticis ob preclarum
nomen eius obfuſcandũ maligne conficta ſũt
et cõſcripta. ⁊ nomine ſuo ꝑtitulata. vt ſi ſcri
pſit nõ ſtatuit ex ſentẽcia/ ſed diſſeruit ex opi
nione. Nam vt ꝑ ſemetipm dicat philoſophi
cũ et hereticoꝝ dogmata didicerat. ne ad eos
cõuincendos impitior eſſet. ſi ignoraret que
apud ipſos erant. et fortaſſe cum in aliquibus
locis ſcribendo attigit eoꝝ errores/ calumnia
tus eſt hoc a ſemetipſo dixiſſe. Qñ ſi etiam pre
dictas hereſes vt placet quibuſdam ex ſenten
cia ſcripſit/ valde compatiendum eſt tam eru-
diti pectoris viro. qui tantam eruditionis co
piam miniſtrauit. Cuius vicia ſiqua ſunt in ſcri
pturis/ poteſt eorum que fideliter ſcripſit lumi
noſꝰ q̃dã ac celeſtis ſplẽdor exurgere. De q̃ ⁊
a patribꝰ dictũ ẽ/ qa ubi bñ ſcripſit nẽo meliꝰ
Qñ autem erratum eſt ab origene. ⁊ contra or-
thodoxam fidem aliquid eſt deſcriptuz. opinor
ex hoc ei accidiſſe q̃ nimio lectõis ſtudio pha-
eſt amplexus. Attigerat enim ⁊ omno aſſecu-
tus fuerat ſecreta platonis ⁊ pitagore cere-
monis quoq; ſtoyci ⁊ cornuti volumina. cete-
roꝝ q̃ phoꝝ ⁊ fortaſſe quia nimis in eis ẽ mo

ratus ⁊ diuti⁹ ebibit de calice babylonis ī ar
rato quod ammodo coactus est de eius fece in
sacram scripturam transfundere Ex quo val
de ⁊ vigilanter cauendum est ecclesiasticis vi
ris/ne mimis phophicis institutis dent opam
ne forte cum inebriati fuerint eor⁹ inanib⁹ po
culis/⁊ tumidis sensib⁹ inflati/difficili⁹ retra
cto pede ad humilitatem xp̄i reuocent̄·⁊ tar
dius ficei nostre acq̄escant / q̄nquidem exacti
sunt contraua· Neq⁹ hoc dicendo lectores ar
tium condemnamus ⁊ artes·nam ⁊ ip̄e nō in
utiliter legunt̄ ad ꝓfundas theologie q̄stio
nes enodandas ⁊ pscrutandas ratōnes Quippe
ipa est dña artium·⁊ ei cetere vt pedisseq̄ fa
mulant̄·Horum quosdam scolasticos nō me
diocriter reprehendimus/ qui liberis gentilium
tam familiariter adherēt/ ⁊ totos se īmergūt
vt totum pene in eis vite sue cursum ⁊ eruditi
onis cōsummant· Quam honestius erat eccle
siastice intendere disciplme· q̄ rectius ⁊ facili
us sacre scripture libros addiscere·quib⁹ le
gendis si darent opam paucioribus certe tē
por⁹ spacijs totam in se bibliotecam ecclesie
transfunderent/ q̄ omnes friuolas illas ⁊ pe
ne mutiles fabulas·quib⁹ occupant̄·

De multitudine librorū eius· Ca·xliij·

ORIGENES origenis cōmentarij
quos ī sacras scripturas diligenter
⁊ luculentos edidit· Itaq⁹·xx·li
bros in partem quandam ysaie ꝓphete cōmen
tat̄·In ezechielem quoq⁹·xxv·libros totidē
in cantica canticor⁹· librum etiam de martiri
bus ad ambrosium scribit tanta ⁊ tam distri
cta spiritus virtute / vt eius sentencijs tanq̄
validissimis neruis multos ad martirium sta
biliret· Sunt ⁊ alia eius opuscula pene īenu
merabilia·que omnia enumerare hui⁹ compē
dij non ē op⁹· Hieronimus ad pāmachi
um ⁊ occeanum· Origenes mille ⁊ ampli
us tractatus quos in ecclesia locutus est edi
dit·⁊ īnumerabiles p̄terea thomos·Quis tā
ardentem ī scripturis animū nō miret̄ ⁊ cum
in ceteris libris omnes viderit in cantico can
ticor⁹ ip̄e se vidit·Q⁹ siquis eius nobis erro
res obposuerit audiat libere Interdum ma
gnus dormitat homerus·verū opi longo fas
est ignoscere somnū· Nazor· Licz ori
genes in multis vt dictum est erraverit/ tamē
quia multa vtilia ⁊ preclara scripta reliquit
quedam eor⁹ ecclesia recipit· Nam ⁊ papa
gelasius in decretis suis opuscula origenis ap
probat/ que beatus hieronimus nō reprobat
Ex his ergo que repperire potui·⁊ ex quib⁹
notabilia plura superuus inserui / sunt ea que
subscripta sunt super genesim omelie·xvij·su
per exodū omel̄·xiij·sup leuiticū omel̄·xxviij
sup numeri omel̄·xxviij·super iosue omel̄·xx
vi·sup iudicū omel̄·ix·de helcana tractat⁹ j⁹.
sup p̄inapiū iob lib̄·iij·sup psalmum·xxxvi.
omel̄·v·sup psalmū·xxxvij·omel̄.ij·sup psal
xxxviij·omel̄·ij· sup p̄inapiū cāticor⁹ lib̄·iij·
sup idē p̄inapiū omel̄·ij·sup ysaiā ꝓphā omel̄
ix·super hieremiam omel̄·xiiij·super ezechielē
omel̄·xiiij·super mathēum lib̄·xxvi· quor⁹ tri
xij·primos nusq⁹ vidisse me memini· Itē sup
lucam omelias·xxxviij· sup principium iohānis tractatus vnus·sup epistolam ad roma
nos lib̄·x·

De varijs illius erroib⁹· Ca·xliiij·

CRIPOSTI p̄terea libros per
yarcon in quibus maxime ei⁹ here
ses inueniunt̄· Deo ⁊ incommenta
rio super mathēum cauendum est/ q̄ dicit pa
nem illum quem dedit dominꝰ discipulis suis
non fuisse verum corpus eius· exponens illud
mistice de pane verbi dei· In cōmentarijs q̄
sup libros moysi mihi videt nimis allegori
cum sensum sequi·⁊ quasi īpbare hystorie ve
ritatem· Epifanius salamine episcopus
Preterea friuolam origenis expositionē
de tunicis pelliceis quanto conatu/ quantisq⁹
egerit argumentis vt tunicas pelliceas humana corpora crederemus·Qui inter multa ait·
Nunquid covarius erat deus aut corticarius
vt conficeret pelles animaliū/et consueret tu
nicas pelliceas ade et eue·Manifestū est ergo
inquit q⁹ de corporib⁹ loquit Si aūt ꝓpt̄ vnū
verbum aut duo que ficti contraria sunt mul
te hereses abiecte sunt ab ecclesia·quantoma
gis origenes inter hereticos habebat̄ qui tan
tas puersitates contra fidem dei adinuenit· ⁊
ecclesie hostis extitit· Hieronim⁹ ad auitū
presbirum· Qui libros pyarcon origenis a
me translatos voluerit legere·⁊ calciatis pe
dibus ad terrā p̄missionis pgere·nec vbi a ser
pentibus mordeat̄ ⁊ arcuato vulnere scorpij
verberet̄/ legat prius hunc librum·⁊ anteq⁹ ī
grediat̄ viam que sibi cauenda sunt noverit·

Idem ad panmachium ⁊ occeanum·
Si mihi creditis origenista nunq⁹ fui si non

creditis nunc esse cessaui· Male sensit ougenes de filio/peius de spiritu sancto· Animaꝝ de celo ruinas impie ptulit·veram carnis resurrectionem negauit·post multa aũt secula vnaꝝ de omnib9 fore restitutionẽ asseruit· Ndo desi deruum· Ougenes melior in omnib9 bonis peior in malis fuit·

De pnitẽtia illi9· Capitulum·xlv·

POSE quoꝙ Ougenes in epla quam ad fabianum romane vrbis episcopũ scribit pnitentiã agit ꝙ talia scripserit·et causas temeritatis in ambrosiũ refert·eoꝙ secreta edita in publicum ptulit· Ndor· Extat etiam libellus qui planct9 ougenis dicit/ et a beato hieronimo trãslatus inscribit· In quo sic ex eiusdem ougenis psona legit·heu mihi mater mea que peperisti virũ legis pertũ/ in iniq̃tatẽ piectum·virũ religiosum in impietatem dela psum·pepisti quasi turrim excelsam et electã/ & subito vsq̃ ad pauimẽtum pstratam·sicut arborem fructiferam subito marcidã·sicut lãpadem luciferam & subito extinctã·Quis dabit capiti meo aquã/et oculis meis fontẽ lacrimaꝝ vt plangam meipm in cõtritione mea Cerno sacerdotiũ flens super me/et sup thronũ meum araneam texentem·Require me domine quia de supiori birrin cecidi·heu mihi q̃ndam doctou qui nec locũ teneo discipuli·Tu nosti dñe quia inuit9 cecidi/volẽs alios illuminare meipm obscuraui· volẽs p pietate inueniri/contra pietatẽ inuent9 sum·Vulnerauit me dyabolus in angelũ lucis trãsfigurat9·flebam aliqñ sup sampsonem/& priora ppessus sum·sup salomonẽ & deterius cecidi·sup omẽs qui peccauerũt/et omnibus deteriori apparui· Sampsoni coma capitis defuit / meo vero de capite corona glorie cecidit·illũ mulier seduxit/me lingua mea ad ruinam peccati pduxit Concultate me pusilli & magni/cõculcate salinspidum/quia indignus deo sum·diuinũ sal in stercore iacet·Dixeo sup me nubem obumbrantem/et solem radios suos abscondentem· protege me dñe et mitte spiritũ tuũ ut igneo respectu repellat a me dyabolum spinosum· et deleatur que contra me est cautio peccati· ad vesperam demoretur fletus·

De apologia eiusdeꝫ Capitulum·xlvi

CRIPOSIG aũt & apologiam pro se in qua sic loquit· Quidã eorum q̃ libenter habent cuminau pximos suos/ascubunt nobis & doctune nostre cumẽ blasphemie/qđ a nobis nunq̃ audierũt dicentes me patrẽ malicie ac poitioms·& eoꝝ qui de regno eijciunt id est dyabolũ dicere esse saluandum·quod ne aliquis quidẽ manifeste insaniens diceret· Sed mihi mꝝ mihi videt² si adulterat doctuna mea ab inimicis tali adulterio quali & epistola pauli apostoli corrupta est· Quidã enim sub ei9 nomie epistolam falsam scripserũt · vt ecclesiam thessalonicensem exturbarent/quasi instaret dies dñi/ & eos seducerẽt·tale quid & in nobis video accidere · Nam quidaꝝ auctor hereseos cũ sub presentia multoꝝ habita fuisset inter nos disputatio/& descripta recipiẽs ab his q̃ descripserant codicem/que voluit addidit & q̃ noluit abstulit· & qđ visum est ei pmutauit·& circũfert tanq̃ ex nomine nostro·insultãs & ostẽdens ea que ipe scripsit·Si quis ergo vult credere mihi in cõspectu dei loquẽti credat·sin aũt quis nõ credit/& vult de me male loqui· mihi q̃dem mihil damni infert · erit aũt ipe falsus testis apud deũ & apud pximum·falsum testimonium vel dicens vel dicẽtibus credẽs· Timeat aũt qđ dictum est maledicis regnũ dei nõ possidebũt· Ndor· Dec ougenes scripsit/et p eo sanct9 martir pamphilus libellũ apologeticũ·de q̃ hec que sequunt breuiter annotaui· Pamphil9 in apologetico· Nihil mirũ fratres dilectissimi mihi esse ppessi · q̃ta vos ougenis subterfugit intellectus· vt vos q̃q̃ estimetis de illo qđ alij nõnulli siue p imperitiam sui·q̃ nõ valent sensus ei9 altitudinẽ cõtueri· siue p uitate mẽtis q̃ studiũ gerunt·non solum dicta ei9 incusare·ꝝ aduersus eos q̃ hec legũt hostiles inimicias sumere·

De exhortatorio eiꝰdeꝫ ad clericos Ndor Capitulum·xlvij·

IGITOR preter supra nominatos ougenis libros extat eiusdem liber pulcerrimus de singularitate clericoꝝ in quo & de cohabitatione mulierum vitanda ·pudicicieꝫ seruãda disserit in hunc modũ· Origenes· Quia feminarum cõmoratione quidam inter vos ad ignominiaꝝ deuoluti sunt·dñs me miserum pro vestra negligentia cum seueritate per reuelationem corripiens/mandare precepit·ne clerici cum femmis commorentur·

Nimis certe ꝓceps est qui transire cõtendit vbi alium cecidisse conspexerit ⁊ vehementer infremis est cui non incutiat timor ꝓcunte alio Ille autem ꝓuidus est qui solicitus fit ceteroꝝ casu. Nouersaria cõficentia est que piculis ꝓcerto vitam suam commendat ⁊ lubrica spes que inter fomenta peccati saluari se sperat Inpossibilis quoq; liberatio est flãmis circundau nec arcere. Difficile est vt venenum quis bibat ⁊ viuat. vel dormiat i ripa ⁊ non cadat In hac parte expedit bene timere q̃ male fidere. ⁊ vtilius est infirmus se homo agnoscat vt fortis existat/ q̃ fortis videri velit ⁊ infirmus emergat. Mmus auaricie molestias patit/ qui diuicias non vidit. Vnde dicit apostol9. Qui volunt diuites fieri ⁊ cetera. Sic tẽptationib9 subiacet qui femine iunctus est. i qua nihil aliud est nisi q̃ feruat ꝓximantem. Aculeus enim peccati facta est forma femínea. Si modo putamus nos in temptabiles esse mulieꝝ iaculis nihil restat celestibus regnis. merito tales increpat apostolus dicens. Jam saturati estis ⁊ cetera. Quanti ⁊ quales episcopi clerici ⁊ laici post victoriaꝝ certamina /post magnalia ⁊ signa ⁊ mirabilia quoq; monstrata noscũtur cum his omnibus naufragasse/ cum voluerint in naue fragili nauigare. Quantos leones domuit infirmitas delicata. que licet sit vilis et misera de magnis effigiat predam. O q̃ mordinabilis femine ꝓximquitas iaculat. cuius vidinum est delectoꝝ latrocinium. De carbonib9 scintille dissiliunt. morbos aspides sibilant De vestimentis tinea ꝓcedit et cetera frustraq; putridae bonum intrinsecus laborioso agone custodit q̃ illud infamari forinsec9 effigiat. Jmo peius est q̃ mechia continendiaꝝ ducere cum infamem facere sanctimoniaꝝ. Blasphemiam enim ingerit religioni quã contulit q̃ qõ confitet̃ non coram omnib9 impleuerit ne xp̃ianitatis credat esse fallacia ⁊ mechadio vidat sanctitatis velamento vestita. Aspectus femineus subito ⁊ in transitu occurrens velut sagittas aliemis oculis iactat. tolerabiliusq; est basiliscum audire sibilantem/ q̃ mulierẽ audire cantantem. Omnis incõueniens sodalitas mulieꝝ gluten est delictoꝝ. ⁊ vitium toxicatum quem dyabolus aucupat̃ Obiq; gustãda est cum mulieribus non continuanda presentia. et quasi transeunter feminis exhibenda est accessio q̃modo fugitiua. Cunctis quidẽ calamitatibus tollimus locum dum ꝓuidentiã gerimus temporis futuroꝝ. Sed hec est semp humane durae incredulitas/ vt non soluz audiendo sed etiam videndo non credat alios interisse/ nisi ⁊ seip̃m videat interire. Quid miramur si adam p̃euam seductus est. quẽ nulla mouentium exempla p̃cesserunt. sed vna sola iussio constrinxerat cum nos modo nec innumerabilis mors/ nec infinita iussa compescant Otiq; si adam vidisset mortes/ que facte sunt in nobis olim in cilicio ⁊ cinere egisset penitentiam. Verũtamen dico vobis ⁊ cetera. Castitas seu virginitas est munimen sanctimonie/ expugnatio infamie infirmitas lasciue/ anime victoria corporis preda. vbertas glouarum ⁊ captiuitas criminum abolitio scandalorum pax virtutum. rebellatio inquietantium bellorũ culmen puritatis carcer libidinis. portus honestatis. vita spiritus. carnis interitus. status qualitatis angelice finis humane substãcie.

De policrate ⁊ ceteris illius temporis scriptoribus hieronimus de illustribus viris. Capitulum. xlviij.

OLJCRATES autem ephesiorum episcop9 cũ ceteris asye episcopis qui iuxta consuetudinem quãdam veterem. xiiij. cum iudeis luna pasca celebrabant/ scripsit aduersum victorem romanũ episcopum epistolam synodicam/ in qua docet se apostoli iohãnis ⁊ veterum auctoritatẽ sequi de qua hic pauca excerpsimus. Nos igitur inuiolabilem celebramus diem/ neq; addẽtes aliquid neq; detrahentes. Etenim i asya elementa maxima dormierũt que resurgent i die dñi/ qñ venturus est de celis in maiestate sua. ⁊ suscitatur9 omnes sanctos. philippũ loquar de xij. apostolis q̃ dormiuit hierapoli. ⁊ duas filias eius que virgines senuerũt. ⁊ aliam filiã eius que spiritu sancto plena in epheso occubuit. Sed ⁊ iohannes qui supra pectus domini recubuit. ⁊ pontifex eius fuit/ auream laminam in fronte portãs/ martir ⁊ doctor i effeso dormiuit. ⁊ policarpus episcopus ⁊ martir smirne cubat. Traseas q̃q; episcopus ⁊ martir de eumenia i eadẽ smirna requiescit. Quid necesse est sagaris episcopi ⁊ martirus recordari. qui in laodicia soporatus. ⁊ papiu beati ⁊ melitõis in spiritu sancto repleti ⁊ ꝓpter regnum celoꝝ eunuchi Qui semper deo seruiẽs episcopatu ⁊ martirio decoratus positus est i sardis. ⁊ expectat in aduentu dñi resurrectionem. Di omnes obseruauerunt diem pasce.

xiiij·luna/ ab euangelica traditione in nullam partem declinantes/et ecclesiasticū sequentes canonem· Ego quoq; minim⁹ omniū vestrū policrates sm doctrinam ꝓximquoꝝ meoꝝ ꝙs secutus sum·septem siquidem fuerunt principes ꝓximqui mei episcopi/et ego octau⁹ semp pascha diem celebraui·qñ popul⁹ iudeoꝝ azima faciebat· Itaq; fratres·lxv·annos habēs etatis mee in dño·et a multis de toto orbe fratribus eruditus·pagrata omni scriptura nō formidabo eos qui nobis minant· Dixerunt enī maiores mei/obedire oportet magis deo q̄ hominibus·Dec ꝓterea posui vt ingenū et auditatem viu ex paruo opusculo demōstrarem· Floruit seueri principis temporib⁹/ etate eadem qua narcissus hierosolime· Appion quoq; sub seuero principe sicr in exametō tradatus edidit· Sextus sub imperatore seuero librum de resurrectōe scripsit· Dugo vbi supra· Tunc etiam floruit symach⁹ elegans diuine legis interpres·ꝫ Theodocion genere ponticus·qui tercio anno post memoratū symachum secundam scripturaꝝ sanctarum cōposuit editionē· In romana quoq; kathedra calistus seueriano successit· post quē vrbanus pontificatum tenuit romanum·

De morte Seueri et imperio Caracalle· Capitulum·xlix·

IMPERATOR aūt Seuerus apud eboratum opidū deficiens reliquit filios duos bassianū et getan· Quoꝝ getan hostis publicus iudicatus interijt· Bassianus autez anthonini cognomine assumpto potitus est patrio regno Porro cum seuerus vixisset annis·lxv·defunctus est vir bellicosissimus omniū q̄ ante eū fuerunt·ꝫ grecis ac latinis literis simul sufficienter instructus· Fuit etiam acer ingenio·ꝫ ad omnia q̄ intendisset fineten⁹ ꝓseuerās·benuolētia vero quo se inclinasset mirabili atq; ꝓpetua· Ad querēdum quoq; diligēs·ꝫ ad largiendum liberalis·ꝫ in amicos et inimicos piter vehemēs· Eusebi⁹ in cronicis· Romanoꝝ igit·xviij·anthoninus caracalla cepit anno dñi·cc xiij·mūdi vero·MMMM·c lxxxvi·et impauit annis sex· Dugo vbi sup· Dic seueri filius fuit·idem q̄ et bassian⁹·fuit aūt libidine intemperantior patre·qui nouercā suam duxit vxorem· Eusebius vbi supra

Dic caracalla cognominat⁹ est·ꝓter genus vestis quod rome erogauerat·et ecōtra uo caracalle ex eius nomine anthonine dicte·

Idem libro sexto ecclesiastice hystorie Eo tempore q̄ plurimi erant/qui cōfessionis gloriā quesierant·dei tm̄ puidentia fuerant reseruati/in quibus alexander quidā de q̄ paulo ante cōmemorauimus·cōfessionis titulo satis clarus/hierosolimoꝝ ecclesie subrogat epūs cum superesset adhuc narcissus/qui ibi pu⁹ functus est pontificatus officio·

De sancto Narcisso episcopo hierosolimitano Capitulum quinquagesimum·

CCIDIT aliqñ in die solenni vigiliaꝝ paschē oleum deesse luminaribus·cuiq; io ꝓ ministros inotuisset merore plebi maximus fuit·Sed narcissus fide fidens/ministrus imperat hauire aquam/ sibiq; referu·cumq; detulissent orauit et benedixit aquā ꝫ infundi luminaribus⁹ precepit·tū repente mirū ꝫ seculis inaudito vtutis genere natura aque in olei pinguedinem versa/splēdorem luminum etiam solito reddidit clariorem· Cumq; esset recti et iusti imdesinabiliter tenax/quidam homunculi nequā male sibi conscij/metuentes ne cuminū suoꝝ si arguerent² non possent effugere vindictam/preuemūt factiomb⁹ ꝫ circūuenire parant eum/cui⁹ iudiciū verebantur·Condemnāt igitur aduersus eum infame satis et noxium crimē·cōuemunt audi tores/testes ex semetipsis ꝓducunt· qui sub sacramento iuramenti que obijciebant confirmarent·Quoꝝ vnus testis ita sic ne igni consumeretur vera se dicere testabatur·Ali⁹ ita ne morbo regio corrumperetur·tercius ita/ne lumibus orbaretur· Et q̄uis ne iuramentis quidem illis quisq; fidelium ꝫ deum timentium crederet: eo q̄ vita narcissi et institutio et puricia noscerent ab ommibus· ipe tamen eorū que mota sunt indignitatem ac molestiam nō ferens/simul et secretam ac philosophicā vitam semper habere desiderans/subterfugit ecclesie multitudinem·ꝫ in desertis locis atq; agellis secretioribus delitescat annis q̄ plurimis· Ut non ille magnus diuine prouidentie oculus quiescat in longū·sed in impios vltionē ꝓ ea ipa q̄ sibi in piurijs statuerāt maledicta molit· ꝑm⁹ nāq; ille testis pua ignis scintilla nocturis tpe domo sua succēsa/cū omni genere / omniq; familia flāmis vltricib⁹ cōflagratur· Illius repente ab ymis pedib⁹ vsq; ad summum capitis verticem morbo regio quo fue-

eat imprecatus repletur atq; consumitur. ¶ Terau⁹ aũt puoꝛ exitum videns ¶ oculum diuinum non se latuisse ꝑspiciens ꝓrumpit in medium ¶ audientib⁹ cunctis sera penitentia omnem sum cõdampnati sceleris ordinem pandit. Tantis aũt lacrimis inanis cõmissi facin⁹ deflet ¶ i tantũ die noctuq; pourat inflentib⁹ vsq; quo luminib⁹ orbaret ꝯ igit quidẽ figmẽti sui huiuscemodi penas luit. Narcissus vero cum ita desertum petisset/ ac locis semet secretionibus abdidisset/ vt vbi nam degeret null⁹ agnosceret. necessarium visum est episcopis vt alium ꝓ ipo ordinarent. cui nomẽ erat dius. qq; cum paruo tempoꝛe ꝑfuisset ecclesie succedit germanio ¶ germanion gordius. Cum ecce subito velut regium⁹ celoq; redditus ex improuiso apparuit narcissus. ¶ rursum a fratribus ad presidendũ ecclesie rogat.

De successore eius alexandro hieronimus de illustribus viris. Capitulum. li.

ERIOM cum ipe iam senio fessus pontificatus ministerio sufficere nõ posset/ alexander supradictus ex genere capadocum/ vbi erat preclare vrbis episcopus. qui hierosolimam adorandi ¶ sanctorum locorũ videndi grada ꝓperauerat/ ostensus est euidenter a dño. nõ solum ipi beato viro narcisso sed ¶ alijs pluuimis ꝑ reuelatiões in plebe. vt ipm in loco sancto episcopum detinerent. Preterea qđ supra cetera omnia magnum terrificum fuit/ eo die quo ingressus vrbem alexander nunciatus est/ ¶ multitudo fratrum pluuima extra portas in occursum eius egressa est. vox celitus omnib⁹ manifeste audientibus facta est dicens. Susapite episcopum qui vobis a deo destinatus est. Itaq; re completa vt ꝓdicta fuerat/ cunctis palestine episcopis in vnum congregatis anmitẽte quoq; ipo vel maxime narcisso hierosolimitane ecclesie epo cum eo gubernaculũ suscepit Dic in fine cuiusdã epistole quã scripsit ad antinoitas super pace ecclesie ait. Salutat vos narcissus qui ante me hic tenuit episcopalem locum. ¶ nunc mecum eundem locum orationibus regit. annos natus trater. C. xvi. ¶ vos mecũ precat vt idem sapiatis. Scripsit ¶ aliam ad antyocenses ꝑ clementem ꝑsbꝛum alexandre de quo supradixim⁹. necnõ ¶ ad origenem ¶ ꝑ origene contra demetriũ. ¶ q; iuxta testimonium demetrij eũ ꝑsbꝛũ cõstituerut

Sed ¶ alie eius ad diuersos ferunt eple. Sepima aũt ꝑsecutione sub dio quo tẽpoꝛe babillas antyochie passus est/ ductus est cesaream. ¶ clausus carcere ob confessionẽ xp̃i martirio coronatur.

De morte caracalle ¶ impio macumi ¶ gabali. Hugo vbi supra. Capitulum. lij.

GSNR igit aurelius antoninus contra pthos egressus/ apud edissã occisus est. corpusq; eius romam delatum. Dixit autem fere annis. xxx. cui successit nulla voluntate senatus macer macun⁹ palacij prefectus. Eusebius in cronicis.

Cepit anno dñi. cc. xix. mundi vero. MMMM. clxxxij. ¶ impauit anno vno. Hoc tempoꝛe abagarus vir sanctus regnauit edisse vt vult affricanꝰ. Antyochie dec⁹ episcop⁹ constituit philetus. Hugo vbi supra. Macer igit macrinus ophilus palacij prefectus/ post antoninũ romanum muasit impiũ sed emerso anno tumultu militari occisus est Porro marcus antoninus aurelius gabalus impio romano petitus impauit annis. iiij. Eusebius in cronicis. Dic fuit romanorum. xx⁹. antonini caracalle vt putat filius. Cepit aũt imperare anno dñi. cc. xx. mundi. MMMM. clxxxiij. Huius tempoꝛib⁹ rome papatum suscepit. xv⁹ calistus. Dic marcus antoninus facerdos eliogabali templi. nullaq; sui mis stupꝛoꝝ ¶ flagitioꝝ totiusq; obscenitatis infamem memoꝛiam dereliquit. Dic etiã tumultu militari rome exoꝛto/ cum matre peremptus est.

De impio alexandꝛi ¶ translatione sãcti thome. Capitulum. liij.

LEXNDER aũt mãneas senatus ¶ militum voluntate imperatoꝛ creatus impauit annis. xiij. Eusebius in cronicis. Dic romanoꝝ xxi⁹. impare cepit anno dñi. cc. xxiiij. mundi vero. MMMM. clxxxvij. Dic in matrẽ mãmeam fuit vnice pius. ¶ ob io amabilis omnibus. Huius temporibus rome papatum suscepit vrbanus demde ponianus. Adoꝛ.

Legit hic alexander xersem regem ꝑsaruꝫ gloriosissime vicisse. a cuius victoria cum rediret sicut legit in passione thome apostoli/ supplicantes sui impetrauerũt ab eo/ vt mitteret

ad tegulos mox. et redderet corpus thome apli duib9. Sicq translatū ē corpus eius de india ad edissam. t positū in locello argenteo quod penderet in cathenis argenteis. In qua ci uitate vt ibidem scriptū est/nullus hereticus po test viuere/nullus iudeus/null9 ydolox cultor sed nec barbarus eam aliqñ inuadere potuerunt ex quo abagarus rex eiusdem ciuitatis meruit epistolam manu saluatoris scriptaz accipere. Hanc demq epistolā legit infans baptisatus stans super portā ciuitatis. si qñ gens aliq ve nerit contra ciuitatē. eademq die q̄ lecta fue rit aut pacant barbari aut fugiunt. tam sal uatoris scripto q̄ oratiomb9 apli thome.

Hugo. Hui9 imperatoris mater mammea xp̄iana origenem p̄spitex ab antiochia euoca tum audire curauit. Huius temporib9 incliti martires xp̄i tyburcius t valerianus cū beata virgine cecilia rome martirizati sunt.

De sancta Cecilia t Tyburcio t Valeri ano. Ex gestis eox. Capitulum. liiij.

CECILIA hec nata ex p̄claro genere romanox/ab ipsis cunabulis in fide xp̄i nututa/diebus ac noctibus virginitatem suam cōseruare a domino p̄ cabatur. Desponsata aūt cuidam iuueni vale riano/dum dies nuptiax instaret/biduanis t triduanis ieiunijs orans se sanctis omnib9 cō mendabat. vt eox preib9 suam pudicitiā cu stodirent. Dum hec agerent cecilia sponsū suū in cubiculo sic hortabat. Secretum amice dul cissime tibi volo dicere. si te illud sub iuramē to p̄miseris obseruare. quo iurante angelum dei inquit habeo amatorem. qui mimo zelo cu stodiens corpus meū. si vel leuiter senserit/q̄ tu castitatem meā violare presumas/contra te grauissime irascet. si vero sincere diligas me t castitatem meaz custodias/ita quoq̄ te di liget sicut t me/t ostendet tibi gratiam suam Tunc valerianus nutu dei timore correptus si vis inquit vt credam qđ dicis/ostende mihi angelum ipm. et si p̄bauero q̄ vere angelus sit faciam quod hortaris. si aūt virum aliū di ligis et te t ipm gladio feriam. Cecilia respō dit. Si mihi credas t te baptisari permittas poteris eum videre. Statim valerian9 p̄rexit et ꝑm signa que acceperat inuenit sanctū vrba num papam. qui intra sepulcra martirū lati tabat. Cui cum dixisset verba cecilie gauisus est valde. t genibus flexis cepit p̄ illo orare

Tunc subito apparuit in nueis vestibus qui dam senex/tenens librū aureis literis scriptū Quem videns Valerianus pre nimio timore quasi mortuus cecidit. et a sene eleuatus sic le gitur. Unus deus. una fides. vnum baptisma. vnus deus et pater omnium/qui est sup omnia et in omnibus nobis. Et dixit ei senex. Cre dis ita esse. an adhuc dubitas. exclamauit va lerianus dicens. Non est aliud quod verius possit credi sub celo. Et statim senex ille dis paruit. Et valerianus a sancto vrbano bapti satus. et diligenter instructus ad cecilliam re diit. vidit q̄ protinus angelum cecilie oranti astantem. qui duas coronas ex rosis et lilijs ferens. alteram cecilie/alteram valeriano de dit dicens. Istas coronas mundo corde t cor pore custodite. quia de paradiso dei ad vos eas attuli. nec vnq̄ marcescent. nec odorem amittent. Post hec disparente angelo/tybur cius frater valeriani ad eos ingressus est. t sta tim mirari cepit vnde tantus odor rosarum t liliorum spiraret. Dixit ei valerian9. sicut me orante hunc odorem sensisti. ita coronas ex rosis et lilijs quas habemus videre non pre ualebis. t si mihi credideris modo cernes. Tūc cecilia et valerianus ita tyburcio predicaue runt de falsitate deorum et gloria sanctorum. et de pena reproborum. et de incarnatione et passione xp̄i. q̄ ad fidem conuersus et a sancto vrbano baptisatus est. et tantam dei gratiam deinceps habuit. q̄ angelos quotidie videns quicquid a deo petebat accepit.

De passionibus eorundē. Capitulū. lv

POST HEC Almachius rome p̄fectus xp̄ianos diuersos/audito q̄ tyburcius et valerianus mortuos sepelierint/et sua indigentibus ministrarent. vocatos ad se post longam disputationez du ci iussit ad statuam iouis. vt aut ibi sacrifica rent/aut decollati perirent. Et dum duceren tur ita maximo cornicularo prefecti predica uerunt q̄ eum ad fidem domini conuerterunt. promittentes q̄ si veraciter penitere t/glorias animarum in hora passionis eorum videret. Cunq̄ duxisset eos ad domum suam/ipsi quo q̄ carnifices conuersi sunt. et vemente cecilia ad eos cum sacerdotibus baptisati sunt. Mane autem facto a cecilia confortati. iiij. ex tra vrbem miliario educunt. t nolentes sacri

ficare pariter decollant. Tunc maxim9 in iu=
ramento asserebat/ se in hora passionis eorum
angelos fulgētes vidisse & animas eor& de cor
poribus quasi virgines de thalamo exeuntes
quas in gremio suo angeli detulerunt in celum
Almachius vero audiens maximus cum suis
omnibus sic conuersum/ vsq; ad mortem eum
plumbatis cedi iussit. quē cecilia iuxta tybur=
tium & valerianum quos ipa sepelierat/ in no=
uo sarcofago sepeliuit. Ipa quoq; deinde ce=
cilia quasi coniunx valeriani/ de suis facultati
bus quas iam pauperib9 erogarat mirabatur.
& dum duceret vt sacrificaret/ tas sublimiter
comitantibus porcauit/ p cōuertit ex eis pl9
q& quadringentos. quos sanctus vrbanus pti
nus baptizauit. Onde almachius eam sibi pre
sentatam / post longam altercationem iussit ad
domum suam reduci ibiq; in bulliente aq& con=
cremari. Sed dum ministri ligna igni sub bal
neo cōtinue ministrarent/ die integro cum no
cte quasi in loco fugido mansit. Qd cū audis
set almachius/ iussit eam in ipo balneo decol=
lari. Quam cum spiculator tercio ictu p̄cussit
& caput eius amputare nō potuit. & quia de=
cretum erat ne quartam p̄cussionem decollan
dus acciperet/ sic eam seminecē dereliq;t. Quē
triduo superuiuēs/ & etiam fideles confortans
diuisit eis cuncta que habuit. & sic eam sanct9
vrbanus inter collegas suos epos sepeliuit.

Passio sancti calixti pape & calepodij p̄sb̄i.
Ex gestis eius. Capitulum. lvi.

ANNO dñi. ccxxij. diuino incēdio
concremata est pars eminentior vr=
bis rome. & in templo iouis manus
eius sinistra aurea liquefacta est. & venerūt sa
cerdotes ad alexandrum imperatorem petētes
vt dij irati sacrificijs placarent. & dum iuben=
te alexandro sacrificarent / subito celo sereno
mane die iouis fulminati sunt. iiij. sacerdotes
ydolor& cum ara iouis. & dies obscuratus est
ita vt romanus populus fugeret extra muros
Audiens aū palmachius consul q calixt9 pa
pa cum suis clericis trans tyberim latitarent.
rogauit imperatorem vt xp̄ianos p̄pter quos
hoc signum contigerat ad purgationem ciuita
tis deleret. Accepta itaq; potestate/ palmach
ius illuc cum militibus p̄perauit Sed statī mi
litib9 excecatis/ territ9 palmachius alexādro
hoc narrauit celeriter. Tunc imperator iussit
vt omnes populi conuenirent / & mercurio
im nolarent. Quod dum fieret virgo templi
nomine iuliana arrepta a demone clamauit di
cens Deus calixti viuus est & verus. qui no=
stus pollutionibus indignat Audiēs hoc pal
machius cucurrit ad sanctum calixtum trans
tyberim in vrbe rauēnaciuz. & ante ip̄m p̄stra
tus & veritatem p̄fessus/ postulauit baptismū
Statimq; baptizatus est cum vxore ei9 & fa
milia numero. xlij. p̄ xxx. dies omnia sua pau
peribus erogauit. & p̄pter hoc alexander ip̄m
sibi p̄sentatum simplicio senatori tradidit vt
eum mansuete tractando cōuerteret. eo q̄ rei
publice multum necessarius esset. palmachio
vero semper flente & orante/ venit ad eū q̄daz
felix nomine rogans p̄ vxore sua paralitica
p̄mittens q̄ crederet si eam sanaret. Cum er=
go palmachius orasset/ illa statiz sanata cucur
rit cum viro suo ad domuz simplicij senatoris
dicens. Baptiza me in nomine xp̄i/ qui tetu=
it manum meā & eleuauit manum meā & eleua
uit me Tunc palmachius misit ad calixtū pa
pam. & veniens baptizauit felicem cum vxo=
re sua blanda. ip̄mq; simpliciuz & familiā eius
numero. lxviij. Hec audiens imperator iussit
omnes qui baptizati fuerant decollari. & cale
podium p̄sb̄rum decollatuz/ & distractū p ciui
tatem in tyberim iactari. & capita omniuz qui
decollati fuerant p̄ omnes portas ciuitatis ad
exemplum xp̄ianor& suspendi. Tunc papa ca
lixtus fugiēs cū clericis in domo pontiani trās
tyberim latuit. & quesitum & inuentū corpus
sancti calepodij in cimiterio suo honorifice se=
peliuit. Audiens hec iterum imperator addu=
ctuz sibi calixtuz sine cibo & potu quīq; die9
durare fecit. Vidensq; amplius confortatum
iussit eum diebus singulis fustigari. & omniuz
introitum ad eum p̄hiberi. Ille aūt apparen
te sibi sancto calepodio confortatus/ venien=
tem ad se puerum militem vlcerosum bapti
zauit & sanauit. Tunc furiens alexander iussit
illum militem plūbatis vsq; ad mortem cedi.
& calixtuz de fenestra p̄cipitatum/ alligatū q̄
saxo in puteum iactari & in eo ruderа cumula
ri. Asterius autem p̄sb̄r cum clericis suis no
cte leuauit eum de puteo & in cimiterio sancti
calepodij sepeliuit Idcoq; asterius post sex di
es precipitatus est de ponte. & inuentus in vr
be hostia martirium consummauit.

Passio sancti vrbani p̄pe cum socijs suis.
Capitulum. lvij.

RBANVS aūt duis romanus
genere nobilis/ sed sancti:ate nobili
or/ab infantia xp̄ianus/ virtute ab
stinentie ⁊ cāstitatis ornatus/ successit sancto
calixto pape · p̄secutione xp̄ianoꝝ adhuc cru=
deliter seuiente · Cui9 dignitatis officū opti=
mis virtutū studijs adornans/ rerum p̄scripti
onem multociens passus/ multociēs damnat⁹
ex vrbe · sed a fidelibus clam retract9/ in terdo
ab vrbe miliario confluentibus ad se populis
continue p̄dicabat · Interea vrbe diuersis im
peratorum successionib9 vastata/ alexander fili
us mammee/ cui9 matrem eugenes cōuerte=
rat regnare cepit · qui materne pietab9 coac=
tus est ut in xp̄ianos clemens fieret · nec inno
centibus p̄secutionem inferret · Cui ille q̄dem
assensit · non tñ edictis censuit · Unde almachi
us prefectus urbicus toti9 boni insidiabatur
occultis ⁊ publice puniebat egressos · ⁊ inter
sanctos reliquos quos occidit beatam cecilian
decollauit · quam sanct9 vrbanus inter sepul=
cra martirum sepeliuit · Cum ergo almachius
sanctū vrbanum vbiq; iussisset inquiri · carpa
sius vnus ministroꝝ eius q̄dam antrū intra
uit · et sanctū vrbanum cū tribus p̄spiteris et
trib9 diaconib9 orantem inuenit · et statī eos
almachio p̄sentauit · Jubenturq; aut sacrifica
re p̄tinus ioui/ aut carceri mancipari · Rapiū
tur a tribunali vt homicide/ vt vrbis incenso=
res/ vt reipublice p̄uasores · ⁊ cōtempto dei
o in carcere; detrudunt · Ubi dum se mutuo
cohortātes orarent/ vt xp̄iani ad eos concur
rerent · mane facto singuli ad p̄pria cū benedic
tione epi reuertunt · ⁊ sancti almachio p̄sen=
tantur · ⁊ duris verberib9 attractati · cū supari
nō possent carceri iterq; mancipant · Ad quos
vementes tres viri magnifici tribunicie pote=
statis cum duob9 p̄spiteris/ a sancto vrbano
sunt optime cōfortati · cui9 verba anolim9 ca=
ceranus audiēs cōpunctus · statim petijt se ba
ptisari · et sic simul tota nocte pugiles/ mane
facto in sua clanculo sunt egressi · Audito igi
tur q̄ anolinus xp̄ianus esset/ cū sanctis alma
chio sistitur · ⁊ statim sacrificare renuens dece
dit · Sequēti nocte almachi9 vrbanū cum san
ctis alloquit · p̄mittēs q̄ si ioui thura impone
rent/ soluti libertatē et facultates reciperent ·
Cum ergo ad simulacrū ducerent · ⁊ vt thu=
ra imponerent vrgerentur / sanctus vrbanus
orauit · ⁊ p̄tinus simulacro corruēte pars tē=
pli cecidit · ⁊ · xxij · sacerdotes qui ignem mini
strabant occidit · Tunc almachius fugiens ti
more et anxietate confectus/ iubet sanctos cū
miurijs introduci/ et plagis grauissimis lania
ri · vbi dum bestialiter caperentur/ Lucianus
diaconus inter man9 cedentium migrauit ad
dominum · cuius corpus iussu prefecti tota die
inhumatum iacuit · donec fortunatus p̄spiter
nocte illud rapiens sepeliuit · Urbanus itaq;
iterum receptus ergastulo/ dum socios ad per
seuerantiam incessabiliter hortaretur/ die ter
tia eductus ad sacrificandum compellitur · ⁊ si
mul ydolum conspuentes plumbatis crudelis=
sime verberantur: et tandem cunctis colla ten=
dentibus trucidantur · et eorum corpora besti
is et auibus exponuntur · Sed statim carpasi
um vltio diuina subsequitur · dum a cede san=
ctorum rediens/ et ydolo quasi victor sacrifi=
cās a demone corripitur · et deos suos blasphe
mans/ et xp̄ianos multus predicans/ post pau
lulū suffocatur · Quod videns marmenia ux
or eius perrexit cum filia sua lucina ad fortu=
natum et iustinum p̄spiteros ⁊ baptisate sunt
et sanctum vrbanum cum socijs eius honorifi=
ce sepelierunt anno pontificatus sui nono An
no vero domini ducentesimo tricesimo decol=
latum honorifice condiderunt ·

De passione sancti cyrici ⁊ iulite matris ei9 Capitulum · lviij ·

E SANCTIS cyrico et iuli=
ta matre eius · Quia passio eorum
inter apocrifas cōnumeratur scriptu
ras/ ob ineptas superfluitates hoc dicere satis
sit · Q̄ mater sancti cyrici de yconio ciuitate p
genita/ persecutionem fugiens migrauit ad ce
silie loca · tharsosq; est immorata · Habebat
enim filium paruulum nomīe cyricum · cui cuꝫ
lacte carnis/ disciplinam tradidit diuine legis
Insurgente igitur contra se persecutione sub
alexandro imperatore · tēta est a p̄side alex
andro nomine · Qui imperatori suo sicut no=
mine · ita par erat in feritate · Cunctosq; coge=
retur ydolis sacrificare · non modico angebat
merore animi · q̄ posita in prouinciali belli pro
confessione fidei sui destituta videretur solacio
paruuli · Ad eius tamen suggestionem iuben
te p̄side · et matre eum veluti prodente per=
quisitus · tenellus infans cyricus ⁊ a militibus
p̄sidis repertus · atq; ante ipm p̄uid9 · p̄mo
q̄dem blādimentis lenib9 ut infans demulcet⁹

dēmōe mīns exalperat. Ille vero blandientē eque vt minantem parui pendens mente se ma ioze ⁊ diserti ssimo sermone xp̄ianum se esse cō stanter est profess us. ⁊ ab hac ꝓfessione se vl lo modo diuelli non posse firmissime ꝓtestat9 Vnde cum ante presidem staret scōm tempus elinguis infantulus / non ille sed m eo ⁊ ꝑ eu3 sanctus loquebat spiritus. cuius adipe ⁊ pin guedine replebat anima ⁊ os. Dixit aūt alex ander illi Volo mihi pandas quis huiuscemo di tibi doctrine extiterit magister. simulq3 ab hac desistas ptinacia q3 celeriter. ne p deorum ⁊ imperatoris cōtemptu penis afficiaris acri ter. Quam ad hoc ait infans o p̄ses miror insi pientiam. qui ī me tantillam cernens etatulaz necdum temporis curriculo tumam discrete scientie minus ydoneam pcontaris. quis diui nam me docuerit sapientiam. Audito p̄ses impius huiuscemodi responsis correptus furo re iussit infantem cedi vehementissime. Ut ille dum cederet erectis ad celuz oculis ⁊ paruis manibus expansis / velut athleta fortis bene dicebat dominum clamās. in excelsis gratias tibi ago dñe deus meus qui virtutem p̄fidis ī mea infirmitate Cum vero velut insultās car nifici9 clara voce ꝓ viui9 insonabat frequē tius dicens xp̄ianus sum. ⁊ quotiens emiserat hanc vocem pie ꝓfessionis / totiens ei repara bant noue vires corporis. ita vt p̄ses ⁊ cun cti qui aderāt / tantā in bellis miraretur suffe rentiam etatis. Ut gloriosa mater intali eum agone positum videns / exultans q3 toto corde in deo extensis in celum manibus in voce exul tationis ⁊ confessionis glorificabat dñz ⁊ vt in fide p̄sisteret hortabat filium. Verebat enī ne forte cederet in flagellis p̄ teneritate corpo ris. Iterum iussit p̄ses eam cum filio p̄sentari sibi ⁊ perseverantes in fide diuersis penis tor queri. ac demum horrori carceris mancipari. In eadem aūt custodia vincti erant circiter. cccc. xliiij. viri quos hortabant sancti cōuerti ad fidem xp̄i / testantes non esse nomen aliud sub celo / in quo possit quis saluari. Cunq3 illi confiterent se credere vnum deum esse patrez ⁊ filium ⁊ spiritum sanctum / preses data sen tencia iussit plecti eos capitali pena. Ut cyu cus ⁊ iulita dum frequenter ī passiomb9 suis deum glorificarent / de vinculis ad tribunalia ⁊ a tribunalibus ad vincula reuocati / mēbra variis cruciatibus distensi ꝓpendens tyrannus eos in sufferendo alacres / in certando insuperabiles / iussit eos decapitari Tandem q3 mēbra tim concisi ⁊ ne sepelirent dispersi ab angelo colligi / nocte a custiamis sepulti sunt. Do mum passio recolit. xvi. kl'. iulij.

Passio sancte martine virginis. Ca. lx.

ODEM tempore sancta martina legit passa fuisse. scz sub alexandro imperatore. Hec cū esset rome vir go nobilis ⁊ splendida / senatorq3 ꝓgenie orta ab infantia sacre scripture misteriis fuit infor mata omnibus q3 virtutibus erat adornata. multasq3 possessiones ⁊ diuitias habens pau peribus largiter erogabat. Porro ministru alexādri impatoris ab eo missi vt xp̄ianos cō prehenderent / ⁊ ydolis sacrificare compellerēt hac illacq3 p̄ vrbem abeuntes virginem in ora tione positam inuenerunt. ⁊ in p̄sentiam impe ratoris adduxerunt. Qui vt eam vidit eius amore specie captus est ⁊ sperans sibi subdi aminū eius posse / ait. O puella clarissima spe ro te mihi sociam. ⁊ reginam voca. dominam q3 palacij mei. sed accede nunc ⁊ sacrifica ap pollini. Que respondit Ego me obtuli deo vi uo qui corpore casto delectat ⁊ corde mundo. ip̄i sacrifico meq3 tota deuotione committo. Imperator autez iussit sacerdotes appollinis adesse ⁊ sacrificia solita p̄parare. ⁊ virginem in templum appollinis introduci. Que muni ens se signo crucis cum eleuatis in celum ocu lis ⁊ manib9 expansis / dñm exorauit / vt ydo lum illud p̄cipitaret. mox terremotu magno facto / ita vt ciuitas concuteret appollo cor ruit ⁊ comminutus est ⁊ quarta pars templi destructa est. ⁊ oppressit multitudinem paga norq3 cum sacerdotibus ydolorq3 qui astabant. Tunc virgo dixit imperatori. Sta ⁊ adiuua dñm tuum appollinem qui confractus ē. Qua re enim non surgit vt adiuuet sacerdotes qui oppressi sunt in ruina tēpli? Mox vero dēmō qui in ydolo habitabat appollinis / volutans se impuluere ydoli / voce magna exclamabat. O virgo martina magni dei ancilla / que ab ha bitaculo meo in quo habitaui annis. xcviij. me denudasti. ac deformem ostendisti. Multi vero sanctorum martirum perficientes / vsq3 nunc me minime manifestauerunt. cum essem in potestate multa habens sub me spiritus ne quissimos. cccc. lxxxij. qui mihi precipienti quo tidie animas multas hominum offerebant. Tu autem me effugasti tartaro tradens igni Tunc idem demon p̄ aera clamans ⁊ stridens

ibat · vnde vero ꝓficiscebatur tenebre videbã
tur/et omnes ꝓspicientes terrebant · Impe
rator aũt non intelligens hec facta esse diuina
iussione precepit virginem alapis cedi/et vn
dis palpebras eius dirumpi · Qđ dum fieret
carnifices huius sceleris ministru clamabant·
Ve nobis peccatoribus quia magis q̃s hec đ
go cruciamur · Nam q̃tuor viros splendidos
ante illam vidimus · et quas ei penas ingere
mitimur magis nos ab illis susapim9 · Sancta
aũt virgo aspiciens in celum bñdicebat deum
t cum ꝓ his octo viris q̃ eam cruciabãt dñm
exorasset/vt eos ad rectam fidem conuerteret
lumen eos circundedit · et vox de celo insonuit
dicens eis · ꝓpter famulã meam martinã pepi
vobis · Tu aũt filia confide · ego sum quẽ imo
cas · nec ꝓmittã tibi dominau ab hoste · Post
hoc illi octo viri cadentes in faciem rogauerũt
virginem vt ꝓ eam a dño veniam impetraret
de his que in eam ꝑsumpserant · Imperatou
vero astantes cõstanter t alacriter dixerunt
Nos impator ydola tua a quibus vsq̃ nunc
seducti sumus nunq̃s adoramus · qua ꝓ beatã
martinam virtutem omnipotentis dei cognoui
mus · Quibus alexander iratus ait · O stulti
decepti estis ꝓ incantationes crucifixi in q̃bus
confidatis · At illi vere sceleratus es inquiunt
t draco habitat in te · quia nõ cognosas qui
te fecit et dedit tibi hãc potestatẽ comquinãdi
animã tuam vsq̃ in finem · His verbis cõmo
tus impator iussit eos suspendi/et carnes eor
lacerari · Inde si vero a spatis nihil dicebant ·
sed celum intuentes deũ cernua mente implo
rabant · et in hoc amplius furens rex capita
les sententiã aduersus eos dedit · Sicq̃s oran
tes · et signaculo crucis munientes se tetende
runt cervices · et cũ letitia ꝓ cruorem sanguis
ꝓprij beatum finez acepti sunt mẽse nouembu
decimoseptimo die ·

De agone sancte martine · Capꝫ · lx ·

LIM die sedens impator ꝓ tubu
a nali dixit · introducatur illa incanta
trix vt itez eius incantationẽ videa
mus · Ingressa igit martina cũ sacrificare nol
let iussit eã impator expoliari t ꝑngi · t car
nes eius cum gladio incidi · At illa videbat
candida sicut nix/ corpusq̃s eius ꝑ splendore
respicientes caligare faciebat · Ex vulneribꝰ
aũt corpous eiꝰ lac ꝓ sanguine emanabat · et
odor magnus tanq̃s effusor aromatũ fragla
bat · Cunq̃s orationem fudisset t impera
tous verba cõtemneret/insup et acriter eius
vesaniam argueret/iussit eam ꝓ membra in q̃
tuor palis extendi t fustibꝰ cedi · Quod duz
fieret ministru cedentes deficiebãt viribꝰ · t ob
secrabãt impatorez dicẽtes · libera nos ab hac
puella t ab istis penis · angeli enim dei repcu
tiunt nos vectibus ferreis · et in neruis t me
dullis cruciamur · insup et carnes et ossa no
stra ab igne cremant · Impator aũt iussit eaz
amplius cedi · omnesq̃s cedentes eam facti sũt
mortui · Impatore vero ꝑ confusione nesciẽ
te quio ageret/ Eumenius dines cognatꝰ eiꝰ
suasit ei vt eaz ĩ carcerẽ mitti iuberet et adipũ
pinguedine feruida dissoluta lauaretur · sicq̃s
claritas eius coinquinaretur Quod et impa
tor fieri iussit At illa carcerem gaudens intra
uit et glorificans deum orauit · multorũq̃s vo
ces audiebantur cum illa glorificantium deũ ·
Mane autem facto missus ab impatore limeni
us vt eam adduceret odore suaui repletus est
Dixerunt comites eius · dines hunc odorez fe
cerunt quia martinaz diligunt · alij vero dixe
runt quia dij ꝓpicij apparuerunt · Aperẽs au
tem limenius ianuã vidit lucem magnã circũ
fulgentẽ eam · ingressumq̃s eũ fulgor circũful
sit t pre timore in terram cecidit · Dixq̃s sur
gens t ingrediens vidit beatam martinam in
sede gloriosa sedentẽ/et multitudinem virorũ
dealbatorꝫ circa eam · Ipsa quoq̃s tabulã au
ream tenebat · in qua scriptũ erat · q̃s magnifi
cata sunt opa tua dñe/ omnia in sapiẽtia fecis
sti · Cumensq̃s limenius ad palacium abijt · et
impatou dei mirabilia denũciauit · At omnes
cum rege stantes dicebãt limenium maleficijs
virginis seductum · Demq̃s virus albatis dis
parentibus educta ẽ virgo de carcere t impa
tou ꝑsentata · iussa est dee arthemidi sacrifica
re · Qua templũ ingressa demon q̃ habitabat
in ydolo clamabat · Ve mihi quia ignis me ꝑ
sequitur ꝓ q̃tuor angulos templi · Cui cũ vir
go ꝑcepisset vt se moueret t struens exiret ·
mox tonitruũ cum fulgure factum est · Ignis
etiã đ celo cecidit t cõbussit sacerdotes t ydo
lum arthemidis in fauillam redegit ·

De fine agonis eiusdem virginis · Ca · lxi ·

HIC Virgo quasi destructrix tẽ
t pli iussa est extendi · t membra eius
cũ spatis incidi/ac circa mamillas vn
gulis attredari · Cunq̃s in his omibꝰ cõstanꝫ

staret et deum glouificaret. iussa est feꝛus tra=
di vt diſcerpeꝛetur et diſſipata moꝛeꝛet. tunc
immaniſſimus leo cõtra eam dimiſſus ẽ/ q̃ nõ
comederat diebus tubus vt eam deuoraret.
Egreſſus rugijt ſuper eam/ non terꝛoꝛẽ oſten
dens ſed cõpaſſionem. agitanſq; vultum ꝛ fa=
cie blandiens ambulauit ad eam. ꝛ inclinãs ſe
oſculabat̃ pedes ei9. Illa vero dicebat. Cul
ges in virtutibus tuis deus Poꝛoſpicio enī ad=
xtus ꝛ a ſiniſtus angelos deitatez tuã glouſi
cantes ꝛ virtutibus feraꝝ imanium cõtradi=
centes/moꝛeſq; eaꝝ immanſuetos tranſmutã
tes. Hoc imꝑatoꝛ videns iuſſit leonem im=
caueam remitti. Qui ſurgens impetum fecit ꝛ
ſupꝛadictum eunemium cognatum regis inter
fecit. Imꝑatoꝛ iratus ꝛ valde tuſtis iuſſit
eam igni tradi atq; conſumi. Accenſo igitur
igne copioſo/eaq; iactata in medio/ moꝛ plu
uia magna facta eſt ꝛ ſomitus venti flãmaq;
diſperſa omnes circũſtantes incendit. At im=
peratoꝛ iuſſit comam capitis virginis radi di
cens in capillis eius eſſe maleficia/quibus de=
putabat mirabilia dei. Cui illa ait Teſte apo
ſtolo mulier ſi comam habuerit gloꝛia eſt illi
tu autem gloꝛiam quã dedit facture ei9 ampu
taſti. auferet deus a te regnum ꝛ a gloꝛia dei
pſequeꝛis. ꝛ in doloꝛe mimo moꝛtem expecta
bis. Tunc iuſſit eam in templum in quo erat
zeus mcludi. clauſitq; ianuam ꝛ ſignauit anu
lo ſuo. Imꝑatoꝛ aũt ꝛ ſacerdotes quotti=
die veꝛentes ad templum/non audebant in=
gredi. ꝙa voces audiebant̃ multoꝝ angeloꝝ
Dicebat aũt imꝑatoꝛ his qui ſecum erant.
Magnus deus zeus. omnes deos congregauit
vt martinam inſtruant ꝛ moneãt. Tercia die
iuſſit thauꝛos imolaꝛi. ꝛ apꝛeuentes viderunt
eam ſplendentez. ꝛ cum ea viꝛos ſpecioſos. ze=
um aũt cecidiſſe ꝛ in puluerem redactum eſſe.
Stupefactus aũt imꝑatoꝛ dixit virgini vbi
eſt deus zeus? At illa xp̃s hunc cõbuſſit ſicut
appollinem ꝛ archemidem. Tunc iratus imꝑe
ratoꝛ iuſſit eam extra ciuitatem duci ꝛ gladio
caput eius amputaꝛi. Quo facto voꝛ facta ẽ
e celo dicens. Quia certaſti pꝛo nomine meo
martina virgo/ingredere cum omnib9 ſanctis
in regnum ꝛ in eternum letare cum deo. Ca=
da aũt voce hac/carnifices in facies ſuas ce=
derunt ꝛ moꝛtui ſunt. Tunc venit epiſcopus
ꝛ omnis clerus romane eccleſie. ꝛ ſublatum
coꝛpus ſepelierunt honoꝛifice. Imꝑatoꝛ au
tem alexander eadẽ die pcuſſus eſt doloꝛe coꝛ
dis. ꝛ carnes ſuas comedebat gemens ac di=

cens. Miſereꝛe mei deus xp̃ianoꝝ qui nomen
tuũ pſecutus ſum. Sicut fedi reddidiſti mihi
factus q; eſt teꝛꝛemotus magn9 ꝛ cecidereũt
ea die anime. MM. ccc. Completum eſt aũt
martiuum ſancte virginis martine die puma
menſis ianuarij.

De ypolito ꝛ beullo epiſcopis ꝛ libris eoꝝ
Euſebius in cronicis. Capitulum. lxij.

EMPOꝛIJ9 alexandꝛi ypoli
t tus ꝛ beullus epiſcopi arabie clau
ſcuptoꝛes habebant̃ Olpianus q; q;
iuriſconſultus aſſeſſoꝛ alexãdꝛe inſignem9
habet̃. Hieꝛonimus de illuſtꝛibus viꝛis.
Ypolitus epiſcop9 qui ratione paſce ꝛ tẽ
poꝛum canonumq; ſcripſit vſq; ad pumũ an=
num alexandꝛi imꝑatoꝛis. xvi. annoꝝ cur=
ſuculum cepit ꝛ euſebio qui ſuper eodẽ paſca
xviij. annoꝝ curſuculũ compoſuit occaſionem
dedit. Scripſit nonnulloꝛ in ſcripturas com=
mentaꝛios In quibus hec reperi. In exame
ron/ ꝛ exodum/vt in canticũ canticoꝝ/ ꝛ in ge=
neſim in zachariam/de pſalmis in yſaiam in dani
elem in apocalipſim in pꝛouerbijs. in eccleſiaſten
de ſaul ꝛ phitoniſſa. de antixp̃o/ de reſuꝛrectio
ne contra marcõnez. de paſca aduerſus omẽs
hereſes . de laude dñi ſaluatoꝛis
in qua pꝛeſente origene ſe loqui in eccleſia ſig=
nat. In huius emulationem ambroſius quem
de marcionis hereſi aduerſum fidem coꝛrectum
dixmus coartatus eſt origenem in ſcripturas
cõmentaꝛios ſcribere. prebens ei ſeptem ꝛ eo
amplius notaꝛios. eoꝝq; expenſas ꝛ libraꝛio
rum parem numerum ꝛ qõ his maius eſt incre
dibili ſtudio quottidie ab eo opus exigens.
vnde et in quadam epiſtola.
origenes eum vocat Beuli9 arabs boſtrenus
epiſcopus/cum aliquanto tẽpoꝛe glouoſe re=
xiſſet eccleſiam/ad extremum lapſus in here=
ſim que xp̃m ante incarnati onem negat/ab ori
gene coꝛrectus. ſcripſit varia opuſcula ꝛ ma=
xime epiſtolas in quib9 origen gracias agit.
Sed et origenis ad eũ litere ſunt. Extat dy
alogus origenis et berilli in quo hereſeos coar
guit̃. Claruit aũt ſub alexandꝛo mãmee filio
et maximino et goꝛdiano qui in imꝑium ei
ſucceſſerunt.

De imꝑio maximini ꝛ eius ſeuicia in eccleſi=
am. Euſebius in cronicis. Ca. lxiij.

ORRO alexandro magundad tu
p multu militau ocaſo· romanorum
xxij⁹ regnauit annis tribus maximi
⁹. Dic prim⁹ ex corpore militari ſine ſenat⁹
auctoritate ab exercitu impator electus eſt·
anno dñi·cc·xxxviij·mūdi vero· MMMM
et·cc· Dugo vbi ſupra· Dic ꝑter cu
ſtianā alexandu cui ſucceſſerat/ & māmee ma
tris eius familiā/excitauit in ſacerdotes et cle
ricos ꝑſecutionē· Once rome pontian⁹ papa
qui beato vrbano ſucceſſerat martirio corona
tus eſt· Actor· In geſtis tī romano
rum pontificū legitur· q pontian⁹ papa et ypo
litus ꝑſpiter exilio ſunt deportati ab alexan⁹
dro in ſardinia inſula butiana· ſeuero et quin
diano conſulibus· In eadem inſula affli ctus/
maceratus fuſtibus defunct⁹ eſt tercio kalen⁹
das nouēbris·et in ei⁹ locū ordinat⁹ eſt an⁹
therus·xi·kl·decembris·quem beat⁹ fabian⁹
adduxit cū clero ꝑ naum·et ſepeliuit in cim⁹
terio calixti via appia· Antherus natōe grec⁹
ex patre romulo·ſedit annis duodecim/ mar⁹
tirio coronat⁹ eſt· Sunt aūt tēpoīb⁹ maximi
ni et affricani conſulū· Dic geſta martirū di⁹
ligenter a notarijs exquiſiuit· & in eccleſia re⁹
cōdidit· ꝑter quendā maximinū ꝑſpiterū q
martirio iam coronat⁹ eſt· Dic ſepult⁹ eſt in
cimiterio calixti via appia tercio nonas i anua
rij· Euſebius libro ſexto· Tunc ouge⁹
nes librū de martirio ad ambroſium ſcripſit·
Qui cū ad plurimos veniſſet tanq̄ neruis q⁹
buſdam validiſſimis ſtabiliti/ſponte ad cōfeſ
ſionem nomīs xp̄i ſe offerebant· Ex quo et
maximus numerus extitit cōfeſſor· & tūb⁹ an⁹
nis a maximino ꝑſecutione cōmota in quibus
finem ꝑſecutōis fecit & vite· Dugo vbi ſu
pra· Itaq̄ maximus iulius q et maximi⁹
nus legit appellat⁹/tercio quo regnauit anno
a pupieno tyranno aquileie interfect⁹· ꝑſecu
tionis vite ſimul finem fecit·· Moxq̄ pupie⁹
nus & balbinus frater ei⁹ vſurpauīc romanū
imperium· & ſtatim in palacio ceſi ſunt·

De imperio Gordiani & ſcriptis affricani
Capitulum·lxiiij·

ORDIANUS itaq̄ in regnū
g ſublimat⁹ romanū· imperauit annis
ſex· Euſebius in cronicis· Ce
pit aūt anno dñi·cc·xl·mūdi vero q̄ter mil⁹
leſimo·cc iij· Dugo· Dis diebus anthe
ro pape fabian⁹ ſucceſſit· Floruit etiaz ea⁹
tempeſtate affricanus/vir inter ſcriptores ec⁹
cleſiaſticos nominatiſſim⁹· Porphiu⁹ quoq̄
phūs et theopompus & victor ſophiſta apud
athenas· Dieronim⁹ de illuſtribus viris·
Julius affricanus cui⁹ quimq̄ de tēpoīb⁹
extant volumina· ſub impatore marco aure⁹
lio antonino q macuno ſucceſſerat legatōe⁹
p inſtauratōe vrbis emaus ſuſcepit· q poſtea
nicopolis appellata eſt· Dui⁹ eſt epiſtola ad
origenem ſup queſtionē ſuſanne· eo q dicat i
hebraico hāc fabulā nō haberi· nec conuenire
cū hebraica ethimologia· Cōtra quē origenes
epl̄am ſcripſit origenes· Extat ei⁹ ad auſti⁹
dem alia epl̄a/in qua ſup dyaphonia q̄ videt⁹
eſſe in genealogia ſaluatoris· apud matheū et
lucā plenīſſime diſputat· Euſebius i cro⁹
nicis· Gordianus aūt admodū adoleſcens
parthos natōe ſupatat/cū victor reuerteretur
ad patriā· fraude philippi ꝑfecti ꝑtorij haud
lōge a romano ſolo interfect⁹ eſt· Duic mili⁹
tes tumulū edificāt q eufraten imminet/ oſſi⁹
bus eius romam reuectis·

De duob⁹ philippis impatoīb⁹· Ca·lxv

OMANORUM igit·xxiiij⁹ re
r gnauit philipp⁹ ānis·vij· Cepit au
tē anno dñi·cc·xlvi·mūdi vero· M
MMM·cc ix· Dic filiū ſuum philippū cōſor
tem regni feat·primuſq̄ omniū ex romanis
impatoīb⁹ xp̄ian⁹ fuit· Regnantib⁹ philip⁹
pis milleſim⁹ romane vrbis explet⁹ ē annus
Ob quā ſolennitatē innumerabiles beſtie i ci⁹
co magno interfecte ſunt· ludiq̄ in cāpo mar⁹
tio theatrales trib⁹ diebus ac noctib⁹ populo
vigilante celebrati· Daymo vbi ſup̄·
Philippo impatori interesse volēti vigilijs pa⁹
ſche· & cōmunicare miſterijs/ reſtitit fabianus
papa· nec permiſit donec cōfiteret peccata/ & in
staret inter pentētes· Actor· Qualiter
aūt iſti impatores ad fidē xp̄i cōuerſi ſunt· le⁹
gim⁹ i vita beati poncij martiris· qui ſub decio
paſſus eſt/ſicut in ſequentibus narrabit· Oc⁹
caſionē igit ac etiā ip̄ius poncij vitā/ ab exor⁹
dio natiuitatis vſq̄ ad eius martirium in p̄ſenti
loco inſerere volui in hunc modum·

De bona indole ſancti Poncij· Ex geſti s
eius· Capitulum·lxvi·

OIOS pater quōd am ſenator
h vrbis rome fuit marc⁹ nomine· mat
vero iulia· Dec cum pregnās olim

yoolo⁊ tẽpla cũ viro ſuo portãs munera ẽt
curet/ vẽnit ad templũ iouis. Qõ cũ ingrede
rẽtur forte ſacerdos velato capite infulatus
ad aras ſtabat. Qui arreptus a dæmone ap̃
hẽnxensq; velamen ſimul et infulam. cepit ea⁊
minutatim ſcindere. voceq; inſabili eiulans
omne templum clamoribus replere. Hec
mulier inquiens eum in vtero geſtat / qui
magnum hoc templum funditus ſubuertet ⁊
deos eius cõminuet. Cunq; ite⁊ ac ite⁊ repe=
teret voces has/ marcus iuliaq; hoc audiẽtes
exangues fugiunt in ꝑpe poſitam domũ. Ru
pienſq; iulia ſaxum / aluũ ſuam latuſq; tũdẽs
aiebat. Quã nam enim eum non concepiſſem p̃
quem magnum templum ⁊ numina eius erũt
euertenda. Melius eſt vt ego ipã cum hoc dæ
diam. Cunq; dies parendi aduenſſet edidit
puerum honeſtum/ ſine vlla macula. quẽ cre
bant tantis ſupplicijs maceratum ex animẽ ge
nerau. Mater aũt pueri iulia interficere pue⁊
mtebat. Cui marcus pater eius dixit. Ne
non interficias eum ſi iouis voluerit vindicet
ſe de inimico ſuo nos aũt nõ inijciam⁹ in eum
manus noſtras. Sicq; conſeruatus eſt par=
uulus quẽ ex genere ſuo pontium vocauerunt
vnde accidit vt in templa yoolo⁊ nunq; intro=
ceret. Sed cum ad puerulem veniſſet etatem
magnis doctoribus imbut⁹/ ommũ fere phi=
rum vel diuerſa⁊ artium liberis pollebat. om
niaq; memoriter retinebat. Cunq; quadã die
diluculo ſurgens ad preceptorem ſuum⁊ perge
ret / audiuit xp̃ianos. quibus ſanctus pon
tius papa p̃erat pſallentes ⁊ dicentes. Deus
aũt noſter in celo omnia quecunq; voluit fecit
Simulacra gentium argẽtum ⁊ cetera Hec au
diens puer ⁊ ſuſpirãs ſpiritu ſancto cõpun=
ctus flere cepit. ⁊ eleuans palmas ad celũ di=
xit. Deus cuius laudem iſti decantant/ oſten=
de mihi noticiam tui. Cepitq; pulſare ad ianu
am. Tunc ſanctus papa reuelante ſibi ſpiritu
ſancto ait. Aperite ⁊ ſimite intrare pue⁊. tali
um eſt enim regnum celo⁊ Puer aũt pontius
relictis pedagogis ſuis in uico ingreſſus eſt cũ
vno adoleſcentulo. qui cum eo ſtudebat. no=
mine valerio. ⁊ inquiſita veritate de carmine
quod audierat eos canere a ſancto pontiano
ſalubriter in fide inſtruct⁹ eſt cum collega ſuo
Qui abeuntes leti quotidie redibant ad homi
nem dei. ⁊ audiebant verbum ſalutis. Cunq;
rediret pontius ad patrem ſuũ/ requiſitus an
ꝑcepiſſet aliquid a ꝑceptoribus ſuis / aiebat
Nunq; audiui melius a magiſtris meis q̃ ho=

die vel heri. Tandẽ⁊ ipe patri ſuo yoola nihil
eſſe oſtendit. ⁊ introducto ad eum ſancto pon
tiano ad fidem eum conuertit. ita q̃ ipe mar=
cus cum ſancto pontiano epiſcopo/ ⁊ filio ſuo
omnia yoola manibus ſuis confringens/ ba=
ptiſm̃ gratia⁊ cum filio ſuo ⁊ omni domo ſua
ſuſcepit.

Qualiter p̃ ipm̃ imperatores ſunt conuerſi.
Capitulum. lxvij.

Ec multo poſt eo defuncto/ puer
n pontius apprehenſus a militib⁹ ⁊ in
curiam ductus / loco patris nolens
ac repugnans conſtituit. Talemq; gradũ do
minus ei contulit/ vt i omni curia vel palatio
ſpecialiter ab omnib⁹ amaret. In ipis dieb⁹
ſanctus pontian⁹ papa glorioſa morte migra
uit ad dñm. Poſt q̃⁊ anthus p̃fuit eccleſie mẽ
ſe vno. Deinde fabianus in pontificatu ſucce=
dens/ ita beatum pontium vt verus pater ve⁊
filium diligebat. Sanctus aũt pontius iam p̃=
fectus in curia/ omnes facultates ſuas acapiẽs
beato fabiano eẽ tradidit ⁊ eas paupertib⁹
diſtribuit. Duobus aũt philippis imperato=
ribus. ſc⁊ patri ⁊ filio cum eſſet amicus/ quadã
die anno. M. a conditione rome dicunt ei.
Eamus ⁊ reprobidemus nobis deos magnos
qui nos in hui⁹ milleſimi anni circulum nata=
lis rome p̃duxerunt. Quos cum beatus pon
tius diuerſis excuſationibus declinare mi⁊teret /
illi velut amicum cogebant ad ſacrificandum
Vt ille videns a dño datam ſibi occaſionẽ ait
O piiſſimi imperatores cum a deo primipes ho
minum ordinati ſitis/ cur nõ ei qui vobis hũc
honorem p̃ſtitit cervices flectitis. ⁊ ipi ſoli ſa
crificium laudis offertis? Philippus impera=
tor dixit. Propterea ⁊ ego deo magno ioui
ſacrificium offerre deſidero/ qui mihi hanc tri=
buit poteſtatem. Beatus pontius reſpondit. Ne erres imperator. Eſt deus in ce=
lis qui cuncta verbo ſuo cõſtituit. ⁊ gratia ſã
cti ſpiritus animauit? Quid plura? Imperа=
tores his ⁊ alijs verbis eius crediderunt. ⁊ a
ſancto fabiano papa baptizati ſunt. Qui ſc⁊
fabianus ⁊ pontius templi magni yoola cõfre
gerunt. ⁊ ipm̃ funditus ſubuerterunt multiq;
de populo ad noticiam dñi cõcurrentes alacri
ter baptiſmum ſuſceperunt. Hugo vbi ſu=
pra. Porro ambo imperatores diuerſis in
lo is fraude decij ſucceſſoris ſui circũuenti ſunt
⁊ occaſi.

De impio decij ⁊ fabiano papa. Eusebius in cronicis. Capitulum·lxviij·

t OMNIORIM igit·xxv⁹ regnauit dcius anno vno ⁊ mensibus tub⁹ Cepit ãno dñi·cc·liij·mundi vero·MMMM·cc·xvi· Hic e pannonia inferiorib⁹ dalmacijs natus fuit·Qui cũ philippũ patrez ⁊ filiũ interfecisset. ob odiũ eoz in xp̃ianos p̃secutionẽ mouet· Idem in hy storia ecclesiastica li·vi· In hac fabianus vrbe roma martirio coronat⁹. sedem ep̃atus sui cornelio reliquit· Ex libro p̃tificum

Hic fabian⁹ natõe romanus ex patre fabio·sedit annis·xiij·passus·xiiij·kl·februarij·Hic regiones diuisit dyaconib⁹. ⁊ fecit septem subdyacones q̃ septẽ notarijs immineret·vt gesta martirũ in integrũ fideliter colligerẽt·⁊ multas fabucas p̃ cynthia fieri p̃ cepit·et post passiones ei⁹ moyses ⁊ maxim⁹ p̃spiteri·⁊ nycostrat⁹ dyacon⁹ cõprehẽsi sũt et in carcerẽ missi·Eodem tpe venit nouatus ex affrica·et sep̃auit de ecclesia nouacianum ⁊ q̃sdã cõfessores·Postq̃ moyses defunct⁹ est in carcere·q̃ fuit ibi p̃ menses·xi· et sic multi xp̃iani fugierũt p̃ diuersa loca· Mdcr·

Legit q̃ fabian⁹ iste cũ de q̃daz loco cũ amicis suis reuerteret·et papa defuncto de eligendo papa omnis ppls loqueret·venit inter eos rei exitũ scire volẽs·et subito sicut de⁹ p̃uderat/candida colũba sup caput eius de celo descẽdit·q̃ tandẽ anno pontificat⁹ sui·xiij· iussu decij decollatus est· Eusebi⁹ vbi sup̃·

Eadez p̃secutõe hirtissima alexandrie episcop⁹ tursum ꝑ cõfessione xp̃i iudicijs fistitur/⁊ viculis carceris tradit·Quiq̃ cũ lõgeue etatis veneranda caniae p̃fulgeret·postea q̃ frequẽter passionib⁹ suis ⁊ cruciatib⁹ glorificauerat dñm·dũ de vinculis ad tribunal/⁊ a tribunalibus ad vincula reuocaret/inter ipa diuissim sibi succedentia tormenta defecit·

De dyonisio alexandrino episcopo et libris ei⁹dem· Capitulum·lxix·

YONISIOS vero alexãdrinus ep̃s p illud tẽp⁹ sicut ex ipsius epistis verissime compim⁹/ m multis sepe cõfessionib⁹ satis clar⁹ effici⁹·⁊ p passionum tormẽtoz q̃q̃ diuersitate magnific⁹. dem q̃q̃ refert insectantib⁹ se q̃busdam respondisse Quid insectãdo laboratis/caput meũ p quo magno pe fatigami auulsum ceruicib⁹ sumite·⁊ donũ magnũ ad tyrannum referte· Idem romim⁹ de illustrib⁹ viris· Hic dyonisi⁹ alexandrine vrbis ep̃s sub heraclio scolã p̃spiter tenuit·⁊ origenis insigniss̃im⁹ auditor fuit· Hic in cyp̃ani et affricane synodi dogmacõsentiẽs/de hereticis rebaptisandis plurimas ad diuersos misit epl̃as·q̃ vsq̃ hodie extant· Bz ad fabiũ antiocene eccle ep̃m scribit ꝺ penitẽtia·⁊ ad romanos p̃ ypolitũ alterã· et ad sixtũ q̃ stephano successerat duas epl̃as·⁊ ad philemonẽ ⁊ ad dyonisiũ ecclesie romane p̃spiteros duas epl̃as·et ad eundẽ q̃q̃ dyonisium postea romanũ ep̃m·et ad nouacianũ causantẽ q̃ inuit⁹ ep̃s rome ordinat⁹ esset Cui⁹ epistole hoc exordiũ est· Dyonisi⁹ nouacian⁹ fratu salutẽ· Si inuit⁹ sicut dicis ordinat⁹ es/p babis cũ volẽs recesseris·Est eius ⁊ ad dyonisiũ ⁊ ad didimũ altera epl̃a·de pascha plurime declamatorio sermõe cõscripte·⁊ ad alexandrinã eccliam de exilio·⁊ ad heracleam in egipto ep̃m·⁊ alia de mortalitate ⁊ de sabbato·⁊ ad hermãmonẽ·⁊ alia ꝺ p̃secutõe decij·⁊ duo libri aduersũ nepotem ep̃m· q̃ mille annoz corp̃ale regnũ suis scripturis asseuerat· In q̃bus de apocalipsi iohis diligẽtissime disputat·⁊ aduersus sabellũ ⁊ ad ãmonez terocias ep̃m·⁊ ad thelesforũ et ad eufranorem et q̃tuor libri ad dyonisiũ romane vrbis ep̃m ⁊ ad laodicẽses de penitẽtia· Item canonẽ de penitẽtia·ad origenẽ de martirio·ad armenos ꝺ penitẽtia/⁊ de ordine delictoz/et de natura ad thimotheũ·et de temptatõibus ad eufranorẽ Ad basilidẽ q̃q̃ multe epl̃e·in quaz vna asserit se etiã in ecclesiasten cepisse scribere cõmentarios Bz et aduersum paulũ samosatenũ añ paucos dies q̃ moreret insignis eius fert epistola·Moritur duodecimo galieni anno·

Relatio eius de martiribus alexandrinis· Eusebius sexto libro· Capitulum·lxx·

DGM ipe dyonisius ad fabium anthiocenum ep̃m / scribens de his qui sub decio apud alexandriam agones martirij desudauerant / hoc modo refert· non ex p̃cepto imquit imperatoris apud nos p̃secutio sumpsit exordiũ· ꝛ anno integro principalia p̃uenit edicta·minister demonũ q̃ dicebat in ciuitate nostra diuinus/sup̃sticiosum cõtra nos exagitãs vulg⁹ aquo multitudo succẽsa nihil aliud q̃q̃ piorum sanguinẽ sitiebãt Primo ergo religiosũ quẽdã

senem metranum nomie corrupiētes iubēt im pia pferre/qđ ille cū facere recusaret / omne corpus eius membratim fustibus collisērūt/ vultumq; et oculos acutis calamis terebrantes/extra vrbem cū cruciatibus eiecerūt Ibi q; qđ in eo superat spiut9 lapidib9 eiecerūt Post hec mulierem quandā nobilē comtham noie ad ydola pducētes adorare cogebāt recusantē imo pti9 execrantē/vincula pedibus inectentes/ ⁊ p plateas toti9 ciuitatis p trahētes fedo horrēdoq; supplicij genere diserpunt De hinc omnes simul irruerūt p domos seruorum dei diripientes euertētes atq; hostili crudelitate cuncta fedantes. ita vt pciosioribus quibuscunq; direptis/siqua illa vilioza reperirent in vnum congregata/igni in plateis cō cremarent. Postu tñ direptōm hanc bonoz suoz sicut apostolus dixit de illis antiqs cum gaudio susceperunt. Sed ⁊ ammirandaz vgi nem longeue etatis appolloniaz nomine/ cum corrupuissent/ centes primo ei omnes effoderunt. Congestis circūdē lignis extruxerūt rogum/cōminantes viuā se eā incensuros. misi cū ipis pauter plasphemaret deū. Ut illa vt rogum vidit esse succensum paululuz quid in se metipam molit. Repente vero se e manibus pupuit impioz. atq; in ignem quē minabant sponte psiluit ita vt p terrerent etiam ipi crudelitatis auctores. q; promptior inuenta est ad mortem femina q; psecutor ad penam. Serapionem qq; domi sue reptuz crudelissimis affecere supplicijs. ita vt omnes ei iunduras membroz psus soluerent ⁊ de superuoubus eum precipitarent.

De his qui in psecutione defecerūt ⁊ his qui in psecutōe pstiterunt. Capitulum. lxxi.

ILLIOM nostus erat iter puū nullius platee transitus moulgebat neq; die neq; nocte pcedendi vsq; libera erat facultas. Ot enim quis nostroruz apparuisset in publico statim clamor vulgi ⁊ seditio nascebat. vt vel pedibus traheret qui visus esset vel igni succenderet. Ex quo perterritis pene omnib9 quidam ex istis nobilib9 stati se spōte ipijs actib9 igesserūt Alij cōuēti tātūmō. nō nulli a domesticis poti ad sacrificia execrāda/ ⁊ ad imūdas hostias pperabāt Aliq ex his pallētes ⁊ tremētes vt magis immolari ipi q; immolare ydolis viderent. ita vt etiam ab in spectante vulgo uderent. eo q; ⁊ ad mouendum ⁊ ad sacuficandum ita meticulosi videbant. Alij tam impudenter ad aras prosiliebant/vt ⁊ affirmare niterent se nunq; xpianos fuisse. Di vero qui beati effecti sunt tanq; columne fortissime dñi ipius spiritu cōfirmati/p fidei sue meuto virtute a dño percepta admiranda deo ⁊ angelis martirij sui spectacula pbuerunt. Quoz prim9 venerabilis iulianus podagra astructus/ita vt neq; incedere neq; stare posset. cum his qui eum in sellula portabant offert. Quoz vnus quidē stati negauit. Alius vero nomine eunus cum iuliano sene in dñi ihu xpi cōfessione pourat. Quibus iubent camelis impositi / p omnem circuduci ciuitatem ⁊ flagellis hinc inde vberantib9 populo inspectante lamiaru. vsq; quo finē vite in ipis verberib9 ponerēt. Sed vir quidam militaris cum assisteret/ ⁊ quosdam volentes etiam mortuis illudere cadaueub9 phiberet. clamor repente aduersus eum toti9 vulgi attollit. ⁊ capite p pietate damnat. Nemesius q; etiam ipe egypti9 primo p calumniaz quasi latro delatus ē. quo crimine abluto post hoc q; xpianus esset defert. In hoc verbo nulla a iudice moderatio reseruat. sed geminatis supplicijs excruciatum cum latronibus iussit incendi. ignorans q; crudelitate sua optimo martiu saluatoris similitudinem detulit. qui p salute humani generis vna cum latronibus protulit crucem.

De his qui se sponte obtulerunt. Ca. lxxij.

ORMA aūt quedam in vnuz cō uenerat militum inter quos adomone ⁊ zenon ⁊ ptolomeus ⁊ ingenuus ⁊ grandeu9 ⁊ theophilus. Qui tubunalibus astantes cum quidam xpianus a iudice torqueret/⁊ pene ad negandum declinaret dirumpebant intra semetipos. ⁊ vultu oculis ac nutibus velut erigere conabant illum qui in supplicijs positus trepidabat. Interdū etiam manus ptendere ac toti9 reliqui corporis motibus ⁊ habitu diuerse inclinati/tanq; sub leuare lapsantis animos gestiebant. Conuersi vero ad eos omnes ⁊ quid de seipis pfiterē tur ex eoz motibus agnoscentes pu9 pene q; in eos vulgus clamoribus insiliret/ipi in medium prūpūt. ac se xpianos esse testant. Tūc vero versa vice ex eoz confidentia psecutoribus terroz. nostus constantia animi accensat dum hi qui p tormenta vinci putabant/spon-

te se cruciatibus offerũt. Schyuon quoq; cũ rem cuiusdam potentis sub mercede procuraret iubet ab eo ydolis immolare. Recusans coge= bat iniurijs/ psistens rursum blandicijs mul= cebat. Cũ vero vtrunq; contemneret pacuta sue validissima trãsuerberatus p media visce ra nec traditur. Quid vero memorẽ quante multitudines in desertis & in montib9 oberrã tes/ fame/ siti/ frigore/ languore/ latrombus/ bestijsq; cõsumpte sunt. Qui omnes imitati electos dei pphetas glia martirij coronati sunt Demiq; & venerando9 senex cheremon epc̃s. hic erat vrbis egipti q̃ dicit milopolis/ cũ ad ara= bicũ montẽ vna cum grandeua cõiuge discef= sisset/ nulli vltra apparuit. & cũ ad pquirendũ eum plurimi fratrũ frequẽtissime pcessissent/ pscrutatis omnibus locis neq; ipsos vltra q̃s q̃s neq; corpora eorum potuit inuenire.

De hereſi nouatianoꝝ et de lapſis recipien dis. Capitulum. lxxiij.

EC Dyonisius de lapsis facies ser
h monem. quo tpe nouatus ecclesie ro
mane pspiter elatione q̃dam tum= dus/ spem penitus eis salutis adimebat. etiam si digne penituissent. Ex quo et princeps he= reseos extitit nouatianoꝝ. qui ab ecclesia sepa ti superbo nomine semetipsos catharos id ẽ mũ dos appellarunt. Ob quam rem concilium sa= cerdotale celeberrimum in vrbe roma congre gatum est. Ibiq; statutum est a papa corne= lio. nouatum ab ecclesia cum suis sequacibus alienum esse. Eos qui lapsi fuerant in certa= mine fraterna miseratione curandos. et fomẽ= tis penitẽtie medicandos. Cypruanus quoq; de his librum edidit. in quo et lapsos ad pẽ= tentiam coartandos. et contradicẽtes alienos esse a xp̃i visceribus statuit. Actor In eodem quoq; libro causam ipsius lapsus esse rerum temporalium amorem designat in hunc modum. Cypruanus in libro de lapsis. Multos decipit patrimonij sui amor cecus. quos facultates sue velut compedes ligauerũt his vinculis. his cathenis virtus retardatur/ fides premitur. anima precluditur/ et serpenti terram comedenti/ qui terrenis adherent cibus efficiunt. possidere se credunt qui potius possi= dentur. census sui serui. nec pecunie sunt domi ni/ sed magis pecunie mancipati.

De sancta Agatha et eius agone. Ex ge=

stis eius. Capitulum. lxxiiij.

IB PERSECUTIOne decij beata Agatha passa est. que in vrbe cathinensium nobilis genere. mente q̃ corpore pulcerrima/ deum semper m omni sanctitate colebat. Senascalcus vero si cilie pumde quindianus audiens famam eius iussit eam quantotius ad se adduci. Quaꝝ dũ xp̃ianam cognosceret/ tradidit eam cuidã me retrici/ et nouem filiabus eiusdem officij. vt p tuginta dies ei suaderent/ quomodo eius ani= mum immutarẽt. At illa verbis eaꝝ/ minis & promissis omnino immobilis non cessabat fle re. ardenter desiderãs quomodo posset ad ma= tirium puenire. Videns ergo affrodisia mi pe mitus sua verba valere/ dixit quindiano illi p= fecto. facilius possunt saxi molliri q̃s mẽs hui9 puelle ab intentõe pristina reuocari. Dec au diens pfectus dixit. vnum tibi elige de duo= b9. aut deos nostros adorare/ aut diuersis sup plicijs interire. Agatha respondit. de quibus supplicijs me terres? Si bestijs me tradis/ au dito nomine xp̃i mansuescunt. si ignem adhibe as/ si plagas & verbera ingeras. habeo in me spiritum sanctum p quem vniuersa tormenta contemnam. Tunc iussit eam trahi ad car= cerem. illa aũt letissime carcerem intrabat. et quasi ad epulas inuitata agonem suum domi= no commendabat.

De passione eiusdem. Capitulũ. lxxv.

EQUENTI die dixit ei quin
e dianus. Quid tractasti circa salutez tuam? abnega xp̃m et deos nostros adora. ne parata tibi patiaris tormenta. Qõ cum illa renueret iussit eam suspendi in eculeo & torqueu. Tunc agatha ait. ego in his pe= nis delector. sicut qui bonum nunciũ audit aut qui videt quem diu desiderauit. Scio enim q̃ oportet flagellari triticum anteq̃ ponatur in horreum. Furens quindianus iussit ei mamil lam torqueri/ et diutissime tortam iussit ean= dez abscindi. Quod dum fieret agatha dixit ei. Impie crudelis et dire tyranne/ non es confusus amputare in femina qõ ipe suxisti in matre tua. Ille autem iussit eam sic in car cerem mitti. prohibens ei introitũ medicoruꝝ et panem et aquam ab aliquo ministrari. et ecce media nocte apparuit ei quidam sene xi

vngenta ferens in manu sua ⁊ dixit illi. Si-
lia quando tu ista supplicia sustinebas ibi eraꝫ
⁊ nunc ideo ad te veni vt ꝓ me recipias sani-
tatem. Agatha respondit. Domine medicinã
corpori meo nũq̃ adhibui ⁊ turpẽ ꝙ perdiꝫ
qđ tã diu custodiui Dixit ei senex. Filia ego
xp̃ian⁹ suꝫ ⁊ noui medicinã ne me verecũdeꝛ
Agatha respondit. Dñe unde te verecũdaꝛeꝛ
cum tu sis senex ⁊ grandeuus. Ego vero licet
puella sim ita turpit̃ lacerata sum. ꝙ etiam si
xp̃iana nõ essem nemo posset de me cape volu-
ptatem. Gratias quidem tibi ago pater ꝓpt̃
tuam bonam voluntatem. Deo scias ꝙ nullaꝫ
recipiam medicinaꝫ quia ihesus xp̃s si vult po-
test me sanare. Tunc subuxens senex dixit.
Filia ihs xp̃s misit me ad te cui⁹ ego apl̃i⁹ sũ
⁊ in nomine eius te sanas esse sanatam ⁊ statiꝫ
disp̃uit. Tunc ꝓcidens beata agatha ⁊ grati-
as agens muenit se ex omni parte sanatam. ⁊
mãmillam suo pectori restitutã. Cum ergo to
ta nocte ex imenso lumine terruti custodes au-
fugerent/ ⁊ carcerem aptum relinquerent ro-
gabant eam quidam vt fugeret. At illa ab-
sit inq̃t vt fugiam. ⁊ coronam patientie ꝓpaꝫ
⁊ custodes meos tribulationibus tradã. Ego
enim adiuta a dño/ pseuerabo in eo qui me sa
nauit ⁊ confortauit.

De consumatione agonis ei⁹. Ca. lxxvi.

POST quatuor ergo dies dixit ei
p quindianus/ vt deos adoraret. ne gra
uiora adhuc supplicia sustineret. Aga
tha respondit. Miser ⁊ sine sensu ⁊ sine intelle
ctu quomodo vis vt ymagines ligneas ⁊ lapi
deas adorem ⁊ deum celi qui me sanauit dimit
tam ♂ Dicit ei quindianus. Quis te sanauit ♂
Agatha respondit. xp̃s filius dei Quindian⁹
dixit. Iterum audes xp̃m nominare. Nunc
videbo si xp̃s te sanabit ⁊ iussit testas fractas
spargi. ⁊ carbones ignitos submitti. ⁊ ibi nu-
dam agatham volutari. Quod cum fieret/ ec
ce subito terremotus minus factus est. ꝙ to-
tam ciuitatem ita concussit/ vt pars muri cor
ruens duos consiliarios quindiani occideret ⁊
populus eꝫ eiꝫ concurreret. ⁊ clamãs ꝙ ꝓpt̃
iniustum agathe cruciatum tantum periculum
sustinerent Tunc quindianus ex una pte ter-
remotum/ ex altera populi seditionem formi-
dans/ agatham mitti iussit in carcerẽ. Ingres
sa aũt carcerem orauit ⁊ statim migrauit ad
dñm Quod audientes fideles cum corp⁹ con
dientes aromatib⁹ in sarcofago collocarent/
c ce subito angelus attulit tabulam marmo-
ream. ⁊ posuit ad caput eius. eratq̃ in ea scu
ptum. Mentem sanctam spontaneam/ honoꝛeꝫ
deo/ ⁊ patrie liberationem. Quod sic exponẽ
Mentem sanctã quã habuit. spontaneaꝫ se ob
tulit. honoꝛem deo dedit. ⁊ patrie liberationẽ
fecit Et hoc miraculum audientes multi etiaꝫ
iudei ⁊ gentiles sepulcrum eius multum hono
rare ceperunt. Quindianus aũt pgens muesti
gare diuitias eius cum esset in naui duobus
equis caldtrantibus/ in flumen ꝓcidus est/ ⁊
corpus eius nusq̃ potuit inueniri. Reuoluto
anno martirij ei⁹/ mons quidam maxim⁹ iu-
xta urbem ruptus emisit ignem. qui quasi to-
rrens de monte descendens/ ⁊ saxa ⁊ terram cõ-
burens/ ad urbem cum impetu veniebat. Tũc
multitudo paganoꝝ de monte descendit. ⁊ fu-
giens ad sepulcrum eius/ arripuit cortinam q̃
erat optum. ⁊ opposita igni eum protinus re
strenauit.

Passio septem dormientium. Ex gestis eoꝝ-
dem sanctorum. Capitulum. lxxvij.

EGIOS aũt p̃sequens xp̃ianos
D cum venisset ephesum/ iussit edificari
templa in medio ciuitatis vt omnes
cum eo misceren̄t sacrificijs ydoloꝝ. Cum er
go omnes xp̃ianos inquiri iussisset/ ⁊ inuẽtos
aut sacrificare aut mori compelleret/ tant⁹ pe
naꝝ terroꝛ cunctis aderat / ꝙ amicus amicum
⁊ filium pater / ⁊ patrem filius abnegabat.
Tunc ī illa urbe muẽti sunt septẽ xp̃iani maxi-
mianus /malchus/ martinianus / dyonisius /
iohannes/ serapion ⁊ constantinus. Qui hoc
videntes nimis dolebant. Et cum essent pu-
mi palacij/ sacrificia ydoloꝝ spernentes/ in do-
mo sua se celabant. ⁊ ibi ieiunijs ⁊ oratiob⁹
vacabant Accusati igit̃ ante decium statuunt̃
⁊ comprobati ueraciter xp̃iani/ dato eis resi-
piscendi spacio usq̃ ad reditum decij dimittũ
tur. At illi patrimonium suum interim pau-
peribus expẽdentes/ imito consilio in montem
celium successerunt ⁊ ibi esse secretius usq̃ ad
reditum decij decreuerunt. Diu ergo ibi laten
tibus unus eorum semp ministrabat. ⁊ quo-
tiens intrabat urbem figura se mendici uestie-
bat ⁊ habitu. Cum ergo decius in urbem re-
diisset ⁊ eos ad sacrificandum ꝙuiri iussisset /
malchus minister eorum territus/ ad socios re
diit. ⁊ eis furorem impatoris innotuit. Qui

cum grauiter terrerent. Malchus tamen alla tos panes eis apposuit/vt cibo confortati fortiores ad prelium redderent. Postq̃ autem cenati sunt sedentes et colloquẽtes in luctu et lacrimis/subito sicut deus voluit dormierunt Mane aũt facto dum quesiti inueniu non possent/et deus doleret q̃ tales iuuenes perdidisset/accusati sunt in monte huc vsq̃ celio latu isse. et sua pauperibus erogantes in suo ꝓposito permanere. Jussit ergo deus vt parentes eor̃ adessent. ⁊ cominatus est eis mortem nisi de eis dicerent quicquid farent. Illi autem simiter eos accusarunt/et diuitias suas pauperibus expendisse conquesti sunt. Tunc cogitãs quid de eis faceret/ nutu dei iussit os spelunce lapidibus obstrui. vt ibi morerent fame ⁊ inopia circũcluſi. Quod ministu quidez fecerũt et duo xp̃iani theodorus ⁊ rufinus eor̃ martiriũ discubentes caute inter lapides posuerũt

Passio sancti petri et pauli cũ sociis suis. Ex gestis eorum. Capitulum. lxxviij.

MPERANTE decio apud lamosacum comp̃hensus est petrus et optimo pconsuli oblatus. Qui cum xp̃ianũ se esse constanter confiteret pconsul iussit eundem adolescẽtulũ speciosũ i rotis tendi et ligna in circuitu posita vinculis ferreis totum corpus ei⁹ fecit cõstringi. Quo contorto effracta minutatim ossa eius defecerunt Ut quanto torquebatur tanto fortior apparebat. ⁊ tyranni stulticiam videns xp̃o gratias agebat. Cuius proconsul pseuerantiam videns iussit eum gladio pcuti. et cum ad ciuitatem troadam prexisset oblati sunt ei alij tres Andreas/paulus ⁊ michomachus. q̃ cum omnes xp̃ianos se esse pfiterent² iussit michomachum app̃hensum pconsul torqueri. Cumq̃ minium torqueret ⁊ iam prope esset vt emitteret spiritũ/exclamauit se nunq̃ fuisse xp̃ianũ. sed demonib⁹ sacrificaturꝰ Tũc iussus deponi cũ sacrificasset arreptus est a demonio et elisus in terra. comedens linguã suã dentibus expirauit. Puella aũt quedã virgo dyonisia annor̃. xvij. exclamauit dicẽs. O te infidelissimũ hominem qui ꝓpter vnꝰ hore spacium ꝓpetuam ⁊ menarrabilẽ tibi penam acq̃siuisti. Interrogata ergo cõfessa est se xp̃ianam esse. et ideo infelicem illũ plangere. q̃ nõ adhuc modicũ toleraſſet. et perpetuam requiem inueniret. Proconsul iussit eam duobus iuuenibus corrumpendam tradi. Andream vero ⁊ paulum recludi. Cumq̃ iuuenes virginem ad hospitium suum duxissent/ pugnantibus eis vsq̃ ad noctem vt vim turpitudinis inferrent/marcescebat eor̃ libido. Apparuit autem eis per totam noctem iuuenis splendidus domum illuminans. Unde timore percussi ceciderunt ad pedes virginis. rogabantq̃ vt pro eis interueniret/ne quid mali eis contingeret. Videns autem proconsul q̃ non posset pauli ⁊ andree pseuerantiam superare/flagellis cesos tradidit eos populo. Qui traxerũt eos pedibus extra ciuitatem vt lapidarentur. qđ audiens dyonisia custodibus euadẽs/cucurrit ad eos. iactauitq̃ se sup̃ eorum corpora dicens. Concidar et ego vobiscum beati famuli dei. nec ab hac colluctatõe vestra inueniar alienа. Quod audiẽs pconsul iussit eam gladio interfici. Paulus vero ⁊ andreas lapidibus obruti sunt.

De sancto puero tuphone Ex gestis ei⁹. Capitulum. lxxix.

OB DECIO quoq̃ passus est sanctꝰ tuphon. qui ab infantia sua multis miraculis claruit. i ciuitate sansaducome. a matre sua caste instructꝰ. ⁊ a spiritu sancto ab angelis nutritꝰ. Venit ad eũ aliqñ mulier ceca semiuida. ⁊ a decez demonib⁹ obsessa. Quã videns ille pauefactus est. ⁊ supra eam ei⁹ manus imposuit ⁊ orauit. Demones aũt clamabãt dicẽtes. a septẽ annor̃ infãte in gehẽnaz mittimur. Cumq̃ sanctꝰ tuphõ vrgeret eos exire clamauit demon. Rome habeo ambulare ꝓpter tuphonem. vt ⁊ ibi veniat ad me vocatus. Tunc cõcutiens mulierem ⁊ spumans egressus est ab ea. Que añ pedes sancti tuphonis cecidit. ⁊ ille signũ sancte crucis faciens/manus super caput eius imposuit. ⁊ sanata est et vidit. Demon vero romã abiẽs/cui⁹dã pcõsulis senatous grauit vexauit vxorem. et tercio die sanctum tuphonem vocare cepit. Tunc per dies multos querentes p ciuitates et villas vix inuenerunt beatũ tuphonem in pascuis oues pascentem. et positũ super animal duxerunt romaz. Ibiq̃ expulso demone a muliere nocte raptus a quatuor angelis reductus est sansaducome in patriam suam. Jurgianus autem cesar romе filiam habebat vnicam. Quam cum vexaret. malignus spiritus/ clamabat vocans Tuphonem quendam aucarium.

Jurgiano igit̃ volente ⁊ tustãte hortati sunt eum consiliarij vt ad inquisitionem sancti tu=fonis mitteret q̃z solum sepiꝰ muocãs īmundus spiritus metueret. Missi itaq; milites requirebant vbiq; tufonem quendã aucarium. ⁊ toto pene orbe cõmoto multi comprehensi sunt qui hoc noīe vocabant̃. Sed cum ad puellaz ducerẽt nemo eam sanare poterat. quia nõ erat i ipis qui ex veritate querebat̃. Tũc milites p omnes puncias pgrentes inuenerũt beatum puerꝝ sansaducome iacentem iuxta upaz lacus. vbi ⁊ pascebat aucas in palude aq̃rum Quem interrogauerunt si ipe esset tufon qui querebat̃. Ipe vero confessus est se esse qui querebat̃. Quẽ statim equo imponentes miserunt impatou. Cunq; ad ꝓpinquaret ciuitati clamabat spus malignus dicens. Non possum habitare in hac puella. quia post tres dies supueniet rome/ q̃ accepit aduersus nos potestatem calcare sup scorpiones ⁊ dispergere eos Et clamans immundꝰ spiritꝰ egressus est a puella ⁊ sanata est. Imperator vero notauit diem in qua sanata est puella/donec aduenissет sanctus tufon rome. Et hoc audito imperator agnouit ipsum esse tufonem ꝓterea quia post tres dies aduenissет rome quãdo sanata fuit puella. Deprecabat̃q; eum vt si sanasset eam/ ostenderet illis demonem. Cũ aũt ieiunaret ⁊ deprecaret̃ dñm vir sanctus super hoc/ confestim dyabolus apparuit in spẽie canis migu/ caudam habens ingentem demissam deorsum. Quo viso metu territus imperator orabat sanctum tufonem/ vt ab eius cõspectu illum iuberet abscedere Quod cum fecisset/ nocte ab angelis raptus venit in sansaducome ciuitatem suam/ vbi per eum dominus multas virtutes ostendere dignatus est.

De passione eiusdem sancti tufonis. Capitulum. lxxx.

INDEM imperante decio a militibus comprehensus ⁊ ligatus/ ductus est in nycenam ciuitatem ad pfectum acq̃linum. Cumq; pfiteret̃ se esse xp̃ianum/ requisitus cuiꝰ esset fortune dixit. fortuna apud xp̃ianos nõ est nec fuit Si aũt vis scire/ ingenue suz cõuersationis. sed quod maxim̃um ⁊ egregium est ⁊ quod sapio discere cupis xp̃ianus sum. Hec audiens pfectus timens q̃ nõ obaudiret cõstitutioni imperatoris/ iussit eum suspensum ungulari. Ipse q̃q; prompte exuens indumentum/ ⁊ pijciens super terram castum atq; pulcerrimum corpus eius circumspiciens/ cum alacritate gaudij dabat semetipm suspendi sup lignũ ante manus aptantis. Dixit aũt pfectus q̃stionarijs vt ungues ferreos afferrent. ⁊ eius stultitiã tangentes cohercerent. Cunq; ungularet̃ nulla vox egrediebat ab eo. sed imobilem habebat cogitationem in fide xp̃i. Prefectus aũt iussit eum alligatum equis p campos trahi/ cum esset grauissimis muibus hyems aspa. ⁊ dissipant̃ eiꝰ mẽbra ab equis p terram conculcata. Exclamante aũt eo Dñe deus ne patiaris hanc mihi dñari iniquitatem statim liberatus est. Jussitq; pfectus fixorios deferru. ac pedibus eius infigi. ⁊ sic p mediam ciuitatem p muem ⁊ gladium deduci. Nec sic aduersus eum dyabolus pualuit. sed interrogatus a prefecto vtrum sentisset tormenta respondit. Ex toto non sensi quoniam ⁊ insunt clauꝰ pedibus meis. Mirãte vero prefecto tantũ sunẽtaculũ eiꝰ ⁊ itez cogitans que essent tormestra que non cõtẽpneret/ iussit eum sucendum fustibus cedi. dem de lampades laterib9 eius apponi. Questionarijs ditius adimplentibus que iubebat/ ⁊ offerentibus illi lampades. viderũt a splendore solis lumen circũlustrans eum. ⁊ coronam varijs lapidibus exornatam/ super caput eiꝰ allapsam. spẽie vero ⁊ pulcritudine similiter pcellente ⁊ a timore corruũt in terram. Tandẽ iussit eum prefectus gladio interimi ⁊ martirizatus est tercio. Nonas maij.

Passio sanctorum abdon ⁊ sennen. Ex gestis eorum. Capitulum. lxxxi.

IM decius imperator babiloniam cum alijs pincijs supasset/ quosdam ibi xp̃ianos inuenit. quos secũ ad vrbem cordulam deducẽs diuersis ibi supplicijs consumauit. ⁊ eos duo subreguli rapientes scz abdon ⁊ sennes sepelierunt Unde accusati ⁊ decio presentati/ romam post eũ vincti cathenis ducunt̃. ⁊ in conspectu decij ⁊ senatus introducti/ aut sacrificare ⁊ libertatẽ rez suarum recipere/ aut morsibus bestiaꝝ devorari iubent̃. Contemnentes itaq; ⁊ exspuentes simulacrum/ ad theatrum ptrahunt̃. ⁊ ad eos duo leones ⁊ vrsi quatuor immittunt̃. Qui cũ sanctos non tangerent/ sed etiam custodirent iniectis in eos gladijs occidunt̃. et ligati pedes tradi sunt ante simulacrum solis. Qui cũ ibi

tu ꝓ suboyacon⁹ eos colle=
gat/ iepeliuit··

one. Secundiam et veuam ⁊
marcellam ex gestis eoꝝ· Caꝑ·lxxxij·

OBDECIO quoq; secundia=
s nus togatus vna cū valeriano ꝑse=
cturam agens/in xp̄ianos seuiebat·
Qui scz secundianus tandem secū tacitus co=
gitare cepit· Cur xp̄iani tanto amore flagrā
tes/mallent ꝑ xp̄i nomine oure mou q̄ deli=
cate viuere· et blandis ꝑsuasiomb⁹ pudicꝑū
assentire· Cumq; esset eloquētissim⁹ et ommū
scientiaꝝ seculariū peritissimus· marcellianū q̄
et ipe sapientissim⁹ erat ⁊ xp̄ianoꝝ ꝑsecutor
ad domū suam inuitauit· et cum eo de varijs
artium sermonibus disputauit· Tandē ad ar
tem grāmaticam sermonem retorquētes / ad
locum virgilij veniunt· vbi de interp̄tatione
seculi noui loquens· velut apparente domino
in carne renouatus est mundus· ita tpe octa=
uiani ad cui⁹ laudem suos describit libros/ di=
cit aurea secula hoc modo nasci Magnus ab in
tegro seculoꝝ nascitur ordo· Jam redit ⁊ vir=
go redeunt saturnia regna· Jam noua ꝓge=
nies celo demittitur alto· Tu modo nascenti
puero quo ferrea ꝑmuꝫ· Desinet ac toto sur
get gens aurea mundo· Cumq; soliciti ꝑqui=
rerent de quo virgilius hec dixisset/cepit secū
dianus loqui de xp̄ianis / q̄ tanto flagrabant
amore vt ꝑ nomine xp̄i mallent mou q̄ yco
la adorare· aiunt enim inquit resurrectionem
⁊ iudicium fore post mortē· illamq; vitā quā
post istam caducam expectāt futurā ꝑpetuam
⁊ immortalē· vbi nullus dolor ⁊ gemit⁹· sed
pax et penne gaudium· Ycola vero qne nos
adoramus deus eoꝝ ommimodis abhominat
xp̄s· Sup̄ his marcellian⁹ admirās ait· quid
est xp̄s? At ille respondit· xp̄s dicitur vnd⁹
Nūquid nō audisti quid ei⁹ hystoriographi
dicant/ eum scz mortuos suscitasse· leprosos
mūdasse· cecū natū illuminasse? His ei⁹ signis
xp̄iani fidem dantes ꝑ eius ardenti amore co
ronari deſiderāt· Unde ⁊ ego credo q̄ ipe est
deus ⁊ dei filius· qui crucifix⁹ et mortuus/et
post triduū resuscitat⁹ in celum ascēdit· Qnā
do enim aut a quo auditū est deos nostros ta=
lia fecisse/quos famus semper sordidissime ac
turpiter vixisse? His et alijs eius verbis cō
sensit marcellianus· tercius quoq; amborum
amicus nomine veranus· Hos tres itaq; chri
motheus p̄spiter accersitus baptizauit· San=
ctus vero papa fixtus eosdem cōsignauit·

De martirio eorūdem· Capit·lxxxiij

POST hec secundian⁹ a valeriano
p prefecto requisitus/introiuit ad eū
et subito immutat⁹ est vultus eius
tanq; vultus angeli· Valerianus ob tanti lu=
minis splendorem stupefactus· ipm interroga
tum/et in xp̄ianitatis ꝓposito ꝑmanentē ius=
sit in custodiam retrudi· Qui cū cōprehens⁹
duceretur a militibus/marcellianus et veria
nus clamabāt· vtquid innocentem in custodi
am retrudis? Si ꝑ cōfessionem xp̄i nomin⁹
hec a vobis patitur/et nos xp̄iani sumus· qui
eum ꝑ amore xp̄i ad palmam martirij sequi
mur· Tunc iratus valerianus eos simul in cu=
stodiam cum illo mandari iussit· et cesari se
cundianū xp̄ianū effectum nunciauit· Qd̄ ille
vix credens/eum ad se dedui p̄cepit et ait O
secundiane cur immutatus est vultus tuus?
Qui respondit· clarior ⁊ hylarior est nūc vul
tus meus solito· quia iam in conspectu regis
eterni cōtemplatione mentis assisto· qui me d̄
tenebris ad lucem ꝓduxit sue visionis· Demi
q; iussu decij viri sancti ducti sunt centum cell'
⁊ traditi quarto ꝑmoto cōsulari tuscie· Qui
cū eos iuberet sacrificare/ et nollēt acq̄escere
iussi sunt expoliari ⁊ fustibus cedi· Dein illis
in simulacrū expuentibus/subito cecidit et cō
fractum est· Tunc ꝑmot⁹ iussit eos in eculeo
suspendi· ⁊ latera eoꝝ ungulis capraꝝ radi
Illis aūt inter hec deo gratias agētib⁹ ⁊ ora
tibus ꝑmotus iussit ad eorū latera flammas
adhiberi· Cumq; diu assarentur repente vnus
ex ministris q̄ ceteris acrius ad penam inferē
dam martirib⁹ ministrabat mortuus est· ceteri
vero a demonib⁹ arrepti clamare ceperūt· O
sancti dei vtquid torq̄tis nos vestris oratōib⁹
Nam hec eadem tormenta que vobis iniuste
infer̄ nos irremediabiliter torquēt et cru=
ciant· vobis aūt nihil mali prestant· Videns
hec ꝑmotus iussit sanctos dei capite truncari
⁊ eoꝝ corpora in mare p̄cipitari· Que tamen
dei ꝓuidentia de ꝓfundo ad littus applicuit· ⁊
ea seruus dei deodatus nocte colligēs sepeliuit
secus locū vbi decollati fuerant quinto idus
augusti·

De ceteris passis sub Decio ex martiro=
logio· Capitulum lxxxiiij·

REGERE. iiij. kł. marcij celebrat in ciuitate pergen pamphilie natale beati Nestoris episcopi. qui psecutione decij/ cum die noctuq; oratiom insisteret / postulans vt grex xpi custodiretur comprehensus nomẽ dñi mira libertate ⁊ alacutate confessus eculeo crudelissime tortꝰ exi cruds suspendio victor migrauit ad dominuz

Item. xvij. kł. maij apud psidem ciuitate cordula natale sanctoz olimpiadis ⁊ maximi nobilium. Qui iubente decio fustibꝰ cesi/ ⁊ demde plumbatis/ad ultimũ capita eoz securibus sunt tunsa donec emitterent spiritum.

Item pridie kł. eiusdem apud lambesitanam vrbez natale sanctoz martiz mauam lectoris ⁊ iacobi diacom. Quoz puor cum iam pridem infestationes decij in confessione xpi euisset. iterum cum karissimo collega tentꝰ est Deinde post dira ⁊ exquisita supplicia diuinis reuelationibꝰ mirabiliter secundo confortati atq; alleuiati/nouissime cum multis alijs gladio cõsumati sunt. Item. xiiij. kł. iunij rome via appia natale sanctoz celoterij ⁊ parthenij eunuchorum vxoris decij imperatoris. Quoz puor cum esset ppositus cubiculi imperatoris decij alter puniceus/nolentes sacrificare ydolis ab eodem occisi sunt. Item. iij. nonas eiusdem apud aritium ciuitatem tuscie/ sanctoz martiz pergentim ⁊ laurentim fratz qui psecutione decij cum essent pueri post diuersa supplicia tolerata/et magna miracula ostẽsa gladio occisi sunt. Item. vij. idus iulij in ciuitate tyro passio sanctoz anathalie et audacis sub dedo imperatore. Quoz anathalia virgo xpi diuersis plagaz generibꝰ vexata / nouissime gladio transuerberata in oratione ẽ Audax quoq; in custodiam datus/ nec mora capitali sentencia coronat. Item. xv. kł. nouembus sancti asclepiadis antyocem episcopi. qui vnꝰ fuit ex preclaro confessoz numero/qui sub dedo gloriose passi sũt. Itẽ tercio nonas nouembus apud cesaream cappadocie sanctoz martiz germani/theofili/cesarij et vitalis. qui sub psecutione deciana optime duxerunt martirium. Item. xviij. kł. decẽbus alexandrie sancti serapionis. quẽ psecutores sub dedo prĩcipe crudelissimis affecerũt supplicijs. ita vt omnes ei iunc̃uras mẽbroz prius soluentes/de supiorib9 eum pẽpitarẽt ac sic xpi martir effectus est. Item. vij. idus decembus apud alexandriam natale beati agathonis martirus sub dedo ĩperatore Qui cum esset militaris et phibentes illuxere mortuis cadaueri... cla= moz repẽte toti9 vulgi aduentus ... ·et ob hanc causam p pietate ... na= tus est. Item. xix. kł. ianuarij alexandrie sanctoz martiz homis/arsenij/ ysidori/ ⁊ dyoscori pueri. Quos iudex sub psecutione dedana varijs tormentis dilanians/cum pau modo constantia fidei videret armatos tradi ignibus iubet. Dyoscorus vero multipliciter flagellatus/diuino nutu ad consolationem fidelium dimissus ẽ. Itez decimo kł. ianuarij tome natale sancte victorie virginis sub psecutione decij impatoris. Que cum esset desponsata quodam pagano/et nec nubere nec sacrificare vellet / post multa facta miracula inter q plurimas deo virgines aggregauerat/ pcussa est gladio in corde a carnifice rogatu sui sponsi. Item. ix. kł. ianuarij apud antyochiaz syrie natale sanctaz virginum. xl. q̃ subdeciana psecutione p diuersa tormenta martirium consũmauerunt. Hugo vbi supra. De nicq; non possumus euoluere quante multitudines hoc psecutionis igne furente in desertis et in montibus latitantes fame siti frigore languore latronibus bestijsq; consumpte sunt. Porro deꝰ imperator non totis duob9 ãnis principatum romanũ apicis administrato/ cũ filio suo quẽ cesarem legerat in medio barbaroz sinu interfectus regnum cum vita perdidit

De imperio galli et volusiani ⁊ hereticis non rebaptizandis. Capitulum. lxxxv.

POST hunc gallus hostilianꝰ cum filio suo volusiano regno potitꝰ imperauit vix annis duob9. Eusebius in cronicis. Cepit aũt anno dñi. cc. liiij. mundi vero. MMMM. cc. xvij. Hugo Huius regnuz cum floreret iniquo ⁊ cũcta ei ex sententia cederẽt. sanctos viros q̃ pro pace ⁊ psperitate regni eius dño supplicabãt psequi cepit. cum quibus pariter psperitatẽ suam fugauit ⁊ pacem. Sed exorta psecutione exorta est vltio violati nominis xpiani. ⁊ vsq; quo ad profligendas ecclesias edicta decurrerunt/eatenus incredibilium morboz pestis extendit. Nulla fere prouincia romana / nulla ciuitas/nulla domus fuit/que nõ illa generali pestilentia correpta atq; euacuata sit. Hac sola pricipe insignes gallus et volusianꝰ dum contra emilianum nouis rebus studentes

xſſum mo … dume occi … ſunt …
quoq; t… … eo … ſe in vaſe tyrann…
ctus eſt … … dcnq;mo vbi ſupra·vij·no.o·
Per … … cetce … … qneſtio in affu-
p… …oolis p locu… …pt ſanctis vel non·
l… …ouct9 ad n… … epo debe…
De adit dec… … coelum … teuſq; occi-
…oio9 epiſcopis manet poti9 hec ſententia
poſt abiectõz praui dogmatis ſola eos manus
impoſitione eſſe purgandos·

De ſancto papa Cornelio et ſcuptis ei9·
Rctor· Capitulũ·lxxxvi·

h IN C pbatur cornelius i papatu ſediſſe tempoub9 galli et voluſiani· quod etiã dicit hieronimus·liber tñ romanoq; pontificũ dicit eũ paſſum fuiſſe ſub decio· Decium aũt conſtat añ gallũ ⁊ voluſia num imperaſſe· Sed dicit helmano9 gallũ vo catum fuiſſe decium·et ꝑm hoc bmonn9 fuit·

Cypuanus ad antonianũ. Cornelius kauſſim9 noſter in diuinis adminſtrationibus dum ſepe ꝓmeritus ad ſacerdotij ſublime faſtigium cunctis religionis gradibus aſcendit tunc demũ eꝑatum ipm nec poſtulauit nec voluit·Pro pudore quoq; virginalis cõtinẽtie ſue /et humilitate ingemte ſibi ⁊ cuſtodite verecundie/nõ vt quidã vim feat vt eꝑs fieret ſed ipe vim paſſus eſt vt eꝑatum coact9 acci ꝑet · cum fabiani locus id eſt locus petu et kathedra ſacerdotalis vacaret· Hieronimus de illuſtribus viris· Cornelio vrbis rome eꝑs/ad quez extãt octo epiſtole cypuani·ſcupſit epiſtolam ad fabium antyocene eccleſie eꝑm de ſynodo romana ⁊ ytalica ⁊ affricana·et aliam de nouaciano·et de his q̃ lapſi ſunt·terciã de geſtis ſynodiis·quartaz ad eundem fabium valde prolixam·et nouaciane hereſeos cauſas et anathema cõtinentẽ·Rexit eccleſiam ſub gallo et voluſiano annis duodecim. cui ob xp̃m martiuo coronato ſucceſſit lucius·

De paſſione eiuſdem· Capitl̃·lxxxvij·

IOJENS etenim decius ceſar a q ipe papa cornelius multos ad cultum cõuerteret/ꝑcepit vt vbicunq; inuenti fuiſſent xp̃iani ſine audientia punirentur·Cornelius autem cum ſuis cleucis deꝓhensus exilio relegat·vbi a ſancto cypuano carthaginenſi eꝑo·⁊ a multis alijs per literas

… martis/a
Cum ergo
rogauit
ad … diuerteret ⁊ ꝑ vxore ſua
uit… q̃ p… …mquẽmum paralitica decũbaret·Quo facto·xxi·milites eam incolumem ſurrexiſſe videntes cum ipa ⁊ viro eius baptizati ſunt· ⁊ iubente decio ad templum martis ſimul ducti/ expuentes in ydolũ cum beato papa cornelio decollati ſunt· Exgeſtis pontificum· Hoc tempoub9 ſuis rogatus a q̃ dam matrona lucina/ corpora apoſtoloq; petu ⁊ pauli de cathacũbis leuauit noctu· primum quidem corp9 beati pauli beata lucina leuauit ⁊ poſuit in ꝑdio ſuo via oſtienſi iuxta locum vbi decollatus eſt·Beati aũt petu corp9 accepit cornelius epiſcopus·⁊ poſuit iuxta locum vbi crucifixus eſt inter corpora beatorum epiſcoporum in templo appollinis . in monte aureo in vaticano palacio neronis·vi·kl̃·iunij·Poſt hoc iubente decio paſſus eſt·Corp9 eius nocte collegit beata lucina cũ cleucis ⁊ ſepeliuit inc upta iuxta dimiteuum calixti in area nauo via appia·xviij·kl̃·octobus Ex martirologio· Preterea·xv·kl̃·octobus celebrat rome via tyburtina natale ſancti iuſtini ꝑſbri·qui ꝓſecutione decij galli ⁊ voluſiani cõfeſſionis gloua inſignim9 fuit·

Explicit ꝑma pars ſpeculi hiſtoualis vincencij continens libros decem· /ℓ So.

CAPIT. ℰ

ORATIO

ORAT.

A 11